کتاب الکترونیک مجموعه بخشنامه‌های مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی
سال ۱۳۷۹ الی ۱۳۹۰

این مجموعه شامل کلیه بخشنامه‌هایی است که در طی سال‌های ۱۳۷۹ الی ۱۳۹۰ توسط مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی به شبکه بانکی کشور ابلاغ گردیده است. این کتاب قابلیت جستجوی بخشنامه بر اساس سال صدور ، شماره بخشنامه، موضوع بخشنامه، و کلمات کلیدی را دارد.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی
بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

پیش‌گفتار

اصولاً امکان به‌سامان نمودن و انتظام‌بخشی در هر زمینه و موضوعی بدون وجود یک چارچوب مقرراتی نامحتمل می‌باشد. در واقع، جهت‌گیری و مسیر حرکت هر نظام و سیستمی، در ضوابط و مقررات است که فرصت تجلی می‌یابد. بدیهی است فعالیت بانکداری نیز از این قاعده مستثنی نبوده و به همین دلیل هم یکی از ارکان و اجزای اصلی نظامات نظارت بانکی، چارچوب مقرراتی آن محسوب می‌شود. اما تدوین مقررات بانکی با وجود همه اهمیتی که برای آن متصور است، به تنهایی کفایت ندارد و آن‌گاه فرآیند کامل می‌شود که اطلاع‌رسانی صحیح و روزآمد در چارچوبی منسجم و شفاف در خصوص آن انجام شود. بر همین اساس نیز، طی دو سال گذشته، مدیریت‌کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی با همکاری پژوهشکده پولی و بانکی، تلاش نموده اقداماتی را در خصوص اطلاع‌رسانی بخشنامه‌های ابلاغی به شبکه بانکی کشور به انجام رساند که از جمله آن، انتشار کتاب مجموعه بخشنامه‌های صادره توسط ادارات زیرمجموعه این مدیریت‌کل طی سال‌های ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ بوده است.

در همین راستا و نظر به اهمیت امر و نیاز مبرم فعالان حوزه پولی و بانکی به مجموعه‌ای یکپارچه، مدون و منظوم از مقررات ناظر بر حوزه پولی و بانکی، در حال حاضر کتاب مجموعه ضوابط و بخشنامه‌های مدیریت‌کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی از سال ۱۳۷۹ لغایت سال ۱۳۹۰، تهیه شده است که بخش اول آن، شامل بخشنامه‌های اداره مطالعات و مقررات بانکی به تفکیک سال و بخش دوم شامل بخشنامه‌ها، قوانین و مقررات مبارزه با پولشویی می‌باشد. از مزایای این کتاب می‌توان به قابلیت جستجو براساس سال صدور، شماره بخشنامه، موضوع بخشنامه و کلمات کلیدی آن اشاره کرد. هم‌چنین جامعیت این کتاب امکان دسترسی به تمامی بخشنامه‌ها و مقررات بانکی تدوین شده طی ۱۱ سال گذشته را به صورت یکجا و در یک فایل الکترونیکی، سهل‌الوصول نموده است.

امید است انتشار این مجموعه موجبات رضایت خاطر دست‌اندرکاران، پژوهشگران و کارشناسان شبکه بانکی کشور را فراهم سازد.

در خاتمه شایسته است از زحمات ارزنده کلیه همکاران این حوزه که وظیفه تدوین این مقررات را بر عهده داشته‌اند و به ویژه سرکار خانم مهسا فتحی که مسئولیت گردآوری کتاب حاضر را عهده‌دار بوده‌اند، سپاسگزاری نمایم.

امیرحسین امین‌آزاد

مدیرکل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

فهرست موضوعی بخشنامه ها

بخش اول: بخشنامه‌های اداره مطالعات و مقررات بانکی..... ۲۶

سال ۱۳۷۹ ..... ۲۷

شماره: مب/ ۸۲ دستورالعمل اجرائی گواهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (عام) و گواهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (خاص)..... ۲۸

دستورالعمل اجرائی گواهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (عام) ۳۰

دستورالعمل اجرایی گواهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (خاص) ۳۱

سال ۱۳۸۰..... ۳۵

شماره: مب/۹ موضوع تعیین سیاستهای اعتباری سیستم بانکی در مناطق آزاد تجاری – صنعتی ۳۶

شماره: مب/ ۵۵ بانکها و موسسات اعتباری مجاز می توانند به تشخیص خود برای تعدادی از دارندگان کارت بانک تسهیلات و خدمات ارائه نمایند. ۳۷

شماره: مب/ ۱۱۳ شرکت ً پادین صنعت ً مبنی بر لغو مفاد مصوبه شماره ۶۳۶۰۴/ت ۲۲۲۳۸ هـ مورخ ۷۹/۲/۶..... ۴۰

شماره: مب/ ۱۲۶ ضوابط صدور کارت پرداخت ۴۱

شماره: مب/ ۱۲۷ نرخ سود علی الحساب سپرده های سرمایه گذاری و نرخ سود تسهیلات بانکها در بخشهای مختلف اقتصادی..... ۴۴

شماره: مب/ ۱۶۲ آئین نامه صدور ضمانت نامه و ظهرنویسی از طرف بانکها، با آخرین اصلاحات انجام شده ۴۶

شماره: مب/ ۱۶۳ نرخ سود علی الحساب سپرده ها ۵۰

شماره: مب/ ۲۰۳ تصویر نامه شماره ۳۳۰/۲۲۲۸۹ مورخ ۱۳۷۹/۱۰/۱۲ سازمان بورس اوراق بهادار تهران درخصوص توثیق سهام ۵۱

شماره: مب/ ۲۴۳ نرخ سود تسهیلات اعطائی بانکها در بخش ساختمان ۵۲

شماره: مب/ ۲۵۶ ضوابط ً تعیین سقف فردی تسهیلات اعطایی بانکها به اشخاص حقیقی و حقوقی ۵۳

شماره: مب/ ۲۶۷ موضوع آئین نامه اجرایی تبصره ۳ قانون بودجه سال ۱۳۸۰ کل کشور سهم نسبی از افزایش در مانده تسهیلات اعطایی آن بانک به بخش غیردولتی ۵۷

شماره: مب/ ۲۹۷ دستورالعمل اجرایی تفکیک حسابها و صورتهای مالی شعب بانکها / موسسات اعتباری غیربانکی کشور در مناطق آزاد..... ۵۹

شماره: مب/ ۳۷۳ دستورالعمل حسابداری مربوط به اعطای تسهیلات ارزی از محل حساب ذخیره ارزی ۶۲

شماره: مب/ ۳۸۴ نسبت سپرده قانونی بانکها نزد بانک مرکزی و نیز نرخ جریمه تاخیر در تودیع سپرده قانونی بانکها ۷۵

شماره: مب/ ۳۸۵اصلاح ضوابط صدور کارت پرداخت و کارت بانک ویژه ۷۷

شماره: مب/ ۴۳۵ نرخ سود تسهیلات جعاله تعمیر مسکن ۷۸

شماره: مب/ ۵۰۰ ابلاغ قانون اصلاح تبصره (۱) اصلاحی بند (الف) ماده (۱) قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین ۷۹

شماره: مب/ ۵۱۲ نظر حضرت آیت‌اله رضوانی عضو محترم فقهای شورای نگهبان در خصوص "آصل مانده بدهی"..... ۸۰

شماره: مب/ ۶۴۰ نرخ سود تسهیلات اعطایی بانکها به منظور توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی..... ۸۲

شماره: مب/ ۶۴۴ دستورالعمل نحوه تسویه حسابهای واسطه عملیات خرید و فروش ارز با نرخهای بالاتر از نرخ شناوردر پایان سال ۱۳۸۰ ..... ۸۳

شماره: مب/ ۶۸۱ نرخ سود تسهیلات اعطایی بانکها به منظور توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی..... ۸۷

شماره: مب/ ۷۰۲ دستورالعمل‌های اجرایی گواهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (عام) و گواهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (خاص) ۸۸

شماره: مب/ ۷۲۰ نسبت سپرده قانونی در قبال کلیه سپرده‌های ارزی و ریالی واحدهای بانکی در مناطق آزاد تجاری – صنعتی ۸۹

شماره: مب/ ۹۲۱ دستورالعمل نحوه صدور و ثبت اسناد حسابداری مرتبط با عملیات ارزی..... ۹۱

شماره: مب/ ۹۶۱ پیش‌نویس دستورالعمل حسابداری اعتبارات اسنادی مدت‌دار..... ۱۰۱

شماره: مب/ ۹۸۶ ضوابط اعطای تائیدیه بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران جهت شعب موجود در مناطق آزاد تجاری – صنعتی..... ۱۱۱

شماره: مب/ ۹۹۴ تسهیل در پرداختهای اتباع خارجی مقیم دارنده دفترچه پناهندگی، کارت سبز و کارت آبی ۱۱۴

شماره: مب/ ۱۰۱۳ پرسشنامه ویژه دریافت مجوز انجام عملیات ارزی ۱۱۷

تا تاریخ ۱۲۳

*۱ ..... ۱۲۳

شماره: مب/ ۱۰۹۶ شروع عملیات ارزی توسط بانکهای غیردولتی ۱۲۵

شماره: مب/ ۱۱۳۰ سیستم یکسان‌سازی نرخ ارز از ابتدای سال ۱۳۸۱ ..... ۱۳۳

شماره: مب/ ۱۲۱۱ پیش نویس دستورالعمل حسابداری اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت دار..... ۱۳۶

شماره: مب/ ۱۲۲۵پیش‌نویس دستورالعمل نحوه صدور و ثبت اسناد حسابداری مرتبط با عملیات ارزی..... ۱۴۵

شماره: مب/ ۱۲۳۰ دستورالعمل حسابداری مربوط به اعطای تسهیلات ارزی از محل حساب ذخیره ارزی ۱۵۶

شماره: مب/ ۱۲۵۸ سقف فردی تسهیلات اعطائی بانکها به مشتریان به چهل میلیون ریال افزایش می‌یابد..... ۱۶۷

شماره: مب/۱۳۰۹ دستورالعمل نحوه تسعیر مانده حساب دارائیها و بدهیهای ارزی بانکها در اجرای طرح یکسان‌سازی نرخ ارز در ابتدای سال ۱۳۸۱ ..... ۱۶۸

شماره: مب/ ۱۳۴۲ ضوابط مربوط به سرمایه‌گذاری در سرمایه شرکتها و خرید اوراق بهادار..... ۱۷۲

شماره: مب/ ۱۳۴۳ نرخ سپرده قانونی برای سپرده‌های مختلف، نرخ سود علی‌الحساب سپرده‌ها و نرخ سود مورد انتظار تسهیلات اعطایی ۱۷۴

شماره: مب/۱۳۴۴ ضوابط تاسیس بانک غیردولتی ۱۷۷

شماره: مب/۱۳۴دستورالعمل مربوط به ضوابط نظارتی و کنترلی وضعیت باز ارزی..... ۱۸۰

شماره: مب/ ۱۳۵۱ اصلاح بخشنامه مب/۱۲۳۰..... ۱۹۲

شماره: مب/۱۳۶۲اصلاح بخشنامه‌های مب/۱۲۱۱و مب/۱۳۰۹ ..... ۱۹۳

شماره: مب/۸رخ انتظامی ارزهای عمده جهت صدور اسناد مربوط به حسابهای ارزی انتظامی زیرخط ترازنامه..... ۱۹۴

شماره: مب/۱۶۳ آئین‌نامه اعطای تسهیلات اعتباری به بخش صادرات..... ۱۹۵

شماره: مب/۱۹۲ امکان انتقال سپرده‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت به غیر..... ۱۹۹

شماره: مب/۲۵۴ خرید اوراق مشارکت توسط موسسات اعتباری غیربانکی..... ۲۰۰

شماره: مب/۳۹۱ اعطای تسهیلات اعتباری به اتباع خارجی مقیم ایران..... ۲۰۱

شماره: مب/۴۱۳ اجرای طرح ایجاد بازار معاملات ارزی بین‌بانکی و یکسان‌سازی نرخ ارز ۲۰۲

شماره: مب/۴۷۲ سقف نرخ حق‌الوکاله بکارگیری سپرده‌ها برای بانکهای دولتی در سال ۱۳۸۱..... ۲۰۳

شماره: مب/۴۸۱ دستورالعمل اجرایی اعطای تسهیلات به ارکان بانکهای غیردولتی..... ۲۰۴

شماره: مب/۵۵۸ ویرایش جدیدی ماده ۲ آئین‌نامه صدور ضمانت‌نامه و ظهرنویسی از سوی بانکها. ۲۰۶

شماره: مب/۵۶۹ اعطای مجوز انجام عملیات بانکی توسط بانکها با شرکت‌ها و موسسات دولتی ۲۰۸

شماره: مب/۵۷۸ نحوه نگهداری حسابهای قرض‌الحسنه پس‌انداز و سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه مدت غیرفعال ۲۰۹

شماره: مب/۶۲۷ سهم نسبی از افزایش در مانده تسهیلات اعطایی به بخش غیردولتی ۲۱۰

شماره: مب/۶۷۴ نحوه محاسبه سود سپرده‌های سرمایه‌گذاری کوتاه مدت ۲۱۲

شماره: مب/۶۷۸ کاهش متوسط یک درصد نرخ سود تسهیلات اعطایی بانکها در بخشهای مختلف اقتصادی ۲۱۳

شماره: مب/۸۳۷ اعمال نرخ سود تسهیلات بخش صنعت به تسهیلات اعطایی جهت ایجاد و توسعه تاسیسات ایرانگردی و جهانگردی ۲۱۵

شماره: مب/۸۸۶ مجدد ماده۷ آئین‌نامه موقت تنزیل اسناد و اوراق تجاری (خرید دین) و مقررات اجرایی آن با تجدیدنظر در سقف فردی تسهیلات اعطایی ۲۱۶

شماره: مب/ ۹۹۹ نرخ سود تسهیلات اعطایی بانکها در بخش ساختمان معادل نرخ سود تسهیلات اعطایی در بخش "مسکن خارج از الگوی مسکن" ۲۱۸

شماره: مب/ ۱۰۴۰ تغییرات قسمت هشتم آئین‌نامه فصل سوم قانون عملیات بانکی بدون ربا درخصوص فروش اقساطی و قسمت دهم آئین‌نامه فوق‌الذکر درباره اجاره به شرط تملیک ۲۱۹

شماره: مب/ ۱۰۶۵ محاسبه سود سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار به صورت روزشمار ۲۲۲

شماره: مب/ ۱۱۳۰ درخصوص نحوه اجرای یکسان‌سازی نرخ ارز ۲۲۳

شماره: مب/ ۱۱۶۷ تاکیدبر ارسال آمار سپرده‌های جمع‌آوری شده در مناطق آزاد به تفکیک سررسید سپرده‌ها و نرخ سود پرداخت شده و آمار مصارف براساس نوع عقود و نرخ سود دریافتی ۲۲۴

شماره: مب/۱۲۱۱ نرخ سود تسهیلات جعاله مسکن ۲۲۵

شماره: مب/۱۲۲۱ تجدید نظر در آئین‌نامه اعطای تسهیلات اعتباری به بخش صادرات ۲۲۶

شماره: مب/۱۲۵۱ اجرای بند ۱ بخشنامه مب/ ۵۶۹ ..... ۲۲۷

شماره: مب/۱۳۱۳ اجرای طرح یکسان‌سازی نرخ ارز ۲۲۸

شماره: مب/۱۳۱۴ محاسبه اعتبارات اسنادی فاینانس و مدت‌دار در سقف فردی تسهیلات اعطایی.. ۲۲۹

شماره: مب/۱۳۷۷ نرخ‌های سود تسهیلات بخش مسکن و آسیب‌دیدگان حوادث غیرمترقبه و مدارس غیرانتفاعی ۲۳۰

شماره: مب/۱۴۶۷ سقف فردی تسهیلات اعطایی به مجتمع‌های مسکونی احداث شده توسط اشخاص حقیقی ۲۳۱

شماره: مب/۱۵۴۴ مصادیق کالاهای مصرفی بادوام ساخت ۲۳۲

شماره: مب/۱۶۴۷ تاسیس شرکت رتبه‌بندی با مشارکت بانک مرکزی و سیستم بانکی ۲۳۴

سال ۱۳۸۲ ..... ۲۳۷

شماره: مب/ ۳۶۲ نرخ انتظامی ارزهای عمده جهت صدور اسناد مربوط به حسابهای ارزی زیرخط دارائیها و بدهیها..... ۲۳۸

شماره: مب/ ۳۸۰ افزایش سقف تسهیلات جعاله تعمیر مسکن را تا چهارده میلیون ریال..... ۲۳۹

شماره: مب/ ۴۰۳ تغییرات در دستورالعمل حسابداری عقود فروش اقساطی و اجاره بشرط تملیک، قرض‌الحسنه وخرید دین، ناشی از تغییر روش نقدی به تعهدی..... ۲۴۰

شماره: مب/۴۵۰ صدور ضمانتنامه از محل حساب ذخیره ارزی..... ۲۴۴

شماره: مب/۵۳۳ نرخ سود تسهیلات اعطایی بانکها به بخشهای تولیدی و خدماتی..... ۲۴۵

شماره: مب/ ۶۴۳ تعیین حداقل مبلغ حساب پس‌انداز قرض‌الحسنه و حساب سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه مدت (تغییر در ماده ۹ دستورالعمل اجرائی قبول سپرده)..... ۲۴۷

شماره: مب/۶۶۰ سهم نسبی بخش‌های مختلف اقتصادی از افزایش در مانده تسهیلات اعطایی آن بانک به بخش غیردولتی در سال ۱۳۸۲ ..... ۲۴۸

شماره: مب/۶۹۴ مستثنی شدن مواردی از سقفهای فردی خرید دین اعلام شده دربخشنامه شماره مب/۸۸۶..... ۲۵۰

شماره: مب/۷۹۰ اصلاح ماده ۶ آئین‌نامه تنزیل اسناد و اوراق تجاری (خرید دین) و مقررات اجرایی آن در مورد نرخ سود تسهیلات خرید دین ۲۵۱

شماره: مب/ ۸۳۰ محاسبه سقف فردی تسهیلات اعطایی مشتری قبل از گشایش اعتبار اسنادی مدت‌دار..... ۲۵۲

شماره: مب/۱۱۴۸ اضافه کردن سرفصل‌های جدید به منظور تهیه صورت وضعیت باز ارزی..... ۲۵۳

شماره: مب/۱۱۵۵ امکان قبول سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز و مدت‌دار مابین شعب بانکها در مناطق آزاد تجاری – صنعتی..... ۲۵۵

شماره: مب/۱۱۷۲ اضافه کردن سرفصل‌های جدید به منظور تهیه صورت وضعیت باز ارزی..... ۲۵۶

شماره: مب/۱۲۲۴ تعیین سرفصلهای مورد نیاز برای اجرای "دستورالعمل تفکیک حسابها و صورتهای مالی شعب بانکها / موسسات اعتباری غیربانکی کشور در مناطق آزاد..... ۲۵۸

شماره: مب/۱۲۴۱ ریسک ناشی از اعطای تسهیلات ارزی از محل حساب ذخیره ارزی..... ۲۵۹

شماره: مب/ ۱۳۳۱ نحوه چاپ اوراق امنیتی و بهادار بانکهای غیردولتی..... ۲۶۰

شماره: مب/۱۳۸۳ حداکثر میزان حق‌الوکاله بانکها در بکارگیری سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار در سال ۱۳۸۰..... ۲۶۱

شماره: مب/۱۳۹۸ الزام بانکها به گزارش نحوه اجرای بندهای ۱ و ۲ بخشنامه شماره مب/۶۴۳ مورخ ۱۳۸۲/۴/۱۰ ..... ۲۶۲

شماره: مب/ ۱۴۳۰ دستورالعمل اعطای تسهیلات اعتباری ریالی به بخش صادرات ۲۶۳

شماره: مب/ ۱۴۹۴– ابلاغ الزام بانک ها به اجرای کامل "دستورالعمل اجرایی تفکیک حسابها و صورتهای مالی شعب بانکها/ موسسات اعتباری و اعمال ضوابط اعلام شده طی بخشنامه شماره مب/ ۹۸۶ مورخ ۱۳۸۰/۹/۱۴ برای دریافت تائیدیه تطبیق..... ۲۶۸

شماره: مب/ ۱۴۹۶ کاهش نرخ سود تسهیلات اعطایی بانکها به بخش صادرات..... ۲۶۹

شماره: مب/۱۵۶۸ ممنوعیت اعطای تسهیلات به طرحهای اجرایی بدون پوشش بیمه‌ای در مقابل زلزله و در مناطق سیلخیز در مقابل سیل ۲۷۰

شماره: مب/ ۱۷۷۴ نحوه عملکرد در رابطه با وجوه راکد ارزی..... ۲۷۱

شماره: مب/۱۷۷۶ استعلام از بانک ها درخصوص زمان امحاء و نحوه بایگانی اسناد ریالی و ارزی... ۲۷۲

شماره:مب/۱۷۹۹؛ دستورالعمل اجرایی چگونگی محاسبه سود قطعی سپرده های سرمایه گذاری مدت دار با احتساب حق الوکاله بکارگیری سپرده ها ۲۷۳

شماره: مب/ ۱۸۴۴ دستورالعمل تسعیر حسابهای ارزی ۲۹۲

شماره: مب/۱۹۱۱ آیین نامه مربوط به سرمایه پایه بانکها و موسسات اعتباری..... ۲۹۶

شماره: مب/ ۱۹۲۷ نحوه اعطای تسهیلات اعتباری توسط بانک عامل به شرکت های دولتی ۳۰۰

شماره: مب/ ۱۹۶۴ آئین نامه تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط ۳۰۱

شماره: مب/ ۱۹۶۵ آئین نامه تسهیلات و تعهدات ۳۰۶

شماره: مب/۱۹۶۶ آئین نامه کفایت سرمایه ۳۱۲

شماره: مب/۱۹۶۷ آئین نامه کفایت سرمایه ۳۲۰

شماره: مب/۱۹۶۸ آئین نامه تسهیلات و تعهدات کلان ۳۲۱

شماره: مب/۲۰۰۲ آئین نامه تسهیلات و تعهدات کلان ۳۲۷

شماره: مب/ ۲۰۳۳ نرخ سود تسهیلات اعطایی بانکها به انبوه سازان مسکن ۳۲۸

شماره: مب/۲۰۴۰ دستورالعمل حسابداری عقود: فروش اقساطی، اجاره بشرط تملیک، قرض‌الحسنه و خرید دین، ناشی از تغییر روش نقدی به تعهدی ۳۲۹

شماره: مب/۲۰۹۸ آئین نامه اجرائی گشایش اعتبارات اسنادی اتکایی (BACK TO BACK) و تنزیل اسناد اعتبارات اسنادی صادراتی..... ۳۳۵

سال ۱۳۸۳ ..... ۳۳۹

شماره: مب/۲۹ قسمتی از تصمیمات متخذه در یک هزار و هفدهمین جلسه مورخ ۱۳۸۲/۱۲/۱۶ شورای محترم پول و اعتبار درخصوص ابلاغ "آئین‌نامه تسهیلات و تعهدات کلان" ۳۴۰

شماره: مب/ ۴۸ افتتاح حساب احسان و نیکوکاری ۳۴۱

شماره: مب/ ۱۷۱ شماره حساب‌های مربوط به سپرده ارزی– دیداری بانک سپه لندن با توجه به نوع ارز ۳۴۲

شماره: مب/۱۸۲ نحوه استرداد وثائق دریافتی از مضمون عنه طبق ماده ۱ از "آئین‌نامه صدور ضمانت‌نامه‌ها و ظهرنویسی از طرف بانکها" ۳۴۳

شماره: مب/۲۱۹ استثنائات ضوابط اشاره شده در آیین‌نامه تسهیلات و تعهدات کلان ۳۴۴

شماره: مب/۲۲۴ درخواست تکمیل و ارسال پرسشنامه‌های الحاقی به نامه‌ی مدیر پروژه کمیته کفایت سرمایه در هیات خدمات مالی اسلامی برای آن دبیرخانه ۳۴۵

شماره: مب/۲۹۴ درخواست نظرات کارشناسی در ارتباط با ثبت و تسعیر اقلام زیرخط ترازنامه مشابه با نرخهای ثبت و تسعیر اقلام بالای خط ترازنامه ۳۴۶

شماره: مب/ ۳۲۰ ابلاغ یکهزار و بیستمین جلسه مورخ ۱۳۸۳/۲/۱۹ شورای پول و اعتبار درخصوص تعیین سود تسهیلات اعطایی و سود سپرده‌های سرمایه‌گذاری بانکهای دولتی در سال ۱۳۸۳ ..... ۳۴۷

شماره: مب/ ۳۸۷ ابلاغ سهم نسبی بخشهای مختلف اقتصادی از افزایش در مانده تسهیلات اعطایی آن بانک به بخش غیردولتی از محل سپرده‌های قرض‌الحسنه برای رفع احتیاجات ضروری و اشتغال در سال ۱۳۸۳ ..... ۳۴۸

شماره: مب/۴۰۴ ابلاغ قانون الحاق ۵ تبصره به ماده یک قانون اصلاح ماده ۶۰ و قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ج.ا.ا. و قانون بودجه سال ۱۳۸۲ کل کشور مصوب ۱۳۸۲/۱۲/۲۶ مجمع تشخیص مصلحت نظام ۳۵۰

شماره:مب/۵۰۷ درخواست اعلام روش فعلی محاسبه ذخیره اختصاصی مطالبات مشکوک‌الوصول از سوی شبکه بانکی ۳۵۱

شماره: مب/۵۴۷ اعلام بانک مرکزی جهت برداشتن گامهای موثر در زمینه کاهش اختلاسها ۳۵۲

شماره: مب/۵۴۹ درخواست اقدام به منظور شفاف‌سازی و ارائه صورتهای مالی منطبق با واقعیت و حفظ یکپارچگی در حسابداری ارزی شبکه بانکی کشور ۳۵۳

شماره: مب/۵۵۵ اصلاح بخشنامه شماره مب/۳۸۷ مورخ ۱۳۸۳/۳/۲۳ ..... ۳۵۴

شماره: مب/۵۵۶ درخواست هماهنگی و اخذ نظر موافق مسئولان ارشد هنگام ارائه طرح‌های ارائه شده از سوی واحدهای مختلف نظام بانکی ۳۵۵

شماره: مب/ ۵۹۳ ابلاغ نحوه دریافت کارمزد قرض‌الحسنه اعطایی بانکها ۳۵۶

شماره: مب/ ۶۵۳ ابلاغ ماده ۵۲ از دستورالعمل اجرایی عملیات پولی و بانکی در مناطق آزاد تجاری – صنعتی ۳۵۷

شماره: مب/۶۵۴ ابلاغ ضوابط مورد نیاز جهت اعطاء مجوز عملیات ارزی، موضوع ماده ۴۰ دستورالعمل اجرائی عملیات پولی و بانکی در مناطق آزاد تجاری – صنعتی ج.ا.ا. ۳۵۸

شماره: مب/ ۶۹۲ ماده ۶۵ از دستورالعمل اجرایی عملیات پـولی و بانکی در مناطق آزاد تجاری – صنعتی جمهوری اسلامی ایران موضوع تسعیر دارائی‌ها و بدهی‌های ارزی واحدهای بانکی در مناطق آزاد ۳۶۱

شماره: مب/۷۶۵ لزوم اطلاع‌رسانی بانک‌ها درخصوص سیاستشان در مورد حداقل مبلغ مورد نظر برای افتتاح، مشمول سود بودن، شرکت در قرعه‌کشی و ۳۶۲

شماره: مب/ ۸۲۷ اعلام نسبت سپرده قانونی برای انواع سپرده‌ها ۳۶۳

شماره: مب/ ۸۴۷ چگونگی محاسبه سود قطعی سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار ۳۶۴

شماره: مب/ ۸۷۱ اجرایی کردن مفاد تبصره ۲ از ماده ۲۳، تبصره ماده ۹۴ و بند ۴-۴ از ماده ۷۹ دستورالعمل اجرایی عملیات پولی و بانکی در مناطق آزاد تجاری – صنعتی ۳۶۵

شماره: مب/۹۱۴ پیرو بخشنامه مب/۵۹۳ مورخ ۱۳۸۳/۴/۲۷ درخصوص چگونگی محاسبه کارمزد قرض‌الحسنه اعطائی ... ۳۶۹

شماره: مب/۹۲۶ درخصوص تسهیلات پرداختی به گروه صنعتی ایران خودرو ۳۷۰

شماره: مب/۹۶۸ ترجمهٔ «اقدامات موثر برای مدیریت و نظارت بر ریسک عملیاتی» از کمیتهٔ نظارت بانکی بال ۳۷۱

«اقدامات موثر براي مديريت و نظارت بر ريسک عملياتي» ۳۷۲

شماره: مب/ ۹۶۹ روش پیشنهادی جهت محاسبه سود دوران فروش اقساطی (در حالت اقساط ماهیانه مساوی) ۳۹۴

شماره: مب/۱۰۰۳ درخصوص چگونگی پرداخت تسهیلات تکلیفی- تبصره‌ای توسط شعب بانکها در مناطق آزاد ۳۹۷

شماره: مب/ ۱۱۰۱ اعلام ممنوعیت اعطای تسهیلات بابت خرید سهام به مشتریان ۳۹۸

شماره: مب/۱۱۴۶ اصلاح بخشنامه‌های شمارهٔ مب/۳۸۷ مورخ ۱۳۸۳/۳/۲۳ و مب/۵۵۵ مورخ ۱۳۸۳/۴/۱۸ درخصوص سهم بخشهای مختلف اقتصادی ۳۹۹

شماره: مب/ ۱۲۳۸ ابلاغ دستورالعمل اجرایی تبصره ذیل مواد ۵۱ و ۵۸ آئین‌نامه فصل سوم قانون عملیات بانکی بدون ربا درخصوص اعطای تسهیلات به خریداران کالاهای مصرفی بادوام ساخت داخل کشور از محل انتقال مانده تسهیلات استفاده شده تولیدکنندگان ۴۰۰

شماره: مب/ ۱۲۴۰ درخصوص افزایش مبلغ اعطایی تسهیلات جعاله به منظور مرمت و بازسازی واحدهای دارای ارزش ملـی، فرهنگی و معماری ۴۰۳

شماره: مب/۱۲۴۹ درخصوص تغییر ماده ۱۰ و تبصره ۱ دستورالعمل اجرایی مشارکت مدنی ۴۰۴

شماره: مب/۱۴۵۰ اصلاحاتی در دستورالعملهای اجرایی فروش اقساطی مسکن و اجاره به شرط تملیک ۴۰۵

شماره: مب/۱۴۶۹ ارائه توضیحات تکمیلی درخصوص افزایش مبلغ اعطایی تسهیلات جعاله به منظور مرمت و بازسازی واحدهای دارای ارزش ملی، فرهنگی و معماری پیرو بخشنامه مب/۱۲۴۰ مورخ ۱۳۸۳/۸/۱۶ ..... ۴۰۶

شماره: مب/ ۱۷۳۳ درخواست تکمیل مشخصا توسط بانکها ۴۰۷

شماره: مب/ ۱۷۵۷ اصلاح بخشنامه نب/ ۷۴۸۵ مورخ ۱۳۷۵/۱۰/۱ درخصوص ابلاغ مصادیق تاسیسات و واحدهای مشمول تعریف قانون ایرانگردی و جهانگردی ۴۰۸

شماره: مب/۱۷۹۲: مدیریت ریسک تطبیق ۴۰۹

شماره: مب/۱۹۷۰ ..... ۴۲۳

شماره: مب/ ۲۱۵۴ اصلاح آئین‌نامه اجرایی گشایش اعتبارات اسنادی اتکایی (Back to Back) و تنزیل اسناد اعتبارات اسنادی صادراتی ۴۲۴

سال ۱۳۸۴ ..... ٤٢٥

شماره: مب/ ۱۴۲: پیش‌نویس دو مجموعه از مقررات احتیاطی از IFSB ۴۲۶

شماره:مب/۳۳۵ بررسی و ارزیابی مجدد نحوه صدور و استفاده از ابزار ایران چک در سیستم بانکی ۴۲۷

شماره:مب/۳۵۶ بررسی شیوه‌های نظارتی و الزامات احتیاطی بازار بین بانکی ۴۳۲

شماره: مب/ ۳۹۵ اعلام نرخ سودهای تسهیلات و سپرده‌ها ۴۳۳

شماره: مب/ ۴۰۳ مدیریت یکپارچه ریسک شناسایی مشتری ۴۳۴

شماره: مب/ ۴۳۳ اعلام مصادیق تاسیسات و واحدهای مشمول تعریف قانون و مقررات ایرانگردی و جهانگردی ۴۴۶

شماره: مب/ ۴۵۳ تسعیر دارایی‌ها و بدهیهای ارزی واحدهای بانکی در مناطق آزاد ۴۴۸

شماره: مب/ ۴۷۲ اصلاح بخشنامه شماره مب/ ۴۳۳ مورخ ۱۳۸۴/۳/۳ ..... ۴۴۹

شماره: مب/ ۵۰۰ درخصوص بازبینی شماره حسابهای بانکی بین‌المللی(IBAN) ۴۵۰

شماره: مب/ ۵۲۰ اضافه کردن شاخص "کد ملی"به عنوان یک شاخص استاندارد و منحصر به فرد برای احراز هویت مشتریان نظام بانکی ۴۵۶

شماره: مب/ ۶۱۶ اصلاح ماده ۱۲ آئین‌نامه اجرایی قانون توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی ۴۵۷

شماره: مب/ ۶۶۹ ابلاغ ترجمه مقاله "اصول مدیریت ریسک اعتباری" از مجموعه کمیته نظارت بر بانکداری بانک تسویه بین‌المللی ۴۵۸

شماره: مب/۶۹۴ اعلام نرخ سود تسهیلات و سپرده‌های بانکی در سال ۱۳۸۴ ..... ۴۹۲

شماره: مب/ ۷۰۹ اصلاح بخشنامه شماره مب/ ۶۹۴ مورخ ۱۳۸۴/۴/۱۳ ..... ۴۹۴

شماره: مب/ ۷۴۵ سهم بخش کشاورزی از افزایش در مانده تسهیلات اعطایی بانکها به بخش غیردولتی پس از کسر الزامات قانونی و تسهیلات از محل سپرده‌های قرض‌الحسنه برای رفع احتیاجات ضروری و اشتغال در سال ۱۳۸۴ ..... ۴۹۵

شماره: مب/ ۷۷۲ شناسایی درآمد عقود اسلامی بر مبنای روش تعهدی در نظام بانکی کشور ۴۹۶

شماره: مب/ ۷۸۷ ارائه پیشنهاداتی بمنظور بهبود فرآیند تسهیلات‌دهی خرید مسکن از سوی بانکها ۴۹۷

شماره: مب/ ۸۲۹ محدوده جغرافیایی مناطق آزاد تجاری ـ صنعتی ارسباران (جلفا) و انزلی ۴۹۹

شماره: مب/ ۸۶۰ درخصوص عقد جعاله و علت درج آن در بندهای الف و ب بخشنامه شماره مب/ ۷۷۲ مورخ ۱۳۸۴/۴/۲۷ ۵۰۰

شماره: مب/ ۱۰۹۴ عدم امکان صدور مجوز برای انتشار انواع ایران‌چک و دیگر چک‌پولهای منتشره از سوی برخی بانک‌ها و تأکید بر لزوم استفاده کاراتر از کارتهای پرداخت و پول الکترونیک در سیستمهای پرداخت..... ۵۰۱

شماره: مب/ ۱۳۰۵ ارسال پیش‌نویس دستورالعمل نگاه‌داری حساب‌های دولتی جهت نظرسنجی ۵۰۲

شماره: مب/ ۱۴۲۸ تغییر تاریخ اعتبار کارت‌های هویت ویژه اتباع عراقی ۵۰۶

شماره: مب/ ۱۴۸۲ محدوده جغرافیایی منطقه آزاد تجاری ـ صنعتی اروند (آبادان ـ خرمشهر)..... ۵۰۸

شماره: مب/۱۵۵۵ تأکید بر لزوم اعلام صریح نوع تسهیلات اعطائی بانک‌ها ۵۰۹

شماره: مب/ ۱۶۶۳ رویه‌های موثر مدیریت نقدینگی بانک‌ها..... ۵۱۰

شماره: مب/ ۱۶۸۵ مشارکت بانک‌ها در بخش خدمات و میزان مشارکت آن‌ها در تامین سرمایه شرکت‌های سهامی..... ۵۵۰

شماره: مب/ ۱۷۵۳ لزوم دریافت کدملی، کدپستی و شماره سریال شناسنامه مشتریان ۵۵۱

شماره: مب/ ۱۸۰۳ درخواست اعلام چگونگی محاسبه سود مشاع و نحوه تسهیم بین منابع بانک و سپرده‌گذاران از سوی بانکها به بانک مرکزی ۵۵۲

شماره: مب/ ۱۸۳۴ تأکید بر اجرای روش پلکانی برای بازپرداخت اقساط تسهیلات بانکی در بخش مسکن توسط بانک‌ها . ۵۵۳

شماره: مب/ ۱۹۴۴ انجام اصلاحاتی در دستورالعمل‌های اجرایی فروش اقساطی مسکن و اجاره به شرط تملیک ۵۵۴

شماره: مب/ ۱۹۶۰ انتخاب بهینه‌ترین الگوی تسهیم مازاد سود قطعی و تاثیر اعلام شیوه‌های توزیع آن در آغاز هر سال مالی بر سیاست‌های مالی بانک و منافع سپرده‌گذاران ۵۵۵

شماره: مب/ ۱۹۷۴ اعلام صریح نام چاپخانه موردنظر در تقاضاهای ارسالی برای چاپ انواع چک پول ۵۶۳

شماره: مب/۲۰۷۲ افزایش سقف فردی تسهیلات اعطایی در مرحله فروش اقساطی ۵۶۴

شماره: مب/۲۱۳۲ بهبود حاکمیت سهامی در واحدهای بانکی ۵۶۵

شماره: مب/۲۱۳۳ جمع آوری نقطه نظرات درخصوص به روز رسانی میزان استهلاک دارایی‌های منقول و غیرمنقول قابل استهلاک بانک‌ها ۵۸۶

شماره: مب/۲۲۴۹ تشویق سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در استان سیستان و بلوچستان ۵۸۸

شماره: مب/۲۲۵۱ توضیحات تکمیلی درخصوص شرایط و مکانیزم اجرایی اعطای تسهیلات برای خرید مسکن..... ۵۸۹

شماره: مب/۲۲۵۳ اصول مربوط به شیوه نظارت بر عملیات مالی شرکت بزرگ مالی..... ۵۹۰

شماره: مب/ ۲۲۸۸ شناسایی کافی مشتری از سوی بانک‌ها ۶۰۸

شماره: مب/۲۳۴۱ لزوم ترویج و تبلیغ بانکداری اسلامی از طرق مختلف و به صورت مداوم ۶۲۶

شماره: مب/ ۲۴۰۰ حسابرسی داخلی در بانک‌ها و ارتباط بین ناظرین و حسابرسان ۶۲۷

سال ۱۳۸۵ ..... ٦٤٥

شماره: مب/۱۰ سیاست‌های پولی سال ۱۳۸۵ (تعدیل نرخ‌های سود بانکی)..... ۶۴۶

شماره: مب/۱۸ حداقل نرخ سود مورد انتظار تسهیلات بانک‌ها و موسسات اعتباری غیردولتی برای کلیه بخش‌های اقتصادی در سال ۱۳۸۵ ..... ۶۴۷

شماره: مب/ ۱۱۱ مأخذ محاسبه سود سپرده‌ها، تسهیلات، کارمزد خدمات و جریمه دیرکرد در مورد پارامتر ماه و سال..... ۶۴۸

شماره: مب/۱۴۸ توضیحات تکمیلی درخصوص نرخ سود سپرده‌ها و تسهیلات بانکی در سال ۱۳۸۵..... ۶۴۹

شماره: مب/ ۳۳۲ اصلاح تعرفه حق‌الثبت..... ۶۵۰

شماره: مب/۳۷۰ ابلاغ دستورالعمل نگهداری حساب‌های دولتی جهت اجرا ۶۵۱

شماره: مب/ ۴۹۰ اعلام موکول گشتن مجوز انتشار اعلامیه پذیره‌نویسی شرکت‌ها به موافقت سازمان بورس و اوراق بهادار ۶۵۵

شماره: مب/ ۵۷۰ توضیحاتی درخصوص نرخ سود تسهیلات اعطایی بانک‌های دولتی و غیردولتی در سال ۱۳۸۵ ..... ۶۵۶

شماره: مب/ ۵۹۶ الزام بانک‌ها به پرداخت تسهیلات ارزی و ریالی برای طرح‌های تولیدی و کشاورزی در نقاط توسعه نیافته با ۱۰ درصد آورده اشخاص..... ۶۵۷

شماره: مب/۷۳۰ سهم بخش کشاورزی از افزایش در مانده تسهیلات اعطایی بانکها به بخش غیردولتی پس از کسر الزامات قانونی و تسهیلات از محل سپرده‌های قرض‌الحسنه برای رفع احتیاجات ضروری و اشتغال در سال ۱۳۸۵ ..... ۶۵۸

شماره: مب/ ۷۴۷ نحوه محاسبه سود قطعی متعلق به سپرده‌گذاران ۶۵۹

شماره: مب/ ۸۰۸ موارد تکمیلی درخصوص نحوه محاسبه "حساب مازاد منابع نزد اداره مرکزی" در شعب مناطق آزاد تجاری ـ صنعتی..... ۶۶۰

شماره: مب/ ۹۸۲ ممنوعیت استفاده از کاغذهای منقوش به آرم یا هرگونه نشان دیگری از بانک مرکزی در چاپ انواع چک پول ۶۶۱

شماره: مب/ ۹۸۳ آزادسازی تعیین نرخ سود علی‌الحساب سپرده‌های سرمایه‌گذاری کوتاه مدت ویژه در دامنه تعیین شده .. ۶۶۲

شماره: مب/۱۰۲۵ تأکید بر احراز هویت و شناسایی مشتریان بانک‌ها ۶۶۳

شماره: مب/۱۲۵۰ ضرورت فراهم آوردن امکانات لازم جهت راه‌اندازی سیستم RTGS (سیستم تسویه آنی) ۶۶۴

شماره: مب/۱۳۸۲ دستورالعمل نحوه انتشار، خرید و فروش انواع چک‌پول ۶۶۵

شماره: مب/۱۴۴۸ دستورالعمل اجرایی اعتبار در حساب‌جاری در قالب خرید دین ۶۷۲

شماره: مب/ ۱۵۵۴، دستورالعمل "تشخیص کفایت و صلاحیت تصدی سمت در واحدهای بانکی خارج از کشور"..... ۶۷۴

شماره: مب/۱۵۶۵ ضرورت اعلام رویه مشابه وزارت‌خانه‌ها و شرکت‌های دولتی برای افتتاح و نگه‌داری حساب‌های شهرداری‌ها ۶۸۴

شماره: مب/ ۱۵۸۸ ، دستورالعمل نحوه انتشار، خرید و فروش انواع چک‌پول ۶۸۵

شماره: مب/۱۷۶۰ لغو آئین‌نامه اعطای تسهیلات اعتباری ریالی به بخش صادرات ۶۸۶

شماره: مب/۱۷۸۰، تأسیس شعبه در منطقه آزاد تجاری- صنعتی ارس..... ۶۸۷

شماره: مب/ ۱۸۲۵، لغو ماده ۹ آئین‌نامه صدور ضمانت‌نامه و ظهرنویسی از طرف بانک‌ها (بخشنامه شماره مب/۱۶۲ مورخ ۱۳۹۰/۲/۲۹) ۶۸۸

شماره: مب/ ۲۰۱۷ ، ابلاغ اصلاحیه دستورالعمل نگهداری حساب‌های دولتی ۶۸۹

شماره: مب/ ۲۰۵۰ ، اعمال کنترل‌های داخلی به منظور جلوگیری از جعل ضمانت‌نامه..... ۶۹۳

شماره: مب/۲۵۳۹ ، ضوابط اجرایی تبصره ۱ ماده ۱۸۶ قانون مالیات‌های مستقیم اصلاحی مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷ ..... ۶۹۵

شماره: مب/۲۵۸۸ صدور مجوز افتتاح سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت ویژه با ارائه برگه سپرده..... ۶۹۸

شماره: مب/ ۲۷۸۶ تأکید بر ضرورت رعایت تکالیف بانک‌ها و مؤسسات اعتباری در قانون بازار اوراق بهادار ۶۹۹

شماره: مب/۲۸۲۳ ، دستورالعمل‌های "طبقه‌بندی دارایی‌های موسسات اعتباری" و "نحوه محاسبه ذخیره مطالبات موسسات اعتباری"..... ۷۰۰

شماره: مب/ ۲۹۴۶ ، نحوه محاسبه و نرخ استهلاک دارایی‌های نظام بانکی ۷۰۱

شماره: مب/۲۹۷۹ ، حد مجاز وضعیت باز ارزی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری..... ۷۰۲

سال ۱۳۸۶ ..... ۷۰۳

شماره: مب/۸۶ محاسبه وجه التزام در قراردادهای تسهیلات اعطایی ۷۰۴

شماره: مب/۱۸۲ "دستورالعمل سرمایه‌گذاری موسسات اعتباری" (بانک‌های دولتی) ۷۰۵

شماره: مب/۱۸۳"دستورالعمل سرمایه‌گذاری موسسات اعتباری" (بانک‌های غیردولتی و مؤسسه اعتباری توسعه) ۷۶۶

شماره: مب/۵۵۷؛ میزان اعتبار تابلوهای مختلف در بورس اوراق بهادار ۸۲۷

شماره: مب/۵۶۴؛ ممنوعیت هرگونه عملیات بازارگردانی، بازارسازی و ... توسط بانک‌ها..... ۸۲۸

شماره: مب/۷۷۷؛ نحوه اجرای مفاد بخشنامه شماره مب/۲۸۲۳ مورخ ۱۳۸۵/۱۲/۵ (دستورالعمل‌های طبقه‌بندی دارایی‌های مؤسسات اعتباری و نحوه محاسبه ذخیره مطالبات مؤسسات اعتباری) ۸۲۹

شماره: مب/۸۴۶؛ ضرورت اجرای مقررات و بخشنامه‌های ابلاغی از سوی بانک مرکزی و اجتناب از اجرای موردی ناهماهنگ مصوبات مراجع و دستگاه‌های اجرایی دیگر توسط بانک‌ها و مؤسسات اعتباری کشور ۸۳۱

شماره: مب/۱۰۸۱؛ تبیین شمول واژه «شهرداری‌ها» در بخشنامه شماره مب/۲۰۱۷ مورخ ۲۷۸۱۳۸۵ ..... ۸۳۲

شماره: مب/۱۱۷۲؛ حداقل الزامات تحت عنوان «رهنمودهایی برای نظام مؤثر کنترل داخلی در مؤسسات اعتباری»..... ۸۳۳

شماره: مب/۱۱۸۹؛ نرخ سود تسهیلات بانکی در سال ۱۳۸۶ ..... ۸۹۳

شماره: مب/۱۲۸۹؛ اختصاص حداقل بیست و پنج درصد (۲۵٪) از تسهیلات اعطایی کلیه بانک‌های کشور به بخش آب و کشاورزی (موضوع ماده ۱۰ از قانون برنامه چهارم توسعه)..... ۸۹۴

شماره: مب/۱۲۹۰؛ اختصاص حداقل بیست و پنج درصد (۲۵٪) از تسهیلات اعطایی کلیه بانکهای کشور به بخش آب و کشاورزی (موضوع ماده ۱۰ از قانون برنامه چهارم توسعه)- (کلیه بانک‌های تجاری) ۸۹۵

شماره: مب/۱۳۳۹؛ زمان اجرای بخشنامه شماره مب/۱۱۸۹ مورخ ۱۳۸۶/۴/۲ در مورد اعلام سیاست‌های پولی سال ۱۳۸۶ (نرخ سود تسهیلات بانکی در سال ۱۳۸۶)..... ۸۹۶

شماره: مب/۱۳۴۷؛ مصوبات جلسه مورخ ۱۳۸۶/۲/۲۴ کمیته سیاست‌گذاری و نظارت بر بانک‌های مناطق آزاد درخصوص فعالیت‌های اعتباری (اعم از ریالی و ارزی) در مناطق آزاد تجاری- صنعتی ۸۹۷

شماره: مب/۱۳۶۹؛ موارد پیشنهادی سازمان بازرسی کل کشور درخصوص مقررات و شرایط حساب جاری و ارزی بانک‌ها و شرط ضمن عقد مربوط به اعطای تسهیلات ۸۹۹

شماره: مب/۱۵۲۱؛ فرمول جدید محاسبه سود واقساط در عقود با بازدهی معین به همراه جدول مربوط به نحوه تسهیم هر قسط به اصل و سود ۹۰۱

شماره: مب/۱۵۴۸؛ حداقل الزامات تحت عنوان «مجموعه رهنمودهایی برای مدیریت مؤثر ریسک اعتباری»..... ۹۰۶

شماره: مب/۱۶۵۶؛ تبیین مفاد بند ۲ بخشنامه شماره مب/۷۷۷ مورخ ۱۳۸۶/۳/۵ در مورد محاسبه و دریافت وجه التزام (خسارت تأخیر تأدیه دین) ۹۳۸

شماره: مب/۲۲۶۳؛ اعلام عدم امکان مشارکت بانک‌های دولتی در سرمایه بانک‌های قرض‌الحسنه ۹۳۹

شماره: مب/۲۲۶۴؛ اعلام عدم امکان مشارکت بانک‌ها در سرمایه بانک‌های قرض‌الحسنه..... ۹۴۰

شماره: مب/۲۴۰۳؛ حداقل الزامات تحت عنوان «رهنمود مدیریت ریسک نقدینگی» ۹۴۱

شماره: مب/۲۵۸۸؛ تبیین نحوه خاتمه و یا ابطال ضمانت‌نامه بانکی..... ۹۵۷

شماره: مب/۲۶۶۶؛ لزوم اخذ مجوز از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران توسط بانک‌ها و مؤسسات اعتباری کشور، قبل از اقدام به مشارکت حقوقی در شرکت «ساماندهی مطالبات معوق» ۹۵۹

شماره: مب/۲۶۹۷؛ ابطال بخشنامه شماره نت/۴۴۳۷ مورخ ۱۳۸۰/۱۰/۱۴ در مورد ایجاد یا تعطیل واحدهای بانکی در داخل کشور ۹۶۰

شماره: مب/۲۹۲۱؛ ابلاغ نکات مورد تاکید اداره کل امور مالیاتی استان تهران در مورد مالیات حق تمبر اوراق چک..... ۹۶۱

شماره: مب/ ۳۲۴۴؛ حداقل الزامات تحت عنوان "مجموعه رهنمودها برای مدیریت موثر ریسک عملیاتی" ۹۶۲

شماره: مب/۳۶۰۲؛ ضرورت افزایش سرمایه پایه موسسه اعتباری،درصورتی که نسبت کفایت سرمایه آن به دلیل سرمایه گذاری در موسسات اعتباری دیگر به کمتر از حدمقرر (۸ درصد)کاهش یابد ۱۰۳۱

شماره: مب/۳۸۷۶؛ تاکید بر مسئولیت مستقیم هیات مدیره بانک ها در اعطای تسهیلات به واحدهای اقتصادی دارای بدهی معوق (موضوع بند۱ از دستورالعمل ضوابط فنی و مالی تشخیص واحدهای موضوع تبصره یک تصویب نامه شماره ۳۰۳۳۰/ت۳۴۹۲۵ه مورخ ۱۳۸۶/۰۲/۳۰ هیات محترم وزیران) ۱۰۳۲

شماره: مب/۴۲۷۶; تاکید بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران بر ضرورت رعایت ضوابط مندرج در بخشنامه شماره مب/۱۳۸۲ مورخ ۱۳۸۵/۰۶/۰۸ جهت تحویل چک پول‌های منتشره به بانک ها ۱۰۳۴

شماره: مب/۴۴۱۳؛ابلاغ نقطه نظر پیشنهادی سازمان بازرسی کل کشور در مورد شرایط عمومی حساب‌جاری ریالی/ارزی ۱۰۳۵

شماره: مب/۴۹۸۰؛ ممنوعیت اعطای تسهیلات جهت خرید و فروش سهام به کارگزاران بورس اوراق بهادار در قالب عقد مضاربه مطلق ۱۰۳۶

شماره: مب/۵۰۰۱؛ مدت زمان نگهداری از جوایز برندگان قرعه‌کشی حساب های قرض الحسنه بانک‌ها و موسسات‌اعتباری ۱۰۳۷

شماره: مب/۵۰۵۶؛ نحوه اخذ جرایم تاخیر تادیه از تسهیلات سررسید گذشته ومعوق.....۱۰۳۸

شماره: مب/۵۰۷۲؛ آئین نامه نحوه واگذاری دارائی‌های غیرضرور و اماکن رفاهی بانک‌ها و آئین نامه وصول مطالبات سررسیدگذشته، معوق و مشکوک‌الوصول موسسات اعتباری (ریالی/ارزی).....۱۰۳۹

شماره: مب/۵۱۱۵؛ نحوه اطلاع رسانی در مورد بخشوده شدن جرایم دیرکردتسهیلات دریافتی اشخاص حقیقی و حقوقی ۱۰۴۰

شماره: مب/۵۳۱۷؛ نحوه نگهداری حساب های دولتی نزد بانک‌ها ۱۰۴۱

سال ۱۳۸۷ .....۱۰۴۳

شماره: مب/۲۵۷؛ نحوه ساماندهی منابع قرض‌الحسنه موسسات اعتباری و ترویج فرهنگ قرض‌الحسنه در بین مردم (موضوع تصویب‌نامه شماره ۲۱۱۴۲۲/ت۳۹۳۹۴هـ مورخ ۱۳۸۶/۱۲/۲۶ هیات محترم وزیران) ۱۰۴۴

شماره: مب/۳۴۸؛ آیین‌نامه نظام سنجش اعتبار (موضوع مصوبه شماره ۲۱۱۸۲۹/ت ۳۹۳۹۶ /ه مورخ ۸۶/۱۲/۲۶ هیات محترم وزیران) ۱۰۴۵

شماره: مب/۳۴۹؛ آیین نامه مستندسازی جریان وجوه در کشور (موضوع مصوبه شماره ۲۱۱۸۱۵/ت ۳۹۳۹۵/ه مورخ ۱۳۸۶/۲/۲۶ هیات محترم وزیران).....۱۰۴۶

شماره: ۵۰۶/هـ؛ تعیین سقف وام قرض‌الحسنه برای بانک‌های قرض‌الحسنه و بانک های تجاری ۱۰۴۷

شماره: ۸۶۸/هـ؛ دستورالعمل نحوه سفارش، توزیع و جمع‌آوری ایران چک بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ۱۰۴۸

شماره:مب/۳۵۰؛ آیین نامه رعایت شاخص های مالی در اعطای تسهیلات سرمایه در گردش به اشخاص حقیقی و حقوقی توسط بانک های دولتی (موضوع مصوبه شماره ۲۱۱۸۴۹/ت ۳۹۳۹۹ مورخ ۱۳۸۶/۱۲/۲۶ هیات محترم وزیران).....۱۰۶۲

شماره: مب/۳۵۱؛ آیین نامه تامین نقدینگی شرکت‌های بزرگ، آزادسازی منابع بانکی از تسهیلات کلان و اختصاص آن به سایر بخش‌ها، تقویت تولید در بخش‌های اقتصادی و توزیع عادلانه (موضوع تصویب‌نامه شماره ۲۱۱۴۳۶/ت۳۹۳۹۷هـ مورخ ۱۳۸۶/۱۲/۲۶ هیات محترم وزیران) ۱۰۶۶

شماره: مب/۱۱۲۱؛ اعلام حد مجاز وضعیت باز ارزهای دلار و یورو نسبت به سرمایه پایه بانک‌ها تا پایان سال ۱۳۸۷ .... ۱۰۶۷

شماره: مب/۱۲۸۴؛ ممنوعیت استفاده از اعتبار در حساب‌جاری با استفاده از عقد مضاربه مطلق ۱۰۶۸

شماره: ۲۶۲۵/هـ؛ پاسخ به برخی سوالات مطروحه در خصوص ایران چک بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران..... ۱۰۷۰

شماره: ۲۸۷۶/هـ؛ رفع ابهامات مشتریان و شعب بانک‌ها در خصوص ایران چک بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران... ۱۰۷۱

شماره: مب/۲۳۵۱؛ ابلاغ نرخ سود علی‌الحساب سپرده‌های سرمایه گذاری بانک ها و موسسات اعتباری غیربانکی) موضوع ماده ۱۷ بسته سیاستی–نظارتی سیستم بانکی کشور در سال ۱۳۸۷(..... ۱۰۷۳

شماره: مب/۲۳۷۸؛ ابلاغ شرایط لازم برای بانک‌ها و موسسات‌اعتباری غیربانکی جهت افزایش سقف تسهیلات‌وتعهدات کلان آن‌ها از ۵٪ به ۲۰٪ سرمایه پایه ۱۰۷۶

شماره: مب/۲۳۹۸؛ ابلاغ نرخ تودیع سپرده قانونی بانک‌ها و موسسات‌اعتباری غیربانکی نزد بانک‌مرکزی‌جمهوری‌اسلامی‌ایران (تشریح و تبیین مفاد ماده ۲۰ بسته سیاستی–نظارتی سیستم‌بانکی‌کشور در سال ۱۳۸۷) ۱۰۷۷

شماره: مب/۲۴۱۲؛ آزادسازی سپرده‌قانونی به میزان ۲ درصد منابع سپرده‌ای ۱۰۷۸

شماره: ۳۱۱۸/هـ؛ ابلاغ دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان موسسات اعتباری ۱۰۷۹

شماره: مب/۲۴۳۵؛ لغو مصوبه ۵۹۱ مجمع عمومی مشترک بانک‌ها و جایگزینی بسته سیاستی– نظارتی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ۱۰۹۲

شماره: هـ/۳۱۸۰؛ تسهیل در گردش کار ایران چک بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ۱۰۹۳

شماره: مب/۲۴۵۳؛ ضرورت دریافت شماره اقتصادی اشخاص حقوقی برای اعطای تسهیلات ۱۰۹۴

شماره: مب/۱۵۴۸۴؛ دستورالعمل اجرای مواد ۲۴ و ۲۶ بسته سیاستی– نظارتی سیستم بانکی کشور ۱۰۹۵

شماره: ۱۹۲۸۰/۸۷؛ مقررات احتیاطی تبدیل مطالبات رهنی موسسات اعتباری به اوراق بهادار ۱۰۹۷

شماره: ۲۴۱۱۷/۸۷ تاکید بر ضرورت ارائه گزارش توجیهی بانک ها برای اعلام نرخ سود سپرده های سرمایه‌گذاری ۱۰۹۹

شماره: ۳۶۹۳۲؛ حداقل الزامات تحت عنوان "مجموعه رهنمودها برای مدیریت موثر ریسک کشوری"..... ۱۱۰۰

شماره: ۸۷/۵۵۵۵۶؛ اعلام مدارک شناسایی قابل قبول برای اتباع خارجی جهت افتتاح حساب قرض‌الحسنه پس‌انداز ۱۱۳۰

شماره: ۸۷/۶۷۳۴۵؛ تعیین سقف مجاز اعطای تسهیلات به شرکتهای لیزینگ وابسته به بانکها و موسسات اعتباری ۱۱۳۱

شماره: ۸۷/۱۰۱۸۳۵؛ شرایط اعطای تسهیلات قرض الحسنه ازدواج ۱۱۳۲

شماره: ۸۷/۱۲۶۳۳۱؛ دستورالعمل اجرایی چگونگی محاسبه سود قطعی سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار با احتساب حق‌الوکاله بکارگیری سپرده‌ها ۱۱۳۳

سال ۱۳۸۸ ..... ۱۱۳٤

شماره: ۸۸/۷۰۳۸؛ لزوم اعلام اقدامات انجام شده توسط بانک‌ها در اجرای الزامات ماده ۵ قانون اجرای سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی ۱۱۳۵

شماره: ۸۸/۱۰۸۷۰؛ ابلاغ ضوابط سیاستی–نظارتی شبکه بانکی کشور در سال 1388 ..... ۱۱۳۷

شماره: ۸۸/۱۶۸۳۲؛ اعلام تاریخ اجرای ضوابط سیاستی– نظارتی شبکه بانکی کشور در سال ۱۳۸۸ ..... ۱۱۳۸

شماره: ۸۸/۱۹۵۴۶؛ اصلاحیه دستورالعمل نحوه انتشار، خرید و فروش انواع چک پول ، موضوع بخشنامه شماره مب/۱۳۸۲ مورخ ۰۸/۰۶/۱۳۸۵ ..... ۱۱۳۹

شماره: ۸۸/۲۲۲۴۳؛ اصلاحیه پیوست شماره (۱) دستورالعمل اجرایی چگونگی محاسبه سود قطعی سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار با احتساب حق‌الوکاله بکارگیری سپرده‌ها..... ۱۱۴۰

شماره: ۸۸/۲۳۷۶۵؛ پیگیری در مورد ایجاد واحد تطبیق و ارزیابی در بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی و ارائه توضیحاتی در این خصوص ۱۱۴۱

شماره: ۸۸/۲۴۰۲۷؛ ارائه توضیحات تکمیلی درخصوص ماده ۲۶ بسته سیاستی– نظارتی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۸۸– موضوع " تسهیلات و تعهدات کلان" ۱۱۴۳

شماره: ۸۸/۵۷۳۷۰؛ دستورالعمل ناظر بر تسهیلات و تعهدات سندیکایی ۱۱۴۵

شماره: ۸۸/۷۷۴۴۴؛ ارائه توضیحات تکمیلی درخصوص مصوبه شماره ۵۹۱ مجمع عمومی بانک ها و بسته سیاستی– نظارتی سال ۱۳۸۷ ..... ۱۱۵۷

شماره: ۸۸/۷۸۴۰۰؛ اصلاح بند ۳–۱ (تعریف ذینفع واحد) از بخشنامه تسهیلات و تعهدات کلان ، به شماره مب/۱۹۶۸ مورخ ۲۹/۱۱/۱۳۸۲ ..... ۱۱۵۸

شماره: ۸۸/۸۵۲۵۷؛نحوه طبقه‌بندی اوراق مشارکت سررسید شده‌ای که مبالغ آن در سررسید از سوی ناشر بازپرداخت نگردیده‌است..... ۱۱۶۴

شماره: ۸۸/۸۷۷۴۱؛ ارائه توضیحاتی درخصوص سوالات بانک ها در مورد چک‌پول‌هایی که هنوز از جریان خارج نشده‌اند. ۱۱۶۵

شماره: ۸۸/۹۳۲۴۳؛ توضیحات تکمیلی در ارتباط با دستورالعمل طبقه بندی دارایی‌ها (بخشنامه شماره مب/۲۸۲۳ مورخ ۱۳۸۵/۱۲/۰۵) مبنی بر لزوم احتساب ذخیره برای "سود دریافتنی" و "وجه التزام دریافتنی"..... ۱۱۶۶

شماره: ۸۸/۱۰۵۹۷۲؛ روش دریافت اقساط از مشتری پس از معوق شدن مطالبات ۱۱۶۷

شماره: ۸۸/۱۷۵۲۰۸؛ ابلاغ آیین‌نامه وصول مطالبات سررسید گذشته، معوق و مشکوک‌الوصول مؤسسات اعتباری (موضوع تصویب‌نامه شماره ۱۵۳۹۶۵/ت۴۱۴۹۸هـ مورخ ۱۳۸۸/۸/۳ هیأت محترم وزیران) ۱۱۶۸

شماره: ۸۸/۱۹۹۷۳۰؛ پاره‌ای از تکالیف مقرر در بخشنامه هیات‌محترم وزیران تحت عنوان " آیین نامه وصول مطالبات سررسیدگذشته ، معوق و مشکوک‌الوصول موسسات اعتباری (ریالی و ارزی") ۱۱۷۹

شماره: ۸۸/۲۰۳۴۵۹؛ الزام بانک ها و موسسات اعتباری به مکاتبه با مشتریان دارای مطالبات معوق ، به منظور تشویق آنها به استفاده از فرصت دوماهه مقرر در آیین نامه و توجه به پیامد نادیده گرفتن آن ۱۱۸۰

شماره: ۸۸/۲۰۸۰۳۶؛ درخواست اعلام اقدامات انجام شده توسط بانک‌ها در اجرای الزامات ماده ۵ قانون اجرای سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی ۱۱۸۱

شماره: ۸۸/۲۱۰۰۶۸؛ ابلاغ آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی ۱۱۸۲

شماره: ۸۸/۲۱۱۰۷۲؛ حداقل الزامات تحت عنوان "مجموعه رهنمودها برای مدیریت موثر ریسک تطبیق" ۱۱۸۵

شماره: ۸۸/۲۳۳۲۹۴؛ نحوه وصول مبلغ قرض‌الحسنه اعطایی و کارمزد متعلقه به آن ۱۲۰۱

شماره: ۸۸/۲۳۶۱۱۳؛ تدابیر و ساز و کار لازم جهت تسهیل امور در اجرای ماده (۴۴) آیین نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی ۱۲۰۲

سال ۱۳۸۹ .....۱۲۰۳

شماره: ۸۹/۷۱۲۰؛ ابلاغ ضوابط سیاستی–نظارتی شبکه بانکی کشور در سال ۱۳۸۹ .....۱۲۰۴

شماره: ۸۹/۱۱۸۴۹؛ تاکید بر منظور نمودن فرش‌های دستباف ایرانی در زمره جوایز اعطایی به سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز ۱۲۰۵

شماره: ۸۹/۱۶۷۱۹؛ استعلام از بانکهای دولتی و تازه خصوصی شده در خصوص برنامه زمان‌بندی آنها برای اجرای ماده ۱۵ بسته سیاستی–نظارتی شبکه بانکی کشور در سال ۱۳۸۹ .....۱۲۰۷

شماره: ۸۹/۳۲۵۳۲؛ ارسال لوح فشرده و بروشور حاوی مشخصات ویژگی‌های کنترلی در روی کارت شناسایی ملی ۱۲۰۸

شماره: ۸۹/۳۸۹۹۵؛ پیگیری از بانک ها در خصوص اعلام برنامه زمان بندی برای واگذاری دارایی های غیر ضرور (مازاد) ۱۲۰۹

شماره: ۸۹/۵۵۴۵۹؛ ابلاغ نامه وزیرمحترم امور اقتصادی ودارایی به بانک ها در خصوص کمک به دریافت مالیات از مودیان مالیاتی دراجرای صحیح ماده ۲۱۸ قانون مالیات های مستقیم.....۱۲۱۰

شماره: ۸۹/۸۰۲۲۳؛ ابلاغ آیین نامه مدت و طرز نگاهداری اوراق بازرگانی ، اسناد و دفاتر بانکها ۱۲۱۱

شماره: ۸۹/۹۰۰۱۹؛ اعلام حداقل مبلغ سپرده گذاری برای افتتاح حساب یارانه نقدی.....۱۲۱۲

شماره: ۸۹/۱۱۶۲۴۷؛ اعلام عدم وجاهت قانونی درج عبارت غیرقابل انتقال بر روی چک‌ها ۱۲۱۴

شماره: ۸۹/۱۳۴۱۳۷؛ اعلام ممنوعیت هرگونه نقل و انتقال امتیاز استفاده از تسهیلات بانکها و موسسات اعتباری ۱۲۱۵

شماره: ۸۹/۱۵۹۶۴۳؛ تاکید بر لزوم اجرای ضوابط اجرایی تبصره (۱) ماده (۱۸۶) قانون مالیاتهای مستقیم اصلاحی مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷ .....۱۲۱۶

شماره: ۸۹/۱۶۳۵۷۰؛ ملغی الاثر نمودن فراز پایانی بند (الف) ماده (۱۱) آیین نامه وصول مطالبات سررسید گذشته ، معوق و مشکوک‌الوصول موسسات اعتباری (ریالی و ارزی(..... ۱۲۱۸

شماره: ۸۹/۱۷۳۷۷۲؛ ابلاغ آیین نامه تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط – مصوب جلسه مورخ ۱۳۸۹/۷/۲۷ شورای پول و اعتبار ۱۲۱۹

شماره: ۸۹/۱۷۳۷۶۸؛ ابلاغ دستورالعمل بازرسی مالی و عملیاتی و اخذ اطلاعات از موسسات اعتباری – مصوب جلسه مورخ ۱۳۸۹/۷/۲۷ شورای پول و اعتبار ۱۲۲۷

شماره: ۸۹/۱۸۱۹۲۷؛ تاکید مجدد بر اجرای صحیح مفاد "آیین نامه مدت و طرز نگاهداری اوراق بازرگانی، اسناد و دفاتر بانکها" موضوع بخشنامه شماره ۸۹/۸۰۲۲۳ مورخ ۱۳۸۹/۴/۱۵ ..... ۱۲۳۰

شماره: ۸۹/۱۸۲۹۴۳؛ تبیین ایراد مطروحه توسط مجلس شورای اسلامی درخصوص ملغی اثر نمودن فراز پایانی بند "الف " ماده ۱۱ آیین نامه وصول مطالبات سررسیدگذشته، معوق و مشکوک‌الوصول موسسات اعتباری (موضوع بخشنامه شماره ۸۹/۱۶۳۵۷۰ مورخ ۱۳۸۹/۷/۲۷) ۱۲۳۱

شماره: ۸۹/۲۱۰۵۷۷؛ توثیق اسناد مشاعی مالکین و نسق‌های زراعی زارعین در اعطای تسهیلات بانکی به طرحهای کشاورزی و منابع طبیعی ۱۲۳۲

شماره: ۸۹/۲۲۷۲۹۵؛ رویه جدید اخذ مجوز مشارکت حقوقی و سرمایه گذاری بانکها و موسسات اعتباری از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ۱۲۴۳

شماره: ۸۹/۲۲۹۹۳۵؛ الزام بانکها و موسسات اعتباری به شفاف سازی و افشاء نحوه اعمال تخفیف در برخی از عقود اسلامی برای مشتریان خوش حساب ۱۲۴۴

شماره: ۸۹/۲۲۹۹۵۱؛ دستورالعمل نحوه تولید، توزیع، جمع آوری و ابطال ایران چک بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ۱۲۴۵

شماره: ۸۹/۲۵۷۲۴۸؛ معرفی نسبت مانده خالص دارایی‌های ثابت به حقوق صاحبان سهام به جای نسبت مانده مستهلک نشده اموال غیرمنقول به مجموع سرمایه پرداخت شده و اندوخته‌ها ۱۲۵۱

شماره: ۸۹/۲۸۱۴۳۳؛ ممنوعیت افتتاح هرگونه سپرده سرمایه‌گذاری برخوردار از سود شناور توسط بانکها و موسسات اعتباری ۱۲۵۴

شماره: ۸۹/۲۷۴۷۳۶؛ اعلام حدود مجاز وضعیت باز ارزی بانکها و موسسات اعتباری غیربانکی ۱۲۵۵

شماره: ۸۹/۲۸۴۸۷۶؛ ابلاغ نسخه اصلاح شده آیین نامه مدت و طرز نگاهداری اوراق بازرگانی ، اسناد و دفاتر بانکها..... ۱۲۵۶

سال ۱۳۹۰ ..... ۱۲۵۷

شماره: ۹۶۰۱؛ امکان افتتاح حساب سپرده قرض‌الحسنه جاری با قابلیت برداشت از طریق کارت‌های الکترونیکی و بدون اعطای دسته چک..... ۱۲۵۸

شماره: ۹۷۰۳؛ ابلاغ نامه سازمان بازرسی کل کشور درخصوص ایرادات و نواقص مربوط به اعطای تسهیلات در قالب عقد مضاربه و تاکید بر اجرای صحیح عقد مضاربه توسط بانکهای کشور ۱۲۵۹

شماره : ۱۰۴۵۶؛ لزوم احتساب سود برای روز اول سپرده گذاری.....۱۲۶۲

شماره: ۱۲۰۰۲؛ ساز و کار مربوط به برداشت مبلغ جریمه از حساب بانک متخلف در اجرای حدود مقرر در آیین نامه تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط.....۱۲۶۳

شماره: ۱۳۸۵۳؛ ابلاغ آیین نامه اجرایی نحوه تاسیس، فعالیت، نظارت و تعطیلی شعب بانکهای ایرانی در خارج از کشور..۱۲۶۵

آیین نامه اجرایی نحوه تأسیس، فعالیت، نظارت و تعطیلی شعب بانک‌های ایرانی در خارج از کشور ۱۲۶۶

شماره: ۱۹۷۷۳؛ ابلاغ تصویب‌نامه شماره ۳۸۷۴/ت۴۶۱۱۵ک مورخ ۱۳۹۰/۱/۱۴ کمیسیون موضوع اصل ۱۳۸ قانون اساسی درخصوص آیین‌نامه وصول مطالبات سررسیدگذشته، معوق و مشکوک‌الوصول مؤسسات اعتباری (ریالی و ارزی).....۱۲۷۲

شماره: ۲۲۷۳۶؛ اصول ۱۸ گانه برای اثربخشی نظام بیمه سپرده‌ها ۱۲۷۳

شماره: ۵۶۹۲۰؛ نحوه تسهیم نمودن کلیه مبالغ پرداختی توسط مشتریان بعد از سررسید در ارتباط با بدهی آنان ناشی از اخذ تسهیلات ، وام قرض‌الحسنه و خدمات بانکی دریافت شده نظیر گشایش اعتبار اسنادی و صدور ضمانت نامه ۱۳۰۰

شماره: ۵۸۸۸۱؛ ابلاغ دستورالعمل اعطای جوایز به سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز (ریالی–ارزی).....۱۳۰۲

شماره: ۶۱۶۷۴؛ اصلاحیه بند "چ" ماده (۱) آیین نامه وصول مطالبات سررسید گذشته، معوق و مشکوک‌الوصول موسسات اعتباری (ریالی و ارزی) موضوع تصویب نامه شماره ۱۵۳۹۶۵/ت۴۱۴۹۸هـ مورخ ۱۳۸۸/۸/۳ .....۱۳۰۷

شماره : ۶۲۶۹۰؛ ابلاغ دستورالعمل اجرایی تاسیس، فعالیت و نظارت بر صندوق‌های قرض‌الحسنه موسسات اعتباری ۱۳۰۸

«دستورالعمل اجرایی تأسیس، فعالیت و نظارت بر صندوق‌های قرض‌الحسنه مؤسسات اعتباری ».....۱۳۰۹

شماره: ۸۴۲۷۹؛ اصلاح دستورالعمل اجرائی نحوه تأسیس، فعالیت، نظارت و تعطیلی شعب بانک‌های خارجی در ایران ۱۳۱۵

دستورالعمل اجرایی نحوه تاسیس ،فعالیت ،نظارت و تعطیلی شعب بانک‌ها ی خارجی در ایران ۱۳۱۶

شماره: ۱۱۴۸۶۰؛ ابلاغ تصویب‌نامه شماره ۲۳۶۷۵/ت۴۰۶۵۸/ه مورخ ۱۳۹۰/۲/۵ هیأت محترم وزیران در رابطه با تبصره (۸) ماده (۱) قانون تسهیل اعطای تسهیلات بانکی و کاهش هزینه‌های طرح و تسریع در اجرا طرح‌های تولیدی و افزایش منابع مالی و کارایی بانک‌ها.....۱۳۳۰

شماره: ۱۱۶۸۳۲؛ ابلاغ تصویب‌نامه شماره ۹۸۲۹۷/ت۴۶۷۳۸ه مورخ ۱۳۹۰/۰۵/۱۲ هیأت محترم وزیران در رابطه با الحاق بخش‌های ۱۴ ، ۱۵ و ۱۶ (عقود استصناع، مرابحه و خرید دین) به آئین‌نامه فصل سوم قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) ۱۳۳۳

شماره: ۱۳۷۵۹۳؛ ابلاغ دستورالعمل احراز و سلب صلاحیت حرفه‌ای مدیرعامل و اعضای هیأت مدیره مؤسسات اعتباری.۱۳۳۶

شماره: ۱۴۱۶۹۶؛ ابلاغ دستورالعمل‌های اجرایی عقود سه‌گانه استصناع، مرابحه و خرید دین، مصوب یکهزار و یکصد و بیست و هشتمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۰۵/۲۵ شورای محترم پول و اعتبار ۱۳۴۸

شماره: ۱۴۱۷۶۳؛ ابلاغ دستورالعمل اجرایی کارت اعتباری بر پایه عقد مرابحه، مصوب سی و یکمین و چهل و یکمین جلسات مورخ ۱۳۹۰/۰۵/۰۹و ۱۳۹۰/۰۶/۱۶کمیسیون اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۶۰

شماره: ۱۴۳۵۶۱؛ الزام بانکها به مجزا کردن عملیات قرض‌الحسنه درچارچوب دستورالعمل اجرایی تاسیس، فعالیت و نظارت بر صندوق‌های قرض‌الحسنه موسسات اعتباری ۱۳۶۷

شماره: ۱۴۶۴۰۵؛ ابلاغ آیین‌نامه اجرایی نحوه تاسیس، فعالیت، نظارت و انحلال بانک‌های فرعی در خارج از کشور- مصوب یکهزار و یکصد و بیست و هشتمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۵/۲۵ شورای پول و اعتبار ۱۳۶۸

شماره: ۱۴۶۴۱۰؛ ابلاغ مقررات ناظر بر مشارکت اشخاص خارجی در سرمایه بانک‌ها- مصوب یکهزار و یکصد و بیست و هشتمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۵/۲۵ شورای پول و اعتبار ۱۳۷۴

شماره: ۱۵۰۹۱۹؛ ابلاغ دستورالعمل اجرایی کارت اعتباری میزان برای کارکنان دولت و کارگران ، مصوب چهل و یکمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۰۶/۱۶ کمیسیون اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۷۹

شماره: ۱۵۴۱۷۲؛ ابلاغ دستورالعمل ناظر بر تسهیلات سندیکایی ۱۳۸۷

شماره: ۱۷۰۹۹۴؛ ابلاغ موضوع ممنوعیت تصدی همزمان پست مدیرعامل و ریاست هیأت مدیره توسط یک نفر در بانک‌های غیردولتی و مؤسسات اعتباری غیربانکی.....۱۳۹۶

شماره: ۱۷۱۳۱۷؛ ابلاغ ممنوعیت اعطای جوایز به سپرده‌های قرض‌الحسنه جاری ۱۳۹۷

شماره: ۱۸۱۱۸۷؛ الزام بانکها و موسسات اعتباری به اعطای تسهیلات زیر ۱۰۰ میلیون ریال فقط با یک ضامن معتبر ...۱۳۹۸

شماره: ۱۸۱۲۲۰؛ ابلاغ شرح بند ۲ از یکهزار و یکصد و سی‌امین صورت‌جلسه مورخ ۱۳۹۰/۷/۲۶ شورای پول و اعتبار در خصوص اعتبارات اسنادی داخلی - ریالی ۱۳۹۹

شماره: ۱۸۴۴۱۸؛ ابلاغ بند (۲۶) از قانون بودجه سال ۱۳۹۰ کل کشور ۱۴۰۰

شماره: ۱۹۲۲۰۱؛ الزام بانکها به ارائه گزارش عملکرد ماهانه کارت اعتباری میزان به بانک مرکزی و دبیرخانه شورای عالی اشتغال ۱۴۰۱

شماره: ۲۰۶۶۸۷؛ ممنوعیت دریافت حق بیمه و مالیات از تسهیلات از مشتریان بانک ها و موسسات اعتباری ۱۴۰۲

شماره: ۲۲۱۱۵۸؛ ملغی شدن بخشنامه شماره نب/۵۶۹۶ مورخ ۱۳۸۱/۱۲/۱۱ درخصوص عدم اخذ گواهی‌های مقرر در تبصره (۱) ماده (۱۸۶) قانون مالیات‌های مستقیم در مورد اعطای تسهیلات جهت احداث و تکمیل واحدهای مسکونی ، اداری و تجاری به اشخاص حقیقی ۱۴۰۳

شماره: ۲۳۵۰۰۳؛ ابلاغ دستورالعمل ساماندهی تبلیغات قرض‌الحسنه پس‌انداز بانک قرض‌الحسنه/صندوق قرض‌الحسنه موسسات اعتباری ۱۴۰۸

شماره: ۲۳۵۲۷۵؛ امکان اعطای فرش دستباف‌ایرانی به عنوان جایزه سپرده‌های قرض‌الحسنه ۱۴۱۲

شماره: ۲۴۷۱۵۱؛ ابلاغ حداکثر سقف اعتبار کارت مرابحه برای سال جاری، موضوع ماده (۱۳) دستورالعمل اجرایی کارت اعتباری بر پایه عقد مرابحه ۱۴۱۳

شماره: ۲۶۰۸۱۸؛ ابلاغ بند ۲ از یکهزار و یکصد و سی و چهارمین صورت‌جلسه مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۲۰ شورای پول و اعتبار در خصوص اعتبارات اسنادی داخلی – ریالی ۱۴۱۴

شماره: ۲۶۲۳۳۵؛ ابلاغ مقررات ناظر بر عملیات مجاز بانکی مصوب یک‌هزار و یک‌صد و سی و پنجمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۲۷ شورای پول و اعتبار ۱۴۱۹

شماره: ۲۶۳۰۸۸؛ ابلاغ بند (۳) از یک‌هزار و یک‌صد و سی و پنجمین صورتجلسه مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۲۷ شورای پول و اعتبار مبنی بر محاسبه خالص مالیات بر ارزش افزوده در اعطای تسهیلات مضاربه به بهای تمام شده کالای خریداری شده و تلقی کردن آن به عنوان هزینه قابل قبول ۱۴۲۴

شماره: ۲۶۵۷۵۴؛ امکان قبول حساب یارانه اشخاص به عنوان بخشی از وثایق قابل قبول در تسهیلات اعطایی زیر 100 میلیون ریال ۱۴۲۶

شماره: ۲۷۵۵۹۶؛ ابلاغ مصوبه شماره ۴۲۹۵۶/ت۲۸۴۹۳ ه مورخ ۱۳۸۲/۸/۱۱ هیأت محترم وزیران در خصوص فرم‌های متحدالشکل برای صدور ضمانت‌نامه‌های شرکت در مناقصه، انجام تعهدات، پیش‌پرداخت و استرداد حسن انجام کار، جهت تضمین معاملات دولتی ۱۴۲۷

شماره: ۲۸۰۵۶۲؛ ابلاغ یکسان شدن نرخ سود تسهیلات و سپرده‌ها در مناطق آزاد و سرزمین اصلی..... ۱۴۳۸

شماره: ۲۸۸۷۸۹؛ابلاغ مصوبه یک‌هزار و یک‌صد و سی و سومین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۶ شورای پول و اعتار درخصوص اصلاح مفاد مواد (۲)، (۳) و (۴) از شرایط و ضوابط افتتاح حساب قرض‌الحسنه ویژه..... ۱۴۳۹

شماره: ۲۸۸۸۰۰؛ ابلاغ بخشنامه اصلاح شده آیین نامه صدور ضمانت نامه و ظهر نویسی از سوی بانک‌ها که در آن یک بند در خصوص ضمانت نامه اعتباری (ارزی– ریالی) صادره توسط صندوق ضمانت صادرات ایران به عنوان وثیقه صدور ضمانت نامه بانکی اضافه شده اس..... ۱۴۴۳

شماره: ۲۹۵۶۷۷؛ ابلاغ نرخ وجه التزام تاخیر تادیه دین ضمانت‌نامه‌های پرداخت شده ۱۴۴۸

شماره: ۲۹۸۲۳۸؛ ابلاغ دستورالعمل حسابداری عقد مرابحه ۱۴۴۹

شماره: ۳۰۰۲۲۸؛ تفویض استفاده از اختیارات موضوع بند (۱۱) ماده (۱۴) قانون پولی و بانکی کشور به رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ۱۴۵۹

شماره: ۳۰۲۵۵۷؛ ممنوعیت اعطای هرگونه تسهیلات (اعم از ارزی و ریالی) توسط بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی به صرافی‌ها در رابطه با خرید و فروش ارز و مسکوکات طلا ۱۴۶۰

شماره: ۳۰۲۹۵۰؛ تفسیر ماده (۸) الزامات ناظر بر فرآیند اعتبار اسنادی داخلی ـ ریالی ۱۴۶۱

بخش دوم: مبارزه با پولشویی ۱٤٦۲

بخشنامه‌های مبارزه با پولشویی ۱٤٦۳

شماره ۹۰/۴۱۴۷۸ مورخ ۱۳۹۰/۰۲/۲۶، ابلاغ دستورالعمل‌های مبارزه با با پولشویی در مؤسسات اعتباری.....۱۴۶۴

شماره ۵۹۱۲۰ درخصوص اصلاح ماده (۹) آئین نامه کاربردی شدن کارت شناسایی ملی ۱۵۲۳

شماره ۹۰/۱۷۳۰۲۹ ، لزوم توقف کلیه حساب‌های فاقد شماره یا شناسه ملی از تاریخ ۱۳۹۰/۵/۲۶ .....۱۵۲۴

شماره ۹۰/۱۹۰۹۵۹ ، اشخاص(حقیقی، حقوقی) مشمول بخشنامه ۹۰/۱۷۳۰۲۹ مورخ ۱۳۹۰/۷/۲۵.....۱۵۲۵

شماره ۹۰/۲۳۷۰۹۱ ، ابلاغ دستورالعمل‌های مبارزه با با پولشویی به صندوق‌های قرض‌الحسنه.....۱۵۲۶

شماره ۹۰/۲۳۷۰۸۹ ، ابلاغ دستورالعمل‌های مبارزه با با پولشویی به شرکت‌های لیزینگ ۱۵۲۷

شماره ۲۷۴۵۰۸ ، ابلاغ دستورالعمل‌های جدید مبارزه با پولشویی شامل: ۱- دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان خارجی مؤسسات اعتباری؛ ۲- دستورالعمل نحوه اعمال دقت و نظارت ویژه هنگام ارایه خدمات پایه به اشخاص سیاسی خارجی در مؤسسات اعتباری و ۳- دستورالعمل اجرایی مبارزه با پولشویی در صرافی‌ها ۱۵۲۸

قوانین، آئین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های مبارزه با پولشویی ۱۵۵۳

دستورالعمل مجموعه اقدامات و تدابیر لازم برای حصول اطمینان از رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در واحد های برون مرزی موسسات اعتباری ۱۵۵۴

دستورالعمل اجرایی نحوه گزارش واریز نقدی وجوه بیش از سقف مقرر ۱۵۵۷

دستورالعمل رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در حوزهٔ نظام‌های پرداخت و بانکداری الکترونیکی ۱۵۶۲

دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان ایرانی موسسات اعتباری ۱۵۶۷

دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان خارجی موسسات اعتباری ۱۵۸۳

دستورالعمل نحوه ارسال اسناد و مدارک مشتریان موسسات اعتباری به نشانی پستی آن‌ها ۱۵۹۶

دستورالعمل اجرایی مبارزه با پولشویی در صرافی ها ۱۶۰۳

دستورالعمل نحوه تعیین سطح فعالیت مورد انتظار مشتری در موسسات اعتباری.....۱۶۱۲

دستورالعمل لزوم رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در روابط کارگزاری و شناسایی بانک‌های پوسته‌ای ۱۶۱۶

دستورالعمل شناسایی معاملات مشکوک و شیوه گزارش‌دهی ۱۶۲۰

دستورالعمل نحوه مراقبت از اشخاص مظنون در موسسات اعتباری ۱۶۲۵

دستورالعمل نحوه اعمال دقت و نظارت ویژه هنگام ارایه خدمات پایه به اشخاص سیاسی خارجی در موسسات اعتباری ...۱۶۳۰

آئین‌نامه مستندسازی جریان وجوه در کشور ۱۶۳۶

قانون الزام اختصاص شماره ملی و کدپستی برای کلیه اتباع ایرانی ۱۶۴۱

متن کامل قانون مبارزه با پول شوئی ۱۶۴۲

آیین نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی ۱۶۴۵

بخش اول: بخشنامه‌های اداره مطالعات و مقررات بانکی

سال ۱۳۷۹

شماره: مب/ ۸۲ دستورالعمل اجرائی گواهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (عام) و گواهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (خاص)

تاریخ : ۲۷/۱۰/۱۳۷۹

بسمه تعالي

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های تخصصی، تجاری و مؤسسات اعتباری غیربانکی ارسال گردید.

به پیوست دستورالعمل اجرائی گواهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (عام) و گواهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (خاص)، مصوب نهصد و سی و دومین جلسه مورخ ۳/۱۱/۱۳۷۸ شورای محترم پول و اعتبار را ارسال می‌دارد.

خواهشمند است مقرر فرمایند در اجرای مفاد دستورالعمل مذکور اقدامات لازم را با توجه به شرایط زیر معمول دارند:

بانک‌های تجاری و مؤسسات اعتباری غیربانکی تا اطلاع ثانوی تنها مجاز به انتشار گواهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری به صورت (عام) می‌باشند.

بانک‌های تخصصی تا اطلاع ثانوی مجاز به انتشار گواهی‌های سپرده‌های مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری به صورت‌های (عام) و (خاص) می‌باشند.

تعیین مدت و نرخ سود علی‌الحساب گواهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری به صورت (عام) موضوع ماده ۵ دستوالعمل مربوطه در اختیار بانک‌ها و مؤسسات اعتباری منتشر کننده گواهی می‌باشد ولی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی مکلفند چنانچه نرخ سود علی‌الحساب پیشنهادی آنان برای گواهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (عام) با سررسید بیش از پنج سال، بیش از نرخ سود علی‌الحساب سپرده‌های ۵ ساله نزد سیستم بانکی باشد، مراتب را جهت اخذ تأییدیه به بانک مرکزی اعلام دارند. در هر صورت سود علی‌الحساب گواهی‌های مذکور مانند روش جاری در مورد سپرده‌های سرمایه‌گذاری فعلی تعیین و اعلام می‌شود.

در اجرای مواد ۵ و ۷ دستورالعمل گواهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (خاص)، چنانچه پرداخت سود علی‌الحساب مورد نظر باشد، بانک‌های تخصصی باید نرخ سود علی‌الحساب پیشنهادی را مورد به مورد و برای هر طرح جهت اخذ تأییدیه به بانک مرکزی اعلام دارند.

نسبت سپرده‌های قانونی سپرده‌های مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (عام) همانند نسبت سپرده‌های قانونی سپرده‌های متناظر در سیستم بانکی اعلام می‌گردد. هم‌چنین نسبت سپرده قانونی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (عام) با سررسید بیش از ۵ سال نیز همانند نسبت سپرده قانونی سپرده‌های پنج ساله نزد سیستم بانکی است.

بازخرید گواهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری قبل از سررسید توسط بانک/مؤسسه اعتباری صادر کننده مشروط بر آنکه بازخرید در بازار دست دوم (در صورت ایجاد) صورت پذیرد بلامانع است.

ضمناً اعلام می‌دارد موضوع قابلیت معامله گواهی‌های مذکوردر سازمان بورس اوراق بهادار با توجه به قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی- اجتماعی- فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مورد بررسی است که نتایج آن متعاقباً اعلام خواهد شد.

دستورالعمل اجرائی گواهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (عام)

ماده ۱- در این دستورالعمل اصطلاحات زیر در معانی مشروح به کار رفته است:

مؤسسه اعتباری: مؤسسه اعتباری غیربانکی

سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (عام): سپرده ای است که نزد بانک‌ها و مؤسسات اعتباری با سررسید مشخص افتتاح می‌شود.

گواهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (عام): بانک‌ها و مؤسسات اعتباری در ازای افتتاح سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (عام) گواهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (عام) صادر می‌نمایند.

ماده ۲- گواهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (عام) با نام یا بی‌نام بوده و شرایط عمده قرارداد سپرده‌گذاری در آن قید می‌گردد.

ماده ۳- گواهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (عام) قابل انتقال به غیر بوده و سپرده‌گذاران می‌توانند این گواهی را بدون فسخ عقد وکالت و تحمل جریمه در سازمان بورس اوراق بهادار، بانک‌ها یا مؤسسات اعتباری معامله و حقوق خود را صلح نمایند. در این حالت رابطه وکالت بین بانک یا مؤسسه اعتباری و خریداران بعدی اوراق هم‌چنان باقی خواهد ماند.

ماده ٤- تا پذیرش قانونی این اوراق در سازمان بورس اوراق بهادار برای معامله، بانک‌ها و مؤسسات اعتباری مجاز به قبول سفارش از طرف متقاضیان حقیقی یا حقوقی برای خرید گواهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (عام) (اعم از آنکه خود ناشر آن باشد یا نباشد) می‌باشند.

ماده ٥- مدت و سود علی‌الحساب اینگونه سپرده‌ها متناسب با سایر سپرده‌ها توسط کمیسیون اعتباری بانک مرکزی تعیین خواهد شد.

ماده ٦- امکان استرداد وجه موضوع گواهی سپرده (به درخواست سپرده‌گذار) توسط بانک یا مؤسسه اعتباری باید در آگهی افتتاح سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (عام) ذکر شود. در صورتی که بانک یا مؤسسه اعتباری وجه موضوع گواهی را قبل از سررسید مسترد نماید،

تعیین سود و پرداخت اصل سپرده به موجب دستورالعملی خواهد بود که به تصویب کمیسیون اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران خواهد رسید.

ماده ۷- نسبت سپرده قانونی سپرده‌های موضوع این دستورالعمل را کمیسیون اعتباری متناسب با مدت آن معنی خواهد کرد.

این دستورالعمل در ۷ ماده در جلسه مورخ ۳/۱۱/۱۳۷۸ به تصویب شورای پول و اعتبار رسید.

دستورالعمل اجرایی گواهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (خاص)

ماده ۱- در این دستورالعمل اصطلاحات زیر در معانی مشروح به کار رفته است:

موسسه اعتباری: مؤسسه اعتباری غیربانکی

سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (خاص): سپرده‌ای است که بانک‌ها و مؤسسات اعتباری به منظور تجهیز منابع برای تأمین مالی طرح‌های مشخص جدید سودآور تولیدی و ساختمانی و خدماتی و نیز توسعه و تکمیل طرح‌های سودآور موجود با سررسید مشخص افتتاح می‌نمایند.

گواهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (خاص): بانک‌ها و مؤسسات اعتباری در ازای افتتاح سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (خاص) گواهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (خاص) صادر می‌نمایند.

متقاضی ایجاد سپرده: متقاضی ایجاد سپرده شخص حقوقی است که جهت تأمین منابع مالی مورد نیاز طرح یا طرح‌های مشخص خود تقاضای ایجاد سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (خاص) نزد یکی از بانک‌ها یا مؤسسات اعتباری کشور را در چارچوب این دستورالعمل دارد.

ماده ۲- گواهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (خاص) با نام یا بی‌نام بوده و شرایط عمده قرارداد سپرده‌گذاری در آن قید می‌گردد.

ماده ۳- گواهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (خاص) قابل انتقال به غیر بوده و سپرده‌گذاران می‌توانند این گواهی را بدون فسخ عقد وکالت و تحمل جریمه در سازمان بورس اوراق بهادار، بانک‌ها یا مؤسسات اعتباری معامله و حقوق خود را صلح نمایند. در این حالت رابطه وکالت بین بانک یا مؤسسه اعتباری و خریداران بعدی اوراق هم‌چنان باقی خواهد ماند.

ماده ٤- تا پذیرش قانونی این اوراق در سازمان بورس اوراق بهادار برای معامله، بانک‌ها و مؤسسات اعتباری مجاز به قبول سفارش از طرف متقاضیان حقیقی یا حقوقی برای خرید گواهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (خاص) اعم از آن که خود ناشر آن باشند یا نباشند) می‌باشند.

ماده ٥- اعطای تسهیلات از محل اینگونه سپرده‌ها تابع مقررات مربوط به توزیع بخشی افزایش مانده تسهیلات بانک‌ها و نیز سقف انفرادی تسهیلات اشخاص حقوقی خواهد بود. متقاضیان ایجاد این سپرده‌ها می‌توانند سود دوران مشارکت را به طور یکجا در مقطع پایان مشارکت و یا قسمتی از سود پیش‌بینی شده را به صورت علی‌الحساب طی دوران مشارکت پرداخت کنند.

در صورت پرداخت سود علی‌الحساب حداکثر آن باید به تصویب بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران برسد.

ماده ٦- گزارش توجیه فنی- اقتصادی و مالی طرح موضوع سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (خاص) به همراه میزان و شرایط پیشنهادی می‌باشد به تأیید بانک یا مؤسسه اعتباری افتتاح کننده حساب سپرده مذکور برسد.

ماده ۷- سود علی‌الحساب اینگونه سپرده‌ها براساس پیش‌بینی سودآوری طرح توسط متقاضی ایجاد سپرده پیشنهاد می‌شود که باید به تأیید بانک عامل برسد.

ماده ۸- سهم سود سپرده‌گذاران با توجه به مبلغ و مدت وجوه آن‌ها نسبت به کل منابع طرح تعیین می‌گردد. پس از تعیین سود یا زیان قطعی که توسط بانک یا مؤسسه اعتباری تعیین و تأیید خواهد شد مابه‌التفاوت سود قطعی با سودهای علی‌الحساب پرداختی، پرداخت خواهد شد و در صورتی که سود قطعی طرح کمتر از سودهای علی‌الحساب پرداختی باشد، سپرده‌گذاران در سررسید اصل سپرده خود را دریافت خواهند نمود و متقاضیان استفاده از سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (خاص)، زیان ناشی از این امرا را تقبل خواهند نمود.

ماده ۹- بانک یا مؤسسه اعتباری سودهای علی‌الحساب اینگونه سپرده‌ها را در مقاطع تعیین شده و نیز مابه‌التفاوت سود قطعی و علی‌الحساب و هم‌چنین اصل سپرده‌ها را در سررسید براساس شرایط ایجاد سپرده مذکور در مواد ۷ و ۸ پرداخت می‌نماید.

ماده ۱۰- متقاضی ایجاد سپرده موظف است بازپرداخت اصل و پرداخت سود متعلق را در مقاطع مقرر تعهد کند و وثایق لازم را برای تضمین پرداخت‌های فوق در اختیار بانک یا مؤسسه اعتباری قرار دهد.

ماده ۱۱- مهلت پرداخت مابه‌التفاوت سود قطعی و سودهای علی‌الحساب پرداخت شده حداکثر ٦ ماه پس از سررسید سپرده‌ها خواهد بود.

ماده ۱۲- متقاضی ایجاد سپرده موظف است طبق اعلام بانک یا مؤسسه اعتباری وجوه لازم را جهت پرداخت سود و اصل سپرده، در مقاطع مربوط در اختیار بانک یا مؤسسه اعتباری قرار دهد. هرگونه تأخیر در تأمین منابع فوق، مشمول پرداخت وجه التزام تأخیر تأمین منابع به میزان مقرر در قرارداد افتتاح حساب سپرده ویژه خواهد بود.

ماده ۱۳- بانک یا مؤسسه اعتباری موظف است عملیات اینگونه حساب‌های را به طور جداگانه نگهداری نماید و علاوه بر پرداخت سودهای علی‌الحساب، سود قطعی را در انتهای دوره تعیین نماید و براساس شرایط سپرده‌گیری مابه‌التفاوت سود قطعی و سودهای علی‌الحساب پرداختی را پرداخت و با سپرده‌گذاران تسویه نهائی به عمل آورد.

ماده ١٤- بانک یا مؤسسه اعتباری به عنوان وکیل سپرده‌گذاران در طرح، موظف است بر مصرف وجوه و صورت‌های مالی و عملکرد اجرائی طرح مستمراً نظارت نماید.

ماده ۱۵- بانک یا مؤسسه اعتباری می‌تواند در چارچوب ضوابط و مقررات جاری شرایطی را جهت ایجاد سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (خاص) منجمله حداقل آورده نقدی و غیرنقدی متقاضی تعیین نماید.

ماده ١٦- در صورت عدم تأمین منابع مالی لازم از سوی سپرده‌گذاران و عدم تأمین کسری مذکور توسط متقاضی ایجاد سپرده، بانک یا مؤسسه اعتباری مراتب را حداکثر ظرف ۱۵ روز به سپرده‌گذاران اعلام خواهد داشت تا سپرده‌گذاران برای دریافت سپرده‌های خود مراجعه نمایند. در صورت عدم مراجعه سپرده‌گذاران، اینگونه سپرده‌ها مشمول مقررات مربوط به سپرده‌های سرمایه‌گذار متناظر با سررسید طرح و حداکثر پنجساله خواهد بود.

ماده ۱۷- بانک یا مؤسسه مکلف است وجوه موضوع این دستورالعمل را در اجرای طرح‌های مربوطه صرف نماید.

ماده ۱۸- متقاضی ایجاد سپرده موظف است وفق قرارداد فی‌مابین، کلیه هزینه‌های مربوطه را تأمین نماید.

ماده ۱۹- نسبت سپرده قانونی سپرده‌های موضوع این آئین‌نامه، حداقل مذکور در بند ۳ ماده ١٤ قانون پولی و بانکی کشور مصوب تیر ماه سال ۱۳۵۱ خواهد بود.

ماده ۲۰- نقل و انتقال گواهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (خاص) زمانی در بانک یا مؤسسه اعتباری صورت می‌گیرد که طرفین معامله احراز هویت گردند.

ماده ۲۱- امکان استرداد وجه موضوع گواهی سپرده (به درخواست سپرده‌گذار) توسط بانک یا مؤسسه اعتباری باید در آگهی افتتاح حساب سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (خاص) ذکر شود. در صورتی که بانک یا مؤسسه اعتباری وجه موضوع گواهی را قبل از سررسید مسترد نماید، تعیین سود و پرداخت اصل سپرده به موجب دستورالعملی خواهد بود که به تصویب کمیسیون اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران خواهد رسید.

ماده ۲۲- صدور گواهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (خاص) با تشخیص بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران منوط به اخذ مجوز از این بانک خواهد بود.

این دستورالعمل در ۲۲ ماده در جلسه مورخ ۳/۱۱/۱۳۷۸ به تصویب شورای پول و اعتبار رسید.

سال ۱۳۸۰

شماره: مب/۹ موضوع تعیین سیاستهای اعتباری سیستم بانکی در مناطق آزاد تجاری – صنعتـی

تاریخ : ۶/۱/۱۳۸۰

بسمه تعالي

"جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانکهای تجاری و تخصصی"

ارسال گردید."

پیرو بخشنامه شماره نت/۱٦۰۲ مورخ ۱۳۷۹/۳/۲٤ موضوع تعیین سیاستهای اعتباری سیستم بانکی در مناطق آزاد تجاری – صنعتـی، بـدینوسیلـه مفـاد بخشنـامه های، نب/۹۸۰ مورخ ۱۳۷۸/۲/۱۸، نت/۳۳٦٥ و نص/۱۰۳۷٤ مـورخ ۱۳۷۸/٥/۲۷، نـت/۳٦۹٤ و نـص/۱۰٤٥۹ مورخ ۱۳۷۸/٦/۱۰ کان لم یکن اعلام میگردد. خواهشمند است دستور فرمائید مراتب را به کلیه واحدهای ذیربط آنبانک اعلام نمایند./ص

مدیر کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

بهرام فیض زرین قلم

۱٦۱٥-۱٦

شماره: مب/ ۵۵ بانکها و موسسات اعتباری مجاز می توانند به تشخیص خود برای تعدادی از دارندگان کارت بانک تسهیلات و خدمات ارائه نمایند.

تاریخ : ۲۶/۱/۱۳۸۰

بسمه تعالي

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکها و موسسات اعتباری غیربانکی ارسال گردید.

پیرو بخشنامه شماره نب/۱۵۵٦ مورخ ۵/۳/۱۳۷۸ و به موجب مصوبه نهصد و شانزدهمین جلسه مورخ ۲/۳/۱۳۷۸ شورای پول و اعتبار، بانکها و موسسات اعتباری مجاز می توانند به تشخیص خود برای تعدادی از دارندگان کارت بانک تسهیلات و خدمات مصوب شورای پول و اعتبار را با ضوابط ذیل ارائه نمایند.

بانکها و موسسات اعتباری غیربانکی می توانند در چارچوب قراردادهای تنظیمی با مشتریانی که برای آنهاً کارت بانکً صادر کرده اند، پرداخت وجه صورت حسابهای آنها را به فروشگاهها و موسسات طرف قرارداد خود تعهد و تضمین نمایند. این نوع کارت،ً کارت بانک ویژهً نامیده می شود.

درصورتیکه در اثر پرداخت صورتحسابهای خرید، حساب دارنده کارت نزد صادرکننده کارت بدهکار گردد، دارنده کارت مکلف است نسبت به تسویه مبلغ بدهکار حساب خود ظرف مدتی که توسط صادرکننده کارت تعیین می‌شود، اقدام نماید. درغیراینصورت مشمول پرداخت وجه التزام نسبت به مدت و مبلغ به نحوی که در قرارداد پیش بینی شده است خواهدشد.

تبصره ۱: حداکثر مدت پرداخت بدهی سه ماه از تاریخ ایجاد بدهی می باشد.

تبصره ۲: تعیین میزان وجه التزام با توافق طرفین بوده و می تواند متناسب با مدت تأخیر در پرداخت بدهی متغیر باشد. درهر صورت این شرایط باید به طور شفاف در قرارداد فی مابین صادرکننده و دارنده کارت ذکر شود.

تبصره ۳: چنانچه پس از اتمام مدت سه ماهه فوق مطالبات بانک از این بابت به حیطه وصول در نیاید، بانک موظف است مطالبات مذکور را به سرفصل مطالبات معوق انتقال دهد.

بانک ها می توانند تا معادل حداکثر ... درصد سپرده های قرض الحسنه جاری نزدخود در پایان سال قبل را از طریق خدمات کارت بانک ویژه به اشخاص حقیقی و حقوقی اختصاص دهند.

این سقف درمورد موسسات اعتباری غیربانکی معادل ... درصد کل منابع متعلق به موسسه است.

سقف بدهکار حساب دارنده کارت نزد صادرکننده در مورد ۸۰ درصد از کارت های صادره ۳ میلیون ریال و برای ۱۵ درصد ۵ میلیون ریال است و برای ۵ درصد بقیه ۱۰ میلیون ریال است.

متقاضیان کارت بانک ویژه به هنگام دریافت کارت باید حداقل مبلغی را که صادرکننده تعیین می کند در حساب مرتبط با کارت، موجودی داشته باشند.

مجموع مانده تعهدات و تضمین های ناشی از کارت بانک ویژه مشمول سقف کلی مندرج در ماده پنج (۵) آئین نامه صدور ضمانتنامه و ظهرنویسی از سوی بانکها میباشد.

پرداخت وجه صورت حسابهای موضوع این نوع کارتها صرفاً از محل منابع متعلق به صادرکننده امکان پذیر می‌باشد. وجه التزام جزو درآمدهای صادرکننده کارت می‌باشد.

انواع هزینه ها و کارمزدهای مرتبط که از دارنده و پذیرنده کارت دریافت می گردد متناسب با کار انجام شده توسط صادرکننده تعیین و اعلام می شود.

صادرکنندگانی مجاز به صدور کارت بانک ویژه هستند که حداقل با سه صادرکننده دیگر کارت بانک قرارداد استفاده از دستگاههای مشترک پایانه فروش(POS) را منعقد نموده و ترتیبات لازم جهت تبادل اطلاعات و تسویه های بین بانکی از طریق مرکز سوئیچینگ را بین خود و مراکز مشابه دیگر فراهم آورند.

تبصره: مراکز فوق باید با استاندارد ISO8583 برای اتصال به مراکز مشابه داخلی و خارجی منطبق باشند.

یک صادرکننده نمیتواند بیش از یک کارت بانک ویژه برای هر شخص حقیقی یا حقوقی صادر نماید.

مدت اعتبار هر کارت بانک ویژه از تاریخ صدور یکسال می باشد و تمدید قرارداد پس از انقضای مدت مذکور در اختیار صادرکننده است.

سقف بدهکاری کارت بانک ویژه فقط برای خرید کالاها و خدمات قابل استفاده است و نباید برای دریافت وجه نقد مورد استفاده قرار بگیرد. این موضوع باید صریحاً در قراردادهای مربوطه ذکر شود.

صادرکنندگان کارت بانک ویژه موظفند ماهانه آمار دارندگان کارت بانک ویژه، میزان اعتبار مصرفی، جرایم، تعداد کارتهای تعویضی، مسروقه و کارتهای اعضاء جدید، تعداد موارد فسخ قرارداد و سایر اطلاعات مورد نیاز را نگهداری نمایند.

جزوه های تبلیغاتی صادرکنندگان کارت بانک ویژه باید حاوی حداقل اطلاعات ضروری از جمله موارد ذیل باشد:

۱- نرخ وجه التزام

۲- روش محاسبه وجه التزام

۳- مهلت بازپرداخت

٤- هزینه های صدور، تمدید، تعویض و ...

۵- روش و تاریخ ارسال صورتحساب

٦- سایر موارد ضروری

تعییـن سقـف ریالـی معامـلات برای کارت بانک ویژه در اختیار صادرکنندگان میباشد.

صادرکنندگان کارت بانک ویژه موظفند ظرف فواصل زمانی معین، که حداکثر از یکماه تجاوزنمی نماید، صورت حساب دارنده کارت رابه آدرس مندرج درقرارداد ارسال نمایند.

صادرکنندگان کارت بانک ویژه موظفند نظام مشخصی را برای اندازه گیری ریسک های ناشی از ارایه این نوع خدمات پیش بینی نمایند. بازرسان بانک مرکزی کارآمدی این گونه نظام ها را مورد ارزیابی قرار خواهندداد.

صادرکنندگان کارت می توانند به منظور کاهش ریسک ناشی از صدور این نوع کارتها تأمین کافی اخذ نمایند و یا با استفاده از روشهای دیگر از جمله نظام بیمه ای، پوشش لازم را فراهم کنند.

کارت بانک ویژه در مواردی که در این ضوابط ذکر نشده است تابع ضوابط موضوع بخشنامه شماره نب/١٥٥٦ مورخ ١٣٧٨/٣/٥ می باشد.

درصدهای مذکور در بند ۳ متعاقباً به اطلاع آن بانک / موسسه اعتباری خواهد رسید.

خواهشمنداست دستور فرمائید مفاد این بخشنامه در اسرع وقت جهت اجرا به واحدهای ذیربط آنبانک / موسسه اعتباری ابلاغ گردد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم	**محمود مرتضوی**
١٦١٥-١٦	**٣٨١٦**

شماره: مب/ ۱۱۳ شرکت ً پادین صنعت ً مبنی بر لغو مفاد مصوبه شماره ۶۳۶۰۴/ت ۲۲۲۳۸ هـ مورخ ۶/۲/۷۹

تاریخ : ۱۵/۲/۱۳۸۰

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای تجاری ارسال گردید.

پیــرو بخشنامه شماره نت/۱۳۳۳ مورخ ۹/۳/۷۹ به پیوست تصویر تصویبنامه شماره ۵٦٨٩١/ت ۲۳٦٨۲ هـ مورخ ۱۰/۱۲/۷۹ هیئت محترم وزیران در مورد شرکت ً پادین صنعت ً مبنی بر لغو مفاد مصوبه شماره ٦٣٦٠٤/ت ۲۲۲۳۸ هـ مورخ ٦/۲/۷۹ جهت استحضار و اقدام مقتضی ارسال می گردد./م

پیوست: یک برگ.

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **محمود مرتضوی**

۱٦۱۵-۱٦ **۳۸۱٦**

شماره: مب/ ۱۲۶ ضـوابط صـدور کـارت پـــرداخـت

تاریخ : ۱۷/۲/۱۳۸۰

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع مدیران عامل کلیه بانکهای تجاری و تخصصی

و موسسات اعتباری غیر بانکی ارسال گردید.

بـه پیـوست "ضـوابط صـدور کـارت پـــرداخـت" که در نهصدو پنجاه و سومین جلسه مورخ ۲/۲/۱۳۸۰ شورای پول و اعتبار به تصویب رسیده است جهت استحضار و صدور دستور لازم جهت اجرا، ابلاغ میگردد./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **محمود مرتضوی**

۱۶۱۵-۱۶ **۳۸۱۶**

بسمه تعالي

ضوابط صدور کارت پرداخت

کارت پرداخت (کارت) هرنوع کارت الکترونیکی است که استفاده از آن منجر به نقل و انتقال وجه یا برداشت از یک حساب سپرده ای و یا بدهکار شدن دارنده آن شده و یا به هر شکل دیگری قدرت خرید یا پرداخت در اختیار دارنده آن قرار می دهد. شناسه های الکترونیکی و ابزارهای مشابه (بعنوان جایگزین کارت) نیز مشمول این تعریف است.

صدور کارت فقط بوسیله بانکها و موسسات اعتباری دارای مجوز قانونی پس از کسب مجوز از بانک مرکزی امکان پذیر است.

موارد ذیل پس از تائید بانک مرکزی از این ضوابط مستثنی است.

کارتهای تک منظوره مانند کارت تلفن و کارتهای مشابهی که عرضه کنندگان کالاها و خدمات مصرفی صرفاً برای پیش فروش کالا و خدمات خود جهت مشتریان صادر می کنند.

کارت هایی که عرضه کنندگان کالاها و خدمات مصرفی برای اعطای تخفیف و یا امتیازات دیگر جهت مشتریان خود صادر می کنند.

صادرکنندگان کارت باید از طریق عضویت در یکی از مراکز تبادل اطلاعات و تسویه های بین بانکی داخلی (سوئیچینگ) ترتیبات لازم را جهت تسهیل و تسریع مبادلات و پرداختهای الکترونیکی فراهم آورند.

تبصره: مرکز یا مراکز فوق باید استانداردهای مورد تائید بانک مرکزی برای اتصال به مراکز مشابه داخلی و خارجی را رعایت کنند.

ارائه هرگونه خدمات مربوط به کارتهای صادره از سوی صادرکنندگان خارجی صرفاً توسط اشخاص مذکور در بند ۲ و پس از اخذ مجوز از بانک مرکزی امکان پذیر است.

صادرکننده کارت موظف است کلیه تمهیدات و مراقبتهای لازم و متعارف را درخصوص نگهداری سخت افزار و سیستم پردازش داده ها و خطوط ارتباطی خود بنحوی انجام دهد که استفاده از خدمات کارت برای دارنده آن همواره مطابق با شرایط صدور کارت که باید در قرارداد درج گردد، امکان پذیر باشد.

مسئولیت استفاده از روشهای مطمئن برای توزیع کارت و اختصاص شماره رمز با صادرکننده کارت می باشد.

صادرکننده موظف است با ایجاد تمهیدات لازم امکان گزارش گیری بلادرنگ موارد مفقود شدن و یا به سرقت رفتن کارت از جانب دارنده کارت یا قائم مقام قانونی وی را فراهم نموده و سریعاً نسبت به غیرفعال نمودن حساب و ابطال کارت اقدام نماید.

خسارتها و زیانهای وارده در خلال فاصله زمانی بین مفقود شدن و یا به سرقت رفتن کارت تا اعلام مراتب به صادرکننده متوجه دارنده کارت و پس از آن بعهده صادرکننده کارت می باشد.

موارد اشاره شده در مواد ۷، ۸ و ۹ باید بطور روشن در متن قرارداد منعقده بین صادرکننده کارت و دارنده کارت قید گردد.

صادر کنندگان کارتهای فعلی موظفند ظرف ٦ ماه نسبت به اخذ مجوز از بانک مرکزی و تطبیق شرایط خود با ضوابط این مصوبه اقدام نمایند.

ضوابط فوق در ۱۱ بند و یک تبصره در نهصدو پنجاه و سومین جلسه مورخ ۲/۲/۱۳۸۰ شورای پول و اعتبار به تصویب رسید./ص

شماره: مب/ ۱۲۷ نرخ سود علی الحساب سپرده های سرمایه گذاری و نرخ سود تسهیلات بانکها در بخشهای مختلف اقتصادی

تاریخ : ۱۸/۲/۱۳۸۰

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای تجاری و تخصصی ارسال گردید.

بدینوسیله تصمیمات اتخاذ شده در نهصد و پنجاه و چهارمین جلسه مورخ ۱۶/۲/۱۳۸۰ شورای پول و اعتبار درخصوص نرخ سود علی الحساب سپرده های سرمایه گذاری و نرخ سود تسهیلات بانکها در بخشهای مختلف اقتصادی را به استحضار می رساند:

۱-نرخ سود علی الحساب سپرده های سرمایه گذاری:

سپرده سرمایه گذاری	درصد درسال
کوتاه مدت	۷
یکساله	۱۳
پنج ساله	۱۷

به منظور ایجاد انگیزه رقابت بین بانکها، به آن بانک آزادی عمل داده می شود که نرخ‌های سود علی الحساب سپرده های سرمایه گذاری ۲، ۳ و ٤ ساله را در محدوده ۱۳ تا ۱۷ درصد راساً تعیین نماید. در این مورد لازم است آن بانک نرخهایی را که راساً تعیین می نماید همراه با تاریخ دقیق اجرا به نحو مقتضی به آگاهی سپرده گذاران برساند و این بانک را نیز مطلع نماید.

۲-نرخ سود تسهیلات اعطایی:

بخش اقتصادی	درصد در سال
کشاورزی	١٤ تا ١٥
صنعت و معدن	١٦ تا ١٨
مسکن در قالب الگوی مسکن	١٧
مسکن خارج از الگوی مسکن	١٩
صندوق پس انداز مسکن بانک مسکن: در قالب الگوی مسکن	١٥
خارج از الگوی مسکن	١٦
صادرات	١٨
بازرگانی ، خدمات و متفرقه	حداقل ٢٣

نرخ های فوق از تاریخ ۲۲/۲/۸۰ لازم الاجرا بوده و نرخ سود علی الحساب سپرده ها و سود تسهیلاتی که قرارداد آن قبل از تاریخ فوق منعقد شده است تا سررسید، تابع نرخهای زمان انعقاد قرارداد است.

خواهشمنداست دستـور فرمائید مراتب فوق در اسرع وقت جهت اجراء به کلیه واحدهای ذی ربط و شعبه های آن بانک ابلاغ شود./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **محمود مرتضوی**

١٦١٥-١٦ **٣٨١٦**

شماره: مب/ ۱۶۲ آئین نامه صدور ضمانت نامه و ظهرنویسی از طرف بانکها، با آخرین اصلاحات انجام شده

تاریخ : ۲۹/۲/۱۳۸۰

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانکها ارسال گردید

پیـرو بـخشنامه های شماره ۳۵/۱۱۹۲ مورخ ۱۳۷۳/۱۰/۳ و نب/٦٧٣ مورخ ۱۳۷۵/۲/۲ و نب/٥٧٨٤ مـورخ ۱۳۷۷/۸/۲٤ و عـطف به بنـــد ٤ مصـوبه نهصـدو چهـــل و نهمیـن جلسه مورخ ۱۳۷۹/۱۱/۲ شورای محترم پول و اعتبار، به پیوست یک نسخه از آئین نامه صدور ضمانت نامه و ظهرنویسی از طرف بانکها، با آخرین اصلاحات انجام شده جهت استحضار و اقدام لازم ارسال میگردد./ص

پیوست: پنج برگ.

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم محمود مرتضوی

۱٦۱٥-۱٦ ۳۸۱٦

آئین نامه صدور ضمانت نامه و ظهر نویسی از طرف بانکها

ماده ۱- صدور ضمانت نامه و ظهر نویسی از طرف بانکها موکول به اخذ وثیقه از مضمون عنه طبق شرایط مندرج در این آئین نامه میباشد.

ماده ۲- انواع وثایق قابل قبول برای صدورضمانت نامه و ظهرنویسی بشرح ذیل میباشد:

الف- وجه نقد یا طلا یا اسناد خزانه یا اوراق قرضه دولتی یا اوراق مشارکت منتشره براساس مجوز بانک مرکزی یا سپرده سرمایه گذاری مدت دار، یا اوراق قرض الحسنه یا حسابهای ارزی شامل حسابهای سپرده سرمایه گذاری مدت دار ارزی و قرضه الحسنه جاری و پس انداز ارزی[۱]نزد بانک صادر کننده ضمانت نامه.

ب- تضمین بانکها یا موسسات اعتباری غیر بانکی معتبر خارجی.

پ- سفته با دو امضاء قابل قبول بانک – اموال غیر منقول – برگ وثیقه انبارهای عمومی مربوط به کالا – سهام شرکتهایی که در بورس پذیرفته شده باشد - کشتی و هواپیما.

تبصره (۱)- در مورد شرکتهای تحت مدیریت دولتی و نهادهای انقلاب اسلامی و شرکتهای وابسته به آنها، بانک می تواند سفته شرکت یا نهاد در وجه بانک را قبول نماید.[۲]

تبصره (۲)- غیر از وثایق پیش بینی شده در این آئین نامه، بانک مرکزی میتواند حسب مقتضیات روز وثایق دیگری را پیش بینی و در صورت لزوم به بانکها اعلام نماید.[۲]

ماده ۳- حداقل معادل ده درصد مبلغ ضمانت نامه یا ظهر نویسی از یک یا ترکیبی از وثایق بند الف- ماده ۲ و بابت بقیه آن از یک یا ترکیبی از انواع وثایق مشروح ذیل خواهد بود:

معادل بقیه مبلغ ضمانت نامه و یا ظهر نویسی از یک و یا ترکیبی از انواع وثایق مذکور در بندهای الف و ب ماده ۲.

۱- بخشنامه شماره نب/ ۵۷۸۴ مورخ ۱۳۷۷/۸/۲۴

۲- بند ۴ مصوبه نهصدو چهل و نهمین جلسه مورخ ۲/۱۱/۷۹ شورای پول واعتبار

سفته طبق بند پ ماده ۲ و تبصره (۱) ذیل آن حداقل معادل ۱۲۰ درصد بقیه مبلغ ضمانتنامه و یا ظهرنویسی.

اموال غیر منقول یا برگ وثیقه انبارهای عمومی یا سهام شرکتهایی که در بورس پذیرفته شده با شد یا کشتی یا هواپیما حداقل معادل ۱۵۰ درصد بقیه مبلغ ضمانتنامه یا ظهرنویسی.

تبصره (۱)–ضمانت نامه های مربوط به شرکت در مناقصه و مزایده از پرداخت وثیقه نقدی مذکور در ماده ۳ معاف می باشند و درصدهای مذکور در ردیفهای (۲) و (۳) نسبت به کل مبلغ ضمانتنامه محاسبه خواهد شد.

تبصره (۲)–بانکها می توانند از اخذ وثیقه نقدی مذکور در ماده ۳ بابت ضمانتنامه های صادره منحصرا برای امور کشاورزی، احداث، تکمیل و یا تعمیر واحدهای مسکونی خودداری کنند مشروط بر اینکه وثیقه منحصرا غیر منقول بوده و حداقل ۱۶۰ درصد مبلغ ضمانتنامه ارزش داشته باشد.

تبصره (۳)– ضمانتنامه های مربـوط به کـارخانـه های تولیدی بابت خرید مواد اولیه از خارج یا هزینه های ارزی اجرای طرحهای تاسیس یا توسعه کارخانه هایی که مورد تائید و توصیه وزارت خانه های مربوط باشد و وامهای خارجی برای منظورهای فوق در صورت موافقت بانک مرکزی مشمول تبصره (۱) این ماده می باشد.

ماده ۴– تعهدات هر یک از مشتریان بانک بابت ظهرنویسی و ضمانتنامه های صادره نباید از ۲۵ درصد مجموع سرمایه و اندوخته های بانک تجاوز نماید مشروط بر اینکه جمع تعهدات هر مشتری اعم از ضمانتنامه و ظهرنویسی و وام و اعتبار از ۳۰ درصد مجموع سرمایه و اندوخته های بانک تجاوز نکند. بانک مرکزی می تواند در موارد استثنایی نصاب ۳۰ درصد اخیرالذکر را به ۴۰ درصد افزایش دهد.

تبصره– ضمانتنامه و ظهرنویسی هائیکه د رمقابل وجه نقد یا اسناد خزانه یا اوراق قرضه دولتی یا اوراق مشارکت منتشره بر اساس مجوزبانک مرکزی یا سپرده سرمایه گذاری مـدت دار، یا اوراق قـرض الحسـنه یا حسابهای ارزی شامل حسابهای سپرده سرمایه گذاری مدت دار ارزی و قرض الحسنه جاری و پس انداز ارزی و یا تضمین بانکها یا موسسات اعتباری غیر بانکی معتبر خارجی صادر میشود و همچنین آن قسمـت از ظهر نویسی ها و ضمانتنامه های صادره در مقابل وثائق مذکوردر فوق مشمول محدودیت مذکور در این ماده نخواهد بود.

ماده ۵– مجموع تعهدات ناشی از ظهرنویسی و صدور ضمانتنامه های هر بانک نباید از مجموع سرمایه و اندوخته ها و سی درصد کل سپرده های پایان ماه پیش بانک که قسمتی از آنها طبق بند ۳ ماده ۱۴ قانون پولی و بانکی کشور نزد بانک مرکزی نگاهداری میشود تجاوز نماید.

تبصره– ضمانتنامه های مربوط به شرکت در مناقصه و مزایده و ظهرنویسی و ضمانتنـامه هائیکه در مقابل وجه نقد یا اسناد خزانه یا اوراق قرضه دولتی یا اوراق مشارکت منتشره براساس مجوز بانک مرکزی یا سپرده سرمایه گذاری مدت دار، یا اوراق قرض الحسنه و یا حسابهای ارزی شامل حسابهای سپرده سرمایه گذاری مدت دار ارزی و قرض الحسنه جاری و پس انداز ارزی و یا تضمین بانکها یا موسسات اعتباری غیر بانکی معتبر خارجی صادر میشودو همچنین آن قسمت از ظهرنویسی ها و ضمانتنامه های صادره در مقابل وثائق مذکور در فوق مشمول محدودیت مذکور در این ماده نخواهد بود.

ماده ۶– صدور ضمانتنامه ریالی در برابر تضمین بانکها یا موسسات اعتباری غیر بانکی معتبر خارجی و همچنین صدور ضمانتنامه ارزی منوط به موافقت قبلی بانک مرکزی میباشد.

ماده ۷–در ضمانتنامه ها باید موضوع ضمانتنامه – نام مضمون له و مضمون عنه و مدت اعتبار ضمانتنامه ومبلغ آن بطور صریح قیدشود.

ماده ۸– بانکها باید برای حساب ضمانت نامه ها و ظهر نویسی ها و وثائق نقدی و وثائق غیر نقـدی ضمانت نامه ها و ظهر نویسی ها حساب جداگانه نگهداری نمایند. بغیر از وجه نقد و سپـرده سـرمایه گذاری مـدت دار، یا حسابـهای ارزی شامل حسابهای سپرده سرمایه گذاری مدت دار ارزی و قرض الحسنه جاری و پس انداز ارزی نزد خود بانک، بقیه وثائق باید در حساب انتظامی نگهداری شود.

ماده ۹–بانکها باید صورت ریز کلیه ضمانتنامه های صادره و تعهدات ناشی از ظهرنویسی ها را در پایان ماههای شهریور و اسفند هرسال منتهی ظرف ۲۵ روز مطابق نمونه ایکه از طرف بانک مرکزی برای آنها فرستاده شده است تهیه و به بانک مرکزی اداره نظارت بر امور بانکها ارسال نمایند.

ماده ۱۰–از این تاریخ هر گونه ظهرنویسی و یا صدور ضمانتنامه توسط بانکها منوط به رعایت کامل مقررات این آئین نامه است. ضمانتنامه ها و ظهرنویسی های موجود که براساس مقررات قبل صادر شده اند، در صورت ضرورت تمدید، به تشخیص بانک میتوانند کماکان با شرایط قبلی تمدید شوند.

شماره: مب/ ۱۶۳ نرخ سود علی الحساب سپرده ها

تاریخ : ۳۰/۲/۱۳۸۰

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای تجاری و تخصصی ارسال گردید.

پیرو بخشنامه شماره مب/۱۲۷ مورخ ۱۳۸۰/۲/۱۸ در مـــورد نرخ سود علی الحساب سپرده ها به استحضار میرساند:

سپرده های سرمایه گذاری کوتاه مدتی که قبل از تاریخ ۱۳۸۰/۲/۲۲ افتتاح شده اند و بعد از تاریخ مذکور تا ۱۳۸۰/۵/۲۱ شرط توقف سپرده برای آنکه مشمول دریافت سود شوند را احراز مینمایند، فقط برای مدت توقف، مشمول نرخ علی الحساب ۸ درصد میباشند. در هر صورت نرخ سود علی الحساب برای ماه اردیبهشت سال جاری ۸ درصد میباشد.

نرخ سود علی الحساب سپرده های سرمایه گذاری ویژه ٦ ماهه همچنان ۲ درصد بالاتر از نرخ سود سپرده های کوتاه مدت میباشد./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **محمود مرتضوی**

۱٦۱۵-۱٦ **۳۸۱٦**

شماره: مب/ ۲۰۳ تصـــویـر نـــامه شماره ۲۲۲۸۹/۳۳۰ مورخ ۱۲/۱۰/۱۳۷۹ سازمان بورس اوراق بهادار تهران درخصوص توثیق سهام

تاریخ : ۱۲/۳/۱۳۸۰

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکها و موسسات اعتباری غیر بانکی ارسال گردید.

احتراماً؛ بـه پیـــوست تصـــویـر نـــامه شماره ۲۲۲۸۹/۳۳۰ مورخ ۱۲/۱۰/۱۳۷۹ سازمان بورس اوراق بهادار تهران درخصوص توثیق سهام، جهت ملاحظه و هرگونه اقدام مقتضی ارسال میگردد./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **محمود مرتضوی**

۱۶۱۵-۱۶ **۳۸۱۶**

پیوست: یک برگ.

شماره: مب/ ۲۴۳ نرخ سود تسهیلات اعطائی بانکها در بخش ساختمان

تاریخ : ۲۷/۳/۱۳۸۰

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای تجاری و تخصصی ارسال گردید.

پیرو بخشنامه شماره مب/۱۲۷ مورخ ۱۳۸۰/۲/۱۸ به استحضار می رساند:

نرخ سود تسهیلات اعطائی بانکها در بخش ساختمان معادل نرخ سود تسهیلات اعطائی در بخش مسکن خارج از الگوی مسکن یعنی ۱۹ درصد در سال می باشد.

خواهشمنداست مقرر فرمایند مراتب در اسرع وقت جهت اجراء به کلیه واحدهای ذیربط و شعبه های آن بانک ابلاغ شود./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **محمود مرتضوی**

۱۶۱۵-۱۶ **۳۸۱۶**

شماره: مب/ ۲۵۶ ضوابط ً تعیین سقف فردی تسهیلات اعطایی بانکها به اشخاص حقیقی و حقوقی

تاریخ : ۲۸/۳/۱۳۸۰

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع مدیران عامل بانکهای تجاری و تخصصی(به استثنای بانک صنعت و معدن) ارسال گردید.

بدینوسیله ضوابط ً تعیین سقف فردی تسهیلات اعطایی بانکها به اشخاص حقیقی و حقوقی ً مصوب نهصد و چهل و ششمین جلسه مورخ ۸/۸/۷۹ شـورای پول و اعتبار و هشتمین جلسه مورخ ۳۰/۲/۸۰ کمیسیون اعتباری بانک مرکزی ج. ا. ا. را به شرح زیر به استحضار می رساند:

الف- سقف فردی تسهیلات اعطایی به اشخاص حقیقی

سقف فردی تسهیلات اعطایی آن بانک به یک شخص حقیقی بدون الزام به استعلام از اداره اطلاعات بانکی بانک مرکزی ج. ا. ا. (موضـــوع بخشنامه شمـــاره نب/۳۶۹۷ مورخ ۲۵/۶/۷۴ به نهصد (۹۰۰) میلیون ریال افزایش می یابد.

اعطای تسهیلات توسط آن بانک به اشخاص حقیقی به میزانی بیش از ۹۰۰ میلیون ریال ، موکول به مکاتبه با اداره اطلاعات بانکی بانک مرکزی ج. ا. ا. و کسب اطلاع از میزان بدهی شخص حقیقی به سایر بانکها و موسسات اعتباری غیربانکی می باشد. به هر حال ، جمع کل تسهیلات اعطایی توسط کلیه بانکها (شامل آن بانک) به هر شخص حقیقی (با رعایت ضوابط اشاره شده در این بند) ، نمی تواند از نه (۹) میلیارد ریال تجاوز نماید.

تبصره: تسهیلات اعطایی به همسر و فرزندان تحت تکفل شخص حقیقی نیز جزء تسهیلات اعطایی به آن شخص منظور می گردد.

اتخاذ تصمیم در مواردی که جمع تسهیلات اعطایی و درخواستی هریک از اشخاص حقیقی از مجموع بانکها (شامل آن بانک) از رقم نه (۹) میلیارد ریال تجاوز نماید ، موکول به کسب مجوز از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران می باشد.

ب- سقف فردی تسهیلات اعطائی به اشخاص حقوقی

سقف فردی تسهیلات اعطایی آن بانک به یک شخص حقوقی بدون الزام به استعلام از اداره اطلاعـــات بانکی بانک مرکزی ج. ا. ا. (موضوع بخشنامـــه شماره نب/۳٦۹۷ مورخ ۲۵/٦/۷٤) به نه (۹) میلیارد ریال و درمورد شرکتهای پذیرفته شده در بورس ، به ۵/۱۳ میلیارد ریال افزایش می یابد. شایان ذکر است، با وجود نکات اشاره شده در این بند ، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران آماده ارائه اطلاعات مربوط به تسهیلات دریافتی مشتریان به آن بانک می باشد. توصیه می گردد، در مواردی که به تشخیص آن بانک، اخذ اطلاعات اعتباری مشتریان (حتی برای موارد کمتر از مبالغ تعیین شده در این بند) ضروری باشد ، با اداره اطلاعات بانکی بانک مرکزی ج. ا. ا. مکاتبه نمایند.

اعطای تسهیلات توسط آن بانک به اشخاص حقوقی به میزانی بیش از سقفهای اشاره شده در بند (ب-۱) ، موکول به مکاتبه با اداره اطلاعات بانکی بانک مرکزی ج. ا. ا. و کسب اطلاع از میزان بدهی متقاضی به سایر بانکها و موسسات اعتباری غیربانکی می باشد.

سقف فردی تسهیلات اعطایی (حداکثر تسهیلات قابل پرداخت) توسط آن بانک به هر شخص حقوقی با رعایت بند (ب-٤) ، معادل]*[ۆ در مورد شرکتهای پذیرفته شده در بورس معادل ۵/۱ برابر این مبلغ تعیین می شود.

جمع کل تسهیلات اعطائی کلیه بانکها (شامل آن بانک) به هر شخص حقوقی نیز نمی تواند از نود (۹۰) میلیارد ریال تجاوز نماید. این رقم در مورد تسهیلات اعطائی به شرکتهای پذیرفته شده در بورس، حداکثر معادل مبلغ یکصد و سی و پنج (۱۳۵) میلیارد ریال تعیین می شود.

---

(۱)-]*[- سقف مذکور برای هر یک از بانکها به شرح زیر می باشد:

(ارقام به میلیارد ریال)

بانک ملی ایران	**۹۰**	**بانک ملت**	**۵۰**	**بانک مسکن**	**۲۵**
بانک صادرات ایران	**۷۰**	**بانک سپه**	**٤۵**	**بانک کشاورزی**	**۲۰**
بانک تجارت	**۵۵**	**بانک رفاه**	**۲۵**	**بانک توسعه صادرات ایران**	**۳۰**

اضافـــه می نمایـــد، سقف یاد شده در مورد شرکتهای پذیرفته شده در بورس، معادل ۱/۵ برابر سقفهای فوق می باشد.

اعطای تسهیلات در مواردی که جمع کل تسهیلات اعطائی و درخواستی هریک از اشخاص حقوقی از آن بانک و یا از مجموع بانکها، از ارقام مندرج در بندهای (ب-۳) و (ب-٤) این بخشنامه تجاوز نماید، موکول به اخذ مجوز از بانک مرکزی ج.ا.ا. می باشد.

ج – سایر شرایط و ضوابط اعطای تسهیلات به متقاضیان

اعطای هر نوع تسهیلات به شرکتهای سرمایه گذاری متعلق به آن بانک، ممنوع است. در عین حال، رعایت بخشنامه شماره نت/٣٢٦٤ مورخ ٢٤/٥/١٣٧٨ در مورد شرکتهای سرمایه گذاری، همچنان الزامی است.

سقف فردی تسهیلات اعطائی (موضوع بخشنامه های شماره نب/٣٦٩٧ مورخ ٢٥/٦/١٣٧٤ و ٦٥٨ مورخ ٦/٢/١٣٧٧ بر حسب مورد) در خصوص شرکتهای وابسته به آن بانک (شرکتهایی که حداقل ۱۰ درصد سهام آنها متعلق به آن بانک است) و نیز در مورد شرکتهای تحت پوشش شرکتهای سرمایه گذاری آن بانک (شرکتهائی که حداقل ۱۰ درصد سهام آنها متعلق به شرکتهای سرمایه گذاری آن بانک می باشد) ، ۹ میلیارد ریال تعییـن می گردد و اعطای تسهیلات بیش از مبلغ مذکور توسط آن بانک موکول به کسب مجوز از بانک مرکزی ج.ا.ا. است.

تسهیلات فردی اعطائی توسط آن بانک با مبالغی بیش از پنج (۵) میلیارد ریال، تسهیلات فردی کلان نامیده می شود که جمع اینگونه تسهیلات نمی تواند از ۳۳ درصد افزایش مانده کل تسهیلات اعطائی آن بانک به بخش غیردولتی در هر سال تجاوز نماید. تاکید می گردد که تسهیلات تکلیفی آن بانک، مشمول این ضابطه نبوده و از ۳۳ درصد اشاره شده در این بند مستثنی می باشد.

همچنین درصورتی که در هر مورد اعطای تسهیلات منوط به کسب مجوز از بانک مرکزی ج.ا.ا. باشد، آن بانک موظف است، اطلاعات کافی راجع به مجموع تسهیلات کلان خود و رعایت سقف ۳۳ درصد مندرج در این بند (با احتساب مبلغ مورد تقاضا) را به همراه سایر مدارک لازم به بانک مرکزی ج.ا.ا. ارسال نماید. بدیهی است تقاضاهائی که موجب تجاوز از حد ۳۳ درصد اشاره شده می گردد، قابل طرح در کمیسیون اعتباری بانک مرکزی ج.ا.ا. یا شورای پول و اعتبار نخواهدبود.

اعطای تسهیلات به مجموعه شرکتهای عضو گروه (سقف گروهی)، حداکثر معادل ۲ برابر سقفهای تعیین شده حسب مورد می باشد. لازم به ذکر است که منظور از گروه، مجموعه اشخاص حقوقی است که بیش از ۲۰ درصد سهامشان متعلق به یک شخص حقیقی یا حقوقی (به استثنای شرکتهای سرمایه گذاری) باشد.

مبنای محاسبه میزان تسهیلات قابل پرداخت برای تطبیق با سقفهای اعتباری تعیین شده، اصل مبلغ تسهیلات بوده و سود سالهای آتی (و موارد مشابه) را شامل نمی شود.

مصوبات و بخشنامه های فعلی در مورد تسهیلات صادراتی کماکان نافذ می باشد.

این بخشنامـــه جایگزین بخشنـــامه شماره نت/٤٥٢٥ مـورخ ٢١/٨/٧٩ شـده و ازتاریخ ٢/٤/١٣٨٠ لازم الاجراست.

خواهشمنداست مقرر فرمایند، مراتب در اسرع وقت جهت اجرا به کلیه واحدها و شعب آن بانک ابلاغ گردد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **محمود مرتضوی**

١٦١٥-١٦ **٣٨١٦**

شماره: مب/ ۲۶۷ موضوع آئین نامه اجرایی تبصره ۳ قانون بودجه سال ۱۳۸۰ کل کشور سهم نسبی از افزایش در مانده تسهیلات اعطایی آن بانک به بخش غیردولتی

تاریخ : ۳۰/۳/۱۳۸۰

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای تجاری ارسال گردید.

بموجب مصوبه نهصد و پنجاه و دومین صورتجلسه مورخ ۱۳۸۰/۱/۲۶ شورای پول و اعتبار و تبصره ذیل ماده یک مصوبه ٤٩٩٢/ت٢٤٤٧٥هـ مورخ ۱۳۸۰/۲/۱۱ هیات محترم وزیران، موضوع آئین نامه اجرایی تبصره ۳ قانون بودجه سال ۱۳۸۰ کل کشور سهم نسبی از افزایش در مانده تسهیلات اعطایی آن بانک به بخش غیردولتی در سال ۱۳۸۰ به شرح ذیل تعیین می شود:

معـادل ۲۵ درصد از افزایش در مانـده تسهیلات آن بانـک به بخش غیردولتی خارج از سهم های تعیین شده برای بخشهای اقتصادی و در اختیار آن بانک خواهدبود که با اولویت بخشهای تولیدی و صادراتی تخصیص خواهندداد.

۷۵ درصد باقیمانده افزایش در مانده تسهیلات آن بانک به بخش غیردولتی باید به ترتیب ذیل میان بخشهای مختلف اقتصادی توزیع شود:

بخش اقتصادی	سهم (درصد)	
کشاورزی	۱۵	
صنعت و معدن	٤٤	
مسکن	۱۵	
ساختمان		۱۲/۵
صادرات	۷	
بازرگانی داخلی، خدمات و متفرقه	٦/۵	
جمـــــع	۱۰۰	

خواهشمنداست مقرر فرمایند مراتب جهت اجرا به کلیه واحدهای ذیربط آن بانک ابلاغ گردد.

ضمناً موکداً یادآوری می گردد در جهت اجرای دقیق سیاستهای مورد نظر هیات وزیران و شورای پول و اعتبار، آن بانک موظف است جدول مشروح تسهیلات اعطایی به بخش غیردولتی در بخشهای فوق الذکر را در پایان هر ماه حداکثر تا پایان روز پانزدهم ماه بعد تهیه و یک نسخه از آنرا به اداره اطلاعات بانکی و یک نسخه جهت این مدیریت ارسال نمایند./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم	**محمود مرتضوی**
۱۶۱۵-۱۶	**۳۸۱۶**

شماره: مب/ ۲۹۷ دستورالعمل اجرایی تفکیک حسابها و صورتهای مالی شعب بانکها / موسسات اعتباری غیربانکی کشور در مناطق آزاد

تاریخ : ۱۳۸۰//۴/۴

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکها و موسسات اعتباری غیربانکی ارسال گردید.

در راستای تطبیق فعالیت شعب مناطق آزاد آن بانک / موسسه اعتباری غیربانکی با دستورالعمل اجرایی عملیات پولی و بانکی در مناطق آزاد تجاری – صنعتی جمهوری اسلامی ایران مصوب جلسه مورخ ۱۳۷۹/٦/۱۳ شورای پول و اعتبار، به پیوست دستورالعمل اجرایی تفکیک حسابها و صورتهای مالی شعب بانکها / موسسات اعتباری غیربانکی کشور در مناطق آزاد ارسال می گردد. این دستورالعمل از تاریخ ۱۳۸۰/٦/۱ لازم الاجراء است.

خواهشمنداست دستور فرمایند دستورالعمل مذکور در اسرع وقت به کلیه واحدهای ذیربط ابلاغ گردد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **محمود مرتضوی**

۱٦۱۵-۱٦ **۳۸۱٦**

بسمه تعالي

دستورالعمل اجرایی تفکیک حسابها و صورتهای مالی شعب بانکها / موسسات اعتباری غیربانکی کشور در مناطق آزاد

ماده ۱- برای هر یک از شعب موجود بانکها / موسسات اعتباری غیربانکی در مناطق آزاد با توجه به میزان مستهلک نشده دارائیهای ثابت هر شعبه، سرمایه لازم ایجاد و در دفاتر هر شعبه منعکس گردد و بهمان میزان نیز از دارائیهای ثابت بانک / موسسه اعتباری غیربانکی ذیربط کاسته شود.

ماده ۲- پیش بینی افزایش سرمایه هریک از شعب موجود بانکها / موسسات اعتباری غیربانکی برای سال مالی آینده، بمنظور تامین دارائیهای ثابت، بایستی در زمان و موعد مقرر و همزمان با تهیه و ارائه بودجه سال آینده و در قالب آن صورت پذیرد.

ماده ۳- هر شعبه مکلف است کلیه هزینه ها و درآمدهای مربوط به شعبه خود را طی دوره مالی شناسایی و در دفاتر خود بصورت شفاف ثبت و منعکس نماید.

ماده ٤- بانک / موسسه اعتباری غیربانکی مکلف است حداکثر ظرف مدت یک ماه پس از تصویب صورتهای مالی توسط مجمع عمومی، نسبت به تامین و پرداخت زیان دوره مالی قبل هر شعبه در مناطق آزاد، اقدام نماید.

ماده ٥- سرفصل حسابها، فرم خلاصه دفتر کل، ترازنامه و صورت سود و زیان جهت هریک از شعب موجود بانکها / موسسات اعتباری غیربانکی د رمناطق آزاد، همان سرفصل حسابها و فرمهایی است که قبلاً توسط ادارات ذیربط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ابلاغ گردیده است. کلیه سرفصل های جدید مورد نیاز نیز توسط اداره اطلاعات بانکی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تعیین و ابلاغ خواهدشد.

ماده ٦- منابع مازادی که از شعب موجود هر بانک / موسسه اعتباری غیربانکی در هر منطقه آزاد به ادارات مرکزی بانک / موسسه اعتباری غیربانکی مربوطه منتقل می گردد بایستی تابع قرار و توافق مشخص فیمابین شعبه مربوطه و بانک / موسسه اعتباری غیربانکی باشد تا شناسایی هزینه و درآمدهای مربوطه بصورت شفاف امکان پذیر گردد. برگشت این منابع مشمول محدودیت بند الف-۱ بخشنامه شماره نت/۱٦۰۲ مورخ ۱۳۷۹/۳/۲٤ مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران نمیباشد.

ماده ۷- سود متعلق به منابع مازاد هر شعبه در منطقه آزاد، که توسط بانک / موسسه اعتباری غیربانکی و یا سایر شعب مناطق آزاد مورد استفاده قرار می گیرد بایستی به شعبه مربوطه پرداخت گردد. نرخ سود منابع مازاد با توافق طرفین تعیین خواهدشد.

ماده ۸- باتوجه به ماده ٤ دستورالعمل اجرایی عملیات پولی و بانکی در مناطق آزاد تجاری – صنعتی جمهوری اسلامی ایران، بانکها / موسسات اعتباری غیربانکی نسبت به ثبت شعب موجود خود در واحد ثبتی همان منطقه آزاد، طبق مقررات و دستورالعملهای موجود اقدام خواهند نمود.

تبصره – اجرای مفاد این دستورالعمل توسط بانکها / موسسات اعتباری غیربانکی نبایستی به ثبت شعب موجود آنها موکول شود.

ماده ۹- کلیه مطالب یاد شده فوق در مورد شعبی که در آینده در هر منطقه آزاد تاسیس شوند نیز لازم الرعایه می باشد.

ماده ۱۰- بانکها / موسسات اعتباری غیربانکی مکلفند کلیه تمهیدات لازم در جهت اجرای این دستورالعمل را بنحوی پیش بینی نمایند که از ابتدای شهریور ماه سال ۱۳۸۰ بطور کامل اجراء گردد.

شماره: مب/ ۳۷۳ دستورالعمل حسابداری مربوط به اعطای تسهیلات ارزی از محل حساب ذخیره ارزی

تاریخ : ۱۸/۴/۱۳۸۰

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای تجاری و تخصصی ارسال گردید.

پیرو بخشنامه شماره ۱۲۰۷/٦۰ مورخ ۲۵/۱۲/۱۳۷۹ اداره سیاستها و مقررات ارزی این بانک، به پیوست "دستورالعمل حسابداری مربوط به اعطای تسهیلات ارزی از محل حساب ذخیره ارزی" ارسال میگردد.

خواهشمند است دستور فرمایند دستورالعمل مذکور در اسرع وقت جهت اجراء به کلیه واحدهای ذیربط آن بانک ابلاغ شود./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **محمود مرتضوی**

۱٦۱۵-۱٦ **۳۸۱٦**

بسمه تعالي

دستورالعمل حسابداری مربوط به اعطای تسهیلات ارزی از محل حساب ذخیره ارزی

موضوع بخشنامه شماره ۶۰/۱۲۰۷ مورخ ۲۵/۱۲/۱۳۷۹ اداره سیاستها و مقررات ارزی

فهرست

الف- مرحله انعقاد قرارداد بانک با سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور:

ب- مرحله دریافت تسهیلات توسط بانک از محل حساب ذخیره ارزی:

ج- تسهیلات اعطایی به ارز به خریداران کالاها و خدمات ایران در خارج از کشور:

ج-۱) مرحله انعقاد قرارداد بانک با خریدار خارجی:

ج-۲) مرحله اعطای تسهیلات ارزی به خریدار خارجی:

ج-۱-۲) مرحله اعطای تسهیلات ارزی کوتاه مدت (کمتر از یکسال):

ج-۲-۲) مرحله اعطای تسهیلات ارزی میان مدت (حداکثر ۳ سال):

ج-۳) مرحله وصول اقساط از خریدار خارجی و انتقال آن به حساب ذخیره ارزی:

ج-٤) مرحله دریافت کارمزد دیرکرد اقساط معوق و انتقال ٪۵۰ آن به حساب ذخیره ارزی:

ج-۵) مرحله انتقال بدهی معوق خریدارخارجی به حساب مطالبات معوق تسهیلات به ارز...:

د- تسهیلات اعطایی به ارز به واردکنندگان کالا و خدمات:

د-۱) عملیات حسابداری در شعبه:

د-۱-۱) مرحله انعقاد قرارداد:

د-۲-۱) مرحله اعطای تسهیلات ارزی:

د-۱-۲-۱) مرحله اعطای تسهیلات ارزی کوتاه مدت (کمتر از یکسال):

د-۲-۲-۱) مرحله اعطای تسهیلات ارزی میان مدت (حداکثر ۳ سال):

د-۳-۱) مرحله بازپرداخت تسهیلات (Repayment period):

د-٤-۱) مرحله دریافت کارمزد دیرکرد درصورت تاخیر در پرداخت اقساط:

د-٥-۱) مرحله انتقال بدهی معوق مشتریان به حساب مطالبات معوق تسهیلات به ارز:

د-۲) عملیات حسابداری در اداره مرکزی:

د-۱-۲) نحوه ثبت اسناد حسابداری رسیده از شعب بابت کارمزد تعهد:

د-۲-۲) نحوه ثبت اسناد حسابداری رسیده از شعب بابت ٤٪/٥ سهم سود بانک از محل تسهیلات اعطایی به ارز:

د-۳-۲) نحوه ثبت اسناد حسابداری رسیده از شعب بابت ۳٪ سهم سود دولت از محل تسهیلات اعطایی به ارز:

د-٤-۲) نحوه ثبت اسناد رسیده از شعب بابت ٪۵/۸ کارمزد دیرکرد اقساط معوق:

د-٥-۲) مرحله انتقال اقساط وصولی (از اصل و ٪۳ سهم دولت) به حساب ذخیره ارزی:

د-٦-۲) مرحله انتقال کارمزد دیرکرد اقساط معوق (سهم دولت) به حساب ذخیره ارزی:

د-۳) تفکیک تسهیلات اعطایی به عقود اسلامی در حسابهای معین:

هـ - ثبت وثایق و تضمینات در حسابهای انتظامی مربوطه:

و – ابلاغ سرفصل های جدید توسط اداره اطلاعات بانکی:

ز – استفاده از نرخ فروش ارز شناور جهت ثبت ریالی:

بسمه تعالي

دستورالعمل حسابداری مربوط به اعطای تسهیلات ارزی از محل حساب ذخیره ارزی

موضوع بخشنامه شماره ۶۰/۱۲۰۷ مورخ ۲۵/۱۲/۱۳۷۹ اداره سیاستها و مقررات ارزی

الف- مرحله انعقاد قرارداد بانک با سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور:

بد: حساب انتظامی قراردادها (بمبلغ ۱ ریال)

بس: طرف حسابهای انتظامی (بمبلغ ۱ ریال)

درصورت عدم انعقاد قرارداد متقابل با مشتری ظرف مهلت سه ماهه بایستی هر ششماه یکبار به نسبت مانده تعهد شده قرارداد هزینه تعهدی معادل ـــ درصد در سال محاسبه و ضمن صدور دستور پرداخت و اسناد حسابداری ذیل به حساب ذخیره ارزی منظور گردد:

بد: حساب کارمزد پرداختي

بس: حساب سپرده های ارزی دیداری نزد شعب خارج (جهت واریز به حساب ذخیره ارزی)

ب – مرحله دریافت تسهیلات توسط بانک از محل حساب ذخیره ارزی:

با دریافت اعلامیه بستانکار کارگزار سند حسابداری زیر صادر خواهدشد:

بد: حساب سپرده های ارزی دیداری نزد کارگزاران (شعب خارج یا بانکهای خارجی)

بس: حساب تسهیلات دریافتی بانک از محل حساب ذخیره ارزی

ج–تسهیلات اعطایی به ارزبه خریداران کالاهاوخدمات ایران درخارج ازکشور(Buyers Credit)

ج-۱) مرحله انعقاد قرارداد بانک با خریدار خارجی:

بد: حساب انتظامی قراردادها (بمبلغ ۱ ریال)

بس: طرف حسابهای انتظامی (بمبلغ ۱ ریال)

بعد از انقضای مدت ۳ ماه از تاریخ انعقاد قرارداد، درصورت عدم استفاده خریدار از تسهیلات مورد نظر به نسبت مانده تعهد شده استفاده نشده (امضای قرارداد با مشتری تعهد محسوب میشود) هزینه تعهد بمیزان ـــ درصد در سال و هر ششماه یکبار محاسبه و از خریدار خارجـــی وصول خواهد شد. با دریافت اعلامیـــه بستانکار کارگـزار اسناد حسابداری زیر صادر می گردد:

بد: حساب سپرده های ارزی دیداری نزد کارگزاران (شعب خارج یا بانکهای خارجی)

بس: حساب کارمزد تعهد دریافتی از محل تسهیلات اعطائی به ارز

ج-۲) مرحله اعطای تسهیلات ارزی به خریدار خارجی:

ج-۱-۲) مرحله اعطای تسهیلات ارزی کوتاه مدت (کمتر از یکسال):

در این مرحله ضمن احتساب سود و تعیین میزان اقساط و صدور دستور پرداخت جهت واریز مبلغ تسهیلات درخواستی به حساب خریدار خارجی اسناد حسابداری زیر صادر می شود:

بد: حساب تسهیلات اعطائی کوتاه مدت به ارز (بمیزان اصل + سود کل دوره)

بس: حساب سپرده های ارزی دیداری نزد کارگزاران (شعب خارج یا بانکهای خارجی) بمیزان اصل تسهیلات

بس: حساب سود سالهای آینده تسهیلات اعطائی به ارز (بمیزان ٪۵/٤ سهم سود بانک)

بس: حساب سود سالهای آینده تسهیلات اعطائی به ارز (بمیزان ٪۳ سهم سود سالهای آتی دولت)

ج-۲-۲) مرحله اعطای تسهیلات ارزی میان مدت (حداکثر ۳ سال):

در این مرحله طی دوره استفاده از تسهیلات "Disbursement" (حداکثر ۳ سال) با صدور هر دستور پرداخت جهت واریز مبلغ تسهیلات درخواستی به حساب خریدار خارجی اسناد حسابداری زیر صادر خواهدشد:

بد: حساب تسهیلات اعطائی میان مدت به ارز (بمیزان مبلغ دستور پرداخت)

بس: حساب سپرده های ارزی دیداری نزد کارگزاران (شعب خارج یا بانکهای خارجی) بمیزان مبلغ دستور پرداخت

بعد از اتمام دوره استفاده از تسهیلات و شروع دوره بازپرداخت " Repayment Period" ضمن احتساب سود دوره استفاده و دوره بازپرداخت و همچنین تعیین تعداد، میزان و سررسید اقساط و ابلاغ آن به تسهیلات گیرنده، اسناد حسابداری زیر صادر می شود:

بد: حساب تسهیلات اعطائی میان مدت به ارز (بمیزان سود دوره استفاده و بازپرداخت)

بس: حساب سود سالهای آینده تسهیلات اعطائی به ارز (بمیزان ٪۵/٤ سهم سود بانک)

بس: حساب سود سالهای آینده تسهیلات اعطائی به ارز (بمیزان ٪۳ سهم سود دولت)

ج-۳) مرحله وصول اقساط از خریدار خارجی و انتقال آن به حساب ذخیره ارزی:

با دریافت اعلامیه بستانکار کارگزار، مربوط به وصول وجه اقساط، اسناد حسابداری زیر صادر خواهدشد.

بد: حساب سپرده های ارزی دیداری نزد کارگزاران (شعب خارج یا بانکهای خارجی)

بس: حساب تسهیلات اعطائی کوتاه مدت به ارز یا میان مدت به ارز (حسب مورد)

بد: حساب سود سالهای آینده تسهیلات اعطائی به ارز (بمیزان ٪۵/٤ سهم سود بانک مربوط به قسط دریافتی)

بس: حساب سود دریافتی (به ارز) از محل تسهیلات اعطائی به ارز

بد: سود سالهای آینده – تسهیلات اعطائی به ارز (بمیزان ٪۳ سهم سود دولت مربوط به قسط دریافتی)

بد: حساب تسهیلات دریافتی بانک از محل حساب ذخیره ارزی (بمیزان ٪۵/۷ سهم سود بانک دولت – مبلغ قسط)

بس: حساب سپرده های ارزی دیداری نزد کارگزاران (شعب خارج یا بانکهای خارجی) جهت واریز به حساب ذخیره ارزی

توجه: در این مرحله ضمن صدور سند حسابداری مذکور همزمان دستور پرداخت انتقال وجه به حساب ذخیره ارزی صادر خواهدشد.

ج-٤) مرحله دریافت کارمزد دیرکرد اقساط معوق و انتقال ٪۵۰ آن به حساب ذخیره ارزی:

با دریافت اعلامیه بستانکار کارگزار، اسناد حسابداری زیر صادر می شود:

بد: حساب سپرده های ارزی دیداری نزد کارگزاران (شعب خارج یا بانکهای خارجی)

بس: حساب وجه التزام دریافتی به ارز از محل تسهیلات اعطائی به ارز (بمیزان ٪۵۰ کارمزد دریافتی)

بس: حساب بستانکاران موقت به ارز (بابت کارمزد دیرکرد سهم دولت بمیزان ٪۵۰ کارمزد دریافتی)

هنگام انتقال ٪۵۰ کارمزد دیرکرد سهم دولت ضمن صدور دستور پرداخت:

بد: حساب بستانکاران موقت به ارز (٪۵۰ کارمزد دیرکرد سهم دولت)

بس: حساب سپرده های ارزی دیداری نزد کارگزاران (شعب خارج) جهت واریز به حساب ذخیره ارزی

ج-۵) مرحله انتقال بدهی معوق خریدار خارجی به حساب مطالبات معوق تسهیلات به ارز (درصورت عدم پرداخت بموقع از طرف متقاضی):

درصورت عدم وصول اقساط و عدم حصول نتیجه از پیگیریهای اولیه جهت وصول طلب، اسناد حسابداری ذیل صادر و همزمان اقدامات حقوقی معمول خواهدشد:

بد: حساب مطالبات معوق تسهیلات اعطائی به ارز.

بس: حساب تسهیلات اعطائی کوتاه مدت به ارز / میان مدت به ارز.

بد: حساب سود سالهای آینده تسهیلات اعطائی به ارز (٥/٤٪ سهم سود بانک + ٣٪ سهم سود دولت) به تفکیک در دفاتر معین.

بس: حساب سود معوق تسهیلات اعطائی به ارز (٥/٤٪ سهم سود بانک + ٣٪ سهم سود دولت) به تفکیک در دفاتر معین.

اضافه می نماید در پایان عملیات وصول و تسویه کامل بدهی، سند انتظامی قرارداد (موضوع بند ٣) برگشت خواهدشد.

د- تسهیلات اعطایي به ارز به واردکنندگان کالا و خدمات

د-١) عملیات حسابداری در شعبه:

د-١-١) مرحله انعقاد قرارداد:

بد: حساب انتظامی قراردادها (بمبلغ ١ ریال)

بس: طرف حسابهای انتظامی (بمبلغ ١ ریال)

بعد از گذشت ٣ ماه از تاریخ انعقاد قرارداد با دریافت اطلاعات لازم از شعبه نسبت به مانده تعهد شده استفاده نشده، (امضای قرارداد یا مشتری تعهد محسوب میشود) تسهیلات هزینه تعهد به میزان ـــــ درصد در سال هر ششماه یکبار توسط اداره مرکزی محاسبه و جهت وصول و صدور اسناد حسابداری ذیل به شعبه اعلام خواهد شد.

بد: حساب ارزی مشتری

بس: حساب مرکز – اداره مرکزی بابت کامزد تعهد دریافتی به ارز

د-١-٢) مرحله اعطای تسهیلات ارزی:

د-۱-۲-۱) مرحله اعطای تسهیلات ارزی کوتاه مدت (کمتر از یکسال):

در این مرحله با دریافت هر سری اسناد حمل اعتبارات اسنادی گشایش یافته اسناد حسابداری زیر صادر خواهد شد:

بد: حساب تسهیلات اعطائی کوتاه مدت به ارز (بمیزان مبلغ اسناد حمل+ سود کل دوره)

بس: حساب سودسالهای آینده تسهیلات اعطائی به ارز(بمیزان ٤/٥٪+سهم سود بانک)

بس: حساب سود سالهای آینده تسهیلات اعطائی به ارز (بمیزان ۳٪ +سهم سود دولت)

بس: حساب مرکز – اداره مرکزی (بمیزان مبلغ اسناد حمل به ارز)

د-۱-۲-۲) مرحله اعطای تسهیلات ارزی میان مدت (حداکثر ۳ سال)

در این مرحله برای هر سری اسناد حمل که طی دوره استفاده از تسهیلات (Disbursement Period) (حداکثر ۳ سال) به شعبه واصل میگردد، اسناد حسابداری زیر صادر خواهد شد:

بد: حساب تسهیلات اعطائی میان مدت به ارز (به میزان مبلغ اسناد حمل)

بس: حساب مرکز – اداره مرکزی (به میزان اسناد حمل به ارز)

در پایان دوره استفاده از تسهیلات و شروع دوره بازپرداخت (Repayment Period) ضمن دریافت اطلاعات مربوط به میزان سود دوره استفاده و بازپرداخت تسهیلات و همچنین میزان اقساط دوره بازپرداخت از اداره مرکزی، اسناد حسابداری زیر صادر میگردد:

بد: حساب تسهیلات اعطائی میان مدت به ارز (به میزان جمع سود دوره های استفاده و بازپرداخت تسهیلات)

بس: حساب سود سالهای آینده تسهیلات اعطائی به ارز (بمیزان ٤/٥٪سهم سود بانک)

بس: حساب سود سالهای آینده تسهیلات اعطائی به ارز (بمیزان ۳٪ سهم سود دولت)

د-۱-۳) مرحله بازپرداخت تسهیلات (Repayment Period):

با وصول هریک از اقساط در این مرحله اسناد حسابداری زیر صادر میشود:

بد: حساب ارزی مشتری.

بس: حساب تسهیلات اعطائی کوتاه مدت به ارز / یا میان مدت به ارز (حسب مورد)

بد: حساب سود سالهای آینده تسهیلات اعطائی به ارز (بمیزان ٤/٥٪ سهم سود بانک مربوط به قسط دریافتی)

بس: حساب مرکز – اداره مرکزی (بمیزان ٥/٤٪ سهم سود دولت مربوط به قسط دریافتی)

بد: حساب سود سالهای آینده تسهیلات اعطائی به ارز (بمیزان ٣٪ سهم سود دولت مربوط به قسط دریافتی)

بس: حساب مرکز – اداره مرکزی (بمیزان ٣٪ سهم سود دولت مربوط به قسط دریافتی)

د-١-٤) مرحله دریافت کارمزد دیرکرد در صورت تاخیر در پرداخت اقساط:

بد: حساب ارزی مشتری (به میزان ٨/٥٪ مبلغ قسط نسبت به مدت تاخیر در پرداخت)

بس: حساب مرکز – اداره مرکزی (بمیزان ٨/٥٪ مبلغ قسط نسبت به مدت تاخیر درپرداخت)

د-١-٥) مرحله انتقال بدهی معوق مشتریان به حساب مطالبات معوق تسهیلات به ارز:

در صورت عدم وصول اقساط و عدم حصول نتیجه از پیگیریهای اولیه بدهی مشتریان بایستی با صدور اسناد حسابداری زیر به حساب مطالبات معوق منتقل و همزمان اقدامات حقوقی جهت وصول طلب بعمل آید:

بد: حساب مطالبات معوق تسهیلات اعطائی به ارز

بس: حساب تسهیلات اعطائی کوتاه مدت به ارز / میان مدت به ارز (حسب مورد)

بد: حساب سود سالهای آینده تسهیلات اعطائی به ارز (٤/٥٪ سهم سود بانک + ٣٪ سهم سود دولت) به تفکیک در دفاتر معین

بس: حساب سود معوق تسهیلات اعطائی به ارز (٤/٥٪ سهم سود بانک + ٣٪ سهم سود دولت) به تفکیک در دفاتر معین

ضمناً در پایان مرحله وصول و تسویه مطالبات، سند انتظامی قرارداد (موضوع سند حسابداری بند ۱-٤) برگشت خواهد شد.

د-۲) عملیات حسابداری در اداره مرکزی:

د-۲-۱) نحوه ثبت اسناد حسابداری رسیده از شعب بابت کارمزد تعهد:

بد: حساب مرکز – اسناد وارده

بس: حساب کارمزد تعهد دریافتی از محل تسهیلات اعطائی به ارز

د-۲-۲) نحوه ثبت اسناد حسابداری رسیده از شعب بابت ٤/٥٪ سهم سود بانک از محل تسهیلات اعطائی به ارز:

بد: حساب مرکز – اسناد وارده

بس: حساب سود دریافتی از محل تسهیلات اعطائی به ارز

د-۲-۳) نحوه ثبت اسناد حسابداری رسیده از شعب بابت ۳٪ سهم سود دولت از محل تسهیلات اعطائی به ارز:

بد: حساب مرکز – اسناد وارده

بس: حساب بستانکاران موقت به ارز (۳٪ سهم سود دولت) – تحت معین جداگانه ثبت گردد.

د-۲-٤) نحوه ثبت اسناد حسابداری رسیده از شعب بابت ۸/٥٪ کارمزد دیرکرد اقساط معوق:

بد: حساب مرکز – اسناد وارده

بس: حساب وجه التزام دریافتی از محل تسهیلات اعطائی به ارز (بمیزان ٥۰٪ کارمزد دریافتی)

بس: حساب بستانکاران موقت به ارز (کارمزد دیرکرد سهم دولت بمیزان ٥۰٪ کارمزد دریافتی)

د-۲-٥) مرحله انتقال اقساط وصولی (اصل و ۳٪ سهم سود دولت) به حساب ذخیره ارزی:

اسناد حسابداری زیر همزمان با دستور پرداخت صادر میشود:

بد: حساب تسهیلات دریافتی از محل حساب ذخیره ارزی (معادل: سهم سود بانک و دولت – مبلغ اقساط وصولی شعب)

بد: حساب بستانکاران موقت به ارز (بابت ۳٪ سهم سود دولت)

بس: حساب سپرده های ارزی دیداری نزد کارگزاران (شعب خارج) جهت واریز به حساب ذخیره ارزی.

توجه: در این مقطع لازمست معادل ۳٪ منابع مصرفی بانک از تاریخ اعطاء تسهیلات به مشتری تا زمان دریافت تسهیلات از بانک مرکزی محاسبه و قبل از انتقال سهم سود دولت از همین محل تامین و با صدور اسناد حسابداری زیر به حساب سود بانک منظور گردد.

بد: حساب بستانکاران موقت به ارز (۳٪ سهم سود دولت)

بس: حساب سود دریافتی از محل تسهیلات اعطائی به ارز.

بدیهی است در صورت عدم تکافوی وجه لازم در حساب بستانکاران موقت به ارز (۳٪ سهم سود دولت) مابه التفاوت در مراحل بعدی وصول اقساط از حساب مذکور تامین خواهد شد.

د-۲-٦) مرحله انتقال کارمزد دیرکرد اقساط معوق (سهم دولت) به حساب ذخیره ارزی:

در این مرحله نیز همزمان با صدور دستور پرداخت، اسناد حسابداری زیر صادر میگردد:

بد: حساب بستانکاران موقت به ارز (۵۰٪ کارمزد دیرکرد سهم دولت)

بس: حساب سپرده های ارزی دیداری نزد کارگزاران (شعب خارج) جهت واریز به حساب ذخیره ارزی

د-۳) اعطای تسهیلات به ارز به واردکنندگان کالا و خدمات، حسب مورد در قالب عقود فروش اقساطی و جعاله صورت می پذیرد و اسناد حسابداری حسابهای مربوطه در این دستورالعمل

بایستی تحت عنوان فروش اقساطی و جعاله از محل حساب ذخیره ارزی در دفاتر معین ثبت گردد.

هـ) بدیهی است در صورت دریافت وثایق و تضمینات عملیات مربوط طبق روشهای متداول بانکها در حسابهای انتظامی مربوطه ثبت و شناسایی گردد.

و) سرفصل های جدید مورد نیاز توسط اداره اطلاعات بانکی به آن بانک ابلاغ خواهد شد.

ز) بدیهی است ثبت ریالی حسابداری کلیه اقلام ارزی مندرج در این دستورالعمل براساس نرخ فروش ارز شناور (درخصوص دلار ۱۷۵۵ ریال) اعلام شده توسط بانک مرکزی صورت خواهد پذیرفت.

شماره: مب/ ۳۸۴ نسبت سپرده قانونی بانکها نزد بانک مرکزی و نیز نرخ جریمه تاخیر در تودیع سپرده قانونی بانکها

تاریخ : ۲۰/۴/۱۳۸۰

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکها ارسال گردید.

بدینوسیله مفاد بندهای ۱-ب و ٦ مصوبه نهصدو پنجاه و پنجمین جلسه مورخ ۱۳۸۰/۲/۳۰ شورای محترم پول و اعتبار درخصوص نسبت سپرده قانونی بانکها نزد بانک مرکزی و نیز نرخ جریمه تاخیر در تودیع سپرده قانونی بانکها را به استحضار میرساند:

۱- "نسبت سپرده قانونی بانکها به مانده سپرده ها به تفکیک نوع سپرده بشرح ذیل تعیین میشود":

نوع سپرده	بانکهای تجاری	بانکهای تخصصی
	درصد	درصد
سپرده های دیداری	۲۰	۱۰
سپرده قرض الحسنه پس انداز	20	**۱۰**
سپرده قرض الحسنه پس انداز مسکن بانک مسکن	-	**۲**
سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت (شامل سپرده ویژه ٦ ماهه)	**۲۰**	**۱۰**
سپرده سرمایه گذاری یکساله	**۲۰**	**۱۰**
سپرده سرمایه گذاری دوساله	**۱۰**	**۱۰**
سپرده سرمایه گذاری سه ساله	**۱۰**	**۱۰**
سپرده سرمایه گذاری چهارساله	**۱۰**	**۱۰**
سپرده سرمایه گذاری پنج ساله	**۱۰**	**۱۰**

۲- "نرخ جریمه تاخیر در تودیع سپرده قانونی بانکها برابر با حداکثر نرخ جریمه بدهکار در حساب جاری بانکها نزد بانک مرکزی (در حال حاضر ۳۰ درصد در سال)، تعیین میشود."

۳- این بخشنامه از تاریخ ۱۳۸۰/۳/۱۰ لازم الاجراست لذا خواهشمند است مقرر فرمایند مراتب فوق در اسرع وقت جهت اجرا به واحدهای ذیربط آن بانک ابلاغ شود./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **محمود مرتضوی**

۱۶۱۵-۱۶ **۳۸۱۶**

شماره: مب/ ۳۸۵اصلاح ضوابط صدور کارت پرداخت و کارت بانک ویژه

تاریخ : ۲۰/۴/۱۳۸۰

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانکهای تجاری و تخصصی و موسسات اعتباری غیربانکی ارسال گردید.

پیرو بخشنامه های شماره مب/۱۲٦ مورخ ۱۷/۲/۱۳۸۰ درخصوص "ضوابط صدور کارت پرداخت" و مب /۵۵ مورخ ۲٦/۱/۱۳۸۰ درخصوص "کارت بانک ویژه" خواهشمند است دستور فرمایند بخشنامه های یاد شده حسب مورد به نحو زیر اصلاح و یا تکمیل شود:

الف: در بخشنامه مربوط به "ضوابط صدور کارت پرداخت":

در سطر دوم از بند ۵، عبارت "بند ۳" به "بند ۲" تغییر داده شود.

درسطر اول ازبند ۱۰، عبارت "بندهای ۷، ۸ و ۹" را جایگزین عبارت "مواد ۸، ۹ و ۱۰" نمایند.

ب: بند ۳ بخشنامه مب/۵۵ به شرح زیر تکمیل گردد:

"۳- بانکها میتوانند تا معادل حداکثر ۵/۳ درصد سپرده های قرض الحسنه جاری نزد خود در پایان سال قبل را از طریق خدمات کارت بانک ویژه به اشخاص حقیقی و حقوقی اختصاص دهند. این سقف در مورد موسسات اعتباری غیربانکی معادل ۱۰ درصد کل منابع متعلق به موسسه است"./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **محمود مرتضوی**

۱٦۱۵-۱٦ **۳۸۱٦**

شماره: مب/ ۴۳۵ نرخ سود تسهیلات جعاله تعمیر مسکن

تاریخ : ۳۱/۴/۱۳۸۰

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای تجاری و تخصصی ارسال گردید.

پیـرو بخشنـامه شمـاره مب/۱۲۷ مورخ ۱۳۸۰/۲/۱۸ بدینوسیلـه به استحضـار می رساند:

نرخ سود تسهیلات جعاله تعمیر مسکن موضوع بخشنامه های شماره نت/۲۲۰۲ مورخ ۱۳۷۸/٤/۳۰ و نب/۲۰۷۳ مورخ ۱۳۷۵/۳/۲۳ این بانک معادل حداقل نرخ سود بخش خدمات و بازرگانی و درحال حاضر برابر با ۲۳ درصد می باشد.

خواهشمنداست مقرر فرمایند مراتب در اسرع وقت به کلیه شعب و واحدهای ذیربط آن بانک ابلاغ گردد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **محمود مرتضوی**

۱٦۱۵-۱٦ **۳۸۱٦**

شماره: مب/ ۵۰۰ ابلاغ قانون اصلاح تبصره (۱) اصلاحی بند (الف) ماده (۱) قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین

تاریخ : ۱۵/۵/۱۳۸۰

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای تجاری و تخصصی ارسال گردید.

پیروبخشنامه‌های شماره۳۵/۱۰۷۳مورخ۱۳۷٤/٥/۱٥وشماره۳٥/۱۱۱٤مورخ ۱۳۷٤/۷/۲٥ به پیوست تصویر نامه شماره ۱۱۷۲٦ مورخ ۱۳۸۰/۳/۲٦ ریاست محترم جمهوری مبنی بر ابلاغ قانون اصلاح تبصره (۱) اصلاحی بند (الف) ماده (۱) قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین – مصوب ۱۳۷٦/۷/۳۰ – که در تاریخ ۱۳۸۰/۲/۳۰ به تصویب مجلس شـــورای اسلامی ودرتاریخ۱۳۸۰/۳/۱٦ به‌تایید شورای‌محترم نگهبان رسیده است بشرح ذیل ارسال می‌گردد:

" تبصره ۱- تعرفه ثبت اسناد رسمی برای قراردادهای مربوط به اعطای تسهیلات بانکی و تامین اجتماعی به تعاونیهای ایثارگران و موارد مربوط به صادرات غیرنفتی سه در هزار و برای بخش های تولیدی، تجاری (صنعتی ، کشاورزی، معدنی، مسکن و ساختمان) و موسسات آموزشی غیرانتفاعی و فعالیتهای فرهنگی (امور فیلم سازی و احداث تالارهای نمایش) پنج در هزار تعیین می شود."

خواهشمنداست مراتب فوق را به نحو مقتضی به کلیه شعب و واحدهای تابعه آن بانک جهت اجراء ابلاغ فرمایند./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **محمود مرتضوی**

۱٦۱٥-۱٦ **۳۸۱٦**

شماره: مب/ ۵۱۲ نظر حضرت آیت‌اله رضوانی عضو محترم فقهای شورای نگهبان در خصوص "آصل مانده بدهی"

تاریخ : ۱۸/۵/۱۳۸۰

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکها و موسسات اعتباری غیربانکی ارسال گردید.

پیرو بخشنامه شماره نب/۱٤۰۰ مورخ ۲٦/٤/۱۳٦۹، نظر به اینکه عبارت "اصل مانده بدهی" در قراردادهای تسهیلات اعطایی در قالب عقود مشارکتی (مشارکت مدنی و مضاربه) واجد ابهاماتی بود، لذا در جهت حل مشکل مراتب از حضرت آیت‌اله رضوانی عضو محترم فقهای شورای نگهبان استفسار گردید که عین سوالات مطروحه و پاسخ ایشان بشرح زیر اعلام می‌گردد:

سوالات:

"۱- در عقد مشارکت مدنی، متقاضی تسهیلات با بانک شریک می‌شود و فی‌المثل اقدام به ساخت بنا می‌نمایند. در سررسید، مشارکت تحقق یافته و براساس قرارداد فی مابین، بانک بایستی حصه خود را به شریک بفروشد لکن شریک جهت خرید و تسویه حساب مراجعه نمی‌نماید.

سئوال این است که وجه‌التزام (جریمه دیرکرد) به حصه قابل فروش بانک (آورده + ارزش افزوده) تعلق می‌گیرد یا خیر؟ به عبارت دیگر پس از تحقق مشارکت، اصل بدهی شریک کدام است؟

۲-در عقد مضاربه عامل متعهد می‌گردد که در سررسید نسبت به تسویه عقد مذکور اقدام نماید که دراینصورت علاوه بر سرمایه درآمدی نیز عاید بانک می‌گردد. درصورت تحقق عقد مضاربه و تاخیر عامل در تسویه بدهی، اصل بدهی مشتری سرمایه اولیه مضاربه و سود حاصل از آن است یا خیر؟"

پاسخ حضرت آیت‌اله رضوانی:

"۱- گرچه عبارت اصل بدهی و مدت دیرکرد شامل حصه قابل فروش بانک از ساختمان مورد شرکت و ارزش افزوده نمی‌شود و فقط مبلغی را که در ذمه شریک قرار دارد شامل می‌شود لیکن بانک می‌تواند درضمن عقد مشارکت مدنی و بهتر آنکه در ضمن عقد خارج و لازم دیگری با شریک خود شرط کند که مثلاً درصورت تاخیر از مدت معینی در اقدام بخرید حصه قابل فروش بانک و تسویه حساب طبق جدول معینی و خلاصه درصورت تخلف از شرط مذکور طبق فرمول مشخصی مبلغی را ببانک بپردازد.

۲-درمضاربه چون وجهی که بانک به عامل می‌دهد از ملک سپرده‌گذار خارج نشده است و هنوز در ملکیت او است و درآمد حاصل از عمل بمضاربه هم در ملک سپرده‌گذار و عامل است هریک بمقدار سهم معینی بر حسب عقد مضاربه بنابراین عبارت اصل بدهی در مضاربه هم صحیح نیست ولی باز همانطورکه در جواب سوال یک گفته شد بانک می‌تواند با عامل در عقد مضاربه و یا عقد خارج و لازم دیگری شرط کند."

باتوجه به پاسخ دریافت شده از سوی حضرت آیت‌اله رضوانی بشرح فوق خواهشمنداست مقرر فرمایند درجهت حل مشکل فوق‌الاشاره ، مراتب را در قراردادهای تنظیمی با مشتریان آن بانک/موسسه اعتباری مورد توجه قراردهند./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم محمود مرتضوی

۱۶۱۵-۱۶ ۳۸۱۶

شماره: مب/ ۶۴۰ نرخ سود تسهیلات اعطایی بانکها به منظور توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی

تاریخ : ۲۱/۶/۱۳۸۰

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانکهای کشور ارسال گردید.

محترماً به استحضار می‌رساند:

شورای محترم پول و اعتبار در نهصدو پنجاه و نهمین جلسه مورخ ۳۱/۴/۱۳۸۰ خود درخصوص نرخ سود تسهیلات اعطایی بانکها به منظور توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی مقرر داشته است که:

"گزارش شماره ۱۰۳۳/هـ مورخ ۱۷/۳/۱۳۸۰ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در مورد نرخ سود تسهیلات اعطایی بانکها برای ایجاد و توسعه تاسیسات جهانگردی مطرح و مورد بحث قرار گرفت. شورای پول و اعتبار بر اجرای مواد ۵ و ۸ قانون توسعه ایرانگردی و جهانگردی تاکید نمود و مقرر داشت برای دریافت کمک سود مورد انتظار، مراتب به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور منعکس شود."

در اجرای این مصوبه، مراتب طی نامه شماره ۱۹۲۳/هـ مورخ ۳۰/۵/۱۳۸۰ که رونوشت آن به پیوست می‌باشد به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور جهت پیش‌بینی تمهیدات لازم برای تامین منابع مابه‌التفاوت حداقل نرخ سود تسهیلات در بخشهای صنعت و خدمات اعلام گردیده است.

لذا خواهشمند است موضوع جهت اجرا و اقدامات مقتضی به کلیه واحدهای ذیربط و شعب آنبانک ابلاغ گردد./ص

پیوست: نامه فوق‌الذکر.

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **محمود مرتضوی**

۱۶۱۵-۱۶ **۳۸۱۶**

شماره: مب/ ۶۴۴ دستورالعمل نحوه تسویه حسابهای واسطه عملیات خرید و فروش ارز با نرخهای بالاتر از نرخ شناوردر پایان سال ۱۳۸۰

تاریخ : ۲۲/۶/۱۳۸۰

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای تجاری و تخصصی ارسال گردید.

دستورالعمل نحوه تسویه حسابهای واسطه عملیات خرید و فروش ارز با نرخهای بالاتر از نرخ شناوردر پایان سال ۱۳۸۰

طبق رسیدگیهای بعمل آمده، ثبت عملیات خرید و فروش ارز با نرخهای بالاتر از نرخ شناور در دفاتر بانکها به دو روش متفاوت بشرح زیر صورت می‌گیرد:

ثبت رقم ارز خریداری شده و فروخته شده با نرخ شناور در حسابهای اصلی و ثبت مابه‌التفاوتهای مربوطه در حسابهای واسطه بدهکاران داخلی / موقت به ریال و بستانکاران داخلی / موقت به ریال بشرح زیر:

۱-۱) خرید ارز:

بد: اسکناس و نقود بیگانه یا ... به نرخ شناور

بد: بدهکاران داخلی / موقت به ریال بمیزان تفاوت نرخ صادراتی، واریزنامه‌ای، گواهی سپرده یا

توافقی (حسب مورد) تا نرخ شناور

بس: حساب صندوق / حسابجاری ریالی مشتری به نرخ صادراتی، واریزنامه‌ای، گواهی سپرده یا توافقی

(حسب مورد)

۱-۲) فروش ارز:

بد: حساب صندوق / حسابجاری ریالی مشتری به نرخ صادراتی، واریزنامه‌ای، گواهی سپرده یا توافقی

(حسب مورد)

بس: بدهکاران داخلی/ موقت به ریال واریزنامه‌ای، گواهی سپرده } **بمیزان تفاوت نرخ صادراتی،**

(یا بستانکاران داخلی / موقت به ریال) یا توافقی (حسب مورد) با نرخ شناور

بس: اسکناس و نقود بیگانه / یا ... به نرخ شناور

ثبت رقم ارز خریداری شده و فروخته شده با نرخ شناور در حسابهای اصلی و به طرفیت حسابهای بستانکاران داخلی / موقت به ارز – یا بدهکاران داخلی / موقت به ارز و ثبت حسابهای بدهکاران داخلی / موقت و بستانکاران داخلی / موقت به ریال با نرخهای صادراتی، واریزنامه‌ای، گواهی سپرده ارزی یا توافقی (حسب مورد) بشرح ذیل:

۲-۱) خرید ارز:

بد: اسکناس و نقود بیگانه / یا .... به نرخ شناور

بس: بستانکاران داخلی/ موقت به ارز به نرخ شناور

بد: بدهکاران داخلی / موقت به ریال به نرخ صادراتی، واریزنامه‌ای، گواهی سپرده یا توافقی

(حسب مورد)

بس: حساب صندوق / حسابجاری ریالی مشتری به نرخ صادراتی، واریزنامه‌ای، گواهی سپرده یا توافقی

(حسب مورد)

۲-۲) فروش ارز:

بد: حساب صندوق / حسابجاری ریالی مشتری به نرخ صادراتی، واریزنامه‌ای، گواهی سپرده یا توافقی

(حسب مورد)

بس: بستانکاران داخلی / موقت به ریال به نرخ صادراتی، واریزنامه‌ای، گواهی سپرده یا توافقی

(حسب مورد)

بد: بدهکاران داخلی / موقت به ارز به نرخ شناور

بس: اسکناس و نقود بیگانه / یا ... به نرخ شناور

نظر باینکه نتیجه هر دو روش جهت شناسائی مابه‌التفاوتهای مربوطه یکسان بوده و با اجرای طرح یکسان‌سازی نرخ ارز در سال ۱۳۸۱ عملیات مذکور نیز پایان خواهدیافت لذا بانکها مجاز به ادامه روشهای فعلی خود تا پایان سالجاری خواهند بود.

در پایان سالجاری لازمست طبق روال همه ساله ضمن تلفیق عملیات خرید و فروش ارزهای مورد اشاره و دستیابی به خالص عملیات (مازاد خرید یا مازاد فروش) نسبت به تسعیر خالص عملیات خرید و فروش ارز با نرخهای صادراتی، واریزنامه‌ای، گواهی سپرده ارزی و توافقی بر مبنای نرخهای اعلام شده در آخرین روزکاری سالجاری (۱۳۸۰/۱۲/۲۸) اقدام و نتایج حاصله را به حساب نتیجه معاملات ارزی و نهایتاً سود و زیان سال ۱۳۸۰ بانک منظور نمایند همچنین بانکهائی که جهت ثبت عملیات مربوطه از روش ثبت اقلام در حسابهای واسطه ارزی و ریالی تواماً استفاده می‌نمایند (روش ۲) لازمست قبل از تهیه و تنظیم و ثبت در تراز اختتامیه، مانده حسابهای واسطه ارزی در ارتباط با عملیات خرید و فروش ارز با نرخهای صادراتی، واریزنامه‌ای، گواهی سپرده ارزی و توافقی را تسویه و به حسابهای واسطه ریالی عملیات مذکور منتقل نمایند، به نحوی که مانده حسابهای واسطه ریالی همانند روش اول مبین مابه‌التفاوتهای عملیات مذکور باشد.

توجه خواهند داشت خالص مابه‌التفاوت ریالی ناشی از عملیات فوق‌الذکر بایستی بعد از تهیه، تنظیم و ثبت در تراز افتتاحیه سال ۱۳۸۱، همزمان با اجرای عملیات یکسان‌سازی نرخ ارز که دستورالعمل آن متعاقباً تهیه و ارسال خواهدشد به حسابهای معرفی شده منتقل گردد.

خواهشمند است مقرر فرمایند درصورت وجود هرگونه سئوال و ابهام درخصوص این دستورالعمل، مراتب را از طریق فاکس شماره ۲۹۹۵۳۹۰۱ به این مدیریت منعکس نمایند تا پس از بررسیهای لازم، پاسخ ارائه گردد./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **محمود مرتضوی**

۱۶۱۵-۱۶ **۳۸۱۶**

شماره: مب/ ۶۸۱ نرخ سود تسهیلات اعطایی بانکها به منظور توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی

تاریخ : ۳۱/۶/۱۳۸۰

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانکهای کشور ارسال گردید

پیرو بخشنامه شماره مب/٦٤٠ مورخ ۱۳۸۰/٦/۲۱ درخصوص نرخ سود تسهیلات اعطایی بانکها به منظور توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی، مجدداً بر لزوم اجرای مواد ۵ و ۸ قانون توسعه ایرانگردی و جهانگردی و اعمال نرخ سود تسهیلات بخش صنعت به تسهیلات اعطایی جهت توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی فارغ از اقدامات سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور در جهت تامین مابه‌التفاوت سود، تاکید می‌گردد./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **محمود مرتضوی**

۱٦۱۵-۱٦ **۳۸۱٦**

شماره: مب/ ۷۰۲ دستورالعمل های اجرایی گواهی سپرده مدت دار ویژه سرمایه گذاری (عام) و گواهی سپرده مدت دار ویژه سرمایه گذاری (خاص)

تاریخ :۳/۷/۱۳۸۰

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکها و موسسات اعتباری غیربانکی ارسال گردید.

پیرو نامه شماره مب/۸۲ مورخ ۱۳۷۹/۲۷/۱۰ درخصوص دستورالعمل‌های اجرایی گواهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (عام) و گواهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (خاص)، مراتب زیر اعلام می‌گردد:

بانکهای تجاری و موسسات اعتباری غیربانکی هم مانند بانکهای تخصصی تا اطلاع ثانوی مجاز به انتشار گواهی‌های سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری بصورت‌های عام و خاص می‌باشند.

در تعریف سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (خاص)، ماده یک دستورالعمل مربوطه، جمله "تامین مالی طرحهای مشخص جدید سودآور تولیدی و ساختمانی و خدماتی و توسعه و تکمیل طرحهای سودآور موجود" به "سرمایه در گردش" هم تعمیم داده شود.

خواهشمنداست مقرر فرمایند در اجرای مفاد دستورالعمل‌های مذکور و تغییرات حاصله اقدامات لازم را معمول دارند./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **محمود مرتضوی**

۱۶۱۵-۱۶ **۳۸۱۶**

شماره: مب/ ۷۲۰ نسبت سپرده قانونی در قبال کلیه سپرده‌های ارزی و ریالی واحدهای بانکی در مناطق آزاد تجاری – صنعتی

تاریخ : ۸/۷/۱۳۸۰

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع مدیران عامل بانکهای تجاری و تخصصی و موسسات اعتباری غیربانکی، اعضاء کمیته سیاستگزاری و نظارت بر بانکهای مناطق آزاد، مدیران ادارات معاملات ریالی و حسابداریکل و بودجه و دبیر شورایعالی مناطق آزاد تجاری – صنعتی ارسال گردید.

بدینوسیله تصمیمات متخذه در بیست و ششمین جلسه کمیته سیاستگزاری و نظارت بر بانکهای مناطق آزاد مورخ ۱۳۸۰/٦/۱۸ را جهت اطلاع و حسب مورد اقدام مقتضی، بشرح ذیل به استحضار می‌رساند:

نسبت سپرده قانونی در قبال کلیه سپرده‌های ارزی و ریالی واحدهای بانکی در مناطق آزاد تجاری – صنعتی باتوجه به لزوم حفظ موقعیت رقابتی واحدهای بانکی در این مناطق، معادل حداقل مذکور در قانون پول و بانکی کشور، ۱۰ درصد تعیین گردید.

نرخ سود پرداختی به سپرده‌های قانونی، موضوع ماده ۵۷ دستورالعمل اجرایی عملیات پولی و بانکی در مناطق آزاد تجاری – صنعتی، برای سپرده‌های قانونی ریالی بر مبنای نرخهای مصوب شورای پول و اعتبار در سرزمین اصلی و برای سپرده‌های قانونی ارزی براساس نرخ لایبور (LIBOR)منهای نیم درصد تعیین گردید.

در رابطه با تعیین نوع ارز قابل قبول جهت تودیع سپرده قانونی به ارز، موضوع تبصره ۳ ماده ٥٦ دستورالعمل اجرایی عملیات پولی و بانکی در مناطق آزاد تجاری – صنعتی، مقرر گردید واحدهای بانکی در مناطق آزاد مخیر شوند که از بین ۵ ارز؛ دلار آمریکا، یورو، فرانک سویس، پوند انگلیس و ین‌ژاپن، یک‌یاترکیبی‌ازچند ارز را (باهماهنگی‌قبلی بابانک مرکزی) نزدبانک‌مرکزی‌تودیع نمایند.

مقرر گردید اداره سیاستها و مقررات ارزی بانک مرکزی، فهرست ارزهای معتبر جهت انجام معاملات ارزی توسط واحدهای بانکی در مناطق آزاد، موضوع تبصره ماده ۳۳ دستورالعمل اجرایی

عملیات پولی و بانکی در مناطق آزاد تجاری – صنعتی، را در مقاطع زمانی معین به واحدهای بانکی دارای مجوز عملیات ارزی ابلاغ نماید.

در ارتباط با صدور مجوز عملیات ارزی توسط بانک مرکزی برای شعب بانکهای کشور در مناطق آزاد تجاری – صنعتی، مقرر گردید که بانک متقاضی دریافت مجوز عملیات ارزی برای هریک از شعب خود نسبت به ارائه؛

الف: برنامه عملیاتی شعبه

ب: مشخصات کامل معاون ارزی شعبه

ج: مشخصات تجهیزات سخت‌افزاری شعبه (نظیر تلکس، سویفت و ...)

د: صورتجلسه مصوبه هیات مدیره بانک مربوطه در رابطه با موافقت با کسب مجوز عملیات ارزی جهت شعبه مورد نظر

اقدام نموده و مدیرعامل بانک نیز مراتب صحت اطلاعات ارسال شده، توانائیهای شعبه مورد نظر از حیث موارد فوق‌الذکر و همچنین تامین نیروی انسانی حائز شرایط جهت انجام عملیات ارزی را در برنامه عملیاتی مورد تائید قرار دهد. بر این اساس مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری حسب مورد اقدام به صدور مجوز عملیات ارزی برای شعب بانکها در مناطق آزاد خواهدنمود. یک نسخه از مجوز صادره به مدیریت کل سیاستها و مقررات ارزی ارسال خواهدشد تا بخشنامه‌ها و اطلاعیه‌های ارزی به شعب مذکور نیز ارسال شود./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **محمود مرتضوی**

۱۶۱۵-۱۶ **۳۸۱۶**

شماره: مب/ ۹۲۱ دستورالعمل نحوه صدور و ثبت اسناد حسابداری مرتبط با عملیات ارزی

تاریخ : ۳۰/۸/۱۳۸۰

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای تجاری و تخصصی ارسال گردید

محترماً به پیوست پیش‌نویس "دستورالعمل نحوه صدور و ثبت اسناد حسابداری مرتبط با عملیات ارزی" ارسال می‌گردد.

ازآنجائیکه دستورالعمل مذکور از ابتدای سال آتی درمقطع یکسان‌سازی نرخ ارز لازم‌الاجراء خواهدبود و قبل از شروع سال آتی جهت اجراء آزمایشی ابلاغ خواهدگردید لذا مقتضی است ضمن انجام بررسیهای لازم در کمیته‌هایی متشکل از متخصصین امور اداری، ارزی، حقوقی، اجرایی، حسابداری و ... آن بانک، حداکثر ظرف مدت ۳ هفته از تاریخ صدور این نامه، نظرات پیشنهادی خود را به این اداره ارسال فرمائید. بدیهی است عدم ارسال نظرات آن بانک، حاکی از تائید کلیه موارد مندرج در دستورالعمل می‌باشد./م

پیوست: ۹ برگ

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **محمود مرتضوی**

۱۶۱۵-۱۶ **۳۸۱۶**

۸۰/۸/۳۰ احدي.ص

بسمه تعالي

"دستورالعمل نحوه صدور و ثبت اسناد حسابداری مرتبط با عملیات ارزی"(روش‌اول)

بمنظور رعایت اصول حسابداری و ایجاد یکنواختی در نحوه صدور و ثبت اسناد حسابداری مرتبط با عملیات ارزی و همچنین فراهم سازی شرایط و امکانات لازم جهت اجرای طرح یکسان‌سازی نرخ ارز در سال ۱۳۸۱ خواهشمند است دستور فرمائید موارد ذیل را دقیقاً مطالعه و مورد اجرا قراردهند.

اصول اولیه در امر نظارت و اجرای عملیات حسابداری ارزی:

اصول اولیه مهمی که در امر نظارت و اجرای عملیات حسابداری ارزی بایستی ملحوظ نظر قرارگیرد بشرح زیر می‌باشد:

۱-۱) حسابهای ارزی تحت هیچ شرایطی نباید طرف حسابهای ریالی قرارگیرد.

۱-۲) حسابهای ارزی یک نوع ارز لزوماً بایستی طرف حسابهای ارزی همان نوع ارز قرارگیرد. بدین ترتیب در مواقعیکه ارز به ریال و ریال به ارز تبدیل و عملیات خرید و فروش انجام می‌شود حسابی تحت عنوان "حساب وضعیت ارزی" با ماهیت ارزی، طرف حساب ارز موردنظر قرارگرفته و معادل ریالی آن در حساب دیگری با ماهیت ریالی، تحت عنوان "حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی"، طرف حساب ریالی مربوط قرار خواهد گرفت.

۱-۳) "حساب وضعیت ارزی" تفاضل دارائی‌ها و بدهی‌های ارزی بانک می‌باشد و "حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی" نشانگر ارزش ریالی وضعیت ارزی است که هر دو حساب مذکور بایستی به تفکیک اسعار مختلف در دفاتر معین ثبت و نگهداری شوند.

٤-١) معادل ریالی "حساب وضعیت ارزی" به تفکیک اسعار مختلف بایستی در هر مقطع با مانده "حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی برابر" باشند.

٥-١) مجموع مانده دارائی‌های ارزی (به ارز و ریال) بایستی با مجموع مانده بدهی‌های ارزی به تفکیک اسعار مختلف (با احتساب مانده حساب وضعیت ارزی) در هر مقطع برابر و موازنه گردند.

٦-١) به استثناء اسناد حسابداری خرید و فروش ارز و مبادلات ارزی (تبدیل یک نوع ارز به نوع دیگر) سایر اسناد حسابداری مربوط به حسابهای ارزی بایستی در سالجاری با نرخ شناور فروش و در سال آتی بعد از اجرای طرح یکسان‌سازی نرخ ارز با نرخهای فروش ارز که همه روزه جهت معاملات جزئی اعلام خواهد نمود انجام پذیرد. بدیهی است تسعیر و ارزیابی مانده دارائیها و بدهیهای ارزی در هر مقطع بر مبنای نرخ فروش ارز خواهد بود. توجه خواهندداشت اسناد حسابداری عملیات خرید و فروش ارز و مبادلات ارزی در سالجاری طبق روال معمول بوده و در سال آتی اسناد حسابداری مربوط به عملیات جزئی خرید و فروش ارز با نرخهای خرید و فروش روزانه و اسناد حسابداری مربوط به عملیات عمده خرید و فروش ارز با نرخهای توافقی بین بانک و مشتری صادر خواهدشد.

ایجادحساب‌های "وضعیت ارزی"، "ارزش ریالی مبادلات ارزی" و "حساب مرکز – به ارز":

بطوریکه در فوق اشاره گردید، تفاضل دارائیها و بدهیهای ارزی نشانگر وضعیت ارزی بانک می‌باشد که لازمست بمنظور ایجاد موازنه حسابهای ارزی و دستیابی به میزان وضعیت ارزی بانک به اسعار مختلف حسابی تحت عنوان: "حساب وضعیت ارزی" در ردیف حسابهای ارزی بانک گشایش و معادل ریالی آن در حساب دیگری تحت عنوان "حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی"، در ردیف حسابهای ریالی منعکس شود. ضمناً لازمست بمنظور حفظ توازن ارزی و رعایت اصول مندرج در بند ١-١ نقل و انتقالات ارزی بین شعب و شعب ارزی با اداره مرکزی و بالعکس از "طریق حساب مرکز – به ارز" صورت پذیرد. عملیات تسویه و پایاپای اسناد حسابداری "حساب مرکز – به ارز" دقیقاً همانند عملیات تسویه و پایاپای اسناد "حساب مرکز به ریال" خواهدبود با این تفاوت که برای هریک از اسعار فهرست جداگانه‌ای به ارز و ریال بایستی تهیه شود.

بمنظور تحقق اهداف مذکور لازمست در مقطع زمانی ... تفاضل دارائی‌ها و بدهیهای ارزی بانک برای هریک از اسعار بطور جداگانه شناسائی و در صورتیکه دارائیهای ارزی بیشتر از بدهیهای ارزی باشد اسناد حسابداری زیر صادر و در دفاتر معین و کل ثبت گردد (توجه خواهند داشت در این مورد مغایرت با بند ١-١ این دستورالعمل بلامانع است).

بدهکار: حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی با استفاده از کد ۳/۱/۱۲٤

بستانکار: حساب وضعیت ارزی با استفاده از کد ۳/۲/٦۷۰

چنانچه دارائیهای ارزی مربوط به هریک از اسعار کمتر از بدهیهای ارزی همان نوع ارز باشد.

بدهکار: حساب وضعیت ارزی با استفاده از کد ۳/۱/۱۲۳۰

بستانکار: حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی با استفاده از کد ۳/۲/۰٦۸۰

توجه: بانکهائی که قبلاً از سرفصل حسابهای معاملات ارزی و ریالی عملیات ارزی استفاده نموده‌اند صرفاً به تغییر عناوین حسابها اقدام خواهند نمود.

در مقطع اجرای دستورالعمل علاوه بر ایجاد حسابهای فوق‌الذکر حسابی تحت عنوان "حساب مرکز – به ارز" با استفاده از کد ۳/۱/۱۲۲۰ در ردیف دارائی‌های ارزی و یا کد ۳/۲/۰۷۳۰ در ردیف بدهیهای ارزی (حسب مورد) بمنظور انجام نقل و انتقالات ارزی افتتاح خواهند نمود.

نحوه صدور و ثبت اسناد حسابداری مرتبط با عملیات ارزی:

عملیات حسابداری ارزی در بانکها در ٤ گروه زیر صورت می‌گیرد:

۱-۳- عملیات ارز به ارز.

۲-۳- عملیات ارز به ریال و ریال به ارز (خرید و فروش ارز).

۳-۳- نقل و انتقالات ارزی بین شعب داخل کشور و نقل و انتقالات ارزی فی‌مابین شعب ارزی با اداره مرکزی و بالعکس.

٤-۳- مبادلات ارزی (تبدیل یک نوع ارز به نوع دیگر).

۱-۳) عملیات ارز به ارز:

در این نوع عملیات یک حساب ارزی بدهکار و حساب ارزی دیگر با همان نوع و در همان واحد ارزی عمل کننده بستانکار شده و طرفین دارائی‌ها و بدهیهای ارزی به یک میزان کم و یا زیاد

خواهدشد. موازنه ارزی حسابها در اینگونه عملیات کماکان برقرار بوده و تغییری در وضعیت ارزی بانک ایجاد نخواهد شد.

مثال: با دریافت اسکناس دلار جهت واریز به حسابجاری ارزی دلاری مشتری ثبت حسابداری عبارت خواهدبود از:

بدهکار: حساب اسکناس و نقود بیگانه.

بستانکار: حسابجاری ارزی (به دلار).

۲-۳) عملیات ارز به ریال و ریال به ارز (خرید و فروش ارز).

در عملیات مذکور خرید یا فروش ارز صورت گرفته و وضعیت ارزی بانک تحت تاثیر قرار می‌گیرد.

۱-۲-۳) عملیات خرید ارز:

بدهکار: اسکناس و نقود بیگانه/ یا حساب ارزی مشتری.

بستانکار: حساب وضعیت ارزی.

بدهکار: حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی.

بستانکار: حساب صندوق / یا حساب ریالی مشتری.

۲-۲-۳) عملیات فروش ارز:

بدهکار: حساب وضعیت ارزی.

بستانکار: اسکناس و نقود بیگانه / یا حساب ارزی مشتری.

بدهکار: حساب صندوق / یا حساب ریالی مشتری

بستانکار: حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی.

توجه: عملیات موصوف در سالجاری صرفاً در رابطه با عملیات خرید و فروش ارز با نرخ شناور کاربرد داشته و در ارتباط با عملیات خرید و فروش ارز با نرخهای بالاتر از شناور "صادراتی، گواهی سپرده و توافقی لازمست تا پایان سالجاری براساس مفاد مندرج در بندهای ۱-۲ و ۲-۲

دستورالعمل شماره مب/ ٦٤٤ مورخ ١٣٨٠/٦/٢٢ مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری اقدام فرمایند.

۳-۳) عملیات حسابداری نقل و انتقالات ارزی بین شعب و شعب با اداره مرکزی و بالعکس:

۳-۳-۱) نقل و انتقالات ارزی از محل وجوه ارزی مشتریان.

این قبیل نقل و انتقالات ارزی که از محل موجودی حسابهای ارزی یا وجوه ارزی تودیعی مشتریان صورت می‌گیرد تغییری در وضعیت ارزی بانک بوجود نمی‌آورد و با بدهکار شدن یک حساب ارزی در یکی از شعب یا واحدهای ارزی، حساب ارزی دیگری در یکی از شعب یا واحد ارزی دیگر بستانکار شده و نهایتاً دارائی‌ها و بدهیهای ارزی بانک به یک نسبت کم و زیاد خواهدشد. لیکن بلحاظ حفظ موازنه ارزی حسابها در شعب صادرکننده و گیرنده سند بطور جداگانه و رعایت ضوابط و اصول مورد اشاره در بند ۱ این دستورالعمل لازمست نقل و انتقالات ارزی با صدور سند حسابداری بشرح ذیل از طریق حساب مرکز – به ارز صورت پذیرد:

بدهکار: اسکناس و نقود بیگانه / یا حساب ارزی مشتری

بستانکار: حساب مرکز – به ارز با استفاده از کد ۱۲۲۰/۱/۳ یا ۰۷۳۰/۲/۳ "حسب مورد"

فهرست حساب مرکز – به ارز بایستی به تفکیک اسعار مختلف تهیه و تنظیم گردد و علاوه بر مبلغ به ارز، هم ارز ریالی اسناد تنظیمی نیز در فهرست مزبور درج شود. نحوه تسویه و پایاپای اسناد صادره و وارده حساب مرکز – به ارز در اداره مرکزی بانک دقیقاً همانند روش تسویه و پایاپای اسناد در حساب مرکز – بریال می‌باشد که قبلاً نیز بدان اشاره گردید.

۳-۳-۲) نقل و انتقالات ارزی از محل مبادله موجودی حسابهای ریالی مشتریان به ارز:

اینگونه نقل و انتقالات که همزمان با انجام یک معامله فروش ارز صورت می‌گیرد عمدتاً مرتبط با صدور حواله‌های ارزی عهده شعب خارج از کشور یا بانکهای خارجی و واریز وجه اعتبارات اسنادی وارداتی گشایش یافته می‌باشد. در این نوع عملیات اسناد حسابداری زیر بابت فروش ارز صادر و همزمان ارز فروخته شده بمنظور ثبت در حساب اداره مرکزی و تسویه اعلامیه بدهکار کارگزار پرداخت‌کننده از طریق حساب مرکز – به ارز به اداره مرکزی ارسال می‌گردد:

بدهکار: حساب صندوق / یا حسابجاری ریالی مشتری

بستانکار: حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی

بدهکار: حساب وضعیت ارزی

بستانکار: حساب مرکز – به ارز

همانطوریکه در ذیل بند ۳-۲-۲ نیز اشاره شد عملیات مذکور در سالجاری صرفاً مرتبط با فروش ارز بابت صدور حواله‌های ارزی و واریز اعتبارات اسنادی گشایش یافته با نرخ شناور می‌باشد. بدیهی است تا پایان سالجاری فروش ارز با نرخهای بالاتر از شناور جهت صدور حواله‌های ارزی و اعتبارات اسنادی گشایش یافته براساس مفاد مندرج در بند ۲-۲ دستورالعمل شماره مب/٦٤٤ مورخ ۲۲/٦/۱۳۸۰ مدیریت کل نظارت و اموربانکها خواهدبود.

۳-٤) عملیات حسابداری مبادلات ارزی (تبدیل یک نوع ارز به نوع دیگر):

در مبادلات ارزی بایستی ارز ارائه شده مشتری با نرخ خرید خریداری و ارز درخواستی وی به نرخ فروش فروخته شود. بدین منظور معادل ریالی ارز خریداری شده باید به نرخ فروش ارز درخواستی مشتری تقسیم و میزان آن مشخص گردد. در این نوع عملیات نیز مانده حسابهای "وضعیت ارزی" و "ارزش ریالی مبادلات ارزی" ارزهای خریداری شده و فروخته شده تحت تاثیر قرار گرفته و اسناد حسابداری زیر صادر می‌گردد:

مثال: خرید ۵۰۰۰ مارک ارز موجود در حسابجاری ارزی مشتری با نرخ خرید هر مارک ۱۰۵۳ ریال جهت تبدیل به اسکناس دلار با نرخ فروش هر دلار ۱۷۵۵ ریال.

بدهکار: حسابجاری ارزی مشتری ۵۰۰۰ مارک × ۱۰۵۳ = ۵۲٦۵۰۰۰ ریال

بستانکار: حساب وضعیت ارزی (مارک) ۵۰۰۰ مارک (۵۲٦۵۰۰۰ = ۱۰۵۳ * ۱۵۰۰۰)

بدهکار: حساب وضعیت ارزی (دلار) ۳۰۰۰ دلار (۵۲٦۵۰۰۰ = ۱۷۵۵ * ۳۰۰۰)

بستانکار: اسکناس و نقود بیگانه ۳۰۰۰ دلار = ۱۷۵۵ ÷ ۵۲٦۵۰۰۰ ریال

بدهکار: حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی (مارک) ۵۲٦۵۰۰۰ ریال

بستانکار: حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی (دلار) ۵۲٦۵۰۰۰ ریال

احتساب سود و زیان ناشی از خرید و فروش ارز و تسعیر اقلام ارزی:

با ایجاد حسابهای وضعیت ارزی و ارزش ریالی مبادلات ارزی، موجودی‌های ارزی متعلق به بانک برای هریک از اسعار بهمراه ارزش ریالی آن در مقاطع مختلف مشخص می‌گردد.

بدین ترتیب با سنجش مجدد ارزش ریالی وضعیت ارزی بانک در هر مقطع امکان شناسائی سود یا زیان ناشی از عملیات خرید و فروش ارز و تسعیر اقلام ارزی وجود خواهدداشت.

طبق مفاد بخشنامه شماره ۲٤٥۷/نب مورخ ۸/۱۲/۱۳٥٥ این بانک کلیه دارائیها و بدهیهای ارزی کوتاه مدت واحدهای داخل کشور بایستی به نرخ فروش ارز در تاریخ ترازنامه به ریال تسعیر و نتایج حاصل از آن به حساب سود و زیان بانک انتقال یابد. در اجرای بخشنامه فوق‌الذکر تاکنون عملیات تسعیر اقلام ارزی سالی یکبار در پایان اسفندماه صورت گرفته است، لیکن باتوجه به ایجاد حسابهای وضعیت ارزی و ارزش ریالی مبادلات ارزی و ضرورت استفاده از اطلاعات مربوط به مانده حسابهای مذکور هنگام حضور در بازار خرید و فروش ارز، خصوصاً در سال آتی و با اجرای طرح یکسان‌سازی نرخ ارز لازمست تسعیر اقلام ارزی در پایان هر روز صورت پذیرد. از آنجائیکه اجرای این مهم منوط به تجهیز سیستم بانکی به ابزارهای پیشرفته الکترونیکی است لذا تا اتمام کار اتوماسیون بانکها و فراهم سازی شرایط و تجهیزات لازم ضروری است از سال آتی با اجرای طرح یکسان سازی نرخ ارز، اقلام ارزی حداکثر در پایان هرماه تسعیر و سود و زیان حاصل از آن شناسائی و با انجام عملیات و صدور اسناد حسابداری زیر در حسابها منظور گردد:

٤-۱) عملیات تسعیر اقلام دارائی به تفکیک اسعار مختلف درصورتیکه افزایش ارزش ریالی داشته باشد:

بدین منظور لازمست جداولی بر حسب نوع ارز بطور جداگانه تنظیم و ضمن درج عناوین حسابها (اقلام دارائیهای ارزی) مانده حساب به ارز، معادل ریالی قبل از تسعیر، معادل ریالی بعد از تسعیر و نتیجه حاصل از تسعیر اقلام در آن منعکس شود. در این رابطه اسناد حسابداری زیر صادر خواهدشد.

بدهکار: حسابهای ارزی (اقلام دارائی) – تنها بریال بمیزان تفاوت حاصل از تسعیر

بستانکار: حساب وضعیت ارزی " " " "

بدهکار: حساب ریالی مبادلات ارزی – بمیزان تفاوت حاصل از تسعیر

بستانکار: نتیجه معاملات و تعدیلات ارزی " " "

٤-۲) عملیات تسعیر اقلام بدهی به تفکیک اسعار مختلف درصورتیکه افزایش ارزش ریالی داشته باشد:

در این خصوص نیز بعد از تهیه و تنظیم جدول مورد نظر بشرح بند ٤-١ اسناد حسابداری زیر صادر می‌شود:

بدهکار: حساب وضعیت ارزی – تنها بریال بمیزان تفاوت حاصل از تسعیر

بستانکار: حسابهای ارزی (اقلام بدهی) – تنها بریال " "

بدهکار: نتیجه معاملات و تعدیلات ارزی " "

بستانکار: حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی " "

٤-٣) اسناد حسابداری عملیات تسعیر اقلام دارائیها و بدهی‌های ارزی به تفکیک اسعار مختلف در صورتیکه کاهش ارزش ریالی داشته باشد بالعکس موارد مندرج در بندهای ٤-١ و ٤-٢ خواهدبود. مانده حساب نتیجه معاملات و تعدیلات ارزی در پایان سال مالی به حساب سود و زیان منتقل می‌گردد.

توضیحات:

٥-١) عملیات تسعیر و ذخیره‌گیری اقلام دارائی و بدهیهای بلندمدت کماکان براساس مفاد مندرج در بخشنامه شماره ٢٤٥٧/نب مورخ ٨/١٢/١٣٥٥ این بانک خواهدبود.

٥-٢) حسابهای "وضعیت ارزی" و "ارزش ریالی مبادلات ارزی" جنبه اطلاعاتی داشته و لازمست قبل از تهیه و تنظیم ترازنامه بانک باتوجه به مراتب فوق و توازن مانده حسابهای مذکور از درج مانده حسابهای فوق در ترازنامه بانک خودداری شود.

٥-٣) باتوجه به الزام بانکها به رعایت اصول مندرج در بند ١ این دستورالعمل لازمست موارد ذیل در عملیات حسابداری مندرج در بخشنامه شماره مب/٦٤٤ مورخ ٢٢/٦/١٣٨٠ در رابطه با عملیات خرید و فروش ارز با نرخهای بالاتر از شناور ملحوظ نظر قرار گیرد:

٥-٣-١) بانکهائی که از روش ثبت رقم ارزهای خریداری شده و فروخته شده بشرح مندرج در بند ١-١ و ١-٢ دستورالعمل فوق‌الاشاره استفاده می‌نمایند بایستی حساب ارزی مورد نظر را به طرفیت حساب وضعیت ارزی و حسابهای ریالی مربوطه را به طرفیت حساب ریالی ارزش مبادلات ارزی قرار دهند.

۵-۳-۲) در مورد ثبت رقم ارزهای خریداری شده و فروخته شده بشرح مندرج در بند ۲-۱ و ۲-۲ دستورالعمل مذکور، باتوجه به استفاده از حسابهای واسطه ارزی و ریالی نیازی به صدور اسناد حسابداری اضافی نبوده و مانده حسابهای واسطه ارزی و ریالی بابت عملیات خرید و فروش ارز با نرخهای بالاتر از شناور بخشی از وضعیت ارزی و ارزش ریالی مبادلات ارزی بانک خواهدبود. بدین ترتیب باتوجه به مفاد مندرج در بخش پایانی دستورالعمل شماره مب/٦٤٤ مورخ ۲۲/٦/۱۳۸۰ و بمنظور رعایت اصول مندرج در بند ۱ این دستورالعمل لازمست در پایان سالجاری هنگام تسویه و انتقال مانده حسابهای واسطه ارزی مربوط به عملیات خرید و فروش ارز با نرخهای بالاتر از شناور به حسابهای واسطه ریالی عملیات مذکور از حسابهای "وضعیت ارزی" و "ارزش ریالی مبادلات ارزی" استفاده بعمل آید.

۵-۳-۳) بمنظور استفاده بهینه از اطلاعات مربوط به مانده حساب وضعیت ارزی به اسعار مختلف هنگام انجام معاملات ارزی و دستیابی به مانده واقعی وضعیت ارزی بانک، اصلح است بانکها با اتخاذ تدابیر لازم نسبت به حذف فاصله زمانی تاریخ انجام معاملات و تاریخ ثبت اسناد حسابداری مربوطه در دفاتر قانونی خصوصاً در مورد حسابهای بانک نزد شعب خارج و بانکهای خارجی اقدام نمایند.

شماره: مب/ ۹۶۱ پیش نویس دستورالعمل حسابداری اعتبارات اسنادی مدت‌دار

تاریخ : ۱۱/۹/۱۳۸۰

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع مدیران عامل بانکهای تجاری و تخصصی ارسال گردید

با سلام به پیوست پیش‌نویس دستورالعمل حسابداری اعتبارات اسنادی مدت‌دار ارسال می‌گردد نظر باینکه دستورالعمل مذکور بمنظور ایجاد یکنواختی در نحوه ثبت عملیات اعتبارات اسنادی مدت‌دار در بانکها و جلوگیری از بروز هرگونه آثار سوء ناشی از تغییرات قانونی نرخ ارز در سال ۱۳۸۱ تهیه و تدوین گردیده، لذا مقتضی است مقرر فرمایند ضمن اظهارنظر درخصوص پیش‌نویس مذکور، چنانچه نظرات پیشنهادی دیگری نیز در این رابطه مطرح می‌باشد مراتب را حداکثر ظرف مدت دو هفته از تاریخ صدور این نامه به این اداره اعلام فرمایند.

بدیهی است عدم دریافت نظرات آن بانک در مدت مقرر حاکی از تائید مفاد مندرج در این دستورالعمل خواهدبود./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **محمود مرتضوی**

۱۶۱۵-۱۶ **۳۸۱۶**

بسمه تعالي

موضوع: پیش‌نویس دستورالعمل حسابداری اعتبارات اسنادی مدت‌دار

نظر به اینکه بانکها هنگام صدور اسناد حسابداری و ثبت عملیات اعتبارات اسنادی مدت‌دار اعم از فاینانس، یوزانس و یوزانس داخلی "ریفاینانس" در مقاطع معامله اسناد و سررسید پرداخت ار روشهای متفاوتی استفاده می‌نمایند، لذا بمنظور ایجاد یکنواختی در نحوه صدور اسناد و ثبت عملیات اعتبارات اسنادی فوق‌الاشاره و همچنین جلوگیری از بروز هرگونه آثار سوء و نامتعارف ناشی از تغییرات قانونی نرخ ارز در سال ۱۳۸۱ خواهشمنداست دستور فرمائید مراتب ذیل را بدقت مطالعه و مورد اجراء قرار دهند.

<u>عملیات حسابداری انواع مختلف اعتبارات اسنادی مدت‌دار (فاینانس، یوزانس و یوزانس داخلی) گشایش یافته با نرخهای شناور و صادراتی در مقطع معامله اسناد در سالجاری:</u>

هنگام ظهرنویسی و معامله اسناد اعتبارات اسنادی مورد اشاره، حسابهای تعهدات بانک و تعهدات مشتریان در ردیف اقلام زیر خط بمیزان مبلغ اسناد رسیده تسویه و همزمان اسناد حسابداری ذیل معادل ۱۰۰٪ وجه اسناد به نرخ شناور روز معامله اسناد به ارز صادر شود.

۱-۱) جهت اعتبارات اسنادی فاینانس و یوزانس:

بد: بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار / به ارز

بس: بدهی بانک بابت پذیرش اسناد اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار

۱-۲) جهت اعتبارات اسنادی یوزانس داخلی "ریفاینانس":

بد: بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار / به ارز

بس: تسهیلات دریافتی از شعب خارج / یا بانکهای خارجی بابت یوزانس‌های داخلی

توجه خواهندداشت وجوه دریافتی از مشتریان به هر مبلغ بعلت مشخص نبودن نرخ و عدم امکان خرید ارز و نهایتاً عدم امکان تسویه حساب قطعی با مشتریان بایستی تا سررسید پرداخت به عنوان وثیقه در حساب پیش دریافت از مشتریان بابت اعتبارات اسنادی ثبت و نگهداری شود.

ضمناً بمنظور جلوگیری از ایجاد تورم در اقلام ترازنامه بانک، لازمست در پایان سال مالی هنگام تعدیل و طبقه‌بندی حسابها معادل مانده حساب بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی فوق‌الاشاره طرف حساب پیش دریافت از مشتریان بابت اعتبارات اسنادی مورد نظر قرار گرفته و حذف شوند.

عملیات حسابداری اعتبارات اسنادی فاینانس گشایش یافته با نرخهای بالاتر از صادراتی در مقطع معامله اسناد در سالجاری:

نظر به اینکه در اعتبارات اسنادی فاینانس معمولاً به جای پیش دریافت محل طرح و ماشین‌آلات در وثیقه بانک قرار دارد و در پایان دوره استفاده از تسهیلات، بدهی مشتری تقسیط و به همراه بهره دوره بازپرداخت که دو روز کاری قبل از شروع دوره پرداخت هر قسط مشخص و قطعی می‌گردد پرداخت خواهدشد. لذا قبل از سررسیدهای پرداخت امکان تهیه و خرید ارز وجود نداشته و نتیجتاً عملیات حسابداری اعتبارات اسنادی فاینانس گشایش یافته با نرخهای بالاتر از صادراتی در مقطع معامله اسناد دقیقاً همانند عملیات حسابداری مندرج در بند ۱-۱ فوق‌الاشاره خواهدبود.

عملیات حسابداری اعتبارات اسنادی یوزانس گشایش یافته با نرخهای بالاتر از صادراتی در مقطع معامله اسناد در سالجاری:

۱-۳) چنانچه معادل ۱۰۰٪ هم ارز ریالی وجه اسناد در مقطع معامله اسناد دریافت شده‌باشد:

بد: حسابجاری مشتری/ پیش‌دریافت از مشتریان بابت اعتبارات اسنادی

بس: حساب بستانکاران داخلی بریال/ مابه‌التفاوت نرخ شناور تا نرخ اعتبار

بس: حساب بدهی بانک بابت پذیرش اسناد اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار

۲-۳) چنانچه بخشی از معادل ریالی وجه اسناد در مقطع معامله اسناد دریافت شده‌باشد:

بد: حسابجاری مشتری/ پیش‌دریافت از مشتریان بابت اعتبارات اسنادی

بس: بستانکاران داخلی به ریال/ مابه‌التفاوت نرخ شناور تا نرخ اعتبار

بد: حساب بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار/ به ارز (تتمه بدهی مشتری به ارز)

بس: حساب بدهی بانک بابت پذیرش اسناد اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار

توجه خواهند داشت با دریافت ۱۰۰٪ هم ارز ریالی وجه اسناد (بشرح بند ۱-۳) با مشتری تسویه حساب قطعی بعمل آورده و در صورت دریافت بخشی از معادل ریالی وجه اسناد (بشرح بند ۲-۳) به همان نسبت با مشتریان تسویه حساب خواهد شود و تتمه بدهی مشتری در حساب بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار بایستی به نرخ روز در سررسید پرداخت تسویه حساب گردد.

بدین ترتیب بانکها می‌توانند وجوه دریافتی از این بابت را بمنظور پوشش ریسک ناشی از نوسانات نرخ ارز بمصرف خرید ارز رسانده و ارز خریداری شده را تا سررسید پرداخت نزد خود نگهداری نمایند.

<u>عملیات حسابداری اعتبارات اسنادی یوزانس داخلی "ریفاینانس"گشایش یافته با نرخهای بالاتر از صادراتی در مقطع معامله اسناد در سالجاری:</u>

کلیه عملیات حسابداری اعتبارات اسنادی یوزانس داخلی "ریفاینانس" گشایش یافته با نرخهای بالاتر از صادراتی در مقطع معامله اسناد همانند عملیات حسابداری اعتبارات اسنادی یوزانس مندرج در بندهای ۱-۳ و ۲-۳ فوق‌الذکر می‌باشد با این تفاوت که بجای حساب بدهی بانک بابت پذیرش اسناد اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار از سرفصل حساب تسهیلات دریافتی از شعب خارج / یا بانکهای خارجی بابت یوزانس‌های داخلی استفاده خواهدشد.

ضمناً لازمست تتمه ۱۰٪ مازاد دریافتی از مشتریان بابت اعتبارات اسنادی ریفاینانس تا مقطع تسویه نهایی با مشتریان در حساب پیش‌دریافت نگهداری و متعاقباً حسب مفاد بخشنامه شماره ٤٦٠٤ مورخ ۱۳۷٦/٥/۲٥ اداره نظارت ارز نسبت به انتقال آن به حساب این بانک اقدام نمایند.

عملیات حسابداری اعتبارات اسنادی فاینانس در سررسیدهای پرداخت (در سالجاری):

۱-٥) چنانچه اعتبار با نرخ شناور گشایش شده باشد:

بد: حسابجاری مشتری/ پیش دریافت از مشتریان بابت اعتبارات اسنادی

بس: حساب بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار/ به ارز

بد: حساب بدهی بانک بابت پذیرش اسناد اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار

بس: حساب سپرده‌های ارزی دیداری نزد شعب خارج/ یا بانکهای خارجی

نظر باینکه اسناد حسابداری فوق‌الاشاره به میزان مبلغ اقساط در سررسیدهای مقرر صادر می‌گردد لذا قبل از صدور اسناد موصوف بایستی بهره دوره بازپرداخت مربوط به قسط موردنظر به حسابهای بدهی بانک و مشتری منظور شود.

۲-۵) چنانچه اعتبار با نرخهای بالاتر از شناور گشایش شده باشد:

بد: حسابجاری مشتری/ پیش‌دریافت از مشتریان بابت اعتبارات اسنادی

بس: حساب بستانکاران داخلی/ به ریال – بمیزان تفاوت نرخ شناور تا نرخ اعتبار

بس: حساب بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار / به ارز

بد: حساب بدهی بانک بابت پذیرش اسناد اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار

بس: حساب سپرده‌های ارزی دیداری نزد شعب خارج/ یا بانکهای خارجی

در این خصوص نیز لازمست قبل از صدور اسناد حسابداری فوق‌الذکر بهره دوره بازپرداخت مربوط به قسط مورد نظر ابتدا به حسابهای بدهی بانک و مشتری منظور گردد.

عملیات حسابداری اعتبارات اسنادی یوزانس در سررسید پرداخت (در سالجاری):

۱-٦) چنانچه اعتبار با نرخ شناور گشایش و ۱۰۰٪ معادل ریالی وجه اسناد در مقطع معامله و ظهرنویسی اسناد دریافت شده باشد:

بد: حساب پیش‌دریافت از مشتریان بابت اعتبارات اسنادی

بد:
یا } حسابجاری مشتری – بمیزان تفاوت نرخ روز معامله و سررسید پرداخت
بس:

بس: حساب بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار

بد: حساب بدهی بانک بابت پذیرش اسناد اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار

بس: حساب سپرده‌های ارزی دیداری نزد شعب خارج / یا بانکهای خارجی

۲-٦) چنانچه اعتبار با نرخ شناور گشایش و قسمتی از معادل ریالی وجه اسناد در مقطع معامله و ظهرنویسی اسناد دریافت شده باشد:

بد: حساب پیش‌دریافت از مشتریان بابت اعتبارات اسنادی

بد: حسابجاری مشتری – بمیزان تفاوت مبلغ پیش‌دریافت تا مبلغ اسناد به نرخ روز پرداخت

بس: حساب بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار / به ارز

بد: حساب بدهی بانک بابت پذیرش اسناد اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار

بس: حساب سپرده‌های ارزی دیداری نزد شعب خارج / یا بانکهای خارجی

۳-٦) چنانچه اعتبار با نرخ صادراتی گشایش و ۱۰۰٪ معادل ریالی آن در مقطع معامله و ظهرنویسی دریافت شده باشد:

بد: حساب پیش‌دریافت از مشتریان بابت اعتبارات اسنادی

بد:
یا } حسابجاری مشتری – بمیزان تفاوت نرخ روز معامله و سررسید پرداخت
بس:

بس: بستانکاران داخلی / به ریال – تفاوت نرخ شناور تا صادراتی

بس: حساب بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار / به ارز

بد: حساب بدهی بانک بابت پذیرش اسناد اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار

بس: حساب سپرده‌های ارزی دیداری نزد شعب خارج / یا بانکهای خارجی

٤-٦) چنانچه اعتبار با نرخ صادراتی گشایش و قسمتی از معادل ریالی وجه اسناد در مقطع معامله و ظهرنویسی دریافت شده‌باشد:

بد: حساب پیش‌دریافت از مشتریان بابت اعتبارات اسنادی

بد: حسابجاری مشتری – بمیزان تفاوت مبلغ پیش‌دریافت تا ۱۰۰٪ وجه اسناد به نرخ سررسید پرداخت

بس: حساب بستانکاران داخلی / به ریال – بمیزان تفاوت نرخ شناور تا صادراتی

بس: حساب بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار / به ارز

بد: حساب بدهی بانک بابت پذیرش اسناد اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار

بس: حساب سپرده‌های ارزی دیداری نزد شعب خارج / یا بانکهای خارجی

۵-٦) چنانچه اعتبار با نرخهای بالاتر از صادراتی گشایش و ۱۰۰٪ معادل ریالی وجه اسناد در مقطع معامله و ظهرنویسی اسناد دریافت شده‌باشد:

بطوریکه در ذیل بند ۳ این دستورالعمل خاطرنشان گردید بانکها با دریافت ۱۰۰٪ یا بخشی از معادل ریالی وجه اسناد اعتبارات اسنادی گشایش یافته با نرخهای بالاتر از صادراتی به همان نسبت با مشتری تسویه حساب قطعی بعمل آورده و می‌توانند وجوه دریافتی از این بابت را به ارز تبدیل و نزد خود نگهداری نمایند در اینصورت در سررسید پرداخت، ارز خریداری شده موجود در منابع ارزی خود را به کارگزار پرداخت و بدین ترتیب حساب بدهی بابت پذیرش اسناد اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار را نیز تسویه خواهند نمود در غیر اینصورت با نگهداری ۱۰۰٪ هم ارز ریالی وجه اسناد نزد خود و قبول نوسانات نرخ ارز در سررسید پرداخت اسناد حسابداری زیر صادر خواهد شد:

بد: حساب بدهی بانک بابت پذیرش اسناد اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار

بس: حساب سپرده‌های ارزی دیداری نزد شعب خارج / یا بانکهای خارجی

٦-٦) چنانچه اعتبار با نرخهای بالاتر از صادراتی گشایش و قسمتی از معادل ریالی وجه اسناد در مقطع معامله و ظهرنویسی اسناد دریافت شده باشد:

در این خصوص نیز در صورت عدم تهیه ارز به نسبت وجوه دریافتی از مشتری در مقطع معامله اسناد، نسبت به صدور اسناد حسابداری زیر در سررسید پرداخت اقدام خواهند نمود.

بد: حسابجاری مشتری – بمیزان هم ارز ریالی بدهی ارزی مشتری در سررسید پرداخت

بس: حساب بستانکاران داخلی / به ریال – تفاوت نرخ شناور تا نرخ اعتبار به نسبت بدهی ارزی مشتری

بس: حساب بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار / به ارز

بد: حساب بدهی بانک بابت پذیرش اسناد اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار

بس: حساب سپرده‌های ارزی دیداری نزد شعب خارج / یا بانکهای خارجی

توجه خواهند داشت حساب بستانکاران داخلی / به ریال بابت مابه‌التفاوت نرخ شناور تا نرخ اعتبار که در مقاطع معامله اسناد و یا سررسید پرداخت ایجاد گردیده هنگام تامین و خرید ارز در سررسید پرداخت تسویه خواهدشد.

عملیات حسابداری اعتبارات اسنادی یوزانس داخلی "ریفاینانس" در سررسید پرداخت (در سالجاری):

کلیه عملیات حسابداری اعتبارات اسنادی یوزانس داخلی "ریفاینانس" گشایش یافته با نرخهای شناور، صادراتی و بالاتر از صادراتی در مقطع سررسید پرداخت در سالجاری همانند عملیات حسابداری مورد اشاره در بندهای ۱-٦ الی ٦-٦ می‌باشد، با این تفاوت که بجای حساب بدهی بانک بابت پذیرش اسناد اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار از سرفصل حساب تسهیلات دریافتی از شعب خارج / یا بانکهای خارجی بابت یوزانس‌های داخلی استفاده خواهدشد. ضمناً همانطوریکه در بند ٤ این دستورالعمل خاطرنشان گردید تتمه ۱۰٪ مازاد دریافتی از مشتریان بابت اعتبارات اسنادی ریفاینانس بایستی در این مقطع از حساب پیش‌دریافت خارج و طبق مفاد بخشنامه شماره ٤٦٠٤ مورخ ۱۳۷٦/٥/۲٥ اداره نظارت ارز به حساب این بانک منتقل شود.

مهم:

با توجه به تسعیر مانده بدهی بانک بابت پذیرش اسناد اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار مرتبط با اعتبارات اسنادی یوزانس و یوزانس داخلی گشایش یافته با نرخهای بالاتر از صادراتی که اسناد آنها در سالجاری معامله شده یا خواهدشد، لیکن سررسید پرداخت آنها در سالهای آتی می‌باشند لازمست در مقطع یکسان‌سازی نرخ ارز در ابتدای سال ۸۱ مانده حساب بستانکاران داخلی / به ریال بابت مابه‌التفاوت نرخ شناور تا نرخ اعتبارات اسنادی مورد اشاره را بمنظور خنثی سازی نتیجه تسعیر مانده حساب فوق‌الذکر به بستانکار حساب نتیجه یکسان‌سازی نرخ ارز منظور فرمایند.

عملیات حسابداری انواع مختلف اعتبارات اسنادی مدت‌دار گشایش یافته با نرخهای شناور وصادراتی در مقطع سررسید پرداخت در سال آتی:

بد: حسابجاری مشتری / پیش‌دریافت از مشتریان بابت اعتبارات اسنادی – به نرخ شناور یا صادراتی روز گشایش اعتبار

بد: حساب مطالبات بابت مابه‌التفاوت نرخ ارز

بس: حساب بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار / به ارز

بد: حساب بدهی بانک بابت پذیرش اسناد اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار / یا تسهیلات دریافتی از شعب خارج / یا بانکهای خارجی (حسب مورد)

بس: حساب سپرده‌های ارزی دیداری نزد شعب خارج / یا بانکهای خارجی

توجه:

مانده ریالی حسابهای بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار / به ارز و بدهی بانک بابت پذیرش اسناد اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار و تسهیلات دریافتی از شعب خارج / یا بانکهای خارجی به همراه سایر حسابهای ارزی در عملیات یکسان‌سازی نرخ ارز بایستی تسعیر شده باشد.

درخصوص اعتبارات اسنادی فاینانس لازم است قبل از صدور اسناد حسابداری مورد اشاره بهره دوره بازپرداخت مربوط به قسط مورد نظر ابتدا به حسابهای موصوف منظور شده باشد.

تتمه ۱۰٪ مازاد دریافتی اعتبارات اسنادی ریفاینانس بایستی در این مقطع حسب مفاد بخشنامه شماره ٤٦٠٤ مورخ ۱۳۷٦/٥/۲٥ اداره نظارت ارز به حساب این بانک منتقل شود.

متعاقب صدور اسناد حسابداری فوق‌الذکر لازمست ضمن تهیه و ارسال فهرستی حاوی مشخصات کامل اعتبار مابه‌التفاوت نرخ شناور یا صادراتی تا نرخ روز پرداخت اعتبار از این بانک مطالبه گردد.

در این رابطه حساب مخصوصی بنام آن بانک نزد اداره معاملات ریالی افتتاح و وجوه مورد مطالبه از محل حساب اخیرالذکر پرداخت خواهدشد. با دریافت سند حسابداری صادره اداره معاملات ریالی حساب مطالبات بابت مابه‌التفاوت نرخ ارز بشرح زیر تسویه می‌گردد.

بد: حساب مرکز – (حساب مخصوص نزد اداره معاملات ریالی)

بس: حساب مطالبات بابت مابه‌التفاوت نرخ ارز

عملیات حسابداری اعتبارات اسنادی یوزانس و یوزانس داخلی "ریفاینانس" گشایش یافته با نرخهای بالاتر از صادراتی در مقطع سررسید پرداخت در سال آتی:

۱-۹) در صورت دریافت ۱۰۰٪ معادل ریالی وجه اسناد در مقطع ظهرنویسی و معامله اسناد:

بد: حساب بدهی بانک بابت پذیرش اسناد اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار / یا تسهیلات دریافتی از شعب خارج یا بانکهای خارجی (حسب مورد)

بس: حساب سپرده‌های ارزی دیداری نزد شعب خارج / یا بانکهای خارجی

۲-۹) در صورت دریافت بخشی از معادل ریالی وجه اسناد در مقطع ظهرنویسی و معامله اسناد:

بد: حسابجاری مشتری پیش‌دریافت از مشتریان بابت اعتبارات اسنادی (بمیزان بدهی ارزی مشتری به نرخ روز پرداخت)

بس: حساب بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار / به ارز

بد: حساب بدهی بانک بابت پذیرش اسناد اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار / یا تسهیلات دریافتی از شعب خارج یا بانکهای خارجی (حسب مورد)

بس: حساب سپرده‌های ارزی دیداری نزد شعب خارج / یا بانکهای خارجی

سایر موارد:

۱-۱۰) بطوریکه قبلاً نیز اشاره گردید، حسابهای بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار، بدهی بانک بابت پذیرش اسناد اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار و تسهیلات دریافتی از شعب خارج / یا بانکهای خارجی بابت یوزانس‌های داخلی ماهیت ارزی دارند و لازمست مانده ریالی حسابهای فوق‌الذکر در مقطع یکسان‌سازی نرخ ارز همانند سایر حسابهای ارزی تسعیر گردند.

۲-۱۰) بمنظور ساده‌سازی و درک مطلب در اکثر اسناد حسابداری مورد اشاره در این دستورالعمل حسابهای ارزی برخلاف اصول مندرج در پیش‌نویس بخشنامه شماره مب/۹۲ مورخ ۱۳۸۰/۸/۳۰ این بانک طرف حسابهای ریالی قرار گرفته که لازمست در تهیه و ابلاغ دستورالعمل داخلی به این مهم توجه داشته و در مواردی که حساب ارزی طرف حساب ریالی قرار می‌گیرد از حساب وضعیت ارزی به طرفیت حسابهای ارزی این دستورالعمل و حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی، به طرفیت حسابهای ریالی مورد نظر استفاده بعمل آید.

شماره: مب/ ۹۸۶ ضوابط اعطای تائیدیه بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران جهت شعب موجود در مناطق آزاد تجاری – صنعتی

تاریخ : ۱۴/۹/۱۳۸۰

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع مدیران عامل بانکهای تجاری و تخصصی

(بجز بانک صنعت و معدن) ارسال گردید.

احتراماً، پیرو بخشنامه شماره مب/۲۹۷ مورخ ۱۳۸۰/٤/٤، بدینوسیله ضوابط اعطای تائیدیه بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران جهت شعب موجود آن بانک در مناطق آزاد تجاری – صنعتی جمهوری اسلامی ایران موضوع ماده ۳۷ "دستورالعمل اجرایی ... " بشرح ذیل اعلام می‌گردد:

اجرای کامل "دستورالعمل اجرایی تفکیک حسابها و صورتهای مالی شعب بانکها/موسسات اعتباری غیربانکی کشور در مناطق آزاد" موضوع بخشنامه شماره مب/۲۹۷ مورخ ۱۳۸۰/٤/٤ اداره مطالعات و مقررات بانکی بانک مرکزی مشتمل بر:

۱-۱- تفکیک حسابها و صورتهای مالی هریک از شعب آن بانک در مناطق آزاد تجاری – صنعتی.

۱-۲- اعمال سرفصلهای جدید در دفاتر کل شعب و ادارات مرکزی آن بانک در مناطق آزاد تجاری – صنعتی، موضوع بخشنامه طب/۱۷۲۱ مورخ ۱۳۸۰/٥/۱٦ اداره اطلاعات بانکی بانک مرکزی.

۱-۳- ارسال خلاصه دفتر کل آن بانک و همچنین شعب مناطق آزاد آن به اداره اطلاعات بانکی بانک مرکزی مطابق بارویه مقرردربند هـ از بخشنامه طب/۱۷۲۱ مورخ ۱۳۸۰/٥/۱٦.

تائید صلاحیت و توانائیهای هر یک از روسای شعب آن بانک در مناطق آزاد تجاری – صنعتی موضوع تبصره ماده ۹٤ "دستورالعمل اجرایی عملیات پولی و بانکی در مناطق آزاد تجاری – صنعتی جمهوری اسلامی ایران" تا اطـلاع ثانوی توسط مدیرعامل یا بالاترین مقام آن بانک(مطابق با فرم پیوست) صورت خواهدپذیرفت. تائیدیه مزبور بایستی در سوابق هر شعبه نگهداری شود. نحوه تائید صلاحیت روسای شعبی که درخواست انجام عملیات ارزی را دارند، متعاقباً اعلام خواهدشد.

اضافه می‌نماید، تائیدیه بانک مرکزی منحصراً جهت شعب دارای مجوز افتتاح قبلی از مدیریت نظارت بر بانکها، صادر خواهدشد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **محمود مرتضوی**

۱٦۱۵-۱٦ **۳۸۱٦**

بسمه تعالی

این فرم توسط مدیر عامل یا بالاترین مقام بانک تکمیل گردد.

‼ ‼
تائیدیه

بدینوسیله تائید می‌گردد که آقا/خانم ــــــــــــــــــــــــــــــ که تصدی سمت ریاست شعبه ــــــــــــــــــــــــــــــدر بانک ــــــــــــــــــــــــــــــ منطقه آزاد تجاری – صنعتی ــــــــــــــــــــــــــــــ را برعهده دارد از کارکنان مجرب،متعهد و صدیق این بانک بوده و همواره از حسن شهرت برخوردار بوده است.

نام و نام‌خانوادگی: **تاریخ:** **امضاء:**

شماره: مب/ ۹۹۴ تسهیل در پرداختهای اتباع خارجی مقیم دارنده دفترچه پناهندگی، کارت سبز و کارت آبی

تاریخ : ۱۷/۹/۱۳۸۰

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع مدیران عامل کلیه بانکهای تجاری، تخصصی و خصوصی ارسال گردید.

باتوجه به مفاد بند ۳ مصوبه نهصد و شصت و یکمین جلسه مورخ ۸/۷/۱۳۸۰ شورای محترم پول و اعتبار، مراتب زیر را به استحضار می‌رساند:

بمنظور تسهیل در پرداختهای اتباع خارجی مقیم دارنده دفترچه پناهندگی، کارت سبز و کارت آبی معتبر که دارای حساب قرض‌الحسنه پس‌انداز و یا سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه مدت نزد بانکها می‌باشند، اینگونه افراد می‌توانند در مورد حسابهای مذکور از فرم دستور پرداخت با رعایت شرایط و ضوابط تعیین شده مندرج در "ضوابط استفاده از فرم دستور پرداخت در بانکها توسط اتباع خارجی مقیم دارنده دفترچه پناهندگی و کارتهای سبز و آبی (بشرح پیوست)"، استفاده نمایند.

خواهشمنداست مقرر فرمایند نسبت به تهیه فرم دستور پرداخت مربوطه براساس ضوابط تعیین شده اقدام و جهت اجرا به کلیه شعب و واحدهای ذیربط ابلاغ نمایند./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **محمود مرتضوی**

۱۶۱۵-۱۶ **۳۸۱۶**

"ضوابط استفاده از فرم دستور پرداخت در بانکها توسط اتباع خارجی مقیم دارنده دفترچه پناهندگی و کارتهای سبز و آبی"

الف- شرایط چاپ فرم دستور پرداخت:

الف ۱- شکل ظاهری فرمها نباید مشابه دسته چک بانکی باشد.

الف ۲- در متن فرم ذیل نام بانک، عبارت "دستور پرداخت غیر قابل انتقال" درج شود.

الف ۳- درج عبارت "توجه: این برگه سند بدهی نیست و در وجه حامل قابل صدور و پرداخت نمیباشد" بصورت خوانا با رنگ قرمز در ذیل فرم دستور پرداخت.

الف ٤- بمنظور تاکید بر اینکه پرداخت وجه منحصراً به نماینده صاحب حساب صورت میگیرد، عبارت "بموجب این دستور پرداخت

اینجانب آقای

مبلغ ریال به نماینده ــــــــــــ ــــــ

شرکت خانم

بپردازید" در متن دستور پرداخت ذکر شود.

الف ٥- درج نام صاحب حساب علاوه بر شماره حساب وی در ذیل فرم دستور پرداخت.

الف ٦- در ظهر فرم دستور پرداخت این عبارت چاپ شود:

"این دستور پرداخت مشمول قوانین و مقررات مربوط به چک و سایر اسناد بدهی نمیگردد و وجه آن صرفاً به شخصی که نامش در متن دستور پرداخت درج شده قابل پرداخت است و از پرداخت وجه به سایر اشخاص و حامل خودداری خواهد شد".

ب- نکات ذیل نیز بایستی در فرم درخواست افتتاح حساب که به امضای مشتری میرسد قید گردد:

ب ۱- برگه های دستور پرداخت با نام و غیر قابل انتقال میباشد و وجه آن به شخصی که نامش در متن دستور پرداخت درج شود قابل پرداخت خواهد بود و از پرداخت وجه به سایر اشخاص یا حامل خودداری خواهد شد.

ب ۲- برگه های دستور پرداخت مشمول قوانین و مقررات مربوط به چک و سایر اسناد بدهی نمیگردد.

ب ۳- صاحب حساب ضمن اقرار و اطلاع از عدم شمول قانون چک در مورد برگه های دستور پرداخت مسئولیت اعلام موضوع مذکور را به اشخاصی که دستور پرداخت در وجه آنان صادر میشود میپذیرد.

ج) نکاتیکه لازم است در دستور العمل اجرائی داخلی بانک مورد تاکید قرار گیرد:

ج ۱- در مواجهه با دستور پرداخت بلامحل، ضمن ثبت موضوع در کارت صاحب حساب و یا در حافظه ماشین، بنابه درخواست مشتری، دستور پرداخت، به مهر "عدم پرداخت" با ذکر علت ممهور و به مراجعه کننده مسترد شود. چنین دستور پرداختهایی قابل اصلاح از طرف مشتری یا بانک نمیباشد و از درجه اعتبار ساقط است.

ج ۲- فرمهای دستور پرداخت صرفاً به مشتریان معتبر شعبه و به تعداد محدود تحویل گردد.

ج ۳- بمنظور جلوگیری از صدور دستور پرداخت بلامحل، ضروری است اقداماتی از قبیل خودداری از تحویل فرم به مشتریانیکه مبادرت به صدور دستور پرداخت بلامحل نمایند بعمل آید.

ج٤- بانک مکلف است جهت جلوگیری از سوء استفاده، در چاپ و تحویل فرمهای دستور پرداخت به مشتریان، تمهیدات ایمنی را پیش بینی نماید.مسئولیت حسن اجرای این بند بعهده بانک میباشد.

ج ٥- در کلیه شعب دستورالعمل اجرایی بصورت متحدالشکل و یکسان اجرا شود.

ج ٦- درج سایر نکات مورد نظر بانک در دستورالعمل اجرایی./ص

شماره: مب/ ۱۰۱۳ پرسشنامه ویژه دریافت مجوز انجام عملیات ارزی

تاریخ : ۲۱/۹/۱۳۸۰

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع مدیران عامل بانکهای تجاری و تخصصی

(بجز بانک صنعت و معدن) ارسال گردید.

در اجرای ماده ٤٠ از دستورالعمل اجرائی عملیات پولی و بانکی در مناطق آزاد تجاری – صنعتی جمهوری اسلامی ایران و با اشاره به بند ٥ از بخشنامه شماره ۷۲۰ مورخ ۱۳۸۰/۷/۸ مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری، به پیوست فرم "پرسشنامه ویژه دریافت مجوز انجام عملیات ارزی" در مناطق آزاد ارسال می‌گردد. خواهشمند است ترتیبی اتخاذ فرمایند که در هر مورد جهت تقاضای انجام عملیات ارزی توسط شعب آن بانک در مناطق آزاد، پرسشنامه **مذکور تکمیل و به این مدیریت کل ارسال گردد./ص**

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **محمود مرتضوی**

١٦١٥-١٦ **٣٨١٦**

بسمه تعالی

"پرسشنامه ویژه دریافت مجوز انجام عملیات ارزی"

این پرسشنامه بوسیله ماشین تحریر و بدون خط خوردگی تکمیل شود.

۱- نام منطقه آزاد تجاری – صنعتی: _____ ۲- نام بانک/ موسسه اعتباری:

_____

۳- نام و کد شعبه مورد نظر جهت دریافت مجوز انجام عملیات ارزی:

_____

٤- درجه شعبه:_____

٥- نشانی کامل محل شعبه:

_____

_____

_____

٦- شعب بانک/ موسسه اعتباری که در حال حاضر در منطقه مورد نظر به انجام عملیات ارزی مبادرت می‌نمایند:

نام شعبه: _____ نشانی شعبه:

_____

نام شعبه: _____ نشانی شعبه:

_____

۷- شعب بانک/ موسسه اعتباری که در منطقه مورد نظر دارای مجوز انجام عملیات ارزی می‌باشند:

نام شعبه: _____ نشانی شعبه:

_____

نام شعبه: _____ نشانی شعبه:

_____

۸- شمـاره و تاریـخ تائیدیه صادره توسط مدیـریت‌کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری بانک مرکزی جمهوری

اسلامی ایران موضوع بخشنامه شماره مب/۹۸٦ مورخ۱۳۸۰/۹/۱٤ مدیریت‌کل نظارت بربانکها و موسسات اعتباری

را ذکر نمائید:_____

۹- منابع و مصارف شعبه مورد نظر طی سه سال گذشته را ذکر نمائید:

۱۰- برآورد منابع و مصارف ارزی شعبه مورد نظر طی سه سال آینده را ذکر نمائید:

۱۱- برآورد درآمد و هزینه ارزی طی سه سال آینده را، با قید اقلام مهم، ذکر نمائید:

۱۲- دلایل توجیهی درخواست مجوز انجام عملیات ارزی جهت شعبه مورد نظر را ذکر نمائید:

۱۳- عملیات ارزی که شعبه مورد نظر به آنها مبادرت خواهدنمود را مشخص نمائید:

□- نگهداری حسابهای پس‌انداز

□- نگهداری انواع سپرده‌های مدت‌دار

□- نگهداری حسابهای جاری

□- انجام نقل وانتقالات پول برای خود یا مشتریان

□- انجام معاملات مربوط به خرید و فروش ارز به صورت نقدی به حساب خود یا مشتریان

□- اعطای انواع وام و اعتبار

□- انجام امور مربوط به اعتبارات اسنادی، بروات و سفته‌ها و ضمانت‌نامه‌ها

□- خرید، تنزیل و تضمین انواع اوراق تجاری

□- انجام سایر عملیات و خدمات بانکی مجاز به ارز (ذکر نمائید):

_____

_____

۱٤- برنامه بازرسی و نظارت اداره مرکزی بانک/ موسسه اعتباری بر شعبه مورد نظر و تعداد دفعات انجام بازرسی

(پس از اخذ مجوز عملیات ارزی) در طی هرسال را ذکر نمائید:

۱۵- مشخصات رئیس شعبه مورد نظر:

نام: _____ نام خانوادگی: _____ نام پدر: _____

تاریخ و محل تولد: _____ شماره شناسنامه و محل صدور: _____

تاریخ استخدام در بانک/ موسسه اعتباری: _____ میزان سابقه کار: _____

۱٦- میزان تحصیلات رئیس شعبه مورد نظر:

مدرک تحصیلی	رشته تحصیلی	نام موسسه آموزشی	تاریخ اخذ مدرک تحصیلی

۱۷- مهمترین دوره‌های آموزشی گذرانیده شده توسط رئیس شعبه مرتبط با کار یا تحصیلات:

ردیف	از تاریخ	تا تاریخ	نام و محل مرکز آموزشی	مدرک اخذشده	ملاحظات
۱					
۲					
۳					
٤					
٥					
٦					
۷					

۱۸- میزان آشنایی رئیس شعبه با زبانهای خارجی:

نام زبان خارجی	خیلی‌کم	کم	متوسط	خوب	عالی
انگلیسی					
سایر (نام ببرید)					

۱۹- سوابق فعالیتهای حرفه‌ای رئیس شعبه طی ده سال گذشته:

ردیف	از تاریخ	تا تاریخ	نام واحد مربوطه	سمت	آدرس محل کار
۱*					
۲					
۳					
٤					
٥					
٦					
۷					

*** در ردیف ۱، اطلاعات مربوط به شغل فعلی درج شود**

۲۰- مشخصات معاون ارزی شعبه مورد نظر:

نام: _____ نام خانوادگی: _____ نام پدر: _____

تاریخ و محل تولد: _____ شماره شناسنامه و محل صدور: _____

تاریخ استخدام در بانک/ موسسه اعتباری: _____ میزان سابقه کار: _____

۲۱- میزان تحصیلات معاون ارزی شعبه موردنظر:

مدرک تحصیلی	رشته تحصیلی	نام موسسه آموزشی	تاریخ اخذ مدرک تحصیلی

۲۲- مهمترین دوره‌های آموزشی گذرانیده شده توسط معاون ارزی شعبه مرتبط با کار یا تحصیلات:

ردیف	از تاریخ	تا تاریخ	نام و محل مرکز آموزشی	مدرک اخذشده	ملاحظات
۱					
۲					
۳					
٤					
٥					
٦					
۷					

۲۳- میزان آشنایی معاون ارزی شعبه با زبانهای خارجی:

نام زبان خارجی	خیلی‌کم	کم	متوسط	خوب	عالی
انگلیسی					
سایر (نام ببرید)					

۲٤- سوابق فعالیتهای حرفه‌ای معاون ارزی شعبه طی ده سال گذشته:

ردیف	از تاریخ	*تا تاریخ*	نام واحد مربوطه	سمت	آدرس محل کار
۱*					
۲					
۳					
٤					
٥					
٦					
۷					

- **در ردیف ۱، اطلاعات مربوط به شغل فعلی درج شود**

۲۵- مشخصات تجهیزات سخت‌افزاری ارتباطی و نرم‌افزاری شعبه مورد نظر را بطور کامل ذکر نمائید:

۲٦- تصویر صورتجلسه مصوبه هیات مدیره بانک / موسسه اعتباری درخصوص موافقت با کسب مجوز عملیات ارزی شعبه مورد نظر به پیوست این پرسشنامه ارسال گردد:

۲۷- این قسمت فرم توسط مدیرعامل بانک / موسسه اعتباری متقاضی مجوز عملیات ارزی جهت شعبه مورد نظر تکمیل گردد:

عطف به درخواست مجوز عملیات ارزی جهت شعبه ـــــــــــــــــــــــــــــــ در منطقه آزاد تجاری – صنعتی ـــــــــــــــــــــــــــــــ بدینوسیله مراتب صحت اطلاعات ارسال شده، توانائیهای شعبه مورد نظر از حیث موارد فوق‌الذکر و همچنین تامین نیروی انسانی حائز شرایط جهت انجام عملیات ارزی را مورد تائید و تعهد قرار می‌دهم:

نام و نام‌خانوادگی: ـــــــــــــــــــــــ تاریخ: ـــــــــــــــــــــــ امضاء: ـــــــــــــــــــــــ

شماره: مب/ ۱۰۹۶ شروع عملیات ارزی توسط بانکهای غیردولتی

تاریخ : ۱۲/۱۰/۱۳۸۰

«بسمه تعالي»

مدیران عامل محترم بانکهای غیردولتی

بدینوسیله به اطلاع می‌رساند براساس هماهنگی‌های بعمل آمده با بخش ارزی این بانک درخصوص شروع عملیات ارزی توسط بانکهای غیردولتی، موافقت گردیده است که این عملیات در سه مرحله بشرح ذیل صورت پذیرد:

مرحله اول

عملیات ارزی این مرحله عبارتست از:

الف – دریافت سپرده‌های ارزی از اشخاص حقیقی و حقوقی

ب – نقل و انتقالات ارزی

ج – خرید و فروش ارز

الف – دریافت سپرده‌های ارزی از اشخاص و نحوه استفاده از منابع حاصله

افتتاح حساب‌های قرض‌الحسنه جاری و پس‌انداز، سرمایه‌گذاری مدت‌دار و صدور گواهی سپرده ارزی به ارزهای مورد قبول بانک مرکزی طبق بخشنامه‌های اداره سیاستها و مقررات ارزی.

موارد مصرف منابع ارزی: سپرده‌گذاری و خرید اوراق قرضه نزد کارگزاران و کشورهای معتبر اعلام شده توسط اداره امور بین‌الملل این بانک، سپرده‌گذاری نزد بانک‌های داخلی، اعطای تسهیلات ارزی به واردکنندگان و صادرکنندگان و اعطای تسهیلات ارزی جهت اجرای طرحها با اولویت طرحهای صادراتی.

مدیریت پرتفوی ارزی که در مرحله اول نیاز به داشتن حساب ارزی نزد کارگزاران دارد.

ب – نقل و انتقالات ارزی

نقل و انتقال ارز از محل منابع ارزی و سپرده‌های اشخاص نزد آن بانک با رعایت دستورالعمل‌های بانک مرکزی.

انجام عملیات مربوط به حواله‌های وارده و صادره ارزی طبق ضوابط بانک مرکزی.

دارا بودن روابط کارگزاری با بانکهای معتبر به منظور انجام نقل و انتقال حواله‌ها.

ج – خرید و فروش ارز

خرید و فروش ارز تابع ضوابط و دستورالعمل‌های مربوط به خرید و فروش ارز توسط بانکها با نرخ‌های توافقی و گواهی سپرده ارزی می‌باشد.

شرایط صدور مجوز عملیات ارزی مرحله اول

صدور مجوز جهت انجام عملیات ارزی این مرحله منوط به ارائه برنامه عملیاتی بانک (Business Plan) در زمینه امور ارزی با پیش‌بینی موارد زیر می‌باشد:

واحد ارزی با سازمان مناسب.

دارا بودن پرسنل واجد شرایط از نظر دانش و تجربه کافی با توجه به وسعت فعالیت.

نحوه بکارگیری منابع ارزی بانک.

پیش‌بینی درآمد و هزینه و سودآوری عملیات ارزی.

تجهیزات و نرم‌افزار مورد نیاز.

در صورت آمادگی برای انجام عملیات ارزی مرحله اول آن بانک می‌بایست برنامه عملیاتی (Business Plan) خود را جهت بررسی و صدور مجوز به این مدیریت ارسال نماید.

مرحله دوم

عملیات ارزی این مرحله بشرح ذیل می‌باشد:

انجام عملیات ارزی مربوط به گشایش اعتبار اسنادی وارداتی و قبول و ابلاغ و معامله اسناد اعتبار اسنادی صادراتی.

انجام عملیات ارزی مربوط به بروات شامل بروات اسنادی وارداتی و صادراتی.

صدور انواع ضمانت‌نامه‌های ارزی.

انعقاد قراردادهای ریفاینانس حداکثر یکساله.

سایر عملیات ارزی که در مراحل اول و سوم پیش‌بینی نشده است.

شرائط صدور مجوز عملیات ارزی مرحله دوم

شـرایـط صـدور مجـوز عملیـــات ارزی مـرحله دوم ارائه برنامه عملیاتی بانک (Business Plan) با پیش‌بینی موارد ذیل می‌باشد:

ایجاد سازمان مناسب.

بکارگیری پرسنل متخصص و واجد شرایط از حیث دانش و تجربه.

برقراری ارتباط با سایر بانکها از طریق سوئیفت.

ایجاد روابط کارگزاری با بانکهای معتبر در بازارهای عمده طرفهای خارجی.

پس از اخذ مجوز عملیات ارزی مرحله اول، در صورت احراز شرایط فوق‌الذکر و کسب آمـادگی لازم بـرای انجـام عملیـات ارزی ایـــن مرحله آن بانک می‌تواند برنامه عملیاتی (Business Plan) مرحله دوم خود را جهت بررسی و کسب مجوز به این مدیریت ارسال نماید.

مرحله سوم

عملیات ارزی مرحله سوم عبارتند از:

انعقاد قراردادهای فاینانس.

ورود به بازارهای ارزی بین بانکی (Inter Bank).

شروع عملیات ارزی مرحله سوم منوط به انجام مراحل اول و دوم، ارائه برنامه عملیاتی (Business Plan) مرحله سوم و صدور مجوز مربوطه توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران خواهد بود.

بدیهی است در صورت صدور مجوز عملیات ارزی برای هریک از مراحل سه‌گانه فوق‌الذکر دستورالعمل‌های اجرایی مربوطه توسط بخش ارزی بانک مرکزی به آن بانک ابلاغ خواهدشد./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **محمود مرتضوی**

۱۶۱۵-۱۶ **۳۸۱۶**

۱/۱۰/۸۰ حکاک.ص

بسمه تعالي

صورتجلسه

با توجه به صدور مجوز شروع فعالیت بانکهای غیردولتی و درخواست بانک پارسیان جهت انجام عملیات ارزی همزمان با عملیات ریالی، جلسه‌ای درخصوص تعیین نحوه انجام عملیات ارزی توسط بانکهای غیردولتی در دفتر جناب آقای زرین‌قلم مدیرکل محترم نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری و با حضور

جناب آقای معتمدی مدیرکل محترم سیاستها و مقررات ارزی؛

جناب آقای رشیدی مدیر محترم اداره سیاستها و مقررات ارزی؛

جناب آقای مرتضوی مدیر محترم اداره مطالعات و مقررات بانکی؛

جناب آقای طریقی رئیس گروه بازرسی اداره نظارت بر بانکهای تخصصی و موسسات اعتباری غیربانکی

سرکار خانم حکاک کارشناس اداره مطالعات و مقررات بانکی

در تاریخ ۸۰/۹/۲۶ تشکیل و موافقت گردید که صدور مجوز انجام عملیات ارزی به بانکهای غیردولتی در سه مرحله و بشرح ذیل انجام پذیرد:

مرحله اول

عملیات ارزی این مرحله عبارتست از:

الف – دریافت سپرده‌های ارزی از اشخاص حقیقی و حقوقی

ب – نقل و انتقالات ارزی

ج – خرید و فروش ارز

الف – دریافت سپرده‌های ارزی از اشخاص و نحوه استفاده از منابع حاصله

افتتاح حساب‌های قرض‌الحسنه جاری و پس‌انداز، سرمایه‌گذاری مدت‌دار و صدور گواهی سپرده ارزی به ارزهای مورد قبول بانک مرکزی طبق بخشنامه‌های اداره سیاستها و مقررات ارزی.

موارد مصرف منابع ارزی: سپرده‌گذاری و خرید اوراق قرضه نزد کارگزاران و کشورهای معتبر اعلام شده توسط اداره امور بین‌الملل این بانک، سپرده‌گذاری نزد بانک‌های داخلی، اعطای تسهیلات ارزی به واردکنندگان و صادرکنندگان و اعطای تسهیلات ارزی جهت اجرای طرحها با اولویت طرحهای صادراتی.

مدیریت پرتفوی ارزی که در مرحله اول نیاز به داشتن حساب ارزی نزد کارگزاران دارد.

ب – نقل و انتقالات ارزی

نقل و انتقال ارز از محل منابع ارزی و سپرده‌های اشخاص نزد بانک با رعایت دستورالعمل‌های بانک مرکزی.

انجام عملیات مربوط به حواله‌های وارده و صادره ارزی طبق ضوابط بانک مرکزی.

دارا بودن روابط کارگزاری با بانکهای معتبر به منظور انجام نقل و انتقال حواله‌ها.

ج – خرید و فروش ارز

خرید و فروش ارز تابع ضوابط و دستورالعمل مربوط به خرید و فروش ارز توسط بانکها با نرخ‌های توافقی و گواهی سپرده ارزی می‌باشد.

شرایط صدور مجوز عملیات ارزی مرحله اول

صدور مجوز جهت انجام عملیات ارزی این مرحله منوط به ارائه برنامه عملیاتی بانک غیردولتی (Business Plan) در زمینه امور ارزی با پیش‌بینی موارد زیر می‌باشد:

واحد ارزی با سازمان مناسب

دارا بودن پرسنل واجد شرایط از نظر دانش و تجربه کافی با توجه به وسعت فعالیت.

نحوه بکارگیری منابع ارزی بانک.

پیش‌بینی درآمد و هزینه و سودآوری عملیات ارزی.

تجهیزات و سخت‌افزار مورد نیاز.

برای صدور مجوز عملیات ارزی مرحله اول مقررگردید ابتدا برنامه عملیاتی بانک در زمینه امور ارزی (Business Plan) دریافت و توسط مدیریت نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری (ادارات نظارتی ذیربط)

مورد بررسی و تائید قرار گیرد. همچنین صلاحیت تخصصی و دانش‌کاری کادر مدیریت و کلیدی توسط کمیته‌ای که به همین منظور تشکیل خواهدشد مورد رسیدگی و تائید قرارگیرد. پس از طی مراحل فوق مجوز عملیات ارزی از طریق مدیریت نظارت بر بانکها صادر و به بانک متقاضی اعلام گردد. دستورالعمل‌های ذیربط نیز پس از صدور مجوز، توسط مدیریت سیاستها و مقررات ارزی جهت اجرا به بانکهای غیردولتی ابلاغ خواهد گردید.

مرحله دوم

عملیات ارزی این مرحله بشرح ذیل می‌باشد:

انجام عملیات ارزی مربوط به گشایش اعتبار اسنادی وارداتی و قبول و ابلاغ و معامله اسناد معاملات اعتبار اسنادی صادراتی.

انجام عملیات ارزی مربوط به بروات شامل بروات اسنادی وارداتی و صادراتی.

صدور انواع ضمانت‌نامه‌های ارزی.

انعقاد قراردادهای ریفاینانس حداکثر یکساله.

سایر عملیات ارزی که در مراحل اول و سوم پیش‌بینی نشده است.

شرائط صدور مجوز عملیات ارزی مرحله دوم

شـرایـط صـدور مجـوز عملیات ارزی مرحله دوم ارائه برنامه عملیاتی بانک (Business Plan) با پیش‌بینی موارد ذیل می‌باشد:

ایجاد سازمان مناسب.

بکارگیری پرسنل متخصص و واجد شرایط از حیث دانش و تجربه.

برقراری ارتباط با سایر بانکها از طریق سوئیفت.

ایجاد روابط کارگزاری با بانکهای معتبر در بازارهای عمده طرفهای خارجی.

بانکها می‌توانند پس از اخذ مجوز عملیات ارزی مرحله اول، در صورت احراز شرایط مرحله دوم و آمادگی برای انجام عملیات ارزی این مرحله برنامه عملیاتی مرحله دوم را به بانک مرکزی ارسال تا پس از بررسی و تائید همانند مرحله اول مجوز مربوطه صادر گردد.

مرحله سوم

عملیات ارزی مرحله سوم عبارتند از:

انعقاد قراردادهای فاینانس.

ورود به بازارهای ارزی بین بانکی (Inter Bank).

شروع عملیات ارزی مرحله سوم منوط به انجام مراحل اول و دوم، ارائه برنامه عملیاتی (Business Plan) مرحله سوم و صدور مجوز مربوطه توسط بانک مرکزی خواهد بود.

لازم به توضیح است، صدور مجوز در مراحل دوم و سوم موکول به حصول اطمینان از توفیق بانک در به اجرا درآوردن مرحله قبلی به تائید ادارات نظارت بر بانکهای تجاری و یا تخصصی، حسب مورد می‌باشد.

در خاتمه اعضای کمیته تائید صلاحیت تخصصی و دانش‌کاری کادر مدیریتی و کلیدی واحد ارزی بانک متقاضی بشرح ذیل مورد تائید قرار گرفت:

مدیرکل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری غیربانکی.

مدیرکل سیاستها و مقررات ارزی و در غیاب ایشان مدیر اداره سیاستها و مقررات ارزی.

مدیرکل عملیات ارزی و در غیاب ایشان مدیر اداره عملیات ارزی.

مدیر ادارات نظارت بر بانکهای تجاری و یا تخصصی حسب مورد.

بهرام فیض زرین قلم	**حسن معتمدی**	**مهدی رشیدی**
محمود مرتضوی	**فرهاد طریقی**	**سیمیندخت حکاک**

شماره: مب/ ۱۱۳۰ سیستم یکسان سازی نرخ ارز از ابتدای سال ۱۳۸۱

تاریخ : ۲۴/۱۰/۱۳۸۰

«بسمه تعالي»

جهت مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی ارسال گردید

با سلام؛

بدینوسیله فهرست اهم اقداماتی که تا پایان سال ۱۳۸۰ و قبل از اجرای سیستم یکسان‌سازی نرخ ارز از ابتدای سال ۱۳۸۱ می‌بایست توسط آن بانک به مرحله اجراء گذاشته شود، تقدیم می‌گردد. با توجه به محدود بودن مدت زمان باقیمانده تا مقطع اجرای طرح خواهشمند است دستور فرمائید اقدامات لازم جهت انجام موارد ذکر شده در فهرست سریعاً انجام پذیرد./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

محمود مرتضوی **نصرت‌الله بهادری‌راد**

۳۸۱۶ **۲-۳۸۱۷**

بسمه تعالي

فهرست اهم اقداماتی که قبل از اجرای سیستم نرخ ارز یکسان می‌باید توسط بانکها به مرحله اجرا گذاشته شود:

احتراماً

بمنظور تسهیل در عملیات مربوط به اجرای سیستم نرخ ارز یکسان در اولین روز کاری سال آتی، لازم است طی مدت کوتاه باقیمانده به پایان سال مالی جاری، موارد مشروحه ذیل به مرحله اجرا درآید:

الف – شفاف نمودن اقلام تشکیل دهنده مانده حسابهای ارزی و ایجاد وحدت رویه در ثبت و نحوه تسویه حسابهای واسطه مربوط به معاملات خرید و فروش ارز با نرخهای بالاتر از نرخ شناور و همچنین عملیات حسابداری مربوط به اعتبارات اسنادی مدت‌دار.

ب – تعیین وضعیت دقیق کلیه ارزهای خریداری شده با نرخهای شناور و صادراتی از اشخاص حقیقی و حقوقی در ارتباط با رفع تعهدات ارزی آنان نظیر: برگشت مانده ارزهای ماموریتی استفاده نشده توسط مامورین مربوطه، کسر تخلیه کالای اعتبارات اسنادی، مبلغ ارزی ضمانتنامه‌های ارزی ضبط شده، خرید ارز صادرکنندگان کالا و ..... و برگشت مانده ارزهای مذکور به این بانک.

ج – تعیین وضعیت دقیق ارزهای خریداری شده با نرخهای شناور و صادراتی از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران جهت مصارف خاص مانند: ارزهای ماموریتی، خرید کتب و نشریات و سایر موارد مشابه و برگشت مانده استفاده نشده آنها به این بانک.

د – تعیین وضعیت دقیق ارزهای خریداری شده از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران با نرخ کمتر از گواهی سپرده ارزی جهت پرداخت وجه ارزی اعتبارات و بروات اسنادی، تحت عناوین تنخواه شناور و تنخواه صادراتی و برگشت مانده استفاده نشده آنها مطابق با نظر مدیریت کل امور بین‌الملل و عملیات ارزی این بانک.

هـ - اجرای بخشنامه شماره ۱۱۳۵/٦۰ مورخ ۱۰/۱۳۸۰/۱ اداره سیاستها و مقررات ارزی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران با عنایت به مفاد مندرج در بخشنامه‌های شماره ۱۰۲٦/٦۰ مورخ ۱۱/۳/۱۳۷۸ و ۱۰٦۱/٦۰ مورخ ۲٦/٤/۱۳۸۰ اداره مذکور.

و – به روز رسانیدن مانده حسابهای ارزی از طریق ثبت کلیه معاملات ارزی انجام شده در دفاتر مالی و رفع مغایرت مربوطه.

ز – تسعیر مانده حسابهای ارزی در پایان سال مالی ۱۳۸۰ بر مبنای فهرست حسابهای ارزی و نرخنامه صادره بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به تفکیک هر ارز به نرخ فروش رسمی (شناور).

ح – بررسی وضعیت حساب سرمایه شعب خارج از کشور براساس نرخ برابری اقلام ارزی تشکیل دهنده آن به ریال در پایان سال مالی ۱۳۸۰ همانند سال ۱۳۷۹.

ط – پیگیری و تعیین تکلیف اعتبارات اسنادی گشایش یافته قبل از سال ۱۳۷۳ از طریق اداره آمار و تعهدات ارزی این بانک.

ی – سایر مواردی که بنظر آن بانک بایستی اقدام گردد.

شماره: مب/ ۱۲۱۱ پیش نویس دستورالعمل حسابداری اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت دار

تاریخ : ۱۴/۱۱/۱۳۸۰

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع مدیران عامل محترم بانکهای تجاری و تخصصی (دولتی) ارسال گردید.

پیرو نامه شماره مب/ ۹٦۱ مورخ ۱۳۸۰/۹/۱۱ موضوع "پیش نویس دستورالعمل حسابداری اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت دار"، به پیوست متن نهایی شده دستورالعمل فوق‌الذکر، که با توجه به نظرات دریافتی از سوی بانکها تهیه شده است، ارسال میگردد.

خواهشمند است مقرر فرمایند مفاد دستورالعمل پیوست را جهت اجرا به کلیه واحدهای ذیربط ابلاغ نمایند. ضمناً بمنظور رفع سئوالات احتمالی، جلسه توجیهی با حضور نمایندگان آن بانک در تاریخی که متعاقباً به اطلاع خواهد رسید، برگزار خواهد گردید./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **محمود مرتضوی**

۱٦۱۵-۱٦ **۳۸۱٦**

دستور العمل حسابداری اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت دار

***

ضمناً بمنظور جلوگیری از ایجاد تورم در اقلام تراز نامه بانک ، لازمست در پایان سال مالی هنگام تعدیل وطبقه بندی حسابها، مانده حساب بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدتدار (یوزانس داخلی/ ریفاینانس) با وجوه پیش پرداخت اینگونه اعتبارات تعدیل شوند .

۲) عملیات حسابداری اعتبارات اسنادی فاینانس گشایش یافته با نرخهای بالاتر از صادراتی در مقطع معامله اسناد در سالجاری :

نظر به اینکه در اعتبارات اسنادی فاینانس در پایان دوره استفاده از تسهیلات ، بدهی مشتری تقسیط وبه همراه بهره متعلقه (که دوروزکاری قبل از شروع دوره پرداخت هر قسط مشخص و قطعی میگردد) پرداخت می‌شود، لذا قبل از سررسیدهای پرداخت امکان تهیه وخرید ارز وجود نداشته و نتیجتاً عملیات حسابداری اعتبارات اسنادیمذکور دقیقاً همانند عملیات حسابداری مندرج دربند ۱-۱ فوق الاشاره خواهد بود.

۳) عملیات حسابداری اعتبارات اسنادی یوزانس داخلی (ریفاینانس) گشایش یافته بانرخهای بالاتر از صادراتی در مقطع معامله اسناد در سالجاری:

۱-۳) چنانچه معادل ٪۱۱۰ هم ارز ریالی وجه اسناد در مقطع معامله اسناد دریافت و به حساب پیش‌دریافت از مشتریان بابت اعتبارات اسنادی منظور گردیده باشد:

بد : پیش دریافت از مشتریان بابت اعتبارات اسنادی (معادل اصل و فرع اعتبار)

بس : حساب بستانکاران داخلی به ریال/ مابه التفاوت نرخ شناور تانرخ اعتبار

بس : حساب تسهیلات دریافتی از بانکهای خارجی/ شعب خارج بابت یوزانس‌های داخلی (معادل اصل و فرع اعتبار)

۲-۳) چنانچه بخشی از معادل ریالی وجه اسناد در مقطع معامله اسناد دریافت شده باشد (موضوعبخشنامهشماره ۱۱۱۸/۶۰ مورخ ۲۰/۸/۱۳۸۰ اداره سیاستها و مقررات ارزی) :

بد : پیش دریافت ازمشتریان بابت اعتبارات اسنادی

بد : حساب بدهکاران بابت اعتبارت اسنادی وبروات ارزی مدت‌دار/ به ارز (تتمه بدهی مشتری به ارز)

بس : بستانکاران داخلی به ریال (مابه التفاوت نرخ شناور تانرخ اعتبار)

بس : حساب تسهیلات دریافتی از بانکهای خارجی بابت یوزانس داخلی

توجه خواهند داشت با دریافت ٪۱۱۰ هم ارز ریالی وجه اسناد (بشرح بند ۳-۱) با مشتری تسویه حساب قطعی بعمل آورده ودر صورت دریافت بخشی از معادل ریالی وجه اسناد (بشرح بند ۲-۳) به همان نسبت با مشتریان تسویه حساب خواهد شد وتتمه بدهی مشتری در حساب بدهکاران بابت اعتبارت اسنادی وبروات ارزی مدتدار بایستی به نرخ روز در سررسید پرداخت تسویه حساب گردد .

بدین ترتیب بانکها می توانند وجوه دریافتی از این بابت را بمنظور پوشش ریسک ناشی از نوسانات نرخ ارز بمصرف خرید ارز رسانده وارز خریداری شده را تا سررسید پرداخت نزد خود نگهداری نمایند .

٤) عملیات حسابداری اعتبارات اسنادی دیداری با نرخ گواهی سپرده که وجه اسناد با توافق طرفین تا ٦ ماه بعد از معامله اسناد می‌تواند پرداخت شود در مقطع معامله اسناد در سالجاری: موضوع (بخشنامه ۱۱۰۵/٦۰ مورخ ۳۰/۷/۱۳۸۰ اداره سیاستهاومقررات ارزی)

بد :پیش دریافت ازمشتریان بابت اعتبارات اسنادی

بد : حساب بدهکاران بابت اعتبارت اسنادی وبروات ارزی مدت‌دار/ به ارز (تتمه بدهی مشتری به ارز)

بس : بستانکاران داخلی به ریال (مابه التفاوت نرخ شناور تانرخ اعتبار)

بس : حساب بدهی بانک بابت پذیرش اسناد اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدتدار

٥) عملیات حسابداری اعتبارات اسنادی فاینانس درسررسیدهای پرداخت در سالجاری :

۱-٥) چنانچه اعتبار با نرخ شناور گشایش شده باشد :

بد : پیش دریافت از مشتریان بابت اعتبارات اسنادی

بس : حساب بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی بروات ارزی مدتدار / به ارز

بد : حساب بدهی بانک بابت پذیرش اسناد اعتباراسنادی و بروات ارزی مدتدار

بس : حساب سپرده های ارزی دیداری نزد شعب خارج / بانکهای خارجی

۲-۵) چنانچه اعتبار با نرخ های بالاترازشناورگشایش شده باشد :

بد : پیش دریافت از مشتریان بابت اعتبارات اسنادی

بس : حساب بستانکاران داخلی به ریال (مابه‌التفاوت نرخ شناور تا نرخ اعتبار)

بس : حساب بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی بروات ارزی مدتدار / به ارز

بد : حساب بدهی بانک بابت پذیرش اسناد اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدتدار

بس : حساب سپرده های ارزی دیداری نزد شعب خارج / بانکهای خارجی

در این خصوص نیز لازم است قبل از صدور اسناد حسابداری فوق الذکر بهره دوره بازپرداخت مربوط به قسط مورد نظر ابتدا به حسابهای بدهی بانک ومشتری منظور گردد .

٦) عملیات حسابداری اعتبارات اسنادی یوزانس داخلی (ریفاینانس) درسررسیدپرداختدرسالجاری:

۱-۶) چنانچه اعتبار با نرخ شناور گشایش و ۱۱۰ ٪ معادل ریالی وجه اسناد در مقطع معامله و ظهرنویسی اسناد دریافت شده باشد:

بد: حساب پیش دریافت از مشتریان بابت اعتبارات اسنادی

بس : حساب بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدتدار / به ارز

بد : حساب تسهیلات دریافتی از بانکهای خارجی بابت یوزانسهای داخلی

بس : حساب سپرده های ارزی دیداری نزد شعب خارج / بانکهای خارجی

۲-۶) چناچه اعتبار با نرخ صادراتی گشایش و ٪۱۱۰ معادل ریالی وجه اسناد در مقطع معامله و ظهرنویسی اسناد دریافت شده باشد:

بد : حساب پیش دریافت از مشتریان بابت اعتبارات اسنادی

بس : بستانکاران داخلی به ریال ـ تفاوت نرخ شناور تا صادراتی

بس : حساب بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدتدار (به ارز)

بد : حساب تسهیلات دریافتی از بانکهای خارجی بابت یوزانس داخلی

بس : حساب سپرده های ارزی دیداری نزد شعب خارج / بانکهای خارجی

توجه خواهند داشت بدین ترتیب مابه التفاوت نرخ روز معامله تاسررسید پرداخت در بند ۶-۱ و ۶-۲ از محل تتمه ٪۱۰ مازاد دریافتی از مشتریان بابت اعتبارات اسنادی ریفاینانس تسویه گردیده و بایستی مابقی ٪۱۰ طبق مفاد بخشنامهشماره ۴۶۰۶ مورخ ۲۵/۵/۱۳۷۶ اداره نظارت ارز به حساب این بانک منتقل شود .

۶-۳) چنانچه اعتبار با نرخهای بالاتر از صادراتی گشایش و٪۱۱۰ معادل ریالی وجه اسناد در مقطع معامله وظهرنویسی اسناد دریافت شده باشد:

بد :حساب تسهیلات دریافتی از بانکهای خارجی/شعب خارج بابت یوزانس‌های داخلی

بس : حساب سپرده های ارزی دیداری نزد شعب خارج / بانکهای خارجی

۶-۴) چنانچه اعتبار با نرخ گواهی سپرده گشایش و قسمتی از معادل ریالی وجه اسناد درمقطع معامله وظهر نویسی اسناد دریافت شده باشد . (موضوع بخشنامه شماره ۱۱۱۸/۶۰ مورخ ۲۰/۸/۱۳۸۰ اداره سیاستها و مقررات ارزی)

بد : حسابجاری مشتری ـ بمیزان تفاوت مبلغ پیش دریافت تا مبلغ اسناد به نرخ روز پرداخت

بس : حساب بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت دار (به ارز)

بس : حساب بستانکاران داخلی (مابه التفاوت نرخ شناور تا نرخ اعتبار)

بد : حساب تسهیلات دریافتی از بانکهای خارجی/ شعب خارج بابت یوزانس‌های داخلی

بس :حساب سپرده های ارزی دیداری نزد شعب خارج / بانکهای خارجی

توجه خواهند داشت حساب بستانکاران داخلی به ریال بابت ما به التفاوت نرخ شناور تا نرخ اعتبار که در مقطع معامله اسناد ویاسررسیدپرداخت ایجاد گردیده ، هنگام تامین وخرید ارزدرسررسید پرداخت تسویه خواهد شد .

۷- عملیات حسابداری اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدتدار معامله شده در سالجاری بانرخهای شناوروصادراتی درمقطع سررسید پرداخت درسال آتی :

بد : حسابجاری مشتری / پیش دریافت از مشتریان بابت اعتبارات اسنادی ـ به نرخ شناور یا صادراتی روز معامله اسناد*

بد : بدهکاران موقت به ریال – مابه‌التفاوت نرخ ارز

بس : حساب بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدتدار (به ارز)

بد : حساب بدهی بانک بابت پذیرش اسناد اعتبار اسنادی و بروات ارزی مدتدار / تسهیلات دریافتی از بانکهای خارجی/ شعب خارج بابت یوزانس‌های داخلی

بس : حساب سپرده های ارزی دیداری نزد شعب خارج / بانکهای خارجی

توجه : مانده ریالی حسابهای بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدتدار / به ارز و بدهی بانک بابت پذیرش اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت دار و تسهیلات دریافتی از بانکهای خارجی/ شعب خارج بابت یوزانس‌های داخلی به همراه سایر حسابهای ارزی درعملیات یکسان سازی نرخ ارز بایستی تسعیر شده باشد .

درخصوص اعتبارات اسنادی فاینانس لازم است قبل از صدوراسناد حسابداری مورد اشاره بهره دوره بازپرداخت مربوط به قسط مورد نظرابتدا به حسابهای موصوف منظور شده باشد .

تتمه ۱۰٪ مازاد دریافتی اعتبارات اسنادی ریفاینانس بایستی در این مقطع حسب مفاد بخشنامه شماره ۴۶۰۶ مورخ ۲۵/۵/۱۳۷۶ اداره نظارت ارز به حساب این بانک منتقل شود .

متعاقب صدور اسناد حسابداری فوق الذکر لازمست ضمن تهیه و ارسال فهرستی حاوی مشخصات کامل اعتبار ما به التفاوت نرخ شناور یا صادراتی تا نرخ روز پرداخت اعتبار از این بانک مطالبه گردد .

در این رابطه حساب مخصوصی بنام آن بانک نزد اداره معاملات ریالی افتتاح و وجوه مورد مطالبه از محل حساب اخیر الذکر پرداخت خواهد شد . متعاقب با واریز مابه التفاوت نرخ ارز به حساب بانک نزد اداره معاملات ریالی ، حساب مطالبات بابت مابه التفاوت نرخ ارز با صدور سند بشرح زیر تسویه میگردد.

---

* در مورد آن دسته از اعتبارات اسنادی که در سال جاری گشایش یافته و در سال ۱۳۸۱، معامله اسناد خواهند گردید، نرخ تسویه حساب با مشتری نرخ روز پایان سال جاری خواهدبود.

بد : حسابجاری نزد بانک مرکزی

بس : بدهکاران موقت به ریال – مابه التفاوت نرخ ارز

۸) عملیات حسابداری اعتبارات اسنادی دیداری با سررسیدپرداخت تا٦ماه گشایش یافته با نرخ گواهی سپرده درمقطع سررسید پرداخت درسال آتی (موضوع بخشنامه ۱۱۰۵/٦۰ مورخ ۳۰/۷/۸۰ اداره سیاستها و مقررات ارزی) :

بد : حسابجاری مشتری

بس :حساب بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی وبروات ارزی مدتدار (به ارز)

بد : حساب بدهی بانک بابت پذیرش اسناد اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدتدار (به ارز)

بس : حساب سپرده های ارزی دیداری نزد شعب خارج / بانکهای خارجی

۹) عملیات حسابداری اعتبارات اسنادی یوزانس داخلی گشایش یافته بانرخهای بالاتراز صادراتی درمقطع سررسیدپرداخت در سال آتی :

۱–۹) درصورت دریافت ٪۱۱۰ معادل ریالی وجه اسناد در مقطع ظهرنویسی و معامله اسناد :

بد : حساب تسهیلات دریافتی از بانکهای خارجی/شعب خارج بابت یوزانس‌های داخلی

بس : حساب سپرده ارزی دیداری نزد شعب خارج / بانکهای خارجی

۲–۹) در صورت دریافت بخشی از معادل ریالی وجه اسناد در مقطع ظهرنویسی و معادله اسناد موضوع (بخشنامه شماره ۱۱۱۸/۶۰ مورخ ۲۰/۸/۱۳۸۰ اداره سیاستها ومقررات ارزی)

بد : حسابجاری مشتری

بس : حساب بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدتدار / به ارز (تتمه بدهی مشتری به ارز)

بد : حساب تسهیلات دریافتی از بانکهای خارجی/شعب خارج بابت یوزانس‌های داخلی

بس : حساب سپرده ارزی دیداری شعب خارج / بانکهای خارجی

با توجه به تسعیر مانده بدهی بانک بابت پذیرش اسناد اعتبار اسنادی و بروات ارزی مدتدار و تسهیلات دریافتی از بانکهای خارجی مرتبط با اعتبارات اسنادی یوزانس و یوزانس داخلی گشایش یافته با نرخهای بالاتر از صادراتی که اسناد آنها در سالجاری معامله شده و یا خواهد شد ، لیکن سررسید پرداخت آنها در سال آتی می‌باشند چنانچه ارز اینگونه اعتبارات / بروات ارزی در سال جاری خریداری نشده باشند (در صورت خرید ارز اینگونه اعتبارات / بروات ارزی در سالجاری، حساب بستانکاران داخلی به ریال بابت مابه‌التفاوت نرخ شناور تا نرخ اعتبار، خودبه‌خود تسویه خواهدشد) لازمست در مقطع یکسان سازی نرخ ارزدرابتدای سال ۱۳۸۱ مانده حساب بستانکاران داخلی به ریال بابت ما به التفاوت نرخ شناور تا نرخ اعتبارات اسنادی مورد اشاره را بمنظور خنثی سازی نتیجه تسعیر ، به حساب تغییرات قانونی نرخ ارز منظور فرمایند.

۱۰) عملیات حسابداری اعتبارات اسنادی یوزانس گشایش شده با نرخهای شناور و صادراتی

چنانچه مشتری در هنگام ظهرنویسی اسناد معادل ریالی ٪۱۰۰ و یا قسمتی از مبلغ ارزی اسناد را به نرخ روز معامله اسناد تامین نماید عملیات حسابداری همانند عملیات حسابداری اعتبارات ریفاینانس خواهدبود با این تفاوت که بدهی ارزی ایجاد شده در سرفصل بدهی بانک بابت پذیرش اسناد اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدتدار ثبت خواهد شد..

شماره: مب/ ۱۲۲۵پیش نویس دستورالعمل نحوه صدور و ثبت اسناد حسابداری مرتبط با عملیات ارزی

تاریخ ۱۷/۱۱/۱۳۸۰

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع مدیران عامل کلیه بانکهای تجاری و تخصصی ارسال گردید.

پیرو نامه شماره مب/ ۹۲۱ مورخ ۱۳۸۰/۸/۳۰ موضوع: "پیش‌نویس دستورالعمل نحوه صدور و ثبت اسناد حسابداری مرتبط با عملیات ارزی"، ضمن بررسی و مطالعه نظرات بانکها، به پیوست دو روش قابل‌استفاده جهت‌حسابداری عملیات ارزی ازابتدای‌سال ۱۳۸۱ درمقطع یکسان‌سازی‌نرخ‌ارزارسال می‌گردد.

در اجرای این بخشنامه، بانکها مجاز به استفاده از یکی از دو روش مطابق با دستورالعمل ارائه شده پیوست خواهندبود. لازم است در بکارگیری هریک از روشهای مورد نظر، امکان دسترسی سریع به اطلاعات مربوط به وضعیت ارزی در مقاطع زمانی مورد نیاز جهت تصمیم‌گیری پیرامون مداخله در بازار بین بانکی و رعایت حد مجاز وضعیت باز ارزی (دستورالعمل مربوطه متعاقباً ابلاغ خواهد گردید) و همچنین اعمال حداکثر کنترلهای داخلی، مورد ملاحظه قرار گیرد. خواهشمند است مقرر فرمایید اجرای این بخشنامه را به کلیه ادارات مربوطه ابلاغ نمایند. با توجه به مسائل فوق، چنانچه بانکی براساس بافت سازمانی و مجموعه نرم‌افزاری خود روش دیگری را بعنوان روش اجرایی مدنظر دارد می‌تواند طرح خود را ارائه نماید تا پس از بررسیهای لازم نظر این مدیریت درخصوص طرح پیشنهادی اعلام گردد.

ضمناً بمنظور پاسخ به سئوالات احتمالی، جلسه توجیهی با حضور نمایندگان آن بانک در تاریخی که متعاقباً باطلاع خواهد رسید برگزار خواهدگردید./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **محمود مرتضوی**

۱۶۱۵-۱۶ **۳۸۱۶**

17/11/80 احدي .ص

بسمه تعالي

"دستورالعمل نحوه صدور و ثبت اسناد حسابداری مرتبط با عملیات ارزی"

بمنظور رعایت اصول حسابداری و ایجاد یکنواختی در نحوه صدور و ثبت اسناد حسابداری مرتبط با عملیات ارزی و همچنین فراهم سازی شرایط و امکانات لازم جهت اجرای طرح یکسان‌سازی نرخ ارز در سال ۱۳۸۱ خواهشمند است یکی از ۲ روش ذیل را دقیقاً مطالعه و مورد اجرا قراردهند:

روش اول:

اصول اولیه در امر نظارت و اجرای عملیات حسابداری ارزی:

اصول اولیه مهمی که در امر نظارت و اجرای عملیات حسابداری ارزی بایستی ملحوظ نظر قرارگیرد بشرح زیر می‌باشد:

۱-۱) حسابهای ارزی تحت هیچ شرایطی نباید طرف حسابهای ریالی قرارگیرد.

۱-۲) حسابهای ارزی یک نوع ارز لزوماً بایستی طرف حسابهای ارزی همان نوع ارز قرارگیرد. بدین ترتیب در مواقعیکه ریال به ارزو ارز به ریال تبدیل و عملیات خرید و فروش انجام می‌شود حسابی تحت عنوان "حساب وضعیت ارزی" با ماهیت ارزی، طرف حساب ارز موردنظر قرارگرفته و معادل ریالی آن در حساب دیگری با ماهیت ریالی، تحت عنوان "حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی"، طرف حساب ریالی مربوط قرار خواهد گرفت.

۱-۳) "حساب وضعیت ارزی" تفاضل دارائی‌ها و بدهی‌های ارزی بانک می‌باشد و "حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی" نشانگر ارزش ریالی وضعیت ارزی است که هر دو حساب مذکور بایستی به تفکیک اسعار مختلف در دفاتر معین ثبت و نگهداری شوند.

۱-٤) معادل ریالی "حساب وضعیت ارزی" به تفکیک اسعار مختلف بایستی در هر مقطع با مانده "حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی برابر" باشند.

۱-٥) مجموع مانده دارائی‌های ارزی (به ارز و ریال) بایستی با مجموع مانده بدهی‌های ارزی به تفکیک اسعار مختلف (با احتساب مانده حساب وضعیت ارزی) در هر مقطع برابر و موازنه گردند.

ایجادحساب‌های "وضعیت ارزی"، "ارزش ریالی مبادلات ارزی" و "حساب مرکز – به ارز":

بطوریکه در فوق اشاره گردید، تفاضل دارائیها و بدهیهای ارزی نشانگر وضعیت ارزی بانک می‌باشد که لازمست بمنظور ایجاد موازنه حسابهای ارزی و دستیابی به میزان وضعیت ارزی بانک به اسعار مختلف حسابی تحت عنوان: "حساب وضعیت ارزی" در ردیف حسابهای ارزی بانک گشایش و معادل ریالی آن در حساب دیگری تحت عنوان "حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی"، در ردیف حسابهای ریالی منعکس شود. ضمناً لازمست بمنظور حفظ توازن ارزی و رعایت اصول مندرج در بند ۱-۱ نقل و انتقالات ارزی بین شعب ارزی و شعب ارزی با اداره مرکزی و (بالعکس) از طریق "حساب مرکز به ارز" صورت پذیرد. عملیات تسویه و پایاپای اسناد حسابداری "حساب مرکز به ارز" دقیقاً همانند عملیات تسویه و پایاپای اسناد "حساب مرکز به ریال" خواهدبود با این تفاوت که برای هریک از اسعار فهرست جداگانه‌ای به ارز و ریال بایستی تهیه شود.

بمنظور تحقق اهداف مذکور لازمست در مقطع زمانی ابتدای سال ۱۳۸۱ تفاضل دارائی‌ها و بدهیهای ارزی بانک برای هریک از اسعار بطور جداگانه شناسائی و در صورتیکه دارائیهای ارزی بیشتر از بدهیهای ارزی باشد اسناد حسابداری زیر صادر و در دفاتر کل و معین ثبت گردد (توجه خواهند داشت در این مورد مغایرت با بند ۱-۱ این دستورالعمل بلامانع است):

بدهکار: حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی با استفاده از کد ۳/۱/۱۲٤

بستانکار: حساب وضعیت ارزی با استفاده از کد ۳/۲/٦۷۰

چنانچه دارائیهای ارزی مربوط به هریک از اسعار کمتر از بدهیهای ارزی همان نوع ارز باشد:

بدهکار: حساب وضعیت ارزی با استفاده از کد ۳/۱/۱۲۳۰

بستانکار: حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی با استفاده از کد ۳/۲/۰٦۸۰

توجه: بانکهائی که قبلاً از سرفصل حسابهای معاملات ارزی و ریالی عملیات ارزی استفاده نموده‌اند صرفاً به تغییر عناوین حسابها اقدام خواهند نمود.

در مقطع اجرای دستورالعمل علاوه بر ایجاد حسابهای فوق‌الذکر حسابی تحت عنوان "حساب مرکز به ارز" با استفاده از کد ۳/۱/۱۲۲۰ در ردیف دارائی‌های ارزی و یا کد ۳/۲/۰۷۳۰ در ردیف بدهیهای ارزی (حسب مورد) بمنظور انجام نقل و انتقالات ارزی افتتاح خواهند نمود.

نحوه صدور و ثبت اسناد حسابداری مرتبط با عملیات ارزی:

عملیات حسابداری ارزی در بانکها در ٤ گروه زیر صورت می‌گیرد:

۳-۱- عملیات ارز به ارز.

۳-۲- عملیات ریال به ارز و ارز به ریال (خرید و فروش ارز).

۳-۳- نقل و انتقالات ارزی بین شعب داخل کشور و نقل و انتقالات ارزی فی‌مابین شعب ارزی با اداره مرکزی و بالعکس.

۳-٤- مبادلات ارزی (تبدیل یک نوع ارز به نوع دیگر).

۳-۱) عملیات ارز به ارز:

در این نوع عملیات یک حساب ارزی بدهکار و حساب ارزی دیگر با همان نوع و در همان واحد ارزی عمل کننده بستانکار شده و طرفین دارائی‌ها و بدهیهای ارزی به یک میزان کم و یا زیاد خواهدشد. موازنه ارزی حسابها در اینگونه عملیات کماکان برقرار بوده و تغییری در وضعیت ارزی بانک ایجاد نخواهد شد.

مثال: با دریافت اسکناس دلار جهت واریز به حسابجاری ارزی دلاری مشتری ثبت سند حسابداری عبارت خواهدبود از:

بدهکار: حساب اسکناس و نقود بیگانه.

بستانکار: حسابجاری ارزی (به دلار).

۳-۲) عملیات ریال به ارز و ارز به ریال (خرید و فروش ارز):

در عملیات مذکور خرید یا فروش ارز صورت گرفته و وضعیت ارزی بانک تحت تاثیر قرار می‌گیرد:

۳-۲-۱) عملیات خرید ارز:

بدهکار: اسکناس و نقود بیگانه/ یا حساب ارزی مشتری.

بستانکار: حساب وضعیت ارزی.

بدهکار: حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی.

بستانکار: حساب صندوق / یا حساب ریالی مشتری.

۳-۲-۲) عملیات فروش ارز:

بدهکار: حساب وضعیت ارزی.

بستانکار: اسکناس و نقود بیگانه / یا حساب ارزی مشتری.

بدهکار: حساب صندوق / یا حساب ریالی مشتری

بستانکار: حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی.

۳-۳) عملیات حسابداری نقل و انتقالات ارزی بین شعب ارزی و شعب ارزی با اداره مرکزی (وبالعکس):

۳-۳-۱) نقل و انتقالات ارزی از محل وجوه ارزی مشتریان:

این قبیل نقل و انتقالات ارزی که از محل موجودی حسابهای ارزی یا وجوه ارزی تودیعی مشتریان صورت می‌گیرد تغییری در وضعیت ارزی بانک بوجود نمی‌آورد و با بدهکار شدن یک حساب ارزی در یکی از شعب یا واحدهای ارزی، حساب ارزی دیگری در یکی از شعب یا واحد ارزی دیگر بستانکار شده و نهایتاً دارائی‌ها و بدهیهای ارزی بانک به یک نسبت کم و زیاد خواهدشد. لیکن بلحاظ حفظ موازنه ارزی حسابها در شعب صادرکننده و گیرنده سند بطور جداگانه و رعایت ضوابط و اصول مورد اشاره در بند ۱ این دستورالعمل لازمست نقل و انتقالات ارزی با صدور سند حسابداری بشرح ذیل از طریق "حساب مرکز به ارز" صورت پذیرد:

بدهکار: اسکناس و نقود بیگانه / یا حساب ارزی مشتری

بستانکار: حساب مرکز به ارز با استفاده از کد ۱۲۲۰/۱/۳ یا ۰۷۳۰/۲/۳ "(حسب مورد)"

فهرست حساب مرکز به ارز بایستی به تفکیک اسعار مختلف تهیه و تنظیم گردد و علاوه بر مبلغ به ارز، هم ارز ریالی اسناد تنظیمی نیز در فهرست مزبور درج شود. نحوه تسویه و پایاپای اسناد صادره و وارده حساب مرکز به ارز در اداره مرکزی بانک دقیقاً همانند روش تسویه و پایاپای اسناد در حساب مرکز بریال می‌باشد که قبلاً نیز بدان اشاره گردید.

۳-۳-۲) نقل و انتقالات ارزی از محل مبادله موجودی حسابهای ریالی مشتریان به ارز:

اینگونه نقل و انتقالات که همزمان با انجام یک معامله فروش ارز صورت می‌گیرد عمدتاً مرتبط با صدور حواله‌های ارزی عهده شعب خارج از کشور یا بانکهای خارجی و واریز وجه اعتبارات اسنادی وارداتی گشایش یافته می‌باشد. در این نوع عملیات، اسناد حسابداری زیر بابت فروش ارز صادر و همزمان ارز فروخته شده بمنظور ثبت در حساب اداره مرکزی و تسویه اعلامیه بدهکار کارگزار پرداخت‌کننده از طریق "حساب مرکز به ارز" به اداره مرکزی ارسال می‌گردد:

بدهکار: حساب صندوق / حسابجاری ریالی مشتری

بستانکار: حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی

بدهکار: حساب وضعیت ارزی

بستانکار: حساب مرکز به ارز

٤-٣) عملیات حسابداری مبادلات ارزی (تبدیل یک نوع ارز به نوع دیگر):

در مبادلات ارزی بایستی ارز ارائه شده مشتری با نرخ خرید خریداری و ارز درخواستی وی به نرخ فروش فروخته شود. بدین منظور معادل ریالی ارز خریداری شده باید به نرخ فروش ارز درخواستی مشتری تقسیم و میزان آن مشخص گردد. در این نوع عملیات نیز مانده حسابهای "وضعیت ارزی" و "ارزش ریالی مبادلات ارزی" ارزهای خریداری شده و فروخته شده تحت تاثیر قرار گرفته و اسناد حسابداری زیر صادر می‌گردد:

(مثال: خرید ۵۰۰۰ مارک ارز موجود در حسابجاری ارزی مشتری با نرخ خرید هر مارک ۱۰۵۳ ریال جهت تبدیل به اسکناس دلار با نرخ فروش هر دلار ۱۷۵۵ ریال - نرخ‌ها فرضی است).

بدهکار: حسابجاری ارزی مشتری ۵۰۰۰ مارک × ۱۰۵۳ = ۵۲٦۵۰۰۰ ریال

بستانکار: حساب وضعیت ارزی (مارک) ۵۰۰۰ مارک (۵۲٦۵۰۰۰ = ۱۰۵۳ * ۱۵۰۰۰)

بدهکار: حساب وضعیت ارزی (دلار) ۳۰۰۰ دلار (۵۲٦۵۰۰۰ = ۱۷۵۵ * ۳۰۰۰)

بستانکار: اسکناس و نقود بیگانه ۳۰۰۰ دلار = ۱۷۵۵ ÷ ۵۲٦۵۰۰۰ ریال

بدهکار: حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی (مارک) ۵۲٦۵۰۰۰ ریال

بستانکار: حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی (دلار) ۵۲٦۵۰۰۰ ریال

احتساب سود و زیان ناشی از خرید و فروش ارز و تسعیر اقلام ارزی:

با ایجاد حسابهای وضعیت ارزی و ارزش ریالی مبادلات ارزی، موجودی‌های ارزی متعلق به بانک برای هریک از اسعار بهمراه ارزش ریالی آن در مقاطع مختلف مشخص می‌گردد.

بدین ترتیب با سنجش مجدد ارزش ریالی وضعیت ارزی بانک در هر مقطع امکان شناسائی سود یا زیان ناشی از عملیات خرید و فروش ارز و تسعیر اقلام ارزی وجود خواهدداشت.

٤-١) عملیات تسعیر اقلام دارائی به تفکیک اسعار مختلف درصورتیکه افزایش ارزش ریالی داشته باشد:

بدین منظور لازمست جداولی بر حسب نوع ارز بطور جداگانه تنظیم و ضمن درج عناوین حسابها (اقلام دارائیهای ارزی) مانده حساب به ارز، معادل ریالی قبل از تسعیر، معادل ریالی بعد از تسعیر و نتیجه حاصل از تسعیر اقلام در آن منعکس شود. در این رابطه اسناد حسابداری زیر صادر خواهدشد.

بدهکار: حسابهای ارزی (اقلام دارائی) – تنها بریال بمیزان تفاوت حاصل از تسعیر

بستانکار: حساب وضعیت ارزی " " " "

بدهکار: حساب ریالی مبادلات ارزی – بمیزان تفاوت حاصل از تسعیر

بستانکار: نتیجه معاملات و تعدیلات ارزی " " "

٤-٢) عملیات تسعیر اقلام بدهی به تفکیک اسعار مختلف درصورتیکه افزایش ارزش ریالی داشته باشد:

در این خصوص نیز بعد از تهیه و تنظیم جدول مورد نظر بشرح بند ٤-١ اسناد حسابداری زیر صادر می‌شود:

بدهکار: حساب وضعیت ارزی – تنها بریال بمیزان تفاوت حاصل از تسعیر

بستانکار: حسابهای ارزی (اقلام بدهی) – تنها بریال " "

بدهکار: نتیجه معاملات و تعدیلات ارزی " "

بستانکار: حساب ارزش ریالی مبادلات ارزی " "

٤-٣) اسناد حسابداری عملیات تسعیر اقلام دارائیها و بدهی‌های ارزی به تفکیک اسعار مختلف در صورتیکه کاهش ارزش ریالی داشته باشد بالعکس موارد مندرج در بندهای ١-٤ و ٢-٤ خواهدبود. مانده حساب نتیجه معاملات و تعدیلات ارزی در پایان سال مالی به حساب سود و زیان منتقل می‌گردد.

توضیحات:

٥-١) حسابهای "وضعیت ارزی" و "ارزش ریالی مبادلات ارزی" جنبه اطلاعاتی داشته و لازمست قبل از تهیه و تنظیم ترازنامه بانک باتوجه به مراتب فوق و توازن مانده حسابهای مذکور از درج مانده حسابهای فوق در ترازنامه بانک خودداری شود.

٥-٢) بمنظور استفاده بهینه از اطلاعات مربوط به مانده حساب وضعیت ارزی به اسعار مختلف هنگام انجام معاملات ارزی و دستیابی به مانده واقعی وضعیت ارزی بانک، اصلح است بانکها با اتخاذ تدابیر لازم نسبت به حذف فاصله زمانی تاریخ انجام معاملات و تاریخ ثبت اسناد حسابداری مربوطه در دفاتر قانونی خصوصاً در مورد حسابهای بانک نزد شعب خارج و بانکهای خارجی اقدام نمایند.

روش دوم:

۱- اصول اولیه در امر نظارت و اجرای عملیات ارزی

۱-۱) کلیه عملیات خرید و فروش ارز چه به صورت اسکناس و چه به صورت حواله و ... و تبدیل یک نوع ارز به ارز دیگر بنابه درخواست مشتری می‌بایست از طریق حسابهای "مرکز به ارز" و "مرکز به ریال" و به نیابت از اداره مرکزی انجام پذیرد.

۱-۲) وضعیت ارزی نشان‌دهنده تفاوت اسعار تشکیل دهنده دارائیها و بدهی‌های ارزی بانک می‌باشد که باید به تفکیک اسعار مختلف، فقط در دفاتر اداره مرکزی منعکس گردد.

۱-۳) با اجرای این دستورالعمل نتیجه حاصل از تسعیر حسابهای دارائی و بدهی‌های ارزی در شعبه واحد ارزی همواره صفر خواهدبود.

۱-٤) با اجرای این دستورالعمل تهیه آمار دریافت و پرداختهای ارزی در شعب ارزی منتفی و فقط در ادارات مرکزی تهیه خواهدشد.

۲- عملیات حسابداری معاملات ارزی

۲-۱) خرید اسکناس توسط شعبه واحد ارزی:

بد – اسکناس و نقود بیگانه	**$ ***	*** ریال**
بس – مرکز به ارز	**$ ×**	**× ریال**
بد – حساب مرکز به ریال		**× ریال**
بس – صندوق / جاری مشتری		**× ریال**

انعکاس عملیات شعبه/واحد ارزی در اداره مرکز:

بد – مرکز به ارز	**$ ×**	**× ریال**
بس – مرکز به ریال		**× ریال**
بس – وضعیت ارزی	**$ ×**	

۲-۲) فروش اسکناس به مشتری:

عملیات در شعبه/واحد ارزی:

بد – صندوق / جاری ریالی مشتری × ریالی

بس – مرکز به ریال × ریال

بد – مرکز به ارز $ × × ریال

بس – اسکناس و نقود بیگانه $ × × ریال

عملیات در اداره مرکزی:

بد – مرکز به ریال × ریال

بس – مرکز به ارز $ × × ریال

بد – وضعیت ارزی $ ×

۲-۳) پرداخت اسکناس به مشتری از محل حساب ارزی مشتری:

بد – حساب ارزی مشتری $ × × ریال

بس – اسکناس و نقود بیگانه $ × × ریال

۲-٤) دریافت اسکناس از مشتری جهت واریز به حساب ارزی مشتری در شعبه دیگر:

عملیات در شعبه/ واحد ارزی مبداء:

بد – اسکناس و نقود بیگانه $ × × ریال

بس – مرکز به ارز $ × × ریال

عملیات در شعبه/واحد ارزی مقصد:

بد – حساب مرکز به ارز $ × × ریال

بس – حساب ارزی مشتری $ × × ریال

۲-۵) صدور حواله ارزی از محل وجه نقد و یا حساب جاری ریالی مشتری شامل پرداخت وجه اعتبارات اسنادی و حوالجات (دانشجویی و ...):

عملیات در شعبه / واحد ارزی:

بد – صندوق / حساب جاری مشتری × ریال

بس – حساب مرکز به ریال × ریال

عملیات در اداره مرکزی:

بد – مرکز به ریال × ریال

بس – سپرده ارزی دیداری نزد بانکهای خارجی $ × × ریال

بد – وضعیت ارزی $ ×

۲-٦) پرداخت اسکناس از خزانه‌داری به شعبه/واحد ارزی:

عملیات در اداره مرکزی:

بد – مرکز به ارز $ × × ریال

بس – اسکناس و نقود بیگانه $ × × ریال

عملیات در شعبه/ واحد ارزی:

بد – اسکناس و نقود بیگانه $ × × ریال

بس – مرکز به ارز $ × × ریال

تبصره: استفاده از سرفصل حساب "وجوه ارزی در راه" از زمان ارسال اسکناس از خزانه تا زمان رسیدن آن به شعبه طبق روال معمول انجام خواهد شد.

۲-۷) پرداخت اسکناس به مشتری به موجب حواله وارده ارزی:

بد – حواله‌های عهده مابه ارز $ × × ریال

بس – اسکناس و نقود بیگانه $ × × ریال

۳- انتقال مانده حسابهای ارزی موجود در شعب/ واحدهای ارزی به حساب مرکز به ارز در ابتدای اجرای طرح:

۳-۱) عملیات در شعب/ واحدهای ارزی:

لیست مانده حسابهای ارزی تهیه و بعد از مطابقت با مانده‌های دفتر کل مابه‌التفاوت دارایی و بدهی هر ارز را به بدهکار (یا بستانکار) حساب مرکز به ارز همان نوع ارز منظور و متقابلاً معادل ریالی (مابه‌التفاوت معادل ریالی دارایی و بدهی ارز مربوطه) از حساب مرکز به ریال تسویه خواهد گردید:

بد: حساب مرکز به ارز	**$ ×**	**× ریال**
بس: حساب مرکز به ریال		**× ریال**

۳-۲) عملیات در اداره مرکزی:

بد: حساب مرکز به ریال	**× ریال**	
بس: حساب مرکز به ارز	**$ ×**	**× ریال**
بد: وضعیت ارزی	**$ ×**	

٤- تسعیر حسابهای دارایی و بدهی‌های ارزی در مقاطع زمانی تعیین شده در کلیه شعب/ واحدهای ارزی بانک می‌باید انجام پذیرد، لیکن حاصل تسعیر در کلیه شعب/ واحدهای ارزی بجز اداره مرکزی بانک صفر خواهد شد.

٥- ارزش ریالی وضعیت ارزی هر ارز برابر خواهد بود با مابه‌التفاوت معادل ریالی حسابهای ارزی همان ارز در دفاتر اداره مرکزی بانک.

٦- بمنظور استفاده بهینه از اطلاعات مربوط به مانده حساب وضعیت ارزی به اسعار مختلف هنگام انجام معاملات ارزی و دستیابی به مانده واقعی وضعیت ارزی بانک، اصلح است بانکها با اتخاذ تدابیر لازم نسبت به حذف فاصله زمانی تاریخ انجام معاملات و تاریخ ثبت اسناد حسابداری مربوطه دردفاترقانونی‌خصوصاً درموردحسابهای‌بانک نزدشعب خارج وبانکهای‌خارجی‌اقدام نمایند.

شماره: مب/ ۱۲۳۰ دستورالعمل حسابداری مربوط به اعطای تسهیلات ارزی از محل حساب ذخیره ارزی

تاریخ : ۲۰/۱۱/۱۳۸۰

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای تجاری و تخصصی ارسال گردید

پیرو بخشنامه شماره مب/ ۳۷۳ مورخه ۱۸/٤/۱۳۸۰ و با توجه به ضرورت کنترل حسابهای فی‌مابین بانک مرکزی و بانکهای عامل در ارتباط با پرداخت وجه تامین شده از محل حساب پوششی نزد بانک سپه شعبه لندن، بدینوسیله دستورالعمل مربوط به اعطاء تسهیلات از محل حساب ذخیره ارزی براساس آخرین تغییرات و اصلاحات اعمال شده منطبق با ضرورت تبیین شده در فوق، جهت اجراء در آن بانک ارسال می‌گردد. خواهشمند است مقرر فرمایند، ضمن توجه به تغییرات اعمال شده در دستورالعمل پیوست، مفاد آن را جایگزین دستورالعمل قبلی نمایند. /ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **محمود مرتضوی**

۱٦۱٥-۱٦ **۳۸۱٦**

بسمه تعالي

دستورالعمل حسابداری مربوط به اعطای تسهیلات ارزی از محل حساب ذخیره ارزی

موضوع بخشنامه شماره ۶۰/۱۲۰۷ مورخ ۲۵/۱۲/۱۳۷۹ اداره سیاستها و مقررات ارزی

فهرست

الف- مرحله انعقاد قرارداد بانک با سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور:

ب- تسهیلات اعطایی به ارز به خریداران کالاها و خدمات ایران در خارج از کشور:

ب-۱) مرحله انعقاد قرارداد بانک با خریدار خارجی:

ب-۲) مرحله اعطای تسهیلات ارزی به خریدار خارجی:

ب-۱-۲) مرحله اعطای تسهیلات ارزی کوتاه مدت (کمتر از یکسال):

ب-۲-۲) مرحله اعطای تسهیلات ارزی میان مدت (حداکثر ۳ سال):

ب-۳) مرحله وصول اقساط از خریدار خارجی و انتقال آن به حساب ذخیره ارزی:

ب-٤) مرحله دریافت کارمزد دیرکرد اقساط معوق و انتقال ٥٠٪ آن به حساب ذخیره ارزی:

ب-٥) مرحله انتقال بدهی معوق خریدارخارجی به حساب مطالبات معوق تسهیلات به ارز

ج- تسهیلات اعطایی به ارز به واردکنندگان کالا و خدمات:

ج-۱) مرحله انعقاد قرارداد:

ج-۲) مرحله اعطای تسهیلات ارزی:

ج-۱-۲) مرحله اعطای تسهیلات ارزی کوتاه مدت (کمتر از یکسال):

ج-۲-۲) مرحله اعطای تسهیلات ارزی میان مدت (حداکثر ۳ سال):

ج-۳) مرحله بازپرداخت تسهیلات (Repayment period):

ج-٤) مرحله دریافت کارمزد دیرکرد درصورت تاخیر در پرداخت اقساط:

ج-٥) مرحله انتقال بدهی معوق مشتریان به حساب مطالبات معوق تسهیلات به ارز:

د - تفکیک تسهیلات اعطایی به عقود اسلامی در حسابهای معین:

هـ - ثبت وثایق و تضمینات در حسابهای انتظامی مربوطه:

و – ابلاغ سرفصل های جدید توسط اداره اطلاعات بانکی:

بسمه تعالي

دستورالعمل حسابداری مربوط به اعطای تسهیلات ارزی از محل حساب ذخیره ارزی

موضوع بخشنامه شماره ۶۰/۱۲۰۷ مورخ ۲۵/۱۲/۱۳۷۹ اداره سیاستها و مقررات ارزی

الف- مرحله انعقاد قرارداد بانک با سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور:

بد: تعهدات سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی بابت تسهیلات از محل حساب ذخیره ارزی

بس: تعهدات بانک بابت قرارداد منعقده با سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی

درصورت عدم انعقاد قرارداد متقابل با مشتری ظرف مهلت سه ماهه بایستی هر ششماه یکبار به نسبت مانده تعهد شده استفاده نشده قرارداد هزینه تعهدی معادل ـــــ درصد در سال محاسبه و ضمن صدور دستور پرداخت به حساب ذخیره ارزی سند حسابداری ذیل صادر گردد:

بد: حساب کارمزد پرداختی

بس: حساب سپرده های ارزی دیداری نزد شعب خارج (جهت واریز به حساب ذخیره ارزی)

ب-تسهیلات اعطایی به ارزبه خریداران کالاهاوخدمات ایران درخارج ازکشور(Buyers Credit)

ب-۱) مرحله انعقاد قرارداد بانک با خریدار خارجی:

بد: تعهدات بانک بابت قرارداد منعقده با سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی

بس: تعهدات سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی بابت تسهیلات از محل حساب ذخیره ارزی

بد: تعهدات بانک بابت قراردادهای منعقده با مشتریان

بس: تعهدات مشتریان بابت قراردادهای منعقده

بعد از انقضای مدت ۳ ماه از تاریخ انعقاد قرارداد، درصورت عدم استفاده خریدار از تسهیلات مورد نظر به نسبت مانده تعهد شده استفاده نشده (امضای قرارداد توسط مشتری تعهد محسوب میشود) هزینه تعهد

بمیزان ـــــ درصد در سال و هر ششماه یکبار محاسبه و از خریدار خارجی وصول خواهد شد. با دریافت اعلامیه بستانکار کارگزار سند حسابداری زیر صادر می‌گردد:

بد: حساب سپرده های ارزی دیداری نزد کارگزاران (شعب خارج یا بانکهای خارجی)

بس: حساب کارمزد تعهد دریافتی از محل تسهیلات اعطائی به ارز

ب-۲) مرحله اعطای تسهیلات ارزی به خریدار خارجی:

ب-۱-۲) مرحله اعطای تسهیلات ارزی کوتاه مدت (کمتر از یکسال):

در این مرحله ضمن احتساب سود و تعیین میزان اقساط و صدور دستور پرداخت جهت واریز مبلغ تسهیلات درخواستی به حساب کارگزار خریدار خارجی اسناد حسابداری زیر صادر می شود:

بد: حساب تسهیلات اعطائی کوتاه مدت به ارز از محل حساب ذخیره ارزی (بمیزان اصل + سود کل دوره)

بس: حساب تسهیلات دریافتی از محل حساب ذخیره ارزی (بمیزان اصل مبلغ تسهیلات)

بس: حساب سود سالهای آینده تسهیلات اعطائی به ارز (بمیزان ٥/٤٪ سهم سود بانک)

بس: حساب سود سالهای آینده تسهیلات اعطائی به ارز (بمیزان ۳٪ سهم سود سالهای آتی دولت)

بد: تعهدات مشتریان بابت قراردادهای منعقده (بمیزان اصل مبلغ تسهیلات)

بس: تعهدات بانک بابت قراردادهای منعقده با مشتریان (بمیزان اصل مبلغ تسهیلات)

ب-۲-۲) مرحله اعطای تسهیلات ارزی میان مدت (حداکثر ۳ سال):

در این مرحله طی دوره استفاده از تسهیلات "Disbursement" (حداکثر ۳ سال) با صدور هر دستور پرداخت جهت واریز مبلغ تسهیلات درخواستی به حساب خریدار خارجی اسناد حسابداری زیر صادر خواهدشد:

بد: حساب تسهیلات اعطائی میان مدت از محل حساب ذخیره ارزی (بمیزان مبلغ دستور پرداخت)

بس: حساب تسهیلات دریافتی از محل حساب ذخیره ارزی (بمیزان مبلغ دستور پرداخت)

بد: تعهدات مشتریان بابت قراردادهای منعقده (بمیزان اصل مبلغ تسهیلات)

بس: تعهدات بانک بابت قراردادهای منعقده با مشتریان (بمیزان اصل مبلغ تسهیلات)

بعد از اتمام دوره استفاده از تسهیلات و شروع دوره بازپرداخت "Repayment Period" ضمن احتساب سود دوره استفاده و دوره بازپرداخت و همچنین تعیین تعداد، میزان و سررسید اقساط و ابلاغ آن به تسهیلات گیرنده، سند حسابداری زیر صادر می شود:

بد: حساب تسهیلات اعطائی میان مدت از محل حساب ذخیره ارزی (بمیزان سود دوره استفاده و بازپرداخت)

بس: حساب سود سالهای آینده تسهیلات اعطائی به ارز از محل حساب ذخیره ارزی (بمیزان ٥/٤٪ سهم سود بانک)

بس: حساب سود سالهای آینده تسهیلات اعطائی به ارز از محل حساب ذخیره ارزی (بمیزان ٣٪ سهم سود دولت)

ب-٣) مرحله وصول اقساط از خریدار خارجی و انتقال آن به حساب ذخیره ارزی:

با دریافت اعلامیه بستانکار کارگزار، مربوط به وصول وجه اقساط، ضمن صدور دستور پرداخت عهده بانک مرکزی نزد بانک سپه شعبه لندن اسناد حسابداری زیر صادر خواهدشد.

بد: حساب سپرده های ارزی دیداری نزد کارگزاران (شعب خارج یا بانکهای خارجی)

بس: حساب تسهیلات اعطائی کوتاه مدت یا میان مدت به ارز از محل حساب ذخیره ارزی (حسب مورد)

بد: حساب سود سالهای آینده تسهیلات اعطائی به ارز از محل حساب ذخیره ارزی (بمیزان ٥/٤٪ سهم سود بانک مربوط به قسط دریافتی)

بس: حساب سود دریافتی (به ارز) بابت تسهیلات اعطائی به ارز از محل حساب ذخیره ارزی

بد: سود سالهای آینده تسهیلات اعطائی به ارز از محل حساب ذخیره ارزی (بمیزان ٣٪ سهم سود دولت مربوط به قسط دریافتی)

بد: حساب تسهیلات دریافتی بانک از محل حساب ذخیره ارزی از محل حساب ذخیره ارزی (بمیزان اصل قسط)

بس: حساب سپرده های ارزی دیداری نزد کارگزاران (شعب خارج یا بانکهای خارجی) جهت واریز به حساب ذخیره ارزی (بابت اصل + ٣٪ سهم سود دولت)

ب-٤) مرحله دریافت کارمزد دیرکرد اقساط معوق و انتقال ٪۵۰ آن به حساب ذخیره ارزی:

با دریافت اعلامیه بستانکار کارگزار ضمن صدور دستور پرداخت عهده بانک مرکزی نزد بانک سپه شعبه لندن، اسناد حسابداری زیر صادر می شود:

بد: حساب سپرده های ارزی دیداری نزد کارگزاران (شعب خارج یا بانکهای خارجی)

بس: حساب وجه التزام دریافتی به ارز از محل تسهیلات اعطائی به ارز (بابت کارمزد دیرکرد سهم بانک بمیزان ٪۵۰ کارمزد دریافتی)

بس: حساب بستانکاران موقت به ارز (بابت کارمزد دیرکرد سهم دولت بمیزان ٪۵۰ کارمزد دریافتی)

هنگام انتقال ٪۵۰ کارمزد دیرکرد سهم دولت:

بد: حساب بستانکاران موقت به ارز (٪۵۰ کارمزد دیرکرد سهم دولت)

بس: حساب سپرده های ارزی دیداری نزد کارگزاران (شعب خارج یا بانکهای خارجی) جهت واریز به حساب ذخیره ارزی

ب-۵) مرحله انتقال بدهی معوق خریدار خارجی به حساب مطالبات معوق تسهیلات به ارز (درصورت عدم پرداخت بموقع از طرف متقاضی):

درصورت عدم وصول اقساط و عدم حصول نتیجه از پیگیریهای اولیه جهت وصول طلب، اسناد حسابداری ذیل صادر و همزمان اقدامات حقوقی معمول خواهدشد:

بد: حساب مطالبات معوق تسهیلات اعطائی به ارز از محل حساب ذخیره ارزی

بس: حساب تسهیلات اعطائی کوتاه مدت یا میان مدت به ارز از محل حساب ذخیره ارزی (حسب مورد)

بد: حساب سود سالهای آینده تسهیلات اعطائی به ارز از محل حساب ذخیره ارزی (٪۵/٤ سهم سود بانک + ٪۳ سهم سود دولت) به تفکیک در دفاتر معین.

بس: حساب سود معوق تسهیلات اعطائی به ارز از محل حساب ذخیره ارزی (٪۵/٤ سهم سود بانک + ٪۳ سهم سود دولت) به تفکیک در دفاتر معین.

ج- تسهیلات اعطایی به ارز به واردکنندگان کالا و خدمات

ج-۱) مرحله انعقاد قرارداد:

بد: تعهدات بانک بابت قرارداد منعقده با سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی.

بس: تعهدات سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی بابت تسهیلات از محل حساب ذخیره ارزی.

بد: تعهدات بانک بابت قراردادهای منعقده با مشتریان

بس: تعهدات مشتریان بابت قراردادهای منعقده

بعد از گذشت ۳ ماه از تاریخ انعقاد قرارداد با دریافت اطلاعات لازم از شعبه نسبت به مانده تعهد شده استفاده نشده، (امضای قرارداد توسط مشتری تعهد محسوب میشود) تسهیلات هزینه تعهد به میزان ـــــ درصد در سال هر ششماه یکبار محاسبه و سند حسابداری ذیل صادر خواهد شد:

بد: حساب ارزی مشتری

بس:کارمزد تعهد دریافتی بابت تسهیلات اعطایی از محل حساب ذخیره ارزی

ج-۲) مرحله اعطای تسهیلات ارزی:

ج-۲-۱) مرحله اعطای تسهیلات ارزی کوتاه مدت (کمتر از یکسال):

در این مرحله با دریافت هر سری اسناد حمل اعتبارات اسنادی گشایش یافته سند حسابداری زیر صادر خواهد شد:

بد: حساب تسهیلات اعطائی کوتاه مدت به ارز از محل حساب ذخیره ارزی (بمیزان مبلغ اسناد حمل+ سود کل دوره)

بس: حساب سودسالهای آینده تسهیلات اعطائی از محل حساب ذخیره ارزی به ارز(بمیزان ٤/٥٪سهم سود بانک)

بس: حساب سود سالهای آینده تسهیلات اعطائی به ارز از محل حساب ذخیره ارزی (بمیزان ۳٪ سهم سود دولت)

بس: تسهیلات دریافتی ازمحل حساب ذخیره ارزی

بد: تعهدات مشتریان بابت قراردادهای منعقده (بمیزان اصل مبلغ تسهیلات)

بس: تعهدات بانک بابت قراردادهای منعقده با مشتریان (بمیزان اصل مبلغ تسهیلات)

ج-۲-۲) مرحله اعطای تسهیلات ارزی میان مدت (حداکثر ۳ سال)

در این مرحله برای هر سری اسناد حمل که طی دوره استفاده از تسهیلات (Disbursement Period) (حداکثر ۳ سال) به شعبه واصل میگردد، سند حسابداری زیر صادر خواهد شد:

بد: حساب تسهیلات اعطائی میان مدت به ارز ازمحل حساب‌ذخیره‌ارزی (به میزان‌مبلغ‌اسناد حمل)

بس: تسهیلات دریافتی به ارز از محل حساب ذخیره ارزی

بد: تعهدات مشتریان بابت قراردادهاي منعقده (بمیزان اصل مبلغ تسهیلات)

بس: تعهدات بانک بابت قراردادهای منعقده با مشتریان (بمیزان اصل مبلغ تسهیلات)

در پایان دوره استفاده از تسهیلات و شروع دوره بازپرداخت (Repayment Period) ضمن دریافت اطلاعات مربوط به میزان سود دوره استفاده و بازپرداخت تسهیلات و همچنین میزان اقساط دوره بازپرداخت، سند حسابداری زیر صادر میگردد:

بد: حساب تسهیلات اعطائی میان مدت از محل حساب ذخیره ارزی (به میزان جمع سود دوره‌های استفاده و بازپرداخت تسهیلات)

بس: حساب سود سالهای آینده تسهیلات اعطائی از محل حساب ذخیره ارزی (بمیزان ٤/٥٪سهم سود بانک)

بس: حساب سود سالهای آینده تسهیلات اعطائی از محل حساب ذخیره ارزی (بمیزان ۳٪ سهم سود دولت)

ج-۳) مرحله بازپرداخت تسهیلات (Repayment Period):

با وصول هریک از اقساط در این مرحله ضمن صدور دستور پرداخت بعهده حساب بانک مرکزی نزد بانک سپه شعبه لندن اسناد حسابداری زیر صادر میشود:

بد: حساب ارزی مشتری.

بس: حساب تسهیلات اعطائی کوتاه‌مدت یا میان‌مدت به ارزازمحل حساب ذخیره ارزی (حسب مورد)

بد: حساب سود سالهای آینده تسهیلات اعطائی به ارز از محل حساب ذخیره ارزی (بمیزان ٤/٥٪ سهم سود بانک مربوط به قسط دریافتی)

بس:سود دریافتی به ارز از محل حساب ذخیره ارزی(بمیزان ٤/٥٪ سهم سود بانک)

بد: حساب سود سالهای آینده تسهیلات اعطائی به ارز (بمیزان ٣٪ سهم سود دولت مربوط به قسط دریافتی)

بد: حساب تسهیلات دریافتی بانک از محل حساب ذخیره ارزی (بمیزان اصل قسط)

بس: سپرده ارزی دیداری نزد کارگزاران (شعب خارج یا بانکهای خارجی) جهت واریز به حساب ذخیره ارزی (بابت اصل + ٣٪ سهم سود دولت)

ج-٤) مرحله دریافت کارمزد دیرکرد و انتقال آن بحساب بانک مرکزی نزد بانک سپه شعبه لندن در صورت تاخیر در پرداخت اقساط:

در این مرحله ضمن صدور دستور پرداخت عهده حساب بانک مرکزی نزد سپه لندن اسناد حسابداری زیر صادر خواهد شد.

بد: حساب ارزی مشتری(به میزان ٨/٥٪ مبلغ قسط نسبت به مدت تاخیر در پرداخت)

بس: حساب وجه التزام دریافتی از محل تسهیلات اعطایی به ارز (بمیزان ٥٠٪ کارمزد دیرکرد سهم بانک)

بس: بستانکاران موقت به ارز بابت محل تسهیلات اعطایی به ارز (بمیزان ٥٠٪ درصد کارمزد دیرکرد سهم دولت)

هنگام انتقال ٥٠٪ کارمزد دیرکرد سهم دولت:

بد: حساب بستانکاران موقت به ارز (بابت ٥٠ درصد کارمزد دیرکرد سهم دولت)

بس: سپرده‌های ارزی دیداری نزد کارگزاران (شعب خارج یا بانکهای خارجی) جهت واریز به حساب ذخیره ارزی

ج-۵) مرحله انتقال بدهی معوق مشتریان به حساب مطالبات معوق تسهیلات به ارز:

در صورت عدم وصول اقساط و عدم حصول نتیجه از پیگیریهای اولیه بدهی مشتریان بایستی با صدور اسناد حسابداری زیر به حساب مطالبات معوق منتقل و همزمان اقدامات حقوقی جهت وصول طلب بعمل آید:

بد: حساب مطالبات معوق تسهیلات اعطائی به ارز از محل حساب ذخیره ارزی

بس: حساب تسهیلات اعطائی کوتاه مدت یا میان مدت به ارز از محل حساب ذخیره ارزی (حسب مورد)

بد: حساب سود سالهای آینده تسهیلات اعطائی به ارز از محل حساب ذخیره ارزی (٤/٥٪ سهم سود بانک + ۳٪ سهم سود دولت) به تفکیک در دفاتر معین

بس: حساب سود معوق تسهیلات اعطائی به ارز از محل حساب ذخیره ارزی (٤/٥٪ سهم سود بانک + ۳٪ سهم سود دولت) به تفکیک در دفاتر معین

د) اعطای تسهیلات به ارز به واردکنندگان کالا و خدمات، حسب مورد در قالب عقود: فروش اقساطی، جعاله و مشارکت مدنی صورت می پذیرد و اسناد حسابداری حسابهای مربوطه در این دستورالعمل بایستی تحت عنوان فروش اقساطی، جعاله و مشارکت مدنی از محل حساب ذخیره ارزی در دفاتر معین ثبت گردد.

هـ) بدیهی است در صورت دریافت وثایق و تضمینات عملیات مربوط طبق روشهای متداول بانکها در حسابهای انتظامی مربوطه ثبت و شناسایی گردد.

و) سرفصل های جدید مورد نیاز توسط اداره اطلاعات بانکی به آن بانک ابلاغ خواهد شد.

شماره: مب/ ۱۲۵۸ سقف فردی تسهیلات اعطائی بانکها به مشتریان به چهل میلیون ریال افزایش می یابد

تاریخ : ۲۸/۱۱/۱۳۸۰

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانکهای تجاری و تخصصی دولتی (به استثنای بانکهای توسعه صادرات ایران و صنعت و معدن) ارسال گردید.

براساس بندهای "۱- ب" و "۱- ج" مصوبه نهصد و شصت و یکمین جلسه شورای پول و اعتبار در ارتباط با تعیین سقف فردی تسهیلات اعطائی بانکها برای مسکن به استحضار می‌رساند:

سقف فردی تسهیلات اعطائی بانکها به مشتریان به چهل میلیون ریال افزایش می‌یابد.

توضیح اینکه سقف فردی فوق، سقف مربوط به دوران فروش اقساطی برای هر واحد مسکونی است وتسهیلات دوران مشارکت‌مدنی محدودبه سقف فوق‌الذکر نیست و بانکها در مورد مبلغ تسهیلات اعطائی در دوره مشارکت (احداث ساختمان) باتوجه به سایر مقررات و ضوابط ابلاغی، اتخاذ تصمیم خواهندنمود.

خواهشمند است مقرر فرمایند مراتب را جهت اجرا به واحدهای ذیربط ابلاغ نمایند./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم محمود مرتضوی

۱۶-۱۶۱۵ ۳۸۱۶

شماره: مب/۱۳۰۹ دستورالعمل نحوه تسعیر مانده حساب دارائیها و بدهیهای ارزی بانکها در اجرای طرح یکسان‌سازی نرخ ارز در ابتدای سال ۱۳۸۱

تاریخ: ۱۸/۱۲/۱۳۸۰

بسمه تعالي

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای تجاری و تخصصی دولتی ارسال گردید.

در اجرای طرح یکسان‌سازی نرخ ارز بدینوسیله نحوه تسعیر مانده حساب دارائیها و بدهیهای ارزی آنبانک و همچنین چگونگی ثبت مابه‌التفاوت ریالی ناشی از تغییر برابری قانونی نرخ اسعار به ریال در حسابهای مربوطه، به شرح دستورالعمل پیوست، ارسال می‌گردد.

خواهشمنداست مقرر فرمایند دستورالعمل مذکور را جهت اجرا به واحدهای ذیربط ابلاغ نمایند.

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

پیوست بخشنامه شماره ۱۳۰۹ مورخ ۱۸/۱۲/۱۳۸۰

۳ صفحه

بسمه تعالی

دستورالعمل نحوه تسعیر مانده حساب دارائیها و بدهیهای ارزی بانکها در اجرای طرح یکسان‌سازی نرخ ارز در ابتدای سال ۱۳۸۱

نسبت به اجرای مفاد کلیه دستورالعملهای صادره توسط این بانک در سال ۱۳۸۰، پیرامون آماده‌سازی حسابهای ارزی برای تسهیل در انجام عملیات سیستم نرخ ارز یکسان و همچنین تسعیر مانده حسابهای ارزی دفتر کل داخل کشور در پایان سال مالی مذکور براساس مندرجات بخشنامه شماره نب/۲٤٥۷ مورخ ۸/۱۲/۱۳٥٥ اداره نظارت بر بانکها اطمینان حاصل شود.

در ابتدای سال ۱۳۸۱ متعاقب تهیه و تنظیم تراز افتتاحیه بلافاصله کلیه دارائیها و بدهیهای ارزی بلندمدت (که وفق بخشنامه نب/۲٤٥۷ مورخ ۸/۱۲/۱۳٥٥ اداره نظارت بر امور بانکها با نرخهای تاریخی ثبت و نگهداری می‌شوند) با نرخهای فروش شناور آخرین روز کاری (نرخ فروش رسمی ارز براساس نرخنامه اداره بین‌الملل بانک مرکزی) سال ۱۳۸۰ تسعیر و مابه‌التفاوت حاصله و مانده حساب ذخیره ناشی از تعدیلات و نوسانات نرخ ارز به حساب نتیجه معاملات ارزی بانک منظور شود.

کلیه عملیات اجرایی تسعیر باید در اولین روز کاری سال ۱۳۸۱ پس از ثبت تراز افتتاحیه در دفاتر مالی و پس از اجرای بند ۲ فوق‌الذکر و قبل از ثبت هرگونه رویداد مالی دیگر انجام شود.

مانده حساب داراییها و بدهیهای ارزی اعم از کوتاه‌مدت و بلندمدت (با رعایت مفاد بند ۲ فوق) به تفکیک اسعار تشکیل‌دهنده آنها، باید به نرخ مرجع اولین روز کاری سال ۱۳۸۱ (که متعاقباً از طریق این بانک اعلام می‌گردد) تسعیر گردد.

لازم به یادآوری است:

الف- مانده حساب سهام و مشارکتهای خارجی نیز باید به تفکیک هر ارز با رقم ارزی تاریخی و با نرخ مرجع ابتدای سال ۱۳۸۱ تسعیر گردد. چنانچه برای حساب فوق، حساب ذخیره ارزی بابت کاهش در ارزش ارزی تا پایان سال ۱۳۸۰ ایجاد گردیده است، مانده اینگونه حسابها نیز باید تسعیر شود.

ب- مانده حساب سرمایه پرداخت شده به شعب خارج از کشور نیز باید به تفکیک هر ارز و با نرخ مرجع ابتدای سال ۱۳۸۱ تسعیر گردد. متعاقباً هنگام تلفیق تراز بانک با تراز شعب خارج از کشور اقلام ارزی دارائیها و بدهیهای ارزی خلاصه دفتر کل کلیه شعب خارج از کشور (به تفکیک هر ارز) با نرخ مرجع مذکور تسعیر می‌شود.

مابه‌التفاوت ریالی ناشی از اجرای طرح یکسان‌سازی در حسابی تحت عوان "نتیجه تغییرات ناشی از برابریهای قانونی نرخ ارز" (نحوه تسویه مانده حساب یادشده بعداً اعلام خواهدشد.) منعکس گردد.

مانده حسابهای واسطه مورد استفاده (مانند بدهکاران و بستانکاران داخلی و موقت به ریال) جهت ثبت و نگهداری مابه‌التفاوت نرخ ارزهای بالاتر از نرخ شناور، در ابتدای سال ۱۳۸۱، طبق بخشنامه شماره مب٦٤٤ مورخ ۲۲/٦/۱۳۸۰ معین به معین (باتوجه به معادل ارزی آنها) از محل "حساب نتیجه تغییرات ناشی از برابریهای قانونی نرخ ارز" تسویه گردد.

اسناد حسابداری مربوط به عملیات ارزی با والور سال ۱۳۸۰ که پس از تاریخ ۱/۱/۱۳۸۱ توسط آن بانک دریافت می‌گردد نیز باید براساس مراتب یادشده بالا تسعیر شوند.

مانده حسابهای تعهدات بانک و تعهدات مشتریان بابت اعتبارات اسنادی گشایش شده، ضمانتنامه‌های ارزی صادره و سایر حسابهای تعهدات مربوط به فعالیتهای ارزی، با نرخ انتظامی سال ۱۳۸۱ که همزمان با اعلام نرخ مرجع، در اولین روز کار سال آتی از طریق این بانک اعلام خواهدشد، به طرفیت یکدیگر تسعیر گردد.

مانده حسابهای انتظامی مربوط به فعالیتهای ارزی نیز بشرح بند ۸ تسعیر گردد.

"حساب نتیجه تغییرات ناشی از برابریهای قانونی نرخ ارز" صرفاً مربوط به ثبت مابه‌التفاوت ریالی ناشی از اجرای عملیات سیستم نرخ ارز یکسان در ابتدای سال ۱۳۸۱ (مابه‌التفاوت نرخ شناور پایان سال ۱۳۸۰ و نرخ مرجع اولین روز کاری سال ۱۳۸۱) در رابطه با تسعیر مانده حساب داراییها و بدهیهای ارزی آن بانک بوده و به هیچ‌وجه نباید تفاوت نرخ ارز ناشی از عملیات ارزی بعد از تاریخ مذکور در آن منعکس شود.

ترتیب پرداخت مابه‌التفاوتهای اعتبارات اسنادی و بروات ارزی گشایش یافته با نرخهای شناور و صادراتی تا نرخ مرجع ابتدای سال ۱۳۸۱ به بانکها، طبق فرمهایی که متعاقباً این بانک ارسال خواهدنمود صورت خواهدپذیرفت.

بدیهی است مسئولیت کلیه امور مربوط به تسعیر فوق از قبیل: تشخیص دقیق اقلام ارزی، صحت مانده‌ها، رعایت بخشنامه نب/۲٤٥۷ مورخ ۸/۱۲/۱۳٥٥ نظارت بر امور بانکها، اجرای صحیح بند ۲ این دستورالعمل، انتقال صحیح اقلام ارزی و ... بعهده آنبانک است.

شماره: مب/ ۱۳۴۲ ضوابط مربوط به سرمایه‌گذاری در سرمایه شرکتها و خرید اوراق بهادار

تاریخ : ۲۷/۱۲/۱۳۸۰

«بسمه تعالي»

بانک

بدینوسیله ضوابط مربوط به سرمایه‌گذاری در سرمایه شرکتها و خرید اوراق بهادار توسط آن بانک ارسال می‌گردد. مقتضی است دستور فرمایید اقدامات لازم جهت اجرای مناسب موارد زیر در آن بانک انجام شود:

حداکثر میزان مشارکت در سرمایه یک شرکت توسط آن بانک تابع مقررات مندرج در دستورالعمل اجرایی مشارکت حقوقی می‌باشد.

تبصره- خرید سهام و سرمایه‌گذاری در سرمایه یک شرکت خارجی ضمن رعایت حداکثر فوق، در هر مورد موکول به تایید قبلی بانک مرکزی است.

مجموع خالص مبالغ پرداختی (پس از کسر ذخیره کاهش ارزش سهام) بابت خرید سهام و مشارکت در سرمایه یک شرکت و خرید اوراق مشارکت و یا معادل ریالی اوراق بهادار ارزی صادره یک شرکت نباید از ۱۰ درصد پایه سرمایه آن بانک تجاوز نماید.

تبصره- خرید اوراق بهادار خارجی در هر مورد موکول به تایید قبلی بانک مرکزی است.

مجموع خالص مبالغ پرداختی (پس از کسر ذخیره کاهش ارزش سهام) بابت مشارکت حقوقی، سرمایه‌گذاری مستقیم، اوراق مشارکت، معادل ریالی سهام و مشارکتهای خارجی و اوراق بهادار ارزی نباید از ۳۰ درصد پایه سرمایه آن بانک تجاوز نماید.

تبصره – خرید اوراق مشارکتی که بازپرداخت آن توسط یک بانک دولتی تضمین شده است مشمول ضوابط این بند نمی‌گردد.

خرید اوراق مشارکت و یا اوراق بهاداری که بازپرداخت آن از طرف دولت و یا بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تضمین شده است، تا اطلاع ثانوی مشمول ضوابط بندهای ۲ و ۳ نمی‌گردد. معهذا رعایت تبصره بند ۲ ضروری است.

تجاوز از حدود مقرر در بندهای ۲ و ۳ فوق چنانچه صرفاً به دلیل روش حسابداری اتخاذ شده در آن بانک (روش ارزش ویژه) باشد قابل قبول می‌باشد. مشروط بر این که هیچ مبلغی از این بابت توسط بانک پرداخت نشده و تنها ارزش دفتری سرمایه‌گذاری تغییر کرده باشد.

خواهشمند است ضمن ابلاغ موارد فوق به واحدهای ذیربط، دستور فرمایید سیاست ذخیره‌گیری برای سرمایه‌گذاریها را، با توجه به کلیه موارد مربوط (اعم از حرکت کلی اقتصاد کشور، وضعیت خاص شرکت و تحولات بورس اوراق بهادار) تعیین نموده و یک نسخه از آن را به این اداره ارسال دارند. بدیهی است انجام هرگونه سرمایه‌گذاری قبل از اعلام سیاست محاسبه ذخیره، توسط آن بانک ممنوع می‌باشد.

شماره: مب/ ۱۳۴۳ نرخ سپرده قانونی برای سپرده های مختلف، نرخ سود علی‌الحساب سپرده ها و نرخ سود مورد انتظار تسهیلات اعطایی

تاریخ : ۲۷/۱۲/۱۳۸۰

«بسمه تعالي»

بانک

بدینوسیله نرخ سپرده قانونی برای سپرده‌های مختلف، نرخ سود علی‌الحساب سپرده‌ها و نرخ سود مورد انتظار تسهیلات اعطایی ان بانک را جهت اجرا به شرح زیر به اطلاع می‌رساند:

الف) نرخ‌های سپرده قانونی مربوط به انواع سپرده‌ها

سپرده‌های دیداری[۴]	**۲۰ درصد**
سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز	**۲۰ درصد**
سپرده‌های سرمایه‌گذاری کوتاه مدت	**۱۵ درصد**
سپرده‌های سرمایه‌گذاری کوتاه مدت ویژه (٦ ماهه)	**۱۵ درصد**
سپرده‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت یکساله	**۱۵ درصد**
سپرده‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت دو ساله و بالاتر	**۱۰ درصد**
سایر سپرده‌ها[۵]	**۲۵ درصد**

۱- سپرده‌های دیداری شامل سپرده‌های قرض‌الحسنه جاری، بستانکاران موقت، مانده‌های مطالبه نشده، حوالیه‌های عهده ما، وجوه اداره شده مصرف نشده، خالص انواع چکهای فروخته شده .... می‌باشد.

۲- شامل سپرده‌های نقدی دریافتی بابت صدور ضمانت‌نامه، پیش‌دریافت بابت معاملات، پیش‌دریافت از مشتریان بابت گشایش اعتبارات اسنادی ... می‌باشد.

ب) نرخ سود علی‌الحساب سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار

تعیین نرخ سود علی‌الحساب انواع سپرده‌ها در اختیار آن بانک است، لیکن قویاً توصیه می‌شود آن بانک نرخ سود علی‌الحساب سپرده‌ها را حداکثر ۲ الی ۳ درصد بالاتر از نرخهای سود مصوب شورای پول و اعتبار برای بانکهای دولتی، تعیین نموده و زمینه رقابت سالم بین بانکهای غیردولتی را تقویت نماید.

ضمناً جهت مزید اطلاع تصمیمات اتخاذ شده در نهصد و پنجاه و چهارمین جلسه مورخ ۱۶/۲/۱۳۸۰ شورای پول و اعتبار درخصوص نرخ سود علی‌الحساب سپرده‌های سرمایه‌گذاری در بانکهای دولتی در ضمیمه آورده شده است.

همچنین لازم است پس از پایان سال مالی و تعیین سود نهایی بانک، مابه‌التفاوت سود علی‌الحساب پرداختی و سود واقعی به ترتیب تعیین شده در قانون عملیات بانکی بدون‌ربا و آئین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های آن با مشتریان تسویه گردد.

ج) نرخهای سود مورد انتظار تسهیلات اعطایی

تعیین نرخهای سود مورد انتظار تسهیلات اعطایی به عهده آن بانک می‌باشد. توجه خواهند داشت نرخهای سود علی‌الحساب سپرده‌های سرمایه‌گذاری و همچنین نرخهای سود مورد انتظار تسهیلات اعطایی باید به طور شفاف و روشن به آگاهی مشتریان رسانده شود به طوریکه مشتری در حین امضای قرارداد کاملاً متوجه نرخ سود مبنای قرارداد باشد.

مقتضی است دستور فرمایید موارد فوق به واحدهای ذیربط ابلاغ شده و برحسن اجرای آن نظارت گردد. همچنین مقرر فرمایید یک نسخه از دستورالعمل داخلی آن بانک را که جهت اجرای صحیح موارد فوق تهیه می‌شود، به این اداره ارسال دارند.

ضمیمه:

تصمیمات اتخاذ شده در نهصد و پنجاه و چهارمین جلسه مورخ ۱۶/۲/۱۳۸۰ شورای پول و اعتبار درخصوص نرخ سود علی‌الحساب سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار بانکهای دولتی جهت اطلاع به شرح زیر می‌باشد:

نرخ سود علی‌الحساب سپرده‌های سرمایه‌گذاری

سپرده سرمایه‌گذاری	درصد در سال
کوتاه مدت	۷
یکساله	۱۳
پنجساله	۱۷

به منظور ایجاد انگیزه رقابت بین بانکها، به آن بانک آزادی عمل داده می‌شود که نرخهای سود علی‌الحساب سپرده‌های سرمایه‌گذاری ۲، ۳ و ٤ ساله را در محدوده ۱۳ تا ۱۷ درصد راساً تعیین نماید.

ضمناً نرخ سود علی‌الحساب سپرده‌های سرمایه‌گذاری کوتاه مدت ویژه ٦ ماهه برای بانکهای دولتی ۹ درصد می‌باشد.

شماره: مب/۱۳۴۴ ضوابط تاسیس بانک غیردولتی

تاریخ: ۲۷/۱۲/۱۳۸۰

بسمه تعالي

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای غیردولتی ارسال گردید.

بدینوسیله به استناد تبصره ۲ ماده ۲٦ "ضوابط تاسیس بانک غیردولتی" مقررات زیر به منظور تعیین حد مجاز تسهیلات اعطایی به اشخاص حقیقی و حقوقی اعلام می‌گردد:

حداکثر تسهیلات پرداختی توسط آنبانک به یک شخص حقوقی معادل ۱۰ درصد پایه سرمایه و به یک شخص حقیقی معادل ۱ درصد پایه سرمایه آنبانک می‌باشد.*

اعطای تسهیلات به مجموعه شرکتهای عضو یک گروه شرکتها حداکثر معادل ۲ برابر حد فوق (۲۰ درصد پایه سرمایه) می‌باشد.

اعطای تسهیلات به شرکتهایی که آنبانک مالک حداقل ۱۰ درصد سهام آنهاست حداکثر تا ۵ درصد پایه سرمایه آن بانک مجاز است.

تسهیلات اعطایی با مبالغ بیش از ۵ درصد پایه سرمایه، تسهیلات کلان نامیده می‌شود. جمع مانده پرداخت شده این دسته تسهیلات در هیچ زمان نباید از ۵ برابر پایه سرمایه بانک تجاوز نماید.

آن بانک موظف است با مطالعاتی که در بخشهای مختلف اقتصادی انجام می‌دهد سیاست توزیع بخشی اعتبارات خود را به نحوی طراحی نماید که ریسک بخشی اعتبارات به حداقل ممکن کاهش داده شود.

لازم است آن بانک سیاست اعتباری خود را، براساس محورهای فوق، در قالب مقررات داخلی جامع و مانع تدوین نموده و در اختیار واحدهای اجرایی قرار دهد. همچنین تدوین و اعمال کنترلهای داخلی کافی جهت اطمینان از کنترل و رعایت حدود مقرر در فوق از وظایف آن مدیریت محترم است.

---

* نحوه محاسبه پایه سرمایه طبق جدول پیوست خواهدبود.

مقتضی است ضمن معرفی عضو هیات مدیره ناظر بر بخش اعتبارات و تسهیلات اعطایی، دستور فرمائید موارد فوق به واحدهای ذیربط ابلاغ شده و بر اجرای آنها نظارت کافی معمول گردد. ارسال یک نسخه مقررات داخلی صدرالذکر (شامل کنترلهای داخلی) به این اداره موجب امتنان است./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **محمود مرتضوی**

۱۶۱۵-۱۶ **۳۸۱۶**

۸۰/۱۲/۱۸ احدی.ص

پیوست بخشنامه شماره ۱۳۴۴ مورخ ۲۷/۱۲/۱۳۸۰

یک صفحه

فرم محاسبه پایه سرمایه

در پایان سه ماهه ..... سال .....

ارقام بر حسب میلیون

ریال

الف –سرمایه درجه یک:	**پایان ۳ ماهه ...**	**پایان ۳ ماهه قبل**
سرمایه پرداخت شده		
اندوخته‌ها (قانونی، احتیاطی و ...)		
سود (زیان) انباشته		
سود (زیان) سالجاری		
جمع الف:		
ب – سرمایه درجه دو:		
ذخایر مطالبات مشکوک‌الوصول عمومی		
تسهیلات بلندمدت دریافتی از سهامداران		
جمع ب		
پایه سرمایه: (الف) + (ب)		

ملاحظات:

ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول عمومی حداکثر تا سقف ۱/۲۵ درصد دارائیهای موزون شده برحسب ریسک قابل قبول است.

تسهیلات بلندمدت دریافتی از سهامداران تسهیلاتی است که حداقل ۵ سال به سررسید آنها مانده باشد.

مجموع سرمایه درجه دو برای محاسبه پایه سرمایه حداکثر معادل مجموع سرمایه درجه یک قابل قبول است.

شماره: مب/۱۳۴دستورالعمل مربوط به ضوابط نظارتی و کنترلی وضعیت باز ارزی

تاریخ:۷/۱۲/۱۳۸۰

بسمه تعالي

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای تجاری و تخصصی دولتی، غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی ارسال گردید.

احتراماً، به پیوست "دستورالعمل مربوط به ضوابط نظارتی و کنترلی وضعیت باز ارزی" ایفاد می‌گردد. خواهشمنداست دستور فرمائید دستورالعمل یادشده جهت اجرا از ابتدای سال ۱۳۸۱، به کلیه واحدهای ذیربط ابلاغ شده و برحسن اجرای آن نظارت کافی معمول گردد. همچنین لازم است مقررات داخلی مندرج در ماده ۹ دستورالعمل باتوجه به ویژگیها و اولویتهای آن بانک (موسسه اعتباری) در اسرع وقت تدوین شده و پس از تصویب هیات مدیره آنبانک جهت بررسی به این مدیریت ارسال گردد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم حمید تهرانفر

۱۶-۱۶۱۵ ۳۸۱۶

بسمه تعالي

دستورالعمل مربوط به ضوابط نظارتی و کنترلی وضعیت باز ارزی

باتوجه به تحولات بازار ارزی در سال آینده و جایگزینی بازار بین بانکی بجای روشهای جاری تخصیص ارز لازم است بانکها دارائیها و بدهیها و همچنین تعهدات ارزی خود را به نحوی کنترل نمایند که ریسک حاصل از نوسانات نرخ ارز را در فعالیت خود به حداقل ممکن کاهش دهند و در عین حال تعهدات ارزی کشور را در محدوده مقدورات ارزی کنترل نمایند به نحوی که تعادل تراز پرداختهای کشور حفظ گردد.

بدین منظور بانکها و موسسات اعتبار مجاز باید ضوابط ذیل را دقیقاً به مورد اجرا گذارده و بر نحوه رعایت آن نظارت کافی مبذول دارند.

ماده ۱- تعاریف.

معانی عبارتهای مذکور در این دستورالعمل به شرح زیر می‌باشد:

بانک: کلیه بانکهایی که براساس لایحه قانونی نحوه اداره امور بانکها، قانون پولی و بانکی کشور و قانون اجازه تاسیس بانکهای غیردولتی و با مجوز رسمی بانک مرکزی تاسیس شده و در ایران فعالیت می‌نمایند. به منظور رعایت اختصار، ازنظر این دستورالعمل موسسات اعتباری غیربانکی که با مجوز بانک مرکزی تاسیس شده و دارای مجوز عملیات ارزی می‌باشند نیز شامل این تعریف می‌شوند.

دارائی‌ها و بدهی‌های ارزی: عبارت است از کلیه دارائی‌ها و بدهی‌های ارزی بانک[1]

اقلام ارزی زیر خط ترازنامه عبارتند از:

الف- حسابهای تعهدات ارزی اعم از تعهدات بابت قراردادهای منعقده برای تسهیلات و معاملات و یا تعهدات بابت گشایش اعتبارات اسنادی و صدور ضمانتنامه‌ها که ممکن است مطالبات و یا بدهی‌های ارزی را در آینده ایجاد نمایند.

۱- مطابق پیوست شماره ۱.

ب- انواع تعهدات ارزی بابت اعتبارات اسنادی تائید شده ضمانتنامه‌های بانکی ارزی متقابل، و تضمین اوراق مشارکت ارزی صادره، معاملات سلف و سایر تعهدات مشابه.[1]

پایه سرمایه: عبارتست از مجموع سرمایه پرداخت شده و اندوخته‌ها و ذخائر بانک به شرح مندرج در پیوست شماره ۳.

وضعیت باز ارزی یک ارز عبارتست از ارزش مطلق مجموع اقلام زیر:

الف- معادل ریالی مابه‌التفاوت بین دارائیها و بدهی‌های ارزی به هر ارز که در بالای خط ترازنامه ثبت می‌شود.

ب- معادل ریالی مابه‌التفاوت بین تعهدات بانک و تعهدات مشتریان به هر ارز که در حسابهای زیر خط ترازنامه ثبت می‌شود.[2]

وضعیت باز ارزی برای کلیه ارزها: عبارتست از ارزش مطلق مجموع اقلام زیر:

الف- معادل ریالی مابه‌التفاوت بین دارائیها و بدهی‌های ارزی، که در بالای خط "ترازنامه" ثبت می‌شود.[2]

وضعیت باز مثبت: برای یک ارز عبارتست از وضعیتی که معادل ریالی مجموع دارائیها و تعهدات مشتریان بانک به هر ارز بیشتر از معادل ریالی مجموع بدهیها و تعهدات آن بانک به همان ارز باشد. وضعیت باز مثبت برای کلیه ارزها عبارتست از وضعیت ارزی بانک چنانچه معادل ریالی مجموع دارائیها و تعهدات ارزی مشتریان آن بانک بیشتر از معادل ریالی مجموع بدهیها و تعهدات ارزی آن بانک باشد.

وضعیت باز منفی: برای یک ارز عبارتست از وضعیتی که معادل ریالی مجموع دارائیها و تعهدات ارزی مشتریان بانک به هر ارز کمتر از معادل ریالی مجموع بدهیها و تعهدات آن بانک به همان ارز باشد. وضعیت باز منفی برای کلیه ارزها عبارتست از وضعیت ارزی بانک چنانچه معادل ریالی مجموع دارائیها و تعهدات ارزی مشتریان آن بانک کمتر از معادل ریالی مجموع بدهیها و تعهدات ارزی بانک باشد.

نرخ تبدیل: عبارتست از نرخ تبدیل هر ارز به ریال (بمنظور احتساب وضعیت باز ارزی) که روزانه بعنوان نرخ مرجع توسط بانک مرکزی اعلام می‌شود.

۱- مطابق پیوست شماره ۲.

۲- باتوجه به روش ثبت حسابداری اقلام زیرخط ترازنامه توسط واحدهای بانکی در ایران، درحال حاضر این اقلام تاثیری در وضعیت ارزی واحدهای بانکی ندارد لیکن پس از تغییر روش ثبت حسابداری، این اقلام می بایست درمحاسبه وضعیت ارزی منظور شوند.

ماده ۲- حد مجاز وضعیت باز

حد مجاز وضعیت باز برای هر ارز (مثبت یا منفی) حداکثر به میزان ۱۰ درصد پایه سرمایه بانک می‌باشد.

حد مجاز وضعیت باز برای مجموع ارزها (مثبت یا منفی) حداکثر به میزان ۳۰ درصد پایه سرمایه بانک می‌باشد.

در محاسبه حدهای مجاز فوق حساب سرمایه پرداختی به شعب خارج و حساب سهام و مشارکتهای خارجی منظور نمی‌شود. حد مجاز حسابهای یادشده معادل درصد پایه سرمایه آن بانک خواهدبود.[1]

ماده ۳-

وضعیت باز مذکور در بندهای ۱-۲ و ۲-۲ فوق‌الذکر باید برای کلیه واحدهای اجرایی داخل کشور (شعب و ادارات مرکزی بانکها) محاسبه گردد.

ماده ٤-

بانک مکلف است "وضعیت باز" ارزی خود را در پایان هر روز محاسبه نموده و مورد کنترل قرار دهد.

ماده ٥-

بانک مکلف است گزارش وضعیت باز ارزی خود را در پایان هر ماه همراه با خلاصه دفتر کل و سایر گزارشات مالی حداکثر تا پانزدهم ماه بعد به بانک مرکزی ارائه نماید.

ماده ٦-

گزارش مذکور در ماده ٥ باید طبق فرم پیوست شماره ٤ تهیه و توسط عضو هیئت مدیره ناظر بر بخش ارزی امضاء شود.

ماده ۷-

معادل ریالی تعهدات ایجاد شده بانک بابت گشایش اعتبارات اسنادی، ثبت سفارش بروات اسنادی و بدهی بانک بابت اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار (تمام موارد) در هر زمان توسط هر بانک به کلیه ارزها نمی‌تواند از ..... برابر پایه سرمایه آن بانک تجاوز نماید.[1]

۱- این رقم برای بانکهای مختلف متفاوت است و حد مجاز هر بانک متعاقباً اعلام خواهدشد.

ماده ۸-

بانکهایی که در شروع سال ۸۱ دارای وضعیت باز ارزی بالاتری از حدود مجاز تعیین شده می‌باشند مکلفند ظرف مدت ٦ ماه خود را به حدود مورد نظر برسانند. چنانچه هر بانک بنابر دلایل قابل توجیه، در اجرای حدود تعیین شده با مشکل مواجه می‌باشد لازم است دلایل و توجیهات خود را کتباً به این بانک منعکس نماید تا پس از انجام بررسیهای لازم درصورت لزوم در سقفهای تعیین شده برای آن بانک تجدید نظر گردد.

ماده ۹-

بانک موظف است در چارچوب این دستورالعمل و به منظور کنترل و هدایت صحیح فعالیتهای ارزی و به حداقل رساندن ریسک ارزی خود نسبت به تدوین مقررات داخلی جامع اقدام نماید. در این مقررات باید ضمن رعایت دقیق مقررات و ضوابط اجرایی عملیات بین بانکی بازار تهران به ویژه بندهای ۲- ٤ و ٤-۳ این مقررات، ضرورت مدیریت صحیح نقدینگی ارزی نیز مورد توجه قرار گیرد. مقررات مذکور باید پس از تصویب هیات مدیره بانک و تائید این بانک به مورد اجراء گذارده شود.

ماده ۱۰-

ادامه فعالیت بانک‌ها و موسسات اعتباری در بازار ارز بین بانکی پس از پایان شهریور ۱۳۸۱ منوط به احراز رعایت این دستورالعمل و سایر مقررات و دستورالعمل‌های ابلاغ شده درخصوص انجام معاملات در بازار ارزی بین بانکی از سوی این بانک خواهدبود.

۱- رقم متعاقباً اعلام می‌شود.

پیوست شماره ۱

دارائیهای ارزی

کد حساب عنوان حساب

۳/۱/۰۰۳۰ حساب اسکناس و نقود بیگانه

۳/۱/۰۰۴۰ حساب وجوه در راه / ارز

۳/۱/۰۱۴۵ حساب سپرده ارزی دیداری نزد بانک مرکزی

۳/۱/۰۱۸۵ حساب سپرده ارزی مدت‌دار نزد بانک مرکزی

۳/۱/۰۱۵۰ حساب سپرده‌های ارزی دیداری نزد بانکهای داخلی

۳/۱/۰۱۶۰ حساب سپرده‌های ارزی دیداری نزد بانکهای خارجی

۳/۱/۰۱۷۰ حساب سپرده‌های ارزی پوششی نزد بانکهای خارجی

۳/۱/۰۱۹۰ حساب سپرده‌های ارزی مدت‌دار نزد بانکهای داخلی

۳/۱/۰۲۰۰ حساب سپرده‌های ارزی مدت‌دار نزد بانکهای خارجی

۳/۱/۰۲۵۰ حساب وام و اعتبار ارزی به بانکهای خارجی

۳/۱/۰۲۳۵ حساب وام اعطایی به ارز

۳/۱/۰۵۹۰ حساب خرید دین / اسناد و بروات ارزی

۳/۱/۰۷۸۵ حساب بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی و بروات مدت‌دار به ارز

۰۹۲۰/۱/۳ حساب اسناد و بروات ارزی واخواست شده

۳/۱/۱۰۵۰ حساب مطالبات معوق / ارز

۳/۱/۱۰۵۵ حساب مطالبات سررسید گذشته / ارز

۳/۱/۰۲۷۰ حساب اوراق بهادار ارزی

۳/۱/۱۰۶۰ حساب سهام و مشارکتهای خارجی

۳/۱/۱۱۸۰ حساب بدهکاران موقت / ارز

۳/۱/۰۲۳۱ حساب تسهیلات اعطایی کوتاه مدت به ارز / دولتی

۳/۱/۰۲۳۲ حساب تسهیلات اعطایی میان مدت به ارز / دولتی

۳/۱/۰۲۳۳ حساب تسهیلات اعطایی کوتاه مدت به ارز / غیردولتی

۳/۱/۰۲۳٤ حساب تسهیلات اعطایی میان مدت به ارز / غیردولتی

۳/۱/۱۰٤۱ حساب مطالبات سررسیدگذشته تسهیلات به ارز / دولتی

۳/۱/۱۰٤۲ حساب مطالبات سررسید گذشته تسهیلات به ارز / غیردولتی

۳/۱/۱۰٤۳ حساب مطالبات معوق تسهیلات به ارز / دولتی

۳/۱/۱۰٤٤ حساب مطالبات معوق تسهیلات به ارز / غیردولتی

۳/۱/۱۲۰۰ حساب شعب / ارز

۳/۱/۱۲۲۰ حساب مرکز / ارز

۳/۱/۱۲۳۰ حساب وضعیت ارزی[11]

۳/۱/۱۱٦۰ حساب بدهکاران داخلی / ارزی

۳/۱/۰۱٤۰ حساب سپرده‌های ارزی دیداری نزد شعب خارج

۳/۱/۱۰۷۰ حساب سرمایه پرداختی به شعب خارج / به ارز

۳/۱/۰۱۸۰ حساب سپرده‌های ارزی مدت‌دار نزد شعب خارج

۳/۱/۰۲٤۰ حساب وام و اعتبار ارزی به شعب خارج

بدهیهای ارزی

کد حساب عنوان حساب

۳/۲/۰۱۷۵ حساب سپرده ارزی دیداری بانک مرکزی

۳/۲/۰۱۹۵ حساب سپرده ارزی مدت‌دار بانک مرکزی

۳/۲/۰۱۸۰ حساب سپرده ارزی دیداری بانکهای ایرانی

۳/۲/۰۲۰۰ حساب سپرده ارزی مدت‌دار بانکهای ایرانی

۳/۲/۰۱۹۰ حساب سپرده ارزی دیداری بانکهای خارجی

۳/۲/۰۲۱۰ حساب سپرده ارزی مدت‌دار بانکهای خارجی

۳/۲/۰۲۸۰ حساب بدهی به بانکهای خارجی – حساب جاری

۱- این حساب جایگزین حساب معاملات ارزی گردیده است.

۳/۲/۰۲۸۵ حساب تسهیلات دریافتی از بانکهای خارجی بابت یوزانسهای داخلی به ارز

۳/۲/۰۰۲۰ حساب سپرده قرض‌الحسنه جاری / ارزی

۳/۲/۰۳۳۰ حساب حواله‌های عهده ما / ارز

۳/۲/۰۳۵۰ حساب مانده‌های مطالبه نشده به ارز

۳/۲/۰٦٦۰ حساب بستانکاران موقت / ارز

۳/۲/۰۰۷۰ حساب سپرده قرض‌الحسنه پس‌انداز / ارزی

۳/۲/۰۱۱۰ حساب سپرده مدت‌دار ارزی

۳/۲/۰۳۸۰ حساب سپرده نقدی ضمانت‌نامه‌ها / به ارز

۳/۲/۰٥٤۰ حساب‌بدهی بانک بابت پذیرش‌اسناد اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار به ارز

۳/۲/۰٥٥٥ حساب سود سالهای آینده تسهیلات اعطائی به ارز / غیردولتی

۳/۲/۰٥٥٦ حساب سود سالهای آینده تسهیلات اعطائی به ارز / دولتی

۳/۲/۰٥۹٥ حساب سود معوق تسهیلات اعطائی به ارز / غیردولتی

۳/۲/۰٥۹٦ حساب سود معوق تسهیلات اعطائی به ارز / دولتی

۳/۲/۰۷۲۰ حساب مرکز / ارز

۳/۲/۰۷۱۰ حساب شعب / ارز

۳/۲/۰٦۷۰ حساب وضعیت ارزی[۱۲]

۳/۲/۰٦٤۰ حساب بستانکاران داخلی / ارز

۳/۲/۰۲۷۰ حساب بدهی به شعب خارج – در حسابجاری

۳/۲/۰۲۷٥ حساب تسهیلات دریافتی از شعبه خارج بابت یوزانسهای داخلی

۳/۲/۰۲۱٥ حساب سپرده ارزی مدت‌دار شعب خارج

۰۲۷۶/۲/۳ حساب بدهی به بانکهای خارجی بابت وامهای ارزی

۳/۲/۰۳٦٤ حساب پیش‌دریافت از مشتریان بابت اعتبارات اسنادی به ارز / دولتی

۳/۲/۰۳٦٥ حساب پیش‌دریافت از مشتریان بابت اعتبارات اسنادی به ارزی/ غیردولتی

۱- این حساب جایگزین حساب معاملات ارزی گردیده است.

۳/۲/۰۷۵۵	حساب وجه التزام دریافتی از محل تسهیلات اعطایی به ارز / غیردولتی
۳/۲/۰۷۵٦	حساب وجه التزام دریافتی از محل تسهیلات اعطایی به ارز / دولتی
۳/۲/۰۷۷۵	حساب سود دریافتی تسهیلات اعطایی به ارز / غیردولتی
۳/۲/۰۷۷٦	حساب سود دریافتی تسهیلات اعطایی به ارز / دولتی
۳/۲/۰۸۰۵	حساب کارمزد تعهد دریافتی تسهیلات اعطایی به ارز / غیردولتی
۳/۲/۰۸۰٦	حساب کارمزد تعهد دریافتی تسهیلات اعطایی به ارز / دولتی

پیوست شماره 2

اقلام زیر خط

کد حساب عنوان حساب

۵/۳/۱/۰۰۱۰ تعهدات مشتریان بابت اعتبارات اسنادی باز شده

۵/۳/۱/۰۱۱۰ طرف تعهدات بانک بابت تائید اعتبارات اسنادی سایر بانکها

۵/۳/۱/۰۰٤۰ تعهدات مشتریان بابت ضمانت‌نامه‌ها و پذیرش‌های صادره به ارز

۵/۳/۱/۰۰۵۰ تعهدات مشتریان بابت ضمانت‌نامه‌های صادره متقابل به ارز

۵/۳/۱/۰۰۸۰ طرف تعهدات بانک بابت قراردادهای استمهالی

۵/۳/۱/۰۱۳۰ طرف تعهدات بانک بابت معاملات سلف ارز

۵/۳/۲/۰۰۱۰ حساب تعهدات بانک بابت اعتبارات اسنادی بازشده

۵/۳/۲/۰۱۱۰ حساب تعهدات بانک بابت تایید اعتبارات اسنادی سایر بانکها

۵/۳/۲/۰۰٤۰ حساب تعهدات بانک بابت ضمانت‌نامه‌های و پذیرش‌های صادره به ارز

۵/۳/۲/۰۰۵۰ حساب تعهدات بانک بابت ضمانت‌نامه‌های صادره متقابل به ارز

۵/۳/۲/۰۰۸۰ حساب تعهدات بانک بابت قراردادهای استمهالی

۵/۳/۲/۳/۰۱۳۰ حساب تعهدات بانک بابت معاملات سلف ارز

۵/۳/۱/۰۰٤۱ تعهدات مشتریان بابت قراردادهای منعقده به ارز

۵/۳/۱/۰۰۹۱ تعهدات سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی بابت تسهیلات از محل حساب ذخیره ارزی.

نام

بانک:

پیوست شماره ۳

فرم محاسبه پایه سرمایه

در پایان سه ماهه ..... سال .....

ارقام بر حسب میلیون ریال

	پایان ۳ ماهه ...	پایان ۳ ماهه قبل
الف –سرمایه درجه یک:		
سرمایه پرداخت شده		
اندوخته‌ها (قانونی، احتیاطی و ...)		
سود (زیان) انباشته		
سود (زیان) سالجاری		
جمع الف:		
ب – سرمایه درجه دو:		
ذخایر مطالبات مشکوک‌الوصول عمومی		
اندوخته تجدید ارزیابی دارائیهای ثابت		
تسهیلات بلندمدت دریافتی از سهامداران		
جمع ب		
پایه سرمایه: (الف) + (ب)		

ملاحظات:

ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول عمومی حداکثر تا سقف ۱/۲۵ درصد دارائیهای موزون شده برحسب ریسک قابل قبول است.

تسهیلات بلندمدت دریافتی از سهامداران تسهیلاتی است که حداقل ۵ سال به سررسید آنها مانده باشد.

مجموع سرمایه درجه دو برای محاسبه پایه سرمایه حداکثر معادل مجموع سرمایه درجه یک قابل قبول است.

پیوست شماره ٤

خالص وضعیت باز ارزی در

پایان ماه ..... سال .....

نام بانک:

شرح / نوع ارز	مانده پایان ماه						
	دلار	پوند	یورو	فرانک سوئیس	ین ژاپن	سایر اسعار	جمع* (معادل ریالی)
الف- اقلام دارایی و بدهی بانک							
الف-۱- لیست دارائیهای ارزی (بدون احتساب سرمایه پرداختی به شعب خارج کشور و حساب سهام و مشارکتهای خارجی) کسر می‌شود:							
الف-۲- لیست بدهیهای ارزی:							
الف-۳- خالص دارائیهای ارزی، بدهیهای ارزی بدون احتساب سرمایه پرداختی به شعب خارج کشور و حساب سهام و مشارکتهای خارجی) (خالص اقلام بالای خط ترازنامه = مابه‌التفاوت "الف-۱" و "الف-۲")							
ب- حسابهای زیرخط ترازنامه							
ب-۱- تعهد مشتریان کسر می‌شود:							
ب-۲- تعهدات بانک							
ب-۳- خالص حسابهای زیرخط ترازنامه (مابه‌التفاوت "ب-۱" و "ب-۲")							
ج- خالص وضعیت باز ارزی بدون احتساب سرمایه پرداختی به شعب خارج کشور و حساب سهام و مشارکتهای خارجی ("الف-۳" + "ب-۳")							
د- حساب سرمایه پرداختی به شعب خارج کشور و حساب سهام و مشارکتهای خارجی							
ه - پایه سرمایه بانک							
و- خالص وضعیت باز ارزی به پایه سرمایه بدون احتساب بند "د" فوق (ج تقسیم بر "ه "(							
ز- حساب سرمایه پرداختی به شعب خارج کشور و حساب سهام و مشارکتهای خارجی به پایه سرمایه ("د" تقسیم بر "ه "(							

امضاء

نام:

سمت:

* اقلام مندرج در این جدول باید به ریال درج شود.

شماره: مب/ ۱۳۵۱ اصلاح بخشنامه مب/۱۲۳۰

تاریخ : ۲۸/۱۲/۱۳۸۰

«بسمه تعالي»

بانک

پیرو بخشنامه شماره مب/ ۱۲۳۰ مورخ ۲۰/۱۱/۱۳۸۰ خواهشمند است مقرر فرمایند اصلاحات زیر را در بخشنامه فوق‌الذکر به عمل آورده، و مراتب جهت اجرا به واحدهای ذیربط ابلاغ نمایند:

اسناد دوم بندهای ب-۱) و ج-۱):

بد: تعهدات مشتریان بابت قراردادهای منعقده.

بس: تعهدات بانک بابت قراردادهای منعقده با مشتریان.

اسناد دوم بندهای ب-۱-۲)، ب-۲-۲)، ج-۱-۲)، ج-۲-۲) بابت برگشت اسناد بند ۱ فوق:

بد: تعهدات بانک بابت قراردادهای منعقده با مشتریان (به میزان اصل مبلغ تسهیلات).

بس: تعهدات مشتریان بابت قراردادهای منعقده (به میزان اصل مبلغ تسهیلات).

شماره: مب/۱۳۶۲اصلاح بخشنامه های مب/۱۲۱۱و مب/۱۳۰۹

تاریخ: ۲۸/۱۲/۱۳۸۰

بسمه تعالي

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای تجاری و تخصصی دولتی ارسال گردید

پیرو بخشنامه‌های شماره مب/۱۲۱۱ مورخ ۱٤/۱۱/۱۳۸۰ و مب/۱۳۰۹ مورخ ۱۸/۱۲/۱۳۸۰ خواهشمنداست مقرر فرمایند اصلاحات زیر را در بخشنامه‌های فوق‌الذکر بعمل آورده و مراتب جهت اجرا به واحدهای ذیربط ابلاغ گردد:

زیرنویس بند ۷ بخشنامه شماره مب/۱۲۱۱ مورخ ۱٤/۱۱/۱۳۸۰ حذف گردد. ضمناً در اجرای بندهای ۷ و ۱۰ بخشنامه مذکور رعایت بند د-۱ بخشنامه شماره ۱۱۹٦/٦۰ مورخ ۲۸/۱۲/۱۳۸۰ اداره سیاستها و مقررات ارزی الزامی است.

بند ۱۱ بخشنامه شماره مب/۱۳۰۹ مورخ ۱۸/۱۲/۱۳۸۰ بشرح زیر تغییر یابد:

"۱۱- ترتیب پرداخت مابه‌التفاوتهای اعتبارات اسنادی و بروات ارزی گشایش یافته با نرخهای شناور و صادراتی تا نرخ روز پرداخت، به بانکها، طبق بخشنامه‌های شماره ۱۱۸۷/٦۰ مورخ ۲۱/۱۲/۱۳۸۰ و شماره ۱۱۹٦/٦۰ مورخ ۲۸/۱۲/۱۳۸۰ اداره سیاستها و مقررات ارزی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران صورت خواهدپذیرفت."

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/۸رخ انتظامی ارزهای عمده جهت صدور اسناد مربوط به حسابهای ارزی انتظامی زیرخط ترازنامه

تاریخ: ۱۳۸۱/۱/۱۰

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای تجاری و تخصصی دولتی ارسال گردید

در مورد بند ۸ بخشنامه شماره مب/ 1309 مورخ ۱۳۸۰/۱۲/۱۸، به پیوست تصویر نامه شماره ح ک/ ۱۷/۸ مورخ ۱۳۸۱/۱/۸ اداره حسابداریکل و بودجه این بانک منضم به تصویر نرخ انتظامی ارزهای عمده جهت صدور اسناد مربوط به حسابهای ارزی انتظامی زیرخط ترازنامه، ارسال می‌گردد. نرخهای مذکور تا اطلاع ثانوی ثابت خواهد بود.

خواهشمند است مقرر فرمایند مراتب سریعاً به واحدهای ذیربط جهت اجرا ابلاغ گردد./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **محمود مرتضوی**

۱۶۱۵-۱۶ **۳۸۱۶**

تاریخ: ۱۳۸۱/۲/۱۸

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای تجاری و تخصصیارسال گردید

پیرو بخشنامه شماره نب/ ٦١٩٦ مورخ ١٣٧٤/٩/٢٢ این بانک منضم به مصوبه هشتصد و پنجاه و ششمین جلسه شورای محترم پول و اعتبار مورخ ١٣٧٤/٩/٤ در رابطه با تصویب "آئین‌نامه اعطای تسهیلات اعتباری به بخش صادرات"، بدینوسیله مصوبات نهصد و هفتاد و ششمین جلسه شورای محترم پول و اعتبار مورخ ۱۳۸۱/۲/۸ را بشرح ذیل به استحضار می‌رساند:

جهت کاستن از میزان سوء استفاده‌های بعمل آمده از تسهیلات اعطایی به بخش صادرات، مقرر گردید که بانکها ضوابط مربوط به سقف فردی تسهیلات اعطایی (موضوع بخشنامه شماره مب/ ٢٥٦ مورخ ۱۳۸۰/۳/۲۸) را در مورد تسهیلات اعتباری به بخش صادرات اعمال نمایند. لازم به ذکر است که تسهیلات اعتباری که صادرکنندگان مطابق با آئین‌نامه اعطای تسهیلات اعتباری به بخش صادرات "بعد از صدور کالا یا خدمات" یا از طریق "ارائه گشایش اعتبار اسنادی غیرقابل برگشت" از بانکها دریافت می‌نمایند کماکان از رعایت ضوابط مرتبط با سقف‌های فردی تسهیلات اعطایی بانکها به اشخاص حقیقی و حقوقی مستثنی می‌باشند.

در رابطه با تبصره ماده ۵ از آئین‌نامه اعطای تسهیلات اعتباری به بخش صادرات مقرر شد، چنانچه استفاده‌کنندگان از تسهیلات اعتباری در بخش صادرات در سررسید تسهیلات، مدارک لازم مبنی بر صدور کالا یا خدمات موض وع تسهیلات را به بانک ارائه ننمایند، نرخ سود اینگونه تسهیلات را بانکها با نرخی معادل ۳ درصد بالاتر از حداقل نرخ سود بخش خدمات و بازرگانی تسویه نمایند.

قراردادهای تسهیلات اعطایی در بخش صادرات به تشخیص بانک و مطابق با قانون عملیات بانکی بدون‌ربا و سایر مقررات موضوعه، قابل تمدید خواهد بود.

ارزش کالاها و خدمات صادراتی برای تسویه تسهیلات اعتباری به نرخ بخش صادرات، براساس میزان واقعی بازگشت ارز حاصل از صدور کالا یا خدمات موضوع تسهیلات به سیستم بانکی، تعیین خواهد شد.

خواهشمند است مقرر فرمایند ضمن ابلاغ این بخشنامه به کلیه واحدهای ذیربط، یک نسخه از ابلاغیه مذکور را نیز جهت اطلاع به این مدیریت کل ارسال فرمایند./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم — حمید تهرانفر

١٦١٥-١٦ — ٣٨١٦

بسمه تعالي

آئین‌نامه اعطای تسهیلات اعتباری به بخش صادرات (پیش‌نویس)

ماده ۱

براساس مفاد فصل سوم قانون عملیات بانکی بدون‌ربا و آئین‌نامه‌های اجرائی به شبکه بانکی کشور اجازه داده می‌شود همه ساله درصد معینی از اعتبارات خود را که توسط شورای پول و اعتبار تعیین می‌شود به بخش صادرات اختصاص دهد.

ماده ۲

تسهیلاتی که بانکها می‌توانند در مراحل مختلف و در چارچوب دستورالعمل‌های موجود و یا بخشنامه‌ها و مصوبات بانک مرکزی به بخش صادرات تخصیص دهند به شرح ذیل است:

الف: اعطاء تسهیلات قبل از صادرات به منظور تهیه و تدارک یا تولید کالای صادراتی و خدمات فنی و مهندسی.

ب: اعطاء تسهیلات بعد از صادرات کالا و خدمات فنی و مهندسی.

تبصره ۱- حداکثر تسهیلات موضوع بند الف درخصوص آن دسته از صادرکنندگانی که بدون گشایش اعتبار اسنادی مبادرت به صادرات کالا یا خدمات فنی و مهندسی می‌نمایند ٦٠٪ ارزش ریالی کالای صادراتی یا خدمات موضوع قرارداد معتبر بوده و در مورد صادرکنندگانی که از طریق گشایش اعتبار اسنادی غیرقابل برگشت مبادرت به صادرات می‌نمایند این حداکثر می‌تواند تا ۹۰٪ افزایش یابد.

تبصره ۲- حداکثر تسهیلات قابل اعطاء به صادرکنندگان موضوع بند ب به شرح زیر است:

چنانچه صادرات بدون گشایش اعتبار اسنادی انجام شده باشد، بانک مجاز است با دریافت اظهارنامه خروج کالا حداکثر معادل ٦٠٪ هم ارز ریالی مبلغ کالاهای صادرشده را (برای تامین سرمایه در گردش صادرکنندگان کالا) از طریق پیش‌خرید ارز حاصل از صادرات به صادرکننده پرداخت نماید.

چنانچه صادرات از طریق گشایش اعتبار اسنادی غیرقابل برگشت انجام گرفته باشد، بانک مجاز است با دریافت اظهارنامه خروجی کالا و در مورد صادرات خدمات در مقابل گواهی پیشرفت یا انجام کار طبق شرایط قرارداد حداکثر معادل ۹۰٪ هم ارز ریالی مبلغ اعتبار را از طریق خرید اسناد یا پیش‌خرید ارز حاصل از صادرات به صادرکننده پرداخت نماید.

ماده ۳

اسناد مورد نیاز بانک برای اعطاء تسهیلات صادراتی:

الف: اظهارنامه خروجی کالا یا گواهی انجام خدمات طبق شرایط قرارداد معتبر برای صادرات خدمات در مورد استفاده از تسهیلات بعد از صادرات.

ب: قرارداد فروش کالا و همچنین هر نوع مدرک و سندی که حاکی از فعالیت متقاضی در زمینه تهیه و تدارک کالا یا انجام خدمات موضوع قرارداد به منظور صادرات باشد، بنابر تشخیص بانک برای دریافت تسهیلات قبل از صادرات.

ماده ٤

مدت بازپرداخت تسهیلات اعتباری موضوع بند الف و ب ماده ۲ این آئین‌نامه به تشخیص بانک و مطابق با قانون عملیات بانکی بدون‌ربا و سایر مقررات موضوعه تعیین می‌گردد:

ماده ٥

بانک عامل به تشخیص خود و با توجه به آئین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های قانون عملیات بانکی بدون‌ربا تامین یا پوششهای لازم را برای حصول اطمینان از بازپرداخت تسهیلات اعطائی تعیین و از متقاضی اخذ خواهد نمود.

تبصره – بانکها می‌توانند تضمین‌نامه صندوق ضمانت صادرات ایران، شرکتهای بیمه و صندوقهای ضمانت معتبر را بنابر تشخیص خود به عنوان تمام یا بخشی از وثیقه تسهیلات صادراتی قبول نمایند.

ماده ٦

سود مورد انتظار برای تسهیلات صادراتی موضوع بندهای الف و ب ماده ۲ این آئین‌نامه نرخ تسهیلات اعطایی به بخش صادرات است که توسط شورای پول و اعتبار تعیین و به بانکها ابلاغ می‌شود.

ماده ۷

چنانچه استفاده‌کنندگان از تسهیلات اعتباری در بخش صادرات در سررسید تسهیلات، مدارک لازم مبنی بر صادرات کالا یا خدمات موضوع تسهیلات را به بانک ارائه ننمایند، بانکها مکلفند نرخ سود اینگونه تسهیلات را با نرخی معادل ۳ درصد بالاتر از حداقل نرخ سود بخش خدمات بازرگانی تسویه نمایند. حداقل نرخ سود بخش خدمات و بازرگانی براساس آخرین نرخ مصوب شورای پول و اعتبار تعیین می‌گردد.

ماده ۸

مدارک لازم مبنی بر صادرات کالا یا صادرات خدمات فنی و مهندسی عبارتند از:

ارائه اظهارنامه خروجی کالا و یا گواهی انجام خدمات به بانک عامل بگونه‌ای که نمایانگر صادرات کالا یا انجام خدمات فنی و مهندسی موضوع قرارداد دریافت تسهیلات اعتباری صادراتی باشد.

ارائه ارز حاصل از صادرات به بانک عامل و انجام یکی از روشهای زیر:

الف- فروش آن به بانک عامل به نرخ خرید ارز در روز معامله.

ب – فروش آن به بانک عامل به نرخ خرید ارز در روز معامله و دریافت گواهی سپرده ارزی.

ج – استفاده از آن جهت واریز پیش‌پرداخت اعتبار اسنادی برای واردات کالا.

د – استفاده از آن جهت واردات کالا از طریق بانک عامل.

ماده ۹

این آئین‌نامه در نه ماده و سه تبصره در جلسه مورخ

شورای پول و اعتبار به تصویب رسید.

شماره: مب/۱۹۲ امکان انتقال سپرده‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت به غیر

تاریخ: ۲۸/۲/۱۳۸۱

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای تجاری، تخصصی، غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی ارسال گردید.

پیرو استعلام تعدادی از بانکها مبنی بر امکان انتقال سپرده‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت به غیر به استحضار می‌رساند، شـورای محتـرم پـول و اعتبـار در نهصد و هفتاد و ششمین جلسه مورخ ۱۳۸۱/۲/۸ خود با انتقال سپرده‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت به پدر، مادر، همسر و فرزندان سپرده‌گذار، با رعایت سایر مقررات، موافقت نمود.

لذا خواهشمنداست مراتب به سرپرستیها و واحدهای تابعه ابلاغ گردد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم حمید تهرانفر

۱۶۱۵-۱۶ ۳۸۱۶

شماره: مب/۲۵۴ خرید اوراق مشارکت توسط موسسات اعتباری غیربانکی

تاریخ: ۱۱/۳/۱۳۸۱

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل موسسات اعتباری غیربانکی ابلاغ گردید.

در ارتباط با خرید اوراق مشارکت توسط موسسات اعتباری غیربانکی، کمیسیون اعتباری این بانک در پنجمین جلسه مورخ ٤/۲/۱۳۸۱ خود تصمیماتی بشرح زیر اتخاذ نموده است که جهت اطلاع و اقدام مقتضی اعلام می‌گردد:

خرید اوراق مشارکت مربوط به یک شرکت توسط موسسه اعتباری غیربانکی حداکثر معادل ۱۰ (ده) درصد پایه سرمایه موسسه مجاز می‌باشد. قابل ذکر است خرید اوراق مشارکت منتشره توسط بانک مرکزی و یا دولت جمهوری اسلامی ایران تا اطلاع ثانوی مشمول ضابطه فوق نمی‌گردد.

اوراق مشارکت خریداری شده توسط موسسه اعتباری باید به تشخیص موسسه اعتباری نزد یکی از بانکهای دولتی به صورت امانی نگهداری شود./م

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **محمود شاه کرمی**

۳۸۱٦ **۳۸۱۷-۱**

شماره: مب/۳۹۱ اعطای تسهیلات اعتباری به اتباع خارجی مقیم ایران

تاریخ: ۱۰/۴/۱۳۸۱

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانکهای دولتی (تجاری و تخصصی)

و بانکهای غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی ارسال گردید

عطف به برخی سئوالات مطروحه از جانب بانکها و براساس تصمیمات متخذه در این بانک در مورد اعطای تسهیلات اعتباری به اتباع خارجی مقیم ایران بدینوسیله به اطلاع می‌رساند اعطای تسهیلات اعتباری به اتباع خارجی که دارای پروانه اقامت دائم در ایران هستند با رعایت قانون عملیات بانکی بدون‌ربا و رعایت سایر مقررات موجود بلامانع می‌باشد. بدیهی است ارزیابی اعتباری مشتریان و شرایط قرارداد در هر مورد به عهده آن بانک است./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶۱۵-۱۶ **۳۸۱۶**

شماره: مب/۴۱۳ اجرای طرح ایجاد بازار معاملات ارزی بین‌بانکی و یکسان‌سازی نرخ ارز

تاریخ: ۱۳۸۱/۴/۱۵

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل بانکها

در اجرای طرح ایجاد بازار معاملات ارزی بین‌بانکی و یکسان‌سازی نرخ ارز خواهشمند است مقرر فرمایند نتیجه تسعیر حسابهای ارزی آن بانک در ابتدای سال ۱۳۸۱ را براساس سرفصلهای دفترکل و با رعایت کلیه دستورالعمل‌ها و بخشنامه‌های صادره توسط این بانک مطابق جدول ذیل حداکثر تا پایان تیرماه سالجاری به این اداره ارسال نمایند:

۱	۲		۳	٤	٥
سرفصل حساب	مانده ارزی در ابتدای سال ۱۳۸۱		مانده ریالی در ابتدای سال ۱۳۸۱ بعد از اجرای بند ۲ بخشنامه شماره ۱۳۰۹ مورخ ۱۳۸۰/۱۲/۱۸	مانده ریالی پس از تسعیر مطابق بخشنامه شماره ۱۳۰۹ مورخ ۱۳۸۰/۱۲/۱۸	مابه‌التفاوت ستون ۳ و ٤
	نام ارز	مبلغ			

در تهیه جدول مذکور موارد زیر نیز ملحوظ نظر قرار گیرد:

محاسبات فوق درخصوص اقلام زیرخط نیز بصورت جداگانه انجام گردد.

تعدیلات و اصلاحات مربوط به سال ۱۳۸۱ مربوط به اقلام سال ۱۳۸۰ مندرج در بخشنامه‌های این بانک نیز طی جدول جداگانه‌ای تهیه و تنظیم گردد./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱٦۱٥-۱٦ **۳۸۱٦**

شماره: مب/۴۷۲ سقف نرخ حق‌الوکاله بکارگیری سپرده‌ها برای بانکهای دولتی در سال ۱۳۸۱

تاریخ: ۲۵/۴/۱۳۸۱

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای دولتی ارسال گردید.

در اجرای بند ٤ ماده ۲۰ قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) مصوب ۸/٦/۱۳٦۲ مجلس شورای اسلامی و تبصره یک ماده ۱۰ آئین‌نامه فصل دوم قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) موضوع تصویب‌نامه شماره ۸۱۹٦۲ مورخ ۲۷/۹/۱۳٦۲ هیات وزیران، شورای پول و اعتبار در نهصد و هشتادمین جلسه مورخ ۱/٤/۱۳۸۱، سقف نرخ حق‌الوکاله بکارگیری سپرده‌ها برای بانکهای دولتی در سال ۱۳۸۱ را حداکثر معادل سه و نیم درصد منابع سپرده‌گذاران تعیین نمود.

مقتضی‌است دستورفرمایند مراتب به کلیه واحدهای ذیربط بانک اعلام گردد. همچنین دستورالعمل اجرایی چگونگی محاسبه حق‌الوکاله بکارگیری سپرده‌ها متعاقباً ارسال خواهدشد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱٦۱۵-۱٦ **۳۸۱٦**

شماره: مب/۴۸۱ دستورالعمل اجرایی اعطای تسهیلات به ارکان بانکهای غیردولتی

تاریخ: ۲۹/۴/۱۳۸۱

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای غیردولتی ارسال گردید.

به پیوست دستورالعمل اجرایی اعطای تسهیلات به ارکان بانکهای غیردولتی ارسال می‌گردد.

خواهشمنداست ضمن رعایت دقیق مفاد دستورالعمل فوق‌الذکر و نظارت بر حسن اجرای آن، دستور فرمایند در فاصله زمانی مناسب نسبت به تعدیل مبالغ اعطاء شده در قبل و تطبیق آن با مقررات حاضر اقدام لازم مبذول گردد./م

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **فروزنده شجاعی**

۳۸۱٦ **٤-۳۸۱۷**

بسمه تعالي

دستورالعمل اجرایی اعطای تسهیلات به ارکان بانکهای غیردولتی

ماده ۱- حداکثر میزان تسهیلات اعطایی از طرف بانک به هریک از اعضای ارکان خود به شرح زیر می‌باشد:

الف – به هریک از اشخاص حقیقی عضو غیرموظف هیات مدیره حداکثر تا دو برابر حق حضور آنان در جلسات هیات مدیره و پاداش سالیانه آنان.

ب – به هریک از اشخاص حقیقی عضو موظف هیات مدیره و هیات عامل بانک حداکثر تا دو برابر حقوق و مزایای سالیانه آنان.

پ – در مورد حسابداران رسمی و بازرس قانونی حداکثر دو برابر حق‌الزحمه سالیانه آنان.

تبصره ۱- محدودیت مذکور در بندهای (الف)، (ب) و (پ) فوق‌الذکر شامل همسر و فرزندان تحت تکفل اعضاء هیات مدیره، هیات عامل، حسابداران رسمی و بازرس قانونی هربانک نیز می‌باشد.

تبصره ۲- نرخ سود تسهیلات اعطایی و انواع کارمزدها و سایر شرایط اعطای تسهیلات برای موارد (الف)، (ب) و (پ) فوق باید بر طبق تعرفه عمومی معاملات بانک باشد به نحویکه شرایط تسهیلات اعطایی با شرایط اعطاء تسهیلات به مشتریان یکسان باشد، مگر درباره اشخاص حقیقی عضو ارکان بانک که به لحاظ مقررات استخدامی و کارمندی بانک مشمول شرایط رجحانی باشند.

ماده ۲- اعطای تسهیلات به اشخاص حقوقی که عضو هیات مدیره بانک می‌باشند با رعایت ضوابط مندرج در تبصره ۲ ماده ۱ فوق دقیقاً مشابه سایر متقاضیان می‌باشد.

ماده ۳– اعطاء تسهیلات به سهامداران بانک مشروط بر رعایت تبصره ۲ ماده ۱ این دستورالعمل، مشمول محدودیتهای ماده ۱ نمی‌گردد.

ماده ۴- اعطای تسهیلات به شرکتهایی که از طریق اعضای هیات مدیره بانک (عضویت مشترک در هیات مدیره بانک و شرکت، یا در اختیار داشتن قسمتی از سهام شرکت توسط عضو هیات مدیره بانک) به بانک مرتبط می‌باشند، باید با رعایت شرایط عمومی اعطای تسهیلات شامل سقف‌های اعتباری، نوع وثائق و تعرفه‌های معمول انجام شود.

ماده ۵- اعطای تسهیلات به شرکتهایی که بانک مالک قسمتی از سهام آنها می‌باشد بر مبنای ضوابط مندرج در بند ۳ بخشنامه شماره مب/ ۱۳۴۴ مورخ ۲۷/۱۲/۱۳۸۰ صورت می‌گیرد.

بدیهی است رعایت بخشنامه شماره مب/ ۱۳۴۴ مورخ ۲۷/۱۲/۱۳۸۰ این اداره درخصوص سقف فردی تسهیلات اعطایی در هر مورد لازم‌الاجرا است.

شماره: مب/۵۵۸ ویرایش جدیدی ماده ۲ آئین‌نامه صدور ضمانت‌نامه و ظهرنویسی از سوی بانکها

تاریخ: ۱۳۸۱/۵/۱۳

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانکها ارسال گردید

پیرو بخشنامه شماره مب/ ۱۶۲ مورخ ۱۳۸۰/۲/۲۹ به پیوست ویرایش جدیدی از ماده ۲ آئین‌نامه صدور ضمانت‌نامه و ظهرنویسی از سوی بانکها، با لحاظ آخرین اصلاحات انجام شده که به استناد اختیار حاصل از تبصره ۲ ماده ۲ آئین‌نامه صدور ضمانت‌نامه و ظهرنویسی از طرف بانکها صورت گرفته جهت استحضار و اقدام لازم ارسال می‌گردد./ص

پیوست: دارد

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶۱۵-۱۶ **۳۸۱۶**

ویرایش جدید ماده ۲ آئین‌نامه صدور ضمانت نامه و ظهرنویسی از طرف بانکها

ماده ۲- انواع وثایق قابل قبول برای صدورضمانت نامه و ظهرنویسی بشرح ذیل میباشد:

الف- وجه نقد یا طلا یا اسناد خزانه یا اوراق قرضه دولتی یا اوراق مشارکت منتشره براساس مجوز بانک مرکزی یا سپرده سرمایه گذاری مدت دار، یا حسابهای پس‌انداز قرض‌الحسنه نزد آن بانک* یا حساب‌سپرده‌سرمایه‌گذاری‌مدت‌دار متقاضی نزد سایر بانکها* یا گواهی‌های سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دارویژه عام وخاص یا اوراق قرضالحسنه یاحسابهای ارزی شامل‌حسابهایْسپرده سرمایه‌گذاری مدت دار ارزی و قرضه الحسنه جاری و پس انداز ارزی[۳]نزد بانک صادر کننده ضمانت نامه.

ب- تضمین بانکها یا موسسات اعتباری غیر بانکی مجاز داخلی

پ- تضمین بانکها یا موسسات اعتباری غیر بانکی معتبر خارجی.

ج- سفته با دو امضاء قابل قبول بانک – اموال غیر منقول – برگ وثیقه انبارهای عمومی مربوط به کالا – سهام شرکتهایی که در بورس پذیرفته شده باشد - کشتی و هواپیما.

تبصره (۱)- در مورد شرکتهای تحت مدیریت دولتی و نهادهای انقلاب اسلامی و شرکتهای وابسته به آنها، بانک می تواند سفته شرکت یا نهاد در وجه بانک را قبول نماید.[۱۴]

تبصره (۲)- غیر از وثایق پیش بینی شده در این آئین نامه، بانک مرکزی میتواند حسب مقتضیات روز وثایق دیگری را پیش بینی و در صورت لزوم به بانکها اعلام نماید.[۲]

---

* ضمناً لازم است مبلغ موجود در حسابهای اشاره شده به میزان وثیقه مورد نظر در حسابهای ذیربط مسدود شود.

۱- بخشنامه شماره نب/ ۵۷۸۴ مورخ ۱۳۷۷/۸/۲۴

۲- بند ۴ مصوبه نهصد و چهل و نهمین جلسه مورخ ۱۳۷۹/۱۱/۲ شورای پول و اعتبار.

شماره: مب/۵۶۹ اعطای مجوز انجام عملیات بانکی توسط بانکها با شرکت‌ها و موسسات دولتی

تاریخ: ۱۳۸۱/۵/۱۵

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای تجاری و تخصصی

(به استثناء بانک صنعت و معدن) ارسال گردید

پیرو بخشنامه شماره نب/ ٦٢٥٠ مورخ ١٣٦٦/١٢/٢٨ بدینوسیله تصمیمات متخذه در نوزدهمین جلسه کمیسیون اعتباری مورخ ١٣٨١/٤/٢ درخصوص اعطای مجوز انجام عملیات بانکی توسط بانکها با شرکت‌ها و موسسات دولتی را جهت اطلاع و حسب مورد اقدام مقتضی، به شرح ذیل به استحضار می‌رساند:

بجز شرکتها و موسساتی که نام آنها در قسمت ششم بودجه سنواتی درج می‌شود و یا به موجب قوانین و مقررات دیگر برای دریافت تسهیلات از بانکها نیاز به مجوز دارند، اجازه انجام عملیات مجاز بانکی توسط بانکها با سایر شرکتهای دولتی داده شود. اعطای تسهیلات به این گروه از شرکتهای دولتی باید در چارچوب سقف‌های فردی تسهیلات قرار گیرد.

بانکها مکلف گردند ارقام مربوط به تسهیلات دریافتی توسط کلیه موسسات و شرکتهای دولتی را در سرفصل‌های مربوط به بخش دولتی منظور و به ترتیبی که مدیریت کل اعتبارات تعیین می‌نماید به این بانک ارسال دارند./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

١٦-١٦١٥ **٣٨١٦**

شماره: مب/۵۷۸ نحوه نگهداری حسابهای قرض‌الحسنه پس‌انداز و سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه مدت غیرفعال

تاریخ: ۱۶/۵/۱۳۸۱

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل کلیه بانکهای تجاری و تخصصی

ارسال گردید

احتراماً؛ در پاسخ به سئوال برخی بانکها درخصوص نحوه نگهداری حسابهای قرض‌الحسنه پس‌انداز و سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه مدت غیرفعال (مانده کمتر از ۱۰.۰۰۰ ریال و ۵ سال فاقد عملیات بوده باشند) توصیه می‌گردد این قبیل سپرده‌ها پس از تهیه صورتجلسه و سایر امور کنترلی از سطح شعب جمع‌آوری شده و در اداره مرکزی گردآوری شود./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶۱۵-۱۶ **۳۸۱۶**

شماره: مب/۶۲۷ سهم نسبی از افزایش در مانده تسهیلات اعطایی به بخش غیردولتی

تاریخ: ۲۷/۵/۱۳۸۱

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای تجاری دولتی ارسال گردید.

بموجب بند (ب) تبصره ۳ قانون بودجه سال ۱۳۸۱ کل کشور و بند یک مصوبه نهصد و هفتاد و پنجمین جلسه مورخ ۲۵/۱/۱۳۸۱ شورای پول و اعتبار و مصوبه شماره ۲۵۸۱/ت ۲٦٤٥٦ هـ مورخ ۲٤/۲/۱۳۸۱ هیات وزیران، سهم نسبی از افزایش در مانده تسهیلات اعطایی آن بانک به بخش غیردولتی در سال ۱۳۸۱ بشرح زیر تعیین می‌شود:

آن بانک مجاز خواهدبود معادل ۲۵ درصد از افزایش در مانده تسهیلات اعطایی به بخش غیردولتی را خارج از نسبت‌های مربوط به سهم بخش‌ها، اعطا نماید.

سهم بخشهای مختلف از کل افزایش در مانده تسهیلات بخش غیردولتی پس از کسر منابع آزاد (بند یک فوق‌الذکر) و تسهیلات از محل سپرده‌های قرض‌الحسنه برای رفع احتیاجات ضروری، بشرح جدول ذیل خواهد بود:

بخش اقتصادی	درصد
کشاورزی	۱۵
صنعت و معدن	٤۸
مسکن	۵
ساختمان	۱٤
صادرات	۱۱
بازرگانی داخلی، خدمات و متفرقه	۷
جمـــــع	۱۰۰

مقتضی است مقرر فرمایند مراتب جهت اجرا به کلیه واحدهای ذیربط آن بانک ابلاغ گردد.

در ضمن، بررسی عملکرد بانکها در سالهای گذشته نشان داده است که در موارد متعدد عملـکـرد تسهیلات اعطایی بانکها منطبق بر مصوبات مربوط به توزیع سهم نسبی بخشها نبوده و این امر حاکی از ناکار آمدی نظام کنترلهای داخلی در برخی از بانک‌ها است. لذا به منظور اجرای دقیق این بخشنامه موکداً نظر مدیریت محترم آن بانک را به نکات ذیل جلب می‌نماید:

الف – ضروری است مدیریت محترم آن بانک با تجدید نظر در روشهای موجود و تنظیم یک دستورالعمل جامع، ساز و کار و ابزار اجرائی و کنترلی لازم را پیش‌بینی و ارکان اعتباری را ملزم به رعایت آن بنماید. این دستورالعمل باید بگونه‌ای تنظیم شود که ضمن حصول اطمینان از اجرای دقیق مصوبات شورای پول و اعتبار و هیات وزیران، اطلاعات مدیریتی دقیق و قابل اتکایی را برای نظارت هیات مدیره محترم آن بانک و ناظرین این بانک فراهم آورد.

خواهشمند است دستور فرمایند دستورالعمل فوق هرچه سریعتر تنظیم و ضمن ابلاغ به مبادی ذیربط یک نسخه از آن را به این مدیریت ارسال نمایند.

ب – بخش نظارت این بانک نیز عملکرد بانکها در این زمینه را براساس آمار و اطلاعات ماهانه دریافتی از بانکها تحت نظارت مستمر قرارداده و ضمن اعمال تمهیدات لازم گزارشهای مربوطه را به اطلاع شورای پول و اعتبار خواهند رساند.

خواهشمنداست دستور فرمایند جدول مشروح و دقیق مانده تسهیلات اعطایی به بخش‌های مختلف اقتصادی (بخش غیردولتی) را در پایان هر ماه تهیه و حداکثر تا پایان روز پانزدهم ماه بعد، به اداره اطلاعات بانکی و یک نسخه را جهت این مدیریت ارسال نمایند./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم حمید تهرانفر

۱۶۱۵-۱۶ ۳۸۱۶

شماره: مب/۶۷۴ نحوه محاسبه سود سپرده‌های سرمایه‌گذاری کوتاه مدت

تاریخ: ۱۳۸۱/۶/۵

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای تجاری، تخصصی، غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی ارسال گردید

پیرو بخشنامه شماره نب/ ۱۱۹۹ مورخ ۲۵/۲/۱۳۷۸ درخصوص سود سپرده‌های سرمایه‌گذاری کوتاه مدت، بدینوسیله به موجب بند ۱ از نهصد و هشتاد و یکمین صورتجلسه مورخ ۱۵/٤/۱۳۸۱ شورای محترم پول و اعتبار موارد زیر را به استحضار می‌رساند:

"الف – سود سپرده‌های سرمایه‌گذاری کوتاه مدت برمبنای کمترین مانده در هر روز (با رعایت شرط حداقل مانده برای دریافت سود) محاسبه و در پایان ماه پرداخت گردد. چنانچه دارنده حسابی نسبت به انسدادآن اقدام‌نماید، دراین صورت درتاریخ انسدادحساب، سودقابل‌محاسبه و پرداخت خواهد بود.

ب – در مورد سپرده‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت، چنانچه دارنده حسابی قبل از انقضای قرارداد، نسبت به انسداد آن اقدام نماید، سود متعلقه بر مبنای تعداد کل روزهای سپرده‌گذاری محاسبه و پرداخت گردد.

ج – شرط‌تعیین شده در ماده ۸ دستورالعمل اجرایی قبول سپرده در مورد حداقل مدت لازم برای اینکه سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه مدت مشمول دریافت سود گردد برای بار اول ۳۰ روز در نظر گرفته شود.

د – بانکها موظف باشند از ابتدای مهر ماه سال ۱۳۸۱ مقررات فوق را به اجرا بگذارند".

براین اساس خواهشمند است مقرر فرمایند مصوبه فوق به طریق مقتضی به کلیه شعب و واحدهای تابعه آن بانک جهت اجرا، ابلاغ گردد و یک نسخه از بخشنامه تهیه شده به این مدیریت کل ارسال گردد./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱٦۱٥-۱٦ **۳۸۱٦**

شماره: مب/۶۷۸ کاهش متوسط یک درصد نرخ سود تسهیلات اعطایی بانکها در بخشهای مختلف اقتصادی

تاریخ: ۵/۶/۱۳۸۱

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای تجاری و تخصصی دولتی ارسال گردید.

بدینوسیله تصمیمات متخذه در نهصد و هفتاد و هفتمین جلسه مورخ ۲۹/۲/۱۳۸۱ شورای پول و اعتبار درخصوص کاهش متوسط یک درصد نرخ سود تسهیلات اعطایی بانکها در بخشهای مختلف اقتصادی، که طی نامه شماره ۸۱-٤۳۱۲/م مورخ ۲۸/۵/۱۳۸۱ دفتر ریاست محترم جمهوری مورد موافقت ریاست محترم جمهوری قرار گرفته است، ابلاغ می‌گردد.

با اعمال کاهش یک درصد مذکور، نرخ سود تسهیلات اعطایی در بخشهای مختلف اقتصادی، موضوع بخشنامه شماره مب/۱۲۷ مورخ ۱۸/۲/۱۳۸۰ بشرح زیر تغییر می‌یابد:

بخش اقتصادی	درصد در سال
کشاورزی	۱۳ تا ۱٤
صنعت و معدن	۱۵ تا ۱۷
مسکن در قالب الگوی مسکن	۱٦
مسکن خارج از الگوی مسکن	۱۸
صندوق پس‌انداز مسکن بانک مسکن:	
- در قالب الگوی مسکن	۱٤
- خارج از الگوی مسکن	۱۵
صادرات	۱۷
بازرگانی، خدمات و متفرقه	حداقل ۲۲

نرخهای فوق از تاریخ ۱۵/٦/۱۳۸۱ لازم‌الاجرا بوده و نرخ سود تسهیلات اعطایی که قرارداد آن قبل از تاریخ فوق منعقد شده است تا سررسید، تابع نرخهای زمان قرارداد است.

همچنین نرخ سود تسهیلات قراردادهایی که بعد از تاریخ فوق تمدید می‌گردند براساس نرخهای جدید است. یادآوری می‌نماید نرخ سود علی‌الحساب سپرده‌های مدت‌دار نزد بانکها هیچگونه تغییری نیافته و همانند گذشته می‌باشد.

خواهشمنداست مقرر فرمایند مراتب به کلیه واحدهای مربوطه جهت اجرا ابلاغ گردد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم حمید تهرانفر

۱٦۱۵-۱٦ ۳۸۱٦

شماره: مب/۸۳۷ اعمال نرخ سود تسهیلات بخش صنعت به تسهیلات اعطایی جهت ایجاد و توسعه تاسیسات ایرانگردی و جهانگردی

تاریخ: ۲۷/۶/۱۳۸۱

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای تجاری و تخصصی ارسال گردید.

پیرو بخشنامه‌های شماره مب/٦٤٠ مورخ ۱۳۸۰/٦/۲۱ و مب/٦٨١ مورخ ۱۳۸۰/٦/۳۱ درخصوص "اعمال نرخ سود تسهیلات بخش صنعت به تسهیلات اعطایی جهت ایجاد و توسعه تاسیسات ایرانگردی و جهانگردی" و در پاسخ به سئوالات مکرر بانکها در مورد تاریخ اجرای بخشنامه‌های فوق‌الذکر، بدینوسیله به استحضار می‌رساند ملاک اجرای مواد ۵ و ۸ قانون توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی، تاریخ مصوبات شورای پول و اعتبار می‌باشد. ضمناً تاکید می‌نماید قراردادهای منعقده در هر زمان تابع نرخهای زمان انعقاد قرارداد است.

خواهشمنداست مقرر فرمایند مراتب به طریق مقتضی به کلیه شعب و واحدهای تابعه آن بانک جهت اجرا، ابلاغ گردد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

١٦١٥-١٦ **٣٨١٦**

شماره: مب/۸۸۶ مجدد ماده۷ آئین نامه موقت تنزیل اسناد و اوراق تجاری (خرید دین) و مقررات اجرایی آن با تجدیدنظر در سقف فردی تسهیلات اعطایی

تاریخ: ۹/۷/۱۳۸۱

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای تجاری (دولتی و غیردولتی), تخصصی و موسسات اعتباری غیربانکی ارسال گردید.

شورای محترم پول و اعتبار در نهصد و هشتاد و چهارمین جلسه مورخ ۱۳۸۱/۵/۲٦ خـود درجهت اصلاح مجدد ماده۷ آئین‌نامه موقت تنزیل اسناد و اوراق تجاری (خرید دین) و مقررات‌اجرایی آن با تجدیدنظر در سقف فردی تسهیلات اعطایی بشرح زیر موافقت بعمل آورده است.

سقف فردی تسهیلات خرید دین برای اشخاص حقیقی به میزان یک درصد سقف فردی تسهیلات برای موارد مشابه توسط آن بانک تعیین گردد.

سقف فردی تسهیلات خرید دین برای اشخاص حقوقی به میزان ۲۰ درصد سقف فردی تسهیلات برای موارد مشابه توسط آن بانک تعیین گردد.

بر این اساس و باتوجه به مفاد بخشنامه‌های شماره مب/۲٥٦ مورخ ۱۳۸۰/۳/۲۸ درخصوص سقف فردی تسهیلات اعطایی مربوط به بانکهای دولتی و مب/۱۳٤٤ مورخ ۱۳۸۰/۱۲/۲۷ مربوط به بانکهای غیردولتی و نص/۸۷۹ مورخ ۱۳۷۹/۵/۱۸ مربوط به موسسات اعتباری غیربانکی, در شرایط فعلی حداکثر میزان تعهدات هر شخص حقیقی یا حقوقی ناشی از تنزیل اسناد و اوارق تجاری به تفکیک در هر بانک یا موسسه اعتباری بشرح زیر خواهدبود.

ارقام به میلیون ریال

اشخاص حقیقی	اشخاص حقوقی که در سازمان بورس پذیرفته شده‌اند	اشخاص حقوقی که در سازمان بورس پذیرفته نشده‌اند	
۹۰	۲۷۰۰۰	۱۸۰۰۰	**۱– بانک ملی ایران**
۷۰	۲۱۰۰۰	۱٤۰۰۰	**۲– بانک صادرات ایران**
٥٥	۱٦٥۰۰	۱۱۰۰۰	**۳– بانک تجارت**
٥۰	۱٥۰۰۰	۱۰۰۰۰	**۴– بانک ملت**
٤٥	۱۳٥۰۰	۹۰۰۰	**۵– بانک سپه**
۲٥	۷٥۰۰	٥۰۰۰	**۶– بانک رفاه‌کارگران**
۲٥	۷٥۰۰	٥۰۰۰	**۷– بانک مسکن**
۲۰	٦۰۰۰	٤۰۰۰	**۸– بانک کشاورزی**
۳۰	۹۰۰۰	٦۰۰۰	**۹– بانک توسعه صادرات ایران**
۷۷	۲۳۱۰۰	۱٥٤۰۰	**۱۰– بانک صنعت و معدن**
یک‌ده‌هزارم پایه سرمایه	سه درصد پایه سرمایه	دو درصد پایه سرمایه	**۱۱– بانکهای غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی**

بدیهی است سایر موارد بخشنامه شماره نب/٤۲۱۰/٤۸ مورخ ۱۷/۱۰/۱۳٦٤ بقوت خود باقی می‌باشد و مقررات مربوط به سقف فردی تسهیلات اعطایی در هر مورد باید رعایت گردد. همچنین همانطور که استحضار دارند این نوع تسهیلات در بخش بازرگانی و خدمات طبقه‌بندی می‌گردد و مشمول نرخ همین بخش خواهدبود.

خواهشمنداست مقررفرمایند مراتب به‌کلیه شعب وواحدهای تابعه جهت اجراء ابلاغ گردد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم حمید تهرانفر

۱۶۱۵–۱۶ ۳۸۱۶

شماره: مب/ ۹۹۹ نرخ سود تسهیلات اعطایی بانکها در بخش ساختمان معادل نرخ سود تسهیلات اعطایی در بخش "مسکن خارج از الگوی مسکن"

تاریخ: ۱۳۸۱/۷/۲۸

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای تجاری و تخصصی ارسال گردید

پیرو بخشنامه‌های شماره مب/ ۲۴۳ مورخ ۱۳۸۰/۳/۲۷ و مب/ ۶۷۸ مورخ ۱۳۸۱/۶/۵ باطلاع می‌رساند نرخ سود تسهیلات اعطایی بانکها در بخش ساختمان معادل نرخ سود تسهیلات اعطایی در بخش "مسکن خارج از الگوی مسکن" (در حال حاضر ۱۸ درصد در سال) می‌باشد.

خواهشمند است مقرر فرمایند مراتب در اسرع وقت جهت اجراء به کلیه واحدهای ذیربط و شعبه‌های آن بانک ابلاغ شود./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶۱۵-۱۶ **۳۸۱۶**

شماره: مب/ ۱۰۴۰ تغییرات قسمت هشتم آئین‌نامه فصل سوم قانون عملیات بانکی بدون‌ربا درخصوص فروش اقساطی و قسمت دهم آئین‌نامه فوق‌الذکر درباره اجاره به شرط تملیک

تاریخ: ۶/۸/۱۳۸۱

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم بانکهای تجاری و تخصصی دولتی و غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی ارسال گردید

بدینوسیله تغییرات بعمل آمده در قسمت هشتم آئین‌نامه فصل سوم قانون عملیات بانکی بدون‌ربا درخصوص فروش اقساطی و قسمت دهم آئین‌نامه فوق‌الذکر درباره اجاره به شرط تملیک، موضوع تصویب نامه شماره ۸۸۶۲۰ مورخ ۲۸/۱۲/۱۳۶۲ هیات محترم وزیران که در جلسه مورخ ۳۰/۵/۱۳۸۱ تصویب و طی نامه شماره ۳۱۷۸۷/ت ۲۷۰۰۱ هـ مورخ ۲۰/۷/۱۳۸۱ به وزارت امور اقتصادی و دارائی و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ارسال گردیده است و همچنین تغییرات بعمل آمده در دستورالعمل‌های اجرائی مربوط که به تصویب شورای محترم پول و اعتبار رسیده است به شرح ذیل ابلاغ می‌گردد:

ماده (۵۱) آئین‌نامه یاد شده به شرح زیر اصلاح و عنوان بخش مربوط از "فروش اقساطی وسایل تولید، ماشین‌آلات و تاسیسات" به "فروش اقساطی وسایل تولید، ماشین‌آلات، وسایل حمل و نقل، کالاهای مصرفی بادوام ساخت داخل و تاسیسات" تغییر می‌یابد:

ماده ۵۱- اموال موضوع این فصل، وسایل حمل و نقل، کالاهای مصرفی بادوام ساخت داخل کشور طبق فهرستی که بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تعیین می‌نماید، ماشین‌آلات و تاسیساتی است که طول عمر مفید آنها طبق جدولی که بانک یاد شده تهیه می‌کند، بیش از یک سال است.

تبصره – تسهیلات اعطایی جهت خرید کالاهای مصرفی بادوام ساخت داخل می‌تواند به صورت مستقیم به مصرف‌کنندگان پرداخت شود و یا از طریق انتقال مانده تسهیلات استفاده شده تولیدکنندگان این نوع کالاها به خریداران صورت گیرد. دستورالعمل اجرایی این تبصره به تصویب شورای پول و اعتبار می‌رسد.

متن زیر به عنوان تبصره به ماده (۵۴) آئین‌نامه یاد شده الحاق می‌شود:

تبصره – مدت وصول اقساط بازپرداخت تسهیلات اعطایی برای خرید تاکسی تا پنج سال و برای خرید اتوبوس، مینی‌بوس، کامیون و بارکش تا هفت سال به تشخیص بانک می‌تواند افزایش یابد.

ماده (۵۸) آئین‌نامه یاد شده به شرح زیر اصلاح می‌شود:

ماده ۵۸- بانکها می‌توانند به منظور ایجاد تسهیلات لازم برای گسترش امور خدماتی، کشاورزی، صنعتی و معدن، ساختمان و مسکن، بازرگانی و کسب و کار و مصرف کالاهای بادوام ساخت داخل کشور به عنوان موجر مبادرت به معاملات اجاره به شرط تملیک نماید.

تبصره – تسهیلات اعطایی جهت خرید کالاهای مصرفی بادوام ساخت داخل می‌تواند به صورت مستقیم به مصرف‌کنندگان پرداخت شود و یا از طریق انتقال مانده تسهیلات استفاده شده تولیدکنندگان این نوع کالاها به خریداران صورت گیرد. دستورالعمل اجرایی این تبصره به تصویب شورای پول و اعتبار می‌رسد.

متن زیر به عنوان تبصره (۲) به ماده (٦١) آئین‌نامه یاد شده الحاق می‌شود و عنوان تبصره ماده یاد شده به تبصره (۱) اصلاح می‌گردد:

تبصره ۲- مدت اجاره به شرط تملیک برای خرید تاکسی تا پنج‌سال و برای خرید اتوبوس، مینی‌بوس، کامیون و بارکش تا هفت سال به تشخیص بانک می‌تواند افزایش یابد.

تغییرات و اصلاحات انجام شده در دستورالعمل اجرائی فروش اقساطی وسایل تولید، ماشین‌آلات و تاسیسات (مصوب ۱۹/۱/۱۳٦۳ شورای پول و اعتبار)، جدول عمر مفید وسایل، ماشین‌آلات و تاسیسات از دستورالعمل مذکور و همچنین دستورالعمل اجرائی اجاره به شرط تملیک (مصوب مورخ ۱۹/۱/۱۳٦۳ شورا) که در نهصد و هشتاد و دومین جلسه مورخ ۲۹/٤/۱۳۸۱ شورای محترم پول و اعتبار به تصویب رسیده است نیز به شرح ذیل می‌باشد:

ردیف	موضوع	مقررات قبلی	متن مصوب شورای پول و اعتبار
۱	دستورالعمل اجرائی فروش اقساطی وسایل تولید، ماشین‌آلات و تاسیسات (مصوب مورخ ٦۳/۱/۱۹ شورای پول و اعتبار)	عنوان دستورالعمل: دستورالعمل اجرائی فروش اقساطی وسایل تولید، ماشین‌آلات و تاسیسات ماده ۲- اموال موضوع این دستورالعمل شامل وسایل تولید، ماشین‌آلات و تاسیساتی می‌باشد که عمر مفید آنها بیش از یکسال باشد. طول عمر مفید این قبیل اموال طبق جدول پیوست تعیین گردیده است. تبصره: متن قبلی	عنوان دستورالعمل:دستورالعمل اجرائی فروش اقساطی وسایل تولید، ماشین‌آلات، وسایل حمل و نقل، کالاهای مصرفی بادوام ساخت داخل کشور و تاسیسات ماده ۲- اموال موضوع این دستورالعمل شامل وسایل تولید، ماشین‌آلات وسایل حمل و نقل، کالاهای مصرفی بادوام ساخت داخل کشور و تاسیساتی می‌باشد که عمر مفید آنها بیش از یکسال باشد. طول عمر مفید وسایل تولید، ماشین‌آلات، تاسیسات و وسایل حمل و نقل طبق جدول پیوست تعیین گردیده است. زمان بازپرداخت کالاهای مصرفی با دوام نیز به تشخیص بانک اعطاءکننده تسهیلات حداکثر تا سه سال و در مورد اتومبیل حداکثر تا پنج سال خواهد بود. تبصره: بدون تغییر.
۲	جدول عمر مفید وسایل، ماشین‌آلات و تاسیسات از دستورالعمل فوق	فصل ۳۱- اموال و اثاثیه متفرقه ۱- اموال و اثاثیه هتلها، متلها، مسافرخانه‌ها و رستورانها ۲- اموال و اثاثیه موسسات تعلیم و تربیت	بدون تغییر " " " " ۳- کالاهای مصرفی بادوام ساخت داخل کشور به تشخیص بانک اعطاء کننده تسهیلات حداکثر تا سه سال
۳	دستورالعمل اجرائی اجاره بشرط تملیک (مصوب مورخ ٦۳/۱/۱۹ شورای پول و اعتبار)	ماده ۲- بانکها می‌توانند بمنظور ایجاد تسهیلات لازم جهت گسترش امور خدماتی، کشاورزی، صنعتی و معدنی و مسکن بعنوان موجر مبادرت به معاملات اجاره بشرط تملیک بنمایند.	ماده ۲- بانکها می‌توانند بمنظور ایجاد تسهیلات لازم جهت گسترش امور خدماتی، کشاورزی، صنعتی و معدنی، ساختمان و مسکن، بازرگانی و کسب و کار و مصرف کالاهای بادوام ساخت داخل کشور بعنوان موجر مبادرت به معاملات اجاره بشرط تملیک بنمایند.

با توجه به تغییرات فوق‌الذکر و جدول عمر مفید وسایل، ماشین‌آلات و تاسیسات مندرج در دستـــورالعمـل اجرائی فروش اقساطی وسایل تولید، ماشین‌آلات و تاسیسات مصوب مورخ ۱۹/۱/۱۳۶۳ شورای پول و اعتبار، بانکها می‌توانند به منظور ایجاد تقاضای موثر برای خرید کالاهای بادوام ساخت داخل، کالاهای مذکور را خریداری و به صورت اقساطی به متقاضی به فروش برسانند و یا به متقاضی اجاره به شرط تملیک نمایند./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶۱۵-۱۶ **۳۸۱۶**

شماره: مب/ ۱۰۶۵ محاسبه سود سپرده های سرمایه گذاری مدت دار به صورت روزشمار

تاریخ: ۸/۸/۱۳۸۱

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای تجاری، تخصصی، دولتی

و غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی ارسال گردید

پیرو بخشنامه شماره مب/ ٦٧٤ مورخ ۵/٦/۱۳۸۱ درخصوص "محاسبه سود سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار به صورت روزشمار" و در پاسخ به درخواست مکرر بانکها بدینوسیله به استحضار می‌رساند که براساس موافقت‌های بعمل آمده به بانکها مهلت داده می‌شود که حداکثر تا پایان آذرماه سال ۱۳۸۱ مقدمات و نرم‌افزارهای لازم جهت اجرای بخشنامه فوق‌الذکر را فراهم آورند.

در هر صورت، محاسبه سود به صورت روز شمار براساس مصوبه شورای پول و اعتبار از اول مهرماه ۱۳۸۱ می‌باشد که بر همین اساس پرداخت به سپرده‌گذاران انجام خواهدشد./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱٦۱۵-۱٦ **۳۸۱٦**

شماره: مب/ ۱۱۳۰ درخصوص نحوه اجرای یکسان‌سازی نرخ ارز

تاریخ: ۲۱/۸/۱۳۸۱

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای دولتی و غیردولتی

و موسسات اعتباری غیربانکی ارسال گردید

با احترام؛ بدینوسیله بند ۷ نهصد و هشتاد و هفتمین صورتجلسه مورخ ۱۳۸۱/۸/۱۸ شورای پول و اعتبار بشرح زیر اعلام می‌گردد:

"شورا مقرر داشت در اجرای مفاد بند ث تبصره ۲۹ قانون بودجه سال ۱۳۸۰ کل کشور درخصوص نحوه اجرای یکسان‌سازی نرخ ارز، با توجه به اقدامات انجام شده طی سال ۱۳۸۰ در بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، کلیه حسابهای ارزی دفاتر بانکها در ابتدای سال ۱۳۸۱ با نرخ مرجع اعلام شده از سوی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در اولین روز کاری سال ۱۳۸۱ تسعیر و در حسابهای سال ۱۳۸۱ بانکها ثبت و منعکس گردد."

خواهشمند است دستور فرمایند در اجرای مصوبه مذکور اقدامات لازم را معمول دارند./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم حمید تهرانفر

۱۶۱۵-۱۶ ۳۸۱۶

شماره: مب/ ۱۱۶۷ تاکیدبر ارسال آمار سپرده‌های جمع‌آوری شده در مناطق آزاد به تفکیک سررسید سپرده‌ها و نرخ سود پرداخت شده و آمار مصارف براساس نوع عقود و نرخ سود دریافتی

تاریخ: ۲۵/۸/۱۳۸۱

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل بانکهای کشور ارسال گردید

بدینوسیله تصمیمات بیست و هشتمین جلسه "کمیته سیاستگزاری و نظارت بر بانکهای مناطق آزاد تجاری – صنعتی" مورخ ۱۳۸۱/۵/۷ را به شرح زیر به استحضار می‌رساند:

"لزوم اجرای مفاد بخشنامه شماره نت/ ۱۶۰۲ مورخ ۱۳۷۹/۳/۲٤ مورد تاکید مجدد قرار گرفت و مقرر گردید که ضمن ابلاغ این امر به کلیه بانکها، به آنها تکلیف شود که آمار سپرده‌های جمع‌آوری شده در مناطق آزاد را به تفکیک سررسید سپرده‌ها و نرخ سود پرداخت شده و همچنین آمار مصارف براساس نوع عقود و نرخ سود دریافتی را در پایان هرماه و برای هر شعبه بطور جداگانه به بانک مرکزی ارسال نمایند.

بانکهای مستقر در خارج از مناطق آزاد مجاز نیستند که بعنوان "کارگزار" یا "نماینده" (Agent) شعب خود در مناطق آزاد عمل نموده و به نمایندگی از آنان نسبت به جمع‌آوری منابع اقدام نمایند و بانکهای مستقر در مناطق آزاد نیز مجاز نیستند منابع جمع‌آوری شده در مناطق را خارج از مناطق آزاد (در سایر نقاط کشور) به مصرف رسانند".

خواهشمند است دستور فرمائید مراتب را جهت اقدامات مقتضی به کلیه واحدهای ذیربط اعلام نمایند./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱٦۱۵-۱٦ **۳۸۱٦**

شماره: مب/۱۲۱۱ نرخ سود تسهیلات جعاله مسکن

تاریخ: ۲۹/۸/۱۳۸۱

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای تجاری و تخصصی ارسال گردید.

پیرو بخشنامه شماره مب/٤٣٥ مورخ ۱۳۸۰/٤/۳۱ درخصوص نرخ سود تسهیلات جعاله مسکن و با اشاره به بخشنامه شماره مب/٦٧٨ مورخ ۱۳۸۱/٦/٥ مربوط به نرخ سود تسهیلات اعطایی در بخشهای مختلف اقتصادی، بدینوسیله به استحضار می‌رساند که نرخ سود تسهیلات جعاله تعمیر مسکن معادل حداقل نرخ سود بخش بازرگانی و خدمات (درحال حاضر برابر ۲۲ درصد) می‌باشد.

خواهشمنداست مقرر فرمایند مراتب به کلیه شعب و واحدهای تابعه آن بانک جهت اجرا ابلاغ گردد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶۱۵-۱۶ **۳۸۱۶**

شماره: مب/۱۲۲۱ تجدید نظر در آئین‌نامه اعطای تسهیلات اعتباری به بخش صادرات

تاریخ: ۳/۹/۱۳۸۱

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای تجاری و تخصصی و مدیرکل محترم سیاستها و مقررات ارزی ارسال گردید.

احتراماً، به استحضار می‌رساند، باتوجه به مصوبه مورخ ۱۳۸۱/۲/۸ شورای محترم پول و اعتبار (پیوست شماره ۱) و تصویب‌نامه شماره ۹۱۳۵/ت ۲٦۲٦۹ مورخ ۱۳۸۱/٤/٥ هیات محترم وزیران (پیوست شماره ۲) درخصوص تسهیلات اعتباری در بخش صادرات، مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری در نظر دارد "آئین‌نامه اعطای تسهیلات اعتباری به بخش صادرات" مصوب جلسه مورخ ۱۳۷٤/۹/٤ شورای پول و اعتبار را مورد ارزیابی و تجدیدنظر اساسی قرار دهد. لذا خواهشمنداست دستور فرمایند نسبت به بررسی و اظهارنظر نسبت به پیش‌نویس پیشنهادی "آئین‌نامه اعطای تسهیلات اعتباری به بخش صادرات" (پیوست شماره ۳) که به همین منظور تدوین گردیده، اقدام لازم بعمل آید و نتایج حاصله را نیز حداکثر تا تاریخ ۱۳۸۱/۹/۲۰ به اداره مطالعات و مقررات بانکی ارسال نمایند./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶۱۵-۱۶ **۳۸۱۶**

شماره: مب/۱۲۵۱ اجرای بند ۱ بخشنامه مب/ ۵۶۹

تاریخ: ۵/۹/۱۳۸۱

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای تجاری و تخصصی ارسال گردید.

پیرو بخشنامه شماره مب/۵۶۹ مورخ ۱۳۸۱/۵/۱۵، باتوجه به سوالات مکرر بانک‌ها در زمینه اجرای بند ۱ بخشنامه فوق توضیحات زیر را به استحضار می‌رساند:

شرکت‌ها و موسساتی که نام آنها در جدول شماره ۲ منضم به آئین‌نامه اجرایی تبصره ۳ قانون بودجه (فهرست شرکت‌های دولتی استفاده‌کننده از تسهیلات بانکی) درج شده است برای دریافت هرگونه تسهیلات از بانک‌ها نیاز به اخذ مجوز از بانک مرکزی دارند. در مورد سایر شرکت‌ها و دستگاههای دولتی که نام آنها در جدول شماره ۲ آئین‌نامه مذکور درج نشده است آن بانک می‌تواند راساً نسبت به اعطاء یا عدم اعطای تسهیلات با رعایت سقفهای فردی تسهیلات اعطایی اقدام نماید./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶۱۵-۱۶ **۳۸۱۶**

شماره: مب/۱۳۱۳ اجرای طرح یکسان‌سازی نرخ ارز

تاریخ: ۱۸/۹/۱۳۸۱

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای تجاری و تخصصی (دولتی) ارسال گردید.

پیرو بخشنامـه‌های شماره ش/۲۲/٤٤٥ مورخ ۱۳۷٤/٥/۱۰ دبیرخانه شورایعالی بانکها، نب/۲۷۷۹ مورخ ۱۳۷٤/٥/۲۱، نب/۳٥/۱۱۱۷ مورخ ۱۳۷٤/۸/۱ و نب/٥٤۲ مورخ ۱۳۷٦/۱/۳۱، اداره نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری درخصوص تودیع ٦۰ درصد مبلغ ریالی پیش‌دریافت از مشتریان بابت گشایش اعتبارات اسنادی به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بدینوسیله موارد زیر به استحضار می‌رسد:

باتوجه به اجرای طرح یکسان‌سازی نرخ ارز، تودیع ٦۰ درصد یاد شده نزد این بانک از ابتدای سالجاری ضرورت ندارد و کلیه مبالغ ریالی تودیع شده از این بابت که مربوط به اعتبارات اسنادی گشایش یافته از ابتدای سالجاری می‌باشد از حساب ذیربط نزد بانک مرکزی قابل برداشت است. لکن مبالغ ریالی که بابت اعتبارات اسنادی گشایش یافته در سال قبل (سالهای قبل) تودیع شده است تا سررسید پرداخت اسناد اعتبار نزد بانک مرکزی باقی خواهد ماند.

خواهشمند است مقرر فرمایند مراتب جهت اجرا به واحدهای ذیربط آن بانک ابلاغ گردد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱٦۱٥-۱٦ **۳۸۱٦**

شماره: مب/۱۳۱۴ محاسبه اعتبارات اسنادی فاینانس و مدت‌دار در سقف فردی تسهیلات اعطایی

تاریخ: ۱۸/۹/۱۳۸۱

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای تجاری و تخصصی (دولتی) و غیردولتی ارسال گردید.

پیرو بخشنامه شماره مب/۲۵۶ مورخ ۱۳۸۰/۳/۲۸ به اطلاع می‌رساند حسب تصمیمات متخذه در این بانک مقرر شده است اعتبارات اسنادی فاینانس و مدت‌دار که وجه آن توسط بانک پرداخت و مشتری به همان میزان به بانک بدهکار می‌شود در سقف فردی تسهیلات اعطایی منظور شود. بدینترتیب، بانک گشایش‌کننده اعتبار موظف است قبل از افتتاح این نوع اعتبارات، سقف فردی تسهیلات اعطایی مشتری را مورد توجه قرار داده و درصورت لزوم از بانک مرکزی تقاضای اخذ مجوز را بنماید./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶۱۵-۱۶ **۳۸۱۶**

شماره: مب/۱۳۷۷ نرخ های سود تسهیلات بخش مسکن و آسیب دیدگان حوادث غیرمترقبه و مدارس غیرانتفاعی

تاریخ: ۲۸/۹/۱۳۸۱

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی (تجاری، تخصصی) ارسال گردید.

پیرو بخشنامه شماره مب/٦٧٨ مورخ ۱۳۸۱/٦/٥ باتوجه به ابهامات پیش آمده برای تعدادی از بانکها درخصوص نرخ سود تسهیلات اعطائی در بخش مسکن در موارد خاص، به استحضار می‌رساند با استناد به کاهش یک درصد نرخ سود تسهیلات اعطائی بانکها توسط شورای محترم پول و اعتبار (بخشنامه فوق‌الذکر) اعمال نرخ‌های سود تسهیلات بخش مسکن در موارد خاص به شرح ذیل مورد تائید این بانک می‌باشد:

نرخ سود تسهیلات اعطایی به آسیب‌دیدگان حوادث غیرمترقبه در قالب تبصره (۳) و با رعایت الگوی مصرف مسکن ١٦٪ و خارج از الگوی مذکور ۱۸٪ می‌باشد که در شهرها ٥ درصد و در روستاها ٤ درصد آن به عهده متقاضیان و مابقی آن برعهده دولت خواهدبود.

نرخ سود تسهیلات اعطائی به مدارس غیرانتفاعی:

الف – نرخ سود تسهیلات اعطایی بانکها به مدارس غیرانتفاعی (غیردولتی) از محل مصوبات شورای پول و اعتبار در قالب بخش مسکن و ساختمان با یک درصد کاهش ۱۸٪ خواهدبود که ۸٪ آن سهم متقاضیان و مابقی به میزان ۱۰٪ جزء تعهدات دولت می‌باشد.

ب – نرخ سود تسهیلات اعطایی به مدارس غیرانتفاعی از محل تبصره ۳ قوانین بودجه سنـواتی کشـور نیز باتوجـه به بنـد ٤ از نهصد و هشتاد و هشتمین جلسه مورخ ۱۳۸۱/۹/۲ شورای محترم پول و اعتبار همانند نرخ بخش مسکن و ساختمان تعیین گردیده است. (موضوع بخشنامه شماره الف/٤٢٨١ مورخ ۱۳۸۱/۹/۹ اداره اعتبارات این بانک با عاملیت کلیه بانکهای تجاری).

ج – نرخ سود تسهیلات اعطایی به مدارس غیرانتفاعی از محل منابع داخلی بانکها شامل نرخ سود بخش خدمات می‌باشد.

نرخ سود تسهیلات اعطائی از محل دستورالعمل اجرایی طرح اسکان ۱۳۸۰ در دوره مشارکت مدنی ١٦٪ (نرخ الگوی مسکن) و نرخ سود دوره فروش اقساطی برای واحدهای مسکونی در قالب الگوی مسکن ١٦٪ و برای واحدهای خارج از الگوی مسکن ۱۸٪ خواهدبود./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم حمید تهرانفر

۱۶۱۵–۱۶ ۳۸۱۶

شماره: مب/۱۴۶۷ سقف فردی تسهیلات اعطایی به مجتمع های مسکونی احداث شده توسط اشخاص حقیقی

تاریخ:۱۰/۱۰/۱۳۸۱

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل بانکهای تجاری و مسکن ارسال گردید

احتراما"؛ نظر به اینکه با صدور بخشنامه مب/۲۵٦ مورخ ۱۳۸۰/۳/۲۸ تلاش شده‌است مجموع مقررات ناظر بر تسهیلات کلان به نحوی در مقررات واحدی متمرکز گردد، لذا بدینوسیله اعلام می‌گردد مفاد بخشنامه نت/۳٦۱٤ مورخ ۱۳۷۸/٦/٦ درخصوص سقف فردی تسهیلات اعطایی به مجتمع‌های مسکونی احداث شده توسط اشخاص حقیقی مورد تجدید نظر قرار گرفته‌است و سقف فردی تسهیلات اعطایی درخصوص پروژه‌های مجتمع‌سازی برای هر یک از شرکاء حداکثر معادل ۹۰۰ میلیون ریال و سقف کلی آن برای هر مجتمع معادل ۹ میلیارد ریال از مجموع بانک‌ها اعلام می‌گردد. همچنین یادآوری می‌شود تسهیلات اعطایی به همسر وفرزندان تحت تکفل شخص حقیقی نیز جزء تسهیلات اعطایی به آن شخص محسوب می‌شود./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم　　حمید تهرانفر

۱۶-۱۶۱۵　　۳۸۱۶

شماره: مب/۱۵۴۴ مصادیق کالاهای مصرفی بادوام ساخت

تاریخ: ۲۱/۱۰/۱۳۸۱

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم بانکهای تجاری و تخصصی دولتی وغیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی ارسال گردید

پیرو بخشنامه شماره مب/ ۱۰۴۰ مورخ ۱۳۸۱/۸/٦ این بانک و با توجه به سئوالات مطرح شده برای تعدادی از بانکها درخصوص مصادیق کالاهای مصرفی بادوام ساخت داخل بدینوسیله به اطلاع می‌رساند کالاهای مصرفی بادوام ساخت داخل کشور کالاهایی هستند که بطور مداوم مورد استفاده قرار می‌گیرند و طول عمر مفید مورد انتظار آنها حداقل یک سال است. شرط اعطای تسهیلات به این کالاها ساخت داخل و نو و دست اول بودن آنها است. کالاهای فوق شامل موارد زیر می‌باشند:

انواع فرش (اعم از ماشینی و دستباف)

یخچال

فریزر

اجاق‌گاز

تلویزیون

ضبط صوت

ویدئو

کامپیوتر

ماشین‌لباسشوئی

ماشین ظرفشوئی

اتومبیل سواری

موتورسیکلت

مبلمان

چرخ خیاطی

سایر کالاهای مشابه به تشخیص بانک عامل اعطای تسهیلات

شایان ذکر است تعیین حداکثر مبلغ تسهیلات قابل اعطاء برای خرید کالاهای مشمول این بخشنامه با رعایت سایر مقررات از اختیارات آن بانک می‌باشد در عین حال سقف فردی بابت خرید اتومبیل سواری صرفاً برای بانکهای دولتی مبلغ حداکثر پنجاه میلیون ریال می‌باشد./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶۱۵-۱۶ **۳۸۱۶**

شماره: مب/۱۶۴۷ تاسیس شرکت رتبه بندی با مشارکت بانک مرکزی و سیستم بانکی

تاریخ: ۲/۱۱/۱۳۸۱

بسمه تعالي

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای دولتی (تجاری و تخصصی) و غیردولتی و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

احتراماً به پیوست تصویر صورتجلسه مورخ ۲۳/۱۰/۱۳۸۱ درخصوص تاسیس یک شرکت رتبه‌بندی با مشارکت بانک مرکزی و سیستم بانکی جهت استحضار ایفاد می‌گردد.

خواهشمنداست طبق توافق به عمل آمده در جلسه دستور فرمائید نظر آن بانک را درخصوص تمایل به مشارکت در تاسیس شرکت رتبه‌بندی، حداکثر تا تاریخ ۱۵/۱۱/۱۳۸۱ به اطلاع این بانک برسانند. بدیهی است سایر موارد از قبیل میزان دقیق سرمایه شرکت، سهم هریک از شرکاء، اساسنامه، طرح عملیاتی و غیره در جلسات مشترک آینده بررسی خواهدشد./م

پیوست: دارد.

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم حمید تهرانفر

۱۶-۱۶۱۵ ۳۸۱۶

«بسمه تعالي»

«صورتجلسه»

به منظور امکان‌سنجی تاسیس یک شرکت رتبه‌بندی با مشارکت سیستم بانکی و بانک مرکزی، جلسه‌ای در ساعت ۱۰ صبح روز دوشنبه مورخ ۱۳۸۱/۱۰/۲۳ در محل اداره مطالعات و مقررات بانکی با حضور نمایندگان سیستم بانکی به شرح جدول پیوست تشکیل گردید.

در ابتدای جلسه جناب آقای تهرانفر مدیر محترم اداره مطالعات و مقررات بانکی درخصوص اهداف جلسات توضیحاتی ارائه نمود.

در ادامه جلسه سرکار خانم رهبرشمس‌کار، کارشناس اداره, مطالعات انجام شده به‌منظور تعیین بهترین گزینه برای ایجاد یک موسسه رتبه‌بندی را تحت مجموعه‌ای به عنوان "امکان‌سنجی ایجاد یک شرکت رتبه‌بندی در کشور" ارائه نمود.

در پایان از نمایندگان حاضر در جلسه درخواست شد که به منظور ادامه این بحث و تشکیل یک شرکت رتبه‌بندی حداکثر تا تاریخ ۱۳۸۱/۱۱/۱۵ نظر بانکهای ذیربط را درخصوص تمایل آن بانکها به مشارکت در تاسیس این شرکت به اطلاع این بانک برسانند.

تهیه اساسنامه و ... جهت ثبت شرکت از اقدامات آینده این جلسات خواهد بود که لازمه آن مشخص شدن بانکهایی است که تمایل به مشارکت در تاسیس این شرکت دارند.

امضاء	نام نماینده	اسامی بانکها/موسسه اعتباری
		بانک اقتصاد نوین
		بانک پارسیان
		بانک ملی ایران
		بانک رفاه‌کارگران
		بانک تجارت
		بانک کشاورزی
		بانک توسعه صادرات ایران
		بانک کارآفرین
		موسسه اعتباری توسعه

امضاء	نام نماینده	اسامی بانکها
		بانک مرکزی ج.ا.ا
		بانک مرکزی ج.ا.ا
		بانک مرکزی ج.ا.ا
		بانک مرکزی ج.ا.ا
		بانک صادرات ایران
		بانک سپه
		بانک ملت
		بانک مسکن
		بانک صنعت و معدن
		بانک سامان

سال ۱۳۸۲

شماره: مب/ ۳۶۲ نرخ انتظامی ارزهای عمده جهت صدور اسناد مربوط به حسابهای ارزی زیرخط دارائیها و بدهیها

تاریخ : ۳/۳/۱۳۸۲

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای تجاری و تخصصی دولتی ارسال گردید

پیرو بخشنامه شماره مب/ ۸ مورخ ۱۳۸۱/۱/۱۰ درخصوص نرخ انتظامی ارزهای عمده جهت صدور اسناد مربوط به حسابهای ارزی زیرخط دارائیها و بدهیها به استحضار می‌رساند مفاد بخشنامه فوق‌الذکر کماکان تا اطلاع ثانوی بقوت خود باقی است.

خواهشمند است مقرر فرمایند مراتب سریعاً به واحدهای ذیربط جهت اجرا ابلاغ گردد./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/ ۳۸۰ افزایش سقف تسهیلات جعاله تعمیر مسکن را تا چهارده میلیون ریال

تاریخ : ۶/۳/۱۳۸۲

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع مدیران عامل کلیه بانکهای دولتی ارسال گردید

با سلام؛

پیرو بخشنامه شماره نت/ ۲۲۰۲ مورخ ۱۳۷۸/٤/۳ اداره نظارت بر بانکها به استحضار می‌رساند، شورای پول و اعتبار در نهصد و نود و ششمین جلسه مورخ ۱۳۸۲/۲/۲۰، افزایش سقف تسهیلات جعاله تعمیر مسکن را تا چهارده میلیون ریال مورد تصویب قرار داد./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶۱۵–۱۶ **۳۸۱۶**

شماره: مب/ ۴۰۳ تغییرات در دستورالعمل حسابداری عقود فروش اقساطی و اجاره بشرط تملیک، قرض‌الحسنه وخرید دین، ناشی از تغییر روش نقدی به تعهدی

تاریخ : ۱۰/۳/۱۳۸۲

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی و غیردولتی ارسال گردید

احتراماً؛ به اطلاع می‌رساند، براساس بند ۲ از نهصد و نود و سومین صورتجلسه مورخ ۱۳۸۱/۱۲/۳ شورای محترم پول و اعتبار، مقرر گردید درآمدهای ناشی از عقود فروش اقساطی، اجاره به شرط تملیک، خرید دین و قرض‌الحسنه از ابتدای سال ۱۳۸۲ بر مبنای روش تعهدی شناسایی و در حسابهای بانکها منظور گردد. لذا تغییرات لازم در دستورالعمل عقود فوق‌الذکر به شرح پیوست جهت اجرا ایفاد می‌گردد.

خواهشمند است دستور فرمائید ضمن نظارت بر حسن اجرای روش‌های ارائه شده، در صورت وجود هرگونه ابهام و پیشنهاد موارد را در اسرع وقت به این اداره اعلام نمایند./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶۱۵-۱۶ **۳۸۱۶**

بسمه‌تعالي

موضوع: تغییرات در دستورالعمل حسابداری عقود فروش اقساطی و اجاره بشرط تملیک، قرض‌الحسنه وخرید دین، ناشی از تغییر روش نقدی به تعهدی

فروش اقساطی :

درآمدهای فروش اقساطی مربوط به هر دوره مالی (با توجه به مدت زمان سپری شده از مدت قرارداد و بدون در نظر گرفتن زمان وصول اقساط مربوطه) بایستی درپایان همان دوره به درآمدهای آن دوره منظور گردد. بمنظور تبیین موضوع حالات زیر در نظر گرفته می‌شود:

حالت اول: با فرض اینکه اقساط فروش اقساطی دقیقاً در پایان هر ماه سررسید می‌گردد، لذا در پایان سال بانک، برای دوازده قسط سود شناسایی می‌کند. به عبارت دیگر ثبتهای زیر در زمان در یافت هر قسط انجام می‌گردد:

۱
بد - صندوق (بمیزان مبلغ قسط دریافتی)
بس –تسهیلات اعطایی/ فروش اقساطی (بمیزان مبلغ قسط دریافتی)

۲
بد - سود سالهای آینده تسهیلات (بمیزان مبلغ سود هر قسط)
بس –سود دریافتی تسهیلات (بمیزان مبلغ سود هر قسط)

حالت دوم: در صورتی که زمان سررسید اقساط در خلال ماه ویا اقساط چند ماه یکبار باشد توضیح اینکه حالتی پیش بیاید که بخشی از سود یک قسط مربوط به سال جاری باشد و بخش دیگر مربوط به سال آینده. در این صورت ثبتهای زیر در تاریخ پایان سال صورت می‌پذیرد:

۳
بد - سود سالهای آینده تسهیلات (بمیزان سود مربوط به سال جاری آن قسط)
بس - سود دریافتی تسهیلات (بمیزان سود مربوط به سال جاری آن قسط)

۴

بد - سود دریافتنی (بمیزان سود مربوط به سال جاری آن قسط)

بس – تسهیلات اعطایی /فروش اقساطی (بمیزان سود مربوط به سال جاری آن قسط)

در زمان سررسید که در سال آینده خواهد بود ثبتهای زیر انجام خواهد شد:

۵

بد - صندوق (بمیزان مبلغ قسط دریافتی)

بس – سود دریافتنی (بمیزان سود دریافتنی مندرج در شماره ٤)

بس –تسهیلات اعطایی / فروش اقساطی (بمیزان مابه‌التفاوت مبلغ قسط دریافتی و مبلغ سود دریافتنی)

۶

بد - سود سالهای آینده تسهیلات (بمیزان سود مربوط به سال جاری آن قسط)

بس – سود دریافتی تسهیلات (بمیزان سود مربوط به سال جاری آن قسط)

حالت سوم:اگر تسهیلات بموقع پرداخت نشود.

۷

بد – مطالبات سررسید گذشته/ معوق تسهیلات (بمیزان مبالغ اقساط تاخیر شده)

بس – تسهیلات اعطایی /فروش اقساطی (بمیزان مبالغ اقساط تاخیر شده)

در پایان سال ثبتهای مربوط به روش تعهدی بشرح ذیل خواهد بود:

۸

بد - سود سالهای آینده (بمیزان سود مربوط به اقساط تاخیری سال جاری)

بس –سود معوق تسهیلات (بمیزان سود مربوط به اقساط تاخیری سال جاری)

۹

بد - سود معوق تسهیلات (بمیزان سود مربوط به اقساط تاخیری سال جاری)

بس - مطالبات سررسید گذشته/ معوق تسهیلات(بمیزان سود مربوط به اقساط تاخیری سال جاری)

در زمان وصول اقساط ثبت ذیل انجام می‌شود:

۱۰

بد - صندوق (بمیزان مبالغ جمع اقساط تاخیر شده دریافتی)

بس – سود دریافتنی (بمیزان سود دریافتنی مندرج در شماره ۹)

بس – تسهیلات سررسید گذشته/ معوق (بمیزان مابه‌التفاوت جمع اقساط تاخیرشده دریافتی و سوددریافتی آنها)

ثبتهای روش تعهدی مربوط به عقد اجاره بشرط تملیک همانند ثبتهای فوق‌الذکر در عقد فروش اقساطی خواهد بود.

قرض‌الحسنه :

از آنجایی که در ابتدای هر سال کارمزد مربوط به عقد قرض‌الحسنه برای یک سال مالی از گیرنده تسهیلات اخذ می‌گردد. لذا لازم است در پایان هرسال با توجه به مدت زمان سپری شده از مدت قرارداد درآمد مربوطه شناسایی، و بحساب سود و زیان منظور گردد.

خرید دین :

در خصوص عقد خرید دین می‌بایست، متناسب با مدت زمان سپری شده تا زمان سررسید، درآمد حاصله شناسایی و به حساب سود و زیان منظور گردد.

با فرض اینکه زمان سررسید اسناد خریداری شده در سال آینده باشد. ابتدا ثبت زیر در زمان انعقاد قرارداد صورت می‌پذیرد:

۱۱

بد – حساب خرید دین (بمیزان خالص مبلغ معامله)

بس –حسابجاری مشتری/ صندوق (بمیزان خالص مبلغ معامله)

و سپس ثبتهای زیر در پایان سال جاری چنین خواهد بود:

۱۲

بد – سوددریافتنی (بمیزان سود مربوط به سال جاری)

بس – سود دریافتی تسهیلات (بمیزان سود مربوط به سال جاری)

در زمان سررسید (که سال آینده است) ثبتهای زیر انجام می‌شود:

۱۳

بد – صندوق (بمیزان مبلغ اسمی سند)

بس – حساب خرید دین (بمیزان خالص مبلغ معامله)

بس – سود دریافتی (بمیزان سود سال جاری)

بس – سود دریافتنی (بمیزان مبلغ مندرج در بند ۱۲ فوق)

شماره: مب/۴۵۰ صدور ضمانتنامه از محل حساب ذخیره ارزی

تاریخ: ۱۳۸۲/۳/۱۸

بسمه تعالي

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکها و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

شورای محترم پول و اعتبار در نهصد و نـود و هشتمیـن جلسه مورخ ۱۳۸۲/۳/۱۰ موارد زیر را درخصوص صدور ضمانتنامه از محل حساب ذخیره ارزی مورد تصویب قرار داد:

بانکها و موسسات اعتباری در اجرای آئین‌نامه صدور ضمانتنامه و اعطای تسهیلات به شرکتهای ایرانی برنده مناقصه مصوب هیات امناء حساب ذخیره ارزی، تا سقف مبلغ تعیین شده توسط هیات مذکور و تعهد شده توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور از رعایت ضوابط مربوط به سقف، وثیقه و نرخ کارمزد مندرج در آئین‌نامه صدور ضمانتنامه و ظهرنویسی از طرف بانکها معاف باشند و در اینگونه موارد نرخ کارمزد اشاره شده در آئین‌نامه مصوب هیات امناء را ملاک عمل قرار دهند، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ترتیبات لازم را برای اجرای این مصوبه و کنترل سقف مقرر انجام خواهدداد.

دستورالعمل اجرای مصوبه فوق‌الذکر متعاقباً توسط اداره سیاستها و مقررات ارزی این بانک تدوین و ابلاغ خواهدشد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم حمید تهرانفر

۱۶-۱۶۱۵ ۳۸۱۶

شماره: مب/۵۳۳ نرخ سود تسهیلات اعطایی بانکها به بخشهای تولیدی و خدماتی

تاریخ: ۱۳۸۲/۳/۲۹

بسمه تعالي

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای تجاری و تخصصی دولتی ارسال گردید.

بدینوسیله تصمیمات متخذه در نهصد و نود و نهمین جلسه مورخ ۱۳۸۲/۳/۱۷ شورای پول و اعتبار درخصوص نرخ سود تسهیلات اعطایی بانکها به بخشهای تولیدی و خدماتی، که طی نامه شماره ۱۳۷۱٤ مورخ ۱۳۸۲/۳/۲۲ دفتر ریاست محترم جمهوری مورد موافقت ایشان قرار گرفته است، بشرح زیر ابلاغ می‌گردد:

بخش اقتصادی	درصد در سال
کشاورزی	۱۳/۵
صنعت و معدن	۱٦
مسکن (بدون سپرده‌گذاری)	۱۸
مسکن (صندوق پس‌انداز مسکن)	۱۵
صادرات	۱٦
ساختمان	۲۱
بازرگانی داخلی، خدمات و متفرقه	حداقل ۲۱

ضمناً اضافه می‌نماید نرخ سود تسهیلات جعاله تعمیر مسکن معادل حداقل نرخ سود بخش بازرگانی داخلی، خدمات و متفرقه (درحال حاضر برابر ۲۱ درصد) می‌باشد.

نرخهای فوق از تاریخ این بخشنامه لازم‌الاجرا بوده و نرخ سود تسهیلات اعطایی که قرارداد آن قبل از این تاریخ منعقد شده است تا سررسید، تابع نرخهای زمان قرارداد است. همچنین نرخ سود تسهیلات قراردادهایی که بعد از این تاریخ تمدید می‌گردند براساس نرخهای جدید است.

یادآوری می‌نماید نرخ سود علی‌الحساب سپرده‌های مدت‌دار نزد بانکها هیچگونه تغییری نیافته و همانند گذشته است.

خواهشمنداست مقرر فرمایند مراتب را سریعاً به کلیه شعب و واحدهای تابعه آن بانک جهت اجرا ابلاغ نمایند./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم حمید تهرانفر

۱۶-۱۶۱۵ ۳۸۱۶

شماره: مب/ ۶۴۳ تعیین حداقل مبلغ حساب پس‌انداز قرض‌الحسنه و حساب سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه مدت (تغییر در ماده ۹ دستورالعمل اجرائی قبول سپرده)

تاریخ : ۱۰/۴/۱۳۸۲

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی و غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی ارسال گردید

احتراماً؛ به استحضار می‌رساند، شورای محترم پول و اعتبار در یکهزارمین جلسه مورخ ۱۳۸۲/۳/۳۱ مقرر نمود تعیین حداقل مبلغ حساب پس‌انداز قرض‌الحسنه و حساب سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه مدت در اختیار بانکها قرار گیرد. مشروط بر اینکه قبلاً حداقل مذکور را به نحو مقتضی به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و عموم اعلام نمایند و برای این منظور تغییرات ذیل در مقررات موجود به تصویب رسید:

ماده ۹ دستورالعمل اجرائی قبول سپرده:

حداقل موجودی برای افتتاح حساب سپرده‌سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت و سپرده سرمایه‌گذاری بلندمدت توسط هر بانک یا موسسه اعتباری تعیین می‌گردد.

ماده ۵ دستورالعمل اعطای جوایز به سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز:

حداقل مبلغ برای افتتاح حساب پس‌انداز قرض‌الحسنه و حداقل مبلغ برای شرکت در قرعه‌کشی جوایز حسابهای قرض‌الحسنه پس‌انداز توسط هر بانک یا موسسه اعتباری تعیین می‌گردد.

خواهشمند است دستور فرمایند اقدامات لازم جهت اطلاع به موقع به بانک مرکزی و عموم سپرده‌گذاران به نحو مناسب معمول گردد./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶۱۵–۱۶ **۳۸۱۶**

شماره: مب/۶۶۰ سهم نسبی بخش های مختلف اقتصادی از افزایش در مانده تسهیلات اعطایی آن بانک به بخش غیردولتی در سال ۱۳۸۲

تاریخ: ۱۳۸۲/۴/۱۲

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای تجاری ارسال گردید.

با احترام،

به موجب بند (ب) تبصره ۳ قانون بودجه سال ۱۳۸۲ کل کشور، بند یک مصوبه نهصد و نود و هفتمین صورتجلسه مورخ ۱۳۸۲/۳/۳ شورای پول و اعتبار، مصوبه شماره ۱۱۳٦۳/ت۲۸۸۰۷ه مورخ ۱۳۸۲/٤/۱ هیات وزیران و بند ج ماده ۱۰٦ قانون برنامه سوم اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، سهم نسبی بخش‌های مختلف اقتصادی از افزایش در مانده تسهیلات اعطایی آن بانک به بخش غیردولتی در سال ۱۳۸۲ بشرح زیر تعیین می‌شود:

آن بانک مجاز خواهدبود تا معادل سی و پنج (۳۵) درصد از افزایش در مانده تسهیلات اعطایی به‌بخش غیردولتی‌راخارج ازنسبتهای مربوط به‌سهم بخش‌ها، تسهیلات‌اعطاء نماید.

سهم بخشهای مختلف اقتصادی از کل افزایش در مانده تسهیلات اعطایی آن بانک به بخش غیردولتی پس از کسر: منابع آزاد (بند یک فوق‌الذکر) و الزامات قانونی و تسهیلات از محل سپرده‌های قرض‌الحسنه برای رفع احتیاجات ضروری و اشتغال، بشرح جدول ذیل خواهدبود:

بخش اقتصادی	درصد
کشاورزی	۲۵
صنعت و معدن	۳۹/۵
مسکن	۱۳/۵
ساختمان	۸/۵
صادرات	۹/۵
بازرگانی داخلی، خدمات و متفرقه	٤
جمع:	۱۰۰

مقتضی است مقرر فرمایند مراتب جهت اجرا به کلیه واحدهای ذیربط آن بانک ابلاغ گردد.

در ضمن، بررسی عملکرد بانکها در سالهای گذشته بیانگر این موضوع است که در مواردی، تسهیلات اعطایی بانکها منطبق با مصوبات مربوط به توزیع سهم نسبی بخشهای مختلف اقتصادی نبوده که این امر حاکی از ناکارآمدی نظام کنترلهای داخلی در برخی از بانکها است، لذا بمنظور اجرای دقیق این بخشنامه *موکداً* نظر آن بانک را به نکات زیر جلب می‌نماید:

الف – ضروری است مدیریت محترم آن بانک موجباتی را فراهم آورد که با تهیه دستورالعمل جامع و اعمال ساز و کار و ابزار اجرایی و کنترل داخلی مناسب، ارکان اعتباری را ملزم به رعایت دقیق آن بنماید بگونه‌ای که ضمن حصول اطمینان از اجرای دقیق مصوبات مربوطه، اطلاعات مدیریتی دقیق و قابل اتکایی را برای نظارت هیات مدیره محترم آن بانک و ناظرین بانک مرکزی فراهم آورد.

خواهشمنداست دستور فرمایند ضمن ابلاغ دستورالعمل فوق به مبادی ذیربط آن بانک، نسخه‌ای از آنرا به این مدیریت ارسال نمایند.

ب – بخش نظارت این بانک نیز عملکرد بانکها در این زمینه را براساس آمار و اطلاعات ماهانه دریافتی از بانکها، تحت نظارت مستمر قرارداده و ضمن اعمال تمهیدات لازم، گزارشهای مربوطه را همه ماهه به اطلاع شورای پول و اعتبار خواهد رساند.

خواهشمنداست مقرر فرمایند جدول مشروح و دقیق مانده تسهیلات اعطایی به بخش‌های مختلف اقتصادی (بخش غیردولتی) را در پایان هرماه تهیه و حداکثر تا پایان روز پانزدهم ماه بعد، به اداره اطلاعات بانکی و یک نسخه را نیز جهت این مدیریت ارسال نمایند./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم حمید تهرانفر

۱۶–۱۶۱۵ ۳۸۱۶

شماره: مب/۶۹۴ مستثنی شدن مواردی از سقفهای فردی خرید دین اعلام شده دربخشنامه شماره مب/۸۸۶

تاریخ: ۱۳۸۲/۴/۱۸

بسمه تعالي

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکها و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

شورای محترم پول و اعتبار در یکهزارمین جلسه مورخ ۱۳۸۲/۳/۳۱ موارد زیر را درخصوص مستثنی شدن از سقفهای فردی خرید دین اعلام شده دربخشنامه شماره مب/۸۸٦ مورخ ۱۳۸۱/۷/۹ این بانک مورد تصویب قرار داد:

الف) اسناد صادراتی تعهدشده توسط بانکها وموسسات مالی معتبر بین‌المللی به تشخیص بانک عامل.

ب) اسناد صادراتی که توسط صندوق ضمانت صادرات ایران تضمین مالی شده‌اند./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم حمید تهرانفر

۱۶-۱۶۱۵ ۳۸۱۶

شماره: مب/۷۹۰ اصلاح ماده ۶ آئین نامه تنزیل اسناد و اوراق تجاری (خرید دین) و مقررات اجرایی آن در مورد نرخ سود تسهیلات خرید دین

تاریخ: ۱۳۸۲/۵/۶

بسمه تعالي

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای تجاری (دولتی و غیردولتی)، تخصصی و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

پیرو بخشنامه شماره مب/۸۸٦ مورخ ۱۳۸۱/۷/۹ درخصوص اصلاح مجدد ماده ۷ آئین‌نامه موقت تنزیل اسناد و اوراق تجاری (خرید دین) و مقررات اجرایی آن، بدینوسیله بند ٤ از نهصد و نود و هشتمین صورتجلسه مورخ ۱۳۸۲/۳/۱۰ شورای محترم پول و اعتبار مبنی بر اصلاح ماده ٦ آئین‌نامه مذکور در مورد نرخ سود تسهیلات خرید دین را به شرح ذیل به استحضار می‌رساند:

"ماده ۶– بانکها می‌توانند اوراق و اسناد تجاری را به قیمتی کمتر از مبلغ اسمی آنها با رعایت نرخ بخش بازرگانی و کسب و کار مصوب شورای پول و اعتبار تنزیل نمایند."

خواهشمنداست مقرر فرمایند مراتب به طریق مقتضی به کلیه شعب و واحدهای تابعه آن بانک جهت اجراء ابلاغ گردد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم حمید تهرانفر

۱۶–۱۶۱۵ ۳۸۱۶

شماره: مب/ ۸۳۰ محاسبه سقف فردی تسهیلات اعطایی مشتری قبل از گشایش اعتبار اسنادی مدت دار

تاریخ : ۱۴/۵/۱۳۸۲

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع مدیران عامل کلیه بانکهای غیردولتی

و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

پیرو بخشنامه شماره مب/ ۱۳۱٤ مورخ ۱۳۸۱/۹/۱۸ بدینوسیله به اطلاع می‌رساند لازم است قبل از گشایش اعتبار اسنادی مدت‌دار مبلغ اعتبار در سقف فردی تسهیلات اعطایی مشتری منظور گردد. بدیهی است تجاوز از سقف فردی مشتریان نزد آن بانک در هیچ مورد جایز نیست و این بانک به تقاضاهای افزایش سقف ارسالی رسیدگی نمی‌کند./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/۱۱۴۸ اضافه کردن سرفصل های جدید به منظور تهیه صورت وضعیت باز ارزی

تاریخ: ۱۳۸۲/۶/۲۶

بسمه تعالي

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای دولتیارسال گردید.

بااحترام،

پیرو بخشنامه شماره مب/۱۳٤٥ مورخ ۲۷/۱۲/۱۳۸۰ این اداره خواهشمنداست مقرر فرمایند جهت تهیه صورت وضعیت باز ارزی، سرفصل‌های بشرح زیر به پیوست شماره یک منضم به بخشنامه فوق‌الذکر اضافه گردد:

بدهیها

کد حساب	عنوان حساب (اقلام بالای خط)
۳/۲/۰۲۱٥	حساب سپرده ارزی مدتدار شعب خارج
۳/۲/۰۲۷٦	حساب بدهی به بانکهای خارجی بابت وامهای ارزی
۳/۲/۰۳٦٤	حساب پیش‌دریافت از مشتریان بابت اعتبارات اسنادی به ارز / دولتی
۳/۲/۰۳٦٦	حساب پیش‌دریافت از مشتریان بابت اعتبارات اسنادی به ارز / غیردولتی
۳/۲/۰۷٥٥	حساب وجه التزام دریافتی از محل تسهیلات اعطایی به ارز / غیردولتی
۳/۲/۰۷٥٦	حساب وجه التزام دریافتی از محل تسهیلات اعطایی به ارز / دولتی
۳/۲/۰۷۷٥	حساب سود دریافتی تسهیلات اعطایی به ارز / غیردولتی
۳/۲/۰۷۷٦	حساب سود دریافتی تسهیلات اعطایی به ارز / دولتی
۳/۲/۰۸۰٥	حساب کارمزد تعهد دریافتی تسهیلات اعطایی به ارز / غیردولتی
۳/۲/۰۸۰٦	حساب کارمزد تعهد دریافتی تسهیلات اعطایی به ارز / دولتی
۳/۲/۰٥٤۱	حساب تسهیلات دریافتی از محل حساب ذخیره ارزی

تعهدات مشتریان

کد حساب	عنوان حساب (اقلام زیرخط)
٥/۳/۱/۰۰٤۱	تعهدات مشتریان بابت قراردادهای منعقده به ارز
٥/۳/۱/۰۰۹۱	تعهدات سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی بابت تسهیلات از محل حساب ذخیره ارزی

تعهدات بانک

کد حساب	عنوان حساب (اقلام زیرخط)
۵/۳/۲/۰۰۵۱	تعهدات بانک بابت قراردادهای منعقده با سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی
۵/۳/۲/۰۰۵۲	تعهدات بانک بابت قراردادهای منعقده به ارز

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/۱۱۵۵ امکان قبول سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز و مدت‌دار مابین شعب بانکها در مناطق آزاد تجاری – صنعتی

تاریخ: ۱۳۸۲/۶/۲۷

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای دولتی و غیردولتی ارسال گردید.

بدینوسیله بخشی از مصوبات سی و چهارمین جلسه "کمیته سیاستگزاری و نظارت بر بانکهای مناطق آزاد" بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مورخ ۳/٦/۱۳۸۲ درخصوص امکان قبول سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز و مدت‌دار مابین شعب بانکها در مناطق آزاد تجاری – صنعتی جمهوری اسلامی ایران را بشرح زیر به استحضار می‌رساند:

الف – بانکها اعم از دولتی و غیردولتی می‌توانند نزد یکدیگر حساب سپرده قرض‌الحسنه پس‌انداز گشایش نمایند لیکن این حسابها مشمول جوایز حسابهای قرض‌الحسنه پس‌انداز نخواهندبود.

ب – بانکها اعم از دولتی و غیردولتی می‌توانند در چارچوب مقررات عملیات بانکی بدون ربا و با رعایت مقررات مذکور نسبت به گشایش حسابهای سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت نزد یکدیگر اقدام نمایند.

در خاتمه یادآوری می‌گردد که فقط شعب بانکهای مستقر در مناطق آزاد که دارای "تائیدیه تطبیق" از مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری باشند مشمول استفاده از اختیارات فوق‌الذکر خواهندبود./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم حمید تهرانفر

۱۶–۱۶۱۵ ۳۸۱۶

شماره: مب/۱۱۷۲ اضافه کردن سرفصل های جدید به منظور تهیه صورت وضعیت باز ارزی

تاریخ: ۱۳۸۲/۶/۳۰

بسمه تعالي

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای غیر دولتی و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

بااحترام،

پیرو بخشنامه شماره مب/۱۳٤٥ مورخ ۲۷/۱۲/۱۳۸۰ این اداره خواهشمنداست مقرر فرمایند جهت تهیه صورت وضعیت باز ارزی، سرفصل‌های بشرح زیر به پیوست شماره یک منضم به بخشنامه فوق‌الذکر اضافه گردد:

بدهیها

کد حساب	عنوان حساب (اقلام بالای خط)
۳/۲/۰۲۱۵	حساب سپرده ارزی مدتدار شعب خارج
۳/۲/۰۲۷٦	حساب بدهی به بانکهای خارجی بابت وامهای ارزی
۳/۲/۰۳٦٤	حساب پیش‌دریافت از مشتریان بابت اعتبارات اسنادی به ارز / دولتی
۳/۲/۰۳٦٦	حساب پیش‌دریافت از مشتریان بابت اعتبارات اسنادی به ارز / غیردولتی
۳/۲/۰۷۵۵	حساب وجه التزام دریافتی از محل تسهیلات اعطایی به ارز / غیردولتی
۳/۲/۰۷۵٦	حساب وجه التزام دریافتی از محل تسهیلات اعطایی به ارز / دولتی
۳/۲/۰۷۷۵	حساب سود دریافتی تسهیلات اعطایی به ارز / غیردولتی
۳/۲/۰۷۷٦	حساب سود دریافتی تسهیلات اعطایی به ارز / دولتی
۳/۲/۰۸۰۵	حساب کارمزد تعهد دریافتی تسهیلات اعطایی به ارز / غیردولتی
۳/۲/۰۸۰٦	حساب کارمزد تعهد دریافتی تسهیلات اعطایی به ارز / دولتی
۳/۲/۰٥٤۱	حساب تسهیلات دریافتی از محل حساب ذخیره ارزی

تعهدات مشتریان

کد حساب	عنوان حساب (اقلام زیرخط)
۵/۳/۱/۰۰۴۱	تعهدات مشتریان بابت قراردادهای منعقده به ارز
۵/۳/۱/۰۰۹۱	تعهدات سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی بابت تسهیلات از محل حساب ذخیره ارزی

تعهدات بانک

کد حساب	عنوان حساب (اقلام زیرخط)
۵/۳/۲/۰۰۵۱	تعهدات بانک بابت قراردادهای منعقده با سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی
۵/۳/۲/۰۰۵۲	تعهدات بانک بابت قراردادهای منعقده به ارز

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/۱۲۲۴ تعیین سرفصلهای مورد نیاز برای اجرای "دستورالعمل تفکیک حسابها و صورتهای مالی شعب بانکها / موسسات اعتباری غیربانکی کشور در مناطق آزاد

تاریخ: ۱۳۸۲/۷/۶

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل بانکهای دولتی و غیردولتی (بجز بانک صنعت و معدن) ارسال گردید.

عطف به بخشنامه شماره طب/۱۷۲۱ مورخ ۱۶/۵/۱۳۸۰ موضوع تعیین سرفصلهای مورد نیاز برای اجرای "دستورالعمل تفکیک حسابها و صورتهای مالی شعب بانکها / موسسات اعتباری غیربانکی کشور در مناطق آزاد" به اطلاع می‌رساند براساس بررسیهای انجام گرفته در شعب بانکهای مستقر در مناطق آزاد تجاری – صنعتی، مشخص گردیده که اغلب بانکها در نحوه محاسبه مانده حساب "مازاد منابع نزد اداره مرکزی" دارای مشکلات عدیده‌ای می‌باشند.

علیهذا جهت رفع معضل فوق‌الاشاره و همچنین ایجاد وحدت رویه در نحوه محاسبه حساب "مازاد منابع نزد اداره مرکزی" مابین کلیه شعب بانکها در تمامی مناطق آزاد، به پیوست فرم پیشنهادی "صورت وضعیت منابع و مصارف و مازاد منابع" ارسال می‌گردد. خواهشمنداست دستور فرمایند فرم مذکور مورد بررسی کارشناسان محترم آن بانک قرار گرفته و نظرات کارشناسی حداکثر تا پایان وقت اداری روز دوشنبه مورخ ۱۳۸۲/۷/۲۱ به این اداره ارسال گردد./م

پیوست: یک برگ.

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم حمید تهرانفر

۱۶–۱۶۱۵ ۳۸۱۶

شماره: مب/۱۲۴۱ ریسک ناشی از اعطای تسهیلات ارزی از محل حساب ذخیره ارزی

تاریخ: ۱۳۸۲/۷/۱۳

بسمه تعالی

جناب آقای علیرضا شیرانی

مدیرعامل محترم بانک سپه

بازگشت به نامه شماره ۱۱۳٤۲ مورخ ۱۳/٦/۱۳۸۲ بعنوان مقام محترم ریاست کل بانک مرکزی در مورد ریسک ناشی از اعطای تسهیلات ارزی از محل حساب ذخیره ارزی بدینوسیله مراتب ذیل را به استحضار می‌رساند:

همانطورکه در بند ۳ بخشنامه شماره ۱۱٤۳/٦۰ مورخ ۲۷/۱۲/۱۳۸۱ اداره سیاستها و مقررات ارزی این بانک تحت عنوان (تسهیلات ارزی از محل حساب ذخیره ارزی) صراحتاً اشاره شده است تسهیلات اعطایی بانکها بایستی با رعایت سقف‌های فردی اعلام شده توسط این بانک صورت بگیرد. از اینرو کلیه بانکهای عامل موظفند هنگام اعطای تسهیلات ارزی از محل حساب ذخیره ارزی با رعایت مفاد بخشنامه‌های صادره این بانک اقدام نمایند.

لازم به یادآوری است به موجب مفاد بخشنامه‌های شماره الف/۱۰٦۰ مورخ ۱۳/۳/۱۳۸۰ و الف/۱٤۱۱ مورخ ۲/٤/۱۳۸۰ این بانک اعطای تسهیلات ارزی از این محل تا مبلغ ۲۵ میلیون دلار با در نظر گرفتن شرایط تعیین شده در اختیار بانکها است.

در مورد اعطای تسهیلات بیش از ۲۵ میلیون دلار که براساس نامه شماره ۱۰۳٤٦٤/۱۰۱ مورخ ٦/٦/۱۳۸۱ جناب آقای ستاری‌فر ریاست محترم سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور قرار شده است بدون الزام بانک به قبول ریسک بازپرداخت به بانک عامل معرفی گردند، نظر جنابعالی را به ماده ۸ قرارداد عاملیت منعقده بین آن بانک و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور جلب می‌نماید که براساس آن مسئولیت کامل وصول اقساط از متقاضی و بازپرداخت آن به حساب ذخیره ارزی با بانک عامل است. لذا مادام که ماده ۸ قرارداد مذکور تغییر ننموده است ریسک کامل تسهیلات اعطایی از محل حساب ذخیره ارزی با بانک عامل است. ضمناً باتوجه به اینکه در قرارداد عاملیت مذکور ذکری از مبلغ و میزان تسهیلات ارزی نشده است لذا مفاد قرارداد فوق کلیه مبالغ پرداختی (کمتر از ۲۵ میلیون دلار و بالای ۲۵ میلیون دلار) را دربرمی‌گیرد.

بنابراین خواهشمنداست مقرر فرمایند به منظور کاهش ریسک و کنترل خطر اعتباری در هنگام اعطای تسهیلات مذکور به متقاضیان کلیه تمهیدات لازم همانند سایر تسهیلات اعطایی اندیشیده شود.

یادآوری می‌نماید اعطای تسهیلات ارزی از محل حساب ذخیره ارزی ازنظر قبول ریسک هیچگونه مشابهتی با اعطای تسهیلات از محل وجوه اداره شده ندارد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم — حمید تهرانفر

۱۶–۱۶۱۵ — ۳۸۱۶

رونوشت: کلیه مدیران عامل بانکهای دولتی جهت استحضار و انجام اقدامات مقتضی.

شماره: مب/ ۱۳۳۱ نحوه چاپ اوراق امنیتی و بهادار بانکهای غیردولتی

تاریخ : ۲۳/۷/۱۳۸۲

«بسمه تعالی»

برای اطلاع مدیران عامل بانکهای غیردولتی ارسال گردید

بدینوسیله مصوبه بیست و چهارمین صورتجلسه مورخ ۱۳۸۲/٦/۸ هیات عامل محترم بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران درخصوص نحوه چاپ اوراق امنیتی و بهادار بانکهای غیردولتی را به استحضار می‌رساند:

در مورد ایران چک و همچنین حواله‌های بین بانکی (چکهای رمزدار بین بانکی) لازمست بانکهای غیردولتی نیز همانند بانکهای دولتی از اوراق متحدالشکل استفاده نمایند.

در مورد چکهای مسافرتی با توجه به متحدالشکل نبودن این چکها در بین بانکهای دولتی و تا استقرار سیستمهای جدید نظام پرداخت، بانکهای غیردولتی نیز از طرحهای مورد نظر خود استفاده نمایند.

ضمناً یادآوری می‌نماید قبل از چاپ اوراق بهادار فوق‌الاشاره بایستی نسبت به کسب مجوز لازم از اداره نظارت بر بانکها و ارائه آن به سازمان تولید اسکناس و مسکوک اقدام نمایند./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/۱۳۸۳ حداکثر میزان حق‌الوکاله بانکها در بکارگیری سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار در سال ۱۳۸۰

تاریخ: ۱۳۸۲/۸/۱

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای دولتی (غیر از بانک مسکن) ارسال گردید.

باطلاع می‌رساند شورای پول و اعتبار در یکهزار و هفتمین جلسه مورخ ۲۶/۷/۱۳۸۲ (بند یک صورتجلسه) حداکثر میزان حق‌الوکاله بانکها در بکارگیری سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار را معادل نیم (۰/۵) درصد سپرده‌های مذکور در سال ۱۳۸۰ (میانگین ۱۲ ماهه) تعیین نمود.

خواهشمنداست دستور فرمایند مراتب به کلیه واحدهای ذیربط جهت اجرا ابلاغ گردد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم حمید تهرانفر

۱۶-۱۶۱۵ ۳۸۱۶

شماره: مب/۱۳۹۸ الزام بانکها به گزارش نحوه اجرای بندهای ۱ و ۲ بخشنامه شماره مب/۶۴۳ مورخ ۱۳۸۲/۴/۱۰

تاریخ: ۷/۸/۱۳۸۲

بسمه تعالي

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای دولتی و خصوصی (به استثنای بانک پارسیان) ارسال گردید.

احتراماً،

پیرو نامه شماره مب/٦٤٣ مورخ ۱۳۸۲/٤/۱۰ خواهشمنداست این بانک را در جریان نحوه اجرای بندهای ۱ و ۲ بخشنامه شماره مب/٦٤٣ مورخ ۱۳۸۲/٤/۱۰ این اداره (به استناد یکهزارمین جلسه شورای محترم پول و اعتبار مورخ ۱۳۸۲/۳/۳۱) قرار دهند./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

تاریخ : ۱۱/۸/۱۳۸۲

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی ارسال می‌گردد

بدینوسیله دستورالعمل اعطای تسهیلات اعتباری ریالی به بخش صادرات مشتمل بر چهارده ماده و چهار تبصره که در یکهزار و هفتمین جلسه مورخ ۱۳۸۲/۷/۲٦ شورای پول و اعتبار به تصویب رسیده است، به شرح پیوست جهت اطلاع و اقدام مقتضی ابلاغ می‌گردد.

لازم به ذکر است از تاریخ لازم‌الاجرا شدن دستورالعمل اعطای تسهیلات اعتباری ریالی به بخش صادرات، مفاد "آئین‌نامه اعطای تسهیلات اعتباری به بخش صادرات" مصوب جلسه مورخ ۱۳۷٤/۹/٤ شورای پول و اعتبار و همچنین بندهای ۲، ۳ و ٤ از مصوبات جلسه مورخ ۱۳۸۱/۲/۸ شورای پول و اعتبار، (موضوع بخشنامه مب/۱٦۳ مورخ ۱۳۸۱/۲/۱۸) کان لم یکن تلقی می‌گردد./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

پیوست: بخشنامه شماره مب/ ۱۴۳۰ مورخ ۱۱/۸/۱۳۸۲

بسمه تعالي

دستورالعمل اعطای تسهیلات اعتباری ریالی به بخش صادرات

اعطای تسهیلات اعتباری ریالی به بخش صادرات توسط بانکهای دولتی با رعایت مفاد فصل سوم قانون عملیات بانکی بدون ربا و آئین‌نامه‌های اجرایی مربوطه, تابع مقررات ذیل می‌باشد.

ماده ۱

اعطای تسهیلات صادراتی به یکی از طرق زیر صورت می‌گیرد:

الف: اعطاء تسهیلات قبل از صادرات به منظور تهیه و تدارک یا تولید کالا و خدمات صادراتی.

ب: اعطاء تسهیلات بعد از صادرات کالا و خدمات.

ماده ۲

حداکثر تسهیلات موضوع بند الف ماده ۱ درخصوص آن دسته از صادرکنندگانی که بدون گشایش اعتبار اسنادی مبادرت به صادرات کالا یا خدمات می‌نمایند ۷۰٪ ارزش ریالی کالای صادراتی یا خدمات موضوع قرارداد فروش کالا یا خدمات می‌باشد. این میزان در مورد صادرکنندگانی که از طریق گشایش اعتبار اسنادی غیرقابل برگشت مبادرت به صادرات می‌نمایند تا ۹۰٪ قابل افزایش است.

ماده ۳

حداکثر تسهیلات قابل اعطاء به صادرکنندگان موضوع بند ب ماده ۱ به شرح زیر است:

الف: چنانچه صادرات بدون گشایش اعتبار اسنادی انجام شده باشد، بانک مجاز است با دریافت اظهارنامه خروجی کالا حداکثر معادل ۷۰٪ هم ارز ریالی مبلغ کالاهای صادر شده را (برای تامین سرمایه در گردش صادرکننده کالا) به صادرکننده پرداخت نماید.

ب: چنانچه صادرات از طریق گشایش اعتبار اسنادی غیرقابل برگشت انجام گرفته باشد، بانک مجاز است با دریافت اظهارنامه خروجی کالا و در مورد صادرات خدمات در مقابل گواهی پیشرفت یا انجام کار طبق شرایط قرارداد حداکثر معادل ۹۰٪ هم ارز ریالی مبلغ اعتبار را از طریق خرید اسناد به صادرکننده پرداخت نماید.

ماده ٤

اسناد مورد نیاز بانک برای اعطاء تسهیلات صادراتی به شرح ذیل است:

الف) قبل از صادرات:

اعتبار اسنادی غیرقابل برگشت یا قرارداد فروش کالا و همچنین هر نوع مدرک و سندی که بنا به تشخیص بانک حاکی از فعالیت متقاضی در زمینه تهیه و تدارک کالا یا انجام خدمات موضوع قرارداد به منظور صادرات باشد.

ب) بعد از صادرات:

مرتبط با بند الف ماده ۳- اصل اظهارنامه خروجی کالا یا گواهی انجام خدمات بهمراه قرارداد فروش کالا یا انجام خدمات.

مرتبط با بند ب ماده ۳- اصل اظهارنامه خروجی کالا یا گواهی پیشرفت یا انجام کار بهمراه مدارکی حاکی از گشایش اعتبار اسنادی غیرقابل برگشت.

ماده ٥

بانکها موظفند اصل اظهارنامه خروجی کالای استفاده‌کنندگان از تسهیلات اعتباری صادراتی؛

موضوع بند الف ماده ۱ را تا هنگام سررسید تسهیلات,

موضوع بند ب ماده ۱ را در هنگام اعطای تسهیلات,

دریافت و ممهور به مهر "از تسهیلات صادراتی بانک ـــــــــ شعبه ـــــــــ استفاده نموده است" نمایند.

ماده ٦

مدت بازپرداخت تسهیلات اعتباری موضوع ماده ۱ این دستورالعمل, تابع قرارداد منعقده مابین بانک و مشتری می‌باشد.

ماده ۷

بانکها به تشخیص خود و با توجه به آئین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های قانون عملیات بانکی بدون‌ربا، تامین یا پوشش لازم را برای حصول اطمینان از بازپرداخت تسهیلات اعطائی تعیین و از متقاضی اخذ می‌نمایند.

تبصره – ازجمله وثایق قابل قبول سیستم بانکی تضمین‌نامه صندوق ضمانت صادرات ایران، بیمه‌نامه‌های شرکتهای بیمه معتبر و همچنین تضمین‌نامه‌های صندوقهای غیردولتی توسعه صادرات و موسسات مشابه معتبر می باشد.

ماده ۸

سود مورد انتظار برای تسهیلات صادراتی موضوع ماده ۱ این دستورالعمل، نرخ سود تسهیلات اعطایی به بخش صادرات است که توسط شورای پول و اعتبار تعیین و به بانکها ابلاغ می‌شود.

تبصره – چنانچه استفاده کنندگان از تسهیلات اعتباری در بخش صادرات، قبل از موعد سررسید قرارداد نسبت به تسویه آن اقدام نمایند, از تخفیف‌های لازم نسبت به مدت استفاده نشده از تسهیلات بهره‌مند می‌گردد. میزان و نحوه محاسبه این تخفیف‌ها بر عهده بانکها می‌باشد.

ماده ۹

چنانچه استفاده‌کنندگان از تسهیلات اعتباری در بخش صادرات تا سررسید تسهیلات، مدارک لازم مبنی بر صادرات کالا یا خدمات موضوع تسهیلات را به بانک ارائه ننمایند، بانکها مکلفند نرخ سود اینگونه تسهیلات را با نرخی معادل نرخ بخش صنعت برای واحدهای تولیدی و نرخ بخش خدمات و بازرگانی برای بخش تجاری صادرات تسویه نمایند. نرخ سود بخش صنعت و حداقل نرخ سود بخش خدمات و بازرگانی براساس آخرین مصوبه شورای پول و اعتبار تعیین می شود.

تبصره ۱– در صورتیکه استفاده‌کنندگان از تسهیلات اعتباری در بخش صادرات در موعد مقرر نسبت به تسویه تسهیلات دریافتی اقدام ننمایند، بانکها عنداللزوم می‌توانند نسبت به اخذ جریمه تاخیر تادیه نیز اقدام نمایند.

تبصره ۲- در صورتیکه استفاده‌کنندگان از تسهیلات دریافتی در بخش صادرات نتوانند در موعد مقرر نسبت به صادرات کالا یا خدمات اقدام نمایند بایستی نسبت به تسویه تسهیلات دریافتی با نرخ بخش صنعت و حداقل نرخ سود بخش خدمات و بازرگانی حسب مورد اقدام نمایند. اینگونه صادرکنندگان چنانچه تا حداکثر سه ماه پس از موعد سررسید تسهیلات، نسبت به صادرات کالا یا خدمات موضوع قرارداد اقدام نموده و مدارک لازم را به بانک ارائه نمایند، بانکها موظفند مابه‌التفاوت نرخ سود بخش صادرات با نرخ دریافتی از صادرکننده را به مشتری مسترد نمایند.

ماده ۱۰

اسناد و مدارک لازم جهت تسویه تسهیلات اعتباری صادراتی به نرخ بخش صادرات شامل اظهارنامه خروجی کالا و یا گواهی انجام خدمات می‌باشد، به نحوی که صادرات کالا یا انجام خدمات موضوع قرارداد دریافت تسهیلات اعتباری صادراتی برای بانک محرز گردد.

ماده ۱۱

هر نوع تغییر در نوع کالا و یا خریدار کالاهای صادراتی تا قبل از موعد سررسید تسهیلات صادراتی، با درخواست صادرکننده و موافقت بانک، بلامانع است.

ماده ۱۲

بانکها موظفند در متن قراردادهای منعقده خود با مشتریان، مفاد این دستورالعمل را بگنجانند.

ماده ۱۳

تاریخ اجرای این دستورالعمل یک ماه پس از ابلاغ آن به بانکها خواهد بود.

ماده ١٤

این دستورالعمل در چهارده ماده و چهار تبصره در یکهزار و هفتمین جلسه مورخ ۱۳۸۲/۷/۲٦شورای پول و اعتبار به تصویب رسید و از تاریخ لازم‌الاجرا شدن، کلیه مقررات مغایر با آن ملغی می‌گردد.

شماره: مب/ ۱۴۹۴– ابلاغ الزام بانک ها به اجرای کامل "دستورالعمل اجرایی تفکیک حسابها و صورتهای مالی شعب بانکها/ موسسات اعتباری و اعمال ضوابط اعلام شده طی بخشنامه شماره مب/ ۹۸۶ مورخ ۱۳۸۰/۹/۱۴ برای دریافت تائیدیه تطبیق

تاریخ : ۲۰/۸/۱۳۸۲

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای دولتی (بجز بانک صنعت و معدن) ارسال گردد

احتراماً؛ عطف به بندهای ٢٤ و ٢٥ تصویب‌نامه شماره ۱۸۸۰۸/ت ۲۸۵۷٤هـ مورخ ۱۳۸۲/٤/۱۰ هیات محترم وزیران مبنی بر؛

"۲۴– به منظور توسعه یکپارچه جزیره قشم کلیه اراضی موجود در منطقه ویژه قشم تبدیل به منطقه آزاد گردیده و سازمان منطقه آزاد مسئول اداره کردن کل جزیره می‌باشد.

۲۵– به منظور توسعه سریع منطقه آزاد چابهار، بندر شهید بهشتی و بندر شهید کلانتری چابهار به منطقه آزاد ملحق می‌گردد".

خواهشمند است دستور فرمایند در صورتیکه آن بانک دارای شعبه یا شعبی در مناطق فوق‌الذکر می‌باشد نسبت به انجام امور ذکر شده در ذیل اقدام مقتضی صورت پذیرد:
الف **– اجرای کامل "دستورالعمل اجرایی تفکیک حسابها و صورتهای مالی شعب بانکها/ موسسات اعتباری (پیوست بخشنامه شماره مب/ ۲۹۷ مورخ ۱۳۸۰/٤/٤) برای کلیه شعب مستقر در مناطق فوق‌الذکر.**
ب - اعمال ضوابط اعلام شده طی بخشنامه شماره مب/ ۹۸٦ مورخ ۱۳۸۰/۹/۱٤ برای دریافت "تائیدیه تطبیق" بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موضوع ماده ۳۷ دستورالعمل اجرایی عملیات پولی و بانکی در مناطق آزاد تجاری – صنعتی جمهوری اسلامی ایران، درخصوص کلیه شعب مستقر در مناطق فوق‌الذکر.
ج – اعلام تعداد و مشخصات شعب آن بانک در مناطق مذکور، تا تاریخ ۱۳۸۲/۹/۱ به اداره مطالعات و مقررات بانکی./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶–۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/ ۱۴۹۶ کاهش نرخ سود تسهیلات اعطایی بانکها به بخش صادرات

تاریخ : ۲۰/۸/۱۳۸۲

«بسمه تعالی»

جهت مدیران عامل کلیه بانکهای تجاری و تخصصی ارسال گردید

با احترام؛

بدینوسیله به استحضار می‌رساند شورای پول و اعتبار در یکهزار و هفتمین جلسه مورخ ۱۳۸۲/۷/۲٦، کاهش نرخ سود تسهیلات اعطایی بانکها به بخش صادرات از ١٦ درصد به ١٥ درصد را مورد تصویب قرارداد. تائید و موافقت مقام محترم ریاست جمهوری در این خصوص، طی نامه شماره ٤٣١٠٥ مورخ ۱۳۸۲/۸/۱٤ دفتر ایشان اعلام گردیده است.

زمان اجرای نرخ سود فوق‌الاشاره از ۱۳۸۲/۸/۱٤ می‌باشد. تسهیلات اعطایی به بخش یاد شده که تاریخ انعقاد قرارداد آنها قبل از تاریخ اجرای این بخشنامه می‌باشد, تا سررسید، تابع نرخهای زمان انعقاد قرارداد است. همچنین نرخ سود تسهیلات اعطایی به بخش صادرات که از تاریخ یاد شده به بعد مورد تمدید قرار می‌گیرند براساس نرخهای جدید است.

خواهشمند است مقرر فرمایند پیرو بخشنامه شماره مب/ ٥٣٣ مورخ ۱۳۸۲/۳/۲۹ مراتب را سریعاً به کلیه شعب و واحدهای ذیربط آن بانک (غیر از شعب واقع در مناطق آزاد) جهت اجراء ابلاغ نموده و بر حسن اجرای آن نظارت شود./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم — **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ — **۳۸۱۶**

شماره: مب/۱۵۶۸ ممنوعیت اعطای تسهیلات به طرحهای اجرایی بدون پوشش بیمه‌ای در مقابل زلزله و در مناطق سیلخیز در مقابل سیل

تاریخ: ۱۳۸۲/۹/۹

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای تجاری و تخصصی ارسال گردید.

احتراماً، بدینوسیله ضمن اشاره به بخشنامه شماره ۳۱/۳/۱/۲۰۸۲ مورخ ۲٤/٤/۱۳۸۲ وزیر محترم کشور و درجهت اجرای موثر ماده ۱۸۱ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی توصیه می‌گردد بمنظور افزایش سهم صنعت بیمه در جبران خسارت ناشی از حوادث غیرمترقبه، از پرداخت تسهیلات به آندسته از طرحهای اجرایی بدون پوشش بیمه‌ای در مقابل زلزله و در مناطق سیلخیز در مقابل سیل حتی‌المقدور جلوگیری شود.

خواهشمنداست دستور فرمایند مراتب به نحو مقتضی به واحدهای ذیربط در آن بانک ابلاغ گردد و در حین اعطای تسهیلات مطمح نظر قرار گیرد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/ ۱۷۷۴ نحوه عملکرد در رابطه با وجوه راکد ارزی

تاریخ : ۱۵/۱۰/۱۳۸۲

«بسمه تعالی»

برای اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای تجاری و تخصصی و غیردولتی ارسال گردید

احتراماً؛

با توجه به درخواست برخی از بانکها مبنی بر تعیین تکلیف و نحوه عملکرد در رابطه با وجوه راکد ارزی، خواهشمند است دستور فرمایند نحوه عملکرد آن بانک درخصوص وجوه مذکور به همراه نسخه‌ای از دستورالعمل‌های داخلی مربوطه را جهت بررسی به این اداره ارسال نمایند./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/۱۷۷۶ استعلام از بانک ها درخصوص زمان امحاء و نحوه بایگانی اسناد ریالی و ارزی

تاریخ: ۱۳۸۲/۱۰/۱۵

بسمه تعالي

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی و غیردولتی و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

همانطور که مستحضر می‌باشند براساس چهارصد و هفتاد و هشتمین جلسه مورخ ۱۹/۱۰/۱۳٦۱ شورای محترم پول و اعتبار بانکها مکلف گردیده‌اند که اسناد بانکی داخل کشور را پس از ده سال امحاء نمایند و اسناد حسابداری بانکها در رابطه با امور بین‌الملل به طور کامل و برای همیشه نگهداری گردد. این موضوع درحال حاضر باعنایت به پیشرفت شگرف فناوری اطلاعات و امکانات ذخیره‌سازی بسیار گسترده سیستمهای الکترونیکی و دیجیتالی احتیاج به بازنگری و تجدیدنظر اساسی دارد. پیشنهاد این بانک نگهداری اسناد ریالی برای مدت ۲ سال و نگهداری اسناد ارزی برای مدت ۸ سال می‌باشد. بدیهی است مدت زمان یادشده پس از تکمیل مراحل اجرایی اسناد ذیربط و تسویه کامل پرونده‌ها و مدارک شروع می‌شود.

خواهشمنداست نظرات و پیشنهادات خود را درخصوص زمان امحاء و نحوه بایگانی اسناد ریالی و ارزی تا تاریخ ۱۵/۱۱/۱۳۸۲ به این بانک ارسال نمایند تا گزارش لازم برای طرح موضوع در شورای محترم پول و اعتبار تهیه گردد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم حمید تهرانفر

۱۶۱۵ –۱۶ ۳۸۱۶

شماره:مب/۱۷۹۹؛ دستورالعمل اجرایی چگونگی محاسبه سود قطعی سپرده های سرمایه گذاری مدت دار با احتساب حق الوکاله بکارگیری سپرده ها

تاریخ:۱۳۸۲/۱۰/۱۸

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل بانکهای دولتی (تجاری و تخصصی) و غیردولتی و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

باسلام،

پیرو بخشنامه شماره مب/٤٧٢ مورخ ۲۵/٤/۱۳۸۱ (پاراگراف پایانی بخشنامه مذکور)، به پیوست "دستورالعمل اجرایی چگونگی محاسبه سود قطعی سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار با احتساب حق‌الوکاله بکارگیری سپرده‌ها" که باعنایت به قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) مصوب ۸/٦/۱۳٦۲ مجلس شورای اسلامی و آئین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های اجرایی قانون مذکور و همچنین با استفاده از نظرات کارشناسی دریافتی از بانکهای کشور و سایر مراجع ذیربط (موضوع بخشنامه شماره مب/۱۷۲۷ مورخ ۱۳/۱۱/۱۳۸۱)، تهیه گردیده است جهت اجرا ارسال می‌گردد. مقتضی است دستور فرمایند مراتب به کلیه واحدهای ذیربط جهت اجرای دقیق آن، ابلاغ گردد، بنحویکه از سال مالی ۱۳۸۲ و به بعد تعیین سود قطعی سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار براساس دستورالعمل مذکور صورت پذیرد.

با اجرای مفاد دستورالعمل ارسالی، اجرای قسمتی از مفاد بخشنامه شماره ش/۲۲/٥۱۲ مورخ ۱۳۸۰/۱۰/٤ دبیرخانه شورایعالی بانکها دچار تغییر خواهدشد. ضمناً جدول پیوست شماره ٤ بعنوان اطلاعات و مدارک منضم به صورتهای مالی تلقی می‌گردد.

چنانچه در اجرای دستورالعمل مذکور نیاز به ایجاد سرفصل حساب یا حسابهای جدیدی باشد مقتضی است دستور فرمایند مراتب جهت اطلاع و اقدام به اداره نظارت بر موقعیت مالی بانکها منعکس گردد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم حمید تهرانفر

۱۶-۱۶۱۵ ۳۸۱۶

پیوست بخشنامه شماره مب/۱۷۹۹ مورخ ۱۳۸۲/۱۰/۱۸

بسمه تعالی

دستورالعمل اجرایی چگونگی محاسبه سود قطعی سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار با احتساب حق‌الوکاله بکارگیری سپرده‌ها

چگونگی محاسبه سود قطعی سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار با احتساب حق‌الوکاله بکارگیری سپرده‌های مذکور در سیستم بانکی (بانکها و موسسات اعتباری غیربانکی) بشرح زیر اعلام می‌گردد:

بخش اول – محاسبه سود قابل تقسیم (سود مشاع) بین بانک / موسسه و سپرده‌گذاران

باتوجه به مستندات قانونی موجود (پیوست شماره یک) موارد زیر بعنوان ملاکهای محاسبه سود قابل تقسیم (سود مشاع) بین بانک / موسسه و سپرده‌گذاران باید ملحوظ نظر قرار گیرد:

۱) خالص‌منابع‌سپرده‌گذاران = میانگین مانده ۵۲ هفته سال انواع [۱] – میانگین مانده ۵۲ هفته سال قانونی مربوط به انواع حسابهای سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار

۲) منابع بانک = [خالص منابع سپرده‌گذاران – [۳]میانگین مانده ۵۲ هفته‌سال اوراق‌مشارکت + [۲]میانگین‌مانده ۵۲ هفته سال] خالص تسهیلات اعطایی

---

(۱)- فقط انواع حسابهای سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار ریالی باید در محاسبات مدنظر قرار گیرد و سپرده‌های ارزی در این محاسبات نباید منظور شود.

(۲)- طبق پیوست شماره ۲.

(۳)- طبق نظر دریافتی از حضرت آیت‌اله رضوانی مبالغ اوراق مشارکت در تبصره ذیل ماده ۳ قانون عملیات بانکی بدون ربا و سود متعلقه جزو سود مشاع منظور می‌گردد.

(۴)- درآمد شعب خارج، درآمد تسهیلات ارزی و درآمد تسهیلات اعطایی به بانکها نباید منظور شود. نحوه شناسایی سود ناشی از سرمایه‌گذاری در سهام (مشارکت حقوقی، سرمایه‌گذاری مستقیم) طبق پیوست شماره ۳ خواهدبود.

وجه التزام دریافتی بابت تسهیلات اعطایی + سود اوراق مشارکت + [۴]درآمد حاصله ازتسهیلاتاعطایی = سود مشاع (۳

جایزه سپرده قانونی سود مشاع

مربوط به انواع حسابهای + خالص‌منابع‌سپرده‌گذاران * ــــــــــــــــــــــــــــــ = (سودمتعلقه به منابع سپرده‌گذاران) منافع سپرده‌گذاران

۴)

سپرده سرمایه‌گذاری مدتدار منابع بانک + خالص‌منابع سپرده‌گذاران

بخش دوم – احتساب حق‌الوکاله بکارگیری سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار

پس از محاسبه میزان منافع سپرده‌گذاران (طبق مطالب مندرج در بخش اول) باید میزان حق‌الوکاله بکارگیری انواع حسابهای سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار از منافع سپرده‌گذاران (منافع حاصل از بکارگیری مبالغ کل انواع سپرده‌های: کوتاه‌مدت، کوتاه‌مدت ویژه، یکساله، دوساله، سه ساله، چهارساله و پنج ساله) کسر و سپس مبلغ مانده (سود قطعی) بین کلیه دارندگان انواع حسابهای سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار باتوجه به مبلغ و مدت بکارگیری آنها تقسیم گردد.

به موجب تبصره ۱ ماده ۱۰ آئین‌نامه فصل دوم قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) مصوبه شماره ۸۱۹۶۲ مورخ ۱۳۶۲/۹/۲۷ هیات وزیران، شورای پول و اعتبار میزان حق‌الوکاله بکارگیری سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار را تعیین خواهدنمود که براین اساس باید توسط بانک/ موسسه اعتباری اعمال گردد. حق‌الوکاله بکارگیری انواع حسابهای سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار جزو درآمد بانک/ موسسه اعتباری محسوب می‌گردد که باید به صورت سود و زیان بانک/ موسسه منتقل گردد.

بخش سوم – چگونگی تقسیم سود قطعی متعلقه به دارندگان حسابهای سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار

سود قطعی (پس از کسر حق‌الوکاله) در مقایسه با سودهای علی‌الحساب پرداختی به سپرده‌گذاران طی سال مالی، یکی از ۳ حالت زیر را خواهدداشت:

سودهای علی‌الحساب‌پرداختی به سپرده‌گذاران بیشتر از سود قطعی است.

سودهای علی‌الحساب پرداختی به سپرده‌گذاران برابر با سود قطعی است.

سودهای علی‌الحساب پرداختی به سپرده‌گذاران کمتر از سود قطعی است.

درحالت‌های اول و دوم سودهای علی‌الحساب پرداختی به سپرده‌گذاران بعنوان سود قطعی تلقی می‌گردد. درحالت سوم تفاوت، بشرح زیر باید بین سپرده‌گذاران تقسیم گردد:

براساس بند ب ماده ۶ قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) مصوب ۱۳۶۲/۶/۸ مجلس شورای اسلامی بانک/ موسسه می‌تواند نسبت به تقسیم بقیه سود متعلقه به سپرده‌گذاران اقدام نماید مشروط به اینکه از سود علی‌الحساب پرداخت شده به سپرده‌گذاران طی سال مالی کمتر نگردد و همچنین میزان حق‌الوکاله بانکها از میزان حق‌الوکاله تعیین شده توسط شورای پول و اعتبار در کل تجاوز ننماید. (طبق فرم پیوست شماره ۴)

لذا مبلغ مازاد به تشخیص بانک و براساس اولویتها، ترجیحات و برنامه‌ریزیهای آتی هیات مدیره بین سپرده‌های مختلف (کوتاه‌مدت، کوتاه‌مدت ویژه، یکساله، دوساله، سه‌ساله، چهارساله و پنج ساله) با رعایت شرط فوق تقسیم می‌گردد بنحویکه در هر گروه سپرده‌ها، یکسان عمل گردد.

پیوست شماره ۱

مستندات قانونی و مقرراتی تعیین سود قطعی سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار با احتساب حق‌الوکاله بکارگیری سپرده‌ها

الف) قانون‌عملیات بانکی بدون‌ربا (بهره)مصوب ۸/۶/۱۳۶۲ مجلس‌شورای‌اسلامی

(مورد تایید ۱۰/۶/۱۳۶۲ شورای نگهبان)

فصل دوم ــ تجهیز منابع پولی

ماده۳ـ **بانک‌ها می‌توانند، تحت هر یک از عناوین ذیل، به قبول سپرده مبادرت نمایند:**

الف ـ **سپرده های قرض الحسنه :**

۱ ـ جاری.

۲ ـ پس انداز.

ب ـ **سپرده های سرمایه گذاری مدت دار .**

تبصره ـ **سپرده های سرمایه گذاری مدت دار که بانک در بکار گرفتن آنها وکیل می‌باشد، در امور مشارکت، مضاربه، اجاره بشرط تملیک، معاملات اقساطی، مزارعه، مساقات، سرمایه‌گذاری مستقیم، معاملات سلف و جعاله مورد استفاده قرار می‌گیرد .**

ماده ۶ ـ**بانک‌هامی‌توانند ، به منظور جذب و تجهیز سپرده ها ، با اتخاذ روش‌های تشویقی، از امتیازاتذیل به سپرده گذاران اعطا نمایند :**

الف ـ**اعـطای جوائز غیر ثابت نقدی و یا جنسی برای سپرده های قرض‌الحسنه .**

ب ـ**تخفیف و یا معافیت سپرده گذاران از پرداخت کارمزد و یا حق‌الوکاله.**

پ ـ**دادن حق تقدم به سپرده گذاران برای استفاده از تسهیلات اعـطائی بانکی، در موارد مذکور در فصل سوم.**

فصل چهارم ــ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و سیاست پولی

ماده ۲۰ ـ**بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در حسن اجرای نظام پولی و اعتباری کشور می‌تواند با استفاده از ابزار ذیل ، طبق آئین نامه ای که به تصویب هیئت وزیران می‌رسد و بر اساس ماده ۱۹، در امور پولی و بانکی دخالت و نظارت کند:**

۱ـ ....

۲ ـ ....

۳ ـ ....

٤ ـ تعیین انواع و میزان حداقل و حداکثر کارمزد خدمـات بانکی (مشروط بر اینـکه بیش از هزینه کار انجام شده، نباشد) و حق الوکاله **بکارگیری سپرده های سرمایه گذاری که توسط بانک‌ها دریافت می شود.**

٥ ـ ....

٦ ـ ....

فصل پنجم ــ متفرقه

ماده ۲۳ ـ**وجوهدریافتی تحت عنوان کارمزد** وحق الوکاله **جزو در آمدهای بانکها بوده و قابل تقسیم بین سپرده گذاران نمی باشد.**

ب) آیین نامه‌های قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره)

آئین‌نامه فصل دوم قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره)(تصویب‌نامه شماره ۸۱۹۶۲ مورخ ۲۷/۹/۱۳۶۲ هیئت وزیران)

مـاده ۸ ـ **بانک‌ها استرداد اصل سپرده های سرمایه گذاری مدت دار را تعهد و یا به هزینه خود بیمه مینمایند.**

ماده ۹ ـ **بانک‌ها سپرده های سرمایه گذاری مدت دار را که در به کار گرفتن آنها** وکیل **می‌باشند، به عنوان منابع سپرده گذار ، در امور مشارکت، مضاربه، اجاره به شرط تملیک ، معاملات اقساطی، مزارعه ، مساقات ، سرمایه گذاری مستقیم ، معاملات، سلف و جعاله مورد استفاده قرار میدهند.**

تبصره ـ **قبول سپرده های سرمایه گذاری مدت دار برای مصرف در یک طرح خاص ، طبق مقررات مربوط ، مجاز است. شمول حکم ماده۸ در مورد این قبیل سپرده‌ها منوط به درج آن در قرارداد مربوطه میباشد.**

ماده ۱۰ ـ **بهیچ یک از سپرده های دریافتی تحت عنوان سپرده های سرمایه گذاری مدت‌دار رقم تعیین شدهٔ از قبل به عنوان سود پرداخت نخواهد شد . منافع حاصله از عملیات موضوع ماده ۹ بر اساس قرار داد منعقده، متضمن وکالت ، بین بانک و سپرده‌گذار متناسب با مدت و مبالغ سپرده های سرمایه گذاری، پس از**

وضع سپرده های قانونی مربوط و رعایت سهم منابع بانک به نسبت مدت و مبلغ در کل وجوه بکار گرفته شده در این عملیات تقسیم خواهد شد.

تبصره ۱ ـحق الوکاله **بکارگیری سپرده های سرمایه گذاری از سهم منافع سپرده‌گذاران کسر خواهد شد. میزان حداقل و حداکثر** حق الوکاله **به تصویب شورای پول اعتبار خواهد رسید.**

تبصره ۲ـ **در قراردادهای منعقده بین بانک و سپرده گذار قید مصالحه منافع مصرف مشاع سپرده و نحوهٔ محاسبه و پرداخت منافع الزامی است.**

ماده ۱۱ ـ **بانکها در تأمین منابع لازم جهت تسهیلات اعـطائی عملیات موضوع ماده ۹ اولویت به منابع سپرده گذار خواهند داد. در صورتیکه مجموع تسهیلات اعـطائی موضوع امور ماده ۹ کمتر و یا مساوی مجموع سپرده های سرمایه گذاری مدت دار پس از وضع سپرده های قانونی مربوط باشد تمام منافع موضوع این ماده بین سپرده گذاران تقسیم خواهد شد. در صورتیکه مجموع تسهیلات اعـطائی بانکها برای این امور بیشتر از مجموع این قبیل سپرده ها باشد، ما به‌التفاوت سهم منابع بانک محسوب خواهد شد.**

آئین‌نامه فصل چهارم قانون عملیات بانکی بدون‌ربا(بهره)(تصویب‌نامه شماره۸۸۵۲۶ مورخ۱۷/۱۲/۱۳۶۲ هیئت وزیران)

ماده ۳ ـ **در حسن اجرای سیاست پولی و اعتباری و حفظ ارزش پول ، بانک مرکزی می‌تواند علاوه بر بکار گرفتن ابزار سیاست پولی موضوع قانون پولی و بانکی، در حدی که مغایر مفاد قانون عملیات بانکی بدون ربا نباشد ، با تصویب شورای پول و اعتبار ، با استفاده از ابزار ذیل، در امور پولی و بانکی دخالت و نظارت کند.**

۱ ـ ....

۲ ـ ....

۳ ـ ....

٤ ـ ....

٥ ـ ....

٦ ـ ....

۷ـ تعیین حـداقل و یا حـداکثر میزان انواع حق الوکاله **بکارگیری سپرده های سرمایه‌گذاری.** حق الوکاله **مذکور می‌تواند شامل: هزینه های اداری بانک‌ها برای تجهیز و اداره سپرده های موصوف نیز بشود. در هر صورت مبلغ دیگری تحت هیچ عنوان توسط بانکها از صاحبان سپرده‌های سرمایه گذاری اخذ نخواهد شد.**

۸ ـ ....

۹ ـ ....

آئین‌نامه فصل پنجم قانون عملیات بانکی بدون‌ربا(بهره)(تصویب‌نامه شماره ۸۸۵۲۸ مورخ ۱۷/۱۲/۱۳۶۲ هیئت وزیران)

ماده ۳ ـ **در مواردی که تأمین منابع، توسط یک بانک برای بانکهای دیگر از محل منابع سپرده گذار صورت گیرد، بانک گیرندهٔ منابع به** وکالت توکیلی **از طرف بانک تأمین‌کننده منابع، وجوه حاصله را طبق ضوابط مربوط به سپرده های سرمایه گذاری بشرح آئین نامه تجهیز منابع پولی (موضوع تصویب‌نامه شماره ۸۱۹۶۲ مورخ ۱۲/۱۰/۱۳۶۲) منحصراً به مصارف امور موضوع ماده ۹ خواهد رساند.**

تبصره ـحق الوکاله **بکار گیری سپرده‌ها بر اساس توافق بین بانکهای طرف معامله تعیین خواهد شد. در هر حال،** حق الوکاله **ای که از صاحبان سپرده های سرمایه گذاری اخذ خواهد شد، مجموعاً از حد تعیین شده، به موجب بند ٤ ماده ۲۰ قانون تجاوز نخواهد کرد.**

<u>ج)دستورالعملهای اجرایی قانون عمیات بانکی بدون ربا (بهره)</u>

دستورالعمل اجرایی قبول سپرده مصوبه پانصد و چهاردهمین جلسه شورای پول و اعتبارمورخ ۱۸/۱۰/۱۳۶۲

بخش دوم ــ سپرده های سرمایه گذاری مدت‌دار

ماده ۱۱ ـ **بانک‌ها در بکار گرفتن سپرده های سرمایه گذاری مدت‌دار** وکیل **سپرده گذار میباشند**

ماده ۱۵ ـ **سهم منافع (سود) سپرده گذاران، بر اساس مدت و مبلغ سپرده هریک بین آنان تقسیم و پس از کسر** حق الوکاله **بانک پرداخت خواهد شد.**

ماده ۱۶ـ **حداقل و حداکثر** حق‌الوکاله **بانک بابت بکارگیری سپرده‌های سرمایه‌گذاری توسط شورای پول و اعتبار تعیین خواهد شد. حق‌الوکاله مزبور میتواند شامل هزینه‌های بکارگیری سپرده‌های موصوف باشد. در هر صورت مبلغ دیگری تحت هیچ عنوان از سپرده‌گذار اخذ نخواهد شد.**

تبصره ـ **بانکها میتوانند در میزان** حق الوکاله **بکار گیری سپرده‌های سرمایه گذاری بلندمدت برای سپرده گذاران تخفیف قائل شوند. میزان تخفیف متناسب با مدت و مبلغ سپرده‌ها خواهد بود .**

ماده ۱۹ ـ **ذکر موارد ذیل توسط بانک‌ها در قرارداد موضوع ماده ۱۸ الزامی است :**

۱ـ موضوع وکالت **برای بکارگیری سپرده ها در امور موضوع ماده ۱۲.**

۲ـ حق توکیل **به غیر**

۳ ـ مصرف مشاع سپرده ها

٤ ـ حداقل مبلغ سپرده

۵ ـ تعهد استرداد سپرده

٦ ـ حداقل مدت

۷ ـ نحوه تمدید

۸ ـ نحوه محاسبه،تقسیم و پرداخت سود

۹ ـ موضوع اخذ حق الوکاله

۱۰ ـ مصالحه منافع بین بانک و سپرده گذار و بین سپرده گذاران

۱۱ـ ذکر امتیازات موضوع مواد ١٦ و۱۷ بر حسب مورد

۱۲ ـ هر مورد لازم دیگر

پیوست شماره ۲ صورت ریز تسهیلات اعطایی، سرمایه‌گذاری و مشارکت

غیردولتی

دولتی

تسهیلات اعطایی تبصره‌ای غیردولتی	
۳.۱.۰۳۵۰	حساب تسهیلات اعطایی تبصره‌ای / مضاربه / غیردولتی
۳.۱.۰۳۹۰	حساب تسهیلات اعطایی تبصره‌ای / سلف / غیردولتی
۳.۱.۰۴۳۰	حساب تسهیلات اعطایی تبصره‌ای / مشارکت مدنی / غیردولتی
۳.۱.۰۴۷۰	حساب تسهیلات اعطایی تبصره‌ای / جعاله / غیردولتی
۳.۱.۰۵۱۰	حساب تسهیلات اعطایی تبصره‌ای / فروش اقساطی / غیردولتی
۳.۱.۰۵۵۰	حساب تسهیلات اعطایی تبصره‌ای/ اجاره بشرط تملیک / غیردولتی
۳.۱.۰۶۴۰	حساب تسهیلات اعطایی تبصره‌ای مسکن / غیردولتی
تسهیلات اعطایی غیرتبصره‌ای غیردولتی	
۳.۱.۰۳۷۰	حساب تسهیلات اعطایی / مضاربه / غیردولتی
۳.۱.۰۴۱۰	حساب تسهیلات اعطایی / سلف / غیردولتی
۳.۱.۰۴۵۰	حساب تسهیلات اعطایی / مشارکت مدنی / غیردولتی
۳.۱.۰۴۹۰	حساب تسهیلات اعطایی / جعاله / غیردولتی
۳.۱.۰۵۳۰	حساب تسهیلات اعطایی / فروش اقساطی / غیردولتی
۳.۱.۰۵۷۰	حساب تسهیلات اعطایی / اجاره بشرط تملیک / غیردولتی

تسهیلات اعطایی تبصره‌ای دولتی	
۳.۱.۰۳۴۰	حساب تسهیلات اعطایی تبصره‌ای / مضاربه / دولتی
۳.۱.۰۳۸۰	حساب تسهیلات اعطایی تبصره‌ای / سلف / دولتی
۳.۱.۰۴۲۰	حساب تسهیلات اعطایی تبصره‌ای / مشارکت مدنی / دولتی
۳.۱.۰۴۶۰	حساب تسهیلات اعطایی تبصره‌ای / جعاله / دولتی
۳.۱.۰۵۰۰	حساب تسهیلات اعطایی تبصره‌ای / فروش اقساطی /دولتی
۳.۱.۰۵۴۰	حساب تسهیلات اعطایی تبصره‌ای/ اجاره بشرط تملیک / دولتی
۳.۱.۰۶۳۰	حساب تسهیلات اعطایی تبصره‌ای مسکن / دولتی
تسهیلات اعطایی غیرتبصره‌ای دولتی	
۳.۱.۰۳۶۰	حساب تسهیلات اعطایی / مضاربه / دولتی
۳.۱.۰۴۰۰	حساب تسهیلات اعطایی / سلف / دولتی
۳.۱.۰۴۴۰	حساب تسهیلات اعطایی / مشارکت مدنی / دولتی
۳.۱.۰۴۸۰	حساب تسهیلات اعطایی / جعاله / دولتی
۳.۱.۰۵۲۰	حساب تسهیلات اعطایی / فروش اقساطی / دولتی
۳.۱.۰۵۶۰	حساب تسهیلات اعطایی / اجاره بشرط تملیک / دولتی

۳.۱.۰۶۶۰	حساب تسهیلات اعطایی مسکن / غیردولتی
۳.۱.۰۸۳۰	حساب پیش‌پرداخت بابت خرید اموال معاملات / غیردولتی
۳.۱.۰۸۴۰	حساب کالای معاملات سلف (غیردولتی)
۳.۱.۰۸۶۰	حساب کار در جریان جعاله / غیردولتی
۳.۱.۰۸۸۰	حساب اموال خریداری برای فروش اقساطی / غیردولتی
۳.۱.۰۹۰۰	حساب اموال خریداری برای اجاره بشرط تملیک / غیردولتی
۳.۱.۱۱۱۵	حساب طرح‌های مجتمع مسکونی بانک مسکن
مطالبات سررسید گذشته و معوق غیردولتی	
۳.۱.۰۹۴۰	حساب مطالبات سررسید گذشته تسهیلات تبصره‌ای / غیردولتی
۳.۱.۰۹۶۰	حساب مطالبات سررسید گذشته تسهیلات / غیردولتی
۳.۱.۰۹۹۰	حساب مطالبات معوق تسهیلات تبصره‌ای / غیردولتی
۳.۱.۱۰۱۰	حساب مطالبات معوق تسهیلات / غیردولتی
کسر می‌شود	

۳.۱.۰۶۵۰	حساب تسهیلات اعطایی مسکن / دولتی
۳.۱.۰۸۲۰	حساب پیش‌پرداخت بابت خرید اموال معاملات / دولتی
۳.۱.۰۸۴۰	حساب کالای معاملات سلف (دولتی)
۳.۱.۰۸۵۰	حساب کار در جریان جعاله / دولتی
۳.۱.۰۸۷۰	حساب اموال خریداری برای فروش اقساطی / دولتی
۳.۱.۰۸۹۰	حساب اموال خریداری برای اجاره بشرط تملیک / دولتی
مطالبات سررسید گذشته و معوق دولتی	
۳.۱.۰۹۳۰	حساب مطالبات سررسید گذشته تسهیلات تبصره‌ای / دولتی
۳.۱.۰۹۵۰	حساب مطالبات سررسید گذشته تسهیلات / دولتی
۳.۱.۰۹۸۰	حساب مطالبات معوق تسهیلات تبصره‌ای / دولتی
۳.۱.۱۰۰۰	حساب مطالبات معوق تسهیلات / دولتی
کسر می‌شود	
۳.۲.۰۴۶۰	حساب مضاربه – وجوه دریافتی / دولتی
۳.۲.۰۴۷۰	حساب مشترک مشارکت مدنی / دولتی (سهم بانک)

۳ . ۲ . ۰۴۵۰	حساب مضاربه – وجوه دریافتی / غیردولتی
۳ . ۲ . ۰۴۷۰	حساب مشترک مشارکت مدنی / غیردولتی (سهم بانک)
۳ . ۲ . ۰۵۵۰	حساب سود سالهای آینده تسهیلات / غیردولتی
۳ . ۲ . ۰۵۸۰	حساب سود و کارمزد سالهای آینده (غیردولتی)
۳ . ۲ . ۰۵۹۰	حساب سود معوق تسهیلات / غیردولتی
۳ . ۲ . ۰۶۲۰	حساب سود و کارمزد معوق (غیردولتی)
جمع خالص تسهیلات:	
سرمایه‌گذاری در بخش غیردولتی	
۳ . ۱ . ۰۶۱۰	حساب مشارکت حقوقی / غیردولتی
۳ . ۱ . ۰۶۲۰	حساب سرمایه‌گذاری مستقیم
جمع:	

۳ . ۲ . ۰۵۶۰	حساب سود سالهای آینده تسهیلات / دولتی
۳ . ۲ . ۰۵۷۰	حساب سودسالهای آینده تسهیلات تبصره‌ای به تعهد دولت
۳ . ۲ . ۰۵۸۰	حساب سود و کارمزد سالهای آینده (دولتی)
۳ . ۲ . ۰۶۰۰	حساب سود معوق تسهیلات / دولتی
۳ . ۲ . ۰۶۱۰	حساب سود معوق تسهیلات تبصره‌ای به تعهد دولت
۳ . ۲ . ۰۶۲۰	حساب سود و کارمزد معوق (دولتی)
جمع خالص تسهیلات:	
سرمایه‌گذاری در بخش دولتی	
۳ . ۱ . ۰۶۰۰	حساب مشارکت حقوقی / دولتی

* تسهیلات اعطایی به بانکها نباید جزو تسهیلات اعطایی محسوب گردد.

* فقط تسهیلات اعطایی به ریال بایستی در محاسبات مدنظر قرار گیرد و تسهیلات ارزی نباید در این محاسبات وارد شود.

* برخی حسابها نظیر: کالای معاملات سلف، سود و کارمزد سالهای آینده، سود و کارمزد معوق و ... در سرفصل حسابهای دفتر کل به: دولتی و غیردولتی تفکیک

نگردیده است که در "صورت ریز ..." باید این عمل انجام شود.

پیوست شماره ۳

نحوه شناسایی سود ناشی از سرمایه‌گذاری در سهام

(مشارکت حقوقی، سرمایه‌گذاری مستقیم) توسط بانکها

الف– طبقه‌بندی سرمایه‌گذاری در سهام سایر شرکتها توسط بانکها

سرمایه‌گذاری در سهام سایر شرکتها توسط بانکها، برحسب میزان نفوذ و کنترل به سه گروه زیر طبقه‌بندی می‌شود، که نحوه گزارشگری و حسابداری هر یک متفاوت خواهدبود:

الف–۱– سرمایه‌گذاری کمتر از ۲۰ درصد در سهام با حق رای: در این حالت فرض بر این است که شرکت سرمایه‌گذار نفوذ قابل ملاحظه‌ای[۱] بر شرکت سرمایه‌پذیر ندارد. این گروه خود به دو دسته تقسیم می‌گردد، دسته اول: آن دسته از سهام که ارزش متعارف[۲] آن مشخص و معلوم است، این دسته از سهام طبق استاندارد حسابداری سرمایه‌گذاری در اوراق قرضه و سهام (SFASB-115) باید به ارزش متعارف در تاریخ ترازنامه شناسایی و در صورتهای مالی ثبت گردد. دسته دوم: آن دسته از سهام که نمی‌توان ارزش متعارف آنها را تعیین نمود که روش بهای تمام شده ملاک عمل ارزیابی این دسته از سهام خواهدبود.

الف–۲– سرمایه‌گذاری بین ۲۰ تا ۵۰ درصد در سهام با حق رای: در این حالت فرض‌براین‌است که شرکت سرمایه‌گذار دارای نفوذ قابل ملاحظه بر شرکت سرمایه‌پذیر است و بنابراین روش حسابداری آن باید متفاوت با روش حسابداری مندرج بند یک فوق‌الاشاره باشد، زیرا در حالت فوق‌الذکر فرض بر این است که دو شرکت (شرکت سرمایه‌گذار و سرمایه‌پذیر) دارای دو شخصیت حسابداری جداگانه هستند، درحالی که زمانی که شرکت سرمایه‌گذار در شرکت سرمایه‌پذیر نفوذ قابل ملاحظه دارد فرض این است‌که این دو شرکت از بعد حسابداری دارای شخصیت یگانه‌ای هستند لذا باید شرکت سرمایه‌گذار به نحوی عمل نماید که حساب سرمایه‌گذاری همواره معرف سهم نسبی واحد سرمایه‌گذار از ارزش دفتری خالص دارائیهای واحد سرمایه‌پذیر و درآمد سرمایه‌گذاری معرف سهم نسبی واحد سرمایه‌گذار از درآمد واحد سرمایه‌پذیر باشد. (این نحوه حسابداری همان روش ارزش ویژه است)

۱- اصطلاح نفوذ قابل ملاحظه طبق بیانیه شماره ۲۰ اصول و ضوابط حسابداری و حسابرسی – رهنمودهای حسابداری، تحت عنوان "حسابرسی سرمایه‌گذاری در واحدهای تجاری وابسته" به این شرح تعریف شده است: "نفوذ قابل ملاحظه عبارتست از مشارکت در تصمیم‌گیریهای مربوط به سیاستهای مالی و عملیاتی واحد تجاری، ولی نه در حد کنترل سیاستهای مزبور."

۲- ارزش متعارف، معرف مبلغی است که می‌تواند براساس آن اوراق بهادار در معامله‌ای حقیقی و بی‌شبهه بین خریدار و فروشنده مایل و آگاه مبادله شود.

الف–۳– سرمایه‌گذاری بیشتر از ۵۰ درصد در سهام با حق رای: در این حالت فرض بر این است که شرکت سرمایه‌گذار کنترل[۱] بر شرکت سرمایه‌پذیر دارد. در این صورت شرکت سرمایه‌پذیر شرکت فرعی و شرکت سرمایه‌گذار، شرکت اصلی خواهدبود و به لحاظ مقاصد گزارشگری مالی تهیه صورتهای‌مالی تلفیقی برای شرکت‌اصلی الزامی خواهدبود.

ب– نحوه‌شناسایی درآمدسرمایه‌گذاری درسهام (مشارکت‌حقوقی، سرمایه‌گذاری مستقیم)

منظور از درآمد سرمایه‌گذاری در سهام، درآمد ناشی از توزیع سود به اشکال مختلف پس از پیشنهاد هیئت مدیره و تصویب مجمع عمومی شرکت سرمایه‌پذیر است که می‌تواند به صورت نقدی، سهمی و یا غیرنقدی بوده و همچنین درآمد ناشی از واگذاری سهام که بشرح زیر می‌باشد:

ب–۱– سرمایه‌گذاری کمتر از ۲۰ درصد در سهام با حق رای:

۱–ب–۱– سود نقدی سهام:

سود نقدی سهام پس از اعلام تصویب مجمع عمومی حداکثر ظرف مدت ۸ ماه بایستی پرداخت شود. سود نقدی سرمایه‌گذاری در سهام که حسابداری آن طبق روش ارزش متعارف یا روش بهای تمام شده انجام می‌شود در تاریخ اعلام سود نقدی سهام، به عنوان درآمد شناسایی می‌شود.

۲–ب–۱– سود سهمی (سهام جایزه):

توزیع سود به شکل سهم (سود سهمی) که راه دیگر توزیع سود بین صاحبان سهام است توسط دریافت‌کننده به عنوان درآمد سرمایه‌گذاری شناسایی نمی‌شود. توزیع سود به شکل سهم موجب تغییر در دارائیها و بدهیها یا حقوق صاحبان سهام شرکت سرمایه‌پذیر نمی‌گردد بلکه موجب تغییر در اجزای متشکله حقوق صاحبان سهام می‌گردد.

ماهیت سود سهمی از دیدگاه سرمایه‌گذار باتوجه به اثر آن بر شرکت توزیع‌کننده سود سهمی تعیین می‌گردد. سرمایه‌گذار هنگام دریافت سود سهمی هیچ‌گونه دارایی دریافت نمی‌کند (و ثبتی هم از این بابت نخواهدداشت) و میزان نسبی سرمایه‌گذاری آن در شرکت سرمایه‌پذیر نیز تغییر نمی‌کند بلکه تنها تعداد سهام بیشتری را با همان نسبت مالکیت قبلی در اختیار خواهد داشت. بنابراین، دریافت سود سهمی ارزش ثبت شده سرمایه‌گذاری را افزایش نمی‌دهد اما بهای تمام شده هر سهم را کاهش می‌دهد.

۳–ب–۱– سود غیرنقدی سهام:

یک واحد تجاری ممکن است سود سهام اعلام شده را به شکل دارایی‌های غیر از وجه نقد (مانند: زمین، محصولات، ماشین‌آلات و ...) پرداخت نماید. اینگونه سود غیرنقدی در تاریخ اعلام سود سهام و قبل از ثبت سود سهام باید به ارزش متعارف بازار ارزشیابی شوند. چون شرکت سرمایه‌پذیر همانند پرداخت سود

۱- در استاندارد شماره ۲۰ (مذکور درصفحه قبل) کنترل‌راچنین تعریف‌نموده‌است:

"کنترل عبارتست از توانایی هدایت سیاستهای مالی و عملیاتی یک واحد تجاری به منظور کسب منافع اقتصادی از فعالیتهای آن"

نقدی تمامی امکان استفاده از دارائیهایی را که باید توزیع شود در تاریخ تصویب و اعلام سود از دست می‌دهد، بنابراین ارزش متعارف بازار دارایی در تاریخ مزبور باید مبنا قرار گیرد و شرکت سرمایه‌پذیر باید سود یا زیان حاصل از واگذاری دارایی را در تاریخ اعلام سود غیرنقدی سهام شناسایی نماید و همچنین شرکت سرمایه‌گذاریی که زیر ۲۰٪ سهام با حق رای شرکت سرمایه‌پذیر را داراست بایستی سود غیرنقدی سهام را به ارزش متعارف در حساب درآمد سرمایه‌گذاری شناسایی نماید.

ب-۲ و ۳- سرمایه‌گذاری بین ۲۰ تا ۵۰ و بیشتر از ۵۰ درصد در سهام با حق رای:

همانگونه که اشاره شد روش ارزش ویژه بر این فرض مبتنی است که واحد سرمایه‌گذار تعداد کافی از سهام واحد سرمایه‌پذیر را در مالکیت دارد به‌گونه‌ای که می‌تواند بر خط مشی‌های مالی و عملیاتی واحد سرمایه‌پذیر نفوذ موثر اعمال کند. یکی از آثار نفوذ موثر، تاثیر بر سیاستهای توزیع سود سهام واحد سرمایه‌پذیر است. بنابراین سود سهام قابل توزیع توسط واحد سرمایه‌پذیر دیگر نمی‌تواند معیار مناسبی در مورد بازده سرمایه‌گذاری واحد سرمایه‌گذار محسوب شود. زیرا فرض بر این است که واحد سرمایه‌گذار می‌تواند بر سیاستهای اعلام و توزیع سود سهام توسط واحد سرمایه‌پذیر اثر بگذارد. در چنین حالتی، سیاست توزیع سود سهام توسط واحد سرمایه‌پذیر ممکن است بجای این که معیاری برای اندازه‌گیری سودآوری سرمایه‌گذاری تلقی شود، بیانگر ملاحظاتی نظیر حفظ نقدینگی واحد سرمایه‌پذیر یا تامین نیازمندیهای نقدی واحد سرمایه‌گذار باشد.

در روش ارزش ویژه، حساب سرمایه‌گذاری در تاریخ خرید به بهای تمام شده سرمایه‌گذاری بدهکار می‌شود و سپس براساس ثبتهای زیر در زمانهای مناسب این حساب تعدیل می‌گردد:

ثبت سهم مناسبی از سود خالص گزارش شده شرکت سرمایه‌پذیر.

ثبت پرداخت هرگونه سود نقدی سهام توسط شرکت سرمایه‌پذیر.

ثبت سهم مناسبی از مازاد بهای تمام شده سرمایه‌گذاری بر سهم واحد سرمایه‌گذار از ارزش دفتری خالص دارائیهای واحد سرمایه‌پذیر.

ثبت استهلاک هرگونه سرقفلی خریداری شده.

ثبت هرگونه سود یا زیان حاصل از فروش بخشی از سرمایه‌گذاری.

حذف هرگونه سود یا زیان بین شرکتها که ناشی از مبادلات بین شرکتهای سرمایه‌گذار و سرمایه‌پذیر است.

بنابراین زمانی که روش حسابداری سرمایه‌گذاری شرکت سرمایه‌گذار، ارزش ویژه است، سود سهام دریافتی نقدی و غیرنقدی را باید به مثابه برگشت سرمایه خود بداند و حساب سرمایه‌گذاری را بستانکار نماید. اما همانطورکه در بخش قبل ذکر شد زمانی که شرکت سرمایه‌پذیر اقدام به توزیع سود سهمی (سهام جایزه) می‌نماید، شرکت سرمایه‌گذار ثبتی در حسابها درج نمی‌نماید و فقط بهای تمام شده هر واحد سهم کاهش می‌یابد یعنی ارزش ثبت شده سهام به تعداد جدید سهام (پس از صدور سهام جایزه) تقسیم می‌گردد تا بهای تمام شده هر واحد بدست بیاید که بالطبع در قیاس با قبل از صدور سهام جایزه کاهش خواهدیافت.

ب-۴- واگذاری سرمایه‌گذاری (سهام)

هرگاه یک سرمایه‌گذاری واگذار شود، تفاوت عواید حاصل از واگذاری و مبلغ دفتری باید به عنوان درآمد یا هزینه شناسایی شود. بدیهی است در این حالت حساب "ذخیره کاهش ارزش سهام" مربوطه باید تسویه و صفر شود. در مورد سرمایه‌گذاریهای جاری که به خالص ارزش فروش یا ارزش بازار ثبت شده و

سرمایه‌گذاریهای بلندمدتی که به مبلغ تجدید ارزیابی انعکاس یافته است، سود یا زیان واگذاری باید نسبت به آخرین مبلغ دفتری و در مورد سرمایه‌گذاریهای جاری سریع‌المعامله که براساس پرتفوی سرمایه‌گذاری به اقل بهای تمام شده و خالص ارزش فروش نشان داده می‌شود، سود یا زیان واگذاری باید نسبت به بهای تمام شده تعیین شود. در مورد سرمایه‌گذاریهایی که به عنوان دارایی جاری نگهداری شده است، تفاوت ناشی از واگذاری باید به عنوان درآمد یا هزینه سرمایه‌گذاری و در مورد سرمایه‌گذاریهای بلندمدت، تفاوت مذکور باید به عنوان سود یا زیان واگذاری شناسایی شود. هرگونه خالص مازاد ناشی از تجدید ارزیابی یک سرمایه‌گذاری که قبلاً در حساب مازاد تجدید ارزیابی منظور و در آن نگهداری شده است، باید به عنوان تغییر در اجزای حقوق صاحبان سرمایه، به بستانکار حساب سود و زیان انباشته منظور شود.

لازم بذکر است که بندهای ۲۹ الی ۳۳ استاندارد حسابداری شماره ۳ تحت عنوان درآمد عملیاتی به مقوله نحوه شناسایی "سود تضمین شده، درآمد حق امتیاز و سود سهام" پرداخته است. همچنین نحوه حسابداری سرمایه‌گذاریها در استاندارد حسابداری شماره ۱۵ کمیته فنی سازمان‌حسابرسی به تشریح آمده‌است که درسطور قبل به‌اختصار توضیحاتی داده‌شده است.

پیوست بخشنامه شماره مب/۱۷۹۹ مورخ ۱۳۸۲/۱۰/۱۸

پیوست شماره ٤

صورت محاسبه سود قطعی سپرده های سرمایه‌گذاری مدت‌دار با احتساب حق‌الوکاله بکارگیری سپرده‌ها

شـــــــــــــــــــــــــرح	مـــبـلـــغ بـــه ریـــــال				
*تسهیلات اعطایی به بخش دولتی :					
*تسهیلات اعطایی به بخش غیردولتی :					
*سرمایه گذاری و مشارکتها (دولتی):					
*سرمایه گذاری و مشارکتها (غیردولتی):					
اوراق مشارکت:					
جمع تسهیلات اعطایی سرمایه‌گذاری، مشارکت واوراق مشارکت = (1):					
سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه مدت:					
سپردهسرمایه‌گذاری کوتاه مدت ویژه:					
سپردهسرمایه‌گذاری یکساله:					
سپردهسرمایه‌گذاری دو ساله:					
سپردهسرمایه‌گذاری سه ساله:					
سپردهسرمایه‌گذاری چهار ساله:					

سپردهسرمایه‌گذاری پنج ساله:					
جمعانواع حسابهای سپرده سرمایه‌گذاری مدتدار:					
کسر می‌شود سپرده قانونی مربوط به انواع حسابهای سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار:					
خالص منابع سپرده گذاران = (۲):					
منابع بانک = (۱-۲):					
سوددریافتی از تسهیلات اعطایی، سرمایه‌گذاری و مشارکتها و اوراق مشارکت:					
وجه التزام دریافتی از محل تسهیلات اعطایی:					
جمع سود مشاع = (۳):					
سهمسپرده‌گذاران از سود مشاع(۴) = (۳)×{(۱)÷(۲)}:					
جایزهسپرده قانونی مربوط به انواع حسابهای سپرده‌گذاری مدت‌دار = ***(۵):***					
منافعسپرده‌گذاران = (۴+۵):					
کسر می‌شود حق الوکاله:					
سودقطعی قابل تقسیم بین انواع سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار:					
سودعلیالحساب پرداختی به سپرده‌گذاران طی سال مالی:					
کسری (مازاد) پرداختی به سپرده‌گذاران:					

***طبق پیوست شماره ۲**

مبالغ تسهیلات اعطایی، سرمایه‌گذاری و مشارکتها، اوراق مشارکت، انواعسپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار و سپرده قانونی مربوطه باید براساس میانگین ۵۲ هفته سال محاسبه گردد.

فرم محاسبه حق‌الوکاله بکارگیری سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار

۱) میانگین مانده ۵۲ هفته سال خالص تسهیلات اعطایی	**
۲) میانگین مانده ۵۲ هفته سال اوراق مشارکت	**
۳) جمع ردیف‌های ۱ و ۲	**
۴) میانگین مانده ۵۲ هفته سال انواع حسابهای سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار	**
۵) میانگین مانده ۵۲ هفته سال سپرده قانونی مربوط به انواع حسابهای سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار	(**)
۶) خالص منابع سپرده‌گذاران	**
۷) منابع بانک (۳-۶)	**
۸) سود مشاع (سود دریافتی تسهیلات اعطایی، سود اوراق مشارکت و وجه التزام دریافتی)	**
۹) سهم سود متعلق به منابع سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار از سود مشاع ۸ * (۳÷۶)	**
۱۰) جایزه سپرده قانونی مربوط به حسابهای سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار	**
۱۱) منافع کل سپرده‌گذاران (جمع ردیف‌های ۹ و ۱۰)	**
۱۲) حق‌الوکاله بکارگیری سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار	(**)
۱۳) سود قطعی قابل تقسیم بین انواع حسابهای سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار	**
۱۴) سودعلی‌الحساب پرداختی به سپرده‌گذاران طی سال مالی	(**)
۱۵) مابه‌التفاوت سود قطعی قابل تقسیم بین سپرده‌گذاران و سود علی‌الحساب پرداختی	**

تاریخ : ۲۹/۱۰/۱۳۸۲

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای: دولتی (تجاری و تخصصی) و غیردولتی و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

با احترام؛

پیرو بخشنامه شماره مب/ ۱۱۲۰ مورخ ۱۳۸۱/۸/۱۹ به پیوست "دستورالعمل تسعیر حسابهای ارزی" که جایگزین بند ب دستورالعمل موضوع بخشنامه شماره نب/ ۲٤٥۷ مورخ ۱۳٥٥/۱۲/۸ می‌شود ارسال می‌گردد. به اطلاع می‌رساند دستورالعمل مذکور براساس نظرات ارائه شده توسط کارشناسان محترم سیستم بانکی و سایر مراجع صاحبنظر درخصوص پیش‌نویس دستورالعمل تسعیر حسابهای ارزی (موضوع بخشنامه شماره مب/ ۱۱۲۰ مورخ ۱۳۸۱/۸/۱۹) نهایی گردیده است. مقتضی است دستور فرمایند مراتب را به کلیه واحدهای ذیربط جهت اجرای دقیق بخشنامه مذکور ابلاغ نمایند.

لازم به یادآوری است زمان اجرای بخشنامه مذکور از پایان بهمن ماه ۱۳۸۲ می‌باشد. ضروری است تا اطلاع ثانوی همه ماهه حسابهای ارزی آن بانک / موسسه اعتباری با توجه به بخشنامه مذکور تسعیر گردیده و در حسابهای مربوطه منعکس و ثبت گردد، بطوریکه تراز آزمایشی آن بانک/ موسسه اعتباری در پایان بهمن ماه ۱۳۸۲ با رعایت و اعمال دستورالعمل موضوع این بخشنامه تهیه و جهت اداره اطلاعات بانکی و این مدیریت ارسال شود.

یادآوری می‌گردد چنانچه در اجرای دستورالعمل فوق‌الاشاره به سرفصل حساب جدیدی نیاز باشد مراتب را در اسرع وقت به اداره نظارت بر موقعیت مالی بانکها منعکس نمایند.

ضمناً چنانچه در اجرای دستورالعمل مذکور ابهام، ایراد و سوال و ... وجود دارد مقتضی است با شماره تلفن‌های ۲۹۹٥۳۹۰۹ آقای اردوان نوروزی تماس حاصل نموده و یا به طور کتبی مراتب را به این اداره منعکس نمایند تا پس از بررسی‌های لازم اقدام مقتضی بعمل آید. /ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

بسمه تعالي

دستورالعمل تسعیر حسابهای ارزی

کلیه حسابهای ارزی بانک / موسسه اعتباری در داخل کشور و صورتهای مالی شعب و واحدهای فرعی خارج از کشور با رعایت موارد ذیل به ریال تسعیر می‌شود:

کلیه اقلام پولی ارزی حسابهای داخل کشور، اعم از دارایی‌ها و بدهی‌ها، در پایان هر ماه[1] با نرخ بازار[2] به ریال تسعیر می‌شود. تفاوتهای ناشی از تسعیر این اقلام به حساب "نتیجه معاملات ارزی" منظور و مانده حساب مذکور در پایان سال مالی به حساب سود و زیان بانک منتقل می‌گردد.

کلیه اقلام غیرپولی ارزی حسابهای داخل کشور که به بهای تمام شده تاریخی ثبت شده‌اند به نرخ تاریخ ایجاد در دفاتر بانک برقرار می‌مانند.[3] درصورتیکه بهردلیل این اقلام تجدید ارزیابی گردند با نرخ تاریخ ارزیابی مجدد، تسعیر می‌شود.

اقلام پولی و غیرپولی در پیوست این دستورالعمل تعریف شده‌اند.

ترازنامه معادل ریالی واحدهای خارج از کشور (شعب و واحدهای فرعی) در پایان دوره مالی به ترتیب ذیل تهیه می‌شود:

٤- الف – کلیه اقلام پولی و غیرپولی (به استثناء حساب حقوق صاحبان سهام) با نرخ بازار[2] در تاریخ تسعیر به ریال تسعیر می‌گردد.

۱- تسعیر اقلام پولی ارزی می‌تواند در فواصل کوتاهتری نیز انجام گردد (مثلاً روزانه).

۲- در حال حاضر نرخ مرجع بازار بین بانکی تهران که همه روزه توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران اعلام می‌گردد مبنای تسعیر می‌باشد. در تهیه صورتهای مالی شعب مناطق آزاد نرخ اعلام شده فروش نقدی ارز در شعبه مرکزی بانک ملی ایران در منطقه آزاد (طبق ماده ٦٥ دستورالعمل اجرایی عملیات پولی و بانکی در مناطق آزاد تجاری – صنعتی جمهوری اسلامی ایران مصوب جلسه مورخ ۱۳۷۹/٦/۱۳ شورای پول و اعتبار) درحال حاضر ملاک تسعیر می‌باشد، لیکن در تهیه صورتهای مالی توسط بانک مادر برای تسعیر اقلام ارزی شعب مناطق آزاد نیز نرخ بازار بین بانکی تهران مشابه سایر واحدها ملاک عمل قرار می‌گیرد.

۳- نرخ تاریخ ایجاد مورد نظر در دفاتر بانک، درحال حاضر نرخ ثبت اقلام در دفاتر بانک پس از لحاظ تغییرات ناشی از تغییر برابری قانونی نرخ ارز در ابتدای سال ۱۳۸۱ می‌باشد.

٤- ب- حساب حقوق صاحبان سهام با نرخ‌های تاریخی، بدون تغییر باقی می‌ماند، لیکن تغییرات در حقوق صاحبان سهام ناشی از سود و زیان دوره (شامل افزایش یا کاهش سود و زیان انباشته و اندوخته‌ها) با نرخ میانگین بازار[1]طی دوره مالی تسعیر می‌شود.

٤- ج - حساب سود و زیان با نرخ میانگین بازار طی سال تسعیر می‌گردد.

٤- د - مابه‌التفاوت حاصل از اجرای بندهای ٤-الف و ٤-ب فوق بعنوان "سود یا زیان حاصل از تسعیر دارائیها و بدهیها" تحت سرفصل حقوق صاحبان سهام در ترازنامه معادل ریالی شعب خارج کشور منظور می‌گردد. مبلغ تفاوت موصوف تحت عنوان حساب "سود یا زیان ناشی از تسعیر دارائیها و بدهیهای شعب و واحدهای فرعی خارج از کشور"و تحت سرفصل حقوق صاحبان سهام بانک طبقه‌بندی می‌شود.

بدیهی است با اجرای دقیق بندهای فوق‌الذکر کلیه حسابهای واسطه بین بانک و شعب خارج و واحدهای فرعی آن در هنگام تعدیل و طبقه‌بندی و ادغام حسابها (حذف حسابهای رابط) در پایان سال مالی باید فاقد مانده اضافی و حذف نشده باشد. مانده حسابهای سود و یا زیان مندرج در بند (٤-د) فوق مشمول ضوابط این بند نمی‌گردد.

مانده حساب ذخیره نوسانات نرخ ارز مربوط به سال قبل (سال ۱۳۸۱) به حساب سود و زیان برگشت می‌شود و محاسبه ذخیره بابت نوسانات نرخ ارز ضرورت ندارد.[2]

در حال حاضر با روش ثبت فعلی، تسعیر اقلام ارزی زیرخط هیچ سود یا زیانی برای بانک ایجاد نمی‌کند و مفاد بخشنامه شماره مب/۸ مورخ ۱۰/۱/۱۳۸۱ کماکان لازم‌الاجراست. لیکن چنانچه روش ثبت اقلام زیرخط در آینده تغییر داده شود نحوه تسعیر این اقلام و اثرات آن در صورتهای مالی در زمان خود اعلام خواهدشد.

لازم است در یادداشتهای پیوست صورتهای مالی موارد زیر افشاء شود:

الف) روش تسعیر نرخ ارز در صورتهای مالی

ب) مبلغ تفاوت تسعیر منظور شده به حساب سود و زیان وفق بند ۱ دستورالعمل

ج) مبلغ تفاوت تسعیر طبقه‌بندی شده تحت سرفصل حقوق صاحبان سهام

د) سایر موارد، طبق استانداردهای حسابداری

«پیوست»

اقلام پولی و اقلام غیرپولی

۱-درحال حاضر میانگین نرخ مرجع بازار بین بانکی طی سال بعنوان نرخ میانگین طی سال قلمداد می‌گردد.

۲- در دستورالعمل قبلی هنگامی که تسعیر اقلام بلندمدت منجر به زیان می‌گردید ذخیره محاسبه می‌شد.

اقلام پولی نشان‌دهنده هر نوع مطالبه مبلغ ثابت و مشخصی است که در آینده به پول ملی یا به ارز دریافت می‌گردد. بعبارت دیگر دارائیها و بدهیها در صورتی اقلام پولی تلقی می‌شوند که مبالغ آنها به موجب قرارداد با مقادیر پولی تثبیت شده باشد و نشان‌دهنده ادعا برای مبالغ ثابت و مشخصی باشند. بعنوان مثال اسناد و حسابهای دریافتنی و پرداختنی، اوراق قرضه و اقلام با ماهیت مشابه اقلام پولی محسوب می‌شوند. مثلاً دارنده یک سند دریافتی به مبلغ ۱۰۰.۰۰۰ ریال که در ده سال قبل صادر شده است، در تاریخ سررسید، مبلغ ۱۰۰.۰۰۰ ریال را دریافت می‌کند در حالیکه قدرت خرید ۱۰۰.۰۰۰ ریال در سالجاری به مراتب کمتر از قدرت خرید آن در ده سال قبل است و نحوه تغییر قیمتها بر مبلغ ریالی آن اثر ندارد که در نتیجه تغییر در سطح عمومی قیمتها منجر به سود (زیان) قدرت خرید اقلام پولی می‌شود.

برخی از مبادلات تجاری با معاوضه یا انتقال دارائیها و بدهیهای غیرپولی انجام می‌گردد که ارزش آنها برحسب پول تثبیت نشده است. به عبارت دیگر دارائیها و بدهیها غیرپولی کلیه دارائیها یا بدهیهایی است که پولی محسوب نمی‌شود. نمونه‌های بارز دارائیها و بدهیهای غیرپولی عبارتند از: موجودی مواد و کالا، سرمایه‌گذاری در سهام عادی سایر شرکتها، اموال منقول و غیرمنقول، ماشین‌آلات و تجهیزات، بدهی مربوط به پیش‌دریافت اجاره.

تحت شرایط معین یک دارایی یا بدهی پولی ممکن است به دارایی یا بدهی غیرپولی تبدیل گردد. مثل اوراق قرضه قابل مبادله‌ای که تا تاریخ سررسید نگهداری گردد یک دارایی پولی محسوب می‌شود. زیرا مبلغ اسمی آن برحسب پول تثبیت شده است. اما اگر همان اوراق قرضه برای انتفاع از نوسان قیمت‌ها و به قصد فروش قبل از سررسید نگهداری شود، یک دارایی غیرپولی محسوب خواهدشد. زیرا مبلغی که در نتیجه فروش آن بدست می‌آید، قابل تعیین نیست و بنابراین ارزش آن برحسب پول تثبیت شده نمی‌باشد. در این گونه موارد باید قصد و نیت خریدار از خرید اوراق را مد نظر قرارداد.

لازم به ذکر است کلیه اقلام ارزی واحدهای داخل کشور به استثناء سهام و مشارکتهای خارجی و همچنین سرمایه پرداختی به شعب و واحدهای فرعی خارج از کشور اقلام پولی محسوب می‌شوند. خاطرنشان می‌سازد عقود مشارکت مدنی، مضاربه و سلف، صرفاً در اجرای دستورالعمل تهیه شده، نیز اقلام پولی درنظر گرفته می‌شوند.

شماره: مب/۱۹۱۱ آیین‌نامه مربوط به سرمایه پایه بانکها و موسسات اعتباری

۱۶/۱۱/۱۳۸۲:

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی و غیردولتی و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با احترام،

به اطلاع می‌رساند شورای پول و اعتبار در یکهزار و سیزدهمین جلسه مورخ ۲۷/۱۰/۱۳۸۲ (بند ٤ صورتجلسه)، آیین‌نامه مربوط به سرمایه پایه بانکها و موسسات اعتباری را مورد تصویب قرار داد. بر این اساس به پیوست آیین‌نامه مذکور جهت استحضار و انجام اقدامات لازم ارسال می‌گردد. مقتضی است دستور فرمایند مراتب جهت اجرا به واحدهای ذیربط ابلاغ گردد.

ضمناً موکداً یادآوری می‌نماید سرمایه پایه مندرج در آیین‌نامه یادشده مبنا و پایهٔ کلیه نسبت‌های نظارتی نظیر: سقف فردی و جمعی تسهیلات اعطایی و تعهدات مشتریان آنبانک، وضعیت باز ارزی، سرمایه‌گذاریها و ... قرار می‌گیرد که قبلاً اعلام شده یا در آینده بتدریج ابلاغ خواهدشد. ضمناً بدینوسیله پیوست شماره ۳ بخشنامه شماره مب/۱۳٤٥ مورخ ۲۷/۱۲/۱۳۸۰ این اداره منسوخ اعلام می‌شود که فرم جایگزین آن متعاقباً توسط اداره نظارت بر موقعیت مالی بانکها تهیه و جهت اجرا ابلاغ خواهد گردید. همچنین بند ۳-۱ ماده ۳ آئین‌نامه که در مورد حداکثر مبلغ قابل قبول ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول عمومی است در آینده نزدیک و پس از ابلاغ آئین‌نامه مربوط به کفایت سرمایه قابل محاسبه می‌باشد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

بسمه تعالی

آئین‌نامه مربوط به سرمایه پایه بانکها و موسسات اعتباری

به منظور نیل به اهداف نظارتی در کلیه مواردی که برای آنها مقررات احتیاطی تدوین شده است از مفهوم سرمایه به ترتیب زیر استفاده می‌شود:

ماده ۱ – تعریف سرمایه پایه:

سرمایه پایه بانک‌ها و موسسات اعتباری، حاصل جمع سرمایه اصلی (طبق تعریف ارائه شده در ماده ۲) و سرمایه تکمیلی (طبق تعریف ارائه شده در ماده ۳) پس از انجام کسور لازم (طبق توضیحات ارائه شده در ماده ٤) است.

ماده ۲ – سرمایه اصلی:

۲–۱– اقلام تشکیل دهنده سرمایه اصلی عبارتند از:

سرمایه پرداخت شده؛

اندوخته قانونی؛

سایر اندوخته‌ها (به جز اندوخته / ذخیره تجدید ارزیابی دارائیهای ثابت و سهام متعلق به بانک و موسسه اعتباری)؛

صرف سهام؛

سود انباشته (در صورت وجود زیان انباشته، این مبلغ از جمع سرمایه اصلیکسر می‌گردد)؛

ماده ۳ – سرمایه تکمیلی:

اقلام زیر بعنوان سرمایه تکمیلی منظور می‌شود:

۳–۱– ذخایر مطالبات مشکوک‌الوصول عمومی:

حداکثر میزان قابل قبول ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول برای اهداف این آئین‌نامه، ۲۵/۱ درصد دارائیهای موزون شده برحسب ریسک (طبق ضوابط مندرج در آئین‌نامه مربوط به کفایت سرمایه) می‌باشد.

۳–۲– اندوخته / ذخیره تجدید ارزیابی داراییهای ثابت:

این اندوخته‌ها/ ذخایر، حاصل تجدید ارزیابی داراییهای ثابت بانک و موسسه اعتباری است که پس‌از طی مراحل قانونی بعنوان اندوخته/ ذخیره تجدید ارزیابی در دفاتر بانک و موسسه اعتباری منعکس شده یا مستقیماً به حساب سرمایه پرداخت شده اضافه شده است.

۳–۳– اندوخته ناشی از تجدید ارزیابی سهام

این اندوخته که از محل مابه‌التفاوت بین قیمت تمام شده و قیمت تجدید ارزیابی سهام متعلق به بانکها و موسسات اعتباری حاصل می‌شود در صورتی قابل استفاده در سرمایه تکمیلی می‌باشد که پس از طی مراحل قانونی و اخذ مجوزهای لازم، حداقل ۵۵ درصد از مابه‌التفاوت مزبور کاهش داده شود. ۵۵ درصد کاهش در مابه‌التفاوت مزبور به دلیل نوسان قیمت سهام و احتمال کاهش در قیمت تجدید ارزیابی می‌باشد.

ماده ۴– کسور از مجموع سرمایه اصلی و تکمیلی:

در مواردی که بانکها و موسسات اعتباری سهامدار بانکها و موسسات اعتباری دیگر می‌باشند، لازم است موارد ذیل از مجموع سرمایه اصلی و سرمایه تکمیلی کسر شود.

۴–۱–*سرمایه‌گذاری در بانکها و موسسات اعتباری دیگر که حسابهای آنها با حسابهای بانک یا موسسه اعتباری مادر تلفیق نشده است. این بند در مواردی کاربرد دارد که براساس استانداردهای حسابداری ارائه صورتهای مالی تلفیقی الزامی است.*

۴–۲–*سرمایه‌گذاری در سایر بانکها و موسسات اعتباری (با صلاحدید بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران).*

ماده ۵– سقف سرمایه تکمیلی

مجموع سرمایه تکمیلی، حداکثر می‌تواند معادل سرمایه اصلی باشد و مبلغ مازاد در سرمایه پایه منظور نمی‌شود.

آئین‌نامه مربوط به سرمایه پایه بانکها و موسسات اعتباری در ۵ ماده و ۶ بند فرعی در یکهزار و سیزدهمین جلسه مورخ ۲۷/۱۰/۱۳۸۲ شورای پول و اعتبار به تصویب رسید.

شماره: مب/ ۱۹۲۷ نحوه اعطای تسهیلات اعتباری توسط بانک عامل به شرکت‌های دولتی

تاریخ : ۲۰/۱۱/۱۳۸۲

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانک‌های تجاری و تخصصی ارسال می‌گردد

پیرو بخشنامه‌های شماره مب/ ٥٦٩ مورخ ۱۵/۵/۱۳۸۱ و مب/ ۱۲۵۱ مورخ ۵/۹/۱۳۸۱ به اطلاع می‌رساند با توجه به ماده ۷ آئین‌نامه اجرایی تبصره ۳ قانون بودجه سال ۱۳۸۲ کل کشور، اعطای تسهیلات اعتباری توسط بانک عامل به شرکت‌های دولتی صرفا" در قالب جدول شماره ۲ منضم به آئین‌نامه مذکور که طی مصوبه شماره ۵۲۹۹۵ /ت ۲۹۸۸۸هـ مورخ ۱/۱۱/۱۳۸۲ مورد اصلاح قرار گرفته است (ضمیمه پیوست) و براساس مبالغ مندرج در پیوست شماره ۳ قانون بودجه سال ۱۳۸۲ کل کشور مجاز است.

بنابراین اعطای تسهیلات به شرکت‌های دولتی تا زمانی که آئین‌نامه مصوب هیات وزیران جاری است براساس مفاد ماده ۷ آن صورت می‌گیرد و بخشنامه‌های شماره مب/ ٥٦٩ مورخ ۱۵/۵/۱۳۸۱ و مب/ ۱۲۵۱ مورخ ۵/۹/۱۳۸۱ تا اطلاع ثانوی ملغی می‌گردد./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/ ۱۹۶۴ آئین‌نامه تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط

تاریخ : ۲۹/۱۱/۱۳۸۲

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع مدیران عامل بانکهای تجاری، تخصصی دولتی ارسال گردید.

با سلام؛ به پیوست آئین‌نامه تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط موضوع بند ٤ ماده ٣٤ قانون پولی و بانکی جهت اجرا و رعایت دقیق مفاد آن ایفاد می‌گردد. خواهشمند است دستور فرمائید واحدهای ذیربط در آن بانک به نحو مقتضی مطلع شده و در اجرای آن نظارت کافی مبذول دارند./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

«بسمه تعالي»

«آئین نامه تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط»

ماده ۱ – تعاریف

۱–۱– تسهیلات و تعهدات

ازنظر این آئین‌نامه عبارت "تسهیلات و تعهدات" شامل اقلام ذیل است:

الف – تسهیلات: شامل اقلام دارایی‌های بانک یا موسسه اعتباری در بالای خط ترازنامه بوده و موارد ذیل را دربرمی‌گیرد:

تسهیلات اعطائی اعم از جاری و غیرجاری و ریالی و ارزی به اشخاص (به استثنای مشارکت حقوقی و سرمایه‌گذاری مستقیم)

تسهیلات اعطائی بین بانکی

بدهی مشتریان در حساب بدهکاران موقت

بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی پرداخت شده

بدهکاران بابت ضمانتنامه‌های پرداخت شده

تسهیلات از محل حساب ذخیره ارزی

تامین مالی بلندمدت با استفاده از منابع خارجی(Usance, Refinance, Finance,...)

پیش‌پرداخت بابت اموال خریداری شده عقود

اموال خریداری شده بابت عقود

کار در جریان جعاله

خرید دین

ب – تعهدات: شامل اقلام زیر خط ترازنامه در مورد تعهدات ریالی و ارزی مشتریان بابت موارد ذیل است:

اعتبارات اسنادی و انواع ضمانتنامه‌های دیداری و مدت‌دار

ظهرنویسی اسناد تعهدآور

تضمین اوراق مشارکت صادره و تعهدات بابت مانده سهام پذیره‌نویسی شده

تعهدات مشتریان بابت قراردادهای منعقده معاملات

بروات اسنادی ارزی مدت‌دار پذیره‌نویسی شده.

تبصره ۱: تسهیلات و تعهدات شامل تسهیلات اعطائی و تعهدات ایجاد شده از طریق شعب خارجی بانکها و موسسات اعتباری کشور نیز می‌گردد ولی تسهیلات از محل وجوه اداره شده را در بر نمی‌گیرد.

تبصره ۲: در محاسبه مبلغ تسهیلات سود سالهای آینده، وجوه دریافتی مضاربه و حساب مشترک مشارکت مدنی منظور نمی‌شود. برای محاسبه تعهدات نیز لازم است وثائق مذکور در بند الف ماده ۲ آئین‌نامه صدور ضمانتنامه و ظهرنویسی ازطرف بانکها و همچنین پیش‌دریافت نقدی اخذ شده بابت اعتبارات اسنادی، از میزان تعهدات کسر گردد.

۱-۲- اشخاص مرتبط

اشخاص مرتبط از نظر این آئین‌نامه اشخاص حقیقی یا حقوقی می‌باشند که در جریان تصمیم‌گیری بانک یا موسسه اعتباری موثر هستند و به طور بالقوه یا بالفعل قادر به تامین منافع خود در بانک یا موسسه اعتباری می‌باشند. در این آئین‌نامه اشخاص مرتبط اعم از حقیقی و حقوقی عبارتند از:

۱-۲-۱-اعضای هیات مدیره، مدیرعامل، قائم مقام، حسابرس مستقل، بازرس قانونی و همچنین همسر و افراد تحت تکفل هریک از اشخاص حقیقی فوق‌الذکر.

شرکتهائی که تمام یا بخشی از سرمایه آنها متعلق به اشخاص فوق است، به نحوی که اشخاص فوق بتوانند حداقل یک عضو هیات مدیره تعیین نمایند.

۱-۲-۳- شرکتهائی که تمام یا بخشی از سهام آنها متعلق به بانک یا موسسه اعتباری است، به نحوی که بانک یا موسسه اعتباری بتواند حداقل یک عضو هیات مدیره آنها را تعیین نماید.

صاحبان بیش از ۱ درصد سهام بانک یا موسسه اعتباری.

ماده ۲- تعیین حدود

بانکها و موسسات اعتباری ملزم به رعایت سقف‌های ذیل می‌باشند:

۲-۱- حداکثر میزان تسهیلات و تعهدات مربوط به هریک از اشخاص مذکور در بند ۱-۲ به شرح زیر می‌باشد:

۲-۱-۱- به هریک از اعضای حقیقی هیات مدیره غیرموظف حداکثر تا دو برابر مجموع حق حضور آنان در جلسات هیات مدیره و پاداش سالانه آنان.

به مدیرعامل و قائم مقام وی، اعضای موظف هیات مدیره حداکثر تا دو برابر حقوق و مزایای سالیانه آنان.

در مورد حسابرسان مستقل و بازرسان قانونی حداکثر دو برابر حق‌الزحمه سالیانه آنان.

تسهیلات و تعهدات مربوط به اشخاص مندرج در بند ۱-۲-۲، مشمول سقف‌ها، ضوابط و تعرفه‌های عمومی مربوط به مشتریان عادی بانک می‌باشد و هیچگونه امتیاز یا ترجیحی برای این اشخاص نباید در نظر گرفته شود.

حداکثر تسهیلات و تعهدات مربوط به اشخاص موضوع بند ۱-۲-۳ معادل ۲۰ درصد سرمایه پایه بانک و یا موسسه اعتباری می‌باشد. در محاسبه این نسبت قیمت تمام شده سهام در جمع تسهیلات منظور گردد.

سهامدارانی که مالک بیش از ٪۱ سهام بانک و یا موسسه اعتباری می‌باشند، حداکثر معادل ۱۰ درصد مبلغ اسمی سهام خود می‌توانند از تسهیلات و تعهدات بانک یا موسسه اعتباری استفاده نمایند.

۲-۲- حداکثر مجموع تسهیلات و تعهدات مربوط به اشخاص مرتبط به استثنای بند ۲-۳-۱ نباید از ۲۰ درصد سرمایه پایه بانک یا موسسه اعتباری تجاوز نماید.

تبصره- تسهیلاتی که بانک یا موسسه اعتباری در قالب تسهیلات مسکن، ضروری، اضطراری و موارد مشابه به کلیه کارکنان خود اعطاء می‌نماید، در سقف‌های فوق منظور نمی‌شود.

ماده ۳- رویه یکسان

نرخ سود و انواع کارمزد و سایر شرایط تسهیلات و تعهدات مربوط به اشخاص مرتبط باید بر طبق تعرفه عمومی بانک و یا موسسه اعتباری بوده و کاملاً یکسان با سایر مشتریان باشد، مگر در مورد کارکنانی که به لحاظ مقررات استخدامی و کارمندی بانک و یا موسسه اعتباری مشمول امتیاز خاص باشند.

ماده ۴- ضرایب تبدیل

سقف فردی تسهیلات و تعهدات به هر یک از اشخاص مرتبط موضوع این آئین‌نامه از جمع خالص تسهیلات اعطایی به وی و تعهدات او به بانک یا موسسه اعتباری حاصل می‌شود. لیکن تعهدات هر شخص پس از اعمال ضرایب تبدیل مندرج در آئین نامه کفایت سرمایه (بند ۵-۲) در جمع مذکور ملحوظ می شود.

ماده ۵– نحوه نظارت داخلی

بانک یا موسسه اعتباری موظف است با تهیه دستورالعمل داخلی که به تائید بانک مرکزی می‌رسد، ضوابط و حدود تعیین شده در این مقررات را تحت نظارت مستمر قرار دهد بطوریکه همواره حدود مذکور در ماده ۲ رعایت گردد.

ماده ۶– ثبت و نگهداری اطلاعات

بانک یا موسسه اعتباری موظف است با اتخاذ تدابیر لازم، اطلاعات مربوط به کلیه تسهیلات و تعهدات مربوط به اشخاص مرتبط را به صورت به هنگام و به نحوی نگهداری نماید که امکان دسترسی بلادرنگ به این اطلاعات همواره فراهم باشد.

ماده ۷– نحوه گزارش‌دهی

بانک یا موسسه اعتباری موظف است هر سه ماه یکبار اطلاعات مربوط به تسهیلات و تعهدات موضوع این مقررات را براساس فرمی که بانک مرکزی ارائه خواهد داد، تکمیل و به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ارسال نماید.

تبصره- بانک مرکزی می‌تواند در صورت لزوم مقاطع کوتاه‌تر از سه ماه را نیز برای گزارش‌دهی تعیین نماید.

ماده ۸– مقررات منسوخ شده

آئین‌نامه اعطای اعتبار از طرف بانکها به اعضای ارکان خود و موسساتی که اعضای مزبور در آن ذینفع‌اند و سایر اشخاص حقیقی و حقوقی موضوع بند ٤ ماده ٣٤ قانون پولی و بانکی کشور مصوب تیرماه ۱۳۵۱ از تاریخ ابلاغ این آئین نامه منسوخ می‌شود.

این آئین نامه در ۸ ماده و ۴ تبصره در تاریخ ۲۵/۱۱/۱۳۸۲ به تصویب شورای پول و اعتبار رسید و از تاریخ ابلاغ آن توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، لازم‌الاجرا است.

تاریخ : ۲۹/۱۱/۱۳۸۲

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع مدیران عامل بانکهای غیر دولتی ارسال گردید.

با سلام؛ به پیوست آئین‌نامه تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط موضوع بند ٤ ماده ٣٤ قانون پولی و بانکی جهت اجرا و رعایت دقیق مفاد آن ایفاد می‌گردد. خواهشمند است دستور فرمائید واحدهای ذیربط در آن بانک به نحو مقتضی مطلع شده و در اجرای آن نظارت کافی مبذول دارند. خاطرنشان می‌سازد آئین‌نامه موصوف جایگزین بخشنامه شماره مب/ ٤٨١ مورخ ۲۹/٤/۱۳۸۱ این مدیریت می‌شود و از این تاریخ بخشنامه اخیرالذکر ملغی اعلام می‌گردد./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم — **۱۶-۱۶۱۵**

حمید تهرانفر — **۳۸۱۶**

«بسمه تعالي»

«آئین نامه تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط»

ماده ۱ – تعاریف

۱–۱– تسهیلات و تعهدات

ازنظر این آئین‌نامه عبارت "تسهیلات و تعهدات" شامل اقلام ذیل است:

الف – تسهیلات: شامل اقلام دارایی‌های بانک یا موسسه اعتباری در بالای خط ترازنامه بوده و موارد ذیل را دربرمی‌گیرد:

تسهیلات اعطائی اعم از جاری و غیرجاری و ریالی و ارزی به اشخاص (به استثنای مشارکت حقوقی و سرمایه‌گذاری مستقیم)

تسهیلات اعطائی بین بانکی

بدهی مشتریان در حساب بدهکاران موقت

بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی پرداخت شده

بدهکاران بابت ضمانتنامه‌های پرداخت شده

تسهیلات از محل حساب ذخیره ارزی

تامین مالی بلندمدت با استفاده از منابع خارجی(Usance, Refinance, Finance,...)

پیش‌پرداخت بابت اموال خریداری شده عقود

اموال خریداری شده بابت عقود

کار در جریان جعاله

خرید دین

ب – تعهدات: شامل اقلام زیر خط ترازنامه در مورد تعهدات ریالی و ارزی مشتریان بابت موارد ذیل است:

اعتبارات اسنادی و انواع ضمانتنامه‌های دیداری و مدت‌دار

ظهرنویسی اسناد تعهدآور

تضمین اوراق مشارکت صادره و تعهدات بابت مانده سهام پذیره‌نویسی شده

تعهدات مشتریان بابت قراردادهای منعقده معاملات

بروات اسنادی ارزی مدت‌دار پذیره‌نویسی شده.

تبصره ۱: تسهیلات و تعهدات شامل تسهیلات اعطائی و تعهدات ایجاد شده از طریق شعب خارجی بانکها و موسسات اعتباری کشور نیز می‌گردد ولی تسهیلات از محل وجوه اداره شده را در بر نمی‌گیرد.

تبصره ۲: در محاسبه مبلغ تسهیلات سود سالهای آینده، وجوه دریافتی مضاربه و حساب مشترک مشارکت مدنی منظور نمی‌شود. برای محاسبه تعهدات نیز لازم است وثائق مذکور در بند الف ماده ۲ آئین‌نامه صدور ضمانتنامه و ظهرنویسی ازطرف بانکها و همچنین پیش‌دریافت نقدی اخذ شده بابت اعتبارات اسنادی، از میزان تعهدات کسر گردد.

۱-۲- اشخاص مرتبط

اشخاص مرتبط از نظر این آئین‌نامه اشخاص حقیقی یا حقوقی می‌باشند که در جریان تصمیم‌گیری بانک یا موسسه اعتباری موثر هستند و به طور بالقوه یا بالفعل قادر به تامین منافع خود در بانک یا موسسه اعتباری می‌باشند. در این آئین‌نامه اشخاص مرتبط اعم از حقیقی و حقوقی عبارتند از:

۱-۲-۱-اعضای هیات مدیره، مدیرعامل، قائم مقام، حسابرس مستقل، بازرس قانونی و همچنین همسر و افراد تحت تکفل هریک از اشخاص حقیقی فوق‌الذکر.

شرکتهائی که تمام یا بخشی از سرمایه آنها متعلق به اشخاص فوق است، به نحوی که اشخاص فوق بتوانند حداقل یک عضو هیات مدیره تعیین نمایند.

۱-۲-۳- شرکتهائی که تمام یا بخشی از سهام آنها متعلق به بانک یا موسسه اعتباری است، به نحوی که بانک یا موسسه اعتباری بتواند حداقل یک عضو هیات مدیره آنها را تعیین نماید.

صاحبان بیش از ۱ درصد سهام بانک یا موسسه اعتباری.

ماده ۲– تعیین حدود

بانکها و موسسات اعتباری ملزم به رعایت سقف‌های ذیل می‌باشند:

۲-۱- حداکثر میزان تسهیلات و تعهدات مربوط به هریک از اشخاص مذکور در بند ۱-۲ به شرح زیر می‌باشد:

۲-۱-۱- به هریک از اعضای حقیقی هیات مدیره غیرموظف حداکثر تا دو برابر مجموع حق حضور آنان در جلسات هیات مدیره و پاداش سالانه آنان.

به مدیرعامل و قائم مقام وی، اعضای موظف هیات مدیره حداکثر تا دو برابر حقوق و مزایای سالیانه آنان.

در مورد حسابرسان مستقل و بازرسان قانونی حداکثر دو برابر حق‌الزحمه سالیانه آنان.

تسهیلات و تعهدات مربوط به اشخاص مندرج در بند ۱-۲-۲، مشمول سقف‌ها، ضوابط و تعرفه‌های عمومی مربوط به مشتریان عادی بانک می‌باشد و هیچگونه امتیاز یا ترجیحی برای این اشخاص نباید در نظر گرفته شود.

حداکثر تسهیلات و تعهدات مربوط به اشخاص موضوع بند ۱-۲-۳ معادل ۲۰ درصد سرمایه پایه بانک و یا موسسه اعتباری می‌باشد. در محاسبه این نسبت قیمت تمام شده سهام در جمع تسهیلات منظور گردد.

سهامدارانی که مالک بیش از ۱٪ سهام بانک و یا موسسه اعتباری می‌باشند، حداکثر معادل ۱۰ درصد مبلغ اسمی سهام خود می‌توانند از تسهیلات و تعهدات بانک یا موسسه اعتباری استفاده نمایند.

۲-۲- حداکثر مجموع تسهیلات و تعهدات مربوط به اشخاص مرتبط به استثنای بند ۲-۳-۱ نباید از ۲۰ درصد سرمایه پایه بانک یا موسسه اعتباری تجاوز نماید.

تبصره- تسهیلاتی که بانک یا موسسه اعتباری در قالب تسهیلات مسکن، ضروری، اضطراری و موارد مشابه به کلیه کارکنان خود اعطاء می‌نماید، در سقف‌های فوق منظور نمی‌شود.

ماده ۳– رویه یکسان

نرخ سود و انواع کارمزد و سایر شرایط تسهیلات و تعهدات مربوط به اشخاص مرتبط باید بر طبق تعرفه عمومی بانک و یا موسسه اعتباری بوده و کاملاً یکسان با سایر

مشتریان باشد، مگر در مورد کارکنانی که به لحاظ مقررات استخدامی و کارمندی بانک و یا موسسه اعتباری مشمول امتیاز خاص باشند.

ماده ۴– ضرایب تبدیل

سقف فردی تسهیلات و تعهدات به هر یک از اشخاص مرتبط موضوع این آئین‌نامه از جمع خالص تسهیلات اعطایی به وی و تعهدات او به بانک یا موسسه اعتباری حاصل می‌شود. لیکن تعهدات هر شخص پس از اعمال ضرایب تبدیل مندرج در آئین نامه کفایت سرمایه (بند ۵-۲) در جمع مذکور ملحوظ می شود.

ماده ۵– نحوه نظارت داخلی

بانک یا موسسه اعتباری موظف است با تهیه دستورالعمل داخلی که به تائید بانک مرکزی می‌رسد، ضوابط و حدود تعیین شده در این مقررات را تحت نظارت مستمر قرار دهد بطوریکه همواره حدود مذکور در ماده ۲ رعایت گردد.

ماده ۶– ثبت و نگهداری اطلاعات

بانک یا موسسه اعتباری موظف است با اتخاذ تدابیر لازم، اطلاعات مربوط به کلیه تسهیلات و تعهدات مربوط به اشخاص مرتبط را به صورت به هنگام و به نحوی نگهداری نماید که امکان دسترسی بلادرنگ به این اطلاعات همواره فراهم باشد.

ماده ۷– نحوه گزارش‌دهی

بانک یا موسسه اعتباری موظف است هر سه ماه یکبار اطلاعات مربوط به تسهیلات و تعهدات موضوع این مقررات را براساس فرمی که بانک مرکزی ارائه خواهد داد، تکمیل و به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ارسال نماید.

تبصره- بانک مرکزی می‌تواند در صورت لزوم مقاطع کوتاه‌تر از سه ماه را نیز برای گزارش‌دهی تعیین نماید.

ماده ۸– مقررات منسوخ شده

آئین‌نامه اعطای اعتبار از طرف بانکها به اعضای ارکان خود و موسساتی که اعضای مزبور در آن ذینفع‌اند و سایر اشخاص حقیقی و حقوقی موضوع بند ٤ ماده ٣٤ قانون پولی و بانکی کشور مصوب تیرماه ۱۳۵۱ از تاریخ ابلاغ این آئین نامه منسوخ می‌شود.

این آئین نامه در ۸ ماده و ۴ تبصره در تاریخ ۲۵/۱۱/۱۳۸۲ به تصویب شورای پول و اعتبار رسید و از تاریخ ابلاغ آن توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، لازم‌الاجرا است.

شماره: مب/۱۹۶۶ آئین‌نامه کفایت سرمایه

تاریخ:۲۹/۱۱/۱۳۸۲

بسمه تعالي

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی ارسال گردید.

احتراماً، به پیوست "آئین‌نامه کفایت سرمایه"مصوب یکهزار و چهاردهمین جلسه شورای محترم پول و اعتبار مورخ ۲۵/۱۱/۱۳۸۲، جهت اجرا ابلاغ می‌گردد.

خواهشمنداست دستور فرمایند آئین‌نامه مذکور به کلیه واحدهای ذیربط در آن بانک ارجاع و برحسن اجرای آن نظارت گردد.

ضمناً ضروری است در اجرای ماده ۷ این آئین‌نامه برنامه جامع زمان‌بندی شده آن بانک برای تطبیق با آئین‌نامه مذکور هرچه سریعتر تنظیم و تا قبل از خرداد ماه سال ۱۳۸۳ برای تائید به این بانک فرستاده شود./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم حمید تهرانفر

۱۶-۱۶۱۵ ۳۸۱۶

بسمه تعالی

«مقدمه توجیهی»

سرمایه مناسب و کافی یکی از شرایط لازم برای حفظ سلامت نظام بانکی است و هریک از بانک‌ها و موسسات اعتباری برای تضمین ثبات و پایداری فعالیت‌های خود باید همواره نسبت مناسبی را میان سرمایه و ریسک موجود در دارایی‌های خود برقرار نماید. کارکرد اصلی این نسبت حمایت بانک در برابر زیانهای غیرمنتظره و نیز حمایت از سپرده‌گذاران و اعتباردهندگان است. بدلیل حفاظی که این نسبت در برابر زیانهای وارده ایجاد می‌کند، حفظ و نگهداری سرمایه کافی و متناسب با مخاطرات موجود منبع اصلی اعتماد عمومی به هر بانک بطور اخص و سیستم بانکی بطور اعم است. بدین لحاظ در قانون پولی و بانکی کشور نیز بر این ضرورت تاکید گردیده و در ماده ١٤ این قانون به همین نسبت سرمایه به انواع دارایی‌ها صریحاً اشاره شده است. در این رابطه آئین‌نامه کفایت سرمایه به شرح ذیل جهت تصویب اعضای محترم شورای پول و اعتبار تقدیم می‌شود:

«آئین‌نامه کفایت سرمایه»

ماده ۱ – تعریف نسبت کفایت سرمایه

نسبت کفایت سرمایه حاصل تقسیم سرمایه پایه (طبق تعریف ارائه شده در آئین‌نامه مربوط به سرمایه پایه) به مجموع داراییهای موزون شده به ضرایب ریسک برحسب درصد (طبق تعریف ارائه شده در ماده ٥ این آئین‌نامه) می‌باشد.

ماده ۲ – طبقه‌بندی ریسک برحسب کشورهای مختلف

از نظر این آئین‌نامه کشورهای مختلف جهان از منظر ریسک کشوری به دو گروه ذیل طبقه‌بندی می‌شوند:

گروه الف

گروه ب

*"**گروه الف**"،شامل کشورهای عضـو سازمان همکاریهای اقتصادی و توسعه (OECD)، کشورهایی که تحت ترتیبات عمومی صندوق بین‌المللی پول با موسسه یاد شده اقدام به عقد قرارداد عمومی استقراض نموده‌اند، و کشورهایی که از پنج سال گذشته بدهیهای ارزی دولتی خود را استمهال نکرده باشند، می‌باشد.*

*"**گروه ب**"، شامل سایر کشورها می‌گردد.*

بانکها و موسسات اعتباری مستقر در گروه الف عبارت از بانکها و موسسات اعتباری هستند که در کشورهای گروه الف به ثبت رسیده‌اند و شامل شعب این بانکها و موسسات اعتباری در سایر کشورها نیز می‌شود.

بانکها و موسسات اعتباری مستقر در گروه ب عبارت از بانکها و موسسات اعتباری هستند که در کشورهای گروه ب به ثبت رسیده‌اند و شامل شعب این بانکها و موسسات اعتباری در سایر کشورها نیز می‌شود.

ماده ۳ – حداقل نسبت کفایت سرمایه

حداقل نسبت کفایت سرمایه برای کلیه بانکها و موسسات اعتباری (اعم از دولتی و غیردولتی) ۸ درصد تعیین می‌شود. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران می‌تواند در مواردی که استانداردهای بین‌المللی و یا ضرورت حفظ سلامت بانک‌ها و موسسات اعتباری اقتضا نماید حدود بالاتری را برای تمام یا برخی از بانکها و موسسات اعتباری تعیین نماید.

ماده ۴ – مطالبات

منظور از "مطالبات" در این آئین‌نامه خالص تسهیلات اعطایی (پس از کسر سود سالهای آینده، وجوه دریافتی مضاربه، حساب مشترک مشارکت مدنی)، سپرده‌گذاری در سایر بانک‌ها و موسسات اعتباری، تسهیلات بین بانکی، تسهیلات اعطایی به ارز، تسهیلات از محل حساب ذخیره ارزی، تامین مالی بلندمدت و کوتاه مدت با استفاده از منابع خارجی
(Usance, Refinance, Finance , ...) و موارد مشابه می‌باشد.

ماده ۵ – ضرایب ریسک

کلیه اقلام دارائیهای بانکها و موسسات اعتباری اعم از اقلام بالای خط و اقلام زیرخط ترازنامه بایدبرحسب ریسک مربوط به ترتیبی که در این آئین‌نامه تعریف شده است، موزون شوند.

ضرایب ریسک انواع دارایی‌ها متناسب با مخاطرات احتمالی آن‌ها به ترتیب صفر، ۲۰، ۵۰ و ۱۰۰ درصد می‌باشد. براین اساس دارایی‌های مختلف بانک‌ها به شرح ذیل موزون می‌شود:

۵-۱- اقلام بالای خط

۵-۱-۱- دارائیهای مشمول ضریب ریسک صفر درصد

وجوه نقد (حساب صندوق، اسکناس و نقود بیگانه، طلا و نقره).

مطالبات از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران (شامل سپرده قانونی، حساب جاری نزد بانک مرکزی و سایر موارد مشابه است).

تسهیلات اعطایی به دولت جمهوری اسلامی ایران و تسهیلاتی که توسط دولت جمهوری اسلامی ایران تضمین شده باشد.

مطالبات از بانکهای مرکزی و یا دولتهایی که در گروه الف قرار دارند و مطالباتی که توسط بانکهای مرکزی و یا دولتهای این گروه از کشورها صریحاً تضمین شده باشد.

مطالبات از دولتهای مرکزی و بانکهای مرکزی کشورهای واقع در گروه ب برحسب پول ملی وام‌گیرنده.

مطالبات از وام‌گیرندگان کشورهای واقع در گروه ب که صریحاً توسط دولت مرکزی یا بانک مرکزی همان کشور تضمین شده باشد و به پول ملی همان کشور پرداخت شده باشد.

مطالباتی که وثیقه آنها بطور کامل اوراق بهاداری است که توسط دولت و یا بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و یا دولتهای مرکزی و بانکهای مرکزی کشورهای گروه الف صادر گردیده است.

اوراق بهاداری که توسط دولت و یا بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران منتشر گردیده است.

اوراق بهاداری که توسط دولتهای مرکزی یا بانکهای مرکزی سایر کشورها منتشر شده است.

۵-۱-۲- دارائیهای مشمول ضریب ریسک ۲۰ درصد:

وجوه در راه.

مطالبات از بانکها و موسسات اعتباری داخلی (اعم از دولتی و غیردولتی) و یا مطالباتی که توسط بانکها و موسسات اعتباری داخلی (اعم از دولتی و غیردولتی) تضمین شده است.

مطالبات از بانکها و موسسات اعتباری مستقر در کشورهای گروه الف و مطالباتی که توسط آنها تضمین شده باشد.

مطالبات از بانکها و موسسات اعتباری مستقر در کشورهای گروه ب و مطالباتی که توسط آنها تضمین شده و حداکثر یکسال به سررسید آنها باقی مانده باشد.

مطالبات از بانکهای توسعه‌ای چند جانبه و مطالباتی که توسط این بانکها تضمین شده است. (مطابق فهرست پیوست).

داراییهایی که وثیقه آنها اوراق بهاداری است که توسط بانکهای توسعه‌ای چندجانبه (که عناوین آنها در ضمیمه آمده است) صادر شده است.

حساب بین بانکها.

خالص حسابهای داخلی

۵-۱-۳- دارائیهای مشمول ضریب ریسک ۵۰ درصد

تسهیلات اعطایی در مقابل رهن کامل واحد مسکونی

۵-۱-۴- دارائیهای مشمول ضریب ریسک ۱۰۰ درصد:

مطالبات از نهادهای عمومی غیردولتی (شهرداریها، سازمان تامین اجتماعی و ...).

مطالبات از بخش غیردولتی (به غیر از مطالباتی که صراحتاً توسط دولت تضمین شده است).

مطالبات از شرکتها و موسسات دولتی.

مطالبات سررسید گذشته و معوق اعم از دولتی و غیردولتی و وامهای قدیم.

سرمایه‌گذاریها و مشارکتها (شامل سرمایه‌گذاری مستقیم، مشارکت حقوقی اعم از دولتی و غیردولتی، سهام و مشارکتهای خارجی) پس از کسر سهام بانکها و موسسات اعتباری تابعه و یا عنداللزوم سهام بانکها و موسسات اعتباری دیگر.

کالای معاملات سلف، انبارکل، وثایق تملیکی، اموال خریداری شده برای فروش اقساطی یا اجاره بشرط تملیک و موارد مشابه.

بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی پرداخت شده/ضمانت‌نامه‌های پرداخت شده.

مطالبات از دولتهای مرکزی یا بانکهای مرکزی کشورهای گروه ب در مواقعی که مبلغ پرداخت شده به آنها به ارزی غیر از پول ملی آن کشور انجام شده است.

مطالبات از بانکها و موسسات اعتباری کشورهای گروه ب در صورتیکه یکسال یا بیشتر به سررسید آنها مانده باشد.

دارائیهای ثابت.

بدهکاران موقت.

سایر دارائیهایی را که نمی‌توان در طبقات ۵-۱-۱ الی ۵-۱-۳ جای داد.

۵-۲- اقلام زیر خط ترازنامه:

اقلام زیرخط ترازنامه علاوه بر اینکه مشمول ضرایب ریسک طبقات مختلف دارایی (بندهای فرعی ۵-۱) می‌گردند، باید ضریب تبدیل نیز (که در بند فرعی ۵-۲ تعریف شده) در مورد آنها اعمال شود. با استفاده از ضریب تبدیل یادشده، می‌توان اقلام زیر خط ترازنامه را، برای منظورهای محاسباتی، هم‌ردیف اقلام بالای خط تلقی نمود.

ضریب تبدیل باید برای هر یک از اقلام زیر خط به شرح ذیل اعمال شود.

۵-۲-۱- تعهدات مشمول ضریب تبدیل صفر درصد:

تعهداتی که بدون قید و شرط از طرف بانک قابل فسخ بوده و سررسید آنها کمتر از یکسال است.

حسابهای انتظامی و اقلامی که زیرخط ترازنامه فقط به منظور نگهداری آمار درج می‌شود.

۵-۲-۲- ضریب تبدیل ۲۰ درصد:

اعتبارات اسنادی صادر یا تایید شده‌ای که کالای موضوع آن وثیقه اعتبار است پس از کسر مبلغ پیش‌دریافت از مشتریان.

ضمانتنامه‌های ریالی یا ارزی که کمتر از یکسال به سررسید آن باقی مانده باشد پس از کسر سپرده نقدی دریافتی از مشتریان.

۵-۲-۳- ضریب تبدیل ۵۰ درصد:

اعتبارات اسنادی صادر و یا تایید شده‌ای که کالای موضوع آن وثیقه نیست پس از کسر مبلغ پیش دریافت از مشتریان.

ضمانت‌نامه‌های ریالی یا ارزی که یکسال یا بیشتر به سررسید آن مانده باشد پس از کسر سپرده نقدی دریافتی از مشتریان.

تعهدات بابت قراردادهای منعقده معاملات.

تضمین اوراق مشارکت منتشر شده توسط شرکتها و سایر اشخاص حقوقی.

۵-۲-۴- ضریب تبدیل ۱۰۰ درصد:

ظهرنویسی اسناد و بروات.

سایر تعهدات.

ماده ۶ – محاسبه نسبت کفایت سرمایه

جمع اقلام بالای خط و زیر خط که براساس ضرایب ریسک موزون شده است، در مخرج کسر نسبت کفایت سرمایه قرار می‌گیرد، صورت کسر نیز براساس ضوابط مندرج در "آئین‌نامه مربوط به سرمایه پایه" محاسبه می‌شود. بدین ترتیب

سرمایه پایه

*نسبت کفایت‌سرمایه : = ـــــــ

ضمیمه:

فهرست بانکهای توسعه‌ای چند جانبه که در بند ۵-۱-۲ ماده ۵ آئین‌نامه کفایت سرمایه به آن اشاره شده است:

بانک جهانی IBRD **و وابسته‌های آن.**

بانک توسعه آسیایی.

بانک توسعه آفریقایی.

بانک سرمایه‌گذاری اروپایی.

بانک اروپایی ترمیم و توسعه.

بانک توسعه اسلامی.

صندوق اوپک برای توسعه بین‌المللی.

صندوق عرب برای توسعه اجتماعی و اقتصادی.

صندوق پولی عرب.

بانک عرب برای توسعه اقتصادی در آفریقا.

بانک توسعه نیمکره غربی (کارائیب).

بانک سرمایه‌گذاری نوردیک.[1]

1) Nordic Investment Bank

شماره: مب/۱۹۶۷ آئین‌نامه کفایت سرمایه

تاریخ: ۲۹/۱۱/۱۳۸۲

بسمه تعالي

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای غیردولتی و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

احتراماً، به پیوست "آئین‌نامه کفایت سرمایه"مصوب یکهزار و چهاردهمین جلسه شورای محترم پول و اعتبار مورخ ۲۵/۱۱/۱۳۸۲، جهت اجرا ابلاغ می‌گردد.

خواهشمنداست دستور فرمایند آئین‌نامه مذکور به کلیه واحدهای ذیربط در آن بانک ارجاع و برحسن اجرای آن نظارت گردد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم حمید تهرانفر

۱۶-۱۶۱۵ ۳۸۱۶

شماره: مب/۱۹۶۸ آئین‌نامه تسهیلات و تعهدات کلان

تاریخ:۲۹/۱۱/۱۳۸۲

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی و غیردولتی و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با احترام،

به پیوست "آئین‌نامه تسهیلات و تعهدات کلان" که در یکهزار و چهاردهمین جلسه مورخ ۲۵/۱۱/۱۳۸۲ (بند دو صورتجلسه) شورای پول و اعتبار به تصویب رسیده است عیناً جهت اجرا ارسال می‌گردد.

مقتضی است دستور فرمایند آئین‌نامه مذکور به کلیه واحدهای ذیربط جهت اجرای دقیق مفاد آن ابلاغ گردد.

ضمناً در اجرای آئین‌نامه مذکور رعایت موارد زیر ضروری می‌باشد:

آئین‌نامه مذکور از تاریخ این بخشنامه لازم‌الاجراء می‌باشد.

هیچیک از تقاضاهایی که بیش از حدود مقرر در ماده ۲ آئین‌نامه می‌باشد در این بانک قابل بررسی نخواهدبود لذا خواهشمنداست از ارسال اینگونه تقاضاها به این بانک جداً خودداری فرمائید.

تقاضای مشتریان درخصوص استفاده از تسهیلات که نیاز به اخذ مجوز ماده ۲۲ قانون عملیات بانکی بدون ربا دارد همچنان توسط اداره اعتبارات این بانک بررسی می‌شود و دریافت این مجوز کماکان الزامی است.

از این تاریخ بخشنامه‌های ذیربط صادره از سوی این مدیریت بشرح زیر منسوخ اعلام می‌گردد:

الف-٤- سقف تسهیلات خرید دین موضوع بخشنامه شماره مب/٨٨٦ مورخ ۹/۷/۱۳۸۱

ب-٤- سقف تسهیلات اعطایی به مجتمع‌های مسکونی توسط اشخاص حقیقی موضوع بخشنامه شماره مب/١٤٦٧ مورخ ۱۰/۱۰/۱۳۸۱

ج-٤- ملحوظ کردن مبلغ اعتبارات اسنادی مدت‌دار در سقف فردی تسهیلات اعطایی موضوع بخشنامه شماره مب/١٣١٤ مورخ ۱۸/۹/۱۳۸۱

د-٤- بخشنامه شماره مب/۸۳۰ مورخ ١٤/٥/١٣٨٢ با موضوع مندرج در بند ج-٤ فوق

هـ -٤- بخشنامه شماره مب/٢٥٦ مورخ ۲۸/۳/۱۳۸۰ در مورد سقف‌های فردی و گروهی تسهیلات اعطایی و تسهیلات کلان

و-٤- بندهای ٤ و ٥ آئین‌نامه صدور ضمانت‌نامه و ظهرنویسی ازطرف بانکها موضوع بخشنامه شماره ۱۱۹۲/۳۵ مورخ ۳/۱۰/۱۳۸۲

ز-٤- بخشنامه شماره مب/۱۷٤٤ مورخ ۱٤/۱۱/۱۳۸۱ (فقط درخصوص بانک کشاورزی)

ح-٤- بخشنامه شماره مب/۱۳٤٤ مورخ ۲۷/۱۲/۱۳۸۰ (فقط در مورد بانکهای غیردولتی)

اعطای تسهیلات به شرکت سرمایه‌گذاری آن بانک همچنان ممنوع است.

اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه تابع ضوابط و شرایط قبلی است.

انواع سقف‌های فردی برای خرید مسکن تابع ضوابط و شرایط قبلی است.

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم حمید تهرانفر

۱۶-۱۶۱۵ ۳۸۱۶

بسمه تعالي

«آئین‌نامه تسهیلات و تعهدات کلان»

ماده ۱ – تعاریف

۱–۱– تسهیلات و تعهدات

ازنظر این آئین‌نامه عبارت "تسهیلات و تعهدات" شامل اقلام ذیل است:

الف – تسهیلات: شامل اقلام دارایی‌های بانک یا موسسه اعتباری در بالای خط ترازنامه بوده و موارد ذیل را دربرمی‌گیرد:

تسهیلات اعطائی اعم از جاری و غیرجاری و ریالی و ارزی به اشخاص (به استثنای مشارکت حقوقی و سرمایه‌گذاری مستقیم)

تسهیلات اعطائی بین بانکی

بدهی مشتریان در حساب بدهکاران موقت

بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی پرداخت شده

بدهکاران بابت ضمانتنامه‌های پرداخت شده

تسهیلات از محل حساب ذخیره ارزی

تامین مالی بلندمدت‌بااستفاده‌ازمنابع خارجی(Usance, Refinance, Finance,...)

پیش‌پرداخت بابت اموال خریداری شده عقود

اموال خریداری شده بابت عقود

کار در جریان جعاله

خرید دین

ب – تعهدات: شامل اقلام زیر خط ترازنامه در مورد تعهدات ریالی و ارزی مشتریان بابت موارد ذیل است:

ضمانتنامه‌ها و انواع اعتبارات اسنادی دیداری و مدت‌دار

ظهرنویسی اسناد تعهدآور

تضمین اوراق مشارکت صادره و تعهدات بابت مانده سهام پذیره‌نویسی شده

تعهدات مشتریان بابت قراردادهای منعقده معاملات

بروات اسنادی ارزی مدت‌دار پذیره‌نویسی شده.

تبصره ۱: تسهیلات و تعهدات شامل تسهیلات اعطائی و تعهدات ایجاد شده از طریق شعب خارجی بانکها و موسسات اعتباری کشور نیز می‌گردد ولی تسهیلات از محل وجوه اداره شده را در بر نمی‌گیرد.

تبصره ۲: در محاسبه مبلغ تسهیلات سود سالهای آینده، وجوه دریافتی مضاربه و حساب مشترک مشارکت مدنی منظور نمی‌شود. برای محاسبه تعهدات نیز لازم است وثائق مذکور در بند الف ماده ۲ آئین‌نامه صدور ضمانتنامه و ظهرنویسی ازطرف بانکها و همچنین پیش‌دریافت نقدی اخذ شده بابت اعتبارات اسنادی، از میزان تعهدات کسر گردد.

تبصره ۳: برای تعیین مجموع تسهیلات و تعهدات مربوط به هر ذینفع واحد مبلغ تسهیلات با ضریب ۱ و مبلغ تعهدات با اعمال ضرایب مندرج در بند ۲-۵ آئین‌نامه کفایت سرمایه در جمع ملحوظ می‌شود.

۲-۱- تسهیلات و تعهدات کلان

منظور از تسهیلات و تعهدات کلان، مجموع مانده تسهیلات و تعهدات مربوط به هر ذینفع واحد می‌باشد که از ۱۰ درصد سرمایه پایه در بانکهای غیردولتی و موسسات اعتباری و ۵ درصد سرمایه پایه در بانکهای دولتی تجاوز می‌کند.

۳-۱- ذینفع واحد

منظور از ذینفع واحد، اشخاص حقیقی یا حقوقی هستند که از نظر مالی و مدیریتی به نحوی با هم در ارتباط می‌باشند، بطوریکه مشکلات مالی هریک می‌تواند موجبات بروز مشکلات احتمالی در بازپرداخت سایر اعضا را فراهم آورد.

موارد ذیل از جمله مصادیقی است که نشان دهنده وجود ارتباط بین دو یا چند شخص حقیقی و حقوقی است:

الف – اشخاص حقیقی و همسر و افراد تحت تکفل آنها.

ب – شرکت‌هایی که حداقل ۵۰ درصد سهام آنان متعلق به یک شخص حقیقی (شامل همسر و افراد تحت تکفل وی) یا شخص حقوقی است. شرکتهای متعلق به شرکتهای سرمایه‌گذاری مشمول ضوابط این بند نمی‌شوند.

ج – گروه شرکت‌هایی که بیش از ۵۰ درصد به صورت مستقیم یا غیرمستقیم در یکدیگر سهام دارند و یا اکثر اعضای هیات مدیره آنها مشترک باشد.

تبصره: بانک یا موسسه اعتباری می‌تواند علاوه بر موارد فوق‌الذکر، مصادیق دیگری را جهت شناسائی ذینفع واحد درنظر بگیرد.

ماده ۲ – تعیین حدود

۲-۱- مبنای گزارش‌دهی

۲-۱-۱ بانکها و موسسات اعتباری غیردولتی موظفند تسهیلات و تعهدات مربوط به هر ذینفع واحد را که مبلغ آن از ۱۰ درصد سرمایه پایه فراتر می‌باشد، به عنوان تسهیلات کلان تلقی نموده و به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران گزارش نمایند.

۲-۱-۲ بانکهای دولتی موظفند تسهیلات و تعهدات مربوط به هر ذینفع واحد را که مبلغ آن از ۵ درصد سرمایه پایه فراتر می‌باشد، به عنوان تسهیلات کلان تلقی نموده و به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران گزارش نمایند.

۲-۲- سقف فردی تسهیلات و تعهدات

حداکثر مجموع تسهیلات و تعهدات به هر ذینفع واحد نباید از ۲۰ درصد سرمایه پایه هر بانک یا موسسه اعتباری (دولتی یا غیردولتی) تجاوز نماید.

تبصره۱: بانکها و موسسات اعتباری نباید به آن دسته از اشخاص حقیقی یا حقوقی که قبل از اجرای این مقررات بیش از حدود مقرر در این بند تسهیلات و تعهدات دریافت نموده‌اند، مادامی که سقفهای مذکور رعایت نگردیده است، تسهیلات و تعهدات جدید اعطاء نمایند.

تبصره۲: در مواردی که تقاضای یک ذینفع واحد بیش از سقف تعیین شده در این ماده می‌باشد، بانکها و موسسات اعتباری می‌توانند جهت تامین نیاز مشتری با رعایت سقف فوق از روش اعطای تسهیلات به صورت مشترک (سندیکایی، کنسرسیومی و روشهای مشابه) استفاده کنند.

۲-۳- سقف کلی تسهیلات و تعهدات کلان هر بانک یا موسسه اعتباری

حداکثر مجموع تسهیلات و تعهدات کلان هر بانک یا موسسه اعتباری ۸ برابر سرمایه پایه می‌باشد، مشروط بر اینکه از ۵۰ درصد کل تسهیلات و تعهدات دولتی و غیردولتی تجاوز ننماید.

ماده ۳ – مشارکت حقوقی و سرمایه‌گذاری مستقیم

در مورد شرکتهایی که بانک یا موسسه اعتباری مالک بخشی از سهام آنها می‌باشد قیمت تمام شده سهام نیز در سقف فردی تسهیلات و تعهدات موضوع بند ۲-۲ فوق منظور می‌شود.

ماده ۴ –نظارت داخلی

بانکها و موسسات اعتباری باید با تهیه یک دستورالعمل جامع داخلی، حدود مقرر در ماده ۲ را تحت نظارت مستمر قرار دهند. لازم است دستورالعمل مذکور حاوی حدود اختیارات در سطوح مختلف تصمیم‌گیری برای تصویب تسهیلات و تعهدات بوده و به نحوی عمل شود که حدود مقرر در ماده ۲ برای مجموع تسهیلات و تعهدات کلان همواره رعایت گردد.

ماده ۵ – ثبت و نگهداری اطلاعات

بانکها و موسسات اعتباری، باید اطلاعات مربوط به تسهیلات و تعهدات کلان را به‌صورت متمرکز و روزآمد ثبت و نگهداری نمایند.

ماده ۶ – نحوه گزارش‌دهی

بانک مرکزی ج.ا.ا برای دریافت اطلاعات مربوط به تسهیلات و تعهدات کلان فرمهایی را تنظیم و به بانکها ابلاغ می‌نماید تا بر آن اساس اطلاعات لازم از بانکها و موسسات اعتباری اخذ گردد.

ماده ۷ – مقررات منسوخ شده

از تاریخ اجرای این آئین‌نامه بند ۱ صورتجلسه نهصد و ششمین جلسه مورخ ۱۳۷۹/۸/۸ شورای پول و اعتبار در مورد سقف فردی تسهیلات اعطایی، بندهای ٤ و ٥ آئین‌نامه صدور ضمانت‌نامه و ظهرنویسی ازطرف بانکها موضوع بند یک صورتجلسه هشتصد و بیست و ششمین جلسه مورخ ۱۳۷۳/٤/۱۸ شورای پول و اعتبار، سقف فردی تسهیلات خرید دین مصوب نهصد و هشتاد و چهارمین جلسه شورای پول و اعتبار منسوخ می‌شوند.

این آئین‌نامه در ۷ ماده و ۶ تبصره در تاریخ ۱۳۸۲/۱۱/۲۵ به تصویب شورای پول و اعتبار رسید و از تاریخی که توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ابلاغ می‌شود لازم‌الاجراء است.

شماره: مب/۲۰۰۲ آئین‌نامه تسهیلات و تعهدات کلان

تاریخ: ۵/۱۲/۱۳۸۲

بسمه تعالي

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای دولتی و غیردولتی و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

باسلام،

پیرو بخشنامه شماره مب/1968 مورخ ۲۹/۱۱/۱۳۸۲ این مدیریت درخصوص ابلاغ "آئین‌نامه تسهیلات و تعهدات کلان" خواهشمنداست دستور فرمائید اصلاحات زیر در بخشنامه و متن آئین‌نامه انجام گردد:

در بند و-٤ بخشنامه تاریخ صحیح نامه شماره ۱۱۹۲/۳۵، ۳/۱۰/۱۳۷۳ می‌باشد که اشتباهاً ۱۰/۳/۱۳۸۲ تایپ گردیده است.

ردیف اول قسمت ب بند ۱-۱ ماده یک متن آئین‌نامه عبارت " – ضمانتنامه‌ها و انواع اعتبارات اسنادی دیداری و مدت‌دار" صحیح می‌باشد که اشتباهاً " – اعتبارات اسنادی و انواع ضمانتنامه‌های دیداری و مدت‌دار" تایپ شده است.

در قسمت انتهایی بند ۱-۲ آئین‌نامه واژه "دولتی" صحیح می‌باشد بنابراین عبارت اصلاح شده به شرح " ... و ۵ درصد سرمایه پایه در بانکهای دولتی تجاوز می‌کند" می‌باشد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم حمید تهرانفر

۱۶-۱۶۱۵ ۳۸۱۶

شماره: مب/ ۲۰۳۳ نرخ سود تسهیلات اعطایی بانکها به انبوه‌سازان مسکن

تاریخ : ۱۰/۱۲/۱۳۸۲

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای تجاری و تخصصی دولتی

ارسال گردید

احتراما"؛

بدینوسیله، بند ۱ از صورتجلسه مورخ ۲۵/۱۱/۱۳۸۲ شورای محترم پول و اعتبار درخصوص نرخ سود تسهیلات اعطایی بانکها به انبوه‌سازان مسکن را به شرح ذیل به استحضار می‌رساند:

"نرخ سود تسهیلات اعطایی بانکها در بخش مسکن برای بیش از یک واحد برای هر مالک، نرخ سود بخش خدمات و بازرگانی و برای یک واحد – هر مالک و شرکتهای تعاونی مسکن، نرخ سود بخش مسکن تعیین می‌گردد".

خواهشمند است مقرر فرمایند، مراتب به طریق مقتضی به کلیه شعب و واحدهای تابعه آن بانک جهت اجراء ابلاغ گردد./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶–۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/۲۰۴۰ دستورالعمل حسابداری عقود: فروش اقساطی، اجاره بشرط تملیک، قرض‌الحسنه و خرید دین، ناشی از تغییر روش نقدی به تعهدی

تاریخ: ۱۳/۱۲/۱۳۸۲

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای دولتی و غیردولتی و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با احترام،

بدینوسیله به پیوست "دستورالعمل حسابداری عقود: فروش اقساطی، اجاره بشرط تملیک، قرض‌الحسنه و خرید دین، ناشی از تغییر روش نقدی به تعهدی" ارسال می‌گردد. مقتضی است دستور فرمایند دستورالعمل مذکور سریعا" به کلیه شعب و واحدهای ذیربط ارسال گردد، بطوریکه شناسایی سود عقود فوق‌الاشاره در صورتهای مالی سال ۱۳۸۲ براساس این دستورالعمل صورت پذیرد.

شایان ذکر است دستورالعمل فوق‌الذکر پس از دریافت نظرات کارشناسی کمیسیون هماهنگی مدیران امور مالی بانکها (موضوع رونوشت نامه شماره ۳۹۷۰/۹۲۰۰۰۰/۲۰ مورخ ۲۱/۱۰/۱۳۸۲ در پاسخ به نامه‌های شماره مب/۷۲۳، مب/۹۰۲، مب/۱۱۱۸ و مب/ ۱۷۲٤ به تاریخ‌های ۲٤/٤/۱۳۸۲، ۲۵/۵/۱۳۸۲، ۲۲/٦/۱۳۸۲ و ۷/۱۰/۱۳۸۲) و همچنین دریافت نظرات کارشناسی اداره دبیرخانه شورای‌عالی بانکها (موضوع نامه شماره ش/۵۰۸ مورخ ۲۸/۱۱/۱۳۸۲) تهیه گردیده است که جایگزین دستورالعمل پیوست بخشنامه مب/٤۰۳ مورخ ۱۰/۳/۱۳۸۲ می‌گردد.

با اعمال مفاد دستورالعمل فوق‌الاشاره، سرفصل "حساب سود دریافتنی تسهیلات" (غیر از سود دریافتنی تسهیلات خرید دین) به "صورت ریز تسهیلات اعطایی، سرمایه‌گذاری و مشارکت"، پیوست شماره ۲ "دستورالعمل اجرایی چگونگی محاسبه سود قطعی سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدتدار با احتساب حق‌الوکاله بکارگیری سپرده‌ها"، موضوع بخشنامه شماره مب/۱۷۹۹ مورخ ۱۸/۱۰/۱۳۸۲، اضافه می‌گردد. دراین خصوص، خواهشمنداست موضوع را موکداً به واحد یا واحدهای ذیربط جهت اعمال، ابلاغ فرمایند./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم حمید تهرانفر

۱۶-۱۶۱۵ ۳۸۱۶

10/12/1382 ستاك . ص

«بسمه تعالي»

"دستورالعمل حسابداری عقود: فروش اقساطی و اجاره بشرط تملیک، قرض‌الحسنه وخرید دین، ناشی از تغییر روش نقدی به تعهدی"

الف – فروش اقساطی :

درآمدهای فروش اقساطی مربوط به هر دوره مالی (با توجه به مدت زمان سپری شده از مدت قرارداد و بدون در نظر گرفتن زمان وصول اقساط مربوطه) باید درپایان همان دوره به درآمدهای آن دوره منظور گردد. بمنظور تبیین موضوع حالات زیر در نظر گرفته می‌شود:

بر این اساس چنانچه فرض شود فروش اقساطی دقیقاً در پایان هر ماه سررسید گردد، لذا در پایان هر سال، سود دوازده قسط شناسایی می‌گردد (یا سود قسطهای ۲، ۳، ٤ و ... ماهه). لذا در زمان دریافت هر قسط ثبت‌های زیر انجام می‌شود:

۱

بد - حساب صندوق (بمیزان مبلغ قسط دریافتی)

بس – حساب تسهیلات اعطایی/ فروش اقساطی (بمیزان مبلغ قسط دریافتی)

۲

بد - حساب سود سالهای آینده تسهیلات (بمیزان مبلغ سود هر قسط)

بس – حساب سود دریافتی تسهیلات (بمیزان مبلغ سود هر قسط)

در صورتی که زمان سررسید اقساط در خلال ماه ویا اقساط چند ماه یکبار باشد بگونه‌ای که بخشی از سود یک قسط مربوط به یک دوره (سال الف) و بخشی دیگر مربوط به دوره آینده (سال "ب") باشد. در این صورت ثبتهای زیر در تاریخ پایان سال "الف" صورت می‌پذیرد:

۳
بد – حساب سود سالهای آینده تسهیلات (بمیزان سود مربوط به سال "الف" آن قسط)
بس – حساب سود دریافتی تسهیلات (بمیزان سود مربوط به سال "الف" آن قسط)

۴
بد – حساب سود دریافتنی تسهیلات / فروش اقساطی (بمیزان سود مربوط به سال "الف" قسط)
بس – حساب تسهیلات اعطایی /فروش اقساطی (بمیزان سود مربوط به سال "الف" آن قسط)

در زمان سررسید که در سال آینده (سال ب) خواهد بود دو حالت محتمل است:

حالت اول: **در صورتی که قسط وصول شود، ثبت‌های زیر صورت می‌گیرد:**

۵
بد - حساب صندوق (بمیزان مبلغ قسط دریافتی)
بس – حساب سود دریافتنی تسهیلات/فروش اقساطی (بمیزان سود دریافتنی مندرج در بند٤فوق)
بس – حساب تسهیلات اعطایی / فروش اقساطی (بمیزان مابه‌التفاوت مبلغ قسط دریافتی و مبلغ سود دریافتنی فوق)

۶
بد - حساب سود سالهای آینده تسهیلات (بمیزان سود مربوط به سال "ب" آن قسط)
بس – حساب سود دریافتی تسهیلات (بمیزان سود مربوط به سال "ب" آن قسط)

حالت دوم: **در صورت عدم وصول قسط با توجه به بخشنامه‌های شماره نت/ ٥١٧٤ مورخ ۲/۱۲/۱۳۸۰ اداره نظارت بر امور بانکهای تجاری و شماره نص/ ١٦٠٠ مورخ ۲/۱۲/۱۳۸۰ اداره نظارت بر امور بانکهای تخصصی، در سررسید، ثبت‌ها به شرح زیر خواهد بود:**

۷
بد – حساب مطالبات سررسید گذشته تسهیلات (بمیزان مبالغ اقساط تاخیر شده)
بس – حساب تسهیلات اعطایی /فروش اقساطی (بمیزان مبالغ اقساط تاخیر شده و بدون مبلغ سود دریافتنی در بند ٤ فوق)
بس – حساب سود دریافتنی تسهیلات/فروش اقساطی (بمیزان سود دریافتنی مندرج در شماره ٤)

۸
بد –حساب سود سالهای آینده تسهیلات(بمیزان سود مربوط به اقساط تاخیری سال "ب")
بس – حساب سود معوق تسهیلات (بمیزان سود مربوط به اقساط تاخیری سال "ب")

چنانچه پس از انتقال به مطالبات سررسید گذشته و قبل از موعد انتقال به مطالبات معوق قسط وصول گردد ثبت‌های زیر صورت می‌پذیرد:

۹
بد - حساب صندوق (بمیزان مبالغ جمع اقساط تاخیر شده دریافتی)
بس – حساب مطالبات سررسید گذشتهتسهیلات(بمیزان مبالغ جمع اقساط تاخیر شده دریافتی)

۱۰
بد - حساب سود معوق تسهیلات (بمیزان سود مربوط به اقساط تاخیری سال "ب")
بس – حساب سود دریافتی تسهیلات (بمیزان سود مربوط به اقساط تاخیری سال "ب")

ب – اجاره به شرط تملیک :

ثبتهای روش تعهدی مربوط به عقد اجاره بشرط تملیک همانند ثبتهای فوق‌الذکر در عقد فروش اقساطی خواهد بود.

ج – قرض‌الحسنه :

در زمان اعطای قرض‌الحسنه بمیزان مدت زمان باقی مانده سال کارمزد از مشتری دریافت و در درآمدهای همان سال شناسایی و ثبت می‌گردد.

در سالهای بعد، در ابتدای هر سال نسبت به مانده قرض‌الحسنه، کارمزد محاسبه و بهمراه اولین قسط از مشتری دریافت و در حسابهای مربوطه ثبت و منعکس می‌گردد.

در آخرین سال نسبت به مدت باقی مانده سال و مانده قرض‌الحسنه، کارمزد محاسبه و بهمراه اولین قسط آن سال از مشتری دریافت و در حسابهای مربوطه شناسایی و ثبت می‌گردد.

د – خرید دین :

در خصوص اعطای تسهیلات در قالب خرید دین باید متناسب با مدت زمان سپری شده تا زمان سررسید، درآمد حاصله شناسایی و به حساب سود و زیان منظور گردد.

با فرض اینکه زمان سررسید اسناد خریداری شده در سال "ب" باشد. ابتدا ثبت زیر در زمان انعقاد قرارداد (سال الف) صورت می‌پذیرد:

۱۱

بد - حساب خرید دین	**(بمیزان مبلغ اسمی سند)**
بس – حساب صندوق	**(بمیزان خالص مبلغ معامله)**
بس – حساب سود سالهای آینده تسهیلات(به میزان مابه‌التفاوت)	

در پایان سال "الف" ثبت‌های زیر انجام خواهد شد:

۱۲

بد – حساب سود سالهای آینده تسهیلات	**(بمیزان سود مربوط به سال "الف")**
بس – حساب سود دریافتی تسهیلات	**(بمیزان سود مربوط به سال "الف")**

۱۳

بد – حساب سوددریافتنی تسهیلات/خرید دین	**(بمیزان سود مربوط به سال "الف")**
بس – حساب خرید دین	**(بمیزان سود مربوط به سال "الف")**

در زمان سررسید که در سال آینده (سال "ب") است دو حالت محتمل است:

حالت اول : **در صورتی که خرید دین وصول شود، ثبت‌های زیر صورت می‌گیرد:**

۱٤

بد - حساب صندوق	**(بمیزان مبلغ اسمی سند)**
بس - حساب خرید دین	**(بمیزان کل مانده)**
بس –حساب سود دریافتنی تسهیلات/خرید دین	**(بمیزان سود دریافتنی مندرج در شماره ۱۳)**

۱۵

بد – حساب سود سالهای آینده تسهیلات	**(بمیزان سود مربوط به سال "ب")**
بس – حساب سود دریافتی تسهیلات	**(بمیزان سود مربوط به سال "ب")**

حالت دوم: **در صورت عدم وصول خرید دین با توجه به بخشنامه‌های مندرج در صفحه ۲ (ذیل بند ٦)، ثبت‌های به شرح زیر خواهد بود:**

١٦	بد – حساب اسناد و بروات ریالی واخواست شده		(بمبلغ اسمی سند)
	بس – حساب خرید دین		(بمیزان کل مانده)
	بس – حساب سود دریافتنی تسهیلات/خرید دین		(بمبلغ مندرج در ثبت ۱۳)
۱۷	بد – سود سالهای آینده تسهیلات		(بمبلغ مندرج در ثبت ۱۵)
	بس – سود معوق تسهیلات		(بمبلغ مندرج در ثبت ۱۵)

چنانچه پس از انتقال به حساب اسناد و بروات ریالی واخواست شده و قبل از انتقال به حساب مطالبات معوق، مبلغ اسناد خرید دین وصول گردد ثبت‌های زیر صورت می‌پذیرد:

۱۸	بد – حساب صندوق		(بمیزان مبلغ اسمی و مبلغ جریمه تاخیر)
	بس – حساب اسناد و بروات ریالی واخواست شده		(بمیزان مبلغ اسمی)
	بس – وجه التزام دریافتی بابت تسهیلات اعطایی		(بمیزان مبلغ جریمه تاخیر)
۱۹	بد – حساب سود معوق تسهیلات		(بمیزان سود مربوط به سال "ب")
	بس – حساب سود دریافتی تسهیلات		(بمیزان سود مربوط به سال "ب")

شماره: مب/۲۰۹۸ آئین نامه اجرائی گشایش اعتبارات اسنادی اتکایی (BACK TO BACK) و تنزیل اسناد اعتبارات اسنادی صادراتی

تاریخ : ۲۵/۱۲/۱۳۸۲

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای (دولتی و خصوصی) ارسال گردید

با سلام؛

به موجب ماده ۱۹ قانون تنظیم بخشی از مقررات تسهیل نوسازی و صنایع کشور و اصلاح ماده ۱۱۲ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی اجتماعی، فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۰/٦/۱۳۸۲ مجلس شورای اسلامی، بدینوسیله یک نسخه از آئین‌نامه اجرائی گشایش اعتبارات اسنادی اتکایی (Back to Back) **و تنزیل اسناد اعتبارات اسنادی صادراتی (موضوع ماده قانونی فوق) که در تاریخ ۲۳/۹/۱۳۸۲ به تصویب وزارت امور اقتصادی و دارائی و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران رسیده است جهت اطلاع و ابلاغ به کلیه واحدهای ذیربط ارسال می‌گردد./ص**

پیوست: دارد.

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

بسمه تعالی

آیین‌نامه اجرائی گشایش اعتبارات اسنادی اتکایی (BACK TO BACK) و تنزیل اسناد اعتبارات اسنادی صادراتی

مقدمه:

براساس مقررات جاری اعتباری و ارزی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران منجمله آیین‌نامه تامین مالی صادرات (کالا و خدمات) مصوب ۲۰/۹/۱۳۷۹ شورای پول و اعتبار و اصلاحات بعدی آن که طی بخشنامه‌های منتهی به بخشنامه شماره ۱۱۲۰/٦۰ مورخ ۱۱/۸/۱۳۸۲ اداره سیاستها و مقررات ارزی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ابلاغ گردیده و نیز بخشنامه مربوط به تنزیل اسناد صادراتی به شماره مب/٦۹٤ مورخ ۱۸/٤/۱۳۸۲ اداره مطالعات و مقررات بانکی این آیین‌نامه به موجب ماده ۱۹ "قانون تنظیم بخشی از مقررات تسهیل نوسازی صنایع کشور"، مصوب ۱۰/٦/۱۳۸۲ مجلس شورای اسلامی جهت تعیین و تبیین ضوابط و شرایط گشایش اعتبار اسنادی اتکایی و تنزیل اعتبارات اسنادی صادراتی تهیه شده است.

الف – گشایش اعتبارات اسنادی اتکایی

بانکها مجازند براساس بند ۱ از یکهزار و نهمین صورتجلسه شورای پول و اعتبار مورخ ۱/۹/۱۳۸۲ با درنظر گرفتن اعتبار مشتری، اعتبار اسنادی اولیه و اخذ وثایق کافی نسبت به گشایش اعتبار اسنادی اتکایی در سقف اعتبار اسنادی اولیه براساس مقررات موجود و ملاحظات ذیل اقدام نمایند:

بانک عامل اعتبار اسنادی اولیه غیرقابل برگشت از سوی بانک / موسسه خارجی به نفع صادرکننده ایرانی را دریافت و ابلاغ نموده باشد.

شرایط اعتبار اسنادی اولیه و اعتبار اتکایی مرتبط باشد.

ارز دو اعتبار حتی‌المقدور یکی باشد، در غیراینصورت ریسک ناشی از نوسانات نرخ ارز به عهده متقاضی خواهدبود.

نرخ سود باتوجه به نرخ‌های متعارف بین‌المللی راساً توسط بانک عامل تعیین می‌شود.

وجه التزام عدم ایفای تعهدات صادرکننده علاوه بر نرخ فوق (بند ٤) معادل ٦ درصد در سال نسبت به مطالبات بانک خواهدبود که در قرارداد پیش‌بینی و وصول می‌گردد.

در اعمال هرگونه اصلاحیه در مفاد و شرایط هر دو اعتبار اسنادی بایستی ارتباط و شرایط اجرایی آنها مدنظر قرار گیرد.

مبلغ اعتبار اتکایی نباید بیشتر از مبلغ اعتبار اسنادی اولیه باشد.

تاریخ انقضای اعتبار اتکایی بایستی مقدم بر تاریخ انقضای اعتبار اولیه باشد. فاصله زمانی مناسب از آخرین زمان امکان ارائه اسناد تحت اعتبار اتکایی تا تهیه و ارائه اسناد تحت اعتبار اولیه به منظور پیش‌گیری از هرگونه مشکلی بایستی مدنظر قرار گیرد.

کالا / خدمات موضوع اعتبار اسنادی اتکایی، با تشخیص بانک عامل و براساس اسناد و مدارک ارائه شده بایستی با کالا / خدمات اعتبار اسنادی اولیه مرتبط باشد.

درصورتیکه ورود کالای اعتبار اسنادی اتکایی به کشور قطعی باشد، انجام ثبت سفارش و رعایت سایر مقررات ورود به کشور الزامی است. چنانچه ورود کالا به شکل ورود موقت صورت پذیرد باید براساس مقررات مربوطه اقدام و اگر مبداء و مقصد آن خارج از کشور باشد نیازی به انجام ثبت سفارش نمی‌باشد.

تعهد متقاضی تحت اعتبار اسنادی اتکایی به تادیه عین ارز به بانک گشاینده اعتبار خواهدبود.

بانکها به تشخیص خود در قبال گشایش اعتبار اسنادی اتکایی و باتوجه به وضعیت اعتباری مشتری وثایق کافی از صادرکننده اخذ می‌نمایند.

ب – تنزیل اسناد صادراتی:

بانکها می‌توانند اسناد مدت‌دار اعتبارات اسنادی صادراتی و بروات ارزی مدت‌دار تعهد شده توسط خریدار و بانک خارجی را در چارچوب آیین‌نامه موقت "تنزیل اسناد و اوراق تجاری (خرید دین) و مقررات اجرایی آن" به همان ارز تنزیل نموده و به صادرکننده پرداخت نمایند.

تنزیل اسناد صادراتی براساس ماده ٤ آیین‌نامه یادشده می‌تواند با حق رجوع یا بدون حق رجوع باتوجه به اعتبار صادرکننده و اعتبار بانک گشایش‌کننده یا تائیدکننده نزد بانک، انجام شود.

تفاوت قیمت، وفق ماده ٦ آیین‌نامه ذیربط در مورد اسناد صادراتی بر مبنای نرخهای متعارف بین‌المللی صورت می‌گیرد.

موارد زیر از رعایت سقف‌های فردی تسهیلات اعطایی مصوب شورای پول و اعتبار در مورد خرید دین (موضوع بخشنامه شماره مب/٨٨٦ مورخ ٩/٧/١٣٨١ اداره مطالعات و مقررات بانکی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران) مستثنی می‌باشند:

٤-١) اعتبارات اسنادی مدت‌دار صادراتی که اسناد آن معامله شده و بدهی قطعی خریدار به فروشنده ایرانی تلقی می‌گردد مشروط بر اینکه توسط یک بانک یا موسسه اعتباری خارجی معتبر، به تشخیص بانک، گشایش و یا تائید شده باشد.

٤-٢) بروات اسنادی (وصولیها) که مبلغ آن در سررسید معین پرداخت می‌شود با قبولی خریدار و تائید و تعهد برات توسط یکی از بانکهای معتبر خارجی به تشخیص بانک.

٤-٣) اسناد صادراتی تضمین شده توسط صندوق ضمانت ایران.

ج- اعطای تسهیلات موضوع این آیین‌نامه با رعایت آیین‌نامه‌ها و دستورالعملهای اجرایی قانون عملیات بانکی بدون ربا شامل اخذ تامین کافی به تشخیص بانک و همچنین مقررات ریالی و ارزی ابلاغی از سوی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران می‌باشد.

این آیین‌نامه در جلسه مورخ ۲۳/۹/۱۳۸۲ مورد موافقت وزارت امور اقتصادی و دارایی و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران قرار گرفت و از تاریخ ابلاغ توسط بانک مرکزی ج.ا.ا در کلیه بانکهای کشور قابل اجرا می‌باشد.

طهماسب مظاهری
وزیر امور اقتصادی و دارایی

ابراهیم شیبانی
رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

سال ۱۳۸۳

شماره: مب/۲۹ قسمتی از تصمیمات متخذه در یک هزار و هفدهمین جلسه مورخ ۱۳۸۲/۱۲/۱۶ شورای محترم پول و اعتبار درخصوص ابلاغ "آئین‌نامه تسهیلات و تعهدات کلان"

تاریخ: ۱۸/۱/۱۳۸۳

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی ارسال گردید.

پیرو بخشنامه شماره مب/۱۹٦۸ مورخ ۲۹/۱۱/۱۳۸۲ درخصوص ابلاغ "آئین‌نامه تسهیلات و تعهدات کلان" بدینوسیله قسمتی از تصمیمات متخذه در یک هزار و هفدهمین جلسه مورخ ۱٦/۱۲/۱۳۸۲ شورای محترم پول و اعتبار را بشرح ذیل به استحضار می‌رساند:

" اعطای تسهیلات به متقاضیانی که درخواست آنها قبل از ابلاغ بند ۲ یکهزار و چهاردهمین صورتجلسه مورخ ۲۵/۱۱/۱۳۸۲ شورا به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران رسیده است همچنان در کمیسیون اعتباری بانک مرکزی و عنداللزوم در شورای پول و اعتبار تصمیم‌گیری خواهدشد."

باتوجه به مصوبه فوق، مواردی که از سوی آن بانک برای کسب مجوز سقف فردی تسهیلات به بانک مرکزی ارجاع گردیده و هنوز پاسخی به آنها داده نشده است مستلزم کسب مجوز از مدیریت کل اعتبارات این بانک می‌باشد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/ ۴۸ افتتاح حساب احسان و نیکوکاری

تاریخ : ۱۹/۱/۱۳۸۳

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع بانکهای ملی ایران، صادرات ایران، ملت، تجارت، کشاورزی، مسکن، سپه، رفاه‌کارگران و توسعه صادرات ایران ارسال گردد

احتراما"؛

پیرو نامه شماره مب/ ۱۵۹۵ مورخ ۱۲/۹/۱۳۸۲ درخصوص درخواست سازمان بهزیستی کشور مبنی بر افتتاح حساب احسان و نیکوکاری و با توجه به نظرات کارشناسی ارائه شده توسط بانکها به اطلاع می‌رساند که گشایش حساب در قالب سپرده به شکلی که سپرده به نام صاحب حساب (فرد نیکوکار) افتتاح گردد و در پایان هر ماه سود سپرده مزبور به حساب‌هایی که توسط سازمان بهزیستی کشور معرفی می‌گردد واریز گردد، بلامانع می‌باشد.

بدیهی است که رعایت نکات ذیل در این خصوص ضروری می‌باشد:

لازم است هنگام گشایش حساب، صاحب حساب در متن درخواست از واریز سود حاصل از سپرده وی به سپرده خاصی که سازمان بهزیستی مشخص می‌کند اعلام آگاهی نموده و آن را تائید نماید.

هزینه تبلیغات جهت جذب کمکهای نیکوکاران و آشنایی افراد با این حساب می‌بایستی توسط سازمان بهزیستی کشور انجام پذیرد.

این طرح صرفا" مشمول سپرده‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت (یک‌ساله الی پنج‌ساله) می‌گردد.

شایان ذکر است از لحاظ نرخ سود مابین این نوع سپرده‌ها و سایر سپرده‌ها تفاوتی وجود ندارد.

در خاتمه لازم به ذکر است که نیازی به انعقاد تفاهم‌نامه بین سازمان بهزیستی کشور و آن بانک نمی‌باشد./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم	**حمید تهرانفر**
۱۶-۱۶۱۵	**۳۸۱۶**

شماره: مب/ ۱۷۱ شماره حساب‌های مربوط به سپرده ارزی- دیداری بانک سپه لندن با توجه به نوع ارز

تاریخ : ۹/۲/۱۳۸۳

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع

سرپرستی شعب مستقل مناطق آزاد بانک ملی ایران

سرپرستی شعب مناطق آزاد بانک صادرات ایران

مدیریت امور مناطق آزاد بانک تجارت

سرپرستی مناطق آزاد تجاری – صنعتی بانک ملت

اداره امور سرپرستیها و شعب بانک سپه

سرپرستی مناطق آزاد تجاری – صنعتی بانک رفاه کارگران

مدیریت شعب مناطق آزاد بانک کشاورزی

اداره امور شعب بانک توسعه صادرات ایران

مدیریت امور شعب بانک مسکن

بانک پارسیان

بانک سامان

پیرو بخشنامه شماره ۷۲۰ مورخ ۸/۷/۱۳۸۰ و نامه شماره مب/ ۱۷۵٤ مورخ ۱۱/۱۰/۱۳۸۲ درخصوص تودیع سپرده قانونی ارزی توسط شعب بانکهای مستقر در مناطق آزاد تجاری – صنعتی، بدین‌وسیله تصویر نامه شماره ح‌ک/ ۸/ ٤۸۲ مورخ ۳۰/۱/۱۳۸۳ اداره حسابداریکل و بودجه بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران درخصوص شماره حساب‌های مربوط به سپرده ارزی – دیداری بانک سپه لندن با توجه به نوع ارز ارسال می‌گردد./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **فروزنده شجاعی**

۳۸۱۶ **۴-۳۸۳۱**

شماره: مب/۱۸۲ نحوه استرداد وثائق دریافتی از مضمون عنه طبق ماده ۱ از "آئین‌نامه صدور ضمانت‌نامه ها و ظهرنویسی از طرف بانکها"

تاریخ: ۱۳/۲/۱۳۸۳

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی و غیردولتی و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

باسلام،

همانگونه که مستحضر می‌باشند براساس ماده ۱ از "آئین‌نامه صدور ضمانت‌نامه‌ها و ظهرنویسی از طرف بانکها" بانکها مکلف به اخذ وثائق از مضمون عنه طبق شرایط مندرج در آئین‌نامه فوق‌الذکر برای صدور ضمانت‌نامه می‌باشند. بنا به اطلاع واصله برخی از بانکها جهت استرداد وثائق دریافتی از مضمون عنه علاوه بر تحقق شرایط ذکر شده در ذیل مشتمل بر؛

حصول شرایط خاص مقرر در متن ضمانت‌نامه پیش‌پرداخت،

اعلام کتبی ذینفع مبنی بر ابطال ضمانت‌نامه،

انقضاء سررسید ضمانت‌نامه (درصورتیکه درخواست تمدید آن نشده باشد)،

تعیین تکلیف نهایی درخصوص استرداد وثائق را موکول به دریافت نسخه اصل ضمانت‌نامه از ذینفع می‌نمایند که انجام این امر منجر به بروز مشکلات متعدد برای ضمانت‌خواهان شده است.

باعنایت به مراتب فوق خواهشمنداست دستور فرمایند تا تاریخ ۳۱/۲/۱۳۸۳ نسبت به ارسال رویه‌های معمول آن بانک درخصوص نحوه استرداد وثائق دریافتی از مضمون عنه، اقدام لازم معمول گردد. خاطرنشان می‌سازد این اداره پس از جمعبندی نظرات دریافتی، پیشنهادی را تهیه و به تصویب مراجع ذیصلاح خواهد رساند./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم حمید تهرانفر

۱۶-۱۶۱۵ ۳۸۱۶

شماره: مب/۲۱۹ استثنائات ضوابط اشاره شده در آیین‌نامه تسهیلات و تعهدات کلان

تاریخ: ۱۹/۲/۱۳۸۳

بسمه تعالي

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای دولتی و غیردولتی و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام،

پیرو بخشنامه شماره مب/۱۹٦۸ مورخ ۲/۱۱/۱۳۸۲ این مدیریت، درخصوص ابلاغ "آیین‌نامه تسهیلات و تعهدات کلان" تاکید می‌نماید، تسهیلات اعطایی و تعهدات ایجادشده که براساس تبصره‌های مختلف قوانین بودجه‌های سنواتی، قوانین برنامه‌های توسعه اقتصادی – اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و سایر قوانین و مقررات، مورد تضمین صریح دولت قرار گرفته است، مشمول ضوابط اشاره شده در آیین‌نامه مذکور نمی‌باشد و با ضریب ریسک صفر درصد در محاسبات منظور می‌شود./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم حمید تهرانفر

۱۶-۱۶۱۵ ۳۸۱۶

شماره: مب/۲۲۴ درخواست تکمیل و ارسال پرسشنامه های الحاقی به نامه‌ی مدیر پروژه کمیته کفایت سرمایه در هیات خدمات مالی اسلامی برای آن دبیرخانه

تاریخ: ۱۹/۲/۱۳۸۳

بسمه تعالي

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای دولتی، غیردولتی و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

احتراماً، ضمن ارسال تصویر نامه مورخ ۲۹ آوریل ۲۰۰٤ مدیر پروژه کمیته کفایت سرمایه در هیات خدمات مالی اسلامی (IFSB) بهمراه ضمائم آن، خواهشمنداست دستور فرمائید در تکمیل و ارسال پرسشنامه‌های الحاقی، به دبیرخانه هیات خدمات مالی اسلامی واقع در کشور مالزی تسریع لازم معمول گردد.

شایان ذکر است که براساس توافقات بعمل آمده، مقررات نظارتی تهیه شده توسط هیات فوق‌الذکر پس از تکمیل، برای سیستم بانکی کشور لازم‌الاجرا خواهدبود لذا همکاری آن بانک/ موسسه اعتباری با هیات خدمات مالی اسلامی، منجر به ارتقای کیفیت مقررات تهیه شده و تسهیل اجرای آن در آینده خواهدگردید./م

پیوست: ٤١ برگ

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم حمید تهرانفر

۱۶-۱۶۱۵ ۳۸۱۶

شماره: مب/۲۹۴ درخواست نظرات کارشناسی در ارتباط با ثبت و تسعیر اقلام زیرخط ترازنامه مشابه با نرخهای ثبت و تسعیر اقلام بالای خط ترازنامه

تاریخ: ۲/۳/۱۳۸۳

بسمه تعالي

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی و غیردولتی و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

باسلام،

پیرو بخشنامه شماره مب/۸ مورخ ۱۰/۱/۱۳۸۱ درخصوص نرخ انتظامی ارزهای عمده جهت ثبت اقلام ارزی زیرخط دارائیها و بدهیها، خواهشمنداست دستور فرمایند، نظرات کارشناسی آن بانک/ موسسه اعتباری را در ارتباط با ثبت و تسعیر اقلام زیرخط ترازنامه مشابه با نرخهای ثبت و تسعیر اقلام بالای خط ترازنامه حداکثر تا تاریخ ۳۱/۳/۱۳۸۳ به این اداره اعلام نمایند. یادآوری می‌نماید روش ثبت و تسعیر اقلام ارزی بالای خط قبلاً طی بخشنامه شماره مب/۱۸٤٤ مورخ ۲۹/۱۰/۱۳۸۲ به آن بانک/ موسسه اعلام گردیده است.

شایان ذکر است تعهدات زیرخط ترازنامه از مصادیق اقلام پولی است و درصورت تائید به ترتیب اشاره شده در بخشنامه فوق‌الذکر تسعیر می‌گردند. بدیهی است عدم ارسال نظرات کارشناسی آن بانک/ موسسه اعتباری تا تاریخ مقرر بمنزله موافقت با روش پیشنهادی است./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/ ۳۲۰ ابلاغ یکهزار و بیستمین جلسه مورخ ۱۳۸۳/۲/۱۹ شورای پول و اعتبار درخصوص تعیین سود تسهیلات اعطایی و سود سپرده‌های سرمایه‌گذاری بانکهای دولتی در سال ۱۳۸۳

تاریخ : ۹/۳/۱۳۸۳

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای دولتی (اعم از تجاری و تخصصی) ارسال گردید

با سلام؛

بدینوسیله بخشی از تصمیمات متخذه در یکهزار و بیستمین جلسه مورخ ۱۹/۲/۱۳۸۳ شورای محترم پول و اعتبار درخصوص تعیین سود تسهیلات اعطایی و سود سپرده‌های سرمایه‌گذاری بانکهای دولتی در سال جاری ابلاغ می‌شود:

الف) **نرخ سود تسهیلات: جز در مورد حداقل نرخ سود مورد انتظار بخشهای صنعت و معدن و صادرات که نسبت به نرخهای مصوب سال قبل یک واحد درصد کاهش می‌یابد، حداقل نرخ سود مورد انتظار در عقود مشارکتی و نرخ سود عقود غیرمشارکتی در بانکهای دولتی همانند سال قبل خواهد بود.**

ب) **نرخ‌های سود علی‌الحساب سپرده‌های بانکی: نرخ سود علی‌الحساب سپرده‌های بانکی نزد بانکهای دولتی کماکان برای سپرده‌های سرمایه‌گذاری کوتاه مدت ۷ درصد و برای سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار در دامنه ۱۷ – ۱۳ درصد در سال تعیین می‌گردد. بانکها در دامنه مزبور برای سپرده‌های دوساله، سه ساله و چهار ساله آزادی عمل و انگیزه رقابت خواهند داشت.**

خواهشمند است دستور فرمائید مراتب در اسرع وقت به کلیه واحدهای ذی‌ربط ابلاغ شده و بر حسن اجرای آن نظارت گردد./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶–۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/ ۳۸۷ ابلاغ سهم نسبی بخشهای مختلف اقتصادی از افزایش در مانده تسهیلات اعطایی آن بانک به بخش غیردولتی از محل سپرده‌های قرض‌الحسنه برای رفع احتیاجات ضروری و اشتغال در سال ۱۳۸۳

تاریخ : ۲۳/۳/۱۳۸۳

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای تجاری ارسال گردید

در اجرای بند "ب" تبصره ۳ قانون بودجه سال ۱۳۸۳ کل کشور و به موجب مصوبه یکهزار و بیستمین جلسه مورخ ۱۹/۲/۱۳۸۳ شورای پول و اعتبار و تصویب‌نامه شماره ۸۸۱٤/ت ۳۰۷۱۷ هـ مورخ ۱۲/۳/۱۳۸۳ هیات محترم دولت بدین‌وسیله سهم نسبی بخشهای مختلف اقتصادی از افزایش در مانده تسهیلات اعطایی آن بانک به بخش غیردولتی پس از کسر الزامات قانونی و تسهیلات از محل سپرده‌های قرض‌الحسنه برای رفع احتیاجات ضروری و اشتغال در سال ۱۳۸۳ به شرح ذیل جهت اجراء ابلاغ می‌شود:

بخش اقتصادی	درصد
کشاورزی	٤/۱۷
صنعت و معدن	۹/۱۳
مسکن و ساختمان	۳/۸ *
صادرات	۸/۱
بازرگانی داخلی، خدمات و متفرقه	۲
مصارف آزاد (خارج از نسبتهای مربوط به بخشها)	٥/٥٦
جمع	۱۰۰

*** لازم است حداقل ۷۲ درصد از مبلغ تخصیص یافته به این قسمت به اعطای تسهیلات در بخش مسکن اختصاص یابد.**

خواهشمند است دستور فرمایند ضمن ابلاغ دستورالعمل فوق به مراجع ذی‌ربط در آن بانک، بر حسن اجرای آن نظارت کافی معمول گردد. همچنین لازم است جدول مشروح

مانده تسهیلات اعطایی به بخشهای مختلف اقتصادی طبق روال معمول در پایان هر ماه تهیه و حداکثر تا پایان روز پانزدهم ماه بعد، به اداره اطلاعات بانکی این بانک ارسال گردد./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/۴۰۴ ابلاغ قانون الحاق ۵ تبصره به ماده یک قانون اصلاح ماده ۶۰ و قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ج.ا.ا. و قانون بودجه سال ۱۳۸۲ کل کشور مصوب ۱۳۸۲/۱۲/۲۶ مجمع تشخیص مصلحت نظام

تاریخ: ۲۶/۳/۱۳۸۳

بسمه تعالي

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی ارسال گردید.

به پیوست تصویر قانون الحاق ۵ تبصره به ماده یک قانون اصلاح ماده ٦٠ و جدول شماره دو قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و قانون بودجه سال ۱۳۸۲ کل کشور مصوب ٢٦/١٢/١٣٨٢ مجمع تشخیص مصلحت نظام، جهت اجراء ارسال می‌شود. به منظور کمک به اجرای این قانون لازم است مواد قرارداد عاملیت بین بانکهای عامل و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور به نحوی تنظیم گردد که ریسک عدم بازپرداخت تسهیلات اعطاء شده از محل حساب ذخیره ارزی، و مخاطرات مشابه، به هیچ وجه متوجه منابع بانکها و منابع سپرده‌گذاران نشود./م

پیوست: دارد.

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره:مب/۵۰۷ درخواست اعلام روش فعلی محاسبه ذخیره اختصاصی مطالبات مشکوک‌الوصول از سوی شبکه بانکی

تاریخ:۱۳۸۳/۴/۱۳

بسمه تعالي

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی و غیردولتی و پست بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

باسلام،

نظر به اینکه مقرر گردیده است، این بانک با همکاری وزارت امور اقتصادی و دارائی و سازمان حسابرسی پیشنهادهای لازم درخصوص چگونگی محاسبه ذخیره اختصاصی مطالبات مشکوک‌الوصول بانکها را برای طرح و اتخاذ تصمیم به شورای محترم پول و اعتبار ارائه نماید، خواهشمنداست دستور فرمائید روش فعلی محاسبه ذخیره اختصاصی مطالبات مشکوک‌الوصول در آن بانک بهمراه پیشنهادات و نظرات کارشناسی آن بانک را حداکثر تا تاریخ ۳۰/٤/۱۳۸۳ به این اداره اعلام نمایند. بدیهی است نظرات اخذ شده تا آن تاریخ جمعبندی شده و در کمیته مذکور در فوق مورد بررسی و اتخاذ تصمیم واقع می‌گردد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/۵۴۷ اعلام بانک مرکزی جهت برداشتن گامهای موثر در زمینه کاهش اختلاسها

شماره: ۱۷/۴/۱۳۸۳

بسمه تعالي

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی ارسال گردید.

باسلام،

احتراماً به موجب بررسیهای بعمل آمده براساس اطلاعات دریافتی از بانکها، حجم اختلاسها و سوء استفاده‌های صورت گرفته در سه ماهه چهارم سال ۱۳۸۲ ارقام قابل توجهی را به خود اختصاص داده است. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران امیدوار است با گسترش و ارتقاء سیستم‌های کنترل داخلی و بهسازی کارکنان، آن بانک گامهای موثری در زمینه کاهش اختلاسها برداشته و از این طریق به سلامت هرچه بیشتر سیستم بانکی کمک نماید. خاطرنشان می‌سازد بانک مرکزی آماده دریافت هرگونه پیشنهاد از طرف آن بانک در این زمینه می‌باشد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/۵۴۹ درخواست اقدام به منظور شفاف سازی و ارائه صورتهای مالی منطبق با واقعیت و حفظ یکپارچگی در حسابداری ارزی شبکه بانکی کشور

شماره: ۱۷/۴/۱۳۸۳

بسمه تعالي

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی و غیردولتی، موسسه اعتباری توسعه و شرکت پست بانک ارسال گردید.

باسلام،

پیرو بخشنامه شماره مب/۸ مورخ ۱۰/۱/۱۳۸۱ درخصوص نرخ انتظامی ارزهای عمده جهت ثبت اقلام ارزی زیرخط دارائیها و بدهیها، خواهشمنداست دستور فرمائید به منظور شفاف‌سازی و ارائه صورتهای مالی منطبق با واقعیت و حفظ یکپارچگی در حسابداری ارزی آن بانک/ موسسه اعتباری، نرخ ثبت و مقاطع تسعیر اقلام زیرخط در دفاتر و صورتهای مالی آن بانک/ موسسه اعتباری مشابه با نرخهای ثبت و تسعیر اقلام بالای خط ترازنامه براساس دستورالعمل تسعیر ارز (پیوست بخشنامه شماره مب/۱۸٤٤ مورخ ۲۹/۱۰/۱۳۸۲) صورت پذیرد.

توجه خواهندداشت تسعیر اقلام زیرخط ترازنامه درحال حاضر تاثیری بر سود یا زیان بانک ندارد. ضمناً با ابلاغ این بخشنامه مفاد بخشنامه شماره مب/۸ مورخ ۱۰/۱/۱۳۸۱ منسوخ می‌گردد.

خواهشمنداست مقرر فرمایند مراتب جهت اجرا به واحدهای ذیربط ابلاغ گردیده و بر حسن اجرای آن نظارت گردد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم حمید تهرانفر

۱۶-۱۶۱۵ ۳۸۱۶

شماره: مب/۵۵۵ اصلاح بخشنامه شماره مب/۳۸۷ مورخ ۱۳۸۳/۳/۲۳

شماره: ۱۸/۴/۱۳۸۳

بسمه تعالي

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای تجاری ارسال گردید.

احتراماً،

پیرو بخشنامه شماره مب/۳۸۷ مورخ ۲۳/۳/۱۳۸۳ درخصوص اعلام سهم نسبی بخشهای مختلف اقتصادی از افزایش در مانده تسهیلات اعطایی آن بانک به بخش غیردولتی در سال ۱۳۸۳، خواهشمنداست دستور فرمایند رقم مربوط به سهم بخش کشاورزی در بانکهای تجاری از ٤/۱۷ درصد به ۵/۱۷ درصد اصلاح و مراتب به کلیه مبادی ذی‌ربط در آن بانک ابلاغ شود./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/۵۵۶ درخواست هماهنگی و اخذ نظر موافق مسئولان ارشد هنگام ارائه طرح‌های ارائه شده از سوی واحدهای مختلف نظام بانکی

تاریخ: ۱۸/۴/۱۳۸۳

بسمه تعالي

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی و غیردولتی و موسسه اعتباری توسعه و پست بانک ارسال گردید.

باسلام،

همانطورکه استحضار دارند بررسی طرحهای ارائه شده از سوی واحدهای مختلف نظام بانکی و انجام کار کارشناسی بر روی هریک مستلزم صرف وقت بسیار و آشنایی با ابعاد مختلف طرح و اثرات پس از اجرای آن می‌باشد. بعضاً مشاهده شده است که کارشناسان محترم نظام بانکی کشور مطالعه‌ای را شروع کرده و ماحصل تلاش و زحمات خود را، بدون اخذ نظر موافق مسئولان ارشد خود، برای این مدیریت کل ارسال می‌دارند. خواهشمنداست به منظور جلوگیری از این نوع ناهماهنگیها و افزایش کیفی طرحهای ارائه شده دستور فرمائید، کلیه طرحها و پیشنهادات مورد نظر پس از اخذ نظرات متخصصان و کارشناسان مختلف (حقوقی، مالی، اجرایی ...) در آن بانک به هیات مدیره گزارش شود و در نهایت چنانچه هیات مدیره تشخیص دهد که لازم است نظر این بانک نیز اخذ گردد مراتب طی نامه‌ای به امضای مدیرعامل به این مدیریت کل اعلام گردد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم حمید تهرانفر

۱۶-۱۶۱۵ ۳۸۱۶

شماره: مب/ ۵۹۳ ابلاغ نحوه دریافت کارمزد قرض‌الحسنه اعطایی بانکها

تاریخ : ۲۷/۴/۱۳۸۳

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیردولتی، پست بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

با سلام؛

پیرو بخشنامه شماره نب/ ۲۹۹۰/۲۱ مورخ ۸/۷/۱۳٦۳ درخصوص "نحوه دریافت کارمزد قرض‌الحسنه اعطایی بانکها و چگونگی اعطای قرض‌الحسنه از محل وجوه اداره شده"، بدین‌وسیله بند ۳ از یکهزار و بیست و چهارمین صورتجلسه مورخ ۱۳۸۳/۱۳/٤ شورای محترم پول و اعتبار را عینا" به شرح ذیل به استحضار می‌رساند:

"کارمزد قرض‌الحسنه در ابتدای اعطای قرض‌الحسنه و نیز در سالروزهای بعدی نسبت به مانده و مدت از گیرنده دریافت گردد".

بدیهی است با اجرای مصوبه فوق مفاد بند ۱ – الف از بخشنامه فوق‌الاشاره منسوخ می‌شود.

خواهشمند است ترتیبی اتخاذ فرمایند که مراتب به نحو مقتضی به کلیه شعب و واحدهای تابعه آن بانک جهت اجرا ابلاغ گردد./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶–۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/ ۶۵۳ ابلاغ ماده ۵۲ از دستورالعمل اجرایی عملیات پولی و بانکی در مناطق آزاد تجاری – صنعتی

تاریخ : ۶/۵/۱۳۸۳

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی (به استثنای بانک صنعت و معدن)، غیردولتی و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

بدین‌وسیله بخشی از مصوبه سی و ششمین جلسه کمیته سیاستگزاری نظارت بر بانکهای مناطق آزاد تجاری – صنعتی جمهوری اسلامی ایران مورخ ۵/۳/۱۳۸۳ درخصوص ماده ۵۲ از دستورالعمل اجرایی عملیات پولی و بانکی در مناطق مذکور را به شرح زیر به استحضار می‌رساند:

اگرچه شعب بانکهای مستقر در مناطق آزاد به عنوان یک واحد مالی مستقل قلمداد می‌گردند و دارای صورتهای مالی مستقل می‌باشند، ریسک مالی تقبل شده توسط شعب موصوف قابل تسری به بانک مادر می‌باشد، لذا با توجه به این امر شعب بانکها در مناطق آزاد می‌توانند مشابه شعب سایر نقاط کشور و حداکثر تا ۲۰٪ سرمایه پایه بانک مادر – بر مبنای بخشنامه مب/ ۱۹۶۸ مورخ ۲۹/۱۱/۱۳۸۲ – مبادرت به اعطاء تسهیلات به مشتریان خود نمایند. علیهذا، نظر به این که مبلغ تسهیلات اعطایی شعب براساس ماخذ فوق در مقایسه با منابع گردآوری شده توسط شعبه، مبلغ قابل توجهی می‌باشد، بنابراین بانکها موظفند برای شعب خود در مناطق آزاد و در چارچوب بخشنامه اشاره شده در بالا، سقفهای لازم جهت اعطاء تسهیلات به مشتریان را تعیین نموده و حدود سقفهای اعتباری تعیین شده برای هر شعبه را به این بانک اعلام نمایند./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶–۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/۶۵۴ ابلاغ ضوابط مورد نیاز جهت اعطاء مجوز عملیات ارزی، موضوع ماده ۴۰ دستورالعمل اجرائی عملیات پولی و بانکی در مناطق آزاد تجاری – صنعتی ج.ا.ا.

تاریخ: ۶/۵/۱۳۸۳

بسمه تعالي

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی (به استثنای بانک صنعت و معدن) و غیردولتی و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

باسلام،

پیرو بخشنامه شماره مب/۱۰۱۳ مورخ ۲۱/۹/۱۳۸۰ و به موجب بخشی از مصوبات سی و هفتمین جلسه "کمیته سیاستگزاری و نظارت بر بانکهای مناطق آزاد" بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مورخ ۷/٤/۱۳۸۳ بدین‌وسیله "ضوابط مورد نیاز جهت اعطاء مجوز عملیات ارزی، موضوع ماده ٤۰ دستورالعمل اجرائی عملیات پولی و بانکی در مناطق آزاد تجاری – صنعتی ج.ا.ا." به پیوست ارسال می‌گردد.

توجه خواهند داشت که دریافت مجوز انجام عملیات ارزی در هر مورد موکول به تکمیل و ارسال پرسشنامه ضمیمه بخشنامه شماره مب/۱۰۱۳ مورخ ۲۱/۹/۱۳۸۰، به این اداره می‌باشد و لازم است مقام تکمیل‌کننده پرسشنامه در روی آن بطور مکتوب تائید نماید که کلیه شرایط و ضوابط مندرج در "ضوابط مورد نیاز جهت اعطاء مجوز عملیات ارزی" (پیوست) رعایت گردیده است./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم حمید تهرانفر

۱۶-۱۶۱۵ ۳۸۱۶

بسمه تعالی

«ضوابط مورد نیاز جهت اعطاء مجوز عملیات ارزی موضوع ماده ۴۰ دستورالعمل اجرائی عملیات پولی و بانکی در مناطق آزاد تجاری – صنعتی ج.ا.ا.»

۱– سازمان:

در ساختار سازمانی شعب متقاضی دریافت مجوز عملیات ارزی بایستی حداقل دو پست سازمانی جهت انجام عملیات ارزی ایجاد گردد. یکی از پستهای سازمانی فوق‌الذکر بایستی در سطح معاون شعبه ارزیابی شده باشد.

۲– نیروی انسانی:

رئیس و معاون ارزی شعبه مذکور بایستی حداقل دارای شرایط زیر باشند:

رئیس شعبه:

دارا بودن حداقل ۱۰ سال تجربه کار اجرائی در عملیات بانکی که حداقل ۲ سال آن در سمت‌های معاون شعبه یا بالاتر سپری شده باشد.

آشنایی کافی با قانون و مقررات بانکی ناظر بر مناطق آزاد تجاری – صنعتی ج.ا.ا

معاون ارزی:

دارا بودن حداقل ۵ سال تجربه کار اجرائی در عملیات بانکی کشور که ۲ سال آن در بخش ارزی سپری شده باشد.

آشنایی کافی با قانون و مقررات بانکی ناظر بر مناطق آزاد تجاری – صنعتی ج.ا.ا

آشنایی کافی با عملیات و معاملات ارزی متناسب با سطح فعالیت شعبه.

۳– تجهیزات:

شعبه بایستی علاوه بر مکان مناسب، از تجهیزات و امکانات تلفن، فاکس، کامپیوتر و سوئیفت آماده به کار برخوردار باشد.

لازم به ذکر است، بانکهایی که مجوز عملیات ارزی را دریافت کرده‌اند مکلفند، تغییرات مربوط به رئیس و معاون ارزی شعبه را با لحاظ نمودن ضوابط ذکر شده در فوق، طی فرم ۱۰۱۳ به این بانک منعکس نمایند.

شماره: مب/ ۶۹۲ ماده ۶۵ از دستورالعمل اجرایی عملیات پـولی و بانکی در مناطق آزاد تجاری – صنعتی جمهوری اسلامی ایران موضوع تسعیر دارائی‌ها و بدهی‌های ارزی واحدهای بانکی در مناطق آزاد

تاریخ : ۱۷/۵/۱۳۸۳

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی (به استثنای بانک صنعت و معدن)، غیردولتی و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

بدین‌وسیله بخشی از مصوبه سی و ششمین جلسه کمیته سیاستگزاری و نظارت بر بانکهای مناطق آزاد مورخ ۵/۳/۱۳۸۳ درخصوص ماده ٦٥ از دستورالعمل اجرایی عملیات پـولی و بانکی در مناطق آزاد تجاری – صنعتی جمهوری اسلامی ایران موضوع تسعیر دارائی‌ها و بدهی‌های ارزی واحدهای بانکی در مناطق آزاد را به شرح زیر به استحضار می‌رساند:

شعب بانکها در مناطق آزاد مکلفند بر حسب ضرورت‌های نظارتی و تعیین وضعیت باز ارزی در مقاطع زمانی که بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تعیین می‌نماید، اقلام ارزی خود را تسعیر نمایند.

بانکها مکلفند سیستمهای مکانیزه‌ای برای هر واحد بانکی مستقر در مناطق آزاد طراحی نمایند، تا فرآیند تسعیر اقلام ارزی به صورت روزانه امکان‌پذیر گردد.

با توجه به تشکیل بازار بین بانکی ارزی فرعی در مناطق آزاد، نرخ مورد عمل جهت تسعیر حسابهای ارزی عبارت است از نرخ مرجع معاملات بازار مذکور که توسط اداره بین‌الملل این بانک اعلام می‌گردد و این نرخ فعلا" و تا اطلاع ثانوی جایگزین "نرخ فروش نقدی ارز توسط شعبه مرکزی بانک ملی ایران در منطقه"، موضوع ماده ٦٥ "دستورالعمل اجرایی عملیات پولی و بانکی در مناطق آزاد" می‌گردد.

خواهشمند است دستور فرمائید ضمن ابلاغ موارد فوق به واحدهای ذیربط، مقطع تسعیر حسابهای ارزی شعب مستقر در مناطق آزاد تا اطلاع ثانوی پایان هر ماه قرارداده شود تا با واحدهای مستقر در سرزمین اصلی هماهنگ باشند./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/۷۶۵ لزوم اطلاع‌رسانی بانک‌ها درخصوص سیاستشان در مورد حداقل مبلغ مورد نظر برای افتتاح، مشمول سود بودن، شرکت در قرعه‌کشی و ...

تاریخ: ۲۵/۵/۱۳۸۳

بسمه تعالي

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای تجاری، تخصصی، غیردولتی، موسسه اعتباری توسعه و پست بانک ارسال گردید.

احتراماً،

پیرو بخشنامه شماره مب/٦٤٣ مورخ ١٠/٤/١٣٨٢ درخصوص ابلاغ مصوبه شورای پول و اعتبار در مورد حداقل مانده انواع سپرده‌های بانکی و پیرو بخشنامه شماره مب/١٦٦٥ مورخ ٢٧/٩/١٣٨٢ به استحضار می‌رساند براساس مصوبه شورای پول و اعتبار لازم است حداقل مبلغ مورد نظر آن بانک برای افتتاح، مشمول سود بودن، شرکت در قرعه‌کشی و ... به نحو مقتضی به اطلاع ذی‌نفعان رسانده شود. خاطرنشان می‌سازد قبل از مصوبه یادشده دستورات شورای محترم پول و اعتبار در این موارد از طریق این بانک به عموم اعلام می‌گردید و کلیه بانکها نیز به روشی یکسان عمل می‌کردند. خواهشمند است دستور فرمایند سیاست آن بانک در مورد حداقلهای یادشده به اطلاع عموم رسانده شود. شایان ذکر است به موجب اطلاعات موجود در این بانک تفاوتهای قابل توجهی در این مورد بین بانکهای مختلف وجود دارد که ضرورت توجه به این مهم را بیش از پیش پدیدار می‌سازد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم حمید تهرانفر

۱۶-۱۶۱۵ ۳۸۱۶

شماره: مب/ ۸۲۷ اعلام نسبت سپرده قانونی برای انواع سپرده‌ها

تاریخ : ۴/۶/۱۳۸۳

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای تجاری، خصوصی، شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه (به غیر از بانکهای تخصصی) ارسال گردید.

با سلام؛

براساس تصمیمات متخذه در شورای محترم پول و اعتبار نسبت سپرده قانونی برای انواع سپرده‌های موجود نزد آن بانک (اعم از دیداری، مدت‌دار، پیش‌دریافتها و غیره) به طور یکسان معادل ۱۷ درصد تعیین می‌گردد. با توجه به این که زمان اجرای مصوبه از ابتدای آذرماه سال جاری می‌باشد. خواهشمند است دستور فرمایید ادارات و واحدهای ذی‌ربط در آن بانک اقدامات لازم را برای انطباق با مقررات حاضر به انجام رسانند./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/ ۸۴۷ چگونگی محاسبه سود قطعی سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار

تاریخ : ۷/۶/۱۳۸۳

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای غیردولتی ارسال گردید

با سلام؛

پیرو بخشنامه شماره مب/۱۷۹۹ مورخ ۱۸/۱۰/۱۳۸۲ این بانک درخصوص چگونگی محاسبه سود قطعی سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار به اطلاع می‌رساند شورای محترم پول و اعتبار در یکهزار و بیست و هفتمین جلسه مورخ ۲٤/۵/۱۳۸۳ خود، حداکثر نرخ حق‌الوکاله به کارگیری سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار نزد آن بانک را معادل ۵/۳٪ منابع سپرده‌گذاران تعیین نمود.

خواهشمند است دستور فرمایند مراتب به کلیه واحدهای ذی‌ربط ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت گردد./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/ ۸۷۱ اجرایی کردن مفاد تبصره ۲ از ماده ۲۳، تبصره ماده ۹۴ و بند ۴-۴ از ماده ۷۹ دستورالعمل اجرایی عملیات پولی و بانکی در مناطق آزاد تجاری – صنعتی

تاریخ : ۱۴/۶/۱۳۸۳

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی (به استثنای بانک صنعت و معدن)، غیردولتی و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

در راستای اجرای مفاد تبصره ۲ از ماده ۲۳، تبصره ماده ٩٤ و بند ٤-٤ از ماده ۷۹ دستورالعمل اجرایی عملیات پولی و بانکی در مناطق آزاد تجاری – صنعتی جمهوری اسلامی ایران موضوع تائید صلاحیت روسای شعب بانکها و موسسات اعتباری و روسای دفاتر نمایندگی بانکها در مناطق آزاد، توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، لزوم ارائه اطلاعات مربوط به روسا و مدیران ارشد و معامله‌گران ارزی واحدهای بانکی در مناطق مذکور و همچنین اعلام تغییرات ایجاد شده در هر مورد به این بانک، بدین‌وسیله چگونگی ارائه اطلاعات مورد نظر بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به شرح زیر اعلام می‌گردد:

تائید صلاحیت روسای شعب بانکها و موسسات اعتباری موضوع تبصره ماده ۹۴ دستورالعمل:

در این خصوص مفاد ردیف ۲ از بخشنامه شماره مب/ ٩٨٦ مورخ ١٤/٩/١٣٨٠ این بانک کماکان به قوت خود باقی و لازم‌الاجرا می‌باشد.

تغییر و جابه‌جایی روسا و معاونین شعب:

شعب ریالی

در مورد روسای شعب ریالی لازم است تائیدیه صلاحیت فرد جدید که توسط مدیرعامل بانک / موسسه اعتباری امضاء گردیده است به همراهاطلاعات مندرج در جداول پیوست این بخشنامه به مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری – اداره مطالعات و مقررات بانکی ارسال گردد.

در مورد معاونین شعب ریالی، اعلام تغییرات به این بانک الزامی نمی‌باشد لیکن لازم است افراد مناسب با حجم فعالیت شعبه انتخاب گردند.

شعب ارزی

درخصوص روسا و معاونین ارزی شعب، واحدهای بانکی مکلفند در هر مورد علاوه بر رعایت شرایط مندرج در پیوست بخشنامه شماره مب/ ٦٥٤ مورخ ٦/٥/١٣٨٣ در انتخاب و انتصاب

افراد، اطلاعات مندرج در جداول ردیف‌های ١٦ الی ٢٤ ضمیمه بخشنامه شماره مب/ ١٠١٣ مورخ ٢١/٩/١٣٨٠ این بانک را، حسب مورد، تکمیل و به مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری – اداره مطالعات و مقررات بانکی ارسال نمایند. بدیهی است ارسال تائیدیه صلاحیت رییس شعبه که توسط مدیرعامل بانک / موسسه اعتباری امضاء گردیده است نیز در هر مورد ضروری است.

چنانچه در شعب ارزی بانک / موسسه اعتباری، علاوه بر معاون ارزی، معامله‌گران ارزی نیز حضور داشته و فعالیت نمایند، لازم است اطلاعات مربوط به آنان نیز در هر مورد به این بانک ارسال گردد.

خواهشمند است مراتب فوق را جهت اجرا به کلیه واحدهای ذی‌ربط ابلاغ فرمایند./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم	**حمید تهرانفر**
۱۶–۱۶۱۵	**۳۸۱۶**

پیوست بخشنامه شماره مب/۸۷۱ مورخ ۱٤/٦/۱۳۸۳

مشخصات رئیس شعبه:

نام: ـــــــــــــ نام‌خانوادگی: ـــــــــــــ نام پدر: ـــــــــــــ

تاریخ تولد: ـــــــــــــ شماره شناسنامه: ـــــــــــــ تاریخ و محل صدور شناسنامه: ـــــــــــــ

میزان تحصیلات رئیس شعبه:

مدرک تحصیلی	رشته تحصیلی	**نام موسسه آموزشی**	تاریخ اخذ مدرک تحصیلی

.مهمترین دوره‌های آموزشی گذرانیده شده توسط رئیس شعبه مرتبط با کار یا تحصیلات:

ردیف	**از تاریخ .....**	**تا تاریخ .....**	**نام و محل مرکز آموزشی**	**مدرک اخذ شده**	**ملاحظات**
۱					
۲					
۳					
٤					
٥					
٦					
۷					

پیوست بخشنامه شماره مب/۸۷۱ مورخ ۱۴/۶/۱۳۸۳

میزان آشنایی رئیس شعبه با زبانهای خارجی

نام زبان خارجی	خیلی کم	کم	متوسط	خوب	عالی
انگلیسی					
آلمانی					
فرانسه					
سایر (نام ببرید)					

سوابق فعالیت حرفه‌ای رئیس شعبه طی ده سال گذشته:

ردیف	از تایخ	تا تاریخ	نام واحد مربوطه	سمت	آدرس محل کار
۱					
۲					
۳					
۴					
۵					
۶					
***۷**					

*** در ردیف ۷، اطلاعات مربوط به شغل فعلی درج شود.**

شماره: مب/۹۱۴ پیرو بخشنامه مب/۵۹۳ مورخ ۱۳۸۳/۴/۲۷ درخصوص چگونگی محاسبه کارمزد قرض‌الحسنه اعطائی

تاریخ:۱۹/۶/۱۳۸۳

بسمه تعالي

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیردولتی، موسسه اعتباری توسعه و شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید.

احتراماً،

پیرو بخشنامه شماره مب/۵۹۳ مورخ ۲۷/٤/۱۳۸۳ درخصوص چگونگی محاسبه کارمزد قرض‌الحسنه اعطائی، و باتوجه به ابهام برخی از بانکها در مورد تعهدی عمل کردن کارمزد قرض‌الحسنه اعطایی بدینوسیله به اطلاع می‌رساند براساس بخشنامه مب/۲۰٤۰ مورخ ۱۳/۱۲/۱۳۸۲ روش شناسایی کارمزد قرض‌الحسنه اعطائی به روش تعهدی صورت می‌پذیرد. لذا ملاک شناسایی درآمد، زمان دریافت کارمزد نبوده و صرفاً کارمزد هر سال به میزان مدت مربوط به همان سال به حساب درآمد منظور می‌شود و کارمزد مربوط به سال آینده در حسابی واسطه نگهداری می‌شود تا در سال آتی از حساب فوق خارج و به حساب درآمد قطعی بانک منظور گردد. حساب مورد نظر در دفترکل آنبانک پس از هماهنگی با مراجع ذیربط متعاقباً به اطلاع خواهدرسید/م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/۹۲۶ درخصوص تسهیلات پرداختی به گروه صنعتی ایران خودرو

تاریخ:۲۲/۶/۱۳۸۳

بسمه تعالي

جهت اطلاع مدیران عامل بانکهای ملی، صادرات، ملت، سپه و صنعت و معدن ارسال گردید.

باسلام،

پیرو بخشنامهٔ شمارهٔ مب/۱۹٦۸ مورخ ۲۹/۱۱/۱۳۸۲ و به موجب تصمیمات متخذه در جلسهٔ مورخ ۲/۳/۱۳۸۳ شورای محترم پول و اعتبار بدینوسیله به اطلاع می‌رساند آن بانک مجاز است تسهیلات پرداختی به گروه صنعتی ایران خودرو را فقط تا پایان سال جاری خارج از ضوابط سقف فردی مندرج در بخشنامهٔ مب/۱۹٦۸ عمل نماید. در این راستا سقف فردی گروه یادشده حداکثر معادل مبلغ مانده بدهی و تعهدات شرکت در ۲۹/۱۲/۱۳۸۲ می‌باشد. توجه خواهندداشت مجوز فوق نافی وظایف و مسئولیت‌های آن بانک در ارزیابی اعتباری مشتریان نمی‌باشد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/۹۶۸ ترجمهٔ «اقدامات موثر برای مدیریت و نظارت بر ریسک عملیاتی» از کمیتهٔ نظارت بانکی بال

تاریخ:۳۰/۶/۱۳۸۳

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

احتراماً،

همانگونه که استحضار دارند یکی از مباحث بسیار مهم در عرصهٔ بانکداری، مقولهٔ «ریسک عملیاتی و شیوهٔ مدیریت آن» می‌باشد. توسعهٔ سیستم‌ها و ابزارهای مختلف، روشهای انجام کار و فناوریهای نوین بانکی، از یکسو گسترش خدمات جدید بانکی را در پی دارد لیکن از سوی دیگر، زمینه‌های زیادی را برای نفوذ ریسک عملیاتی در فعالیتهای مختلف بانکی، فراهم می‌آورد. بنابراین، حوزهٔ عملکرد ریسک عملیاتی بسیار گسترده است و ضرورت دارد مدیریت بانکها و موسسات اعتباری، با تمهید تدابیر لازم – به ویژه تقویت نظامهای کنترل داخلی – به ادارهٔ موثر این حوزه از ریسک بپردازند.

باعنایت به مراتب فوق، مقالهٔ پیوست که ترجمهٔ اثری از کمیتهٔ نظارت بانکی بال تحت عنوان «اقدامات موثر برای مدیریت و نظارت بر ریسک عملیاتی» می باشد و در فوریهٔ سال ۲۰۰۳ میلادی از سوی این نهاد انتشار یافته است، ارسال می‌گردد.

این نوشتار، پس از ارائه تعریفی از ریسک عملیاتی، به طرح اصول ده‌گانه‌ای می‌پردازد که به اعتقاد این کمیته، اقداماتی موثر در مدیریت ریسک مزبور به حساب می‌آیند.

امید می‌رود انتشار و توزیع آثاری از این قبیل، به بسط و تعمیق دانش بانکداری در نظام بانکی کشور انجامیده؛ توفیق روزافزون دست‌اندرکاران امر در مدیریت موثر ریسک عملیاتی را در پی داشته باشد.
خواهشمند است دستور فرمایند این نوشتار جهت مطالعه و بهره‌برداری‌های لازم برای واحدهای ذیربط ارسال گردد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم حمید تهرانفر

۱۶–۱۶۱۵ ۳۸۱۶

فهرست مطالب

پیشگفتار مترجم

مقدمه

پیشینهٔ موضوع

عملکرد و گرایشات موجود در صنعت بانکداری

اقدامات موثر

توسعهٔ محیط مناسبی برای مدیریت ریسک

مدیریت ریسک: شناسائی، ارزیابی، نظارت، و کاهش – کنترل

نقش ناظرین

نقش افشاء

پیشگفتار مترجم

امروزه «ریسک عملیاتی و شیوه مدیریت آن» به یکی از مهمترین مباحث موجود در صنعت بانکداری تبدیل شده است. تاثیرات بالقوه‌ای که این شاخه از ریسک می‌تواند بر عملکرد بانکها و موسسات مالی داشته باشد گاه به حدی گسترده است که به ورشکستگی واحدهای مزبور می‌انجامد. برخورداری از این توان بالقوه سبب شده است تا صاحبنظران و مراجع ذیربط، تلاشهای گسترده‌ای را جهت شناخت و مدیریت موثر این ریسک آغاز نمایند. مساعی یادشده در صدد تعریف و تبیین ریسک عملیاتی، تشخیص نقاط حساس، پیش‌بینی رفتار و در نهایت کاهش آن هستند.

وسعت عملکرد این شاخه از ریسک ـ که ذیل طبقه وسیع‌تر «ریسک بازار محصول» طبقه‌بندی می‌شود ـ موجب شده است برخی صاحبنظران بجای ارائه تعریفی ایجابی از آن ـ که ترسیم‌گر حوزه عملکرد و تعیین‌کنندهٔ مصادیق آن باشد ـ به ارائه تعاریفی سلبی مبنی بر احصاء اقلامی که در این طبقه نمی‌گنجند، روی آورند. از این رو برخی بانکها از آن تحت عنوان «هر نوع ریسکی بجز ریسک اعتباری و بازار» یاد کرده‌اند.

باوجود این، فعالین این عرصه به تعاریفی از این دست اکتفا نکرده، تعاریفی همچون «ریسک ناشی از اشکال در کنترل‌های داخلی، خطای انسانی و حوادث غیرمترقبه که در فعالیت عادی موسسات بانکی اختلال ایجاد می‌کند» یا «بیانگر خطری که طی آن سیستمها در نتیجهٔ زیانهای سرمایه‌ای یا کاهش ارزش، قادر به انجام صحیح وظایف نخواهندبود» را ارائه نموده؛ تلاشهای گسترده‌ای را جهت تعیین حوزه وظایف و مسئولیتهای هیات مدیره و مدیریت ارشد (در قبال این مجموعه از ریسک) مصروف داشته‌اند.

کمیته بال ریسک عملیاتی را به عنوان «ریسک زیان ناشی از فرآیندها، افراد و سیستمهای نامناسب و ناتوان یا ناشی از رویدادهای خارجی» تعریف کرده است.

شایان ذکر است ریسک عملیاتی با سایر ریسکهای بانکی تفاوت دارد بدین معنا که پذیرش این ریسک، بطور مشخص در قبال کسب بازده مورد انتظاری انجام نمی‌گیرد بلکه ریسک عملیاتی در مسیر طبیعی فعالیت موسسه قرار دارد. از این رو ریسک عملیاتی، ریسکی ناخواسته بحساب می‌آید.

از سوی دیگر، مجموعه اقداماتی که در صدد تعمیق شناخت ماهیت این ریسک برآمده‌اند و تلاش دارند تا به کمک علوم و فنون کمی و آزمونهای برازش، روند یا نظم خاصی را در میان داده‌ها بیابند و بر آن اساس رفتار این ریسک را پیش‌بینی کنند، هنوز مراحل اولیه حیات خود را تجربه نموده، بعضاً محل بحث و اختلاف نظر هستند.

گسترهٔ وسیع حوزهٔ کارکردی این ریسک ـ علاوه بر ایجاد مشکل در کمی‌سازی آن ـ دارای اثر مهمتری نیز می‌باشد و آن تاثیر ژرفی است که بر ادبیات این موضوع داشته است. ادبیاتی که به دلیل طرح پیشنهادات فراوان جهت پیشگیری از وقوع هرگونه اختلال، خطا و ایجاد وقفه در فرآیند عملیاتی، به تدریج ماهیتی تجویزی یافته است و امروزه، بسیاری از متون موجود در این زمینه، استفاده از کنترلهای پیش‌نگر[1] را مدنظر قرار داده‌اند. کنترلهائی که قبل از شروع عملیات جریان یافته، سعی در پیشگیری از بروز این‌گونه حوادث و رخدادها دارند.

مقالهٔ پیوست، ترجمهٔ اثری از کمیتهٔ نظارت بانکی بال تحت عنوان «اقدامات موثر براي مديريت و نظارت بر ريسک عملياتي»[2] است که در فوریهٔ سال ۲۰۰۳ میلادی از سوی این نهاد انتشار یافته است.

نوشتار حاضر، پس از ارائه تعریفی از ریسک عملیاتی، به طرح اصول ده‌گانه‌ای می‌پردازد که به اعتقاد این کمیته، اقدامات موثری جهت شناسائی، ارزیابی، نظارت و کنترل ـ کاهش ریسک عملیاتی به حساب می‌آیند و نقش ناظران و افشاء را در این میان مشخص می‌نمایند.

همانند سایر آثار منتشره از سوی این کمیته (در زمینه ریسکهای بانکی)، این مقاله نیز پس از طرح اصول ده‌گانهٔ مزبور، به شرح و تبیین آنها طی بندهای تکمیلی پس از آن پرداخته است.

این اصول ۱۰ گانه در قالب ۴ سرفصل کلی تدوین شده‌اند. این سرفصل‌ها عبارتند از:

الف– توسعه محیط مناسبی برای مدیریت ریسک (شامل اصول ۱ تا ۳):

این سرفصل به تعریف و شناسائی ماهیت ریسک عملیاتی، وضع اصولی درخصوص مدیریت آن، استقرار نظام جامعی از حسابرسی داخلی، تفکیک وظایف و مسئولیتهای کارکنان و ... اختصاص دارد.

ب– مدیریت ریسک: شناسائی، ارزیابی، نظارت وکاهش ـ کنترل (شامل‌اصول ۴ تا ۷):

این بخش علاوه بر اینکه در صدد شناسائی فعالیتها و فرآیندهائی است که امکان تاثیرپذیری از این ریسک را دارا هستند، بر لزوم برخورداری بانکها از سیستمهای منظم گزارش‌دهی (بخصوص برای مدیریت ارشد)، تبیین خط‌مشی‌ها، استقرار فرآیندها و رویه‌هائی جهت کنترل و کاهش ریسکهای عملیاتی مهم و نظارت ادواری بر آنها تاکید می‌نماید.

1- Feedforward Controls

2- Sound Practices for the Management and Supervision of operational Risk, Basel Committee on Banking Supervision, February 2003.

ج- نقش ناظرین (اصول ۸ و ۹):

در این قسمت از ناظران خواسته شده است که بانکها را ملزم به استقرار نظام کارآمدی جهت مدیریت ریسکهای مهم عملیاتی بنمایند.

د- نقش افشاء (اصل ۱۰):

اصل آخر از این مجموعه مقرر می‌دارد «لازمست بانکها با افشاء کافی و عام، این امکان را برای مشارکت‌کنندگان در بازار فراهم آورند که روش خود را در مورد مدیریت ریسک عملیاتی، مورد ارزیابی قرار دهند».

امید می‌رود ترجمه این اثر، نقشی هرچند اندک در بسط و توسعهٔ ادبیات موجود در زمینهٔ ریسک عملیاتی داشته باشد.

... تا چه در قبول افتد و چه درنظر آید.

«اقدامات موثر براي مديريت و نظارت بر ريسک عملياتي»

مقدمه

مقاله‌ای که در پی می‌آید به تشریح مجموعه اصولی می‌پردازد که چارچوبی را برای مدیریت موثر و نظارت بر ریسک عملیاتی فراهم می‌آورد. این مجموعه می‌تواند به هنگام ارزیابی سیاستها و عملکرد مدیریت ریسک عملیاتی، مورد استفادهٔ بانکها و مراجع نظارتی قرار گیرد.

کمیته نظارت بانکی بال[1] اذعان دارد روش مناسبی که هر بانک جهت مدیریت بر ریسک عملیاتی خود انتخاب می‌نماید به طیفی از عوامل شامل اندازه و درجه پیشرفت آن و ماهیت و پیچیدگی فعالیتهایش بستگی دارد. گرچه علیرغم وجود این قبیل تفاوتها، تدوین استراتژیهای روشن و نظارت هیات مدیره و مدیریت ارشد، وجود فرهنگی قوی در زمینهٔ ریسک عملیاتی[2] و کنترل داخلی (ازجمله وجود حوزه‌های مشخص مسئولیت و تفکیک وظائف)، گزارش‌دهی کارآمد داخلی، و برنامه‌ریزی اقتضائی، همگی عواملی حیاتی برای یک نظام کارآمد مدیریت ریسک عملیاتی را تشکیل می‌دهند بطوری که بانکها ـ صرفنظر از اندازه و حیطهٔ عملکردشان ـ می‌توانند از آنها بهره‌مند شوند. بنابراین به اعتقاد کمیته، اصول مطروحه در این مقاله می‌توانند به ایجاد اقدامات موثر برای کلیه بانکها بیانجامند. مقالهٔ پیشین این کمیته باعنوان «چهارچوبي براي نظامهاي کنترل داخلي در واحدهاي بانکي (سپتامبر 1998)»[3] مبنای کار فعلی در زمینهٔ ریسک عملیاتی است.

پیشینه موضوع

آزادسازی و جهانی شدن خدمات مالی از یکسو و پیشرفت فزایندهٔ فناوری مالی از سوی دیگر، فعالیت بانکها و بنابراین وضعیت ریسک آنها (یعنی سطح ریسک در میان فعالیتهای یک شرکت و / یا طبقات ریسک) را پیچیده‌تر نموده است. گسترش عملیات بانکی حاکی از آن است که ریسکهای دیگری غیر از ریسک اعتباری، نرخ بهره و بازار می‌توانند دارای اهمیت باشند. در ذیل، نمونه‌هائی از این قبیل ریسکهای جدید و رو به رشدی که بانکها با آن مواجهند، ارائه شده است:

1- The Basel Committee on Banking Supervision (the Committee)

۲- منظور از فرهنگ داخلی ریسک عملیاتی، مجموعه یکپارچه‌ای از ارزشها، نگرشها، قابلیت‌ها و رفتار کارکنان و موسسه است که پایبندی یک شرکت را به مدیریت ریسک عملیاتی و سبک آن تعیین می‌کند.

3- A Framework for Internal Control Systems in Banking Organizations (September 1998)

استفادة بیشتر از فناوري بسیار خودکار ـ اگر به شکل مناسبی کنترل نشود ـ می‌تواند ریسکهای مربوط به اشتباهات پردازش دستی را به ریسکهای ناشی از نقص سیستم تبدیل نماید و این در حالیست که امروزه تاکید بیشتری بر روی سیستمهای یکپارچهٔ جهانی می‌شود.

رشد تجارت الکترونیک، ریسکهاي بالقوة خود را بهمراه دارد (به عنوان مثال مباحث مربوط به اختلاس و کلاهبرداری و امنیت سیستم) که هنوز هم بطور کامل شناخته نشده‌اند.

اکتسابات وسیع، ادغامها، انفکاک‌ها و یکپارچگی‌ها، کارآئی سیستمهای منسجم جدید و نوین را مورد آزمون قرار می‌دهند.

ظهور بانکها به عنوان ارائه‌کنندگان خدمات در مقیاسی وسیع، نیاز به حفظ مستمر کنترلهای داخلی و سیستمهای پشتیبانی قوی را ایجاد می‌کند.

ممکن است بانکها درگیر فنون تعدیل ریسک (به عنوان مثال وثیقه، ابزارهای مشتقه اعتباری، تهاتر حسابها و تبدیل دارائیها به اوراق بهادار) شوند تا بدین‌طریق وضعیت آن دسته از منابعشان را که در معرض ریسکهای بازار و اعتباری قرار دارند، بهینه نمایند لیکن ممکن است این امر بنوبهٔ خود به ایجاد انواع دیگر ریسک (از قبیل ریسک قانونی) بیانجامد.

اقبال فزاینده نسبت به واگذاري امور به واحدهاي خارج از سازمان[1] و مشارکت در سیستمهاي پایاپاي و تسویه مي‌تواند برخي از ریسکها را کاهش دهد لیکن ممکن است ریسکهای مهم دیگری را برای بانکها در پی داشته باشد.

می‌توان مجموعهٔ متنوع ریسکهائی را که در بالا ارائه شد تحت عنوان «ریسک عملیاتي» تقسیم‌بندی نمود. ریسکي که این کمیته آن را به‌عنوان «ریسکزیانناشیازفرآیندها،افرادوسیستمهایناسبوناتوان داخلییاناشي از رویدادهاي خارجي» تعریف کرده است.[2] این تعریف شامل ریسک قانونی بوده، لیکن ریسکهای شهرت و راهبردی را دربرنمی‌گیرد.

کمیته بال بر این موضوع واقف است که ریسک عملیاتی واژه‌ای است که دارای معانی گوناگونی در صنعت بانکداری است و بنابراین ممکن است بانکها برای مقاصد داخلی خود (ازجمله استفاده از این مقاله)، تعاریف مربوط به خود را مبنای عمل قرار دهند. تعریف دقیق هرچه که باشد، برخورداری بانکها از درکی روشن در مورد معنای ریسک عملیاتی، عاملی حیاتی در کنترل و مدیریت موثر این

1- Outsourcing arrangements

۲- این تعریف از صنعت بانکداری و به عنوان بخشی از کار کمیته در تعیین حداقلی از مقدار سرمایه مورد نیاز (Capital Charge) جهت پوشش ریسک عملیاتی، اقتباس شده است. هرچند مقاله حاضر، نوشته‌ای رسمی درخصوص چارچوب سرمایه بحساب نمی‌آید با این وجود توقع کمیته آن است که به هنگام بررسی کفایت سرمایه یک بانک مثلاً در خلال فرآیند بررسی نظارتی، عناصر اصلی مطروحه در این مقاله درخصوص چارچوب مناسب مدیریت ریسک عملیاتی، انتظارات نظارتی را شکل دهد.

طبقه از ریسک به حساب می‌آید. نیز توجه به این نکته مهم است که این تعریف گسترهٔ کاملی از موضوعات ریسک عملیاتی را که بانکها با آن مواجه هستند، درنظر داشته و مهمترین موارد زیانهای عمدهٔ عملیاتی را دربرمی‌گیرد. انواع پیشامدهای ریسک عملیاتی که از سوی کمیته و با همکاری صنعت بانکداری به‌عنوان عواملی شناسائی شده‌اند که می‌توانند زیانهای عمده‌ای را در پی داشته باشند، عبارتند از:

اختلاس[1] به عنوان مثال، ارائه عمدی گزارش‌های غلط راجع به ماندهٔ حسابها؛[2] سرقت کارکنان، مبادلات غیرقانونی کارکنان به حساب شخصی خود.

کلاهبرداري.[3] برای مثال، دزدی، جعل، سوء استفاده از چک و زیان ناشی از هک رایانه.

عملکرد استخدامي و ايمني محيط كار. برای مثال دعاوی مربوط به جبران خدمات کارکنان، نقض قوانین مربوط به سلامت و ایمنی کارمند، فعالیتهای سازمان یافتهٔ نیروی کار، دعاوی تبعیضاتی و مسئولیت عمومی.

مشتريان، محصولات و عملكرد كاري. خیانت در امانت، سوء استفاده از اطلاعات محرمانه مشتری، فعالیتهای تجاری نامناسب به حساب بانک، پولشوئی و فروش محصولات غیرمجاز.

خسارت به دارائيهاي فيزيكي. به عنوان مثال، تروریسم، تخریب، زلزله، آتش‌سوزی و سیل.

اختلالات كاري و نواقص سيستم. برای مثال نواقص سخت‌افزاری و نرم‌افزاری، مشکلات مربوط به ارتباطات از راه دور و قطع برق.

مديريت اجرائي، عرضه و فرآيند. به عنوان مثال خطاهای مربوط به ورود اطلاعات، وجود نواقص در مدیریت وثائق، مستندسازی ناقص حقوقی، دسترسی غیرمجاز به حساب مشتریان، عملکرد نامناسب سایر افراد ذیربط (به غیر از مشتریان) و اختلافات با فروشنده.

عملکرد و گرایشات موجود در صنعت بانکداري

هدف کمیته در ارائه کار خود راجع به نظارت بر ریسکهای عملیاتی، توسعهٔ درک بیشتری از عملکرد و گرایشات موجود در صنعت بانکداری، به‌منظور ادارهٔ امور مربوط به ریسک عملیاتی است. این تلاشها حاصل برگزاری جلسات بیشماری با واحدهای بانکی، بررسی عملکرد صنعت و تجزیه و

1- Internal Fraud= جرایم مربوط به عوامل داخل سازمان

2- Positions

3- External Fraud = جرایم مربوط به عوامل خارج از سازمان

تحلیل نتایج آنها است. براساس همین تلاشها، اعتقاد کمیته بر آن است که از درک مناسبی نسبت به گسترهٔ فعالیتهای جاری صنعت بانکداری و همچنین مساعی این صنعت جهت توسعهٔ روشهائی برای مدیریت ریسکهای عملیاتی، برخوردار است.

کمیته بر این نکته واقف است که مدیریت ریسکهای عملیاتی، فعالیت جدیدی نمی‌باشد و تلاش در جهت جلوگیری از کلاهبرداری، حفظ انسجام کنترلهای داخلی، کاهش اشتباهات در پردازش مبادلات و غیره، همواره برای بانکها اهمیت داشته است. گرچه، آنچه که نسبتاً جدید می‌باشد دیدگاهی است که مدیریت ریسک عملیاتی را به عنوان فعالیتی جامع و قابل مقایسه با مدیریت ریسک بازار و عملیاتی می‌داند هرچند همیشه هم این‌گونه نیست. روندهای مورد اشاره در مقدمهٔ این مقاله، همراه با تعداد فزایندهٔ زیانهای عملیاتی مشهور در سرتاسر دنیا، بانکها و ناظران را به این سمت سوق داد که بطور فزاینده‌ای به مدیریت ریسک عملیاتی به عنوان رشته‌ای فراگیر بنگرند همانگونه که پیش از آن، این امر در بسیاری از صنایع دیگر رخ داده بود.

در گذشته، بانکها در زمینه‌های کاری خود، فقط به مکانیزمهای کنترل داخلی متکی بودند. مکانیزمهائی که توسط حوزهٔ حسابرسی و به منظور مدیریت ریسک عملیاتی ارائه می‌شد. درحالی که اهمیت این موضوع همچنان به قوت خود باقی است، اخیراً شاهد ظهور ساختارها وفرآیندهای ویژه‌ای هستیم که هدف آنها مدیریت ریسک عملیاتی است. در این رابطه، تعداد زیادی از سازمانها به این نتیجه رسیده‌اند که یک برنامهٔ مدیریت ریسک عملیاتی، ایمنی و سلامتی را برای بانکها به ارمغان می‌آورد و بنابراین در بررسی ریسک عملیاتی ـ به عنوان طبقه مجزائی از ریسک ـ به پیشرفتهائی نائل شدند؛ درست مشابه عملکردی که درخصوص ریسک اعتباری و بازار داشتند. به اعتقاد این کمیته، تبادل فعالانهٔ نقطه نظرات بین ناظرین و دست اندرکاران صنعت بانکداری، برای توسعهٔ مستمر رهنمودهای مناسب جهت مدیریت مقدار منابعی که در معرض ریسک عملیاتی قرار دارند[1] عاملی مهم به حساب می‌آید.

این مقاله در قالب موضوعات زیر سازمان یافته است: توسعة محيطي مناسب براي مديريت ريسک؛ مديريت ريسک شامل تشخيص، ارزيابي، نظارت و کنترل ـ کاهش ريسک؛ نقش بازرسين؛ و نقش افشاء.

اقدامات موثر

در راستای تبیین مجموعه اقداماتی که در این مقاله به آنها اشاره شده است، کمیته نظارت بانکی بال از تجربهٔ کنونی خود در مورد مدیریت دیگر ریسکهای مهم بانکی از قبیل ریسک اعتباری، ریسک نرخ بهره و ریسک نقدینگی استفاده کرده و معتقد است که برای مدیریت ریسک عملیاتی می‌بایست جدیت مشابهی را بکار گرفت. با وجود این، واضح است که ريسک عملياتي با ساير ريسکهاي بانکي تفاوت دارد بدين معنا که پذيرش اين ريسک، مشخصاً براي کسب بازده مورد انتظاري

1- Exposures

در قبال آن صورت نمي‌پذيرد بلكه ريسک عملياتي در مسير طبيعي فعاليت شركت قرار دارد و اين امر بر فرآيند مديريت ريسک اثر مي‌گذارد.[1]

به طور همزمان، قصور در مديريت مناسب ريسک عملياتی ممكن است به ارائه تصوير نامناسبی از وضعيت ريسک يک موسسه بيانجامد و آنرا در معرض زيانهای عمده قرار دهد. به منظور دستيابی به اهداف اين نوشتار، مديريت ريسک عملياتی به معنای «شناسائی، ارزيابی، نظارت و كنترل ـ كاهش» ريسک در نظر گرفته شده است تا بدين طريق ماهيت متفاوت اين ريسک مشخص گردد. اين تعريف، با تعاريف مورد استفادهٔ كميته در مقالات پيشين خود ـ كه از آن تحت عنوان «شناسائی، اندازه‌گيری، نظارت و كنترل» ريسک ياد‌كرده بود ـ مغايرت دارد. اين كميته، همانند كاری كه در رابطه با ساير ريسكهای بانكی انجام داده است مقالهٔ حاضر را در پيرامون تعدادی اصول سازمان داده است. اين اصول عبارتند از:

توسعهٔ محيط مناسبي براي مديريت ريسک

اصل ۱: لازم است هيات مديره از ابعاد اصلي ريسكهاي عملياتي بانک به عنوان شاخهٔ مجزائي از ريسک كه نياز به مديريت دارد، آگاهي داشته و نظام مديريت ريسک عملياتي بانک را تصويب و بطور ادواري مورد بازنگري قرار دهد. اين نظام می‌بايست تعريفی قطعی و جامع از ريسک عملياتی فراهم آورد و راجع به نحوهٔ شناسائی، ارزيابی، نظارت، و كنترل ـ كاهش اين ريسک، اصولی را وضع نمايد.

اصل ۲: هيات مديره مي‌بايست اطمينان حاصل نمايد كه نظام مديريت ريسک عملياتي بانک، در معرض حسابرسي داخلي جامع و كارآمدي قرار دارد كه به وسيلهٔ كاركنانی شايسته، كه از نظر عملياتی مستقلند و به شيوهٔ مناسبی آموزش ديده‌اند، انجام می‌پذيرد. حوزهٔ حسابرسی داخلی نبايد مسئوليت مستقيم مديريت ريسک عملياتی را بر عهده داشته باشد.

---

۱ - گرچه كميته اذعان دارد در برخی از حوزه‌های كاری كه از حداقل ريسک بازار يا اعتباری برخوردارند (به عنوان مثال مديريت دارائيها، پرداخت و تسويه)، تصميم به پذيرش ريسک عملياتی، يا رقابتی كه مبتنی بر توانائی بانک در اداره و قيمت‌گذاری موثر اين ريسک می‌باشد، بخش تفكيک‌ناپذيری از محاسبات مربوط به ريسک ـ بازده را برای آن بانک تشكيل می‌دهد.

۱ - اين نوشتار به ساختار مديريت متشكل از هيات مديره و مديريت ارشد اشاره دارد. كميته از اين امر آگاهی دارد كه تفاوتهای مهمی بين چارچوب تقنينی و نظارتی كشورها درخصوص وظايف هيات مديره و مديريت ارشد وجود دارد. در برخی كشورها، وظيفهٔ نظارت بر مجموعهٔ اجرائی ـ اگرچه نه بطور كامل ـ برعهدهٔ هيات مديره است تا بدينوسيله مطمئن شوند كه مجموعهٔ مزبور، وظايف خود را انجام می‌دهد. به همين دليل در برخی موارد، از آن به عنوان هيات نظارت ياد می‌كنند. اين امر بدين معنا است كه هيات مذكور، دارای وظايف اجرائی نمی‌باشد. در كشورهای ديگر، اين هيات از صلاحيت بيشتری برخوردار است بدين صورت كه چارچوب كلی مديريت بانک را تعيين می‌نمايد. بدليل وجود اين تفاوتها، در اين نوشتار، واژه‌های «هيأت مديره» و «مديريت ارشد» نه برای شناخت واحدهای قانونی بلكه برای نامگذاری دو حوزهٔ تصميم‌گيری در درون بانک، بكار می‌رود.

اصل ۳: مسئولیت اجرای نظام مدیریت ریسک عملیاتی که به وسیله هیات مدیره به تصویب رسیده است، برعهدهٔ مدیریت ارشد می‌باشد. باید این نظام بطور پیوسته در تمامی ارکان واحد بانکی اجرا شود و کلیه سطوح کارکنان از مسئولیت خود در قبال مدیریت ریسک عملیاتی آگاهی داشته باشند. همچنین مسئولیت تعیین خط مشی‌ها، فرآیندها و رویه‌های مدیریت ریسک عملیاتی در خصوص کلیهٔ فرآورده‌ها، فعالیتها، فرآیندها و سیستمهای مهم بانک برعهدهٔ مدیریت ارشد است.

مدیریت ریسک: شناسائي، ارزیابي، نظارت و کاهش ـ کنترل

اصل ۴: بانکها باید نسبت به شناسائی و ارزیابی آن دسته از ریسکهای عملیاتی که جزء تفکیک‌ناپذیر کلیه فرآورده‌ها، فعالیتها، فرآیندها و سیستم‌های مهم به حساب می‌آیند، اقدام کنند. نیز لازم است قبل از معرفی و سپردن تعهد درخصوص ارائه فرآورده‌ها، فعالیتها، فرآیندها و سیستم‌های جدید، از وجود رویه‌های ارزیابی مکفی درخصوص ریسک عملیاتی نهفته در این اقلام، اطمینان حاصل نمایند.

اصل ۵: بانکها می‌بایست فرآیندی را پیاده نمایند تا بوسیلهٔ آن بر وضعیت ریسک عملیاتی و وجوه عمده‌ای که در معرض زیان قرار دارند، بطور منظم نظارت کنند. باید گزارش‌دهی منظمی از اطلاعات مرتبط، برای مدیریت ارشد و هیات مدیره وجود داشته باشد تا از مدیریت فعال ریسک عملیاتی حمایت کند.

اصل ۶: بانکها باید داراي خط مشي‌ها، فرآیندها و رویه‌هائي جهت کنترل و یا کاهش ریسکهاي عمدة عملیاتي بوده و بطور ادواري استراتژیهاي تحدید و کنترل ریسک خود را مورد بازنگري قرار دهند. آنها می‌بایست موقعیت ریسک عملیاتی خود را با استفاده از استراتژیهای مناسب و در پرتو وضع و میزان تمایل کلی خود نسبت به ریسک[1] تنظیم نمایند.

اصل ۷: بانکها باید داراي برنامه‌هاي پیوستة کاري واقتضائي مناسبي باشند تا درصورت بروز اختلالی جدی در کار، از توانائی خود نسبت به عملکرد مستمر و تحدید خسارات مطمئن باشند.

نقش ناظرین

اصل ۸: ناظرین باید از کلیه بانکها ـ صرفنظر از اندازه‌شان ـ بخواهند که جهت شناسائي، ارزیابي، نظارت و کنترل ـ کاهش ریسکهاي مهم عملیاتي و به عنوان بخشي از یک رویکرد کلي مربوط به مدیریت ریسک، داراي نظام کارآمد مناسبي باشند.

اصل ۹: لازم است ناظرین ـ بطور مستقیم یا غیرمستقیم ـ به ارزیابی مستقل و منظم سیاستها، رویه‌ها و فعالیتهای مرتبط با ریسکهای عملیاتی بپردازند. بازرسین می‌بایست مطمئن شوند که

1- Their overall risk appetite

مکانیزمهای مناسب و توانمندی وجود دارند که امکان وقوف آنها از تحولات بانکها را فراهم می‌آورند.

نقش افشاء

اصل ۱۰: لازم است بانکها با افشاء کافي و عام، این امکان را براي مشارکت‌کنندگان در بازار فراهم آورند که روش خود را در مورد مدیریت ریسک عملیاتي، مورد ارزیابي قرار دهند.

توسعة محیطي مناسب براي مدیریت ریسک

کوتاهي در درک و ادارة ریسک عملیاتي ـ که تقریباً در کلیة فعالیتها و مبادلات بانک وجود دارد ـ ممکن است احتمال عدم تشخیص و کنترل برخي ریسکها را به میزان زیادي افزایش دهد. هیات مدیره و مدیریت ارشد هر دو مسئول ایجاد فرهنگی سازمانی هستند که در آن به مدیریت کارآمد ریسک عملیاتی و تاکید بر کنترلهای مناسب عملیاتی اولویت زیادی داده می‌شود. هنگامیکه فرهنگ بانک، به تاکید بر ارزشهای عالی اخلاق کار در تمامی سطوح بپردازد، مدیریت ریسک عملیاتی به موثرترین شکل خود عمل خواهد نمود. هیات مدیره و مدیریت ارشد می‌بایست نوعی از فرهنگ سازمانی را ترویج نمایند که در گفتار و عمل، انتظارات بانک در رابطه با امانتداری کارکنان در انجام امور محوله را برآورده نماید.

اصل ۱: لازم است هیات مدیره از ابعاد اصلي ریسکهاي عملیاتي بانک به عنوان شاخة مجزائي از ریسک که نیاز به مدیریت دارد، آگاهي داشته و نظام مدیریت ریسک عملیاتي بانک را تصویب و بطور ادواري مورد بازنگري قرار دهد. این نظام می‌بایست تعریفی قطعی و جامع از ریسک عملیاتی فراهم آورد و راجع به نحوهٔ شناسائی، ارزیابی، نظارت، و کنترل ـ کاهش این ریسک، اصولی را وضع نماید.

هیات مدیره باید اجرای نظامی قطعی و جامع را به تصویب برساند تا به شیوه‌ای واضح به مدیریت ریسک عملیاتی ـ به عنوان شاخهٔ مجزائی از ریسک که فراروی ایمنی و سلامت بانک قرار دارد ـ بپردازد. هیات مدیره باید رهنمودها و افق روشنی از اصول زیربنائی این نظام را برای مدیریت ارشد تبیین و سیاستهای متخذهٔ آنها در زمینه‌های ذیربط را تائید نماید.

یک چارچوب ریسک عملیاتي باید مبتني بر تعریف مناسبي از این ریسک باشد به طوریکه عوامل تشکیل‌دهندهٔ ریسک عملیاتی در آن بانک را به شیوه‌ای واضح بیان نماید. این چارچوب باید میزان تمایل و تحمل بانک در زمینهٔ ریسک عملیاتی را ـ به نحوی که به وسیله سیاستهای ادارهٔ این ریسک و اولویت‌بندی بانک راجع به فعالیتهای مرتبط با مدیریت آن مشخص شده است ـ تامین نماید. این سیاستها مشتمل بر مقدار و شیوه‌ای است که ریسک عملیاتی به وسیلهٔ آن به خارج از بانک منتقل می‌شود. همچنین این چارچوب می‌باید دربردارندهٔ سیاستهائی باشد که روش بانک در شناسائی، ارزیابی، نظارت و کنترل ـ تخفیف این ریسک را احصاء می‌نمایند. باید میزان رسمیت و پیچیدگی نظام مدیریت ریسک عملیاتی بانک، متناسب با وضعیت ریسک آن باشد.

هیات مدیره مسئول استقرار ساختاري مدیریتي است که از توان اجرای نظام مدیریت ریسک عملیاتی برای آن بنگاه برخوردار باشد. ازآنجاکه جنبهٔ مهمی از مدیریت ریسک عملیاتی به استقرار کنترلهای داخلی قدرتمند باز می‌گردد این نکته از اهمیت بسیاری برخوردار است که این هیات، افق روشنی از حوزهٔ مسئولیت مدیریت، پاسخگوئی و گزارش‌دهی ترسیم نماید. نیز باید بین مسئولیتها و مسیر ارائه گزارش‌های حوزه‌های کاری، پشتیبانی و کنترل ریسک عملیاتی تفکیک قائل شد تا بدینوسیله از تضاد منافع اجتناب نمود. همچنین این چارچوب می‌بایست به تشریح فرآیندهای مهمی بپردازد که بنگاه جهت مدیریت ریسک عملیاتی خود، بدان نیازمند است.

بایسته است که هیات مدیره، این نظام را بطور منظم مورد بازنگري قرار دهد تا بدین طریق مطمئن شود که بانک ریسکهائی (عملیاتی) را مدیریت می‌کند که محصول تحولات بازار خارجی و دیگر عوامل محیطی بوده و یا مرتبط با فرآورده‌ها، فعالیتها و سیستمهای جدید هستند. باید هدف دیگر این فرآیند بازنگری، ارزیابی بهترین عملکرد صنعت بانکداری درخصوص مدیریت ریسک عملیاتی باشد. عملکردی که از مناسبت لازم برای فعالیتها، سیستمها و فرآیندهای این بانک برخوردار است. درصورت ضرورت، این هیات می‌بایست اطمینان حاصل نماید که نظام مدیریت ریسک عملیاتی در پرتو این تحلیل، اصلاح شده است بطوریکه ریسکهای عملیاتی عمده در چارچوب آن قرار می‌گیرند.

اصل ۲: هیات مدیره مي‌بایست اطمینان حاصل نماید که نظام مدیریت ریسک عملیاتي بانک، در معرض حسابرسي داخلي جامع و کارآمدي قرار دارد که به وسیلهٔ کارکنان شایسته، که از نظر عملیاتي مستقلند و به شیوهٔ مناسبي آموزش دیده‌اند، انجام مي‌پذیرد. حوزهٔ حسابرسی داخلی نباید مسئولیت مستقیم مدیریت ریسک عملیاتی را بر عهده داشته باشد.

بانکها باید داراي پوششي مناسب و مکفي از حسابرسي داخلي باشند تا تائید نمایند که سیاستها و رویه‌هاي عملیاتي به شکل موثري پیاده‌سازي شده‌اند.[1] باید این هیات ـ مستقیماً یا بطور غیرمستقیم توسط کمیتهٔ حسابرسی‌اش ـ مطمئن شود که حیطه و توالی برنامهٔ حسابرسی متناسب با منابعی است که در معرض ریسک قرار دارند. حسابرسی می‌بایست بطور ادواری تائید نماید که نظام مدیریت ریسک عملیاتی بنگاه، به شیوه‌ای موثر و در سرتاسر آن اجرا می‌شود.

هیات مدیره وظیفه دارد تا آنجاکه حوزهٔ حسابرسي درگیر نظارت بر چارچوب مدیریت ریسک عملیاتي است، از حفظ استقلال این حوزه، اطمینان حاصل نماید. اگر حوزهٔ حسابرسی مستقیماً درگیر فرآیند مدیریت ریسک عملیاتی شود ممکن است این استقلال به مخاطره بیفتد.

ممکن است عملکرد حسابرسی، داده‌های ارزشمندی را برای مسئولین مدیریت ریسک عملیاتی فراهم آورد لیکن خود آن نباید بطور مستقیم دارای مسئولیتی درخصوص مدیریت ریسک عملیاتی باشد. در عرصهٔ عمل، کمیته بر این موضوع واقف است که در برخی بانکها (بخصوص بانکهای کوچکتر) مسئولیت مقدماتی تدوین یک برنامهٔ مدیریت ریسک عملیاتی، برعهدهٔ حوزهٔ حسابرسی

۱- مقالهٔ کمیته تحت عنوان «حسابرسی داخلی در بانکها و رابطهٔ ناظرین با حسابرسان» (آگوست ۲۰۰۱)، به توصیف نقش حسابرسی داخلی و خارجی می‌پردازد.

است. در این صورت، لازم است بانکها یقین حاصل کنند که این مسئولیت روزمرهٔ مدیریت ریسک عملیاتی ـ به شیوه‌ای زمان بندی شده ـ به جای دیگری منتقل می‌شود.

اصل ۳: مسئوليت اجراي نظام مديريت ريسک عملياتي که به وسيلهٔ هيات مديره به تصويب رسيده است، برعهدهٔ مديريت ارشد مي‌باشد. بايد اين نظام بطور پيوسته در تمامی ارکان واحد بانکی اجرا شود و کليه سطوح کارکنان از مسئوليت خود در قبال مديريت ريسک عملياتی آگاهی داشته باشند. همچنين مسئوليت تعيين خط مشی‌ها، فرآيندها و رويه‌های مديريت ريسک عملياتی درخصوص کليهٔ فرآورده‌ها، فعاليتها، فرآيندها و سيستمهای مهم بانک برعهدهٔ مديريت ارشد است.

مديريت بايد چارچوب مديريت ريسک عملياتي را که به وسيلهٔ هيات مديره به تصويب رسيده است، در قالب سياستها، فرآيندها و رويه‌هاي خاصي که قابليت اجرا و تائيد از سوي واحدهاي کاري مختلف را دارند، بيان نمايد. در حاليکه هر سطح از مديريت، مسئول اثربخشی و روايی سياستها، فرآيندها، رويه‌ها و کنترلها در درون حوزهٔ عملکرد خود می‌باشد، مديريت ارشد بايد اختيار، مسئوليت و شيوهٔ گزارش‌دهی را بطور واضح تعيين کند تا مسئوليت فوق‌الذکر را تشويق و حفظ نموده، يقين نمايد که منابع مورد نياز برای مديريت موثر ريسک عملياتی، در دسترس هستند. افزون بر اين، مديريت ارشد بايد روايی فرآيند نظارت مديريت را ـ با عنايت به ريسکهای ذاتی موجود در سياست يک واحد کاری ـ مورد ارزيابی قرار دهد.

مديريت عالي بايد يقين حاصل کند که فعاليتهاي بانک توسط پرسنل شايسته‌اي انجام مي‌شود که از تجربهٔ لازم، قابليتهاي فني و دسترسي به منابع برخوردارند و آن دسته از پرسنل که مسئول نظارت و انطباق واحدها با خطمشي ريسک موسسه هستند داراي اختياراتي، مستقل از واحدهاي تحت نظارت خود مي‌باشند.

لازم است مدیریت اطمینان یابد که سیاست بانک در زمینهٔ مدیریت ریسک عملیاتی، بطور واضح به کلیه کارکنان در تمامی سطوح واحدهائی که با ریسکهای مهم عملیاتی سر و کار دارند، ابلاغ شده است.

مديريت ارشد بايد مطمئن شود پرسنلي که مسئوليت ادارهٔ ريسک عملياتي را بر عهده دارند، به شيوهٔ موثري با کارکناني که مسئول مديريت ريسکهاي اعتباري، بازار و ساير ريسکها هستند، مرتبط مي‌باشند درست همان‌گونه که با کارکناني که مسئول تامين خدمات از بيرون بانک هستند (نظير قراردادهاي خريد بيمه و واگذاري خدمات به ارائه‌دهندگان خارج از سازمان)، ارتباط دارند. قصور در انجام چنين امری می‌تواند به ايجاد وقفه يا دوباره‌کاری‌های مهم در برنامهٔ کلان مديريت ريسک يک بانک بيانجامد.

همچنين مديريت عالي بايد يقين نمايد که سياستهاي بانک در زمينهٔ جبران خدمات کارکنان، با ميزان تمايل بانک به ريسک همخواني دارد. سياستهاي جبران خدماتي که مشوق کارکنان خاطي است (به عنوان مثال با زير پا گذاشتن محدوديتها)، فرآيندهاي مديريت ريسک بانک را تضعيف مي‌نمايند.

1- Outsourcing

باید به کیفیت مستندسازي اقدامات کنترلي و فعالیتهاي مربوط به ادارة تراکنشها توجه خاصي مبذول داشت. بخصوص ضرورت دارد که سیاستها، فرآیندها و رویه‌های مرتبط با فناوریهای پیشرفته‌ای که مبادلهٔ حجم زیادی از تراکنشها را ممکن می‌سازند، بخوبی مستند شده و در میان کلیهٔ پرسنل ذیربط توزیع شوند.

مدیریت ریسک: شناسائي، ارزیابي، نظارت و کاهش ـ کنترل (ریسک)

اصل ۴: بانکها باید نسبت به شناسائي و ارزیابي آن دسته از ریسکهاي عملیاتي که جزء تفکیک‌ناپذیر کلیه فرآورده‌ها، فعالیتها، فرآیندها و سیستمهاي مهم به حساب مي‌آیند، اقدام کنند. نیز لازم است قبل از معرفی و سپردن تعهد درخصوص ارائه فرآورده‌ها، فعالیتها، فرآیندها و سیستمهای جدید، از وجود رویه‌های ارزیابی مکفی درخصوص ریسک عملیاتی نهفته در این اقلام، اطمینان حاصل نمایند.

براي توسعهٔ آتي سیستم کارآمدي از کنترل و نظارت بر ریسک عملیاتي، تعیین ماهیت ریسک فوق‌العاده مهم است. شناخت موثر این مقوله، هر دو دسته عوامل درونی (از قبیل ساختار بانک، ماهیت فعالیتها و کیفیت منابع انسانی آن، تغییرات سازمانی و نقل و انتقال کارکنان) و عوامل بیرونی (از قبیل تحولات در صنعت بانکداری و پیشرفتهای حاصله در زمینهٔ فناوری) را دربر می‌گیرد. عواملی که می‌توانند دستیابی به اهداف بانک را با مشکل مواجه سازند.

بانکها علاوه بر شناسائي ریسکهائي که از توان منفي زیادي برخوردارند، نیازمند ارزیابي میزان آسیب‌پذیري خود در قبال این قبیل ریسکها هستند. ارزیابی موثر ریسک این امکان را برای بانک فراهم می‌آورد که درک بهتری از وضعیت ریسک خود داشته و به موثرترین وجه، منابع مدیریت ریسک را مورد توجه قرار دهد.

از میان ابزارهاي مناسبي که بانکها به منظور شناسائی و ارزیابی ریسک عملیاتی مورد استفاده قرار می‌دهند می‌توان به موارد ذیل اشاره داشت:

ارزیابي وضعیت یا ریسک بانک: یک بانک عملیات و فعالیتهای خود را در مقابل فهرستی از نقاط بالقوه آسیب‌پذیر ناشی از ریسک عملیاتی، مورد ارزیابی قرار می‌دهد. این فرآیند ذاتاً بر انگیزاننده است و اغلب شامل تهیه فهرست و یا برگزاری کارگاههائی جهت شناسائی نقاط قوت و ضعف محیط ریسک عملیاتی می‌باشد. به عنوان مثال، اوراق ثبت امتیاز[1] ابزاری را برای تبدیل ارزیابی‌های کیفی به اندازه‌های کمی فراهم می‌آورند که جایگاهی نسبی از انواع مختلف وجوهی که در معرض ریسک عملیاتی قرار دارند، ارائه می‌دهد. ممکن است برخی امتیازات به ریسکهائی مربوط باشد که به یک حرفهٔ خاص اختصاص دارند درحالی که امتیازات دیگر به رده‌بندی ریسکهائی بپردازند که در زمینه‌های کاری گوناگون متداول هستند. ممکن است امتیازات در پی تعیین ماهیت ریسکها و یا اقدامات کنترلی برای کاهش آنها باشند. علاوه بر این، ممکن است بانکها از اوراق ثبت

1- Scorecards

امتیاز استفاده کنند تا بدین وسیله سرمایه اقتصادی را ـ برحسب عملکرد حوزه‌های کاری مختلف در اداره وکنترل جنبه‌های گوناگون ریسک عملیاتی ـ به‌آنها اختصاص دهند.

ترسیم ریسک: در این فرآیند، واحدهای کاری گوناگون، حوزه‌های سازمانی یا جریان امور، برحسب نوع ریسک تعیین می‌شوند. این اقدام می‌تواند نقاط ضعف را آشکار و به اولویت‌بندی اقدامات آتی مدیریت کمک نماید.

شاخصهاي ریسک: شاخصهای ریسک ارقام و یا اندازه‌هائی هستند که اغلب مالی بوده و می‌توانند راجع به وضعیت ریسک یک بانک شناختی را فراهم آورند. امکان بازنگری ادواری (از قبیل ماهیانه یا سالیانه) در این شاخصها وجود دارد تا بدین طریق بانکها را نسبت به تغییراتی که ممکن است حاکی از مباحث مربوط به ریسک باشد، آگاه نمود. ممکن است چنین شاخصهائي شامل تعداد معاملات ناموفق، نرخ نقل و انتقال کارکنان و فراواني[1] و یا میزان اهمیت[2] اشتباهات یا قصورات باشد.

سنجش: برخی بنگاهها با استفاده از روشهائی متنوع، شروع به کمی کردن مقدار وجوهی نموده‌اند که در معرض ریسک عملیاتی قرار دارند. به عنوان مثال، داده‌های مربوط به تجربهٔ تاریخی یک بانک درخصوص زیانهای وارده، می‌تواند اطلاعات ارزشمندی را جهت ارزیابی مقدار وجوهی از بانک که در معرض ریسک عملیاتی قرار دارند، فراهم آورده و به توسعهٔ سیاستی جهت تعدیل و کنترل این ریسک بیانجامد. یک روش کارآمد جهت استفادهٔ مناسب از این اطلاعات، استقرار چارچوبي براي تعقیب و ثبت منظم فراواني، شدت و سایر اطلاعات مربوط به تک تک زیانها است. همچنین برخی بنگاهها داده‌های مربوط به زیانهای حاصله از عوامل داخلی را با زیانهای ناشی از عوامل خارجی، تجزیه و تحلیل سناریو و ارزیابی ریسک ترکیب نموده‌اند.

اصل ۵: بانکها می‌بایست فرآیندی را اجرا نمایند تا به وسیلهٔ آن بر وضعیت ریسک عملیاتی و وجوه عمده‌ای که در معرض زیان قرار دارند، بطور منظم نظارت کنند. باید گزارش‌دهی منظمی از اطلاعات مرتبط، برای مدیریت ارشد و هیات مدیره وجود داشته باشد تا از مدیریت فعال ریسک عملیاتی حمایت کند.

براي ادارهٔ مناسب ریسک عملیاتي، وجود یک فرآیند کارآمد نظارتي ضرورت دارد. فعالیتهاي نظارتي منظم مي‌تواند از این مزیت برخوردار باشد که نواقص موجود در سیاستها، فرآیندها و رویه‌هاي مربوط به ادارهٔ ریسک عملیاتي را بسرعت کشف و اصلاح نماید. پیگیری و شناسائی سریع این قبیل نواقص می‌تواند به کاهش قابل ملاحظهٔ فراوانی و یا شدت بالقوهٔ یک زیان بیانجامد.

بانکها، علاوه بر زیرنظر داشتن پیشامدهاي مربوط به زیان عملیاتي، مي‌بایست به شناسائي شاخصهاي مناسبي مبادرت ورزند که از قبل، نسبت به افزایش ریسک زیانهاي آتي هشدار دهند. لازم است چنین شاخصهائی (که اغلب از آنها تحت عنوان شاخصهای کلیدی ریسک یا

1- Frequency =تعداد

2- Severity = شدت

شاخصهای هشداردهندهٔ قبلی یاد می‌شود) آینده‌نگر بوده و بتوانند منابع بالقوهٔ ریسک عملیاتی از قبیل رشد سریع، معرفی محصولات جدید، نقل و انتقال کارکنان، فسخ معاملات، از کار افتادن سیستم و غیره را منعکس نمایند. هنگامیکه نقاط حساس مستقیماً به این شاخص‌ها مرتبط شدند یک فرآیند نظارتي کارآمد مي‌تواند به شکلي شفاف، به شناسائي ريسکهاي کليدي مهم ياري رسانده و بانک را قادر سازد تا درخصوص اين قبيل ريسکها، عملکرد مناسبي از خود نشان دهد.

تعداد دفعات نظارت بايد مبتني بر نوع ريسکهاي موجود، فراواني آنها و ماهيت تغييرات در محيط عملياتي باشد. نظارت باید بخش تفکیک‌ناپذیری از فعالیتهای یک بانک را تشکیل دهد. نتایج این فعالیتهای نظارتی باید بطور منظم به مدیریت و هیات مدیره گزارش شود. ضمن آنکه ضرورت دارد این گزارش‌ها، با بررسیهای انجام شده توسط حوزه‌های حسابرسی داخلی و یا مدیریت ریسک تطبیق نماید. همچنین ممکن است در گزارش‌های تهیه شده توسط (یا برای) مراجع نظارتی، این نظارت اعلام شده و درصورت مناسبت، به همین شیوه و در قالب گزارش درون سازمانی به مدیریت ارشد و هیات مدیره ارائه شود.

مدیریت ارشد باید گزارش‌هاي منظمي از حوزه‌هاي ذيربط از قبيل واحدهاي کاري، عملکردهاي گروهي، واحد مديريت ريسک عملياتي و حسابرسي داخلي دريافت نمايد. لازم است گزارش‌های ریسک عملیاتی، داده‌های مالی، عملیاتی و اطلاعات مربوط به رعایت ضوابط و مقررات داخلی و نیز اطلاعات بازار خارجی دربارهٔ رویدادها و شرایط مرتبط با تصمیم‌گیری را دربرگیرد. باید گزارش‌ها در سطوح ذیربط مدیریت و بخشهائی از بانک که ممکن است بر روی زمینه‌های مورد نظر اثر بگذارند، توزیع شود. باید گزارشات به انعکاس کامل حوزه‌های دارای مشکل پرداخته و انجام اقدامات اصلاحی بموقع درخصوص مباحث حل نشده را ترغیب نمایند. به منظور حصول اطمینان از سودمندی و اعتبار گزارشات حسابرسی و ریسک، عموماً لازم است مدیریت «به هنگام بودن»[1] «صحت»[2] و «مرتبط بودن»[3] نظامهاي گزارش‌دهي و کنترلهاي داخلي را بطور منظم مورد بررسي قرار دهد. همچنین این امکان وجود دارد که مدیریت جهت ارزیابی سودمندی و اعتبار گزارش‌های داخلی، از گزارش‌های تهیه شده توسط منابع خارجی (حسابرسان، بازرسین) استفاده نماید. باید گزارش‌ها را از دید بهبود عملکرد فعلی مدیریت ریسک و همچنین توسعهٔ سیاستها، رویه‌ها و فعالیتهای جدید این مدیریت، مورد تجزیه و تحلیل قرار داد.

بطور کلي لازم است که هيات مديره اطلاعاتي را دريافت کند که سطح آن بقدر کفايت بالا بوده و آنها را قادر به درک وضعيت کلي ريسک عملياتي بانک و تمرکز بر روي استنتاجات مهم و استراتژيک کاري بنمايد.

اصل ۶: بانکها بايد داراي خط مشي‌ها، فرآيندها و رويه‌هائي جهت کنترل و يا کاهش ريسکهاي عمدة عملياتي بوده و بطور ادواري استراتژيهاي تحديد و کنترل ريسک خود را

1- Timeliness

2- Accuracy

3- Relevance

مورد بازنگري قرار دهند. آنها می‌بایست موقعیت ریسک عملیاتی خود را با استفاده از استراتژیهای مناسب و در پرتو وضع و میزان تمایل کلی خود نسبت به ریسک تنظیم نمایند.

فعالیتهاي کنترلي به این منظور طراحي شده‌اند که ریسکهاي عملیاتي شناخته شده از سوي بانکها را رهگیري نمایند. لازم است بانکها درخصوص کلیه ریسکهای عملیاتی عمده‌ای که شناسائی شده‌اند تصمیم بگیرند که آیا خواهان استفاده از رویه‌های مناسب برای کنترل و یا تعدیل ریسکها هستند و یااینکه قصد تحمل آنها را دارند. در مورد آن دسته از ریسکهائی که نمی‌توان کنترل نمود بانکها باید تصمیم بگیرند که آیا قصد پذیرش، کاهش سطح فعالیت کاری مربوط و یا عقب‌نشینی کامل از این فعالیت را دارند. باید رویه‌ها و فرآیندهای کنترلی استقرار یابند و بانکها دارای سیستم مناسبی باشند تا بدین وسیله از تطابق عملکردشان با مجموعهٔ مستندی از سیاستهای داخلی مربوط به نظام مدیریت ریسک، اطمینان حاصل نمایند. به عنوان مثال، مقدمات اولیه این سیستم مي‌تواند مشتمل بر موارد ذیل باشد:

انجام بازنگري در سطوح عالي در رابطه با پیشرفت بانک به سمت اهداف بیان شده

بازبیني عملکرد در انطباق با کنترلهاي مدیریت

تدوین سیاستها، فرآیندها و رویه‌هائي در رابطه با شیوهٔ بازنگري و حل و فصل موضوعاتي که همخواني ندارند.

نظامي از توافقات و اختیارات مستند به منظور حصول اطمینان از پاسخگوئي به سطح ذیصلاحي از مدیریت.

گرچه وجود چارچوبي از سیاستها و رویه‌هاي رسمي و مکتوب داراي اهمیت است لیکن تقویت آن توسط یک فرهنگ قدرتمند کنترلي که فعالیتهاي مناسب مدیریت ریسک را ارتقاء مي‌بخشد، ضروریست. هیات مدیره و مدیریت ارشد هر دو مسئول استقرار فرهنگي قدرتمند در زمینهٔ کنترل داخلي هستند. فرهنگي که در آن فعالیتهاي کنترلي بخش جدائي‌ناپذیري از فعالیتهاي عادي هر بانک را تشکیل مي‌دهند. چنین فعالیتهائی توان ارائه واکنشهای سریع به شرایط درحال تغییر و اجتناب از هزینه‌های غیرضروری را فراهم می‌آورند.

یک سیستم کارآمد کنترل داخلي مستلزم تفکیک مناسبي از وظایف بوده و اینکه واگذاري مسئولیتها به پرسنل، به تضاد منافع نیانجامد. واگذاري چنین وظایف متضادي به افراد یا به یک تیم، ممکن است به کتمان خسارات، اشتباهات یا اقدامات نامناسب از سوي آنان منجر شود. بنابراین باید زمینه‌های بالقوهٔ تضاد منافع را شناسائی و به حداقل رساند و آنها را مورد بررسی و نظارت مستقل و دقیق قرار داد.

بانکها علاوه بر تفکیک وظایف باید یقین پیدا نمایند که سایر فعالیتهای داخلی با کنترل ریسک عملیاتی تناسب دارند. موارد ذیل مثالهائی از این دست می‌باشند:

نظارت شدید بر پایبندي به محدودیتها یا چارچوبهاي تعیین شده ریسک.

۴- برای مطالعهٔ جزئیات بیشتر، به مقالهٔ «چارچوبی برای نظامهای کنترل داخلی در موسسات بانکی» منتشره از سوی کمیته نظارت بانکی بال (سپتامبر ۱۹۹۸) مراجعه نمائید.

حفظ موارد ايمني در دسترسي و استفاده از اسناد و دارائيهاي بانک.

حصول اطمينان از اينکه کارکنان از تخصص و آموزش کافي برخوردارند.

تعيين آن دسته از فرآورده‌ها يا زمينه‌هاي کاري که بنظر مي‌رسد بازده آنها با انتظارات معقول همخواني ندارد (به عنوان مثال زمانيکه يک فعاليت تجاری که فرض می‌شود ريسک و بازده اندکی داشته باشد، بازده زيادی بدنبال می‌آورد اين سوال مطرح می‌شود که آيا چنين بازدهی، نتيجهٔ تخطی از نظام کنترل داخلی است يا خير).

رسيدگي منظم به حسابها و معاملات و مطابقت آنها با يکديگر.

در سالهاي اخير، کوتاهي در اجراي چنين اقداماتي منجر به خسارات عملياتي مهمي براي برخي بانکها شده است.

در مواقعي که بانکها درگير فعاليتهاي جديدي مي‌شوند يا محصولات تازه‌اي را توليد مي‌نمايند (بخصوص زماني که اين قبيل فعاليتها يا محصولات با راهبردهاي فعاليت اصلي بانک سازگاري ندارد)، يا به بازارهائي وارد مي‌شوند که از آنها شناخت ندارند و يا به فعاليت در مناطقي مي‌پردازند که از نظر جغرافيائي، فاصلهٔ زيادي با دفتر مرکزي آنها دارد، ممکن است نقش ريسک عملياتي پررنگ‌تر شود. از اين گذشته، در اغلب اين موارد، موسسات مطمئن نيستند که زيربنای مديريت کنترل ريسک آنها بتواند همگام با رشد حاصله در اين قبيل فعاليتهای کاری، پيشرفت نمايد. در سالهای اخير، تعدادی از مهمترين و برجسته‌ترين زيانها در مواقعی اتفاق افتاده‌اند که يک يا تعدادی از اين شرايط وجود داشته است. بنابراين هنگام وجود چنين شرايطی، لازم است بانکها توجه ويژه‌ای به اقدامات کنترل داخلی بنمايند.

احتمال وقوع برخي از ريسکهاي عملياتي مهم کم است ليکن آنها از تاثيرات مالي بالقوه زيادي برخوردارند. از اين گذشته، تمام ريسکها را نمی‌توان کنترل نمود (به عنوان مثال بلايای طبيعی). به منظور کاهش مقدار منابعی که در معرض وقوع چنين رخدادهائی قرار دارند يا کاستن از تعداد (فراوانی)[1] و ميزان اثر (شدت)[2] آنها، می‌توان از برنامه‌ها يا ابزارهای کاهش ريسک استفاده نمود. به عنوان مثال، سياستهای بيمه، بخصوص آنهائی که از ويژگی پرداخت سريع برخوردار بوده و برای موارد خاص درنظر گرفته شده‌اند، می‌توانند ريسک خساراتی با «تعداد کم و اثر زياد» را به طرف مقابل منتقل کنند و اين امر می‌تواند نتيجهٔ رخدادهائی از قبيل دعاوی شخص ثالث باشد. دعاوئی که ناشی از اشتباهات و قصورات، خسارات مادی اوراق بهادار، اختلاس کارکنان و يا کلاهبرداری شخص ثالث، و بلايای طبيعی است.

با وجود اين، بانکها بايد به ابزارهاي کاهش ريسک به عنوان ابزارهائي مکمل ـ و نه جايگزين ـ براي کنترل دقيق ريسک عملياتي داخلي بنگرند. برخورداری از مکانيسم‌های مناسب جهت تشخيص و اصلاح سريع خطاهای موجه ريسک عملياتی می‌تواند منابع درمعرض ريسک را به شدت کاهش دهد. همچنين به اعمال يک بررسی دقيق نياز هست تا جائيکه ابزارهای کاهش

1- Frequency

2- Severity

ریسک از قبیل بیمه، حقیقتاً به کاهش ریسک انجامیده، یا آنرا به بخش یا حوزهٔ کاری دیگری منتقل نموده و یا حتی ریسک جدیدی ایجاد کند (به عنوان مثال ریسک قانونی یا طرف مقابل).

براي كاهش ريسک، سرمايه‌گذاري در فناوري مناسب پردازش اطلاعات و ايمني آن داراي اهميت است. گرچه ضرورت دارد که بانکها از این امر مطلع باشند که اتوماسیون زیاد می‌تواند خسارات مکرر و کم‌اثر را به خسارات کم تعداد و موثر تبدیل کند. خساراتی که ممکن است مربوط به زیان‌دهی یا اختلالات گسترده در خدماتی باشد که در اثر عوامل داخلی یا توسط عواملی که خارج از کنترل مستقیم بانک (به عنوان مثال رویدادهای خارجی) قرار دارند، بوجود آمده باشد. چنین مسائلی ممکن است مشکلاتی جدی برای بانکها ایجاد نموده و توانائی یک موسسه در انجام فعالیتهای اصلی خود را به خطر بیاندازد. همانطوریکه ذیلاً در اصل ۷ بحث خواهیم نمود، لازم است بانکها برنامه‌هائی را جهت کشف نقاط حادثه‌خیز و تداوم فعالیت تجاری ایجاد نمایند تا بدینوسیله این قبیل ریسکها را ردیابی کنند.

بانکها باید نسبت به برقراري خط مشي‌هائي براي ادارهٔ ريسکهائي که با فعاليتهاي واگذارشده به منابع خارجي در ارتباط هستند، اقدام نمایند. واگذاری کارها به خارج از سازمان می‌تواند از طریق انتقال فعالیتها به دیگرانی که از تخصص و توان بیشتری جهت ادارهٔ ریسکهای مربوط به فعالیتهای کاری تخصصی برخوردارند، موجب کاهش وضعیت ریسک موسسه شود. گرچه، استفاده یک بانک از اشخاص ثالث، رافع مسئولیت هیات مدیره و مدیریت در زمینهٔ حصول اطمینان از اینکه فعالیت شخص ثالث به شیوه‌ای مناسب و درست انجام شده و منطبق با قوانین حاکم است، نمی‌باشد. ترتیبات مربوط به واگذاری امور به منابع خارجی می‌بایست مبتنی بر قراردادهای صریح و یا موافقت‌نامه‌های سطح خدمتی باشد که اطمینان می‌دهد مسئولیتها بین ارائه‌کنندگان خارجی خدمات و بانک کارفرما به صورتی واضح تقسیم شده‌اند. افزون بر این، ضرورت دارد بانکها، سایر ریسکهائی را که مرتبط با واگذاری فعالیتها به منابع خارجی هستند ـ ازجمله وقفه در ارائهٔ خدمات ـ مدیریت نمایند.

لازم است بانکها ـ برحسب مقیاس و ماهیت فعالیتشان ـ تاثیر احتمالي هرگونه نقص بالقوه را در خدمات ارائه شده از سوي فروشندگان و اشخاص ثالث دیگر یا تامین‌کنندگان خدمات درون گروهي بر روي عمليات و مشتريان خود درک نمایند. این نواقص هم شامل نواقص عملیاتی و هم کاستی یا ضعف بالقوهٔ طرفهای خارجی در زمینه‌های کاری است. ضروری است هیات مدیره و مدیریت یقین نمایند که انتظارات و تعهدات هرطرف بطور واضح تعریف و درک شده، قابل اجرا هستند. میزان تعهدات طرف خارجی و توانائی مالی وی جهت جبران خسارات وارده به بانک در اثر خطاها، سهل‌انگاری‌ها و سایر نواقص عملیاتی را می‌بایست به عنوان بخشی از ارزیابی ریسک درنظر گرفت. بانکها باید نسبت به شناخت اولیه تامین‌کنندگان خدمات و نظارت بر فعالیتهای بعدی آنها، بخصوص تامین‌کنندگانی که فاقد تجربهٔ کار در محیط منضبط صنعت بانکداری هستند، اقدام نموده و این فرآیند را (شامل ارزیابیهای مجدد شناخت آنها) بطور منظم مورد بازنگری قرار دهند. ممکن است بانکها برای فعالیتهای مهم، به برنامه‌های اقتضائی نیاز داشته باشند. برنامه‌هائی که شامل دسترسی به طرفهای جایگزین خارجی و هزینه‌ها و منابع مورد نیاز برای تغییر آنها در یک زمان بسیار اندک می‌باشند.

در برخي موارد، امکان دارد که بانکها تصمیم به حفظ سطح خاصي از ريسک عملياتي نموده یا خود را در برابر آن ریسک بیمه نمایند. در چنین مواردی و زمانی که ریسک دارای

اهمیت است تصمیم به حفظ یا محافظت از خود در برابر آن، باید از شفافیت لازم در سازمان برخوردار بوده و با استراتژی عام حرفه‌ای بانک و میزان تمایلش به ریسک همخوانی داشته باشد.

اصل ۷: بانکها باید داراي برنامه‌هاي پیوسته کاري و اقتضائي مناسبي باشند تا درصورت بروز اختلالي جدي در کار، از توانائي خود نسبت به عملکرد مستمر و تحدید خسارات مطمئن باشند.

بنابه دلائلي که ممکن است خارج از کنترل بانک باشد، این امکان وجود دارد که وقوع پیشامدي جدي، به عدم توانائي یک بانک در ایفاي تمام یا بخشي از تعهدات کاري‌اش بیانجامد بخصوص در مواقعي که زیرساختهاي فیزیکي، ارتباطات از راه دور، یا فناوري اطلاعاتي بانک خسارت دیده یا غیرقابل دسترسي باشند. این امر به نوبهٔ خود مي‌تواند به بروز خسارات مالي قابل توجه براي بانک و نیز اختلالات گسترده‌تر در نظام مالي از طریق کانالهائي همچون نظام پرداختها منجر شود. این امکان مستلزم این است که بانکها برنامه‌هائي را براي کشف نقاط آسیب‌پذیر و تداوم فعالیت کاري طرح‌ریزي نمایند. برنامه‌هائی که با توجه به اندازه و پیچیدگی عملیات بانک، سناریوهای موجه و مختلفی را در رابطه با نقاط آسیب‌پذیر بانکها، تدوین می‌نمایند.

لازم است بانکها به شناسائي فرآیندهاي کاري مهم بپردازند. ازجمله، فرآیندهائي که وابسته به فروشندگان خارجي یا سایر اشخاص ثالثي هستند که از سرگیري فوري خدمات براي آنها، از اهمیت زیادي برخوردار است. درخصوص این قبیل فرآیندها، ضروری است که بانکها به تعیین مکانیسم‌های جایگزینی بپردازند که درصورت قطع اینگونه خدمات، نسبت به از سرگیری مجدد آن اقدام کنند. باید توجه ویژه‌ای به قابلیت بازیابی اسناد فیزیکی و الکترونیکی که برای ادامهٔ فعالیت کاری ضروری است، مبذول داشت. در جائیکه با بهره‌گیری از تسهیلات غیرحضوری[1] فایل پشتیبانی از این قبیل اسناد تهیه می‌شود یا در مواقعی که ضرورت دارد عملیات یک بانک به محل جدیدی منتقل شود باید دقت نمود که این مناطق دارای فاصلهٔ مناسبی از عملیات متاثر از آن باشند تا بدین‌وسیله ریسک عدم دسترسی هم‌زمان به هیچکدام از اسناد اولیه یا فایلهای پشتیبان و تسهیلات را به حداقل رسانید.

بانکها باید بطور ادواري به مرور برنامه‌هائي بپردازند که براي شناسائي نقاط آسیب‌پذیر و تداوم فعالیت خویش طراحي کرده‌اند تا بدین طریق از انطباق آنها با راهبردهاي کاري و عملیات جاري بانک مطمئن شوند. افزون بر این، لازم است که این برنامه‌ها را بطور ادواری مورد آزمون قرار داد تا یقین حاصل شود که درصورت وقوع یک پیشامد غیرمحتمل نظیر بروز اختلالی جدی در کار، بانک از توان اجرای برنامه‌های خود برخوردار است.

نقش ناظرین

اصل ۸: ناظرین باید از کلیه بانکها ـ صرفنظر از اندازه‌شان ـ بخواهند که جهت شناسائي، ارزیابي، نظارت و کنترل ـ کاهش ریسکهاي مهم عملیاتي و به عنوان بخشي از یک رویکرد کلي مربوط به مدیریت ریسک، داراي نظام کارآمد مناسبي باشند.

1- Off-site Facility

ناظرين بايد بانكها را ملزم نمايند كه به توسعة نظامهائي براي مديريت ريسک عملياتي بپردازند. نظامهائی که با رهنمودهای این نوشتار منطبق بوده و با اندازه، پیچیدگی و وضعیت ریسک آنها تناسب داشته باشند. تا آنجاکه ریسکهای عملیاتی، تهدیدی برای ایمنی و سلامت یک بانک بحساب می‌آیند، ناظرین وظیفه دارند که بانکها را به توسعه و استفاده از فنون بهتر در اداره آنها ترغیب نمایند.

اصل ۹: لازم است ناظرين ـ بطور مستقيم يا غيرمستقيم ـ به ارزيابي مستقل و منظم سياستها، رويه‌ها و فعاليتهاي مرتبط با ريسكهاي عملياتي بپردازند. بازرسين مي‌بايست مطمئن شوند كه مكانيزمهاي مناسب و توانمندي وجود دارند كه امكان وقوف آنها از تحولات بانكها را فراهم مي‌آورند.

مثال‌هائی از آنچه که ناظرین به وسیلهٔ یک ارزیابی مستقل ریسک عملیاتی می‌بایست مورد بررسی قرار دهند مشتمل بر موارد زیر است:

اثربخشي فرآيند مديريت ريسک بانک و محيط عام كنترلي نسبت به ريسک عملياتي

روشهاي بانک براي نظارت و گزارش‌دهي وضعيت ريسک عملياتي خود شامل اطلاعات مربوط به خسارات عملياتي و ساير شاخصهاي ريسک عملياتي بالقوه.

رويه‌هاي بانک براي حل بموقع و موثر پيشامدها و نقاط آسيب‌پذير مربوط به ريسک عملياتي.

فرآيند كنترلهاي داخلي، حسابرسي و بررسيهاي بانک براي حصول اطمينان از انسجام فرآيند كلي مديريت ريسک عملياتي.

اثربخشي تلاشهاي بانک همچون استفاده از بيمه جهت كاهش ريسک عملياتي.

كيفيت و جامعيت برنامه‌هاي بانک در زمينة تداوم امور و كشف نقاط حادثه‌خيز.

فرآيند بانک براي ارزيابي كلي كفايت سرمايه جهت پوشش ريسک عملياتي و در ارتباط با وضعيت ريسک آن و برحسب مورد با اهداف سرماية داخلي‌اش.

همچنين لازم است ناظرين در پي اطمينان از اين موضوع باشند كه در جائيكه بانكها بخشي از يک گروه مالي را تشكيل مي‌دهند، رويه‌هاي مناسبي برايحصول اطمينان از اينكه ريسک عملياتي در آن گروه، به شيوه‌اي مناسب و منسجم مديريت مي‌شود، وجود دارد. در اجرای این ارزیابی، ممکن است همکاری و مبادلهٔ اطلاعات با ناظرین دیگر و در انطباق با رویه‌های ایجاد شده، ضروری باشد. احتمال دارد برخی از ناظران، برای این قبیل فرآیندهای ارزیابی، استفاده از حسابرسان خارجی را مدنظر قرار دهند.

ممكن است نواقصي را كه در طي بررسي نظارتي شناسائي شده‌اند، به وسيلة مجموعه‌اي از اقدامات پي‌گيري نمود. ناظرين بايد باتوجه به شرايط خاص يک بانک و محيط عملياتی‌اش، از مناسب‌ترين ابزار استفاده نمايند. ممكن است ناظرين جهت دريافت اطلاعات جاری پيرامون ريسک عملياتی، مايل به استقرار مكانيزمهائی باشند كه ممكن است آنها را بطور مستقيم با بانكها و حسابرسان خارجی مرتبط نمايد (برای مثال، گزارش‌های مديريت داخلی بانک راجع به ريسک عملياتی می‌تواند بطور عادی در اختيار بازرسان قرار گيرد).

باعنايت به اين نكته كه فرآيندهاي مديريت جامع ريسک عملياتي هنوز هم در بسياري از بانكها مراحل رشد خود را مي‌پيمايد، بازرسين بايد با نظارت و ارزيابي پيشرفتهاي اخير و برنامه‌هاي مربوط به توسعه‌هاي آتي يک بانک، در ترغيب تلاشهاي جاري كه به منظور

توسعة داخلي صورت مي‌پذيرد، نقشي فعال بر عهده گيرند. پس از آن بانک می‌تواند این اقدامات را با فعالیتهای مشابه سایر بانکها مقایسه کند تا بدین‌وسیله بازخوری سودمند راجع به عملکرد خود به دست آورد. به علاوه، تا آنجا که دلائل معین این امکان را می‌دهند که علت ناکارآمدی تلاشهای انجام شده در زمینهٔ توسعه بررسی شوند می‌توان از این اطلاعات در قالب واژه‌های عام و برای کمک به فرآیند برنامه‌ریزی، استفاده نمود. همچنین، بازرسین باید تمرکز خود را بر روی میزان ادغام فرآیند مدیریت ریسک عملیاتی یک بانک در درون سازمان آن متمرکز کنند تا بدین‌وسیله از مدیریت موثر ریسک عملیاتی در زمینهٔ کاری آن بانک مطمئن شده، مسیرهای روشنی از ارتباطات و مسئولیت‌ها را فراهم آورده و ارزیابی فعال اقدامات فعلی خود و توجه به پیشرفتهای احتمالی در زمینهٔ‌کاهش ریسک را تشویق نمایند.

نقش افشاء

اصل ۱۰: لازم است بانکها با افشاء کافي و عام، اين امكان را براي مشاركت‌كنندگان در بازار فراهم آورند كه روش خود را در مورد مديريت ريسک عملياتي، مورد ارزيابي قرار دهند.

به اعتقاد کمیته، افشاء بموقع، مکرر و عام اطلاعات ذیربط از سوي بانکها مي‌تواند به پیشرفت نظم بازار و در نتیجه مدیریت موثرتر ریسک بیانجامد. مقدار افشاء می‌بایست متناسب با اندازه، وضع ریسک و پیچیدگی عملیات یک بانک باشد.

زمينة افشاء ريسک عملياتي هنوز بخوبي ايجاد نشده است. دليل اوليه اين امر اين است كه بانكها هنوز در مرحلة توسعه فنون ارزيابي ريسک عملياتي قرار دارند. هرچند، كميته معتقد است كه يک بانک بايد چارچوب مديريت ريسک عملياتی خود را به نحوی آشكار نمايد كه امكان تعيين اينكه «آيا يک بانک ريسک عملياتی خود را به شيوه‌ای موثر مورد شناسائی، ارزيابی، نظارت و كنترل ـ كاهش قرار می‌دهد يا خير»، برای سرمايه‌گذاران و طرفهای ذينفع فراهم شود.

مأخذ:

Sound Practices for the Management and Supervision of operational Risk, Basel Committee on Banking Supervision, February 2003.

«گروه مطالعاتی بانکی و اعتباری»

موضوع:

«اقدامات موثر براي مديريت و نظارت بر ريسک عملياتي»

اداره مطالعات و مقررات بانکی

عبدالمهدي ارجمندنژاد

مرداد – 1383

استفاده از مطالب این مجموعه با ذکر ماخذ بلامانع است.

شماره: مب/ ۹۶۹ روش پیشنهادی جهت محاسبه سود دوران فروش اقساطی (در حالت اقساط ماهیانه مساوی)

تاریخ : ۳۰/۶/۱۳۸۳

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی و غیردولتی (به جز بانک اقتصاد نوین)، موسسه اعتباری توسعه و شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید

با سلام؛

همان‌گونه که مستحضرند روش فعلی بانکها جهت محاسبه سود تسهیلات در عقود فروش اقساطی و اجاره به شرط تملیک و نیز نحوه تقسیط، براساس فرمول ذیل می‌باشد:

(۱ + تعداد اقساط) * نرخ سود * اصل تسهیلات / **تعداد اقساط در سال * ۲ * ۱۰۰**	=	**سود دوران فروش اقساطی**
سود دوران فروش اقساطی + اصل تسهیلات / **تعداد اقساط**	=	**مبلغ هر قسط**

نتایج حاصل از بررسی به عمل آمده حاکی از آن است که مکانیزم روش فوق به لحاظ محاسباتی از منطق قوی برخوردار نبوده و در عمل بانکها سود واقعی و مورد نظر خود را دریافت نمی‌نمایند که در این رابطه پیشنهاداتی نیز از سوی برخی بانکها جهت اصلاح روش فعلی به این مدیریت منعکس گردیده است.

ضمن ارسال روش پیشنهادی که شامل نحوه محاسبه سود کل، تسهیم هر قسط به اصل و سود و نیز مبلغ هر قسط می‌باشد، خواهشمند است مقرر فرمایند موضوع توسط کارشناسان ذی‌ربط آن بانک مورد بررسی قرار گرفته و اظهارنظر آن بانک در این زمینه حداکثر تا پایان آبان ماه سالجاری به این مدیریت اعلام گردد./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

روش پیشنهادی جهت محاسبه سود دوران فروش اقساطی (در حالت اقساط ماهیانه مساوی)، محاسبه مبلغ هر قسط و نیز تسهیم هر قسط به اصل و سود

مفروضات:

P : **اصل تسهیلات؛**

r: **نرخ سود سالیانه؛**

N : **تعداد اقساط (به ماه)؛**

کل قسط	قسط بابت اصل	قسط بابت سود	مانده تسهیلات	ماه
A	$A-P\frac{r}{12}$	$P\frac{r}{12}$	P	۱
A	$\left(1+\frac{r}{12}\right)\left(A-P\frac{r}{12}\right)$	$\left(1+\frac{r}{12}\right)\left(P\frac{r}{12}-A\right)+A$	$P\left(1+\frac{r}{12}\right)-A$	۲
A . . .	$\left(1+\frac{r}{12}\right)^{2}\left(A-P\frac{r}{12}\right)$ . . .	$\left(1+\frac{r}{12}\right)^{2}\left(P\frac{r}{12}-A\right)+A$ . . .	$P\left(1+\frac{r}{12}\right)-\frac{A}{\frac{r}{12}}\left[\left(1+\frac{r}{12}\right)^{2}-1\right]$ . . .	۳ . . .
A . . A	$\left(1+\frac{r}{12}\right)^{I-1}\left(A-P\frac{r}{12}\right)$ . . $\left(1+\frac{r}{12}\right)^{N-1}\left(A-P\frac{r}{12}\right)$	$\left(1+\frac{r}{12}\right)^{I-1}\left(P\frac{r}{12}-A\right)+A$ . . $\left(1+\frac{r}{12}\right)^{N-1}\left(P\frac{r}{12}-A\right)+A$	$P\left(1+\frac{r}{12}\right)^{I-1}-\frac{A}{\frac{r}{12}}\left[\left(1+\frac{r}{12}\right)^{I-1}-1\right]$. $P\left(1+\frac{r}{12}\right)^{N-1}-\frac{A}{\frac{r}{12}}\left[\left(1+\frac{r}{12}\right)^{N-1}-1\right]$	I . . N

A : مبلغ هر قسط؛

با فرض این که مشتری در پایان هر ماه مبلغ A ریال بابت هر قسط (شامل اصل و سود) پرداخت می‌نماید و سود مشتری در هر قسط نیز برابر مانده بابت اصل در ابتدای هر ماه ضربدر نرخ سود سالانه تقسیم بر دوازده می‌باشد، جدول ذیل را تشکیل می‌دهیم:

از آنجا که مجموع ارقام مندرج در ستون قسط بابت اصل تسهیلات بایستی مساوی با P گردد، خواهیم داشت:

$$P = \Sigma_{i=1}^{N}\left(1+\frac{r}{12}\right)^{i-1}\left(A-\frac{pr}{12}\right)=\left(A-\frac{\Pr}{12}\right)\frac{\left(1+\frac{r}{12}\right)^{N}-1}{\frac{r}{12}}$$

که با معلوم و مجهول کردن، A یا مبلغ هر قسط به صورت ذیل محاسبه می‌گردد:

$$A-\frac{pr}{12}=\frac{p\times\frac{r}{12}}{\left(1+\frac{r}{12}\right)^{N}-1}$$

$$A=\frac{pr}{12}\left(1+\frac{1}{\left(1+\frac{r}{12}\right)^{N}-1}\right)$$

$$A=\frac{\frac{pr}{12}\left(1+\frac{r}{12}\right)^{N}}{\left(1+\frac{r}{12}\right)^{N}-1}$$

بدیهی است که نحوه تسهیم هر قسط به اصل و سود نیز مطابق با جدول صفحه قبل می‌باشد.

شماره: مب/۱۰۰۳ درخصوص چگونگی پرداخت تسهیلات تکلیفی- تبصره‌ای توسط شعب بانکها در مناطق آزاد

تاریخ: ۴/۷/۱۳۸۳

بسمه تعالي

جهت اطلاع مدیران عامل کلیه بانکهای دولتی (به استثنای بانک صنعت و معدن) و شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید.

باتوجه به سوال برخی از بانکها درخصوص چگونگی پرداخت تسهیلات تکلیفی- تبصره‌ای توسط شعب بانکها در مناطق آزاد بدینوسیله بخشی از مصوبه سی و هشتمین جلسه کمیته سیاستگزاری و نظارت بر بانکهای مناطق آزاد مورخ ۱/٦/۱۳۸۳ به شرح زیر اعلام می‌گردد:

"شعب بانکهای دولتی مستقر در مناطق آزاد تجاری- صنعتی ج.ا.ا. می‌توانند به عنوان عامل بانک مادر در سرزمین اصلی و با استفاده از منابع متعلق به بانک مادر خدمات لازم را ارائه نمایند."

توجه خواهند داشت که نرخ سود این قبیل تسهیلات و سایر شرایط آن باید همانند موارد مشابه در سرزمین اصلی باشد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم حمید تهرانفر

۱۶-۱۶۱۵ ۳۸۱۶

شماره: مب/ ۱۱۰۱ اعلام ممنوعیت اعطای تسهیلات بابت خرید سهام به مشتریان

تاریخ : ۲۵/۷/۱۳۸۳

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای غیردولتی (به استثناء بانک اقتصادنوین) و موسسه اعتباری توسعه و شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید

با سلام؛

براساس اطلاعات دریافتی، اخیراً برخی از بانکها و موسسات اعتباری اقدام به اعطای تسهیلات بابت خرید سهام به مشتریان متقاضی نموده‌اند. از این رو به اطلاع می‌رساند پرداخت تسهیلات برای این موضوع به علل مختلف از جمله مغایرت با اصول حاکم بر قانون عملیات بانکی بدون‌ربا، ایجاد اختلال در بازار سرمایه از طریق افزایش کاذب قیمت سهام و ریسک بالایی که متوجه بانک یا موسسه اعتباری می‌سازد، مجاز نمی‌باشد.

لذا خواهشمند است دستور فرمایند ضمن توقف فعالیت در این زمینه، موضوع در اسرع وقت به کلیه واحدهای ذی‌ربط آن بانک / موسسه ابلاغ شود و بر حسن اجرای آن نظارت گردد./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/۱۱۴۶ اصلاح بخشنامه های شمارهٔ مب/۳۸۷ مورخ ۲۳/۳/۱۳۸۳ و مب/۵۵۵ مورخ ۱۸/۴/۱۳۸۳ درخصوص سهم بخشهای مختلف اقتصادی

تاریخ:۳۰/۷/۱۳۸۳

بسمه تعالي

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای تجاری ارسال گردید.

باسلام،

پیرو بخشنامه‌های شمارهٔ مب/۳۸۷ مورخ ۲۳/۳/۱۳۸۳ و مب/۵۵۵ مورخ ۱۸/۴/۱۳۸۳ بدینوسیله به استحضار می‌رساند براساس مصوبه مورخ ۱۵/۷/۱۳۸۳ کمیسیون اعتباری این بانک، سهم بخشهای مختلف اقتصادی از افزایش در ماندهٔ تسهیلات اعطایی آن بانک به بخش غیردولتی پس از کسر الزامات قانونی و تسهیلات از محل سپرده‌های قرض‌الحسنه برای رفع احتیاجات ضروری و اشتغال در سال ۱۳۸۳ بشرح ذیل اصلاح گردیده است:

بخش اقتصادی	درصد
کشاورزی	۵/۱۷
صنعت و معدن	۲۰
مسکن و ساختمان	۶/۱۳
صادرات	۴
بازرگانی داخلی، خدمات و متفرقه	۹/۱
مصارف آزاد (خارج از نسبتهای مربوط به بخشها)	۴۳
جمع	۱۰۰

خواهشمنداست دستور فرمایند مراتب فوق به کلیه مبادی ذیربط در آن بانک ابلاغ و برحسن اجرای آن نظارت کافی معمول گردد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/ ۱۲۳۸ ابلاغ دستورالعمل اجرایی تبصره ذیل مواد ۵۱ و ۵۸ آئین‌نامه فصل سوم قانون عملیات بانکی بدون ربا درخصوص اعطای تسهیلات به خریداران کالاهای مصرفی بادوام ساخت داخل کشور از محل انتقال مانده تسهیلات استفاده شده تولیدکنندگان

تاریخ : ۱۶/۸/۱۳۸۳

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، خصوصی و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

به موجب مصوبه یکهزار و سی و دومین جلسه مورخ ۲/۸/۱۳۸۳ شورای پول و اعتبار بدینوسیله "دستورالعمل اجرایی تبصره ذیل مواد ۵۱ و ۵۸ آئین‌نامه فصل سوم قانون عملیات بانکی بدون ربا" درخصوص اعطای تسهیلات به خریداران کالاهای مصرفی بادوام ساخت داخل کشور از محل انتقال مانده تسهیلات استفاده شده تولیدکنندگان، جهت استحضار ارسال می‌گردد.

خواهشمند است مقرر فرمایند مفاد دستورالعمل فوق‌الذکر جهت اجرا به کلیه واحدهای ذیربط ابلاغ گردد./ص

پیوست: دارد.

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

بسمه تعالي

دستورالعمل اجرائی تبصره ذیل مواد ۵۱ و ۵۸ آئین‌نامه فصل سوم

قانون عملیات بانکی بدون ربا

موضوع: اعطای تسهیلات به خریداران کالاهای مصرفی با دوام ساخت داخل کشور از محل انتقال مانده تسهیلات استفاده شده تولیدکنندگان موضوع تبصره ذیل بندهای (۱) و(۳) بخشنامه شماره مب/۱۰۴۰ مورخ ۶/۸/۱۳۸۱

به منظور تامین نیازهای مالی تولیدکنندگان و ایجاد رونق در بخشهای اقتصادی (بویژه صنعت) از طریق تامین مالی خریداران کالاهای مصرفی بادوام ساخت داخل، بانکها می‌توانند علاوه بر اعطای تسهیلات بصورت مستقیم به مصرف‌کنندگان این قبیل کالاها*، در چارچوب دستورالعمل زیر نسبت به اعطای تسهیلات از طریق انتقال مانده استفاده شده تولیدکنندگان نیز اقدام نمایند.

ماده (۱) کاربرد تسهیلات موضوع این آئین‌نامه در مورد کالاهای مصرفی با دوام ساخت داخل کشور است که براساس قوانین و مقررات موجود بانکها قادر به اعطای تسهیلات به منظور تامین مالی خرید آنها می‌باشند.**

ماده (۲) تسهیلات این آئین‌نامه از محل انتقال تمام یا قسمتی از مانده تسهیلات تولیدکنندگان به خریداران اینگونه کالاها قابل اجرا می‌باشد. بر این اساس بانکها مجاز می‌باشند سهم‌الشرکه بانک در مشارکت مدنی و تسهیلات پرداخت شده در قالب عقد سلف را درصورت تقاضای تولیدکنندگان کالاهای مصرفی با دوام ساخت داخل کشور به خریداران کالاهای یادشده منتقل نمایند.

تبصره: پس از انتقال تسهیلات به متقاضیان لازم است به میزان اصل تسهیلات جدید از مانده بدهی تولید کننده کسر گردد.

*** اعطای تسهیلات به صورت مستقیم جهت خرید کالاهای مصرفی بادوام ساخت داخل کشور براساس روشهای معمول در بانکها و در چارچوب مقررات موجود انجام می‌شود.**

**** موضوع بخشنامه شماره مب/۱۵۴۴ مورخ ۲۱/۱۰/۱۳۸۱ این بانک.**

ماده (۳) انتقال مذکور در ماده (۲) به خریداران، براساس قرارداد جدید و بر مبنای عقد فروش اقساطی و یا اجاره به شرط تملیک و در چارچوب مقررات جاری صورت می‌گیرد. نرخ تسهیلات اعطایی به خریداران معادل نرخ بخش بازرگانی و خدمات (برای بانکهای دولتی) می‌باشد.

ماده (۴) متقاضیان خرید از طریق تولیدکنندگان ذیربط به بانک مربوط معرفی می‌شوند و تولیدکنندگان موظف می‌باشند به نحوی این معرفی را انجام دهند که در زمان آماده شدن کالای مصرفی با دوام (حداکثر پایان قرارداد مشارکت مدنی و زمان تحویل کالا در عقد سلف)، امکان انتقال تسهیلات بدون تاخیر وجود داشته باشد.

ماده (۵) مدت بازپرداخت تسهیلات اعطایی براساس تشخیص بانک در مورد خودرو سواری حداکثر پنج سال و در سایر موارد حداکثر سه سال خواهدبود.

ماده (۶) سایر شرایط اعطای تسهیلات از قبیل وضعیت اعتباری خریدار، نوع وثیقه، نحوه بازپرداخت اقساط و غیره ... بعهده بانک عامل خواهدبود.

ماده (۷) تسهیلات ارزی بانکها مشمول این دستورالعمل نمی‌باشد.

دستورالعمل اجرایی تبصره ذیل مواد ۵۱ و ۵۸ آئین‌نامه فصل سوم قانون عملیات بانکی بدون ربا در ۷ ماده و یک تبصره در یکهزار و سی و دومین جلسه مورخ ۱۳۸۳/۸/۲ شورای پول و اعتبار به تصویب رسید.

شماره: مب/ ۱۲۴۰ درخصوص افزایش مبلغ اعطایی تسهیلات جعاله به منظور مرمت و بازسازی واحدهای دارای ارزش ملـی، فرهنگی و معماری

تاریخ : ۱۶/۸/۱۳۸۳

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای تجاری دولتی و بانک مسکن ارسال گردید

احتراماً؛

بدینوسیله بند سوم از مصوبات یکهزار و سی و دومین جلسه مورخ ۲/۸/۱۳۸۳ شورای محترم پول و اعتبار درخصوص افزایش مبلغ اعطایی تسهیلات جعاله به منظور مرمت و بازسازی واحدهای دارای ارزش ملـی، فرهنگی و معماری، به شرح ذیل به استحضار می‌رسد:

شورای پول و اعتبار با تقاضای وزارت مسکن و شهرسازی مبنی بر افزایش سقف فردی تسهیلات به میزان هفتاد میلیون ریال و افزایش سقف پنج ساله کلی تسهیلات تا میزان یکصد میلیارد ریال، از قرار هر سال بیست میلیارد ریال، موافقت نمود و مقرر داشت اعطای تسهیلات به روش قبلی و با نرخ حداقل بخش خدمات و بازرگانی در قالب عقد جعاله و با معرفی وزارت مسکن و شهرسازی توسط بانکهای عامل پرداخت شود.

خواهشمند است مقرر فرمایند مراتب جهت اجرا به کلیه واحدهای ذیربط آن بانک ابلاغ گردد.ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/۱۲۴۹ درخصوص تغییر ماده ۱۰ و تبصره ۱ دستورالعمل اجرایی مشارکت مدنی

تاریخ:۱۷/۸/۱۳۸۳

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکها (اعم ازدولتی و غیردولتی) و شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

باسلام،

بدینوسیله بند یکم مصوبه یکهزار و سی و دومین جلسه مورخ ۲/۸/۱۳۸۳ شورای پول و اعتبار درخصوص تغییر ماده ۱۰ و تبصره ۱ دستورالعمل اجرایی مشارکت مدنی را به شرح ذیل به استحضار می‌رساند:

"ماده ۱۰– مدت قرارداد مشارکت مدنی باتوجه به اقتضای فعالیت و موضوع قرارداد به تشخیص بانکها و موافقت شریک، در ابتدای قرارداد تعیین می‌گردد.

تبصره ۱– درصورت لزوم و وجود توجیهات کافی و درصورتیکه طرح در پایان مدت قرارداد به اتمام نرسیده باشد، قرارداد مشارکت مدنی، مشروط به تصویب هیات مدیره بانک ذیربط قابل تمدید است."

خواهشمنداست مقرر فرمایید مفاد مصوبه فوق‌الذکر جهت اجراء به کلیه واحدهای ذی‌ربط ابلاغ گردد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶–۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/۱۴۵۰ اصلاحاتی در دستورالعملهای اجرایی فروش اقساطی مسکن و اجاره به شرط تملیک

تاریخ:۱۴/۹/۱۳۸۳

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای دولتی و غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

باسلام،

بدینوسیله بند ۲ از مصوبه یکهزار و سی و چهارمین جلسه مورخ ۳۰/۸/۱۳۸۳ شورای محترم پول و اعتبار را که متضمن اصلاحاتی در دستورالعملهای اجرایی فروش اقساطی مسکن و اجاره به شرط تملیک می‌باشد، به شرح ذیل به استحضار می‌رساند:

"قید «نوساز دست اول» از تبصره ذیل ماده ۲ دستورالعمل اجرایی فروش اقساطی مسکن و بند ب ماده ۴ دستورالعمل اجرایی اجاره به شرط تملیک حذف گردد."

خواهشمنداست مقرر فرمایند مراتب به طریق مقتضی به کلیه شعب و واحدهای تابعه آن بانک جهت اجراء ابلاغ گردد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/۱۴۶۹ ارائه توضیحات تکمیلی درخصوص افزایش مبلغ اعطایی تسهیلات جعاله به منظور مرمت و بازسازی واحدهای دارای ارزش ملی، فرهنگی و معماری پیرو بخشنامه مب/۱۲۴۰ مورخ ۱۶/۸/۱۳۸۳

تاریخ:۱۵/۹/۱۳۸۳

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای تجاری دولتی ارسال گردید.

احتراماً،

پیرو بخشنامه مب/۱۲۴۰ مورخ ۱۶/۸/۱۳۸۳ موضوع ابلاغ مصوبه یکهزار و سی و دومین جلسه مورخ ۲/۸/۱۳۸۳ شورای محترم پول و اعتبار درخصوص افزایش مبلغ اعطایی تسهیلات جعاله به منظور مرمت و بازسازی واحدهای دارای ارزش ملی، فرهنگی و معماری به استحضار می‌رساند عبارت "اعطای تسهیلات به روش قبلی" در مصوبه فوق‌الذکر ناظر بر مدت بازپرداخت تسهیلات اعطایی می‌باشد که براساس مصوبات شورای محترم پول و اعتبار ۸ سال تعیین شده است./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/ ۱۷۳۳ درخواست تکمیل مشخصا توسط بانکها

تاریخ : ۲۶/۱۰/۱۳۸۳

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی و غیر دولتی، شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید

احتراماً؛ نظر به اهمیت بحث پولشویی در جهان امروز و ضرورت شناسایی دقیق کارگزاران بانکی مدتی است مراجع بانکی بین‌المللی نام و مشخصات بانکها و موسسات اعتباری مجاز ایرانی را از این مدیریت استعلام می‌نماید، از اینرو خواهشمند است دستور فرمایید نسبت به تکمیل اطلاعات ذیل به صورت فارسی و انگلیسی و ارسال آن به این اداره اقدام مقتضی معمول گردد.

توجه می‌فرمایید که مشخصات درخواستی در واقع مشخصاتی است که آن بانک / موسسه اعتباری خود را در جهان معرفی کرده است و یا تصمیم به معرفی دارد./ص

اسم دقیق بانک یا موسسه؛

اسامی اعضاء هیات مدیره؛

نام مدیرعامل؛

نام رئیس هیات مدیره؛

آدرس دقیق اداره مرکزی؛

تلفن تماس اداره مرکزی؛

فاکس اداره مرکزی؛

تلفن گویا در صورت موجود بودن؛

آدرس الکترونیکی بانک؛

Web Site اختصاصی در صورت وجود

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/ ۱۷۵۷ اصلاح بخشنامه نب/ ۷۴۸۵ مورخ ۱/۱۰/۱۳۷۵ درخصوص ابلاغ مصادیق تاسیسات و واحدهای مشمول تعریف قانون ایرانگردی و جهانگردی

تاریخ : ۲۸/۱۰/۱۳۸۳

«بسمه تعالي»

جهت استحضار کلیه مدیران عامل محترم بانکهای تجاری دولتی ، بانک کشاورزی، و شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید

با سلام؛

پیرو بخشنامه شماره نب/ ۷٤۸۵ مورخ ۱/۱۰/۱۳۷۵ درخصوص "ابلاغ مصادیق تاسیسات و واحدهای مشمول تعریف قانون ایرانگردی و جهانگردی"، به استحضار می‌رساند نظر به این که به موجب تبصره (۱) از ماده (۱) قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی و گردشگری مصوب ۲۳/۱۰/۱۳۸۲، کلیه وظایف و اختیارات وزیر و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در امور میراث فرهنگی و ایرانگردی و جهانگردی به رییس سازمان میراث فرهنگی و گردشگری منتقل گردیده است، لذا فراز پایانی بخشنامه مذکور در رابطه با مرجع صدور مجوزهای مربوط به تاسیسات ایرانگردی و جهانگردی به شرح ذیل اصلاح می‌گردد:

"بدیهی است هریک از موارد یاد شده زمانی به رسمیت شناخته می‌شوند که مجوز لازم قانونی را از سازمان میراث فرهنگی و گردشگری اخذ کرده باشند".

خواهشمند است مقرر فرمایند مراتب به طریق مقتضی به کلیه شعب و واحدهای تابعه آن بانک جهت اجراء ابلاغ گردد./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/۱۷۹۲: مدیریت ریسک تطبیق

تاریخ:۳/۱۱/۱۳۸۳

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک، موسسه اعتباری توسعه و سازمان حسابرسی ارسال گردید.

با احترام،

همانطور که مستحضرید تاکنون تلاشهای گوناگونی جهت بررسی موضوعات نظارت بانکی و تقویت رویه‌های مطمئن از سوی مراجع ذیربط بین‌المللی صورت گرفته است. بخشی از این تلاشها از سوی کمیته نظارت بانکی بال در بانک تسویه بین‌المللی و به منظور ضابطه‌مند نمودن مدیریت ریسک تطبیق توسط بانکها انجام شده است. ریسک تطبیق که به مفهوم ریسک ناشی از اعمال تحریمهای قانونی یا نظارتی است، زیانهای مالی و یا آسیبهای وارده بر اعتبار یک بانک را در پی دارد که به دلیل عدم رعایت یا ناتوانی در مطابقت با قوانین، مقررات، ضوابط نظارتی و استانداردهای مناسب اجرایی می‌باشد. این ریسک را می‌توان "ریسک درستی عملیات" نیز خواند. از این رو ریسک موصوف جزء محورهای اصلی در مدیریت ریسک است که باید مورد نظر مسئولان بانکها و موسسات اعتباری قرار گیرد.

در گزارشی که پیش رو دارید، مدیریت ریسک تطبیق به منزله فعالیت اصلی مدیریت ریسک در بانک تلقی شده و ایجاد واحدی مستقل از فعالیتهای بانکی در بانک، تحت عنوان واحد تطبیق، توصیه گردیده است. بدین منظور در گزارش حاضر پس از تعریف واحد تطبیق طی اصولی مسئولیتهای هیات مدیره، مدیران ارشد، نقشها و مسئولیتهای آنان و نیز کارکنان واحد تطبیق توضیح داده شده است.

امید است با مطالعه و بهره‌برداری لازم از این گزارش، از طریق اجرای موثر سیاستها و شیوه‌های نظارتی تطبیق و انجام اقدامات اصلاحی مناسب به هنگام شناسایی موارد نقض قوانین، ضوابط نظارتی، مقررات و استانداردها بتوان به حفظ اعتبار آن بانک و در نتیجه برآورده ساختن انتظارات مشتریان، بازارها و جامعه کمک نمود./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

«فهـــــــرســـت عناوین»

پیشگفتار

مقدمه

تعریف بخش تطبیق

مسئولیتهای هیات مدیرهتطبیق

اصل شماره ۱

مسئولیتهای مدیریت ارشد تطبیق

اصل شماره ۲

اصل شماره ۳

اصول حاکم بر کار بخش تطبیق

وضعیت

اصل شماره ۴

استقلال

اصل شماره ۵

نقش‌ها و مسئولیتها

اصل شماره ۶

کارکنان بخش تطبیق

اصل شماره ۷

اصل شماره ۸

مسائل برون مرزی

اصل شماره ۹

رابطه با حسابرس داخلی

اصل شماره ۱۰

تامین منابع از خارج

اصل شماره ۱۱

ماخذ

3/10/1383 علیزاده .ص

«بسمه تعالی»

اصــول نظارت تطبیقـــــی

پیشگفتار:

گزارش حاضر ترجمهٔ تلاشی است که کمیته نظارت بر بانکداری بانک تسویه بین‌المللی (بال) برای ضابطه‌مند نمودن مدیریت ریسک تطبیق، توسط بانکها، انجام داده است. هرچند در حال حاضر می‌بایست آن را پیش‌نویس اصول مورد توافق تلقی نمود، ولی از زمان انتشار این گزارش (اکتبر سال ۲۰۰۳) تا ژانویه ۲۰۰٤ (تاریخ نهایی اعلام شده برای دریافت نقطه‌نظرات) تاکنون متن جدیدتری که دلالت بر نهایی شدن آن (پس از جمع‌بندی نقطه‌نظرات و انجام تغییرات احتمالی) باشد در سایت بانک تسویهٔ بین‌المللی قرار نگرفته است. بنابراین، باتوجه به اهمیتی که عملکرد بانک از دیدگاه مطابقت آن با قوانین، مقررات و دستورالعمل‌ها دارد گزینش این متن برای ترجمه انجام شد.

ریسک تطبیق می‌تواند شهرت بانک را به مخاطره بیاندازد. از این رو، مدیریت **ریسک تطبیق به منزلهٔ فعالیت اصلی مدیریت ریسک در بانک** تلقی شده، و ایجاد **بخشی مستقل** از فعالیتهای بانکی در بانک، **تحت عنوان بخش تطبیق،** توصیه گردیده است. این نکته موضوعی است که می‌بایست **از جنبهٔ حاکمیت سهامی** کاملاً مورد توجه بانکها قرار گیرد.

در گزارش حاضر پس از تعریف بخش تطبیق، طی اصولی، مسئولیتهای هیات مدیره، مدیران ارشد، نقش‌ها و مسئولیتهای آن‌ها و نیز کارکنان بخش تطبیق توضیح داده شده است.

مقدمه:

کمیته نظارت بانکی بال (که اختصاراً کمیته خوانده می‌شود) به عنوان قسمتی از تلاشهای جاری خود برای بررسی موضوعات نظارت بانکی و تقویت رویه‌های مطمئن، گزارش حاضر را در مورد بخش تطبیق* در موسسات بانکی منتشر کرده است.

هدف بخش تطبیق، یاری رساندن به بانک، ***در زمینه مدیریت ریسک تطبیق*** می‌باشد، ***ریسکی که می‌تواند به مفهوم ریسک تحریمهای قانونی یا نظارتی، زیانهای مالی و یا آسیبهای وارده بر اعتبار یک بانک در نتیجه ناتوانی آن در مطابقت با قوانین، مقررات، ضوابط و استانداردهای مناسب اجرایی (مجموعاً «قوانین، مقررات و استانداردها») باشد***. گاهی اوقات نیز می‌توانریسک تطبیق را ریسک درستی عملیات بانکی** خواند، زیرا اعتبار بانک ارتباط نزدیکی با پای‌بندی آن به صحت عملیات بانکی و نیز انجام معاملات منصفانه دارد. ***ناظرین بانکی باید از اجرای موثر سیاستها و شیوه‌های نظارتی تطبیق و انجام اقدامات اصلاحی مناسب به هنگام شناسایی موارد نقض قوانین، مقررات و استانداردها رضایت خاطر حاصل نمایند.***

مطابقت با قوانین، مقررات و استانداردها، در مجموع، به حفظ شهرت بانک و در نتیجه بر آورده ساختن انتظارات از مشتریان، بازارها و جامعه کمک می‌کند. اگرچه مطابقت با قوانین، مقررات و استانداردها همواره مهم تلقی می‌شده، اما ***طی چند سال اخیر مدیریت ریسک تطبیق ضابطه‌مندتر شده و به صورت یک روش متمایز برای مدیریت ریسک درآمده است.***

سند حاضر به عنوان راهنمای اصلی بانکها تلقی می‌شود و نقطه نظرات ناظرین بانکی در زمینه کار تطبیق در موسسات بانکی را منعکس می‌نماید. اصول مطروحه در این سند، هرچند که باید در یک چارچوب قانونی و نظارتی خاص مورد استفاده قرار گیرند، از کاربردی کلی برخوردار می‌باشند، از نقطه نظر نحوه سازماندهی و مسئولیتهای بخش تطبیق تفاوتهای چشمگیری میان بانکها وجود دارد.***برخی از بانکها دارای یک بخش تطبیق متمرکز می‌باشند (یعنی تمام کارکنان تطبیق در یک بخش مستقر شده‌اند) در حالی که سایر بانکها یک بخش تطبیق غیر متمرکز را برگزیده‌اند (یعنی کارکنان بخش تطبیق زمینه‌های متفاوتی دارند)***. بسیاری از بانکها گروهی کارشناس تطبیق را در اختیار

---

*- در این سند، اصطلاح «بخش» **(Function)** اشاره به کارکنان مسئول انجام اقـدامات و مسـئولیتهای خاص دارد. این اصطلاح قرار نیست بر هیچ گونه ساختار سازمانی خاصی دلالت کند.

** Integrity risk.

دارند و در برخی از بانکها ممکن است نقش مشورتی جداگانه‌ای برای بخش حقوقی در نظر گرفته شده‌باشد. تفاوتهایی هم در حوزه‌های قضایی* وجود دارد. مثلاً در بعضی از حوزه‌ها، بخش تطبیق مسئولیتهای قانونی خاصی را بر عهده دارد در حالی که سایرین چنین مسئولیتهایی ندارند.

کمیته نظارت بانکی بال اذعان دارد که روش خاص انتخابی از سوی بانکهای هریک از کشورها به عوامل متعددی بستگی دارد، از جمله اندازه، پیچیدگی، ماهیت و دامنه‌جغرافیایی فعالیتهای آنان، معذالک، صرفنظر از چگونگی سازماندهی بخش تطبیق در یک بانک، دو اصل کلیدی را باید در نظر داشت: نخست آن که نقش و مسئولیتهای بخش تطبیق باید به روشنی توضیح داده شوند و دوم آن که بخش تطبیق باید مستقل از فعالیتهای حرفه‌ای بانک باشد.

زمانی که فرهنگ حاکم بر بانک، در تمامی سطوح آن، بر حد بالایی از استانداردهای اخلاقی تاکید دارد مدیریت ریسک تطبیق از اثربخشی بیشتری برخوردار می‌گردد. *هیات مدیره و مدیران ارشد باید فرهنگ سازمانی را ترویج نمایند که از نقطه‌نظر تطبیق با قوانین، مقررات و استانداردها، به هنگام انجام امور بانکی، هم در عمل و هم گفتار انتظارات تمامی کارکنان (از جمله مدیران ارشد) را برآورده سازند. بخش تطبیقی که در یک بانک براساس اصول مطروحه در این سند سازماندهی شده باشد از این رو که به حاکمیت سهامی اثر بخش کمک می‌نماید،می‌بایست برای ایجاد یک فرهنگ اصیل تطبیق مبتنی بر استانداردهای اخلاقی مورد حمایت قرار گیرد.*

سند حاضر می‌بایست همراه با چند مقاله مربوطه دیگر کمیته، با عناوین زیر، مورد مطالعه قرار گیرد:

چارچوب سیستمهای کنترل داخلی در موسسات بانکی (سپتامبر ۱۹۹۸)؛

تقویت حاکمیت سهامی در موسسات بانکی (سپتامبر ۱۹۹۹)؛

حسابرسی داخلی در بانکها و رابطه بازرسان و حسابرسان (اوت ۲۰۰۱)؛

دقت نظر و نکته‌سنجی بانکها برای انتخاب مشتریان* (اکتبر ۲۰۰۱)؛

رویه‌های موثر برای نظارت بر ریسک عملیاتی (فوریه ۲۰۰۳)؛

اصول مطرح شده در این سند ساختار مدیریتی را مفروض می‌دارد که از یک هیات مدیره و مدیریت ارشد تشکیل شده است. چارچوب قانونی و مقرراتی در میان کشورها و موسسات، به دلیل کارکردهای متفاوت هیات مدیره و مدیران ارشد دارای اختلافاتی است. *بنابراین، اصول*

*** - Jurisdiction.**

***Customer Due Diligence for Banks.**

مطروحه در این سند می‌باید به طور جداگانه و مطابق با ساختار حاکمیت سهامی هر کشور و هر موسسه به کار گرفته شود*.

سند حاضر، در ابتدا، تعریفی از «بخش تطبیق» ارائه می‌کند، سپس مسئولیتهای هیات مدیره و مدیران ارشد را برای کار تطبیق مورد بررسی قرار می‌دهد و در ادامه بخش «اصول حاکم بر بخش تطبیق» آورده می‌شود که به بحث پیرامون سازمان و ساختار بخش تطبیق در یک بانک، نقش و مسئولیتهای آن و سایر موارد مربوطه می‌پردازد.

اصول مطروحه در این سند در مورد بانکها، گروههای بانکی و شرکتهای هولدینگی که شرکتهای تابعهٔ آنها عمدتاً بانکها هستند، کاربرد دارد.

تعریف بخش تطبیق:

بخش تطبیق یک بانک را می‌توان به شرح زیر تعریف کرد:

«بخش مستقلی است که ریسک تطبیق بانک را شناسایی، ارزیابی و کنترل کرده و در مورد آنها به ارائه مشاوره و گزارش می‌پردازد. این ریسک، خطر تحریمهای قانونی و نظارتی، زیانهای مالی و از دست دادن شهرت یک بانک، در نتیجه ناموفق بودن آن در مطابقت با قوانین، مقررات، ضوابط و استانداردهای اجرایی (در مجموع قوانین، مقررات و استانداردها) است.

قوانین، مقررات و استانداردهای اجرایی، اساساً مربوط به فعالیتهای حرفه‌ای بانک هستند. این گروه شامل قوانینی است که در رابطه با جلوگیری از جرائم پولشویی و تامین مالی تروریستی، هدایت امور تجاری (شامل مواردی مانند پیشگیری یا کاهش تضاد منافع)، حفاظت اطلاعات و مسائل خصوصی و اعتباری مصرف‌کننده (چنانچه بانک درگیر کار اعتبار مصرف کننده باشد) مطرح می‌باشند. این قوانین و مقررات بسته به شیوه اتخاذ شده از سوی مقام نظارتی یا خود بانک ممکن است از اقدامات معمول تجاری بانک تا حدی فراتر رفته، به حوزه‌هایی نظیر قانون اشتغال و مالیات هم تسری یابند.

---

*- در برخی از کشورها، به منظور کسب اطمینان از انجام بهینه وظایف نظارتی، هیات مدیره، ***وظیفه اصلی*** اگر نگوییم ***انحصاری*** – ***نظارت بر بخش اجرایی*** (مدیریت ارشد، مدیرکل) را بر عهده دارد. بدین منظور، در بعضی از موارد این هیات به عنوان***هیات نظارت*** هم خوانده می‌شود که به معنای آن است که هیچ‌گونه وظیفه اجرایی ندارد. در سایر کشورها، بر عکس، هیات مدیره، از قابلیت‌های بیشتری برخوردار است و براساس آن چارچوبی کلی برای مدیران بانک وضع می‌کند. ***به دلیل همین تفاوتها، در این سند قید عناوین هیات مدیره و مدیران ارشد نه برای شناسایی ساختارهای قانونی بلکه برای تشخیص دو بخش تصمیم‌گیرنده در یک بانک مورد استفاده قرار می‌گیرد.***

قوانین، مقررات و استانداردهای قابل اجرا احتمالاً از منابع متعددی از جمله قوانین، مقررات و استانداردهای اولیه صادره از سوی ناظران، عرف بازار، دستورالعمل‌های اتحادیه‌های صنعت (بانکداری) و آئین‌نامه‌های داخلی قابل استفاده برای کارکنان بانک اخذ می‌شوند. این قوانین احتمالاً محدوده‌ای فراتر از آنچه که قانوناً الزامی است و سطح گسترده‌تری از هنجارهای درستی و امانت و انجام معاملات عادلانه را در بر می‌گیرند.

مسئولیتهای هیات مدیره تطبیق:

اصل شماره ۱–هیات مدیره بانک مسئولیت نظارت بر ریسک تطبیق* مدیران بانک را بر عهده دارد. هیات مدیره باید سیاست تطبیق بانک را که شامل یک مجوز یا سند رسمی دیگری دال بر ایجاد یک بخش تطبیق دائمی است، مورد تایید قرار دهد. حداقل سالی یکبار، هیات مدیره یا کمیته‌ای از سوی هیات مدیره باید سیاست تطبیق و نحوه اجرای مستمر آن را مورد بررسی قرار دهد تا میزان موثر بودن مدیریت ریسک تطبیق بانک را ارزیابی کند.

سیاست تطبیق بانک موثر نخواهد بود مگر آن که هیات مدیره به طور کامل نسبت به ترویج ارزشهای صداقت و درستی در کل سازمان متعهد باشد. **تطبیق با قوانین، مقررات و استانداردهای اجرایی می‌باید به صورت ابزارهایی ضروری برای رسیدن به این هدف مورد توجه قرار گیرد. هیات مدیره موظف به کسب اطمینان از وجود یک سیاست مناسب جهت مدیریت ریسک تطبیق بانک می‌باشد و باید بر اجرای صحیح سیاست نظارت داشته باشد که این امر شامل حصول اطمینان نسبت به اجرای موثر و سریع موضوعات تطبیق است.**

مسئولیتهای مدیریت ارشد تطبیق:

اصل شماره ۲–مدیران ارشد بانک مسئول تدوین سیاست تطبیق، اطمینان از اجرای آن و گزارش نحوه اجرای آن به هیات مدیره می‌باشند، آنان، هم‌چنین مسئول ارزیابی مستمر مناسب بودن سیاست تطبیق هستند.

سیاست بانک در زمینه تطبیق می‌بایست مکتوبباشد **و موارد اصلی ریسک تطبیق را که بانک با آن مواجه است شناسایی کرده و نحوه برخورد بانک برای کنترل آنها را توضیح دهد.** ***سیاست مذکور باید مشتمل بر اصول اولیه لازم‌الرعایه از سوی تمامی کارکنان عضو (و از جمله مدیران ارشد) باشد و به اقتضای شرایط چارچوبی منسجم را برای اجرا، حاوی راهنمای تفصیلی و مشروح برای کارکنان در برگیرد.*** **وضوح و شفافیت کار را می‌توان از طریق تمایز قایل شدن بین استانداردهای کلی که**

---

* Compliance Risk.

برای تمامی کارکنان لازم الاجراست و قوانینی که صرفاً برای گروه خاصی از کارکنان قابل اجرا است، افزایش داد.

وظیفه مدیران ارشد این است که از اجرا و رعایت سیاست تطبیق اطمینان کسب کنند و به هنگام شناسایی موارد نقض سیاست تطبیق، اقدامات اصلاحی و انضباطی مناسب انجام دهند.

مدیران ارشد باید:

حداقل سالی یکبار، به منظور کسب اطمینان از مناسب بودن سیاست فعلی تطبیق، سیاست مذکور و نحوه اجرای مستمر آن را مورد بازنگری قرار دهند.

حداقل سالی یکبار، گزارشی در مورد موضوعات مربوط به سیاست تطبیق و نحوه اجرای آن که شامل توصیه‌های آنها در مورد تغییرات لازم در سیاست می‌باشد به هیات مدیره یا کمیته‌ای از هیات ارائه دهند، این گزارشها می‌باید به اعضای هیات مدیره، برای انجام قضاوتی آگاهانه در زمینه موثر بودن مدیریت ریسک تطبیق بانک کمک کند، و

در اسرع وقت گزارشی درباره هرگونه موارد مهم نقض قوانین، مقررات و استانداردها به هیات مدیره یا کمیته‌ای از هیات ارائه نماید.

اصل شماره ۳–مدیران ارشد بانک، به عنوان بخشی از سیاست تطبیق، مسئولیت ایجاد یک بخش تطبیق موثر و دایم در بانک را بر عهده دارند.

مدیران ارشد بانک باید برای کسب اطمینان از این که بانک می‌تواند به بخش تطبیق موثر و دایمی که از منابع کافی نیز برخوردار است، اتکا کنند، اقدامات لازم را انجام دهند.

اصول حاکم بر بخش تطبیق:

وضعیت:

اصل شماره ۴–بخش تطبیق در بانک می‌باید دارای یک وضعیت حقوقی رسمی باشد. این امر از طریق یک مجوز یا سند رسمی دیگری که مورد تایید هیات مدیره بوده و جایگاه، اقتدار* و استقلال بخش را تعیین می‌کند، به نحو احسن قابل انجام است.

در این مجوز یا هرگونه سند رسمی دیگر باید موارد زیر لحاظ گردد:

*** - authority.**

معیارهایی برای کسب اطمینان از استقلال بخش تطبیق از سایر فعالیتهای حرفه‌ای بانک؛

نقش و مسئولیتهای آن؛

رابطه آن با سایر بخشها یا واحدهای درون بانک؛

حق دسترسی به اطلاعات لازم جهت اجرای مسئولیتها؛

حق انجام تحقیقات در خصوص موارد احتمالی نقض سیاست تطبیق و در صورت لزوم، انتصاب وکیل یا مشاور حقوقی خارج از بانک برای انجام این کار؛

ضرورت گزارش‌دهی رسمی به مدیران ارشد و هیات مدیره؛

حق دسترسی و تماس مستقیم با هیات مدیره یا کمیته‌ای از این هیات؛

مجوز تطبیق یا هر سند رسمی دیگر باید به تمامی کارکنان بانک ابلاغ شود.

استقلال

اصل شماره ۵–بخش تطبیق بانک باید از فعالیتهای حرفه‌ای بانک مستقل باشد.

بخش تطبیق باید به طور مستقل در کل ادارات بانک که در آنها ریسک تطبیق وجود دارد قادر به انجام مسئولیتهای خود باشد، این بخش باید در مورد هرگونه بی‌نظمی یا تخطیهای احتمالی از قوانین، که با انجام تحقیقات مشخص می‌شود، بدون ترس از کیفر و انتقام یا مغضوب شدن از سوی مدیران یا دیگر کارکنان، در ارائه گزارش به مدیران ارشد و هیات مدیره یا کمیته‌ای از هیات مدیره آزاد باشد.

بخش تطبیق باید برای انجام وظایف خود، مستقلاً حق برقراری ارتباط با هریک از کارکنان عضو و دسترسی به سوابق یا فایلهای لازم را داشته باشد.

استقلال بخش تطبیق، مستلزم آن است که این بخش برای اجرای موثر وظایف خود منابع کافی را در اختیار داشته باشد. **بودجه و جدول پاداش‌ها برای کارکنان بخش تطبیق، باید با اهداف بخش تطبیق هماهنگ بوده، در نتیجه نباید به عملکرد مالی فعالیتهای حرفه‌ای مختلف بانک وابستگی داشته باشد.**

بخش تطبیق در هر بانک ممکن است متمرکز یا غیر متمرکز باشد. در هر دو حالت، می‌باید یک سرپرست تطبیق وجود داشته باشد که مسئولیت اداره فعالیتهای روزانه بخش تطبیق را بر عهده داشته و تمامی کارکنان بخش تطبیق گزارش کار خود را به وی ارائه دهند. **در یک بخش تطبیق غیر متمرکز استقلال کارکنان بخش تطبیق در صورتی که گزارش خود را به جای ارائه به سرپرست بخش تطبیق، به مدیریت حوزه کاری خود ارائه دهند، تضعیف و خدشه‌دار خواهد شد.**

سرپرست بخش تطبیق **ممکن است یکی از مدیران ارشد و یا فردی غیر از او باشد.** ***چنانچه این شخص از مدیران ارشد باشد، دیگر نباید مسئولیت مستقیمی در راستای وظایف حرفه‌ای اصلی بانک داشته باشد*** **و در صورتی که از مدیران ارشد نباشد باید برای گزارش‌دهی ارتباط مستقیمی با مدیران ارشدی داشته باشد که وظایف اصلی حرفه‌ای را در بانک بر عهده ندارند. ضمناً باید حق ارائه مستقیم گزارشها به هیات مدیره یا کمیته‌ای از هیات را داشته باشد.**

در بانکهای کوچکتر، ممکن است کارکنان بخش تطبیق، فعالیتهایی در زمینه‌هایی غیر از تطبیق هم انجام دهند، مشروط بر این که این وظایف هیچ تعارضی با مسئولیتهای آنها در بخش تطبیق نداشته باشد. برای مثال، کارکنان بخش تطبیق نباید هیچ‌گونه مسئولیت درآمدزایی نظیر تجارت، بازاریابی یا ارائه مشاوره به مشتریان داشته باشند.

نقش و مسئولیتها:

اصل شماره ۶–نقش بخش تطبیق بانک باید این باشد که ریسکهای تطبیق فرا روی بانک را مورد شناسایی، ارزیابی و بررسی دقیق قرار داده و در مورد این ریسکها به مدیران ارشد و هیات مدیره توصیه و گزارش نماید.

مسئولیتهای بخش تطبیق، اگر نگوییم همه، عمدتاً باید شامل موارد زیر باشد و هرگونه مسئولیتی که توسط بخش تطبیق اجرا نمی‌گردد باید از سوی بخش مستقل دیگری به اجرا درآید.

بر اساس اقدامات پیشگیرانه*، شناسایی و ارزیابی ریسکهای تطبیق مربوط به فعالیتهای حرفه‌ای بانک، از جمله فعالیتهایی مربوط به گسترش محصولات و رویه‌های کاری،پیشنهادانجام فعالیت یا برقراری روابط با مشتری جدید یا ایجاد تغییرات اساسی در ماهیت چنین روابطی.

---

*– در برخی از بانکها، سرپرست بخش تطبیق به عنوان «کارشناس تطبیق» خوانده می‌شود، در حالی که در برخی دیگر اصطلاح «کارشناس تطبیق» به هریک از کارکنانی که وظایف تطبیق را انجام می‌دهند، اطلاق می‌گردد. به منظور پیشگیری از بروز اشتباه به دلیل این وجه تمایز ، در سند حاضر از اصطلاح «سرپرست بخش تطبیق» استفاده شده است.

*** Proactive**

ارائه مشاوره به مدیران **در مورد قوانین، مقررات و استانداردهای اجرایی از جمله به روز نگه‌داشتن آنها در مورد تحولات قوانین، مقررات و استانداردهای اجرایی و ارائه مشاوره‌های مربوطه به مدیریت.**

ارائه رهنمودهای کتبی به کارکنان **در مورد نحوه اجرای صحیح قوانین، مقرارت و استانداردها با استفاده از سیاستها و رویه‌ها و سایر اسناد نظیر دستورالعمل تطبیق، ضوابط داخلی و دستورالعمل‌ها.**

ارزیابی مناسب بودن شیوه‌های اجرایی داخلی و دستورالعمل‌ها، بلافاصله پس از شناسایی نواقص در سیاستها و شیوه‌های اجرایی، و در صورت نیاز، ارائه راهکار برای انجام اصلاحات.

بررسی و کنترل دقیق روند تطبیق با سیاست مربوطه آن از طریق ارزیابی و آزمون منظم و جامع ریسک تطبیق، و ارائه منظم گزارش درباره موضوعات تطبیق به مدیران ارشد، و در صورت لزوم به هیات مدیره یا کمیته‌ای از هیات مدیره. **گزارشها باید درباره ارزیابی و آزمون ریسک تطبیق در خلال دوران گزارش‌دهی، و هرگونه نقض قوانین و یا نقایص شناخته شده و اقدامات اصلاحی انجام شده، و نیز مشتمل بر اطلاعاتی در مورد کلاسهای آموزش تطبیق ارائه شده به کارکنان بخش تطبیق و سایر کارکنان بانک باشد.**

انجام هرگونه مسئولیت قانونی خاص (مثلاً ایفای نقش کارشناس پولشویی).

آموزش کارکنان در رابطه با تطبیق با قوانین، مقررات و استانداردهای اجرایی، و ایفای نقش به عنوان مرجعی در بانک برای پاسخگویی به سئوالات کارکنان در مورد تطبیق.

برقراری ارتباط با سازمانهای خارجی ذیربط، از جمله ناظرین، تدوین‌کنندگان استانداردها و مشاورین قانونی خارجی.

همانطور که در بالا ذکر شد، تمامی مسئولیتهای فوق لزوماً به وسیله بخش تطبیق انجام نمی‌شود. به طول مثال، در برخی از بانکها، بخشهای حقوقی و تطبیق از هم مجزا هستند، بخش حقوقی، مسئول ارائه مشاوره به مدیریت در مورد قوانین، مقررات و استانداردهای اجرایی و تهیه راهنما برای کارکنان می‌باشد، در حالی که بخش تطبیق مسئول کنترل و بررسی تطبیق با سیاستها و رویه‌های قانونی و ارائه گزارش به مدیریت است. ***در صورت تداخل وظایف، نحوه اختصاص مسئولیتها به هر بخش باید کاملاً روشن باشد*** **و به هنگام ضرورت ، باید ساز و کارهایی رسمی برای همکاری میان هر بخش و تبادل اطلاعات مربوطه بوجود آید.** ***نتایج آزمونهایی که به وسیله بخش تطبیق انجام نمی‌شوند، (مثل حسابرسی داخلی و یا خود ارزیابی کنترل مدیریت) اما نقض تطبیق خاصی را شناسایی می‌کند، می‌باید سریعاً به سرپرست بخش تطبیق گزارش داده شود.***

مسئولیتهای بخش تطبیق نظیر اجرا و بازنگری سیاستها و شیوه‌های خاص، آزمون تطبیق و آموزش کارکنان در مورد موضوعات تطبیق که حاصل فعالیتهای برنامه‌ریزی شده است ، می‌باید تحت یک برنامه خاص به اجرا درآید.

کارکنان بخش تطبیق:

اصل شماره ۷–*سرپرست بخش تطبیق مسئولیت اداره فعالیتهای روزانه بخش تطبیق، مطابق با اصول مقرر شده در این سند را بر عهده دارد.*

اجرای این اصل مستلزم اعمال نظارت مناسب از سوی سرپرست بخش تطبیق بر فعالیتهای کارکنان بخش تطبیق می‌باشد.

ناظربانک می‌باید به هنگام کناره‌گیری سرپرست بخش تطبیق از سمت خود، مطلع گردد.

اصل شماره ۸–*کارکنانی که مسئولیت تطبیق را بر عهده دارند باید دارای صلاحیت، تجربه و قابلیتهای حرفه‌ای و شخصی لازم برای اجرای موثر وظایفشان باشند.*

قابلیتهای حرفه‌ای مناسب مستلزم درک صحیح از قوانین، مقررات و استانداردهای اجرایی و تاثیر عملی آنها بر عملیات بانکی می‌باشد. مهارتهای حرفه‌ای کارکنان بخش تطبیق، خصوصاً با در نظر گرفتن اصل به هنگام ماندن و همگامی با تحولات قوانین، مقررات و استانداردهای اجرایی، باید به کمک آموزشها و تعلیمات منظم و نظام‌مند حفظ شود.

قابلیتهای شخصی مناسب (همانند اکثریت دیگر کارکنان بانک) شامل درستی و صداقت، یک ذهن کنجکاو و پرسشگر، بی‌طرفی و استقلال رای هنگام قضاوت، مهارت در برقراری خوب ارتباط، بصیرت و حضور ذهن و هم‌چنین توانایی مناظره مستدل با سایر همکاران، درباره مباحث مورد مناقشه در موضوعات تطبیق.

مسائل برون‌مرزی:

اصل شماره ۹–*فعالیتهایی که بخش تطبیق بانکها در سایر حوزه‌های قضایی انجام می‌دهند باید به نحوی سازماندهی شوند که بتوان اطمینان حاصل کرد که با موضوعات تطبیق داخلی، درمجموع به نحو رضایت‌بخشی در چارچوب سیاست تطبیق بانک قرار می‌گیرند.*

بانکها ممکن است فعالیتهای حرفه‌ای خود را به صورت بین‌المللی و از طریق شعب یا شرکتهای تابعه محلی یا در سایر حوزه‌های قضایی که در آنها حضور فیزیکی ندارند، انجام دهند. از آنجا که الزامات قانونی و نظارتی ممکن است از یک حوزه قضایی به حوزه دیگر تفاوتهایی داشته باشند،

مسائل تطبیق خاص هریک از حوزه‌های قضایی می‌باید در داخل ساختار سیاست تطبیق، در گستره گروه بانکی هماهنگ شود.

نحوه سازماندهی و ساختار بخش تطبیق و مسئولیتهای آن باید با الزامات قانونی و نظارتی محلی هماهنگ باشد.

رابطه با حسابرس داخلی:

اصل شماره ۱۰–دامنه و گستره فعالیتهای بخش تطبیق می‌باید از سوی بخش حسابرسی داخلی مورد بازنگری دوره‌ای قرار گیرد.

ریسک تطبیق باید در متدولوژی ارزیابی ریسک بخش حسابرسی داخلی گنجانده شود و باید یک برنامه حسابرسی متناسب با سطح ریسک ایجاد شود. بخش حسابرسی داخلی در بازنگری فعالیتهای تطبیق باید به موقع ابزارهای کنترلی را در داخل بانک تحت آزمون قرار دهد تا از تطبیق با قوانین، مقررات و استانداردهای اجرایی اطمینان حاصل کند.

این اصل مبین آن است که بخش تطبیق و بخش حسابرسی باید از یکدیگر منفک باشند **تا اطمینان حاصل گردد که فعالیتهای بخش تطبیق مورد بازنگری مستقل قرار می‌گیرند.**

تامین منابع از خارج:

اصل شماره ۱۱–وظایف خاصی از بخش تطبیق که ممکن است از خارج تامین منابع شوند، هم‌چنان باید تحت نظارت سرپرست بخش تطبیق که باید در استخدام بانک باشد، قرار گیرد.

مدیریت ریسک تطبیق را باید به منزلهٔ فعالیت اصلی مدیریت ریسک در بانک تلقی نمود. ***وظایف خاص بخش تطبیق (مثل آزمون و کنترل تطبیق) ممکن است از خارج تامین شود، مشروط بر این که ترتیبات تامین منابع از خارج به وسیله سرپرست بخش تطبیق نظارت شود.***

بدون توجه به حدود تامین منابع مسئولیتهای بخش تطبیق از خارج، هیات مدیره و مدیران ارشد کماکان مسئول تطبیق بانک با تمامی قوانین، مقررات و استانداردهای اجرایی تلقی خواهند شد.

ماخذ:

BIS. Basel Committee on Banking Supervision, Consultative Document: The compliance function in banks, issued for comment by 31 January 2004, October 2003.

استفاده از مطالب این مجموعه با ذکر ماخذ بلامانع است.

شماره: مب/۱۹۷۰

تاریخ ۲۶/۱۱/۱۳۸۳

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام،

پیرو بخشنامهٔ شمارهٔ مب/۱۸۶۶ مورخ ۴/۱۱/۱۳۸۲ و ضمائم مربوط به آن درخصوص "أستفسار به عمل آمده جهت رفع ابهام از بخش تجاری (صنعتی، کشاورزی، معدنی، مسکن و ساختمان) مندرج در قانون اصلاح تبصره (۱) اصلاحی بند (الف) ماده (۱) قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین (موضوع بخشنامهٔ شمارهٔ مب/۵۰۰ مورخ ۱۵/۵/۱۳۸۰)"، بدینوسیله به استحضار می‌رساند که موضوع در کمیسیون لوایح هیات محترم دولت مطرح گردید و کمیسیون مذکور به شرح ذیل اعلام نظر نموده است:

" باتوجه به اینکه مصادیق اعمال تجاری موضوع این قانون بعد از کلمه "تجاری" در داخل پرانتز توصیف و تعیین شده، لذا شامل کلیه امور بارزگانی و کسب و کار نمی‌شود. درغیراین‌صورت دلیل و توجیهی برای ذکر تنها ۵ نوع فعالیت وجود نداشت."

باعنایت به مراتب فوق نظر به اینکه مطابق با اصل ۱۳۸ قانون اساسی، نظر کمیسیون لوایح و اصولاً سایر کمیسیون‌ها متخذ از اختیارات تفویضی هیات وزیران بوده و فی‌الواقع نظر هیات وزیران محسوب می‌گردد، لذا بانکها بایستی با تاویل لفظ "تجاری" در تبصره مذکور به مصادیق مندرج در پرانتز موجود در عبارت قانون، اکتفا نمایند.

بر این اساس خواهشمنداست ترتیباتی اتخاذ فرمایند که مراتب به طریق مقتضی به کلیهٔ شعب و واحدهای تابعه آن بانک جهت اجراء ابلاغ گردد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/ ۲۱۵۴ اصلاح آئین‌نامه اجرایی گشایش اعتبارات اسنادی اتکایی (BACK TO BACK) و تنزیل اسناد اعتبارات اسنادی صادراتی

تاریخ : ۲۶/۱۲/۱۳۸۳

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل (بانکهای دولتی و خصوصی) ارسال گردید

با سلام، پیرو بخشنامه شماره مب/ ۲۰۹۸ مورخ ۲۵/۱۲/۱۳۸۲ موضوع ابلاغ آئین‌نامه اجرایی گشایش اعتبارات اسنادی اتکایی (Back to Back) و تنزیل اسناد اعتبارات اسنادی صادراتی (موضوع ماده ۱۹ قانون تنظیم بخشی از مقررات تسهیل نوسازی و صنایع کشور و اصلاح ماده ۱۱۲ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران) بدینوسیله متن اصلاح شده قسمت "ب" آئین‌نامه مذکور جهت استحضار ایفاد می‌گردد. خاطرنشان می‌سازد اصلاحات انجام شده براساس پیشنهاد وزارت صنایع و معادن و تایید وزیر محترم امور اقتصادی و دارایی و ریاست کل محترم بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران صورت پذیرفته است. خواهشمند است مقرر فرمایید ضمن ابلاغ آن به کلیه واحدهای ذیربط تاکید گردد که متن پیوست را جایگزین قسمت "ب" آئین‌نامه فوق‌الذکر نمایند./ص

پیوست: دارد.

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

سال ۱۳۸۴

شماره: مب/ ۱۴۲: پیش‌نویس دو مجموعه از مقررات احتیاطی از IFSB

تاریخ : ۲۳/۱/۱۳۸۴

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای دولتی، غیردولتی، پست‌بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

احتراماً؛

به استحضار می‌رساند هیات خدمات مالی اسلامی (IFSB) در ۲۵ اسفند ۱۳۸۳ (۱۵ مارس ۲۰۰۵) پیش‌نویس دو مجموعه از مقررات احتیاطی تحت عناوین؛

اصول راهنما برای مدیریت ریسک در بانکها و موسسات اعتباری اسلامی؛

استاندارد نسبت کفایت سرمایه در بانکها و موسسات اعتباری اسلامی؛

را منتشر نموده است. با عنایت به عضویت بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در هیات خدمات مالی اسلامی و احتمال پذیرش قریب‌الوقوع مقررات تهیه شده به عنوان ضوابط لازم‌الاجرا برای بانکها و موسسات اعتباری کشور، خواهشمند است دستور فرمایند مقررات فوق مورد بررسی قرار گرفته و نقطه‌نظرات آن بانک تا تاریخ ۳۱/٤/۱۳۸٤ به این مدیریت کل ارسال گردد.

شایان ذکر است که متن مقررات فوق‌الذکر از طریق وب‌سایت هیات خدمات مالی اسلامی به آدرس www.ifsb.org قابل دسترسی می‌باشد./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره:مب/۳۳۵ بررسی و ارزیابی مجدد نحوه صدور و استفاده از ابزار ایران چک در سیستم بانکی

تاریخ:۲۰/۲/۱۳۸۴

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل کلیه بانکهای دولتی و غیردولتی ارسال گردید.

باسلام؛

همانطور که استحضار دارند براساس بند ٦ ماده ٣٤ قانون پولی و بانکی، انتشار اوراق دیداری در وجه حامل توسط بانکها ممنوع است. از این رو، به منظور رعایت دقیق قانون لازم است نحوه صدور و استفاده از ابزار ایران چک در آن بانک مورد بررسی و ارزیابی مجدد قرار گیرد. خواهشمنداست دستور فرمائید نسبت به تکمیل جداول پیوست و نیز پاسخ به سوالات مطروحه در پیوست شماره ٤ در اسرع وقت اقدام شود. عنایت می‌فرمایند دریافت اطلاعات موردنظر این بانک، در زمان مناسب، این امکان را فراهم می‌کند که بررسی درخواست آن بانک برای شش ماهه دوم سال جاری با سرعت بیشتری انجام شود./م

پیوست: ٤ برگ.

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

پیوست شماره۱: تعداد ایران‌چک درخواست‌شده در سنوات گذشته

سال / نوع	سال ۱۳				جمع (قطعه)	نام محل چاپ (چاپخانه چاپ‌کننده)
	سه ماهه اول	سه ماهه دوم	سه ماهه سوم	سه ماهه چهارم		
ایران‌چک ۱.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰ ریالی (بر حسب قطعه)						
ایران‌چک ۵۰۰.۰۰۰ ریالی (بر حسب قطعه)						
جمع (قطعه)						

سال / نوع	سال ۱۳				جمع (قطعه)	نام محل چاپ (چاپخانه چاپ‌کننده)
	سه ماهه اول	سه ماهه دوم	سه ماهه سوم	سه ماهه چهارم		
ایران‌چک ۱.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰ ریالی (بر حسب قطعه)						
ایران‌چک ۵۰۰.۰۰۰ ریالی (بر حسب قطعه)						
جمع (قطعه)						

سال / نوع	سال ۱۳				جمع (قطعه)	نام محل چاپ (چاپخانه چاپ‌کننده)
	سه ماهه اول	سه ماهه دوم	سه ماهه سوم	سه ماهه چهارم		
ایران‌چک ۱.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰ ریالی (بر حسب قطعه)						
ایران‌چک ۵۰۰.۰۰۰ ریالی (بر حسب قطعه)						
جمع (قطعه)						

توجه: جدول فوق، برای کلیه سال‌هایی که آن بانک سفارش چاپ ایران‌چک را به چاپخانه داده‌است، تکمیل گردد.

پیوست شماره۲: تعداد ایران‌چک مورد استفاده در سنوات گذشته (در صورت وجود آمار، به طور فصلی ارائه شود)

سال / نوع	سال ۱۳				جمع (قطعه)
	سه ماهه اول	سه ماهه دوم	سه ماهه سوم	سه ماهه چهارم	
ایران‌چک ۱.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰ ریالی (بر حسب قطعه)					
ایران‌چک ۵۰۰.۰۰۰ ریالی (بر حسب قطعه)					
جمع (قطعه)					

سال / نوع	سال ۱۳				جمع (قطعه)
	سه ماهه اول	سه ماهه دوم	سه ماهه سوم	سه ماهه چهارم	
ایران‌چک ۱.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰ ریالی (بر حسب قطعه)					
ایران‌چک ۵۰۰.۰۰۰ ریالی (بر حسب قطعه)					
جمع (قطعه)					

سال / نوع	سال ۱۳				جمع (قطعه)
	سه ماهه اول	سه ماهه دوم	سه ماهه سوم	سه ماهه چهارم	
ایران‌چک ۱.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰ ریالی (بر حسب قطعه)					
ایران‌چک ۵۰۰.۰۰۰ ریالی (بر حسب قطعه)					
جمع (قطعه)					

توجه: جدول فوق، برای کلیه سال‌هایی که آن بانک از ایران‌چک استفاده نموده‌است، تکمیل گردد.

پیوست شماره۳:

تعداد ایران‌چک‌های سفارش داده‌شده در سنوات گذشته

نوع ایران‌چک سفارش داده‌شده از سوی آن بانک	سفارش داده شده از طریق	
	مدیریت کل نظارت بر بانک‌ها و موسسات اعتباری	سازمان تولید اسکناس و مسکوک
۱.۰۰۰.۰۰۰ ریالی		
۵۰۰.۰۰۰ ریالی		

توجه: جدول فوق، برای کلیه سال‌هایی که آن بانک سفارش چاپ ایران‌چک داده است، تکمیل گردد.

تعداد ایران‌چک‌های موجود (در بانک) و آماده تحویل (در سازمان تولید اسکناس و مسکوک) در مقطع پایان اردیبهشت ماه سال‌جاری

تعداد ایران چک‌های موجود (در بانک)	تعداد ایران‌چک‌های آماده تحویل (در سازمان تولید اسکناس و مسکوک)

توجه: این جدول برای سال جاری (۱۳۸۴) تکمیل شود.

پیوست شماره ۴: لطفا" به سوالات ذیل پاسخ داده شود.

۴-۱- نحوه محاسبه تعداد و مبلغ ایران‌چک‌های مورد تقاضا از سوی آن بانک (در سال‌های گذشته و سال جاری)

۴-۲- نحوه فروش اوراق (لطفا" علامت بزنید)

☐به سپرده‌گذاران حساب‌های جاری

☐به سپرده‌گذاران سپرده‌های کوتاه‌مدت

☐به سپرده‌گذاران سپرده‌های بلندمدت

☐به فروشندگان کالاهای موردنیاز بانک

☐سایر (لطفا" ذکر بفرمائید)

توجه: در پاسخ به سوال فوق، می‌توان چند گزینه را نیز انتخاب نمود.

شماره:مب/۳۵۶ بررسی شیوه های نظارتی و الزامات احتیاطی بازار بین بانکی

تاریخ:۲۵/۲/۱۳۸۴

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای دولتی و غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک، موسسه اعتباری توسعه، کتابخانه، پژوهشکده پولی و بانکی، ادارات نظارت، اداره بررسیها وسیاستهای اقتصادی و اداره اعتبارات ارسال گردید.

احتراماً،

چنانکه استحضار دارند مقررات و ضوابط بازار بین بانکی ریالی مراحل نهایی خود را در این بانک می‌گذراند و امید می‌رود در آینده نزدیک جهت اجرا به نظام بانکی کشور اعلام گردد. تائید می‌فرمایند که مهم‌ترین خصیصه بازارهای بین بانکی، تامین نیازهای کوتاه‌مدت بانکها و موسسات اعتباری تعریف شده است. ولی باید درنظر داشت این بازار، در عین حال که به سیال شدن جریان وجوه بین بانکی کمک می‌کند، می‌تواند منشاء اصلی انتقال مشکلات بانکها به یکدیگر محسوب شود. این مساله به ویژه از جهت درهم تنیدگی فعالیت بانکها نیازمند به‌کارگیری تدابیر احتیاطی برای پیش‌گیری از مخاطرات بازار می‌باشد.

آنچه مسلم است آشنایی هرچه بیشتر سیستم بانکی با کارکرد و نیازهای این بازار، به‌ویژه قبل از آغاز به کار آن، بسیار مفید است. از این رو، حوزهٔ نظارت این بانک درصدد برآمد که مجموعه‌ای را تحت عنوان "بررسی شیوه‌های نظارتی و الزامات احتیاطی بازار بین بانکی" به منظور بهره‌مندی از تجربیات کشورهایی که از نظر تدوین ضوابط احتیاطی و مقرراتی در زمرهٔ پیشرفته‌ترین کشورها قرار دارند، گردآوری و تهیه نماید.

وجود سیستم کارآمد کنترلهای داخلی بانکها که مبتنی بر ضوابط اعتباری و احتیاطی کافی و لازم باشد و نیز مقررات احتیاطی و نظارت دقیق و مستمر بانک مرکزی از ضروریات حفظ سلامت و ثبات بازار بین بانکی محسوب می‌گردد.

امید است مطالعه این مجموعه که حاوی نکات ارزشمندی است هرچه بیشتر به آن بانک برای ایجاد بسترهای لازم برای فعالیت در این بازار کمک کند.

خواهشمنداست دستور فرمایید این مجموعه به منظور بهره‌برداری در اختیار کلیه واحدهای ذیربط قرار گیرد./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/ ۳۹۵ اعلام نرخ سودهای تسهیلات و سپرده‌ها

تاریخ : ۲۸/۲/۱۳۸۴

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع مدیران عامل کلیه بانکهای دولتی، شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید

احتراماً؛

بدینوسیله مفاد تصمیمات متخذه در یکهزار و چهل و یکمین جلسه شورای پول و اعتبار مورخ ۱۷/۲/۱۳۸٤ را به شرح ذیل به استحضار می‌رساند:

" الف- براساس بندهای «الف» و «ب» ماده ۱۰ قانون برنامه چهارم و به موجب ماده ۲۰ قانون عملیات بانکی بدون‌ربا، حداقل نرخ سود مورد انتظار تسهیلات بانکهای دولتی برای کلیه بخش‌های اقتصادی در سطح شانزده درصد یکسان خواهد بود.

ب – نرخهای سود مورد انتظار تسهیلات، ناظر بر تسهیلات جدید بانکها بوده و تسهیلات قبلی بانکها تا سررسید و تسویه با نرخهای قبلی به قوت خود باقیست.

ج – نرخهای سود علی‌الحساب سپرده‌های بانکی نزد بانکهای دولتی در سطح مصوب سال ۱۳۸۳ بدون تغییر خواهد بود."

خواهشمند است دستور فرمایند موارد فوق به اطلاع کلیه واحدهای ذیربط رسانیده شود./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **امیرحسین امین‌آزاد**

۳۸۱۶ **۵-۳۸۳۱**

شماره: مب/ ۴۰۳ مدیریت یکپارچه ریسک شناسایی مشتری

تاریخ : ۲۹/۲/۱۳۸۴

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک،موسسه اعتباری توسعه و مدیرعامل سازمان حسابرسی ارسال گردید

احتراماً؛

همان‌گونه که استحضار دارند یکی از مباحث مهمی که امروزه در میان بانکها، موسسات مالی و اعتباری، مجامع حرفه‌ای و محافل قانون‌گذاری ـ چه در عرصه ملی و چه در پهنه بین‌المللی ـ مطرح است موضوع پول‌شویی و مبارزه با تامین مالی تروریسم است.

کسب درآمد از راه‌های غیرقانونی و هدایت این منابع به سوی بانکها، علاوه بر این که اثرات مخربی بر حیات اقتصادی یک کشور و کشورهای دیگر به جای می‌گذارد شهرت بانک را نیز به مخاطره می‌افکند. از این رو بانکهایی که خود را ملزم به رعایت استانداردهای عالی اخلاقی و حرفه‌ای می‌دانند با حمایت و پیروی از قوانین و مقرراتی که مراجع مختلف ملی و بین‌المللی در زمینه مبارزه با پول‌شویی به تصویب رسانده‌اند، سعی دارند تا حسن شهرت خود را محفوظ بدارند.

وقوع حوادث ۱۱ سپتامبر زنگ خطری بود تا مجامع حرفه‌ای را نسبت به تدوین و بسط هرچه بیشتر اصول و ضوابطی در این زمینه، به تلاش وادارد. از جمله اسنادی که در این زمینه از سوی کمیته نظارت بانکی بال به رشته تحریر درآمده است بیانیه "مدیریت یکپارچه ریسک شناسایی مشتری" در اکتبر سال ۲۰۰٤ میلادی می‌باشد که حاوی توصیه‌هایی است که رعایت آنها، مدیریت موثر ریسک مزبور را در پی خواهد داشت.

با عنایت به مراتب فوق، به پیوست نسخه‌ای از این نوشتار ایفاد می‌گردد. خواهشمند است دستورفرماییداین نوشتار جهت مطالعه و بهره‌برداری در اختیار کلیه واحدهای ذیربط قرارداده‌شود./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

بهرام فیض زرین قلم **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

«اداره مطالعات و مقررات بانکی»

مدیریت یکپارچه ریسک شناسایی مشتری

نظرات پیشنهادی کمیته نظارت بر بانکداری

بانک تسویه بین‌المللی

(اکتبر ۲۰۰۴)

ترجمه: عبدالمهدی ارجمندنژاد

گروه مطالعاتی: بانکی و اعتباری

اسفند ۱۳۸۳

فهرست مطالب

عنوان

پیشگفتار

مقدمه

فرآیند جامع برای مدیریت ریسکهای شناسایی مشتری

مدیریت ریسک

سیاست پذیرش و تعیین هویت مشتریان

نظارت بر حسابها و مبادلات

تبادل اطلاعات در تمامی گروه بانکی

نقش ناظر

موانع قانونی

گروههای مالی مختلط

ماخذ

«بسمه تعالي»

پیشگفتار

سرآغاز گفتار نام خداست که رحمتگر و مهربان خلق راست

ارتباط بین علوم مختلفی که از دیرباز در میان جوامع مختلف بشری رشد نموده و بالیده‌اند گاه به حدی زیاد است که الزامات یکی بر گستره دیگری سایه می‌افکند. وجود همگرایی در میان بسیاری از علوم امروزی از جمله علوم اجتماعی، سیاست، اقتصاد و ... از همین مقوله است به طوری که بسیاری از تصمیمات سیاسی دولتها، ناشی از الزامات اقتصادی بوده و برعکس، بسیاری از الزامات سیاسی، پیامدهایی اقتصادی را در پی دارند.

اگر زمانی دولتها فقط در اندیشه افزایش منابع و سپرده بانکهای خود، صرف‌نظر از منشاء تامین آن بودند امروزه ضرورتهای سیاسی، اجتماعی و امنیتی و ... مسئولیتهای جدیدی را فرا روی دولتها قرار داده است. در جهان امروز دولتها به منابع بانکی فقط از زاویه تنگ اقتصاد نمی‌نگرند بلکه منشاء تامین این منابع نیز از اهمیت فراوانی برای آنها برخوردار است. کسب درآمد از راه‌های غیرقانونی و هدایت این منابع به سوی بانکها، علاوه بر این که اثرات مخربی بر حیات اقتصادی یک کشور و کشورهای دیگر به جای می‌گذارد شهرت بانک را نیز به مخاطره می‌افکند. از این رو بانکهایی که خود را ملزم به رعایت استانداردهای عالی اخلاقی و حرفه‌ای می‌دانند با حمایت و پیروی از قوانین و مقرراتی که مراجع مختلف ملی و بین‌المللی در زمینه مبارزه با پولشویی به تصویب رسانده‌اند، سعی دارند تا حسن شهرت خود را محفوظ بدارند.

وقوع حوادث ۱۱ سپتامبر به مبارزه علیه تامین مالی تروریسم، شتاب بیشتری بخشید به طوری که بسیاری از نهادهای سیاسی و اقتصادی ـ چه در عرصه ملی و چه در سطح بین‌المللی ـ به اتخاذ تدابیر پیشگیرانه، اقبال بیشتری نشان دادند.

در این زمینه کمیته نظارت بانکی بال نیز همگام با سایر مراجع فعال در تلاش بوده است تا با انتشار مقالات و اسنادی چند، راهنمای مناسبی را برای فعالان عرصه بانکداری فراهم آورد. انتشار بیانیه "**مدیریت یکپارچه ریسک شناسایی مشتری**[1]" در اکتبر سال ۲۰۰۴ میلادی، از جمله تلاشهایی است که در این زمینه، از سوی کمیته مزبور انجام شده است. این نوشتار به بیان توصیه‌هایی می‌پردازد که رعایت آنها، مدیریت موثر ریسک شناسایی مشتری را به صورت یکپارچه و در تمامی گروه بانکی در پی خواهد داشت.

امید است مطالعه این سند ـ که اکنون ترجمه آن را پیش رو دارید ـ به این مهم یاری رساند. انشاءا...

عبدالمهدی ارجمندنژاد

اسفند ۱۳۸۳

---

[1]- Consolidated KYC Risk Management, Basel Committee on Banking Supervision, October 2004.

مدیریت یکپارچه ریسک شناسایی مشتری

مقدمه

پذیرش استانداردهای کارآمد شناسایی مشتری[1] بخش مهمی از عملکرد مدیریت ریسک بانکها را تشکیل می‌دهد. بانکهایی که دارای برنامه‌های ضعیفی در زمینه مدیریت ریسک شناسایی مشتری هستند ممکن است در معرض ریسکهای مهمی، به خصوص ریسک حقوقی[2] و شهرت قرار گیرند. سیاستها و رویه‌های موثر شناسایی مشتری، نه تنها به سلامت و ایمنی کلی یک بانک کمک می‌کند بلکه از طریق کاهش احتمال تبدیل بانکها به ابزاری جهت پولشویی، تامین مالی تروریسم و سایر فعالیتهای غیر قانونی؛ از قابلیت اعتماد به نظام بانکی نیز حفاظت می‌نماید. قدمهاي اوليه‌اي كه اخيراً براي تشديد اقدامات عليه تروريسم برداشته شده است اهميت توان بانكها را جهت نظارت بر مشتريان خود ـ در هر كجا كه به فعاليت اشتغال دارند ـ به طور خاصي مورد تاكيد قرار داده است.

در اكتبر سال 2001، كميته نظارت بانكي بال[3] اقدام به انتشار مجموعه‌اي تحت عنوان "**شناسايي كافي مشتري از سوي بانكها**[4]" نمود كه بعدها انتشار مجموعه "**راهنماي كلي افتتاح حساب و تعيين هويت مشتري**[5]" در فوريه سال 2003 ميلادي، موجب استحكام آن گرديد. مقاله شناسايي كافي مشتري از سوي بانكها، به تعيين سرفصلهاي چهارگانه مهمي مي‌پردازد كه براي يک برنامه موثر شناسايي مشتري، عواملي ضروري به حساب مي‌آيند. اين عوامل عبارتند از:

(۱)- خط مشی‌پذیرش مشتری؛

(۲)- تعیین هویت مشتری؛

(۳)- نظارت مستمر بر حسابهای پر ریسک؛

(۴)- مدیریت ریسک.

---

[1]- Know-Your-Customer (KYC).

[2] Legal Risk.

[3]- The Basel Committee on Banking Supervision (BCBS).

[4]-Customer Due Diligence for Banks (CDD).

[5]- General Guide to Account Opening and Customer Identification.

اين اصول مصوب، به عنوان مبنايي جهت عملكرد بانكهاي تجاري و دستورالعمل مناسبي براي ساير موسسات مالي، مورد پذيرش و استفاده گسترده حوزه‌هاي قضايي[1]مختلف در سرتاسر جهان قرار گرفته است.

چالش مهمي كه فرار روي اجراي سياستها و رويه‌هاي موثر شناسايي مشتري قرار دارد اين است كه چگونه مي‌توان روش كارآمدي را در تمامي گروه به اجرا درآورد. ريسكهاي حقوقي و شهرت كه در بند 1 به آنها اشاره شد از ماهيتي فراگير برخوردارند. بنابراين ضروري است كه هر گروه بانكي به تدوين برنامه جامعي براي مديريت ريسک بپردازد. اين برنامه مورد حمايت سياستهايي خواهد بود كه در برگيرنده استانداردهاي تمامي گروه، در زمينه شناسايي مشتري هستند. **سياستها و رويه‌های مورد استفاده در سطح شعب يا موسسات وابسته می‌بايست با استانداردهای شناسايی مشتری در سطح گروه مزبور همخوانی داشته و از آنها پشتيبانی نمايند** حتي در مواقعي كه بنا به دلايل تجاري يا منطقه‌اي، سياستها و رويه‌هاي مذكور با آنچه كه متعلق به گروه است، مشابهتي نداشته باشند.[2]

مديريت يكپارچه ريسک شناسايي مشتري به معناي فرآيند متمركزي است كه براي هماهنگي و اشاعه سياستها و رويه‌ها در تمامي گروه و نيز تمهيدات مناسب براي تبادل اطلاعات در درون آن ايجاد شده است. **لازم است سياستها و رويه‌ها به گونه‌ای تدوين شوند كه نه تنها در انطباق كامل با تمامی قوانين و مقررات ذيربط باشند بلكه در سطحی گسترده‌تر، به شناسايی، نظارت و كاهش ريسكهای شهرت، عملياتی، حقوقی و تمركز بيانجامند. همانند روش مورد استفاده درخصوص ريسكهای يكپارچه اعتباری، بازار و عملياتی؛ كنترل موثر ريسک يكپارچه شناسايی مشتری مستلزم آن است كه بانكها فعاليتهای مديريت ريسک خود را در تمامی گروه و بين دفتر مركزی و تمامی شعب و موسسات وابسته هماهنگ نمايند.**

كميته نظارت بانكي بال بر اين امر آگاه است كه اجراي موثر رويه‌هاي مربوط به شناسايي مشتري به صورت گروهي، از چالش زيادي نسبت به بسياري از ديگر فرآيندهاي مديريت ريسک برخوردار است زيرا شناسايي مشتري در اكثر موارد به جاي بخش داراييها، درگير در سمت بدهي‌هاي ترازنامه است همانگونه كه اين امر درخصوص اقلام زيرخط ترازنامه نيز صادق است. برخي حوزه‌هاي قضايي براي حفظ اسرار شخصي مشتريان، همچنان بانكها را از نظر انتقال اسامي و مانده بدهي مشتريان محدود مي‌كنند در حالي كه اكنون كشورهاي بسيار اندكي وجود دارند كه درخصوص سمت داراييهاي ترازنامه، محدوديتهاي مشابهي را حفظ مي‌نمايند. در اجراي نظارت كارآمد گروهي، رعايت اين امر ضروري است كه بانكها در ارسال اطلاعات راجع به داراييها و بدهي‌هاي زير نظر خود ـ كه از حفاظت قانوني مكفي نيز برخوردارند ـ به دفاتر مركزي يا بانک مادر، از آزادي عمل برخوردار باشند. اين امر در مورد شعب و موسسات وابسته نيز صادق است. شرايطي كه ممكن است براي دستيابي به اين امر لازم باشد در بندهاي 20 تا 23 بيان شده است.

---

[1]-**Jurisdictions.**

۲-در اين نوشتار، واژه "گروه" برای بانک يا بانکهايی كه به يک سازمان تعلق دارند و نيز شعب و موسسات وابسته به بانکهای مزبور، به كار می‌رود. همچنين واژه "اداره مركزی" به بانک مادر يا واحدی اطلاق می‌شود كه در آن، مديريت ريسک شناسايی مشتری به صورت حرفه‌ای به اجرا در می‌آيد.

حوزه‌های قضایی می‌بایست با فراهم ساختن چارچوب قانونی مناسبی که امکان تبادل برون‌مرزی اطلاعات را می‌دهد، مدیریت یکپارچه ریسک شناسایی مشتری را تسهیل نمایند. لازم است نسبت به رفع آن دسته از محدودیتهای قانونی که مانع از اجرای فرآیندهای مدیریت یکپارچه ریسک شناسایی مشتری به صورت کارآمد می‌شوند، اقدام نمود.

فرآیند جامع برای مدیریت ریسکهای شناسایی مشتری

به منظور حصول اطمينان نسبت به اين امر كه تمامي جنبه‌هاي ريسک شناسايي مشتري، مورد توجه قرار گرفته به طوري كه مي‌توان آنها را به شكل مناسبي كاهش داد لازم است چهار عامل اساسي از يک برنامه موثر شناسايي مشتري را در درون مديريت ريسک و رويه‌هاي كنترلي يک بانک گنجانيد. از اين رو، **هدف هر بانک می‌بایست این باشد که مدیریت ریسک، خط مشی‌پذیرش مشتری، روشهای شناسایی مشتری و فرآیند نظارت بر حسابها را به شکل مشابهی، در تمامی شعب و موسسات وابسته به خود در سراسر جهان به کار بندد.** باید هر کوششي را كه لازم است به انجام رساند تا اطمينان حاصل شود كه ايجاد تغييرات در سياستها و رويه‌هاي الزام‌آور محلي، به توان گروه بانكي براي كسب و بررسي اطلاعات آسيب نمي‌رساند. تواني كه در انطباق با استانداردهاي جامع شناسايي مشتري آن گروه مي‌باشد. **در این رابطه لازم است که بانکها از یک نظام تبادل اطلاعات قدرتمند در بین دفتر مرکزی و کلیه شعب و موسسات وابسته به خود برخوردار باشند.** در مواقعي كه حداقل الزامات شناسايي مشتري در كشورهاي مبدا و مقصد با يكديگر تفاوت دارند، واحدهاي مستقر در حوزه قضايي كشور مقصد مي‌بايست استاندارد بالاتر را ـ نسبت به آنچه در هريک از آن دو كشور وجود دارد ـ به اجرا درآورند. همانگونه كه در رهنمود ارائه شده در بند 66 از مقاله **شناسایی کافی مشتری از سوی بانکها** نيز به آن اشاره شده است.

مدیریت ریسک

برنامه‌های سراسری مدیریت ریسک شناسایی مشتری در گروه می‌بایست نظارت مناسب مدیریت، نظامها و کنترلها، تفکیک وظایف، آموزش و سایر سیاستهای ذیربط را در برگیرد! لازم است برنامه مدیریت ریسک به شیوه‌ای فراگیر، اجرا شود. باید مسئولیتها را در بانک به صورت شفاف تعیین نمود تا بدینوسیله اطمینان حاصل شود که سیاستها و رویه‌هاي بانک در زمینه مدیریت ریسک، به شیوه موثري مدیریت شده و در انطباق با استانداردهاي جامع بانک براي شناسايي هويت مشتريان، نظارت مستمر بر حسابها، نقل و انتقالات آنها و نيز تبادل اطلاعات ذيربط هستند.

۱-به بند ۵۵ از مقاله "**شناسایی کافی مشتری از سوی بانکها**" رجوع شود.

کارکنان بخش تطبیق، حسابرسی داخلی و یا حسابرسان خارجی بانکها می‌بایست میزان پایبندی به تمامی جوانب استانداردهای گروه خود را ــ در زمینه شناسایی مشتری ــ ارزیابی نمایند. این امر شامل ارزیابي میزان اثر بخشي وظایف متمرکز شناسایي مشتري و الزامات مربوط به تبادل اطلاعات با دیگر اعضاي گروه و ارائه پاسخ به سوالات واصله از دفتر مرکزي است. لازم است آن تعداد از گروههاي بانکي که در سطح جهاني به فعالیت اشتغال دارند هم داراي یک حوزه حسابرسي داخلي بوده و هم بخشي را براي تطبیق عملکرد جهاني داشته باشند زیرا براي نظارت بر شیوه به کارگیري استانداردهاي جامع شناسایي مشتري و سیاستها و رویه‌هاي حمایتي ذیربط از سوي بانکها (از جمله اثربخشي رویه‌هاي تبادل اطلاعات در درون گروه بانکي مزبور) در نظر گرفتن این موارد بسیار مهم بوده و در برخي شرایط، تنها ساز و کار موجود در این زمینه مي‌باشد.

سیاست پذیرش و تعیین هویت مشتریان

یک بانک می‌بایست سیاستها و رویه‌های شفافی را برای پذیرش مشتری تدوین نماید. این امر شامل ارائه رهنمود راجع به انواع مشتریاني است که احتمال مي‌رود ریسکي بیش از حد معمول را براي بانک ایجاد نمایند[1] این موضوع بررسي مدیریتي چنین مشتریان بالقوه‌اي را به هنگام ضرورت در بر مي‌گیرد.

همچنین برای تایید هویت مشتریان جدید، لازم است که هر بانک نسبت به استقرار رویه نظام‌مندی که مبتنی بر ریسک باشد، اقدام نماید.[2] بانک باید به تدوین استانداردهایي بپردازد که مشخص مي‌نمایند براي تعیین هویت مشتري به شکلي جامع، به دریافت و نگهداري چه گزارشهایي نیاز است. این امر شامل الزامات پیشرفته‌اي است که مربوط به شناسایي دقیق مشتریان پر ریسک مي‌شود.

یک بانک باید اطلاعات مناسبی را راجع به تعیین هویت مشتریان بدست آورده و آنها را به شکلی که براحتی قابل دسترسی باشند، نگهداری نماید تا مشتریان خود را به اندازه کافی شناسایی نموده[3] و نیز نیازهای گزارش‌دهی محلی را تامین نمایند. براي نیل به اهداف مربوط به تبادل اطلاعات بین دفتر مرکزي، شعب و موسسات وابسته به گروه بانکي مزبور، اطلاعات ذیربط باید قابل دسترسي باشند. هر واحد از گروه بانکي باید در وضعیتي باشد که بتواند حداقل استانداردهاي مربوط به تعیین هویت مشتریان و شیوه دسترسي به آنها را ـ که از سوي دفتر مرکزي به اجرا گذاشته مي‌شود ـ رعایت نماید.

لازم است که استانداردهای مربوط به پذیرش مشتری، تعیین هویت و نگهداری سوابق مشتری در انطباق با سیاستها و رویه‌ها و در تمامی سازمان به اجرا در آیند. استانداردهایي که در آنها تعدیلات لازم جهت ملحوظ

۱-به بند ۲۰ از مقاله "شناسایی کافی مشتری از سوی بانکها" رجوع شود.

۲-به بند ۲۲ از مقاله "شناسایی کافی مشتری از سوی بانکها" رجوع شود.

۳-الزامات مربوط به تعیین هویت مشتری را در پیوست مقاله "شناسایی کافی مشتری از سوی بانکها" ـ منتشره از سوی کمیته بال (اکتبر سال ۲۰۰۱ میلادی) ـ تحت عنوان "راهنمای کلی افتتاح حساب و تعیین هویت مشتری" ملاحظه نمایید.

داشتن تفاوتهاي مربوط به ريسک ـ برحسب زمينه کاري خاص يا حوزه‌هاي جغرافيايي عمليات ـ در نظر گرفته شده باشد. علاوه بر اين، مشخص است که براي گردآوري و نگهداري اطلاعات در حوزه‌هاي قضايي متفاوت، ممکن است به روشهاي مختلفي نياز باشد. روشهايي که در انطباق با الزامات نظارتي محلي يا عوامل نسبي ريسک باشند.

نظارت بر حسابها و مبادلات

براي بررسي ريسکهاي بالاتر، اتخاذ رويکردي سازمان يافته براي نظارت بر گردش حساب مشتريان در تمامي گروه، عاملي ضروري به حساب مي‌آيد؛ قطع نظر از اين که حسابهاي مزبور به اقلام بالا يا زيرخط ترازنامه تعلق دارند، مربوط به داراييها بوده و يا يک قلم اعتباري به حساب مي‌آيند! براي نظارت بر گردش حساب مشتريان لازم است که بانکها داراي استانداردهايي باشند تا به وسيله آنها مبادلات بالقوه مشکوک را زير نظر داشته باشند. استانداردهايي که از طريق سياستها و رويه‌هاي حمايتي در تمامي شعب و موسسات وابسته و در سراسر دنيا به اجرا گذاشته مي‌شوند. اين استانداردها مي‌بايست مبتني بر ريسک بوده و نياز به نظارت بر فعاليتهاي عمده حساب مشتريان را در داخل و خارج از کشور مورد تاکيد قرار دهند.

هر واحد بايد اطلاعات مربوط به حسابهاي خود و مبادلات آنها را نگهداري و نظارت نمايد. اين نظارت محلي بايد توسط يک فرآيند قدرتمند تبادل اطلاعات، بين دفتر مرکزي و شعب و موسسات وابسته به آن تکميل گردد. فرآيندي که درمورد حسابها و گردش اقلام آن بوده و ممکن است بيانگر افزايش ريسک باشد.

در سالهاي اخير، بسياري از بانکها براي تامين اهداف مربوط به مديريت ريسک داخلي يا کارآيي، اقدام به تمرکز بر روي پايگاه داده‌ها و نظامهاي پردازشي ويژه نموده‌اند. در اين شرايط، بانکها بايد نظارت محلي را از طريق نظارت بر مبادلات در سايت مرکزي، تکميل نمايند. رويکرد مزبور اين فرصت را براي بانکها فراهم مي‌آورد که بر روي فعاليتهاي مشکوکي که امکان مشاهده آنها از طريق سايت محلي وجود ندارد، نظارت نمايند.

تبادل اطلاعات در تمامی گروه بانکی

بانکها مي‌بايست مسئوليت ايجاد هماهنگي براي تبادل اطلاعات در تمامي گروه را به شکلي متمرکز به اجرا درآورند. **بايد از شعب و موسسات وابسته خواسته شود که به طور فعالانه، اطلاعات مشتريان پر ريسک و فعاليتهای مربوط به مديريت جامع ريسکهای شهرت و حقوقی را برای دفتر مرکزی و بانک مادر فراهم آورده و به موقع به درخواست آنها برای کسب اطلاعات مربوط به حساب مشتريان پاسخ دهند.**

سياستها و رويه‌های بانک بايد شامل تشريح فرآيندی باشد که برای تحقيق پيرامون فعاليتهای بالقوه مشکوک و گزارش آنها، می‌بايست دنبال شود.

۱-به بند ١٦ از مقاله "شناسايی کافی مشتری از سوی بانکها" رجوع شود.

واحد مرکزي شناسايي مشتري در بانک بايد به ارزيابي ريسک بالقوه‌اي بپردازد که به وسيله فعاليت گزارش شده از سوي شعب و موسسات وابسته مطرح شده است. نيز مي‌بايست در مواقع مناسب، آن ميزان از منابع عمده خود را که در سطح جهاني و به واسطه يک مشتري خاص در معرض ريسک قرار دارند، مورد ارزيابي قرار دهد.

براي پي بردن به اين موضوع که آيا يک شخص خاص، در ساير شعب و موسسات وابسته نيز داراي حساب است و نيز به منظور ارزيابي ريسکهاي شهرت، حقوقي، تمرکز و عملياتي در کل گروه؛ بانک مزبور مي‌بايست داراي سياستها و رويه‌هاي مشخصي باشد. همچنين براي ارائه شرحي تفصيلي از ميزان افزايش حساب و نيز تحديد فعاليتها از جمله بستن حسابها به هنگام لزوم، بانک مي‌بايست داراي رويه‌هايي باشد که ارتباطات حسابي را که به طور بالقوه مشکوک به نظر مي‌رسد، در سطح جهاني تحت نظر داشته باشد.

علاوه بر اين، بانکها و واحدهاي محلي آنها مي‌بايست پاسخگوي درخواست‌هاي واصله از مراجع قضايي خود، در رابطه با اطلاعات دارندگان حساب باشند. اطلاعاتي که مراجع مزبور در تلاش براي مبارزه با پولشويي و تامين مالي تروريسم به آن نيازمندند. دفتر مرکزي بايد بتواند کليه واحدها را ملزم نمايد تا در ميان سوابق خود، به جستجو و گزارش فهرست اشخاص و سازمانهايي بپردازند که مظنون به کمک و معاونت در تامين مالي تروريسم يا پولشويي هستند.

نقش ناظر

بازرسان مي‌بايست صحت اين موضوع را مورد بررسي قرار دهند که آيا براي شناسايي مشتري، کنترلهاي داخلي مناسبي ايجاد شده است و آيا بانکها در انطباق با مجموعه رهنمودهاي بازرسي و نظارتي قرار دارند يا خير. فرآيند نظارتي مي‌بايست نه تنها بررسي سياستها و رويه‌ها بلکه بررسي پرونده مشتريان و نمونه‌گيري از حسابها را نيز بايد در بر گيرد[1].

در بانکداري برون‌مرزي، لازم است که بازرسان کشور مبداء[2] به هنگام انجام بازرسي‌هاي حضوري خود، با هيچ مانعي روبرو نشوند. بازرسي‌هايي که به منظور تحقيق پيرامون ميزان انطباق عملکرد يک شعبه يا موسسه وابسته با سياستها و رويه‌هاي گروه در زمينه شناسايي مشتري انجام مي‌پذيرد. چه بسا اين امر مستلزم بررسي پرونده مشتريان و نمونه‌گيري از حسابها باشد. بازرسان کشور مبداء مي‌بايست تا آنجا که لازم است از دسترسي به اطلاعات مربوط به يکايک مشترياني که از حساب آنها نمونه‌گيري شده، برخوردار باشند تا بدين‌وسيله امکان انجام ارزيابي مناسب از ميزان به کارگيري استانداردهاي شناسايي مشتري و سنجش عملکرد مديريت ريسک فراهم شود. قوانين محلي حفظ اسرار، نبايد در اين زمينه مانع تراشي نمايند. **در مورد شعب يا موسسات وابسته به گروههاي بانکي بين‌المللي، مسئوليت نظارت بر ميزان انطباق با مقررات محلي**

۱-به بند ٦١ از مقاله "شناسايي کافي مشتري از سوي بانکها" رجوع شود.

۲-در آن دسته از کشورهايي که فرآيند بررسي توسط حسابرسان خارجي انجام مي‌شود، اين موضوع مي‌بايست در خصوص حسابرسان مزبور نيز به اجرا درآيد.

شناسايي مشتري، بر عهده بازرس كشور ميزبان است (اين امر مي‌تواند شامل ارزيابي ميزان مناسب بودن روشهاي مزبور باشد).

به منظور ارزيابي يكپارچگي استانداردهاي شناسايي مشتري و درجه‌پايبندي به آن، نقش حسابرسي از اهميت خاصي برخوردار است. **بازرسان كشور مبداء مي‌بايست اطمينان يابند كه تعداد، منابع و رويه‌هاي مناسبي در اين خصوص ايجاد شده است و آنها به مكاتبات اداري و گزارشهاي مربوطه‌اي كه توسط فرآيند حسابرسي تهيه شده‌اند، دسترسي كامل دارند.**

براي حصول اطمينان نسبت به اين امر كه اطلاعات مربوط به حساب افراد از همان آستانه رازداري ساير اطلاعات حاصله از فرآيند نظارتي برخوردار است، به تدابير حفاظتي ويژه‌اي نياز است. براي تسهيل تبادل اطلاعات، ممكن است امضاي يک سند همكاري دو جانبه بين بازرسان كشورهاي مبداء و مقصد، مفيد واقع شود.

موانع قانونی

اگرچه در حوزه‌هاي قضايي اكثر كشورها، منافذ مناسبي وجود دارند كه بانكها را قادر مي‌سازند براي تامين اهداف مربوط به مديريت ريسک، به تبادل اطلاعات با دفاتر مركزي خود بپردازند ليكن برخي از كشورها داراي قوانين سختگيرانه‌اي در زمينه حفاظت از اطلاعات يا حفظ اسرار بانكي هستند كه از انتقال چنين اطلاعاتي جلوگيري نموده يا ممكن است همچون مانعي در اين زمينه تعبير شوند. در چنين شرايطي،ممكن است واحدهاي برون‌مرزي بانكها مايل باشند كه در رابطه با انتقال اطلاعات مشتريان به دفاتر مركزي خود، موضع محتاطانه‌اي را اتخاذ نمايند و اين امر ممكن است با هدف شناسايي يكپارچه مشتري در تضاد باشد.

براي تامين اهداف مديريت ريسک شناسايي مشتري، ضروري است كليه حوزه‌هاي قضايي كه پذيراي بانكهاي خارجي هستند چارچوب قانوني مناسبي را فراهم آورند كه اجازه تبادل اطلاعات را با دفتر مركزي، بانک مادر و بازرسان كشور مبداء مي‌دهد. همچنين لازم است كه براي انجام بازرسي‌هاي حضوري توسط حسابرسان، مديران ريسک، كاركنان بخش تطبيق دفتر مركزي يا بازرسان كشور مبداء، هيچ مانعي وجود نداشته و نيز هيچگونه محدوديتي كه توان آنها را در دسترسي به كليه گزارشهاي واحد محلي ـ از جمله اسامي و مانده حساب مشتريان ـ محدود مي‌سازد، در ميان نباشد. لازم است اين دسترسي براي شعب و موسسات وابسته، به طور يكساني وجود داشته باشد. چنانچه ثابت شود موانع تبادل اطلاعات را نمي‌توان مرتفع نمود و هيچگونه ترتيبات رضايت‌بخش جايگزيني نيز وجود ندارد، **بازرس كشور مبداء مي‌بايست اين موضوع را براي مراجع نظارتي كشور مقصد مشخص سازد كه ممكن است بانک مزبور خودسرانه عمل نمايد. نيز ممكن است بازرس كشور مبداء از آنها بخواهد كه نسبت به توقف عمليات مورد بحث اقدام نمايند!**

۱-به بند ٦٩ از مقاله "شناسايي كافي مشتري از سوي بانكها" رجوع شود.

در مواقعی که کارکنان دفتر مرکزی بانکها، امکان دسترسی به اطلاعات مشتریان محلی را می‌یابند، نباید برای ارسال این اطلاعات به دفتر مرکزی، با هیچ محدودیتی روبرو شوند. چنین اطلاعاتی می‌بایست تابع قوانین حاکم کشور مبداء در زمینه حفظ اطلاعات محرمانه و خصوصی اشخاص باشد.

بنابر آنچه گذشت، کمیته نظارت بانکي بال معتقد است که هيچ دليل موجهي وجود ندارد که براساس آن، قوانين محلي بتوانند مانع از ارسال اطلاعات مشتري از يک موسسه وابسته يا شعبه بانک به دفتر مرکزي يا بانک مادر شوند. اطلاعاتي که هدف از ارسال آنها، تامين مقاصد مربوط به مديريت ريسک مي‌باشد.

چنانچه قانون مزبور، افشاء اطلاعات براي "**اشخاص ثالث**" را محدود مي‌نمايد ضروري است که دفتر مرکزي يا بانک مادر، به صراحت از شمول تعريف شخص ثالث مستثني شوند. در قلمرو آن گروه از حوزه‌هاي قضايي که از قوانين محدود کننده‌اي برخوردارند يا چنين برداشتي از قوانين آنها مي‌شود، تاکيد بر آن است که سيستم تبادل اطلاعات، به حذف هرگونه محدوديت موجود در اين زمينه پرداخته و روزنه‌هاي خاصي را براي ارسال اطلاعات فراهم آورد.

گروههای مالی مختلط

در حال حاضر، بسياري از گروههاي بانکي درگير تجارت اوراق بهادار و صنعت بيمه هستند. شناسايي دقيق مشتري از سوي گروههاي مالي مختلط، مباحثي را مطرح مي‌نمايد که امکان طرح آنها براي يک گروه بانکي واحد وجود ندارد. **برای نظارت و تبادل اطلاعات در مورد مشتریان و گردش حساب آنها در تمامی گروه، لازم است گروههای مختلط از سیستمها و فرآیندهای مناسبی برخوردار بوده، هشیاری خود را نسبت به مشتریانی که دریافت کننده خدمات مختلف آنها هستند، حفظ نمایند. بروز یک مورد مربوط به روابط مشتری در بخشی از گروه، ریسک شهرت تمامی گروه را تحت تاثیر قرار خواهد داد.**

از آنجا که تغيير در ماهيت فعاليتها و الگوي روابط بين موسسات و مشتريان در هر بخش، لزوم ايجاد تغييرات در زمينه الزامات شناسايي مشتري در آن بخش را توجيه مي‌نمايد لازم است گروه بانکي مزبور به هنگام داد و ستد محصولات و خدمات با مشتريان بخشهاي مختلف تجاري، از الزامات شناسايي مشتري مربوط به همان بخش استفاده نمايد.

ماخذ:

Consolidated KYC Risk Management, Basel Committee on Banking Supervision, October 2004.

استفاده از مطالب این مجموعه با ذکر ماخذ بلامانع است.

شماره: مب/ ۴۳۳ اعلام مصادیق تاسیسات و واحدهای مشمول تعریف قانون و مقررات ایرانگردی و جهانگردی

تاریخ : ۳/۳/۱۳۸۴

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع مدیران عامل کلیه بانکهای دولتی و شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید

احتراماً؛

پیرو بخشنامه شماره ۷٤۸۵ مورخ ۱/۱۰/۱۳۷۵ این بانک و با استناد به ماده ۱ آئین‌نامه ایجاد، اصلاح، تکمیل، درجه‌بندی و نرخ‌گذاری تاسیسات ایرانگردی و جهانگردی و نظارت بر فعالیت آنها، مصوب ۱۳/۲/۱۳٦۸ با اصلاحات بعدی و تصویب‌نامه شماره ۹٦۹/ت ۳۲۰٤٤ ک مورخ ۱٤/۱/۱۳۸٤ کمیسیون موضوع اصل ۱۳۸ قانون اساسی، مصادیق تاسیسات و واحدهای مشمول تعریف قانون و مقررات ایرانگردی و جهانگردی به شرح زیر اعلام می‌گردد:

مهمانخانه (هتل)

مهمانسرا

زائرسرا

متل

پانسیون

اقامتگاه جوانان

اردوگاه ایرانگردی و جهانگردی

تاسیسات ساحلی

تاسیسات حمام‌های آب معدنی

رستوران درون واحدهای اقامتی فوق‌الذکر

واحدهای پذیرایی داخل فرودگاهها و ترمینال‌های مسافربری کشور

اصلاحی (مصوب ۱۷/۲/۱۳۷٤) واحدهای پذیرایی و اقامتی و مهمان‌پذیرها

مجتمع‌های سیاحتی و تفریحی (به استثنای موارد مربوط به شهرداری‌ها) و سایر واحدهاییکه به قصد ارائه خدمات و انتفاع، برای پذیرایی و اقامت مسافران و جهانگردان طبق مقررات و ضوابط مصوب وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی تاسیس خواهند شد.

هتل آپارتمان

مناطق نمونه گردشگری

اقامتگاههای با مالکیت زمانی

بدیهی است هریک از موارد یاد شده زمانی به رسمیت شناخته می‌شوند که مجوز لازم قانونی را از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی اخذ کرده باشند./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳-۳۸۳۱**

شماره: مب/ ۴۵۳ تسعیر دارایی ها و بدهیهای ارزی واحدهای بانکی در مناطق آزاد

تاریخ : ۵/۳/۱۳۸۴

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای خصوصی و دولتی (شامل پست بانک) و موسسات اعتباری غیربانکی ارسال گردید

پیرو بخشنامه شماره مب/ ٦٩٢ مورخ ۱۷/۵/۱۳۸۳ و در راستای اجرای مفاد ماده ٦٥ "دستورالعمل اجرایی عملیات پولی و بانکی در مناطق آزاد تجاری ـ صنعتی جمهوری اسلامی ایران"، موضوع تسعیر دارایی‌ها و بدهیهای ارزی واحدهای بانکی در مناطق آزاد، نظر به این که در حال حاضر نرخی به عنوان نرخ مرجع در بازار فرعی اعلام نمی‌شود، لذا تا اطلاع ثانوی کلیه واحدهای بانکی مستقر در مناطق آزاد، تسعیر دارایی‌ها و بدهیهای ارزی خود را براساس نرخ مرجع در بازار اصلی ارز، که روزانه توسط اداره بین‌الملل این بانک اعلام می‌گردد، انجام می‌دهند و این نرخ جایگزین "نرخ فروش نقدی ارز توسط شعبه مرکزی بانک ملی ایران در منطقه" موضوع ماده فوق‌الذکر می‌گردد./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر فروزنده شجاعی

۳۸۱۶ ۴-۳۸۳۱

شماره: مب/ ۴۷۲ اصلاح بخشنامه شماره مب/ ۴۳۳ مورخ ۳/۳/۱۳۸۴

تاریخ : ۸/۳/۱۳۸۴

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع مدیران عامل کلیه بانکهای دولتی و شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید

احتراماً؛

پیرو بخشنامه شماره مب/ ٤٣٣ مورخ ۳/۳/۱۳۸٤،بدین‌وسیله بند پایانی بخشنامه به شرح ذیل اصلاح می‌گردد:

"بدیهی است هریک از موارد یاد شده زمانی به رسمیت شناخته می‌شود که مجوز لازم قانونی را از سازمان میراث فرهنگی و گردشگری اخذ کرده باشند".

خواهشمند است دستور فرمایند مراتب به طریق مقتضی به کلیه شعب و تابعه آن بانک جهت اجرا ابلاغ گردد./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر	**صدیقه رهبرشمس‌کار**
۳۸۱۶	**۳-۳۸۳۱**

شماره: مب/ ۵۰۰ درخصوص بازبینی شماره حسابهای بانکی بین‌المللی(IBAN)

تاریخ : ۱۱/۱۳۸۴

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک، موسسه اعتباری توسعه و مدیرعامل سازمان حسابرسی ارسال گردید

احتراماً؛

به استحضار می‌رساند سازمان استاندارد بین‌المللی (ISO) **در نظر دارد استاندارد** ISO 13616 **در رابطه با "شماره حسابهای بانکی بین‌المللی"**(IBAN) **را مورد بازبینی قرار دهد. شایان ذکر است که این روش حاوی یک مجموعه از استانداردها برای تعیین شماره حساب بانکی اشخاص در یک کشور و درخصوص کلیه بانکها و نهادهای سپرده‌پذیر می‌باشد.**

با عنایت به مراتب فوق خواهشمند است دستور فرمایند اطلاعات و نقطه‌نظرات آن بانک به شرح ذیل تا تاریخ ۱/۵/۱۳۸٤ جهت این مدیریت کل ارسال گردد:

الف– سیستم شماره‌گذاری فعلی آن بانک درخصوص انواع حسابهای سپرده بانکی ریالی و ارزی.

ب – نقطه‌نظرات آن بانک درخصوص استاندارد نمودن شماره حسابهای بانکی در ایران و همچنین امکان‌سنجی اجرای این روش.

ضمناً به پیوست خلاصه‌ای از آخرین نسخه مربوط به شیوه استاندارد شماره حساب بانکی بین‌المللی(IBAN)**جهت استحضار آن مقام ارسال می‌شود./ص**

پیوست: ۵ برگ.

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **امیرحسین امین‌آزاد**

۳۸۱۶ **۵–۳۸۳۱**

«بسمه تعالي»

شیوه جدید تعیین شماره حساب بانکی بین‌المللی(IBAN)

تعریف :

شماره حساب بانکی بین‌المللی (IBAN)[۲]شماره حساب استانداردی است که برای پرداختهای فرامرزی استفاده می‌شود.این یک شاخص بانکی بین‌المللی عملی و قابل استفاده است که با ایجاد یک مشخصه واحد برای حساب مشتری در یک موسسه مالی موجبات کمک به پرداختهای بین کشوری را بدون هیچگونه اشتباه فراهم می‌آورد

کمیته استانداردهای بانکی اروپا (ECBS) و سازمان استاندارد بین‌المللی (ISO) به بسط و توسعه IBAN پرداختند و از سال ۲۰۰۳ به عنوان یک استاندارد مورد قبول جهانی تحت ISO 13616 پذیرفته شد.

این ایده بمنظور بهبود کارایی پرداختهای بین کشوری از نظر هزینه، سرعت و کیفیت کار مطرح شد. این استاندارد، امکان شناسایی[۳]و تایید حسابهای موردنظر را فراهم می‌کند.. بررسی اعتبار[۴]و صحت حسابها با استفاده از شناسه کنترلی[۵]صورت می‌گیرد .

دلایل استراتژیک نیاز به IBAN:

۱- اقتباس شده از سایت: www.ecbs.org/iban.htm

[۲] International Banking Account Number.

[۳] Recognition

[۴] Validation

[۵] Check digits

مشتریان به ویژه افراد خصوصی و بنگاههای کوچک و متوسط(SMEs)[1] با دریافت فاکتورهایی از خارج سردرگم می‌شوند. چراکه آنها با ساختارهای‌مختلف شماره‌گذاری حساب نزد بانک‌های دیگر و کشورهای دیگر آشنا نیستند. این مساله موجب می‌شود که برخی حواله‌ها از دقت کافی در نوشتن شماره حساب و ... برخوردار نباشد.

IBAN در بردارنده کلیه اطلاعات مورد نیاز برای ریشه‌یابی دستور پرداخت از هر سیستم تسویه ملی می‌باشد و شامل شناسنامه بانک مرکزی (که البته شناسه تسویه[2]و یا شناسه اولویت‌بندی[3]هم نامیده می‌شود) و شماره حساب پایه (BBAN)[4]می‌باشد.

شماره حساب بانکی پایه(BBAN)

مشخصه‌ای است که توسط موسسات مالی در هر کشوری به عنوان قسمتی از طرح شماره‌گذاری حسابهای ملی[5]بکار می‌رود و بطور منحصر بفرد، حساب یک مشتری را در یک موسسه مالی مشخص می‌کند.

IBAN شکل توسعه یافته شماره حساب بانکی پایه (BBAN) در سطح بین‌المللی است برای آنکه حساب یک مشتری در یک موسسه مالی از دیگر حسابها تمیز داده شود.

شکل IBAN:

الف)- شکل الکترونیکی: کلاً تا ۳٤ حرف و عدد برای IBAN استفاده می‌شود که به شرح زیر است:

شناسه کشوری: شناسه کشوری شامل دو حرف است که در ISO 3166 مشخص شده است و منظور کشوری است که در آن بانک/ شعبه خدمت‌دهنده IBAN وجود دارد.[6]

شناسه کنترلی (ارقام کنترلی)[7]دو رقمی است که به روشی که بعداً توضیح خواهیم داد محاسبه می‌شود.

---

[1]-Small & Medium Entities

۲Clearing

۳Sorting

BBAN: Basic Bank Account Number

۵ National Account Numbering Scheme(s)

٦The Bank Servicing the Iban Resides.

7 Check digits

BBAN، دارای حداکثر ۳۰ مشخصه عددی و حرفی (از ۰-۹ و A-Z) است که بدون هیچ علامت جداکننده‌ای درج می‌شود.

BBAN برای هر کشور باید از نظر تعداد کل حروف و اعداد ثابت باشد.[۱]

BBAN خود شامل شناسه مشخص و معلومی است که بانک نگهدارنده حساب و شعبه آن را در محل خاص و ثابتی در هر شماره حساب بانکی پایه تعیین می‌کند. این شناسه‌ها توسط هر کشوری تعیین می‌گردد.[۲]

ب) شکل کاغذی: مشابه شکل الکترونیک است با این تفاوت که در این حالت IBAN را میتوان به گروههای ٤ رقمی با یک فاصله بین آنها تقسیم نمود. تعداد آخرین گروه ٤ تایی می‌تواند تا ٤ متغیر باشد.

به عنوان مثال:

شکل الکترونیکی IBAN BE62 5100 0754 7061

شکل کاغذی IBAN : BE62 5100 0754 7061

شناسه کشور : BE

شماره حساب : 510-0075470-61

محاسبه و اعتبار (شناسه) ارقام کنترلی

شیوه محاسبه شناسه کنترلی:

فرض کنید شماره حساب مشخصی در بلژیک به قرار زیر است:

٥١٠-٠٠٧٥٤٧٠-٦١

---

[۱] The BBAN has a Fixed Lenght Per Country.

[۲] The BBAN includes an explicit identification code of the bank/branch servicing the account at fixed positions within the BBAN, Specified Per Country.

[۳] Space

تا قبل از محاسبه شناسه کنترلی، ارقام "۰۰" را جایگزین آن می‌نمائیم. در نتیجه IBAN این شماره حساب به قرار زیر است:

BE00 510007547061

ابتدا ٤ مشخصه اول IBAN را به سمت راست منتقل می‌کنیم.

510007547061BE00

براساس جدول تبدیل (الف)، حروف را به اعداد تبدیل می‌کنیم:

B=11

510007547061111400 ⇒

E=14

از MOD 97-10 که در ISO 7064 آمده است، Mudulo 97 را محاسبه و نتیجه را از ۹۸ کسر نمائید:

BE62510007547061

شیوهٔ چک کردن صحت شناسه کنترلی:

اگر در فرمت کاغذی (بصورت گروههای ٤ تایی) نوشته شده است تمامی فاصله‌ها را حذف می‌کنیم:

BE62 5100 0754 7061 BE62510007547061

سپس ٤ مشخصه اول را به راست منتقل می‌کنیم:

510007547061 BE 62

«جدول الف»

A=10	G=16	M=22	S=28	Y=34
B=11	H=17	N=23	T=29	Z=35
C=12	I=18	O=24	U=30	
D=13	J=19	P=25	V=31	
E=14	K=20	Q=26	W=32	
F=15	L=21	R=27	X=33	

حروف را براساس جدول الف به عدد تبدیل می‌کنیم:

5100075470611114 62

با استفاده MOD 97-10 (براساس ISO704)، چنانچه باقیمانده[1] Modulus 97، ۱ باشد نشان‌دهنده درستی شناسه کنترلی است.

[1] **Remainder**

شماره: مب/ ۵۲۰ اضافه کردن شاخص "کد ملی"به عنوان یک شاخص استاندارد و منحصر به فرد برای احراز هویت مشتریان نظام بانکی

تاریخ : ۱۷/۳/۱۳۸۴

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای خصوصی و دولتی (شامل پست بانک) و موسسات اعتباری غیربانکی ارسال گردید

احتراماً؛

با عنایت به اهمیت رعایت دقیق مقررات پیشگیری از پولشویی ـ موضوع بخشنامه شماره نت/ ۳۵۱۳ مورخ ۲۲/۸/۱۳۸۱ ـ و لزوم احراز هویت کامل متقاضیان استفاده از خدمات بانکی، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در نظر دارد شاخص "کد ملی" را به عنوان یک شاخص استاندارد و منحصر به فرد به مجموع شناسه‌های لازم برای احراز هویت مشتریان نظام بانکی اضافه نماید.

از اینرو خواهشمند است دستور فرمایید نقطه نظرات آن بانک درخصوص قابلیت اجرایی طرح و زمان لازم برای اجرای کامل آن را در تمام موارد تا تاریخ ۲۰/٤/۱۳۸٤ به این اداره ارسال نمایند./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **امیرحسین امین‌آزاد**

۳۸۱۶ **۵-۳۸۳۱**

شماره: مب/ ۶۱۶ اصلاح ماده ۱۲ آئین نامه اجرایی قانون توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی

تاریخ : ۳۱/۳/۱۳۸۴

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی و شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید

پیرو بخشنامه‌های شماره مب/ ٤٣٣ مورخ ۳/۳/۱۳۸٤ و مب/ ٤٧٢ مورخ ۸/۳/۱۳۸٤ بدینوسیله تصویب‌نامه شماره ۳۰۱۷/ت٤٤۳۲۰ک مورخ ۲٤/۱/۱۳۸٤ درخصوص اصلاح ماده ۱۲ آئین‌نامه اجرایی قانون توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی موضوع تصویب‌نامه شماره ٤۲۲۱/ت۱٤٥هـ مورخ ۲۱/٤/۱۳۷۳ را به شرح ذیل به استحضار می‌رساند:

"ماده ۱۲: **به استناد مواد (۵) و (۸) قانون توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی، تاسیسات گردشگری موضوع ماده (۱) آئین‌نامه ایجاد، اصلاح، تکمیل، درجه‌بندی و نرخ‌گذاری تاسیسات گردشگری و نظارت بر فعالیت آنها و اصلاحات بعدی آن، دفاتر خدمات مسافرتی و جهانگردی و تورگردانی و موسسات آموزش خدمات گردشگری، هتل‌های آموزشی، راهنمایان تور، ذخیره جا، تولید و عرضه اطلاعات گردشگری و موسسات حمل و نقل گردشگری ترجیحاً دارای مجوز از سازمان میراث فرهنگی و گردشگری متعلق به بخشهای خصوصی، دولتی، عمومی و تعاونی از نظر پرداخت عوارض صدور پروانه ساختمانی مشمول تعرفه بخش صنایع می‌باشند** و شهرداری‌ها موظفند عوارض مقرر را فارغ از نوع پروانه و کاربری زمین براساس تعرفه بخش صنایع و با معافیت از عوارض عرصه غیر از عوارض نوسازی فقط در مورد ساختمان محاسبه و دریافت نمایند. شهرداری‌ها موظفند برای افزایش زیربنای کلیه تاسیسات موضوع فوق‌الذکر عوارض مقرر را براساس تعرفه بخش صنعت و با حداکثر تخفیف محاسبه و دریافت کنند. **کلیه تاسیسات و موسسات گردشگری موضوع این ماده از نظر هزینه‌های سوخت، برق، آب، تلفن و فاضلاب اعم از انشعاب و مصرف، انواع خدمات بیمه‌ای، تسهیلات بانکی، حق‌الثبت، حق‌التحریر، پذیره، سایر عوارض، تقسیط حق اشتراک و هر نوع تسهیلات دیگر که بخش صنایع از آن منتفع می‌شود با تشخیص و تایید سازمان میراث فرهنگی و گردشگری مشمول تعرفه‌ها و دستورالعمل‌های بخش صنایع می‌باشند.** دستگاه‌های ذیربط موظفند هزینه‌های مربوط را فارغ از میزان مصرف و نوع کاربری براساس تعرفه‌ی بخش صنعت محاسبه و دریافت نمایند."

خواهشمند است دستور فرمایند مراتب فوق جهت اجرا به کلیه واحدهای ذیربط ابلاغ گردد./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳-۳۸۳۱**

شماره: مب/ ۶۶۹ ابلاغ ترجمه مقاله "اصول مدیریت ریسک اعتباری" از مجموعه کمیته نظارت بر بانکداری بانک تسویه بین‌المللی

تاریخ : ۷/۴/۱۳۸۴

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی و غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه، ارسال گردید

احتراماً؛ همان گونه که استحضار دارند یکی از چالشهای فراروی موسسات مالی، شناسایی انواع مخاطرات و کنترل بهینه آنهاست به نحویکه اطمینان حاصل شود موسسات مالی با کارآمدی هرچه بیشتر به جریان سیال گردش وجوه در بخشهای مختلف اقتصادی کمک نموده، و نقشی متناسب باجایگاه خود در اقتصاد ایفا می‌نمایند.

با وجود اینکه بانکها و موسسات مالی و اعتباری مشابه به عنوان شریانهای حیاتی اقتصاد هرکشور، با طیف وسیعی از انواع ریسک و مخاطره مواجه می‌باشند، ولی کارشناسان امور بانکداری هنوز بر این باورند که ریسک اعتباری، یا احتمال نکول وام‌گیرنده (یا طرف مقابل) نسبت به انجام تعهداتش،همچنان به عنوان مهم‌ترین ریسک فعالیت بانک مطرح‌است، از این رو بی‌توجهی و عدم کنترل این خطر، به عنوان تهدیدی جدی برای سلامت بانکها محسوب می‌شود.

گزارشهای منتشره از سوی کمیته بال موید آن است که علت اصلی بروز مشکلات بانکها از عواملی نظیر استانداردهای ضعیف اعطای اعتبار به وام گیرندگان (یا طرف‌های مقابل) و مدیریت ضعیف ریسک اعتباری نشات می‌گیرد. این موضوع ضرورت شناخت بیشترمفاهیم مطرح در مقوله ریسک اعتباری و نیز روشهای پیشنهادی برای کنترل آن را اجتناب ناپذیر می‌نماید.

مقاله "اصول مدیریت ریسک اعتباری" که توسط کمیته نظارت بر بانکداری بانک تسویه بین‌المللی در سپتامبر ۲۰۰۰ منتشر گردیده با هدف ارتقای دانش بانکداری سیستم بانکی توسط همکاران این اداره ترجمه شده است و استفاده از آن به منظور کنترل هرچه دقیق‌تر ریسک اعتباری در آن بانک و موسسه اعتباری توصیه می‌گردد.

خواهشمند است دستور فرمایند این نوشتار جهت مطالعه و بهره‌برداری در اختیار کلیه واحدهای ذیربط قرار گیرد./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبر شمس کار**

۳۸۱۶ **۳-۳۸۳۱**

فهرست مطالب

شماره صفحه

مقدمه

اصولي براي ارزيابي مديريت ريسک اعتباري بانک‌ها

ایجاد محیطی مناسب برای کنترل ریسک اعتباری

اقدام تحت یک فرآیند مناسب اعتباردهی

حفظ یک روش مناسب مدیریت، ارزیابی و مراقبت از اعتبارات

حصول اطمینان از وجود کنترل‌های کافی بر ریسک اعتباری

نقش بازرسان

ضمیمه: علل رایج مشکلات عمده اعتباری

«بسمه تعالي»

اصول مدیریت ریسک اعتباری

ا– مقدمه

هرچند موسسات مالي به دلايل متعددي در طول سالها با مشكلات مواجه شده‌اند، اما علت اصلي مشكلات جدي و مهم بانكي كماكان به طور مستقيم به عواملي نظير استانداردهاي ضعيف اعطاي اعتبار به وام‌گيرندگان و طرف‌هاي مقابل، مديريت ضعيف ريسک پرتفوي، يا كم توجهي به تغييرات اقتصادي يا ساير شرايطي كه مي‌تواند به وخامت موقعيت اعتباري طرف‌هاي مقابل بانک منجر گردد، ارتباط مي‌يابد. اين تجربه در هر دو گروه كشورهاي عضو و غير عضو گروه 10 يكسان مي‌باشد.

به زبان ساده، ريسک اعتباری، احتمال قصور وام‌گيرنده يا طرف مقابل بانک نسبت به انجام تعهداتش، طبق شرايط توافق شده، قابل تعريف است. هدف از مديريت ريسک اعتباري آن است كه با حفظ اكسپوژرهاي ريسک اعتباري در محدوده‌هاي قابل قبول، نسبت بازگشت اعتبارات بانكي موزون شده به ريسک حداكثر شود. **ضروری است بانک‌ها همانند ريسک اعتباری فردی يا ريسک معاملات، ريسک اعتباری كل پرتفوی خود را مديريت نمايند. بانک‌ها هم‌چنين بايد رابطه ميان ريسک اعتباری با ساير ريسک‌ها را نيز در نظر بگيرند. مديريت كارآی ريسک اعتباری جزئی مهم از يک روش جامع مديريت ريسک و شرط اساسی موفقيت بلندمدت هر بانک محسوب می‌گردد.**

اگرچه منشاءهای ديگرريسک اعتباری در سراسرفعاليت‌های يک بانک وجود دارد كه در دفتر بانک و دفتر تجاری و در اقلام بالا و پايين خط ترازنامه منظور می‌گردد، ولی برای اكثر بانک‌هاوام‌ها بزرگترين و بديهی‌ترين منشاء ايجاد ريسک اعتباری می‌باشند. علاوه بر وام‌ها، بانک‌ها به طور فزاينده‌اي در زمينه ابزارهاي مختلف مالي مانند: قبولي‌ها، معاملات بين بانكي، تامين مالي تجاري، معاملات ارز، قراردادهاي مالي آتي، سوآپ، اوراق قرضه، سهام عادي، معاملات اختيار، قبول تعهدات و صدور ضمانت‌نامه و تسويه معاملات، با ريسک اعتباري (يا ريسک طرف مقابل) مواجه هستند.

نظر به اين كه اكسپوژرهاي ريسک اعتباري، هم‌چنان به عنوان منشاء اصلي مشكلات بانک‌هاي معتبر جهان باقي مانده است، لذا بانک‌ها و بازرسان آن‌ها بايد بتوانند درسهاي مفيدي از تجارت گذشته فراگيرند. **همان‌گونه كه لازم است بانک‌ها سرمايه كافی را برای جبران ريسک‌هايی كه با آن مواجه می‌گردند، در نظر بگيرند بايد آگاهی‌هايلازم را در مورد ضرورتتشخيص، اندازه‌گيری، مراقبت و كنترل ريسک اعتباری داشته باشند.** كميته بال به منظور تشويق بازرسان سراسر جهان به ارتقاي سطح مديريت ريسک اعتباري اين مقاله را منتشر مي‌كند. اگرچه اصول ارائه شده در اين گزارش براي فعاليت وام‌دهي از قابليت كاربردي برخوردار است،

اما اين اصول بايد در مورد تمام فعاليت‌هايي كه با ريسک اعتباري مواجه مي‌گردند، مورد استفاده قرار گيرند.

رويه‌هاي مناسبي كه در اين گزارش ارائه مي‌گردد، به ويژه، به حوزه‌هاي ذيل اشاره دارد:

ايجاد محيطي مناسب براي كنترل ريسک اعتباري.

اقدام تحت يک فرآيند مناسب اعتباردهي.

حفظ يک روش مناسب مديريت، ارزيابي و مراقبت از اعتبارات.

حصول اطمينان از وجود كنترل‌هاي كافي بر ريسک اعتباري.

اگرچه رويه‌هاي ويژه مديريت ريسک اعتباري با توجه به نوع و پيچيدگي فعاليت‌هاي اعتباري، ممكن است در ميان بانک‌ها متفاوت باشند، ولي يک برنامه جامع مديريت ريسک اعتباري هرچهار حوزه فوق را در بر مي‌گيرد. اين رويه‌ها همچنين بايستي در رابطه با ارزيابي كيفيت دارايي‌ها، كفايت اندوخته‌ها و ذخاير و شفاف‌سازي ريسک اعتباري نيز اعمال شود، كه تمامي اين موارد در گزارشهاي اخير منتشره توسط كميته بال مورد توجه قرار گرفته‌اند[1]

در حالي كه رويكرد انتخابي توسط هر بازرس به عوامل متعددي از جمله روش‌هاي نظارت حضوري* و غيرحضوري** و درجه به كارگيري آن‌ها در انجام وظايف نظارتي توسط حسابرسان مستقل*** بانک بستگي دارد، تمامي اعضاي كميته بال توافق دارند كه اصول مطروحه در اين گزارش بايستي براي ارزيابي مديريت ريسک اعتباري يک بانک مورد استفاده قرار گيرد. **انتظارات نظارتی از رویکرد مدیریت ریسک اعتباری که توسط هر بانک مورد استفاده قرار می‌گیرد باید با حوزه و پیچیدگی‌های فعالیت بانک متناسب باشد. برای بانک‌های کوچکتر یا کمتر پیشرفته، لازم است بازرسان مشخص نمایند که روش اعمال شده برای مدیریت ریسک اعتباری بانک‌ها، برای فعالیهایشان کفایت می‌کند و در فرآیندهای مدیریت ریسک اعتباری آن‌ها، نظم کافی برای نشان دادن ریسک نسبت به بازده وجود دارد.**در بخش‌هاي IIتا VI اين گزارش، كميته اصولي را مقرر نموده كه به كمک آن‌ها مسئولين بازرسيبانک‌ها مي‌توانند نظام مديريت ريسک اعتباري يک بانک را مورد ارزيابي قرار دهند. به علاوه ضميمه اين گزارش شامل توضيحات مختصري در مورد برخي مشكلات اعتباري مي‌باشد كه عموماً توسط بازرسان مشاهده شده است.

---

[1]- به ويژه به مقاله‌های زير رجوع شود:

Sound Practices for Loan Accounting and Disclosure (July 1999)

Best Practices for Credit Risk Disclosure (September2000)

***- On-Site Supervision.**

****- Off-Site Supervision**

*****- External Auditor.**

يک نمونه خاص‌تر از ريسک اعتباري، مربوط به فرآيند تسويه معاملات مالي مي‌باشد. اگر يک طرف يک معامله تسويه شود، اما طرف ديگر تسويه نشود، ممکن است به اندازه اصل مبلغ معامله خسارت وارد شود. اگر حتي يک طرف فقط در تسويه تاخير نموده باشد، طرف ديگر ممکن است به دليل فرصت‌هاي از دست رفته سرمايه‌گذاري با زيان مواجه گردد. **بدين‌ترتيب، ريسک تسويه** (به معني ريسکي است که به دليل تکميل نشدن يا عدم تسويه يک معامله مالي به ترتيبي که انتظار آن مي‌رفت، ايجاد مي‌شود) **شامل اجزايی از ريسک‌های نقدينگی، بازار، عملياتی، شهرت و نيز ريسک اعتباری است. سطح ريسک با توجه به ترتيبات تسويه مشخص می‌شود. عناصر چنين ترتيباتی که در ايجاد ريسک اعتباری اثرگذارند عبارتند از:**

زمان تسعير ارزی، خاتمه پرداخت / تسويه و نقش واسطه‌ها و اتاق‌های پاياپای[1]

براي اولين بار اين گزارش در ژوئيه سال 1999 براي ارائه نظرات مشورتي منتشر گرديد. کميته از نقطه‌نظرات ارسالي بانک‌هاي مرکزي، مسئولين بازرسي، مجمع بانکي و ساير موسسات سپاسگزاري مي‌نمايد. با بهره‌گيري از اين انتقادات، امکان انتشار ويرايش نهايي از گزارش فراهم گرديد.

اصولی برای ارزيابی مديريت ريسک اعتباری بانک‌ها

الف – ايجاد محيطی مناسب برای کنترل ريسک اعتباری

اصل ۱–هيات مديره مسئول تصويب و بازنگری دوره‌ای (حداقل سالانه) راهکارها و خط مشی‌های مهم ريسک اعتباری بانک می‌باشد. اين راهکارها بايد اين مساله را که بانک تا چه حد می‌تواند ريسک‌ها را تحملکند و سطح سودآوری مورد انتظار آن در زمان رويارويی با ريسک‌های مختلف اعتباری چه اندازه می‌باشد، نشان دهد.

اصل ۲–مديريت ارشد بانک مسئوليت اجرای راهکارهای ريسک اعتباری را که توسط هيات مديره به تصويب رسيده، برعهده دارد. علاوه بر اين، گسترش خط مشی‌ها و رويه‌ها برای تعيين، ارزيابی، مراقبت و کنترل ريسک اعتباری به عهده مديريت ارشد می‌باشد. چنين خط مشی‌ها و رويه‌هايی بايد ريسک اعتباری بانک را در تمامی فعاليت‌هايش، در هر دو سطح اعتبارات فردی و پرتفوی، مشخص کند.

اصل ۳–بانک‌ها بايد ريسک اعتباری موجود در تمامی محصولات و فعاليت‌هايشان را شناسايی و مديريت نمايند. بانک‌ها بايد مطمئن شوند که ريسک محصولات و فعاليت‌های جديد، قبل از ارائه يا تعهد انجام، به کمک روش‌های

---

[1]-به ويژه به مقاله زير رجوع شود:

Supervisory Guidance for Managing Settlement Risk in Exchange Transaction (September 2000)

حاشيه‌نويسی موجود در فهرست کتاب (ضميمه ۳) شامل ليستی از انتشارات مربوط به ريسک‌های مختلف تسويه می‌باشد.

مناسب مدیریت ریسک و کنترل‌های کافی تحت بررسی قرار گرفته و پیش‌تر توسط هیات مدیره یا کمیته مناسب دیگری به تصویب رسیده است.

ب- اقدام تحت یک فرآیند مناسب اعتباردهی

اصل ۴–اعطای اعتبار بانک‌ها بایستی تحت معیارهای مناسب و تعریف شده، انجام پذیرد. این معیارها باید اطلاع دقیق از بازار هدف بانک، شناخت کامل از وام‌گیرنده یا طرف مقابل، هدف از اعتبار و ساختار آن، و منبع بازپرداخت اعتبار را در برگیرد.

اصل ۵–بانک‌ها باید حدود اعتباری کلی برای هر وام‌گیرنده و طرف مقابل و نیز گروه‌های طرف مقابل مرتبط را تعیین نمایند، به نحوی که به کمک یک روش مقایسه‌پذیر و معنی‌دار مجموع انواع مختلف اکسپوژر هم در دفتر بانک و هم دفتر تجاری و در کلیه اقلام بالا و پایین خط ترازنامه، قابل محاسبه باشد.

اصل ۶–بانک‌ها همانند اصلاح، تجدید و تامین مالی مجدد اعتبارات موجود، باید روش‌های مشخص و شفافی برای تصویب اعتبارات جدید داشته باشند.

اصل ۷– اعطای کلیه اعتبارات باید به طور یکسان و متعارف انجام شود. به ویژه اعتبارات اعطایی به شرکتها و افراد مرتبط، چنان‌که برمبنای استثنائات مورد تصویب قرار گرفته، باید با دقت خاصی مراقبت شده و اقدامات مناسب دیگر برای کاهش ریسک وام‌دهی‌های غیرمتعارف اتخاذ گردند.

ج- حفظ یک روش مناسب مدیریت، ارزیابی و مراقبت از اعتبارات

اصل ۸–بانک‌ها باید سیستمی برای کنترل مستمر پرتفوی خود که در معرض ریسک‌های مختلف اعتباری است، ایجاد کنند.

اصل ۹–بانک‌ها باید برای مراقبت از وضعیت اعتبارات فردی سیستمی ایجاد کنند، به نحوی که به کمک آن بتوانند کفایت ذخایر و اندوخته‌ها را نیز تعیین نمایند.

اصل ۱۰–در مدیریت ریسک اعتباری، بانک‌ها تشویق می‌شوند که یک سیستم رتبه‌بندی داخلی ریسک را گسترش و مورد استفاده قرار دهند. این سیستم رتبه‌بندی باید با نوع، اندازه و پیچیدگی‌های فعالیت بانک متناسب باشد.

اصل ۱۱–بانک‌ها باید سیستم‌های اطلاعات و روش‌هایی برای تجزیه و تحلیل داشته باشند به نحوی که مدیریت به کمک آن‌ها بتواند ریسک اعتباری موجود در کلیه فعالیت‌های بالا و پایین خط ترازنامه را اندازه‌گیری نماید. سیستم اطلاعات مدیریت باید اطلاعات کافی را در مورد ترکیب پرتفوی اعتباری ارائه نموده و هرگونه ریسک تمرکز را شناسایی نماید.

اصل ۱۲–بانک‌ها باید سیستمی را برای مراقبت از ترکیب کلی و کیفیت پرتفوی اعتباری خود ایجاد کنند.

اصل ۱۳–در زمان ارزیابی اعتبارات فردی و کل پرتفوی اعتباری، بانک‌ها باید احتمال تغییر در شرایط اقتصادی را نیز مدنظر قرار داده و اکسپوژرهای ریسک اعتباری خود را در شرایط بحرانی ارزیابی نمایند.

د– حصول اطمینان از وجود کنترل‌های کافی بر ریسک اعتباری

اصل ۱۴– لازم است بانک‌ها سیستم مستقل و مستمری برای ارزیابی فرآیند مدیریت ریسک اعتباری داشته باشند، به نحوی که نتایج این بازنگری‌ها مستقیماً به هیات مدیره و مدیران ارشد گزارش گردد.

اصل ۱۵–بانک‌ها بایستی اطمینان حاصل کنند که اعطای اعتبار به درستی مدیریت شده و اکسپوژرهای اعتبارات در سطحی است که با استانداردهای احتیاطی و حدود مجاز داخلی هم‌خوانی دارد. بانک‌ها باید سیستم کنترل‌های داخلی را پایه‌ریزی و تقویت نمایند به نحوی که مطمئن شوند هرگونه استثناء نسبت به خط مشی‌ها، روش‌ها و حدود، به موقع به رده مناسب مدیریتی جهت اقدام گزارش می‌شود.

اصل ۱۶–بانک‌ها باید سیستمی برای انجام اقدامات اصلاحی به موقع در مورد اعتباراتی که وضعیت آن‌ها در حال بدتر شدن است، مدیریت اعتبارات مساله‌دار و سایر موقعیت‌های بحرانی مشابه داشته باشند.

هـ – نقش بازرسان

اصل ۱۷–بازرسان باید بانک‌ها را ملزم کنند که به عنوان بخشی از رویکرد کلی به سوی مدیریت ریسک، نظام کارآیی برای تشخیص، ارزیابی، مراقبت و کنترل ریسک اعتباری ایجاد کنند. بازرسان باید ارزیابی مستقلی از راهکارها، خط مشی‌ها، رویه‌ها و عملکرد بانک در ارتباط با فرآیند اعطای اعتبار داشته باشند. علاوه‌بر این به منظور محدود نمودن اکسپوژر بانک به وام‌گیرندگان فردی یا گروهی از طرف‌های مقابل مرتبط، باید تعیین حدود احتیاطی را مد نظر قرار دهند.

II– ایجاد محیطی مناسب برای ریسک اعتباری

اصل ۱–هیات مدیره مسئول تصویب و بازنگری دوره‌ای (حداقل سالانه) راهکارها و خط مشی‌های مهم ریسک اعتباری بانک می‌باشد. این راهکارها باید این مساله را که بانک تا چه حد می‌تواند ریسک‌ها را تحمل کند و سطح سودآوری مورد انتظار آن در زمان مواجه شدن با ریسک‌های مختلف اعتباری چه اندازه می‌باشد، نشان دهد.

همانند ساير حوزه‌هاي فعاليت بانک، هيات مديره[1]نقش به سزايي در زمينه نظارت بر اعطاي اعتبارات و کارکردهاي مديريت ريسک اعتباري به عهده دارد. هر بانک بايد راهکاري براي ريسک اعتباري تدوين کند به نحوي که بتواند اهدافي را که هدايتگر فعاليت‌هاي اعتباري بانک مي‌باشد، تحقق بخشيده و خط مشي‌ها و رويه‌هايي براي انجام اين گونه فعاليت‌ها اتخاذ نمايد. همانند خط مشي‌هاي مهم ريسک اعتباري، **راهکار ريسک اعتباری بايستی توسط هيات مديره تصويب گرديده و به صورت دوره‌ای (حداقل سالانه) مورد بازنگری قرار گيرد.** لازم است هيات مديره مشخص نمايد که اين راهکار و خط مشي‌ها، اکثر فعاليت‌هاي بانک را که در آن‌ها اکسپوژر اعتباري، در برگيرنده ريسک حائز اهميتي است، پوشش مي‌دهد.

اين خط مشی بايد شامل شرح کاملی از مواضع بانک در خصوص چگونگی اعطای اعتبار براساس نوع (مثلاً تجاری، مصرفی، مستغلات)، بخش اقتصادی، منطقه جغرافيايی، نوع پول، سررسيد و سود مورد انتظار باشد. اين خط مشي‌ها همچنين مي‌تواند شامل بازارهاي هدف و آن ويژگي‌هاي کلي باشد که بانک مي‌خواهد در پرتفوي اعتباري خود بدان نائل گردد (شامل سطوح تنوع، درجه خطاي قابل اغماض نسبت به تمرکز).

راهکار ريسک اعتباري بايد براي بانک نسبت به اهداف مربوط به کيفيت اعتبارات، درآمدها و رشد آن شناخت ايجاد کند. هر بانک صرف نظر از اندازه‌اش، در جهت سودآوري فعاليت مي‌نمايد و در نتيجه بايد در برابر هزينه سرمايه‌گذاريهايش، براي فعاليت‌هاي خود ريسک/پاداش قابل قبولي را در نظر بگيرد. **هيات مديره يک بانک بايد خط مشی بانک را در مورد انتخاب ريسک‌ها و حداکثر نمودن سودآوری تصويب نمايد.** هيات مديره بايد به صورت ادواري وضعيت مالي بانک را بازنگري نموده و ضرورت تغيير در راهکار را مشخص کند. هيات مديره همچنين بايد ميزان کفايت سطح سرمايه بانک را براي پوشش مخاطراتي که متحمل مي‌شود، مشخص نمايد.

راهکار ريسک اعتباری هر بانک بايد تدوام داشته باشد. بنابراين در اين راهکار ضروری است که جنبه‌های ادواری اقتصاد و هرگونه تغييرات ناشی از آن در ترکيب و کيفيت کل پرتفوی منظور گردد. اگرچه اين راهکار بايد به صورت دوره‌اي مورد ارزيابي و اصلاح قرار گيرد، اما بايد بتواند در بلندمدت و در چرخه‌هاي مختلف اقتصاد پايدار بماند.

راهکار و خط مشی‌های ريسک اعتباری بايستی به صورت موثری به تمام سازمان بانکی ابلاغ گردد. کليه کارکنان مربوطه بايد به طور شفاف شناخت کاملي از رويکرد بانک در مورد اعطا و مديريت اعتبار داشته و نسبت به چگونگي رعايت خط مشي‌ها و روش‌هاي تدوين شده، پاسخگو باشند.

هيات مديره بايستی اطمينان حاصل کند که مديريت ارشد توانايی کامل اداره فعاليت اعتباری بانک را داشته و اين گونه فعاليت‌ها در چارچوب راهکار، خط مشی‌ها و درجه خطای قابل اغماض ريسکی قرار دارند، که توسط هيات

---

[1]- اين مقاله اشاره به يک ساختار مديريتی دارد که از هيات مديره و مديريت ارشد تشکيل شده است. کميته آگاه است که از نظر چارچوب‌های قانونی و مقرراتی، تفاوت‌های مهمی در وظايف هيات مديره و مديريت ارشد بين کشورهای مختلف دنيا وجود دارد. در برخی کشورها، هيات مديره وظيفه عمده (اگرچه غير انحصاری) نظارت بر بدنه اجرايی (مديريت ارشد، مديريت عامل) را به عهده دارد تا مطمئن گردد آن‌ها وظيفه‌شان را به نحو احسن به انجام می‌رسانند. به همين دليل، در بعضی موارد، هيات مديره به عنوان هيات نظارتی شناخته می‌شود. بدين مفهوم که هيات مديره هيچگونه وظيفه اجرايی به عهده ندارد. در مقايسه، در بعضی کشورها، هيات مديره وظايف بيشتری را به عهده داشته به نحوی که تنظيم چارچوب کلی مديريت بانک را نيز متقبل می‌گردد. با اذعان به اين تفاوت‌ها، هيات مديره و مديريت ارشد فرضی که در اين مقاله مورد استفاده قرار گرفته، صرفاً دو نوع وظيفه تصميم‌گيری در داخل بانک را طبقه‌بندی می‌نمايد و هيچگونه ارتباطی با ساختار قانونی آن ندارد.

مدیره به تصویب رسیده است. همچنین هیات مدیره باید به طور منظم (مثلاً حداقل سالانه) یا در چارچوب راهکار ریسک اعتباري و یا در محدوده مصوبات مربوط به خطمشي‌هاي اعتباري، معیارهاي کلي اعطاي اعتبار (شامل مدت زمان و شرایط) را تصویب کند. به علاوه هیات مدیره باید روشي را تصویب نماید که بانک به کمک آن بتواند وظایف مربوط به اعطاي اعتبار (شامل بررسي مستقل نسبت به کارکرد اعطا و مدیریت اعتبار و کل پرتفوي) را سازماندهي نماید.

هرچند اعضاي هیات مدیره، به ویژه مدیران خارجي، مي‌توانند نقش مهمي در ایجاد فعالیت‌هاي جدید در بانک داشته باشند، اما زماني که ظرفیتي براي اعطاي اعتبار وجود داشته باشد **فرآیندهای موجود باید تعیین نمایند که چه مقدار اعتبار و با چه شرایطی باید اعطا شود.** به منظور اجتناب از برخورد منافع*، **مهم است که هیات مدیره در فرآیند اعطای اعتبار و نظارت بر آن ملاحظاتی خارج از رویه نداشته باشند.**

هیات مدیره باید اطمینان حاصل کند که خطي مشي‌هاي جبراني بانک در تضاد با راهکار ریسک اعتباري نمي‌باشد. خط مشي‌هاي جبراني، که نتیجه یک رفتار غیرقابل قبول است، مانند کسب سود در کوتاه مدت در شرایطي که موجبات انحراف از خط مشي‌هاي اعتباري یا تجاوز از حدود مقرر شده را فراهم مي‌سازد، نهایتاً موجب تضعیف فرآیندهاي اعتباري بانک مي‌گردد.

اصل ۲–مدیریت ارشد بانک مسئولیت اجرای راهکارهای ریسک اعتباری را که توسط هیات مدیره به تصویب رسیده، برعهده دارد. علاوه بر این، گسترش خط مشی‌ها ورویه‌ها برای تعیین، ارزیابی، مراقبت و کنترل ریسک اعتباری به عهده مدیریت ارشد می‌باشد. چنین خط مشی‌ها و رویه‌هایی باید ریسک اعتباری بانک را در تمامی فعالیت‌هایش، در هر دو سطح اعتبارات فردی و پرتفوی، مشخص کند.

مدیریت ارشد یک بانک مسئول اجرای راهکار ریسک اعتباری است که توسط هیات مدیره به تصویب رسیده است. هم‌چنین اطمینان از انطباق فعالیت‌های اعتباردهی بانک با راهکار تعیین شده، اطمینان از گسترش و اجرای روش‌های مکتوب و اطمینان از شفاف و مناسب بودن مراحل تصویب وام و بازنگری مسئولیتها به عهده مدیریت ارشد می‌باشد. مدیریت ارشد، علاوه بر این باید مطمئن گردد که ارزیابي داخلي مستقلي از عملکرد اعتباردهي و مدیریت بانک به صورت دوره‌اي انجام مي‌پذیرد[۱]

رکن اصلي بانکداري با کارکرد صحیح، طرح و اجراي خط مشي‌ها و روش‌هاي مکتوب در رابطه با شناسایي، ارزیابي، مراقبت و کنترل ریسک اعتباري است. خط مشي‌هاي اعتباري چارچوبي را براي وام‌دهي تعیین و فعالیت‌هاي اعتباردهي بانک را هدایت مي‌نماید. **خط مشی‌های اعتباری بایستی موضوعاتی همچون بازارهای هدف، ترکیب پرتفوی، شرایط قیمت‌گذاری و عدم قیمت‌گذاری، ساختار حدود، مقام مسئول تصویب‌کننده وام، نحوه گزارش‌دهی / فرآیند مربوط به موارد استثناء و ... را در برگیرد. این گونه فعالیت‌ها بایستی**

***- Conflict of interests.**

۱- این موضوع ممکن است برای بانک‌های خیلی کوچک مشکل باشد. هرچند لازم است کنترل‌های کافی بـرای ارتقـای تصمیم‌گیری‌های اعتباری به عمل آید.

به روشنی تعریف شده، همسو با رویه‌های احتیاطی بانکی بوده و با اندازه و پیچیدگی‌های فعالیت بانک متناسب باشد. این خط مشی‌ها باید با توجه به عوامل داخلی و خارجی مانند موقعیت بازار بانک، منطقه تجاری، توانایی‌های کارکنان و فن‌آوری طرح‌ریزی و اجرا گردد.

سياست‌ها و رويه‌هايي كه به طور مناسب گسترش داده شده و اجرا گردند بانک را قادر مي‌سازند تا:

معيارهاي صحيح اعتباردهي را حفظ نمايد.

ريسک اعتباري را مراقبت و کنترل کند.

فرصت‌هاي جديد کاري را به درستي ارزيابي نمايد.

اعتبارات مساله‌دار را شناسايي و اداره نمايد.

همان‌گونه که در بندهاي 30 و 37 تا 43 ذيل مي‌آيد، بانک‌ها بايد سياستها و رويه‌هاي خود را توسعه دهند و آن‌هارا اجرا نمايند تا مطمئن شوند که پرتفوي اعتباري آن‌ها با توجه به بازارهاي هدف و راهکار کلي اعتباري از تنوع کافي برخوردار است.

این‌گونه سیاستها به ویژه باید اهداف بانک را در زمینه ترکیب پرتفوی، حدود اکسپوژر نسبت به هر طرف مقابل یا گروهی از طرف‌های مقابل مرتبط، صنایع یا بخش‌های اقتصادی خاص، مناطق جغرافیایی و محصولات ویژه، تعیین کنند. بانک‌ها باید مطمئن شوند که حدود اکسپوژرهای داخلی آن‌ها در تطابق با هرگونه حدود یا محدودیت‌های احتیاطی است که توسط بازرسان بانکی تعیین شده است.

به منظور کارآمد بودن، سياستهاي اعتباري بايد به کليه بخش‌هاي سازمان ابلاغ گرديده، به کمک روش‌هاي مناسب اجرا شده و **جهت منظور نمودن هرگونه تغییر در وضعیت داخلی و خارجی بانک به صورت دوره‌ای مورد مراقبت و بازنگری قرار گیرد. هرجا که مناسب باشد این سیاست باید بر مبنای تلفیقی و در سطح هر شرکت وابسته اعمال گردد.** به علاوه، اين سياستها بايستي دو وظيفه مهم بازنگري اعتبارات فردي و اطمينان از وجود تنوع مناسب در سطح پرتفوي اعتباري را به صورت يکسان مورد توجه قرار دهد.

زمانی که بانک‌ها بخواهند در سطح بین‌المللی اعطای اعتبار نمایند، علاوه بر ریسک استاندارد اعتباری باید ریسک مربوط به شرایط کشور وام‌گیرنده یا طرف مقابل خارجی را نیز به عهده گیرند. ریسک کشوری یا حاکمیتی شامل طیف وسیعی از ریسک‌هایی است که ناشی از وضعیت اقتصادی، سیاسی و اجتماعی کشور خارجی می‌باشد و مي‌تواند پيامدهاي بالقوه‌اي بر بدهي و سهام سرمايه‌گذاري شده خارجيان آن کشور داشته باشد. ريسک انتقال بالاخص متوجه وام‌گيرنده‌اي است که مي‌خواهد براي پرداخت بدهي يا ساير الزامات قرار داد برون‌مرزي خود، ارز تهيه نمايد. در تمامي معاملات بين‌المللي ضروري است که بانک‌ها به جهاني بودن بازارهاي مالي، امکان سرريز تاثيرات از يک کشور به کشور ديگر يا همه‌گير شدن اثرات در کل يک منطقه توجه داشته باشند.

بنابراين، بانک‌هايي که مي‌خواهند در سطح بين‌المللي اعطاي اعتبار نمايند، براي فعاليت‌هاي وام‌دهي و سرمايه‌گذاريهاي بين‌المللي خود، بايد سياست‌گذاريها و روش‌هايي کافي براي تشخيص، ارزيابي، مراقبت و کنترل ريسک کشوري و ريسک انتقال داشته باشند. **به هنگام نظارت بر عوامل ریسک کشوری، باید این موارد در نظر گرفته شود:**

احتمال قصور در انجام تعهد طرف‌های مقابل بخش خصوصی خارجی به واسطه مشکلات ایجاد شده در وضعیت اقتصادی آن کشور.

قابلیت اجرایی قراردادهای وام و زمان‌بندی و امکان به رسمیت شناختن وثایق تحت چارچوب قانونی ملی.

این مسئولیت، اغلب کار یک گروه تخصصي است که با این موضوعات خاص آشنايي دارد.

اصل ۳–بانک‌ها باید ریسک اعتباری موجود در تمامی محصولات و فعالیت‌هایشان را شناسایی و مدیریت نمایند. بانک‌ها باید مطمئن شوند که ریسک محصولات و فعالیت‌های جدید، قبل از ارائه یا تعهد انجام، به کمک روش‌های مناسب مدیریت ریسک و کنترل‌های کافی تحت بررسی قرار گرفته و پیش‌تر توسط هیات مدیره یا کمیته مناسب دیگری به تصویب رسیده است.

یک اصل اساسی در فرآیند کارآی مدیریت ریسک اعتباری، مشخص نمودن و تجزیه و تحلیل ریسک‌های موجود و بالقوه‌ای است که در هر محصول یا فعالیتی نهفته است. در نتیجه، این موضوع از اهمیت برخوردار مي‌باشد که بانک‌ها بتوانند در مورد محصولات پیشنهادي یا فعالیت‌هایي که بدان مبادرت مي‌ورزند، ریسک اعتباري موجود را شناسايي نمايند. چنین شناختي را مي‌توان به کمک یک بازنگري دقیق نسبت به مشخصه‌هاي موجود و بالقوه ریسک اعتباري آن محصول یا فعالیت حاصل نمود.

بانک‌ها باید شناخت کاملی از ریسک‌های اعتباری موجود در فعالیت پیچیده اعتبار دهی خود داشته باشند (به عنوان مثال، اعطاي وام به بخش‌هاي خاصي از صنعت، تبدیل دارایي‌ها به اوراق بهادار*، معاملات اختیاري ظهرنویسي‌شده مشتریان**، ابزارهاي مشتقه، اسناد بدهي مرتبط***). **این موضوع به ویژه از آن نظر مهم است که ریسک‌های اعتباری مربوطه، اگرچه برای بانک جدید نیست اما ممکن است از وضوح کمتری برخوردار بوده و در مقایسه با ریسک فعالیت‌های اعتباردهی به صورت سنتی نیازمند تجزیه و تحلیل بیشتری باشند.**
درخصوص فعالیت‌هاي پیچیده اعتباردهي نیز اگرچه لازم است که رویه‌ها و کنترل‌هایي متناسب با پیچیدگي آن‌ها طراحي گردد، اما هنوز هم اصول اساسي مدیریت ریسک اعتباري در مورد آن‌ها قابل اجرا مي‌باشد.

ریسک‌های جدید مستلزم برنامه‌ریزی و نظارت دقیق می‌باشند تا بانک مطمئن گردد که این ریسک‌ها به طور مناسب شناسایی و مدیریت می‌شوند. ضروري است بانک‌ها اطمینان حاصل کنند که ریسک محصولات و فعالیت‌هاي جدید پیش از ارائه یا تعهد انجام به کمک روش‌ها و کنترل‌هاي مناسب شناسايي مي‌شود. هر فعالیت جدید و مهم قبل از اجرا، باید توسط هیات مدیره یا کمیته مسئول و مناسب دیگري مورد تصویب قرار گیرد.

در هر فعالیتی که درگیر ریسک اعتباری وام‌گیرنده یا طرف مقابل می‌گردد، چه جدید باشد و چه از قبل تصویب شده باشد، ساده باشد یا پیچیده، مهم است که هیات مدیره افرادی را به این سمت‌ها بگمارد که ضمن برخورداری از

---

* **- Securitization.**

** **- Customer written options**

*** **- Credit - linked notes.**

کفایت لازم، توانایی هدایت این فعالیت‌ها را با بالاترین استاندارد و همسو با خط مشی‌ها و رویه‌های بانک داشته باشند.

III– اقدام تحت یک فرآیند مناسب اعتباردهی

اصل ۴–اعطای اعتبار بانک‌ها بایستی تحت معیارهای مناسب و تعریف شده، انجام پذیرد. این معیارها باید اطلاع دقیق از بازار هدف بانک، شناخت کامل از وام‌گیرنده یا طرف مقابل، هدف از اعتبار و ساختار آن، و منبع بازپرداخت اعتبار را در برگیرد.

تعیین معیار اعتباردهی مناسب که به خوبي تعريف شده باشد، يک شرط اساسي براي تصويب اعتبارات با روشي درست و سالم است. **این معیار بایستی موارد ذیل را در برگیرد:**

چه کسانی واجد شرایط دریافت اعتبار و تا چه مبلغ می‌باشند؟

چه نوع اعتباراتی موجود است؟

اعتبارات تحت چه شرایطی باید اعطا گردد؟

بانک‌ها بايد اطلاعات كافي دريافت كنند تا براساس آن بتوانند ارزيابي جامعي از وضعيت واقعي ريسک وام‌گيرنده يا طرف مقابل به عمل آورند. بسته به نوع اكسپوژر اعتباري و ماهيت رابطه اعتباري، عواملي كه در زمان تصويب اعتبارات بايستي در نظر گرفته شده و نسبت به آن‌ها مستندسازي انجام شود، عبارتند از:

هدف از دریافت اعتبار و منبع بازپرداخت؛

وضعیت فعلی ریسک (شامل ماهیت و میزان کل ریسک‌ها) وام‌گیرنده یا طرف مقابل و وثایق و حساسیت آن‌ها در برابر تحولات اقتصادی یا بازار؛

سابقه وام‌گیرنده و توانایی فعلی او برای بازپرداخت وام، براساس روند وضعیت مالی و پیش‌بینی‌های گردش وجوه نقد، تحت سناریوهای مختلف؛

در مورد تخصیص اعتبار به بخش بازرگانی، تخصص‌کاری وام‌گیرنده، وضعیت بخش اقتصادی و موقعیت او در این بخش؛

مدت و شرایط پیشنهادی اعتبار، به انضمام تنظیم موافقت‌نامه‌ای جهت محدود نمودن تغییرات آتی ریسک وام‌گیرنده؛

در صورت امکان، بررسی کفایت و ضمانت اجرایی وثایق و ضمانت‌نامه‌ها، براساس سناریوهای مختلف؛

به علاوه در زمان موافقت با وامگيرندگان يا طرف‌هاي مقابل براي اولين بار، درستكاري و شهرت وامگيرنده يا طرف مقابل و همچنين صلاحيت قانوني آن‌ها براي تعهد بدهي‌ها، بايد در نظر گرفته شود.

هنگامي كه **بانک** بخواهد ضوابطي براي اعتباردهي تعيين كند، **بايد اطمينان داشته باشد كه اطلاعات كافي براي تصميم‌گيري صحيح اعتباري در اختيار دارد.** همچنين اين اطلاعات مي‌تواند به عنوان مبنايي براي رتبه‌بندي اعتبار در سيستم رتبه‌بندي داخلي بانک محسوب شود.

بانک‌ها بايد بدانند كه آن‌ها به چه كسانی اعتبار می‌دهند. بر اين اساس پيش از ورود به هرگونه رابطه اعتباری جديد بايد شناخت كاملی از وام‌گيرنده يا طرف‌های مقابل داشته و مطمئن باشند با افراد يا سازمانی سر و كار دارند كه از شهرت و اعتبار خوبی برخوردار می‌باشند. به ويژه بانک‌ها بايد سياستهاي خاصي اتخاذ نمايند تا وارد مشاركت با افرادي كه درگير فعاليت‌هاي كلاهبرداري و يا ساير فعاليت‌هاي جنايي مي‌باشند، نگردند. از راههاي متعددي مي‌توان به اين منظور نائل شد، مثلاً درخواست ارائه معرفي‌نامه از طرف گروه‌هاي شناخته شده، دسترسي به موسسات ثبت اعتبار، آشنايي با مديران شركت و كنترل وضعيت مالي معرفهاي آنان. هرچند يک بانک نبايد به صرف شناخت از وام‌گيرنده يا طرف مقابل يا اشتهار خوب وي اقدام به اعطاي اعتبار نمايد.

در بررسي اعتبارات، بانک‌ها بايد روش‌هايي براي شناسايي موقعيت‌هايي داشته باشند كه در آنجا مناسب است گروهي از بدهكاران را به عنوان طرف‌هاي مقابل مرتبط و درنتيجه به عنوان يک بدهكار فردي منظور نمايند. اين موارد شامل محاسبه كل اكسپوژرهاي گروهي از حسابها، اعم از شركتي و غيرشركتي است، كه به يكديگر وابستگي‌هاي مالي دارند، مثلاً در جايي كه آن‌ها مالكيت مشترک يا كنترل و يا وابستگي‌هاي قوي دارند. (براي مثال مديريت مشترک، وابستگي‌هاي خانوادگي). علاوه بر اين، بانک‌ها بايد رويه‌هايي اتخاذ نمايند تا بتوانند مجموع اكسپوژرهاي هر يک از مشتريان خود را در كليه فعاليت‌هايش محاسبه نمايند.

بسياری از بانک‌ها اقدام به مشاركت در اعطای وام‌های سنديكايی يا كنسرسيومی می‌نمايند. برخی موسسات اعتماد بی‌موردی به تجزيه و تحليل‌هايی دارند كه توسط مسئول بيمه يا مسئول رتبه‌بندی اعتباری وام بازرگانی (خارج از بانک) انجام شده است. كليه بانک‌هايی كه می‌خواهند در اعطای وام سنديكايی مشاركت نمايند لازم است كه هر بانک،به سهم خود در اين مورد بررسی‌های لازم را انجام دهد، اين كار شامل تجزيه و تحليل ريسک اعتباری به صورت مستقل و بررسی شرايط وام سنديكايی پيش از ورود به مشاركت در آن می‌باشد. همانند وام‌هايی كه منابع آن مستقيماً توسط يک بانک تامين می‌شود، هر بانک بايد ريسک و بازده وام‌های سنديكايی را مورد تجزيه و تحليل قرار دهد.

اعطاي وام‌ها به همان اندازه كه مي‌تواند سودآور باشد ممكن است بانک را درگير مجموعه‌اي از ريسک‌ها كند. همان‌گونه كه بانک‌ها موضوع سودآوري كلي را مورد توجه قرار مي‌دهند بايد در مورد هر اعتبار، رابطه ميان ريسک و بازده را نيز ارزيابي نمايند.

۱- طرف‌های مقابل مرتبط می‌تواند يک گروه از شركت‌هايی باشد كه از طريق مالكيت مشترک، مديريت، امور تحقيق و توسعه، بازاريابی و يا هر نوع تركيبی از اين موارد با يكديگر وابستگی مالی دارند. شناسايی گروه‌های مقابل مرتبط نيازمند تجزيه و تحليل دقيقی از تاثير اين عوامل بر وابستگی مالی گروه‌های ديگر می‌باشد.

هنگام بررسي نسبت به امكان اعطاي وام و شرايط مربوطه، لازم است كه بانک‌ها با ضابطه‌مند نمودن شرايط قيمت‌گذاري و عدم قيمت‌گذاري (به عنوان مثال: وثايق، قراردادهاي مشروط، غيره) به بالاترين حد ممكن ريسک را در برابر بازده مورد انتظار ارزيابي نمايند.

هنگام گمانه‌زنی ریسک‌ها،بانک‌ها باید کلیه سناریوهای منفی محتمل و تاثیرات بالقوه آن را بر وضعیت مالی وام‌گیرندگان یا طرف‌های مقابل مدنظر قرار دهند. يک مشكل رايج ميان بانک‌ها آن است كه تمايلي ندارند تا يک اعتبار يا مجموع اعتبارات را به صورت مناسب قيمت‌گذاري نمايند و لذا اقدامات جبراني كافي براي مقابله با ريسک‌هايي كه با آن مواجه مي‌شوند در نظر نمي‌گيرند.

قبل از اعطای هرگونه اعتباربانک‌ها بایستی به ضرورت ذخیره‌گیری برای زیان‌هایی که از قبل مشخص یا پیش‌بینی شده و نگهداری سرمایه کافی برای جبران زیان‌های غیر منتظره توجه نمایند. همان‌گونه كه بانک‌ها در فرآيند مديريت ريسک كل پرتفوي خود اين عوامل را در نظر دارند، بايد در زمان تصميم‌گيري درخصوص هرگونه اعطاي اعتبار نيز اين موارد را رعايت نمايند[1]

هرچند بانک‌ها مي‌توانند از تركيب معامله، وثايق و تضمين‌ها به عنوان وسيله‌اي براي كاهش ريسک‌ها (ريسک‌هاي آشكار و پنهان) در هر اعتبار فردي استفاده نمايند، **اما در وهله اول بانک‌ها باید براساس قدرت بازپرداخت وام‌گیرنده با او وارد معامله شوند. وثایق نه می‌توانند جایگزین ارزیابی کامل و جامع وام‌گیرنده گردند و نه می‌توانند کاستی‌های مربوط به اطلاعات را جبران کنند.** بايد اذعان نمود كه هرگونه اعمال فشار در امور اعتباري (به عنوان مثال ضبط يا دعواي حقوقي) مي‌تواند منجر به حذف حاشيه سود معاملات گردد. **به علاوه بانک‌ها باید توجه نمایند همان عواملی که ممکن است باعث عدم تحقق بازیافت وام گردند، می‌توانند باعث افت ارزش وثایق نیز شوند.** بانک‌ها بايد سياستهايي اتخاذ كنند كه شرايط پذيرش انواع مختلف وثايق را دربرگيرد، همچنين **رویه‌هایی برای ارزیابی مستمر این گونه وثایق داشته و فرآیندی ایجاد کنند که به موجب آن مطمئن گردند وثایق قابل تحصیل بوده یا از ضمانت اجرایی برخوردارند.** با در نظر گرفتن تضمين‌ها، بانک‌ها بايد سطح پوشش (بيمه) مورد نياز را با توجه به كيفيت اعتبارات و صلاحيت قانوني ضامن ارزيابي نمايند. در زمان ايجاد تعهد، بانک‌ها بايد در مورد حمايت ضمني از طرف اشخاص ثالث مانند دولت جانب احتياط را رعايت نمايند.

یک روش مهم برای کاهش ریسک اعتباری به ویژه در معاملات بین بانک‌ها، قراردادهای خالص کردن (تعهدات) می‌باشد. به منظور كاهش واقعي ريسک، اين گونه قراردادها بايد بدون نقص و كامل بوده و قابليت اجرايي قانوني داشته باشد[2]

۱- یک راهنمایی در مورد طبقه‌بندی وام‌ها و ذخیره‌گیری در مقاله زیر ارائه شده است:

Sound Practices for Loan Accounting and Disclosure (July 1999)

۲-یک راهنما در مورد قرار دادهای خالص کردن در مقاله زیر ارائه شده است:

Consultative Paperonon-balance sheet netting (April 1998)

زماني كه برخورد منافع يا احتمال آن در يک بانک وجود داشته باشد، بايستي قراردادهاي داخلي محرمآن‌هاي (مثل"ديوارچين") تنظيم شود تا بانک مطمئن شود كه براي تهيه اطلاعات مربوط از وام‌گيرنده با هيچ گونه ممانعتي مواجه نمي‌باشد.

اصل ۵–بانک‌ها بايد حدود اعتباری کلی برای هر وام‌گيرنده و طرف مقابل و نيز گروه‌های طرف مقابل مرتبط را تعيين نمايند، به نحوی که به کمک يک روش مقايسه‌پذير و معنی‌دار مجموع انواع مختلف اکسپوژر هم در دفتر بانک و هم دفتر تجاری و در کليه اقلام بالا و پايين خط ترازنامه، قابل محاسبه باشد.

يک جزء مهم از مديريت ريسک اعتباری، تعيين حدود اکسپوژر برای طرف‌های مقابل فردی يا گروهی از طرف‌های مقابل مرتبط می‌باشد. غالباً چنين حدودي تا اندازه‌اي براساس رتبه‌اي (مطابق با رتبه‌بندي داخلي ريسک) كه به وام‌گيرنده يا طرف مقابل اختصاص يافته تعيين مي‌گردد، **بدين ترتيب كه طرف‌های مقابلی كه از رتبه بالاتری برخوردارند امكان دريافت حدود بالاتری را دارند. اين حدود هم‌چنين می‌تواند براساس صنعت يا بخش اقتصادی خاص، مناطق جغرافيايی و محصولات خاص تعيين گردد.**

تعيين حدود اكسپوژر در مورد كليه حوزه‌هاي فعاليت بانک كه درگير ريسک اعتباري مي‌گردد، ضرورت دارد. به كمک اين حدود بانک مطمئن مي‌گردد كه فعاليت‌هاي اعتباري‌اش از تنوع كافي برخوردار است. همان‌گونه كه پيش‌تر ذكر شد، بيشتر اكسپوژرهاي اعتباري كه برخي از بانک‌ها با آن مواجه هستند از فعاليت‌ها و ابزارهاي موجود در دفتر تجاري و اقلام پايين خط ترازنامه ناشي مي‌گردد. تعيين حدود چنين معاملاتي نقش اثربخشي در مديريت ريسک كلي اعتباري يا ريسک طرف مقابل يک بانک خواهد داشت. لذا به منظور كارآيي هرچه بيشتر، **اين حدود بايد به صورت كلي و نه براساس تقاضای مشتری تعيين گردد.**

پيش از تعيين هرگونه حدود معنادار، تعيين حد بالای كليه فعاليت‌ها به صورت يكپارچه و يا تعيين حداكثر اكسپوژر نسبت به يک گروه از طرف‌های مقابل، ضروری است كه به كمک يک معيار مقايسه‌پذير، احتمال وجود اكسپوژر آتي را در مورد كليه فعاليت‌هاي مختلف بانک (اعم از بالا و پايين خط ترازنامه) بررسي نمود.

بانک‌ها پيش از تعيين هرگونه حدود كلي و فرآيند مراقبت، **ضروری است كه نتايج "آزمون بحران" را مدنظر قرار دهند.** در اين گونه آزمون‌هاي بحران لازم است كه چرخه‌هاي اقتصادي، نرخ بهره و ساير نوسانات بازار و هم‌چنين وضعيت نقدينگي مدنظر قرار گيرد.

حدود اعتباری تعيين شده توسط بانک بايد معرف و منعكس كننده ريسک وضعيت نقدينگی كوتاه مدت طرف مقابل باشد، چنانچه وي نتواند به تعهداتش عمل نمايد! زماني كه يک بانک چندين معامله با يک طرف مقابل داشته باشد، با توجه به تاريخ سررسيد محاسبه شده، احتمال تغيير اكسپوژر بالقوه بانک به اين طرف مقابل

۱- به عنوان يک راهنمايی به مقاله‌های زير رجوع شود:

Bank's Interactions with Highly Leveraged Institutions, Sound Practices for Bank's Interactions with Highly Leveraged Institutions (January 1999)

وجود دارد. **لذا احتمال وجود اکسپوژر در آینده باید با توجه به افق‌های زمانی متعدد محاسبه شود. در هر اکسپوژر غیر مطمئن در یک سناریوی مربوط به وضعیت نقدینگی، حدود بایستی اعمال گردد.**

اصل ۶–بانک‌ها همانند اصلاح، تجدید و تامین مالی مجدد اعتبارات موجود، باید روش‌های مشخص و شفافی برای تصویب اعتبارات جدید داشته باشند.

بسیاري از افراد یک بانک مي‌توانند درگیر فرآیند اعتباردهي شوند. این افراد مي‌توانند مسئولین تشکیل پرونده، مسئولین تجزیه و تحلیل اعتباري و یا مسئولین تصویب اعتبارات باشند. علاوه بر این، یک طرف مقابل براي دریافت اعتبار مي‌تواند به بخش‌هاي مختلف یک بانک مراجعه کند. **بانک‌ها می‌توانند به روش‌های متفاوتی تفویض اختیار نمایند، اما با هماهنگ نمودن تلاش افراد مختلف، باید این اطمینان حاصل شود که در فرآیند اعطای اعتبار تصمیمات اعتباری به نحو شایسته‌ای اتخاذ می‌گردد.**

به منظور حفظ پرتفوی اعتباری مناسب و بدون نقص، یک بانک باید چارچوبی برای ارزیابی و تصویب اعتبارات داشته باشد. تصویب اعتبارات باید هماهنگ با دستورالعمل‌های مکتوب بانک بوده و اعطای اعتبارات توسط رده مناسب مدیریتی انجام پذیرد. در بانک باید مستندات حسابرسي وجود داشته باشد که نشان دهد آیا فرآیند تصویب اعتبار رعایت شده است و چه فرد (یا افرادي) و / یا چه کمیته‌اي (یا کمیته‌هایي) مسئولیت تهیه اطلاعات و اتخاذ تصمیم را به عهده داشته‌اند. معمولاً تشکیل یک گروه از متخصصین اعتباري که بتوانند در رابطه با محصولات مهم، انواع مختلف تسهیلات اعتباري و بخش‌هاي صنعتي و جغرافیایي اقدام به تجزیه و تحلیل و تصویب اعتبار نمایند، براي بانک مفید فایده خواهد بود. بانک‌ها باید روي افرادي که مسئولیت تصمیم‌گیري اعتباري را به عهده دارند به قدر کافي سرمایه‌گذاري نمایند تا تصمیم‌گیري‌هاي اعتباري مناسب، بدون نقص و همسو با راهکار اعتباري بوده و به زمان اقتصادي و فشارهاي ساختاري نایل گردد.

هر طرح اعتباری پیشنهادی برای دریافت به تناسب اندازه و پیچیدگی آن معامله، باید توسط یک کارشناس اعتباری قابل و متخصص مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد. یک فرآیند کارآي ارزیابي، مستلزم برخورداري از حداقل اطلاعات مورد نیازي است که براساس آن امکان تجزیه و تحلیل طرح میسر باشد. باید خط مشي‌هایي اتخاذ گردد که نشان دهد چه اطلاعات و مستندسازي‌هایي براي تصویب اعتبارات جدید، تجدید اعتبارات موجود و /یا تغییر در شرایط اعتباراتي که قبلاً به تصویب رسیده است، مورد نیاز مي‌باشد. اطلاعات دریافتي مبنایي براي هر ارزیابي یا رتبه‌بندي داخلي اعتبار بوده و دقت و کفایت آن براي مدیریت از آن نظر اهمیت دارد که بتواند براساس آن‌ها تصمیمات مناسبي را در مورد تصویب اعتبارات اتخاذ نماید.

بانک‌ها باید گروهی از کارشناسان را استخدام نمایند که از تجربه، شناخت و پیشینه انجام قضاوتهای محتاطانه در مورد ارزیابی، تصویب و مدیریت ریسک‌های اعتباری برخوردار می‌باشند. فرآیند اعطاي اعتبار در یک بانک باید براي تصمیمات اتخاذ شده پاسخگو بوده و مشخص نماید که چه کسي از اختیار تصویب اعتبارات یا تغییر در شرایط آن‌ها برخوردار مي‌باشد. به عنوان مثال، بانک‌ها با توجه به اندازه و نوع فعالیت‌هاي اعتباري‌شان، مي‌توانند از ترکیبي از امضاهاي یک نفره، دو نفره، یا مشترک و یا یک گروه یا کمیته مسئول تصویب اعتبار استفاده نمایند. تفویض اختیارات تصویب وام به هر فرد باید متناسب با تخصص افراد مربوطه باشد.

اصل ۷– اعطای کلیه اعتبارات باید به طور یکسان و متعارف انجام شود. به ویژه اعتبارات اعطایی به شرکتها و افراد مرتبط، چنان‌که برمبنای استثنائات مورد تصویب قرار گرفته، باید با دقت خاصی مراقبت شده و اقدامات مناسب دیگری برای کاهش ریسک وام‌دهی‌های غیرمتعارف اتخاذ گردد.

اعطاي اعتبارات بايد تابع معيارها و فرآيندهايي باشد كه در بالا تشريح گرديد، اين معيارها سيستمي را براي كنترل و تعادل ايجاد مي‌كند كه موجب ارتقاي تصميم‌گيري‌هاي مناسب اعتباري مي‌گردد. **بنابراين مديران، مديريت ارشد و ساير اشخاص متنفذ (مانند سهامداران) نبايد درصدد برآيند فرآيندهای اعتباردهی و مراقبت بانک را نادیده گیرند.**

يكي از موقعيت‌هايي كه مي‌تواند سبب سوء استفاده گردد، اعطاي اعتبار به صورت غير متعارف و به گروه‌هاي مرتبط اعم از شركتها و اشخاص است! لذا مهم است كه اعطاي اعتبار به اين گروهها به طور متعارف انجام شده و بر مبلغ اعتبار اعطايي نيز به صورت مناسب تحت مراقبت قرار گيرد. **چنانچه شرایط اعتبارات اعطایی به وام‌گیرندگان مرتبط نسبت به شرایط اعتبارات اعطایی به افراد غیرمرتبط (در موقعیت‌های یکسان)، از مطلوبیت بیشتری برخوردار نباشد با اعمال حدود روی این گونه اعتبارات، به سادگی می‌توان چنین کنترل‌هایی را اعمال نمود. روش دیگر کنترل، افشای عمومی شرایط وام‌دهی به گروه‌های مرتبط است. معیارهای اعتباردهی در یک بانک نباید به خاطر گروه یا افراد مرتبط دستخوش تغییر گردد.**

معاملات مادي با گروه‌هاي مرتبط بايد با تصويب هيات مديره انجام شود (به جز اعضايي از هيات مديره كه با اين گروه داراي منافع مشترک هستند) و در شرايط خاص (به عنوان مثال يک وام کلان به يک سهامدار عمده) به مسئولين نظارت بانكي گزارش گردد.

IV– حفظ یک روش مناسب مدیریت، ارزیابی و مراقبت از اعتبارات

اصل ۸–بانک‌ها باید سیستمی برای کنترل مستمر پرتفوی خود که در معرض ریسک‌های مختلف اعتباری است، ایجاد کنند.

اداره امور اعتباري، يک جزء اساسي براي حفظ ايمني و سلامت يک بانک محسوب مي‌گردد. زماني كه وامي داده مي‌شود، جزو مسئوليت‌هاي بخش بازرگاني است كه اغلب به همراهي يک گروه پشتيباني اداره امور اعتباري، اطمينان حاصل نمايد كه فرآيند وامدهي به نحو مناسبي انجام مي‌شود. اين مسئوليت شامل موارد ذيل مي‌گردد:

به روز نگهداري پرونده‌هاي اعتباري

كسب اطلاعات جاري در مورد مسائل مالي

۱- گروه‌های مرتبط می‌تواند شامل شرکت‌های تابعه یا وابسته، سهامداران عمده، مدیران و مدیریت ارشد، منافع مستقیم و مرتبط آن‌ها و یا گروه‌هایی باشد که یا بانک بر آن‌ها یا آن‌ها بر بانک اعمال کنترل می‌نماید.

بازبيني اعتبارات و تهيه مدارک مختلف مانند قراردادهاي وام

با توجه به طيف وسيع مسئوليت‌هاي بخش اعطاي اعتبار، ساختار سازماني آن با اندازه و پيچيدگي‌هاي فعاليت بانک تغيير مي‌نمايد. **در بانک‌های بزرگتر مسئولیت قسمت‌های گوناگون اداره امور اعتبارات معمولاً به عهده بخش‌های مختلف واگذار می‌گردد.** در بانک‌هاي کوچکتر تعداد محدودي از افراد ممکن است به صورت همزمان چندين نوع وظيفه مختلف را انجام دهند. زماني که افراد وظايف حساسي مانند نگهداري اطلاعات مهم، حواله نمودن وجوه و يا وارد کردن اطلاعات به کامپيوتر را به عهده دارند، بايستي به مديران خود گزارش دهند که چه کساني عهده‌دار مسئوليتي در مورد مراحل تشکيل پرونده و تصويب اعتبارات نمي‌باشند.

هنگام گسترش حوزه‌هاي اداره امور اعتباري، بانک‌ها بايستي نسبت به موارد ذيل اطمينان حاصل نمايند:

کارآیی و اثربخشی عملیات اجرایی اعطای اعتبار، شامل مراقبت از مدارک و مستندات، الزامات قرارداد، موافقت‌نامه‌های قانونی، وثایق و غیره.

دقیق و به موقع بودن اطلاعاتی که برای سیستم‌های اطلاعات مدیریت تهیه می‌شود.

تفکیک مناسب وظایف.

کافی بودن میزان کنترل بر نحوه عملکرد اداره پشتیبانی (Back Office)**.**

مطابقت داشتن فعالیت‌های اعتباری با خط مشی‌ها و رویه‌های تدوین شده توسط مدیریت و هم‌چنین با مقررات و قوانین لازم‌الاجرا.

براي اين که اجزاء مختلف اداره امور اعتباري به نحو شايسته‌اي انجام وظيفه نمايند، مديريت ارشد بايد نشان دهد که متوجه اهميت موضوع مراقبت و کنترل بر ريسک اعتباري مي‌باشد.

پرونده‌های اعتباری باید شامل کلیه اطلاعات مورد نیاز باشد به نحوی که براساس آن‌ها بتوان از وضعیت جاری مالی وام‌گیرنده یا طرف مقابل اطلاع حاصل نمود. همچنين پرونده‌هاي مذکور بايد حاوي دلايل اتخاذ تصميمات و پيشينه اعتبار باشد. به عنوان مثال، پرونده‌هاي اعتباري بايد شامل حسابهاي مالي جاري، تجزيه و تحليل مالي و مدارک مربوط به رتبه‌بندي داخلي، توافق‌نامه‌هاي داخلي، معرفي‌نامه‌ها و ارزيابي‌ها باشد. بخش بازنگري وام بايد مشخص کند که پرونده‌هاي اعتباري کامل بوده و مدارک لازم مربوط به تصويب وام و يا ساير اسناد مورد نياز دريافت گرديده‌اند.

اصل ۹–بانک‌ها باید برای مراقبت از وضعیت اعتبارات فردی سیستمی ایجاد کنند، به نحوی که به کمک آن بتوانند کفایت ذخایر و اندوخته‌ها را نیز تعیین نمایند.

به منظور مراقبت از وضعيت وام‌هاي اعطايي به اشخاص و متعهدين انفرادي موجود در پرتفوي‌هاي مختلف، لازم است بانک‌ها رويه‌هاي جامع و سيستم‌هاي اطلاعاتي خود را گسترش دهند. **اين رويه‌ها بايد**

معیارهایی را تعریف نمایند که به کمک آن‌ها بتوان اعتبارات و یا سایر عملیات بالقوه مساله‌دار را شناسایی و گزارش نمود تا اطمینان حاصل شود که این گونه اعتبارات به طور متناوب تحت مراقبت، کنترل و اقدامات اصلاحی ممکن، طبقه‌بندی و / یا ذخیره‌گیری قرار دارند!

یک سیستم کارآي مراقبت از وام‌هاي اعطايي شامل معيارهايي است تا:

اطمینان حاصل کند که بانک به وضعیت جاری مالی وام‌گیرنده یا طرف مقابل آگاه است.

بر رعایت مفاد قراردادهای موجود مراقبت نماید.

در صورت قابل اجرا بودن، میزان پوشش وثایق را با توجه به وضعیت فعلی متعهد، ارزیابی نماید.

به موقع، هرگونه قصور در پرداخت قراردادی را شناسایی نموده و اعتبارات بالقوه مساله‌دار را طبقه‌بندی نماید.

در اسرع وقت، مسائل برای مدیریت اصلاحی ارسال گردد.

افراد مشخصی باید مسئولیت نظارت بر کیفیت اعتبارات را به عهده داشته باشند و اطمینان حاصل نمایند که اطلاعات مربوطه در اختیار مسئولین‌رتبه‌بندی داخلی ریسک اعتباری گذارده می‌شود. به علاوه، این افراد موظفند که به صورت مستمر از وضعیت وثایق و ضمانت‌نامه‌هاي بانک مراقبت نمایند. این مراقبت‌ها به بانک کمک مي‌کند تا بتواند تغییرات لازم را در شرایط قرارداد منظور نموده و براي زیان‌هاي اعتباري ذخایر کافي نگهداري نمایند. هنگام گماردن افراد به این گونه سمت‌ها، مدیریت بانک باید احتمال وجود برخورد منافع را به ویژه براي کارکناني که براساس شاخص‌هایي چون حجم وام، کیفیت پرتفوي و یا سودآوري کوتاه مدت مورد قضاوت و تشویق قرار مي‌گیرند، شناسایي کند.

اصل ۱۰–در مدیریت ریسک اعتباری، بانک‌ها تشویق می‌شوند که یک سیستم رتبه‌بندی داخلی ریسک را گسترش و مورد استفاده قرار دهند. این سیستم رتبه‌بندی باید با نوع، اندازه و پیچیدگی‌های فعالیت بانک متناسب باشد.

یک ابزار مهم برای مراقبت از کیفیت اعتبارات فردی و هم‌چنین کیفیت کل پرتفوی استفاده از یک سیستم رتبه‌بندی داخلی ریسک می‌باشد. یک سیستم رتبه‌بندي با ساختار مناسب، ابزار خوبي براي تفاوت قایل شدن میان درجه ریسک اعتباري اکسپوژرهاي گوناگون اعتباري بانک خواهد بود. به کمک این ابزار، بانک مي‌تواند به صورت دقیق‌تري ویژگي‌هاي کلي پرتفوي اعتباري، از جمله تمرکزها، اعتبارات مساله‌دار و کفایت ذخایر براي پوشش زیان‌ها را تعیین کند. از سیستم‌هاي رتبه‌بندي داخلي با ساختار گسترده و پیچیده که اغلب توسط بانک‌هاي بزرگتر مورد استفاده قرار مي‌گیرد مي‌توان براي تعیین نحوه تخصیص سرمایه داخلي، قیمت‌گذاري اعتبارات و سودآوري معاملات و روابط تجاري استفاده کرد.

۱- به پانوشت ٦ رجوع شود.

به عنوان نمونه، هدف از طرح یک سیستم رتبه‌بندی داخلی ریسک آن است که با طبقه‌بندی اعتبارات به انواع مختلف، ریسک‌ها را درجه‌بندی نماید. سیستم‌های ساده‌تر بر مبنای چند طبقه طراحی می‌شوند که دامنه طبقه‌بندیها در حد فاصل بین رضایت‌بخش تا نامطلوب قرار دارد، اما در سیستم‌هاي پیچیده‌تر، به منظور مشخص کردن هرچه بیشتر وجه تمایز بین درجات ریسک اعتباري، درجه‌بندیهاي متعددي براي اعتباراتي که مثلاً در طبقه رضایت‌بخش رده‌بندي گردیدند پیش‌بیني شده است. **بانک‌ها هنگام گسترش سیستم رتبه‌بندی‌شان باید تصمیم بگیرند که آیا می‌خواهند میزان ریسک وام‌گیرنده (طرف مقابل)، یا ریسک یک معامله خاص یا هر دو را رتبه‌بندی کنند.**

رتبه‌بندی داخلی ریسک، ابزار مهمی برای مراقبت و کنترل ریسک اعتباری می‌باشد. به منظور سهولت هرچه بیشتر در تشخیص به موقع تغییرات ایجاد شده در وضعیت ریسک، بانک باید نسبت به کاهش واقعی ریسک اعتباری یا احتمال وجود آن حساس باشد. اعتبارات با رتبه پایین باید تحت مراقبت و کنترل بیشتري قرار گیرند، به عنوان مثال بیش از حد متعارف توسط مسئولین اعتباري بازبیني شوند و در فهرست اعتبارات "تحت مراقبت" که به طور منظم توسط مدیران ارشد ملاحظه مي‌گردد، ثبت شوند. رتبه‌بندي داخلي ریسک مي‌تواند توسط مدیریت اصلي ادارات مختلف بانک مورد استفاده قرار گیرد و به آنان کمک مي‌نماید تا بتوانند از وضعیت فعلي پرتفوي اعتباري آگاهي یافته و بتوانند اصلاحات لازم را در خط مشي اعتباري بانک به عمل آورند. **بنابراین ضروری است که براساس چنین رتبه‌بندیهایی، گزارشهایی در مورد وضعیت پرتفوی اعتباری به صورت دوره‌ای تهیه و برای هیات مدیره و مدیران ارشد ارسال گردد.**

رتبه‌ای که در زمان اعطای اعتبار به وام‌گیرندگان یا طرف‌های مقابل تخصیص یافته باید به طور منظم مورد بازنگری قرار گیرد و در صورت هرگونه بهبود یا وخامت وضعیت اعتباری فردی، رتبه جدیدی برای وی منظور گردد. از آنجا که اطمینان از وجود سازگاري در رتبه‌بندي داخلي ریسک و همچنین اطمینان از دقت آن براي تعیین کیفیت اعتبارات فردي، از اهمیت بالایي برخوردار است، لذا مسئولیت تعیین یا تایید این رتبه‌ها باید به عهده بخش بازنگري اعتبارات محول گردد که وظیفه‌اي مستقل از مسئولیت فرآیند تصویب را به عهده دارد. همچنین لازم است که میزان سازگاري و دقت این رتبه به صورت دوره‌اي توسط گروهي مانند گروه مستقل بازنگري اعتباري مورد بررسي قرار گیرد.

اصل ۱۱–بانک‌ها باید سیستم‌های اطلاعات و روش‌هایی برای تجزیه و تحلیل داشته باشند به نحوی که مدیریت به کمک آن‌ها بتواند ریسک اعتباری موجود در کلیه فعالیت‌های بالا و پایین خط ترازنامه را اندازه‌گیری نماید. سیستم اطلاعات مدیریت باید اطلاعات کافی را در مورد ترکیب پرتفوی اعتباری ارائه نموده و هرگونه ریسک تمرکز را شناسایی نماید.

بانک‌ها باید روش‌هایي داشته باشند تا به کمک آن‌ها بتوانند ریسک موجود در اکسپوژرهاي خود به وام‌گیرندگان یا طرف‌هاي مقابل فردي را کمي نمایند. همچنین بانک‌ها باید بتوانند ریسک اعتباري را در سطح پرتفوي و محصول تجزیه و تحلیل نموده و هرگونه حساسیت یا تمرکز را شناسایي نمایند. **هنگام ارزیابی ریسک اعتباری موارد ذیل باید مدنظر قرار گیرد:**

ماهیت خاص اعتبار (وام، ابزار مشتقه، تسهیلات، غیره) و شرایط قرارداد و شرایط مالی (سررسید، نرخ مرجع، غیره).

وضعیت اکسپوژر تا سررسید با توجه به نوسانات بالقوه بازار.

وجود وثایق یا تضمین‌ها.

امکان نکول با توجه به رتبه‌بندی داخلی ریسک.

داده‌هاي ريسک اعتباري بايد به طور متناوب مورد تجزيه و تحليل قرار گرفته و نتايج آن با توجه به حدود مربوطه نقد و بررسي شود. بانک‌ها بايد براساس اطلاعات دقيقي که صحت و سقم آن به صورت دوره‌اي کنترل مي‌شود، از آن دسته فنون ارزيابي استفاده نمايند که متناسب با پيچيدگي‌ها و سطح ريسک آن‌ها مي‌باشد.

اثربخشي فرآيند ارزيابي ريسک اعتباري يک بانک بستگي قابل ملاحظه‌اي به کيفيت سيستم اطلاعات مديريت دارد. اطلاعاتي که براساس اين سيستم توليد مي‌شود براي هيات مديره و کليه سطوح مديريتي اين امکان را فراهم مي‌کند تا نقش نظارتي مربوط به خود (شامل تعيين کفايت سطح سرمايه بانک) را به خوبي ايفا نمايند. **بنابراين کيفيت، جزييات و به هنگام بودن اطلاعات از اهميت بالايي برخوردار مي‌باشد.** به ويژه، اطلاعات مربوط به ترکيب و کيفيت پرتفوي بانک بر پايه تلفيقي، به مديريت اين امکان را مي‌دهد تا بتواند به سرعت و با دقت، سطح‌هاي ريسک اعتباري بانک را که در انجام فعاليت‌هاي متنوعش با آن مواجه مي‌گردد، ارزيابي و ميزان تحقق بخشيدن عملکرد بانک به راهکار ريسک اعتباري را مشخص نمايد.

بانک‌ها بايد اکسپوژرهاي واقعي خود را در برابر حدود تعيين شده، تحت مراقبت قرار دهند. اين نکته مهم است که بانک‌ها سيستم اطلاعات مديريت داشته باشند تا اطمينان حاصل کنند زماني که آن اکسپوژرها به حدود مقرر نزديک مي‌شوند مراتب، مورد توجه مديريت ارشد قرار مي‌گيرد. در يک سيستم ارزيابي حد ريسک، تمامي اکسپوژرها بايد گنجانده شوند. سيستم اطلاعات بانک بايد بتواند مجموع اکسپوژرهاي اعتباري به وام‌گيرندگان منفرد يا طرف‌هاي مقابل فردي را محاسبه نموده و هرگونه استثناء نسبت به حدود ريسک اعتباري را به صورت مناسب و به موقع گزارش نمايد.

بانک‌ها بايد سيستم‌هاي اطلاعات مديريت ايجاد کنند تا مديريت به کمک آن‌ها بتواند هرگونه ريسک تمرکز را در داخل پرتفوي شناسايي کنند. به منظور حصول اطمينان از متناسب بودن کفايت، ميزان و وسعت اطلاعات با پيچيدگي‌هاي فعاليت بانک، مديران اصلي بخش تجاري و مديريت ارشد بايد در فواصل زماني منظم کفايت اطلاعات را بررسي نمايند. بانک‌ها به طور روز افزون نياز به طراحي سيستم‌هاي اطلاعات دارند تا به کمک آن‌ها بتوانند تجزيه و تحليل‌هاي بيشتري (مانند انجام آزمون بحران) در مورد پرتفوي اعتباري انجام دهند.

اصل ۱۲–بانک‌ها بايد سيستمی را برای مراقبت از ترکيب کلی و کيفيت پرتفوی اعتباری خود ايجاد کنند.

از ديدگاه سنتی، توجه اصلی بانک‌ها در مديريت ريسک اعتباری، نظارت بر نحوه اجرای قراردادهای مربوط به اعتبارات فردی است. اگرچه نظارت بر اعتبارات فردي حائز اهميت است، اما در عين حال بانک‌ها بايد سيستمي براي نظارت بر ترکيب و کيفيت پرتفوي اعتباري گوناگون خود داشته باشند. اين سيستم بايد با ماهيت، اندازه و پيچيدگي‌هاي پرتفوي بانک سازگار باشد.

يکی از علل متداول مشکلات اعتباری در بانک‌ها، وجود تمرکز در پرتفوی اعتباری است. تمرکز ريسک به اشکال مختلفی ظاهر می‌شود و می‌تواند زمانی بروز نمايد که تعداد زيادی از اعتبارات دارای مشخصات ريسک مشابه

باشند. تمرکزها وقتی اتفاق می‌افتند که پرتفوی اعتباری بانک شامل سطح بالایی از اعتبارات (به صورت مستقیم یا غیرمستقیم) به:

صرفاً یک طرف مقابل؛

یک گروه از طرف‌های مقابل مرتبط؛

یک صنعت یا بخش اقتصادی خاص؛

یک منطقه جغرافیایی؛

یک کشور خارجی یا گروهی از کشورهایی که اقتصاد آن‌ها شدیداً به یکدیگر وابسته است؛

یک نوع خاص از تسهیلات اعتباری؛

یک نوع خاص وثیقه؛

تمرکزها هم‌چنین زمانی بوجود می‌آیند که اعتبارات، دارای سررسیدهای یکسان باشند. تمرکزها می‌تواند از ارتباطات بسیار پیچیده تا ظریف بین اعتبارات موجود در پرتفوی نشات گیرند. تمرکزها در ریسک منحصر به فعالیت وامدهي نیست، بلکه کلیه فعالیت‌هاي بانک را که به لحاظ ماهیتي با ریسک طرف مقابل سر و کار دارد، نیز در بر مي‌گیرد. بالا بودن سطح تمرکز در حوزه‌هایي که اعتبارات در آنجا متمرکز گردیده‌اند بانک را در معرض تغییرات نامطلوبي قرار مي‌دهد.

در بسیاری از موارد به دلیل حوزه فعالیت تجاری بانک، منطقه جغرافیایی یا عدم دسترسی به وام‌گیرندگان یا طرف‌های مقابل با حرفه اقتصادی متنوع، اجتناب از تمرکز یا کاهش آن می‌تواند بی‌نهایت دشوار باشد. به علاوه بانک‌ها ممکن است بخواهند از لحاظ تخصصي در یک صنعت یا بخش اقتصادي خاص سرمایه‌گذاري نمایند. ضمن آن که ممکن است بانک به این نتیجه برسد که مي‌تواند مشکلات ناشي از تمرکز ریسک به خصوصي را جبران نماید. بنابراین، بانک‌ها لزوماً نباید از وامدهي مناسب صرفاً به دلیل وجود تمرکز خودداري کنند. **بانک‌ها ممکن است لازم باشد برای کاهش یا تخفیف تمرکزها راههای مختلفی را بکار برند. این‌گونه ابزارها می‌تواند شامل ارزش‌گذاری ریسک‌های اضافی، نگهداری سرمایه بیشتر برای جبران ریسک‌های اضافی و به کارگیری وام‌مشارکتی برای کاهش وابستگی به یک بخش خاص اقتصادی یا گروهی از وام‌گیرندگان مرتبط باشد.** بانک‌ها باید مراقب باشند که صرفاً به خاطر تنوع‌بخشي به فعالیت‌هایشان وارد معامله با وام‌گیرندگان یا طرف‌هاي مقابلي نشوند که از آن‌ها و یا از حوزه فعالیت‌شان شناخت کاملي ندارند.

بانک‌ها امکانات جدیدی برای مدیریت تمرکز اعتبارات و سایر موضوعات مربوط به پرتفوی در اختیار دارند. این امکانات شامل ساز و کارهایی چون فروش وام، ابزارهای مشتقه، برنامه‌های تبدیل دارائیها به اوراق بهادار و سایر

۱- به پانوشت ۵ رجوع شود.

بازارهای ثانویه وام می‌باشد. هرچند این گونه ساز و کارها که با امور مربوط به تمرکز در پرتفوي سر و کار دارد خودش مجدداً درگیر مساله ریسک مي‌شود و لازم است ریسک مربوطه شناسایي شده و مدیریت گردد. زماني که بانک‌ها مصمم هستند از این ساز و کارها استفاده کنند، لازم است خط مشي‌ها و رویه‌ها و همچنین کنترل‌هاي کافي را در این زمینه اعمال نمایند.

اصل ۱۳–در زمان ارزیابی اعتبارات فردی و کل پرتفوی اعتباری، بانک‌ها باید احتمال تغییر در شرایط اقتصادی را نیز مدنظر قرار داده و اکسپوژرهای ریسک اعتباری خود را در شرایط بحرانی ارزیابی نمایند.

بخش مهمي از مدیریت مناسب ریسک اعتباري با این مباحث سر و کار دارد که به چه صورت‌هایي امکان دارد اعتبارات فردي در پرتفوي‌هاي مختلف اعتباري با مشکل مواجه گردد و چگونه مي‌توان با ضابطه‌مند نمودن این اطلاعات، در مورد کفایت سرمایه و ذخایر تجزیه و تحلیل انجام داد. با بهره‌گیري از تمرین "چنانچه اگر*"، بانک‌ها مي‌توانند **کلیه حوزه‌هایی را که در آن‌ها امکان وجود اکسپوژر ریسک اعتباری برای بانک وجود دارد، از قبل شناسایی نمایند.** همچنین ارتباط میان گروه‌هاي مختلف ریسک که ممکن است در زمان ایجاد بحران ظاهر شود، به طور کامل تشخیص دهند. هنگام بروز شرایط نامساعد ممکن است یک وابستگي ذاتي میان ریسک‌هاي مختلف، بالاخص ریسک اعتباري و بازار وجود داشته باشد. سناریوهاي تجزیه و تحلیل و انجام آزمون بحران، روش‌هاي مفیدي براي شناسایي حوزه‌هایي مساله‌دار مي‌باشد.

در آزمون بحران باید احتمال وجود حادثه یا هرگونه تغییر آتي در شرایط اقتصادي که مي‌تواند اثرات نامطلوبي بر اکسپوژر اعتباري بانک برجاي گذارد، مدنظر قرار گرفته و توانایي بانک براي رویارویي با این گونه تغییرات بررسي شود. **سه حوزه‌ای که بررسی آن‌ها می‌تواند مفید واقع شود، عبارتند از:**

پس رفت شرایط اقتصادی یا صنعتی؛

پیشامدهای ریسک بازار؛

وضعیت نقدینگی؛

در آزمون بحران مي‌توان از فروض نسبتاً ساده در مورد یک یا برخي از متغیرهاي مالي، ساختاري یا اقتصادي تا مدلهاي مالي بسیار پیچیده استفاده کرد. به عنوان نمونه مدلهاي پیچیده‌تر توسط بانک‌هاي فعال و بین‌المللي قابل استفاده مي‌باشد.

هرنوع روشی که برای انجام آزمون بحران مورد استفاده قرار گیرد، نتایج آن بایستی به صورت منظم توسط مدیریت ارشد مورد بررسی واقع شده و در مواردی که نتایج از حدود مقرر شده تجاوز نماید، اقدامات اصلاحی مناسبی اتخاذ گردد. نتایج مذکور باید در فرآیند تعیین و به روز آوري خط مشي‌ها و حدود، مدنظر قرار گیرد.

---

* - **What if.**

بانک‌ها باید تلاش نمایند تا موقعیت‌هاي مختلف موقعیت مثلاً رکود اقتصادي، هم در کل اقتصاد و هم در بخش‌هاي خاص، نکولها و عدم بازپرداخت‌هاي وام در سطحي بالاتر از حد مورد انتظار، یا ترکیبي از حوادث بازار و اعتباري را که مي‌توانند ضررهاي قابل ملاحظه یا مشکلات نقدینگي ایجاد کنند، شناسایي نمایند. تجزیه و تحلیل آزمون‌هاي بحران باید برنامه‌هاي اقتضایي را درباره اقداماتي که مدیریت با توجه به سناریوهاي اصلي مي‌تواند انجام دهد، در برگیرد. این برنامه‌ها مي‌تواند شامل فنوني از جمله پوشش دادن* براي رویارویي با پیامد یا کاهش اندازه اکسپوژر باشد.

۷- حصول اطمینان از وجود کنترل‌های کافی بر ریسک اعتباری

اصل ۱۴–بانک‌ها باید سیستم مستقل و مستمری برای ارزیابی فرآیند مدیریت ریسک اعتباری داشته باشند، به نحوی که نتایج این بازنگری‌ها مستقیماً به هیات مدیره و مدیران ارشد گزارش گردد.

از آنجا که در یک بانک متصدیان مختلفي از اختیار اعطاي اعتبار برخوردارند، براي اداره موثر پرتفوي‌هاي مختلف، بانک باید سیستم داخلي کارآیي براي بازنگري و گزارش‌دهي داشته باشد. **این سیستم باید اطلاعات کافی را در اختیار هیات مدیره و مدیریت ارشد قرار دهد تا آن‌ها به کمک این اطلاعات بتوانند نسبت به عملکرد مسئولین حسابداری و وضعیت پرتفوی اعتباری ارزیابی به عمل آورند.**

انجام بررسي‌هاي داخلي اعتبارات توسط افرادي که درگیر کار اعطاي اعتبارات نباشند، مي‌تواند ارزیابي مهمي در مورد اعتبارات فردي و کیفیت کلي پرتفوي اعتباري ارائه نماید. **این چنین بررسی‌های اعتباری کمک می‌کند تا فرآیند اجرایی اعطای اعتبار مورد ارزیابی قرار گرفته، صحت و دقت رتبه‌بندی داخلی ریسک مشخص شده و در مورد این کهآیا کارمند حسابداری توانسته به درستی اعتبارات فردی را تحت مراقبت قرار دهد، قضاوت به عمل آید.** نتیجه بازنگري اعتبارات باید به طور مستقیم به هیات مدیره، یک کمیته با مسئولیت حسابرسي یا مدیریت ارشدي که فاقد اختیارات لازم در زمینه وامدهي باشد (مثلاً مدیریت ارشد مسئول کنترل ریسک)، گزارش شود.

اصل ۱۵–بانک‌ها بایستی اطمینان حاصل کنند که اعطای اعتبار به درستی مدیریت شده و اکسپوژرهای اعتبارات در سطحی است که با استانداردهای احتیاطی و حدود مجاز داخلی هم‌خوانی دارد. بانک‌ها باید سیستم کنترل‌های داخلی را پایه‌ریزی و تقویت نمایند به نحوی که مطمئن شوند هرگونه استثناء نسبت به خط مشی‌ها، روش‌ها و حدود، به موقع به رده مناسب مدیریتی جهت اقدام گزارش می‌شود.

هدف از مدیریت ریسک اعتباری آن است که اکسپوژر ریسک اعتباری بانک را در محدوده متغیرهایی که توسط هیات مدیره و مدیریت ارشد تعیین شده است، نگه‌دارد. ایجاد و تقویت کنترل‌های داخلی، اجرای حدود و سایر رویه‌ها این اطمینان را ایجاد می‌کند که اکسپوژرهای ریسک اعتباری از سطح قابل قبول آن برای هر بانک، فراتر نمی‌رود. این

---

*- **Hedging**

چنين سيستمي مديريت بانک را قادر مي‌سازد تا پاي‌بندي به اهداف تعيين شده در مورد ريسک اعتباري را تحت مراقبت قرار دهد.

سيستم تعيين حدود بايد براي بانک اين اطمينان را ايجاد کند که هرگونه تجاوز از سطوح از پيش تعيين شده، در اسرع وقت مورد توجه مديريت قرار مي‌گيرد. يک سيستم مناسب براي تعيين حدود بايد به مديريت کمک کند تا بتواند اکسپوژرهاي ريسک اعتباري را کنترل نموده و باب مباحثي را در مورد فرصت‌ها و ريسک‌ها، و مراقبت از ريسک‌هاي واقعي بانک در مقابل حد مجاز از پيش‌تعيين شده ريسک اعتباري مي‌گشايد.

حسابرسی‌های داخلی فرآیند ریسک اعتباری باید به صورت دوره‌ای مشخص نماید که:

فعالیت‌های اعتباری مطابق با خط مشی‌ها و رویه‌های اعتباری بانک می‌باشد؛

اعتبارات در محدوده دستورالعمل تدوین شده توسط هیات مدیره، به تصویب می‌رسند؛

وجود، کیفیت و مبلغ اعتبارات فردی به طور دقیق به مدیریت ارشد گزارش می‌شود.

همچنين اين حسابرسي‌ها بايد براي تعيين نقاط ضعف فرآيند اجرايي، خط مشي‌ها و مديريت ريسک اعتباري و نيز تعيين هرگونه استثناء نسبت به خط مشي‌ها، رويه‌ها و حدود مورد استفاده قرار گيرد.

اصل ۱۶–بانک‌ها باید سیستمی برای انجام اقدامات اصلاحی به موقع در مورد اعتباراتی که وضعیت آن‌ها در حال بدتر شدن است، مدیریت اعتبارات مساله‌دار و سایر موقعیت‌های بحرانی مشابه داشته باشند.

یکی از دلایل ایجاد فرآیند نظام یافته بازنگری اعتبارات، شناسایی اعتبارات ضعیف یا مساله‌دار می‌باشد[1] هرگونه کاهش در کیفیت اعتبارات باید در همان مراحل اولیه شناسایی شود تا گزینه‌های بیشتری برای بهبود وضعیت اعتبار در دسترس باشد. با بهره‌گيري از رخدادهاي خاص، بانک‌ها بايد فرآيند مديريت اصلاحي قوي و منظمي داشته باشند، که امور اجرايي مربوط به آن از طريق سيستم‌هاي اداره امور اعتباري و شناسايي مشکل، انجام مي‌شود.

خط مشی‌های ریسک اعتباری یک بانک باید به روشنی مشخص نماید که بانک چگونه باید اعتبارات مساله‌دار خود را مدیریت نماید. بانک‌ها از روش‌ها و ترتيبات مختلفي براي اداره اعتبارات مساله‌دار خود استفاده مي‌نمايند. با توجه به اندازه و نوع اعتبار و علت بروز مشکل، مسئوليت تصميم‌گيري درخصوص اين گونه اعتبارات مي‌تواند به عهده بخشي که از ابتدا انجام آن را به عهده داشت، يا يک بخش تخصصي حل و فصل مشکل يا ترکيبي از اين دو محول گردد.

برنامه‌هاي کارآي رفع مشکل، بخشي اساسي از مديريت ريسک پرتفوي محسوب مي‌شوند. **زمانی که یک بانک با مشکلات حائز اهمیتی در زمینه اعتبارات اعطایی مواجه می‌شود، این نکته مهم است که وظیفه رسیدگی به مشکلات اعتباری از حوزه اعطای اعتبار تفکیک گردد.** به طور طبيعي منابع اضافي، تخصص و تمرکز هرچه بيشتر بخش متخصص در امور حل و فصل مشکلات، باعث بهبود نتايج حاصل مي‌گردد. همچنين يک بخش

۱- به پانوشت ٦ رجوع شود.

تخصصي در حل و فصل مشكلات، مي‌تواند راهكار موثري براي احياي اعتبار مساله‌دار يا افزايش مبلغي كه نهايتاً بازپرداخت و توسط بانک جمع‌آوري مي‌گردد، باشد.

VI- نقش بازرسان

اصل ۱۷–بازرسان باید بانک‌ها را ملزم کنند که به عنوان بخشی از رویکرد کلی به سوی مدیریت ریسک، نظام کارآیی برای تشخیص، ارزیابی، مراقبت و کنترل ریسک اعتباری ایجاد کنند. بازرسان باید ارزیابی مستقلی از راهکارها، خط مشی‌ها، رویه‌ها و عملکرد بانک در ارتباط با فرآیند اعطای اعتبار داشته باشند. علاوه‌بر این به منظور محدود نمودن اکسپوژر بانک به وام‌گیرندگان فردی یا گروهی از طرف‌های مقابل مرتبط، باید تعیین حدود احتیاطی را مد نظر قرار دهند.

هرچند هيات مديره و مديرعامل مسئوليت نهايي را در مورد يک سيستم كارآي مديريت ريسک اعتباري به عهده دارند، **اما بازرسان به عنوان جزئی از فعالیت‌های بازرسی مستمرشان در هر بانک، باید سیستمی را برای شناسایی، ارزیابی، مراقبت و کنترل ریسک اعتباری ایجاد نمایند. این سیستم، شامل ارزیابی کلیه ابزارهای اندازه‌گیری (مانند رتبه‌بندی داخلی ریسک و مدلهای ریسک اعتباری) است که توسط بانک مورد استفاده قرار می‌گیرد.** به علاوه بازرسان بايد مشخص نمايند كه هيات مديره، نظارت موثري بر فرآيند مديريت ريسک اعتباري بانک دارد و مديريت بانک وضعيت‌هاي ريسک و تطابق آن با خط مشي‌ها و مناسب بودن آن‌ها خط مشي‌ها را تحت مراقبت قرار مي‌دهد.

به منظور ارزيابي كيفيت سيستم‌هاي مديريت ريسک اعتباري، بازرسين مي‌توانند رويكردهاي مختلفي داشته باشند. يک بخش مهم در اين گونه ارزيابي‌ها آن است كه **بازرسان مشخص نمایند بانک‌ها رویه‌های صحیحی را در مورد ارزیابی دارائی‌هایشان به کار می‌گیرند.** به صورت خاص‌تر، بازرسان يا حسابرساني كه كارشان به طور نسبي مورد اعتماد بازرسان مي‌باشد، كيفيت چند نمونه از اعتبارات فردي را بررسي نمايند. در اينگونه موارد **چنانچه تجزیه و تحلیل بازرسان همسو و موافق با تجزیه و تحلیل‌های داخلی خود بانک باشد، در آن صورت می‌توان در مورد استفاده از چنین بررسیها و بازنگری‌های داخلی برای ارزیابی، کیفیت کل پرتفوی اعتباری و کفایت ذخایر و اندوخته‌ها اطمینان بیشتری حاصل نمود!** به علاوه بازرسان يا حسابرسان مستقل جايي كه رتبه‌بندي داخلي ريسک يا مدلهاي ريسک اعتباري مورد استفاده قرار مي‌گيرند كيفيت فرآيند منطقي بودن رتبه‌بندي داخلي بانک را ارزيابي نمايند. بازرسان، همچنين بايد نتايج هرگونه بررسي مستقل داخلي در مورد امور وام‌دهي و عملكرد اجرايي آن را مورد توجه و بررسي قرار دهند. به علاوه در صورت در دسترس بودن بررسيهاي انجام شده توسط حسابرسان مستقل، بازرسان بايد آن‌ها را مورد استفاده قرار دهند.

۱- در چارچوب جدید کفایت سرمایه این پیش‌بینی به عمل آمده که به شرط موافقت بازرسان، روش رتبه‌بندی داخلی بانک به عنوان مبنایی برای محاسبه منظم سرمایه مورد استفاده قرار گیرد. رهنمودی به بازرسان با توجه خاص به این اهداف، در گزارش بعدی منتشر خواهد شد.

بازرسان باید به این موضوع توجه خاص نمایند که مدیریت بانک اعتبارات مساله‌دار را در همان وهله نخست شناسایی و نسبت به رفع آن‌ها تدابیر مناسب اتخاذ نماید. بازرسان باید روندها را در داخل پرتفوي كلي اعتباري تحت مراقبت قرار داده و هرگونه تنزل كيفي قابل توجه اعتبارات را با مديريت ارشد بانک مطرح كنند. بازرسان همچنين بايد مساله كافي بودن مجموع سرمايه و ذخاير و اندوخته‌هاي بانک، نسبت به سطح ريسک اعتباري شناسايي شده موجود در فعاليت‌هاي گوناگون بالا و پايين خط ترازنامه را، مورد ارزيابي قرار دهند.

در بررسي‌هايي كه بازرسان كشورها براي تعيين كفايت فرآيند مديريت ريسک اعتباري به عمل مي‌آورند، بايد كارآيي اين فرآيندها را در سراسر خطوط تجاري، شركتهاي تابعه و مرزهاي ملي تعيين نمايد. **این نکته مهم است که بازرسان، سیستم مدیریت ریسک اعتباری را نه در سطح فعالیت‌های انفرادی یا شخصیت حقوقی بلکه با توجه به طیف وسیع فعالیت‌ها و شرکتهای تابعه موجود در مجموعه سازمان بانکی، مورد ارزیابی قرار دهند.**

بعد از این که فرآیند مدیریت ریسک اعتباری مورد ارزیابی قرار گرفت، بازرسان باید کلیه نقاط ضعف کشف شده مانند تمرکزهای مازاد بر حد مجاز، طبقه‌بندی اعتبارات مساله‌دار و برآورد ذخیره اضافی برای آن‌ها و تاثیر هرگونه تاخیر دریافت بهره متعلقه بر سودآوری بانک را به اطلاع مدیریت بانک برسانند. در مواردي كه بازرسان تشخيص دهند سيستم كلي مديريت ريسک اعتباري بانک براي وضعيت ريسک اعتباري خاص بانک كافي يا كارا نيست، بايد مطمئن شوند كه بانک اقدامات مناسبي را براي بهبود و اصلاح به موقع فرآيند مديريت ريسک اعتباري خود اتخاذ مي‌نمايد.

صرف‌نظر از کیفیت فرآیند مدیریت ریسک اعتباری بانک، بازرسان باید تعیین حدود احتیاطی (مانند حدود تسهیلات کلان) را برای کلیه بانک‌ها مدنظر قرار دهند. تعیین این حدود باعث محدود شدن اکسپوژر بانک به یک وام‌گیرنده یا گروهی از طرف‌های مقابل مرتبط می‌گردد. به علاوه بازرسان ممكن است شرايط خاصي را براي گزارش‌دهي بانک‌ها در مورد يک نوع خاص اعتبار يا تجاوز از حدود تعيين شده، اعمال نمايند. به ويژه در مورد اعطاي اعتبار به طرف‌هاي مقابل "مرتبط" با بانک يا با يکديگر بايد توجه خاصي مبذول گردد.

ضمیمه: علل رایج مشکلات عمده اعتباری

علت اکثر مشکلات عمده اعتباری تلویحاً یا غیر مستقیم، کاستی‌های موجود در مدیریت ریسک اعتباری می‌باشد. براساس تجربه بازرسان، برخي مشكلات مهم تكرارپذيرند. زيان‌هاي اعتباري شديد در يک سيستم بانكي، معمولاً نشانگر وجود همزمان مشكلات در چندين عرصه، ازجمله تمركزها، بي‌توجهي و نظارت ناكافي است، اين ضميمه، شامل خلاصه‌اي از برخي از متداول‌ترين مشكلات بانكي در ارتباط با حوزه‌هاي گسترده تمركزها، فرآيند اعتباردهي و اكسپوژرهاي اعتباري حساس در برابر نوسانات بازار و نقدينگي است.

۲- به پانوشت ٦ رجوع شود.

تمرکزها، احتمالاً به تنهایی مهم‌ترین علت ایجاد مشکلات مهم اعتباری می‌باشند. تمرکزهای اعتباری به منزله هر اکسپوژری است که در آن امکان وجود زیان‌های بزرگ نسبت به سرمایه بانک یا کل دارایی‌هایش وجود داشته باشد، در صورت وجود معيارهاي كافي، اين اكسپوژرها به عنوان سطح كلي ريسک بانک منظور مي‌شود. زيان‌هاي نسبتاً بزرگ، نه تنها اكسپوژرهاي كلان را منعكس مي‌كند، بلكه امكان درصد بالا و غيرعادي زيان‌هاي تحقق نيافته را نيز نشان مي‌دهد.

به دشواري، مي‌توان تمركزهاي اعتباري را به دو گروه زير طبقه‌بندي نمود:

تمرکزهای رایج اعتباری كه تمركز اعتبارات به وام‌گيرندگان يا طرف‌هاي مقابل منفرد، به گروهي از طرف‌هاي مقابل مرتبط، و به بخش‌ها يا صنايعي مانند مستغلات تجاري، نفت و گاز را شامل مي‌شود.

تمرکزهای مبتنی بر عوامل مشترک یا مرتبط ریسک، كه دلالت بر وجود عوامل ظريف‌تر يا موقعيت‌هاي ويژه دارد، و اغلب تنها از طريق تجزيه و تحليل كشف مي‌گردند. اختلالات اقتصادي آسيا و روسيه در اواخر سال 1998 نشان مي‌دهد كه چگونه ارتباطات نزديک بين بازارهاي نوظهور در شرايط بحراني و همبستگي شناسايي نشده بين ريسک‌هاي بازار و اعتباري و همچنين بين اين ريسک‌ها و ريسک نقدينگي مي‌تواند موجبات زيان‌هاي گسترده را فراهم آورد.

نمونه‌ی تمرکزهایی که مبنایی برای زیان‌های بالقوه شدید و غیرعادی است، عواملی مانند میزان اتکای به وام، برخورداری از حق اختیار (خرید و فروش)، هم‌بستگی میان عوامل ریسک و تامین‌های مالی سازماندهی شده که ریسک را در حصه اصلی* سرمایه متمرکز می‌کند، دربرمی‌گیرد. به عنوان مثال به هنگام تكانه‌هاي قيمتي يا اقتصادي، يک وام‌گيرنده با نسبت بدهي بالا احتمالاً زيان‌هاي بزرگ‌تري را در مقايسه با وام‌گيرنده‌اي كه نسبت بدهي پاييني را داراست و سرمايه‌اش توان جذب بخش عمده‌اي از زيان را دارد، تجربه خواهد نمود. تضعيف شديد نرخ ارز در اواخر 1997 در آسيا، نشان داد كه همبستگي ميان تضعيف نرخ ارز با افت شرايط مالي طرف‌هاي مقابل ساكن در كشوري كه پول آن تضعيف شده، در معاملات ابزار مشتقه ارزي، زيان‌هاي قابل توجهي را نسبت به مبالغ اسمي آن ابزارها ايجاد كرد.

ریسک موجود در مجموعه‌ای از دارایی‌های همگن که به منظور عملیات Securitization **تشکیل شده‌اند**** **می‌تواند در بخش‌های فرعی سرمایه***** **و مطالبات شرکتهای خریدار وام‌ها****** **که در شرایط نامطلوب اقتصادی از زیان‌های قابل توجهی رنج می‌برند، متمرکز گردد.**

طبیعت برگشت‌پذیر و مسائل مربوط به تمرکز اعتباری به ویژه تمرکزهای معمول این مساله را مطرح می‌کند که چرا بانک‌ها اجازه می‌دهند تمرکزها گسترش یابند. اولاً برای گسترش راهکار تجاری، بیشتر بانک‌ها ناچارند بین دو

---

*- **Certain tranches**

-Pool

***- **Subordinated Tranches**

******-**Special Purpose Vehicles**

گزینه تخصص یافتن در تعداد محدودی از حوزه‌ها، با هدف پیشرو شدن در بازار و متنوع نمودن جریآن‌های درآمدیشان، به ویژه زمانی که در بخش‌های ناپایدار بازار فعالیت می‌کنند تعادل بر قرار کنند. رقابت شدید میان بانک‌ها و سایر موسساتي که همانند بانک‌ها فعالیت‌هاي سنتي بانکي انجام مي‌دهند، مانند تامین منابع مورد نیاز شرکتهایي که از نظر رتبه اعتباري در محدوده مناسب براي سرمایه‌گذاري* قرار مي‌گیرند، این انتخابها را دشوارتر ساخته است. **تمرکزها با بیشترین تکرار، زمانی ظاهر می‌شوند که بانک، صنایع رو به رشد و پر رونق را شناسایی کرده و فرضیات بیش از حد خوش بینآن‌های نسبت به دورنمای آینده آن صنعت، به ویژه در مورد افزایش ارزش دارایی‌ها و امکان کسب کارمزدها و سود خالص بیش از حد متوسط به عمل می‌آورد.** زماني که توجه اصلي بانک‌ها به رشد دارایي‌ها یا سهم بازار باشد، به نظر مي‌رسد که اکثر بانک‌ها آماده‌اند مخاطرات را نادیده بگیرند.

بازرسان بانک‌ها باید مقررات خاصي را براي محدود کردن تمرکزها به یک وام‌گیرنده یا مجموعه‌اي از وام‌گیرندگان مرتبط داشته باشند، در واقع بازرسان باید انتظار داشته باشند که بانک‌ها حدود بسیار پایین‌تري را براي اکسپوژر یک متعهد منفرد تعیین نمایند. اکثر مدیران ریسک اعتباري بانک‌ها تمرکزهاي موجود در صنعت را نیز تحت نظارت دارند. **بسیاری از بانک‌ها در جستجوی روش‌هایی هستند تا بتوانند تمرکزهایی را که بر پایه عوامل مشترک ریسک یا همبستگی‌های بین آن عوامل هستند، مشخص نمایند.** اگرچه ممکن است براي بانک‌هاي کوچک دشوار باشد که بتوانند حدود تعیین شده مربوط به تمرکز را رعایت نمایند، **اما سازمان‌های بانکی بزرگ باید متوجه باشند که به دلیل سرمایه پایه بالای آن‌ها، اکسپوژر آن‌ها به یک وام‌گیرنده در عین قرار داشتن در چارچوبهای مقرراتی می‌تواند از سطح احتیاطی فراتر رود.**

بسیاری از مشکلات اعتباری نشانگر کاستی‌های موجود در فرآیند اعتباردهی و نظارت است. در حالي که قصور در بیمه اعتبارات و مدیریت اکسپوژرهاي اعتباري مربوط به بازار مي‌تواند منبع مهم زیان‌هاي بانکي باشد، اما **به کمک یک فرآیند قوی اعتباردهی در داخل بانک می‌توان از بروز بسیاری از مشکلات اعتباری پیشگیری نمود یا آن‌ها را کاهش داد.**

براي اکثر بانک‌ها، انجام ارزیابي کامل اعتباري (اقدامات مدبرانه براي پیشگیري از مخاطرات) یک چالش اساسي است. **فشارهای رقابتی و گسترش فن‌آوری‌های وام‌های سندیکایی، برای وام‌دهی سنتی بانک‌های تجاری محدودیت زمانی را به وجود می‌آورد که موجب تداخل با اقدامات احتیاطی برای پیشگیری از مخاطرات می‌گردد.** جهاني شدن بازارهاي اعتباري ضرورت در اختیار داشتن اطلاعات مالي متکي بر استانداردهاي صحیح حسابداري و اطلاعات به روز در مورد اقتصاد کلان و جریان وجوه نقد را افزایش مي‌دهد. **زمانی که این اطلاعات در دسترس یا قابل اتکاء نباشد بانک‌ها ممکن است از تجزیه و تحلیل‌های مالی و اقتصادی صرفنظر نموده و تصمیمات خود را براساس شاخص‌های ساده‌ی بررسی کیفیت اعتبار اتخاذ نمایند،** به ویژه اگر آن‌ها احساس کنند. لازم است در یک بازار خارجي برخوردار از رشد فزاینده، براي خود موقعیتي کسب نمایند و سرانجام آن که، بانک‌ها ممکن است براي ارزیابي طرف‌هاي مقابل نسبتاً جدید خود مانند بنگاه‌هاي سرمایه‌گذاري و

---

* - **Investment Grade.**

موسسات با اهرم مالي بالا به انواع جديد اطلاعات مانند ارزيابي‌هاي ريسک و همچنين ارسال اطلاعات مالي با تواتر بيشتر نياز داشته باشند.

مساله مهم ديگر نبود آزمون و روشی برای معتبرسازی فن‌آوری‌های مربوط به وام‌دهی‌های جديد است. پذيرش روش‌هاي آزمون نشده وام‌دهي در حوزه‌هاي جديد يا بديع بازار به ويژه روش‌هايي که اصول صحيح اقدامات احتياطي براي پيشگيري از مخاطرات يا معيارهاي سنتي ميزان اتکاء به وام را ناديده مي‌گيرند، مي‌توانند در بسياري از بانک‌ها منجر به بروز مشکلات جدي گردند. يک رويه صحيح، مستلزم به کارگيري اصول اساسي در مورد نمونه‌هاي فعاليت اعتباري است. **کارآیی هر روش جدید با عدم اطمینان مواجه است. این عدم اطمینان باید تا اندازه‌ای در شاخص‌های محافظه‌کارانه‌تر و تایید کننده کیفیت اعتباری خود را نشان دهد.** يک نمونه از اين مشکلات گسترش استفاده از مدل‌هاي امتيازدهي اعتباري براي وام‌هاي مصرفي در ايالات متحده آمريکا و برخي ديگر از کشورها است. زيان‌هاي سرمايه‌اي ناشي از بعضي از وام‌دهي‌ها که در زمينه محصولات بازاري با توليد انبوه که توسط بعضي از بانک‌ها تجربه گرديد نقاط ضعف اين امتيازدهي را نشان مي‌دهد.

برخی از مشکلات اعتباری ناشی از تصمیم‌گیری‌های شخصی مدیریت ارشد بانک است. از جمله این موارد، اعطای اعتبار به شرکتهایی است که مدیران، مالکیت آن‌ها را به عهده داشته یا به آن شرکت‌ها وابسته‌اند، اعطای اعتبار به دوستان، به افرادی که در امور مالی از فراست برخوردارند، اعطای اعتبار به منظور نیل به دستور کار خاص، مثل پی‌جویی ارتباطات ویژه با افراد صاحب‌نام می‌باشد.

به واسطه نبود یک فرآیند کارآی بازنگری اعتبارات، بسياري از بانک‌ها در سالهاي 1990 مشکلاتي را در رابطه با کيفيت دارايي‌هايشان تجربه کردند (و عملاً بسياري از بانک‌ها چنين فرآيندي در مورد بازنگري اعتبارات نداشتند). در بانک‌هاي بزرگتر، معمولاً وظيفه تجديد نظر اعتباري در بخشي متشکل از تحليل‌گراني، مستقل از مسئولان اعطاي اعتبار انجام مي‌شود. آن‌ها ارزيابي مستقلي در مورد کيفيت يک اعتبار يا يک رابطه اعتباري براساس مستنداتي همچون صورت وضعيت‌هاي مالي، تجزيه و تحليل‌هاي اعتباري تهيه شده توسط مسئول حسابداري و تعيين قيمت وثايق، به عمل مي‌آورند. در بانک‌هاي کوچکتر، اين وظيفه ممکن است محدودتر بوده و توسط حسابرسان داخلي يا مستقل انجام شود. **هدف از بازنگری اعتبارات، انجام کنترل‌ها و برقراری توازن است، تا اطمینان حاصل شود که فرآیند اعتباردهی در تطابق با خط مشی‌های بانک بوده و ارزیابی مستقلی نسبت به کیفیت دارایی‌ها، بدون تاثیرپذیری از رابطه با وام‌گیرندگان به عمل می‌آید.** بازنگري کارآي اعتباري نهايتاً به شناسايي اعتبارات ضعيف و مهمتر از آن پيشگيري از اعطاي اعتبارات ضعيف کمک مي‌کند، زيرا زماني که مسئولين اعتباري بدانند کار آن‌ها مورد تجديد نظر قرار مي‌گيرد، با دقت‌نظر بيشتري انجام وظيفه مي‌نمايند.

یک نارسایی مشترک و بسیار مهم در میان بانک‌هایی که در اوایل سالهای ۱۹۹۰ دچار مشکل شدند، ناشی از کوتاهی آن‌ها در مراقبت و کنترل وضعیت وام‌گیرندگان یا ارزش وثایق بود. بسياري از بانک‌ها، براي ارزيابي کيفيت وام‌هاي موجود در دفاتر خود و همچنين تعيين کفايت وثايق، در مورد دريافت اطلاعات مالي دوره‌اي از وام‌گيرندگان يا ارزشيابي مستغلات مرتکب سهل‌انگاري شدند، در نتيجه، نتوانستند نشانه‌هاي اوليه تنزل در کيفيت دارايي‌ها را دريابند و لذا اين فرصت را که بتوانند به کمک وام‌گيرندگان از تضعيف مالي آن‌ها جلوگيري به عمل آورده و موقعيت بانک را حفظ نمايند، از دست دادند. **این فقدان نظارت موجب گردید که مدیریت ارشد بانک فرآیند پر هزینه‌ای را برای تعیین ابعاد و شدت وام‌های مساله‌دار طی نموده و زیان‌های بزرگی را متوجه بانک کند.**

در **برخی موارد، عدم انجام اقدامات احتیاطی لازم برای پیشگیری از مخاطرات و تجزیه و تحلیل مالی و نظارت بر وام‌گیرنده، به ایجاد وقفه در کنترل‌های لازم برای شناسایی سوء استفاده‌ها یا تقلب‌های اعتباری منجر می‌گردد.** بانک‌هايي که زيان‌هاي ناشي از سوءاستفاده‌ها را تجربه کردند در مورد بازرسي وثيقه مرتکب سهل‌انگاري شدند. **مثلاً کالاهای موجود در انبار یا نمایشگاه که به عنوان وثیقه ارائه گردیدند، مراحل قانونی را طی نکرده و یا به عنوان دارایی‌های مالی، قیمت‌گذاری نشدند و یا این که وام‌گیرندگان ملزم به ارائه صورت وضعیت مالی حسابرسی شده، نگردیده و تجزیه و تحلیل دقیقی نسبت به صورت‌های مالی آن‌ها انجام نشد.** يک بخش کارآي بازنگري اعتبارات و قيمت‌گذاري مستقل وثايق، معيارهاي حمايتي مهمي هستند، به ويژه از آن جهت **که اطمینان حاصل شود که مسئولین اعتباری و سایر کارکنان داخلی با وام‌گیرندگان تبانی نمی‌کنند.**

علاوه بر وجود کاستي‌ها در رابطه با اقدامات احتياطي لازم براي پيشگيري از مخاطرات، تجزيه و تحليل اعتباري، مبين وجود مشکلات تکرار پذير در زمينه تصميم‌گيري‌هاي مربوط به وام‌دهي است. برخي از بانک‌ها اعتبارات را تجزيه و تحليل مي‌کنند و تصميم‌گيري‌هاي اعتباري را براساس شرايط اعتباري مناسب بدون قيمت‌گذاري انجام مي‌دهند. اما از روش قيمت‌گذاري حساس نسبت به ريسک استفاده نمي‌کنند.
بانک‌هايي که روش صحيحي براي قيمت‌گذاري و نظم ترتيبي براي پيگيري مداوم آن روش نداشته باشند، به اين گرايش پيدا مي‌کنند که بخش نامتناسبي از ريسک‌هايي را که کمتر از مقدار واقعي خود ارزيابي شده‌اند، بپذيرند. اين بانک‌ها در مقايسه با بانک‌هايي که از مهارت‌هاي عالي قيمت‌گذاري برخوردارند، با زيان‌هاي بالاتري مواجه مي‌گردند.

بسياري از بانک‌ها به دليل عدم توجه به رعايت احتياط در رابطه با ترتيبات اعتباري به وام‌گيرندگان با اهرم مالي بالا متضرر گرديدند. همان‌گونه که پيشتر اشاره شد، اعتبارات اعطايي به وام‌گيرندگان با اهرم مالي بالا احتمال دارد به دليل نکول وام‌گيرنده موجبات زيان‌هاي قابل ملاحظه‌اي را فراهم آورد. به طور مشابه، ساختارهاي متکي به وام مانند خريد سهم برخي* يا راهکارهاي مربوط به تجديد ساختار بدهي، يا ساختارهايي که شامل تعهد اختيار معامله مشتري باشد، معمولاً ريسک‌ها را در پرتفوي اعتباري بانک متمرکز مي‌کند، بنابراين، اين ساختارها فقط بايد در مورد مشتريانی که توان مالي بالا دارند، به کار گرفته شوند.

بسياري از فعاليت‌هاي اعتباري بانک‌ها، شامل وام‌هايي است که در برابر دارايي‌هاي غيرمالي اعطا مي‌شود. در چنين وام‌دهي‌هايي، بسياري از بانک‌ها، در انجام ارزيابي کافي در مورد وجود همبستگي بين وضعيت مالي وام‌گيرنده با تغييرات قيمت و نقدينگي بازار دارايي‌هاي رهني ناموفق بوده‌اند. به نظر مي‌رسد در اکثر فعاليت‌هاي تجاري بانک‌ها که مبتني بر دارايي‌ها (مانند تامين مالي تجاري، اجاره به شرط تمليک و عاملیت) و وامدهي مستغلات تجاري انجام مي‌شود، همبستگي بالايي بين وضعيت اعتباري مشتري با ارزش دارايي‌هايش وجود دارد، چون درآمد وام‌گيرنده که منبع اصلي بازپرداخت است معمولاً با دارايي‌هاي مورد بحث مرتبط مي‌باشد، بنابراين وخامت جريان درآمدي وام‌گيرنده به دليل مشکلات اقتصادي صنعتي يا منطقه‌اي، ممکن است با کاهش ارزش دارايي‌هاي ارائه شده به عنوان وثيقه همراه گردد. بعضي از دارايي‌ها (مانند وام‌هاي خانه، وام خودرو) که وام‌هاي کالاهاي مصرفي به اتکاي آن‌ها اعطا گرديده نشانگر يک ارتباط، هرچند ضعيف ميان سلامت مالي مشتري با بازار مربوط به دارايي‌هاي او مي‌باشد.

يک مشکل ديگر در رابطه با اعتباردهي اين است که بانک‌ها در زمان وام‌دهي، در حد ضرورت، اثرات چرخه‌هاي تجاري را در نظر نمي‌گيرند. **از آنجا که در بخش صعودی چرخه تجاری (شرایط پر رونق)، دورنمای**

---

*- **Bugout.**

درآمدی و ارزش دارایی‌ها افزایش می‌یابند ممکن است تجزیه و تحلیل‌های اعتباری فرضیات بیش از حد خوش‌بینانه را ملاک قرار دهد. صنايعي مانند خرده‌فروشي، مستغلات تجاري و شركتهاي اماني سرمايه‌گذاري، مستغلات، كالاهاي مصرفي، اغلب اثرات شديد چرخه تجاري را تجربه مي‌كنند. گاهي اوقات اين چرخه تجاري در مقايسه با چرخه يک محصول در يک بخش نسبتاً جديد و روبه رشد مانند مراقبتهاي پزشكي و ارتباطات، كمتر با شرايط كلي تجاري ارتباط مي‌يابد. انجام كارآي آزمون بحران كه تاثيرات دوره‌اي فعاليت يا محصول در آن لحاظ مي‌گردد، رويكردي است كه به موجب آن تصميم‌گيري‌هاي اعتباري با شناخت كامل‌تر از وام‌گيرنده انجام مي‌شود.

به صورت كلي‌تر، بسياري از مسائل مربوط به تعهدات نشان دهنده عدم توجه بانک به سناريوهاي منفي است. **وام‌گیرندگان علاوه بر چرخه تجاری، ممکن است در برابر تغییرات عوامل ریسک، هم‌چون قیمت‌های کالای خاص، تغییرات دورنمای شرایط رقابتی و نبود اطمینان نسبت به موفقیت راهکار تجاری یا جهت‌گیری مدیریتی، آسیب‌پذیر باشند.** بسياري از وام‌دهندگان، "آزمون بحران"يا تجزيه و تحليل اعتباري را با به كارگيري فرضيات نامطلوب انجام نمي‌دهند و در نتيجه نمي‌توانند نقاط ضعف را شناسايي نمايند.

اکسپوژرهای اعتباری حساس به تغییرات بازار نقدینگی

اكسپوژرهايي كه در برابر تغييرات بازار يا نقدينگي حساسند، در فرآيند اعتباردهي چالش‌هايي را فرا روي بانک‌ها قرار مي‌دهند. **اکسپوژرهای حساس در برابر <u>تغییرات بازار</u>،** نرخ ارز و قراردادهاي ابزارهاي مشتقه را شامل مي‌شوند. **اکسپوژرهای حساس در برابر <u>تغییرات نقدینگی</u>،** قراردادهاي وثايق* مربوط به پوشش زيان‌هاي بالقوه نامحدود، مطالبات دوره‌اي وثيقه، خطوط (اعتباري) با پشتوانه نقدينگي، تعهدات و برخي از اعتبارات اسنادي و بعضي از ذخيره‌گيريهاي انجام نشده در عمليات تبديل دارايي‌ها به اوراق بهادار را در بر مي‌گيرد. طبيعت غير حتمي اكسپوژرها در اين گونه ابزارها ايجاب مي‌كند كه بانک توانايي اندازه‌گيري توزيع احتمال اندازه واقعي اكسپوژر در آينده و تاثير آن بر ميزان اتكاي به وام و نقدينگي هر دو طرف، وام‌گيرنده و بانک را داشته باشد.

موضوع ديگري كه تمامي موسسات مالي اساساً با آن مواجهند، ضرورت گسترش مقياس‌هاي معني‌دار براي اكسپوژر است به نحوي كه بتوانند به سادگي با وام‌ها و ساير اكسپوژرهاي اعتباري مقايسه شوند. در مطالعات انجام شده توسط كميته بال در خصوص اكسپوژرها به موسسات با اهرم مالي بالا، اين مساله از برخي زوايا توضيح داده شده است[1]

در مورد ابزارهايي كه مستعد تغيير در برابر نوسانات بازار باشند، لازم است كه تمايل مشتري و توانايي او براي پرداخت با دقت مورد تجزيه و تحليل قرار گيرد. **اکثر ابزارهای حساس به تغییرات بازار مانند ابزارهای مشتقه، به عنوان بازارهای نسبتاًپیچیده تلقی می‌شوند لازم است هم از طرف بانک و هم از طرف مشتری جدیت بیشتری به کار رود تا این اطمینان حاصل شود که مشتری کاملاً مفاد قرارداد (ابزار مشتقه) را متوجه شده است.** مرتبط بودن اين ابزارها با تغيير قيمت دارايي‌ها در بازارهاي مالي بدين معني است كه معمولاً به احتمال كم

---

* - **Margin or Collateral Contract.**

۱- به مقاله‌های زیر رجوع شود.

Bank's Interactions with Highly Leveraged Institutions and Sound Practices for Bank's Interactions with Highly Leveraged Institutions (January 1999).

اما غير صفر ارزش اين گونه ابزارها مي‌تواند به سرعت و در خلاف جهت منافع مشتري تغيير نمايد. انجام كارآي آزمون بحران مي‌تواند احتمال بروز زيان‌هاي بزرگ را نشان دهد، رويه صحيح آن است كه اين موارد براي مشتري افشا شود. **به دليل بي‌توجهي بانک‌ها به اين مساله كه اطمينان حاصل كنند مشتري از ابتدا به طور كامل اين معاملات را متوجه شده و نيز نوسانات نامطلوب قيمت، بانک‌ها مبالغ قابل توجهي به مشتريان بدهكار گرديدند.**

لازم است در مورد آسيب‌پذيري مشتري نسبت به بحرآن‌هاي نقدينگي در ترتيبات اعتباري يا ابزارهايي كه نسبت به تغييرات نقدينگي حساس هستند تجزيه و تحليل‌هاي دقيق‌تري انجام پذيرد، زيرا زماني كه مشتريان در معرض چنين بحرآن‌هايي قرار گيرند، اكسپوژرهاي اعتبارات بلندمدت بانک مي‌تواند به سرعت افزايش يابد. **اين گونه فشارهاي فزاينده براي نگهداري وجوه نقد كافي، به منظور اجراي مفاد توافق نامه‌هاي وثيقه، براي حمايت از فعاليت‌هاي تجاري بين بانكي و ترتيبات تسويه ممكن است مستقيماً ناپايداري قيمت بازار را منعكس كند.** در ساير موارد، فشارهاي نقدينگي در يک سيستم مالي مي‌تواند نشانگر نگراني‌هاي اعتباري باشد و هرگونه اعمال محدوديت براي انجام فعاليت تجاري اعتباري، وام‌گيرندگان را به سوي استفاده از پشتوانه نقد خطوط اعتباري يا تعهدات سوق مي‌دهد. **فشارهاي نقدينگي هم‌چنين مي‌تواند نتيجه كافي نبودن مديريت ريسک نقدينگي توسط مشتري يا تنزل رتبه اعتباري وي باشد. ارزيابي وضعيت ريسک نقدينگي وام‌گيرنده يا طرف مقابل، بخش مهم ديگري از اين تجزيه و تحليل اعتباري است.**

از نظر مخاطره‌پذيري، ابزارهاي حساس به تغييرات بازار و نقدينگي هماهنگ با توزيع تغييرات قيمت و شرايط بازار، تغيير مي‌كند. براي مثال در مورد ابزارهاي حساس به تغييرات بازار، افزايش ناپايداري قيمت به طور موثري موجب افزايش اكسپوژرهاي بالقوه مي‌گردد. در نتيجه بانک‌ها بايد آزمون بحران فرضيات ناپايدار را انجام دهند.

از آنجا كه اكسپوژرهاي حساس در برابر تغييرات بازار يا نقدينگي، متكي بر احتمالات است، لذا مي‌توانند با وضعيت اعتباري مشتري همبستگي داشته باشند اين ديدگاه دستآورد نابساماني‌هاي بازار در آسيا و روسيه و ساير نقاط طي سالهاي 1997 و 1998 است. به اين مفهوم كه، **همان عواملي كه در تغيير ارزش ابزاري كه به نوسانات بازار يا نقدينگي حساس است، موثر مي‌باشد مي‌تواند بر سلامت مالي وام‌گيرنده و دورنماي آتي او نيز تاثيرگذار باشد.** از اين رو، لازم است بانک‌ها رابطه ميان اكسپوژرهاي حساس به تغييرات بازار يا نقدينگي را با ريسک نكول وام‌گيرنده مورد تجزيه و تحليل قرار دهند. انجام آزمون بحران تكانه‌هاي عوامل بازار يا نقدينگي يک جزء مهم از اين تجزيه و تحليل است.

ماخذ:

BIS. Basel Committee on Banking Supervision, Basel September 2000, Principles for the Management of Credit Risk.

استفاده از مطالب این مجموعه با ذکر ماخذ بلامانع است.

شماره: مب/۶۹۴ اعلام نرخ سود تسهیلات و سپرده‌های بانکی در سال ۱۳۸۴

تاریخ: ۱۳/۴/۱۳۸۴

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی و شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید

باسلام؛

پیرو بخشنامه شماره مب/۳۹۵ مورخ ۲۸/۲/۱۳۸٤ این بانک، در رابطه با مصوبه یکهزارو چهل و یکمین جلسه شورای محترم پول و اعتبار در خصوص " نرخ سود تسهیلات و سپرده‌های بانکی در سال ۱۳۸٤"، به پیوست تصویر آئین‌نامه اجرایی بند "ذ" تبصره ۲ قانون بودجه سال ۱۳۸٤، مصوبه مورخ ۸/٤/۱۳۸٤ هیات محترم وزیران جهت اجرا در سال جاری ایفاد می‌گردد.

در ضمن، به منظور رفع ابهامات مطروحه از سوی بانکها و اقشار مختلف جامعه در رابطه با چگونگی اعمال نرخ سود تسهیلات در سطح ۱٦ درصد در کلیه بخشهای اقتصادی، با توجه به قانون عملیات بانکی بدون ربا، آئین نامه‌ها و دستورالعمل‌های اجرایی مربوطه مراتب ذیل را به استحضار می‌رساند:

الف- در مورد بخش کشاورزی نحوه عمل بدین ترتیب است که ۵/۱۳ درصد از سود متعلقه از دریافت کننده تسهیلات اخذ شده و ۵/۲ درصد بقیه از طریق یک حساب واسطه به بدهکارحسابی در اداره حسابداریکل و بودجه آن بانک بابت تامین مابه التفاوت نرخ سود بخش کشاورزی از دولت منظور می‌شود.

ب- درمورد بخش صنعت و معدن نیز یک درصد به شرح مندرج در بند الف فوق از طریق حساب واسطه به بدهکار دولت منظور و مابقی (۱۵ درصد) از مشتری اخذ می‌گردد.

ج- نرخ سود تسهیلات در بخش‌های ساختمان و مسکن نیز ۱٦ درصد در سال اعلام می‌گردد.

د- نرخ سود در بخش صادرات ۱٤ درصد می‌باشد و دو درصد مابه التفاوت نرخ سود از دولت اخذ می‌شود.

هـ- حداقل نرخ سود مورد انتظار در بخش خدمات و بازرگانی از ۲۱ درصد سال ۱۳۸۳ به ۱٦ درصد در سال جاری کاهش می‌یابد.

ضمنا" تاریخ اجرای بخشنامه شماره مب/ ۳۹۵ مورخ ۱٦/۳/۱۳۸٤ از زمان ابلاغ می‌باشد و لازم است کلیه قراردادها، از تاریخ یادشده، با نرخهای فوق الاشاره منعقد گردند.

در خاتمه خاطرنشان می‌سازد به غیر از نرخ سود، هیچ‌گونه تغییری در ضوابط اعطای تسهیلات صورت نگرفته است و آن بانک همچنان نرخهای اعلام شده را عینا" برای تعیین قیمت نسیه کالاهای موضوع قرارداد، در عقود با بازدهی ثابت (نظیر فروش اقساطی و اجاره به شرط تملیک) مورد استفاده قرارمی‌دهد. در مورد عقود مشارکتی (نظیر مشارکت مدنی، مشارکت حقوقی و مضاربه) نرخ مورد نظر همچنان مبنایی برای تصمیم گیری آن بانک برای ورود به طرح می‌باشد.

خواهشمند است دستور فرمایند به قید تسریع، موارد فوق در اختیار کلیه واحدهای ذیربط قرار گرفته و بر حسن اجرای آن نظارت گردد./ع

پیوست: دو برگ.

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر صدیقه رهبر شمس کار

۳۸۱۶ ۳-۳۸۳۱

شماره: مب/ ۷۰۹ اصلاح بخشنامه شماره مب/ ۶۹۴ مورخ ۱۳/۴/۱۳۸۴

تاریخ : ۱۴/۴/۱۳۸۴

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی و شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید

با سلام؛

پیرو بخشنامه شماره مب/ ٦٩٤ مورخ ١٣/٤/١٣٨٤ بدین‌وسیله بند دوم از صفحه دوم بخشنامه مذکور در فوق به شرح ذیل اصلاح می‌گردد:

"ضمناً بخشنامه شماره مب/ ۳۹۵ مورخ ۲۸/۲/۱۳۸۴ از تاریخ ۱۶/۳/۱۳۸۴ لازم‌الاجرا می‌باشد و ضروری است کلیه قراردادها از تاریخ یاد شده با نرخ‌های فوق‌الاشاره منعقد گردند".

خواهشمند است دستور فرمایند مراتب به قید تسریع جهت اجرا به کلیه واحدهای ذیربط ابلاغ گردد./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبر شمس کار**

۳۸۱۶ **۳-۳۸۳۱**

شماره: مب/ ۷۴۵ سهم بخش کشاورزی از افزایش در مانده تسهیلات اعطایی بانکها به بخش غیردولتی پس از کسر الزامات قانونی و تسهیلات از محل سپرده‌های قرض‌الحسنه برای رفع احتیاجات ضروری و اشتغال در سال ۱۳۸۴

تاریخ : ۲۱/۴/۱۳۸۴

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای تجاری و پست بانک ارسال گردید

با سلام؛

در راستای اجرای ماده ۱۰ از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، بالاخص قسمت ۲ از بند ج آن مبنی بر "اختصاص حداقل بیست و پنج درصد (۲۵٪) از تسهیلات اعطایی کلیه بانکهای کشور به بخش آب و کشاورزی"، بدین‌وسیله به استحضار می‌رساند که سهم بخش کشاورزی از افزایش در مانده تسهیلات اعطایی آن بانک به بخش غیردولتی پس از کسر الزامات قانونی و تسهیلات از محل سپرده‌های قرض‌الحسنه برای رفع احتیاجات ضروری و اشتغال در سال ۱۳۸٤، ۱۷ درصد می‌باشد.

خواهشمند است مقرر فرمایند ضمن ابلاغ مراتب فوق به مراجع ذیربط در آن بانک، برحسن اجرای آن نیز نظارت کافی معمول گردد. هم‌چنین لازم است جدول مشروح مانده تسهیلات اعطایی به بخشهای مختلف اقتصادی طبق روال معمول در پایان هر ماه تهیه و حداکثر تا پایان روز پانزدهم ماه بعد، به اداره اطلاعات بانکی این بانک ارسال گردد./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳-۳۸۳۱**

شماره: مب/ ۷۷۲ شناسایی درآمد عقود اسلامی بر مبنای روش تعهدی در نظام بانکی کشور

تاریخ : ۲۷/۴/۱۳۸۴

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای خصوصی و دولتی (شامل پست بانک) و موسسات اعتباری غیربانکی ارسال گردید

احتراماً؛

به استحضار می‌رساند، شورای محترم پول و اعتبار در یکهزار و چهل و چهارمین جلسه مورخ ۲۵/٤/۱۳۸٤ مراتب زیر را در مورد شناسایی درآمد عقود اسلامی بر مبنای روش تعهدی در نظام بانکی کشور به تصویب رساند:

"الف– درآمد عقود فروش اقساطی، اجاره به شرط تملیک، جعاله، خرید دین و قرض‌الحسنه در سررسید یا پایان سال، هرکدام که زودتر باشد و همچنین درآمد حاصل از وجه التزام اقساط سررسید گذشته و معوق عقود مذکور در پایان هر دوره مالی بر اساس قرارداد قابل شناسایی است".

"ب– درآمد عقود مشارکت مدنی، مضاربه، سلف و جعاله و وجه التزام مربوط به تسهیلات سررسید گذشته و معوق فوق براساس قرارداد و برآورد متکی به ضوابط داخلی بانک در پایان هر دوره مالی قابل شناسایی برای انعکاس در حسابهای بانک خواهد بود".

"ج– طبق استانداردهای حسابداری در روش تعهدی لازم است به موارد زیر توجه شود:

جریان منافع اقتصادی مرتبط با قرارداد، به درون بانک محتمل باشد.

مبلغ درآمد موضوع قرارداد را بتوان به گونه‌ای اتکا پذیر اندازه‌گیری کرد".

خواهشمند است دستور فرمایند مراتب در اسرع وقت به واحدهای ذیربط جهت اجرا ابلاغ گردد و برحسن اجرای آن نظارت شود. ضمناً در صورت وجود هرگونه ابهام یا سئوال در مورد نحوه اجرای مصوبه فوق مقتضی است با سازمان محترم حسابرسی هماهنگی لازم به عمل آید./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر امیرحسین امین‌آزاد

۳۸۱۶ ۵–۳۸۳۱

شماره: مب/ ۷۸۷ ارائه پیشنهاداتی بمنظور بهبود فرآیند تسهیلات دهی خرید مسکن از سوی بانکها

تاریخ : ۲۸/۴/۱۳۸۴

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای تجاری، مسکن و پست بانک ارسال گردید

با سلام؛

همان‌گونه که استحضار دارند این اداره به پیوست بخشنامه شماره مب/ ۱۹٦۸ مورخ ۲۹/۱۱/۱۳۸۲، "آئین‌نامه تسهیلات و تعهدات کلان"، مصوب یکهزار و چهاردهمین جلسه مورخ ۲۵/۱۱/۱۳۸۲ شورای محترم پول و اعتبار را به آن بانک ابلاغ نمود.

علیرغم آن که به موجب آئین‌نامه مذکور، سقف فردی تسهیلات اعطایی بانکها افزایش یافته، تاکنون تغییری در شرایط اعطای تسهیلات خرید مسکن (از جمله سقف آن) به عمل نیامده است.

در حال حاضر، حداکثر تسهیلات اعطایی بانکها بابت خرید مسکن، صرفاً از طریق حساب برنامه‌ای صندوق پس‌انداز مسکن بانک مسکن و به مبلغ ۱۲۰ میلیون ریال می‌باشد (صرف‌نظر از حساب پس‌انداز مسکن جوانان که شرایط خود را دارد). تصدیق می‌فرمایند که در بهترین حالت این مبلغ حداکثر ۲۰٪ از قیمت یک واحد مسکونی را تامین می‌نماید که به هیچ‌وجه در تناسب با قیمت واقعی مسکن نمی‌باشد. بدین لحاظ از نظر این بانک در این برهه از زمان، لزوم تجدید نظر در شرایط اعطای تسهیلات خرید مسکن غیرقابل اجتناب به نظر می‌رسد.

در مورد تسهیلات خرید مسکن که تاکنون به تصویب مراجع ذیربط رسیده و به سیستم بانکی ابلاغ شده، همواره مبلغی به عنوان سقف تسهیلات پیشنهاد شده، که این سقف نیز هر از چندگاهی به دلایل مختلف از جمله نرخ تورم یا لزوم توجه به اقشار خاص جامعه مورد تعدیل و تجدیدنظر قرار گرفته است. به منظور اجتناب از این موضوع به نظر می‌رسد که بهتر است این گونه افزایش‌های مقطعی در مبلغ تسهیلات خرید مسکن با ضوابط مناسب دیگری جایگزین گردد.

البته کماکان این نگرانی وجود دارد که اقشار کم درآمد جامعه به دلیل عدم توانایی در بازپرداخت اقساط قادر به اخذ تسهیلات با مبالغ بالا نگردند و تقاضای تجاری مسکن در این بخش فزونی یابد، به همین دلیل در اجرای سیاست موصوف لازم است حداکثر تلاش به کار گرفته شود تا نیازمندان واقعی مسکن، جوانان فاقد منزل مسکونی و اقشار مشابه جامعه تامین مالی گردند.

با ملحوظ نظر قراردادن جمیع موارد فوق، این اداره برای بهبود فرآیند تسهیلات‌دهی خرید مسکن از سوی بانکها، پیشنهادات ذیل را مطرح می‌نماید:

سقف فردی تسهیلات اعطایی بانکها براساس مقررات موجود حداکثر تا ۸۰٪ قیمت واحد مسکونی اعلام گردد. البته ضرورت دارد بانک در ابتدا مشتری خود را از لحاظ توان بازپرداخت اقساط ارزیابی و سقف تسهیلات را با توجه به توان متقاضی تعیین نماید.

تنها واحدهای مسکونی زیر ۱۰۰ متر مشمول دریافت این تسهیلات گردند.

تسهیلات اعطایی به بخش مسکن ـ با نرخ سود این بخش ـ به اشخاصی تعلق گیرد که برای اولین بار اقدام به خرید مسکن می‌کنند و فاقد منزل مسکونی به نام خود باشند. در مورد سایر متقاضیان خرید مسکن (واحدهای مسکونی بالای ۱۰۰ متر، علاقمندان به خرید چند واحد، ...) نرخ سود بخش خدمات یا نرخ دیگری اعمال گردد.

٦ بانک تجاری، بانک مسکن و پست بانک در این مجموعه مشارکت نمایند.

این اداره در نظر دارد موارد فوق را پس از ملحوظ نمودن نظر بانکها به تصویب مراجع ذیصلاح رسانده و برای اجرا به سیستم بانکی ابلاغ نماید. از این رو خواهشمند است دستور فرمایند مراتب فوق از ابعاد مختلف توسط کارشناسان ذی‌ربط آن بانک مورد بررسی قرار گرفته و اظهارنظر آن بانک در این خصوص حداکثر تا پایان مرداد ماه سال‌جاری به این اداره اعلام گردد./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبر شمس کار**

۳۸۱۶ **۳-۳۸۳۱**

شماره: مب/ ۸۲۹ محدوده جغرافیایی مناطق آزاد تجاری ـ صنعتی ارسباران (جلفا) و انزلی

تاریخ : ۱/۵/۱۳۸۴

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای خصوصی و دولتی (شامل پست بانک) و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

با اشاره به تصویب نامه‌های شماره ۲۰۷۰۱/ت۳۰۸۲۰هـ و ۲۰۷۰۸/ت۳۰۸۲۰هـ مورخ ۷/٤/۱۳۸٤ هیات محترم وزیران، نظر به این که محدوده جغرافیایی مناطق آزاد تجاری ـ صنعتی ارسباران (جلفا) و انزلی به تایید آن هیات محترم رسیده و حدود مناطق مذکور تعیین گردیده است، لذا خواهشمند است دستور فرمایید چنانچه آن بانک دارای شعبه یا شعبی در مناطق فوق‌الذکر می‌باشد نسبت به انجام امور زیر اقدام لازم به عمل آورند:

اعلام تعداد و مشخصات شعب آن بانک در هریک از آن مناطق حداکثر تا تاریخ ۳۰/۵/۱۳۸٤ به این اداره.

اجرای کامل دستورالعمل اجرایی تفکیک حسابها و صورت‌های مالی شعب بانکها/موسسات اعتباری (پیوست بخشنامه شماره مب/ ۲۹۷ مورخ ٤/٤/۱۳۸۰ این بانک) برای کلیه شعب مستقر در مناطق فوق‌الذکر و ارسال مدارک مربوط به این اداره حداکثر تا تاریخ ۳۰/٦/۱۳۸٤.

انجام اقدام لازم جهت اعمال ضوابط مذکور در بخشنامه شماره مب/ ۹۸٦ مورخ ۱٤/۹/۱۳۸۰ این اداره برای دریافت "تاییدیه تطبیق " بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موضوع مفاد ماده ۳۷ از دستورالعمل اجرایی عملیات پولی و بانکی در مناطق آزاد تجاری ـ صنعتی جمهوری اسلامی ایران برای کلیه شعب مستقر در مناطق مذکور.

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **فروزنده شجاعی**

۳۸۱۶ **۴-۳۸۳۱**

شماره: مب/ ۸۶۰ درخصوص عقد جعاله و علت درج آن در بندهای الف و ب بخشنامه شماره مب/ ۷۷۲ مورخ ۲۷/۴/۱۳۸۴

تاریخ : ۶/۵/۱۳۸۴

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای خصوصی و دولتی (شامل پست بانک) و موسسات اعتباری توسعه ارسال گردید

احتراماً؛

پیرو بخشنامه شماره مب/ ۷۷۲ مورخ ۲۷/٤/۱۳۸٤ این اداره موارد ذیل درخصوص عقد جعاله و علت درج آن در بندهای الف و ب بخشنامه صدرالذکر به استحضار می‌رسد:

بانکها براساس ماهیت قرارداد جعاله روشهای حسابداری متفاوتی را در هر مورد به کار می‌گیرند که لزوماً در همه موارد روش یکسان و متحدالشکلی نیست. مهمترین تفاوت را می‌توان در قراردادهای جعاله اولیه و جعاله ثانویه بین بانک و مشتریان مشاهده نمود. به همین دلیل چنانچه حسابداری جعاله در آن بانک شبیه حسابداری فروش اقساطی انجام شود لازم است روش شناسایی سود آن براساس رهنمود قسمت الف بخشنامه فوق‌الاشاره صورت گیرد. در مقابل چنانچه روش حسابداری (عمدتاً جعاله ثانویه) عقد موصوف نزدیک به عقود مشارکت مدنی باشد روش شناسایی درآمد آن بر مبنای روش تعهدی اشاره شده در قسمت "ب" بخشنامه مذکور صورت می‌گیرد.

ضمناً بدینوسیله به اطلاع می‌رساند مفاد دستورالعمل موضوع بخشنامه شماره مب/۲۰٤۰ مورخ ۱۳/۱۲/۱۳۸۲ از تاریخ ابلاغ بخشنامه صدرالذکر منسوخ می‌شود.

خواهشمند است دستور فرمایید مراتب جهت اجرا به واحدهای ذیربط ابلاغ گردد./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **امیرحسین امین‌آزاد**

۳۸۱۶ **۵-۳۸۳۱**

شماره: مب/ ۱۰۹۴ عدم امکان صدور مجوز برای انتشار انواع ایران‌چک و دیگر چک‌پولهای منتشره از سوی برخی بانک ها و تأکید بر لزوم استفاده کاراتر از کارتهای پرداخت و پول الکترونیک در سیستمهای پرداخت

تاریخ : ۵/۶/۱۳۸۴

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانک‌های غیردولتی ارسال گردید

با احترام؛

به استحضار می‌رساند به استناد بند ٦ از ماده ٣٤ قانون پولی و بانکی کشور که انتشار اوراق دیداری در وجه حامل از سوی بانک‌ها را ممنوع دانسته است و نیز با عنایت به آثار و تبعات منفی احتیاطی و نظارتی مترتب بر به‌کارگیری نادرست انواع ایران‌چک و دیگر چک‌پولهای منتشره از سوی برخی بانک‌ها، در حال حاضر امکان صدور مجوز برای انتشار اوراق مزبور برای آن بانک میسر نمی‌باشد.

از این رو توصیه می‌شود آن بانک ضمن استفاده از سایر ابزارهای پرداخت، به طور جد بر عملیات خزانه‌داری، پول‌رسانی و ... در کلیه شعب خود نظارت نموده و به شیوه‌ای کاراً به مدیریت آنها بپردازد. ضمناً براساس مصوبه شماره ٢٦٠١٩/ت٣٣٣٥٩هـ مورخ ١٠/٥/١٣٨٤ هیات محترم وزیران (تصویر پیوست)، آن بانک موظف است تمهیدات لازم را برای استفاده کاراتر از کارتهای پرداخت و پول الکترونیک در سیستم پرداخت خود بیاندیشد./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مجید حاجی‌نوروز حمید تهرانفر

۳۸۱۶ ۳۵۱۶

شماره: مب/ ۱۳۰۵ ارسال پیش‌نویس دستورالعمل نگاه‌داری حساب‌های دولتی جهت نظرسنجی

تاریخ : ۹/۷/۱۳۸۴

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانک‌های تجاری، تخصصی و پست بانک ارسال گردید

احتراماً؛

همان‌گونه که استحضار دارند براساس بند "د" ماده ۱۰ قانون برنامه چهارم توسعه، سازمان‌های دولتی، موسسات و دیگر نهادهای عمومی و شهرداری‌ها برای دریافت خدمات بانکی مجاز به انتخاب بانک عامل خود گردیده‌اند. بدین منظور و با هدف جلوگیری از تشتت در امر نگاه‌داری حساب‌های دولتی، ضمن ارسال پیش‌نویس دستورالعمل نگاه‌داری این حساب‌ها، خواهشمند است به منظور اطلاع از نقطه‌نظرات احتمالی آن بانک در این خصوص، دستور فرمایند نماینده‌ای جهت شرکت در جلسه‌ای که با این هدف در ساعت ۱۱ روز چهارشنبه مورخ ۱۳/۷/۱۳۸٤ در دفتر مدیریت اداره مطالعات و مقررات بانکی، طبقه نهم ساختمان میرداماد برگزار می‌گردد، حضور بهم رسانند./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳-۳۸۳۱**

الف– مواد پیشنهادی دستورالعمل نگاه‌داری حساب‌های دولتی

سازمان‌هاي دولتي، وزارتخانه‌ها و شركت‌هاي دولتي موضوع بند "د" ماده 10 مجاز مي‌گردند از بين بانک‌هاي دولتي موجود، راساً يک بانک را به عنوان بانک عامل انتخاب نموده و حساب‌هاي **هزينه** خود را نزد آن بانک متمرکز نمايند:

تبصره ـ در صورتي‌که سازمان‌هاي دولتي، وزارتخانه‌ها و شركت‌هاي دولتي، موضوع ماده فوق، مايل به انتخاب بيش از يک بانک براي نگاه‌داري وجوه خود باشند لازم است **ضمن اخذ مجوز از خزانه**، به منظور دريافت تاييديه از اين بانک، دلايل خود را براي انجام اين امر اعلام **نمايند**.

در صورت اتخاذ هرگونه تصميم مبني بر تغيير بانک عامل، اين امر مي‌بايست با تاييد قبلي بانک مرکزي جمهوري اسلامي ايران انجام شود.

تبصره ۱ـ تغيير بانک مستلزم تعيين تكليف بدهي‌ها و تعهدات سازمان‌هاي دولتي، وزارتخانه‌ها و شركت‌هاي دولتي، موضوع ماده (1) اين دستورالعمل با بانک عامل قبلي است.

تبصره ۲ـ باتوجه به خصوصي‌سازي‌بانک‌هاي‌دولتي‌طي‌برنامه‌چهارم‌توسعه، درصورتي‌که بانک عامل در فرآيند واگذاري به بخش خصوصي قرارگيرد، به منظور ايجاد فرصت كافي براي انجام اقدامات مورد نياز براي تغيير بانک عامل، لازم است بانک مربوط مراتب را به سازمان‌هاي دولتي، وزارتخانه‌ها و شركت‌هاي دولتي كه عمليت حساب‌هاي آنها را بر عهده دارد، اطلاع دهد.

با اجراي اين دستورالعمل مفاد بخشنامه نب/ 1240 مورخ 3/4/1366 كان‌لم‌يكن تلقي مي‌گردد.

ب– مستندات قانونی دستورالعمل نگاه‌داری حساب‌های دولتی

بند "د" ماده ۱۰ قانون برنامه چهارم توسعه

در جهت ايجاد فضاي رقابتي سالم و به دور از انحصار در سيستم بانكي كشور و به منظور اقتصادي نمودن فعاليت بنگاه‌ها و موسسات و سازمان‌هاي دولتي و ديگر نهادهاي عمومي و شهرداري‌ها، براي دريافت خدمات بانكي، بنگاه‌هاي مذكور مجازند بانک عامل را راساً انتخاب نمايند.

تبصره 1ـ انتخاب بانک عامل توسط ارگان‌هاي موضوع اين بند در مورد آن بخش از وجوهات آنها كه از محل بودجه عمومي دولتي تامين مي‌گردد، منوط به كسب موافقت وزارت امور اقتصادي و دارايي و بانک مركزي جمهوري اسلامي ايران برحسب مورد خواهد بود.

تبصره2ـ سپرده‌هاي دستگاههاي اجرايي موضوع ماده 12 قانون پولي و بانكي كشور مصوب 18/4/1351 به عنوان سپرده بانک عامل موضوع اين بند تلقي نمي‌شود و بايستي طبق مقررات قانون ياد شده در حساب‌هاي بانک مركزي جمهوري اسلامي ايران منعكس گردد.

ماده ۷۶ قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱/۶/۱۳۶۶

براي وزارتخانه‌ها و موسسات دولتي و شركت‌هاي دولتي (به استثناي بانک‌ها و شركت‌هاي بيمه و موسسات اعتباري) و واحدهاي تابعه آنها در مركز و شهرستانها حسب مورد از طرف خزانه و يا نمايندگي خزانه در استان‌ها در بانک مركزي جمهوري اسلامي ايران و يا ساير بانک‌هاي دولتي كه از طرف بانک مركزي جمهوري اسلامي ايران نمايندگي داشته باشند، به تعداد مورد نياز حساب‌هاي بانكي براي پرداخت‌هاي مربوط افتتاح خواهد شد. استفاده از حساب‌هاي مزبور در مورد وزارتخانه‌ها و موسسات دولتي با امضاي مشترک ذيحساب و يا مقام مجاز از طرف او و لااقل يک نفر از مقامات مسئول و مجاز دستگاه مربوط به معرفي خزانه و يا نمايندگي خزانه در استان به عمل خواهد آمد و كليه پرداخت‌هاي دستگاه‌هاي نامبرده منحصراً از طريق حساب‌هاي بانكي مذكور مجاز خواهد بود. استفاده از حساب‌هاي بانكي شركت‌هاي دولتي با امضاي مشترک مقامات مذكور در اساسنامه آنها و ذيحساب شركت يا مقام مجاز از طرف او ممكن خواهد بود.

تبصره ـ موسسات و نهادهاي عمومي غيردولتي موضوع ماده 5 اين قانون مادامي كه از محل درآمد عمومي وجهي دريافت مي‌دارند در مورد وجوه مذكور مشمول مقررات اين ماده خواهند بود و وجوه اعتباراتي كه در قانون بودجه كل كشور براي اين قبيل دستگاه‌ها به تصويب مي‌رسد، توسط خزانه و يا نمايندگي خزانه در استان منحصراً از طريق حساب‌هاي بانكي مذكور قابل پرداخت مي‌باشد.

ماده ۱۲ قانون پولی و بانکی کشور مصوب ۱۸/۴/۱۳۵۱

بانک مركزي جمهوري اسلامي ايران، به عنوان بانكدار دولت، موظف به انجام وظايف زير است:

الف– نگاهداري حسابهاي وزارتخانه‌ها و موسسات دولتي و وابسته به دولت و شركتهاي دولتي و شهرداريها و همچنين موسساتي كه بيش از نصف سرمايه آنها متعلق به وزارتخانه‌ها و موسسات دولتي و وابسته به دولت و شركتهاي دولتي و يا شهرداريها مي‌باشند، و انجام كليه عمليات بانكي آنها در داخل و خارج از كشور[1]

تبصره۱– وزارتخانه‌ها و شهرداريها و شركت‌هاي دولتي و موسسات مذكور در بند "الف" اين ماده، مكلفند وجوهي را كه در اختيار دارند، منحصراً نزد بانک مركزي جمهوري اسلامي ايران نگاهداري نمايند و كليه عمليات بانكي خود را منحصراً توسط بانک مركزي جمهوري اسلامي ايران انجام دهند و اطلاعاتي كه بانک مركزي جمهوري اسلامي ايران در انجام وظايف خود از آنها بخواهد، در اختيار آن بگذارند.

۱– الف ـ به موجب ماده ۲۲ قانون عملیات بانکی بدون‌ربا (بهره)، مصوب ۸/۶/۱۳۶۲ مجلس شورای اسلامی: "بانکها می‌توانند با اجازه بانک مرکزی ایران، با موسسات دولتی و وابسته به دولت و شرکتهای دولتی، به عملیات مجاز بانکی مبادرت نمایند.

ب ـ به موجب ماده ۵ آئین‌نامه اجرایی فصل پنجم قانون عملیات بانکی بدون‌ربا (بهره) (تصویب نامه شماره ۸۸۵۲۸ هیات وزیران، مصوب ۱۷/۱۲/۱۳۶۲) موسسات دولتی و وابسته به دولت و شرکتهای دولتی مکلفند وجوهی را که در اختیار دارند، منحصراً نزد بانک مرکزی نگاهداری نمایند و کلیه عملیات بانکی خود را منحصراً توسط بانک مرکزی انجام دهند، مگر در مواردی که بانک مذکور به استناد ماده ۲۲ قانون، با اجرای تمام یا قسمتی از عملیات موصوف توسط بانکهای دیگر موافقت نمایند. در این صورت، بانکها می‌توانند با رعایت مقررات، با این قبیل موسسات و شرکتهای دولتی مبادرت به عملیات مجاز بانکی نمایند.

تبصره۲– وزارتخانه‌ها و شركتها و موسساتي كه به موجب قوانين خاص، مجاز به انجام عمليات بانكي وسيله بانكهاي ديگر مي‌باشند، مشمول مفاد بند "الف" و قسمت اول تبصره يک اين ماده نخواهند بود!

۲- به موجب قانون طرز استفاده از تبصره ۲ ماده ۱۲ قانون پولی و بانکی کشور، مصوب ۱۲/۱۲/۱۳۵۴ مجلس شورای ملی: "ماده واحده ـ استفاده از تبصره ۲ ماده ۱۲ قانون پولی و بانکی کشور مصوب تیرماه ۱۳۵۱ موکول به تایید بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و موافقت وزارت امور اقتصادی و دارایی است. موسسات و شرکتهای دولتی که شمول مقررات عمومی نسبت به آنها مستلزم ذکر نام است، نیز مشمول حکم این قانون خواهند بود".

شماره: مب/ ۱۴۲۸ تغییر تاریخ اعتبار کارت های هویت ویژه اتباع عراقی

تاریخ : ۲۱/۷/۱۳۸۴

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع مدیران عامل بانک‌های دولتی، غیردولتی و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

احتراماً؛

پیرو نامه شماره نب/۷۵۱٤ مورخ ۱٦/۱۲/۱۳۸۳ اداره نظارت بر بانک‌های این بانک، به پیوست تصویر رونوشت نامه شماره ۹۰٥٤/۱٤ مورخ ۳۰/٦/۱۳۸٤ جناب آقای احمد حسینی مشاور محترم وزیر و مدیرکل امور اتباع و مهاجرین خارجی وزارت کشور در ارتباط با تغییر تاریخ اعتبار کارت‌های هویت ویژه اتباع عراقی جهت ملاحظه و اقدام مقتضی ارسال می‌گردد./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳-۳۸۳۱**

جمهوری اسلامی ایران
وزارت کشور

ورود و بازنمرد دبیرخانه تهران پول و اعتبار
ریاست عامل
شماره ۰۱۰۴۸۵
تاریخ ۸۴/۷/۹

نامه های وارده
بسته‌ای اداره مطالعات ومقررات بانکی تاریخ ۱۳۸۴/۶/۳۰
شماره ۱۴۹۰۵۴

۱۳۸۴/۷/۱۱
۱۳۸۴

شماره:

به کلیه دفاتر محترم امور اتباع و مهاجرین خارجی استانداریها

سلام علیکم؛

پیرو بخشنامه شماره ۱۴/۱۸۸۳۸ مورخ ۸۳/۱۱/۱۳ و با توجه به اینکه اعتبار کارت هویت اتباع عراقی ساکن در جمهوری اسلامی ایران در تاریخ ۸۴/۷/۱۵ میلت آن منقضی خواهد شد لذا موضوع در سی و سومین جلسه کارگروه دائمی اتباع بیگانه مورخ ۸۴/۶/۲۰ مطرح و به استناد مصوبه شماره هفت جلسه مذکور اعتبار کارتهای فوق الذکر تا تاریخ ۸۴/۱۲/۲۹ تمدید گردیده است لذا خواهشمند است مراتب بطریق مقتضی به ادارات ، سازمانها و ارگانهای ذیربط در سطح استان ابلاغ و نتیجه را به این اداره کل اعلام نمائید . ۸۴/۶/۲۸

احمد حسینی
مشاور وزیر و مدیرکل امور اتباع و مهاجرین خارجی

رونوشت:

- ☒ معاونت محترم ریاست قوه قضائیه و ریاست سازمان ثبت اسناد و املاک کشور پیرو نامه شماره فوق جهت آگاهی و ابلاغ موضوع به کلیه ادارات دبیرکل سراسر کشور و اعلام نتیجه
- ☒ ناجا ـ مدیر کل محترم امور اتباع خارجه پیرو نامه شماره فوق جهت آگاهی و ابلاغ موضوع به کلیه نواحی و ادارات ذیربط آن نیرو و اعلام نتیجه
- ☒ وزارت محترم آموزش و پرورش ـ اداره کل همکاریهای علمی و بین المللی پیرو نامه شماره فوق جهت اطلاع و ابلاغ موضوع به کلیه ادارات آموزش و پرورش سراسر کشور و اعلام نتیجه
- ☒ وزارت محترم اطلاعات ـ امور بیگانگان پیرو نامه شماره فوق جهت اطلاع و ابلاغ موضوع به کلیه ادارات اطلاعات استانها و اعلام نتیجه
- ☒ وزارت محترم کار و امور اجتماعی ـ اداره کل اشتغال اتباع خارجی پیرو نامه شماره فوق جهت اطلاع و ابلاغ موضوع به کلیه ادارات کار و امور اجتماعی استانها و اعلام نتیجه
- ☒ وزارت محترم اطلاعات و قضاوی ـ دفتر امور حقوقی پیرو نامه شماره فوق جهت اطلاع و ابلاغ موضوع به کلیه ادارات ذیربط در سراسر کشور و اعلام نتیجه
- ☒ وزارت محترم امور خارجه ـ اداره کل امور کنسولی پیرو نامه شماره فوق جهت اطلاع
- ☒ وزارت محترم امور خارجه ـ اداره تابعیت و امور پناهندگان پیرو نامه شماره فوق جهت اطلاع
- ☒ وزارت محترم امور خارجه ـ اداره گذرنامه و روادید پیرو نامه شماره فوق جهت اطلاع
- ☒ وزارت محترم امور خارجه ـ اداره سجلات و احوال شخصیه جهت اطلاع
- ☒ وزارت محترم علوم تحقیقات و فناوری ـ اداره کل دانشجویان داخل پیرو نامه شماره فوق جهت اطلاع و ابلاغ موضوع به کلیه دانشگاههای سراسر کشور و اعلام نتیجه
- ☒ وزارت محترم بهداشت درمان و آموزش پزشکی ـ اداره کل مبارزه با بیماریهای واگیردار پیرو نامه شماره فوق جهت اطلاع و ابلاغ موضوع به کلیه مراکز بهداشتی و درمانی سراسر کشور و اعلام نتیجه
- ☒ وزارت محترم بازرگانی ـ ستاد بسیج اقتصادی کشور پیرو نامه شماره فوق جهت اطلاع و ابلاغ موضوع به کلیه ادارات بازرگانی سراسر کشور و اعلام نتیجه
- ☒ وزارت محترم راه و ترابری پیرو نامه شماره فوق جهت اطلاع و ابلاغ موضوع به کلیه دفاتر هواپیمائی (اعم از هوایی و ریلی) سراسر کشور و اعلام نتیجه
- ☒ وزارت محترم فرهنگ و ارشاد اسلامی پیرو نامه شماره فوق جهت اطلاع و ابلاغ موضوع به کلیه آژانسهای مسافرتی (اعم از هوایی و ریلی)سراسر کشور و اعلام نتیجه
- ☒ بنیاد شهید و امور ایثارگران ـ اداره کل امور حقوقی پیرو نامه شماره فوق جهت اطلاع و ابلاغ موضوع به کلیه ادارات بنیاد سراسر کشور و اعلام نتیجه
- ☒ نیروی محترم قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی پیرو نامه شماره فوق جهت اطلاع و ابلاغ موضوع به کلیه قرارگاههای مربوطه و اعلام نتیجه
- ☒ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران پیرو نامه شماره فوق جهت اطلاع و ابلاغ موضوع به کلیه ادارات و بانکهای عامل و اعلام نتیجه

شماره: مب/ ۱۴۸۲ محدوده جغرافیایی منطقه آزاد تجاری ـ صنعتی اروند (آبادان ـ خرمشهر)

تاریخ : ۳۰/۷/۱۳۸۴

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانک‌های خصوصی و دولتی (شامل پست بانک)
و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

احتراماً؛

پیرو نامه شماره مب/۸۲۹ مورخ ۱/۵/۱۳۸٤، نظر به این که محدوده جغرافیایی منطقه آزاد تجاری ـ صنعتی اروند (آبادان ـ خرمشهر) نیز براساس تصویب‌نامه شماره ۲۳۲۵۲/ت۳۰۸۲۰ هـ مورخ ۱۸/٤/۱۳۸٤ به تایید هیات محترم وزیران رسیده است، لذا خواهشمند است دستور فرمایید چنانچه آن بانک دارای شعبه یا شعبی در منطقه آزاد فوق‌الذکر می‌باشد نسبت به اجرای مفاد مندرج در بخشنامه فوق‌آلذکر اقدام لازم به عمل آورند.

ضمنا" به منظور شفاف‌تر شدن محدوده جغرافیایی مناطق آزاد تجاری ـ صنعتی ارسباران (جلفا)، انزلی و اروند (آبادان ـ خرمشهر)، به پیوست تعداد سه برگ نقشه جغرافیایی رنگی نشانگر حدود مناطق یاد شده جهت اطلاع و بهره‌برداری واحدهای مربوط ارسال می‌گردد./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **فروزنده شجاعی**

۳۸۱۶ **۴-۳۸۳۱**

شماره: مب/۱۵۵۵ تأکید بر لزوم اعلام صریح نوع تسهیلات اعطائی بانک‌ها

تاریخ:۱۰/۸/۱۳۸۴

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی و غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه ، ارسال گردید.

احترما" چنانکه استحضار دارند به موجب مصوبه شماره ۷۲٦٦۱ مورخ ۷۳/۱۲/۱۳ هیات دولت تشخیص بخش‌های تولیدی موضوع «ماده واحده قانون الحاق یک تبصره به ماده ۳ و تعیین درصدهای مذکور در بندهای (الف) و (ج) ماده ۱۲ قانون وصول برخی از درآمدهای دولت مصوب ٦۹/۸/۲۰» به ترتیب بر عهده وزارت تعاون و بانک اعطا کننده تسهیلات می‌باشد که مراتب طی بخشنامه شماره ۳۵/۱۱٤ مورخ ۷٤/۷/۲۵ به اطلاع آن بانک رسیده‌است.

علیرغم موارد فوق، طبق اعلام جناب آقای حسینعلی امیری معاون محترم قوه قضائیه و رئیس سازمان ثبت اسناد و املاک کشور (تصویر پیوست)، اخیرا" برخی از بانک‌ها در مقام اعطای تسهیلات مذکور از اعلام صریح نوع تسهیلات اعطائی امتناع ورزیده که این خود برای دفاتر اسناد رسمی و افراد استفاده‌کننده از تسهیلات مشکلاتی را ایجاد نموده‌است. لذا خواهشمنداست دستور فرمائید شعب آن بانک هنگام تنظیم قراردادهای مربوط به اعطای تسهیلات فوق بخش اقتصادی تسهیلات اعطائی را تصریحا" ذکر کنند./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر صدیقه رهبر شمس‌کار

۳۸۱۶ ۳-۳۸۳۱

شماره: مب/ ۱۶۶۳ رویه های موثر مدیریت نقدینگی بانک ها

تاریخ : ۲۵/۸/۱۳۸۴

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع مدیران عامل بانک‌های دولتی و غیردولتی و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

احتراماً؛

چنانکه استحضار دارند یکی از مهم‌ترین وظایف بانک‌ها، نگهداری وجوه نقد یا داراییهای نزدیک به نقد با هدف رفع نیازهای نقدینگی بانک، پاسخ به درخواست مشتریان برای برداشت از حساب‌های خود و ... است. ازاین‌رو، اگر چنان‌که اختلالی در این جریان سیال گردش وجوه بروز کند ــ به ویژه به دلیل ارتباطات سیستمی بانک‌ها با یکدیگر ـ تبعات نامطلوبی برای هر بانک و نیز کل سیستم بانکی در پی خواهد داشت.

اندازه‌گیری و کنترل نقدینگی برای بانک‌ها و ناظرین بانکی بسیار حیاتی است همواره باید این اطمینان حاصل شود که تمامی تعهدات بانک، بدون این که خللی در عملیات آن ایجاد گردد، به موقع ایفا می‌شود البته این مهم، فقط به کمک مدیریت موثر نقدینگی میسر است. مدیریت مناسب نقدینگی، توان بانک را برای به سلامت‌گذر کردن از شرایط نامطلوب افزایش می‌دهد؛ با مدیریت موثر ریسک نقدینگی، سیستم گزارش‌دهی توسعه یافته‌ای ایجاد می‌شود و به کمک آن، مدیران بانک از وضعیت دارایی‌ها، بدهی‌ها و فعالیت‌های زیر خط ترازنامه آگاهی کافی می‌یابند. امتیاز عمده وجود این سیستم اینکه، با اتکای به آن، مدیران بانک خواهند توانست به طور مستمر نقدینگی بانک را اندازه‌گیری نموده و توان آن را برای غلبه بر مشکلات، به ویژه، در شرایط و سناریوهای بحرانی ارزیابی نمایند.

نوشتار حاضر ترجمه یکی از اسناد مهم کمیته نظارت بر بانکداری بانک تسویه بین‌المللی تحت عنوان "رویه‌های موثر مدیریت نقدینگی بانک‌ها" است که ضمن تاکید بر اهمیت مدیریت مناسب نقدینگی، ساز و کارهای عملی را برای آن ارائه می‌کند.

خواهشمند است با عنایت به این واقعیت که در بسیاری از بانک‌ها، مدیریت نقدینگی صرفاً مسئولیت بخش خزانه‌داری نیست دستور فرمایند این نوشتار برای مطالعه و بهره‌برداری‌های لازم در اختیار کلیه واحدهای آن بانک قرار گیرد./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

فروزنده شجاعی **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۴-۳۸۳۱ **۳-۳۸۳۱**

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

«اداره مطالعات و مقررات بانکی»

رویه‌های موثر مدیریت نقدینگی بانک‌ها

از انتشارات کمیته نظارت بر بانکداری

بانک تسویه بین‌المللی

(فوریه ۲۰۰۰)

مترجمین: صدیقه رهبرشمس‌کار ومهرناز فریدونی

گروه مطالعاتی: بانکی و اعتباری

خردادماه ۱۳۸۴

فهرست عناوین:

بخش اول:

۱– مقدمه

اصول ارزیابی مدیریت نقدینگی بانک‌ها

گسترش یک ساختار مدیریت نقدینگی

اندازه‌گیری و مراقبت خالص وجوه مورد نیاز

مدیریت دسترسی به بازار

برنامه‌ریزی اقتضایی

مدیریت نقدینگی پول خارجی

کنترل‌های داخلی برای مدیریت ریسک نقدینگی

نقش افشای اطلاعات برای بهبود نقدینگی

نقش ناظرین بانکی

بخش دوم:

۲– مدیریت مستمر نقدینگی

الف ــ گسترش ساختار مدیریت ریسک نقدینگی

ب ــ اندازه‌گیری مراقبت خالص وجوه مورد نیاز

دارایی‌ها

بدهی‌ها

فعالیت‌های زیر ترازنامه

فرضیات دیگر

ج ــ مدیریت دسترسی به بازار ۳٤

د ــ برنامه‌ریزی اقتضایی ۳٦

الف– راهکارها ۳٦

ب– پشتوانه نقدینگی ۳۸

ج– برنامه‌های تبدیل دارایی به اوراق بهادار ۳۹

بخش سوم:

۳– مدیریت نقدینگی پول‌های خارجی ٤۱

الف ــ تامین مالی دارایی‌های برحسب پول محلی با پول خارجی ٤۲

ب ــ تامین مالی دارایی‌های برحسب پول خارجی ٤۳

۴– کنترل‌های داخلی برای مدیریت ریسک نقدینگی ٤٦

۵– نقش افشای اطلاعات در بهبود نقدینگی ٤۹

۶–نقش ناظرین بانکی ۵۰

ماخذ ۵٤

بسمه تعالی

رویه‌های موثر مدیریت نقدینگی در بانک‌ها

بخش اول ــ مقدمه

مدیریت نقدینگی، یا توانایی افزایش وجوه و انجام به موقع تعهداتی که سررسید آنها فرا می‌رسد، قطعاً لازمهٔ ادامهٔ حیات بانک‌ها است. بنابراین، مدیریت نقدینگی از اهم اموری است که توسط بانک‌ها انجام می‌شود. مدیریت مناسب نقدینگی می‌تواند از احتمال وقوع مشکلات جدی بانک بکاهد. **در واقع باتوجه به اینکه کمبود نقدینگی در یک بانک می‌تواند پیامدهای گسترده سیستمی دربرداشته باشد، اهمیت نقدینگی برای هر بانک ورای هر موضوع دیگری است.**

از این رو، تجزیه و تحلیل نقدینگی نه فقط مدیریت بانک را ملزم می‌کند وضعیت نقدینگی بانک را بطور مستمر ارزیابی کند بلکه وی را وادار می‌کند که بررسی نماید تامین نیازهای نقد، تحت سناریوهای متفاوت، از جمله در شرایط نامطلوب، چگونه امکان‌پذیر است.

کمیته نظارت بر بانکداری بال، مطالعات خود در زمینه نظارت بر نقدینگی را به یافتن راهی معطوف نموده که از طریق آن، بانک‌ها براساس رویه‌ای یکپارچه و کلی نقدینگی خود را اداره کنند. فن‌آوریها و نوآوریهای مالی اخیر، راههای جدیدی را برای تامین مالی و مدیریت نقدینگی پیش روی بانک‌ها قرار داده است.

علاوه بر این، کاهش قدرت اتکای بانک‌ها به سپرده‌های اصلی، افزایش اتکای آنها به وجوه عمده و نابسامانیهای اخیر بازارهای مالی جهان، نگرش بانک‌ها را نسبت به نقدینگی تغییر داده است و تمامی این تغییرات به چالش‌های جدیدی برای بانک‌ها بدل گردیده است.

باتوجه به این واقعیت که رویه‌های استاندارد برای مدیریت نقدینگی بانک‌ها، از زمان انتشار گزارشی **تحت عنوان "چارچوبی برای اندازه‌گیری و مدیریت نقدینگی"** (در سپتامبر سال ۱۹۹۲)، تاکنون تغییراتی نموده است، کمیته بال درحال به هنگام نمودن گزارش مذکور است. این گزارش توجه خود را به اصول مهم و عناصر کلیدی مدیریت موثر نقدینگی معطوف داشته است.

روشها و پیچیدگی فرآیندی که برای مدیریت نقدینگی بکار می‌رود به اندازه و پیچیدگی بانک و نیز ماهیت و پیچیدگی فعالیت‌های آن بستگی دارد. در عین حال که این گزارش، بیشتر متوجه بانک‌های بزرگ است ولی اصول مطروحه در آن، برای کلیه بانک‌ها کاربرد دارد. **سیستم‌های مناسب اطلاعات مدیریت تجزیه و تحلیل خالص نیازهای مالی تحت سناریوهای جایگزین، بویژه، منابع تامین مالی و برنامه‌های اقتضایی، برای مدیریت قوی نقدینگی در یک بانک با هر اندازه و گسترهٔ فعالیت از عناصر ضروری محسوب می‌گردند.** اگرچه اصولاً بانک‌های کوچکتر نسبت به بانک‌های بزرگتر و پیچیده‌تر و آنها که در بازارهای کمتری فعال هستند، منابع کمتری جذب می‌کنند ولی سیستم‌های اطلاعات مدیریت و تجزیه و تحلیل برای اجرای این رویکرد ضروری است.

همگام با چندین مقاله که اخیراً توسط کمیته بال، منتشر شده است این گزارش حول چند اصل اساسی مدیریت نقدینگی تنظیم شده است. این اصول عبارتند از:

اصول ارزیابی مدیریت نقدینگی بانک‌ها

گسترش یک ساختار مدیریت نقدینگی

اصل اول:

هر بانک باید راهکار تایید شده‌ای برای مدیریت روز به روز نقدینگی داشته باشد. این راهکار باید به کلیه واحدهای بانک ابلاغ شود.

اصل دوم:

هیات مدیره بانک باید راهکار و اصول مربوط به مدیریت نقدینگی راتصویب کند. همچنین باید اطمینان حاصل کند که مدیریت ارشد، اقدامات لازم را در مورد مراقبت و کنترل ریسک نقدینگی انجام داده است. هیات مدیره باید بطور مرتب اطلاعات مربوط به وضعیت نقدینگی بانک را دریافت نماید و درصورت هرگونه تغییری در وضعیت جاری و دورنمای آتی نقدینگی بانک، سریعاً در جریان امر قرار گیرد.

اصل سوم:

هر بانک باید ساختار مدیریتی ایجاد کند تا راهکار نقدینگی خود را بطور موثر اجرا کند. این ساختار باید پیگیری مستمر مدیریت ارشد از وضعیت نقدینگی بانک را شامل گردد. مدیریت

ارشد باید اطمینان حاصل کند که نقدینگی بانک بطور موثری کنترل می‌شود و سیاست‌ها و رویه‌های مناسبی برای کنترل ریسک نقدینگی ایجاد شده است. بانک‌ها بایدحدودی را برای نقدینگی خود طی محدوده‌های زمانی خاص تعیین کنند و آنها را بطور مرتب تحت مراقبت قرار دهند.

اصل چهارم:

یک بانک باید سیستم‌های اطلاعاتی مناسبی برای اندازه‌گیری، مراقبت، کنترل و گزارش‌دهی ریسک نقدینگی دارا باشد. گزارش‌ها باید به موقع به هیات مدیره، مدیران ارشد و سایر کارکنان مرتبط ارائه گردد.

اندازه‌گیری و مراقبت خالص منابع نقد مورد نیاز[1]

اصل پنجم:

هر بانک باید فرآیندی برای اندازه‌گیری و مراقبت از خالص منابع نقد مورد نیاز خود ایجاد کند.

اصل ششم:

هر بانک باید با به‌کارگیری سناریوهای مختلف (چنانچه، اگر) نقدینگی خود را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهد.

اصل هفتم:

هر بانک باید به منظور اطمینان از اعتبار فرضیات مورد نظر خود در رابطه با مدیریت نقدینگی، آنها را هنگام استفاده مورد بازنگری قرار دهد.

---

۱ Net Funding Requirements.

۲"what if"

مدیریت دسترسی به بازار

اصل هشتم:

هر بانک به منظور حفظ تنوع بدهکاران، باید به طور اداوری امور مربوط به ایجاد و حفظ روابط خود با صاحبان بدهی را مورد بررسی قرار دهد و هدفش این باشد که اطمینان یابد که تدابیر اتخاذ شده، امکان فروش دارایی‌ها را فراهم می‌کند.

برنامه‌ریزی اقتضایی

اصل نهم:

یک بانک باید برنامه‌های اقتضایی را تدوین کند که راهکار آن را برای اداره بحران نقدینگی مشخص کند. این برنامه باید فرآیندهایی را برای جبران کسری‌ها در موقعیت‌های اضطراری دربرگیرد.

مدیریت نقدینگی پول خارجی

اصل دهم:

هر بانک باید دارای یک سیستم اندازه‌گیری، مراقبت و کنترل وضعیت‌های نقدینگی برحسب پول‌های عمده‌ای باشد، که بر مبنای آنها فعالیت می‌کند. علاوه بر ارزیابی نیازهای کلی نقدینگی ارزی و عدم تطابق‌های قابل قبول در ترکیب پول خارجی با تعهدات آن برحسب پول محلی، یک بانک باید تجزیه و تحلیل مجزایی از راهکارش برای هر پول داشته باشد.

اصل یازدهم:

باتوجه به تجزیه و تحلیل انجام شده براساس اصل ۱۰، یک بانک باید، هرجا که مناسب است، حدودی را (برای پول‌های خارجی بطور کلی و برای هر پول که بانک برحسب آن فعالیت می‌کند، بطور انفرادی) برای اندازه و عدم تطابق جریانات نقد، طی یک افق زمانی خاص تعیین کند و آن حدود را بطور مرتب مورد بازنگری قرار دهد.

کنترل‌های داخلی برای مدیریت ریسک نقدینگی

اصل دوازدهم:

هر بانک باید یک سیستم مناسب کنترل‌های داخلی ناظر بر فرآیند مدیریت ریسک نقدینگی داشته باشد. ترکیب اساسی سیستم کنترل داخلی مستلزم بازنگری‌های مستقل منظم و ارزیابی کارآیی سیستم است و هرجا لازم است باید نسبت به انجام تجدیدنظرهای مناسب یا ارتقای کنترل‌های داخلی اطمینان حاصل شود. نتیجه این بازنگری‌ها باید در اختیار مقامات نظارتی قرار گیرد.

نقش افشای اطلاعات برای بهبود نقدینگی

اصل سیزدهم:

هر بانک برای حصول اطمینان نسبت به کفایت سطح افشای اطلاعات باید به منظور کنترل افکار عمومی نسبت به بانک و اعتبار آن سازوکاری داشته باشد.

نقش ناظرین بانکی

اصل چهاردهم:

ناظرین بانکی باید ارزیابی مستقلی از راهکارها، سیاست‌ها، رویه‌ها و عملکردهای مرتبط بامدیریت نقدینگی داشته باشند و بانک‌ها را ملزم نمایند که سیستم کارآیی را برای اندازه‌گیری، مراقبت و کنترل ریسک نقدینگی ایجاد کنند. ناظرین بانکی، همچنین باید از هر بانک اطلاعات کافی و به هنگام را دریافت نمایند تا به کمک آنها سطح ریسک نقدینگی را ارزیابی کنند. آنها باید متقاعد شوند که بانک برای نقدینگی خود برنامه‌های اقتضایی کافی دارد.

بخش دوم ــ مدیریت مستمر نقدینگی

الف- گسترش یک ساختار مدیریت ریسک نقدینگی

مدیریت مناسب ریسک نقدینگی، همراه با مدیریت انواع دیگر ریسک، برای بانک مستلزم تعیین یک راهکار است تا نسبت به نظارت موثر هیات مدیره و مدیران ارشد و نیز انجام عملیات اندازه‌گیری، مراقبت و کنترل ریسک نقدینگی تحت یک فرآیند صحیح اطمینان حاصل کند. پیچیدگی فرآیند مدیریت نقدینگی باید برای کلیه سطوح ریسک‌هایی که به بانک تحمیل می‌گردد، مناسب باشد.

اصل اول:

هر بانک باید راهکار تایید شده‌ای برای مدیریت روزانه نقدینگی داشته باشد. این راهکار باید به کلیه واحدهای بانک ابلاغ شود.

ایجاد نقدینگی یکی از فعالیت‌های عمده بانک است. بسیاری از فعالیت‌های مستقیم یا غیرمستقیم به توانایی بانک‌ها در ارائه نقدینگی به مشتریان بستگی دارد. از این رو، بانک‌ها به ویژه از نقطه نظر مشکلات نقدینگی هم از این نظر که موسساتی با ماهیتی خاص هستند و هم از نظر تاثیری که به طور کل بر بازارها می‌گذارند، آسیب‌پذیرند.

اساساً هر مبادله مالی یا تعهدی برای نقدینگی بانک‌ها الزاماتی دربردارد. از این نقطه‌نظر، لازم است بانک‌ها نسبت به راهکار نقدینگی، سیاست‌ها و رویکرد مدیریت نقدینگی دقت لازم را اعمال نمایند. **راهکار نقدینگی باید رویکرد کلی بانک؛ شامل اهداف مختلف کمی و کیفی آن را نسبت به نقدینگی بیان کند. این راهکار باید هدف بانک را برای تقویت بنیه مالی آن مشخص کند، تا بانک توانایی مقابله با موقعیت‌های پرتنش بازار را داشته باشد.**

راهکار نقدینگی بانک باید سیاست‌های خاص مربوط به جنبه‌های ویژه مدیریت نقدینگی مانند ترکیب دارایی‌ها و بدهی‌ها، رویکرد مدیریت نقدینگی بر حسب ارزهای مختلف از یک کشور به کشور دیگر، اتکای نسبی به استفاده از ابزارهای مالی عمده، نقد شوندگی و قابل فروش بودن دارایی‌ها را مشخص کند. علاوه بر این باید راهکار تاییدشده‌ای برای مقابله با اختلال‌های بالقوه موقت و یا بلندمدت نقدینگی وجود داشته باشد.

راهکار مدیریت ریسک نقدینگی باید به کلیه واحدهای بانک ابلاغ شود. به‌ویژه با عنایت به این واقعیت که در بسیاری از بانک‌ها، مدیریت نقدینگی، دیگر صرفاً مسئولیت بخش خزانه‌داری نیست، علاوه بر این، محصولات یا راهکارهای تجاری جدید مانند گسترش اعتبارات تجاری که قابلیت تبدیل به اوراق بهادار را دارند، می‌تواند تاثیر مهم و گاه پیچیده‌ای بر مدیریت ریسک نقدینگی داشته باشد. **اختلال در سیستم عملیاتی می‌تواند تاثیر قابل ملاحظه‌ای بر ریسک نقدینگی برجای گذارد. کلیه واحدهای مرتبطی که فعالتیهایی را انجام**

می‌دهند و بر نقدینگی بانک تاثیرگذار هستند باید بطور کامل از راهکار نقدینگی و اجرای آن تحت عنوان خط مشی‌ها، رویه‌ها و حدود تصویب‌شده آگاهی داشته باشند.

مدیریت ارشد و کارکنان مربوطه باید شناخت کاملی نسبت به این که چگونه سایر ریسک‌ها ازجمله ریسک اعتباری، ریسک بازار و ریسک عملیاتی بر راهکار کلی نقدینگی بانک اثرگذار هستند، داشته باشند. مثل اینکه، مشکلات اعتباری با طرف‌های تجاری متقابل بانک چگونه می‌تواند بر جریانات ورودی نقد پیش‌بینی شده و اقدامات ضروری جایگزین بانک اثرگذارد.

اصل دوم:

هیات مدیره بانک باید راهکار و اصول مربوط به مدیریت نقدینگی راتصویب کند. همچنین باید اطمینان حاصل کند که مدیریت ارشد، اقدامات لازم را در مورد مراقبت و کنترل ریسک نقدینگی انجام داده است. هیات مدیره باید بطور مرتب اطلاعات مربوط به وضعیت نقدینگی بانک را دریافت نماید و درصورت هرگونه تغییری در وضعیت جاری و دورنمای آتی نقدینگی بانک، سریعاً در جریان امر قرار گیرد.

به دلیل اهمیت حیاتی مدیریت نقدینگی برای ادامه بقای هر بانک، هیات مدیره باید راهکارهایی را برای مدیریت ریسک نقدینگی تصویب نماید. هیات مدیره همچنین باید سیاست‌هایی را برای اداره ریسک نقدینگی تدوین نماید تا آن را کنترل کند یا بر آن تاثیرگذار باشد. علاوه بر این هیات مدیره باید خط مشی‌ها و رویه‌هایی را تایید کند که حوزه‌های اختیارات و مسئولیت‌هارا برای مدیریت اکسپوژرهای نقدینگی مشخص کند.

هیات مدیره باید اطمینان حاصل کند که مدیریت ارشد به منظور رعایت راهکار نقدینگی، دستورالعمل شفافی در مورد سطح قابل قبول ریسک نقدینگی ارائه نماید. هیات مدیره همچنین باید اطمینان حاصل کند که مدیریت ارشد سیاست‌ها و رویه‌هایی برای کنترل و مراقبت موثر ریسک نقدینگی اتخاذ نموده است.

هیات مدیره همچنین باید عملکرد و تصویر کلی ریسک نقدینگی بانک را تحت مراقبت قرار داده و بطور دوره‌ای اطلاعات روزآمدی را که از جزئیات کافی برخوردار است مورد بررسی قرار دهد تا بتواند ریسک نقدینگی را که پرتفوی بانک و یا خود بانک در مجموع با آن مواجه است ارزیابی کند.

انتظار می‌رود تمرکز قابل ملاحظه دارایی‌ها به تامین مالی یا تغییرات حائز اهمیت در ترکیب دارایی‌ها، متناوباً توسط هیات مدیره مورد بررسی قرار گیرد.

هیات مدیره باید به منظور کنترل اختلالاتی که توان بانک را برای تامین مالی بعضی یا کلیه فعالیت‌هایش تحت تاثیر قرار می‌دهد به شیوه‌ای مناسب، به موقع و با هزینه‌ای معقول، برنامه‌های اقتضایی بانک را مورد بررسی قرار دهد.

اصل سوم:

هر بانک باید ساختار مدیریتی ایجاد کند تا راهکار نقدینگی خود را بطور موثر اجرا کند. این ساختار باید پیگیری مستمر مدیریت ارشد از وضعیت نقدینگی بانک را شامل گردد. مدیریت ارشد باید اطمینان حاصل کند که نقدینگی بانک بطور موثری کنترل می‌شود و سیاست‌ها و رویه‌های مناسبی برای کنترل ریسک نقدینگی ایجاد شده است. بانک‌ها باید حدودی را برای اندازهٔ وضعیت نقدینگی خود طی محدوده‌های زمانی خاص تعیین کنند و آنها را بطور مرتب تحت مراقبت قرار دهند.

یک بانک باید همراه با دیگر عناصر مدیریت ریسک، ساختار مدیریت نقدینگی ایجاد کند تا به طور موثر راهکار مدیریت نقدینگی، سیاست‌ها و رویه‌های آن را اجرا کند. **بانک‌ها باید مسئولیت نهایی برای تعیین خط مشینقدینگی و بررسی تصمیمات مربوط به نقدینگی را به بالاترین سطح مدیریت واگذار نمایند. مسئولیت اداره نقدینگی کلی بانک باید برعهده یک گروه مشخص و خاص در بانک گذاشته شود** که می‌تواند در قالب کمیته دارائی- بدهی متشکل از مدیریت ارشد و خزانه‌داری یا اداره مدیریت ریسک باشد. در کلیه حالات فوق، ایجاد کنترل‌های مناسب و تعادل ضروری است.

لازم است یک برنامه زمان‌بندی برای بررسی نقدینگی بانک بطور متناوب و برنامه دیگری با تناوب کمتر ولی با بررسی عمیق‌تر تهیه شود. این بازنگری‌ها، با عنایت به تجربیات بانک در زمینه مدیریت نقدینگی و بهبود کار آن، فرصتی برای بررسی مجدد و اصلاح سیاست‌ها و رویه‌های نقدینگی فراهم می‌آورد.

مدیریت بانک باید تصمیماتی در رابطه با ساختار مدیریت نقدینگی اتخاذ نماید. **ممکن است مدیریت نقدینگی بطور کاملاً متمرکز انجام شود. البته ممکن است باتوجه به حدود اعمال شده**

توسط مدیریت ارشد، مدیریت نقدینگی، به طور غیرمتمرکز، از طریق واگذاری اختیارات به واحدها برای اداره نقدینگی خود، و یا به صورت تلفیقی از هر دو انجام شود. در کلیه حالات مذکور، ساختار مدیریت، در عین حال که اطمینان می‌دهد که **راهکار نقدینگی** مصوب هیات مدیره می‌تواند بطور موثر انجام شود، **می‌بایست از انعطاف لازم برخوردار باشد.** ساختار مورد بحث به هر ترتیبی استفاده شود، **بسیار مهم است که بین واحدهای مسئول مدیریت نقدینگی و بخش‌هایی که مراقبت از شرایط بازار به آن‌ها واگذار شده و نیز سایر واحدهایی که به اطلاعات مهمی دسترسی دارند، مانند مدیران اعتباری، ارتباط نزدیکی وجود داشته باشد.** این موضوع، بویژه برای بهبود و تجزیه و تحلیل سناریوهای آزمون بحران حائز اهمیت است.

مدیریت بانک‌ها باید به منظور حصول اطمینان نسبت به کافی بودن نقدینگی محدودیت‌هایی را تعیین کند. این محدودیت‌ها باید توسط ناظرین بانکی بررسی شود. راه دیگر اینکه، ناظرین بانکی، خود محدودیت‌هایی را وضع نمایند. محدودیت‌هایی که می‌توانند اعمال گردند شامل موارد ذیل می‌باشد:

ایجاد محدودیت برای عدم تطابق‌های جریان نقد متراکم* (یعنی خالص منابع مالی مورد نیاز متراکم به صورت درصدی از کل بدهی‌ها) طی یک دوره خاص ــ روز بعد، پنج روز بعد، ماه بعد ــ به منظور پوشش دامنه نوسانات و هرگونه افت قیمت در زمان فروش اضطراری دارایی‌های جاری و نیز قابلیت فروش آنها در بازار. این عدم تطابق‌ها باید با نگرشی محافظه‌کارانه محاسبه شود.

دارائی جاری به صورت درصدی از بدهی‌های کوتاه‌مدت محدودیت دیگری است که می‌تواند اعمال شود. در مورد این حد هم باید از قیمت دارایی پس از کاهش آن استفاده شود تا دامنه نوسانات قیمت را منعکس کند. دارایی‌هایی که در این گروه قرار می‌گیرند باید فقط آنهایی باشند که از درجه نقد شوندگی بالایی برخوردارند یعنی فقط آنهایی که در موردشان نظر بر این است که حتی در شرایط بحرانی نیز فروش آنها با مشکلی مواجه نیست.

بانک‌ها باید احتمال تاثیر سناریوهای مختلف بحران در مورد وضعیت نقدینگی خود را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهند و به تناسب، حدودی برای آنها تعیین کنند. این حدود باید متناسب با اندازه، پیچیدگی و شرایط مالی بانک باشد. لازم است مدیریت، رویه‌های خاص و مصوبه‌های لازم را برای استثنائاتی که نسبت به سیاست‌ها و حدود وجود دارد تعریف کند.

---

* Cumulative cash flow

مدیریت ارشد باید به منظور حفظ کلیت فرآیند مدیریت ریسک نقدینگی اطمینان حاصل کند که کنترل‌های داخلی درحد کفایت انجام می‌شود.

اصل چهارم:

یک بانک باید سیستم‌های اطلاعاتی مناسبی برای اندازه‌گیری، مراقبت، کنترل و گزارش‌دهی ریسک نقدینگی دارا باشد. گزارش‌ها باید به موقع به هیات مدیره، مدیران ارشد و سایر کارکنان مرتبط ارائه گردد.

یکی از عوامل مهم چارچوب مدیریت نقدینگی، وجود سیستم اطلاعات مدیریت برای ارائه اطلاعات به موقع درباره وضعیت نقدینگی بانک به هیات مدیره، مدیران اجرایی، مدیران ارشد و سایر کارکنان مرتبط است.

یک سیستم قوی اطلاعات مدیریت، مکمل تصمیمات مناسب در مورد نقدینگی است. چنین سیستمی باید به اندازه کافی انعطاف‌پذیر باشد تا توان مقابله با وقایع احتمالی را داشته باشد. یک سیستم اطلاعات مدیریت باید توان محاسبه وضعیت‌های نقدینگی کلیه پول‌هایی که بانک با آن سر و کار دارد بر مبنای هر پول و نیز کلیه پول‌ها دارا باشد. تمام بانک‌ها باید توان محاسبه وضعیت نقدینگی خود را به صورت روز به روز برای افق‌های زمانی کوتاه‌تر (مثلاً تا پنج روز) و طی مجموعه‌ای از دوره‌های زمانی مشخص، در فواصل زمانی بیش از دوره‌های کوتاه‌مدت داشته باشند تا بتوانند بطور موثری نیازهای خود را به وجوه نقد اداره و مراقبت نمایند.

سیستم اطلاعاتمدیریت باید برای کنترل تطبیق عملکرد بانک با سیاست‌ها، رویه‌ها و حدود بکار رود. گزارش‌دهی اندازه ریسک باید بر مبنای زمان مشخص و در مقایسه با اکسپوژر جاری نقدینگی با هریک از مجموعه حدود انجام شود. سیستم اطلاعات مدیریت، همچنین باید برای مدیریت این توانایی را ایجاد کند که سطح روندهای اکسپوژر کلی نقدینگی بانک را ارزیابی کند. فرضیات باید بطور روشن بیان شوند به طوری که مدیریت بتواند اعتبار و سازگاری فرضیات کلیدی را ارزیابی نموده و الزامات مربوط به سناریوهای مختلف آزمون بحران را درک کند.

ب- اندازه‌گیری و مراقبت خالص منابع نقد مورد نیاز

اصل پنجم:

هر بانک باید فرآیندی برای اندازه‌گیری و مراقبت از خالص منابع نقد مورد نیاز خود ایجاد کند.

وجود یک فرآیند موثر اندازه‌گیری و مراقبت، برای مدیریت ریسک نقدینگی الزامی است. در یک سطح خیلی ابتدایی، برای مشخص کردن توان بالقوه بانک در برابر هر گونه کسری پیش‌رو، اندازه‌گیری نقدینگی، با ارزیابی کلیه جریانات ورودی نقد در مقابل جریانات خروجی آن انجام می‌شود. این موارد نیازهای نقد برای تعهدات زیر خط را نیز شامل می‌شود. تکنیکهایی برای اندازه‌گیری ریسک نقدینگی استفاده می‌شود که گسترهٔ آن از محاسبات ساده شبیه‌سازی ایستا، براساس دارایی‌های جاری بانک تا تکنیکهای مدل‌سازی بسیار پیچیده است. ازآنجاکه تمام بانک‌ها تحت تاثیر فضای ناشی از تغییرات اقتصادی و شرایط بازار قرار دارند، مراقبت و کنترل شرایط اقتصادی و روندهای بازار برای مدیریت ریسک نقدینگی بسیار مهم است.

یکی از جنبه‌های مهم مدیریت نقدینگی فرضیه‌سازی برای نیازهای نقد آتی است. درعین حال که جریانات ورودی و خروجی نقد به آسانی قابل محاسبه یا پیش‌بینی است، بانک‌ها باید در مورد نیازهای آتی نقدینگی خود برای دوره‌های بسیار کوتاه‌مدت و بلندمدت فرضیه‌سازی نمایند.نقش حیاتی شهرت بانک برای دسترسی به وجوه در مدت معقول عامل مهمی است که باید مدنظر قرار گیرد.به این دلیل،کارکنانی که مسئولیت اداره نقدینگی کلی بانک را برعهده دارند باید از هرگونه اطلاعاتی (مانند اعلام کاهش درآمدهای بانک یا تنزل رتبه بانک بوسیله موسسه رتبه‌بندی) آگاهی داشته باشند. این اطلاعات می‌تواند از جنبه اعتبار و سلامت بانک، بر بازار و نیز افکار عمومی تاثیرگذار باشد.

اگرچه بسیاری از بانک‌ها از لحاظ تاریخی برای بخش عمده تامین مالی خود، متکی به سپرده‌های اصلی هستند ولی در محیط تجاری امروز، بانک‌ها منابع متنوع و گسترده‌ای در اختیار دارند که این منابع برای مدیریت نقدینگی باید بطور مستمر مورد بررسی قرار گیرند. منشاء جریانات ورودی نقد می‌توانند مواردی مانند دارایی‌های سررسید شده، دارایی‌های سررسید نشده قابل فروش، دسترسی به ذخیره تعهدات، خطوط اعتباری که می‌توانند مورد بهره‌برداری قرار گیرند و تاحد بیشتری از طریق تبدیل دارایی‌ها به اوراق بهادار باشد. این موارد باید با جریانات خروجی نقد مواردی مانند بدهی‌های سررسید شده و بدهی‌های احتمالی بویژه خطوط اعتباری تعهدشده‌ای که می‌توان از آنها برداشت نمود منطبق گردد. جریانات خروجی نقد می‌توانند ناشی از حوادث غیرمترقبه باشند.

سررسید پلکانی، ابزار مناسبی برای مقایسه جریانات ورودی و خروجی نقد، هم بر مبنای روزانه و هم برای دوره‌های زمانی مشخص است. تجزیه و تحلیل خالص نیازهای نقدی، نیازمند ترسیم یک سررسید پلکانی و محاسبه خالص کسری یا مازاد تراکمی وجوه در سررسیدهای انتخاب شده، می‌باشد. خالص نیازهای نقدی یک بانک از طریق تجزیه و تحلیل جریانات خروجی نقد آن براساس فرضیات مربوط به رفتار آتی دارایی‌ها، بدهی‌ها و اقلام زیر خط ترازنامه انجام می‌گیرد و پس از آن برای ارزیابی نقدینگی خالص مازاد یا کسری متراکم طی یک مقطع زمانی محاسبه می‌شود.

به منظور ساخت یک سررسید پلکانی، بانک باید هر جریان ورودی یا خروجی نقد را به تاریخ تقویمی مشخصی که نقطه آغازین آن، معمولاً روز بعد است، اختصاص دهد.(نحوه تسویه موافقت‌نامه‌ها، در چارچوب زمان و تقویم زمانی خاص مرتبط با هر جریان نقدی باید برای بانک روشن باشد.) **در اولین گام برای ساخت یک سررسید پلکانی، جریانات ورودی نقد می‌توانند براساس تاریخی که دارایی‌ها سررسید می‌شوند یا با گمانه‌زنی محافظه‌کارانه در مورد زمانی که خطوط اعتباری می‌توانند مورد بهره‌برداری قرار گیرند رده‌بندی شوند.** مشابه همین رویه، جریانات خروجی نقد می‌توانند براساس تاریخی که بدهی‌ها سررسید می‌شوند، زودترین تاریخی که صاحب بدهی می‌تواند از حق اختیار بازپرداخت بدهی برخوردار شود یا زودترین تاریخی که بدهی‌های احتمالی قابل مطالبه هستند، رده‌بندی شوند. دارایی‌های آماده عرضه در بازار، می‌توانند در اولین نقطه سررسید پلکانی که در آن قابلیت نقد شدن دارند، گنجانیده شوند. **بانک‌ها یا ناظرین بانکی باید بررسی کنند که چه تخفیفی باید برای دارایی‌هایی که به این ترتیب در سررسیدهای پلکانی قرار داده می‌شوند اعمال گردد تا در عین حال ریسک‌های بازار را منعکس نمایند.** بهره حائز اهمیت و دیگر جریانات نقدی نیز باید منظور گردند. علاوه بر این، فرضیات اصلی می‌تواند برمبنای تجربیات گذشته ساخته شود. تفاوت بین جریانات نقدی ورودی و خروجی در هر دوره، کسری یا مازاد وجوه، نقطه آغازین اندازه‌گیری کسری یا مازاد آتی نقدینگی در مجموعه‌ای از مقاطع زمانی است.

مقطع زمانی مربوط برای مدیریت نقدینگی فعال، عموماً کوتاه‌مدت و شامل نقدینگی طی یک روز است. روزهای اول بویژه هنگام بروز هرگونه مشکل نقدینگی برای حفظ ثبات بسیار مهم است. تخصیص چارچوب زمانی مناسب برای مدیریت نقدینگی بستگی به ماهیت فعالیت بانک‌ها دارد. بانک‌هایی که متکی به تامین‌های مالی کوتاه‌مدت هستند، اساساً برای اداره نقدینگی خود بر زمانهای بسیار کوتاه متمرکز هستند (برای مقاطع زمانی تا ۵ روز). در حالت ایده‌آل، این بانک‌ها باید بتوانند وضعیت نقدینگی خود را بر مبنای روز به روز برای این دوره زمانی محاسبه کنند. سایر بانک‌ها (یعنی بانک‌هایی که کمتر به بازارهای کوتاه‌مدت متکی هستند) باید بطور فعال

خالص نیازهای نقد خود را طی یک دوره زمانی طولانی‌تر، مثلاً یک تا سه ماه آینده اداره نمایند.

علاوه بر این، بانک‌ها باید اطلاعات را گردآوری نموده و وضعیتهای نقدینگی خود را در دوره‌های زمانی طولانی‌تر مراقبت نمایند. چنانکه انتظار می‌رود، **ممکن است بانک‌ها برای تامین مالی در دوره‌های زمانی طولانی‌تر با شکاف‌های قابل توجهی مواجه شوند. آنها باید تلاش کنند تا این شکاف‌ها را با تاثیرگذاری بر تاریخ سررسید معاملات جبران نمایند.** گردآوری اطلاعات دوره‌های زمانی طولانی‌تر، امکان این را که بانک‌ها به محضبروز شکاف، آن را پر کنند به حداکثر می‌رساند. **ناظرین بانکی به عنوان یک نکته مهم توجه دارند که باقی‌مانده نیازهای وام‌گیری باید محدود به مبلغی گردد که از نظر تجربی تامین آن در بازار توسط بانک به راحتی امکان‌پذیر است. مسلماً بانک‌های فعال در بازار دارایی‌ها و بدهی‌های بلندمدت نسبت به بانک‌هایی که در بازارهای پولی کوتاه‌مدت فعال بوده و در موقعیتی قرار دارند که می‌توانند شکافهای تامین مالی کوتاه‌مدت خود را پرکنند نیازمند به کارگیری چارچوب‌های زمانی بلندمدت‌تری هستند.**

البته گروه بانک‌های اخیرالذکر ممکن است صلاح بدانند که سررسید عملیات جدید را به ترتیبی تعیین کنند که شکافهای بیشتر آتی را جبران نماید. در یک افق زمانی طولانی‌تر معمولاً اطلاعات مفیدی تولید می‌شود به نحوی که یک بانک بتواند تا حدی با اتکای به آنها تصمیمات استراتژیک اتخاذ نماید.

اصل ششم:

هر بانک باید با به‌کارگیری سناریوهای مختلف (چنانچه اگر)[۹] نقدینگی خود را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهد.

ارزیابی اینکه یک بانک به اندازه کافی نقدینگی دارد تا حد زیادی به رفتار جریانات نقد در شرایط مختلف بستگی دارد. از این رو، تجزیه و تحلیل نقدینگی مستلزم چیدمان سناریوهای متنوع (چنانچه اگر) است.

تحت هر سناریو، یک بانک باید تلاش کند هرگونه نوسانات قابل ملاحظه مثبت و منفی نقدینگی را درنظر بگیرد. این سناریوها باید هم عوامل داخلی (شرایط ویژه بانک) و هم عوامل خارجی (مسائل مربوط به بازار) را مدنظر قرار دهند. در عین حال در شرایطی که نقدینگی بطور

۹"what if"

معمول تحت کنترل است بانک باید ترتیبی اتخاذ کند که برای اداره نقدینگی در شرایط غیرعادی آمادگی داشته باشد.

لازم است یک بانک تحت سناریوهایی که مورد بررسی قرار می‌گیرند زمان‌بندی جریانات نقد برای هر نوع از دارایی یا بدهی را از طریق ارزیابی رفتاری که احتمالاً خواهدداشت مشخص کند. این تصمیمات بخش داخلی ساختار سررسید پلکانی در مورد زمان‌بندی خاص و اندازه جریانات نقد در هر سناریو است. مثلاً یک بانک برای هر تامین مالی باید شرایط ذیل را در مورد بدهی بررسی کند.

پرداخت کامل بدهی در سررسید

پرداخت تدریجی بدهی طی چند هفته آینده

وجود اطمینان نسبی در این مورد که درصورت شروع پرداخت، بدهی تمدید می‌شود یا بطور کامل پرداخت می‌شود.

تجربیات تاریخی بانک‌ها در مورد الگوهای جریانات (نقد) و آگاهی نسبت به قواعد بازار می‌تواند راهنمای بانک برای تصمیماتی که به ویژه در سناریوهای مختلف در این رابطه اتخاذ می‌کند، باشد ولی داوری، اغلب نقش عمده‌ای را ایفا می‌کند. یک بانک وقتی، بین زمانهای انجام کار گزینش می‌کند به هیچ وجه اطلاعات کاملی در اختیار ندارد این مساله ایجاب می‌کند که رویکرد محافظه‌کارانه‌ای پیش گیرد که به سمت تعیین زمان‌های دیرتر برای جریانات ورودی و زمانهای زودتر برای جریانات خروجی گرایش دارد.

از این رو، زمان‌بندی جریانات نقد ورودی و خروجی براساس سررسید پلکانی در سناریوها و فرضیات می‌تواند کاملاً متفاوت باشد. **ممکن است بر مبنای تجربیات تاریخی، بانک به این نتیجه برسد که در زمان بحران خاص نقدینگی، به‌منظور کنترل و زمان‌بندی جریانات نقد آتی، از موجودی تا دارایی‌های قابل فروش، توانش کمی نسبت به شرایط معمولی تحلیل می‌رود. البته درصورت بروز بحران فراگیر در بازار، اگر تعداد اندکی از موسسات، مایل یا قادر به خرید نقدی دارایی‌های با درجه نقدشوندگی کمتر باشند این ظرفیت (فروش دارایی‌ها) شدیداً رو به کاهش می‌گذارد.** از طرف دیگر، بانکی که در بازار از شهرت خوبی برخوردار است از این فرار سپرده‌گذاران بهره‌مند می‌شود چون سپرده‌گذاران بالقوه در جستجوی امن‌ترین مکان‌ها برای وجوه خود هستند، **به منظور انجام این ارزیابی، بانک‌ها نه فقط به تجربیات تاریخی خود بلکه باید به تجربیات دیگر بانک‌ها در شرایط بحران نقدینگی نیز توجه نمایند.**

تصویر نقدینگی یک بانک در یک یا چند سناریو می‌تواند با جدول یا نموداری از تجمیع مانده جریانات نقد ورودی و خروجی مورد انتظار طی چند مقطع زمانی و نیز هر روز طی

یک دوره مشخص کامل‌تر شود. **ترسیم یک نمودار نقدینگی فرضی برای بانک این امکان را فراهم می‌آورد تا خالص مازاد یا کسری تجمعی وجوه نقد را در مقایسه با سناریوهایی که به منظور آگاهی عمیق‌تر نسبت به وضعیت نقدینگی و کنترل سازگاری و واقع‌بینانه بودن فرضیات تدوین شده، بهبود بخشد.** به عنوان مثال، ممکن است یک بانک با کیفیت بالا در، شرایط معمولی و همین‌طور در شرایط فراگیری بحران در بازار، از نظر نقدینگی بسیار خوب بنظر برسد و فقط در یک شرایط بحرانی ویژه، وضعیت نقدینگی نامطلوبی پیدا کند. برعکس ممکن است یک بانک ضعیف از نظر نقدینگی در شرایط بحران فراگیر و بحران ویژه بازار کاملاً فاقد نقدینگی باشد.

اصل هفتم:

هر بانک باید به منظور اطمینان از اعتبار فرضیات مورد نظر خود در رابطه با مدیریت نقدینگی آنها را هنگام استفاده مورد بازنگری قرار دهد.

از آنجاکه وضعیت آتی نقدینگی بانک تحت تاثیر عوامل مختلفی است که همیشه نمی‌توان آن‌ها را با دقت پیش‌بینی نمود لازم است فرضیات، به ویژه باتوجه به سرعت تغییر بازارهای بانکی بطور متناوب مورد بازنگری قرار گیرند تا درجه اعتبارشان تعیین گردد. البته تعداد فرضیات اصلی که ساخته می‌شود کاملاً محدودند. در این بخش تلاش بر این است تا فرضیات نقدینگی تحت چهار گروه کلی طبقه‌بندی شوند: الف) دارایی‌ها ب) بدهی‌ها ج) اقلام زیرخط ترازنامه د) دیگر عوامل

الف- دارایی‌ها

فرضیات مرتبط با موجودی دارایی‌های آتی بانک، امکان فروش دارایی‌ها و کاربری آنها به عنوان وثیقه که می‌تواند موجبات افزایش جریان ورودی نقد را فراهم آورد. حدی که در آن، دارایی‌ها ایجاد و قابلیت فروش و تبدیل به اوراق بهادار را می‌یابند و نیز حدی را که در آن دارایی‌های سررسید شده می‌توانند مجدداً تمدید شوند، شامل می‌شود. در بعضی از کشورها، ناظرین بانکی روندی را تجربه نمودند که به منظور جبران عدم اطمینانی که نسبت به رفتار صاحبان بدهی وجود داشت بیشتر تمایل به اتکا به موجودی دارایی‌های نقد (اسناد نقد) بود.

تعیین سطوح دارایی‌های بالقوه بانک مستلزم پاسخ به سه سوال است:

چه نسبت از دارایی‌های سررسید شده را بانک می‌تواند یا مایل است تمدید یا تجدید کند؟

سطح مورد انتظار درخواست‌های جدید وام که تصویب خواهدشد چه مقدار است؟

سطح مورد انتظار تعهدات انجام شده‌ای که برای آن نیاز به تامین مالی دارد چه مقدار است؟

این تعهدات ممکن است شامل اشکال ذیل باشند:

خطوط تجاری تعهد شده بدون قید شروط ماده تغییر نامطلوب (MAC)[1]و موافقت‌نامه‌ها، تا قانوناً یک بانک حتی اگر وضعیت مالی وام‌گیرنده وخیم‌تر شده باشد نتواند از آن شروط تخطی کند.

خطوط تجاری تعهد شده با قید شروط ماده تغییر نامطلوب (MAC) که براساس آن تعدادی از مشتریان در سناریوهای بحرانی بتوانند بازپرداخت وام و سایر خطوط اعتباری تجاری و مصرفی را کاهش دهند.

به‌منظورگمانه‌زنی در مورد نیازهای عادی تامین مالی، بعضی از بانک‌ها از الگوهای تمدید وام، کاهش‌های بازپرداخت و درخواست‌های جدید وام استفاده می‌کنند و بعضی دیگر از تجزیه و تحلیل آماری برگرفته از حساب‌های فصلی و دیگر عوامل موثر در تعیین تقاضای وام (مثلاً برای وام‌های مصرفی) استفاده می‌کنند. راه دیگر اینکه، بانک می‌تواند پیش‌بینی‌های تجاری مبتنی بر داوری انجام دهد یا مشتریان عمده‌اش را یک به یک مورد ارزیابی قرار داده و برای بقیه مشتریان روابط تاریخی را اعمال کند.

کاهش جریان‌های بازپرداخت وام و نیز درخواست‌های جدید وام نشان‌دهنده تحلیل بالقوه وجوه نقد بانک است. با این وجود، در مواردی یک بانک آزادی عمل دارد تا این اقلام را باتوجه به شرایط جاری کنترل کند. برای مثال، در شرایطنامطلوب می‌تواند از قبول درخواست‌های جدید وام‌هایی که در شرایط معمول مورد تصویب قرار می‌گرفت خودداری کند یا از انجام آن گروه از تعهدات وام‌دهی که الزام‌آور نیستند امتناع کند و از بعضی از مناسبات کاری خود چشم‌پوشی نماید.

---

[1]- **Material Adverse Change.**

رشد بازارهای ثانویه طبقات مختلف دارایی‌ها، فرصت‌های بانک را برای فروش یا تبدیل حجم بالاتری از دارایی‌ها به اوراق بهادار و با سرعت بیشتر افزایش می‌دهد. در شرایط عادی، این دارایی‌ها می‌توانند سریعاً و به سهولت و با هزینه معقولی تبدیل به نقد گردند. بسیاری از بانک‌ها در تجزیه و تحلیل‌هایشان، این دارایی‌ها را جزو منابع قابل دسترسشان قلمداد می‌کنند. **البته اتکای بیش از حد بانک‌ها به تبدیل دارایی‌ها به اوراق بهادار و یا فروش دارایی‌هایی مثل وام‌ها، به عنوان ابزاریبرای تامین نقدینگی، نگرانیها را درباره توان واقعی بانک‌ها برای انطباق جریانات نقد دریافتی از محل فروش دارایی‌ها با نیازهای مالی آنها افزایش می‌دهد.**
نابسامانیهای اخیر نشان داده که فروش یا تبدیل دارایی‌ها به اوراق بهادار برای تامین وجوه، منابع قابل دسترسی محسوب نمی‌شوند.

ازنظر درجه نقدشوندگی دارایی‌ها و با هدف تعیین قابلیت فروش، می‌توان دارایی‌ها را به چهار طبقه تفکیک نمود:

طبقه با بیشترین درجه نقدشوندگی شامل وجوهی است مانند وجوه نقد و اوراق بهادار دولتی که واجد شرایط برای وثیقه‌گیری در عملیات بازار باز می‌باشند. این دارایی‌ها ممکن است برای موارد دیگری مثل تامین نقدینگی از طریق بانک مرکزی بکار روند، ممکن است فروخته شوند یا بازخرید شده یا به عنوان وثیقه در بازار مورد استفاده قرار گیرند.

گروه دوم این طبقه‌بندی، شامل دیگر اوراق بهادار قابل فروش مثل سهام و وام‌های بین بانکی است که ممکن است از قابلیت فروش برخوردار باشند ولی در شرایط نامطلوب این امکان وجود دارد که قدرت نقدشوندگی خود را از دست بدهند.

طبقه با درجه نقدشوندگی کمتر، شامل پرتفوی وام قابل فروش بانک است. در اینجا باید فرضیاتی در رابطه با زمان‌بندی معقول دارایی‌های تحت اختیار بانک ساخته شود. بعضی از دارایی‌ها در عین حال که قابل فروش هستند ممکن است در مقطع زمانی تجزیه و تحلیل نقدینگی به عنوان غیرقابل فروش قلمداد شوند.

طبقه دارایی‌های با کمترین درجه نقدشوندگی شامل دارایی‌هایی است که اصولاً غیرقابل فروش می‌باشند مانند وام‌هایی که به آسانی قابل فروش نیستند، ساختمان‌ها و
سرمایه‌گذاری‌هایی که بانک در شرکتهای تابعه خود انجام داده و همچنین اعتباراتی که به طور جدی با مشکل مواجهند.

دارایی‌هایی که در رهن اشخاص ثالث است از هریک از طبقات فوق‌الذکر کسر می‌شوند.

دیدگاهی که در فرآیند طبقه‌بندی وجود دارد این است که **به دلیل تفاوتهای موجود در مدیریت داخلی دارایی ــ بدهی، بانک‌های مختلف می‌توانند هنگام ساختن سررسید پلکانی و**

طبقه‌بندی دارایی‌ها، یک دارایی را در طبقات مختلف قرار دهند. مثلاً وامی که در یک بانک فروش آن در مقطع زمانی تجزیه و تحلیل نقدینگی، با تاخیر انجام می‌شود و به عنوان دارایی با درجه نقدشوندگی متوسط طبقه‌بندی می‌گردد، در بانک دیگری به عنوان یک وام بادرجه نقدشوندگی نسبتاً سریع قلمداد شود به این دلیل که این بانک زمانی وارد فعالیت در یک بازار می‌شود که وام‌ها در آن بازار به تناوب انتقال می‌یابند. به طور عادی در تمامی مستندات وام آن بانک، ماده "فروش وام*" قید شده، و شبکه‌ای متشکل از مشتریان وجود دارند که بانک با آنها قرارداد بازخرید وام منعقد نموده است.

برای طبقه‌بندی دارایی‌ها، یک بانک باید مشخص کند که نقدشوندگی یک دارایی چگونه بر سناریوهای مختلف تاثیرگذار خواهدبود. بعضی از دارایی‌ها در شرایط تجاری عادی، از درجه نقدشوندگی بسیار بالایی برخوردارند ولی در شرایط نامطلوب، این قابلیتشان کاهش می‌یابد. ازآنجاکه بازار ابزارها که ریسک اعتباری بیشتری دارند و نیز عملیات مالی طراحی شده گسترش یافته‌اند، ناموزون بودن درجه نقدشوندگی، خود، یک معضل رو به گسترش است. **از این رو، یک بانک ممکن است یک دارایی را باتوجه به نوع سناریویی که پیش‌بینی می‌کند در طبقات متفاوت قرار دهد.**

ب) بدهی‌ها

تجزیه و تحلیل بخش بدهی‌های ترازنامه به منظور تامین منابع مالی، بانک را ملزم می‌کند تا نسبت به ویژگیهای تامین‌کنندگان وجوه و تامین‌کنندگان ابزارها شناخت داشته باشد. **به منظور ارزیابی جریانات نقد ناشی از بدهی‌ها، بانک باید در وهله اول رفتار بدهی‌هایش را در شرایط عادی تجاری بررسی کند. این بررسیها موارد ذیل را دربرخواهدگرفت:**

تعیین سطح عادی برای تغییرات سپرده‌ها و سایر بدهی‌ها

تعیین سررسید موثر برای سپرده‌های دارای سررسیدهای غیرقراردادی مانند سپرده‌های عندالمطالبه و انواع حساب‌های پس‌انداز

رشد طبیعی حساب‌های سپرده جدید

---

* Loan Sale Clause

همانند ارزیابی تمدید وام‌ها و درخواست‌های جدید وام، یک بانک می‌تواند از چند تکنیک ممکن، مثل الگوهای تاریخی رفتار سپرده‌ها، برای تعیین سررسیدهای موثر بدهی‌های خود استفاده کند. برای سپرده‌های دیداری اعم از سپرده‌های اشخاص حقیقی و حقوقی (شرکتهای تجاری)، بسیاری از بانک‌ها براساس یک تجزیه و تحلیل آماری عمل می‌کنند و عوامل فصلی، حساسیت نرخ بهره و دیگر عوامل اقتصاد کلان را در نظر می‌گیرند. به منظور بررسی احتمال تمدید سپرده بعضی از سپرده‌گذاران عمده، یک بانک ممکن است سپرده‌های مشتریان را یک به یک مورد ارزیابی قرار دهد. رقابت رو به رشد جایگزین‌های سرمایه‌گذاری با سپرده‌ها، بر دشواری انجام چنین گمانه‌زنی‌هایی در مورد رفتار بدهی افزوده است.

به منظور بررسی جریانات نقد ناشی از بدهی‌های بانک در شرایط غیرعادی (مشکلات خاص بانک یا مشکلات کلی بازار)، یک بانک می‌بایستی چهار پرسش اساسی را مورد بررسی قرار دهد:

کدامیک از منابع تامین مالی احتمالاً در هر شرایطی برای بانک باقی می‌مانند؟ آیا می‌توان این منابع را افزایش داد؟

چنانکه مشکلاتی پیش بیاید، کدامیک از منابع تامین مالی تدریجاً از حساب‌های بانک خارج می‌شوند و با چه نرخی؟ آیا ارزش‌گذاری سپرده‌ها می‌تواند ابزاری برای کنترل نرخ جریان خروجی سپرده‌ها باشد؟

انتظار می‌رود کدامیک از بدهی‌های سررسید شده یا بدهی‌های با سررسید غیرقراردادی به محض اولین نشانه بروز مشکلات فوراً از بانک خارج شوند؟ آیا تعهداتی با حق اختیار برداشت زودهنگام وجود دارد که احتمال رود برداشت شوند؟

آیا بانک از پشتوانه تسهیلاتی برخوردار است که بتواند از آن برداشت کند و تحت چه شرایطی؟

دو گروه اول، تحولات جریانات نقدی را نشان می‌دهند که گرایش دارند آن جریانات خروجی نقدی را کاهش دهند که مستقیماً از سررسیدهای قراردادی قابل پیش‌بینی هستند. در افق زمانی تجزیه و تحلیل نقدینگی، علاوه بر این بدهی‌ها، سرمایه بانک و بدهی‌های سررسید نشده، پشتوانه‌ای برای نقدینگی محسوب می‌شوند. بدهی‌های بلندمدت به ویژه، از نقطه‌نظر حمایتی در شرایط حاد نقدینگی حائز اهمیت هستند.

ممکن است تصور شود بدهی‌هایی که اولین گروه را تشکیل می‌دهند حتی در "بدترین شرایط مورد پیش‌بینی" در اختیار بانک باقی می‌مانند. عموماً بعضی از سپرده‌های عمده

این طور هستند به دلیل اینکه در بعضی از کشورها سپرده‌گذاران جزء و واحدهای تجاری کوچک، در برابر زیان، متکی به تور حمایتی بخش دولتی هستند یا به ویژه برای بعضی از خدمات تجاری مانند حساب‌های معاملات، به دلیل هزینه تغییر بانک، یا در کوتاه‌مدت ممنوعیت وجود داشته باشد.

گروه دوم، بدهی‌هایی هستند که احتمالاً طی دوره مشکلاتی که از نظر درجه اهمیت متوسط تلقی می‌شوند در اختیار بانک می‌مانند و در شرایط نسبتاً دشوار با سرعت کندی از بانک خارج می‌شوند. تعهداتی مثل سپرده‌های اصلی که قبلاً در طبقه اول منظور شده‌اند از آن جمله است. **علاوه بر سپرده‌های عمده، در بعضی از کشورها، سطوحی از انواع خاص وجوه بین بانک‌ها نیز طی چنین دوره‌ای در اختیار بانک باقی می‌ماند. تجربیات یک بانک درخصوص تغییر وضعیت تعهداتش و همچنین تجربیات سایر موسسات مساله‌دار باید به بانک کمک کند تا جدول زمان‌بندی جریانات نقد خود را گسترش دهد.**

سومین گروه شامل سایر بدهی‌های سررسید شده، ازجمله بعضی از بدهی‌های فاقد سررسید قراردادی مانند سپرده‌های عمده می‌باشد. تحت هر سناریویی که باشد، این رویکرد مستلزم اتخاذ موضعی محافظه‌کارانه است و فرض می‌کند که باقی‌مانده بدهی‌ها، به ویژه در سناریوهای بحرانی، در زودترین سررسید ممکن، بازپرداخت می‌شوند. چون در **شرایط بحرانی ممکن است این پول‌ها به سمت خرید اوراق قرضه دولتی یا مکانهای امن دیگر جریان یابد. به ویژه، به منظور ارزیابی حد خروج سپرده از بانک و توان بانک برای تامین وجوه جایگزین، عواملی مانند متنوع‌سازی و ایجاد رابطه حائز اهمیت تلقی می‌شوند.** با این حال، در صورت وجود مشکلات در بازار، بعضی از موسسات با کیفیت بالا ممکن است حتی زمانی که جریانات ورودی نقد برای بعضی از شرکت‌کنندگان در بازار نادر است، دریابند که جریانات ورودی سپرده عمده آنها بیش از حد معمول است. البته بانک‌ها باید از نظر اتکای به این منابع به عنوان منابع تامین مالی محتاط باشند چون برای مشتری (یکسان) علی‌السویه است که پول نقد نگهداری کند یا دارایی‌هایش را به خارج از سیستم بانکی منتقل نماید.

بعضی از بانک‌ها، برای مثال بانک‌های کوچکتر در بازارهای منطقه‌ای، ممکن است دارای خطوط اعتباری باشند که بتوانند از آن برای جبران جریانات خروجی نقد برداشت کنند. زمانی که این نوع تسهیلات در بین بانک‌های بزرگتر تا اندازه‌ای کمیاب است، موارد استفاده از این خطوط می‌تواند با استفاده از فرضیات بدهی بانک مشخص شود. جایی که این نوع تسهیلات تابع شرایط ماده تغییرات نامطلوب قرار دارند ممکن است به ویژه در بحران‌های خاص بانکی از ارزش محدودی برخوردار باشند.

ج- فعالیت‌های زیرخط ترازنامه

یک بانک باید توان خود را برای جریانات قابل ملاحظه وجوه نقد ناشی از فعالیت‌های زیر خط ترازنامه (بجز تعهدات وامی که قبلاً منظور شده) بررسی کند. ماهیت احتمالی بیشتر ابزارهای خارج از ترازنامه به پیچیدگی مدیریت جریانات نقد زیرخط ترازنامه می‌افزاید. به ویژه، در شرایط بحرانی، تعهدات زیر خط ترازنامه می‌توانند نقدینگی را با کسری شدید مواجه کنند.

بدهی‌های احتمالی مثل اعتبارات اسنادی و تضمین‌های مالی، که بیانگر وجود ظرفیتهای بانک برای مصرف وجوه است، معمولاً به شرایط بانک بستگی ندارند. یک بانک ممکن است بتواند در شرایط عادی حد معمولی از جریانات خروجی نقد داشته باشد و در مورد درجه افزایش این جریانات طی دوره بحرانی نیز گمانه‌زنی نماید. البته یک بحران کلی بازار به دلیل افزایش نکول‌ها و ورشکستگی‌ها می‌تواند مقدمه‌ای برای افزایش برداشت‌های اعتبار اسنادی باشد.

دیگر منابع بالقوه مصارف وجوه شامل معاملات سوآپ، معاملات تضمین شده اختیاری خارج از بورس[1] سایر قراردادهای نرخ بهره و قراردادهای سلف نرخ ارز، مطالبه وثایق[2] و قراردادهای فسخ شده زودتر از موعد است. از آنجا که محصولات ارزی و ابزارهای مشتقه خارج از بورس قراردادهای اصل به اصل[3] هستند، طرف‌های مقابل نسبت نسبت به رتبه اعتباری بانک حساس می‌شوند و ممکن است در صورت کاهش رتبه اعتباری یا تنزل وضعیت اعتباری بانک، وثیقه‌ای درخواست کنند که به سهولت قابل تبدیل به نقد باشد.

د- فرضیات دیگر

نگرش انتزاعی صرف به ابزارها ممکن است باعث نادیده گرفتن عواملی شود که می‌توانند تاثیر چشمگیری بر جریان وجوه بانک داشته باشند. بانک‌ها علاوه بر نیازهای نقدینگی برای گسترش فعالیت‌های تجاری، نیازمند وجوهی برای حمایت از عملیات و فعالیت‌هایشان هستند. برای مثال بسیاری از بانک‌های بزرگ به بانک‌های خارجی خدمات کارگزاری ارائه می‌کنند یا آن که برای بانک‌های داخلی و یا موسسات مالی امکان دسترسی به سیستم‌های پرداخت را ممکن می‌سازند. آنجا که بانک‌ها برای کارگزاران، به

---

[1]-Written over the Counter Options.

2.Margin Calls.

3 Principal to Principapal Contract

ویژه برای فعالیت‌های تجاری، خدمات تسویه ارائه می‌کنند، ارزش پرداخت‌هایشان به قدر کافی کلان است که بر نقدینگی کلی بانک پرداخت کننده تاثیرگذار باشد. اگرچه تاثیر عامل غیر قابل پیش‌بینی همچنان به قوت خود باقی است، ولی بانک باید از مشتریان خود بخواهد پرداخت‌هایشان را پیش‌بینی کنند تا بتواند برای کل نیازهای نقدینگی خود برنامه‌ریزی کند. در مورد وجوه دریافتنی، کارگزار به ارسال مبلغ توسط فرستنده و به ترتیبی که پیش‌بینی می‌کند وابسته است اگر قبل از این که به موقع به بانک پرداخت کننده اطلاع داده شود در این برنامه‌ها تغییر صورت گیرد، پرداخت‌ها با تاخیر مواجه می‌شوند. در مورد جریانات خروجی (پرداخت وجوه) اگرچه پرداخت‌های اصلی بانک می‌تواند قبل از سررسیدهای بین روز انجام شده باشد، ممکن است بانک عواملی نیز برای کنترل زمان‌بندی پرداخت‌های طی روز خود داشته باشد. **در هر حال، بانک کماکان نسبت به فسخ دستور پرداخت یا تاخیر در پرداخت به وسیله مشتری خود یا یک پرداخت غیر منتظره ضروری آسیب‌پذیر باقی می‌ماند.**

در سیستم‌های تسویه ناخالص پرداخت بر مبنای زمان واقعی (RTGS) ممکن است نوسانات غیر منتظره در الگوهای پرداخت مشتریان، بانک‌ها را ملزم کند به منظور انجام پرداخت‌ها و برای تامین وجوه اضافی مورد نیاز بین روز وام دریافت کنند. بسیاری از بانک‌های مرکزی عرضه وجوه بین روز را برای این منظور لازم دارند، هرچند که بعضی از بانک‌های مرکزی بانک‌ها را ملزم می‌کنند که برای دریافت وام وثیقه با کیفیت بالا ارائه کنند. در نتیجه، در این کشورها ممکن است لازم باشد بانک‌ها چنین اوراق بهادارای را نگهداری کنند تا بتوانند در مواقع ضروری آنها را به عنوان وثیقه به بانک مرکزی ارائه کنند یا با بانک مرکزی قراردادهای بازخرید[1] این اوراق را منعقد نمایند.

زمانی که مشتریان نتوانند به دقت وضعیتهای پایان روز خود را پیش‌بینی کنند بانک‌ها ممکن است در رابطه با حساب تسویه‌شان نزد بانک مرکزی با وضعیتهای غیر مترقبه‌ای مواجه شوند که با تاخیر همراه باشد. ممکن است، لازم باشد بانک‌های پرداخت کننده وام دریافت دارند یا وجوهی را در بازار یک شبه بگذارند یا این که از تسهیلات یک شبه ارائه شده توسط بانک مرکزی استفاده کنند. اگر یک بانک نیازمند دریافت وام از بانک مرکزی باشد احتمال نیاز به وثیقه‌گذاری وجود دارد.

---

[1]- Repurchase Agreement.

علاوه بر این، خالص هزینه‌های سربار، مانند اجاره، حقوق و مالیات‌های پرداختنی، درکل اگرچه آن قدر قابل ملاحظه نیستند که در تجزیه و تحلیل نقدینگی بانک‌ها منظور شوند، ولی در برخی موارد می‌توانند منبعی برای جریانات خروجی نقد محسوب گردند.

مدیریت دسترسی به بازار

اصل هشتم:

هر بانک به منظور حفظ تنوع بدهکاران، باید به طور اداوری امور مربوط به ایجاد و حفظ روابط خود با صاحبان بدهی را مورد بررسی قرار دهد و هدفش این باشد که اطمینان یابد که تدابیر اتخاذ شده، امکان فروش دارایی‌ها را فراهم می‌کند.

یک جزء حیاتی مدیریت نقدینگی، ارزیابی قابلیت دسترسی به بازار، شناخت امکانات مختلف موجود برای تامین وجوه است موضوع بسیار ساده است، یک بانک باید بداند در شرایط عادی و یا نامطلوب، چه مقدار از وجوه مورد انتظار را می‌تواند از طریق بازار تامین کند.

لازم است مدیریت ارشد اطمینان حاصل کند که دسترسی بانک به بازار، به طور فعال توسط کارکنان مجرب اداره می‌شود. ممکن است مناسباتی بین بانک با طرف‌های مقابل تجاری، بانک‌های کارگزار، مشتریان شرکتی و سیستم‌های پرداخت وجود داشته باشد **ایجاد روابط مستحکم با کلیه تامین‌کنندگان عمده وجوه می‌تواند در زمان بروز مشکلات نقدینگی، خط دفاعی را ایجاد کند** و این مهم، بخشی از انسجام مدیریت نقدینگی را نشان می‌دهد. **بسامد ارتباطات و استفاده از منبع تامین مالی دو شاخص ممکن برای ارزیابی درجه استحکام رابطه تامین مالی است.**

تمرکز منابع تامین مالی ریسک نقدینگی را افزایش می‌دهد از این‌رو برای کنترل این موضوع که بدهی‌های بانک در حد کفایت متنوع هستند، لازم است درجه اتکای به منابع خاص تامین مالی در هر دو سطح انفرادی و جغرافیایی بازار و از نظر نوع ابزار، ماهیت تامین‌کنندگان وجوه مورد بررسی قرار گیرد. یک بانک باید تلاش کند، کاربرد تامین مالی بین شرکتی را برای یکایک دفاتر تجاری‌اش مشخص نموده و ارزیابی کند. بخش خزانه‌داری یا دیگر بخش‌های مخصوص دربانک باید مسئول کنترل انتخاب‌های مختلف برای تامین مالی و روندهای جاری در چنین گزینش‌هایی باشند. درتمام بانک‌ها، **مدیریت ارشد دائماً باید به ترکیب، ویژگی‌ها و متنوع‌سازی منابع تامین مالی آگاهی داشته باشد.**

توسعه بازارها برای فروش دارایی‌ها یا جستجوی ترتیباتی که تحت آنها هر بانک بتواند در مقابل دارایی‌ها، وام دریافت کند از دیگر عوامل مدیریت دسترسی به بازار است شمول مواد فروش وام در مستندات وام و بسامد استفاده از بعضی بازارهای فروش دارایی دو شاخص ممکن برای ارزیابی توان بانک برای عملی کردن فروش دارایی‌ها در سناریوهای نامطلوب است.

برنامه‌ریزی اقتضایی

اصل نهم:

یک بانک باید برنامه‌های اقتضایی را تدوین کند که راهکار آن را برای اداره بحران نقدینگی مشخص کند. این برنامه باید فرآیندهایی را برای جبران کسری‌ها در موقعیت‌های اضطراری شامل شود.

توانایی یک بانک برای تامین به موقع و با هزینه معقول بخشی از فعالیت‌ها یا کلیه فعالیت‌هایش و مقاومت در برابر آشفتگی‌های مقطعی یا بلندمدت‌تر به کفایت برنامه‌های اقتضائی رسمی آن بستگی دارد. چون به عنوان یک منبع تامین مالی باثبات،هر قدر بانک‌ها کمتر و کمتر به سپرده‌های اصلی و بیشتر به منابع تامین مالی متکی باشند نیاز آنها به برنامه‌های اقتضایی حیاتی‌تر می‌گردد. برنامه‌های اقتضایی کارآمد باید برای دو سوال عمده ذیل پاسخ داشته باشند:

آیا مدیریت برای اداره و کنترل بحران‌ها، راه کاری دارد؟

آیا مدیریت رویه‌هایی برای دسترسی به منابع تامین مالی در شرایط اضطراری دارد؟

لازم است مدیریت ارشد به طور واقع بینانه با پاسخ به این سوالات مشخص کند که بانک چطور می‌تواند از عهده شرایط غیرعادی و نامطلوب برآید. علاوه بر این، ضروری است مدیریت رویدادهایی را که خود مقدمه‌ای برای اجرای برنامه‌های اقتضایی است، مشخص کند.

الف- راهکارها

به منظور مقابله با مشکلات نقدینگی، یک برنامه اقتضایی باید از چندین جزء تشکیل شود مهم‌ترین آنها ایجاد هماهنگی مدیریتی است. لازم است یک برنامه اقتضایی رویه‌هایی را تشریح کند **تا اطمینان حاصل شود که گردش اطلاعات، کماکان به موقع و بدون وقفه انجام گرفته و رویه‌های موجود اطلاعات دقیقی را که مدیریت ارشد برای تصمیم‌گیری سریع به آن نیاز دارد به وی ارائه**

می‌کند. مسئولیت‌ها باید به روشنی تفکیک شود، به طوری که کلیه کارکنان بدانند طی شرایط دشوار از آنها چه انتظاری می‌رود.

عامل عمده دیگر این برنامه‌ها باید راهکاری باشد که به کمک آنها اقدامات اصلی مربوط به اصلاح رفتارهای دارایی و بدهی انجام می‌شود. در عین حال که فرضیاتی می‌تواند وجود داشته باشد. مثل این که یک دارایی یا بدهی تحت شرایط عمده (که در فوق مورد بحث قرار گرفت) چگونه رفتار می‌کند، ممکن است بانک بتواند این ویژگی‌ها را تغییر دهد مثلاً ممکن است بانک به این نتیجه برسد که در یک شرایط بحرانی براساس فرضیاتش در مورد جریانات آتی ورودی نقد از محل دارایی‌های قابل فروش و جریانات خروجی نقد ناشی از فرار سپرده با کمبود نقدینگی مواجه می‌گردد. البته در چنین شرایط بحرانی ممکن است یک بانک بتواند با شدت بیشتری دارایی‌ها را به بازار عرضه کند یا دارایی‌هایی را بفروشد که در شرایط عادی فروخته نمی‌شدند و بدین ترتیب جریانات ورودی نقد خود را بهبود بخشد.

دیگر اجزای برنامه اقتضایی مستلزم حفظ مناسبات با مشتری با صاحبان بدهی، وام‌گیرندگان، طرف‌های مقابل تجاری و اقلام زیر خط است. زمانی که مشکلات بانک‌ها تشدید می‌شود آنها باید تصمیم گیری کنند که از کدام یک از دارایی‌های خود بگذرند. **به طور نمونه بانک‌ها طرف دارایی‌های ترازنامه خود را به طور کامل بررسی می‌کنند و دارایی‌های را انتخاب می‌کنند که در شرایط نامطلوب با توجه به روابط کاری و افکار عمومی کمترین اثر تعیین‌کننده را بر سلامت بانک دارند (مثل سهام دولتی).** در عین حال اهمیت روابط با بدهکاران در شرایط بحرانی بسیار افزایش می‌یابد، **اگر راهکار بانک مدیران بدهی را ملزم کند طی دوران عادی، مناسبات مستمر و قوی را با طرف‌های مقابل، بدهکاران عمده برقرار نمایند بانک برای حفظ منابع تامین مالی خود در شرایط غیرمعمول، وضعیت بهتری خواهد داشت.**

ب- پشتوانه نقدی

برنامه‌هایی اقتضایی همچنین باید شامل رویه‌هایی برای بهبود کسری‌های جریان وجوه در شرایط نامطلوب باشند. بانک‌ها دارای چندین منبع قابل دسترسی وجوه برای خود هستند، از جمله تسهیلات اعتباری استفاده نشده پیشین. بسته به شدت مشکلات نقدینگی، یک بانک ممکن است انتخاب کند یا مجبور شود یک یا چند نوع از این منابع را مورد استفاده

قرار دهد. برنامه اقتضایی باید حتی‌الامکان به روشنی وجوهی را که بانک از بین این منابع در اختیار دارد، مشخص کند و نیز تعیین نماید تحت چه سناریوهایی، بانک می‌تواند از آنها استفاده کند. بانک‌ها باید دقت کنند که بیش از حد به این خطوط پشتوانه نقدینگی[1] متکی نباشند و لازم است شرایط متفاوت، مانند پیش‌آگهی‌های دوره‌ای[2] راکه می‌تواند بر توان بانک برای دستیابی سریع به این خطوط تاثیرگذار باشد شناسایی کنند در واقع بانک‌ها باید برای زمانهایی که خطوط پشتوانه آنها غیرقابل دسترسی است برنامه‌های اقتضایی داشته باشند.

بانک‌ها باید بررسی کنند تحت چه شرایطی و برای چه اهدافی آنها خطوط تامین مالی را تعهد نموده و بابت آنها کارمزد پرداخت می‌کنند همچنین مطالعه کنند در شرایط غیرعادی اگر برای دریافت تسهیلات غیر تعهدی با شکست مواجه شوند چه امکاناتی برای آنها فراهم خواهد بود.

ج- برنامه‌های تبدیل دارایی‌ها به اوراق بهادار[3]

وجود ماده حق رجوع[4] در قرارداد فروش دارایی‌ها، اعطای تسهیلات نقد به برنامه‌های تبدیل دارایی‌ها به اوراق بهادار و استهلاک زودهنگام دارایی‌های اصلی در عملیات تبدیل به اوراق بهادار می‌تواند ریسک قابل ملاحظه‌ای را متوجه موسساتی نماید، که در بازارهای ثانویه، فعالیت‌های اعتباری انجام می‌دهند. موسسات باید اطمینان حاصل نمایند که برنامه‌های اقتضایی نقدینگی آنها کاملاً ریسک بالقوه ناشی از فعالیت‌های اعتباری بازارهای ثانویه را پوشش می‌دهد. با انتشار اوراق بهادار جدید با پشتوانه دارایی‌ها، بانک ناشر باید اثر بالقوه آن را بر نقدینگی بانک در آغاز هر معامله و نیز در طول اعتبار اوراق بهادار و برای تامین بهتر نیازهای آتی به وجوه تعیین نماید.

---

[1]- **Back Up Liquidity.**

[2]- **Periodic Notice.**

[3]- **Securitisation.**

[4]- **Recourse Provision**

برنامه‌های اقتضایی یک موسسه باید در صورت استهلاک زودهنگام اوراق بهاداری که پشتوانه آنها دارایی‌های در جریان است[1] نیاز به کسب وجوه جایگزین را مدنظر قرار داده و شقوق ممکن منابع تامین مالی را مشخص کند. این برنامه باید در نظر داشته باشد که شهرت موسسه ممکن است در برابر سرمایه‌گذاران و وام‌دهندگان لطمه ببیند استهلاک زودهنگام اوراق بهادار با پشتوانه دارایی، توان بانک را برای تامین مالی‌اش از طریق انتشار مجدد اوراق یا وام‌گیری با مانع مواجه می‌سازد.

بخش سوم ــ مدیریت نقدینگی پول‌های خارجی

در پی بروز مشکلات مالی در تعدادی از بازارها، در سال ۱۹۹۰، آشکار گردید که برای بانک‌های فعال در صحنه بین‌المللی، رفتار دارایی‌ها و بدهی‌ها بر مبنای چند پول، به دو دلیل لایه‌ای از پیچیدگی را به مدیریت نقدینگی می‌افزاید. اول، بانک‌ها، اغلب، شناخت کمی نسبت به بدهکاران خود در بازارهای پول خارجی دارند. بنابراین، در صورت وجود نگرانی‌هایی در بازار، به ویژه اگر این نگرانی‌ها مربوط به محیط عملیاتی در داخل بانک باشد ممکن است بانک‌ها نتوانند به خوبی و با سرعت مشتریان پول محلی بین شایعات و واقعیات تفکیک قائل شوند. دوم، این که در آشفتگی‌های مالی، برای یک بانک ممکن نیست بتواند همواره نقدینگی داخلی خود را تجهیز نموده و عملیات ارزی لازم برای تامین نیازهای خود به ارز را در زمان کافی انجام دهد این مسائل به ویژه برای بانک‌هایی اهمیت دارد که در پول‌هایی دارای وضعیت (Position) هستند که در بازار ارز در کلیه شرایط از قدرت نقدشوندگی بالایی برخوردار نمی‌باشند.

مدیریت نقدینگی پول خارجی

اصل دهم:

هر بانک باید دارای یک سیستم اندازه‌گیری، مراقبت و کنترل وضعیت‌های نقدینگی برحسب پول‌های عمده‌ای باشد، که بر مبنای آنها فعالیت می‌کند. علاوه بر ارزیابی نیازهای کلی نقدینگی ارزی و عدم تطابق‌های قابل قبول در ترکیب پول خارجی با تعهدات آن برحسب پول محلی، یک بانک باید تجزیه و تحلیل مجزایی از راهکارش برای هر پول داشته باشد.

---

[1]- Outstanding Asset – Backed Securities.

در زمان معامله برحسب پول‌های خارجی، یک بانک در معرض خطر تغییر ناگهانی نرخ‌های ارز، نقدینگی بازار یا هر دو، قرارداد که این موارد می‌تواند به سرعت عدم تطابق نقدینگی را تشدید کند. این تغییرات در بازار ممکن است نتیجه عوامل داخلی و یا سرریز اثر تحولات سایر کشورها باشد. در هر دو حالت، ممکن است بانک دریابد که اندازه شکاف تامین مالی آن برحسب پول خارجی افزایش یافته است. علاوه بر این، دارایی‌های ارزی، خصوصاً زمانی که وام‌گیرندگان به اندازه کافی خود را در برابر ریسک ارزی پوشش نداده باشند ممکن است، آسیب ببینند. در بحران اواخر سال ۱۹۹۰ آسیا، اهمیت بانک‌هایی که به طور تنگاتنگ نقدینگی پول ارزی خارجی را بر مبنای روز به روز اداره می‌کردند به اثبات رسید.

موضوعات خاصی که برای اداره نقدینگی ارزی مطرح می‌شود به طبیعت تجاری بانک‌ها بستگی دارد. برای بعضی از بانک‌ها استفاده از سپرده‌های ارزی و خطوط اعتباری کوتاه‌مدت، برای تامین مالی دارایی‌های برحسب پول محلی، ناحیه اصلی آسیب‌پذیری است. در حالی که برای سایر بانک‌ها تامین مالی ارزی از محل منابع برحسب پول محلی ممکن است این طور باشد. **مانندمدیریت کلی ریسک نقدینگی، نقدینگی برحسب پول خارجی باید تحت سناریوهای مختلف از جمله شرایط بحرانی مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد.**

الف ـ تامین مالی دارایی‌های برحسب پول محلی با پول خارجی

زمانی که پول‌های خارجی برای تامین مالی بخشی از دارایی‌های برحسب پول محلی مورد استفاده قرار می‌گیرند، لازم است بانک‌ها شرایط بازاری را که می‌توانند از طریق آن به پول خارجی دسترسی یابند تجزیه و تحلیل کنند و **این مساله را در نظر گیرند که سپرده‌گذاران و وام‌دهندگان برحسب پول‌های خارجی ممکن است درصدد باشند وجوهشان را سریع‌تر از طرف‌های مقابل داخلی از بانک برداشت کنند. بانک‌ها همچنین باید منابع جایگزین تامین مالی برای بازپرداخت بدهی‌هایشان برحسب پول خارجی را مورد ارزیابی قرار دهند.**

اگر یک بانک فرض را بر این قرار می‌دهد که سپرده‌های آن برحسب پول محلی می‌تواند برای بازپرداخت بدهی‌های برحسب پول خارجی به آن پول تبدیل شوند در این صورت لازم است سناریوهای مختلفی را در رابطه با بازار ارز مورد بررسی قرار دهند. **بانک‌ها باید به این موضوع توجه داشته باشند که ممکن است آنها برای دسترسی به بازارهای اصلی با مشکل مواجه شوند یا ممکن است بازارهای ارز فاقد نقدینگی باشند و یا نرخ ارز سریعاً کاهش یابد** در این زمینه بانک‌ها منابع قابل ملاحظه‌ای به شکل خطوط اعتباری ارزی برای تامین مالی در اختیار دارند. **سپرده‌های عمده و جزء که بانک‌ها از آنها برای تامین دارایی‌های برحسب پول محلی استفاده می‌کنند نسبت به نوسانات نرخ ارز آسیب‌پذیرند** و می‌توانند عدم تطابق فعلی نقدینگی را افزایش دهند.

در بحران‌های کلی بازار، چنانکه این واهمه وجود داشته باشد که کاهش ارزش پول، با توجه به عدم تطابق‌های پولی، به توان بانک برای بازپرداخت بدهی‌هایش از جمله به سپرده‌گذاران آسیب می‌رساند، هجوم برای برداشت پول می‌تواند مقدمه‌ای برای هجوم سپرده‌گذاران به بانک‌ها باشد. با این وجود، در این شرایط، اگر نرخ بهره به منظور حمایت از نرخ مبادله افزایش داده شود، مشتریان بانک مشکلات گردش وجوه نقد را تجربه می‌کنند که می‌تواند اثر نامطلوبی بر بازیافت وام‌های داخلی داشته باشد و در نتیجه به وخیم‌تر شدن وضعیت نقدینگی بانک منجر شود. افزایش نرخ‌های بهره، هزینه تامین منابع برحسب پول محلی را برای بانک‌ها افزایش خواهد داد.

ب ـ تامین مالی دارایی‌های برحسب پول خارجی

هنگام اعطای وام برحسب پولی غیر از پول محلی، لازم است بانک‌ها به دقت ریسک‌های مختلف را مد نظر قرار دهند و مدیریت بانک باید ارزیابی جامع و محافظه‌کارانه‌ای در مورد دسترسی احتمالی به بازارهای ارز و قابلیت تسعیر احتمالی پول‌هایی که بانک برحسب آنها فعالیت می‌کند، انجام دهد و سناریوهای مختلفی را که امکان تغییر منابع تامین مالی از یک پول به پول دیگر را داشته باشد، در نظر گیرد. همچنین لازم است بانک‌ها طیفی از سناریوهای ممکن برای نرخ‌های ارز داشته باشند، حتی اگر در وضعیت فعلی، پول تثبیت شده یا ثابت نگه‌داشته شده باشد. **در بسیاری از موارد هنوز یک راهکار ساده برای مواجهه با این موضوع این است که یک موسسه همیشه معادل بدهی‌های ارزی خود دارایی‌های ارزی نگهداری نماید.**

بانک‌های داخلی که به وام‌گیرندگان داخلی وام‌های ارزی اعطا می‌کنند آن طور که بحران جنوب شرقی آسیا نشان داده است، از چند جنبه آسیب‌پذیرند. در صورت کاهش ناگهانی ارزش پول وام‌گیرندگان داخلی، ممکن است آنها توانایی بازپرداخت اصل و بهره وام‌های ارزی خود را نداشته باشند و باعث ایجاد مشکلاتی در گردش وجوه بانک وام‌دهنده گردند. **بانک‌ها باید به دقت حد اکسپوژرهای ارزی که توسط وام‌گیرندگان ایجاد می‌شود، الگوی این اکسپوژرها در بین وام‌گیرندگان و حدی را که وام‌گیرندگان برای بازپرداخت اصل و فرع بدهی به درآمدهای ارزی دسترسی دارند بررسی کنند.**

لازم است وامدهی بانک‌های خارج از کشور در یک بازار خاص و برحسب پول داخلی از نظر نحوه تاثیرپذیری احتمالی آن در شرایط نامطلوب خاص مورد بررسی قرار گیرند. ممکن است سپرده‌های داخلی قابل تجدید نباشند. ممکن است بانک در شرایط برداشت منابع

برحسب پول کشور میزبان راهکار تامین و تبدیل یا تعویض آن با پول محلی را اتخاذ کند تا در صورت لزوم بدهی سپرده‌گذاران در بازار را پرداخت نماید.

بانک‌ها باید حدی را مشخص کنند که در آن حد، در صورت بروز بحران در بازار محلی، بتوانند وجوه را به پول محلی تبدیل کنند.

ممکن است بانک تصمیم‌بگیرد بخش اصلی نقدینگی مورد نیازش را با ترکیبی از اسعار اصلی به نحوی انتخاب کند که تضمینی جداگانه برای پشتوانه نقدینگی‌اش باشد. در این مورد،خزانه‌دار دفتر مرکزی یا منطقه‌ای، برای هر پول راهکار اقتضایی را طرح‌ریزی می‌کند و برحسب آن پول‌ها، تامین‌های مجدد اعتباری واگذار نماید[1] خطوط اعتباری حمایتی لازم است در مورد قابلیت دسترسی به این نوع تضمین‌های نقد در شرایط نامطلوب ارزیابی به عمل آید.

اصل یازدهم:

باتوجه به تجزیه و تحلیل انجام شده براساس اصل ۱۰، یک بانک باید، هرجا که مناسب است، حدودی را (برای پول‌های خارجی بطور کلی و برای هر پول که بانک برحسب آن فعالیت می‌کند، بطور انفرادی) برای اندازه و عدم تطابق جریانات نقد، طی یک افق زمانی خاص تعیین کند و آن حدود را بطور مرتب مورد بازنگری قرار دهد.

بانک‌ها باید تاثیر احتمالی سناریوهای مختلف بحران ناشی از سقوط ارزش پول را بر وضعیت نقدینگی مورد تجزیه و تحلیل قراردهند. این نکته به ویژه در رابطه با وضعیت پول‌هایی حائز اهمیت است که از قابلیت نقدشوندگی بالایی برخوردار نیستند اگرچه لازم به یادآوری است که در شرایط بحرانی حتی پول‌هایی که به نظر با ثبات و برخوردار از قدرت نقدشوندگی به نظر می‌رسند ممکن است به سادگی برای بازپرداخت سپرده‌های ارزی قابل تبدیل نباشند. **بانک‌ها باید تصمیم‌گیری کنند که برای کدام پول‌ها باید حدودی را مشخص کنند و این رویکرد را به طور مرتب تحت بررسی قرار دهند.** ناظرین بانکی می‌توانند در جریان این فرآیند قرار گیرند.

---

[1]- Back Stop Facility.

یک بانک، نوعاً می‌تواند حداقل عدم تطابق‌ها را برای نقدینگی ارزی نسبت به حدی که برای پول داخلی مجاز شمرده شده است، داشته باشد. **اندازه عدم تطابق پول‌های خارجی باید متناسب با توان بانک‌ها برای افزایش وجوه در بازارهای پول‌های خارجی و حد احتمالی تسهیلات (خطوط اعتباری) پشتوانه‌ای[1] در بازار داخلی باشد.**

کنترل‌های داخلی برای مدیریت ریسک نقدینگی

اصل دوازدهم:

هر بانک باید یک سیستم مناسب کنترل‌های داخلی ناظر بر فرآیند مدیریت ریسک نقدینگی داشته باشد. ترکیب اساسی سیستم کنترل داخلی مستلزم بازنگری‌های مستقل منظم و ارزیابی کارآیی سیستم است و هرجا لازم است باید نسبت به انجام تجدیدنظرهای مناسب یا ارتقای کنترل‌های داخلی اطمینان حاصل شود. نتیجه این بازنگری‌ها باید در اختیار مقامات نظارتی قرار گیرد.

بانک‌ها باید دارای یک کنترل داخلی مناسب برای مراقبت از درستی فرآیند مدیریت ریسک نقدینگی باشند. **کنترل‌های داخلی باید جزء لازم سیستم کلی کنترل داخلی باشد که عملیات کارآ و اثربخش را تقویت نموده، امور مالی گزارش‌دهی قابل اعتماد و منظم و مطابقت با قوانین و مقررات مربوطه و سیاست‌های بنیادی را تقویت کند.**

یک سیستم کارآی کنترل داخلی برای ریسک نقدینگی شامل:

کنترل شدید محیطی

فرآیندی کافی برای شناسایی و ارزیابی ریسک نقدینگی

انجام فعالیت‌های کنترلی مانند سیاست‌ها و رویه‌ها

سیستم‌های اطلاعات مناسب و ،

بازنگری مستمر پایبندی به خط مشی‌ها و رویه‌ها

در رابطه با خط مشی‌ها و رویه‌های کنترلی، باید به فرآیند مناسب تصویب، حدود، بازنگری‌ها و دیگر ساز و کارهای طراحی شده، توجه شود تا یک سیستم مطمئن و منطقی

---

[1]- **Back Up Factitiy.**

ایجاد شود که اهداف مدیریت ریسک نقدینگی را تحقق بخشد. بسیاری از نشانه‌های فرآیند مدیریت ریسک نقدینگی مناسب از جمله اندازه‌گیری، مراقبت و وظایف کنترلی، جنبه‌های کلیدی یک سیستم کارآی کنترل داخلی است. بانک‌ها باید اطمینان حاصل کنند همه جنبه‌های کنترل داخلی از جمله بخش‌هایی که مستقیماً بخشی از فرایند مدیریت ریسک محسوب نمی‌شوند کاراً هستند.

علاوه بر این، یکی از مهم‌ترین عوامل سیستم کنترل داخلی بانک‌ها برای فرآیند مدیریت ریسک نقدینگی آنها ارزیابی و بازنگری منظم است. حصول اطمینان نسبت به رعایت قوانین و مقررات توسط کارکنان و نیز اطمینان از این که رویه‌های ایجاد شده اهداف مورد نظر را تامین می‌کند از آن جمله است این ارزیابی‌ها و بازنگری‌ها باید هرگونه تغییر حائز اهمیتی را که ممکن است بر اثربخشی کنترل‌ها تاثیرگذار باشد مشخص کند. مدیریت باید اطمینان حاصل کند که کلیه بازنگری‌ها و ارزیابی‌ها به طور مرتب توسط افرادی انجام شود که مستقل از بخش بررسی هستند. زمانی که تجدید نظر یا ارتقای کنترل‌های داخلی در دستور کار قرار می‌گیرد باید با اعمال ساز و کاری، اطمینان حاصل گردد که این کار به موقع انجام می‌شود.

اگرچه رویه‌های تعیین حدود و انجام فعالیت‌ها در محدوده مقرر، در بین بانک‌ها متفاوت است ولی بازنگری‌های دوره‌ای باید انجام شود تا مشخص گردد که آیا موسسه با خط مشی‌ها و رویه‌های ریسک نقدینگی منطبق است. وضعیت‌هایی که از حدود تعیین شده تخطی کرده باشند، باید مورد توجه فوری مدیریت مربوط قرار گیرند و مطابق با فرآیندهای تشریح شده در خط‌مشی‌های مصوب اصلاح شوند. بازنگری‌های دوره‌ای فرآیند مدیریت نقدینگی باید هرگونه تغییر معنی‌داری را که از زمان آخرین بررسی، در ماهیت ابزارهای تحت مالکیت، محدودیت‌ها و کنترل‌های داخلی رخ می‌دهد مورد توجه قرار دهد.

وظیفه حسابرسی داخلی است که به منظور شناسایی کاستی‌ها و مشکلات، به طور دوره‌ای فرآیند مدیریت نقدینگی را مورد بررسی قرار دهد. به نوبه خود این کار باید توسط مدیریت به روشی موثر و به موقع انجام گیرد.

نقش افشای اطلاعات برای بهبود نقدینگی

اصل سیزدهم:

هر بانک برای حصول اطمینان نسبت به کفایت سطح افشای اطلاعات باید به منظور کنترل افکار عمومی نسبت به بانک و اعتبار آن سازوکاری داشته باشد.

افشای اطلاعات برای عموم یکی از مهم‌ترین عوامل در مدیریت نقدینگی می‌باشد. **تجربه نشان داده است زمانی که جریان اطلاعات درباره یک بانک به طور مستمر وجود داشته باشد کنترل افکار عمومی بازار طی دوران بحرانی آسان‌تر است.** بانک‌ها باید اطمینان حاصل کنند که حجم کافی اطلاعات به طور مستمر به عموم مردم به ویژه به بستانکاران و طرف‌های مقابل عرضه می‌شود.

به عنوان بخشی از برنامه‌ریزی اقتضایی، بانک‌ها باید تصمیم گیری کنند و زمانی که اطلاعات منفی در مورد بانک انتشار می‌یابد، چگونه با مطبوعات و رسانه‌های جمعی مواجه شوند. بصیرت و تیزبینی روابط عمومی می‌تواند به بانک کمک می‌کند تا با شایعاتی که می‌تواند منجر به هجوم سپرده‌گذاران خرد و نیز سرمایه‌گذاران نهادی برای خروج سپرده‌هایشان گردد، مقابله نمایند. برای مثال، اگر درباره یک بانک مطالب ناخوشایندی انتشار یابد، بانک باید آماده باشد در اسرع وقت اقدامات اصلاحی لازم را انجام دهد. این کاربه کاهش اضطراب شرکت کنندگان در بازار کمک می‌کند و حاکی از این است که در بالاترین سطوح مدیریت نسبت به مشکلات موجود دقت نظر وجود دارد.

نقش ناظرین بانکی

اصل چهاردهم:

ناظرین بانکی باید ارزیابی مستقلی از راهکارها، سیاست‌ها، رویه‌ها و عملکردهای مرتبط با مدیریت نقدینگی داشته باشند و بانک‌ها را ملزم نمایند که سیستم کارآیی را برای اندازه‌گیری، مراقبت و کنترل ریسک نقدینگی ایجاد کنند. ناظرین بانکی، همچنین باید از هر بانک اطلاعات کافی و به هنگام را دریافت نمایند تا به کمک آنها سطح ریسک نقدینگی را ارزیابی کنند. آنها باید متقاعد شوند که بانک برای نقدینگی خود برنامه‌های اقتضایی کافی دارد.

ناظرین بانکی باید تاکید کنند که فرآیند مدیریت ریسک داخلی بازتاب‌دهنده اصول ۱۳ گانه مطروحه در این سند می‌باشد و اینکه این فرآیندها در عمل رعایت می‌شوند. **به منظور انجام ارزیابی مستقل از راه‌کارها، خط‌مشی‌ها، رویه‌ها و شیوه‌های بانک، ناظرین بانکی باید اثربخشی مدیریت خالص وجوه بانک را تحت سناریوهای مختلف مورد بررسی قرار دهند.** برای درک این مطلب که مدیریت ارشد مسئولیت نهایی اجرای فرآیند مدیریت کارآی ریسک نقدینگی را عهده‌دار است. ناظرین بانکی باید تعیین کنند که این گروه‌ها به طور فعال

درگیر فرآیند مدیریت نقدینگی بوده و به موقع و به حد کفایت اطلاعات را با جزییات لازم دریافت می‌کنند تا ریسک نقدینگی بانک را شناسایی و ارزیابی کنند.

ناظرین بانکی همچنین باید برای گمانه‌زنی خالص نیازهای نقد آتی، اثربخشی فرآیند اندازه‌گیری و مراقبت ریسک نقدینگی بانک را از طریق بررسی تکنیک‌ها و فرضیات مربوط مورد مطالعه قرار دهند. در این رابطه، **ناظرین بانکی باید منطقی بودن سناریوهای مختلف "چنانچه اگر" را مدنظر قرار دهند. ناظرین بانکی باید اطمینان حاصل کنند که مدیریت ارشد فرضیات کلیدی را بررسی می‌کند تا استمرار اعتبار فرضیات را از نقطه‌نظر شرایط فعلی و نیز تغییرات بالقوه بازار تعیین کنند.** ممکن است ناظرین بانکی مفید بدانند که معیارهایی را برای مدیریت ریسک نقدینگی یا دستورالعمل‌هایی را مثلاً برای مفهوم دارایی‌های نقد و طرز عمل تعهدات برداشت نشده[1] تعیین کنند. فقط دارایی‌های نقد باید در محاسبه عدم تطابق‌های نقدینگی یا نسبت‌ها منظور شوند.

ناظرین بانکی می‌توانند تایید کنند که دستورالعمل‌های نقدینگی بر مبنای روز به روز رعایت می‌شوند. برای این منظور گزارش‌دهی استاندارد می‌تواند مورد استفاده قرارگیرد که با گزارش‌های مدیریت قابل تکمیل است. این گزارش‌ها نه تنها پایبندی بانک را به حدود کوتاه مدت پوشش می‌دهند بلکه اطلاعات کافی را در اختیار ناظرین بانکی قرار می‌دهد تا نقدینگی بانک را در بلندمدت تحت مراقبت قرار دهند.

زمانی که معاملات ارزی بانک یک معضل است یا وقتی که یک پول با مشکل مواجه است ناظرین بانکی باید بانک را ملزم نمایند وضعیت‌های نقد خود را در هر پول و اکسپوژر کلی آنها نسبت به پول خارجی به آنها گزارش کنند. گزارش اکتبر سال ۱۹۹۸ گروه ۲۲ تحت عنوان "گزارش کارگروه در مورد تقویت سیستم مالی" توصیه می‌نماید زمانی که ناظرین بانکی دستورالعملی درباره مناسب بودن عدم تطابق هر پول خارجی ارائه می‌کنند، باید در نظر داشته باشند **که این دستورالعمل‌ها برای شکاف عدم تطابق نقدینگی پول خارجی درکل بخش بانکی اعمال شود. ناظرین بانکی باید به اندازه این شکاف کلی نسبت به توانایی بانک مرکزی برای ارائه ارز توجه داشته باشند. این گزارش توصیه می‌کند در اقتصادهایی که به طور بالقوه در معرض بی‌ثباتی قابل توجه قرار دارند، خط مشی ناظربانکی می‌تواند حصول اطمینان نسبت به این باشد که**

---

[1]- **Undrawn Commitments.**

کل عدم تطابق پول خارجی برای سیستم بانکی یک کشور طی یک دوره زمانی مثلاً ۶ ماهه بیش از مجموع ذخایر ارزی و تسهیلات ذخیره‌ای قابل ارائه به مقامات باشد.

ناظرین بانکی باید ریسک نقدینگی بانک را در رابطه با کفایت سرمایه آن در نظر گیرند. بدین منظور لازم است آنها اطلاعات کافی و به موقع را که با آن ریسک نقدینگی را ارزیابی می‌کنند، کسب نمایند. بسته به موقعیت خاص، واکنش‌های مناسب ناظرین بانکی نسبت به ریسک نقدینگی بالاتر، ممکن است الزام بانک به نگهداری سطوح بالاتر سرمایه یا تغییر وضعیت دارایی‌های پرتفوی یا ترتیبات تامین مالی برای کاهش ریسک نقدینگی باشد. به عنوان بخشی از فرآیند بازرسی، ناظرین بانکی ممکن است الزامات مقرراتی برای حدود اصلی نقدینگی یا نسبت‌ها در نظر گیرند.

یکی از جنبه‌های اساسی فرآیند مدیریت مناسب ریسک نقدینگی وجود یک سیستم کارای کنترل‌های داخلی است. در این رابطه ناظرین بانکی باید فرآیند کنترل داخلی را مورد بررسی قرار دهند تا اطمینان حاصل کنند که بررسیهای مستقل به طور منظم انجام می‌شود و تجدیدنظرهای مناسب و به موقع در مورد کنترل‌های داخلی صورت می‌گیرد.

ناظرین بانکی باید برای رویارویی با مشکلات نقدینگی در سطح یک بانک یا در بازار به صورت کلی برنامه اقتضایی خاص خود را داشته باشند. به منظور اجرای کارآمد برنامه‌های اقتضایی لازم است ناظرین بانکی اطلاعات به موقع و دقیقی را از بانک‌ها در شرایط بحرانی کسب کنند، یک بانک باید به محض آگاهی از بروز مشکلات نقدینگی با ناظرین بانکی (کشور اصلی یا کشور میزبان) و بانک مرکزی تماس حاصل نمایند.

ماخذ:

Sound Proictices for Managing Liquidity in Banking Organizations,Basel Committee on Banking Supervision, BIS, February 2000

استفاده از مطالب این مجموعه با ذکر ماخذ بلامانع است.

شماره: مب/ ۱۶۸۵ مشارکت بانک ها در بخش خدمات و میزان مشارکت آن ها در تامین سرمایه شرکت های سهامی

تاریخ : ۳۰/۸/۱۳۸۴

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های غیردولتی و شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید

احتراماً؛

همان‌طور که اطلاع دارند به استناد تبصره ذیل ماده ۲ و همچنین تبصره ۲ ماده ۵ دستورالعمل اجرایی مشارکت حقوقی، به ترتیب مشارکت بانک‌ها در بخش خدمات و میزان مشارکت آن‌ها در تامین سرمایه شرکت‌های سهامی اعم از جدیدالتاسیس و خرید سهام شرکت‌های موجود (بیش از میزان تعیین شده در ماده ۵ و تبصره ۱ ذیل آن) ، منوط به موافقت قبلی بانک مرکزی می‌باشد. لذا خواهشمند است دستور فرمایند اجرای مقررات مزبور توسط واحدهای ذیربط مورد تاکید قرار گیرد. جهت مزید اطلاع متن مقررات یاد شده برای یادآوری در ذیل آورده می‌شود:

تبصره ماده ۲

"مشارکت در بخش خدمات برای بانک‌ها در صورتی مجاز است که ضرورت آن در هر مورد توسط بانک مرکزی ایران تایید شده باشد".

تبصره ۲ ماده ۵

"مشارکت بانک‌ها در سرمایه شرکت‌های سهامی بیش از میزان تعیین شده در این ماده (ماده ۵) موکول به کسب اجازه و موافقت بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران است"./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **ناهید ذاکری**

۳۸۱۶ **۶-۳۸۳۱**

شماره: مب/ ۱۷۵۳ لزوم دریافت کدملی، کدپستی و شماره سریال شناسنامه مشتریان

تاریخ : ۸/۹/۱۳۸۴

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانک‌های دولتی(پست بانک)، غیردولتی، و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

احتراماً؛

پیرو بخشنامه شماره نت/۳۵۱۳ مورخ ۲۲/۸/۱۳۸۱ اداره نظارت بر بانک‌ها موضوع ابلاغ مقررات پیشگیری از پول‌شویی خواهشمند است مقرر فرمایند که کلیه شعب و واحدهای تابعه آن بانک به منظور احراز هویت و شناسایی مشتریان خود قبل از ارائه خدمات بانکی به ویژه افتتاح حساب بانکی علاوه بر رویت اصل شناسنامه و تطبیق آن با تصویر اخذ شده نسبت به دریافت سه شناسه زیر و درج آن در سوابق مشتریان نیز اقدام لازم را معمول دارند:

کد ملی مشتری؛

کد پستی مشتری؛

شماره سریال شناسنامه مشتری؛

ضمنا" به منظور حصول اطمینان از صحت نشانی محل اقامت مشتری، ترتیباتی اتخاذ فرمایند تا مدارک آنان از قبیل دسته چک، دفترچه حساب بانکی، صورت گردش وجوه، کارت‌های بدهی و پرداخت و ... برای اولین بار از طریق پست برای مشتری ارسال گردد و این اقدام حداقل سالی یک بار به انحاء مختلف تکرار گردد./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر فروزنده شجاعی

۳۸۱۶ ۴-۳۸۳۱

شماره: مب/ ۱۸۰۳ درخواست اعلام چگونگی محاسبه سود مشاع و نحوه تسهیم بین منابع بانک و سپرده‌گذاران از سوی بانکها به بانک مرکزی

تاریخ : ۱۵/۹/۱۳۸۴

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عمل بانک‌های دولتی (تجاری و تخصصی) و غیردولتی و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

با سلام؛

پیرو بخشنامه شماره مب/۱۷۹۹ مورخ ۱۸/۱۰/۱۳۸۲ موضوع "چگونگی محاسبه سود قطعی سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار با احتساب حق‌الوکاله بکارگیری سپرده‌ها" و با عنایت به تجربه دوساله بانک‌ها درخصوص افشای نحوه محاسبه سود مشاع در صورت‌های مالی، خواهشمند است؛ دستور فرمایند چگونگی محاسبه سود مشاع و نحوه تسهیم این سود بین منابع بانک و سپرده‌گذاران سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار، مطابق با بخشنامه فوق‌الاشاره، به صورت یادداشت توضیحی مستقل در پیوست صورت‌های مالی به تفصیل درج گردد./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **فروزنده شجاعی**

۳۸۱۶ **۴-۳۸۳۱**

شماره: مب/ ۱۸۳۴ تأکید بر اجرای روش پلکانی برای بازپرداخت اقساط تسهیلات بانکی در بخش مسکن توسط بانک ها

تاریخ : ۲۰/۹/۱۳۸۴

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانک‌های تجاری و مسکن ارسال گردید.

با سلام؛

پیرو بخشنامه شماره ۱۹۱۱ مورخ ۱۷/٤/۱۳۷٤، بدین‌وسیله به استحضار می‌رساند که به موجب جزء (٥) بند (د) ماده ۳۰ قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و جزء (٦) بند ب تبصره ٦ قانون بودجه سال ۱۳۸٤، بر اجرای روش پلکانی برای بازپرداخت اقساط تسهیلات بانکی در بخش مسکن توسط بانک‌ها تاکید شده است. لذا خواهشمند است دستور فرمایند انجام این امر به واحدهای ذیربط در آن بانک مورد تاکید قرار گیرد و در اجرای قانون اهتمام لازم ورزیده شود./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر	**صدیقه رهبرشمس‌کار**
۳۸۱۶	**۳-۳۸۳۱**

شماره: مب/ ۱۹۴۴ انجام اصلاحاتی در دستورالعمل های اجرایی فروش اقساطی مسکن و اجاره به شرط تملیک

تاریخ : ۶/۱۰/۱۳۸۴

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های تجاری و شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید

با سلام؛

پیرو بخشنامه شماره نب/۲۲٦۸ مورخ ۳/٥/۱۳۷٤ اداره نظارت بر بانک‌ها متضمن "انجام اصلاحاتی در دستورالعمل‌های اجرایی فروش اقساطی مسکن و اجاره به شرط تملیک"، بدین‌وسیله به استحضار می‌رساند:

مفاد پاراگراف آخر از بخشنامه یادشده به شرح ذیل «اضافه می‌نماید که اعطای تسهیلات به عموم متقاضیان خرید مسکن تا اطلاع ثانوی فقط از طریق صندوق پس‌انداز مسکن بانک مسکن امکان‌پذیر است.» کان‌لم‌یکن تلقی می‌گردد.

توجه می‌فرمایند که با حذف پارگراف صدرالذکر از بخشنامه مورد بحث، آن بانک قادر است بابت خرید واحدهای مسکونی ساخته شده به متقاضیان، از طریق فروش اقساطی یا اجاره به شرط تملیک تسهیلات اعطا نماید.

خواهشمند است مقرر فرمایند مراتب به طریق مقتضی به کلیه شعب و واحدهای تابعه آن بانک جهت اجراء ابلاغ گردد. این مقررات از پانزدهم دی ماه سالجاری (۱۳۸٤) قابل اجرا می‌باشد./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳-۳۸۳۱**

شماره: مب/ ۱۹۶۰ انتخاب بهینه‌ترین الگوی تسهیم مازاد سود قطعی و تاثیر اعلام شیوه‌های توزیع آن در آغاز هر سال مالی بر سیاست‌های مالی بانک و منافع سپرده‌گذاران

تاریخ : ۱۰/۱۰/۱۳۸۴

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی (به استثناء پست بانک) و غیردولتی ارسال گردید

با سلام؛

از آن جا که موضوع طراحی و تبیین الگوهای تسهیم مابه‌التفاوت سود قطعی تا سود علی‌الحساب انواع حساب‌های سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار بانک‌ها در حوزه مباحث پرچالش و بحث برانگیزی گنجانده می‌شود که تاکنون رویه واحد و متحدالشکلی درخصوص آن اعمال نگردیده و براساس مضمون بخشنامه شماره مب/۱۷۹۹ مورخ ۱۸/۱۰/۱۳۸۲ این مدیریت کل نیز گزینش الگوی توزیع مازاد سود قطعی (Earnings Surplus)**، در اختیار بانک‌ها قرار داده شده است؛ بنابراین بدیهی است که انتخاب هر رویه‌ای می‌بایست براساس اولویت‌ها، ترجیحات و برنامه‌ریزی‌های آتی هیات مدیره بانک صورت پذیرد.**

این بانک به منظور اجرای هرچه بهتر و کامل‌تر "قانون عملیات بانکی بدون‌ربا" و آئین‌نامه‌های اجرایی آن و با هدف اجتناب از توارد ضرر و زیان به منافع خیل عظیم سپرده‌گذاران و جلوگیری از رقابت‌های ناسالم در سامانه بانکی کشور، پژوهش‌هایی را در باب نحوه توزیع مازاد سود قطعی بین سپرده‌گذاران آغاز نمود که ماحصل این تحقیقات به طراحی چهار الگو به شرح پیوست منتهی می‌گردد. پیش فرض اصلی هریک از مدل‌ها این مهم است که بانک‌ها شیوه توزیع مازاد سود قطعی را در ابتدای هر سال مالی به مشتریان (سپرده‌گذاران) اعلام نمایند.

علیهذا از آن جا که تلاقی اندیشه‌ها و نظرات مختلف، نتایج حاصل از این گونه مطالعات را سودمندتر خواهد نمود، خواهشمند است دستور فرمایید پیشنهادها و ایده‌های کارشناسی آن بانک درخصوص انتخاب بهینه‌ترین الگوی تسهیم مازاد سود قطعی (شامل الگوهای ابتکاری آن بانک) و تاثیر اعلام شیوه‌های توزیع آن در آغاز هر سال مالی بر سیاست‌های مالی بانک و منافع سپرده‌گذاران را حداکثر تا پایان بهمن ماه سال جاری به این مدیریت کل منعکس نمایند./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر ۳۸۱۶

فروزنده شجاعی ۴-۳۸۳۱

"تبیین ضابطه تسهیم مابه‌التفاوت سود قطعی تا سود علی‌الحساب (سود مازاد) بین انواع حساب‌های سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار"

مقوله توزیعمازاد سود (Surplus Earnings) یا درآمد مشاع سهم آورده نقدی سپرده‌گذاران، از موضوعات بحث برانگیز و چالش‌آوری است که تاکنون یک رویه واحد و متحدالشکلی در آن خصوص تعریف نگردیده و خط مشی نحوه تخصیص آن (سود مازاد قطعی بر سود علی‌الحساب)، با توجه به اولویت‌ها و ترجیحات آتی، در اختیار هیات مدیره بانک‌ها قرار داده شده است.

بنابراین این مدیریت کل درصدد آن است تا با لحاظ نمودن عبارات مفهومی فوق‌الذکر در مبانی و ضوابط تصمیم‌گیری هیات مدیره بانک‌ها، ضمن هموارسازی پارادیم‌های تخصیص سود مازاد، ارزش فعلی ثروت آتی سپرده‌گذاران نزد بانک‌ها را بیشینه سازد. این مهم تنها در پرتو به کارگیری یک الگوی همسان توسط بانک‌ها عملی خواهد شد.

ضوابط حاکم بر راهکارهای تجهیز منابع سامانه بانکی و نحوه تقسیم درآمد مشاع بین بانک و سپرده‌گذاران:

به استناد ماده (۷) از دستورالعمل اجرایی قبول سپرده، بانک‌ها می‌توانند منابع لازم جهت اعطای تسهیلات و سایر عملیات بانکی را با جذب سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار در قالب سپرده‌های سرمایه‌کوتاه مدت عادی، ویژه ٦ ماهه و سپرده‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت یکساله، دوساله، .... و پنج‌ساله، تامین نمایند و در دوره توقف سپرده‌های سرمایه‌گذاری مشتریان، سودی تحت عنوان "سود علی‌الحساب" به آنان پرداخت نمایند (موضوع ماده ۸ دستورالعمل).

منابع تجهیز شده سامانه بانکی با استفاده از وجوه سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار مشتریان، توسط بانک‌ها و به شکل وکالتی، در اموری چون مشارکت، مضاربه، اجاره به شرط تملیک، فروش اقساطی، مزارعه، مساقات، سرمایه‌گذاری مستقیم، معاملات جعاله و سلف به کار گرفته می‌شود (موضوع ماده ۱۲).

در حال حاضر بانک‌ها علاوه بر مجاری تخصیص منابع ذکر شده در بالا، منابع سپرده‌گذاران را در طرح‌هایی همچون خرید اوراق مشارکت و سرمایه‌گذاری در سهام شرکت‌ها (سرمایه‌گذاری‌های کوتاه مدت سریع‌المعامله و سرمایه‌گذاری بلندمدت) نیز

درگیر می‌نمایند. بنابراین عایدی مشاع بانک‌ها علاوه بر سود حاصل از تسهیلات اعطایی، درآمد حاصل از سرمایه‌گذاری در سهام شرکت‌ها و اوراق مشارکت را نیز در بر می‌گیرد. چنانچه منابع اختصاص یافته به امور مربوط به ماده (۱۲) دستورالعمل، خرید اوراق مشارکت و سرمایه‌گذاری در سهام حداکثر یا معادل مجموع منابع تجهیز شده از محل سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار باشد تمامی درآمدهای مشاع تنها بین سپرده‌گذاران تقسیم می‌گردد. چنانچه مجموع منابع تخصیص یافته بیش از منابع گردآوری شده از محل سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار باشد، درآمد مشاع تحصیل شده به شرح ذیل بین بانک و سپرده‌گذار تسهیم می‌گردد:

[وجه التزام دريافتي بابت تسهيلات اعطايي] + [سود سرمايه‌گذاري در اوراق مشاركت] + [سود سرمايه‌گذاري در اوراق سهام] + [درآمد حاصل از تسهيلات اعطايي] = درآمد مشاع

[خالص منابع سپرده‌گذاران] - [ميانگين 52 هفته‌اي اوراق مشاركت] + [ميانگين 52 هفته‌اي تسهيلات اعطايي] = منابع بانک

[ميانگين 52 هفته‌اي سپرده قانوني سپرده‌هاي سرمايه‌گذاري] - [ميانگين 52 هفته‌اي سپرده‌هاي سرمايه‌گذاري مدت‌دار] = خالص منابع سپرده‌گذاران

[جايزه سپرده قانوني سپرده‌هاي سرمايه‌گذاري مدت‌دار] + [خالص منابع سپرده‌گذاران * (درآمد مشاع / منابع‌بانک + خالص منابع سپرده‌گذاران)] = منافع‌سپرده‌گذاران

[منافع سپرده‌گذاران] - [مجموع درآمد مشاع] = منافع بانک

بعد از محاسبه میزان منافع سپرده‌گذاران، حق‌الوکاله‌ای معادل با حداکثر ۵/۳ درصد مبلغ سپرده از منافع مزبور کسر گردیده و مابقی بین دارندگان حساب‌های سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار براساس مدت به کارگیری و مبلغ آن تقسیم شود.مع‌الوصف مازاد سود (Earnings Surplus)**زمانی عینیت می‌یابد که سود علی‌الحساب پرداختی به سپرده‌گذاران کمتر از سود قطعی باشد.**

سناریوی اول: توزیع سود مازاد برحسب متوسط حجم سپرده‌سرمایه‌گذاری در نسبت نرخ سود علی‌الحساب سپرده مورد نظر به نرخ سود علی‌الحساب سپرده مبنا (نرخ سود علی‌الحساب سپرده

سرمایه‌گذاری کوتاه مدت به عنوان نرخ سود علی‌الحساب سپرده مبنا تعریف می‌شود). مدل جبري سناريوي نخست به شرح زير است:

جدول تعریف پارامترهای مدلها

انواع‌حسابهاي سپرده‌هاي سرمايه‌گذاري مدت‌دار	**کوتاه مدت**	**کوتاه‌مدت‌ویژه**	**یک‌ساله**	**دوساله**	**سه‌ساله**	**چهارساله**	**پنج‌ساله**
(مجموعه A)	I_s	I_{ss}	I_1	I_2	I_3	I_4	I_5
اوزان سپرده‌هاي سرمايه‌گذاري	$\frac{\hat{r}_s}{\hat{r}_s}$	$\frac{\hat{r}_{ss}}{\hat{r}_s}$	$\frac{\hat{r}_1}{\hat{r}_s}$	$\frac{\hat{r}_2}{\hat{r}_s}$	$\frac{\hat{r}_3}{\hat{r}_s}$	$\frac{\hat{r}_4}{\hat{r}_s}$	$\frac{\hat{r}_5}{\hat{r}_s}$
	w_s	w_{ss}	w_1	w_2	w_3	w_4	w_5
متوسط مانده سپرده‌ها	$\bar{I}_s$	$\bar{I}_{ss}$	$\bar{I}_1$	$\bar{I}_2$	$\bar{I}_3$	$\bar{I}_4$	$\bar{I}_5$
متوسط مانده حساب انواع سپرده‌هاي سرمايه‌گذاري بااحتساب اوزان	$w_s.\bar{I}_s$	$w_{ss}.\bar{I}_{ss}$	$w_1.\bar{I}_1$	$w_2.\bar{I}_2$	$w_3.\bar{I}_3$	$w_4.\bar{I}_4$	$w_5.\bar{I}_5$

با عنايت به فرموله‌بندي عبارت جبري فوق، ضابطه مجموع احاد پولي سپرده‌هاي سرمايه‌گذاري برحسب معادله ذيل تعريف مي‌شود:

$$\sum_{j\in A}\left(W_S.\bar{I}_S + W_{SS}.\bar{I}_{SS} + W_1.\bar{I}_1 + W_2.\bar{I}_2 + W_3.\bar{I}_3 + W_4.\bar{I}_4 + W_5.\bar{I}_5\right)$$

$$\Rightarrow \sum_{j\in A} W_j.\bar{I}_S = S$$

نظر به اين كه سود مازاد، از مابه‌التفاوت سودهاي تحقق‌يافته قطعي (E) به سودهاي علي‌الحساب پرداختني $\left(\hat{E}\right)$ حاصل مي‌شود لذا مازادسود پرداختي به طبقات متفاوت سپرده‌گذاران به شرح زير خواهد بود:

متوسط مازاد سود پرداختي به هر واحد پولي سپرده‌ها

$$E - \hat{E} = \Delta E \Rightarrow \%\beta = \frac{\Delta E}{\sum W_j.\bar{I}_j} = \frac{\Delta E}{S}$$

سود مازاد پرداختني به متوسط احاد پولي سپرده‌هاي سرمايه‌گذاري كوتاه مدت:

$$\Delta E_S = \%\beta.W_S.\bar{I}_S$$

مازاد سود پرداختني به متوسط احاد پولي سپرده‌هاي سرمايه‌گذاري كوتاه مدت ويژه:

$$\Delta E_{SS} = \%\beta.W_{SS}.\bar{I}_{SS}$$

مازاد سود پرداختي به متوسط احاد پولي سپرده‌هاي سرمايه‌گذاري يكساله:

$$\Delta E_1 = \%\beta.W_1.\bar{I}_1$$

مازاد سود پرداختي به متوسط احاد پولي سپرده‌هاي سرمايه‌گذاري دوساله:

$$\Delta E_2 = \%\beta.W_2.\bar{I}_2$$

مازاد سود پرداختي به متوسط احاد پولي سپرده‌هاي سرمايه‌گذاري سه‌ساله:

$$\Delta E_3 = \%\beta.W_3.\bar{I}_3$$

مازاد سود پرداختي به متوسط احاد پولي سپرده‌هاي سرمايه‌گذاري چهارساله:

$$\Delta E_4 = \%\beta.W_4.\bar{I}_4$$

مازاد سود پرداختي به متوسط احاد پولي سپرده‌هاي سرمايه‌گذاري پنج‌ساله:

$$\Delta E_5 = \%\beta.W_5.\bar{I}_5$$

مضافاً اين كه مجموع‌مازاد سود پرداختي به طبقات مختلف سپرده‌گذاران (مشتريان) معادل كل مازاد سود مي‌باشد. $\left[\sum_{j\in A}\Delta E_j = \Delta E\right]$ فرض بر اين است اوزان پرداخت مازاد سود (در صورت وجود) در ابتداي سال مالي به مشريان اعلام مي‌گردد.

سناريوی دوم: توزيع سود مازاد (مابه‌التفاوت سود قطعی به سود علی‌الحساب) بين سپرده‌گذاران به صورت يكسان. در اين مدل اوزان كليه طبقات سپرده معادل در نظر گرفته شده و فرض می‌شود كه هيات مديره بانک در توزيع مازاد سود اولويت يا ترجيح خاصی را لحاظ نمی‌نمايد. به عبارت ديگر داريم:

$$W_S = W_{SS} = W_1 = W_2 = W_3 = W_4 = W_5$$

به استناد فرض فوق ضوابط جبري الگو و نحوه تسهيم مازاد سود به شرح زير است:

$$\sum_{jEA}\left(W_S.\bar{I}_S + W_{SS}.\bar{I}_{SS} + W_1.\bar{I}_1 + W_2.\bar{I}_2 + W_3.\bar{I}_3 + W_4.\bar{I}_4 + W_5.\bar{I}_5\right) = \sum_{jEA}\bar{I}_j = S$$

$$\Rightarrow \%\beta = \frac{\Delta E}{\sum_{j\in A}\bar{I}_j} = \frac{\Delta E}{S}$$

مازاد سود پرداختي به متوسط احاد پولي سپرده‌هاي سرمايه‌گذاري كوتاه مدت:

$$\Delta E_S = \%\beta.\bar{I}_S$$

مازاد سود پرداختي به متوسط احاد پولي سپرده‌هاي سرمايه‌گذاري كوتاه مدت ويژه:

$$\Delta E_{SS} = \%\beta.\bar{I}_{SS}$$

مازاد سود پرداختي به متوسط احاد پولي سپرده‌هاي سرمايه‌گذاري يكساله:

$$\Delta E_1 = \%\beta.\bar{I}_1$$

مازاد سود پرداختي به متوسط احاد پولي سپرده‌هاي سرمايه‌گذاري دوساله:

$$\Delta E_2 = \%\beta.\bar{I}_2$$

مازاد سود پرداختي به متوسط احاد پولي سپرده‌هاي سرمايه‌گذاري سه ساله:

$$\Delta E_3 = \%\beta.\bar{I}_3$$

مازاد سود پرداختي به متوسط احاد پولي سپرده‌هاي سرمايه‌گذاري چهارساله:

$$\Delta E_4 = \%\beta.\bar{I}_4$$

مازاد سود پرداختي به متوسط احاد پولي سپرده‌هاي سرمايه‌گذاري پنجساله:

$$\Delta E_5 = \%\beta.\bar{I}_5$$

مجموعمازاد سود پرداختي به گروههاي مختلف سپرده‌گذاران (مشتريان) با كل مازادسود برابر است:

$$\sum_{j\in A} \Delta E_j = \Delta E$$

در اين سناريو نيز فرض بر اين است كه معادل بودن اوزان پرداخت مازادسود (در صورت وجود) در آغاز سال مالي به مشتريان اعلام مي‌شود.

سناريوی سوم:توزيع مازاد سود برحسب ترجيحات و اولويتهای اعلام شده از طرف هيات مديره بانک (اعلام ضريب اهميت در پرداخت مازاد سود يا W_j^P) با لحاظ نمودن متوسط مانده حساب گروههای متفاوت سپرده در آغاز سال. ضابطه جبري الگوي سناريوي سوم با عنايت به تعاريف مندرج در جدول فوق به شرح زير است:

$$\sum_{j\in A}\left(W_S^P.\bar{I}_S + W_{SS}^P.\bar{I}_{SS} + W_1^P.\bar{I}_1 + W_2^P.\bar{I}_2 + W_3^P.\bar{I}_3 + W_4^P.\bar{I}_4 + W_5^P.\bar{I}_5\right) \Rightarrow \sum_{jEA} W_j^P \bar{I}_j = S$$

$$\Rightarrow \%\beta = \frac{\Delta E}{\sum_{jEA} W_j^P.\bar{I}_j} = \frac{\Delta E}{S}$$

مازاد سود پرداختي به متوسط احاد پولي سپرده‌هاي سرمايه‌گذاري كوتاه مدت:

$$\Delta E_S = \%\beta.W_S^P.\bar{I}_S$$

مازاد سود پرداختي به متوسط احاد پولي سپرده‌هاي سرمايه‌گذاري كوتاه مدت ويژه:

$$\Delta E_{SS} = \%\beta.W_{SS}^P.\bar{I}_{SS}$$

مازاد سود پرداختي به متوسط احاد پولي سپرده‌هاي سرمايه‌گذاري يكساله:

$$\Delta E_1 = \%\beta.W_1^P.\bar{I}_1$$

مازاد سود پرداختي به متوسط احاد پولي سپرده‌هاي سرمايه‌گذاري دوساله:

$$\Delta E_2 = \%\beta.W_2^P.\bar{I}_2$$

مازاد سود پرداختي به متوسط احاد پولي سپرده‌هاي سرمايه‌گذاري سه ساله:

$$\Delta E_3 = \%\beta.W_3^P.\bar{I}_3$$

مازاد سود پرداختي به متوسط احاد پولي سپرده‌هاي سرمايه‌گذاري چهارساله:

$$\Delta E_4 = \%\beta.W_4^P.\bar{I}_4$$

مازاد سود پرداختي به متوسط احاد پولي سپرده سرمايه‌گذاري پنجساله:

$$\Delta E_5 = \%\beta.W_5^P.\bar{I}_5$$

مازاد عايدات پرداختي به گروههاي مختلف سپرده‌گذاران (مشتريان) با مجموع مازاد سود برابر است:

$$\sum_{jEA} \Delta E_j = \Delta E$$

در اين سناريو فرض بر اين است كه اوزان پرداخت مازاد سود (اولويتها و ترجيحات) در آغاز سال توسط هيات مديره بانک تبيين و به مشتريان اعلام مي‌شود.

سناريوی تكميلی (چهارم): در اين آلترناتيو فرض بر اين است كه هيات مديره بانک اوزان تسهيم مازاد سود را در ابتدای سال بدون توجه به حجم سپرده‌های سرمايه‌گذاری تبيين می‌نمايد. مدل جبري سناريوي مزبور طبق جدول به شرح زير است:

گروه‌هاي‌سپرده‌هاي سرمايه‌گذاري	ضريب‌اهميت	اوزان (برحسب‌درصد)	مجموع مازاد سود	سهم‌گروههاي‌سپرده‌گذار از مازادسود
كوتاه مدت	C_S	W_S	ΔE	$\Delta E_S = \Delta E.W_S$
كوتاه‌مدت ويژه	C_{SS}	W_{SS}	ΔE	$\Delta E_{SS} = \Delta E.W_{SS}$
يكساله	C_1	W_1	ΔE	$\Delta E_1 = \Delta E.W_1$
دوساله	C_2	W_2	ΔE	$\Delta E_2 = \Delta E.W_2$
سه‌ساله	C_3	W_3	ΔE	$\Delta E_3 = \Delta E.W_3$
چهارساله	C_4	W_4	ΔE	$\Delta E_4 = \Delta E.W_4$
پنج‌ساله	C_5	W_5	ΔE	$\Delta E_5 = \Delta E.W_5$

از ايرادات فاحش وارده بر اين الگو، حذف متغير متوسط مانده سپرده‌هاي سرمايه‌گذاري، در تسهيم مازادسود مي‌باشد.

شماره: مب/ ۱۹۷۴ اعلام صریح نام چاپخانه موردنظر در تقاضاهای ارسالی برای چاپ انواع چک پول

تاریخ : ۱۲/۱۰/۱۳۸۴

«بسمه تعالي»

برای مدیران عامل کلیه بانک‌های دولتی ارسال شود

با سلام؛

بدینوسیله به اطلاع می‌رساند برای چاپ انواع چک‌پول (به غیر از ایران‌چک) آن بانک می‌تواند علاوه بر سازمان تولید اسکناس و مسکوک از امکانات شرکت چاپ و نشر بانک ملی ایران نیز استفاده نماید. لذا خواهشمنداست دستور فرمائید در تقاضاهای ارسالی به این اداره به نام چاپخانه مورد نظر نیز اشاره گردد. بدیهی است مسئولیت کلیه ضوابط و مقررات ذیربط در این زمینه همچنان به عهده آن بانک می‌باشد./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حسن معتمدی **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/۲۰۷۲ افزایش سقف فردی تسهیلات اعطایی در مرحله فروش اقساطی

تاریخ:۲۶/۱۰/۱۳۸۴

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای تجاری‌دولتی، بانک‌مسکن و شرکت‌دولتی‌پست‌بانک، ارسال گردید.

احتراما"،

بدینوسیله مفاد تصمیمات متخذه در یکهزار و پنجاه و سومین جلسه شورای پول و اعتبار مورخ ۱۳۸٤/۱۰/۱۰ را به شرح زیر به استحضار می‌رساند:

شورای پول و اعتبار با افزایش سقف فردی تسهیلات اعطایی در مرحله فروش اقساطی از ۸۰ (هشتاد) میلیون ریال به حداکثر ۱۰۰ (یکصد) میلیون ریال برای هر واحد مسکونی موافقت نمود و مقرر داشت سقف فردی فوق، سقف مربوط به دوران فروش اقساطی برای هر واحد مسکونی است و تسهیلات دوران مشارکت مدنی محدود به سقف فوق‌الذکر نمی‌باشد و بانک‌ها
در مورد مبلغ تسهیلات اعطایی در دوره مشارکت (احداث ساختمان) باتوجه به سایر مقررات و ضوابط ابلاغی اتخاذ تصمیم خواهند نمود.

خواهشمنداست دستور فرمائید مراتب فوق جهت اجرا به کلیه واحدهای ذیربط ابلاغ گردد./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر صدیقه رهبر شمس‌کار

۳۸۱۶ ۳-۳۸۳۱

شماره: مب/۲۱۳۲ بهبود حاکمیت سهامی در واحدهای بانکی

تاریخ:۵/۱۱/۱۳۸۴

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه ومدیرعامل سازمان حسابرسی ارسال گردید.

احتراما"،

همانگونه که استحضار دارند از جمله موضوعاتی که طی سالیان اخیر در کانون توجه صاحب‌نظران سازمانی، مدیران، مالکان، بازرسان و افراد ذینفع در موسسات قرار گرفته؛ مقوله «حاکمیت سهامی» یا "Corporate Governance" می‌باشد.

اگرچه این موضوع، پدیده تازه‌ای نیست لیکن صاحبنظران علل ناکامی و ورشکستگی برخی سازمان‌ها و شرکت‌های بزرگ را در طی سالیان اخیر، ناشی از عدم استقرار نظام توانمندی از حاکمیت سهامی در موسسات مذکور دانسته‌اند.

سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD)، حاکمیت سهامی را بدین گونه تعریف نموده‌است:

مجموعه روابطی که میان مدیریت، هیات مدیره، سهامداران و دیگر اشخاص ذینفع یک شرکت وجود دارد. همچنین حاکمیت سهامی، تعیین‌کننده ساختاری است که توسط آن اهداف شرکت تدوین و ابزار دستیابی به این اهداف و نظارت بر عملکرد مشخص می‌شود. در تعریفی دیگر، از حاکمیت سهامی به عنوان «ساختار و وظیفه یک شرکت در رابطه با ذینفعان، به طور عام و سهامداران آن، به طور خاص» یادشده‌است.

نظر به اهمیت این موضوع، مقاله پیوست که ترجمه یکی دیگر از اسناد منتشره از سوی کمیته نظارت بانکی بال تحت عنوان «بهبود حاکمیت سهامی در واحدهای بانکی» (سپتامبر ۱۹۹۹) می‌باشد، ارسال می‌گردد. این سند مشتمل بر پیشنهاداتی است که عمل به آنها می‌تواند کیفیت حاکمیت سهامی را در کلیه واحدهای سازمانی به خصوص موسسات بانکی بهبود بخشد. (لازم به ذکر است ترجمه برخی از اسناد کمیته نظارت بر بانکداری بال در سایت بانک مرکزی ج.ا.ا به آدرس WWW.CBI.IR بخش نظارت بر امور بانک‌ها قرار گرفته‌است.).

با امید به آنکه انتشار و توزیع آثاری از این قبیل، به بسط وتعمیق دانش بانکداری در نظام بانکی کشور بیانجامد، خواهشمنداست دستور فرمایند این نوشتار جهت مطالعه و بهره‌برداری‌های لازم در اختیار واحدهای ذیربط قرار گیرد./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر صدیقه رهبر شمس‌کار

۳۸۱۶ ۳-۳۸۳۱

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

«اداره مطالعات و مقررات بانکی»

بهبود حاکمیت سهامی در واحدهای بانکی

از انتشارات کمیته نظارت بر بانکداری

بانک تسویه بین‌المللی

(سپتامبر ۱۹۹۹)

ترجمه: عبدالمهدی ارجمندنژاد

گروه مطالعاتی بانکی و اعتباری

مردادماه ۱۳۸۴

«بسمه تعالي»

پیشگفتار

به نام خداوند جان و خرد　　کزین برتر اندیشه برنگذرد

خـداوند نام و خداوند جای　　خـداونـد روزی ده‌رهنمـــای

از جمله موضوعاتی که در طی سالیان اخیر در کانون توجه صاحب‌نظران سازمانی، مدیران، مالکان، بازرسان و افراد ذینفع در موسسات قرار گرفته؛ مقوله "حاکمیت سهامی" [1] است.

این موضوع، پدیده تازه‌ای نیست که مولود سالهای اخیر باشد بلکه حیاتی به بلندای قدمت زندگی اجتماعی بشر و تشکیل نهادهای رسمی و غیررسمی، از خانواده و قبیله و طایفه گرفته تا حکومتهای محلی و منطقه‌ای و حتی دیوانهای بزرگ کشوری و لشکری همچون امپراطوریهای بزرگ ایران و چین و روم باستان دارد.

به عبارت دیگر در حاکمیت سهامی، با نگاهی جدید به مقوله قدیمی "سازمان و مدیریت" نگریسته می‌شود. مقوله‌ای که همواره قرین تمدنهای مختلف بشری و فعالیتهای متداول و متنوع آنها از جمله تجارت و بازرگانی بوده است.

شاید آنچه که موجب شد در دهه اخیر، موضوع حاکمیت سهامی در کانون توجه همگان قرار گیرد، ورشکستگی و تجارب تلخ و گزنده‌ای بود که دامن برخی از سازمانها و شرکتهای بسیار بزرگی را گرفت که آوازه‌ای جهانی داشتند. سازمانهایی همچون "worldcom"، "Xerox"،

۱- برای واژه لاتین "Corporate Governance" معادلهای متعددی در زبـان فارسـی اختیار شده است که "حاکمیت سهامی"، "حاکمیت شرکتی" و "نظـام راهبـری" از جملـه آنهـا می‌باشند. اگرچه رسایی هریک از این عبارات، محل بحث و تامل است لیکن در این مقاله از واژه "حاکمیت سهامی" برای این منظور استفاده شده است.

"Citibank"، "Enron"،
"Gateway"،"KPMG"، "Bristol Myers"، "Merck" و "Tyco" در ایالات متحده آمریکا؛ "Akai" و "Bank of China" در جمهوری خلق چین؛ "Daewoo" و " SK Group" در کره جنوبی و "Swiss air" در سوئیس و ...

در واقع طرح موضوع حاکمیت سهامی در دهه اخیر، محصول مطالعاتی است که کلیه دست‌اندرکاران و صاحب‌نظران مباحث سازمانی، در بررسی علل ناکامی شرکتهای بزرگ در خلال سالهای مزبور داشته‌اند.

سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD)[1] حاکمیت سهامی را بدین‌گونه تعریف نموده است: "مجموعه روابطی که میان مدیریت، هیات مدیره، سهامداران و دیگر اشخاص ذینفع یک شرکت وجود دارد. همچنین حاکمیت سهامی، تعیین کننده ساختاری است که توسط آن اهداف شرکت تدوین و ابزار دستیابی به این اهداف و نظارت بر عملکرد مشخص می‌شود. حاکمیت سهامی خوب می‌بایست مشوق‌های مناسبی را برای هیات مدیره و مدیریت فراهم آورد تا آنها به پیگیری اهدافی بپردازند که در راستای منافع شرکت و سهامداران آن بوده؛ نظارت موثری را ممکن سازد. از این رهگذر شرکتها تشویق می‌شوند از منابع، به شیوه‌ای کاراتر استفاده نمایند". در تعریفی دیگر، از حاکمیت سهامی به عنوان "ساختار و وظیفه یک شرکت در رابطه با ذینفعان، به طور عام و سهامداران آن، به طورخاص" یاد شده است (BANKS, 2004, 3).

در واحدهای بانکی، حاکمیت سهامی را شیوه اداره امور تجاری آنها دانسته‌اند. این امر شامل تدوین اهداف و ترسیم وضعیت ریسک یک بانک؛ اولویت‌بندی فعالیتها و رفتارهای شرکت به این امید که مدیریت به گونه‌ای مطمئن و موثر عمل کند و نیز اداره عملیات روزانه در چارچوب وضعیت ریسک واحد و به طور همزمان، حفاظت از منافع سپرده‌گذاران و سایر افراد ذینفع است. به عبارت دیگر مجموعه روابطی که بین مدیریت، هیات مدیره، سهامداران و ذینفعان دیگر یک بانک وجود دارد(Greuning, et al, 2003, 31-32). حاکمیت سهامی توانمند در پی آن است که با چیدمان صحیح روابط و مناسبات در ساختار قدرت و تبیین دقیق اختیارات و مسئولیتها در سازمان؛ منابع را به گونه‌ای کارا به کار گیرد، اهداف را به شیوه‌ای اثربخش محقق سازد و از همه مهم‌تر؛ منافع افراد ذینفع را به بهترین شکل ممکن تامین نماید.

در حاکمیت سهامی، آمیزه‌ای از مباحث مدیریتی گوناگون به بحث گذاشته می‌شود. از جمله:

1- Organization for Economic Cooperation and Development = OECD

از دیدگاه نظری، حاکمیت سهامی با رویکردی عقلانی ـ اقتضایی[1] به مقوله سازمان می‌نگرد.

بهبود حاکمیت سهامی مستلزم ایجاد بهبود در کلیه وظایف مدیریت یعنی برنامه‌ریزی، سازماندهی، رهبری و کنترل (به خصوص مورد اخیر) است.

حاکمیت سهامی علاوه بر کارآیی، بر اثربخشی هم تاکید داشته و با رویکردهای "نیل به هدف[2]"، "عوامل استراتژیک[3] و تا حدودی "رویکرد سیستمی[4] (رابینز، ۱۳۷۸، ٦٦-٥٤)، درصدد سنجش اثربخشی سازمان است.

در طراحی سازمان، حاکمیت سهامی بر عوامل اثرگذار بر ساختار سازمانی یعنی استراتژی، اندازه سازمان، فنآوری، روابط قدرت ـ کنترل، و محیط بخصوص مورد اخیر تاکید دارد.

حاکمیت سهامی از دانشهای نوین و اثرگذار بر سازمان همچون مهندسی مجدد[5]، بهبود سازمانی[6]، مدیریت کیفیت جامع یا فراگیر[7]، مدیریت منابع انسانی و فنآوریهای اطلاعاتی و ارتباطی ... بهره می‌گیرد.

مجموعه مباحث فوق نشان می‌دهد که حاکمیت سهامی، فرآیندی جامع است که ریشه در تمامی ابعاد و جوانب سازمان دارد و بهبود آن مستلزم برخورداری از بینشی عمیق راجع به مباحث نظری و عملی سازمان و مدیریت است.

در حاکمیت سهامی علاوه بر طرح مباحث نظری در زمینه سازمان، تاکید فراوانی بر تدوین و حفظ ارزشهای عالی اخلاقی و حرفه‌ای در محیط کار می‌شود. تجویز این راه‌کارهای ارزشی با این هدف صورت می‌گیرد که فرآیند کنترل و صیانت از منافع کلیه افراد ذینفع، در گفتار و کردار تمامی کارکنان ـ از اعضای هیات مدیره و مدیریت ارشد تا کارکنان جزء یک سازمان ـ نهادینه شود. بدیهی است اتخاذ روشهای عملی در این زمینه، در چارچوب نظام ارزشی جوامع صورت می‌پذیرد.

1-Rational – Contingency Perspective.

2-Goal – Attainment Approach.

3- Strategic Constituencies Approach.

4- System Approach.

5-Reengineering.

6-Organizational Development = OD

7- Total Quality Management = TQM

مقاله‌ای که در پیش‌رو دارید ترجمه یکی از اسناد مهم منتشره از سوی کمیته نظارت بانکی بال است که تحت عنوان "**بهبود حاکمیت سهامی در واحدهای بانکی**"[1] در سپتامبر سال ۱۹۹۹ میلادی انتشار یافته است. این سند مشورتی مشتمل بر پیشنهاداتی است که عمل به آنها می‌تواند کیفیت حاکمیت سهامی را در کلیه واحدهای سازمانی به خصوص موسسات بانکی بهبود بخشد.[2]

امید است مطالعه این اثر در خاطر کلیه صاحب‌نظران و اهل فن مقبول افتاده، با نکته سنجی و دقت‌نظر خاص خود، نواقص و نارساییهای آن را متذکر شوند. انشاءا... .

عبدالمهدی ارجمندنژاد

تیرماه ۱۳۸۴

8-Enhancing Corporate Governance for Banking Organizations, Basel Committee on Banking Supervision, September 1999.

۵- لازم به ذکر است که ترجمه بند ۵ این اثر، از ترجمه متن مشابه آن در "اصول ۲۵ گانه برای نظارت بانکی موثر" ـ به دلیل شرح کامل‌تر موضوع ـ آورده شده است.

بهبود حاکمیت سهامی در واحدهای بانکی

۱- مقدمه

اخیراً در کشورهای مختلف و در عرصه بین‌المللی، توجه زیادی به مبحث حاکمیت سهامی شده است. به طور خاص، سازمان توسعه و همکاری اقتصادی (OECD) اقدام به انتشار مجموعه‌ای از استانداردها و رهنمودهای حاکمیت سهامی نموده است تا به دولتهای مختلف کمک کند چارچوب حقوقی، سازمانی و نظارتی خود در رابطه با حاکمیت سهامی در کشورهایشان را ارزیابی و بهبود بخشیده؛ رهنمود و پیشنهاداتی را برای بورس اوراق بهادار، سرمایه‌گذاران، شرکتها و دیگر اشخاصی که در فرآیند توسعه حاکمیت سهامی مناسب اثرگذار هستند، فراهم آورند.[1]

کمیته نظارت بانکی بال[2] به عنوان بخشی از تلاشهای مستمری که در بررسی مباحث نظارتی به عمل می‌آورد، در کسب تجارب جمعی اعضای خود و ناظران دیگر، فعال بوده و از این تجارب در انتشار رهنمودهای نظارتی استفاده می‌نماید تا بدینوسیله شیوه‌های مطمئن و موثر را در بانکداری ترویج دهد. **هدف کمیته‌بالاز انتشار این نوشتار، تاکید مجدد بر اهمیت اصول تدوین شده از سوی سازمان همکاری و توسعه اقتصادی، توجه دادن به مباحث حاکمیت سهامی (که در مقالات قبلی کمیته به آنها پرداخته شده است) و نیز ارائه برخی از مباحث جدید پیرامون حاکمیت سهامی است که می‌بایست مورد توجه بانکها و ناظران آنها قرار گیرد.**

در صورت عدم استقرار حاکمیت سهامی به شکلی موثر، نظارت بانکی نمی‌تواند به خوبی عمل نماید. از این رو، ناظران بانکی علاقه وافری به حصول اطمینان از استقرار حاکمیت سهامی موثر در هر واحد بانکی دارند. تجارب نظارتی بر ضرورت برخورداری هر بانک از سطوح

۱- مقاله "**اصول سازمان همکاری و توسعه اقتصادی برای حاکمیت سهامی**" (۲۱ ژوئن سال ۱۹۹۹ میلادی) ملاحظه شود.

۲- کمیته نظارت بانکی بال (The Basel Committee on Banking Supervision)، متشکل از کارشناسان ارشد نظارت بانکی است که در سال ۱۹۷۵ توسط روسای کل بانکهای مرکزی کشورهای گروه ۱۰، پایه‌گذاری شد. این کمیته از کارشناسان ارشد مراجع نظارت بر بانکها و بانکهای مرکزی کشورهای بلژیک، کانادا، فرانسه، آلمان، ایتالیا، ژاپن، لوکزامبورگ، هلند، سوئد، سوئیس، انگلستان و ایالات متحده تشکیل شده است. به طور معمول، اجلاسهای این کمیته در بانک تسویه حسابهای بین‌المللی در شهر بال سوئیس ـ مقر دبیرخانه دائمی این کمیته ـ برگزار می‌شود.

مناسب مسئولیت‌پذیری، بازبینی و تطبیق تاکید می‌نمایند. ایجاد حاکمیت سهامی به شیوه‌ای روشن و موثر، کار ناظران را بی‌نهایت آسان‌تر می‌کند. حاکمیت سهامی موثر می‌تواند رابطه همکاری جمعی بین مدیریت بانک و ناظران را بهبود بخشد.

مقالاتی که اخیراً از سوی کمیته بال در رابطه با شیوه‌های موثر انتشار یافته است همگی بر نیاز بانکها به تدوین استراتژی برای عملیات خود و ایجاد مسئولیت برای اجرای این استراتژیها تاکید می‌نمایند. به علاوه شفافیت اطلاعاتی که مربوط به شرایط، تصمیمات و اقدامات موجود هستند بخشی جدایی ناپذیر از مقوله پاسخگویی را تشکیل می‌دهند تا براساس آن بتوان با ارائه اطلاعات کافی به فعالان بازار، زمینه قضاوت آنان در مورد مدیریت یک بانک را فراهم آورد.

این نوشتار به ساختار مدیریت متشکل از هیات مدیره و مدیریت ارشد اشاره دارد. کمیته از این امر آگاهی دارد که تفاوتهای مهمی بین چارچوب تقنینی و نظارتی کشورها درخصوص وظایف هیات مدیره و مدیریت ارشد وجود دارد. در برخی کشورها، وظیفه نظارت بر مجموعه اجرایی ـ اگرچه نه به طور کامل ـ بر عهده هیات مدیره است تا بدین‌وسیله مطمئن شوند که مجموعه مزبور، وظایف خود را انجام می‌دهد. به همین دلیل در برخی موارد، از آن به عنوان هیات نظارت یاد می‌کنند. این امر بدین معنا است که هیات مذکور، دارای وظایف اجرایی نمی‌باشد. برعکس، در کشورهای دیگر، این هیات از صلاحیت بیشتری برخوردار است بدین صورت که چارچوب کلی مدیریت بانک را تعیین می‌نماید. به دلیل وجود این تفاوتها، در این نوشتار، واژه‌های "**هیات مدیره**" و "**مدیریت ارشد**" نه برای شناخت واحدهای قانونی بلکه برای نامگذاری دو حوزه تصمیم‌گیری در درون بانک، به کار می‌رود. در این مقاله، وجود چنین رویکردهایی نسبت به هیات مدیره و مدیریت ارشد گاهی اوقات به "**ساختارهای**" حاکمیت سهامی نسبت داده شده است.

کمیته بال به این امید اقدام به انتشار این مقاله برای استفاده مراجع نظارتی دنیا نموده است که این نوشتار بتواند مقبولیت روشهای موثر حاکمیت سهامی را در بین واحدهای بانکی کشورها افزایش داده و از این رهگذر به ناظران بانکی در این کشورها یاری رساند. با عنایت به وجود رویکردهای متفاوت ساختاری نسبت به مقوله حاکمیت سهامی در میان کشورها، این نوشتار به تشویق شیوه‌هایی می‌پردازد که توان تقویت حاکمیت سهامی در ساختارهای متفاوت را دارا هستند.

۲– حاکمیت سهامی در بانک

بنا به تعریف مقاله سازمان همکاری و توسعه اقتصادی، حاکیمت سهامی شامل "مجموعه روابطی است که میان مدیریت، هیات مدیره، سهامداران و دیگر اشخاص ذینفع یک شرکت وجود دارد. همچنین حاکمیت سهامی، تعیین کننده ساختاری است که توسط آن اهداف شرکت تدوین و ابزار دستیابی به

این اهداف و نظارت بر عملکرد مشخص می‌شود. حاکمیت سهامی خوب می‌بایست مشوقهای مناسبی را برای هیات مدیره و مدیریت فراهم آورد تا آنها به پیگیری اهدافی بپردازند که در راستای منافع شرکت و سهامداران آن بوده؛ نظارت موثری را ممکن سازد. از این رهگذر شرکتها تشویق می‌شوند از منابع، به شیوه‌ای کاراتر استفاده نمایند".

بانکها بخش مهمی از اقتصاد هر کشوری هستند. آنها منابع مالی را برای موسسات تجاری فراهم آورده، خدمات مالی مورد نیاز را در اختیار بخش وسیعی از مردم قرار داده و دسترسی به سیستمهای پرداخت را ممکن می‌سازند. به علاوه، از برخی بانکها انتظار می‌رود در شرایط نامساعد بازار، تامین کننده اعتبار و نقدینگی باشند. این واقعیت که در تمامی دنیا، بانکداری صنعتی است که به شدت تحت نظارت بوده و بانکها به شبکه‌های امن دولتی دسترسی دارند، بر اهمیت نقش بانکها در اقتصاد کشورها تاکید دارد. بنابراین برخورداری بانکها از حاکمیت سهامی توانمند، اهمیتی حیاتی می‌یابد.

ازدیدگاه صنعت بانکداری، حاکمیت سهامی در برگیرنده شیوه‌ای است که در آن اداره امور تجاری و کاری یکایک موسسات به وسیله هیات مدیره و مدیریت ارشد آنها به اجرا در می‌آید. این امر از طریق تاثیرگذاری بر روشهایی است که بانکها، اقدامات ذیل را انجام می‌دهند:

اهداف شرکت (از جمله ایجاد بازده اقتصادی برای مالکان) را تعیین می‌کنند.

امور تجاری روزانه را اداره می‌کنند.

منافع گروههای ذینفع شناخته شده را مدنظر قرار می‌دهند[1]

با این امید که بانکها ــ در انطباق با قوانین و مقررات قابل اجرا ــ به شیوه‌ای مطمئن و موثر عمل خواهند کرد، فعالیتها و رفتارهای شرکتی را منظم می‌نمایند.

از منافع سپرده‌گذاران محافظت می‌کنند.

کمیته بال اخیراً اقدام به انتشار چندین مقاله با موضوعات ویژه‌ای نموده است که اهمیت حاکمیت سهامی را مورد تاکید قرار داده‌اند. این مقالات شامل "اصولی برای مدیریت ریسک نرخ بهره (سپتامبر ۱۹۹۷)"، "چارچوبی برای سیستمهای کنترل داخلی در واحدهای بانکی (سپتامبر ۱۹۹۸)"، "بهبود شفافیت در بانک (سپتامبر ۱۹۹۸)" و "اصولی

---

[1]- "**اشخاص ذینفع**" شامل کارکنان، مشتریان، عرضه‌کنندگان و جامعه می‌باشد. به دلیل نقش منحصر به فرد بانکها در اقتصاد ملی، اقتصاد محلی و نیز سیستم‌های مالی، ناظران بانکی و دولتها نیز جزء ذینفعان محسوب می‌شوند.

برای مدیریت ریسک اعتباری (که در ماه ژولای سال ۱۹۹۹ به عنوان یک سند مشورتی انتشار یافت)" می‌شود. **در این مقالات تاکید می‌شود استراتژیها و فنون ضروری برای ایجاد حاکمیت سهامی موثر، شامل موارد ذیل می‌شوند:**

ارزشهای شرکت، ضوابط اخلاقی و دیگر معیارهای رفتار مناسب و نیز سیستم مورد استفاده برای اطمینان از انطباق با آنها.

یک استراتژی شرکتی که به روشنی بیان شده باشد و با آن بتوان میزان موفقیت کلی موسسه و تلاش افراد را اندازه‌گیری نمود.

تخصیص آشکار مسئولیتها و اختیارات تصمیم‌گیری که شامل سلسله مراتبی از توافقات مورد نیاز، از کارکنان تا هیات مدیره می‌شود.

استقرار سازوکاری برای تعامل و همکاری بین هیات مدیره، مدیریت ارشد و حسابرسان.

نظامهای توانمند کنترل داخلی شامل بخشهای حسابرسی داخلی و خارجی، حوزه‌های مدیریت ریسکی که مستقل از محورهای کاری است و انجام بازبینی‌ها و تطبیق‌های دیگر.

نظارت ویژه بر مقدار منابع در معرض ریسک در مواقعی که احتمال دارد تضاد منافع شدید باشد. این امر شامل روابط کاری با وام‌گیرندگان آشنا، سهامداران عمده، مدیریت ارشد یا تصمیم‌گیرندگان اصلی (به عنوان مثال معامله‌گران) است.

در نظر گرفتن مشوقهای مالی و مدیریتی برای عملکرد مناسب مدیریت ارشد، مدیریت و کارکنان واحدهای کاری که می‌تواند در قالب جبران خدمات کارکنان، ترفیع و سایر مشوقها ارائه شود.

وجود جریانهای مناسبی از اطلاعات هم در درون واحد و هم برای عامه مردم.

این واقعیت که در کشورهای مختلف، نظامهای متفاوتی از حاکمیت سهامی وجود دارند بیانگر این موضوع است که هیچ راه حل واحدی برای پاسخگویی به مباحث ساختاری در سطح جهانی وجود ندارد و در این زمینه نیازی به انطباق قوانین کشورها با یکدیگر نیست. با پذیرش این موضوع، می‌توان صرف‌نظر از شکل مورد استفاده از سوی واحد بانکی، حاکمیت موثری را اعمال نمود. برای حصول اطمینان از انجام بازبینی و تطبیق‌های مناسب، چهار شیوه مهم نظارتی وجود دارد که ساختار سازمانی هر بانکی می‌بایست مشتمل بر آنها باشد:

اعمال نظارت به وسیله هیات مدیره یا هیات نظارت؛

1-Traders.

نظارت به وسیله افرادی که نقشی در اداره روزانه حوزه‌های مختلف کاری ندارند؛

نظارت مستقیم توسط خود واحدهای کاری؛

بخشهای مستقل حسابرسی و مدیریت ریسک.

به علاوه، این موضوع اهمیت دارد که کارکنان کلیدی دارای صلاحیت و شایستگی لازم برای مشاغل خود باشند. مالکیت دولتی یک بانک، توان ایجاد تغییر در استراتژیها و اهداف بانک و نیز ساختار درونی مدیریت را دارد. در نتیجه، اصول کلی حاکمیت سهامی موثر برای بانکهای دولتی نیز سودمند است.

۳– شیوه‌های موثر حاکمیت سهامی

همانگونه که در بالا اشاره شد، ناظران بانکی علاقه وافری به تعیین این موضوع دارند که بانکها دارای حاکمیت سهامی موثری باشند. مبحث بعدی به تجارب نظارتی مربوط به مشکلات حاکمیت سهامی در واحدهای بانکی می‌پردازد و برای دوری از این مشکلات، روشهای مختلفی را پیشنهاد می‌کند که می‌توانند موثر واقع شوند. این شیوه‌ها را باید عوامل اصلی از هر فرآیند حاکمیت سهامی دانست.

ایجاد اهداف استراتژیک و مجموعه‌ای از ارزشهای شرکتی که به سراسر واحد بانکی ابلاغ شده است.

به هنگام نبود اهداف استراتژیک یا ارزشهای راهنما در شرکت، انجام فعالیتهای یک سازمان امری مشکل است. بنابراین لازم است هیات مدیره به تدوین استراتژیهایی بپردازد که به فعالیتهای مستمر بانک جهت می‌دهد.

همچنین هیات مدیره می‌بایست در ایجاد فضای لازم در راس سازمان و تصویب ارزشهای شرکتی برای خود، مدیریت ارشد و دیگر کارکنان پیشقدم شود. لازم است ارزشها، بر ضرورت طرح به موقع و صریح مشکلات تاکید نمایند. به خصوص این موضوع اهمیت دارد که ارزشها، مانع از فساد و ارتشا در فعالیتهای شرکت ـ هم در مبادلات داخلی و هم در معاملات خارجی ـ شود.

لازم است هیات مدیره اطمینان یابد مدیریت ارشد، مجری سیاستهایی است که از فعالیتها یا روابطی که کیفیت حاکمیت سهامی را کاهش می‌دهند، جلوگیری یا آنها را به شدت محدود می‌سازند. مواردی همچون:

تضاد منافع

اعطای وام به کارکنان ارشد، کارمندان و نیز سایر اشکال داد و ستد با خودی‌ها (به عنوان مثال اعطای وامهای داخلی باید براساس شرایط بازار بوده، به تعداد خاصی از وامها محدود شود. لازم است گزارشهای مربوط به اعطای وامهای درون‌سازمانی[1] جهت بازرسی در اختیار هیات مدیره و حسابرسان داخلی و خارجی قرار گیرد).

اعمال رفتارهای تبعیض‌آمیز در مورد وابستگان و دیگر اشخاص مورد نظر (به عنوان مثال اعطای وام با شرایط بسیار مطلوب، پوشش زیانهای تجاری، کارمزدهای استثنایی).

لازم است فرآیندهایی ایجاد شود تا هیات مدیره بتواند به کمک آنها، میزان انطباق سازمان با خط مشی‌های مزبور را زیرنظر داشته، اطمینان یابد انحرافات به سطح مناسبی از مدیریت گزارش می‌شود.

ایجاد و اعمال خط مشی‌هایی روشن برای پذیرش مسئولیت و پاسخگویی در سراسر سازمان.

هیات مدیره‌های کارآمد، اختیارات و مسئولیتهای کلیدی را برای خود و مدیریت ارشد به طور واضح تعریف می‌نمایند. همچنین باور آنها بر این است که عدم وجود حوزه‌های مشخص پاسخگویی یا وجود رویه‌هایی مبهم و چندگانه برای مسئولیتها، ممکن است از طریق ارائه واکنشهای کند یا ضعیف به تشدید مشکلات بیانجامد. مدیریت ارشد عهده‌دار ایجاد سلسه مراتبی از مسئولیتها برای کارکنان است لیکن آنها باید این واقعیت را به ذهن بسپارند که نهایتاً آنها مسئول عملکرد بانک در برابر هیات مدیره هستند.

حصول اطمینان از این که اعضای هیأت مدیره شرایط مورد نیاز پست خود را دارا هستند، از نقش خود در رابطه با حاکمیت سهامی درک روشنی دارند و تحت نفوذ مدیریت یا ارتباطات بیرونی قرار ندارند.

مسئولیت نهایی سلامت مالی و عملیاتی بانک بر دوش هیات مدیره است. برای قضاوت پیرامون عملکرد مدیریت، لازم است اطلاعات کافی و به موقعی در اختیار هیات مدیره قرار گیرد. باید تعداد موثری از اعضای هیات مدیره بتوانند نقطه‌نظرات خود را، مستقل از دیدگاه‌های مدیریت، سهامداران عمده یا دولتها اعمال نمایند. اگر هیات مدیره بانک شامل مدیران شایسته‌ای باشد که در اداره امور بانک دخالتی ندارند یا چنانچه بانک دارای هیاتهای

1-Insider Lending.

نظارتی یا حسابرسی، مستقل از مجموعه مدیریت آن باشد می‌توان استقلال و بی‌طرفی را بهبود بخشید. علاوه بر این، چنین اعضایی می‌توانند دیدگاههای جدیدی را از زمینه‌های شغلی دیگر با خود به ارمغان آورند. دیدگاههایی که ممکن است جهت‌گیریهای استراتژیک مدیریت از جمله نگرش به شرایط محلی را بهبود بخشد. همچنین به هنگام وارد آمدن فشار بر بدنه شرکت، ممکن است مدیران شایسته‌ای که از شرکتهای دیگر دعوت به کار شده‌اند، منابعی مهم از تجارب مدیریتی به حساب آیند. لازم است هیات مدیره به ارزیابی ادواری عملکرد خود پرداخته، نقاط ضعف موجود را تعیین و در صورت امکان، نسبت به انجام اقدامات اصلاحی مناسب اقدام نماید.

هیات مدیره می‌تواند بر توان حاکمیت سهامی یک بانک بیفزاید در صورتی که آنها:

نقش نظارتی و "وظیفه وفاداری" خود به بانک و سهامداران آن را درک نمایند.

وظیفه "بازبینی و تطبیق" را در مورد مدیریت روزمره بانک به انجام رسانند.

احساس کنند اختیار استیضاح مدیریت را دارند و می‌توانند به راحتی از مدیریت بخواهند در مورد موارد مورد نظر، به طور صریح توضیح دهد.

تجارب مفید دیگر موسسات را توصیه نمایند.

نظر خود را با بی‌طرفی اعلام کنند.

بیش از حد، تمدید نشده باشند.

در فعالیتهایی که انجام می‌دهند از تضاد منافع با سازمانهای دیگر یا ایجاد تعهد برای خود در قبال آنها، دوری گزینند.

با مدیریت ارشد و واحد حسابرسی داخلی، جلسات منظمی را برگزار نمایند تا خط مشی‌ها و خطوط ارتباطی را تدوین و تصویب نموده و بر روند پیشرفت به سوی اهداف شرکت نظارت نمایند.

در مواقعی که نمی‌توانند منصفانه نظر دهند از مداخله در تصمیم‌گیریها پرهیز نمایند.

در مدیریت روزمره بانک مشارکت ننمایند.

در تعدادی از کشورها، هیات مدیره بانکها به مزایای ایجاد کمیته‌های تخصصی ویژه پی‌برده‌اند. این کمیته‌ها موارد ذیل را شامل می‌شوند:

"کمیته مدیریت ریسک": امکان نظارت بر فعالیتهای مدیریت ارشد در اداره ریسکهای اعتباری، بازار، نقدینگی، عملیاتی، حقوقی و ... بانک را فراهم می‌آورد (این نقش می‌بایست دریافت اطلاعات ادواری از مدیریت ارشد راجع به مقدار منابع در معرض ریسک و فعالیتهای انجام شده درخصوص مدیریت ریسک را در برگیرد).

"کمیته حسابرسی": امکان نظارت حسابرسان داخلی و خارجی بانک را فراهم می‌آورد، انتصاب و اخراج آنها را تایید می‌کند، حیطه حسابرسی و فراوانی آن را بررسی و تایید می‌نماید، گزارشهای حسابرسان را دریافت و اطمینان می‌یابد مدیریت برای بررسی نقاط ضعف در ساز و کارهای کنترلی، وجود عدم تطابق با سیاستها، قوانین و مقررات و دیگر مشکلات شناسایی شده از سوی حسابرسان؛ اقدامات اصلاحی مناسب را به موقع انجام می‌دهد. می‌توان با تشکیل این کمیته از اعضای خارجی که از تخصص بانکی یا مالی لازم نیز برخوردارند، استقلال این کمیته را بهبود بخشید.

"کمیته جبران خدمات کارکنان"[1]: امکان نظارت بر حقوق و مزایای مدیریت ارشد و دیگر کارکنان کلیدی را فراهم آورده و اطمینان می‌دهد جبران خدمات کارکنان با فرهنگ، اهداف، استراتژی و محیط کنترلی بانک منطبق می‌باشد.

"کمیته انتصابات": امکان ارزیابی میزان اثربخشی هیات مدیره را فراهم آورده و فرآیند تعویض و جایگزینی اعضای آن را هدایت می‌نماید.

حصول اطمینان از این که نظارت مناسبی از سوی مدیریت ارشد اعمال می‌شود.

مدیریت ارشد، بخش مهمی از حاکمیت سهامی را تشکیل می‌دهد. همانگونه که هیات مدیره وظیفه "بازبینی و تطبیق" را بر دوش مدیران ارشد می‌گذارد، آنها نیز می‌بایست به ایفای نقش نظارتی در مورد مدیران صفی ـ که در بخشها و فعالیتهای کاری خاص اشتغال دارند ـ بپردازند. حتی در بانکهای بسیار کوچک نیز می‌بایست تصمیمات مدیریتی مهم توسط بیش از یک نفر اتخاذ شود ("اصل نظارت دقیق"[2]). از شرایط مدیریتی ذیل می‌بایست اجتناب نمود:

مدیران ارشدی که بیش از حد در اخذ تصمیمات کاری دخالت می‌نمایند.

مدیران ارشدی که اداره امور حوزه‌ای به آنها واگذار شده است که از مهارتها یا دانش مورد نیاز برای آن حوزه، برخوردار نیستند.

مدیران ارشدی که مایل نیستند بر روی کارکنان کلیدی و موفق (از جمله معامله‌گران) اعمال کنترل نمایند زیرا می‌ترسند آنها را از دست بدهند.

1-Compensation Committee.

2-Four eyes Principle.

مدیریت عالی متشکل از یک گروه اصلی از میان کارکنان ارشدی است که مسئولیت بانک را بر عهده دارند. این گروه می‌بایست افرادی همچون مدیر بخش مالی، روسای بخش و رئیس واحد حسابرسی را در برگیرد. لازم است این افراد از مهارتهای لازم برای اداره حوزه‌های زیرنظر خود برخوردار بوده، کنترل مناسبی بر افراد کلیدی در این حوزه‌ها داشته باشند.

استفاده کارآمد از مجموعه اقدامات انجام شده توسط حسابرسان داخلی و خارجی، در راستای تایید وظیفه کنترلی مهمی که آنها انجام می‌دهند.

حسابرسان دارای نقشی حیاتی در فرآیند حاکمیت سهامی هستند. می‌توان اثربخشی این هیات و مدیریت ارشد را به شیوه‌های ذیل بهبود داد:

تشخیص اهمیت فرآیند حسابرسی و ابلاغ این مهم به تمامی بانک؛

انجام اقداماتی که استقلال و شان و منزلت حسابرسان را افزایش می‌دهد؛

استفاده به موقع و کارا از یافته‌های حسابرسان؛

حصول اطمینان از استقلال رای سرگروه حسابرسی از طریق گزارش‌دهی وی به هیات مدیره یا کمیته حسابرسی این هیات؛

درگیر نمودن حسابرسان خارجی در قضاوت پیرامون اثربخشی کنترلهای داخلی؛

ملزم ساختن مدیریت به اصلاح به موقع مشکلاتی که حسابرسان آنها را شناسایی کرده‌اند.

هیات مدیره باید این موضوع را تشخیص و تایید نماید که حسابرسان داخلی و خارجی، نمایندگانی هستند که نقش بسیار مهمی را برای آنها ایفا می‌کنند. به خصوص هیات مدیره می‌بایست اطلاعاتی را که مدیریت در مورد عملیات و عملکرد بانک به آن هیات ارائه می‌کند، به وسیله گزارشهای دریافتی از حسابرسان، به طور مستقل کنترل کند.

حصول اطمینان از این که روشهای جبران خدمات کارکنان با ارزشهای اخلاقی، اهداف، استراتژی و محیط کنترلی بانک همخوانی دارد.

ممکن است وجود نارسایی در ایجاد ارتباط بین مشوقها و راهبرد کاری موجب شود مدیران سوابق فعالیتها را برحسب مقدار و یا سودآوری کوتاه مدت ـ که ارتباط اندکی با

پیامدهای کوتاه یا بلندمدت ریسک دارد ـ به بانک گزارش نموده و یا به این کار تشویق شوند. این امر به خصوص در مورد معامله‌گران و متصدیان امور وام دیده می‌شود لیکن ممکن است این موضوع اثر معکوسی برعملکرد دیگر کارکنان ستادی نیز داشته باشد.

هیات مدیره باید میزان حقوق و مزایای مدیران ارشد و دیگر کارکنان کلیدی را تایید نموده و اطمینان یابد این جبران خدمات با فرهنگ، اهداف، استراتژی و محیط کنترلی بانک سازگاری دارد. این موضوع کمک می‌کند تا اطمینان حاصل شود انگیزه لازم جهت حفظ منافع بانک، به بهترین شیوه ممکن برای مدیران ارشد و دیگر کارکنان کلیدی فراهم شده است.

به منظور اجتناب از ارائه مشوقهایی که ممکن است به ریسک‌پذیری افراطی بیانجامند، لازم است شاخصهای حقوقی در محدوده خط مشی معمول کاری تنظیم شود به شکلی که بیش از حد به عملکردهای کوتاه مدت همچون "منافع تجاری کوتاه مدت" مرتبط نباشد.

اداره حاکمیت سهامی به شیوه‌ای شفاف

همان‌گونه که در مقاله کمیته بال با عنوان "بهبود شفافیت در بانک" اشاره شده است در مواقعی که شفافیت وجود ندارد حفظ هیات مدیره و مدیریت ارشد در وضعیتی که به شیوه‌ای مناسب پاسخگوی اقدامات و عملکرد خود باشند، امری بس دشوار است. این موضوع در مواقعی اتفاق می‌افتد که ذی‌نفعان، فعالان بازار و عموم مردم فاقد اطلاعات کافی راجع به ساختار و اهداف بانک هستند. اطلاعاتی که بر مبنای آن بتوانند راجع به اثربخشی هیات مدیره و مدیریت ارشد در اداره امور بانک، داوری نمایند.

شفافیت می‌تواند به تقویت حاکمیت سهامی موثر بیانجامد. بنابراین افشای عمومی در زمینه‌های ذیل، امری مطلوب است:

ساختار هیات عامل (اندازه، عضویت، شرایط احراز و کمیته‌ها)

ساختار مدیریت ارشد (مسئولیتها، رویه‌های گزارش‌دهی، شرایط احراز و تجربه)

ساختار اصلی سازمان (مسیر کاری [1] ، ساختار شخصیت حقوقی)

اطلاعات در مورد ترکیب مشوقهای بانک (سیاستهای ارائه پاداش، جبران خدمات مدیران اجرایی، پاداشها، گزینه‌های سهام [1])

1-Line of Business Structure.

ماهیت و میزان داد و ستد با آشنایان و اشخاص وابسته .[۲]

۴- حصول اطمینان از وجود یک محیط حمایتی برای استقرار حاکمیت سهامی موثر

هرچند کمیته بال این موضوع را مورد تایید قرار می‌دهد که مسئولیت اصلی برای استقرار حاکمیت سهامی مناسب برعهده هیات مدیره و مدیریت ارشد بانکها است لیکن راههای بسیار زیاد دیگری نیز برای بهبود حاکمیت سهامی وجود دارد. از جمله:

دولتها ـ از طریق قوانین

ناظران بازار سرمایه و اوراق بهادار[۳] ـ از طریق افشا و اعلام درخواستها

حسابرسان ـ به وسیله استانداردهای حسابرسی موجود در مورد ارتباطات با هیات مدیره، مدیریت ارشد و ناظران بانکی

انجمن‌های صنعت بانکداری ـ از طریق ابتکارات مربوط به اصول اختیاری صنعت[۱] و توافقات مربوط به روشهای موثر و انتشار آنها.

2- Stock Options.

۳- به عنوان مثال کمیته استانداردهای بین‌المللی حسابداری (International Accounting Standards Committee = IASC) اشخاص وابسته را این‌گونه تعریف می‌کند "اشخاصی که توان کنترل یا اعمال نفوذ قابل ملاحظه‌ای دارند. این روابط شامل:

۱) روابط بین واحد مرکزی و موسسه وابسته؛

۲) واحدهایی که زیر نظر یک شخصیت قرار دارند؛

۳) همکاران؛

٤) افرادی که از طریق مالکیت دارای نفوذ زیادی بر روی موسسه و خویشاوندان نزدیک آنها هستند؛

۵) کارکنان کلیدی مدیریت."

کمیته مزبور انتظار دارد در این زمینه، فعالیت افشا موارد ذیل را در برگیرد: الف) در مواقعی که مکانیزمهای کنترلی امکان آن را فراهم می‌آورند، نوع روابط مشخص شود حتی اگر هیچ داد و ستدی بین اشخاص وابسته وجود نداشته باشد و ب) نوع و مقدار داد و ستدها با اشخاص وابسته که در ذیل گروه مناسب دسته‌بندی می‌شود (استاندارد بین‌المللی حسابداری، شماره ۲٤، افشای اطلاعات مربوط به اشخاص وابسته).

1- Securities regulators, Stock exchanges.

به عنوان مثال می‌توان حاکمیت سهامی را به وسیله بحث و بررسی پیرامون برخی مباحث قانونی، از جمله موارد ذیل بهبود بخشید: صیانت از حقوق سهامداران؛ قابلیت اجرایی قراردادها شامل قراردادهای منعقده با ارائه‌کنندگان خدمات؛ تبیین نقشهای مدیریتی؛ اطمینان از این که شرکتها در محیطی عاری از فساد و ارتشاء عمل می‌کنند؛ قوانین، مقررات و دیگر معیارهایی که به منافع مدیران، کارکنان و سهامداران نظم و ترتیب می‌دهند. تمامی این موارد می‌توانند به ارتقاء سلامت در محیطهای کاری و قانونی کمک نمایند و از این رهگذر حاکمیت سهامی موثر واقدامات نظارتی مربوط، مورد حمایت قرار گیرند.

۵– نقش ناظران بانکی

ناظران بانکی می‌بایست از اهمیت حاکمیت سهامی و تاثیر آن بر روی عملکرد شرکت آگاهی داشته باشند. آنها باید از بانکها توقع داشته باشند که از ساختارهای سازمانی به گونه‌ای استفاده کنند که امکان بازبینی و تطبیق‌های مناسب فراهم آید. تدابیر نظارتی می‌بایست بر پاسخگویی و شفافیت تاکید نمایند. ناظران بانکی باید این موضوع را مشخص سازند که هیات مدیره و مدیریت ارشد یکایک موسسات، دارای فرآیندهای مناسبی هستند که اطمینان می‌دهند آنها به کلیه وظایف و مسئولیتهای خود عمل می‌کنند.

مسئولیت عملکرد یک بانک نهایتاً بر عهده هیات مدیره و مدیریت ارشد آن است. از این رو، معمولاً ناظران بانکی برای اطمینان این موضوع را کنترل می‌کنند که یک بانک به شیوه مناسبی اداره شده و تمامی مشکلاتی که در خلال اقدامات نظارتی خود با آن مواجه شده‌اند به اطلاع مدیریت خواهد رسید. هنگامی که بانک مذکور به استقبال ریسکهایی می‌رود که قادر به اندازه‌گیری و کنترل آنها نیست ناظران بانکی می‌بایست از هیات مدیره توضیح خواسته و آنها را ملزم به انجام به موقع اقدامات اصلاحی بنمایند. باید بازرسان هشیاری خود را نسبت به هرگونه علایم هشدار دهنده‌ای که حاکی از وجود ضعف در اداره فعالیتهای بانک می‌باشد، حفظ کنند. آنها باید در مورد حاکمیت سهامی موثر و روشهای فعال و مناسب، اقدام به انتشار رهنمودهای لازم برای بانکها نمایند. همچنین می‌بایست در زمان انتشار دستورالعمل‌های مربوط به موضوعات دیگر، مباحث مربوط به حاکمیت سهامی را مدنظر داشته باشند.

حاکمیت سهامی موثر منافع کلیه افراد ذینفع را در نظر می‌گیرد، از جمله سپرده‌گذاران که ممکن است منافع آنها همواره لحاظ نگردد. از این رو، ضرورت دارد ناظران بانکی مطمئن

2- Voluntary industry Principles.

شوند یکایک بانکها به گونه‌ای عمل می‌کنند که به منافع سپرده‌گذاران آسیبی وارد نمی‌آورند.

فهرست منابع

الف) فارسی

استونر، جمیزای.اف ـ فری‌من، آر. ادوارد ـ گیلبرت، دانیل‌آر "**مدیریت**" علی پارساییان ـ محمداعرابی، دفتر پژوهشهای فرهنگی، جلد اول، چاپ دوم، ۱۳۸۲.

دفت، ریچارد ال "**تئوری و طراحی سازمان**" علی پارساییان ـ محمد اعرابی، دفتر پژوهشهای فرهنگی، جلد اول، چاپ دوم، ۱۳۷۹.

رابینز، استفن‌پی "**تئوری سازمان؛ ساختار، طراحی و کاربردها**" مهدی الوانی ـ حسن دانایی‌فر، تهران: صفار، ۱۳۷۸.

ب) انگلیسی:

BANKS, ERIK (2004) "CORPORATE GOVERNANCE, Financial Responsibility, Controls and Ethics", First Published. New York: PALGRAVE MACMILLAN.

"Enhancing Corporate Governance for Banking Organizations", Basel Committee on Banking Supervision, BIS, September 1999.

Van Greuning, Hennie – Brajovic Bratanovic, Sonja (2003) "Analyzing and Managing Banking Risk, A Framework for Assessing Corporate Governance and Financial Risk", Second Edition. WASHINGTON,D.C.:THE WORLD BANK.

استفاده از مطالب این مجموعه با ذکر ماخذ بلامانع است.

شماره: مب/۲۱۳۳ جمع آوری نقطه نظرات درخصوص به روز رسانی میزان استهلاک دارایی های منقول و غیرمنقول قابل استهلاک بانک ها

تاریخ:۵/۱۱/۱۳۸۴

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیردولتی و سازمان حسابرسی ارسال گردید.

باسلام،

همانطور که استحضار دارند به موجب بند "د" ماده (۳۳) قانون پولی و بانکی کشور مصوب ۱۸ تیرماه ۱۳۵۱، میزان استهلاک دارایی‌های منقول و غیرمنقول قابل استهلاک ... بانک‌ها از طرف شورای پول و اعتبار تعیین می‌گردد و بانک‌ها موظف به اجرای آن می‌باشند. از آنجا که به روز رسانی برخی مصوبات قبلی شورا درخصوص استهلاک در دست بررسی در این بانک می‌باشد، به پیوست جدول دارایی‌های قابل استهلاک، جهت دریافت نظرات صائب و کارشناسانه آن بانک/موسسه/سازمان ارسال می‌گردد.
خواهشمنداست، دستور فرمائید نظرات پیشنهادی حداکثر تا پایان وقت اداری روز ۱۳۸٤/۱۱/۳۰ به این اداره ارسال گردد ./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر فروزنده شجاعی

۳۸۱۶ ۴-۳۸۳۱

جدول دارایی‌های قابل استهلاک

انواع خودروهای بنزینی و دیزلی و انواع موتور سیکلت و دوچرخه و سه چرخه	۵ سال
اموال و اثاثیه اداری مانند: ماشین‌تحریر، تایپ ، فاکس ، ماشین‌حساب و ...	
اموال و اثاثیه مهمانسراها و زائرسراها	
تجهیزات سخت‌افزاری رایانه‌های شخصی(PC)	٤ سال
هزینه‌های نرم‌افزاری	۳ سال

لازم به توضیح است که ، دارایی‌هایی چون "زمین" و "سرقفلی" ، براساس رهنمودهای حسابداری مستهلک نمی‌شوند.

شماره: مب/۲۲۴۹ تشویق سرمایه گذاری بخش خصوصی در استان سیستان و بلوچستان

تاریخ:۱۸/۱۱/۱۳۸۴

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی و پست بانکارسال گردید.

باسلام،

احتراما"؛ در راستای سفر ریاست جمهور محترم به استان سیستان و بلوچستان و با اشاره به جلسه مورخ ۸٤/۹/۱۵ در محل نهاد ریاست جمهوری، (بند ٤ صورتجلسه پیوست) و با عنایت به وضعیت استان و محرومیت موجود در آن بدینوسیله توصیه می‌شود برای تشویق سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در استان، طبق قانون حداقل ممکن نرخ آورده محاسبه و اعمال گردد.

خواهشمنداست مراتب را به کلیه واحدهای ذیربط ابلاغ فرمائید./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر فروزنده شجاعی

۳۸۱۶ ۴-۳۸۳۱

شماره: مب/۲۲۵۱ توضیحات تکمیلی درخصوص شرایط و مکانیزم اجرایی اعطای تسهیلات برای خرید مسکن

تاریخ:۱۸/۱۱/۱۳۸۴

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای تجاری و شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید.

باسلام،

پیرو بخشنامه شماره مب/1944 مورخ ۱۳۸٤/۱۰/٦ این اداره در رابطه با "حذف پاراگراف پایانی بخشنامه شماره نب/۲۲٦۸ مورخ ۱۳۷٤/٥/۳ اداره نظارت بر بانک‌ها" و در پاسخ به سوالات برخی بانک‌ها درخصوص شرایط و مکانیزم اجرایی اعطای تسهیلات برای خرید مسکن، بدینوسیله به استحضار می‌رساند همانگونه که در بخشنامه شماره مب/۱۹٤٤ نیز تاکید گردیده است آن بانک می‌تواند بابت خرید واحدهای مسکونی ساخته‌شده،از طریق فروش اقساطی و یا اجاره به شرط تملیک، به متقاضیان تسهیلات اعطاء نماید.

اضافه می‌نماید که متقاضیان خرید مسکن جهت برخورداری از تسهیلات موصوف لزوما" نیاز به افتتاح حساب برنامه‌ای و یا سپرده‌گذاری نخواهند داشت./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر صدیقه رهبر شمس‌کار

۳۸۱۶ ۳-۳۸۳۱

شماره: مب/۲۲۵۳ اصول مربوط به شیوه نظارت بر عملیات مالی شرکت بزرگ مالی

تاریخ:۱۸/۱۱/۱۳۸۴

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیردولتی،شرکت دولتی پست‌بانک، موسسه اعتباری توسعه و سازمان حسابرسی ارسال گردید.

با احترام،

همانطور که مستحضرید، در دهه‌های اخیر موسسات مالی، با گسترش حوزه‌های فعالیت خود، به سایر عرصه‌های رقابت مانند بازارهای سرمایه و بیمه وارد گردیدند. این موضوع سبب شده که از نظر سازمانی موسسات مالی به مراتب پیچیده‌تر شوند.

بنابراین، صنعت بانکداری در حال حاضر شاهد رشد کمی قابل توجه موسسات مالی است که در پی بهره‌جویی از درآمد سایر بخش‌ها به تاسیس شرکت‌های سرمایه‌گذاری و بیمه مبادرت نموده‌اند. آن‌چه در این رابطه حایز اهمیت است این‌که، شرکت‌های زیرمجموعه شرکت مادر (که خود می‌تواند یک بانک یا شرکت مالی پیچیده‌تر باشد) با ورود به بازار و عرصه‌های دیگر، ریسک خود را افزایش داده و مقوله نظارت را نیز با پیچیدگی بیشتری مواجه می‌سازند، زیرا ناظرین بانکی در رویارویی با چنین موسسات مالی، با مسایل جدیدی مواجه می‌شوند، بدین‌ترتیب که ساختار سازمانی شرکت‌های مالی مورد بحث، زیرمجموعه‌هایی را در برگرفته که در بخش‌های بیمه و بازار سرمایه فعالیت دارند. طبیعی است که هر یک از این شرکت‌ها تابع مقررات خاص خود بوده و تحت نظارت مراجع متفاوت نظارتی نیز قرار دارند. این موضوع که چگونه مقررات نظارتی و مراجع نظارتی مختلف با یکدیگر تعامل داشته باشند که در مجموع ریسک کلی شرکت بزرگ مالی و نیز شرکت‌های زیر مجموعه کنترل شود، موضوع بیانیه‌ی مشترکی است که با همکاری کمیته نظارت بر بانکداری بال، سازمان بین‌المللی کمیسیون‌های اوراق بهادار و اتحادیه بین‌المللی ناظرین بیمه انتشار یافته‌است.

در گزارشی که پیش رو دارید، هدف، ارائه اصولی برای ناظرین بانکی و ناظرین شرکت‌های فعال در زمینه اوراق بهادار و بیمه است تا از طریق فرآیندهای نظارتی و مقرراتی اطمینان حاصل کنند که منابع در معرض خطر و عملیات مالی شرکت‌های زیرمجموعه شرکت‌های بزرگ مالی کنترل می‌گردد.

ضمن اعلام این نکته که مجموعه مقالات ترجمه‌شده در زمینه نظارت بر بانکداری در سایت این بانک به آدرس CBI.IR نیز قابل دسترسی است، خواهشمنداست دستور فرمایند این نوشتار جهت مطالعه و بهره برداری لازم برای واحدهای ذیربط ارسال گردد./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر صدیقه رهبر شمس‌کار

۳۸۱۶ ۳-۳۸۳۱

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

«اداره مطالعات و مقررات بانکی»

اصول مربوط به شیوه نظارت بر عملیات مالی شرکت بزرگ مالی

متشکل از مجموعه‌ای از شرکت‌های فعال در

بخش‌های بانکداری، بیمه و بازار سرمایه

و منابع در معرض خطر

بیانیه مجمع مشترک

کمیته نظارت بر بانکداری بال، سازمان بین‌المللی

کمیسیون‌های اوراق بهادار و اتحادیه بین‌المللی ناظرین بیمه

(دسامبر ۱۹۹۹)

مترجم: میترا محمدعلیزاده

گروه مطالعاتی: بانکی و اعتباری

شهریور ماه ۱۳۸۴

فهـرسـت مطالـب

پیشگفتار (مترجم)

تعاریف (مترجم)

اصول عملیات مالی شرکت‌های گروه و منابع در معرض خطر

هدف

مفهوم عملیات مالی شرکت‌های گروه و منابع در معرض خطر

اصول

کار گروه مطالعاتی

بررسی رویه‌های نظارتی

رویه‌های شرکت‌های بزرگ مالی

تجزیه و تحلیل موضوعات مربوط به نظارت شرکت‌های بزرگ مالی

اصول راهنما

ماخذ

پیشگفتـــــار (مترجم)

در دهه‌هاي اخير موسسات مالي، با گسترش حوزه‌هاي فعاليت خود، به ساير عرصه‌هاي رقابت مانند بازار سرمايه و بيمه وارد گرديدند. اين موضوع سبب شده كه از نظر سازماني موسسات مالي به مراتب پيچيده‌تر شوند.

بنابراين، صنعت بانكداري در حال حاضر شاهد رشدكمي قابل توجه موسسات مالي است كه در پي بهره‌جويي از درآمد ساير بخش‌ها به تاسيس شركت‌هاي سرمايه‌گذاري و بيمه مبادرت نموده‌اند. آن‌چه در اين رابطه حايز اهميت است اين‌كه، شركت‌هاي زيرمجموعه شركت مادر (كه خود مي‌تواند يک بانک يا شركت مالي پيچيده‌تر باشد) با ورود به بازار و عرصه‌هاي ديگر، ريسک خود را افزايش داده و مقوله نظارت را نيز با پيچيدگي بيشتري مواجه مي‌سازند، زيرا ناظرين بانكي در رويارويي با چنين موسسات مالي، با مسايل جديدي مواجه مي‌شوند،بدين ترتيب كه ساختار سازماني شركت‌هاي مالي مورد بحث، زيرمجموعه‌هايي را در برگرفته كه در بخش‌هاي بيمه و بازار سرمايه فعاليت دارند. طبيعي است كه هريک از اين شركت‌ها تابع مقررات خاص خود بوده و تحت نظارت مراجع متفاوت نظارتي نيز قرار دارند. اين موضوع كه چگونه مقررات نظارتي و مراجع نظارتي مختلف با يكديگر تعامل داشته باشند كه در مجموع ريسک كلي **شركت بزرگ مالي** و نيز شركت‌هاي زير مجموعه كنترل شود، موضوع بيانيه‌ي مشتركي است كه با همكاري كميته نظارت بر بانكداري بال، سازمان بين‌المللي كميسيون‌هاي اوراق بهادار و اتحاديه بين‌المللي ناظرين بيمه انتشار يافته است.

تعاريف:

شركت بزرگ*: در اين نوشتار به مفهوم شركتي است كه از به هم پيوستن مجموعه‌اي از شركت‌ها ايجاد گرديده است.

منابع در معرض خطر**: اكسپوژر

عمليات مالي شركت‌هاي گروهو منابع در معرض خطر***: داد و ستدهاي متقابل شركت مادر با هريک از شركت‌هاي زيرمجموعه و نيز شركت‌هاي زيرمجموعه با يكديگر است. البته در قانون تجارت ايران و از منظر حسابرسان تعريف ديگري در اين رابطه قابل طرح است و آن، "معاملات با اشخاص وابسته" مي‌باشد.

---

* - **Conglomerate.**

** - **Exposures.**

*** - **Intra – Group Transactions and Exposures.**

«بسمه تعالي»

اصول عملیات مالی شرکت‌های گروه و منابع در معرض خطر

هدف

هدف از این نوشتار ارائه اصولی برای ناظرین بانکی و ناظرین شرکت‌های فعال در زمینه اوراق بهادار و بیمه است تا از طریق فرآیندهای نظارتی و مقرراتی اطمینان حاصل کنند که منابع در معرض خطر و عملیات مالی شرکت‌های زیر مجموعه شرکت‌های بزرگ مالیکنترل می‌گردد.

منابع در معرض خطر و عملیات مالي شركت‌هاي گروه، تاثيرات تركيبي فعاليت‌ها را در بخش‌هاي مختلف **شرکت بزرگ** آسان‌تر نموده، در نتيجه مي‌تواند به كارآمدي هزينه‌ها، به حداكثر رساني سود، بهبود مديريت ريسک، و اعمال كنترل موثرتر بر سرمايه و نحوه تامين مالي منجر شود. دستيابي به اين منافع، براي ساختارهاي سازماني كه زمينه انجام اين عمليات مالي و ايجاد اكسپوژرها را فراهم مي‌كنند اغلب، هدفي عمده محسوب مي‌گردد. **در عين حال، عملیات مالی مهم و اکسپوژرهای حایز اهمیت بیانگر راه‌های انتشار (مشکلات) در کل گروه است و به طور بالقوه باعث پیچیدگی روشهای تصفیه ورشکستگی‌ها می‌شود.** دستيابي به توازن مناسب ميان مزايا و ريسک‌هاي منابع در معرض خطر و عمليات مالي شركت‌هاي زيرمجموعه هدف مهمي براي **شرکت‌های بزرگ** و نيز ناظرين است. البته توازن مطلوب، بسته به فعاليت‌ها و انواع عمليات مالي شركت‌هاي زيرمجموعه و اكسپوژرها، در **شرکت‌های مورد بحث** مي‌تواند متفاوت باشد.

مفهوم عملیات مالی شرکت‌های گروه و منابع در معرض خطر

در گزارش حاضر، شرکت بزرگ مالی به عنوان شرکتی تعریف شده که فعالیت اصلی آن در زمینه مالی است و موسسات تحت پوشش آن، تا حد زیادی، حداقل در دو بخش از بخشهای بانکی، اوراق بهادار و بیمه دارای تعهداتی هستند. هر نوع انضباط نظارتي، چشم‌اندازي را براي منابع در معرض خطر و عمليات مالي شركت‌هاي گروه صنعت مربوطه آن متصور مي‌شود. اين مقاله، آن چشم‌اندازها را با منظور نمودن كنترل نظارتي عمليات مالي بين شركت‌هاي زيرمجموعه و اكسپوژرهاي مالي يک **شرکت بزرگمالی** مدنظر قرار مي‌دهد.

منابع در معرض خطر و عمليات مالي شركت‌هاي گروه، هر دو شكل مستقيم و غيرمستقيم مطالبات ميان موسسات را در يک **شرکت بزرگ مالی** در بر مي‌گيرد، آن‌ها مي‌توانند از موارد متفاوتي نشات گيرند، به عنوان مثال از:

سهام‌داری متقابل؛

عملیات تجاری که به موجب آن‌ها یک گروه شرکتی با گروه شرکتی دیگر معاملاتی را انجام می‌دهد یا این کار را از طرف یک گروه شرکتی انجام می‌دهد؛

مدیریت اصلی (مرکزی) نقدینگی کوتاه‌مدت درشرکت بزرگ؛

تضمین‌ها، وام‌ها و تعهدات ارائه شده به، یا دریافت شده از سایر شرکت‌های گروه ؛

شرط مدیریت و سایر ترتیبات خدماتی، مثل ترتیبات بازنشستگی یا خدمات اداره پشتیبانی؛

اکسپوژر نسبت به سهامداران عمده (شامل وام‌ها و منابع در معرض خطر زیر خط ترازنامه مانند تعهدات و تضمین‌ها)؛

اکسپوژر ناشی از روند جایگزینی داراییهای مشتری با سایر شرکت‌های گروه؛

خرید یا فروش داراییها با سایر شرکت‌های گروه ؛

انتقال ریسک از طریق بیمه مجدد؛

انجام معاملات بین موسسات زیرمجموعه شرکت بزرگ به منظور انتقال ریسک اکسپوژر مربوطه به اشخاص ثالث؛

اصول

ناظرین باید به طور مستقیم یا از طریق موسسات تحت پوشش، اقداماتی را انجام دهند تا اطمینان یابند که شرکت‌های بزرگ فرآیندهای کافی مدیریت ریسک، شامل فرآیندهایی برای شرکت بزرگ به عنوان یک کل و فرآیندهایی برای شرکت‌های وابسته به آن، که نسبت به آنها منابع در معرض خطر وجود دارد یا با آنها در داخل گروه داد و ستد مالی انجام می‌شود، ایجاد نموده‌اند. در صورت لزوم ناظرین باید معیارهای مناسبی ــ مانند تقویت این فرآیند با کمک محدودیت‌های نظارتی را ــ منظور کنند.

ناظرین باید عملیات مالی مهم و اکسپوژرهای حایز اهمیت موسسات مالی تحت نظارت را به طور منظم مورد مراقبت قرار دهند، این کار در صورت لزوم از طریق گزارش‌دهی ادواری یا ابزارهایی انجام می‌شودو کمک می‌کنددرک روشنی نسبت به منابع در معرض خطر و عملیات مالی شرکت‌های زیرمجموعه شرکت‌های بزرگ مالی بوجود آید.

ناظرین باید افشای عملیات مالی شرکت‌های گروه و منابع در معرض خطر به همگان را تشویق نمایند.

ناظرین باید به طور تنگاتنگ با یکدیگر در ارتباط باشند تا به دغدغه‌های یکدیگر پی‌برند و در صورتی که مناسب تشخیص دهند، نسبت به انجام هرگونه اقدام نظارتی در مورد عملیات مالی شرکت‌های گروه و اکسپوژرها هماهنگی نمایند.

ناظرين بايد به نحو موثر و مناسبی با آن بخش از عملیات مالی و اکسپوژرهای حایز اهمیت شرکت‌های گروه، که به نظر می‌رسدبه طور مستقیم و یا از طریق یکاثرگذاری کلی و سرنوشت‌ساز، تاثیر تعیین‌کننده‌ای بر موسسات تحت پوشش دارد، برخورد نمایند.

کار گروه مطالعاتی:

گروه مطالعاتي عمليات مالي شركت‌هاي گروه، اكسپورژها و تمركز ريسک، حقيقت‌يابي در زمينه مديريت ريسک عمليات مالي شركت‌هاي گروه و اكسپوژرها را از طريق دو پرسشنامه انجام داد: يک پرسشنامه در رابطه با رويه‌هاي نظارتي و ديگري درباره رويه‌هاي **شركت‌هاي بزرگ**. نتايج اين دو پرسش‌نامه به شرح زير خلاصه مي‌شوند:

گروه مطالعاتي در گزارش خود ده **شركت بزرگ مالي** را در زمينه مسائل مديريتي‌شان در رابطه با عمليات مالي شركت‌هاي زيرمجموعه و اكسپوژرها تحت بررسي قرار داد. اين شركت‌ها شامل **شش شركت بزرگ بانكي** با فعاليت در زمينه اوراق بهادار و يا امور بيمه، **دو شركت بزرگ بيمه** با فعاليت‌هاي بانكي يا اوراق بهادار، **يک شركت بزرگ اوراق بهادار** با فعاليت‌هاي بانكي و **يک شركت بزرگ مختلط** فعال در زمينه امور بانكي و بيمه بود.

بررسی رویه‌های نظارتی:

مقررات ناظر بر عمليات مالي شركت‌هاي گروه و اكسپوژرها از چارچوب‌هاي نظارتي يک حوزه قضايي* تاثير مي‌پذيرند. برخي نظام‌هاي نظارتي عمليات مالي ميان شركت‌هاي تابعه و شركت مادر تحت پوشش، ميان شركت‌هاي تابعه با يک شركت مادر مشترک تحت پوشش، بين موسسات همتراز** تابع همان مقررات يا مقررات مشابه در يک كشور واحد را از مقررات ناظر بر عمليات مالي شركت‌هاي گروه و اكسپوژرها مستثني مي‌كنند. **به طور كلي، مقررات ناظر بر عمليات مالي شركت‌هاي گروه و اكسپوژرها، متوجه معاملات ميان موسسات تحت پوشش (تحت نظارت)* و موسسات خارج از حوزه مقرراتي مي‌گردد.** در نتيجه، عمليات مالي شركت‌هاي گروه و اكسپوژرها نسبت به يک موسسه تحت پوشش در يک بخش و موسسه تحت پوششي در بخش ديگر، به طور كلي در معرض اعمال محدوديت‌هايي قرار مي‌گيرند كه از جانب مقررات ناظر بر **ITEs، احتمالاً در مورد هر دو بخش اعمال مي‌شود. در واقع مقررات ناظر بر ITE همواره در مورد معاملات بين موسسه تحت پوشش و شركت‌هاي وابسته خارج از حوزه‌ي نظارت و شركت‌هاي هولدينگ اعمال مي‌شود.

***- Jurisdiction.**

****- Sister Instituions.**

*** - Regulated Entity.**

****- Exposures.**

اکثر نظام‌های نظارتی طراحی می‌شوند تا از عملیات مالی حایز اهمیت گروه و اکسپوژرهای تاثیرگذار پیش از تحقق آنها جلوگیری کنند. تلاش‌هاي نظارتي براي آن گروه از عمليات مالي شرکت‌هاي گروه و اکسپوژرها انجام مي‌شود که مي‌توانند به عنوان راه‌هايي براي تضعيف شرايط مالي موسسه مالي تحت پوشش محسوب شوند. ابزارهاي نظارتي شامل ممنوعيت نوسانات سرمايه‌اي‌يادرآمدي، درخواست وثيقه، محدود کردن نقل و انتقالات، الزامي کردن تاييد اوليه ناظرين، و اعمال محدوديت براي انواع خاصي از انتقالات است. علاوه بر اين، **اکثر نظام‌های نظارتی برای عملیات مالی شرکت‌های گروه و اکسپوژرها این الزام را ایجاد می‌کنند که در زمان وقوع، تحت شرایط متعارف و یکسانی*** **قرارداشته‌باشند یا حداقل وجود آن‌ها برای موسسه تحت نظارت زیان‌آور نباشد.** ناظرين اصلي، گزارش‌دهي قانوني داد و ستد مالي در داخل گروه و اکسپوژرها يا افشاي عمومي آن‌ها را در بخش توضيحات صورت‌هاي مالي الزامي مي‌نمايند. **سایر ناظرین موسسات را ملزم می‌کنند تا به منظور امکان تجزیه و تحلیل عملیات مالی شرکت‌های گروه و اکسپوژرها اطلاعات تلفیقی ترازنامه و درآمد را در اختیار آنها قرار دهند.**

رویه‌های شرکت‌های بزرگ مالی:

در ده گروه **شرکت‌های بزرگ** تحت بررسي، بعضي از شرکت‌ها فقط انطباق با الزامات قانوني را تحت مراقبت قرار مي‌دادند و در موارد ديگر نيز توجه اندکي به عمليات مالي شرکت‌هاي گروه و اکسپوژرها نشان داده مي‌شد. با اين وجود، مديريت اين **شرکت‌های بزرگ** اغلب به دليل سطح آگاهي و کنترل يکسان دو طرف معامله، امر نظارت را غير ضروري مي‌دانستند. **بعضی از شرکت‌های بزرگ نیز عملیات مالی شرکت‌های گروه و اکسپوژرها را، به این دلیل که به جای اداره شرکت از طریق اشخاص حقوقی، به اداره آن از طریق خطوط تجاری توجه دارد، مغایر با راهکار شرکت تلقی می‌کردند.**

البته، **شرکت‌های بزرگ** خاص، عمليات مالي شرکت‌هاي گروه و اکسپوژرها را به دقت تحت مراقبت قرار مي‌دهند يا شرايطي مثل الزامي بودن دريافت وثيقه براي هر اکسپوژر را در مورد آن‌ها اعمال مي‌کنند. گروه مطالعاتي علاقمند بود به دلايل توجه بيشتر **شرکت‌های بزرگ** به انجام عمليات مالي شرکت‌هاي گروه و اکسپوژرها پي‌برد، **در بعضی از شرکت‌ها، مدیریت عملیات مالی شرکت‌های گروه و اکسپوژرها، عاملی مهم برای حاکمیت سهامی و کنترل داخلی به شمار می‌رود.** يک **شرکت بزرگ مالي** و فعال در سطح بين‌المللي با توجه به اندازه، پيچيدگي و تعداد اشخاص حقوقي زيرمجموعه آن، سرمايه، راه‌هاي تامين مالي و ريسک را کنترل مي‌کند و ساز و کارهاي انتقال درآمد، ابزاري را براي محدود کردن فعاليت‌هاي غيرمعمول يا افراطي اشخاص حقيقي يا حقوقي يا جلب توجه مديريت ارشد به اين موارد ارايه مي‌کند. **علت دیگر جذابیت انجام این عملیات، اطمینان از حسابداری دقیق هزینه و تخصیص سود و در نتیجه کارایی سیستم نظام‌های انگیزشی مدیریت در این شرکت بزرگ است.** با اين وجود به نظر مي‌رسد، هر دو مورد، مديريت مناسب عمليات مالي شرکت‌هاي گروه و اکسپوژرها و ايجاد سيستم‌هاي مديريتي و

*** - **At Arm's Length Terms.**

ساز و كارهاي گزارش‌دهي به مديريت، دلايلي را ارائه مي‌كند كه به رغم تفاوت قابل ملاحظه با دغدغه‌هاي ناظرين ـ كه در بخش بعدي توضيح داده مي‌شود ـ به ناظرين اين امكان را مي‌دهد تا عمليات مالي شركت‌هاي گروه و اكسپوژرها و مديريت آنها را تحت كنترل و بررسي قرار دهند.

تجزیه و تحلیل موضوعات مربوط به نظارت شرکت‌های بزرگ مالی

انجام عمليات مالي شركت‌هاي گروه و اكسپوژرها تنها دغدغه ناظرين نيست. به اين عمليات بايد به عنوان ابزاري براي رسيدن به هدف نگريسته شود، كه براي موسسات تحت پوشش در يک **شرکت بزرگ** مي‌تواند مفيد يا مضر باشد.

شرکت‌های بزرگ فعالیت‌های اصلی را تمرکز بخشیده و به منظور تسهیل مدیریت ریسک و نیل به کارآیی و مدیریت سرمایه و تامین وجوه، به عملیات مالی در بین شرکت‌های زیر مجموعه و ایجاد اکسپوژر مبادرت می‌کنند. ظهور شرکت‌های بزرگ مالی و پیچیدگی عملیات آنها به ایجاد گستره وسیعی از مبادلات و اکسپوژرهای مذکور منجر گردیده است. انواع جديد و مهم عمليات مالي شركت‌هاي گروه و اكسپوژرها شامل ابزارهاي مشتقه و ترتيبات ارائه خدمات و كارمزد خدمات، نشان‌دهنده ساختارهاي سازماني در حال تغيير و تكامل مديريت و كنترل از طريق خطوط كاري است كه مستندات آن در بيانية مشتركي تحت عنوان "چارچوبي براي اشتراک اطلاعات نظارتي" منعكس گرديده است.

اهمیت و ساختار متغیر عملیات مالی شرکت‌های گروه و اکسپوژرها در شرکت‌های بزرگ مالی، چالشهای نظارتی را برای ارزیابی و کسب اطمینان از این که برای موسسات تحت پوشش یا مشتریان آن‌ها زیان‌آور نیستند افزایش می‌دهد. به طور کلی دغدغه‌های نظارتی زمانی به وجود می‌آیند که:

عملیات مالی شرکت‌های گروه و اکسپوژرها موجب شوند که سرمایه یا درآمد به طور نامناسبی از موسسه تحت پوشش خارج شود.

عملیات مالی شرکت‌های گروه و اکسپوژرها شرایطی را ایجاد کنند یا تحت شرایطی قرار داشته باشند که اشخاص در شرایط متعارف و یکسان (بدون اعمال توصیه) اجازه نیابند با یک موسسه تحت پوشش مبادلاتی داشته باشند.

عملیات مالی شرکت‌های گروه و اکسپوژرها اثر نامطلوبی بر توان بازپرداخت بدهی، نقدینگی و سودآوری هریک از موسسات داخل گروه داشته باشد.

عملیات مالی شرکت‌های گروه و اکسپوژرها برای بهره‌برداری از اختلاف‌های موجود مقررات نظارتی مورد استفاده قرار گیرند از این رو اجازه ندهند به طور کلی سرمایه یا سایر الزامات مقرراتی به حدود تعیین شده نایل گردند.

عمليات مالي شركت‌هاي گروه و اكسپوژرها مي‌تواند به شكل ترتيبات خدماتي يا ترتيبات دريافت كارمزد براي ارائه خدمات* باشد و به جاي انتقالات در يک مقطع زماني مشخص، تعهدات مستمري را نشان دهند. **لازم است ناظرين و شركت‌هاي بزرگ ارزش اين معاملات را در نظر گرفته و بررسي كنند كه آيا اين معاملات به قيمت‌هايي به غير از قيمت بازار انجام شده يا براساس شرايطي است كه مي‌تواند براي موسسه تحت پوشش يا مشتريان آن زيان‌آور باشد.** در عين حال، عمليات مالي شركت‌هاي گروه و اكسپوژرها، به سادگي با اشكال سنتي مقررات تطبيق نمي‌يابند. براي اين گونه مبادلات، ناظرين، عموماً موسسه تحت پوشش را مسئول اداره و مراقبت از ارتباطات داخل گروه تلقي مي‌كنند.

توسعه و گسترش عمليات مالي شركت‌هاي گروه و اكسپوژرها و تغيير در تركيب آن، راه‌هاي بيشتري را براي سرايت (مشكلات) به موسسات تحت پوشش **شركت‌هاي بزرگ**، مي‌گشايد و مي‌تواند به طور بالقوه مراحل تصفيه موسسات تحت پوشش يک **شركتبزرگ** دچار مشكل يا ورشكسته را با پيچيدگي مواجه سازد. **نگراني اخير، به ويژه براي شركت‌هاي بزرگ مالي فعال در سطح بين‌المللي كه در آنجا ممكن است نظام‌هاي ورشكستگي در داخل كشور و حوزه مقرراتي تفاوت داشته باشد، بسيار حائز اهميت است. در اين رابطه، عمليات مالي شركت‌هاي گروه و اكسپوژرها ممكن است آن‌قدر بزرگ باشند كه به نوعي از تمركز بخشي يا گروهي بدل شوند به نحوي كه بسياري از شركت‌هاي بزرگ يا ناظرين نتوانند آن‌ها را به خوبي تحت مراقبت قرار دهند.**

جريان منابع از يک موسسه تحت نظارت به موسسه مادري كه تحت نظارت قرار ندارد يا به ساير موسسات خارج از حوزه نظارت در داخل گروه، از طريق خريد سهام يا ديگر ابزارهايي كه منجر به خروج سرمايه از موسسه تحت پوشش مي‌شود، مي‌تواند موجب نگراني ويژه نظارتي باشد، اگرچه تمامي اين گونه نقل و انتقالات، نقش سرنوشت‌سازي ندارند. كاهش‌هاي تدريجي سرمايه و يا وجود بدهي‌هاي اهرمي قابل توجه ـ دو يا چند برابر ـ به ويژه در بيانية مشترک گزارش "اصول كفايت سرمايه" مورد بحث قرار گرفته است. مخاطرات مربوط به داد و ستدهاي مالي داخل گروه و اكسپوژرها در رابطه با موسسات خارج از حوزه نظارت از اين موضوع نيز تاثير مي‌پذيرند كه آيا اين موسسات به تنهايي با **شركت بزرگ** يا با طرف‌هاي خارج از آن معاملاتي را انجام مي‌دهند، زيرا شركت‌هاي خارج از گروه مي‌توانند مخاطرات جديدي را براي **شركت بزرگ** ايجاد كنند. **سطح نگراني درباره عمليات مالي شركت‌هاي گروه و اكسپوژرها با موسسات خارج از حوزه نظارت، تحت تاثير كارايي معيارهاي قرار دارد كه ناظرين براي كسب اطلاعات در مورد موسسات خارج از حوزه نظارت در اختيار دارند يا به طور مستقيم يا غيرمستقيم به نحوه برخورد آن‌ها با موسسات تحت پوشش برمي‌گردد.**

به منظور گسترش خط مشي‌هاي نظارتي در جهت عمليات مالي شركت‌هاي گروه و اكسپوژرها، لازم است هريک از ناظرين بين دغدغه‌هاي نظارتي نسبت به پيشرفت‌هاي مديريت ريسک، كنترل موثرتر سرمايه و راه‌هاي تامين مالي از يک‌سو و كارآيي هزينه‌ها ـ كه از جمله اهداف بسياري از **شركت‌هاي بزرگي** است كه شركت‌هاي زيرمجموعه آن‌ها

***- Fee – for – Service.**

عمليات مالي انجام مي‌دهند و اكسپوژرهايي ايجاد مي‌كنند ـ از سوي ديگر توازن برقرار كنند. ضرورت رسيدن به يک نقطه تعادل مناسب، به اهميت درک ناظرين از نقش عمليات مالي شركت‌هاي زيرمجموعه و اكسپوژرها در هر **شركت بزرگ** و لزوم كنترل‌هاي نظارتي باز مي‌گردد. در عين حال در نظام‌هاي نظارتي كه كنترل‌ها به اشكال گوناگوني از گزارش‌دهي تا بازرسي‌هاي حضوري در محل انجام مي‌شود، مراقبت كارآمد ضروري است.

طبيعت دوگانه عمليات مالي شركت‌هاي گروه و اكسپوژرها، مقررات و ساير بازرسي‌هاي نظارتي در سطح بخشي (در بخش مربوطه شركت‌هاي زيرمجموعه) علت اصلي نگراني‌هاي ناظرين را در مورد عمليات مالي شركت‌هاي گروه و اكسپوژرها مشخص مي‌كند. **سطح بازرسی‌های نظارتی در مورد عملیات مالی شرکت‌های زیرمجموعه و اکسپوژرها تا حدی به سایر عناصر ــ از قبیل مقررات سرمایه، بازرسی، گزارش‌دهی‌های مالی و غیره ــ که در هر نظام نظارتی به آنها اتکا می‌شود، بستگی دارد.** از آنجا كه اين عناصر در هريک از نظام‌ها با ديگري متفاوت است، ناظرين روش‌هاي خود را در مورد عمليات مالي شركت‌هاي گروه و اكسپوژرها در سطح بخشي ـ در هر جا با پيوستاري* از دامنه محدود تا نسبتاً آزاد طراحي مي‌كنند ولي در كليه روش‌ها چند عنصر كنترلي در نظر مي‌گيرند. **زمانی که نظارت یکپارچه تمامی یا بخش قابل توجهی از یک شرکت بزرگ، را در بر می‌گیرد همان‌طور که در بسیاری از حوزه‌های قانونی معمول است، نتیجه بازرسی ارائه شده به ناظر کل از طریق بررسی صورت‌های مالی تلفیقی یا گزارش‌دهی قانونی عملیات مالی شرکت‌های گروه و اکسپوژرها ممکن است برای مجاز کردن گردش نسبتاً آزاد عملیات مالی شرکت‌های گروه و اکسپوژرها کافی باشد. با اتخاذ چنین روشی نباید مقررات وضع شده از سوی ناظرین بخشی نادیده گرفته شود.**

اگر نظام‌هاي نظارتي مربوط به عمليات مالي شركت‌هاي گروه و اكسپوژرها به طور قابل توجهي با يكديگر در تعارض باشند. ـ اين امر به ويژه هنگام حضور موسسات خارج از حيطه نظارت به وقوع مي‌پيوندد ـ كارآمدي نظارت بر **شركت‌هاي بزرگ** ممكن است كاهش يابد ـ **از این رو، یکی از عناصر تشکیل دهنده یک راه‌کار بخشی برای عملیات مالی شرکت‌های گروه و اکسپوژرها، درک کامل محیط نظارتی دو موسسه درون‌گروه و مشخصات مقررات عملیات مالی شرکت‌های گروه و اکسپوژرها و نظارت موشکافانه در حوزه‌های اصلی قانونی است.** آيا براي انجام هريک از معاملات، هريک از موسسات درون‌گروه، تابع حد مشخصي از مقررات و نظارت هستند يا اين كه محدوديت‌هاي اندكي براي عمليات مالي شركت‌هاي گروه واكسپوژرها وجود دارد؟ البته تركيب درجه مقررات در اين دو محيط* بر سطح و ماهيت ريسک نظارتي مرتبط با عمليات مالي شركت‌هاي گروه و اكسپوژرها تاثيرگذار خواهد بود.

بنابراین ناظرین تمایل شدیدی به درک تصویر کلی ریسک شرکت‌های بزرگ دارند تا چگونگی تاثیرگذاری عملیات مالی شرکت‌های گروه و اکسپوژرها بر موسسه تحت پوشش را تعیین کنند. همکاری و ارتباط میان ناظرین می‌تواند به آن‌ها برای رسیدن به چنین شناختی کمک کند.

***- Continuum.**

***- محیط مقرراتی و نظارتی هریک از موسسات (مترجم)**

طبیعت نگرانی‌های نظارتی این نکته را ضروری می‌سازد که موسسات تحت پوشش در داخل شرکت‌های بزرگ به عنوان بخشی از سیستم گسترده‌تر مدیریت ریسک، فرآیندی را برای اندازه‌گیری، بررسی و مدیریت عملیات مالی شرکت‌های گروه و اکسپوژرها ایجاد کنند.شرکت‌های بزرگ با مدیریت خوب عمدتاً به دلیل اعمال کنترل‌هاي داخلي و حاکمیت سهامي تاکید فراواني بر مدیریت این گونه عملیات و اکسپوژرها دارند. حال آن که توجه نظارتي به عملیات مالي شرکت‌هاي گروه و اکسپوژرها عموماً از دغدغه‌هاي مربوط به سرایت یا تضعیف موسسه تحت پوشش نشات مي‌گیرد. **چارچوب‌های کنترل داخلی و حاکمیت سهامی موثر به عنوان ابزار مهم مدیریت عملیات مالی شرکت‌های زیر مجموعه و نیز اکسپوژرها شناخته شده‌اند.** زماني که **شرکت بزرگی** کنترل‌هایي را بر ITEs اعمال مي‌کند، احتمال دارد سیستم‌هاي کنترل **شرکت بزرگ** در مورد عملیات مالي و اکسپوژرها اطلاعاتي را عرضه کند که ناظر علاقمند به دریافت آن‌ها باشد.

علاوه بر کنترل‌هاي داخلي از سوي **شرکت‌های بزرگ** و بازرسي از سوي ناظرین، **افشای اطلاعات برای عموم از طریق تقویت نظم بازار می‌تواند به مدیریت صحیح عملیات مالی شرکت‌های گروه و اکسپوژرها کمک کند.افشای اطلاعات** مربوط به این عملیات مالي و اکسپوژرها براي عموم از سوي **شرکت‌های بزرگ** مي‌تواند **دو هدف** را برآورده سازد. نخست، **ارتقای نظم بازار** از این طریق که سایر دست‌اندرکاران بازار این امکان را بیابند که میان سازمان‌هایي که عملیات مالي شرکت‌هاي گروه و اکسپوژرها، را به نحو موثري شناخته و مدیریت مي‌کنند و آنها که به این ترتیب عمل نمي‌کنند تفکیک قائل شوند. در نتیجه، براي ارایه راه‌هاي صحیح مدیریت ریسک به ناظرین کمک کنند. از طریق افشاي اطلاعات، اعتباردهندگان مي‌توانند بهتر متوجه شوند که تحولات سایر اشخاص حقوقي (زیرمجموعه **شرکت بزرگ**) چگونه بر مطالبات آن‌ها نسبت به هریک از این اشخاص تاثیر مي‌گذارد. دوم آن که، افشاي اطلاعات مي‌تواند براي درک عملیات مهم مالي شرکت‌هاي گروه و اکسپوژرهاي حایز اهمیت در **شرکت‌های بزرگ** به ناظرین کمک کند. ناظرین، در عین حال اغلب، به این نتیجه مي‌رسند که افشاي اطلاعات، تنها نقطه شروعي براي طرح پرسش‌ها و مباحثات بیشتر است. چنین افشاهایي مي‌تواند هنگام رویارویي با مقامات نظارتي از بار مسئولیت **شرکت‌های بزرگ مالی** بکاهد.

نظم بازار تنها زمانی می‌تواند کارآ باشد که افشای اطلاعات به موقع، قابل اتکا، مرتبط و کافی باشد. بر طبق بررسي انجام شده از صورت‌هاي مالي منتشره، توسط نمونه‌هاي کوچکي از **شرکت‌های بزرگ مالی**، **در حال حاضر افشای اطلاعات مربوط به عملیات مالی شرکت‌های گروه واکسپوژرها در حداقل خود قرار دارد و می‌تواند به ویژه، در گزارش‌های سالانه به نحو قابل توجهی افزایش یابد.** البته، دامنه گسترده عملیات مالي شرکت‌هاي گروه و اکسپوژرها در **شرکت‌های بزرگ**، قابلیت ایجاد حجم مهمي از اطلاعات را دارا مي‌باشد. **در این رابطه، اطلاعات فوری و حاوی جزییات ــ خارج از چرخه مالی عادی ــ در مورد ارتباطات اصلی میان اشخاص حقوقی زیر مجموعه شرکت بزرگ، مکملی موثر و سازنده برای گزارش‌های سالانه یا دوره‌ای محسوب می‌گردند.** علاوه بر این، اطلاعات کیفي درباره مدیریت عملیات مالي شرکت‌هاي گروه و اکسپوژرها کماکان براي معني‌دار ساختن اطلاعات کمي ضروري است.

اصول راهنما

راهکار نظارتی نسبت به عملیات مالي شرکت‌هاي گروه واکسپوژرها در یک **شرکت بزرگ** **لزوماً توانایی‌های ناظرین را برای وادار کردن موسسات مالی به کنترل این‌گونه عملیات مالی مساله‌دار یا بیش از حد مقرر و معاملات غیر متعارف (با اعمال توصیه) منعکس می‌کند. در برخی موارد، ناظرین دارای اختیارات وسیعی برای نظارت بر مدیریت ریسک در کلیه قسمت‌های شرکت بزرگ هستند و در بسیاری از موارد، این اختیار را ندارند ولی در تمامی موارد، ناظرین باید از اختیار کافی برای گردآوری و محافظت از اطلاعات برخوردار باشند تا بتوانند عملیات مالی شرکت‌های گروه و اکسپوژرهای حایز اهمیت را در تمامی بخشها کنترل نموده و نحوه اداره ریسک‌های مرتبط با این گونه داد و ستدها را بررسی نمایند.** ناظرین باید همچنین قدرت رویارویي با عملیات مالي شرکت‌هاي گروه و اکسپوژرهاي حساب‌سازي شده و یا ناشي از سوءاستفاده را از طریق مقررات پیشگیرانه، نظیر ایجاد محدودیت یا در صورت لزوم انجام اقدامات اصلاحي داشته باشند. و باید تلاش کنند اختیارات لازم دیگر را نیز کسب کنند.

ناظرین باید به طور مستقیم یا از طریق موسسات تحت پوشش، اقداماتی را انجام دهند تا اطمینان یابند که شرکت‌های بزرگ فرآیندهای کافی مدیریت ریسک، شامل فرآیندهایی برای شرکت بزرگ به عنوان یک کل و فرآیندهایی برای شرکت‌های وابسته به آن، که نسبت به آنها منابع در معرض خطر وجود دارد یا با آنها در داخل گروه داد و ستد مالی انجام می‌شود، ایجاد نموده‌اند. در صورت لزوم ناظرین باید معیارهای مناسبی ــ مانند تقویت این فرآیند با کمک محدودیت‌های نظارتی را ــ منظور کنند.

بسیاري از دغدغه‌هاي نظارتي که از عملیات مالي شرکت‌هاي گروه و اکسپوژرها پدید مي‌آید به ویژه اثرات مربوط به مسري بودن (مشکلات) مي‌تواند با اعمال خط مشي‌هاي مطلوب کنترل داخلي در **شرکت بزرگ** کاهش یابد. ناظرین انتظار دارند که **شرکت‌های بزرگ مالی** چارچوبي مناسب براي اندازه‌گیري، مراقبت و مدیریت ITEs ایجاد کنند. آن‌ها باید توقع داشته باشند که موسسات تحت پوشش، این‌گونه عملیات مالي را به شیوه‌اي تحت مراقبت و کنترل قراردهند که یکپارچگي مالي هریک از آن‌ها حفظ شود. **ناظرین باید به طور مستقیم یا از طریق موسسات تحت پوشش، اقداماتی انجام دهند تا شرکت‌های بزرگ مالی خود را به کنترل‌های لازم برای اداره عملیات مالی شرکت‌های گروه و اکسپوژرها تجهیز کنند، مثلاً، زمانی که ناظر کنترل‌ها را کافی نمی‌داند، یا زمانی که شواهدی دال بر حساب‌سازی و سوءاستفاده وجود دارد، باید محدودیت‌های نظارتی یا تدابیر دیگری را اعمال کند.**

یک فرآیند صحیح مدیریت ریسک عملیات مالي شرکت‌هاي گروه و اکسپوژرها با تعیین خطمشي‌ها و رویه‌هاي مصوب هیات مدیره یا اشخاص ذیربط دیگر* و نظارت فعال از سوي

---

*- حاکمیت سهامی موسسات مالی از یک حوزه قضایی به حوزه دیگر متفاوت است در برخی کشورها، هیات مدیره وظیفه عمده (اگرچه غیر انحصاری) نظارت بر بدنه اجرایی (مدیریت ارشد، هیات عامل) را به عهده دارد تا مطمئن شود آنها وظیفه‌شان را به نحو احسن به انجام می‌رسانند. به همین دلیل، در بعضی موارد، هیات مدیره به عنوان هیات نظارتی شناخته می‌شود. بدین مفهوم که هیات مدیره

هيات مديره و مديريت ارشد هريک از موسسات تحت پوشش آغاز مي‌شود. **اين فرآيند بايد در برگيرنده يک چارچوب واحد براي ارزيابي و مراقبت عمليات مالي حايز اهميت باشد، به نحوي که دو طرف معامله را بتوان در سطح هريک از موسسات تحت پوشش و نيز در سطح شرکت بزرگ مورد تجزيه و تحليل قرار داد.** نظام‌هاي گزارش‌دهي و اطلاعات مديريت براي رويکرد مديريت ريسک مناسب بسيار ارزشمند هستند. نهايتاً، بايد براي کليه ريسک‌ها اعم از آن‌ها که قابل کمي‌سازي هستند و آن‌ها که غير قابل کمي‌سازي مي‌باشند تدابيري انديشيده شود.

از آنجا که موسسات مالي بخش‌هاي مختلف با هم ادغام مي‌شوند و **شرکت بزرگ** مالي شکل مي‌گيرد، اندازه، حجم و پيچيدگي بالقوه عمليات مالي شرکت‌هاي گروه و اکسپوژرها مي‌تواند افزايش يابد. **ناظرين بايد هنگام ارزيابي ادغام‌هاي پيشنهادي، برنامه‌هاي مديريت را براي اداره عمليات مالي مهم و اکسپوژرها در سطح يک گروه گسترده در نظر بگيرند.**

ناظرين بايد عمليات مالي مهم و اکسپوژرهاي حايز اهميت موسسات مالي تحت نظارت را به طور منظم مورد مراقبت قرار دهند، اين کار در صورت لزوم از طريق گزارش‌دهي ادواري يا ابزارهايي انجام مي‌شودو کمک مي‌کنددرک روشني نسبت به منابع در معرض خطر و عمليات مالي شرکت‌هاي زيرمجموعه شرکت‌هاي بزرگ مالي بوجود آيد.

ناظرين ممکن است بتوانند بر مبناي طبيعت و حوزه سازو کارهاي حاکميت سهامي و کنترل داخلي، کنترل خود را بر عمليات مالي و اکسپوژرها طراحي کنند. ناظرين بايد به اطلاعات دسترسي داشته باشند يا به طور منظم بر مبناي اطلاعات انفرادي و تلفيقي از عمليات مالي و اکسپوژرهايي که از حد استاندارد تعيين شده فراتر رفته است، آگاهي يابند.

ممکن است **شرکت‌هاي بزرگي** هم وجود داشته باشند که به آن دليل که تمامي موسسات مهم، تحت نظارت قرار داشته و خطوط کاري و ساير فعاليت‌هاي آن‌ها تابع خطوط کاري شرکت‌هاي سهامي است، نگراني‌هاي نظارتي نسبت به آن‌ها اندک باشد. **البته، در ساير موارد، به ويژه زماني که شرکت بزرگ شامل تعداد قابل ملاحظه‌اي موسسات نظارت نشده است يا ساختار سازماني بسيار متفاوت از ساختار شخصيت حقوقي خود داشته باشد، اداره صحيح ITEsتوسطموسسات تحت پوششرکت بزرگ مالي و احتمالاً به وسيله خود شرکت بزرگ مالي در کل، نگراني عمده‌اي محسوب مي‌شود. ناظرين بايد به طور دقيق حد داد و ستدهاي مالي و اکسپوژرهاي حايز اهميت و نحوه مديريت آن‌ها را تحت مراقبت قرار دهند.**

روش‌هاي متفاوت مقررات سرمايه و قوانين حسابداري ممکن است فرصت‌ها را براي استفاده از اختلافات موجود بين مقررات افزايش دهد. ناظرين به ويژه بايد مترصد آن باشند که عمليات مالي شرکت و اکسپوژرها را در آن گروه از شرکت‌هاي بزرگ مالي که چنين بهره‌برداري از تفاوت‌هاي مقرراتي در آن‌ها به راحتي انجام مي‌شود، شناسايي نمايند.

هيچگونه وظيفه اجرايي به عهده ندارد. در مقايسه، در بعضي کشورها، هيات مديره وظايف بيشتري را به عهده داشته به نحوي که تنظيم چارچوب کلي مديريت موسسه مالي را نيز متقبل مي‌گردد.

همان‌طور که عملیات مالي شرکت‌هاي گروه و اکسپوژرها تحول مي‌يابند گزارش‌دهي مربوط به اين عمليات نيز بايد متحول شوند و مزايا و مخاطراتي که ممکن است ناشي از اين ساختار جديد باشند، بايد منظور گردد.

ناظرين بايد افشاي عمليات مالي شرکت‌هاي گروه و منابع در معرض خطر به همگان را تشويق نمايند.

افشاي اطلاعات مربوط به عمليات مالي شرکت‌هاي گروه و اکسپوژرها مي‌تواند با ايجاد نگرش قوي نسبت به ارتباطات ميان موسسات مختلف در داخل **شرکت بزرگ**، موجب ارتقاي نظم بازار گردد. افشاي اطلاعات به عموم، به دست‌اندرکاران بازار اين امکان را مي‌دهد که آن گروه از **شرکت‌هاي بزرگ** که ريسک مربوط به عمليات مالي شرکت‌هاي زيرمجموعه خود را به طور کارآمدي مديريت مي‌کنند، مورد توجه قرار دهند و آن گروه را که به اين ترتيب عمل نمي‌کنند، منزوي نمايند و بدين ترتيب پيام‌هاي ناظرين را مورد تاکيد قرار دهند. **به منظور کارآمدی نظم بازار، افشای اطلاعات باید به موقع، قابل اتکاء مرتبط و کافی باشد. با توجه به تنوع داد و ستدهای ممکن بین شرکت‌های زیرمجموعه شرکت بزرگ افشای اطلاعات به عموم نباید صرفاً به برجسته کردن حجم عملیات مالی شرکت‌های گروه بسنده نماید، بلکه باید کمک کند که خواننده صورت‌های مالی شناخت بهتری نسبت به عملیات شرکت بزرگ پیدا کند.** بدون ترديد اين امر به مفهوم ارتقاي شفافيت از طريق گسترش اطلاعات کيفي مثل حوزه فعاليت، اهميت و مديريت عمليات مالي اصلي در شرکت‌هاي زيرمجموعه **شرکت بزرگ** و همچنين اطلاعات کمي است. علاوه بر اين، افشاي اطلاعات مي‌تواند موجب تسهيل مراقبت نظارتي و ارزيابي ريسک گردد و ناظرين را به سوي کند و کاو مسايل مهم‌تر هدايت کند.

هدف اين نيست که افشاي عمليات مالي شرکت‌هاي گروه و اکسپوژرها به ترتيبي انجام شود که اطلاعات اختصاصي افشا شود يا با افشاي اطلاعات مشتريان به طور غيرمنطقي حريم خصوصي آن‌ها مورد تعرض قرار گيرد.

ناظرین باید به طور تنگاتنگ با یکدیگر در ارتباط باشند تا به دغدغه های یکدیگر پی‌برند و در صورتی که مناسب تشخیص دهند، نسبت به هماهنگی هرگونه اقدام نظارتی در مورد عملیات مالی شرکت‌های گروه و اکسپوژرها اقدام نمایند.

شناخت بهتر روش‌های نظارتی مرتبط با عملیات مالی شرکت‌های گروه و اکسپوژرها و منطق آن‌ها، ارزیابی گسترده مشکلاتی را که شرکت بزرگ ممکن است در نتیجه انجام این گونه عملیات با آن مواجه گردد، ساده‌تر می‌سازد. بنابراين بهره‌برداري مشترک از اطلاعات و برقراري ارتباط ميان ناظرين از اهميت به سزايي برخوردار است. دغدغه‌هاي نظارتي ناشي از تقابل حوزه‌هاي قضايي يا عمليات مالي شرکت‌هاي گروه و اکسپورها مي‌تواند از طريق ارتباطات بين ناظرين کاسته شود.

به طور کلي راه‌هاي روان‌سازي تبادل اطلاعات ميان بخش‌ها ايجاد شده است. بيانيه مجمع مشترک*، اصولي را براي اشتراک اطلاعات در ميان بخش‌ها، در اسنادي تحت عنوان

***- بیانیه مجمع مشترک کمیته نظارت بر بانکداری بال، سازمان بین‌المللی کمیسیون‌های اوراق بهادار و اتحادیه بین‌المللی ناظرین بیمه در دسامبر سال ۱۹۹۹ در بال سوئیس صادر گردیده است. (مترجم)**

"**اصول مربوط به گزارش اشترک اطلاعات نظارتی**" و گزارش هماهنگ‌کننده تعیین کرده است. این اسناد همراه با سایر اسناد در مجموعه اسناد مجمع مشترک، اصول و تکنیک‌هایی را به منظور کمک به ناظرین براي ایجاد ارتباط نزدیک‌تر و موثرتر با یکدیگر در امر نظارت **شرکت‌هاي بزرگ مالی** ارائه می‌کند.

یکی از ملاحظات اساسی تاثیرگذار بر رویکرد نظارتی مقررات عملیات مالی شرکت‌های گروه و اکسپوژرها ساختار قانونی شرکت بزرگ و چارچوب حقوقی هر حوزه قضایی و کشوری است که شرکت بزرگ در آن فعالیت دارد. در سناریوی‌های وخیم‌تر شدن وضعیت مالی، نظام‌های تصفیه و ورشکستگی هریک از اشخاص حقوقی تعیین خواهند کرد که در چه مقطعی موسسه تحت نظارت در معرض خطر قراردارد و به مرحله تصفیه و ورشکستگی می‌رسد. ناظرین باید بدانند که تفاوت‌هایی در نظام‌های ورشکستگی و تصفیه وجود دارد و آن‌ها باید بتوانند تاثیر چنین نظام‌هایی را بر موسسات تحت پوشش زیر مجموعه شرکت بزرگ دچار مشکل پیش‌بینی کنند و در صورت لزوم و جایی که امکان دارد با سایر ناظرین هماهنگی نمایند.

ناظرین باید به نحو موثر و مناسبی با آن بخش از عملیات مالی و اکسپوژرهای حایز اهمیت شرکت‌های گروه، که به نظر می‌رسدبه طور مستقیم و یا از طریق یکاثرگذاری کلی و سرنوشت‌ساز، تاثیر تعیین‌کننده‌ای بر موسسات تحت پوشش دارد، برخورد نمایند.

بیشتر نظام‌هاي نظارتي براي پیشگیري از عملیات مالي و اکسپوژرهاي حایز اهمیت طراحي می‌شوند. **چنان‌که معاملات ممنوعه‌ای انجام شوند یا شرکت بزرگ مالیاز طریق انجام عملیات مالی توسط شرکت‌های زیر مجموعه خود در معرض نوعی خطر قرار گیرد به طوری که ثبات مالی آن تحت تاثیر قرار گیرد، ناظرین باید اقدامات مناسبی را در رابطه با موسسات تحت پوشش انجام دهند. مثال‌هایی برای اقدامات نظارتی، الزام به بی‌اعتبار اعلام کردن معاملات ممنوعه یا متوقف کردن انجام آنــ که افزایش عملیات مالی شرکت‌های گروه و اکسپوژرها را تعدیل نموده و یا تابع اقدامات احتیاطی دیگر می‌نماید. -** می‌باشد. ناظرین در مواردي که فاقد اقتدار لازم براي مقابله با عملیات مالي شرکت‌هاي گروه و اکسپوژرها هستند، ممکن است مجبور به استفاده از محرک‌هاي اخلاقي گردند. زماني که عملیات مالي و اکسپوژرها در تمامي موسسات تحت پوشش شرکت انجام می‌شود همکاري میان ناظرین مربوطه و همچنین ناظر اصلي بسیار مهم است.

۱- در این سند، عبارت "ناظر اصلی" عموماً به ناظر موسسه تحت نظارت مادر که نقش عمده‌ای مثلاً، برحسب دارایی‌های ترازنامه، درآمدها یا الزامات توانایی پرداخت بدهی، را در شرکت بزرگ بر عهده دارد اطلاق می‌شود، "گزارش نظارت بر شرکت‌های بزرگ"، توسط مجمع مشترک (کمیته نظارت بر بانکداری بال، سازمان بین‌المللی کمیسیون‌های اوراق بهادار و اتحادیه بین‌المللی ناظرین بیمه) در مورد شرکت‌های بزرگ مالی تهیه گردید. فوریه ۱۹۹۹، صفحه ۱۰۱.

ماخذ:

Intra-Group Transations and Exposures Principles, The Joint Forum, Basel Committee on Banking Supervision, International Organization of Securities Commissions, International Association of Insurance Supervisors, Basel, December 1999.

استفاده از مطالب این نوشتار با ذکر ماخذ بلامانع است.

شماره: مب/ ۲۲۸۸ شناسایی کافی مشتری از سوی بانک‌ها

تاریخ : ۲۷/۱۱/۱۳۸۴

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع مدیران عامل کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه و مدیرعامل محترم سازمان حسابرسی ارسال گردید

با احترام؛

همان‌گونه که استحضار دارند از جمله مهم‌ترین تدابیری که می‌تواند بانک‌ها را از گزند انواع ریسک، به خصوص ریسک شهرت دور نگه دارد تعبیه‌سازوکاری توانمند و یکپارچه برای شناسایی هویت مشتریان است. این موضوع خاصه از آن روی که مبارزه با پول‌شویی مستلزم کسب شناخت مکفی از آنان است، اهمیتی دو چندان می‌یابد.

از سوی دیگر، توسعه روز افزون خدمات و فن‌آوری‌های نوین در صنعت بانکداری ـ که به طور عمده با افزایش میزان پیچیدگی آنها قرین بوده است ـ در روی دیگر خود، عملکرد پیچیده‌تر افراد متخلف و جنایتکار را در پی داشته است. عملکردی که در طی آن سعی می‌کنند تا با پنهان ساختن ماهیت و منشاء غیرقانونی مال حاصل از ارتکاب جرم، ظاهری قانونی به آن دهند و به عبارت دیگر، آن را تطهیر نمایند. هم‌چنین ممکن است بانک‌ها و موسسات مالی ـ خواسته یا ناخواسته ـ به عنوان بستر اصلی برای تامین مالی تروریسم مورد سوءاستفاده واقع شوند. استفاده از انواع خدمات و حساب‌های بانکی، بهره‌گیری از عناوین شرکت‌های مختلف، اقدام به افتتاح حساب و مدیریت آن از طریق واسطه‌های حرفه‌ای و کارگزاران بانکی و ... از جمله اقداماتی هستند که افراد مزبور برای پنهان نگه داشتن هویت و عملکرد خویش به آنها متوسل می‌شوند.

از آن جا که آلوده شدن بانک‌ها به این قبیل فعالیت‌ها، ممکن است خسارات جبران‌ناپذیری را برای آنها در پی داشته باشد شناسایی هویت مشتریان و تدوین سیاست‌هایی توانمند و مکفی در این زمینه لازم می‌آید.

کمیته نظارت بانکی بال با تکیه بر تجارت و تخصص خود در توصیه راهکارهای مناسب برای تقویت سیستم‌های نظارتی، اقدام به انتشار سندی تحت عنوان"شناسایی کافی مشتری از سوی بانک‌ها"در اکتبر سال ۲۰۰۱ میلادی نمود.

این سند که ترجمه آن به پیوست ارسال می‌گردد مشتمل بر پیشنهاداتی است که الگوی مناسبی را برای بانک‌ها ـ چه در عرصه سیاستگذاری و چه در گستره عمل ـ

ترسیم می‌نماید. از این رو مطالعه آن می‌تواند به تدوین دستورالعمل‌ها و بخشنامه‌هایی که در ارتباط با شرایط افتتاح حساب و نحوه تعامل با مشتریان باز می‌گردد، یاری رساند. ضمن آن که این سند حاوی توصیه‌هایی برای کارکنان بخش تطبیق و حسابرسان داخلی و خارجی بانک‌ها نیز می‌باشد که عمل به آنها می‌تواند به افزایش اطمینان از صحت عملکرد سازوکارهای کنترلی بانک‌ها بیانجامد (شایان ذکر است که کمیته مزبور تاکنون اقدام به انتشار اسنادی چند در زمینه شناسایی مشتری نموده است که ترجمه برخی از این اسناد در سایت بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به آدرس WWW.CBI.IR، بخش نظارت بر امور بانک‌ها قرار دارد).

با امید به آن که انتشار و توزیع آثاری از این قبیل، به بسط و تعمیق دانش بانکداری در نظام بانکی کشور بیانجامد، خواهشمند است دستور فرمایند این نوشتار جهت مطالعه و بهره‌برداری‌های لازم در اختیار واحدهای ذیربط قرار گیرد./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳-۳۸۳۱**

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

«اداره مطالعات و مقررات بانکی»

راهنمای کلی افتتاح حساب و تعیین هویت مشتری

(پیوست سند شناسایی کافی مشتری از سوی بانک‌ها)

از انتشارات کمیته نظارت بانکی بال

مستقر در بانک تسویه بین‌المللی

(فوریه ۲۰۰۳)

ترجمه: عبدالمهدی ارجمندنژاد

گروه مطالعاتی بانکی و اعتباری

بهمن ماه ۱۳۸۴

فهرست مطالب

عنـــــوان

پیشگفتار

راهنمای کلی افتتاح حساب و تعیین هویت مشتری

الف– اشخاص حقیقی

ب– موسسات

۱– واحدهای شرکتی

شرکت‌های سهامی و غیرسهامی

۲– سایر موسسات

برنامه‌های مزایای بازنشستگی

انجمن‌های مشاع، دوستی، تعاونی و تامین آتیه

موسسات خیریه، باشگاه‌ها و انجمن‌ها

تراست‌ها و بنیادها

واسطه‌های حرفه‌ای

ماخذ

بسمه تعالي

پیشگفتار

سرآغـاز گفتـــار نام خداســت که رحمتگر و مهربان خلق راست

اعتماد متقابل، بستر لازم برای ایجاد و استمرار یک رابطه تجاری خوب و موثر را فراهم می‌آورد. بدون این عامل، روابط تجاری یا شکل نمی‌گیرند یا تداوم نمی‌یابند. روابط بانک و مشتری نیز از این امر مستثنی نیست. لیکن نظر به جایگاه و ویژگی بانک‌ها در جوامع مختلف، نیاز به کسب شناخت کافی از طرف مقابل؛ به طور عمده رابطه‌ای یک سویه است. رابطه‌ای که در آن بانک و یا هر موسسه مالی و اعتباری دیگر، سعی دارد به شناختی کافی از مشتری خود (اعم از اشخاص حقیقی یا حقوقی) دست یابد.

در سال‌های اخیر، طرح مباحث مربوط به مبارزه با پول‌شویی و تامین مالی تروریسم و لزوم اتخاذ تدابیر مکفی جهت پیشگیری از ورود بانک‌ها و موسسات مالی در این فرآیند موجب شد تا موضوع شناسایی مشتری که پیش از این عمدتا" از منظری اعتباری مورد تاکید بود، اهمیتی دوچندان یابد.

تعلل بانک‌ها در اداره موثر روابط خود با مشتری ممکن است تبعات زیان‌بار و گاه جبران‌ناپذیری را برای آنها در پی داشته‌باشد. از این رو اهتمام جدی آنها نسبت به ایجاد و استقرار برنامه‌ای موثر در زمینه شناسایی مشتری، می‌تواند همچون حفاظی مطمئن، آنها را از گزند ریسک‌های شهرت، عملیاتی، حقوقی و تمرکز مصون بدارد. موضوعی که تحقق آن مستلزم اخذ سیاست‌هایی روشن و صریح درخصوص پذیرش مشتری، تعیین دقیق هویت وی، نظارت مستمر بر حساب‌های پر ریسک، و مدیریت موثر ریسک‌های موجود در این زمینه است.

کمیته نظارت بانکی بال[1]ـ همگام با سایر مراجع فعال در زمینه مبارزه با پول‌شویی[2]ـ اقدام به انتشار اسنادی نموده است که عناوین مهمترین آنها (تاکنون) به قرار ذیل است:[3]

مدیریت یکپارچه ریسک شناسایی مشتری[1]

---

[1]-Basle Committee on Banking Supervision=BCBS

۲- از جمله سازمان‌های فعال در این زمینه می‌توان به «گروه ویژه اقدام مالی» یا Financial Action Task Force on Money Laundering (FATF) اشاره نمود.

۳-ترجمه برخی از این اسناد بر روی وب سایت بانک مرکـزی ج.ا.ا بـه آدرس www.CBI.IR(بخـش نظارت بر امور بانک‌ها) قرار گرفته‌است.

شناسایی کافی مشتری از سوی بانک‌ها[2]

پیشگیری از سوءاستفاده عوامل جنایتکار از نظام بانکی جهت پول‌شویی[3]

راهنمای کلی افتتاح حساب و تعیین هویت مشتری[4]

اصول اساسی برای نظارت بانکی موثر[5]

متدولوژی اصول اساسی[6]

سند «شناسایی کافی مشتری از سوی بانک‌ها» (بند ۲) از منظری کلان، به بررسی الزامات مهمی می‌پرداخت که لازم بود در روند شناسایی مشتری مدنظر قرار گیرند لیکن در کنار این مباحث کلان، کمیته بال اقدام به انتشار پیوستی برای این سند تحت عنوان «راهنمای کلی افتتاح حساب و تعیین هویت مشتری» (بند ۴) نمود تا از این رهگذر، یک الگوی عملی و کلی ـ در زمینه تدوین دستورالعمل‌های مربوط به شرایط افتتاح حساب و شناسایی هویت مشتری ـ در اختیار ناظران بانکی کشورها قرار دهد.

متن پیوست که ترجمه کامل این سند می‌باشد با تقسیم‌بندی انواع مشتریان و توصیه ملاحظاتی چند در شناسایی هویت هر یک از آنها می‌تواند به عنوان یک رهنمود کلی، یاریگر دست‌اندرکاران شبکه بانکی کشور در تهیه دستورالعمل‌ها و بخشنامه‌های مختلفی باشد که به منظور اعلام شرایط افتتاح حساب و شناسایی هویت انواع مشتریان صادر می‌نمایند. انشاءا... .

عبدالمهدی ارجمندنژاد

بهمن ۱۳۸۴

---

[1]- Consolidated KYC Risk Management, October 2004.

[2]- Customer Due Diligence for Banks , October 2001.

[3]- Prevention of Criminal Use of the Banking System for the Purpose of Money-Laundering , December 1988.

[4]- General Guide to Account Opening and Customer Identification, February 2003.

[5]- Core Principles for Effective Banking Supervision, September 1997.

[6]- Core Principles Methodology, October 1999.

راهنمای کلی افتتاح حساب و تعیین هویت مشتری

کمیته نظارت بانکی بال در نوشتار پیشین خود تحت عنوان «شناسایی کافی مشتری از سوی بانک‌ها» (اکتبر سال ۲۰۰۱ میلادی) ؛ به هدف کارگروه بانکداری برون مرزی[۲] مبنی بر توسعه رهنمودی راجع به شناسایی هویت مشتری اشاره نمود. شناسایی هویت مشتری، عاملی ضروری برای یک برنامه موثر شناسایی کافی مشتری به حساب می‌آید. از این رو لازم است بانک‌ها با استفاده مناسب از آن ، از خود در برابر ریسک‌های شهرت، عملیاتی ، حقوقی و تمرکز محافظت نمایند. همچنین این عامل برای انطباق با الزامات قانونی مبارزه با پول‌شویی، عنصری ضروری به حساب آمده؛ پیش نیاز شناسایی ماهیت آن گروه از حساب‌های بانکی است که با تروریسم در ارتباط هستند.

آنچه که در پی می‌آید رهنمودهایی راجع به شیوه افتتاح حساب و تعیین هویت مشتری است که براساس اصول مطروحه در سند کمیته بال تحت عنوان «شناسایی کافی مشتری از سوی بانک‌ها»، راهنمایی کلی را برای روش صحیح انجام این امور فراهم می‌آورد. این سند که توسط «کارگروه بانکداری برون‌مرزی» تهیه شده‌است هر رویداد محتملی را پوشش نمی‌دهد لیکن در عوض، تمرکز آن بر روی برخی ساز و کارهایی است که بانک‌ها می‌توانند در توسعه یک برنامه موثر شناسایی مشتری از آنها استفاده نمایند.

رهنمودهای مطروحه در این سند، بیانگر نقطه آغازین اقدامات ناظران بانکی و بانک‌ها درخصوص شناسایی هویت مشتری است. این سند به بحث پیرامون دیگر عوامل مطروحه در نوشتار «شناسایی کافی مشتری از سوی بانک‌ها» همچون «نظارت مستمر بر حساب‌ها» نمی‌پردازد. هرچند در بسط و توسعه رویه‌های موثر در زمینه شناسایی کافی مشتری، مبارزه با پول‌شویی و مبارزه با تامین مالی تروریسم ، لازم است به این عوامل توجه نمود.

---

[1]- Working Group on Cross-Border Banking.

[۲]-کارگروه بانکداری برون‌مرزی یک گروه مشترک است که اعضایی از کمیته بال و گروه ناظران بانکی برون مرزی آن را تشکیل می‌دهند.

ممکن است ناظران بانکی هر کشور، پیش از استفاده از این رهنمودها، اقدام به جرح و تعدیل آنها نمایند. ناظرانی که درصدد هستند برنامه‌هایی را برای شناسایی هویت مشتری توسعه یا بهبود بخشند.

باوجود این ، لازم است ناظران بانکی این موضوع را در نظر داشته‌باشند که هر برنامه شناسایی مشتری می‌بایست در بردارنده انواع مختلف مشتریان (اشخاص حقیقی و اشخاص حقوقی) و سطوح مختلف ریسکی باشد که از روابط یک مشتری با بانک ناشی می‌شود. این امر کاملا" روشن است که برقراری روابط و انجام مبادلاتی که دارای ریسک بیشتری هستند (همچون مواردی که مربوط به مقامات یا سازمان‌های سیاسی[1]است) در مقایسه با مبادلات و حساب‌هایی که از ریسک کمتری برخوردارند، نیازمند دقت بیشتری می‌باشند.

همچنین رهنمودها و بهترین رویه‌های ایجادشده از سوی ناظران بانکی هر کشور می‌بایست در بردارنده انواع گوناگون مبادلاتی باشند که در نظام بانکی آن کشور، از رواج بیشتری برخوردارند. به عنوان مثال ممکن است افتتاح حساب‌های غیرحضوری[2]در کشوری بیش از کشور دیگر رایج باشد. از این‌رو ممکن است رویه‌های شناسایی هویت مشتری بین کشورها متفاوت باشند.

امکان جعل برخی از مدارک شناسایی، بیش از اسناد دیگر است. درخصوص اسنادی که امکان جعل آنها بیشتر است یا در مورد اعتبار آنها، تردید وجود دارد لازم است بانک ـ از طریق انجام تحقیقات بیشتر یا کسب اطلاعات از منابع دیگر ـ اقدام به تعیین صحت و سقم اطلاعات ارائه شده از سوی مشتری نماید.

باید از مدارک شناسایی مشتری ـ حداقل به مدت ۵ سال بعد از بسته‌شدن حساب وی ـ نگهداری کرد. همچنین لازم است از کلیه سوابق مبادلات مالی انجام‌شده ـ حداقل به مدت ۵ سال پس از وقوع آن مبادله ـ حفاظت نمود.

این رهنمودها در قالب ۲ بخش، ابعاد مختلف شناسایی هویت مشتری را پوشش می‌دهند. بخش «الف» به تشریح انواع اطلاعاتی می‌پردازد که لازم است به هنگام درخواست اشخاص حقیقی برای افتتاح حساب یا انجام مبادلات، جمع‌آوری و تایید گردند. بخش «ب» نیز به توصیف انواع اطلاعاتی می‌پردازد که باید راجع به موسسات گردآوری و تایید

---

[1]- Politically Exposed Persons or Organisations.

[2]- Non-Face-to-Face Opening of Accounts.

شوند. این بخش خود به دو زیر مجموعه تقسیم می‌گردد. قسمت اول مربوط به واحدهای شرکتی[1]است و قسمت دوم به دیگر انواع موسسات اشاره دارد.

تمامی واژه‌های مورد استفاده در این سند، دارای مفاهیم مشابهی با واژه‌های مطروحه در مقاله «شناسایی کافی مشتری از سوی بانک‌ها» هستند.

الف– اشخاص حقیقی[2]

در مورد اشخاص حقیقی، لازم است اطلاعات ذیل اخذ شود (برحسب مورد):

نام قانونی[3]و هر نام دیگری که مورد استفاده قرار می‌گیرد(از جمله نام‌خانوادگی خانم‌ها قبل از ازدواج)

نشانی صحیح و ثابت فرد (باید نشانی کامل شخص را بدست آورد. اخذ شماره صندوق پستی کافی نیست).

شماره تلفن، شماره دورنگار و نشانی پست الکترونیک فرد.

تاریخ و محل تولد

ملیت

شغل، منصب دولتی و یا نام کارفرمای وی

کد (شماره) شناسایی رسمی فرد[4]یا شناسه منحصر به فرد دیگری که در یک سند رسمی که تاریخ آن منقضی نشده‌است؛ درج شده باشد (به عنوان مثال گذرنامه، کارت شناسایی، اجازه اقامت، مدارک تامین اجتماعی[5]، گواهینامه رانندگی). اسنادی که حاوی عکس مشتری باشند.

نوع حساب و ماهیت روابط بانکی مربوط به آن

امضا

---

[1]- **Corporate Vehicles.**

[2]- **Natural Persons.**

[3]- **Legal Name =** نام رسمی، نام حقوقی

[4]- **Official Personal Identification Number.**

[5]- **Social Security Records.**

لازم است بانک حداقل به وسیله یکی از روش‌های ذیل، از صحت اطلاعات فوق‌الذکر اطمینان یابد:

تایید تاریخ تولد از روی یک سند رسمی (به عنوان مثال گواهی تولد[1] گذرنامه، کارت شناسایی، مدارک تامین اجتماعی)

تایید نشانی ثابت فرد (به عنوان مثال از روی قبوض خدمات رفاهی و شهری[2] ارزیابی مالیاتی[3] صورتحساب بانک، نامه‌ای از یک مرجع عمومی[4])

برقراری تماس با مشتری پس از افتتاح حساب، تا از این طریق صحت اطلاعات ارائه‌شده از سوی وی احراز شود. این تماس می‌تواند از طریق تلفن، نامه یا پست الکترونیک باشد (به عنوان مثال یک تماس تلفنی نافرجام، یک نامه مرجوعی و برگشت خورده؛ و یا یک نشانی غلط پست الکترونیکی، خود می‌تواند حاکی از لزوم انجام تحقیقات بیشتر در این زمینه باشد).

تایید اعتبار مدارک رسمی ارائه‌شده از طریق گواهی آنها به وسیله یک شخص ذیصلاح (مجاز). به عنوان مثال به وسیله یک مقام بلندپایه سفارتخانه[5] و یا یک محضردار.[6]

مثال‌هایی که در بالا به آنها اشاره شد، تنها گزینه‌های ممکن در این زمینه نیستند. در قلمرو برخی حکومت‌ها، ممکن است اسناد دیگری هم با ماهیتی مشابه وجود داشته باشند که درمورد هویت مشتریان، اطلاعات و شواهد کافی فراهم می‌آورند.

در مورد مشتریان غیرحضوری، موسسات مالی باید از روش‌های کارآمد شناسایی مشتری ـ درست مشابه آنچه که در خصوص مشتریان حضوری به کار می‌گیرند ـ استفاده نمایند.

موسسات مالی باید بتوانند با استفاده از اطلاعات مطروحه در بند ۱۰، یک ارزیابی اولیه راجع به وضعیت ریسک مشتری بدست آورند. لازم است در مورد آن گروه از مشتریانی که براساس ارزیابی‌های مزبور، به عنوان مشتریانی پرریسک‌تر شناخته می‌شوند، دقت

---

[1]- Birth Certificate.

[2]- Utility Bill=(... قبوض خدمات رفاهی و شهری (صورتحساب آب، برق و گاز و

[3]- Tax Assessment.

[4]- Public Authority.

[5]- Embassy Official.

[6]- Notary Public=سردفتر اسناد رسمی ، محضردار

بیشتری نموده؛ اقدام به انجام تحقیقات و کسب اطلاعات تکمیلی دیگری نمود. این اطلاعات موارد ذیل را شامل می‌شوند:

مدرکی از نشانی دایمی فرد که از یک موسسه اعتباری معتبر[1]اخذ و یا مستقلا" و از طریق بازدید محلی تایید شده‌باشد.

معرفی شخصی[2](به وسیله یکی از مشتریان همان موسسه)

معرفی از طرف بانک قبلی مشتری و تماس با بانک مزبور در رابطه با وی

منبع دارایی (منشاء دارایی)

گواهی اشتغال به کار فرد[3]و یا منصب دولتی وی[4](در صورت نیاز)

در مورد مبادلات موردی[5]یا مبادلاتی که برای یکبار انجام شده[6]و مقدار آن مبادله یا مجموعه مبادلاتی که به یکدیگر مرتبط هستند از حداقل ارزش پولی تعیین‌شده فراتر نمی‌روند؛ ممکن است اخذ و نگهداری از نام و نشانی فرد، به تنهایی کفایت نماید.

توجه به این نکته ضروری است که سیاست پذیرش مشتری نباید به قدری سختگیرانه باشد که امکان دسترسی عموم مردم به خدمات بانکی را از آنان سلب نماید. رعایت این امر به خصوص در مورد افرادی که فاقد جایگاه اجتماعی یا مالی خاصی هستند، اهمیت می‌یابد.

ب– موسسات

اصول اساسی مطروحه در زمینه تعیین هویت مشتریان حقیقی، عینا" در مورد شناسایی هویت تمامی موسسات نیز به کار می‌آید. در موارد ذیل، هنگامی که باید هویت اشخاص حقیقی نیز احراز و تایید شود، لازم است رهنمودهای فوق‌الذکر را عینا" در مورد چنین اشخاصی به کار برد.

---

[1]- Credit Reference Agency.

[2]- Personal Reference.

[3]- Verification of Employment.

[4]- Public Position Held.

[5]- Occasional Transactions.

[6]- One-off Transactions.

واژه موسسه[1]شامل هر شخصی غیر از شخص حقیقی است. در استفاده از رهنمودهای شناسایی هویت مشتری برای انواع مختلف موسسات ، لازم است توجه خاصی به سطوح متفاوت ریسک آنها نمود.

۱– واحدهای شرکتی[2]

در مورد واحدهای شرکتی (شرکت‌های سهامی و غیرسهامی)[3]، باید اطلاعات ذیل را بدست آورد:

نام موسسه

محل اصلی عملیات تجاری موسسه

آدرس پستی موسسه

شماره‌های تلفن و دورنگار

درصورت امکان، شماره‌ای رسمی برای تعیین هویت (به عنوان مثال کد مالیاتی)[4]

اصل یا رونوشت (کپی) تاییدشده گواهینامه ثبت شرکت،[5] شرکت نامه[6] و اساسنامه[7]

مصوبه هیات مدیره درخصوص افتتاح یک حساب (به نام شرکت) و تعیین هویت افرادی که اختیار برداشت و کار با آن حساب را دارند.

ماهیت و هدف تجاری و مشروعیت آن.

لازم است بانک حداقل به وسیله یکی از روش‌های ذیل از صحت اطلاعات فوق‌الذکر اطمینان یابد:

---

[1]- Institution.

[2]- Corporate Entities.

[3]- Corporations and Partnerships.

[4]-Tax Identification Number.

[5]- Certificate of Incorporation.

[6]- Memorandum=شراکت‌نامه

[7]- Articles of Association.

برای شرکت‌هایی که تاسیس شده‌اند: بررسی رونوشتی از آخرین گزارش و حساب‌ها (درصورت امکان ، بررسی گزارش حسابرسی)

استعلام از مرکز اطلاعات تجاری[1] یا تایید اسناد ارائه شده به وسیله یک موسسه مشاوره حقوقی یا حسابداری معروف وشناخته‌شده

تحقیق راجع به شرکت و یا انجام دیگر بررسی‌های کاری تا از این رهگذر مشخص شود که آیا موسسه مزبور گرفتار انحلال[2]، اعتصاب[3]، تعطیل دایم[4] یا توقف عملیات[5] شده‌است؟ (و یا اینکه آیا در این مسیر قرار دارد؟)

استفاده از یک فرآیند مستقل جهت تایید اطلاعات ، به عنوان مثال از طریق دستیابی به پایگاه داده‌های دولتی و خصوصی

کسب سوابق و اطلاعات از بانک قبلی

بازدید از شرکت مزبور، در صورت امکان

برقراری تماس با آن شرکت از طریق تلفن، نامه یا پست الکترونیک

چنانچه کارگزاری که به نمایندگی از یک شرکت اقدام به افتتاح حساب نموده است، کارمند آن شرکت نباشد لازم است بانک گام‌های منطقی لازم را جهت تایید هویت و اعتبار وی بردارد.

شرکت‌های سهامی و غیرسهامی

در مورد شرکت‌های سهامی و غیرسهامی، رهنمود اصلی آن است که باید به هویت افراد صاحب نفوذ پشت‌پرده آن موسسه توجه شود تا از این رهگذر، اقدام به شناسایی اشخاصی نمود که بر روی عملیات و دارایی‌های شرکت‌های مزبور کنترل دارند. این امر شامل افرادی که کنترل نهایی را در دست دارند نیز می‌شود. در مورد شرکت‌های سهامی باید به سهامداران ، افراد صاحب امضا

---

[1]- **Business Information Service.**

[2]- **Dissolved.**

[3]- **Struck off.**

[4]- **Wound up.**

[5]- **Terminated.**

، یا افراد دیگری که بخش قابل ملاحظه‌ای از سرمایه یا حمایت مالی را فراهم می‌آورند (و یا به اشکال دیگری اعمال قدرت می‌نمایند)، توجه خاصی نمود.

هنگامی‌که مالک، شرکت یا تراست[1]دیگری است باید اقدامات منطقی لازم به عمل آید تا بتوان باتوجه به هویت افراد صاحب نفوذ پشت‌پرده آن موسسه یا شرکت، هویت عوامل اصلی آن را احراز نمود. نوع کنترلی که باید اعمال شود بستگی به ماهیت شرکت دارد. این امر ممکن است تنها محدود به افرادی باشد که اختیار مدیریت وجوه ، حساب‌ها یا سرمایه‌گذاری‌ها را بدون نیاز به کسب مجوز دارند و یا افرادی که به واسطه موقعیت خود می‌توانند از رویه‌های داخلی و یا ساز و کارهای کنترلی پیروی نکنند.

در مورد شرکت‌های غیرسهامی، باید هویت هر شریک شناسایی شود. همچنین تعیین هویت اعضای درجه یک خانواده شرکا نیز ضروری است.

هنگامی که نام یک شرکت در فهرست اسامی یک بورس اوراق بهادار معروف وجود دارد یا واحد مزبور به چنین شرکت‌هایی وابسته است باید اقدام به شناسایی خود شرکت، به عنوان شخص اصلی نمود.

البته باید به این موضوع توجه داشت که آیا بر روی چنین شرکتی ، کنترل موثری از سوی یک فرد، گروه کوچکی از افراد یا دیگر واحدهای شرکتی یا تراست، اعمال می‌شود؟ در این صورت باید کنترل‌کنندگان مزبور را به عنوان عوامل اصلی در نظر گرفته؛ اقدام به شناسایی هویت آنان نمود.

۲- سایر موسسات

برای حساب‌هایی که در قالب بندهای ۲۶ تا ۳۴ دسته‌بندی شده‌اند لازم است علاوه بر اطلاعات مورد نیازی که درخصوص عوامل اصلی جمع‌آوری می‌شود ، اقدام به کسب اطلاعات ذیل نیز نمود:

نام حساب

نشانی پستی

شماره‌های تلفن و دورنگار

درصورت امکان، شماره‌ای رسمی برای تعیین هویت (به عنوان مثال کد مالیاتی)

شرحی از اهداف و فعالیت‌های دارنده حساب (به عنوان مثال در قالب یک بیانیه رسمی)

---

[1]- Trust.

رونوشتی از یک سند رسمی که موجودیت دارنده حساب را به لحاظ قانونی تایید کند (به عنوان مثال اداره ثبت موسسات خیریه[1])
بانک باید از صحت اطلاعات مزبور ، حداقل به وسیله یکی از روش‌های ذیل اطمینان حاصل نماید:
کسب یک ضمانت مستقل از یک موسسه مشاوره حقوقی یا حسابداری معروف و شناخته‌شده مبنی بر تایید اسناد ارائه شده به بانک
کسب سوابق و اطلاعات از بانک قبلی
دستیابی به پایگاه داده‌های دولتی و خصوصی یا سایر منابع رسمی

برنامه‌های مزایای بازنشستگی[2]

در مواقعی که یک طرح بازنشستگی شغلی[3] یک تراست مزایای کارکنان[4] یا یک طرح گزینه سهام[5] متقاضی افتتاح حساب است لازم است شخص «امین» و یا هر فرد دیگری که بر این رابطه کنترل دارد (به عنوان مثال مدیر، مدیر طرح، و دارندگان امضای حساب) به عنوان عوامل اصلی در نظر گرفته شده، اقدامات لازم برای شناسایی هویت آنان به عمل آید.

انجمن‌های مشاع[6] دوستی[7] تعاونی[8] و تامین آتیه[9]

در مواقعی که چنین واحدهایی متقاضی گشایش حساب هستند باید اشخاصی را به عنوان عوامل اصلی در نظر گرفت که دارای کنترل یا نفوذ قابل ملاحظه‌ای بر دارایی‌های سازمان هستند. این موضوع اغلب شامل اعضای هیات مدیره، مدیران اجرایی و دارندگان حق امضای حساب می‌شود.

1- Register of Charities.

2- Retirement Benefit Programmes.

3- Occupational Pension Programme.

4- Employee Benefit Trust.

5- Share Option.

6- Mutuals=مشاع، مشترک

7- Friendly.

8- Cooperatives.

9- Provident=مال‌اندیش ، آینده‌نگر

موسسات خیریه، باشگاه‌ها و انجمن‌ها

در مورد حساب‌هایی که برای موسسات خیریه، باشگاه‌ها و انجمن‌ها باز می‌شوند، بانک باید اقدامات منطقی لازم را برای شناسایی و تایید هویت حداقل دو نفر از دارندگان حق امضا ـ علاوه بر خود موسسه ـ به عمل آورد. اشخاص اصلی که لازم است هویت آنها شناسایی شود اشخاصی هستند که کنترل یا نفوذ قابل ملاحظه‌ای بر دارایی‌های سازمان دارند. این امر اغلب شامل اعضای هیات رئیسه یا هیات حاکم[1] مدیرعامل، کلیه اعضای هیات مدیره، خزانه‌دار و تمامی افراد صاحب امضا می‌شود.

در کلیه موارد باید این موضوع مستقلا" احراز شود که اشخاص مزبور، نمایندگان واقعی آن موسسه هستند. همچنین باید هدف از ایجاد موسسه را به طور مستقل احراز و تایید نمود.

تراست‌ها و بنیادها[2]

به هنگام گشایش حساب برای یک تراست، بانک باید گام‌های منطقی لازم را برای تایید امین یا امنا[3] شخص یا اشخاص واگذارنده تراست[4](شامل هر فردی که دارایی‌های خود را به تراست مزبور منتقل کرده‌است) ، سرپرست(ها)[5]، ذینفع(ها) و دارندگان حق امضا بردارد. درصورت وجود افراد ذینفع ، آنان نیز باید احراز هویت شوند. در مورد یک بنیاد، باید گام‌های لازم برای تایید هویت بنیان‌گذار ، مدیران و افراد ذینفع آن برداشته شود.

واسطه‌های حرفه‌ای[6]

هنگامی که یک واسطه حرفه‌ای، اقدام به افتتاح حساب به نمایندگی از یک مشتری مشخص[1] می‌نماید، هویت آن مشتری باید احراز شود. واسطه‌های حرفه‌ای اغلب اقدام به

---

[1]- **Governing Body or Committee.**

[2]- **Foundations.**

[3]- **Trustee(s).**

[4]- **The Settlor(s) of the Trust=فرد یا افراد امانت‌گذار در تراست**

[5]- **Protector(s).**

[6]- **Professional Intermediaries.**

افتتاح حساب‌های مشاع[2] به نمایندگی از برخی موسسات می‌نمایند. در مواقعی که وجوه نگهداری شده از سوی موسسه واسطه، با یکدیگر ترکیب نشده‌اند بلکه در قالب حساب‌های فرعی[3] هر یک از آنها را می‌توان به ذینفع خاصی نسبت داد؛ لازم است هویت کلیه افراد ذینفع در آن حساب مشاع احراز شود. در مواقعی که وجوه درهم آمیخته شده‌اند، بررسی اجمالی ذینفعان اصلی از سوی بانک کفایت می‌نماید. هرچند ممکن است در برخی شرایط ـ که رهنمودهای نظارتی آنها را تبیین نموده‌اند ـ نیازی به تحقیق بانک ورای شخص واسطه نباشد (به عنوان مثال در مواقعی که آن واسطه جهت شناسایی مشتریان ـ باتوجه به وضعیت مشتری ـ از استانداردهای مشابه آنچه که مورد استفاده بانک مزبور می‌باشد، بهره می‌گیرد).

در صورت وجود چنین شرایطی و افتتاح حساب برای یک شرکت سرمایه‌گذاری نامحدود[4] یا محدود؛[5] تراست[6] یا شرکت با مسئولیت محدود[7] و نیز پیروی از استانداردهایی مشابه آنچه که مورد استفاده بانک است (جهت شناسایی مشتریان و با توجه به وضعیت مشتری)، باید با احتساب موارد ذیل به عنوان عوامل اصلی، اقدام به شناسایی هویت آنها نمود:

خود وجوه (اصل سرمایه)[8]

در مورد شرکت‌ها: مدیران آن و یا هر مجموعه‌ای که کنترل امور را در اختیار دارد.

امین (در مورد تراست‌ها)

در مورد شرکت‌های با مسئولیت محدود: شریک مدیر[9]

دارندگان امضای حساب

---

[1]- **A Single Client.**

[2]- **Pooled Accounts= حساب‌های جمعی، حساب‌های مشترک**

[3]- **Sub-Accounts=حساب‌های معین**

[4]- **Open Ended Investment Company=شرکت سرمایه‌گذاری نامحدود**

[5]- **Closed Ended Investment Company= شرکت سرمایه‌گذاری محدود،شرکت سرمایه‌گذاری با سرمایه ثابت**

[6]- **Unit Trust.**

[7]- **Limited Partnership.**

[8]- **The Fund Itself.**

[9]- **Managing (general) Partner.**

هر فرد دیگری که بر روی تشکیلات کنترل دارد. به عنوان مثال مدیر وجوه.[1]

در مورد دیگر شرکت‌های سرمایه‌گذاری نیز لازم است درصورت مناسبت؛ قدم‌هایی مشابه آنچه که در بند ۳۲ به آن اشاره شد، برداشته شود. همچنین لازم است در مورد هویت کلیه ذینفعان اصلی وجوه و آنهایی که بر روی وجوه کنترل دارند، اقدامات منطقی لازم به عمل آید.

با واسطه‌ها نیز باید همانند مشتریان رفتار شده؛ به طور مستقل اقدام به تایید وضعیت کنونی آنها نمود. این امر می‌تواند از طریق کسب اطلاعات مناسبی صورت پذیرد که پیش‌تر ـ در فهرست مطروحه در بندهای ۱۹ و ۲۰ ـ شرح آن گذشت.

ماخذ:

General Guide to Account Opening and Customer Identification, Basle Committee on Banking Supervision, February 2003.

استفاده از مطالب این مجموعه با ذکر ماخذ بلامانع است.

[1]- **Fund Administrator or Manager.**

شماره: مب/۲۳۴۱ لزوم ترویج و تبلیغ بانکداری اسلامی از طرق مختلف و به صورت مداوم

تاریخ:۷/۱۲/۱۳۸۴

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیردولتی،شرکت دولتی پست‌بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام،

همانگونه که استحضار دارند در اجرای دقیق و منظم قانون عملیات بانکی بدون ربا و آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های اجرایی ذیربط، آشنایی مخاطبان بانک‌ها با حوزه‌های مختلف مقررات یادشده بسیار حائز اهمیت بوده و بر این اساس ترویج و تبلیغ بانکداری اسلامی از طرق مختلف و به صورت مداوم امری ضروری به نظر می‌رسد. از این رو در راستای معرفی بانکداری اسلامی کشورمان لازم است علاوه بر تبلیغات از طریق رسانه‌های گروهی، اطلاعات کافی در قالب جزواتی ساده و قابل فهم در اختیار اقشار مختلف جامعه قرار گیرد.

با عنایت به مراتب فوق مقتضی است دستور فرمایند مجموعه‌های جدید یا ویرایش مجدد مجموعه‌های قبلی توسط آن بانک چاپ و منتشر گردد به نحوی که روش‌های اعطای تسهیلات در چارچوب عقود، روش‌های جذب منابع، حقوق سپرده‌گذاران و بانک، نحوه محاسبه سود علی‌الحساب و سود قطعی و موارد مشابه نیز در جزوات مذکور درج شده‌باشد.

ارسال یک نسخه از جزوات موصوف به این بانک موجب امتنان است./ب

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حسن معتمدی **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/ ۲۴۰۰ حسابرسی داخلی در بانک‌ها و ارتباط بین ناظرین و حسابرسان

تاریخ : ۱۶/۱۲/۱۳۸۴

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی،

شرکت دولتی پست بانک، موسسه اعتباری توسعه و سازمان حسابرسی ارسال می‌گردد

با احترام؛

همان‌گونه که مستحضرید حسابرسی داخلی واحدی مستقل در سازمان است که وظیفه بررسی ریسک‌های پیش‌روی سازمان، بازنگری کفایت و تناسب کنترل‌ها جهت مقابله با آن‌ها و هم‌چنین تایید عملکرد مورد انتظار از کنترل‌ها را عهده‌دار می‌باشد.

با توجه به آن که مدیریت ارشد بانک مسئول بهبود فرآیندهایی است که ریسک‌های بانک را اندازه‌گیری، مراقبت و کنترل می‌کند، کار حسابرسی نیز می‌بایست به صورت یک فعالیت دایمی در بانک مطرح بوده و مدیریت بانک به صورت مستمر و در حد کفایت به حسابرسی داخلی اتکا نماید.

بر این اساس، گزارش حاضر که به عنوان بیانیه شماره ۱۰۰٤ رویه‌های حسابرسی بین‌المللی نیز شناخته شده است سعی بر آن دارد که علاوه بر توجه به مسئولیت هیات مدیره در زمینه ارزیابی کفایت خط مشی‌های حسابرسی داخلی به منظور ارائه تصویر هرچه واقعی‌تر از عملکرد بانک، به همکاری متقابل بین حسابرسان داخلی، ناظرین و حسابرسان مستقل به عنوان یک اصل ضروری تاکید نماید.

ضمن اعلام این نکته که مجموعه مقالات ترجمه شده در زمینه نظارت بر بانکداری در سایت این بانک به آدرس WWW.CBI.IR، نیز قابل دسترسی است، خواهشمند است دستور فرمایند این نوشتار جهت مطالعه و بهره‌برداری لازم برای واحدهای ذیربط ارسال گردد./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳-۳۸۳۱**

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

«اداره مطالعات و مقررات بانکی»

حسابرسی داخلی در بانک‌ها

و ارتباط بین ناظرین و حسابرسان

(مطالعه موردی)

از انتشارات کمیته نظارت بر بانکداری

بانک تسویه بین‌المللی

(اوت ۲۰۰۲)

مترجم: افسانه معلمی

گروه مطالعاتی: بانکی و اعتباری

آذر ۱۳۸۴

«فهـــــرســـت عناوین»

پیشگفتار (مترجم)

مقدمه

یافته‌های اصلی این مطالعه

حسابرسی داخلی

حسابرسی داخلی و مشاوره

اهداف و وظایف حسابرسی داخلی

اصول حسابرسی داخلی

کار دایمی ــ مستمر

استقلال، بی‌طرفی و انصاف

صلاحیت حرفه‌ای

گستره فعالیت و سازمان‌واحدحسابرسی‌داخلی

کارکردی نمودن حسابرسی داخلی

روش‌های کار و انواع حسابرسی

رویه‌ها

مدیریت واحد حسابرسی داخلی

ارتباط مقام نظارتی با واحد حسابرسی داخلی و حسابرس مستقل

ارتباط بین مقام نظارتی و واحد حسابرسی داخلی

ارتباط بین حسابرس داخلی و حسابرسان مستقل

همکاری میان مقام نظارتی، حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی

برون‌سپاری کار حسابرسی داخلی

گرایش‌های اخیر حسابرسی داخلی بانک‌ها

ماخذ

پيشگفتار (مترجم)

حسابرسي فعاليت‌هاي بانک، از اين جهت که ابزاري براي ارزيابي درستي فرآيند فعاليت‌هاي آن، از جنبه‌هاي مختلف است، يکي از روش‌هاي مهم کنترلي محسوب مي‌گردد. گزارش حاضر ضمن تاکيد بر اين نکته که مسئوليت کفايت خط مشي‌هاي حسابرسي داخلي، براي ارائه تصوير واقعي از عملکرد بانک بر عهده هيات مديره است، به ضرورت تعامل بين حسابرسان داخلي، ناظرين و حسابرسان مستقل پرداخته است.

اصول مذکور در اين سند، ضمن اشاره به اهميت تفکيک وظايف و مسئوليت حسابرسان داخلي، ناظرين و حسابرسان مستقل، نظارت کارآمد بر سيستم بانکي را حاصل همکاري سه گروه مذکور در فوق دانسته است.

«بسمه تعالي»

حسابرسی داخلی در بانک‌ها

و ارتباط بین ناظرین و حسابرسان

(مطالعه موردی)

مقدمه:

كنترل داخلي قوي، شامل حسابرسي داخلي و حسابرسي مستقل خارجي، بخشي از حاكميت سهامي مناسب است. اين كنترل‌ها براي سلامت و اعتبار عمليات بانک‌ها مهم است و مي‌تواند به روابط كاري موثر و سازنده بين مديريت بانک و ناظرين كمک كند. **ارتباط مناسب بین ناظرین بانکی و حسابرسان داخلی و حسابرسان مستقل بانک‌ها کارآیی نظارت و حسابرسی را بهبود می‌بخشد.**

در اوت 2001، كميته نظارت بر بانكداري بال گزارشي را تحت عنوان "**حسابرسی داخلی در بانک‌ها و ارتباط بین ناظرین با حسابرسان**" (گزارش حسابرسي داخلي) منتشر كرد كه در آن كار مهم حسابرسان داخلي در سازمان‌هاي بانكي و نياز به همكاري بين ناظرين بانک و حسابرسان داخلي و مستقل را با تاكيد بيشتري مورد توجه قرار داد.

گزارش حسابرسي داخلي، خواستار انجام حسابرسي داخلي پيوسته و مستقل در همه بانک‌هاست و رهنمودهايي در رابطه با حسابرسي داخلي ارائه مي‌كند. **این گزارش، به عنوان نقطه شروع، بر وظایف هیات مدیره و مدیریت ارشد در زمینه کنترل‌های داخلی، اندازه‌گیری ریسک و تطبیق با قوانین و مقررات تاکید دارد. اهمیت استقلال حسابرسان داخلی نیز مورد توجه است.** از این رو، **به منظور ارتقای جایگاه و اختیارات قانونی حسابرسی داخلی، هر بانک باید یک بخش حسابرسی داخلی داشته باشد که به تصویب مدیریت ارشد رسیده و هیات مدیره نیز آن را مورد تایید قرار داده باشد. به دلیل این که عملیات بانک‌های پیشرفته به طور فزاینده‌ای رو به پیچیده‌تر شدن است حسابرسان داخلی باید از قابلیت حرفه‌ای کافی برخوردار بوده، و در کار خود رویکردهای توجه به ریسک را اعمال کنند.** گزارش حسابرسان داخلي بيشتر بر اين تاكيد دارد كه كار حسابرسان داخلي بانک‌ها مي‌تواند كار ناظرين بانكي را مورد پيشتيباني قرار دهد. **بنابراین، ناظرین بانکی باید با هدف تبادل نظر در مورد حوزه‌های خطر شناسایی شده و اقدامات انجام شده، به طور دوره‌ای با حسابرسان داخلی هر بانک مشورت نمایند.**

نتايج مطالعه ارائه شده در اين گزارش بيانگر آن است كه اصول مهم حسابرسي داخلي كه كميته بال آن را ترويج نموده، در صنعت بانكداري از مقبوليت عام برخوردار است.

کمیته بال نسخه جدید و گسترش یافته‌اي از این گزارش را تحت عنوان "**روابط بین ناظرین بانکی و حسابرسان داخلی بانک‌ها**"[1] در ژانویه 2002 منتشر نمود. گزارش مذکور، توسط کمیته رویه‌هاي حسابرسي بین المللي (IAPC)[2] بهبود یافت. کمیته بال و کمیته رویه بین‌المللي حسابرسي نقطه‌نظرات خود را در اختیار یکدیگر قرار مي‌دهند تا کارآیي ناظرین بانکي و حسابرسان مستقل با شناخت وظایف و مسئولیت‌هایشان افزایش یابد.

مستنداتي از کمیته بال که در این گزارش به آنها اشاره شده است در وب‌سایت بانک تسویه بین‌المللي با آدرس www.bis.org در دسترس است.

کمیته مجري امور حسابداري در کمیته بال بررسي موضوع را براي سال‌هاي 2002-2001 انجام داد تا این نکته را دریابد که در نمونه‌اي متشکل از بانک‌هاي 13 کشور، ترتیبات اصلي حسابرسي داخلي چگونه ایجاد شده است. **اصول تدوین شده در گزارش حسابرسی داخلی[3] در پی این است که روابط بین ناظرین، حسابرسان داخلی و حسابرسان مستقل را بررسی کند.** این گزارش که از داده‌هاي **موسسه‌حسابرسان‌داخلی*** (IIA) بهره گرفته، بررسي وسیعي را در رابطه با یافته‌هاي این کار مطالعاتي ارائه مي‌کند.

این بررسي، علاوه بر ناظرین بانکي، 71 بانک را در کشورهاي داراي نماینده در کمیته بال شامل: بلژیک، فرانسه، آلمان، ژاپن، لوگزامبورگ، هلند، اسپانیا، سوئد، سویس و ایالات متحده در بر گرفته است. اتریش و سنگاپور نیز به عنوان ناظرین کمیته مجري امور حسابداري، در این بررسي شرکت نمودند.

اطلاعات مربوط به بانک‌ها در این بررسي براساس دانش فردي مقامات نظارتي ملي است که به کمک مصاحبه‌هاي حسابرسان داخلي یا سایرین در نمونه‌اي از بانک‌هاي با اندازه‌هاي متفاوت و فعال در کشورهاي مختلف تکمیل گردید. حتي اگر نمونه مورد بررسي، بیانگر جایگاه حسابرسي داخلي در صنعت بانکداري کلیه کشورهاي شرکت‌کننده در این کار مطالعاتي نباشد، این کار تحقیقي نتایج سودمندي را ارائه مي‌کند. **در مورد یافته‌های این بررسی، باید جانب احتیاط رعایت شود چون این نوع بررسی ممکن است تا اندازه‌ای با پاسخ های دارای گرایش‌های جانبدارانه همراه باشد.**

یافته‌های اصلی این مطالعه:

حسابرسی داخلی

۱- این سند به عنوان بیانیه شماره ۱۰۰٤ رویه‌ی حسابرسی بین‌المللی نیز شناخته می‌شود.

۲ - علامت اختصاری IAPC به IAASB، گروه استاندارد بیمه و حسابرسی بین‌المللی تغییر یافته است.

۳- اصل ۱۰، در رابطه با بررسی فرآیند ارزیابی سرمایه داخلی بانک در این گزارش منظور نشده است. به این دلیل که این ارزیابی هنوز جزیی رسمی از توافق کمیته بال محسوب نمی‌شود.

***- Institute of Internal Auditors.**

براساس گزارش حسابرسي داخلي كميته بال، **گستره حسابرسی داخلی**، از يک ديدگاه كلي شامل موارد زير است:

بررسی و ارزیابی کفایت و کارآیی سیستم‌های کنترل داخلی؛

بررسی موارد ذیل:

اجرا و کارآیی رویه‌های مدیریت ریسک و روش‌های ارزیابی ریسک؛

سیستم‌های اطلاعات مالی و مدیریت شامل سیستم اطلاعات الکترونیکی و خدمات بانکی الکترونیکی؛

درست و قابل اتکا بودن سوابق حسابداری و گزارش‌های مالی؛

ابزارهای حفاظت از دارایی‌ها؛

سیستم‌های ایجادشده در هر بانک برای ارزیابی سرمایه‌اش نسبت به مخاطرات برآوردی آن؛

سیستم‌های ایجاد شده به منظور حصول اطمینان از تطبیق آن با الزامات قانونی و مقرراتی، دستورالعمل‌ها و اجرای خط مشی‌ها و رویه‌ها؛

ارزیابی صرفه اقتصادی و کارآیی عملیات؛

آزمون عملیات و کارکردی نمودن رویه‌های خاص کنترل داخلی ؛

آزمون قابل اتکا و به هنگام بودن گزارش‌دهی؛ و

انجام بررسی‌های خاص؛

اين كار مطالعاتي نشان مي‌دهد **گستره حسابرسی داخلی** نيز وسيع است و حوزه‌هاي اصلي مانند **سیستم‌های کنترل داخلی، رویه‌های مدیریت ریسک، سیستم‌های اطلاعات مالی، آزمون عملیات و رویه‌ها، پای‌بندی به الزامات قانونی و مقرراتی، آزمون بازده قانونی و بررسی‌های خاص** را در بر مي‌گيرد.

اگرچه بيشتر كشورهاي تحت بررسي، گزارش كردند كه حسابرسي سوابق حسابداري آن‌ها در حوزه حسابرسي داخلي قرار دارد ولي حسابرسي گزارش‌هاي مالي، در گستره حسابرسي داخلي بعضي از بانک‌ها در برخي از كشورها قرار ندارد. به نظر مي‌رسد در اين گونه موارد، صورت‌هاي مالي بانک‌ها فقط با مسئوليت حسابرسان مستقل مدنظر قرار مي‌گيرد، نقش حسابرسي داخلي در اين حوزه‌ها، به حمايت از حسابرسان مستقل محدود مي‌شود.

بررسی نشان می‌دهد که تمایل فزاینده‌ای وجود دارد که ارزیابی درجه‌ی پای‌بندی به الزامات قانونی، به جای حسابرس داخلی توسط بخش تطبیق جداگانه‌ای انجام شود. ورشكستگي‌هاي اخير شركتي و نيز گزارش كميته بال تحت عنوان شناخت كافي مشتريان توسط بانک‌ها[1] اهميت اين

1- **Customer due diligence**

موضوع را بارز مي‌سازد. **لازم است بانک‌ها تدابیر کافی را برای ارزیابی درجه رعایت قوانین و مقررات بیاندیشند.** این کمیته ضرورت تدوین دستورالعمل‌هایي که رویه‌هاي موثري را در این زمینه ترویج کند مدنظر دارد.

بانک‌هایي که توسط حسابرسان داخلي مورد بررسي قرار گرفتند هنگام انجام وظایف خود به هشدارهاي حسابرسان داخلي توجه مي‌کردند. آن‌ها مطلع نمودن ناظرین را، جزو وظایف هیات مدیره و در بسیاري از کشورها، از وظایف حسابرسان مستقل قلمداد مي‌کردند.

یافته‌هاي این بررسي در رابطه با گستره حسابرسي داخلي به طور وسیعي با **مفهوم حسابرسی داخلی استانداردهای موسسه حسابرسی داخلی** (IIA's) که در ذیل مي‌آید، منطبق است.

"**حسابرسی داخلی یک فعالیت مستقل، مطمئن واقعی و مشاوره‌ای است که به منظور افزودن بر ارزش عملیات یک سازمان یا بهبود بخشیدن به آن عملیات طراحی شده است.**این کار به سازمان کمک مي‌کند تا از طریق رویکردي منظم و نظام یافته به اهداف خود جامه عمل بپوشاند و مدیریت ریسک را ارزیابي نموده و کارآیي مدیریت ریسک، فرآیندهاي کنترل و اداره را بهبود بخشد. (ماخذ: http:/www.theiia.org)

حسابرسی داخلی و مشاوره:

یک موضوع مهم در ارتباط با حسابرسی داخلی این است که از حسابرسان داخلی به عنوان مشاورین داخلی نیز استفاده می‌شود. ضرورت بي‌طرفي و رعایت انصاف لزوماً ایجاب نمي‌کند که حسابرسان داخلي از دادن توصیه در زمینه تخصص خود اجتناب کنند. **به هر حال کمیته معتقد است توصیه یا مشاوره، باید نسبت به وظیفه اصلی حسابرسی داخلی ــ که ارزیابی مستقلی است که در بانک به منظور بررسی و ارزشیابی نظام‌های کنترل داخلی انجام می‌شود ــ در حاشیه قرار گیرد.** در مواردي که کمیته حسابرسي، حسابرسان داخلي را مجاز مي‌نماید خدمات مشاوره‌اي جنبي انجام دهند باید جانب احتیاط رعایت شود به طوري که در بي‌طرفي نسبت به ارزیابي فعالیت‌هایي که کارکنان در مورد آن‌ها به انجام مشاوره مبادرت مي‌کنند، خدشه وارد نشود. استانداردهاي IIA در مورد رویه‌ي حرفه‌اي حسابرسي داخلي، به موضوعات مربوط به کنترل‌هاي داخلي که خدمات مشاوره‌اي انجام مي‌دهند، مي‌پردازد.

مطالعه بانک‌هاي مورد بررسي نشان مي‌دهد که بیشترین زمان صرف شده توسط حسابرسان داخلي، بین 75-95 درصد صرف حسابرسي داخلي مي‌شود. زمان اختصاص یافته براي آموزش و مشاوره به ترتیب، در دامنه بین 5-20 درصد و 0-20 درصد قرار دارد. درخصوص کارهاي مشاوره‌اي، حسابرسان تحت بررسي تاکید نمودند که آن‌ها هیچ‌گونه مسئولیت عملیاتي را عهده‌دار نشدند. **مطالعه بانک‌های مورد بررسی نشان داد که مشاوره، محدود به انجام توصیه‌هایی در رابطه با کنترل پروژه‌هایاصلی یا برنامه‌هاست. به نظر می‌رسد بانک‌ها از ضرورت حصول اطمینان نسبت به این امر که هرگونه کار مشاوره‌ای که توسط حسابرسان داخلی انجام می‌شود نباید به مسئولیت و استقلال حسابرس داخلی خدشه وارد کند آگاهی دارند.**

اهداف و وظایف کار حسابرسی داخلی

گزارش حسابرسي داخلي كميته بال مطرح مي‌كند كه **مسئوليت نهايي** حصول اطمينان نسبت به اين امر كه مديريت ارشد، سيستم‌هاي كارآ و كافي كنترل داخلي، سيستم اندازه‌گيري براي ارزيابي مخاطرات فعاليت‌هاي مختلف بانک نسبت به سطح سرمايه و روش‌هاي مناسب براي كنترل مطابقت عمليات بانک با قوانين، مقررات و خط‌مشي‌هاي داخلي را ايجاد و نگهداري مي‌كند، **با هيات مديره بانک است**. هيات مديره مي‌بايست حداقل سالي يک‌بار سيستم كنترل داخلي و رويه‌هاي ارزيابي سرمايه را مورد بررسي قرار دهد. مديريت ارشد بانک مسئول بهبود فرآيندهايي است كه ريسک‌هاي بانک را اندازه‌گيري، مراقبت و كنترل مي‌كند. مديريت ارشد، حداقل، سالي يک بار بايد در رابطه با گستره و عملكرد سيستم كنترل داخلي و روند ارزيابي سرمايه به هيات مديره گزارش ارائه كند.

بررسی بانک‌های مورد بحث حاکی از آن است که هیات مدیره و مدیریت ارشد از اهمیت رویه‌های بهینه و این که هیات مدیره و مدیریت ارشد مسئولیت موارد توضیح داده شده در گزارش حسابرسی داخلی را برعهده دارند آگاه هستند.

هيات مديره بانک‌هاي مورد بررسي به منظور اداره مسئوليت‌هايشان **اقدامات ساختاری** مختلفي را انجام داده‌اند از جمله:

تعیین یک حسابرس خبره؛

تشکیل کمیته حسابرسی یا یک کمیته حسابرسی و کمیته مدیریت ریسک در هیات مدیره؛

گسترش ارتباط منظم بین حسابرسان داخلی و حسابرسان مستقل؛

تجدید ساختار بخش حسابرسی داخلی برطبق دستورالعمل‌های نظارتی؛

صدور دستورالعمل سیاستی برای فعالیت حسابرسی داخلی؛

بررسی و تصویب برنامه‌های سالانه حسابرسی حسابرسان داخلی؛

اصول حسابرسی داخلی

کار دایمی ــ مستمر

گزارش حسابرسي داخلي كميته بال مطرح مي‌كند كه **حسابرسی داخلی بانک می‌بایست دایمی باشد. مدیریت ارشد به منظور انجام وظایف و مسئولیت‌هایش، باید کلیه اقدامات لازم را انجام دهد به طوری که بانک بتواند به گونه‌ای مستمر و در حد کفایت به حسابرسی داخلی اتکا کند.** اين اقدامات، شامل فراهم نمودن منابع مناسب و كاركنان حسابرسي داخلي براي رسيدن به اهدافشان مي‌باشد.

كليه بانک‌هاي مورد بررسي تاييد نمودند كه واحدي براي حسابرسي داخلي دايمي توسط آنها ايجاد شده است.

به طور كلي مديريت ارشد اقدامات متعددي انجام مي‌دهد تا ثابت كند كه منابع و كاركنان مناسب براي واحد حسابرسي داخلي تدارک ديده شده است. اين امر، به طور مستمر و بر مبناي سالانه از طريق مقايسه كارهاي انجام شده توسط واحد حسابرسي باكارهاي

برنامه‌ريزي شده انجام مي‌شود.معيار ديگربراي تعيين مناسب بودن منابع، انجام فعاليت‌هاي دوره‌اي تعيين شاخص* است تا به كمک آن كار حسابرسي داخلي بانک با ساير بانک‌هاي گروه همسان آن مقايسه شود.

حسابرسي داخلي، در هر بانک فعاليت عمده‌اي به شمار نمي‌رود. چون حسابرسان داخلي به طور متوسط 1٪ از نيروي كار بانک را تشكيل مي‌دهند. درصد واقعي حسابرسان داخلي در نيروي كار هر بانک بسته به اندازه و فعاليت آن متفاوت است.

استقلال، بی‌طرفی و انصاف

گزارش حسابرسي داخلي كميته بال اهميت كار واحد حسابرسي داخلي، تطبيق با اصول استقلال، بي‌طرفي و انصاف را به خوانندگان يادآور مي‌شود. تطبيق با استانداردهاي IIA's همچنين براي حمايت از اين اصول مفيد است. **استانداردهای** IIA's **که از ژانویه ۲۰۰۲ لازم الاجرا اعلام گردیده است واحدهای حسابرسی را ملزم می‌کند فرآیندهای مستمر بهبود کیفیت، شامل یک بررسی کیفی مستقل هر ۵ سال یک‌بار را مدنظر داشته باشند.**

كليه بانک‌هاي مورد بررسي عنوان نمودند كه واحدهاي حسابرسي داخلي آن‌ها از فعاليت‌هاي حسابرسي شده و رويه‌هاي كنترل داخلي روزانه مستقل هستند. **تمامی واحدهای حسابرسی داخلی بر این باورند که آن‌ها این توانایی را دارند که بدون مداخله مدیریت وظایفشان را انجام دهند.** آن‌ها يافته‌ها و ارزيابي‌هايشان را آزادانه گزارش مي‌كنند اين حقوق واحدهاي حسابرسي، از طريق منشور حسابرسي* منتشره، مقررات نظارتي يا هر دو تضمين شده است. **منشور حسابرسی جایگاه و اقتدار واحد حسابرسی داخلی را در بانک ارتقا می‌بخشد.**

کلیه‌ی احکام حسابرسی، با توجه به ویژگی‌های متفاوت حاکمیت سهامی در کشورهای مختلف، توسط هیات مدیره یا گروهی از مدیران در رده‌ی مساوی با آن‌ها تصویب می‌شود. به طور کلی احکام حسابرسی به کلیه کارکنان بانک ابلاغ می‌گردد یا حداقل، مثلاً از طریق شبکه داخلی (اینترانت بانک) در اختیار آن‌ها قرار داده می‌شود. البته در تعداد محدودي از بانک‌هاي مورد بررسي، احكام حسابرسي تنها به تعداد محدودي از افراد شامل كاركنان حسابرسي و مديريت ابلاغ گرديده است.

تقریباً تمامی بانک‌های مورد بررسی، رئیس حسابرسی داخلی را مجاز می‌دانند مستقیماً و به ابتکار خود با هیات مدیره بالاخص از طریق رئیس هیات مدیره با اعضای کمیته حسابرسی و در صورت لزوم با حسابرسان مستقل در ارتباط باشند. كميته بال در گزارش حسابرسي داخلي تاكيد مي‌كند كه مسئول حسابرسي داخلي بايد از اختيار قانوني برخوردار باشد تا از اين طريق و مطابق با مقررات تعريف شده در منشور حسابرسي هر بانک با مسئولين آن در ارتباط باشد.

*** Benchmarking**

***- Audit Charter.**

اقدامات حمایتی برای رعایت بی‌طرفی و انصاف در کشورهاي مورد بررسي مختلف متفاوت است. معيارهاي قابل استناد عمدتاً شامل موارد زير است:

چرخش وظایف کارکنان در واحد حسابرسی؛

عدم مداخله در عملیات بانک؛

به رسمیت شناختن استقلال حسابرسان داخلی در منشور حسابرسی؛ و

عدم درگیری یک نیروی جدیدالاستخدام حسابرس در فعالیت‌های قبلی‌اش، برای یک دوره مشخص.

سایر اقداماتی که انجام مي‌شوند عبارتند از:

حسابرسان داخلی از خارج از بانک استخدام شوند؛

ارزیابی رویه‌های کار حسابرسی و گزارش‌های کاری به طور رسمی بررسی شود؛

برای حسابرسان داخلی، پاداش عملکرد یا مبالغ جبرانی مرتبط با سود منظور نشود؛

در راستای اجرای پیشنهادات، وظایف تفکیک شود؛ و

حسابرس در طراحی رویه‌های کنترلی و دیگر رویه‌های اداری مداخله نکند.

صلاحیت حرفه‌ای

گزارش حسابرسي داخلي كميته بال اين مساله را مطرح مي‌كند كه صلاحيت حرفه‌اي حسابرسان داخلي به منظور اجراي مناسب حسابرسي داخلي ضروري است. مطالعه نشان مي‌دهد كه حسابرسان داخلي به ويژه در بانك‌هاي بزرگ و در زمينه‌هاي تخصصي مثل تكنولوژي اطلاعات (IT) از آموزش‌هاي بالايي برخودارند. اين امر واحد حسابرسي داخلي را از ارجاع حسابرسي تخصصي IT به حسابرسان مستقل منع نمي‌كند. بانك‌هاي كوچك‌تر هنگام استخدام حسابرسان داخلي تمايل دارند به جاي تحصيلات رسمي يا عناوين حرفه‌اي بيشتر به دانش تخصصي هر فرد و تجربيات وي در زمينه بانكداري توجه كنند.

صلاحیت حرفه‌ای از روش‌های مختلفی احراز می‌گردد. متداول‌ترین آن‌ها به شرح ذیل هستند:

آموزش ضمن خدمت؛

آموزش‌های رسمی داخلی و خارجی (حسابرسان تایید شده اغلب پس از تحصیل مشمول آموزش‌های اجباری دایمی لازم هستند)؛

چرخش کارکنان در واحد حسابرسی داخلی (اگرچه برخی بر این باورند که این کار در تعارض با نیاز به تخصص‌گرایی است)؛ و

تشویق به احراز جایگاه یک حسابرس داخلی تائیدشده.

گستره فعاليت و سازمان واحد حسابرسی داخلی

براي ناظرين، به ويژه حايز اهميت است كه اين كار با گزارش حسابرسي داخلي همخواني داشته باشد. در تمامي بانک‌هاي مورد بررسي، هر فعاليت و هر واحد مستقل از بانک در محدوده حسابرسي داخلي قرار مي‌گيرد. در اين خصوص، اين بررسي درصدد بود در مورد روشي كه ادارات حسابرسي داخلي سازمان مي‌يابند، به ويژه در بانک‌هاي بزرگ‌تر كه در سطح بين‌المللي فعاليت دارند و بانک‌هايي كه بخشي از يک شركت بزرگ* مالي هستند تحقيق نمايد.

بر اساس پاسخ‌هاي حاصل از بررسي، عمده‌ترين مدل مشترک براي سازمان حسابرسي داخلي، يک واحد حسابرسي داخلي متمركز است. **در بانک‌های بزرگ‌تر، شعب خارجی ممکن است یک واحد حسابرسی داخلی محلی داشته باشند، به هر حال، این واحدهای حسابرسی داخلی محلی با اداره حسابرسی داخلی دفتر مرکزی هماهنگ می‌باشند. در بانک‌های کوچک‌تر، که قسمتی از یک گروه هستند، حسابرسی داخلی ممکن است به یک گروه از واحد حسابرسی داخلی خارج از بانک محول شوند.**

در موسسات مورد بررسي بزرگ‌تر، حسابرسي داخلي غالباً در راستاي خطوط كاري سازمان‌دهي مي‌شوند. روساي واحدهاي حسابرسي داخلي اين خطوط كاري، به رئيس گروه واحد حسابرسي داخلي گزارش مي‌دهند.

كاركردی نمودن حسابرسی داخلی

روش‌های کار و انواع حسابرسی

فعاليت‌هاي واحد حسابرسي داخلي مي‌بايست طرح‌ريزي يک برنامه حسابرسي مبتني بر ريسک، بررسي و ارزيابي اطلاعات موجود، ابلاغ نتايج و پيگيري پيشنهادات را شامل شود. بانک‌هاي مورد بررسي حاكي از آن هستند كه آن‌ها با اين اصول منطبق‌اند. **مدیریت واحد حسابرسی داخلی، مسئول تهیه برنامه حسابرسی معمولاً بر مبنای سالانه و بر پایه ریسک است. این برنامه‌ها با توجه به مدل حاکمیت سهامی بانک، توسط مدیریت ارشد یا هیات مدیره (یا کمیته حسابرسی آن)، تصویب می‌شود.**

تقريباً همه بانک‌هاي مورد بررسي گزارش كردند كه **انواع مختلف حسابرسی‌های** داخلي توسط واحد حسابرسي داخلي انجام مي‌شود. انواع حسابرسي مذكور شامل **حسابرسی مالی، حسابرسی**

---

* - Conglomerate.

تطبیق، حسابرسی عملیاتی و حسابرسی مدیریت است[1] اجراي حسابرسي مديريت به نسبت ساير انواع حسابرسي‌ها از بسامد كمتري برخوردار است.

بانک‌هاي مورد بررسي گزارش كردند كه برنامه حسابرسي آن‌ها بر ريسک متمركز است اين هدف از طريق روش‌هاي مختلف، مثل مدل‌هاي امتيازدهي و روش‌هاي ارزيابي كيفي و كمي اطلاعات دست يافتني است. **استانداردهای** IIA's **بیان می‌کند که فعالیت‌های حسابرسی داخلی باید به سازمان برای شناسایی و ارزیابی منابع حایز اهمیت حساس به ریسک و نیز بهبود مدیریت ریسک و سیستم‌های کنترل کمک کند**. بهترين رويه‌ها ارايه يک گزارش رسمي در مورد ارزيابي ريسک است كه حداقل سالي يک بار براي كميته حسابرسي ارسال مي‌شود.

كليه‌ي واحدهاي حسابرسي داخلي مورد بررسي گزارش دادند كه برنامه‌هاي حسابرسي و رويه‌هاي حسابرسي را در گزارش‌هاي خود مطرح مي‌نمايند. گزارش‌هاي كتبي حسابرسي را به موقع و پس از انجام حسابرسي تهيه مي‌كند، **این گزارش‌ها کلی بوده و حسابرسان و مدیریت ارشد مخاطبان آن‌ها هستند. بعضی از بانک‌های مورد بررسی یادآوری کردند که توزیع واقعی گزارش‌های حسابرسی به جدی بودن نتایج حسابرسی بستگی دارد.**

رویه‌ها

در همه بانک‌های مورد بررسی، واحد حسابرسی داخلی پیشنهادات (اصلاحی) خود را پی‌گیری می‌کند تا مطمئن شود که تمامی آن‌ها تحقق یافته است. به طور کلی تعداد دفعات پیگیری به اهمیت پیشنهادات بستگی دارد.

همه واحدهاي حسابرسي داخلي مورد مطالعه به طور مرتب مديريت ارشد را در جريان وضعيت پيشنهادات واحد حسابرسي داخلي قرار مي‌دهند واحد حسابرسي داخلي ممكن است **با توجه به جدی بودن یافته‌های حسابرسی مراتب را به اطلاع هیات مدیره یا کمیته حسابرسی برساند.**

۱- اصطلاحات مربوط به انواع حسابرسی در این بررسی تعریف نشده است ولی تعریف آن‌ها به شرح زیر است:

- **هدف حسابرسی مالی، ارزیابی قابلیت اتکا به سیستم حسابداری و اطلاعات و نتایج گزارش‌های مالی است.**
- **هدف حسابرسی تطبیقی، ارزیابی کیفیت و مناسب بودن سیستم‌های ایجاد شده برای حصول اطمینان از رعایت قوانین، مقررات، خط مشی‌ها و رویه‌ها است.**
- **هدف حسابرسی عملیاتی، ارزیابی کیفیت و مناسب بودن دیگر سیستم‌ها و رویه‌هایی است، که ساختارهای سازمانی را با یک ذهن موشکافانه تجزیه و تحلیل می‌کند و کفایت روش‌ها و منابع را در ارتباط با وظایفش ارزیابی می‌نماید؛ و**
- **هدف حسابرسی مدیریت، ارزیابی کیفیت، رویکرد مدیریت به ریسک و کنترل آن در چارچوب اهداف بانک است.**

بانک‌هاي مورد بررسي تايید کردند که **رئیس واحد حسابرسی داخلی مسئول است تا اطمینان حاصل کند که این واحد با اصول مناسب حسابرسی داخلی منطبق است.** این امر با اصول مندرج در گزارش حسابرسي داخلي کمیته بال همخواني دارد.

مدیریت واحد حسابرسی داخلی

براساس مطالعات انجام شده بر روي بانک‌هاي مورد بررسي، **رئیس واحد حسابرسی داخلی هم‌چنین مسئول است تا نسبت به بکارگیری استانداردهای معتبر حسابرسی داخلی توسط کارکنان حسابرسی داخلی، وجود یک منشور حسابرسی به هنگام، تهیه یک برنامه مناسب حسابرسی، وجود رویه‌ها و خط مشی‌های مکتوب و به هنگام برای کارکنان حسابرسی داخلی، توانمندی حرفه‌ای و آموزش مناسب کارکنان حسابرسی و کفایت واحد حسابرسی داخلی اطمینان حاصل کند.** این بررسي به طور خاص، درباره‌ي استفاده از یک بازنگري کیفي خارج از بانک کند و کاوي نداشته است. به موجب مقرراتي که از ژانویه 2002، لازم‌الاجرا است چنین بازنگري هر 5 سال یک‌بار، از طریق استانداردهاي IIA's الزامي است.

بانک‌هاي مورد بررسي توجه دارند که **سطوح مناسب مدیریت آنها، به طور منظم گزارشی را از سوی رییس واحد حسابرسی داخلی دریافت می‌کند. این گزارش پیشرفت کار را نسبت به برنامه حسابرسی و نتیجه حسابرسی‌های اخیر در بر می‌گیرد.**

ارتباط مقام نظارتی با واحد حسابرسی داخلی و حسابرس مستقل

ارتباط بین مقام نظارتی و واحد حسابرسی داخلی

همان‌طور که در گزارش حسابرسي داخلي آمده است کلیه‌ي بازرساني که در این بررسي مشارکت نموده‌اند کار واحدهاي حسابرسي بانک‌هاي تحت نظارت خود را ارزیابي مي‌کنند. این کار از طریق برگزاري جلسات دوره‌اي، ارزیابي‌هاي حضوري، یا گزارش‌دهي به ناظرین انجام مي‌شود. **به منظور تبادل نظر در مورد عملکرد واحد حسابرسی داخلی و یافته‌های آن بخش، به خصوص در زمینه‌هایی که ریسک قابل ملاحظه‌ای را نشان می‌دهد ناظرین جلسات مشورتی با حسابرسان داخلی تشکیل دادند.** ناظرین، گزارش‌هاي حسابرسي داخلي را به منظور شناسایي مشکلات کنترلي و زمینه‌هاي بالقوه ریسک بررسي مي‌کنند. **ناظرین در نظام‌های نظارتی که حسابرسان مستقل نقش مشخصی را برای نظارت آن ایفا می‌کنند همچنین از گزارش‌های تهیه شده توسط حسابرسان مستقل استفاده می‌کنند تا اطلاعاتی را در مورد کار واحد حسابرسی داخلی کسب کنند.**

در بعضی از کشورها، ناظرین، با حسابرسان داخلی تبادل نظرهایی را در سطح بخش و درباره گستره وسیعی از موضوعاتی که جزو مشترکات مورد توجه آن‌هاست مثل مقررات نظارتی و تاثیر آن بر کنترل‌های داخلی و حسابرسی داخلی ترتیب می‌دهند.

ارتباط بين حسابرسان داخلی و حسابرسان مستقل

تقريباً همه بازرسان بر اهميت مشاوره‌هاي منظم بين حسابرسان داخلي و حسابرسان مستقل تاكيد دارند. در بسياري از كشورها، **حسابرسان مستقل از حاصل تلاش حسابرسان داخلی استفاده می‌کنند ولی در ابتدا، آن‌ها باید مشخص کنند که تا چه حد می‌توانند به کار حسابرسی داخلی اتکا نمایند. این هماهنگی، امکان انجام حسابرسی مستقل و موثرتر و اجتناب از دوباره‌کاری در کار حسابرسی را فراهم می‌سازد.**

ارتباط بين مقام نظارتی و حسابرسان مستقل

نقش حسابرسان مستقل در نظارت بانكي از يک كشور به كشور ديگر متفاوت است و در دامنه‌اي از تقريباً عدم مداخله در كار نظارت تا همكاري بسيار نزديک با ناظرين قرار مي‌گيرد.

زمينه‌هاي بسياري وجود دارد كه ناظر بانک و حسابرس مستقل مي‌توانند براي يكديگر مفيد باشند. ارتباط بين مقام نظارتي و حسابرسان مستقل بايد براساس موازين تشريح شده در گزارش "ارتباط بين ناظرين بانكي و حسابرسان مستقل بانک قرار گيرد". **در این نوشتار، کمیته پیشنهاد می‌کند که اقدامات مناسب و به موقع انجام شود تا حسابرسان مستقل برای اطلاعات افشا شده به مقامات نظارتی که با نیت خیر و براساس قوانین و مقررات اجرایی انجام گرفته مسئول تلقی نشوند. این اقدامات می‌تواند بر گرفته از قانون بوده یا حاصل توافقی بین بانک، مدیریت آن، حسابرس مستقل و مقام نظارتی باشد.** اين نكته نيز حايز اهميت است كه يک راه قانوني وجود دارد كه مقامات نظارتي را قادر مي‌سازد اطلاعاتي را افشا نمايد كه مي‌تواند مورد توجه حسابرس مستقل قرار گيرد. آن اطلاعات مي‌تواند به شناخت حسابرسان مستقل نسبت به دغدغه‌هاي ناظرين كمک كند يا روي كار حسابرس يا مسئوليت‌هاي گزارش‌دهي وي تاثير گذارد.

همکاری میان مقام نظارتی، حسابرسان مستقل و حسابرسان داخلی

همکاری بین مقام نظارتی و حسابرسان داخلی و مستقل، از جمله اهدافی است که باعث می‌شود کار همه گروه‌های مرتبط بیشترین تاثیر و اثربخشی را داشته باشد. این همکاری ممکن است براساس جلسات‌های دوره‌ای بین این سه گروه باشد.

به طور كلي، بيشتر كشورها گزارش مي‌كنند كه نظار با حسابرسان مستقل و داخلي به صورت موردي ملاقات مي‌كنند و به عنوان مثال درباره نتايج يک حسابرسي يا بازرسي حضوري تبادل نظر مي‌نمايند.

در تعداد محدودي از كشورها مقام نظارتي جلسات دوره‌اي منظمي با حسابرسان مستقل و داخلي بانک برگزار مي‌كند.

برون‌سپاری*کار حسابرسی داخلی

گزارش حسابرس داخلي كميته بال اشاره مي‌كند كه **صرف‌نظر از اين كه فعاليت‌هاي حسابرسي داخلي به خارج از بانک سپرده شود هيات مديره و مديريت ارشد براي حصول اطمينان از اين كه سيستم كنترل داخلي و حسابرسي داخلي كافي است و به طور موثر اجرا مي‌شود مسئوليت نهايي را بر عهده دارند.**

براساس اين بررسي، در كليه كشورها، حسابرسي داخلي در بانک‌ها فعاليت مهمي شمرده مي‌شود. **از اين‌رو برون‌سپاری کار حسابرسی داخلی در بیشتر کشورها رایج نیست و وقتی این کار انجام می‌شود به یک ارائه کننده خدمتمحدود می‌شود که بخشی از این گروه است که خود متعلق به بانک است.**

در بيشتر كشورها ممكن است برون‌سپاري كار حسابرسي داخلي براي بانک‌هاي كوچک‌تر، رويه‌اي قابل قبول‌تر محسوب شود. در اين مورد تاكيد بر اين است كه بانک فقط **کار حسابرسی** را به آنان واگذار مي‌كند و **مسئولیت‌هایحسابرسی** را به خارج از بانک واگذار نمي‌نمايد.

به عنوان یک اصل مهم، بعضی از کشورها اجازه نمی‌دهند که بانک کار حسابرسی داخلی را به حسابرس مستقل واگذار کند.

گرايش‌هاي اخير حسابرسي داخلي بانک‌ها

به نظر مي‌رسد بهبود كيفي و موثر واحد حسابرسي داخلي يكي از اولويت‌ها براي رييس حسابرسان داخلي است. گرايش‌هاي اصلي حاكي از تخصصي‌تر شدن حسابرسان است تا به فعاليتي كه آن را حسابرسي مي‌كنند مثل (ادغام‌ها و تملک موسسات)، آشنايي بيشتري پيدا كنند، حسابرسي و ارزيابي مدل‌هاي داخلي تقويت شده و بيشتر بر حسابرسي مبتني بر ريسک تاكيد گردد.

* - **Outsourcing.**

مـاخـــذ:

Bank for International Settlements, Basel Committee on Banking Supervision, Internal audit in banks and the Supervisor's relationship with auditors: A Survey, August 2002.

استفاده از مطالب این مجموعه با ذکر ماخذ بلامانع است.

سال ۱۳۸۵

شماره: مب/۱۰ سیاست‌های پولی سال ۱۳۸۵ (تعدیل نرخ‌های سود بانکی)

تاریخ:۶/۱/۱۳۸۵

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل کلیه بانکهای دولتی و شرکت دولتی پست‌بانک ارسال گردید.

احتراما"،

بدینوسیله مفاد تصمیمات متخذه در یکهزار و پنجاه و هفتمین جلسه مورخ ۱۳۸٤/۱۲/۲۰ شورای محترم پول و اعتبار در ارتباط با سیاست‌های پولی سال ۱۳۸۵ (تعدیل نرخ‌های سود بانکی) را به شرح ذیل به استحضار می‌رساند:

الف- براساس مفاد ماده ۲۰ قانون عملیات بانکی بدون ربا و بندهای «الف» و «ب» ماده ۱۰ قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی ، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران حداقل نرخ سود مورد انتظار تسهیلات بانک‌های دولتی برای کلیه بخش‌های اقتصادی در سطح چهارده در صد یکسان خواهدبود.

ب- نرخ‌های سود مورد انتظار تسهیلات ، ناظر بر تسهیلات جدید بانک‌ها بوده و تسهیلات قبلی بانک‌ها تا سررسید و تسویه با نرخ‌های قبلی به قوت خود باقیست.

ج- نرخ‌های سود علی‌الحساب سپرده‌های بانکی نزد بانک‌های دولتی در دامنه ۷ درصد (سپرده‌های کوتاه‌مدت) و ١٦ درصد (سپرده‌های بلندمدت پنج ساله) قرار خواهدداشت.

خواهشمنداست دستور فرمایند مراتب در اسرع وقت به کلیه واحدهای ذیربط ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت گردد./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر فروزنده‌شجاعی

۳۸۱۶ ۳۸۳۱-۴

شماره: مب/۱۸ حداقل نرخ سود مورد انتظار تسهیلات بانک‌ها و موسسات اعتباری غیردولتی برای کلیه بخش‌های اقتصادی در سال ۱۳۸۵

تاریخ: ۶/۱/۱۳۸۵

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل کلیه بانکهای غیردولتی و موسسات اعتباری ارسال گردید.

احتراما"،

پیرو رونوشت بخشنامه شماره مب/10 مورخ ۱۳۸۵/۱/٦ در خصوص تعدیل نرخ‌های سود تسهیلات اعطایی و سپرده‌های بانکی بانک‌های دولتی بدینوسیله به استحضار می‌رساند شورای محترم پول و اعتبار به موجب تصمیمات متخذه در یکهزار و پنجاه و هشتمین جلسه مورخ ۱۳۸٤/۱۲/۲۷ حداقل نرخ سود مورد انتظار تسهیلات بانک‌ها و موسسات اعتباری غیردولتی برای کلیه بخش‌های اقتصادی در سال ۱۳۸۵ را در سطح سه در صد بالاتر از نرخ‌های سود تسهیلات در بانک‌های دولتی تصویب نمود.

خواهشمنداست دستور فرمایند مراتب در اسرع وقت به کلیه واحدهای ذیربط ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت گردد./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر فروزنده‌شجاعی

۳۸۱۶ ۴-۳۸۳۱

شماره: مب/ ۱۱۱ مأخذ محاسبه سود سپرده ها، تسهیلات، کارمزد خدمات و جریمه دیرکرد در مورد پارامتر ماه و سال

تاریخ : ۲/۲/۱۳۸۵

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

با سلام؛

در پاسخ به سئوالات مطروحه از سوی برخی از بانک‌ها درخصوص نحوه محاسبه سود سپرده‌ها، تسهیلات، کارمزد خدمات، جریمه دیرکرد به صورت روز شمار و به منظور وحدت رویه در سیستم بانکی، خواهشمند است دستور فرمایید در کلیه موارد مآخذ محاسبه در مورد پارامتر ماه، تعداد روزهای واقعی ماه (حسب مورد ۲۹، ۳۰ یا ۳۱ روز) و ملاک محاسبه در رابطه با سال، تعداد روزهای سال (۳٦٥ یا ۳٦٦ روز) در نظر گرفته شود./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳-۳۸۳۱**

شماره: مب/۱۴۸ توضیحات تکمیلی درخصوص نرخ سود سپرده ها و تسهیلات بانکی در سال ۱۳۸۵

تاریخ:۲۹/۱/۱۳۸۵

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی و شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید.

با سلام،

پیرو بخشنامه شماره مب/10 مورخ ۱۳۸۵/۱/٦ این اداره، موضوع ابلاغ تصمیمات متخذه در یکهزار و پنجاه و هفتمین جلسه مورخ ۱۳۸٤/۱۲/۲۰ شورای محترم پول و اعتبار درخصوص نرخ سود سپرده‌ها و تسهیلات بانکی در سال ۱۳۸۵ و در پاسخ به ابهامات مطروحه از سوی برخی از بانک‌ها نسبت به چگونگی اجرای مفاد بخشنامه فوق‌الاشاره ، مراتب ذیل را به استحضار می‌رساند:

تاریخ اجرای بخشنامه فوق‌الذکر از ۱۳۸۵/۱/٦ می‌باشد.

درخصوص نرخ سود علی‌الحساب قابل پرداخت به آن دسته از سپرده‌هایی که قبل از تاریخ ۱۳۸۵/۱/٦ افتتاح شده‌باشند، به استحضار می‌رساند که ملاک عمل در این قبیل موارد مطابق با مفاد قرارداد منعقده بانک با سپرده‌گذار می‌باشد.

تا زمان اعلام یارانه سود تسهیلات توسط دولت برای سالجاری، نرخ سود ۱٤٪ مصوب شورا ملاک عمل بانک‌ها در هنگام اعطای تسهیلات می‌باشد.

همانگونه که در بخشنامه فوق نیز تاکید گردیده‌است، نرخ‌های سود علی‌الحساب سپرده‌های آن بانک در دامنه ۷ درصد (سپرده کوتاه‌مدت) تا ۱٦ درصد (سپرده بلندمدت ۵ ساله) قرار خواهندداشت./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبر شمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۳**

شماره: مب/ ۳۳۲ اصلاح تعرفه حق‌الثبت

تاریخ : ۱۸/۲/۱۳۸۵

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی، پست بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

با سلام؛

به استحضار می‌رساند به موجب ماده ۱۰ قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مبنی بر اصلاح تعرفه حق‌الثبت موضوع مواد ۱۲۳ و ۱۲٤ اصلاحی قانون ثبت که به تصویب مجلس شورای اسلامی و شورای محترم نگهبان رسیده و از تاریخ ۳۰/۹/۱۳۸٤ لازم‌الاجرا شده است، تعرفه ثبت کلیه اسناد در دفاتر اسناد رسمی به میزان نیم درصد مبلغ مندرج در سند تعیین گردیده است. ضمناً به موجب ماده قانونی فوق‌الاشاره کلیه معافیت‌های مربوط به پرداخت حق‌الثبت از جمله معافیت حق‌الثبت قراردادهای اعطای تسهیلات بانکی مندرج در قانون وصول برخی از درآمدهای دولت به جز موارد احصاء شده در متن ماده لغو شده است، لذا از تاریخ فوق کلیه دستورالعمل‌های صادره توسط این بانک درخصوص تخفیف هزینه‌های حق‌الثبت تسهیلات بانکی کان‌لم‌یکن تلقی می‌گردند./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳-۳۸۳۱**

تاریخ:۲۱/۲/۱۳۸۵

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای دولتی و شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید.

باسلام؛

به استحضار می‌رساند در راستای اجرای بند "د" ماده ۱۰ قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی اجتماعی و فرهنگی کشور بدین‌وسیله به پیوست دستورالعمل نگهداری حساب‌های دولتی جهت اجرا ابلاغ می‌گردد.

ضمنا" خواهشمند است دستور فرمائید ضمن نظارت بر حسن اجرای مفاد دستورالعمل فوق‌الاشعار فهرست کلیه دستگاه‌های مشمول قانون که نزد آن بانک حساب دارند را حداکثر تا تاریخ ۱۳۸۵/۳/۳۱ به این اداره اعلام نمایند. بدیهی است از تاریخ اجرای این دستورالعمل مفاد بخشنامه نب/۱۲٤۰ مورخ ۱۳٦٦/٤/۳ کان‌لم یکن تلقی می‌گردد./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبر شمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۳**

دستورالعمل نگاه‌داری حساب‌های دولتی

الف– مفاد دستورالعمل نگاه‌داری حساب‌های دولتی

سازمان‌های دولتی، وزارتخانه‌ها، شرکت‌های دولتی نهادهای عمومی و شهرداری‌ها موضوع بند "د" ماده ۱۰ قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مجاز می‌گردند از بین بانک‌های دولتی موجود، بانک مورد نظر خود را انتخاب نموده و پس از تایید بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران حساب‌های خود را نزد آن بانک متمرکز نمایند.

تبصره ـ انتخاب بانک مورد نظر توسط ارگان‌های مذکور در این بند، در مورد آن بخش از وجوهات آنها که از محل بودجه عمومی دولت تامین می‌گردد منوط به کسب موافقت وزارت امور اقتصادی و دارایی و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران می‌باشد.

تغییر بانک عامل با رعایت مفاد بند فوق با تایید قبلی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران امکان‌پذیر است.

تبصره ــ تغییر بانک مستلزم تعیین تکلیف بدهی‌ها و تعهدات ارگان‌های موضوع بند (۱) این دستورالعمل با بانک عامل قبلی است.

ب– مستندات قانونی دستورالعمل نگاه‌داری حساب‌های دولتی

بند "د" ماده ۱۰ قانون برنامه چهارم توسعه

در جهت ایجاد فضای رقابتی سالم و به دور از انحصار در سیستم بانکی کشور و به منظور اقتصادی نمودن فعالیت بنگاه‌ها و موسسات و سازمان‌های دولتی و دیگر نهادهای عمومی و شهرداری‌ها، برای دریافت خدمات بانکی، بنگاه‌های مذکور مجازند بانک عامل را راساً انتخاب نمایند.

تبصره ۱ـ انتخاب بانک عامل توسط ارگان‌های موضوع این بند در مورد آن بخش از وجوهات آنها که از محل بودجه عمومی دولتی تامین می‌گردد، منوط به کسب موافقت وزارت امور اقتصادی و دارایی و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران برحسب مورد خواهد بود.

تبصره۲ـ سپرده‌های دستگاههای اجرایی موضوع ماده ۱۲ قانون پولی و بانکی کشور مصوب ۱۳۵۱/۱۸/۴ به عنوان سپرده بانک عامل موضوع این بند تلقی نمی‌شود و بایستی طبق مقررات قانون یاد شده در حساب‌های بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران منعکس گردد.

ماده ۷۶ قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱/۶/۱۳۶۶

برای وزارتخانه‌ها و موسسات دولتی و شرکت‌های دولتی (به استثنای بانک‌ها و شرکت‌های بیمه و موسسات اعتباری) و واحدهای تابعه آنها در مرکز و شهرستانها حسب مورد از طرف خزانه و یا نمایندگی خزانه در استان‌ها در بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و یا سایر بانک‌های دولتی که از طرف بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران نمایندگی داشته باشند، به تعداد مورد نیاز حساب‌های بانکی برای پرداخت‌های مربوط افتتاح خواهد شد. استفاده از حساب‌های مزبور در مورد وزارتخانه‌ها و موسسات دولتی با امضای مشترک ذیحساب و یا مقام مجاز از طرف او و لااقل یک نفر از مقامات مسئول و مجاز دستگاه مربوط به معرفی خزانه و یا نمایندگی خزانه در استان به عمل خواهد آمد و کلیه پرداخت‌های دستگاه‌های نامبرده منحصراً از طریق حساب‌های بانکی مذکور مجاز خواهد بود. استفاده از حساب‌های بانکی شرکت‌های دولتی با امضای مشترک مقامات مذکور در اساسنامه آنها و ذیحساب شرکت یا مقام مجاز از طرف او ممکن خواهد بود.

تبصره ـ موسسات و نهادهای عمومی غیردولتی موضوع ماده ۵ این قانون مادامی که از محل درآمد عمومی وجهی دریافت می‌دارند در مورد وجوه مذکور مشمول مقررات این ماده خواهند بود و وجوه اعتباراتی که در قانون بودجه کل کشور برای این قبیل دستگاه‌ها به تصویب می‌رسد، توسط خزانه و یا نمایندگی خزانه در استان منحصراً از طریق حساب‌های بانکی مذکور قابل پرداخت می‌باشد.

ماده ۱۲ قانون پولی و بانکی کشور مصوب ۱۸/۴/۱۳۵۱

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، به عنوان بانکدار دولت، موظف به انجام وظایف زیر است:

الف- نگاهداری حسابهای وزارتخانه‌ها و موسسات دولتی و وابسته به دولت و شرکتهای دولتی و شهرداریها و همچنین موسساتی که بیش از نصف سرمایه آنها متعلق به وزارتخانه‌ها و موسسات دولتی و وابسته به دولت و شرکتهای دولتی و یا شهرداریها می‌باشند، و انجام کلیه عملیات بانکی آنها در داخل و خارج از کشور.[1]

۱- الف ـ به موجب ماده ۲۲ قانون عملیات بانکی بدون‌ربا (بهره)، مصوب ۸/۶/۱۳۶۲ مجلس شورای اسلامی: "بانکها می‌توانند با اجازه بانک مرکزی ایران، با موسسات دولتی و وابسته به دولت و شرکتهای دولتی، به عملیات مجاز بانکی مبادرت نمایند.

ب ـ به موجب ماده ۵ آئین‌نامه اجرایی فصل پنجم قانون عملیات بانکی بدون‌ربا (بهره) (تصویب نامه شماره ۸۸۵۲۸ هیات وزیران، مصوب ۱۷/۱۲/۱۳۶۲) موسسات دولتی و وابسته به دولت و شرکتهای دولتی مکلفند وجوهی را که در اختیار دارند، منحصراً نزد بانک مرکزی نگاهداری نمایند و کلیه عملیات بانکی خود را منحصراً توسط بانک مرکزی انجام دهند، مگر در مواردی که بانک مذکور به استناد ماده ۲۲ قانون، با اجرای تمام یا قسمتی از عملیات موصوف توسط بانکهای دیگر موافقت نمایند. در این صورت، بانکها می‌توانند با رعایت مقررات، با این قبیل موسسات و شرکتهای دولتی مبادرت به عملیات مجاز بانکی نمایند.

تبصره۱– وزارتخانه‌ها و شهرداریها و شرکت‌های دولتی و موسسات مذکور در بند "الف" این ماده، مکلفند وجوهی را که در اختیار دارند، منحصراً نزد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران نگاهداری نمایند و کلیه عملیات بانکی خود را منحصراً توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران انجام دهند و اطلاعاتی که بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در انجام وظایف خود از آنها بخواهد، در اختیار آن بگذارند.

تبصره۲– وزارتخانه‌ها و شرکتها و موسساتی که به موجب قوانین خاص، مجاز به انجام عملیات بانکی وسیله بانکهای دیگر می‌باشند، مشمول مفاد بند "الف" و قسمت اول تبصره یک این ماده نخواهند بود[1]

۲- به موجب قانون طرز استفاده از تبصره ۲ ماده ۱۲ قانون پولی و بانکی کشور، مصوب ۱۲/۱۲/۱۳۵٤ مجلس شورای ملی: "ماده واحده ـ استفاده از تبصره ۲ ماده ۱۲ قانون پولی و بانکی کشور مصوب تیرماه ۱۳۵۱ موکول به تایید بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و موافقت وزارت امور اقتصادی و دارایی است. موسسات و شرکتهای دولتی که شمول مقررات عمومی نسبت به آنها مستلزم ذکر نام است، نیز مشمول حکم این قانون خواهند بو ".

شماره: مب/ ۴۹۰ اعلام موکول گشتن مجوز انتشار اعلامیه پذیره‌نویسی شرکت‌ها به موافقت سازمان بورس و اوراق بهادار

تاریخ : ۳/۳/۱۳۸۵

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی و شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید

احتراماً؛

نظر به این که به موجب قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱/۹/۱۳۸٤ مجلس شورای اسلامی، مجوز انتشار اعلامیه پذیره‌نویسی شرکت‌ها به موافقت سازمان بورس و اوراق بهادار موکول گردیده است، لذا خواهشمند است مفاد بخشنامه شماره نب/۹۱۲٦ مورخ ۲۷/۱۱/۱۳۷۵ این بانک کان‌لم یکن تلقی گردد.

خواهشمند است دستور فرمایید مراتب به کلیه واحدهای ذیربط اطلاع داده‌شود./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر	**صدیقه رهبرشمس‌کار**
۳۸۱۶	**۳۸۳۱-۳**

شماره: مب/ ۵۷۰ توضیحاتی درخصوص نرخ سود تسهیلات اعطایی بانک های دولتی و غیردولتی در سال ۱۳۸۵

تاریخ : ۱۰/۳/۱۳۸۵

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی ، شرکت دولتی پست بانک ، بانک‌های غیردولتی و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

احتراماً؛

پیرو بخشنامه‌های شماره مب/۱۰ مورخ ٦/۱/۱۳۸۵ و مب/ ۱٤۸ مورخ ۲۹/۱/۱۳۸۵ این بانک، بدینوسیله مفاد بند ۱ مصوبه یکهزار و شصت و سومین جلسه مورخ ٦/۳/۱۳۸۵ آن شورای محترم در رابطه با توضیح بند ۱ یکهزار و پنجاه و هفتمین صورتجلسه مورخ ۲۰/۱۲/۱۳۸٤ و بند ۲ از یکهزار و پنجاه و هشتمین صورتجلسه مورخ ۲۷/۱۲/۱۳۸٤ را به شرح ذیل به استحضار می‌رساند:

"در عقود مبادله‌ای (اجاره به شرط تملیک، فروش اقساطی، معاملات سلف و جعاله) موضوع بند ۳ ماده ۲۰ قانون عملیات بانکی بدون‌ربا و خرید دین (موضوع آئین‌نامه موقت تنزیل اسناد و اوراق تجاری و مقررات اجرایی آن) نرخ سود تسهیلات اعطایی بانک‌های دولتی در سال ۱۳۸۵، چهارده درصد و برای بانک‌ها و موسسات اعتباری غیردولتی در سال ۱۳۸۵، هفده درصد تعیین می‌گردد".

خواهشمند است دستور فرمایید به قید تسریع، مراتب به کلیه واحدهای ذیربط ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت گردد./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳-۳۸۳۱**

شماره: مب/ ۵۹۶ الزام بانک ها به پرداخت تسهیلات ارزی و ریالی برای طرح های تولیدی و کشاورزی در نقاط توسعه نیافته با ۱۰ درصد آورده اشخاص

تاریخ : ۱۷/۳/۱۳۸۵

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی ، شرکت دولتی پست بانک ، بانک‌های غیردولتی و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

احتراماً؛

همانطور که استحضار دارند براساس تبصره ذیل ماده ۸ قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب آبان ماه ۱۳۸٤، "بانک‌ها موظفند برای طرح‌های تولیدی و کشاورزی در نقاط توسعه نیافته با ۱۰ درصد آورده اشخاص، تسهیلات ارزی و ریالی پرداخت نمایند". از این‌رو ضمن تاکید بر اجرای تبصره یاد شده، خواهشمند است دستور فرمایند مراتب به کلیه شعب واحدهای ذیربط ابلاغ و برحسن اجرای آن نظارت گردد./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **فروزنده شجاعی**

۳۸۱۶ **۴-۳۸۳۱**

شماره: مب/۷۳۰ سهم بخش کشاورزی از افزایش در مانده تسهیلات اعطایی بانکها به بخش غیردولتی پس از کسر الزامات قانونی و تسهیلات از محل سپرده‌های قرض‌الحسنه برای رفع احتیاجات ضروری و اشتغال در سال ۱۳۸۵

تاریخ:۳۱/۳/۱۳۸۵

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های تجاری و پست‌بانک ارسال گردید.

احتراما"؛

در راستای اجرای ماده ۱۰ از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی ، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، بالاخص قسمت ۲ از بند ج آن مبنی بر "اختصاص حداقل بیست و پنج درصد (۲۵٪) از تسهیلات اعطایی کلیه بانک‌های کشور به بخش آب و کشاورزی" ، بدین‌وسیله به استحضار می‌رساند که سهم بخش کشاورزی از افزایش در مانده تسهیلات اعطایی آن بانک به بخش غیردولتی پس از کسر الزامات قانونی و تسهیلات از محل سپرده‌های قرض‌الحسنه برای رفع احتیاجات ضروری و اشتغال در سال ۱۳۸۵ ، ۲۵ درصد می‌باشد.

خواهشمنداست مقرر فرمایند ضمن ابلاغ مراتب فوق به مراجع ذیربط در آن بانک، بر حسن اجرای آن نیز نظارت کافی معمول گردد. هم‌چنین لازم است جدول مشروح مانده تسهیلات اعطایی به بخش‌های مختلف اقتصادی طبق روال معمول در پایان هر ماه تهیه و حداکثر تا پایان روز پانزدهم ماه بعد، به اداره اطلاعات بانکی این بانک ارسال گردد./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۳**

شماره: مب/ ۷۴۷ نحوه محاسبه سود قطعی متعلق به سپرده‌گذاران

تاریخ : ۳/۴/۱۳۸۵

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی و غیردولتی و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

احتراماً؛

با اشاره به سوال برخی بانک‌ها در مورد نحوه محاسبه سود قطعی متعلق به سپرده‌گذاران بدین‌وسیله به استحضار می‌رساند همان‌طور که در فراز پایانی ماده ١٦ دستورالعمل اجرایی قبول سپرده اعلام شده است، تنها مبلغی که می‌توان از منافع سپرده‌گذاران کسر نمود مبلغ "حق‌الوکاله بکارگیری سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار" است. بنابراین به منظور جلوگیری از تشتت رویه و تاکید بر رعایت مقررات، یادآوری می‌گردد به جز حق‌الوکاله موصوف، هیچ مبلغی تحت هر عنوان دیگر نبایستی از منافع متعلق به سپرده‌گذاران مدت‌دار کسر گردد. لذا خواهشمند است دستور فرمایید اجرای مفاد ماده فوق‌الاشاره توسط واحدهای ذیربط مجدداً مورد تاکید قرارگیرد.

جهت مزید اطلاع متن کامل ماده ١٦ دستورالعمل اجرایی قبول سپرده به شرح زیر ارائه می‌گردد:

"حداقل و حداکثر حق‌الوکاله بانک بابت بکارگیری سپرده‌های سرمایه‌گذاری توسط شورای پول و اعتبار تعیین خواهد شد. حق‌الوکاله مزبور می‌تواند شامل هزینه‌های بکارگیری سپرده‌های موصوف باشددر هر صورت مبلغ دیگری تحت هیچ عنوان از سپرده‌گذار اخذ نخواهد شد".

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **فروزنده شجاعی**

۳۸۱۶ **۴-۳۸۳۱**

شماره: مب/ ۸۰۸ موارد تکمیلی درخصوص نحوه محاسبه "حساب مازاد منابع نزد اداره مرکزی" در شعب مناطق آزاد تجاری ـ صنعتی

تاریخ : ۱۰/۴/۱۳۸۵

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی و موسسه اعتباری توسعه

ارسال گردید

با سلام؛

احتراماً، پیرو بخشنامه شماره مب/۲۰۳٤ مورخ ۱۳/۱۲/۱۳۸۲، درخصوص نحوه محاسبه "حساب مازاد منابع نزد اداره مرکزی" در شعب مناطق آزاد تجاری ـ صنعتی، بدین‌وسیله موارد زیر را به منظور تکمیل پیوست بخشنامه فوق‌الاشاره به اطلاع می‌رساند:

از آنجا که حساب "بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار" به واقع مصرف بانک محسوب نمی‌شود، لذا از فهرست مصارف بانک حذف گردیده و به تبع آن سرفصل "بدهی بانک بابت پذیرش اسناد و بروات ارزی مدت‌دار" ـ به عنوان منبع متناظر با سرفصل فوق‌الاشاره ـ نیز در فهرست منابع بانک لحاظ نخواهد شد. (هر دو حساب دارای مانده‌ای برابر می‌باشند).

تکمیل اقلام صورت وضعیت منابع و مصارف شعب در مناطق آزاد به شرح جدول زیر می‌باشد:

ردیف	نام حساب	منبع / مصرف	شرح
۱	"بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی پرداخت شده "	مصرف	-
۲	سود دریافتنی تسهیلات	مصرف	-
۳	سود معوق تسهیلات	به‌عنوان کاهنده مصرف	در ستون مصارف و پس از حساب "سود سال‌های آینده تسهیلات" در پیوست بخشنامه شماره مب/۲۰۳٤ مورخ ۱۳/۱۲/۱۳۸۲
٤	حواله‌های عهده ما و حواله‌های عهده شعب	منبع	-

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **فروزنده شجاعی**

۳۸۱۶ **۴-۳۸۳۱**

شماره: مب/ ۹۸۲ ممنوعیت استفاده از کاغذهای منقوش به آرم یا هرگونه نشان دیگری از بانک مرکزی در چاپ انواع چک پول

تاریخ : ۲۷/۴/۱۳۸۵

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی و پست بانک ارسال گردید

احتراماً؛

به استحضار می‌رساند از ابتدای سال ۱۳۸٦ استفاده بانک‌ها از کاغذهای منقوش به آرم یا هرگونه نشان دیگری از بانک مرکزی در چاپ تمامی انواع چک پول (چک‌های مسافرتی، ایران چک) مجاز نمی‌باشد. این امر علاوه بر واترمارک و نخ امنیتی شامل کلیه موارد دیگری نیز می‌شود که به طور مستقیم و غیرمستقیم تداعی کننده "اسکناس بودن" این اوراق می‌باشند.

از این‌رو خواهشمند است دستور فرمایند واحدهای ذی‌ربط آن بانک ضمن در نظر داشتن این موضوع در سفارش چاپ و انتشار اوراق مزبور، تمهیدات لازم جهت اجرای این امر را اتخاذ نمایند.

بدیهی است تولید کاغذ در کارخانه تکاب و چاپ این اوراق در سازمان تولید اسکناس و مسکوک، و شرکت چاپ و نشر بانک ملی نیز در چارچوب ضوابط فوق‌الاشعار صورت خواهد گرفت./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۳**

شماره: مب/ ۹۸۳ آزادسازی تعیین نرخ سود علی‌الحساب سپرده‌های سرمایه‌گذاری کوتاه مدت ویژه در دامنه تعیین شده

تاریخ : ۲۷/۴/۱۳۸۵

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی و شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید

احتراماً؛

بدین‌وسیله به اطلاع می‌رساند به موجب مصوبه یکهزار و شصت و ششمین جلسه مورخ ۱۷/٤/۱۳۸۵ شورای محترم پول و اعتبار، بانک‌ها برای تعیین نرخ سود علی‌الحساب سپرده‌های سرمایه‌گذاری کوتاه مدت ویژه- مشروط به رعایت دامنه مجاز نرخ‌های سود علی‌الحساب سپرده‌های بانکی- (موضوع بند ج بخشنامه شماره مب/۱۰ مورخ ٦/۱/۱۳۸۵ این بانک) از آزادی عمل برخوردار گردیدند. بنابراین، از تاریخ ابلاغ این بخشنامه، مفاد بخشنامه شماره نب/۲۳٤ مورخ ۲۷/۱/۱۳۷٤ این بانک (موضوع ابلاغ مصوبه هشتصد و چهل و هفتمین جلسه مورخ ۲۰/۱۲/۱۳۷۳ شورای پول و اعتبار) کان‌لم‌یکن تلقی می‌گردد. خواهشمند است دستور فرمائید ضمن تعیین و اعلام نرخ سود سپرده‌های سرمایه‌گذاری کوتاه مدت ویژه مراتب به کلیه واحدهای ذی‌ربط در آن بانک ابلاغ گردد./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳-۳۸۳۱**

شماره: مب/۱۰۲۵ تأکید بر احراز هویت و شناسایی مشتریان بانک‌ها

تاریخ:۳۱/۴/۱۳۸۵

بسمه تعالی

"میلاد پرفروغ حضرت فاطمه زهرا(س) و هفته مقام زن و روز مادر و خجسته زادروز حضرت امام خمینی(ره) گرامی‌باد".

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی و غیردولتی ارسال گردید.

احتراما"؛

پیرو بخشنامه شماره مب/1753 مورخ ۸/۹/۱۳۸٤ این اداره درخصوص احراز هویت و شناسایی مشتریان بانک، به منظور شفافیت بیشتر موارد مطرح‌شده در بخشنامه مذکور مراتب زیر را به استحضار می‌رساند:

هدف از دریافت اطلاعات مندرج در بخشنامه مذکور، تکمیل و درج آن در سوابق مشتریان بانک به منظور احراز هویت آنان می‌باشد.

تاکید بخشنامه بر افتتاح حساب‌های بانکی و اعطای تسهیلات (از جمله گشایش اعتبارات و صدور ضمانت‌نامه) می‌باشد. لذا در هنگام افتتاح حساب بانکی و یا اعطای تسهیلات لازم است کلیه اطلاعات مندرج در بخشنامه فوق‌الاشاره، از مشتری اخذ شود. در سایر موارد احراز هویت مشتری کفایت می‌نماید.

در بخشنامه فوق‌الذکر به "شماره ملی" اشاره شده‌است و در این مرحله باتوجه به عدم دسترسی به کارت ملی برای عموم، ارائه این کارت الزامی نیست.

بدیهی است جهت تکمیل پرونده مشتری و برای اطمینان از اصالت هویت وی، شماره سریال شناسنامه صرفا" با رویت و استناد به اصل شناسنامه صورت می‌گیرد./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **فروزنده شجاعی**

۳۸۱۶ **۴-۳۸۳۱**

شماره: مب/۱۲۵۰ ضرورت فراهم آوردن امکانات لازم جهت راه‌اندازی سیستم RTGS (سیستم تسویه آنی)

تاریخ:۲۴/۵/۱۳۸۵

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی، موسسه اعتباری توسعه و شرکت دولتی پست‌بانک ارسال گردید.

باسلام؛

با عنایت به ضرورت فراهم آوردن امکانات لازم جهت راه‌اندازی سیستم RTGS لازم است کلیه حساب‌های آن بانک نزد اداره معاملات ریالی این بانک در قالب یک حساب تجمیع گردند. از این‌رو خواهشمنداست ضمن هماهنگی با اداره مذکور نسبت به تجمیع حساب‌ها اقدام گردد./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **سیمیندخت حکاک**

۳۸۱۶ **۲-۳۸۳۱**

شماره: مب/۱۳۸۲ دستورالعمل نحوه انتشار، خرید و فروش انواع چک‌پول

تاریخ:۰۸/۶/۱۳۸۵

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی و شرکت دولتی پست‌بانک ارسال گردید.

با احترام؛

به پیوست "دستورالعمل نحوه انتشار ، خرید و فروش انواع چک‌پول (ایران‌چک ، بانک‌چک)" که در بیست و هشتمین جلسه کمیته پولی و بانکی بانک مرکزی ج.ا.ا (مورخ یکشنبه ۱۳۸۵/۵/۲۲) به تصویب رسیده‌است، ارسال می‌گردد. لازم به توضیح است که:

چاپ انواع چک‌پول (ایران‌چک و بانک‌چک) بانک‌ها ـ موضوع ماده ۲ این دستورالعمل ـ تنها پس از اخذ مجوز لازم از اداره نشر اسکناس و خزانه این بانک میسور می‌باشد. بنابراین ، لازم است آن بانک برای اخذ مجوز چاپ انواع چک‌پول، با اداره مذکور مکاتبه نماید.

برای تعیین حداقل استانداردهای امنیتی در چاپ اوراق موصوف، کمیته‌ای تخصصی در این بانک تشکیل گردیده است که پیشنهادات خود را به کمیته پولی و بانکی ارائه می‌دهد. بدیهی است چاپ اوراق موصوف با رعایت مصوبات کمیته پولی و بانکی در این زمینه امکانپذیر می‌باشد.

رعایت مفاد دستورالعمل از تاریخ ابلاغ این بخشنامه الزامی می‌باشد.

خواهشمنداست مقرر فرمایند ضمن ابلاغ دستورالعمل پیوست به تمامی واحدهای ذیربط در آن بانک، بر حسن اجرای آن نظارت کافی معمول گردد./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۳**

4/6/1385 ارجمندنژاد.ب

بسمه تعالی

دستورالعمل نحوه انتشار، خرید و فروش انواع چک‌پول

(ایران‌چک ، بانک چک)

الف– مقدمه

ریسک نقدینگی یا ریسک عدم تامین به موقع وجوه؛ از جمله مهمترین ریسک‌هایی است که کلیت یک بانک را تهدید می‌کند. برنامه‌ریزی دقیق نقدینگی در بانک‌ها، مدیریت صحیح و کنترل هوشمندانه این فرآیند و اخذ بازخور از عملکرد آن جهت تصحیح خطاهای احتمالی، از مهمترین اقداماتی است که یک بانک باید در این زمینه انجام دهد.

برنامه‌ریزی صحیح در زمینه مدیریت نقدینگی (با اتکا به اسکناس و مسکوک منتشره از سوی بانک مرکزی) مستلزم برآورد صحیحی از میزان ورود و خروج وجه نقد در کلیت بانک و نیز در هر شعبه از آن است.

پول‌رسانی به موقع، مناسب و متناسب به هر شعبه، از نتایج استقرار یک نظام توانمند در زمینه خزانه‌داری در هر بانک است. از این‌رو انتظار می‌رود بانک‌ها ، با حرکت در این راستا و کاهش اتکای خود به انواع چک‌پول؛ ریسک نقدینگی خود را به شیوه‌ای صحیح مدیریت نموده؛ از بروز اختلال در نظام پرداخت کشور جلوگیری نمایند.

از آنجا که به استناد بند ٦ از ماده ٣٤ قانون پولی و بانکی کشور، انتشار اوراق دیداری در وجه حامل از سوی بانک‌ها ممنوع می‌باشد تمهید تدابیری درخصوص انتشار، فروش و خرید انواع چک‌پول (ایران چک، بانک‌چک) ـ به منظور جلوگیری از تبدیل آنها به اوراق موردنظر قانونگذار (اوراق دیداری در وجه حامل) ـ ضروری می‌نماید. به منظور دستیابی به این مهم و ساماندهی امور مربوط به اوراق مزبور، «دستورالعمل نحوه انتشار، خرید و فروش انواع چک‌پول (ایران چک، بانک چک)» تدوین گردیده‌است.

ب– تعاریف

چک‌پول: منظور از چک پول در این دستورالعمل، هر یک از انواع بانک چک یا ایران‌چک می‌باشد.

بانک چک: چکی است که توسط بانک صادر و وجه آن در هر یک از شعب آن بانک یا توسط نمایندگان و کارگزاران آن پرداخت می‌گردد. این گونه چک‌ها با استفاده از نام

کوتاه آن بانک و به دنبال آن کلمه چک از قبیل سپه چک ، رفاه چک ، ملی چک و ... نام‌گذاری می‌شوند. در نام‌گذاری این اوراق ، می‌توان به جای عنوان بانک (قبل از کلمه چک) ، از واژه‌های دیگری نیز استفاده نمود لیکن تصریح نام بانک بر روی اوراق به نحوی آشکار ضروری است.

ایران چک: چکی است که توسط بانک صادر و وجه آن در هر یک از شعب تمامی بانک‌هایی که با یکدیگر قرارداد دارند یا توسط نمایندگان و کارگزاران آنها پرداخت می‌گردد.

مبلغ اسمی: به مبالغ ریالی مندرج بر روی هر برگ چک‌پول اطلاق می‌شود.

ج– مقررات مربوط به سفارش انواع چک‌پول

ماده ۱– به منظور ایجاد هماهنگی در امور مربوط به سفارش چاپ ، انتشار و سایر امور چک‌پول‌ها و دسترسی به آمار و اطلاعات دقیق در مورد این چک‌ها، لازم است امور مربوط به چک‌پول‌ها در یکی از واحدهای هر بانک متمرکز شده و کلیه مکاتبات و هماهنگی‌های لازم با این بانک، از طریق واحد مزبور انجام شود.

ماده ۲– بانک موظف است قبل از انجام هرگونه اقدامی در زمینه سفارش این اوراق، موافقت بانک مرکزی با چاپ اوراق مزبور را اخذ نماید. پس از صدور مجوز مذکور، بانک‌ها می‌توانند سایر مراحل انتشار چک‌پول (از جمله واریز وجوه و عوارض مختلف به حساب‌های دولت و ...) را طی نمایند.

ماده ۳– به منظور کنترل تقاضاهای واصله، لازم است بانک در درخواست خود علاوه بر تصریح نوع چک‌پول (ایران‌چک ،بانک چک) ، مبلغ اسمی ، ترکیب و مقدار درخواستی از هر یک از انواع چک‌پول ، سال انتشار و نام چاپخانه‌ای را که مقرر است اوراق مزبور را به چاپ برساند؛ قید نماید.

ماده ۴– در طراحی چک‌پول‌ها نباید هیچ‌گونه طرح، نشان، عبارت و ... از بانک مرکزی ج.ا.ا باشد به نحوی که شائبه صدور و انتشار آن‌ها از سوی بانک مرکزی را در اذهان مشتریان متبادر ساخته و یا شبهه مشابهت اوراق مزبور با اسکناس را ایجاد نماید.

ماده ۵– لازم است اوراق مزبور از ویژگی‌های امنیتی مکفی با مسئولیت بانک صادرکننده و با رعایت حداقل استانداردهای امنیتی اعلام‌شده از سوی بانک مرکزی ، برخوردار باشند به نحوی که امکان جعل آنها به حداقل ممکن کاهش یابد.

ماده ۶– برای درج نام، نام خانوادگی و دو محل امضا (یکی به هنگام فروش و دیگری به هنگام انتقال)، محل‌های مشخصی بر روی چک‌پول‌های مزبور در نظر گرفته شود.

ماده ۷– رنگ و مشخصات ظاهری تمامی انواع چک‌پول به گونه‌ای تعیین گردد که چک‌های با مبالغ مختلف به سهولت قابل تمیز باشند.

ماده ۸– لازم است تمامی شعب بانک با ارایه ترکیبی از وسایل پرداخت ، به گونه‌ای عمل نمایند که حق انتخاب بین اسکناس و سایر ابزارهای پرداخت (از جمله انواع چک‌پول) برای مشتری محفوظ بماند.

د–مقررات مربوط به فروش چک‌پول

ماده ۹– حداکثر ریالی فروش چک پول برابر "نسبت مانده مجاز چک‌پول‌های صادره" می‌باشد. نحوه محاسبه این نسبت در پیوست شماره ۱ آمده است. این نسبت برای هر بانک حداکثر برابر ٤٠٪ می‌باشد.

ماده ۱۰– چنانچه بانکی نسبت‌های فوق را برای سه ماه متوالی رعایت نکند و یا اینکه در فاصله یکساله منتهی به آخرین تخلف، ۵ ماه (یا بیشتر)به صورت غیرمتوالی از حدود تعیین‌شده در بند پیشین (بند ۹) این دستورالعمل تجاوز نماید درخصوص مجوز صادره برای چاپ انواع چک پول آن بانک تجدیدنظر می‌شود.

ماده ۱۱– بانک‌ها به هیچ وجه مجاز نیستند از چک‌پول‌ها برای خرید اموال منقول ، غیرمنقول ، سهام ، اعطای تسهیلات و ... استفاده نمایند.

ماده ۱۲– هنگام فروش این اوراق،لازم است مشتری نسبت به تکمیل اطلاعات شخصی خود (شامل نام، نام‌خانوادگی، آدرس، شماره تماس، امضا و ...) بر روی اعلامیه فروش اقدام نماید. متصدی بانکی نیز باید اقدام به تکمیل بندهای مربوط به اوراق فروخته‌شده (شماره سریال، نوع و مبلغ اوراق و ...) بر روی اعلامیه مزبور نماید.

ماده ۱۳– متصدی بانکی، پس از تطبیق مشخصات تکمیل‌شده از سوی مشتری (در برگه فروش) با مدارک رسمی و معتبر شناسایی وی، اقدام به اخذ امضای وی بر روی برگه فروش می‌نماید (هویت مشتری باید به طور دقیق و مناسب از سوی تحویلدار احراز شود).

ماده ۱۴– لازم است متصدیان بانکی پیش از ضرب مهر و درج تاریخ بر روی چک‌پول‌ها و ثبت شماره آنها، امضای اول مشتری را بر روی اوراق مزبور اخذ نمایند.

ماده ۱۵– انتقال انواع چک‌پول به اشخاص ثالث پس از امضای دوم خریدار در محل تعبیه‌شده امکان‌پذیر است.

هـ – مقررات مربوط به خرید چک‌پول

ماده ۱۶– به هنگام خرید، لازم است دارنده چک‌پول مشخصات کامل خود را بر روی هر برگ پشت‌نویسی کرده و متصدی بانک از صحت هویت مشتری اطمینان حاصل کند.

ماده ۱۷– فاصله زمانی بین فروش و خرید ایران‌چک در کلیه شعب بانک‌ها ، حداکثر ٦ ماه از تاریخ صدور است. پس از انقضای مدت مذکور ، پرداخت ایران‌چک ، از طریق شعبه فروشنده و یا واریز وجه آن به حساب اشخاص (از طریق اتاق پایاپای) ممکن است.

ماده ۱۸– در مورد بانک چک و دیگر اوراق مشابه (به جز ایران‌چک) صادره از سوی بانک‌ها، فاصله زمانی بین تاریخ فروش و تاریخ خرید و نیز سایر شروط مترتب بر زمان خرید و فروش آنها، راسا" از سوی بانک صادرکننده تعیین و اعلان می‌شود.

ماده ۱۹– لازم است پس از خرید چک‌پول، بلافاصله لاشه آن سوراخ ، ابطال و از گردش خارج شده ، از ارائه مجدد آن به مشتریان اجتناب گردد.

رعایت مقررات این دستورالعمل برای کلیه بانک‌هایی که پس از اخذ مجوز از بانک مرکزی اقدام به چاپ و انتشار انواع چک‌پول می‌نمایند الزامی است.

پیوست شماره ۱: نحوه محاسبه "نسبت مانده مجاز چک‌پول‌های صادره"

محاسبات این دستورالعمل براساس ارقام مندرج در فهرست سرفصل‌های دفترکل بانک‌ها که در پایان هر ماه به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ارسال می‌شود انجام می‌گردد.

صورت کسر: خالص مانده ریالی چک پول‌های بانک در دست اشخاص (در پایان هر ماه) که به شیوه زیر محاسبه می‌شود:

نمایه محاسباتی	نام حساب	کد حساب
CH_1	حساب انواع چک‌های بانکی فروخته‌شده	3.2.0310
CH_2	حساب پرداخت چک‌های فروخته‌شده بانک	3.1.1250

پس:

$CH = CH_1 - CH_2$ = صورت کسر = خالص مانده ریالی چک‌پول‌های بانک در دست اشخاص (در پایان هر ماه)

مخرج کسر: جمع حساب‌های ذیل منهای «حساب بدهی به بانک مرکزی ـ در حساب جاری»:

نمایه محاسباتی	نام حساب	کد حساب
N_1	حساب صندوق	3.1.0010
N_2	حساب وجوه در راه/ریال	3.1.0020
N_3	حساب اسکناس و نقود بیگانه	3.1.0030
N_4	حساب وجوه در راه/ارز	3.1.0040
N_5	حساب سپرده قانونی	3.1.0070
N_6	حساب جاری نزد بانک مرکزی	3.1.0080
N_7	حساب پیش‌پرداخت خرید ارز نزد بانک مرکزی	3.1.0090
N_8	حساب سپرده ارزی دیداری نزد بانک مرکزی	3.1.0145
N_9	حساب جاری نزد بانک‌ها (حساب ما)	3.1.0130

N_{10}	حساب سپرده‌های ارزی دیداری نزد شعب خارج	3.1.0140
N_{11}	حساب سپرده‌های ارزی دیداری نزد بانک‌های داخلی	3.1.0150
N_{12}	حساب سپرده‌های ارزی دیداری نزد بانک‌های خارجی	3.1.0160
N_{13}	حساب سپرده‌های ارزی پوششی نزد بانک‌های خارجی	3.1.0170
N_{14}	حساب اوراق قرضه دولتی	3.1.0100
N_{15}	حساب اوراق بهادار ارزی	3.1.0270
N_{16}	حساب اوراق مشارکت/دولتی	3.1.0280
N_{17}	حساب اوراق مشارکت/غیردولتی	3.1.0290
N_{18}	حساب پرداخت چک‌های صادره سایر بانک‌ها	3.1.1260
N_{19}	حساب بدهی به بانک مرکزی ـ در حساب جاری	3.2.0220

پس:

$$\text{مخرج کسر} \quad = N = \sum_{i=1}^{18} N_i - N_{19} = \left(N_1 + N_2 + N_3 + ... + N_{18}\right) - N_{19}$$

محاسبه نسبت:

$$P = \frac{CH}{N} \times 100 = \frac{\left(CH_1 - CH_2\right)}{\left[\left(N_1 + N_2 + ... + N_{18}\right) - N_{19}\right]} \times 100$$

نسبت بدست‌آمده P (نسبت مانده مجاز چک‌پول‌های صادره) برای تمامی بانک‌ها حداکثر برابر ٤٠٪ می‌باشد.

شماره: مب/۱۴۴۸ دستورالعمل اجرایی اعتبار در حساب جاری در قالب خرید دین

تاریخ:۱۵/۶/۱۳۸۵

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی و شرکت دولتی پست‌بانک ارسال گردید.

احتراما"؛

به پیوست "دستورالعمل اجرایی اعتبار در حساب‌جاری در قالب خرید دین" که در یکهزار و شصت و هشتمین جلسه مورخ ۱۳۸۵/٦/٤ شورای محترم پول و اعتبار به تصویب رسیده است جهت استحضار ارسال می‌گردد.

خواهشمنداست مقرر فرمایند ضمن ابلاغ مفاد دستورالعمل فوق‌الذکر به کلیه واحدهای ذیربط بر حسن اجرای آن نظارت کافی مبذول گردد./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر	**صدیقه رهبرشمس‌کار**
۳۸۱۶	**۳۸۳۱-۳**

"دستورالعمل اجرایی اعتبار در حسابجاری در قالب خرید دین"

بانک ها حسب تقاضا برای مشتریان خود، با توجه به توان مالی و اعتبارسنجی انجام‌شده در مورد آنان، حد اعتباری مشخصی را براساس ضوابط و مقررات ذیربط تعیین می‌نمایند.
تسهیلات اعطایی در چارچوب حداعتباری فوق، در قالب عقد خرید دین و پس از احراز حقیقی بودن دین توسط بانک انجام می‌شود و به دفعات قابل استفاده است. این تسهیلات قابل اعطا به واحدهای تولیدی، بازرگانی و خدماتی می‌باشد.
تسهیلات مذکور برای تامین نیازهای مالی کوتاه مدت (حداکثر یکساله) متقاضیان می‌باشد که با خرید دین ناشی از اسناد و اوراق تجاری مورد قبول و تودیعی نزد بانک، و واریز وجوه مربوط به حسابجاری مشتریان اعطا می‌گردد.
قبل از اخذ و نگهداری اسناد و اوراق تجاری موضوع این دستورالعمل، لازم است بانک قراردادی را با مشتری منعقد نماید که بر مبنای آن وکالت در خرید دین ناشی از اسناد مزبور به نحو اشاعه و وکالت در وصول آنها به بانک داده شده باشد.
حداکثر تا حد اعتباری موضوع بند ۱، بانک براساس قرارداد منعقده دین ناشی از اسناد و اوراق تجاری اخذ شده را بر مبنای قیمت روز خریداری نموده و به طور همزمان مبلغ خرید را به حساب جاری مشتری واریز می‌کند تا امکان تامین کسری مبلغ چک، فراهم شود. از آن پس بانک مالک مشاعی اوراق مزبور به نسبت مبلغ پرداخت شده و قیمت کل در تاریخ خرید می‌گردد.
در تاریخ سررسید اسناد و اوراق تجاری، وجوه حاصله به نسبت سهم مشاعی طرفین، بین آنان تقسیم می‌گردد. ضمناً در هر تاریخی مقدم بر تاریخ سررسید اسناد و اوراق تجاری، چنانچه مشتری نسبت به پرداخت هر میزان از سهم مشاعی بانک از اسناد و اوراق تجاری اقدام نماید، قیمت روز اسناد براساس نرخ‌های جاری و مورد عمل بانک محاسبه شده و از مالکیت مشاعی بانک به همان میزان کاسته و مشتری مجددا" مالک آن قسمت می‌گردد.
چنانچه اوراق خریداری شده تا تاریخ سررسید در مالکیت بانک بماند، بانک به نسبت سهم مشاعی خود از اوراق، سود حاصله را شناسایی و در دفاتر ثبت می‌کند. فروش دین ناشی از اوراق به مشتری قبل از سررسید براساس قیمت روز فروش انجام می‌شود و سود و زیان حاصله با توجه به قیمت خرید و قیمت فروش و همچنین درصد مالکیت بانک تعیین و در حساب‌ها منظور می‌گردد.
نحوه حسابداری عملیات موضوع این دستورالعمل، مطابق با حسابداری معمول خرید دین در بانک‌ها است.

شماره: مب/ ۱۵۵۴، دستورالعمل "تشخیص کفایت و صلاحیت تصدی سمت در واحدهای بانکی خارج از کشور"

تاریخ : ۲۷/۶/۱۳۸۵

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی (شرکت دولتی پست‌بانک) و غیردولتی ارسال گردید.

احتراما"؛

بدینوسیله دستورالعمل "تشخیص کفایت و صلاحیت تصدی سمت در واحدهای بانکی خارج از کشور" که در یازدهمین جلسه مورخ ۱۳۸۵/٦/۱۱ هیات عامل محترم این بانک به تصویب رسیده‌است، به پیوست ارسال می‌گردد.

خواهشمنداست دستور فرمائید ترتیباتی اتخاذ فرمایند که هنگام انتخاب افراد جهت تصدی سمت در واحدهای خارج از کشور آن بانک (شامل شعب، دفاتر نمایندگی، سرپرستی‌ها بانک‌ها و موسسات اعتباری)، شرایط مذکور در این دستورالعمل رعایت و مراتب جهت اتخاذ تصمیم به اطلاع این اداره رسانده شود./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر	**فروزنده شجاعی**
۳۸۱۶	**۴-۳۸۳۱**

«بسمه تعالي»

دستورالعمل تشخیص کفایت و صلاحیت تصدی سمت در واحدهای بانکی خارج از کشور

در اجرای ماده ۱۴ آئین‌نامه "ایجاد یا تعطیلی شعبه، باجه یا نمایندگی بانک‌ها در خارج از کشور" مصوب ۱۸/۸/۱۳۵۱و به موجب قسمت الف بند ۱۱ از بیست و سومین صورت‌جلسه هیات عامل محترم بانک مورخ ۱۷/۵/۶۴، دستورالعمل "تشخیص کفایت و صلاحیت تصدی سمت در واحدهای بانکی خارج از کشور" به شرح زیر اعلام می‌گردد:

ماده ۱- تعاریف:

بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.

واحدهای بانکی: بانک‌ها و مؤسسات اعتباری*، شعب، باجه‌ها، سرپرستی‌ها و دفاتر نمایندگی بانک‌های ایرانی در خارج از کشور (یا عناوین مشابه).

* شامل بانک‌ها و مؤسسات اعتباریکه ۱۰۰ درصد سرمایه آن متعلق به بانک‌های ایرانی است و یا بانک‌ها و مؤسسات اعتباریکه با مشارکت بانک‌های ایرانی و اشخاص خارجی (اعم از حقیقی یا حقوقی) در خارج از کشور تاسیس شده‌اند و بانک ایرانی حق انتخاب حداقل یک عضو هیات مدیره را داشته باشد.

کمیته: کمیته تشخیص کفایت و صلاحیت تصدی سمت در واحدهای بانکی خارج از کشور.

ماده ۲- تصدی سمت پیشنهادی فرد متقاضی در واحدهای بانکی، منوط به تصویب کمیته موضوع ماده ۳ می‌باشد که مراتب از طریق اداره مطالعات و مقررات بانکی ابلاغ می‌شود.

ماده ۳- کمیته متشکل از اعضاء زیر می‌باشد:

مدیرکل نظارت بر بانک‌ها و مؤسسات اعتباری؛

مدیرکل سیاست‌ها و مقررات ارزی و در غیاب وی مدیر اداره سیاست‌ها و مقررات ارزی؛

مدیرکل بین‌الملل و در غیاب وی مدیر اداره عملیات ارزی؛

مدیر اداره نظارت بر بانک‌ها؛

مدیر اداره مطالعات و مقررات بانکی؛

تبصره ۱: مدیریت جلسه با مدیرکل نظارت بر بانک‌ها و مؤسسات اعتباری می‌باشد.

ماده ۴- جلسه با حضور حداقل ۴ نفر از اعضاء رسمیت می‌یابد و تصمیمات متخذه با اکثریت آراء (حداقل ۳ نفر) حاضر در جلسه ، معتبر است.

ماده ۵- امور دبیرخانه‌ای کمیته به‌عهده اداره مطالعات و مقررات بانکی می‌باشد. در این رابطه "رئیس گروه مطالعاتی مناطق آزاد تجاری ـ صنعتی" بدون حق رای در جلسات کمیته شرکت می‌کند.

ماده ۶- بانک‌ها موظفند مشخصات افراد پیشنهادی جهت تصدی سمت در واحدهای بانکی خارج از کشور را به شرح فرم ضمیمه شماره "۱" تکمیل و به دبیرخانه کمیته ارسال نمایند.

ماده ۷- بانک‌ها موظفند تاییدیه سلامت کاری و صلاحیت حرفه‌ای فرد پیشنهادشده برای تصدی سمت در واحد بانکی خارج از کشور را طبق فرم ضمیمه شماره "۲"، با امضاء مدیرعامل بانک به همراه سایر مدارک به دبیرخانه کمیته ارسال نمایند.

ماده ۸- تصدی سمت‌های سرپرست منطقه، معاونت منطقه، رییس شعبه و معاون شعبه در واحدهای بانکی خارج از کشور مستلزم احراز حداقل شرایط لازم به شرح جدول ضمیمه شماره "۳" می‌باشد.

ماده۹- دبیرخانه کمیته پس از تطابق مدارک ارسالی و اطمینان از کامل بودن آنها، نسبت به دعوت از اعضای کمیته و تشکیل جلسه اقدام می‌نماید.

ماده ۱۰- کمیته پس از بررسی مدارک و مستندات ارسالی و به منظور حصول اطمینان از صلاحیت حرفه‌ای افراد پیشنهادی حسب ضرورت با آنان مصاحبه می‌نماید.

تبصره ۲: تشخیص ضرورت انجام یا عدم انجام مصاحبه با عضو هیات عامل ناظر بر بخش نظارت می‌باشد.

ماده ۱۱- در مواردی که مشخصات فرد معرفی شده برای تصدی سمت در واحدهای بانکی خارج از کشور با مفاد این آئین‌نامه تطبیق نداشته باشد، لکن مسئولین بانک فرد معرفی‌شده را برای تصدی سمت مورد نظر مفید تشخیص دهند، انجام این امر به اتفاق آراء اعضای کمیته و تنفیذ عضو هیات عامل ناظر بر بخش نظارت امکان‌پذیر است.

این دستورالعمل در ۱۱ ماده و ۲ تبصره در تاریخ ۱۱/۶/۱۳۸۵ به تصویب هیات عامل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران رسیده و از این تاریخ لازم الاجرا می‌باشد.

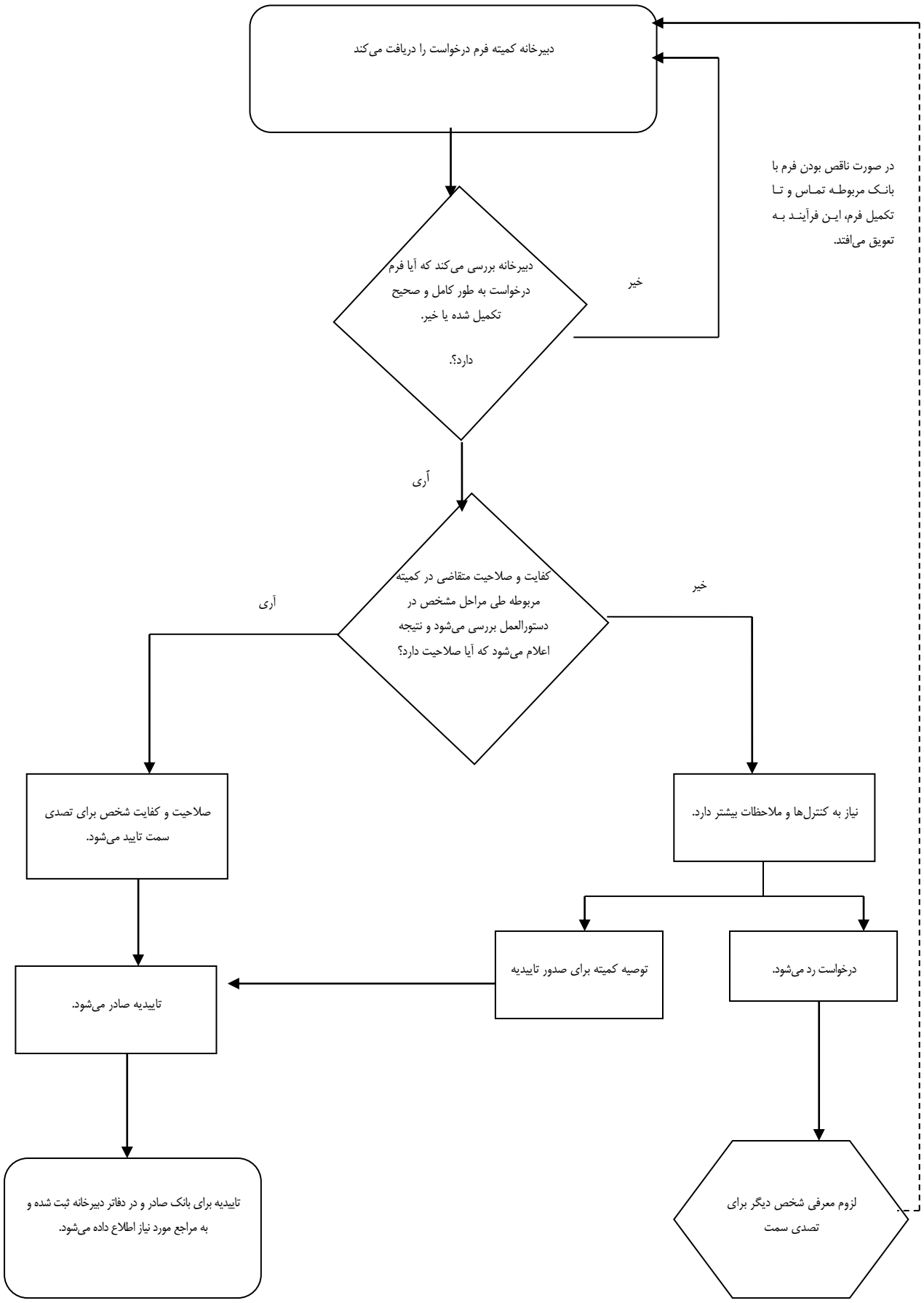
جدول ضمیمه شماره ۳ ـ حداقل شرایط احراز سمت در واحدهای بانکی خارج از کشور

عنوان شغل / شرایط	معاون شعبه	رئیس شعبه	معاون سرپرستی	سرپرست منطقه
مدارک تحصیلی	لیسانس	لیسانس	لیسانس	لیسانس
تجربه بانکی	۱۲ سال	۱۲ سال	۱۴ سال*	۱۵ سال**
حداقل سابقه مدیریتی	۳ سال	۵ سال	۷ سال	۸ سال
حداقل تجربه در امور ارزی	۵ سال	۵ سال	۵ سال	۵ سال
تسلط بر زبان خارجی	عالی	عالی	عالی	عالی

* حداقل ۲ سال سابقه فعالیت معاونت یا ریاست در شعب یا سرپرستی خارج از کشور.

** حداقل ۳ سال سابقه فعالیت معاونت یا ریاست در شعب یا سرپرستی خارج از کشور.

فرآیند تایید صلاحیت و کفایت تص دی سمت در واحدهای بانکی خارج از کشور

فرم ضمیمه شماره ۲

تاییدیه سلامت کاری و صلاحیت حرفه‌ای

اینجانب _____ مدیر عامل بانک _____ ضمن درخواست موافقت با انتصاب سرکار خانم/جناب آقای _____، جهت تصدی سمت _____ در واحد بانکی (بانک ☐، مؤسسه اعتباری ☐، سرپرستیمنطقه ☐، شعبه ☐، دفتر نمایندگی ☐، باجه ☐)_____ در کشور _____سلامت کاری و صلاحیت حرفه‌ای ایشان را تایید می‌نمایم.

تاریخ _____ امضاء _____

مهر بانک _____

فرم ضمیمه شماره ۱

این فرم توسط متقاضی تصدی سمت به صورت تایپ شده تکمیل و امضاء گردد.

مشخصات متقاضی تصدی سمت در واحدهای بانکی خارج از کشور:

نام: _____ نام‌خانوادگی: _____ نام پدر: _____

تاریخ تولد: _____ شماره ملی : _____ شماره شناسنامه: _____

تاریخ و محل صدور شناسنامه: _____ شماره گذرنامه: _____

مشخصات سمت پیشنهادی و کشور محل فعالیت واحد بانکی مورد نظر:

سمت فعلی:

سمت پیشنهادی:

عضویت در هیات مدیره ☐ سرپرست منطقه ☐ معاونت منطقه ☐

رئیس شعبه ☐ معاون شعبه ☐

نام واحد بانکی _____ نام کشور محل فعالیت واحد بانکی _____

مشخصات بانک یا موسسه درخواست دهنده و مسئول مستقیم متقاضی:

نام بانک یا مؤسسه اعتباری:

نام مسئول مستقیم :

سمت:

شماره تلفن تماس :

شماره نمابر:

میزان تحصیلات متقاضی تصدی سمت در واحد بانکی خارج از کشور:

مدرک تحصیلی	رشته تحصیلی	نام موسسه آموزشی	تاریخ اخذ مدرک تحصیلی

ضمیمه ۱

مهمترین دوره‌های آموزشی گذرانیده شده مرتبط با کار یا تحصیلات:

ردیف	از تاریخ	تا تاریخ	نام و محل مرکز آموزشی	مدرک اخذ شده	ملاحظات
۱					
۲					
۳					
٤					
٥					
٦					
۷					

میزان آشنایی با زبانهای خارجی

نام زبان خارجی	متوسط	خوب	عالی
زبان رسمی کشور مربوطه			
انگلیسی			
آلمانی			
فرانسه			
سایر (نام ببرید)			

وضعیت استخدامی :

استخدام رسمی ☐ قراردادی ☐ سایر ☐

ضمیمه ۱

سوابق فعالیت حرفه‌ای متقاضی تصدی سمت[1]:

ردیف	از تاریخ	تا تاریخ	نام سازمان و اداره محل فعالیت	سمت	ملاحظات
۱					
۲					
۳					
٤					

1- چنانچه وقفه‌ای در سوابق کاری وجود دارد کاملا توضیح داده شود.

۵					
٦					
۷					
۸					
۹					
*۱۰					

*در آخرین ردیف، اطلاعات مربوط به شغل فعلی درج شود.

اینجانب ـــــــــــــــــــــــــــ بدینوسیله اعلام می‌کنم که کلیه مطالب عنوان شده در این فرم صحیح بوده و قابل استناد می‌باشد.

تاریخ ـــــــــــــــ امضاء ـــــــــــــــــــ

تایید صحت فرم تکمیل شده توسط **مدیرعامل** بانک در خواست دهنده :

اینجانب ـــــــــــــــــــــــــــ صحت مطالب مندرج در این فرم را تایید می‌نمایم.

تاریخ ـــــــــــــــ امضاء ـــــــــــــــــــ

مهر بانک ـــــــــــــــــــ

شماره: مب/۱۵۶۵ ضرورت اعلام رویه مشابه وزارت‌خانه‌ها و شرکت‌های دولتی برای افتتاح و نگه‌داری حساب‌های شهرداری‌ها

تاریخ:۲۸/۶/۱۳۸۵

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی و شرکت دولتی پست‌بانک ارسال گردید.

احتراما"؛

به استحضار می‌رساند براساس اطلاعات واصله پس از ابلاغ بخشنامه مب/۳۷۰ مورخ ۱۳۸۵/۲/۲۱، برخی از بانک‌ها اقدام به افتتاح حساب جهت شهرداری‌ها در ردیف جاری اشخاص حقوقی خصوصی نموده‌اند که بدین‌وسیله تاکید می‌گردد به موجب ماده ۱۲ قانون پولی و بانکی کلیه وجوه شهرداری‌ها لازم است نزد بانک مرکزی ج.ا.ا. و یا نمایندگان آن بانک (مشابه شرکت‌های دولتی) نگهداری شود.

لذا خواهشمنداست به کلیه واحدهای ذیربط آن بانک اعلام نمایند که حساب‌های شهرداری‌ها کما کان می‌بایست مشابه حساب‌های دولتی افتتاح و نگهداری گردد./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۳**

شماره: مب/ ۱۵۸۸ ، دستورالعمل نحوه انتشار، خرید و فروش انواع چک پول

تاریخ : ۲۹/۶/۱۳۸۵

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های غیردولتی ارسال گردید

با احترام؛

پیرو بخشنامه شماره مب/۱۳۸۲ مورخ ۸/٦/۱۳۸۵ در مورد ابلاغ دستورالعمل نحوه انتشار، خرید و فروش انواع چک پول (ایران چک، بانک چک) به استحضار می‌رساند آن بانک می‌تواند درخواست خود در زمینه چاپ اوراق مزبور را ـ با رعایت مفاد دستورالعمل فوق ـ برای این بانک ارسال نماید تا پس از بررسی، نسبت به صدور مجوز انتشار آنها اقدامات لازم معمول گردد. از این‌رو، از تاریخ دریافت این بخشنامه، بخشنامه شماره مب/۱۰۹٤ مورخ ٥/٦/۱۳۸٤ کان‌لم‌یکن تلقی می‌شود لیکن مجدداً بر اجرای مصوبه شماره ۲٦۰۱۹/ت۳۳۳٥۹هـ مورخ ۱۰/٥/۱۳۸٤ هیات محترم وزیران مبنی بر اتخاذ تدابیر لازم از سوی بانک‌ها جهت بهره‌گیری از کارت‌های پرداخت و پول الکترونیکی در سیستم پرداخت خود، تاکید می‌شود.

از این‌رو خواهشمند است مراتب را یادداشت فرمایند./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳-۳۸۳۱**

شماره: مب/۱۷۶۰ لغو آئین‌نامه اعطای تسهیلات اعتباری ریالی به بخش صادرات

تاریخ:۲۲/۷/۱۳۸۵

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی و شرکت دولتی پست‌بانکارسال گردید.

احتراما"؛

بدین‌وسیله به استحضار می‌رساند، با توجه به سیاست‌های پولی سال‌جاری مبنی بر یکسان‌سازی نرخ سود تسهیلات اعطایی بانک‌ها، شورای پول و اعتبار در یک‌هزار و شصت و نهمین جلسه مورخ ۱۳۸۵/۷/۸ خود، آیین‌نامه اعطای تسهیلات اعتباری ریالی به بخش صادرات ، مصوب یک‌هزار و هفتمین جلسه مورخ ۱۳۸۲/۷/۲۶ (موضوع بخشنامه شماره مب/1430 مورخ ۱۳۸۲/۸/۱۱) را منسوخ اعلام نمود.

خواهشمند است مراتب به قید تسریع به کلیه واحدهای ذیربط اعلام گردد./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۳**

شماره: مب/۱۷۸۰، تأسیس شعبه در منطقه آزاد تجاری- صنعتی ارس

تاریخ:۲۵/۷/۱۳۸۵

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی (به استثنای پست‌بانک) و غیردولتی (به استثنای بانک‌های پاسارگاد و سرمایه) و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

باسلام؛

به استحضار می‌رساند به استناد ماده واحده "قانون توسعه محدوده منطقه آزاد ارس" و تبصره ۳ ذیل آن، محدوده فعلی منطقه آزاد ارس در نقاط مشترک مرزهای جمهوری اسلامی ایران و جمهوری آذربایجان، جمهوری نخجوان و جمهوری ارمنستان توسعه یافته، لیکن تاسیس شعب بانک‌ها و موسسات مالی و اعتباری خارجی در محدوده توسعه یافته منطقه آزاد مذکور (موضوع این قانون) غیرمجاز اعلام گردیده‌است. با عنایت به مفاد ماده واحده مزبور خواهشمنداست دستور فرمائید ضمن اعلام مراتب به واحدهای ذی‌ربط ، چنانچه شعبی از آن بانک در محدوده جدید حضور داشته و فعالیت می‌نمایند مراتب را به این اداره اعلام نمایند./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **فروزنده شجاعی**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۴**

شماره: مب/ ۱۸۲۵، لغو ماده ۹ آئین‌نامه صدور ضمانت‌نامه و ظهرنویسی از طرف بانک‌ها (بخشنامه شماره مب/۱۶۲ مورخ ۱۳۹۰/۲/۲۹)

تاریخ : ۳۰/۷/۱۳۸۵

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال شود

با احترام؛

همانطور که استحضار دارند اطلاعات مربوط به تسهیلات و تعهدات کلان بانک‌ها در چارچوب بخشنامه شماره مب/۱۹۶۸ مورخ ۲۹/۱۱/۱۳۸۲ این اداره، به اداره نظارت بر موقعیت مالی بانک‌های این بانک ارسال می‌گردد. بر این اساس شورای محترم پول و اعتبار در یکهزار و هفتادمین جلسه مورخ ۱۵/۷/۱۳۸۵ خود، ماده ۹ آئین‌نامه صدور ضمانت‌نامه و ظهرنویسی از طرف بانک‌ها را منسوخ اعلام کرد.

جهت مزید استحضار یادآوری می‌نماید آخرین ویرایش آئین‌نامه یاد شده، طی بخشنامه شماره مب/۱۶۲ مورخ ۲۹/۲/۱۳۸۰ این اداره، به آن بانک/ موسسه اعتباری ابلاغ گردیده است. خواهشمند است دستور فرمایند مراتب به کلیه واحدهای ذی‌ربط آن بانک / موسسه اعتباری ارسال گردد./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۳**

شماره: مب/ ۲۰۱۷ ، ابلاغ اصلاحیه دستورالعمل نگهداری حساب های دولتی

تاریخ : ۲۷/۸/۱۳۸۵

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی و پست بانک ارسال گردید.

احتراما"،

بدین‌وسیله دستورالعمل نگهداری حساب‌های دولتی پس از پاره‌ای اصلاحات ارسال می‌گردد. خواهشمنداست دستور فرمایند ضمن ابلاغ مفاد دستورالعمل فوق به کلیه واحدهای ذیربط و نظارت بر حسن اجرای آن، مفاد بخشنامه شماره مب/۳۷۰ مورخ ۲۱/۲/۱۳۸۵ کان لم یکن تلقی گردد./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۳**

(پس از اعمال اصلاحات)

الف– مفاد دستورالعمل نگاه‌داری حساب‌های دولتی

سازمان‌هاي دولتي، وزارتخانه‌ها، شركت‌هاي دولتي، نهادهاي عمومي و شهرداري‌ها موضوع بند "د" ماده 10 قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادي، اجتماعي و فرهنگي جمهوري اسلامي ايران مجاز مي‌گردند از بين بانك‌هاي دولتي موجود، بانک مورد نظر خود را انتخاب نموده و پس از تاييد بانک مركزي جمهوري اسلامي ايران حساب‌هاي خود را نزد آن بانک متمركز نمايند.

تبصره ـ انتخاب بانک مورد نظر توسط ارگان‌هاي مذكور در اين بند، در مورد آن بخش از وجوهات آنها كه از محل بودجه عمومي دولت تامين مي‌گردد منوط به كسب موافقت وزارت امور اقتصادي و دارايي نيز مي‌باشد.

تغيير بانک با رعايت مفاد بند فوق با تاييد قبلي بانک مركزي جمهوري اسلامي ايران **و وزارت امور اقتصادی و دارایی بر حسب مورد** امکان‌پذیر است.

هنگام افتتاح حساب توسط بانک، دریافت تائیدیه بانک قبلی مبنی بر پرداخت بدهی‌های معوق و تعیین تکلیف بدهی‌ها و تعهدات جاری الزامی است.

نظر به این که نگهداری حساب‌های وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و شرکت‌ها و موسسات وابسته به موجب قانون نحوه اجرای مقررات پولی و بانکی کشور در بانک سپه مصوب سال ۱۳۵۳ مجلسین وقت به بانک سپه واگذار شده‌است لذا لازم است حساب‌های وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح ــ استثنائا" ــ کماکان نزد بانک سپه نگهداری شود.

ب– مستندات قانونی دستورالعمل نگاه‌داری حساب‌های دولتی

بند "د" ماده ۱۰ قانون برنامه چهارم توسعه

در جهت ايجاد فضاي رقابتي سالم و به دور از انحصار در سيستم بانكي كشور و به منظور اقتصادي نمودن فعاليت بنگاه‌ها و موسسات و سازمان‌هاي دولتي و ديگر نهادهاي عمومي و شهرداري‌ها، براي دريافت خدمات بانكي، بنگاه‌هاي مذكور مجازند بانک عامل را راساً انتخاب نمايند.

تبصره 1ـ انتخاب بانک عامل توسط ارگان‌هاي موضوع اين بند در مورد آن بخش از وجوهات آنها كه از محل بودجه عمومي دولتي تامين مي‌گردد، منوط به كسب موافقت وزارت امور اقتصادي و دارايي و بانک مركزي جمهوري اسلامي ايران برحسب مورد خواهد بود.

تبصره2ـ سپرده‌هاي دستگاههاي اجرايي موضوع ماده 12 قانون پولي و بانكي كشور مصوب 18/4/1351 به عنوان سپرده بانک عامل موضوع اين بند تلقي نمي‌شود و بايستي طبق مقررات قانون ياد شده در حساب‌هاي بانک مركزي جمهوري اسلامي ايران منعكس گردد.

ماده ۷۶ قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱/۶/۱۳۶۶

براي وزارتخانه‌ها و موسسات دولتي و شركت‌هاي دولتي (به استثناي بانک‌ها و شركت‌هاي بيمه و موسسات اعتباري) و واحدهاي تابعه آنها در مركز و شهرستانها حسب مورد از طرف خزانه و يا نمايندگي خزانه در استان‌ها در بانک مركزي جمهوري اسلامي ايران و يا ساير بانک‌هاي دولتي كه از طرف بانک مركزي جمهوري اسلامي ايران نمايندگي داشته باشند، به تعداد مورد نياز حساب‌هاي بانكي براي پرداخت‌هاي مربوط افتتاح خواهد شد. استفاده از حساب‌هاي مزبور در مورد وزارتخانه‌ها و موسسات دولتي با امضاي مشترک ذيحساب و يا مقام مجاز از طرف او و لااقل يک نفر از مقامات مسئول و مجاز دستگاه مربوط به معرفي خزانه و يا نمايندگي خزانه در استان به عمل خواهد آمد و كليه پرداخت‌هاي دستگاه‌هاي نامبرده منحصراً از طريق حساب‌هاي بانكي مذكور مجاز خواهد بود. استفاده ازحساب‌هاي بانكي شركت‌هاي دولتي با امضاي مشترک مقامات مذكور در اساسنامه آنها و ذيحساب شركت يا مقام مجاز از طرف او ممكن خواهد بود.

تبصره ـ موسسات و نهادهاي عمومي غيردولتي موضوع ماده 5 اين قانون مادامي كه از محل درآمد عمومي وجهي دريافت مي‌دارند در مورد وجوه مذكور مشمول مقررات اين ماده خواهند بود و وجوه اعتباراتي كه در قانون بودجه كل كشور براي اين قبيل دستگاه‌ها به تصويب مي‌رسد، توسط خزانه و يا نمايندگي خزانه در استان منحصراً از طريق حساب‌هاي بانكي مذكور قابل پرداخت مي‌باشد.

ماده ۱۲ قانون پولی و بانکی کشور مصوب ۱۸/۴/۱۳۵۱

بانک مركزي جمهوري اسلامي ايران، به عنوان بانكدار دولت، موظف به انجام وظايف زير است:

الف– نگاهداري حسابهاي وزارتخانه‌ها و موسسات دولتي و وابسته به دولت و شركتهاي دولتي و شهرداريها و همچنين موسساتي كه بيش از نصف سرمايه آنها متعلق به وزارتخانه‌ها و موسسات دولتي و وابسته به دولت و شركتهاي دولتي و يا شهرداريها مي‌باشند، و انجام كليه عمليات بانكي آنها در داخل و خارج از كشور[1]

۱- الف ـ به موجب ماده ۲۲ قانون عملیات بانکی بدون‌ربا (بهره)، مصوب ۸/٦/۱۳٦۲ مجلس شورای اسلامی: "بانکها می توانند با اجازه بانک مرکزی ایران، با موسسات دولتی و وابسته به دولت و شرکتهای دولتی، به عملیات مجاز بانکی مبادرت نمایند.

ب ـ به موجب ماده ۵ آئین‌نامه اجرایی فصل پنجم قانون عملیات بانکی بدون‌ربا (بهره) (تصویب نامه شماره ۸۸۵۲۸ هیات وزیران، مصوب ۱۷/۱۲/۱۳٦۲) موسسات دولتی و وابسته به دولت و شرکتهای دولتی مکلفند وجوهی را که در اختیار دارند، منحصراً نزد بانک مرکزی نگاهداری نمایند و کلیه عملیات بانکی خود را منحصراً توسط بانک مرکزی انجام دهند، مگر در مواردی که بانک مذکور به استناد ماده ۲۲ قانون، با اجرای تمام یا قسمتی از عملیات موصوف توسط بانکهای دیگر موافقت نمایند. در این

تبصره۱– وزارتخانه‌ها و شهرداريها و شركت‌هاي دولتي و موسسات مذكور در بند "الف" اين ماده، مكلفند وجوهي را كه در اختيار دارند، منحصراً نزد بانک مركزي جمهوري اسلامي ايران نگاهداري نمايند و كليه عمليات بانكي خود را منحصراً توسط بانک مركزي جمهوري اسلامي ايران انجام دهند و اطلاعاتي كه بانک مركزي جمهوري اسلامي ايران در انجام وظايف خود از آنها بخواهد، در اختيار آن بگذارند.

تبصره۲– وزارتخانه‌ها و شركتها و موسساتي كه به موجب قوانين خاص، مجاز به انجام عمليات بانكي وسيله بانكهاي ديگر مي‌باشند، مشمول مفاد بند "الف" و قسمت اول تبصره يک اين ماده نخواهند بود!

صورت، بانکها می‌توانند با رعایت مقررات، با این قبیل موسسات و شرکتهای دولتی مبادرت به عملیات مجاز بانکی نمایند.

۲- به موجب قانون طرز استفاده از تبصره ۲ ماده ۱۲ قانون پولی و بانکی کشور، مصوب ۱۲/۱۲/۱۳۵٤ مجلس شورای ملی: "ماده واحده ـ استفاده از تبصره ۲ ماده ۱۲ قانون پولی و بانکی کشور مصوب تیرماه ۱۳۵۱ موکول به تایید بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و موافقت وزارت امور اقتصادی و دارایی است. موسسات و شرکتهای دولتی که شمول مقررات عمومی نسبت به آنها مستلزم ذکر نام است، نیز مشمول حکم این قانون خواهند بود ".

شماره: مب/ ۲۰۵۰ ، اعمال کنترل های داخلی به منظور جلوگیری از جعل ضمانت‌نامه

تاریخ : ۳۰/۸/۱۳۸۵

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

با احترام؛

به استحضار می‌رساند، حسب اطلاعات واصله از مراجع ذی‌صلاح، موارد جعل ضمانت‌نامه در شبکه بانکی کشور رو به فزونی است. از آنجایی که رشد این پدیده غالباً به خسران بانک‌ها منجر می‌گردد، لذا مستلزم مسئولیت‌پذیری بیشتر بانک‌ها در بکارگیری صحیح از این ابزار مهم و موثر بانکی است. با این نگرش، لازم است مدیران، روسا و مسئولان محترم شبکه بانکی کشور بیش از پیش در تمامی فرآیندها و مراحل منتج به بررسی و صدور ضمانت‌نامه بانکی، حضور فعال داشته باشند به گونه‌ای که در مقام پاسخ‌گویی به مراجع ذی‌صلاح، با ارائه مدارک مثبته، صحت عملکرد بانک‌ها را در صدور ضمانت‌نامه‌های بانکی به اثبات رسانند.

نظر به این که، جعل در ضمانت‌نامه‌های بانکی عموماً به صورت دخل و تصرف در مفاد ضمانت‌نامه‌های صادره بانکی و نیز جعل از طریق صدور ضمانت‌نامه‌های تقلبی صورت می‌پذیرد، لذا به منظور اعمال کنترل‌های داخلی و فراهم کردن زمینه‌های کنترل‌های خارجی، نظر آن مقام محترم را به توجه واحدها و شعب زیرنظر در رعایت نکات ضروری ذیل، جلب می‌نماید:

بانک از بدو دریافت تقاضا، از وجود واقعی "ذینفع" به نحو مقتضی اطمینان حاصل نماید. (از طریق تلفن، فاکس و ...).

بانک در بررسی درخواست مشتری (ضمانت‌خواه) از وجود واقعی قرارداد و یا تعهدات طرفین (ذینفع و ضمانت‌خواه) اطمینان حاصل نماید. در این ارتباط لازم است بانک ضامن حتی‌المقدور مدارک مثبته مربوط به قرارداد و یا تعهدات طرفین را دریافت نماید.

حتی‌المقدور شرایط مورد نظر ذینفع جهت درج در ضمانت‌نامه‌های بانکی (مبلغ ضمانت‌نامه، مدت ضمانت‌نامه و ...)راساً توسط ذینفع و بدون واسطه به بانک اعلام شود و یا شرایط مورد نظر ذینفع به نحوی به تایید و اثبات بانک رسیده باشد.

نسخه‌ای از ضمانت‌نامه‌های صادره (غیر از نسخه اصلی) حتی‌الامکان<u>مستقیم و بدون واسطه</u>برای ذینفع ارسال شود.

کلیه نسخ ضمانت‌نامه‌های صادره، ممهور به مهر "غیرقابل انتقال" شوند.

به استثناء نسخه اصلی ضمانت‌نامه (نسخه متعلق به ذینفع) که به ضمانت‌خواه تحویل می‌گردد، سایر نسخ ممهور به مهر "فاقد ارزش"، "فاقد اعتبار" و یا مفاهیم مشابه شوند.

تمامی نسخ ضمانت‌نامه‌های بانکی علاوه بر مهر عادی شعبه، ممهور به مهر برجسته گردند.

آن بانک در راستای "بانکداری الکترونیکی" حداکثر تلاش خویش را مبذول داشته تا ظرف مدت یک‌سال، نسبت به طراحی ماشینی (سخت‌افزاری و نرم‌افزاری) ضمانت‌نامه‌های بانکی اقدام نمایند. به نحوی که اطلاعات و مفاد ضمانت‌نامه‌های بانکی پس از صدور، تماماً وارد سیستمشود و به صورت Online و از طریق کلمه عبوری (Password) که قبلاً به نحو مقتضی (فرضاً قید کلمه عبور در ذیل نسخه اولیه و اصلی ضمانت‌نامه با پوشش حفاظت شده) به ذینفع اعلام شده است، مورد استفاده و بهره‌برداری وی واقع گردیده و امکان تطبیق مشخصات ضمانت‌نامه موجود در سیستم با شرایط مورد نظر، توسط ذینفع فراهم شود. بدین ترتیب ضمانت‌نامه‌های بانکی به مثابه سایر خدمات الکترونیکی بانکی می‌تواند از طریق رویکردهای مختلف بانکداری الکترونیک از جمله صفحات وب (وب جهان‌گستر)، بانکداری اینترنتی، تلفن بانک و ... در دسترس و نظارت ذینفع ذی‌ربط قرار گیرد. شایان ذکر است به کارگیری سیستم مورد اشاره، مستلزم اطلاع‌رسانی شفاف و عمومی توسط آن بانک خواهد بود.

در پایان اعلام می‌دارد این بانک آمادگی دارد پیشنهادات کارشناسی واصله را با دقت مورد ارزیابی قرار دهد./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **مهناز بهرامی**

۳۸۱۶ **۶-۳۸۳۱**

شماره: مب/۲۵۳۹ ، ضوابط اجرایی تبصره ۱ ماده ۱۸۶ قانون مالیات‌های مستقیم اصلاحی مصوب ۲۷/۱۱/۱۳۸۰

تاریخ:۳/۱۱/۱۳۸۵

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی و غیردولتی ارسال گردید.

احتراما"،

پیرو بخشنامه شماره نب/۳۳۰۶ مورخ ۱/۶/۱۳۸۲ این بانک درخصوص ارسال ضوابط اجرایی تبصره ۱ ماده ۱۸۶ قانون مالیات‌های مستقیم اصلاحی مصوب ۱۳۸۰/۲۷/۱۱ و با توجه به اعلام دیوان محاسبات کشور مبنی بر عدم رعایت جزء یک و دو از تبصره یک ماده ۱۸۶ قانون مالیات‌های مستقیم توسط برخی از بانک‌های کشور، بدینوسیله ضمن ارسال مجدد ضوابط اجرایی فوق‌الاشاره بار دیگر بر لزوم رعایت قانون مذکور و ضوابط اجرایی آن تاکید می‌گردد./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **سیمیندخت حکاک**

۳۸۱۶ **۲-۳۸۳۱**

پیوست: دارد.

بسمه تعالی

شماره .....

تاریخ .....

پیوست .....

وزارت امور اقتصادی و دارایی

سازمان امور مالیاتی کشور

رئیس کل

ضوابط اجرایی تبصره ۱ ماده ۱۸۶ قانون مالیاتهای مستقیم اصلاحی مصوب ۸۰/۱۱/۲۷

۱- کلیه اشخاص حقوقی و همچنین اشخاص حقیقی مشمول فصل مالیات بر درآمد مشاغل موضوع قانون مالیاتهای مستقیم مصوب اسفند ماه ۱۳٦٦ و اصلاحیه مصوب ۸۰/۱۱/۲۷ که از تاریخ ابلاغ این آیین نامه تقاضای خود را برای استفاده از تسهیلات بانکها و یا موسسات اعتباری تسلیم می نمایند و میزان استفاده آنها از تسهیلات هر بانک یا موسسه اعتباری در ظرف یکسال شمسی برای اشخاص حقوقی یک میلیارد و پانصد میلیون ریال یا بیشتر و برای اشخاص حقیقی یکصد و پنجاه میلیون ریال یا بیشتر باشد، مشمول حکم این تبصره می باشند.

۲- بانکها و موسسات اعتباری مکلفند قبل از اعطای تسهیلات به اشخاص موضوع بند(۱) فوق الذکر نسخه ای از صورتهای مالی دریافتی از متقاضی را ضمن تطبیق مندرجات آن با اصل ، حسب مورد به اداره امور مالیاتی محل شغل یا اقامتگاه قانونی اشخاص مذکور ارسال دارند. صورتهای مالی ارسال شده به ادارات امور مالیاتی کاملاً محرمانه تلقی می شود و جز برای تشخیص مالیات مودی مورد استفاده قرار نخواهد گرفت .

۳- اداره امور مالیاتی مربوط مکلف است در این باره به ترتیب زیر اقدام نماید:

الف- در صورت احراز معاف بودن مودی از پرداخت مالیات یا عدم تعلق مالیات، در همان روز مراجعه ، گواهینامه ای دایر بر معافیت و یا عدم تعلق مالیات که موید وصول صورتهای مالی نیز باشد، صادر و به مودی تسلیم و یا به بانک و یا موسسه اعتباری ذیربط ارسال نماید.

ب- در صورت تعلق مالیات، ظرف سه روز از تاریخ پرداخت مالیاتهای قطعی شده و یا ترتیب پرداخت ، گواهینامه دایر بر پرداخت یا ترتیب پرداخت صادر و ضمن اعلام وصول صورتهای مالی، به مودی تسلیم یا به بانک و یا موسسه اعتباری ذیربط ارسال نماید.

ج- در صورتیکه مالیات مورد مطالبه در جریان رسیدگی بوده و به مرحله قطعیت نرسیده باشد ، در همان روز مراجعه گواهینامه مبنی بر بلامانع بودن استفاده از تسهیلات بانکی که موید وصول صورتهای مالی نیز باشد، صادر و به مودی تسلیم و یا به بانک و یا موسسه اعتباری ذیربط ارسال نماید.

بسمه تعالی

شماره .....

تاریخ .....

پیوست .....

وزارت امور اقتصادی و دارایی

سازمان امور مالیاتی کشور

رئیس کل

٤- منظور از صورتهای مالی در مورد اشخاص حقوقی و اشخاص حقیقی موضوع بند الف ماده ۹۵ اصلاحی قانون مالیاتهای مستقیم ، ترازنامه و حساب سود و زیان در مورد اشخاص حقیقی موضوع بند ب ماده ۹۵ مزبور ، حساب درآمد و هزینه عملکرد سال قبل از سال درخواست استفاده از تسهیلات می باشد و در مورد صاحبان مشاغل موضوع بند ج آن ماده ، صورتهای مالی عبارت از صورت خلاصه وضعیت درآمد و هزینه یا اسناد و مدارکی است که برای استفاده از تسهیلات به بانک یا موسسه اعتباری ارائه می شود .

٥- گواهی صادره موضوع این مصوبه برای یکسال شمسی معتبر است و برای اخذ تسهیلات مجدد طی یکسال نیازی به اخذ گواهی مجدد نخواهد بود.

٦- استفاده از تسهیلات بانکی به منظور خرید یا احداث مسکن شخصی و فعالیتهای بخش کشاورزی مشمول ضوابط اجرایی موضوع تبصره۱ ماده ۱۸٦ یادشده نخواهد بود.

۷- بانکها و موسسات اعتباری مکلفند مفاد این ضوابط را بطرق مقتضی به اطلاع مشتریان خود برسانند .

این مصوبه از تاریخ ابلاغ جایگزین مصوبه نخست که طی بخشنامه شماره ۲٤۹۸۰ مورخ ۱۳۷٤/٥/٤ معاونت وقت درآمدهای مالیاتی به واحدهای مالیاتی وطی بخشنامه شماره نب/۲٦۰۸ مورخ ۱۳۷٤/٥/۱٥ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به کلیه بانکهای کشور ابلاغ گردیده است ، می شود.

۷۲۲٤۳الف

ابراهیم شیبانی
رییس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

عیسی شهسوار خجسته
رییس کل سازمان امور مالیاتی کشور

شماره: مب/۲۵۸۸ صدور مجوز افتتاح سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت ویژه با ارائه برگه سپرده

تاریخ:۱۱/۱۱/۱۳۸۵

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست‌بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

احتراما"،

در پاسخ به سوالات مطروحه از سوی بانک‌ها، درخصوص سپرده کوتاه مدت ویژه، به استحضار می‌رساند، افتتاح سپرده سرمایه‌گذاری کوتاه مدت ویژه با ارائه برگه (ورقه) سپرده (مشابه سپرده‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت) به دارندگان آن و با سررسید شش ماه تا یک سال بلامانع است.

ضمنا" بدینوسیله تاکید می‌گردد، مصوبه یک هزار و شصت و ششمین جلسه مورخ ۱۷/٤/۱۳۸۵ شورای پول و اعتبار که طی بخشنامه شماره مب/۹۸۳ مورخ ۲۷/٤/۱۳۸۵ به آن بانک ابلاغ گردیده است صرفا" ناظر به آزادسازی نرخ سود سپرده‌های کوتاه مدت ویژه در دامنه مجاز مقرر، به موجب بخشنامه‌های ذی‌ربط می‌باشد.

خواهشمنداست ضمن حسن نظارت بر نحوه اجرای ضوابط فوق، دستور فرمایند مراتب به تمامی واحدهای ذیربط در آن بانک ابلاغ گردد./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۳**

شماره: مب/ ۲۷۸۶ تأکید بر ضرورت رعایت تکالیف بانک‌ها و مؤسسات اعتباری در قانون بازار اوراق بهادار

تاریخ : ۱/۱۲/۱۳۸۵

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

احتراماً؛

ضمن تاکید بر ضرورت رعایت تکالیف بانک‌ها و موسسات اعتباری در قانون بازار اوراق بهادار مصوب آذرماه ۱۳۸٤ مجلس شورای اسلامی، خواهشمند است دستور فرمایند موارد زیر به کلیه واحدهای ذی‌ربط ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت گردد:

قبول پذیره‌نویسی اوراق بهادار مشروط به ارائه کتبی موافقت سازمان بورس و اوراق بهادار توسط ناشر می‌باشد.

مدت پذیره‌نویسی اوراق بهادار ظرف مدت مقرر توسط سازمان بورس و اوراق بهادار می‌باشد.

وجوه حاصل از عرضه عمومی اوراق بهادار پس از تائید سازمان بورس و اوراق بهادار در اختیار ناشران این اوراق قرار می‌گیرد.

در صورت عدم تکمیل فرآیند عرضه عمومی اوراق بهادار، لازم است وجوه گردآوری شده ظرف مدت پانزده روز با هماهنگی ناشر به سرمایه‌گذاران عودت شود.

موارد معافیت در بند ۲ ماده ۲۷ قانون ذکر شده است که لازم است مورد توجه قرار گیرد./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **فروزنده شجاعی**

۳۸۱۶ **۴-۳۸۳۱**

شماره: مب/۲۸۲۳ ، دستورالعمل های "طبقه بندی دارایی های موسسات اعتباری" و "نحوه محاسبه ذخیره مطالبات موسسات اعتباری"

تاریخ:۵/۱۲/۱۳۸۵

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی و غیردولتی و موسسه اعتباری غیربانکی توسعه ارسال گردید.

احتراما"،

به پیوست دستورالعمل‌های "طبقه‌بندی دارایی‌های موسسات اعتباری" و "نحوه محاسبه ذخیره مطالبات موسسات اعتباری" که در جلسه‌های یکهزار و هفتاد و چهار و یکهزار و هفتاد و هفت مورخ ۹/۱۰/۱۳۸۵ و ۲۸/۱۱/۱۳۸۵ شورای محترم پول و اعتبار به تصویب رسیده است، جهت اجرا در سیستم بانکی کشور ابلاغ می‌گردد.

شایان ذکر است کمیته‌های مذکور در ماده ۲ "دستورالعمل طبقه‌بندی دارایی‌های موسسات اعتباری" جهت بررسی عملکرد و وضعیت مالی مشتریان و چشم‌انداز آتی صنعت آنان، لازم است با اداره نظارت بر موقعیت مالی بانک‌ها هماهنگی‌های لازم را به عمل آورند. همچنین دستورالعمل یادشده در تبصره ذیل بند ۲-۷ از ماده ۲ "دستورالعمل طبقه‌بندی دارایی‌های موسسات اعتباری" درخصوص نحوه انتقال مطالبات به سرفصل سوخت شده، پس از تصویب شورای محترم پول و اعتبار به سیستم بانکی کشور ابلاغ خواهد شد.

خواهشمنداست دستور فرمائید دستورالعمل‌های پیوست، به کلیه واحدهای ذی‌ربط در آن بانک ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت گردد./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **سیمیندخت حکاک**

۳۸۱۶ **۲-۳۸۳۱**

شماره: مب/ ۲۹۴۶ ، نحوه محاسبه و نرخ استهلاک دارایی‌های نظام بانکی

تاریخ : ۱۶/۱۲/۱۳۸۵

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

با احترام؛

بدین‌وسیله به استحضار می‌رساند شورای محترم پول و اعتبار به استناد بند "د" ماده ۳۳ قانون پولی و بانکی کشور مصوب تیرماه ۱۳۵۱، در یکهزار و هفتاد و هفتمین جلسه مورخ ۲۸/۱۱/۱۳۸۵ مقرر نمود: "در مورد نحوه محاسبه و نرخ استهلاک دارایی‌های نظام بانکی جدول استهلاک ابلاغی از سوی سازمان امور مالیاتی کشور مبنا قرار گیرد و در مورد نرخ استهلاک دارایی‌های خاص نیز فهرست این دارایی‌ها و نرخ پیشنهادی برای استهلاک آنها از سوی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به وزیر امور اقتصادی و دارایی پیشنهاد شود".

لازم به یادآوری است، از آن جایی که براساس جدول استهلاک ابلاغی از سوی سازمان امور مالیاتی کشور، زمین و سرقفلی دارایی استهلاک‌پذیر محسوب نمی‌شود، لذا به منظور حذف کلیه آثار استهلاک این دارایی‌ها، مقتضی است ترتیبی اتخاذ گردد که حساب‌های استهلاک انباشته زمین و سرقفلی به حساب‌های زمین و سرقفلی بسته شوند. هم‌چنین خاطر نشان می‌گردد کلیه مصوبات قبلی شورای محترم پول و اعتبار درخصوص استهلاک که در جلسات هفدهم مورخ ۲۰/۱/۱۳٤۰، هجدهم مورخ ۲۷/۱/۱۳٤۰، چهل و سوم مورخ ۲٦/۱/۱۳٤۱، چهل و چهارم مورخ ۲/۲/۱۳٤۱ و دویست و نوزدهم مورخ ۱۷/۹/۱۳٤۹ (موضوع بخشنامه شماره ش/۲۹۳ مورخ ٤/۱۱/۱۳٤۹) طرح گردیده بود از تاریخ این بخشنامه از درجه اعتبار ساقط می‌باشد./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **سیمین‌دخت حکاک**

۳۸۱۶ **۲-۳۸۳۱**

شماره: مب/۲۹۷۹ ، حد مجاز وضعیت باز ارزی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری

تاریخ:۲۱/۱۲/۱۳۸۵

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام،

پیرو بخشنامه شماره مب/۱۳٤٥ مورخ ۲۷/۱۲/۱۳۸۰ این اداره موضوع حدود مجاز وضعیت باز ارزی بانک‌ها و موسسات اعتباری و با توجه به وضعیت موجود در انجام معاملات ارزی کشور، بدینوسیله به استحضار می‌رساند آن بانک مجاز است وضعیت باز ارزی خود را در مورد دو ارز دلار امریکا و یورو، خارج از حدود مقرر در بخشنامه صدرالذکر به تشخیص خود تعیین و اجرا نماید. بدیهی است این امر منحصرا" دو ارز یادشده را شامل شده و صرفا" حد ۱۰ درصد مربوط به همین دو ارز را متاثر می‌سازد. لذا لازم است سایر مفاد بخشنامه به ویژه ۳۰ درصد مجموع ارزها، به دقت رعایت گردد.

همچنین اعتبار این بخشنامه تا پایان سال ۱۳۸٦ می‌باشد و پس از آن لازم است به وضعیت قبلی بازگشت شود./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **فروزنده شجاعی**

۳۸۱۶ **۴-۳۸۳۱**

سال ۱۳۸۶

شماره: مب/۸۶ محاسبه وجه التزام در قراردادهای تسهیلات اعطایی

تاریخ :۱۵/۱/۱۳۸۶

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی
و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

با سلام؛

نظر به این که درخصوص محاسبه وجه التزام در قراردادهای تسهیلات اعطایی، عبارت "اصل مانده بدهی" مذکور در بخشنامه شماره نب/۱۴۰۰ مورخ ۲۶/۴/۱۳۶۹ این بانک با ابهاماتی مواجه گردیده و بانک‌ها برداشت یکسانی از عبارت فوق‌الذکر ندارند، لذا به منظور رفع ابهام، مراتب از مراجع ذی‌صلاح استفسار شد که ماحصل آن به شرح زیر جهت اجرا اعلام می‌گردد:

الف) عقود غیرمشارکتی:

مبنای اخذ وجه التزام، در عقود مبادله‌ای مبلغ هر قسط می‌باشد به نحوی که عدم بازپرداخت هر قسط در سررسید مقرر موجب می‌شود تا بانک مبلغ هر قسط را پایه محاسبه وجه التزام قرار دهد. بدیهی است در صورتی که به علت عدم ایفای تعهد مشتری، کل اقساط آتی به دین حال تبدیل گردد، پایه محاسبات کل مبلغ پرداخت نشده قرارداد می‌باشد.

ب) عقود مشارکتی:

از آنجایی که مشتری بانک در عقود مشارکتی بدهکار بانک نمی‌باشد بلکه شریک آن است و عین مبلغی که از بانک دریافت می‌نماید (اصل سهم‌الشرکه بانک) کماکان متعلق به بانک می‌باشد، لذا هرگونه ارزش افزوده و یا تبدیلی که بر اصل سهم‌الشرکه بانک ایجاد شود، متعلق به بانک است. از این‌رو وجه التزام نسبت به مبلغ تسهیلات و فوائد مترتب بر آن قابل محاسبه می‌باشد.

همچنین بدینوسیله به اطلاع می‌رساند این بخشنامه از تاریخ صدور، جایگزین بخشنامه شماره مب/۵۱۲ مورخ ۱۸/۵/۱۳۸۰ این اداره می‌گردد. ضمناً لازم است مراتب فوق به نحو مقتضی در قراردادهای اعطای تسهیلات درج گردد./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حسن معتمدی **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/۱۸۲ "دستورالعمل سرمایه‌گذاری موسسات اعتباری" (بانک‌های دولتی)

تاریخ:۲۶/۱/۱۳۸۶

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی (تجاری ــ تخصصی) ارسال گردید.

احتراماً؛

به پیوست "دستورالعمل سرمایه‌گذاری موسسات اعتباری" مصوب یک‌هزار و هشتاد و یکمین جلسه شورای محترم پول و اعتبار مورخ ۱۸/۱/۱۳۸٦ (بند ۲ صورتجلسه)، جهت اجرا و رعایت مفاد آن ابلاغ می‌گردد. خواهشمند است دستور فرمایند دستورالعمل مذکور برای کلیه واحدهای ذیربط در آن بانک ارسال و بر حسن اجرای آن نظارت گردد./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۳**

موارد منسوخ:

۲-۱- آیین‌نامه خرید اوراق بهادار و سهام و مشارکت بانک‌ها و بخشنامه نب/٤٥٢ مورخ ٦/٤/١٣٥٢ (موضوع بند ۳ ماده ٣٤ قانون پولی و بانکی کشور مصوب تیرماه ۱۳۵۱)؛

۲-۲- حدود مندرج در جدول "حدود قانونی اعطای تسهیلات بانکی" ، در رابطه با عقود سرمایه‌گذاری مستقیم و مشارکت حقوقی، به ترتیب ۱ درصد و ۲ درصد کل سپرده‌های بخش خصوصی در پایان سال قبل (مصوبه پانصد و سی‌امین جلسه مورخ ۳۰/۳/۱۳٦۳ شورای پول و اعتبار)؛

۲-۳- پیوست شماره ۳ بخشنامه شماره مب/۱۷۹۹ مورخ ۱۸/۱۰/۱۳۸۲؛

۲-٤- بخشنامه شماره ۳٦٦۲ مورخ ۲۱/۱۲/۱۳٦۱ شورای عالی بانک‌ها در رابطه با دستورالعمل موقت حسابداری مشارکت حقوقی؛

۲-٥- عبارت داخل پرانتز در بند ۴-۲ از مصوبه یکهزار و سیزدهمین جلسه مورخ ۲۷/۱۰/۱۳۸۲ شورای پول و اعتبار به شرح ذیل:

سرمایه‌گذاری در سایر بانک‌ها و موسسات اعتباری (با صلاحدید بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران)

۲-٦- ماده ٦ مصوبه هفتصد و شصت و هفتمین جلسه مورخ ۱۳/٤/۱۳۷۱ شورای پول و اعتبار (مقررات تاسیس و نحوه فعالیت موسسات اعتباری غیربانکی)؛

۲-۷- بند ٤ مصوبه پنجمین جلسه مورخ ۳۰/۲/۱۳۸۰ شورای پول و اعتبار (الحاقیه به نکات لازم‌الرعایه در اساسنامه بانک‌های غیردولتی)؛

۲-۸- ماده ٥ دستورالعمل اجرایی مشارکت حقوقی و تبصره‌های ذیل آن مصوب پانصد و بیست و پنجمین جلسه مورخ ۱۹/۱/۱۳٦۳ شورای پول و اعتبار؛

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

دستورالعمل سرمایه‌گذاری موسسات اعتباری

موضوع بند ۳ ماده ۳۴ قانون پولی و بانکی کشور

مصوب تیرماه ۱۳۵۱

تصویب شده در جلسه مورخ ۱۸/۱/۱۳۸۶

شورای پول و اعتبار

فهرست عناوین

دستورالعمل سرمایه‌گذاری موسسات اعتباری

پیوست شماره ۱ : مصادیق سرمایه‌گذاری موسسه اعتباری

پیوست شماره ۲: نحوه محاسبه سهام خریداری شده و مشارکت در سرمایه شرکت‌ها توسط موسسه اعتباری (سرمایه‌گذاری بی‌واسطه و با واسطه)

پیوست شماره ۳: نحوه محاسبه سرمایه‌گذاری موسسه اعتباری در سهام(بی‌واسطه و با واسطه)، اوراق مشارکت و گواهی سپرده

پیوست شماره ۴: راهنمای حدود و محدودیت‌های مقرر در ماده ۳ دستورالعمل سرمایه‌گذاری

پیوست شماره ۵: موضوع بند۳–۵ ماده ۳ دستورالعمل سرمایه‌گذاری

پیوست شماره ۶:"حسابداری سرمایه‌گذاری‌ها" ، استاندارد حسابداری شماره ۱۵ ، از انتشارات کمیته فنی سازمان حسابرسی

پیوست شماره ۷: موارد منسوخ

بسمه تعالی

دستورالعمل سرمایه‌گذاری موسسات اعتباری

ماده ۱– هدف

در اجرای بند ۳ از ماده ٣٤ قانون پولی و بانکی کشور (مصوب ۱۸ تیرماه ۱۳۵۱ و اصلاحات پس از آن) و به منظور تحقق اهداف مندرج در بندهای ۱ و ۲ این ماده؛ دستورالعمل سرمایه‌گذاری موسسات اعتباری ـ که از این پس به اختصار دستورالعمل نامیده می‌شود ـ تدوین می‌گردد:

بهبود مدیریت ریسک موسسات اعتباری در زمینه سرمایه‌گذاری در بازارهای مالی.

کنترل گستره سرمایه‌گذاری موسسات اعتباری در شرکت‌ها، به منظور تداوم فعالیت آن‌ها در سایر حوزه‌های عملیات بانکی.

ماده ۲– تعاریف

گستره شمول تعاریف ذیل محدود به این دستورالعمل است:

۲–۱– موسسه اعتباری : بانک یا موسسه اعتباری غیربانکی است که تحت عناوین مذکور از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مجوز دریافت نموده، تحت نظارت این بانک قرار دارد.

۲–۲– موسسه اعتباری خارج از کشور: موسسه‌ای اعتباری است که تمام یا بخشی از سرمایه آن متعلق به موسسات اعتباری ایرانی است و در خارج از جمهوری اسلامی ایران به ثبت رسیده است.

۲–۳– اوراق بهادار:هر نوع ورقه یا مستندی است که متضمن حقوق مالی قابل معامله برای دارنده آن باشد از جمله سهام شرکت‌ها، حق تقدم خرید سهام، اوراق مشارکت، اوراق قرضه، اوراق بهادار اسلامی، گواهی سپرده و سایر مواردی که به تشخیص بانک مرکزی تعیین می‌شود.

۲–۴– سرمایه‌گذاری (به شرح پیوست شماره۱): مشارکت موسسه اعتباری در تاسیس شرکت‌های جدید و خرید سهام شرکت‌های موجود (مشارکت حقوقی و سرمایه‌گذاری مستقیم) و خرید سایر اوراق بهادار (ارزی و ریالی) است.

۲–۴–۱– سرمایه‌گذاری بی‌واسطه:سرمایه‌گذاری موسسه اعتباری به حساب خود.

۲–۴–۲– سرمایه‌گذاری با واسطه: سرمایه‌گذاری اشخاص حقوقی تابعه یا وابسته به موسسه اعتباری در سهام سایر اشخاص حقوقی.

۲–۵–بازار مالی: هر گونه محیطی است که در آن بتوان اوراق بهادار تعریف‌شده در این دستورالعمل را معامله نمود.

۲–۶– سرمایه‌گذاری‌های موضوع این دستورالعمل عبارتند از:

۲–۶–۱– سرمایه‌گذاری موسسه اعتباری به منظور کسب سود.

۲–۶–۲– سرمایه‌گذاری موسسه اعتباری به منظور گسترش و تنوع خدمات بانکی، ارائه خدمات مالی به مشتریان و حفظ اسرار حرفه‌ای خود.

خرید سایر اوراق بهادار منتشره از سوی شرکت‌های موضوع این بند، در شمول بند ٦-١-٢ قرار می‌گیرد.

اشخاص حقوقی موضوع این بند عبارتند از موسسه اعتباری خارج از کشور، شرکت‌های فعال در زمینه فن‌آوری اطلاعات و امور چاپ، صرافی، بیمه، لیزینگ، شرکت رتبه‌بندی و سایر فعالیت‌های مرتبط بانکی به تشخیص بانک مرکزی.

۲–۷– سرمایه پایه: موضوع مصوبه شماره یکهزار و سیزدهمین جلسه مورخ ۲۷/۱۰/۱۳۸۲ شورای پول و اعتبار و اصلاحات بعدی آن .

۲-۸–اوراقبهادارتملیکی: اوراق بهاداری هستند که انتقال مالکیت آن‌ها به موسسه اعتباری به منظور استیفای حقوق و یا مطالبات موسسه اعتباری انجام گیرد.

ماده ۳– تعیین حدود (نحوه محاسبه به شرح پیوست‌های شماره ۲، ۳ و ۴)

مجموع سرمایه‌گذاری‌های بی‌واسطه و باواسطه هر موسسه اعتباری در اوراق بهادار منتشره از سوی اشخاص حقوقی، نباید از ٤٠ درصد سرمایه پایه موسسه اعتباری مزبور تجاوز نماید.

مجموع سرمایه‌گذاری‌های بی‌واسطه و باواسطه هر موسسه اعتباری در اوراق بهادار منتشره از سوی هر شخص حقوقی، نباید از ۱۰ درصد سرمایه پایه موسسه اعتباری مزبور تجاوز نماید.

مجموع سرمایه‌گذاری‌های بی‌واسطه و باواسطه‌ی هر موسسه اعتباری (موضوع بند ٢-٦-١) در اشخاص حقوقی خارج از بورس، نباید از ٥ درصد سرمایه پایه موسسه اعتباری تجاوز نماید.

٣-٤- موسسات اعتباری صرفا" مجاز به سرمایه‌گذاری در شرکت‌های سهامی هستند.

مجموع سرمایه‌گذاری‌های بی‌واسطه و با واسطه هر موسسه اعتباری در سرمایه‌گذاری‌های موضوع بند ٢-٦-١ نباید از ۲۰ درصد سرمایه مندرج در اساسنامه شخص حقوقی مزبور تجاوز نماید. (به شرح پیوست شماره ٥)

مجموع سرمایه‌گذاری‌های بی‌واسطه و با واسطه هر موسسه اعتباری در سهام هر یک از اشخاص حقوقی مندرج در بند ۲-٦-۲ نباید از ٤۹ درصد سرمایه مندرج در اساسنامه شخص حقوقی سرمایه‌پذیر تجاوز نماید.

تبصره ۱:سرمایه‌گذاری موسسه اعتباری در سرمایه اشخاص حقوقی مندرج در بند ۲-٦-۲، بیش از حد مقرر در این بند، در هر مورد مستلزم ارائه گزارش توجیهی به بانک مرکزی و اخذ مجوز قبلی این بانک است.

تبصره ۲: موسسه اعتباری مجاز نیست در هیچ زمان بیش از یک درصد سهام موسسه اعتباری دیگری را در داخل کشور دارا باشد.

هر گونه سرمایه‌گذاری موسسه اعتباری در موسسات اعتباری دیگر (اعم از داخل و یا خارج از کشور) از سرمایه پایه آن کسر می‌گردد.

تبصره:مواردی که موسسه اعتباری سرمایه‌گذار به موجب الزامات مقرراتی، ملزم به تهیه صورت‌های تلفیقی است از بند فوق مستثنی می‌گردد.

موسسه اعتباری ملزم است در اساسنامه اشخاص حقوقی موضوع بند ۲-٦-۲ این دستورالعمل، که در تاسیس آن‌ها مشارکت می‌کند، صراحتا" قید نماید که آن‌ها مجاز به خرید سهام موسسه اعتباری (شرکت مادر) نمی‌باشند. همچنین موسسه اعتباری مجاز نیست ترتیبات خرید سهام خود را از طریق شرکت‌های تحت نفوذ خود فراهم نماید.

سرمایه‌گذاری در اوراق مشارکت منتشره و یا تضمین شده از سوی دولت جمهوری اسلامی ایران و بانک مرکزی ج.ا.ا از شمول این ماده مستثنی بوده، تابع سیاست‌های بانک مرکزی ج.ا.ا است.

سرمایه‌گذاری بی‌واسطه‌ی موسسه اعتباری در سرمایه شرکت‌های خارجی (مشارکت حقوقی و سرمایه‌گذاری مستقیم)، علاوه بر رعایت حدود مقرر در این دستورالعمل، مستلزم کسب مجوز از بانک مرکزی ج.ا.ا است.

ماده ۴– نحوه حسابداری

نحوه حسابداری سرمایه‌گذاری موسسه اعتباری به ترتیب مندرج در استاندارد حسابداری شماره ۱۵ تحت عنوان "حسابداری سرمایه‌گذاری‌ها" (از انتشارات کمیته فنی سازمان حسابرسی) و اصلاحات بعدی آن است. (پیوست شماره ٦)

ماده ۵– اوراق بهادار تملیکی

در مواردی که به دلیل تملیک اوراق بهادار، سرمایه‌گذاری‌های موسسه اعتباری از حدود مقرر در ماده ۳ فراتر رود، موسسه اعتباری ملزم است ظرف مدت یک‌سال وضعیت خود را با حدود مقرر در ماده مذکور منطبق نماید. در مواردی نیز که به دلایلی خارج از اختیار موسسه اعتباری، تعدیل وضعیت به سطح حدود مقرر، ظرف مدت تعیین شده، امکان‌پذیر نباشد، بانک مرکزی می‌تواند نسبت به تمدید مهلت ـ حداکثر تا یک‌سال دیگر ـ اقدام نماید.

ماده ۶– دوره‌گذار

موسسه اعتباری که سرمایه‌گذاری آن ــ در زمان ابلاغ این دستورالعمل ــ با حدود مقرر در ماده ۳ مطابقت ندارد، موظف است براساس برنامه زمان‌بندی شده‌ای که به تائید بانک مرکزی ج.ا.ا می‌رسدحداکثر ظرف مدت ۲ سال از تاریخ ابلاغ، وضعیت سرمایه‌گذاری‌های خود را با حدود مقرر در این دستورالعمل منطبق نماید.

ماده ۷– موارد منسوخ (به شرح پیوست شماره ۷)

آیین‌نامه خرید اوراق بهادار و سهام و مشارکت بانک‌ها و بخشنامه نب/٤٥٢ مورخ ٦/٤/١٣٥٢ (موضوع بند ۳ ماده ٣٤ قانون پولی و بانکی کشور مصوب تیر ماه ۱۳۵۱)؛

حدود مندرج در جدول "حدود قانونی اعطای تسهیلات بانکی"، در رابطه با عقود سرمایه‌گذاری مستقیم و مشارکت حقوقی، به ترتیب ۱ درصد و ۲ درصد کل سپرده‌های بخش خصوصی در پایان سال قبل (مصوبه پانصد و سی‌امین جلسه مورخ ۳۰/۳/۱۳٦۳ شورای پول و اعتبار)؛

پیوست شماره ۳ بخشنامه شماره مب/۱۷۹۹ مورخ ۱۸/۱۰/۱۳۸۲؛

بخشنامه شماره ۳٦٦۲ مورخ ۲۱/۱۲/۱۳٦۱ شورای‌عالی بانک‌ها در رابطه با دستورالعمل موقت حسابداری مشارکت حقوقی؛

عبارت داخل پرانتز در بند ۴–۲ از مصوبه یکهزار و سیزدهمین جلسه مورخ ۲۷/۱۰/۱۳۸۲ شورای پول و اعتبار به شرح ذیل:

سرمایه‌گذاری در سایر بانک‌ها و موسسات اعتباری (با صلاحدید بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران)

ماده ٦ مصوبه هفتصد و شصت و هفتمین جلسه مورخ ۱۳/٤/۱۳۷۱ شورای پول و اعتبار (مقررات تاسیس و نحوه فعالیت موسسات اعتباری غیربانکی)؛

بند ٤ مصوبه پنجمین جلسه مورخ ۳۰/۲/۱۳۸۰ شورای پول و اعتبار (الحاقیه به نکات لازم‌الرعایه در اساسنامه بانک‌های غیردولتی)؛

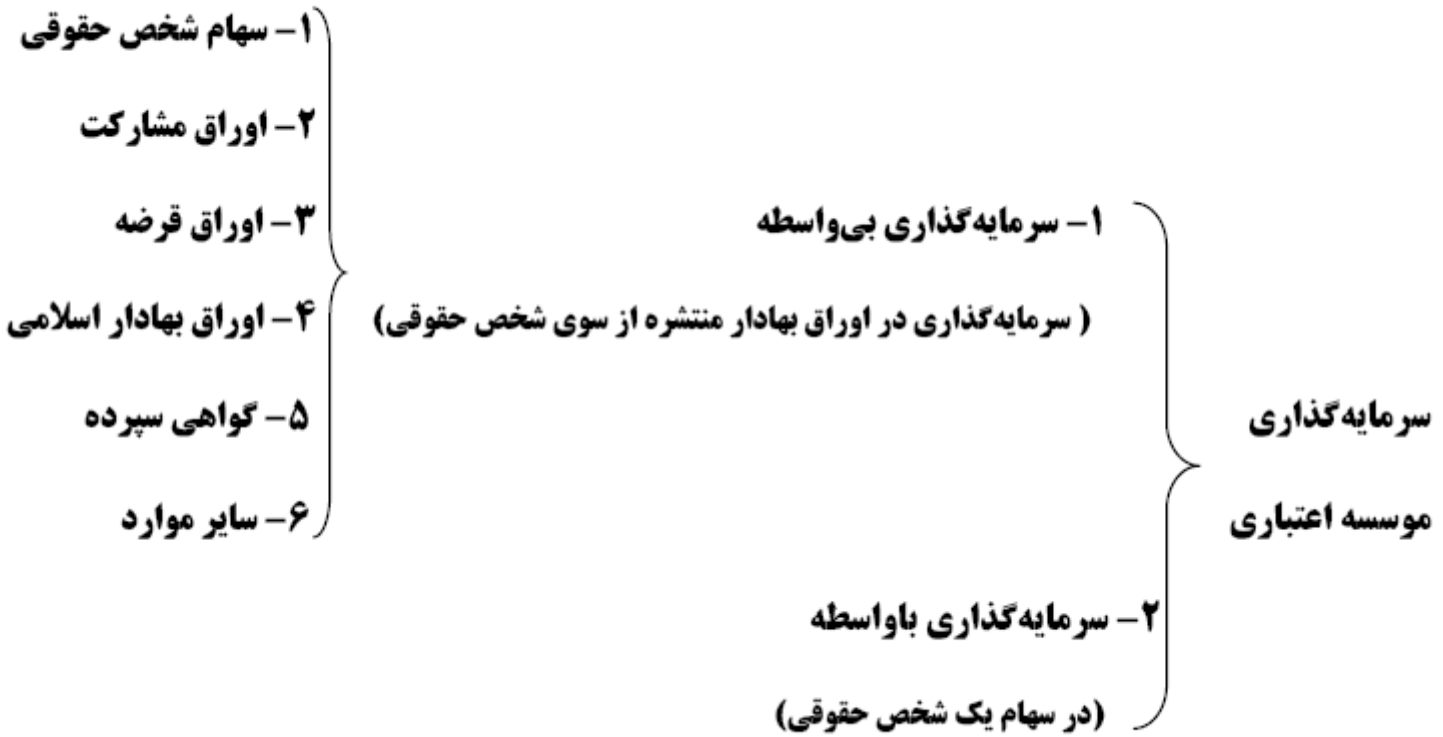
ماده ۵ دستورالعمل اجرایی مشارکت حقوقی و تبصره‌های ذیل آن مصوب پانصد و بیست و پنجمین جلسه مورخ ۱۹/۱/۱۳٦۳ شورای پول و اعتبار؛

ماده ۸– نظارت بر نحوه اجرا

به منظور نظارت اثربخش بر حسن اجرای مواد این دستورالعمل، لازم است موسسه اعتباری، تمامی ساز و کارهای مقتضی را پیش‌بینی نموده، سیاست‌ها و رویه‌های مربوط را به طور مکتوب به واحد(های) ذیربط ابلاغ کند.

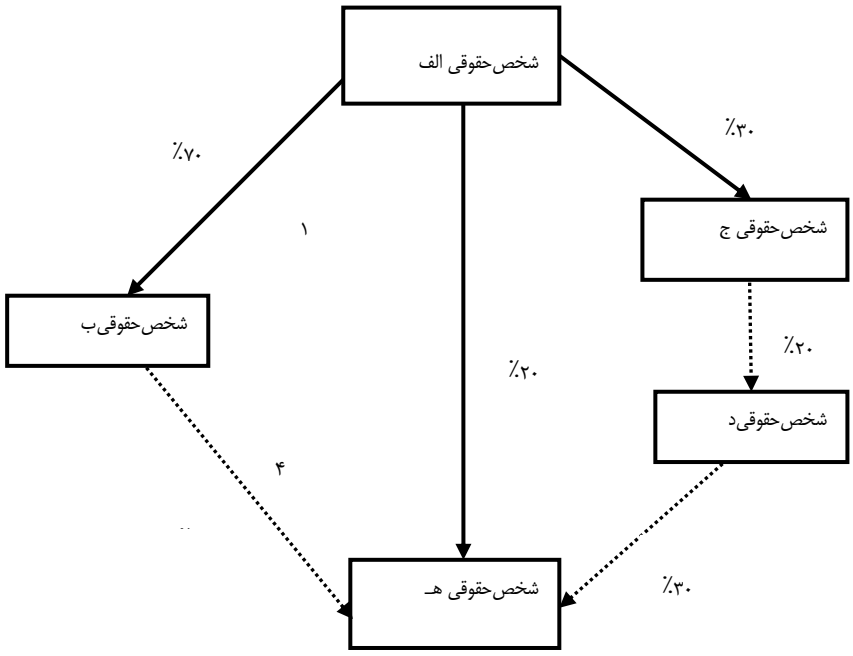
این دستورالعمل در ۸ ماده و ۳ تبصره در یک هزار و هشتاد و یکمین جلسه مورخ ۱۸/۱/۱۳۸٦ شورای پول و اعتبار به تصویب رسید.

پیوست شماره ۱– مصادیق سرمایه‌گذاری موسسه اعتباری

پیوست شماره ۲– نحوه محاسبه سهام خریداری شده و مشارکت در سرمایه شرکت‌ها

توسط موسسه اعتباری (سرمایه‌گذاری بی‌واسطه و با واسطه)

بردار ۱ بیانگر آن است که "شخص حقوقی الف" ، ۷۰٪ سرمایه "شخص حقوقی ب" را ـ از طریق خرید سهام یا مشارکت در سرمایه آن ـ در اختیار دارد (سرمایه‌گذاری بی‌واسطه شخص حقوقی الف در شخص حقوقی ب).

بردار ٤ بیانگر آن است که "شخص حقوقی ب"، ۵۰٪ سرمایه "شخص حقوقی هـ" را ـ از طریق خرید سهام یا مشارکت در سرمایه آن ـ در اختیار دارد (سرمایه‌گذاری بی‌واسطه). در نتیجه بخشی از سرمایه "شخص حقوقی الف" نیز به طور با واسطه و از طریق "شخص حقوقی ب"، در سرمایه "شخص حقوقی هـ" درگیر است (سرمایه‌گذاری باواسطه شخص حقوقی الف در شخص حقوقی هـ).

به منظور محاسبه مقدار سرمایه‌گذاری با واسطه شخص حقوقی الف در سرمایه شخص حقوقی هـ (از طریق شخص حقوقی ب)، درصدهای مندرج بر روی بردارهای ۱ و ٤ در یکدیگر ضرب می‌شوند. بدین صورت: ۳۵٪ = ۵۰ ٪ * ۷۰٪

به عبارت دیگر، شخص حقوقی الف به واسطه شخص حقوقی ب، ۳۵٪ از سرمایه شخص حقوقی هـ را در اختیار دارد.

شخص حقوقی "الف" از سه طریق در سرمایه شخص حقوقی "هـ" سهیم است:

به طور بی‌واسطه: از طریق بردار ۲ ٪۲۰

به طور با واسطه:

٤-۲-۱-از طریق بردارهای ۱ و ٤ ٪۳۵ = ٪۵۰ * ٪۷۰

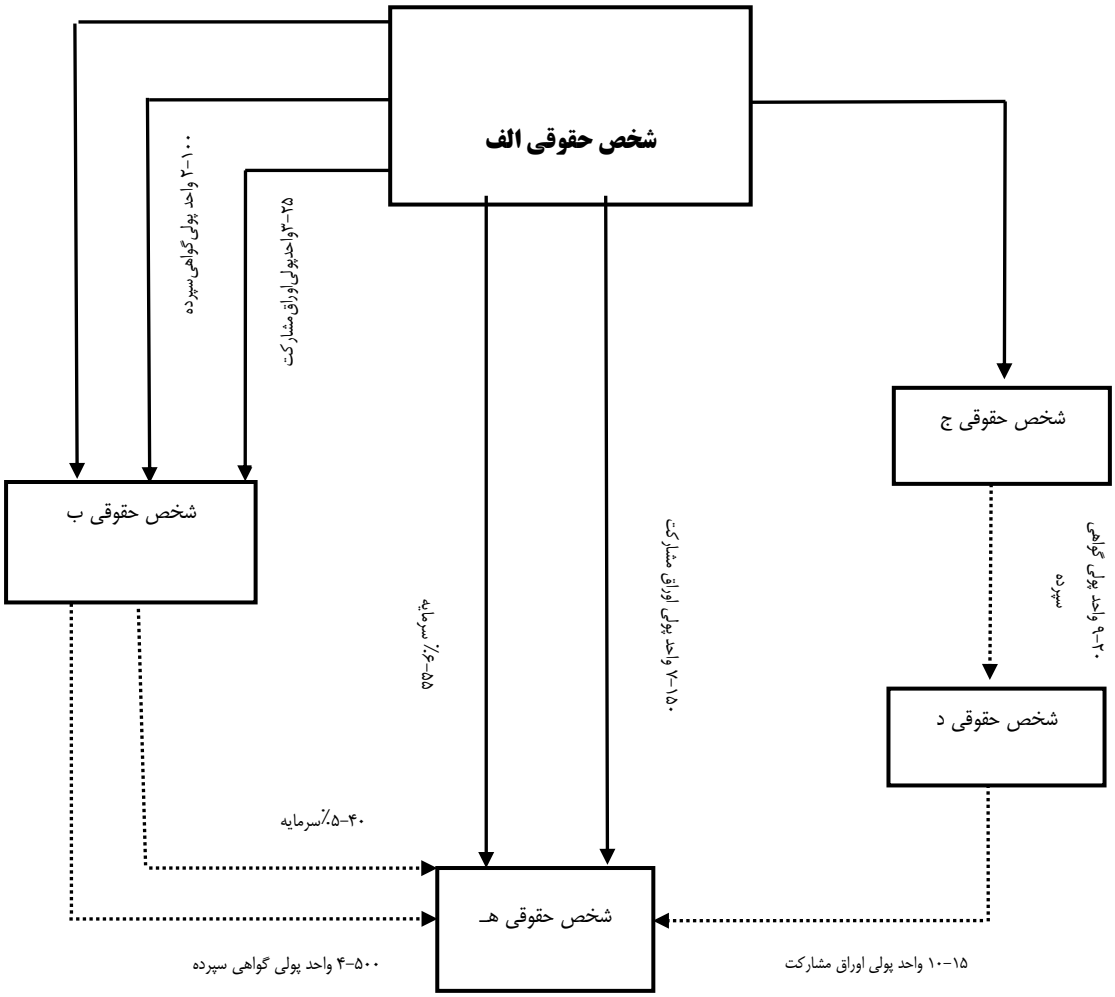
٤-۲-۲-از طریق بردارهای ۳، ۵ و ٦ ٪۸/۱ = ٪۳۰ * ٪۲۰ * ٪۳۰

جمع کل ٪۸/۵٦

در مثال فوق، چنانکه شخص حقوقی "هـ" از جمله اشخاص مندرج در بند ۲-٦-۲ دستورالعمل سرمایه‌گذاری نباشد، موسسه اعتباری "الف" ، با سرمایه‌گذاری ۸/۵٦ درصدی در سرمایه شخص حقوقی "هـ" حد مقرر در بند ۳-۵ این دستورالعمل (۲۰٪ سرمایه مندرج در اساسنامه شخص حقوقی مزبور) را نقض نموده‌است.

پیوست شماره ۳– نحوه محاسبه سرمایه‌گذاری موسسه اعتباری در سهام

(بی‌واسطه و باواسطه)، اوراق مشارکت و گواهی سپرده

توجه به این نکته ضروری است که سرمایه‌گذاری با واسطه تنها در مورد سرمایه‌گذاری متوالی و متصل اشخاص حقوقی در سرمایه اشخاص حقوقی دیگر امکان‌پذیر است.

از منظرسرمایه، شخص حقوقی الف از ۲ طریق در سرمایه شخص حقوقی هـ سهیم است:

۲–۱– به طور بی‌واسطه: از طریق بردار ٦ ٪۵۵

۲–۲– به طور با واسطه: از طریق بردارهای ۱ و ۵ ٪۲۰ * ٪٤۰ = ٪۸

٪٦۳

به عبارت دیگر، شخص حقوقی الف از دو طریق سرمایه‌گذاری بی‌واسطه و با واسطه، ٦۳ درصد از سرمایه شخص حقوقی هـ را در اختیار داشته و یا بر آن اثرگذار است. همان‌گونه که ملاحظه می‌شود در محاسبه مقدار سرمایه‌ای که شخص حقوقی الف به طور

بی‌واسطه یا با واسطه در شخص حقوقی هـ سرمایه‌گذاری کرده است، بردار شماره ۸ محاسبه نشده است زیرا هرچند که این بردار بیانگر مالکیت ۳۵٪ از سرمایه شخص حقوقی ج توسط شخص حقوقی الف است لیکن ارتباط سرمایه‌گذاری در بردارهای ۹ و ۱۰ قطع شده است و حداقل یکی از این دو بردار (و البته در اینجا هر دو بردار ۹ و ۱۰) بیانگر رابطه‌ای غیر از خرید سهام یا مشارکت در سرمایه اشخاص حقوقی بعدی است و در نتیجه ارتباط سرمایه‌ای قطع می‌شود.

لیکن از منظر مقدار منابع در معرض ریسک، حداکثر مقدار منابع شخص حقوقی الف که به طور بی‌واسطه یا با واسطه در معرض ریسک‌های مربوط به شخص حقوقی هـ قرار دارند برابر با حاصل جمع بردارهای ۱، ۲، ۳، ٦، ۷ و ۸ (برحسب واحد پولی) است. زیرا در صورتی که شخص حقوقی هـ در مشکلاتی جدی از جمله ورشکستگی گرفتار شود با انتقال مشکلات شخص مزبور ـ به طور مستقیم یا غیرمستقیم ـ به شخص حقوقی الف، منابعی از شخص حقوقی الف که به هریک از اشکال سرمایه‌گذاری بی‌واسطه یا با واسطه در شخص حقوقی هـ درگیر است، در معرض تهدید قرار می‌گیرد.

پیوست شماره ۴–راهنمای حدود و محدودیت‌های مقرر در ماده ۳ دستورالعمل سرمایه‌گذاری

۱- محدودیت‌های مربوط به سرمایه پایه موسسه اعتباری (سرمایه‌گذار)

۱-۱- حداکثر ۴۰ درصد سرمایه پایه موسسه اعتباری، برای سرمایه‌گذاری

۱-۲- حداکثر ۱۰ درصد سرمایه پایه موسسه اعتباری، برای سرمایه‌گذاری

۱-۳- حداکثر ۵٪ سرمایه پایه موسسه اعتباری، برای سرمایه‌گذاری در اشخاص حقوقی خارج از بورس (موضوع بند ۳-۳)

۱-٤- کسر هرگونه سرمایه‌گذاری موسسه اعتباری در موسسات اعتباری دیگر (اعم از داخل و یا خارج از کشور)، از سرمایه پایه آن. (موضوع بند ۳-۷)

۲- محدودیت‌های مربوط به سرمایه شخص حقوقی (سرمایه‌پذیر)

۲-۱- سرمایه‌گذاری موسسه اعتباری موضوع بند ۲-٦-۱ در هر شخص حقوقی حداکثر تا ۲۰٪ سرمایه مندرج در اساسنامه آن. (موضوع بند ۳-۵)

۲-۲- سرمایه‌گذاری در شخص حقوقی موضوع بند ۲-٦-۲، حداکثر تا ٤۹٪ سرمایه مندرج در اساسنامه شخص حقوقی سرمایه‌پذیر. (موضوع بند ۳-٦)

۲-۳- سرمایه‌گذاری موسسه اعتباری در سرمایه اشخاص حقوقی مندرج در بند ۲-٦-۲، بیش از حد مقرر در این بند، در هر مورد مستلزم ارائه گزارش توجیهی به بانک مرکزی و اخذ مجوز قبلی این بانک

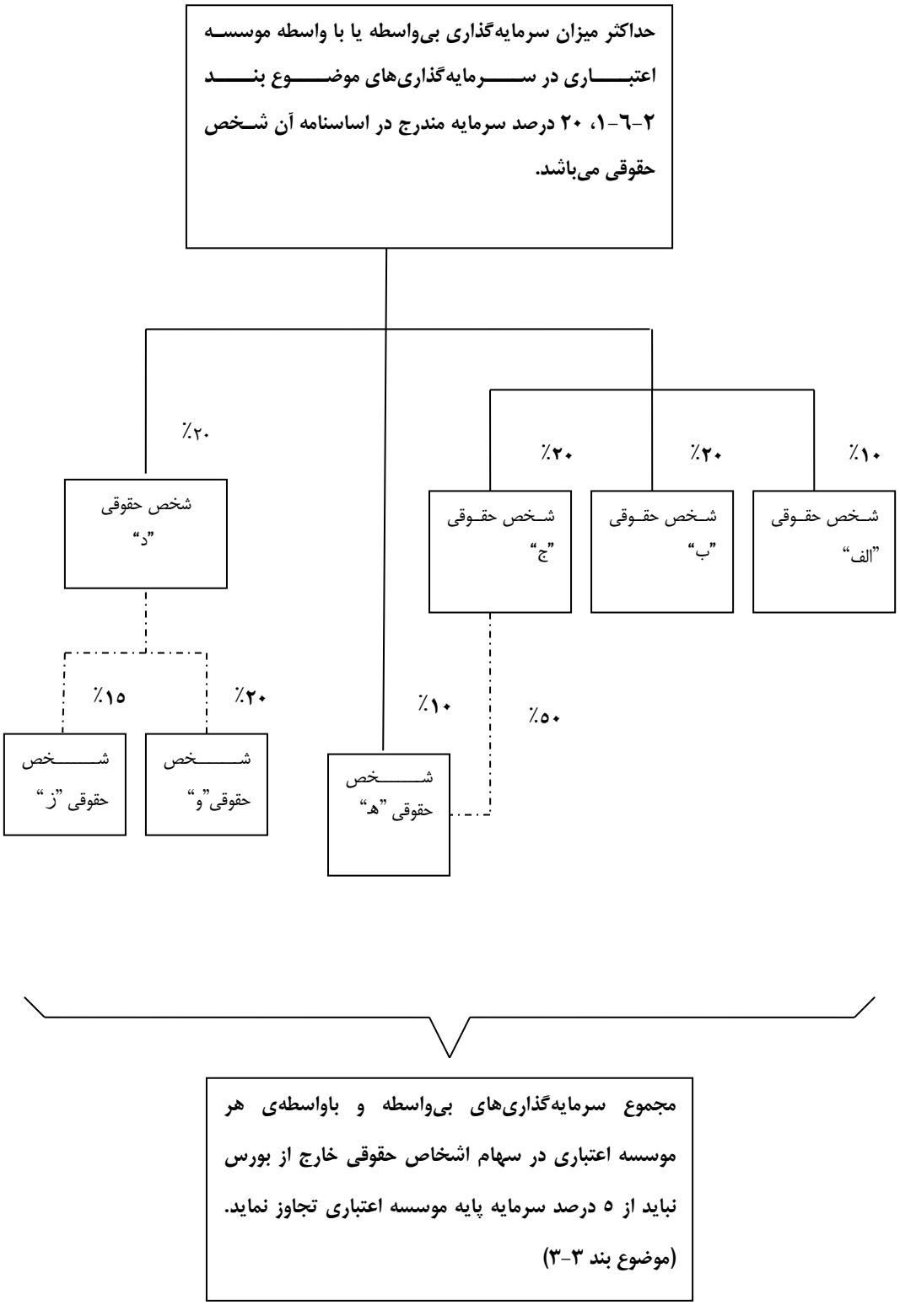
۳- محدودیت‌های کلی

۳-۱-موسسات اعتباری صرفا" مجاز به سرمایه‌گذاری در شرکت‌های سهامی هستند. (موضوع بند ۳-۳)

۳-۲- موسسه اعتباری ملزم است در اساسنامه شخص حقوقی موضوع بند ۲-٦-۲ این دستورالعمل، صراحتا" قید نماید که آن‌ها مجاز به خرید سهام موسسه اعتباری (شرکت مادر) نمی‌باشند. همچنین موسسه اعتباری مجاز نیست ترتیبات خرید سهام خود را از طریق شرکت‌های تحت نفوذ خود فراهم نماید. (موضوع بند ۳-۸)

۳-٤- سرمایه‌گذاری در اوراق مشارکت منتشره یا تضمین شده از سوی دولت ج.ا.ا و بانک مرکزی ج.ا.ا از شمول حدود مقرر در ماده ۳ مستثنی بوده، تابع سیاست‌های بانک مرکزی ج.ا.ا است. (موضوع بند ۳-۹)

پیوست شماره ۵ – موضوع بند ۳–۵ ماده ۳ دستورالعمل سرمایه‌گذاری

خطوط خط‌چین نشان دهنده ارتباط با واسطه موسسه اعتباری با شخص حقوقی مورد بحث است.

خطوط ممتد نشان‌دهنده ارتباط بی‌واسطه موسسه اعتباری با شخص حقوقی مورد بحث است.

پیوست شماره ۶:

استاندارد حسابداری شماره ۱۵ (حسابداری سرمایه‌گذاری‌ها)

از انتشارات

کمیته فنی سازمان حسابرسی

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

حسابداری سرمایه‌گذاریها

فهرست مندرجات

	شماره بند
• دامنه کاربرد	۱ – ۴
• تعاریف	۵ – ۹
• انواع سرمایه‌گذاری	۱۰ – ۱۲
• طبقه‌بندی سرمایه‌گذاریها	۱۳ – ۱۹
• بهای تمام‌شده سرمایه‌گذاریها	۲۰ – ۲۴
• انعکاس به ارزش بازار	۲۵
• تعیین ارزش بازار اوراق سریع‌المعامله	۲۶ – ۲۸
• مبلغ دفتری سرمایه‌گذاریها	۲۹ – ۳۸
• تغییر مبلغ دفتری سرمایه‌گذاریها	۳۹ – ۴۴
• واگذاری سرمایه‌گذاریها	۴۵ – ۴۸
• تغییر طبقه‌بندی سرمایه‌گذاریها	۴۹ – ۵۲

- صورت سود و زیان ۵۳ – ۵۶
- مؤسسات تخصصی سرمایه‌گذاری ۵۷
- افشا ۵۸ – ۶۰
- تاریخ اجرا ۶۱
- مطابقت با استانداردهای بین‌المللی حسابداری ۶۲

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

حسابداری سرمایه‌گذاریها

این استاندارد باید با توجه به " مقدمه‌ای بر استانداردهای حسابداری"

مطالعه و بکار گرفته شود.

دامنه کاربرد

۱ . این استاندارد به نحوه حسابداری سرمایه‌گذاریها و الزامات افشای اطلاعات مربوط می‌پردازد.

۲ . حسابداری سرمایه‌گذاری در کلیه واحدهای تجاری باید طبق الزامات این استاندارد انجام شود. این استاندارد نحوه حسابداری سرمایه‌گذاری در واحدهای تجاری فرعی و وابسته در صورتهای مالی تلفیقی را تعیین نمی‌کند لیکن درخصوص نحوه حسابداری سرمایه‌گذاریهای پیشگفته در صورتهای مالی واحد تجاری اصلی کاربرد دارد مگر در مواردی که در استانداردهای حسابداری مربوط به سرمایه‌گذاری در واحدهای تجاری فرعی و وابسته نحوه عمل دیگری تجویز شده باشد.

۳. موارد زیر در این استاندارد مورد بحث قرار نمی‌گیرد:

الف. مبانی شناخت درآمدهایی که به‌صورت سود تضمین شده، سود سهام و غیره از سرمایه‌گذاریها عاید می‌شود (رجوع شود به استاندارد حسابداری شماره ۳ با عنوان درآمد عملیاتی).

ب . سرمایه‌گذاری در واحدهای تجاری فرعی و وابسته در صورتهای مالی تلفیقی.

ج . سرمایه‌گذاریهای خاص ازجمله ابزارهای مالی پیچیده.

د . سرمایه‌گذاریهایی که توسط طرحهای مزایای بازنشستگی و مؤسسات بیمه عمر انجام می‌شود.

ه . سرمایه‌گذاری در املاک.

۴.

نظربه‌اینکه‌یکی‌ازویژگیهای‌کلیه‌سرمایه‌گذاریها،ایجادمنافع‌اقتصادی‌برای‌واحدسرمایه‌گذاراست،نحوه‌حسابداری‌مندرج‌دراین‌استا ندارد‌عملکردسرمایه‌گذاری‌یک واحدسرمایه‌گذاررابه نحومناسب‌شناسایی‌واندازه‌گیری‌می‌کند. لذا،این‌استاندارد،در مورد کلیه واحدهای تجاری سرمایه‌گذار، صرف نظر از ماهیت، درصد سرمایه‌گذاری‌و حجم فعالیت سرمایه‌گذاری آنها، ازجمله شرکتهای تخصصی سرمایه‌گذاری کاربرد دارد. با این حال، این امر مانع تدوین رهنمودهای ویژه برای صنایع و گروههای واحدهای تجاری خاص با رعایت اصول کلی مندرج در این استاندارد نیست.

تعاریف

۵ . اصطلاحات ذیل در این استاندارد با معانی مشخص زیر بکار رفته است:

سرمایه‌گذاری : نوعی دارایی است که واحد سرمایه‌گذار برای افزایش منافع اقتصادی از طریق توزیع منافع (به شکل سود سهام، سود تضمین شده و اجاره)، افزایش ارزش یا سایر مزایا (مانند مزایای ناشی از مناسبات تجاری) نگهداری می‌کند.

سرمایه‌گذاری بلندمدت : به طبقه‌ای از سرمایه‌گذاریها گفته می‌شود که به قصد استفاده مستمر در فعالیتهای واحد تجاری نگهداری شود. یک سرمایه‌گذاری هنگامی به عنوان دارایی غیرجاری طبقه‌بندی می‌شود که قصد نگهداری آن برای مدت طولانی به وضوح قابل اثبات باشد یا توانایی واگذاری آن توسط سرمایه‌گذار مشمول محدودیتهایی باشد.

سرمایه‌گذاری جاری : به طبقه‌ای از سرمایه‌گذاریها گفته می‌شود که سرمایه‌گذاری بلندمدت نباشد.

سرمایه‌گذاری سریع‌المعامله در بازار : نوعی سرمایه‌گذاری است که برای آن بازار فعالی که آزاد و در دسترس است وجود دارد به‌طوری که از طریق آن بتوان به ارزش بازار یا شاخصی قابل اتکا که محاسبه ارزش بازار را امکان‌پذیر سازد، دست یافت.

سود سهمی (یا سهام جایزه): عبارت است از توزیع سود به شکل سهم بین صاحبان سهام یک واحد تجاری از محل سود تقسیم نشده یا اندوخته‌ها که با توجه به اصلاحیه قانون تجارت موکول به تصویب مجمع عمومی فوق‌العاده است.

حق تقدم : به موجب ماده ۱۶ اصلاحیه قانون تجارت، حقی است قابل نقل و انتقال که در زمان خرید سهام جدید توسط صاحبان سهام واحد تجاری به نسبت سهامی که مالکند به ایشان تعلق می‌گیرد.

سرمایه‌گذاری در املاک : عبارت از سرمایه‌گذاری در زمین یا ساختمانی است که عملیات ساخت و توسعه آن به اتمام رسیده و به جهت ارزش بالقوه‌ای که ازنظر سرمایه‌گذاری دارد و نه به قصد استفاده توسط واحد تجاری سرمایه‌گذار یا شرکتهای همگروه آن، نگهداری می‌شود.

۶. اگرچه ویژگی زیربنایی سرمایه‌گذاری این است که با قصد کسب منافع اقتصادی آتی انجام می‌پذیرد، اما این ویژگی در مورد کلیه داراییها مصداق دارد. این امر مشکلاتی را در تعریف سرمایه‌گذاری از نظر مقاصد این استاندارد ایجاد می‌کند زیرا این استاندارد قصد ندارد سایر داراییهای مورد استفاده واحد تجاری از قبیل داراییهای ثابت مشهود و موجودی مواد و کالا را دربر گیرد. این مشکل در مواردی که سرمایه‌گذاری خصوصیاتی مشابه با دیگر داراییها دارد، مضاعف می‌شود. مثلاً در مواردی که عملیات خرید و فروش سرمایه‌گذاری بخش عمده فعالیت روزمره یک واحد تجاری را تشکیل می‌دهد، پرتفوی سرمایه‌گذاریها، مشابه موجودی مواد و کالا در سایر واحدهای تجاری است.

۷. به هر صورت، در تدوین استاندارد حسابداری برای سرمایه‌گذاریها، این فرض تلویحی وجود دارد که دارایی طبقه‌بندی شده به‌عنوان سرمایه‌گذاری، مستلزم نحوه حسابداری متفاوتی از سایر داراییهاست. این امر به‌نوبه خود حاکی از این است که در ماهیت سرمایه‌گذاری خصوصیتی وجود دارد که آن را از سایر داراییها متمایز می‌سازد. ویژگیمتمایزکننده سرمایه‌گذاری به عنوان طبقه‌ای از داراییها، طریقه خاص کسب منافع اقتصادی آن است. این منافع اقتصادی ممکن است به یکی از اشکال زیر یا هر دوی آنها حاصل شود. شکل اول دریافتهای ناشی از توزیع منافع، از قبیل سود تضمین شده و سود سهام است. در مفهومی گسترده‌تر، این شکل دربرگیرنده شرایط مساعد تجاری است که از طریق یک سرمایه‌گذاری تجاری فراهم می‌آید. شکل دوم، منفعت سرمایه‌ای است که منعکس‌کننده افزایش در ارزش مبادلاتی یک سرمایه‌گذاری طی دوره نگهداشت آن توسط واحد تجاری است. این ویژگی درتعریف سرمایه‌گذاری برای مقاصد این استاندارد بکار گرفته شده است. اگرچه ارزش سایر داراییها از قبیل ساختمان و ماشین‌آلات نیز ممکن است طی زمان افزایش یابد، لیکن این اقلام تنها در مواردی طبق این استاندارد به عنوان سرمایه‌گذاری تلقی می‌شود که برای این هدف و نه به قصد استفاده در عملیات واحد تجاری، نگهداری شده باشد.

۸. ممکن است ادعا شود که سرمایه‌گذاری نگهداری شده توسط معامله‌گران سهام به عنوان موجودی که به قصد کسب سود درجریان عادی فعالیتهای تجاری آنها صورت گرفته است، در تعریف سرمایه‌گذاری طبق این استاندارد قرار نمی‌گیرد. لیکن این اعتقاد وجود دارد که دارایی مورد معامله به شیوه مزبور، همان خصوصیات زیربنایی را داراست که درصورت نگهداشت توسط یک واحد تجاری دیگر و فروش آن به یک معامله‌گر سهام و یا خریدار نهایی دیگری دارا می‌بود. بنابراین نحوه حسابداری سرمایه‌گذاریهای نگهداری شده به‌منظور خرید و فروش توسط معامله‌گران سهام نیز مطابق این استاندارد است.

۹. تعریف سرمایه‌گذاری طبق این استاندارد تعریفی عام است. با این حال اضافه می‌شود که تعریف مزبور، شامل اوراق سهام، اوراق مشارکت با حداقل سود تضمین شده، حق تقدم خرید سهام، کالاها (غیر از آنهایی که به قصد مصرف یا خرید و فروش، در جریان فعالیتهای عادی واحد تجاری نگهداری شود) و سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار بانکی می‌باشد. ضمناً اقلام مزبور کلیه موارد را دربر نمی‌گیرد.

انواع سرمایه‌گذاری

۱۰. سرمایه‌گذاری ممکن است به اشکال مختلفی صورت گیرد و به دلایل گوناگونی نگهداری شود. برخی سرمایه‌گذاریها ممکن است در قالب اسنادی که بیانگر بدهی پولی به دارنده آنهاست، ظاهر بشوند (نظیر برخی اوراق مشارکت). برخی از این سرمایه‌گذاریها ممکن است متضمن سود تضمین شده حداقلی باشند. سرمایه‌گذاریها همچنین می‌توانند در قالب مالکیت سهام یک واحد تجاری دیگر ظاهر شوند. این سرمایه‌گذاریها بیانگر حقوق مالی است. سایر اشکال سرمایه‌گذاری شامل نگهداری داراییهای عینی مثل زمین و ساختمان، فلزات گرانبها یا دیگر کالاها ازجمله آثار هنری است. سرمایه‌گذاریهای مختلف ازنظر سهولت تبدیل به وجه نقد یا سایر داراییها، میزان داد و ستد و ماهیت بازار مربوط ویژگیهای متفاوتی از خود بروز می‌دهند.

۱۱. ماهیت و سطح سرمایه‌گذاری یک واحد تجاری و حجم فعالیت آن در زمینه خرید، نگهداری و فروش سرمایه‌گذاریها در واحدهای مختلف فرق می‌کند. برای برخی واحدهای تجاری خصوصاً واحدهایی که در بخشهای خاص خدمات مالی فعالیت دارند، فعالیت سرمایه‌گذاری بخش عمده عملیات واحد تجاری را تشکیل می‌دهد و عملکرد آن در زمینه سرمایه‌گذاری به میزان قابل ملاحظه‌ای برنتایج عملیات آن تأثیر می‌گذارد. برخی واحدهای تجاری ازقبیل شرکتهای تخصصی سرمایه‌گذاری صرفاً در زمینه نگهداری و مدیریت پرتفوی سرمایه‌گذاری در بلندمدت فعالیت می‌کنند تا برای صاحبان سرمایه خود درآمد یا رشد سرمایه فراهم آورند. برای سایر واحدهای تجاری، سرمایه‌گذاری ممکن است به عنوان یک منبع وجوه مازاد نگهداری شود و بخشی از فعالیت مدیریت وجوه نقد آن را تشکیل دهد. همچنین یک واحد تجاری ممکن است به‌منظور اعمال نفوذ قابل ملاحظه یا اعمال کنترل برسیاستهای مالی و عملیاتی واحد تجاری دیگر، در سهام آن سرمایه‌گذاری کند. بعلاوه سرمایه‌گذاری ممکن است به‌منظور تحکیم رابطه تجاری یا دستیابی به یک مزیت تجاری نگهداری شود.

۱۲. برای برخی سرمایه‌گذاریها، بازار فعالی وجود دارد که برمبنای آن، می‌توان ارزش بازار سرمایه‌گذاری را تعیین کرد. برای این سرمایه‌گذاریها، ارزش بازار شاخص ارزش منصفانه سرمایه‌گذاری است. در مورد سایر سرمایه‌گذاریها، بازار فعالی وجود ندارد و برای تعیین ارزش منصفانه از طرق دیگری استفاده می‌شود.

طبقه‌بندی سرمایه‌گذاریها

۱۳. آن گروه از واحدهای تجاری که طبق الزامات استاندارد حسابداری شماره **۱۴** با عنوان" نحوه ارائه داراییهای جاری و بدهیهای جاری"، داراییهای جاری و غیرجاری را در صورتهای مالی خود تفکیک می‌کنند باید سرمایه‌گذاریهای جاری را به عنوان دارایی جاری و سرمایه‌گذاریهای بلندمدت را به عنوان دارایی غیرجاری منعکس کنند.

۱۴. آن گروه از واحدهای تجاری که طبق استانداردهای حسابداری خاص یا مفاد قوانین آمره داراییهای جاری و غیرجاری را در ترازنامه تفکیک نمی‌کنند باید به منظور تعیین مبلغ دفتری سرمایه‌گذاریها، بین آنها تمایز قائل شوند و مبلغ دفتری سرمایه‌گذاریها را مطابق با بندهای ۲۹ تا۳۸ تعیین کنند.

۱۵. براساس تعریف سرمایه‌گذاری بلندمدت مندرج در بند ۵، سرمایه‌گذاری فقط زمانی به عنوان بلندمدت طبقه‌بندی می‌شود که قصد نگهداری آن برای مدت طولانی به وضوح قابل اثبات باشد یا اینکه در عمل محدودیتهایی در توانایی واگذاری آن توسط واحد تجاری‌وجود داشته باشد. این اصل صرف نظر از اینکه سرمایه‌گذاری مورد نظر سریع‌المعامله در بازار باشد یا نباشد، مصداق دارد. بنابراین سرمایه‌گذاری بلندمدت مشتمل‌بر موارد زیر است:

الف. سرمایه‌گذاری در واحد تجاری فرعی و وابسته یا تسهیلات بلندمدت‌اعطایی‌به این واحدها.

ب . سرمایه‌گذاریهایی که اساساً جهت حفظ، تسهیل و گسترش فعالیت یا روابط تجاری موجود انجام شده است (این سرمایه‌گذاریها اصطلاحاً سرمایه‌گذاریهای تجاری نام گرفته است).

ج . سرمایه‌گذاریهایی را که نمی‌توان واگذار کرد، یا بدون تأثیر عمده برفعالیتهای واحد تجاری قابل واگذاری نیست.

د . سرمایه‌گذاریهایی که با قصد استفاده مستمر توسط واحد تجاری نگهداری می‌شود و هدف آن نگهداری پرتفویی از سرمایه‌گذاریها جهت تأمین درآمد و یا رشد سرمایه برای صاحبان سرمایه واحد تجاری است.

۱۶. تنها در شرایطی که معیارهای پیشگفته احراز شود، سرمایه‌گذاری را می‌توان بلندمدت تلقی کرد. این واقعیت که یک سرمایه‌گذاری برای مدت نسبتاً طولانی نگهداری شده است، لزوماً به معنای بلندمدت بودن سرمایه‌گذاری نیست. در سایر موارد که معیارهای مزبور احراز نگردد، سرمایه‌گذاری (اعم از سریع‌المعامله در بازار یا سایر) به عنوان سرمایه‌گذاری جاری طبقه‌بندی می‌شود.

۱۷. تعریف سرمایه‌گذاری سریع‌المعامله در بازار، دربرگیرنده دو شرط اصلی است. اول وجود بازاری فعال که آزاد و قابل دسترس باشد و دوم اینکه قیمتهای معاملاتی درچنین بازاری معلوم باشد و علنی اعلام شود. بعلاوه قیمت اعلام شده باید به گونه‌ای قابل اتکا بیانگر قیمتی باشد که بتوان براساس آن معامله کرد. درصورت تحقق این شرایط، سرمایه‌گذاری یک "سرمایه‌گذاری سریع‌المعامله در بازار" است. در عمل مفهوم عبارت " سریع‌المعامله در بازار" ممکن است برای واحدهای تجاری مختلف یکسان نباشد. بنابراین به دلیل تفاوت در میزان دسترسی به بازار و در دسترس بودن قیمتهای اعلام شده، یک سرمایه‌گذاری که هنگام نگهداری توسط برخی مؤسسات خدمات مالی خاص، سریع‌المعامله در بازار تلقی شود، ممکن است برای دیگر واحدهای تجاری این‌چنین نباشد.

۱۸. سرمایه‌گذاری سریع‌المعامله در بازار را، هم می‌توان به عنوان سرمایه‌گذاری جاری طبقه‌بندی کرد و هم در موارد مندرج در بند ۱۵ آن را سرمایه‌گذاری بلندمدت تلقی کرد.

۱۹. برخی از واحدهای تجاری ممکن است به موجب استانداردهای حسابداری خاص یا مفاد قوانین آمره، ترازنامه خود را مطابق فرم ازپیش تعیین شده‌ای که بین داراییهای جاری و غیرجاری تمایزی قائل نمی‌شود، تهیه کنند. بسیاری از واحدهای تجاری، نظیر بانکها و شرکتهای بیمه که در رشته‌های مالی فعالیت می‌کنند، هرچند ممکن است قصد واگذاری داراییهایشان را طی عملیات جاری نداشته باشند، با این حال معمولاً بسیاری از سرمایه‌گذاریهای خود را به عنوان منابعی تلقی می‌کنند که درصورت لزوم، می‌توان آنها را جهت عملیات جاری بکار گرفت. با این حال این واحدهای تجاری ممکن است دارای سرمایه‌گذاریهایی باشند که علی‌الاصول سرمایه‌گذاری بلندمدت تلقی شود. بنابراین بسیاری از این واحدهای تجاری در تجزیه و تحلیل سرمایه‌گذاریهای خود و انتساب مبلغ دفتری به آنها، خصوصیات سرمایه‌گذاری را از نظر جاری یا بلندمدت بودن، مبنای کار قرار می‌دهند.

بهای تمام شده سرمایه‌گذاریها

۲۰. بهای تمام شده یک سرمایه‌گذاری، مخارج تحصیل آن، ازقبیل کارمزد کارگزار، حق‌الزحمه‌ها و عوارض و مالیات را نیز دربر می‌گیرد لیکن شامل مخارج مالی تحمل‌شده در رابطه با ایجاد تدریجی یک سرمایه‌گذاری نیست. بهای تمام شده پرتفوی سرمایه‌گذاریها برمبنای تک‌تک سرمایه‌گذاریهای آن تعیین می‌شود.

۲۱. اگر سرمایه‌گذاری کلاً یا جزئاً درمقابل مابه‌ازای غیرنقد تحصیل شود، بهای تمام شده آن معادل ارزش منصفانه دارایی یا اوراق بهاداری خواهد بود که به عنوان مابه‌ازا واگذار شده است. لیکن هرگاه ارزش منصفانه سرمایه‌گذاری تحصیل شده با سهولت بیشتری قابل تعیین باشد، مبلغ اخیر ممکن است در تعیین بهای تمام شده سرمایه‌گذاری ملاک عمل قرار گیرد.

۲۲. نحوه تعیین بهای تمام‌شده حق تقدم خریداری شده مشابه با خرید سهام است. همچنین چنانچه واحد تجاری در نتیجه افزایش سرمایه واحد سرمایه‌پذیر صاحب حق تقدم شود وجوه پرداختی بابت سهام جدید یا واگذاری مطالبات سود سهام نقدی از این بابت به بهای تمام‌شده سرمایه‌گذاری اضافه می‌شود. در موارد بالا پس از حصول اطمینان از دریافت سهام جدید

به منظور تعیین مبلغ دفتری هر سهم، جمع مبلغ دفتری سرمایه‌گذاری قبلی و بهای تمام‌شده حق تقدم تحصیل شده به کل سهام موجود از بابت سرمایه‌گذاری مربوط تسهیم می‌شود.

۲۳. چنانچه سرمایه‌گذاری تحصیل شده دربرگیرنده حداقل سود تضمین شده یا سود سهام تعلق گرفته و دریافت نشده باشد، بهای تمام شده سرمایه‌گذاری عبارت از بهای خرید بعد از کسر هرگونه سود تعلق گرفته و دریافت نشده خواهد بود.

۲۴. مبالغ سود تضمین شده، حق‌امتیاز و سود سهام حاصل از سرمایه‌گذاری، بازده سرمایه‌گذاری است و عموماً درآمد تلقی می‌گردد. با این حال در برخی شرایط، مثلاً، در مواردی که سود سهام عادی شرکت سرمایه‌پذیر، از محل اندوخته‌ها یا سود انباشته مصوب پیش از تحصیل سرمایه‌گذاری اعلام می‌شود این گونه مبالغ معرف بازیافت بخشی از بهای تمام‌شده سرمایه‌گذاری است و درآمد محسوب نمی‌شود. به بیان دیگر، بهای تمام‌شده سرمایه‌گذاری تنها هنگامی بابت سود سهام دریافتی یا دریافتنی کاهش داده می‌شود که سود سهام مزبور مازاد بر سهم شرکت سرمایه‌گذار از سودهای مصوب شرکت سرمایه‌پذیر پس از تحصیل سرمایه‌گذاری باشد.

انعکاس به ارزش بازار

۲۵. استفاده از ارزش بازار در مورد سرمایه‌گذاری سریع‌المعامله در بازار عملاً موجب می‌شود کلیه تغییرات در ارزش بازار سرمایه‌گذاری در صورتهای عملکرد مالی شناسایی شود صرف‌نظر از اینکه سرمایه‌گذاری به فروش رسیده یا نرسیده باشد. کاربرد این مبنای اندازه‌گیری در تعیین مبلغ دفتری آن گروه از سرمایه‌گذاریهای سریع‌المعامله در بازار که به عنوان داراییهای جاری طبقه‌بندی می‌شوند به دلایل زیر مناسب است:

الف. نتیجه عملیات واحد تجاری بنحو مطلوب‌تری منعکس می‌شود چون هرگونه افزایش در ارزش بازار سرمایه‌گذاری، به سبب مستند بودن به دریافت وجه نقد و یا انتظار قریب به یقین به دریافت وجه نقد، معرف سود تحقق یافته دوره است. مضافاً این مبنا ارزیابی بهتری از عملکرد مدیریت فراهم می‌کند.

ب . از نقطه‌نظر واقعیت اقتصادی و یکنواختی عمل، عینی‌ترین ابزار برای اندازه‌گیری تأثیر مالی تصمیمات مربوط به خرید، فروش و نگهداری سهام طی دوره است. اگرچه سود یا زیان ممکن است در تاریخ ترازنامه متبلور نشده باشد، لیکن واقعیت اقتصادی این است که مدیریت از طریق فروش سرمایه‌گذاری، توانایی تبلور آنها را داشته لیکن به‌عمد چنین نخواسته است.

ج . دستکاری نتیجه عملیات توسط مدیریت واحد تجاری از طریق انتخاب زمان فروش سرمایه‌گذاری ناممکن می‌شود.

د . ارزش بازار خاصه‌ای از دارایی است که برای مدیریت واحد تجاری و سایر استفاده‌کنندگان صورتهای مالی بیشترین اهمیت را دارد. افزون بر این، استفاده از این روش اشکال در اندازه‌گیری اقلام مشابه با قیمتهای متفاوت را که تنها به‌لحاظ خرید در زمانهای مختلف ایجاد شده است، از بین می‌برد.

تعیین ارزش بازار اوراق سریع‌المعامله

۲۶. در عمل، درهر مقطع زمانی، دو قیمت برای ارزیابی اوراق سریع‌المعامله به ارزش بازار وجود دارد. اول: قیمت " پیشنهاد خرید" است که انتظار می‌رود سرمایه‌گذاری به آن قیمت واگذار شود و دوم: قیمت " پیشنهاد فروش" است که انتظار می‌رود یک سرمایه‌گذار برای تحصیل سرمایه‌گذاری بپردازد. قیمت سومی که می‌تواند برای مقاصد ارزیابی بکار گرفته شود، قیمت میانگین بازار، یعنی میانگین قیمت " پیشنهاد خرید " و " پیشنهاد فروش " است. در عمل، تفاوت بین دو قیمت مزبور در مورد یک سرمایه‌گذاری سریع‌المعامله در بازار نسبتاً کم است. درنتیجه در این استاندارد قیمت خاصی تجویز نمی‌شود. واحدهای تجاری، قیمت متناسب با شرایط خاص خود را انتخاب می‌کنند. برای بیشتر واحدهای تجاری، قیمت صحیح در تئوری، قیمت پیشنهاد خرید است لیکن در عمل قیمت میانگین نیز قابل قبول است. به‌هرحال هرمبنایی که انتخاب شود به‌طور یکنواخت اعمال خواهد شد. قیمتهای تاریخ ترازنامه را می‌توان از طریق یک کارگزار رسمی و یا از طریق بورس اوراق بهادار کسب نمود. ارزش بازار پرتفوی سرمایه‌گذاری براساس تک تک سرمایه‌گذاریها محاسبه می‌شود.

۲۷. باید توجه داشت که قیمت اعلام شده بازار قیمتی میانگین است و اغلب مبتنی‌بر حجم معینی از معاملات است. بنابر این ممکن است راهنمای قابل اتکایی برای استفاده توسط واحد تجاری در شرایط خاص آن نباشد. این امر بویژه هنگامی مصداق دارد که سرمایه‌گذار، بیش از اندازه معمول‌از یک سرمایه‌گذاری را در اختیار داشته باشد. در چنین شرایطی واگذاری کل سرمایه‌گذاری بدون تغییر در قیمت امکان‌پذیر نیست و بنابراین قیمت مزبور باید درحدی تعدیل شود که درآمد قابل شناسایی در تاریخ ترازنامه به‌نحوی اتکاپذیر قابل اندازه‌گیری باشد. البته نحوه معمول واگذاری توسط واحد تجاری (به‌صورت یکجا یا بخش بخش) باید در روال فعالیت عادی آن در نظر گرفته شود.

۲۸. در شرایطی که واگذاری اجباری باشد، قیمت مؤثر ممکن است بنحو قابل ملاحظه‌ای کمتر از قیمت اعلام شده بازار باشد. همچنین حجم سهام موجود در بازار برای معامله نیز عامل مهمی در تعیین قیمت بازار است. دراین شرایط باید مراتب فوق در تعیین قیمت بازار مورد توجه خاص قرار گیرد.

مبلغ دفتری سرمایه‌گذاریها

۲۹. سرمایه‌گذاری سریع‌المعامله در بازار هرگاه به عنوان دارایی جاری نگهداری شود باید در ترازنامه به یکی از دو روش زیر منعکس شود:

الف. ارزش بازار، یا

ب . اقل بهای تمام‌شده و خالص ارزش فروش.

۳۰. چنانچه ماهیت و میزان سرمایه‌گذاری به گونه‌ای باشد که جذب آن توسط بازار، بدون تأثیر با اهمیت در نرخ بازار آن، ممکن نباشد، قیمت جاری بازار باید طوری تعدیل شود که منعکس‌کننده عوایدی باشد که واحد تجاری به طور واقع بینانه، انتظار کسب آن را درصورت واگذاری سرمایه‌گذاری در روال عادی فعالیت تجاری داشته باشد.

۳۱. سایر سرمایه‌گذاریهایی که تحت عنوان دارایی جاری طبقه‌بندی می‌شود، باید در ترازنامه به یکی از دو روش زیر منعکس شود:

الف. اقل بهای تمام شده و خالص ارزش فروش، یا

ب . خالص ارزش فروش.

۳۲. استفاده از ارزشهای جاری تا میزانی که با خصوصیات اتکاپذیری و ملاحظات منفعت و هزینه سازگار باشد، موجب می‌گردد اطلاعات ارائه شده در صورتهای مالی برای استفاده‌کنندگان، در راستای ارزیابی وضعیت مالی و عملکرد مالی واحد تجاری مفید واقع شود. بدین‌لحاظ و باتوجه به دلایل ذکر شده در بند ۲۵، سرمایه‌گذاری سریع‌المعامله در بازار را که به عنوان دارایی جاری نگهداری می‌شود می‌توان به ارزش بازار آن در ترازنامه منعکس کرد و هرگونه افزایش یا کاهش در ارزش آن طی دوره را به عنوان بخشی از نتایج عملیات واحد تجاری در صورت سود و زیان شناسایی شود. رویه مجاز دیگر، انعکاس سرمایه‌گذاریهای مزبور به اقل بهای تمام‌شده و خالص ارزش فروش در ترازنامه است.

۳۳. سایر سرمایه‌گذاریهای جاری (غیر از سریع‌المعامله در بازار) به اقل بهای تمام شده اولیه وخالص ارزش فروش در ترازنامه‌منعکس می‌شود. این سرمایه‌گذاریها، معمولاً به بهای تمام شده انعکاس می‌یابد مگر در مواردی که کاهش در ارزش سرمایه‌گذاری قابل تشخیص‌باشد. رویه مجاز دیگر، استفاده از خالص ارزش فروش است هنگامی که مبلغ آن به گونه‌ای اتکاپذیر قابل

اندازه‌گیری باشد. اگر رویه اخیر انتخاب شود، هرگونه افزایش و کاهش مبلغ دفتری سرمایه‌گذاری به عنوان درآمد یا هزینه سرمایه‌گذاریها در زمره فعالیتهای عادی در صورت سود و زیان شناسایی می‌شود.

۳۴. سرمایه‌گذاریهایی که تحت عنوان دارایی غیرجاری طبقه‌بندی می‌شود باید در ترازنامه به یکی از روشهای زیر منعکس شود:

الف. بهای تمام شده پس از کسر هرگونه ذخیره کاهش دائمی در ارزش.

ب . مبلغ تجدید ارزیابی به عنوان یک نحوه عمل مجاز جایگزین.

درصورت انعکاس به مبلغ تجدید ارزیابی، مطابق استاندارد حسابداری شماره ۱۱ با عنوان " حسابداری داراییهای ثابت مشهود"عمل می‌شود با این تفاوت که دوره تناوب تجدید ارزیابی یک سال خواهد بود.

۳۵. از آنجا که سرمایه‌گذاریهای بلندمدت برای مدت طولانی نگهداری می‌شوند، ارزش بازار آنها از نظر مربوط بودن به اندازه‌گیری سود و زیان دوره، اهمیت چندانی ندارد زیرا که مدیریت واحد تجاری قصد و یا توان آن را ندارد که این ارزش را از طریق فروش آنها متبلور سازد. به این دلیل، سرمایه‌گذاریهای بلندمدت به بهای تمام شده، پس از کسر ذخیره کاهش دائمی در ارزش آن، انعکاس می‌یابد. در نحوه عمل مجاز جایگزین، این سرمایه‌گذاریها را می‌توان براساس مبلغ تجدید ارزیابی آنها منعکس نمود. اگر این رویه انتخاب شود، احتساب هر گونه افزایش در ارزش به عنوان درآمد تحقق یافته دوره مناسب نیست. درعوض، مبلغ هرگونه افزایش به عنوان مازاد تجدید ارزیابی تلقی می‌شود و در سرفصل حقوق صاحبان سهام انعکاس می‌یابد. درصورت انعکاس به مبلغ تجدید ارزیابی، طبق استاندارد حسابداری شماره ۱۱ با عنوان حسابداری داراییهای ثابت مشهود عمل می‌شود با این تفاوت که در مورد تناوب تجدید ارزیابی مفاد بند ۳۴ ملاک عمل قرار می‌گیرد.

۳۶. چنانچه مدیریت واحد تجاری، سرمایه‌گذاریهای بلندمدت را به مبلغ تجدید ارزیابی منعکس کند، این ارزیابی باید همه ساله انجام شود. بدین‌معنی که واحدهای تجاری مجاز نیستند سرمایه‌گذاریهای بلندمدت را به مبلغی که نه معرف ارزش جاری و نه معرف بهای‌تمام شده است، منعکس کنند. این امر منعکس‌کننده این نظریه است که به غیر از بهای‌تمام شده اولیه، تنها ارزش مربوط و معنی‌دار برای استفاده‌کنندگان صورتهای مالی، ارزش جاری است.

۳۷. چنانچه یک " سرمایه‌گذاری سریع المعامله در بازار" به عنوان دارایی غیرجاری نگهداری شود، چون واحد تجاری در واگذاری آن محدودیت دارد یا تمایلی به واگذاری آن ندارد تا افزایش در ارزش آن در عمل متبلور شود، تلقی هرگونه افزایش در ارزش بازار آن به عنوان تحقق یافته، مناسب نیست و درنتیجه نباید این تغییرات را در صورت سود و زیان منعکس کرد.

۳۸. مبلغ کل سرمایه‌گذاریهای سریع‌المعامله که به عنوان دارایی جاری نگهداری می‌شود باید بر مبنای مجموعه (پرتفوی) سرمایه‌گذاریهای مزبور تعیین شود. مبلغ کل سرمایه‌گذاریهای بلندمدت و سایر سرمایه‌گذاریهای جاری، عبارت ازجمع مبلغ دفتری تک تک سرمایه‌گذاریهای مربوط است که جداگانه تعیین می‌شود.

تغییر مبلغ دفتری سرمایه‌گذاریها

۳۹. هرگاه سرمایه‌گذاریهای سریع‌المعامله‌ای که به عنوان دارایی جاری نگهداری شده است، به ارزش بازار منعکس شود، هر گونه افزایش یا کاهش در مبلغ دفتری سرمایه‌گذاری باید به عنوان درآمد یا هزینه شناسایی شود.

۴۰. هرگاه سایر سرمایه‌گذاریهای جاری (یعنی غیر از سریع‌المعامله در بازار) به خالص ارزش فروش منعکس شود، هرگونه افزایش و کاهش مبلغ دفتری سرمایه‌گذاری باید به‌عنوان درآمد یا هزینه شناسایی شود.

۴۱. هرگاه سرمایه‌گذاری بلندمدت به مبلغ تجدید ارزیابی ثبت شود، نحوه حسابداری آن باید طبق استاندارد حسابداری شماره ۱۱ با عنوان "حسابداری داراییهای ثابت مشهود" باشد. افزایش مبلغ دفتری سرمایه‌گذاری بلندمدت درنتیجه تجدید ارزیابی

باید به عنوان مازاد تجدید ارزیابی ثبت و در ترازنامه به عنوان بخشی از حقوق صاحبان سرمایه منعکس شود. هرگاه افزایش مزبور عکس یک کاهش قبلی ناشی از تجدید ارزیابی باشد که به عنوان هزینه شناسایی شده است، این افزایش باید تا میزان هزینه شناسایی شده در رابطه با همان دارایی به عنوان درآمد شناسایی شود. کاهش مبلغ دفتری یک قلم سرمایه‌گذاری بلندمدت در نتیجه تجدید ارزیابی باید به عنوان هزینه شناسایی شود. چنانچه کاهش مزبور عکس یک افزایش قبلی ناشی از تجدید ارزیابی باشد که به حساب مازاد تجدید ارزیابی منظور شده است، دراین‌صورت این کاهش باید تا میزان مازاد تجدید ارزیابی مربوط به همان سرمایه‌گذاری به حساب مازاد تجدید ارزیابی بدهکار گردد و باقیمانده به عنوان هزینه شناسایی شود.

۴۲. باتوجه به مفهوم تحقق که عبارت است از الزام به اینکه درآمد مستند به دریافت وجه نقد (یا دارایی دیگری که با قطعیت معقول انتظار تبدیل آن به وجه نقد وجود دارد) شده باشد و یا با انتظار قریب به یقین مستند شود، مازاد تجدید ارزیابی مذکور در بند ۴۱، درآمد تحقق نیافته تلقی می‌گردد. بنابراین افزایش سرمایه به‌طور مستقیم از محل مازاد مزبور مجازنیست و تنها در زمان تحقق، طبق بند ۴۵ به حساب سود و زیان انباشته منتقل می‌شود.

۴۳. دریافت سود سهمی (یا سهام جایزه) موجب تغییر در مبلغ دفتری سرمایه‌گذاری نمی‌شود بلکه به منظور تعیین مبلغ دفتری هر سهم، مبلغ دفتری سرمایه‌گذاری باید به تعداد کل سهام موجود بعد از دریافت سود سهمی تقسیم شود.

۴۴. دریافت سود سهمی یا سهام جایزه منجر به ورود وجه نقد یا داراییهای دیگر به واحد تجاری سرمایه‌گذار نمی‌شود. به بیان دیگر واحد تجاری سرمایه‌گذار با دریافت سود سهمی چیزی جز آنچه داشته است، تحصیل نمی‌کند. به همین دلیل در زمان دریافت سود سهمی نمی‌توان درآمد سرمایه‌گذاری را شناسایی کرد و یا بهای تمام‌شده سرمایه‌گذاری را افزایش داد. دریافت سود سهمی تنها باعث افزایش تعداد سهام در سرمایه‌گذاری مربوط و در نتیجه کاهش مبلغ دفتری هر سهم موجود می‌شود. از سوی دیگر، تقسیم سود به شکل نقد و سپس افزایش سرمایه از محل مطالبات سهامداران با تصویب مجمع عمومی فوق‌العاده در تعریف سود سهمی طبق این استاندارد قرار نمی‌گیرد، ضمن اینکه به موجب اصلاحیه قانون تجارت، واحد سرمایه‌گذار حق مطالبه سود سهام نقدی را دارد و تنها در صورت تمایل، این حق را در قبال کسب سهام جدید واگذار می‌کند که این امر به منزله دریافت سود سهام و پرداخت مجدد آن در قبال سهام جدید است. بدین ترتیب سود سهام نقدی مزبور با رعایت الزامات این استاندارد و استاندارد حسابداری شماره۳با عنوان درآمد عملیاتی شناسایی می‌شود.

واگذاری سرمایه‌گذاریها

۴۵. هرگاه یک سرمایه‌گذاری واگذار شود، تفاوت عواید حاصل از واگذاری و مبلغ دفتری باید به عنوان درآمد یا هزینه شناسایی شود. در مورد سرمایه‌گذاریهای جاری که به خالص ارزش فروش یا ارزش بازار ثبت شده و سرمایه‌گذاریهای بلندمدتی که به مبلغ تجدید ارزیابی انعکاس یافته است، سود یا زیان واگذاری باید نسبت به آخرین مبلغ دفتری و در مورد سرمایه گذاریهای جاری سریع‌المعامله که براساس پرتفوی سرمایه‌گذاری به اقل بهای تمام‌شده و خالص ارزش فروش نشان داده می‌شود، سود یا زیان واگذاری باید نسبت به بهای تمام‌شده تعیین شود. در مورد سرمایه‌گذاریهایی که به عنوان دارایی جاری نگهداری شده است، تفاوت ناشی از واگذاری باید به عنوان درآمد یا هزینه سرمایه‌گذاری و در مورد سرمایه‌گذاریهای بلندمدت، تفاوت مذکور باید به عنوان سود یا زیان واگذاری شناسایی شود. هر گونه خالص مازاد ناشی از تجدید ارزیابی یک سرمایه‌گذاری که قبلاً در حساب مازاد تجدید ارزیابی منظور و در آن نگهداری شده است، باید به عنوان تغییر در اجزای حقوق صاحبان سرمایه، به بستانکار حساب سود و زیان انباشته منظور شود.

۴۶. هرگاه تنها بخشی از مجموع یک سرمایه‌گذاری خاص واحد تجاری که به بهای تمام شده منعکس شده است، واگذار شود، مبلغ دفتری برمبنای میانگین بهای تمام شده مجموع سرمایه‌گذاری محاسبه خواهد شد.

۴۷. در مواردی که حق تقدم خرید سهام توسط واحد تجاری سرمایه‌گذار به فروش می‌رسد مبلغ دفتری سرمایه‌گذاری مربوط پس از کسر مبلغ اسمی سهام موجود به نسبت تعداد بین حق تقدم و سهام موجود تسهیم می‌شود.

۴۸. هرگونه سود تضمین شده و یا سود سهام ممتاز تعلق گرفته و دریافت نشده مندرج در عواید حاصل از فروش به طور جداگانه به حساب گرفته خواهد شد.

تغییر طبقه‌بندی سرمایه‌گذاریها

۴۹. تغییر طبقه‌بندی سرمایه‌گذاریهای بلندمدت به جاری باید براساس یکی از دو مبنای زیر صورت گیرد:

الف. به اقل بهای تمام‌شده و مبلغ دفتری، چنانچه سرمایه‌گذاریهای جاری به روش اقل بهای تمام‌شده و خالص ارزش فروش منعکس می‌شود. اگر سرمایه‌گذاریهای مزبور قبلاً تجدید ارزیابی شده است هر گونه باقیمانده مازاد تجدید ارزیابی مربوط باید هنگام تغییر طبقه‌بندی از حساب سرمایه‌گذاری برگشت داده شود، یا

ب . به مبلغ دفتری، چنانچه سرمایه‌گذاریهای جاری به ارزش بازار یا خالص ارزش فروش منعکس می‌شود. در مواردی که تغییرات در ارزش بازار سرمایه‌گذاریهای جاری به سود و زیان منظور می‌شود باید هر گونه باقیمانده مازاد تجدید ارزیابی مربوط را به حساب سود و زیان انباشته منتقل کرد.

۵۰. تغییر طبقه‌بندی سرمایه‌گذاریهای جاری به بلندمدت باید به اقل بهای تمام‌شده و خالص ارزش فروش، یا چنانچه قبلاً به ارزش بازار (یا خالص ارزش فروش) ثبت شده است به این ارزش انتقال یابد.

۵۱. در شرایط خاص، باتوجه به معیارهای ذکر شده در بند ۱۵، ممکن است تغییر طبقه‌بندی یک سرمایه‌گذاری که ابتدا به عنوان دارایی جاری تحصیل شده، مناسب باشد. برعکس،ممکن است شرایط مندرج در بند ۱۵ازبین برود و نیاز به تغییر طبقه‌بندی بوجود آید. در این صورت نحوه حسابداری تغییر طبقه‌بندی طبق بندهای ۴۹ و ۵۰ است.

۵۲. در کلیه موارد، تصمیم به انتقال یک سرمایه‌گذاری بین طبقات جاری وبلندمدت، باید به طور رسمی در سوابق داخلی واحد تجاری مستند شود. این مستندسازی باید تاریخ مؤثر انتقال را مشخص کند.

صورت سود و زیان

۵۳. علاوه بر موارد ذکر شده در بندهای بالا، اقلام زیر باید به سود و زیان منظور شود:

الف. هرگونه هزینه ناشی از کاهش خالص ارزش فروش سرمایه‌گذاریهای کوتاه‌مدتی که به اقل بهای تمام شده و خالص ارزش فروش ارزیابی می‌شود،

ب . هرگونه هزینه کاهش دائمی در ارزش سرمایه‌گذاریهای بلندمدتی که به روش بهای تمام شده ارزیابی می‌شود، و

ج . هرگونه برگشت کاهشهای قبلی موارد " الف " و " ب " با توجه به تغییر در شرایط.

۵۴. سود نگهداری مربوط به اوراق سریع‌المعامله در بازار که به عنوان دارایی جاری نگهداری شده و به روش ارزش بازار ارزیابی می‌شود، منعکس‌کننده افزایش در ارزش بازار طی دوره است و درآمد تحقق یافته می‌باشد. بنابراین درآمد مزبور در سود و زیان به عنوان درآمد حاصل از سرمایه‌گذاری طی دوره منظور می‌شود. هرگونه کاهش در ارزش بازار طی دوره نیز به عنوان هزینه شناسایی می‌شود.

۵۵. در مورد سایر سرمایه‌گذاریهای جاری، هرگاه خالص ارزش فروش کمتر از بهای تمام شده گردد، برای زیان مربوط، ذخیره ایجاد می‌شود. به گونه‌ای مشابه برای کاهش دائمی در ارزش سرمایه‌گذاریهای بلندمدت، ذخیره ایجاد می‌گردد. ذخایر مزبور درصورتی‌که به‌دلیل تغییر در شرایط مورد نیاز نباشد، برگشت می‌شود.

۵۶. هرگاه سرمایه‌گذاری بلندمدت به مبلغ تجدید ارزیابی ثبت شده باشد هرگونه کاهش در ارزش نسبت به مبلغ تجدید ارزیابی اندازه‌گیری می‌شود. نحوه به حساب گرفتن این مبالغ طبق استاندارد حسابداری شماره ۱۱ با عنوان حسابداری داراییهای ثابت مشهود خواهد بود.

مؤسسات تخصصی سرمایه‌گذاری

۵۷. مؤسسات تخصصی سرمایه‌گذاری که از توزیع سود حاصل از واگذاری سرمایه‌گذاری منع شده‌اند، باید سود یا زیان حاصل از واگذاری سرمایه‌گذاری و نیز تغییرات ارزش سرمایه‌گذاریها را که طبق الزامات این استاندارد به سود و زیان منظور می‌شود، نخست درصورت سود و زیان منعکس و سپس از طریق تخصیص سود به حساب اندوخته‌های غیرقابل تقسیم منتقل کنند.

افشـا

۵۸. اطلاعات زیر باید در صورتهای مالی افشا شود:

الف. رویه‌های حسابداری مورد استفاده برای سرمایه‌گذاریها مشتمل بر نحوه حسابداری تغییرات مبلغ دفتری،

ب . مبلغ سرمایه‌گذاریهای سریع‌المعامله دربازار که به عنوان دارایی جاری نگهداری شده است،

ج . مبلغ درآمد حاصل از سرمایه‌گذاریهای سریع‌المعامله در بازار که به عنوان دارایی جاری نگهداری و به روش ارزش بازار ارزیابی شده است، شامل درآمد حاصل از تغییر در ارزش بازار و تفکیک جداگانه سود و زیان ناشی از انتقال سرمایه‌گذاری بین جاری و بلندمدت،

د . ارزش بازار سرمایه‌گذاریهای سریع‌المعامله در بازار که به عنوان دارایی جاری نگهداری شده و به روش اقل بهای تمام‌شده و خالص ارزش فروش ارزیابی شده است،

ه . ارزش بازار سرمایه‌گذاریهای سریع‌المعامله در بازار که به عنوان دارایی غیرجاری نگهداری شده است،

و . مبلغ هر گونه سود یا زیان ناشی از واگذاری سرمایه‌گذاریهای بلندمدت،

ز . مبلغ هرگونه ذخیره برای کاهش دائمی در ارزش سرمایه‌گذاریهای بلندمدت،

ح . محدودیتهای قابل توجه در رابطه با امکان تبدیل سرمایه‌گذاریها به نقد یا وصول درآمد و عواید واگذاری آنها، و

ط . در مورد مؤسساتی که فعالیت عمده آنها سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار است، صورت تحلیلی پرتفوی سرمایه‌گذاری.

۵۹. در صورتهای مالی، رویه‌های حسابداری مورد استفاده برای سرمایه‌گذاری افشا می‌شود به گونه‌ای که مبانی ارزیابی و شرایطی که در آن هریک از رویه‌ها اعمال شده، به وضوح مشخص شده باشد. افشای مزبور شامل رویه‌های مربوط به نحوه حسابداری تغییرات مبلغ دفتری سرمایه‌گذاریها نیز می‌باشد.

۶۰. برای درک صورتهای مالی، بویژه صورت سود و زیان، افشای میزان تأثیر عملکرد سرمایه‌گذاری برنتایج عملیات واحد تجاری طی دوره از اهمیت برخوردار است. این امر، مقایسه با سالهای قبل و واحدهای تجاری دیگر را تسهیل می‌کند. براین اساس، درصورت اهمیت، مبلغ سرمایه‌گذاری سریع‌المعامله در بازار که به عنوان دارایی جاری نگهداری شده، همراه با درآمد حاصل از آنها و در صورت استفاده از روش ارزش بازار درآمد ناشی از تغییرات در ارزش بازارآنها، جداگانه افشا می‌شود.

تاریخ اجرا

۶۱. الزامات این استاندارد در مورد کلیه صورتهای مالی که دوره مالی آنها از تاریخ ۱/۱/۱۳۸۰ و بعد از آن شروع می‌شود، لازم‌الاجراست.

مطابقت با استانداردهای بین‌المللی حسابداری

۶۲. با اجرای الزامات این استاندارد، مفاد استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره ۲۵ با عنوان حسابداری سرمایه‌گذاریها نیز رعایت می‌شود.

پیوست شماره7:
موارد منسوخ

شماره: نب/452

تاریخ: 6/4/1352

آئین‌نامه خرید اوراق بهادار و سهام و مشارکت بانک‌ها

موضوع بند ۳ ماده ۳۴ قانون پولی و بانکی کشور مصوب ۱۸ تیرماه ۱۳۵۱

ماده ۱– خرید سهام و مشارکت در سرمایه یک بانک یا یک موسسه اعتباري غیربانکي و یا خرید اوراق قرضه صادره و اسناد وام هریک از موسسات مذکور حداکثر تا معادل 15 درصد سرمایه و اندوخته‌هاي بانک.

ماده ۲– خرید سهام یک شرکت سهامي غیربانکي یا یک شرکت تعاوني و یا خرید اوراق قرضه صادره هریک از موسسات مذکور حداکثر معادل 10 درصد سرمایه و اندوخته‌هاي بانک.

تبصره– حداکثر مشارکت بانک در سرمایه یک شرکت نباید از 30 درصد سرمایه پرداخت شده و اندوخته‌هاي آن شرکت تجاوز کند. مشارکت در شرکت‌هاي دولتي مشمول این محدویت نخواهد بود.

ماده ۳– خرید سهام و مشارکت در سرمایه شرکت‌هاي غیرسهامي یا سایر موسسات، به استثناء موسسات دولتي و موسسات وابسته به دولت، براي بانک‌ها ممنوع است.

ماده ۴– جمع اوراق قرضه و سهام خریداري شده و مشارکت یک بانک به شرح مذکور در موارد 1 و 2 فوق نباید از 30 درصد سرمایه و اندوخته‌هاي بانک تجاوز نماید.

تبصره۱– خرید اسناد خزانه و اوراق قرضه صادره یا تضمین شده از طرف دولت ایران براي بانک‌ها محدودیتي ندارد.

تبصره ۲– بانک‌هاي تخصصي که سپرده‌هاي جاري و پس‌انداز قبول نمي‌کنند مشمول محدودیت‌هاي مذکور در تبصره ماده 2 و همچنین محدودیت مذکور در ماده 4 این آیین‌نامه نخواهند بود.

ماده ۵–خرید سهام، اوراق قرضه و سایر اوراق بهادار خارجي از طرف بانک‌ها در هر مورد موکول به موافقت قبلي بانک مرکزي ایران مي‌باشد.

دستورالعمل اجرایی مشارکت حقوقی

ماده ۱– منظور از مشارکت حقوقی عبارتست‌از تامین قسمتی از سرمایه شرکتهای سهامی جدید و یا خرید قسمتی از سهام شرکتهای سهامی موجود.

ماده ۲– بانکهامیتوانندبمنظور ایجاد تسهیلات لازم برای گسترش فعالیت بخشهای مختلف ، تولیدی، بازرگانی و خدماتی قسمتی از سرمایه مورد نیاز شرکتهای سهامی را که برای امور مذکور تشکیل شده و یا میشوند تامین نمایند.

تبصره۱ –مشارکت در بخش خدمات برای بانکها درصورتی مجاز است که ضرورت آن در هر مورد توسط بانک مرکزی ایران تائید شده باشد.

ماده ۳– بانکها موظفند قبل از مشارکت وضعیت شرکتهای سهامی را که سهام آنها موضوع خرید است و یا طرح ارائه شده برای مشارکت را از لحاظ فنی، مالی و اقتصادی (در حد نیاز بانک) بررسی و ارزیابی نمایند. مشارکت هر بانک از محل منابع بانک و سپرده‌های سرمایه‌گذاری درصورتی مجاز است که نتیجه بررسی و ارزیابی مشارکت حاکی از پیش‌بینی سودآور بودن طرح باشد.

تبصره۲–حداقل نرخ سود (بازده) مورد انتظار توسط شورای پول و اعتبار تعیین خواهدشد. منظور از سود (بازده) مورد انتظار عبارت‌از سود (بازده) پس از کسر مالیات بر درآمد شرکت میباشد.

ماده ۴– مشارکت یک یا چند بانک با اشخاص حقیقی یا حقوقی در یک شرکت سهامی بلامانع است.

ماده ۵– میزان مشارکت یک یا چند بانک در هر شرکت سهامی جدید نباید از ٤٩ درصد کل سرمایه شرکت و میزان خرید سهام شرکتهای سهامی موجود توسط یک یا چند بانک از ۲۰ درصد کل سرمایه شرکت تجاوز نماید.

تبصره۳– خرید سهام شرکتهای موجود برای امر تکمیل، توسعه و یا تبدیل مطالبات بانک به سرمایه تا ٤٩ درصد سرمایه جدید مجاز میباشد. درهرصورت مجموع مشارکت بانک در یک شرکت موجود نباید از ٤٩ درصد کل سرمایه شرکت تجاوز نماید.

تبصره۴–مشارکت بانکها در سرمایه شرکتهای سهامی جدید بیش از میزان تعیین شده در این ماده موکول به موافقت قبلی بانک مرکزی میباشد.

تبصره ۵–مشارکت بانکها در سرمایه شرکتهای تحت پوشش سازمان صنایع ملی ایران بمنظور تبدیل مطالبات بانکها به سرمایه‌این شرکتها تابع ضوابط قانونی مربوط میباشد.

ماده ۶– بانکها به مشارکت در شرکتهای سهامی که نسبت سرمایه آنها (با احتساب سهم مشارکت بانکها) در بدو مشارکت، به کل منابع مالی شرکت کمتر از ۳۰ درصد در مورد شرکتهای تولیدی و کمتر از ۲۰ درصد در مورد شرکتهای بازرگانی و خدماتی می‌شود مجاز نمی‌باشد.

تبصره۶–صددرصد سرمایه‌گذاری ثابت برای شرکتهای موضوع مشارکت باید بصورت منابع مالی بلندمدت (اعم از سرمایه و یا سایر منابع) تامین شود.

ماده ۷– تخصیص منابع توسط بانکها برای مشارکت حقوقی در رشته‌های مختلف با رعایت اولویت‌های تعیین شده توسط دولت خواهدبود.

ماده ۸– بانکها مکلفند برنحوه مصرف منابع موضوع مشارکت در طرحهای جدید و توسعه و تکمیل نظارت لازم و کافی بعمل آورند.

ماده ۹– بانکهامیتوانند سهام خود در شرکتهای سهامی موضوع این دستورالعمل را بفروشبرسانند.

ماده ۱۰- بانکها ملکفند، مشارکتهای موجود خود را حداکثر تا پایان سال ۱۳٦۵ با ضوابط این دستورالعمل تطبیق دهند.

این دستورالعمل مشتمل بر ده ماده و شش تبصره درپانصد و بیست و پنجمین جلسه شورای پول و اعتبار مورخ ۱۹/۱/۱۳٦۳ به تصویب رسید.

«بسمه تعالی»

صورتجلسه

پانصد و سی‌امین جلسه شورای پول و اعتبار ساعت ۱۶:۴۵ روز یکشنبه ۱۳ خرداد ماه ۱۳۶۳ با تلاوت آیات ۴۱ الی ۴۵ از سوره مبارکه آل عمران قرآن مجید و به ریاست جناب آقای دکتر محسن نوربخش و با حضور آقایان حسن فاخری، ابراهیم عرب‌زاده، علی کاردر، میرمصطفی عالی‌نسب، اسداله امیراصلانی و مجتبی خسرو تاج اعضاء شورا تشکیل گردید.

آقایان خسرو نایبی اهرنجانی و علی‌اکبر حدادزادگان از ادارات نظارت بر امور بانک‌ها و دبیرخانه نیز در این جلسه شرکت داشتند.

پس از بحث و مذاکره پیرامون مسائل طرح شده تصمیماتی به شرح ذیل اتخاذ گردید:

تبصره ۲ ماده ۵ دستورالعمل اجرایی مشارکت حقوقی که در پانصد و بیست و پنجمین جلسه شورای پول و اعتبار مورخ یکشنبه ۱۹ فروردین ماه ۱۳۶۳ به تصویب رسیده بود مورد تجدید نظر قرار گرفت و به شرح ذیل اصلاح گردید:

تبصره۲-ماده ۵ "مشارکت بانک‌ها در سرمایه شرکت‌های سهامی بیش از میزان تعیین شده در این ماده موکول به موافقت قبلی بانک مرکزی می‌باشد".

گزارش شماره نب/۱۰۵۵ مورخ ۱۳/۳/۱۳۶۳ اداره نظارت بر امور بانک‌ها در مورد حدود تسهیلات بانکی مطرح و مقرر گردید:

الف - حد تسهیلات اعطایی ـ مضاربه ـ به شرکت‌های وابسته به بانک‌ها در صورتی که بیش از ۴۹ درصد سرمایه این قبیل شرکت‌ها متعلق به بانک‌ها باشد معادل ۱۰۰۰ میلیون ریال تعیین می‌شود.

ب - تصویب بند ۶ گزارش موکول به تائید حضرت آیتا... رضوانی از نظر عدم مغایرت با موازین شرعی گردید.

بقیه مندرجات گزارش عیناً به صورت مشروط تصویب شد و مقرر گردید برای مدت ۶ ماه به صورت آزمایشی به مرحله اجرا گذاشته شود و اداره نظارت بر بانک‌ها نتیجه عملکرد شش‌ماهه را برای بازنگری و تصویب نهایی به شورا گزارش نماید.

جلسه مقارن ساعت ۱۹ خاتمه پذیرفت./ص

شماره: نب/1320

تاریخ: 29/3/1363

بسمه تعالی

بانک

شورای پول و اعتبار در پانصد و سی‌امین جلسه مورخ ۱۳/۳/۱۳٦۳ خود حدود قانونی و شرایط اعطایی تسهیلات بانکی را تصویب نمود. مواد مصوبه مذکور جهت اقدام لازم به ترتیب زیر ابلاغ می‌گردد.

حدود قانونی اعطای تسهیلات بانکی به شرح جدول ضمیمه تعیین می‌گردد.

مجموع تسهیلات اعطایی هر بانک کماکان بر اساس مصوبات پانصد و بیست و یکمین و پانصد و بیست و سومین جلسات مورخ ۲/۱۲/۱۳٦۲ و ۱٤/۱۲/۱۳٦۲ شورای پول و اعتبار که به موجب بخشنامه شماره نب/٦٥٤۰ مورخ ۲٥/۱۲/۱۳٦۲ به بانک‌ها ابلاغ گردیده، می‌باشد.

حد تسهیلات اعطایی (مضاربه) به شرکت‌های وابسته به بانک‌ها در صورتی‌که بیش از ٤۹ درصد سرمایه این قبیل شرکت‌ها متعلق به بانک‌ها باشد، معادل یک میلیارد ریال تعیین می‌شود.

بانک‌های تخصصی از شمول حداکثرهای تعیین شده در جدول موضوع بند (۱) برای موارد سرمایه‌گذاری مستقیم و مشارکت حقوقی معاف می‌باشند.

مجموع تسهیلات اعطایی اعم از تسهیلات اعطایی جدید و یا تسهیلات اعطایی گذشته، به هر شخص حقیقی، حداکثر پانصد میلیون ریال و به هر شخص حقوقی حداکثر سه میلیارد ریال تعیین می‌گردد مشروط بر اینکه مجموع این قبیل تسهیلات اعطایی به هر مشتری حداکثر ۱٥ درصد سرمایه پرداخت شده و اندوخته‌های آن بانک تجاوز ننماید.

مرکز تهیه و توزیع کالا و موسسات دولتی و وابسته به دولت و شرکت‌های دولتی (مشمول ماده ۲۲ قانون عملیات بانکی بدون ربا) از شمول حکم این بند و حد تعیین شده برای هر یک از انواع تسهیلات اعطایی معاف می‌باشند.

هر یک از انواع تسهیلات اعطایی و همچنین مجموع انواع تسهیلات اعطایی توسط بانک‌های استان به هر شخص حقیقی و یا حقوقی با رعایت حدود تعیین شده در جدول موضوع بند (۱) نمی‌تواند حداکثر از ۲٥ درصد مجموع سرمایه و اندوخته‌های هر بانک استان تجاوز نماید. در احتساب این حد میزان تسهیلات اعتباری اعطایی بانک‌های استان در گذشته نیز منظور خواهدشد.

حدود تعیین شده در موارد ٤ و ٥ آیین‌نامه صدور ضمانتنامه‌ها و ظهرنویسی، از طرف بانک‌ها کماکان به قوت خود باقی است. حدود مذکور در ماده ٤ آیین‌نامه مذکور در مورد بانک‌های استان از ۳۰ درصد به ٤۰ درصد افزایش می‌یابد.

شرایط اعطاء تسهیلات به متقاضیان واحدهای مسکونی ارزان قیمت احداث شده توسط بانک‌ها و همچنین حداقل و یا حداکثر نرخ سود معاملات مربوط جداگانه توسط شورای پول و اعتبار به تصویب خواهد رسید و متعاقبا" ابلاغ خواهد شد.

تسهیلات اعطایی برای احداث مسکن به شرکت‌ها تعاونی مسکن، بیش از یک میلیارد ریال تعیین شده در جدول موضوع بند (۱) منوط به کسب مجوز قبلی از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران خواهد بود. در هر حال، مجموع تسهیلات اعطایی به هر شرکت تعاونی مسکن نباید از ده میلیارد ریال تجاوز نماید.

در رابطه با مراتب فوق، خواهشمند است یادداشت فرمایند:

الف- از تاریخ وصول این بخشنامه مفاد دستورات و بخشنامه‌های قبلی در حدی که مغایر مفاد این بخشنامه می‌باشد کان لم یکن تلقی گردد.

ب- نتایج حال از عملکرد آن بانک در رابطه با اجرای مفاد این بخشنامه می‌باید حداکثر تا تاریخ ۱۰/۹/۱۳٦۳ به این اداره گزارش شود تا مراتب به استحضار شورای پول و اعتبار برسد.

اداره نظارت بر امور بانک‌ها

خسرو نایبی هادی عسگری

جدول حدود قانونی اعطای تسهیلات بانکی

(ارقام به میلیون ریال)

شرح	صنعت و معدن				خدمات و بازرگانی			حداکثر مجموع میزان هر یک از انواع تسهیلات اعطایی
	کشاورزی	صنعت	معدن	مسکن و ساختمان	خدمات	بازرگانی	متفرقه	
۱- مضاربه:								
حداقلنرخ سود مورد انتظار بانک (درصد در سال)								
واردات و بازرگانی داخلی	--	--	--	--	--	۱۲		
صادرات	--	--	--	--	--	۸		
نسبت سهم سود	--	--	--	--	--	به‌تشخیص بانک		
حداکثر تسهیلات اعطایی								
به هر شخص حقیقی								
به هر شخص حقوقی:						۵۰		
شرکت‌های سهامی عام و تعاونی‌ها						۵۰۰		
سایر						۲۰۰		
۲- مشارکت مدنی:	-							
حداقل نرخ سود مورد انتظار بانک (درصد در سال)	٦	۸	۸	۱۰	۱۲	--		
واردات- بازرگانی داخلی	--	--	--	--	--	۱۲		
صادرات	--	--	--	--	--	۸		

جدول حدود قانونی اعطای تسهیلات بانکی

(ارقام به میلیون ریال)

شرح	صنعت و معدن				خدمات و بازرگانی			
	کشاورزی	صنعت	معدن	مسکن‌وساختمان	خدمات	بازرگانی	متفرقه	حداکثر مجموع میزان هر یک از انواع تسهیلات اعطایی
ادامه مشارکت مدنی:	بـــــــ

	صنعت و معدن				خدمات و بازرگانی			
شرح	کشاورزی	صنعت	معدن	مسکن و ساختمان	خدمات	بازرگانی	متفرقه	حداکثر مجموع میزان هر یک از انواع تسهیلات اعطایی
٤- مشارکت حقوقی								
حداقل سود مورد انتظار (درصد در سال)	٦	٨	٨	١٠	١٢	١٢		
حداکثر مشارکت بانک در هر مورد	١٠٠٠	١٠٠٠	١٠٠٠	١٠٠٠	٥٠٠	٥٠٠		
حداکثر مجموع تسهیلات اعطایی توسط هر بانک	--	--	--	--	--	--		٢ درصد کل سپرده‌های بخش خصوصی در پایان سال
٥- فروش اقساطی: وسائل تولید ماشین‌آلات- وسایل و تاسیسات								
حداقل نرخ سود (درصد در سال)	٦	٨	٨	--	١٠	--		
حداکثر نرخ سود (درصد در سال)	٨	١٠	١٠	--	١٢	--		
حداکثر تسهیلات اعطایی:								
به هر شخص حقیقی	١٠٠	١٠٠	١٠٠	--	١٠٠	--		
به هر شخص حقوقی	١٠٠٠	١٠٠٠	١٠٠٠	--	١٠٠٠	--		
حداقل پیش‌دریافت (درصد)	١٠	١٥	١٥	--	٢٠	--		

جدول حدود قانونی اعطای تسهیلات بانکی

(ارقام به میلیون ریال)

شرح	صنعت‌ومعدن				خدمات و بازرگانی			حداکثر مجموع میزان هر یک از انواع تسهیلات اعطایی
	کشاورزی	صنعت	معدن	مسکن‌وساختمان	خدمات	بازرگانی	متفرقه	
٦- فروش اقساطی مواد اولیه و لوازم‌یدکی و ابزار کار								
حداقل‌به‌میزان‌سود(درصددرسال)	٤	٨	٨	-	-	-	-	
حداکثرمیزان‌سود(درصددرسال)	٨	١٢	١٢	-	-	-	-	
حداکثر تسهیلات اعطایی:				-	-	-	-	
به هر شخص حقیقی	٥٠	٥٠	٥٠	-	-	-	-	
به هر شخص حقوقی	٥٠٠	٥٠٠	٥٠٠	-	-	-	-	
٧- اجاره به شرط تملیک								
حداقل‌میزان‌سود (درصد در سال)	٦	٨	٨	-	١٠	-	-	
حداکثر میزان سود (درصددرسال)	٨	١٠	١٠	-	١٢	-	-	
حداکثر تسهیلات اعطایی:								
به هر شخص حقیقی	١٠٠	١٠٠	١٠٠	-	٥٠	-	-	
به هر شخص حقوقی	١٠٠٠	١٠٠٠	١٠٠٠	-	٥٠٠	-	-	
حداقل پیش‌دریافت (درصد)	٢٠	٢٠	٢٠	-	٢٠	-	-	

جدول حدود قانونی اعطای تسهیلات بانکی

(ارقام به میلیون ریال)

شرح	صنعت‌ومعدن				خدمات و بازرگانی			حداکثر مجموع میزان هر یک از انواع تسهیلات اعطایی
	کشاورزی	صنعت	معدن	مسکن‌وساختمان	خدمات	بازرگانی	متفرقه	
۸- سلف:								
حداقل‌میزان سود (درصد درسال)	٤	۸	۸	-	-	-		
حداکثرمیزان‌سود(درصددرسال)	۸	۱۲	۱۲	-	-	-		
حداکثر تسهیلات اعطایی:								
به هر شخص‌حقیقی	۵۰	۵۰	۵۰	-	-	-		
به هر شخص‌حقوقی	۵۰۰	۵۰۰	۵۰۰	-	-	-		
۹- جعاله:								
حداقل‌میزان‌سود(درصددرسال)	٦	۸	۸	۱۰	۱۰	-	-	
حداکثرمیزان‌سود(درصددرسال)	۸	۱۰	۱۰	۱۲	۱۲	-		
حداکثرمیزان تسهیلات‌اعطایی:								
به هر شخص حقیقی	۵۰	۵۰	۵۰	۵۰	۵۰	-		
به هر شخص حقوقی	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	-		

جدول حدود قانونی اعطای تسهیلات بانکی

(ارقام به میلیون ریال)

شرح	صنعت‌ومعدن				خدمات و بازرگانی			حداکثر مجموع میزان هر یک از انواع تسهیلات اعطایی
	کشاورزی	صنعت	معدن	مسکن‌وساختمان	خدمات	بازرگانی	متفرقه	
حداقل پیش‌دریافت	۱۰	۱۰	۱۰	۲۰	۲۰	-		
حداکثر پیش‌پرداخت	به تشخیص بانک							
۱۰- قرض‌الحسنه اعطایی:								
حداکثر کارمزد دریافتی	طبق دستورالعمل اجرایی							
میزان تسهیلات اعطایی در هر مورد و مجموع تسهیلات اعطایی	"	"	"	"	"	"	"	
۱۱- خرید دین:								
حداکثر نرخ تنزیل (درصددرسال)	-	-	-	-	-	۱۲		
حداکثرمیزان‌تسهیلات‌اعطایی:								
به هر شخص حقیقی	-	-	-	-	-	۵۰		
به هر شخص حقوقی	-	-	-	-	-	۱۰۰۰		

پیوست شماره ۳

نحوه شناسایی سود ناشی از سرمایه‌گذاری در سهام

(مشارکت حقوقی، سرمایه‌گذاری مستقیم) توسط بانکها

الف– طبقه‌بندی سرمایه‌گذاری در سهام سایر شرکتها توسط بانکها

سرمایه‌گذاری در سهام سایر شرکتها توسط بانکها، برحسب میزان نفوذ و کنترل به سه گروه زیر طبقه‌بندی می‌شود، که نحوه گزارشگری و حسابداری هر یک متفاوت خواهدبود:

الف–۱– سرمایه‌گذاری کمتر از ۲۰ درصد در سهام با حق رای: در این حالت فرض بر این است که شرکت سرمایه‌گذار نفوذ قابل ملاحظه‌ای[1] بر شرکت سرمایه‌پذیر ندارد. این گروه خود به دو دسته تقسیم می‌گردد، دسته اول: آن دسته از سهام که ارزش متعارف[2] آن مشخص و معلوم است، این دسته از سهام طبق استاندارد حسابداری سرمایه‌گذاری در اوراق قرضه و سهام (SFASB-115) باید به ارزش متعارف در تاریخ ترازنامه شناسایی و در صورتهای مالی ثبت گردد. دسته دوم: آن دسته از سهام که نمی‌توان ارزش متعارف آنها را تعیین نمود که روش بهای تمام شده ملاک عمل ارزیابی این دسته از سهام خواهدبود.

الف–۲– سرمایه‌گذاری بین ۲۰ تا ۵۰ درصد در سهام با حق رای: در این حالت فرض‌براین‌است که شرکت سرمایه‌گذار دارای نفوذ قابل ملاحظه بر شرکت سرمایه‌پذیر است و بنابراین روش حسابداری آن باید متفاوت با روش حسابداری مندرج بند یک فوق‌الاشاره باشد، زیرا در حالت فوق‌الذکر فرض بر این است که دو شرکت (شرکت سرمایه‌گذار و سرمایه‌پذیر) دارای دو شخصیت حسابداری جداگانه هستند، درحالی که زمانی که شرکت سرمایه‌گذار در شرکت

پیوست بخشنامه شماره مب/۱۷۹۹ مورخ ۱۸/۱۰/۱۳۸۲

۱- اصطلاح نفوذ قابل ملاحظه طبق بیانیه شماره ۲۰ اصول و ضوابط حسابداری و حسابرسی – رهنمودهای حسابداری، تحت عنوان "حسابرسی سرمایه‌گذاری در واحدهای تجاری وابسته" به این شرح تعریف شده است: "نفوذ قابل ملاحظه عبارتست از مشارکت در تصمیم‌گیریهای مربوط به سیاستهای مالی و عملیاتی واحد تجاری، ولی نه در حد کنترل سیاستهای مزبور."

۲- ارزش متعارف، معرف مبلغی است که می‌تواند براساس آن اوراق بهادار در معامله‌ای حقیقی و بی‌شبهه بین خریدار و فروشنده مایل و آگاه مبادله شود.

سرمایه‌پذیر نفوذ قابل ملاحظه دارد فرض این است که این دو شرکت از بعد حسابداری دارای شخصیت یگانه‌ای هستند لذا باید شرکت سرمایه‌گذار به نحوی عمل نماید که حساب سرمایه‌گذاری همواره معرف سهم نسبی واحد سرمایه‌گذار از ارزش دفتری خالص دارائیهای واحد سرمایه‌پذیر و درآمد سرمایه‌گذاری معرف سهم نسبی واحد سرمایه‌گذار از درآمد واحد سرمایه‌پذیر باشد. (این نحوه حسابداری همان روش ارزش ویژه است)

الف-۳- سرمایه‌گذاری بیشتر از ۵۰ درصد در سهام با حق رای: در این حالت فرض بر این است که شرکت سرمایه‌گذار کنترل[۱] بر شرکت سرمایه‌پذیر دارد. در این صورت شرکت سرمایه‌پذیر شرکت فرعی و شرکت سرمایه‌گذار، شرکت اصلی خواهدبود و به لحاظ مقاصد گزارشگری مالی تهیه صورتهای‌مالی تلفیقی برای شرکت‌اصلی الزامی خواهدبود.

ب- نحوه‌شناسایی درآمدسرمایه‌گذاری درسهام (مشارکت‌حقوقی، سرمایه‌گذاری مستقیم)

منظور از درآمد سرمایه‌گذاری در سهام، درآمد ناشی از توزیع سود به اشکال مختلف پس از پیشنهاد هیئت مدیره و تصویب مجمع عمومی شرکت سرمایه‌پذیر است که می‌تواند به صورت نقدی، سهمی و یا غیرنقدی بوده و همچنین درآمد ناشی از واگذاری سهام که بشرح زیر می‌باشد:

ب-۱- سرمایه‌گذاری کمتر از ۲۰ درصد در سهام با حق رای:

۱-ب-۱- سود نقدی سهام:

سود نقدی سهام پس از اعلام تصویب مجمع عمومی حداکثر ظرف مدت ۸ ماه بایستی پرداخت شود. سود نقدی سرمایه‌گذاری در سهام که حسابداری آن طبق روش ارزش متعارف یا

۲- در استاندارد شماره ۲۰ (مذکور درصفحه قبل) کنترل‌راچنین تعریف‌نموده‌است:

"کنترل عبارتست از توانایی هدایت سیاستهای مالی و عملیاتی یک واحد تجاری به منظور کسب منافع اقتصادی از فعالیتهای آن"

پیوست شماره ۳ (ادامه)

روش بهای تمام شده انجام می‌شود در تاریخ اعلام سود نقدی سهام، به عنوان درآمد شناسایی می‌شود.

۲-ب-۱- سود سهمی (سهام جایزه):

توزیع سود به شکل سهم (سود سهمی) که راه دیگر توزیع سود بین صاحبان سهام است توسط دریافت‌کننده به عنوان درآمد سرمایه‌گذاری شناسایی نمی‌شود. توزیع سود به شکل سهم موجب تغییر در دارائیها و بدهیها یا حقوق صاحبان سهام شرکت سرمایه‌پذیر نمی‌گردد بلکه موجب تغییر در اجزای متشکله حقوق صاحبان سهام می‌گردد.

ماهیت سود سهمی از دیدگاه سرمایه‌گذار باتوجه به اثر آن بر شرکت توزیع‌کننده سود سهمی تعیین می‌گردد. سرمایه‌گذار هنگام دریافت سود سهمی هیچ‌گونه دارایی دریافت نمی‌کند (و ثبتی هم از این بابت نخواهدداشت) و میزان نسبی سرمایه‌گذاری آن در شرکت سرمایه‌پذیر نیز تغییر نمی‌کند بلکه تنها تعداد سهام بیشتری را با همان نسبت مالکیت قبلی در اختیار خواهد داشت. بنابراین، دریافت سود سهمی ارزش ثبت شده سرمایه‌گذاری را افزایش نمی‌دهد اما بهای تمام شده هر سهم را کاهش می‌دهد.

۳-ب-۱- سود غیرنقدی سهام:

یک واحد تجاری ممکن است سود سهام اعلام شده را به شکل دارایی‌های غیر از وجه نقد (مانند: زمین، محصولات، ماشین‌آلات و ...) پرداخت نماید. اینگونه سود غیرنقدی در تاریخ اعلام سود سهام و قبل از ثبت سود سهام باید به ارزش متعارف بازار ارزشیابی شوند. چون شرکت سرمایه‌پذیر همانند پرداخت سود نقدی تمامی امکان استفاده از دارائیهایی را که باید توزیع شود در تاریخ تصویب و اعلام سود از دست می‌دهد، بنابراین ارزش متعارف بازار دارایی در تاریخ مزبور باید مبنا قرار گیرد و شرکت سرمایه‌پذیر باید سود یا زیان حاصل از واگذاری دارایی را در تاریخ اعلام سود غیرنقدی سهام شناسایی نماید و همچنین شرکت سرمایه‌گذاریی که زیر ۲۰٪ سهام با حق رای شرکت سرمایه‌پذیر را داراست بایستی سود غیرنقدی سهام را به ارزش متعارف در حساب درآمد سرمایه‌گذاری شناسایی نماید.

پیوست شماره ۳ (ادامه)

ب-۲ و ۳- سرمایه‌گذاری بین ۲۰ تا ۵۰ و بیشتر از ۵۰ درصد در سهام با حق رای:

همانگونه که اشاره شد روش ارزش ویژه بر این فرض مبتنی است که واحد سرمایه‌گذار تعداد کافی از سهام واحد سرمایه‌پذیر را در مالکیت دارد به‌گونه‌ای که می‌تواند بر خط مشی‌های مالی و عملیاتی واحد سرمایه‌پذیر نفوذ موثر اعمال کند. یکی از آثار نفوذ موثر، تاثیر بر سیاستهای توزیع سود سهام واحد سرمایه‌پذیر است. بنابراین سود سهام قابل توزیع توسط واحد سرمایه‌پذیر دیگر نمی‌تواند معیار مناسبی در مورد بازده سرمایه‌گذاری واحد سرمایه‌گذار محسوب شود. زیرا فرض بر این است که واحد سرمایه‌گذار می‌تواند بر سیاستهای اعلام و توزیع سود سهام توسط واحد سرمایه‌پذیر اثر بگذارد. در چنین حالتی، سیاست توزیع سود سهام توسط واحد سرمایه‌پذیر ممکن است بجای این که معیاری برای اندازه‌گیری سودآوری سرمایه‌گذاری تلقی شود، بیانگر ملاحظاتی نظیر حفظ نقدینگی واحد سرمایه‌پذیر یا تامین نیازمندیهای نقدی واحد سرمایه‌گذار باشد.

در روش ارزش ویژه، حساب سرمایه‌گذاری در تاریخ خرید به بهای تمام شده سرمایه‌گذاری بدهکار می‌شود و سپس براساس ثبتهای زیر در زمانهای مناسب این حساب تعدیل می‌گردد:

ثبت سهم مناسبی از سود خالص گزارش شده شرکت سرمایه‌پذیر.

ثبت پرداخت هرگونه سود نقدی سهام توسط شرکت سرمایه‌پذیر.

ثبت سهم مناسبی از مازاد بهای تمام شده سرمایه‌گذاری بر سهم واحد سرمایه‌گذار از ارزش دفتری خالص دارائیهای واحد سرمایه‌پذیر.

ثبت استهلاک هرگونه سرقفلی خریداری شده.

ثبت هرگونه سود یا زیان حاصل از فروش بخشی از سرمایه‌گذاری.

حذف هرگونه سود یا زیان بین شرکتها که ناشی از مبادلات بین شرکتهای سرمایه‌گذار و سرمایه‌پذیر است.

پیوست شماره ۳ (ادامه)

بنابراین زمانی که روش حسابداری سرمایه‌گذاری شرکت سرمایه‌گذار، ارزش ویژه است، سود سهام دریافتی نقدی و غیرنقدی را باید به مثابه برگشت سرمایه خود بداند و حساب سرمایه‌گذاری را بستانکار نماید. اما همانطورکه در بخش قبل ذکر شد زمانی که شرکت سرمایه‌پذیر اقدام به توزیع سود سهمی (سهام جایزه) می‌نماید، شرکت سرمایه‌گذار ثبتی در حسابها درج نمی‌نماید و فقط بهای تمام شده هر واحد سهم کاهش می‌یابد یعنی ارزش ثبت شده سهام به تعداد جدید سهام (پس از صدور سهام جایزه) تقسیم می‌گردد تا بهای تمام شده هر واحد بدست بیاید که بالطبع در قیاس با قبل از صدور سهام جایزه کاهش خواهدیافت.

ب-۴- واگذاری سرمایه‌گذاری (سهام)

هرگاه یک سرمایه‌گذاری واگذار شود، تفاوت عواید حاصل از واگذاری و مبلغ دفتری باید به عنوان درآمد یا هزینه شناسایی شود. بدیهی است در این حالت حساب "ذخیره کاهش ارزش سهام" مربوطه باید تسویه و صفر شود. در مورد سرمایه‌گذاریهای جاری که به خالص ارزش فروش یا ارزش بازار ثبت شده و سرمایه‌گذاریهای بلندمدتی که به مبلغ تجدید ارزیابی انعکاس یافته است، سود یا زیان واگذاری باید نسبت به آخرین مبلغ دفتری و در مورد سرمایه‌گذاریهای جاری سریع‌المعامله که براساس پرتفوی سرمایه‌گذاری به اقل بهای تمام شده و خالص ارزش فروش نشان داده می‌شود، سود یا زیان واگذاری باید نسبت به بهای تمام شده تعیین شود. در مورد سرمایه‌گذاریهایی که به عنوان دارایی جاری نگهداری شده است، تفاوت ناشی از واگذاری باید به عنوان درآمد یا هزینه سرمایه‌گذاری و در مورد سرمایه‌گذاریهای بلندمدت، تفاوت مذکور باید به عنوان سود یا زیان واگذاری شناسایی شود. هرگونه خالص مازاد ناشی از تجدید ارزیابی یک سرمایه‌گذاری که قبلاً در حساب مازاد تجدید ارزیابی منظور و در آن نگهداری شده است، باید به عنوان تغییر در اجزای حقوق صاحبان سرمایه، به بستانکار حساب سود و زیان انباشته منظور شود.

لازم به ذکر است که بندهای ۲۹ الی ۳۳ استاندارد حسابداری شماره ۳ تحت عنوان درآمد عملیاتی به مقوله نحوه شناسایی "سود تضمین شده، درآمد حق امتیاز و سود سهام" پرداخته است. همچنین نحوه حسابداری سرمایه‌گذاریها در استاندارد حسابداری شماره ۱۵ کمیته فنی سازمان‌حسابرسی به تشریح آمده‌است که درسطور قبل به‌اختصار توضیحاتی داده‌شده است.

شماره: ش/۳۶۶۲

تاریخ: ۲۱/۱۲/۱۳۶۱

دستورالعمل موقت حسابداری مشارکت حقوقی

عملیات حسابداری مربوط به تامین قسمتی از سرمایه شرکت‌های سهامی جدید و یا خرید قسمتی از سهام شرکت‌های سهامی موجود تحت عنوان مشارکت حقوقی توسط بانک اعم از این که

این مشارکت در امور تولیدی، بازرگانی و یا خدماتی* باشد به صورت زیر در دفاتر بانک ثبت خواهد گردید:

اول ـ تامین سرمایه مشارکت

الف ـ تامین سرمایه شرکت‌های سهامی (در حال تاسیس)

پس از انجام تشریفات مربوط به تاسیس شرکت جدید و تعهد سرمایه توسط شرکاء سهم سرمایه تعهد شده بانک در حساب انتظامی به شرح ذیل ثبت خواهد گردید:

بدهکار ـ حساب انتظامی تعهدات سرمایه مشارکت حقوقی

بستانکار ـ طرف حساب انتظامی

در صورتی که قبل از ثبت شرکت مبالغی بابت تعهد خرید سهام پرداخت گردد، اسناد مربوط در حساب‌ها به شرح ذیل ثبت می‌گردد:

بدهکار ـ حساب بدهکاران موقت

بستانکار ـ حساب صندوق و یا حساب‌گیرنده وجه

زمانیکه شرکت سهامی به ثبت رسید مبلغی که در حساب بدهکاران موقت بابت پیش‌پرداخت خرید سهام ثبت شده بود از این حساب به شرح زیر برگشت می‌شود:

بدهکار ـ حساب مشارکت حقوقی

بستانکار ـ حساب بدهکاران موقت

پرداخت سرمایه تعهد شده توسط بانک دفعتاً واحده و یا به تدریج که صورت می‌گیرد با صدور اسناد حسابداری لازم به شرح ذیل در حساب‌ها ثبت خواهد شد.

بدهکار ـ حساب مشارکت حقوقی

بستانکار ـ حساب صندوق و یا حساب گیرنده وجه

هم‌زمان با صدور و ثبت اسناد ردیف‌های ۳ و ٤ فوق اسناد لازم برای برگشت معادل مبلغ مذکور از حساب انتظامی به شرح ذیل صادر و در دفاتر منعکس می‌گردد:

***- مشارکت در امور خدماتی منوط به کسب مجوز قبلی از بانک مرکزی ایران می‌باشد.**

بدهکار ـ طرف حساب انتظامی

بستانکار ـ حساب انتظامی تعهدات سرمایه مشارکت حقوقی

ب ـ تامین منابع برای خرید سهام شرکت‌های سهامی موجود

پس از خرید سهام مبلغ سهام به میزان پرداخت شده در حساب‌های ذیربط به شرح ذیل ثبت می‌گردد:

بدهکار ـ حساب مشارکت حقوقی

بستانکار ـ حساب صندوق یا حساب گیرنده وجه

در صورتی که تمام قیمت سهام فوق پرداخت نشده باشد، تعهد فروشنده بابت قیمت سهام به بانک منتقل می‌گردد که به شرح ردیف (۱) بند الف قسمت اول در حساب‌های انتظامی عمل خواهد شد.

در صورت مطالبه سرمایه تعهد شده توسط شرکت از بانک و پرداخت آن توسط بانک اسناد مربوط به شرح ردیف (٤) بند الف قسمت اول ثبت و اسناد انتظامی آن نیز برگشت خواهد شد.

دوم ـ تغییرات مربوط به شرکت‌های سهامی که بانک در آنها مشارکت دارد

ثبت حساب‌های مربوط به تغییرات سرمایه شرکت‌های سهامی که سهام آنها خریداری شده به شرح ذیل می‌باشد:

الف ـ انتشار سهام جدید

در صورتی که شرکت‌های سهامی که سهام آنها توسط بانک خریداری شده سهام جدیدی برای افزایش سرمایه منتشر نمایند و بانک این سهام را خریداری نماید، سهام خریداری شده به قیمت تمام شده به شرح زیر در حساب‌ها منعکس خواهد شد:

بدهکار ـ حساب مشارکت حقوقی

بستانکار ـ حساب صندوق یا حساب‌جاری گیرنده

بدهکار ـ حساب مشارکت حقوقی

بستانکار ـ حساب صندوق یا حساب‌جاری گیرنده وجه

چنانچه قسمتی از قیمت سهام به صورت تعهد به بانک منتقل گردد ثبت حساب‌های مربوط به شرح مندرج در ردیف (۱) بند الف قسمت اول خواهد بود و در صورت مطالبه سرمایه تعهد شده توسط شرکت از بانک و پرداخت تعهدات بانک اسناد مربوط به شرح ردیف‌های (٤) و (٥) بند الف و اسناد انتظامی آن نیز برگشت خواهد شد.

ب ـ انتشار سهام جایزه

در شرکت‌های سهامی معمولاً قسمتی از سود حاصل از عملیات سال‌جاری و یا اندوخته‌های سنوات قبل، برای افزایش سرمایه شرکت تخصیص می‌یابد که به صورت سهام جایزه به سهامداران تعلق می‌گیرد. باید توجه داشت که انعکاس این سهام در دفاتر بانک فقط جنبه آماری داشته و تعداد سهام را بدون ذکر مبلغ در حساب‌های مربوط نشان می‌دهد.

سوم ــ دریافت سود سهام

هنگام دریافت سود سهام اسناد زیر صادر و در دفاتر بانک ثبت می‌گردد:

بدهکار ـ حساب صندوق و یا حساب‌جاری شرکت سهامی

بستانکار ـ حساب درآمد مشارکت حقوقی

چهارم ــ فروش سهام

پس از فروش سهام هر شرکت ثبت حساب‌های مربوط در دفاتر به شرح زیر صورت خواهد گرفت:

بدهکار ـ حساب صندوق یا حساب‌جاری خریدار

بستانکار ـ حساب فروش سهام

به منظور تعیین سود و یا زیان سهام فروخته شده معادل متوسط قیمت سهام خریداری بابت قیمت این سهام از حساب مشارکت حقوقی خارج و به حساب فروش سهام به شرح ذیل منتقل می‌گردد:

بدهکار ـ حساب فروش سهام (به قیمت متوسط* تمام شده)

بستانکار ـ حساب مشارکت حقوقی

ضمناً در صورتی که ذخیره‌ای از بابت کاهش ارزش این سهام قبلاً در نظر گرفته شده باشد باید ذخیره مذکور به حساب فروش سهام به شرح زیر منتقل گردد:

بدهکار ـ حساب ذخیره کاهش ارزش مشارکت حقوقی

بستانکار ـ حساب فروش سهام

***- قیمت تمام شده یک سهم عبارت است از تقسیم کل مبلغ سهام خریداری شده و سهام دریافتی بابت جایزه به تعداد آن.**

پس از ثبت سه فقره اسناد فوق در حساب فروش سهام، در صورتی که مانده حساب فروش سهام بستانکار باشد، حاصل فروش سود بوده و در حساب‌های ذی‌ربط به شرح زیر ثبت می‌گردد:

بدهکار ـ حساب فروش سهام

بستانکار ـ حساب درآمد مشارکت حقوقی

لکن چنانچه مانده حساب فروش سهام بدهکار باشد حاصل فروش زیان بوده و در حساب‌های مربوط به شرح زیر ثبت می‌گردد:

بدهکار ـ حساب هزینه (زیان) فروش سهام

بستانکار ـ حساب فروش سهام

در صورتی که قسمتی از مبلغ اسمی سهام فروخته شده کماکان به صورت تعهد باقی مانده باشد، تبعاً این تعهد به خریدار منتقل و مبلغ تعهد به میزان رقم منتقل شده از حساب انتظامی مربوط به شرح زیر برگشت خواهد شد:

بدهکار ـ طرف حساب انتظامی

بستانکار ـ حساب انتظامی تعهدات سرمایه مشارکت حقوقی

پنجم ـ ارزیابی سهام مشارکت حقوقی

در پایان سال به منظور تهیه ترازنامه می‌بایست مجموع سهام خریداری شده توسط بانک بابت مشارکت بررسی و در صورتی که امکان ارزیابی وجود داشته باشد سهام ارزیابی گردد. چنانچه قیمت ارزیابی شده از قیمت دفتری کمتر باشد ذخیره لازم برآورد و به شرح زیر در حساب‌ها ثبت می‌شود:

بدهکار ـ حساب سود و زیان

بستانکار ـ حساب ذخیره کاهش ارزش مشارکت حقوقی

ششم ـ انعکاس مشارکت حقوقی در ترازنامه

در پایان سال و هنگام تهیه ترازنامه، مجموع مشارکت‌های حقوقی و سرمایه‌گذاری‌های مستقیم به شکل ذیل در ترازنامه منعکس گردد:

مشارکت و سرمایه‌گذاری مستقیم:

مشارکت حقوقی **

سرمایه‌گذاری مستقیم **

**

کسر می‌شود:

ذخیره کاهش دارایی‌های مزبور **

**

شماره: ش/۳۷۲۲

تاریخ: ۲۵/۱۲/۱۳۶۱

دستورالعمل موقت حسابداری سرمایه‌گذاری مستقیم

عملیات حسابداری مربوط به تامین سرمایه لازم برای اجرای طرح‌های سرمایه‌گذاری مستقیم (اعم از این که این سرمایه‌گذاری در امور تولیدی، بازرگانی و خدماتی باشد) که منحصراً به صورت شرکت سهامی و مستقل از بانک تشکیل می‌گردد به ترتیب ذیل در دفاتر بانک منعکس می‌شود:

اول ــ ثبت سرمایه شرکت سهامی

در صورتی که قبل از ثبت شرکت مبالغی به منظور تاسیس شرکت پرداخت گردد اسناد مربوط به شرح ذیل در حساب‌ها ثبت می‌گردد:

بدهکار ــ حساب بدهکاران موقت (شرکت در حال تاسیس)

بستانکار ــ حساب صندوق یا حساب گیرنده وجه

پس از انجام تشریفات مربوط به تاسیس شرکت و ثبت آن، تعهد بانک بابت سرمایه شرکت در حساب‌های انتظامی به صورت زیر ثبت می‌گردد:

بدهکار ــ حساب انتظامی تعهدات بانک بابت سرمایه‌گذاری مستقیم

بستانکار ــ طرف حساب انتظامی

پس از تشکیل شرکت مبلغی که در حساب بدهکاران موقت به منظور تاسیس شرکت ثبت شده بود، به شرح زیر برگشت می‌شود:

بدهکار ــ حساب سرمایه‌گذاری مستقیم

بستانکار ــ حساب بدهکاران موقت (شرکت در حال تاسیس)

همزمان با صدور و ثبت سند مذکور، اسناد لازم برای برگشت تعهد بانک معادل مبلغ پرداخت شده از حساب انتظامی تعهدات بانک به شرح ذیل صادر و در دفاتر بانک منعکس می‌گردد:

بدهکار ـ طرف حساب انتظامی

بستانکار ـ حساب انتظامی تعهدات بانک بابت سرمایه‌گذاری مستقیم

پرداخت سرمایه تعهد شده توسط بانک اعم از این که دفعتاً واحده و یا به تدریج باشد با صدور اسناد حسابداری لازم به شرح ذیل در حساب‌ها ثبت خواهد شد:

بدهکار ـ حساب سرمایه‌گذاری مستقیم

بستانکار ـ حساب صندوق و یا گیرنده وجه

همزمان با ثبت این سند، تعهد بانک به میزان مبلغ پرداخت شده فوق، طبق قسمت اخیر بند ۳ از حساب‌های انتظامی مربوط برگشت می‌شود.

بند ۴ از صورتجلسه یکهزار و سیزدهمین جلسه شورای پول و اعتبار:

٤- بند ۱ صورتجلسه مورخ ۲۱/۱۰/۱۳۸۲ کمیسیون فرعی شورای پول و اعتبار منضم به آیین‌نامه مربوط به سرمایه پایه بانک‌ها و موسسات اعتباری مطرح و مورد بررسی قرار گرفت.

شورای پول و اعتبار مصوبه کمیسیون فرعی و آیین‌نامه مربوط به سرمایه پایه بانکها و موسسات اعتباری را عینا" مورد تصویب قرار داد.

"بند ۱ صورتجلسه کمیسیون فرعی شورای پول و اعتبار:

گزارش بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در مورد آیین‌نامه‌های سرمایه پایه، کفایت سرمایه، تسهیلات و تعهدات کلان و تسهیلات و تعهدات به اشخاص مرتبط بانکها و موسسات اعتباری مطرح و مورد بررسی قرار گرفت. کمیسیون فرعی آیین‌نامه‌ی مربوط به سرمایه پایه بانکها و موسسات اعتباری را با اصلاحاتی به شرح پیوست مورد تایید قرار داد و ادامه بررسی در مورد سایر آیین‌نامه‌ها به جلسه آینده موکول گردید."

بسمه تعالی

آئین‌نامه مربوط به سرمایه پایه بانکها و موسسات اعتباری

به منظور نیل به اهداف نظارتی در کلیه مواردی که برای آنها مقررات احتیاطی تدوین شده است از مفهوم سرمایه به ترتیب زیر استفاده می‌شود:

ماده ۱ – تعریف سرمایه پایه:

سرمایه پایه بانک‌ها و موسسات اعتباری، حاصل جمع سرمایه اصلی (طبق تعریف ارائه شده در ماده ۲) و سرمایه تکمیلی (طبق تعریف ارائه شده در ماده ۳) پس از انجام کسور لازم (طبق توضیحات ارائه شده در ماده ٤) است.

ماده ۲ – سرمایه اصلی:

۲–۱– اقلام تشکیل دهنده سرمایه اصلی عبارتند از:

سرمایه پرداخت شده؛

اندوخته قانونی؛

سایر اندوخته‌ها (به جز اندوخته / ذخیره تجدید ارزیابی دارائیهای ثابت و سهام متعلق به بانک و موسسه اعتباری)؛

صرف سهام؛

سود انباشته (در صورت وجود زیان انباشته، این مبلغ از جمع سرمایه اصلی کسر می‌گردد)؛

ماده ۳ – سرمایه تکمیلی:

اقلام زیر بعنوان سرمایه تکمیلی منظور می‌شود:

۳–۱– ذخایر مطالبات مشکوک‌الوصول عمومی:

حداکثر میزان قابل قبول ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول برای اهداف این آئین‌نامه، ۲۵/۱ درصد دارائیهای موزون شده برحسب ریسک (طبق ضوابط مندرج در آئین‌نامه مربوط به کفایت سرمایه) می‌باشد.

۳-۲- اندوخته / ذخیره تجدید ارزیابی داراییهای ثابت:

این اندوخته‌ها/ ذخایر، حاصل تجدید ارزیابی داراییهای ثابت بانک و موسسه اعتباری است که پس‌از طی مراحل قانونی بعنوان اندوخته/ ذخیره تجدید ارزیابی در دفاتر بانک و موسسه اعتباری منعکس شده یا مستقیماً به حساب سرمایه پرداخت شده اضافه شده است.

۳-۳- اندوخته ناشی از تجدید ارزیابی سهام

این اندوخته که از محل مابه‌التفاوت بین قیمت تمام شده و قیمت تجدید ارزیابی سهام متعلق به بانکها و موسسات اعتباری حاصل می‌شود در صورتی قابل استفاده در سرمایه تکمیلی می‌باشد که پس از طی مراحل قانونی و اخذ مجوزهای لازم، حداقل ۵۵ درصد از مابه‌التفاوت مزبور کاهش داده شود. ۵۵ درصد کاهش در مابه‌التفاوت مزبور به دلیل نوسان قیمت سهام و احتمال کاهش در قیمت تجدید ارزیابی می‌باشد.

ماده ۴- کسور از مجموع سرمایه اصلی و تکمیلی:

در مواردی که بانکها و موسسات اعتباری سهامدار بانکها و موسسات اعتباری دیگر می‌باشند، لازم است موارد ذیل از مجموع سرمایه اصلی و سرمایه تکمیلی کسر شود.

۴-۱- سرمایه‌گذاری در بانکها و موسسات اعتباری دیگر که حسابهای آنها با حسابهای بانک یا موسسه اعتباری مادر تلفیق نشده است. این بند در مواردی کاربرد دارد که براساس استانداردهای حسابداری ارائه صورتهای مالی تلفیقی الزامی است.

۴-۲-سرمایه‌گذاری در سایر بانکها و موسسات اعتباری (با صلاحدید بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران).

ماده ۵- سقف سرمایه تکمیلی

مجموع سرمایه تکمیلی، حداکثر می‌تواند معادل سرمایه اصلی باشد و مبلغ مازاد در سرمایه پایه منظور نمی‌شود.

آئین‌نامه مربوط به سرمایه پایه بانکها و موسسات اعتباری در ۵ ماده و ٦ بند فرعیدر یکهزار و سیزدهمین جلسه مورخ ۲۷/۱۰/۱۳۸۲ شورای پول و اعتبار به تصویب رسید.

بسمه تعالی

مقررات تاسیس و نحوه فعالیت موسسات اعتباری غیربانکی

بخش اول ــ تعاریف

ماده ۱- از نظر این مقررات موسسه اعتباری غیربانکی که از این پس موسسه اعتباری نامیده می‌شود موسسه‌ای است که از طریق جذب سپرده‌های غیردیداری، اخذ تسهیلات و استفاده از سایر ابزارهای مالی به تجهیز منابع مبادرت نموده و این منابع را به اعطای تسهیلات اعتباری اختصاص داده و یا به هر نحو دیگری به تشخیص بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران که از این پس بانک مرکزی نامیده می‌شود واسطه بین عرضه کنندگان و متقاضیان منابع مالی باشد.

ماده ۲- موسسه اعتباری که صرفا" در قالب یکی از تسهیلات اعتباری یا یک رشته از فعالیت‌های اقتصادی فعالیت می‌نماید "موسسه اعتباری تخصصی" شناخته می‌شود.

ماده ۳- موسسه اعتباری که در چند رشته از فعالیت‌های اقتصادی یا چند نوع از انواع تسهیلات اعتباری فعالیت می‌نماید "موسسه اعتباری عمومی" شناخته می‌شود.

ماده ۴- تشخیص تخصصی یا عمومی بودن و تعیین محدوده فعالیت موسسه اعتباری با بانک مرکزی است.

بخش دوم ــ تاسیس

ماده ۵- فعالیت هر یک از موسسات اعتباری منوط به اخذ مجوز از بانک مرکزی است.

ماده ۶- هیچ یک از بانکها مجاز به تاسیس موسسه اعتباری نمی‌باشند.

ماده ۷- موسسات اعتباری تخصصی می‌توانند بصورت شرکتهای سهامی عام یا خاص تاسیس و فعالیت نمایند.

مصوبه نهصد و پنجاه و پنجمین جلسه مورخ ۳۰/۲/۱۳۸۰ شورای پول و اعتبار

هدف بانک نباید صرفاً تامین منابع مالی برای سهامداران خود یا اشخاص و گروههای خاص باشد.

اشخاص حقوقی غیربانکی که بخشی از سرمایه و یا سهام آنها متعلق به دولت و یا شرکتهای دولتی و یا نهادهای عمومی غیردولتی موضوع ماده ۵ قانون محاسبات عمومی بوده و یا تحت مدیریت بخش دولتی و یا نهادهای عمومی قرار دارند نمی‌توانند در بانک‌های غیردولتی سهامدار باشند.

تبصره: مشارکت صندوق تعاون در تاسیس بانک تعاون حداکثر تا سقف ۱۵٪ از شمول مفاد این تبصره مستثنی می‌باشد.

انتقال بیش از ۱۰ درصد سهام بانک دفعتاً واحده و یا به تدریج به یک شخص حقیقی یا حقوقی دیگر موکول به اطلاع سایر سهامداران و تایید قبلی بانک مرکزی است.

تبصره: در سقف فوق برای شخص حقیقی سهام او بعلاوه سهام متعلق به افراد تحت تکفل و همسر وی نز منظور می‌شود. در مورد شخص حقوقی نیز سهام آن بعلاوه اشخاصی که بیش از ۱۰ درصد سهام آن را دارند و همچنین اشخاص حقوقی که بیش از ۱۰ درصد سهامشان در مالکیت آن است منظور می‌شود.

هیچیک از بانک‌ها اعم از دولتی و غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی نمی‌تواند در هیچ زمان بیش از یک درصد سهام بانک را دارا باشد مگر با مجوز بانک مرکزی.

سرمایه بانک نباید از محل تسهیلات دریافتی از بانکها و موسسات اعتباری تامین شود.

بانک نمی‌تواند سهام خود را که متعلق به سهامداران آن بانک است برای تسهیلات اعطائی و یا تعهدات و تضمین‌ها به وثیقه بگیرد.

اعضای اصلی و علی‌البدل هیات مدیره، مدیرعامل و قائم مقام مدیرعامل بانک باید دارای صلاحیت‌های تخصصی به تشخیص بانک مرکزی و شرایط ذیل باشند:

۷-۱- عدم سوء پیشینه طبق مفاد بند الف ماده ۳۵ قانون پولی و بانکی کشور و ماده ۹۸ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و دارا بودن حسن شهرت.

۷-۲- دارا بودن حداقل مدرک کارشناسی برای مدیرعامل و قائم مقام مدیرعامل و اعضای هیات مدیره. یک نفر از اعضای هیات مدیره درصورت دارا بودن سایر شرایط می‌تواند از این شرط معاف باشد.

۷-۳- دارا بودن بیش از ۵ سال سابقه در امور مدیریت بانک و یا بازار پول و سرمایه برای اکثریت اعضای هیات مدیره و همچنین مدیرعامل و قائم مقام وی.

تبصره: انتخاب مجدد افراد موضوع این ماده موکول به تائید قبلی بانک مرکزی است.

حسابرس بانک باید از میان حسابرسان مورد تائید بانک مرکزی انتخاب شود.

هیچیک از مواد دیگر اساسنامه نباید به نحوی تنظیم شود که موارد فوق و نکات لازم‌الرعایه در اساسنامه بانکهای غیردولتی موضوع مصوبه جلسه مورخ ۳۰/۲/۱۳۸۰ رانفی نموده و یا به آن خدشه وارد سازد.

بانک مرکزی عنداللزوم مصوبات قبلی شورای پول و اعتبار در مورد سیاستهای پولی و اعتباری و سایر مقرراتی را که برای بانکهای دولتی و موسسات اعتباری غیربانکی تصویب شده است، با وضعیت بانکهای غیردولتی تطبیق داده و به آنها ابلاغ خواهدکرد.

شماره: مب/۱۸۳"دستورالعمل سرمایه‌گذاری موسسات اعتباری" (بانک‌های غیردولتی و مؤسسه اعتباری توسعه)

تاریخ:۲۶/۱/۱۳۸۶

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های غیردولتی و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

احتراماً؛

به پیوست "دستورالعمل سرمایه‌گذاری موسسات اعتباری" مصوب یک‌هزار و هشتاد و یکمین جلسه شورای محترم پول و اعتبار مورخ ۱۸/۱/۱۳۸٦ (بند ۲ صورتجلسه)، جهت اجرا و رعایت مفاد آن ابلاغ می‌گردد. خواهشمند است دستور فرمایند دستورالعمل مذکور برای کلیه واحدهای ذیربط در آن بانک ارسال و بر حسن اجرای آن نظارت گردد.

شایان ذکر است از تاریخ ابلاغ این دستورالعمل، بخشنامه شماره مب/۱۳٤۲ مورخ ۲۷/۱۲/۱۳۸۰ این اداره منسوخ اعلام می‌شود./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۳**

موارد منسوخ:

۲-۱- آیین‌نامه خرید اوراق بهادار و سهام و مشارکت بانک‌ها و بخشنامه نب/٤٥٢ مورخ ٦/٤/١٣٥٢ (موضوع بند ۳ ماده ٣٤ قانون پولی و بانکی کشور مصوب تیرماه ۱۳۵۱)؛

۲-۲- حدود مندرج در جدول "حدود قانونی اعطای تسهیلات بانکی" ، در رابطه با عقود سرمایه‌گذاری مستقیم و مشارکت حقوقی، به ترتیب ۱ درصد و ۲ درصد کل سپرده‌های بخش خصوصی در پایان سال قبل (مصوبه پانصد و سی‌امین جلسه مورخ ۳۰/۳/۱۳٦۳ شورای پول و اعتبار)؛

۲-۳- پیوست شماره ۳ بخشنامه شماره مب/۱۷۹۹ مورخ ۱۸/۱۰/۱۳۸۲؛

۲-٤- بخشنامه شماره ۳٦٦۲ مورخ ۲۱/۱۲/۱۳٦۱ شورای عالی بانک‌ها در رابطه با دستورالعمل موقت حسابداری مشارکت حقوقی؛

۲-٥- عبارت داخل پرانتز در بند ۴-۲ از مصوبه یکهزار و سیزدهمین جلسه مورخ ۲۷/۱۰/۱۳۸۲ شورای پول و اعتبار به شرح ذیل:

سرمایه‌گذاری در سایر بانک‌ها و موسسات اعتباری (با صلاحدید بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران)

۲-٦- ماده ٦ مصوبه هفتصد و شصت و هفتمین جلسه مورخ ۱۳/٤/۱۳۷۱ شورای پول و اعتبار (مقررات تاسیس و نحوه فعالیت موسسات اعتباری غیربانکی)؛

۲-۷- بند ٤ مصوبه پنجمین جلسه مورخ ۳۰/۲/۱۳۸۰ شورای پول و اعتبار (الحاقیه به نکات لازم‌الرعایه در اساسنامه بانک‌های غیردولتی)؛

۲-۸- ماده ٥ دستورالعمل اجرایی مشارکت حقوقی و تبصره‌های ذیل آن مصوب پانصد و بیست و پنجمین جلسه مورخ ۱۹/۱/۱۳٦۳ شورای پول و اعتبار؛

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

دستورالعمل سرمایه‌گذاری موسسات اعتباری

موضوع بند ۳ ماده ۳۴ قانون پولی و بانکی کشور

مصوب تیرماه ۱۳۵۱

تصویب شده در جلسه مورخ ۱۸/۱/۱۳۸۶

شورای پول و اعتبار

فهرست عناوین

دستورالعمل سرمایه‌گذاری موسسات اعتباری

پیوست شماره ۱ : مصادیق سرمایه‌گذاری موسسه اعتباری

پیوست شماره ۲: نحوه محاسبه سهام خریداری شده و مشارکت در سرمایه شرکت‌ها توسط موسسه اعتباری (سرمایه‌گذاری بی‌واسطه و با واسطه)

پیوست شماره ۳: نحوه محاسبه سرمایه‌گذاری موسسه اعتباری در سهام(بی‌واسطه و با واسطه)، اوراق مشارکت و گواهی سپرده

پیوست شماره ۴: راهنمای حدود و محدودیت‌های مقرر در ماده ۳ دستورالعمل سرمایه‌گذاری

پیوست شماره ۵: موضوع بند۳-۵ ماده ۳ دستورالعمل سرمایه‌گذاری

پیوست شماره ۶:"حسابداری سرمایه‌گذاری‌ها" ، استاندارد حسابداری شماره ۱۵ ، از انتشارات کمیته فنی سازمان حسابرسی

پیوست شماره ۷: موارد منسوخ

بسمه تعالي

دستورالعمل سرمایه‌گذاری موسسات اعتباری

ماده ۱– هدف

در اجرای بند ۳ از ماده ٣٤ قانون پولی و بانکی کشور (مصوب ۱۸ تیرماه ۱۳۵۱ و اصلاحات پس از آن) و به منظور تحقق اهداف مندرج در بندهای ۱ و ۲ این ماده؛ دستورالعمل سرمایه‌گذاری موسسات اعتباری ـ که از این پس به اختصار دستورالعمل نامیده می‌شود ـ تدوین می‌گردد:

بهبود مدیریت ریسک موسسات اعتباری در زمینه سرمایه‌گذاری در بازارهای مالی.

کنترل گستره سرمایه‌گذاری موسسات اعتباری در شرکت‌ها، به منظور تداوم فعالیت آن‌ها در سایر حوزه‌های عملیات بانکی.

ماده ۲– تعاریف

گستره شمول تعاریف ذیل محدود به این دستورالعمل است:

۲–۱– موسسه اعتباری : بانک یا موسسه اعتباری غیربانکی است که تحت عناوین مذکور از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مجوز دریافت نموده، تحت نظارت این بانک قرار دارد.

۲–۲– موسسه اعتباری خارج از کشور: موسسه‌ای اعتباری است که تمام یا بخشی از سرمایه آن متعلق به موسسات اعتباری ایرانی است و در خارج از جمهوری اسلامی ایران به ثبت رسیده است.

۲–۳– اوراق بهادار:هر نوع ورقه یا مستندی است که متضمن حقوق مالی قابل معامله برای دارنده آن باشد از جمله سهام شرکت‌ها، حق تقدم خرید سهام، اوراق مشارکت، اوراق قرضه، اوراق بهادار اسلامی، گواهی سپرده و سایر مواردی که به تشخیص بانک مرکزی تعیین می‌شود.

۲–۴– سرمایه‌گذاری (به شرح پیوست شماره۱): مشارکت موسسه اعتباری در تاسیس شرکت‌های جدید و خرید سهام شرکت‌های موجود (مشارکت حقوقی و سرمایه‌گذاری مستقیم) و خرید سایر اوراق بهادار (ارزی و ریالی) است.

۲–۴–۱– سرمایه‌گذاری بی‌واسطه:سرمایه‌گذاری موسسه اعتباری به حساب خود.

۲–۴–۲– سرمایه‌گذاری با واسطه: سرمایه‌گذاری اشخاص حقوقی تابعه یا وابسته به موسسه اعتباری در سهام سایر اشخاص حقوقی.

۲–۵–بازار مالی: هر گونه محیطی است که در آن بتوان اوراق بهادار تعریف‌شده در این دستورالعمل را معامله نمود.

۲–۶– سرمایه‌گذاری‌های موضوع این دستورالعمل عبارتند از:

۲–۶–۱– سرمایه‌گذاری موسسه اعتباری به منظور کسب سود.

۲–۶–۲– سرمایه‌گذاری موسسه اعتباری به منظور گسترش و تنوع خدمات بانکی، ارائه خدمات مالی به مشتریان و حفظ اسرار حرفه‌ای خود.

خرید سایر اوراق بهادار منتشره از سوی شرکت‌های موضوع این بند، در شمول بند ٦-۱-۲ قرار می‌گیرد.

اشخاص حقوقی موضوع این بند عبارتند از موسسه اعتباری خارج از کشور، شرکت‌های فعال در زمینه فن‌آوری اطلاعات و امور چاپ، صرافی، بیمه، لیزینگ، شرکت رتبه‌بندی و سایر فعالیت‌های مرتبط بانکی به تشخیص بانک مرکزی.

۲–۷– سرمایه پایه: موضوع مصوبه شماره یکهزار و سیزدهمین جلسه مورخ ۲۷/۱۰/۱۳۸۲ شورای پول و اعتبار و اصلاحات بعدی آن .

۲-۸–اوراقبهادارتملیکی: اوراق بهاداری هستند که انتقال مالکیت آن‌ها به موسسه اعتباری به منظور استیفای حقوق و یا مطالبات موسسه اعتباری انجام گیرد.

ماده ۳– تعیین حدود (نحوه محاسبهبه شرح پیوست‌های شماره ۲، ۳ و ۴)

مجموع سرمایه‌گذاری‌های بی‌واسطه و باواسطه هر موسسه اعتباری در اوراق بهادار منتشره از سوی اشخاص حقوقی، نباید از ٤٠ درصد سرمایه پایه موسسه اعتباری مزبور تجاوز نماید.

مجموع سرمایه‌گذاری‌های بی‌واسطه و باواسطه هر موسسه اعتباری در اوراق بهادار منتشره از سوی هر شخص حقوقی، نباید از ۱۰ درصد سرمایه پایه موسسه اعتباری مزبور تجاوز نماید.

مجموع سرمایه‌گذاری‌های بی‌واسطه و باواسطه‌ی هر موسسه اعتباری (موضوع بند ۲-٦-۱) در اشخاص حقوقی خارج از بورس، نباید از ۵ درصد سرمایه پایه موسسه اعتباری تجاوز نماید.

۳-٤- موسسات اعتباری صرفا" مجاز به سرمایه‌گذاری در شرکت‌های سهامی هستند.

مجموع سرمایه‌گذاری‌های بی‌واسطه و با واسطه هر موسسه اعتباری در سرمایه‌گذاری‌های موضوع بند ۲-٦-۱ نباید از ۲۰ درصد سرمایه مندرج در اساسنامه شخص حقوقی مزبور تجاوز نماید. (به شرح پیوست شماره ۵)

مجموع سرمایه‌گذاری‌های بی‌واسطه و با واسطه هر موسسه اعتباری در سهام هر یک از اشخاص حقوقی مندرج در بند ۲-٦-۲ نباید از ٤۹ درصد سرمایه مندرج در اساسنامه شخص حقوقی سرمایه‌پذیر تجاوز نماید.

تبصره ۱: سرمایه‌گذاری موسسه اعتباری در سرمایه اشخاص حقوقی مندرج در بند ۲-٦-۲، بیش از حد مقرر در این بند، در هر مورد مستلزم ارائه گزارش توجیهی به بانک مرکزی و اخذ مجوز قبلی این بانک است.

تبصره ۲: موسسه اعتباری مجاز نیست در هیچ زمان بیش از یک درصد سهام موسسه اعتباری دیگری را در داخل کشور دارا باشد.

هر گونه سرمایه‌گذاری موسسه اعتباری در موسسات اعتباری دیگر (اعم از داخل و یا خارج از کشور) از سرمایه پایه آن کسر می‌گردد.

تبصره: مواردی که موسسه اعتباری سرمایه‌گذار به موجب الزامات مقرراتی، ملزم به تهیه صورت‌های تلفیقی است از بند فوق مستثنی می‌گردد.

موسسه اعتباری ملزم است در اساسنامه اشخاص حقوقی موضوع بند ۲-٦-۲ این دستورالعمل، که در تاسیس آن‌ها مشارکت می‌کند، صراحتا" قید نماید که آن‌ها مجاز به خرید سهام موسسه اعتباری (شرکت مادر) نمی‌باشند. همچنین موسسه اعتباری مجاز نیست ترتیبات خرید سهام خود را از طریق شرکت‌های تحت نفوذ خود فراهم نماید.

سرمایه‌گذاری در اوراق مشارکت منتشره و یا تضمین شده از سوی دولت جمهوری اسلامی ایران و بانک مرکزی ج.ا.ا از شمول این ماده مستثنی بوده، تابع سیاست‌های بانک مرکزی ج.ا.ا است.

سرمایه‌گذاری بی‌واسطه‌ی موسسه اعتباری در سرمایه شرکت‌های خارجی (مشارکت حقوقی و سرمایه‌گذاری مستقیم)، علاوه بر رعایت حدود مقرر در این دستورالعمل، مستلزم کسب مجوز از بانک مرکزی ج.ا.ا است.

ماده ۴- نحوه حسابداری

نحوه حسابداری سرمایه‌گذاری موسسه اعتباری به ترتیب مندرج در استاندارد حسابداری شماره ۱۵ تحت عنوان "**حسابداری سرمایه‌گذاری‌ها**" (از انتشارات کمیته فنی سازمان حسابرسی) و اصلاحات بعدی آن است. (پیوست شماره ٦)

ماده ۵- اوراق بهادار تملیکی

در مواردی که به دلیل تملیک اوراق بهادار، سرمایه‌گذاری‌های موسسه اعتباری از حدود مقرر در ماده ۳ فراتر رود، موسسه اعتباری ملزم است ظرف مدت یک‌سال وضعیت خود را با حدود مقرر در ماده مذکور منطبق نماید. در مواردی نیز که به دلایلی خارج از اختیار موسسه اعتباری، تعدیل وضعیت به سطح حدود مقرر، ظرف مدت تعیین شده، امکان‌پذیر نباشد، بانک مرکزی می‌تواند نسبت به تمدید مهلت ـ حداکثر تا یک‌سال دیگر ـ اقدام نماید.

ماده ۶– دوره‌گذار

موسسه اعتباری که سرمایه‌گذاری آن ــ در زمان ابلاغ این دستورالعمل ــ با حدود مقرر در ماده ۳ مطابقت ندارد، موظف است براساس برنامه زمان‌بندی شده‌ای که به تائید بانک مرکزی ج.ا.ا می‌رسدحداکثر ظرف مدت ۲ سال از تاریخ ابلاغ، وضعیت سرمایه‌گذاری‌های خود را با حدود مقرر در این دستورالعمل منطبق نماید.

ماده ۷– موارد منسوخ (به شرح پیوست شماره ۷)

آیین‌نامه خرید اوراق بهادار و سهام و مشارکت بانک‌ها و بخشنامه نب/٤٥٢ مورخ ٦/٤/١٣٥٢ (موضوع بند ۳ ماده ٣٤ قانون پولی و بانکی کشور مصوب تیر ماه ۱۳۵۱)؛

حدود مندرج در جدول "حدود قانونی اعطای تسهیلات بانکی"، در رابطه با عقود سرمایه‌گذاری مستقیم و مشارکت حقوقی، به ترتیب ۱ درصد و ۲ درصد کل سپرده‌های بخش خصوصی در پایان سال قبل (مصوبه پانصد و سی‌امین جلسه مورخ ٣٠/٣/١٣٦٣ شورای پول و اعتبار)؛

پیوست شماره ۳ بخشنامه شماره مب/۱۷۹۹ مورخ ۱۸/۱۰/۱۳۸۲؛

بخشنامه شماره ٣٦٦٢ مورخ ٢١/١٢/١٣٦١ شورای‌عالی بانک‌ها در رابطه با دستورالعمل موقت حسابداری مشارکت حقوقی؛

عبارت داخل پرانتز در بند ۴–۲ از مصوبه یکهزار و سیزدهمین جلسه مورخ ۲۷/۱۰/۱۳۸۲ شورای پول و اعتبار به شرح ذیل:

سرمایه‌گذاری در سایر بانک‌ها و موسسات اعتباری (با صلاحدید بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران)

ماده ٦ مصوبه هفتصد و شصت و هفتمین جلسه مورخ ١٣/٤/١٣٧١ شورای پول و اعتبار (مقررات تاسیس و نحوه فعالیت موسسات اعتباری غیربانکی)؛

بند ٤ مصوبه پنجمین جلسه مورخ ٣٠/٢/١٣٨٠ شورای پول و اعتبار (الحاقیه به نکات لازم‌الرعایه در اساسنامه بانک‌های غیردولتی)؛

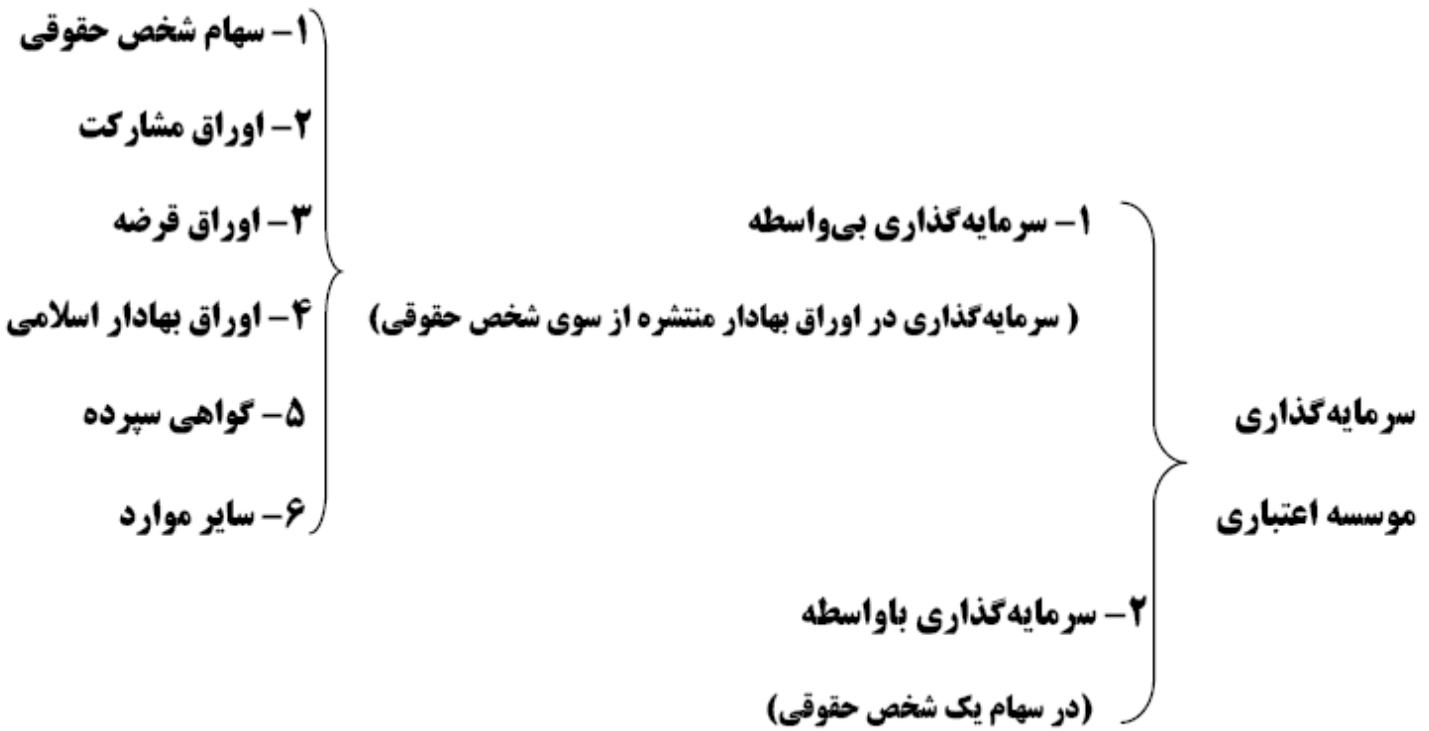
ماده ۵ دستورالعمل اجرایی مشارکت حقوقی و تبصره‌های ذیل آن مصوب پانصد و بیست و پنجمین جلسه مورخ ١٩/١/١٣٦٣ شورای پول و اعتبار؛

ماده ۸– نظارت بر نحوه اجرا

به منظور نظارت اثربخش بر حسن اجرای مواد این دستورالعمل، لازم است موسسه اعتباری، تمامی ساز و کارهای مقتضی را پیش‌بینی نموده، سیاست‌ها و رویه‌های مربوط را به طور مکتوب به واحد(های) ذیربط ابلاغ کند.

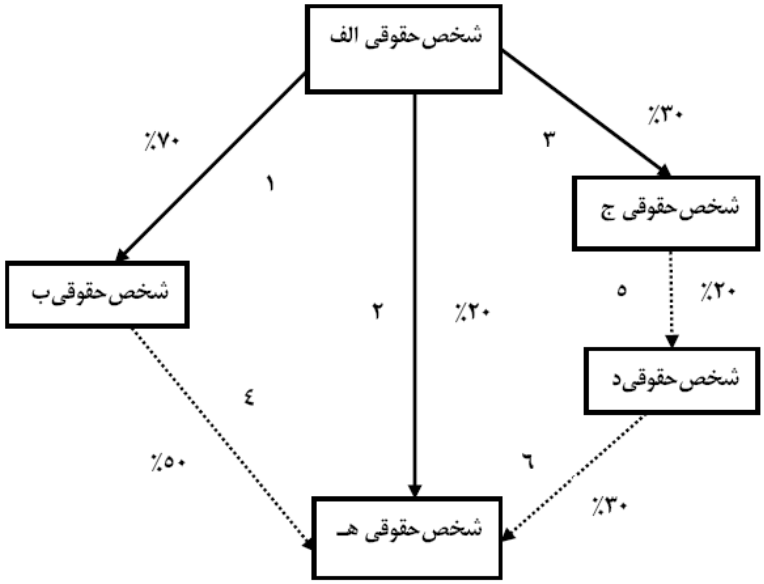
این دستورالعمل در ۸ ماده و ۳ تبصره در یک هزار و هشتاد و یکمین جلسه مورخ ١٨/١/١٣٨٦ شورای پول و اعتبار به تصویب رسید.

پیوست شماره ۱- مصادیق سرمایه‌گذاری موسسه اعتباری

پیوست شماره ۲– نحوه محاسبه سهام خریداری شده و مشارکت در سرمایه شرکت‌ها

توسط موسسه اعتباری (سرمایه‌گذاری بی‌واسطه و با واسطه)

بردار ۱ بیانگر آن است که "شخص حقوقی الف" ، ۷۰٪ سرمایه "شخص حقوقی ب" را ـ از طریق خرید سهام یا مشارکت در سرمایه آن ـ در اختیار دارد (سرمایه‌گذاری بی‌واسطه شخص حقوقی الف در شخص حقوقی ب).

بردار ٤ بیانگر آن است که "شخص حقوقی ب"، ۵۰٪ سرمایه "شخص حقوقی هـ" را ـ از طریق خرید سهام یا مشارکت در سرمایه آن ـ در اختیار دارد (سرمایه‌گذاری بی‌واسطه). در نتیجه بخشی از سرمایه "شخص حقوقی الف" نیز به طور با واسطه و از طریق "شخص حقوقی ب"، در سرمایه "شخص حقوقی هـ" درگیر است (سرمایه‌گذاری باواسطه شخص حقوقی الف در شخص حقوقی هـ).

به منظور محاسبه مقدار سرمایه‌گذاری با واسطه شخص حقوقی الف در سرمایه شخص حقوقی هـ (از طریق شخص حقوقی ب)، درصدهای مندرج بر روی بردارهای ۱ و ٤ در یکدیگر ضرب می‌شوند. بدین صورت: ۳۵٪ = ۵۰ ٪ * ۷۰٪

به عبارت دیگر، شخص حقوقی الف به واسطه شخص حقوقی ب، ۳۵٪ از سرمایه شخص حقوقی هـ را در اختیار دارد.

شخص حقوقی "الف" از سه طریق در سرمایه شخص حقوقی "هـ" سهیم است:

به طور بی‌واسطه: از طریق بردار ۲ ۲۰٪

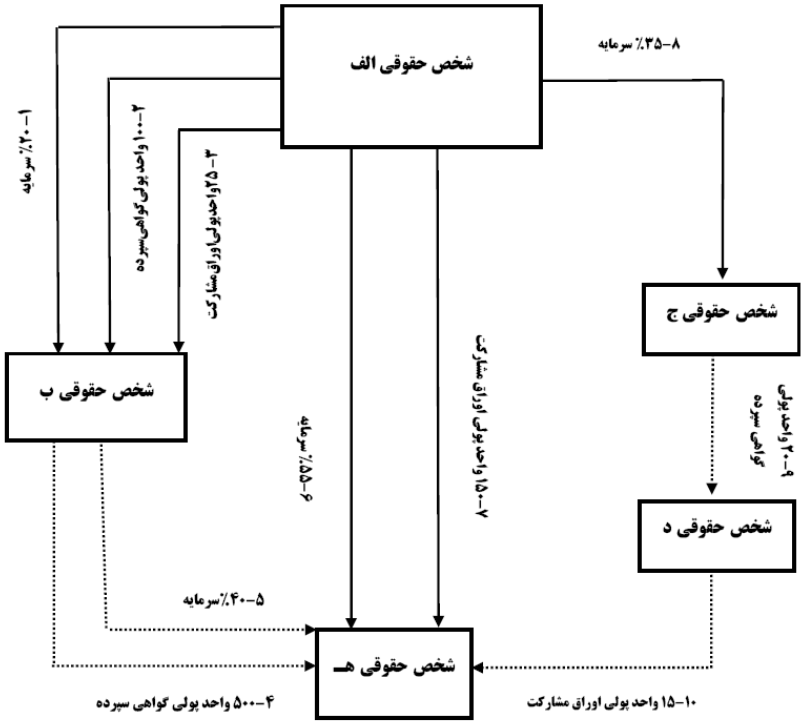
به طور با واسطه:

٤-٢-١-از طریق بردارهای ١ و ٤	**٪٣٥ = ٪٥٠ * ٪٧٠**
٤-٢-٢-از طریق بردارهای ٣، ٥ و ٦	**٪٨/١ = ٪٣٠ * ٪٢٠ * ٪٣٠**
جمع کل	**٪٨/٥٦**

در مثال فوق، چنانکه شخص حقوقی "هـ" از جمله اشخاص مندرج در بند ٢-٦-٢ دستورالعمل سرمایه‌گذاری نباشد، موسسه اعتباری "الف" ، با سرمایه‌گذاری ٨/٥٦ درصدی در سرمایه شخص حقوقی "هـ" حد مقرر در بند ٣-٥ این دستورالعمل (٢٠٪ سرمایه مندرج در اساسنامه شخص حقوقی مزبور) را نقض نموده‌است.

پیوست شماره ۳– نحوه محاسبه سرمایه‌گذاری موسسه اعتباری در سهام

(بی‌واسطه و باواسطه)، اوراق مشارکت و گواهی سپرده

توجه به این نکته ضروری است که سرمایه‌گذاری با واسطه تنها در مورد سرمایه‌گذاری متوالی و متصل اشخاص حقوقی در سرمایه اشخاص حقوقی دیگر امکان‌پذیر است.

از منظرسرمایه، شخص حقوقی الف از ۲ طریق در سرمایه شخص حقوقی هـ سهیم است:

۲–۱– به طور بی‌واسطه: از طریق بردار ٦ ٪۵۵

۲–۲– به طور با واسطه: از طریق بردارهای ۱ و ۵ ٪۲۰ * ٪۴۰ = ٪۸

٪٦۳

به عبارت دیگر، شخص حقوقی الف از دو طریق سرمایه‌گذاری بی‌واسطه و با واسطه، ٦۳ درصد از سرمایه شخص حقوقی هـ را در اختیار داشته و یا بر آن اثرگذار است. همان‌گونه که ملاحظه می‌شود در محاسبه مقدار سرمایه‌ای که شخص حقوقی الف به طور بی‌واسطه یا با واسطه در شخص حقوقی هـ سرمایه‌گذاری کرده است، بردار شماره ۸ محاسبه نشده است زیرا هرچند که این بردار بیانگر مالکیت ۳۵٪ از سرمایه شخص حقوقی ج توسط شخص حقوقی الف است لیکن ارتباط سرمایه‌گذاری در بردارهای ۹ و ۱۰ قطع شده

است و حداقل یکی از این دو بردار (و البته در اینجا هر دو بردار ۹ و ۱۰) بیانگر رابطه‌ای غیر از خرید سهام یا مشارکت در سرمایه اشخاص حقوقی بعدی است و در نتیجه ارتباط سرمایه‌ای قطع می‌شود.

لیکن از منظر مقدار منابع در معرض ریسک، **حداکثر مقدار منابع شخص حقوقی الف که به طور بی‌واسطه یا با واسطه در معرض ریسک‌های مربوط به شخص حقوقی هـ قرار دارند برابر با حاصل جمع بردارهای ۱، ۲، ۳، ٦، ۷ و ۸ (برحسب واحد پولی) است. زیرا در صورتی که شخص حقوقی هـ در مشکلاتی جدی از جمله ورشکستگی گرفتار شود با انتقال مشکلات شخص مزبور ـ به طور مستقیم یا غیرمستقیم ـ به شخص حقوقی الف، منابعی از شخص حقوقی الف که به هریک از اشکال سرمایه‌گذاری بی‌واسطه یا با واسطه در شخص حقوقی هـ درگیر است، در معرض تهدید قرار می‌گیرد.**

پیوست شماره ۴–راهنمای حدود و محدودیت‌های مقرر در ماده ۳ دستورالعمل سرمایه‌گذاری

۱- محدودیت‌های مربوط به سرمایه پایه موسسه اعتباری (سرمایه‌گذار)

۱-۱- حداکثر ۴۰ درصد سرمایه پایه موسسه اعتباری، برای سرمایه‌گذاری

۱-۲- حداکثر ۱۰ درصد سرمایه پایه موسسه اعتباری، برای سرمایه‌گذاری

۱-۳- حداکثر ۵٪ سرمایه پایه موسسه اعتباری، برای سرمایه‌گذاری در اشخاص حقوقی خارج از بورس (موضوع بند ۳-۳)

۱-٤- کسر هرگونه سرمایه‌گذاری موسسه اعتباری در موسسات اعتباری دیگر (اعم از داخل و یا خارج از کشور)، از سرمایه پایه آن. (موضوع بند ۳-۷)

۲- محدودیت‌های مربوط به سرمایه شخص حقوقی (سرمایه‌پذیر)

۲-۱- سرمایه‌گذاری موسسه اعتباری موضوع بند ۲-٦-۱ در هر شخص حقوقی حداکثر تا ۲۰٪ سرمایه مندرج در اساسنامه آن. (موضوع بند ۳-۵)

۲-۲- سرمایه‌گذاری در شخص حقوقی موضوع بند ۲-٦-۲، حداکثر تا ٤۹٪ سرمایه مندرج در اساسنامه شخص حقوقی سرمایه‌پذیر. (موضوع بند ۳-٦)

۲-۳- سرمایه‌گذاری موسسه اعتباری در سرمایه اشخاص حقوقی مندرج در بند ۲-٦-۲، بیش از حد مقرر در این بند، در هر مورد مستلزم ارائه گزارش توجیهی به بانک مرکزی و اخذ مجوز قبلی این بانک

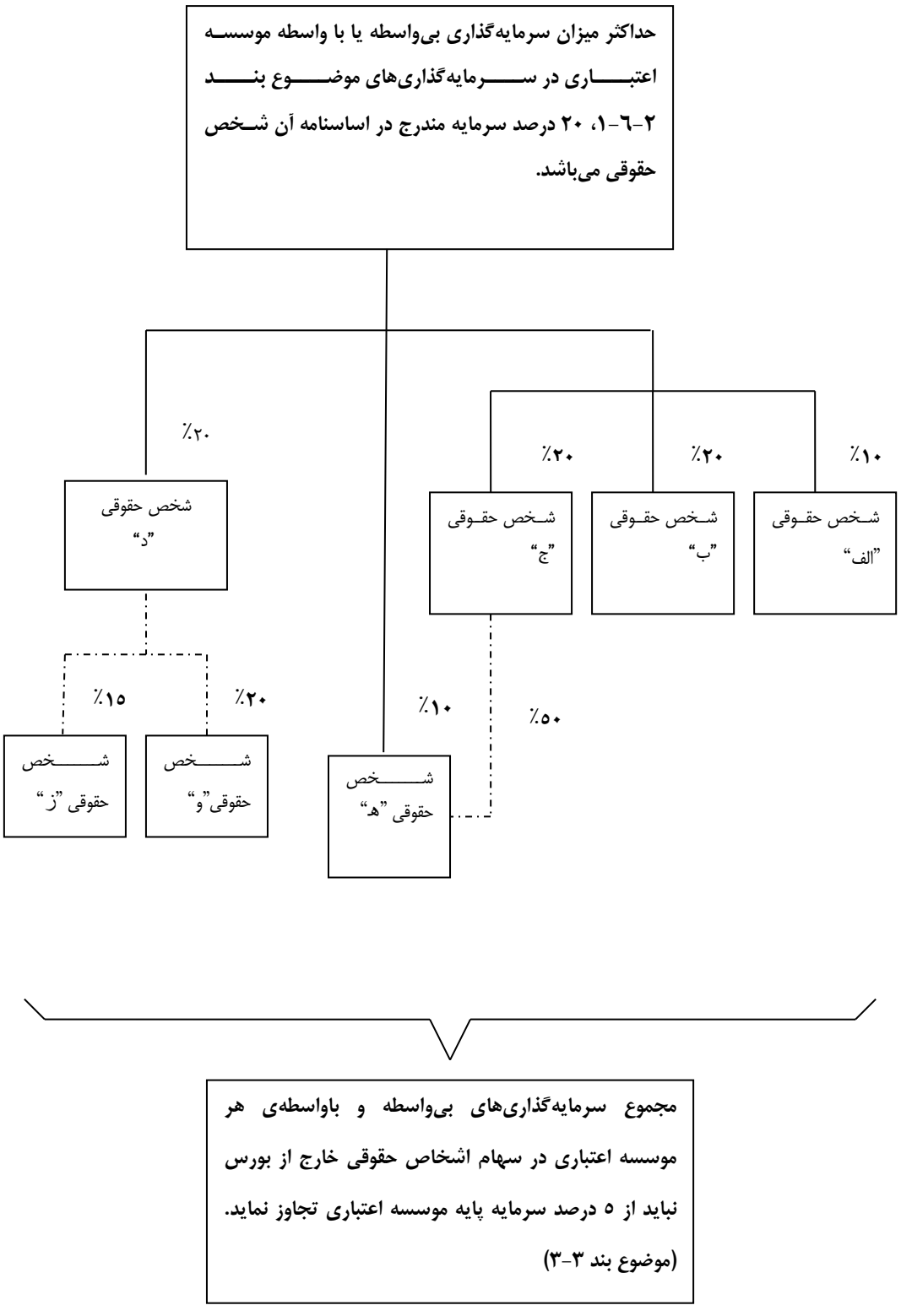
۳- محدودیت‌های کلی

۳-۱-موسسات اعتباری صرفا" مجاز به سرمایه‌گذاری در شرکت‌های سهامی هستند. (موضوع بند ۳-۳)

۳-۲- موسسه اعتباری ملزم است در اساسنامه شخص حقوقی موضوع بند ۲-٦-۲ این دستورالعمل، صراحتا" قید نماید که آن‌ها مجاز به خرید سهام موسسه اعتباری (شرکت مادر) نمی‌باشند. همچنین موسسه اعتباری مجاز نیست ترتیبات خرید سهام خود را از طریق شرکت‌های تحت نفوذ خود فراهم نماید. (موضوع بند ۳-۸)

۳-٤- سرمایه‌گذاری در اوراق مشارکت منتشره یا تضمین شده از سوی دولت ج.ا.ا و بانک مرکزی ج.ا.ا از شمول حدود مقرر در ماده ۳ مستثنی بوده، تابع سیاست‌های بانک مرکزی ج.ا.ا است. (موضوع بند ۳-۹)

پیوست شماره ۵ – موضوع بند ۳–۵ ماده ۳ دستورالعملسرمایه‌گذاری

خطوط خط‌چین نشان دهنده ارتباط با واسطه موسسه اعتباری با شخص حقوقی مورد بحث است.

خطوط ممتد نشان‌دهنده ارتباط بی‌واسطه موسسه اعتباری با شخص حقوقی مورد بحث است.

پیوســـت شمـــاره ۶:

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

(حسابداری سرمایه‌گذاری‌ها)

از انتشارات

کمیته فنی سازمان حسابرسی

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

حسابداری سرمایه‌گذاریها

فهرست مندرجات

	شماره بند
• دامنه کاربرد	۱ – ۴
• تعاریف	۵ – ۹
• انواع سرمایه‌گذاری	۱۰ – ۱۲
• طبقه‌بندی سرمایه‌گذاریها	۱۳ – ۱۹
• بهای تمام‌شده سرمایه‌گذاریها	۲۰ – ۲۴
• انعکاس به ارزش بازار	۲۵
• تعیین ارزش بازار اوراق بهادار سریع‌المعامله	۲۶ – ۲۸
• مبلغ دفتری سرمایه‌گذاریها	۲۹ – ۳۸
• تغییر مبلغ دفتری سرمایه‌گذاریها	۳۹ – ۴۴
• واگذاری سرمایه‌گذاریها	۴۵ – ۴۸
• تغییر طبقه‌بندی سرمایه‌گذاریها	۴۹ – ۵۲
• صورت سود و زیان	۵۳ – ۵۶
• مؤسسات تخصصی سرمایه‌گذاری	۵۷
• افشا	۵۸ – ۶۰
• تاریخ اجرا	۶۱
• مطابقت با استانداردهای بین‌المللی حسابداری	۶۲

استاندارد حسابداری شماره ۱۵

حسابداری سرمایه‌گذاریها

این استاندارد باید با توجه به " مقدمه‌ای بر استانداردهای حسابداری" مطالعه و بکار گرفته شود.

دامنه کاربرد

۱ . این استاندارد به نحوه حسابداری سرمایه‌گذاریها و الزامات افشای اطلاعات مربوط می‌پردازد.

۲ . حسابداری سرمایه‌گذاری در کلیه واحدهای تجاری باید طبق الزامات این استاندارد انجام شود. این استاندارد نحوه حسابداری سرمایه‌گذاری در واحدهای تجاری فرعی و وابسته در صورتهای مالی تلفیقی را تعیین نمی‌کند لیکن درخصوص نحوه حسابداری سرمایه‌گذاریهای پیشگفته در صورتهای مالی واحد تجاری اصلی کاربرد دارد مگر در مواردی که در استانداردهای حسابداری مربوط به سرمایه‌گذاری در واحدهای تجاری فرعی و وابسته نحوه عمل دیگری تجویز شده باشد.

۳. موارد زیر در این استاندارد مورد بحث قرار نمی‌گیرد:

الف. مبانی شناخت درآمدهایی که به‌صورت سود تضمین شده، سود سهام و غیره از سرمایه‌گذاریها عاید می‌شود (رجوع شود به استاندارد حسابداری شماره ۳ با عنوان درآمد عملیاتی).

ب . سرمایه‌گذاری در واحدهای تجاری فرعی و وابسته در صورتهای مالی تلفیقی.

ج . سرمایه‌گذاریهای خاص ازجمله ابزارهای مالی پیچیده.

د . سرمایه‌گذاریهایی که توسط طرحهای مزایای بازنشستگی و مؤسسات بیمه عمر انجام می‌شود.

ه . سرمایه‌گذاری در املاک.

۴.

نظربه‌اینکه‌یکی‌ازویژگیهای‌کلیه‌سرمایه‌گذاریها،ایجادمنافع‌اقتصادی‌برای‌واحدسرمایه‌گذاراست،نحوه‌حسابداری‌مندرج‌دراین‌استا ندارد‌عملکردسرمایه‌گذاری‌یک واحدسرمایه‌گذاررابه نحومناسب‌شناسایی‌واندازه‌گیری‌می‌کند. لذا،این‌استاندارد،در مورد کلیه واحدهای تجاری سرمایه‌گذار، صرف نظر از ماهیت، درصد سرمایه‌گذاری‌و حجم فعالیت سرمایه‌گذاری آنها، ازجمله شرکتهای تخصصی سرمایه‌گذاری کاربرد دارد. با این حال، این امر مانع تدوین رهنمودهای ویژه برای صنایع و گروههای واحدهای تجاری خاص با رعایت اصول کلی مندرج در این استاندارد نیست.

تعاریف

۵ . اصطلاحات ذیل در این استاندارد با معانی مشخص زیر بکار رفته است:

سرمایه‌گذاری : نوعی دارایی است که واحد سرمایه‌گذار برای افزایش منافع اقتصادی از طریق توزیع منافع (به شکل سود سهام، سود تضمین شده و اجاره)، افزایش ارزش یا سایر مزایا (مانند مزایای ناشی از مناسبات تجاری) نگهداری می‌کند.

سرمایه‌گذاری بلندمدت : به طبقه‌ای از سرمایه‌گذاریها گفته می‌شود که به قصد استفاده مستمر در فعالیتهای واحد تجاری نگهداری شود. یک سرمایه‌گذاری هنگامی به عنوان دارایی غیرجاری طبقه‌بندی می‌شود که قصد نگهداری آن برای مدت طولانی به وضوح قابل اثبات باشد یا توانایی واگذاری آن توسط سرمایه‌گذار مشمول محدودیتهایی باشد.

سرمایه‌گذاری جاری : به طبقه‌ای از سرمایه‌گذاریها گفته می‌شود که سرمایه‌گذاری بلندمدت نباشد.

سرمایه‌گذاری سریع‌المعامله در بازار : نوعی سرمایه‌گذاری است که برای آن بازار فعالی که آزاد و در دسترس است وجود دارد به‌طوری که از طریق آن بتوان به ارزش بازار یا شاخصی قابل اتکا که محاسبه ارزش بازار را امکان‌پذیر سازد، دست یافت.

سود سهمی (یا سهام جایزه): عبارت است از توزیع سود به شکل سهم بین صاحبان سهام یک واحد تجاری از محل سود تقسیم نشده یا اندوخته‌ها که با توجه به اصلاحیه قانون تجارت موکول به تصویب مجمع عمومی فوق‌العاده است.

حق تقدم : به موجب ماده ۱۶۹ اصلاحیه قانون تجارت، حقی است قابل نقل و انتقال که در زمان خرید سهام جدید توسط صاحبان سهام واحد تجاری به نسبت سهامی که مالکند به ایشان تعلق می‌گیرد.

سرمایه‌گذاری در املاک : عبارت از سرمایه‌گذاری در زمین یا ساختمانی است که عملیات ساخت و توسعه آن به اتمام رسیده و به جهت ارزش بالقوه‌ای که ازنظر سرمایه‌گذاری دارد و نه به قصد استفاده توسط واحد تجاری سرمایه‌گذار یا شرکتهای همگروه آن، نگهداری می‌شود.

۶. اگرچه ویژگی زیربنایی سرمایه‌گذاری این است که با قصد کسب منافع اقتصادی آتی انجام می‌پذیرد، اما این ویژگی در مورد کلیه داراییها مصداق دارد. این امر مشکلاتی را در تعریف سرمایه‌گذاری از نظر مقاصد این استاندارد ایجاد می‌کند زیرا این استاندارد قصد ندارد سایر داراییهای مورد استفاده واحد تجاری از قبیل داراییهای ثابت مشهود و موجودی مواد و کالا را دربر گیرد. این مشکل در مواردی که سرمایه‌گذاری خصوصیاتی مشابه با دیگر داراییها دارد، مضاعف می‌شود. مثلاً در مواردی که عملیات خرید و فروش سرمایه‌گذاری بخش عمده فعالیت روزمره یک واحد تجاری را تشکیل می‌دهد، پرتفوی سرمایه‌گذاریها، مشابه موجودی مواد و کالا در سایر واحدهای تجاری است.

۷. به هر صورت، در تدوین استاندارد حسابداری برای سرمایه‌گذاریها، این فرض تلویحی وجود دارد که دارایی طبقه‌بندی شده به‌عنوان سرمایه‌گذاری، مستلزم نحوه حسابداری متفاوتی از سایر داراییهاست. این امر به‌نوبه خود حاکی از این است که در ماهیت سرمایه‌گذاری خصوصیتی وجود دارد که آن را از سایر داراییها متمایز می‌سازد. ویژگیمتمایزکننده سرمایه‌گذاری به عنوان طبقه‌ای از داراییها، طریقه خاص کسب منافع اقتصادی آن است. این منافع اقتصادی ممکن است به یکی از اشکال زیر یا هر دوی آنها حاصل شود. شکل اول دریافتهای ناشی از توزیع منافع، از قبیل سود تضمین شده و سود سهام است. در مفهومی گسترده‌تر، این شکل دربرگیرنده شرایط مساعد تجاری است که از طریق یک سرمایه‌گذاری تجاری فراهم می‌آید. شکل دوم، منفعت سرمایه‌ای است که منعکس‌کننده افزایش در ارزش مبادلاتی یک سرمایه‌گذاری طی دوره نگهداشت آن توسط واحد تجاری است. این ویژگی درتعریف سرمایه‌گذاری برای مقاصد این استاندارد بکار گرفته شده است. اگرچه ارزش سایر داراییها از قبیل ساختمان و ماشین‌آلات نیز ممکن است طی زمان افزایش یابد، لیکن این اقلام تنها در مواردی طبق این استاندارد به عنوان سرمایه‌گذاری تلقی می‌شود که برای این هدف و نه به قصد استفاده در عملیات واحد تجاری، نگهداری شده باشد.

۸. ممکن است ادعا شود که سرمایه‌گذاری نگهداری شده توسط معامله‌گران سهام به عنوان موجودی که به قصد کسب سود درجریان عادی فعالیتهای تجاری آنها صورت گرفته است، در تعریف سرمایه‌گذاری طبق این استاندارد قرار نمی‌گیرد. لیکن این اعتقاد وجود دارد که دارایی مورد معامله به شیوه مزبور، همان خصوصیات زیربنایی را داراست که درصورت نگهداشت توسط یک واحد تجاری دیگر و فروش آن به یک معامله‌گر سهام و یا خریدار نهایی دیگری دارا می‌بود. بنابراین نحوه حسابداری سرمایه‌گذاریهای نگهداری شده به‌منظور خرید و فروش توسط معامله‌گران سهام نیز مطابق این استاندارد است.

۹. تعریف سرمایه‌گذاری طبق این استاندارد تعریفی عام است. با این حال اضافه می‌شود که تعریف مزبور، شامل اوراق سهام، اوراق مشارکت با حداقل سود تضمین شده، حق تقدم خرید سهام، کالاها (غیر از آنهایی که به قصد مصرف یا خرید و

فروش، در جریان فعالیتهای عادی واحد تجاری نگهداری شود) و سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار بانکی می‌باشد. ضمناً اقلام مزبور کلیه موارد را دربر نمی‌گیرد.

انواع سرمایه‌گذاری

۱۰. سرمایه‌گذاری ممکن است به اشکال مختلفی صورت گیرد و به دلایل گوناگونی نگهداری شود. برخی سرمایه‌گذاریها ممکن است در قالب اسنادی که بیانگر بدهی پولی به دارنده آنهاست، ظاهر بشوند (نظیر برخی اوراق مشارکت). برخی از این سرمایه‌گذاریها ممکن است متضمن سود تضمین شده حداقلی باشند. سرمایه‌گذاریها همچنین می‌توانند در قالب مالکیت سهام یک واحد تجاری دیگر ظاهر شوند. این سرمایه‌گذاریها بیانگر حقوق مالی است. سایر اشکال سرمایه‌گذاری شامل نگهداری داراییهای عینی مثل زمین و ساختمان، فلزات گرانبها یا دیگر کالاها ازجمله آثار هنری است. سرمایه‌گذاریهای مختلف ازنظر سهولت تبدیل به وجه نقد یا سایر داراییها، میزان داد و ستد و ماهیت بازار مربوط ویژگیهای متفاوتی از خود بروز می‌دهند.

۱۱. ماهیت و سطح سرمایه‌گذاری یک واحد تجاری و حجم فعالیت آن در زمینه خرید، نگهداری و فروش سرمایه‌گذاریها در واحدهای مختلف فرق می‌کند. برای برخی واحدهای تجاری خصوصاً واحدهایی که در بخشهای خاص خدمات مالی فعالیت دارند، فعالیت سرمایه‌گذاری بخش عمده عملیات واحد تجاری را تشکیل می‌دهد و عملکرد آن در زمینه سرمایه‌گذاری به میزان قابل ملاحظه‌ای برنتایج عملیات آن تأثیر می‌گذارد. برخی واحدهای تجاری ازقبیل شرکتهای تخصصی سرمایه‌گذاری صرفاً در زمینه نگهداری و مدیریت پرتفوی سرمایه‌گذاری در بلندمدت فعالیت می‌کنند تا برای صاحبان سرمایه خود درآمد یا رشد سرمایه فراهم آورند. برای سایر واحدهای تجاری، سرمایه‌گذاری ممکن است به عنوان یک منبع وجوه مازاد نگهداری شود و بخشی از فعالیت مدیریت وجوه نقد آن را تشکیل دهد. همچنین یک واحد تجاری ممکن است به‌منظور اعمال نفوذ قابل ملاحظه یا اعمال کنترل برسیاستهای مالی و عملیاتی واحد تجاری دیگر، در سهام آن سرمایه‌گذاری کند. بعلاوه سرمایه‌گذاری ممکن است به‌منظور تحکیم رابطه تجاری یا دستیابی به یک مزیت تجاری نگهداری شود.

۱۲. برای برخی سرمایه‌گذاریها، بازار فعالی وجود دارد که برمبنای آن، می‌توان ارزش بازار سرمایه‌گذاری را تعیین کرد. برای این سرمایه‌گذاریها، ارزش بازار شاخص ارزش منصفانه سرمایه‌گذاری است. در مورد سایر سرمایه‌گذاریها، بازار فعالی وجود ندارد و برای تعیین ارزش منصفانه از طرق دیگری استفاده می‌شود.

طبقه‌بندی سرمایه‌گذاریها

۱۳. آن گروه از واحدهای تجاری که طبق الزامات استاندارد حسابداری شماره **۱۴** با عنوان" نحوه ارائه داراییهای جاری و بدهیهای جاری"، داراییهای جاری و غیرجاری را در صورتهای مالی خود تفکیک می‌کنند باید سرمایه‌گذاریهای جاری را به عنوان دارایی جاری و سرمایه‌گذاریهای بلندمدت را به عنوان دارایی غیرجاری منعکس کنند.

۱۴. آن گروه از واحدهای تجاری که طبق استانداردهای حسابداری خاص یا مفاد قوانین آمره داراییهای جاری و غیرجاری را در ترازنامه تفکیک نمی‌کنند باید به منظور تعیین مبلغ دفتری سرمایه‌گذاریها، بین آنها تمایز قائل شوند و مبلغ دفتری سرمایه‌گذاریها را مطابق با بندهای ۲۹ تا۳۸ تعیین کنند.

۱۵. براساس تعریف سرمایه‌گذاری بلندمدت مندرج در بند ۵، سرمایه‌گذاری فقط زمانی به عنوان بلندمدت طبقه‌بندی می‌شود که قصد نگهداری آن برای مدت طولانی به وضوح قابل اثبات باشد یا اینکه در عمل محدودیتهایی در توانایی واگذاری آن توسط واحد تجاری‌وجود داشته باشد. این اصل صرف نظر از اینکه سرمایه‌گذاری مورد نظر سریع‌المعامله در بازار باشد یا نباشد، مصداق دارد. بنابراین سرمایه‌گذاری بلندمدت مشتمل‌بر موارد زیر است:

الف. سرمایه‌گذاری در واحد تجاری فرعی و وابسته یا تسهیلات بلندمدت‌اعطایی‌به این واحدها.

ب . سرمایه‌گذاریهایی که اساساً جهت حفظ، تسهیل و گسترش فعالیت یا روابط تجاری موجود انجام شده است (این سرمایه‌گذاریها اصطلاحاً سرمایه‌گذاریهای تجاری نام گرفته است).

ج . سرمایه‌گذاریهایی را که نمی‌توان واگذار کرد، یا بدون تأثیر عمده برفعالیتهای واحد تجاری قابل واگذاری نیست.

د . سرمایه‌گذاریهایی که با قصد استفاده مستمر توسط واحد تجاری نگهداری می‌شود و هدف آن نگهداری پرتفویی از سرمایه‌گذاریها جهت تأمین درآمد و یا رشد سرمایه برای صاحبان سرمایه واحد تجاری است.

۱۶. تنها در شرایطی که معیارهای پیشگفته احراز شود، سرمایه‌گذاری را می‌توان بلندمدت تلقی کرد. این واقعیت که یک سرمایه‌گذاری برای مدت نسبتاً طولانی نگهداری شده است، لزوماً به معنای بلندمدت بودن سرمایه‌گذاری نیست. در سایر موارد که معیارهای مزبور احراز نگردد، سرمایه‌گذاری (اعم از سریع‌المعامله در بازار یا سایر) به عنوان سرمایه‌گذاری جاری طبقه‌بندی می‌شود.

۱۷. تعریف سرمایه‌گذاری سریع‌المعامله در بازار، دربرگیرنده دو شرط اصلی است. اول وجود بازاری فعال که آزاد و قابل دسترس باشد و دوم اینکه قیمتهای معاملاتی درچنین بازاری معلوم باشد و علنی اعلام شود. بعلاوه قیمت اعلام شده باید به گونه‌ای قابل اتکا بیانگر قیمتی باشد که بتوان براساس آن معامله کرد. درصورت تحقق این شرایط، سرمایه‌گذاری یک "سرمایه‌گذاری سریع‌المعامله در بازار" است. در عمل مفهوم عبارت " سریع‌المعامله در بازار" ممکن است برای واحدهای تجاری مختلف یکسان نباشد. بنابراین به دلیل تفاوت در میزان دسترسی به بازار و در دسترس بودن قیمتهای اعلام شده، یک سرمایه‌گذاری که هنگام نگهداری توسط برخی مؤسسات خدمات مالی خاص، سریع‌المعامله در بازار تلقی شود، ممکن است برای دیگر واحدهای تجاری این‌چنین نباشد.

۱۸. سرمایه‌گذاری سریع‌المعامله در بازار را، هم می‌توان به عنوان سرمایه‌گذاری جاری طبقه‌بندی کرد و هم در موارد مندرج در بند ۱۵ آن را سرمایه‌گذاری بلندمدت تلقی کرد.

۱۹. برخی از واحدهای تجاری ممکن است به موجب استانداردهای حسابداری خاص یا مفاد قوانین آمره، ترازنامه خود را مطابق فرم ازپیش تعیین شده‌ای که بین داراییهای جاری و غیرجاری تمایزی قائل نمی‌شود، تهیه کنند. بسیاری از واحدهای تجاری، نظیر بانکها و شرکتهای بیمه که در رشته‌های مالی فعالیت می‌کنند، هرچند ممکن است قصد واگذاری داراییهایشان را طی عملیات جاری نداشته باشند، با این حال معمولاً بسیاری از سرمایه‌گذاریهای خود را به عنوان منابعی تلقی می‌کنند که درصورت لزوم، می‌توان آنها را جهت عملیات جاری بکار گرفت. با این حال این واحدهای تجاری ممکن است دارای سرمایه‌گذاریهایی باشند که علی‌الاصول سرمایه‌گذاری بلندمدت تلقی شود. بنابراین بسیاری از این واحدهای تجاری در تجزیه و تحلیل سرمایه‌گذاریهای خود و انتساب مبلغ دفتری به آنها، خصوصیات سرمایه‌گذاری را از نظر جاری یا بلندمدت بودن، مبنای کار قرار می‌دهند.

بهای تمام شده سرمایه‌گذاریها

۲۰. بهای تمام شده یک سرمایه‌گذاری، مخارج تحصیل آن، ازقبیل کارمزد کارگزار، حق‌الزحمه‌ها و عوارض و مالیات را نیز دربر می‌گیرد لیکن شامل مخارج مالی تحمل‌شده در رابطه با ایجاد تدریجی یک سرمایه‌گذاری نیست. بهای تمام شده پرتفوی سرمایه‌گذاریها برمبنای تک‌تک سرمایه‌گذاریهای آن تعیین می‌شود.

۲۱. اگر سرمایه‌گذاری کلاً یا جزئاً درمقابل مابه‌ازای غیرنقد تحصیل شود، بهای تمام شده آن معادل ارزش منصفانه دارایی یا اوراق بهاداری خواهد بود که به عنوان مابه‌ازا واگذار شده است. لیکن هرگاه ارزش منصفانه سرمایه‌گذاری تحصیل شده با سهولت بیشتری قابل تعیین باشد، مبلغ اخیر ممکن است در تعیین بهای تمام شده سرمایه‌گذاری ملاک عمل قرار گیرد.

۲۲. نحوه تعیین بهای تمام‌شده حق تقدم خریداری شده مشابه با خرید سهام است. همچنین چنانچه واحد تجاری در نتیجه افزایش سرمایه واحد سرمایه‌پذیر صاحب حق تقدم شود وجوه پرداختی بابت سهام جدید یا واگذاری مطالبات سود سهام نقدی از این بابت به بهای تمام‌شده سرمایه‌گذاری اضافه می‌شود. در موارد بالا پس از حصول اطمینان از دریافت سهام جدید به منظور تعیین مبلغ دفتری هر سهم، جمع مبلغ دفتری سرمایه‌گذاری قبلی و بهای تمام‌شده حق تقدم تحصیل شده به کل سهام موجود از بابت سرمایه‌گذاری مربوط تسهیم می‌شود.

۲۳. چنانچه سرمایه‌گذاری تحصیل شده دربرگیرنده حداقل سود تضمین شده یا سود سهام تعلق گرفته و دریافت نشده باشد، بهای تمام شده سرمایه‌گذاری عبارت از بهای خرید بعد از کسر هرگونه سود تعلق گرفته و دریافت نشده خواهد بود.

۲۴. مبالغ سود تضمین شده، حق‌امتیاز و سود سهام حاصل از سرمایه‌گذاری، بازده سرمایه‌گذاری است و عموماً درآمد تلقی می‌گردد. با این حال در برخی شرایط، مثلاً، در مواردی که سود سهام عادی شرکت سرمایه‌پذیر، از محل اندوخته‌ها یا سود انباشته مصوب پیش از تحصیل سرمایه‌گذاری اعلام می‌شود این گونه مبالغ معرف بازیافت بخشی از بهای تمام‌شده سرمایه‌گذاری است و درآمد محسوب نمی‌شود. به بیان دیگر، بهای تمام‌شده سرمایه‌گذاری تنها هنگامی بابت سود سهام دریافتی یا دریافتنی کاهش داده می‌شود که سود سهام مزبور مازاد بر سهم شرکت سرمایه‌گذار از سودهای مصوب شرکت سرمایه‌پذیر پس از تحصیل سرمایه‌گذاری باشد.

انعکاس به ارزش بازار

۲۵. استفاده از ارزش بازار در مورد سرمایه‌گذاری سریع‌المعامله در بازار عملاً موجب می‌شود کلیه تغییرات در ارزش بازار سرمایه‌گذاری در صورتهای عملکرد مالی شناسایی شود صرف‌نظر از اینکه سرمایه‌گذاری به فروش رسیده یا نرسیده باشد. کاربرد این مبنای اندازه‌گیری در تعیین مبلغ دفتری آن گروه از سرمایه‌گذاریهای سریع‌المعامله در بازار که به عنوان داراییهای جاری طبقه‌بندی می‌شوند به دلایل زیر مناسب است:

الف. نتیجه عملیات واحد تجاری بنحو مطلوب‌تری منعکس می‌شود چون هرگونه افزایش در ارزش بازار سرمایه‌گذاری، به سبب مستند بودن به دریافت وجه نقد و یا انتظار قریب به یقین به دریافت وجه نقد، معرف سود تحقق یافته دوره است. مضافاً این مبنا ارزیابی بهتری از عملکرد مدیریت فراهم می‌کند.

ب . از نقطه‌نظر واقعیت اقتصادی و یکنواختی عمل، عینی‌ترین ابزار برای اندازه‌گیری تأثیر مالی تصمیمات مربوط به خرید، فروش و نگهداری سهام طی دوره است. اگرچه سود یا زیان ممکن است در تاریخ ترازنامه متبلور نشده باشد، لیکن واقعیت اقتصادی این است که مدیریت از طریق فروش سرمایه‌گذاری، توانایی تبلور آنها را داشته لیکن به‌عمد چنین نخواسته است.

ج . دستکاری نتیجه عملیات توسط مدیریت واحد تجاری از طریق انتخاب زمان فروش سرمایه‌گذاری ناممکن می‌شود.

د . ارزش بازار خاصه‌ای از دارایی است که برای مدیریت واحد تجاری و سایر استفاده‌کنندگان صورتهای مالی بیشترین اهمیت را دارد. افزون بر این، استفاده از این روش اشکال در اندازه‌گیری اقلام مشابه با قیمتهای متفاوت را که تنها به‌لحاظ خرید در زمانهای مختلف ایجاد شده است، از بین می‌برد.

تعیین ارزش بازار اوراق سریع‌المعامله

۲۶. در عمل، درهر مقطع زمانی، دو قیمت برای ارزیابی اوراق سریع‌المعامله به ارزش بازار وجود دارد. اول: قیمت " پیشنهاد خرید" است که انتظار می‌رود سرمایه‌گذاری به آن قیمت واگذار شود و دوم: قیمت " پیشنهاد فروش" است که انتظار می‌رود یک سرمایه‌گذار برای تحصیل سرمایه‌گذاری بپردازد. قیمت سومی که می‌تواند برای مقاصد ارزیابی بکار گرفته شود، قیمت میانگین بازار، یعنی میانگین قیمت " پیشنهاد خرید " و " پیشنهاد فروش " است. در عمل، تفاوت بین دو قیمت مزبور در مورد یک سرمایه‌گذاری سریع‌المعامله در بازار نسبتاً کم است. درنتیجه در این استاندارد قیمت خاصی تجویز نمی‌شود. واحدهای تجاری، قیمت متناسب با شرایط خاص خود را انتخاب می‌کنند. برای بیشتر واحدهای تجاری، قیمت صحیح در تئوری، قیمت پیشنهاد خرید است لیکن در عمل قیمت میانگین نیز قابل قبول است. به‌هرحال هرمبنایی که انتخاب شود به‌طور یکنواخت اعمال خواهد شد. قیمتهای تاریخ ترازنامه را می‌توان از طریق یک کارگزار رسمی و یا از طریق بورس اوراق بهادار کسب نمود. ارزش بازار پرتفوی سرمایه‌گذاری براساس تک تک سرمایه‌گذاریها محاسبه می‌شود.

۲۷. باید توجه داشت که قیمت اعلام شده بازار قیمتی میانگین است و اغلب مبتنی‌بر حجم معینی از معاملات است. بنابر این ممکن است راهنمای قابل اتکایی برای استفاده توسط واحد تجاری در شرایط خاص آن نباشد. این امر بویژه هنگامی مصداق دارد که سرمایه‌گذار، بیش از اندازه معمول‌از یک سرمایه‌گذاری را در اختیار داشته باشد. در چنین شرایطی واگذاری کل سرمایه‌گذاری بدون تغییر در قیمت امکان‌پذیر نیست و بنابراین قیمت مزبور باید درحدی تعدیل شود که درآمد قابل شناسایی در

تاریخ ترازنامه به‌نحوی اتکاپذیر قابل اندازه‌گیری باشد. البته نحوه معمول واگذاری توسط واحد تجاری (به‌صورت یکجا یا بخش بخش) باید در روال فعالیت عادی آن در نظر گرفته شود.

۲۸. در شرایطی که واگذاری اجباری باشد، قیمت مؤثر ممکن است بنحو قابل ملاحظه‌ای کمتر از قیمت اعلام شده بازار باشد. همچنین حجم سهام موجود در بازار برای معامله نیز عامل مهمی در تعیین قیمت بازار است. دراین شرایط باید مراتب فوق در تعیین قیمت بازار مورد توجه خاص قرار گیرد.

مبلغ دفتری سرمایه‌گذاریها

۲۹. سرمایه‌گذاری سریع‌المعامله در بازار هرگاه به عنوان دارایی جاری نگهداری شود باید در ترازنامه به یکی از دو روش زیر منعکس شود:

الف. ارزش بازار، یا

ب . اقل بهای تمام‌شده و خالص ارزش فروش.

۳۰. چنانچه ماهیت و میزان سرمایه‌گذاری به گونه‌ای باشد که جذب آن توسط بازار، بدون تأثیر با اهمیت در نرخ بازار آن، ممکن نباشد، قیمت جاری بازار باید طوری تعدیل شود که منعکس‌کننده عوایدی باشد که واحد تجاری به طور واقع بینانه، انتظار کسب آن را درصورت واگذاری سرمایه‌گذاری در روال عادی فعالیت تجاری داشته باشد.

۳۱. سایر سرمایه‌گذاریهایی که تحت عنوان دارایی جاری طبقه‌بندی می‌شود، باید در ترازنامه به یکی از دو روش زیر منعکس شود:

الف. اقل بهای تمام شده و خالص ارزش فروش، یا

ب . خالص ارزش فروش.

۳۲. استفاده از ارزشهای جاری تا میزانی که با خصوصیات اتکاپذیری و ملاحظات منفعت و هزینه سازگار باشد، موجب می‌گردد اطلاعات ارائه شده در صورتهای مالی برای استفاده‌کنندگان، در راستای ارزیابی وضعیت مالی و عملکرد مالی واحد تجاری مفید واقع شود. بدین‌لحاظ و باتوجه به دلایل ذکر شده در بند ۲۵، سرمایه‌گذاری سریع‌المعامله در بازار را که به عنوان دارایی جاری نگهداری می‌شود می‌توان به ارزش بازار آن در ترازنامه منعکس کرد و هرگونه افزایش یا کاهش در ارزش آن طی دوره را به عنوان بخشی از نتایج عملیات واحد تجاری در صورت سود و زیان شناسایی شود. رویه مجاز دیگر، انعکاس سرمایه‌گذاریهای مزبور به اقل بهای تمام‌شده و خالص ارزش فروش در ترازنامه است.

۳۳. سایر سرمایه‌گذاریهای جاری (غیر از سریع‌المعامله در بازار) به اقل بهای تمام شده اولیه وخالص ارزش فروش در ترازنامه‌منعکس می‌شود. این سرمایه‌گذاریها، معمولاً به بهای تمام شده انعکاس می‌یابد مگر در مواردی که کاهش در ارزش سرمایه‌گذاری قابل تشخیص‌باشد. رویه مجاز دیگر، استفاده از خالص ارزش فروش است هنگامی که مبلغ آن به گونه‌ای اتکاپذیر قابل اندازه‌گیری باشد. اگر رویه اخیر انتخاب شود، هرگونه افزایش و کاهش مبلغ دفتری سرمایه‌گذاری به عنوان درآمد یا هزینه سرمایه‌گذاریها در زمره فعالیتهای عادی در صورت سود و زیان شناسایی می‌شود.

۳۴. سرمایه‌گذاریهایی که تحت عنوان دارایی غیرجاری طبقه‌بندی می‌شود باید در ترازنامه به یکی از روشهای زیر منعکس شود:

الف. بهای تمام شده پس از کسر هرگونه ذخیره کاهش دائمی در ارزش.

ب . مبلغ تجدید ارزیابی به عنوان یک نحوه عمل مجاز جایگزین.

درصورت انعکاس به مبلغ تجدید ارزیابی، مطابق استاندارد حسابداری شماره ۱۱ با عنوان " حسابداری داراییهای ثابت مشهود"عمل می‌شود با این تفاوت که دوره تناوب تجدید ارزیابی یک سال خواهد بود.

۳۵. از آنجا که سرمایه‌گذاریهای بلندمدت برای مدت طولانی نگهداری می‌شوند، ارزش بازار آنها از نظر مربوط بودن به اندازه‌گیری سود و زیان دوره، اهمیت چندانی ندارد زیرا که مدیریت واحد تجاری قصد و یا توان آن را ندارد که این ارزش را از طریق فروش آنها متبلور سازد. به این دلیل، سرمایه‌گذاریهای بلندمدت به بهای تمام شده، پس از کسر ذخیره کاهش دائمی در ارزش آن، انعکاس می‌یابد. در نحوه عمل مجاز جایگزین، این سرمایه‌گذاریها را می‌توان براساس مبلغ تجدید ارزیابی آنها منعکس نمود. اگر این رویه انتخاب شود، احتساب هر گونه افزایش در ارزش به عنوان درآمد تحقق یافته دوره مناسب نیست. درعوض، مبلغ هرگونه افزایش به عنوان مازاد تجدید ارزیابی تلقی می‌شود و در سرفصل حقوق صاحبان سهام انعکاس می‌یابد. درصورت انعکاس به مبلغ تجدید ارزیابی، طبق استاندارد حسابداری شماره ۱۱ با عنوان حسابداری داراییهای ثابت مشهود عمل می‌شود با این تفاوت که در مورد تناوب تجدید ارزیابی مفاد بند ۳۴ ملاک عمل قرار می‌گیرد.

۳۶. چنانچه مدیریت واحد تجاری، سرمایه‌گذاریهای بلندمدت را به مبلغ تجدید ارزیابی منعکس کند، این ارزیابی باید همه ساله انجام شود. بدین‌معنی که واحدهای تجاری مجاز نیستند سرمایه‌گذاریهای بلندمدت را به مبلغی که نه معرف ارزش جاری و نه معرف بهای‌تمام شده است، منعکس کنند. این امر منعکس‌کننده این نظریه است که به غیر از بهای‌تمام شده اولیه، تنها ارزش مربوط و معنی‌دار برای استفاده‌کنندگان صورتهای مالی، ارزش جاری است.

۳۷. چنانچه یک " سرمایه‌گذاری سریع المعامله در بازار" به عنوان دارایی غیرجاری نگهداری شود، چون واحد تجاری در واگذاری آن محدودیت دارد یا تمایلی به واگذاری آن ندارد تا افزایش در ارزش آن در عمل متبلور شود، تلقی هرگونه افزایش در ارزش بازار آن به عنوان تحقق یافته، مناسب نیست و درنتیجه نباید این تغییرات را در صورت سود و زیان منعکس کرد.

۳۸. مبلغ کل سرمایه‌گذاریهای سریع‌المعامله که به عنوان دارایی جاری نگهداری می‌شود باید بر مبنای مجموعه (پرتفوی) سرمایه‌گذاریهای مزبور تعیین شود. مبلغ کل سرمایه‌گذاریهای بلندمدت و سایر سرمایه‌گذاریهای جاری، عبارت ازجمع مبلغ دفتری تک تک سرمایه‌گذاریهای مربوط است که جداگانه تعیین می‌شود.

تغییر مبلغ دفتری سرمایه‌گذاریها

۳۹. هرگاه سرمایه‌گذاریهای سریع‌المعامله‌ای که به عنوان دارایی جاری نگهداری شده است، به ارزش بازار منعکس شود، هر گونه افزایش یا کاهش در مبلغ دفتری سرمایه‌گذاری باید به عنوان درآمد یا هزینه شناسایی شود.

۴۰. هرگاه سایر سرمایه‌گذاریهای جاری (یعنی غیر از سریع‌المعامله در بازار) به خالص ارزش فروش منعکس شود، هرگونه افزایش و کاهش مبلغ دفتری سرمایه‌گذاری باید به‌عنوان درآمد یا هزینه شناسایی شود.

۴۱. هرگاه سرمایه‌گذاری بلندمدت به مبلغ تجدید ارزیابی ثبت شود، نحوه حسابداری آن باید طبق استاندارد حسابداری شماره ۱۱ با عنوان "حسابداری داراییهای ثابت مشهود" باشد. افزایش مبلغ دفتری سرمایه‌گذاری بلندمدت درنتیجه تجدید ارزیابی باید به عنوان مازاد تجدید ارزیابی ثبت و در ترازنامه به عنوان بخشی از حقوق صاحبان سرمایه منعکس شود. هرگاه افزایش مزبور عکس یک کاهش قبلی ناشی از تجدید ارزیابی باشد که به عنوان هزینه شناسایی شده است، این افزایش باید تا میزان هزینه شناسایی شده در رابطه با همان دارایی به عنوان درآمد شناسایی شود. کاهش مبلغ دفتری یک قلم سرمایه‌گذاری بلندمدت در نتیجه تجدید ارزیابی باید به عنوان هزینه شناسایی شود. چنانچه کاهش مزبور عکس یک افزایش قبلی ناشی از تجدید ارزیابی باشد که به حساب مازاد تجدید ارزیابی منظور شده است، دراین‌صورت این کاهش باید تا میزان مازاد تجدید ارزیابی مربوط به همان سرمایه‌گذاری به حساب مازاد تجدید ارزیابی بدهکار گردد و باقیمانده به عنوان هزینه شناسایی شود.

۴۲. باتوجه به مفهوم تحقق که عبارت است از الزام به اینکه درآمد مستند به دریافت وجه نقد (یا دارایی دیگری که با قطعیت معقول انتظار تبدیل آن به وجه نقد وجود دارد) شده باشد و یا با انتظار قریب به یقین مستند شود، مازاد تجدید ارزیابی مذکور در بند ۴۱، درآمد تحقق نیافته تلقی می‌گردد. بنابراین افزایش سرمایه به‌طور مستقیم از محل مازاد مزبور مجازنیست و تنها در زمان تحقق، طبق بند ۴۵ به حساب سود و زیان انباشته منتقل می‌شود.

۴۳. دریافت سود سهمی (یا سهام جایزه) موجب تغییر در مبلغ دفتری سرمایه‌گذاری نمی‌شود بلکه به منظور تعیین مبلغ دفتری هر سهم، مبلغ دفتری سرمایه‌گذاری باید به تعداد کل سهام موجود بعد از دریافت سود سهمی تقسیم شود.

۴۴. دریافت سود سهمی یا سهام جایزه منجر به ورود وجه نقد یا داراییهای دیگر به واحد تجاری سرمایه‌گذار نمی‌شود. به بیان دیگر واحد تجاری سرمایه‌گذار با دریافت سود سهمی چیزی جز آنچه داشته است، تحصیل نمی‌کند. به همین دلیل در زمان دریافت سود سهمی نمی‌توان درآمد سرمایه‌گذاری را شناسایی کرد و یا بهای تمام‌شده سرمایه‌گذاری را افزایش داد. دریافت سود سهمی تنها باعث افزایش تعداد سهام در سرمایه‌گذاری مربوط و در نتیجه کاهش مبلغ دفتری هر سهم موجود می‌شود. از سوی دیگر، تقسیم سود به شکل نقد و سپس افزایش سرمایه از محل مطالبات سهامداران با تصویب مجمع عمومی فوق‌العاده در تعریف سود سهمی طبق این استاندارد قرار نمی‌گیرد، ضمن اینکه به موجب اصلاحیه قانون تجارت، واحد سرمایه‌گذار حق مطالبه سود سهام نقدی را دارد و تنها در صورت تمایل، این حق را در قبال کسب سهام جدید واگذار می‌کند که این امر به منزله دریافت سود سهام و پرداخت مجدد آن در قبال سهام جدید است. بدین ترتیب سود سهام نقدی مزبور با رعایت الزامات این استاندارد و استاندارد حسابداری شماره۳با عنوان درآمد عملیاتی شناسایی می‌شود.

واگذاری سرمایه‌گذاریها

۴۵. هرگاه یک سرمایه‌گذاری واگذار شود، تفاوت عواید حاصل از واگذاری و مبلغ دفتری باید به عنوان درآمد یا هزینه شناسایی شود. در مورد سرمایه‌گذاریهای جاری که به خالص ارزش فروش یا ارزش بازار ثبت شده و سرمایه‌گذاریهای بلندمدتی که به مبلغ تجدید ارزیابی انعکاس یافته است، سود یا زیان واگذاری باید نسبت به آخرین مبلغ دفتری و در مورد سرمایه گذاریهای جاری سریع‌المعامله که براساس پرتفوی سرمایه‌گذاری به اقل بهای تمام‌شده و خالص ارزش فروش نشان داده می‌شود، سود یا زیان واگذاری باید نسبت به بهای تمام‌شده تعیین شود. در مورد سرمایه‌گذاریهایی که به عنوان دارایی جاری نگهداری شده است، تفاوت ناشی از واگذاری باید به عنوان درآمد یا هزینه سرمایه‌گذاری و در مورد سرمایه‌گذاریهای بلندمدت، تفاوت مذکور باید به عنوان سود یا زیان واگذاری شناسایی شود. هر گونه خالص مازاد ناشی از تجدید ارزیابی یک سرمایه‌گذاری که قبلاً در حساب مازاد تجدید ارزیابی منظور و در آن نگهداری شده است، باید به عنوان تغییر در اجزای حقوق صاحبان سرمایه، به بستانکار حساب سود و زیان انباشته منظور شود.

۴۶. هرگاه تنها بخشی از مجموع یک سرمایه‌گذاری خاص واحد تجاری که به بهای تمام شده منعکس شده است، واگذار شود، مبلغ دفتری برمبنای میانگین بهای تمام شده مجموع سرمایه‌گذاری محاسبه خواهد شد.

۴۷. در مواردی که حق تقدم خرید سهام توسط واحد تجاری سرمایه‌گذار به فروش می‌رسد مبلغ دفتری سرمایه‌گذاری مربوط پس از کسر مبلغ اسمی سهام موجود به نسبت تعداد بین حق تقدم و سهام موجود تسهیم می‌شود.

۴۸. هرگونه سود تضمین شده و یا سود سهام ممتاز تعلق گرفته و دریافت نشده مندرج در عواید حاصل از فروش به طور جداگانه به حساب گرفته خواهد شد.

تغییر طبقه‌بندی سرمایه‌گذاریها

۴۹. تغییر طبقه‌بندی سرمایه‌گذاریهای بلندمدت به جاری باید براساس یکی از دو مبنای زیر صورت گیرد:

الف. به اقل بهای تمام‌شده و مبلغ دفتری، چنانچه سرمایه‌گذاریهای جاری به روش اقل بهای تمام‌شده و خالص ارزش فروش منعکس می‌شود. اگر سرمایه‌گذاریهای مزبور قبلاً تجدید ارزیابی شده است هر گونه باقیمانده مازاد تجدید ارزیابی مربوط باید هنگام تغییر طبقه‌بندی از حساب سرمایه‌گذاری برگشت داده شود، یا

ب . به مبلغ دفتری، چنانچه سرمایه‌گذاریهای جاری به ارزش بازار یا خالص ارزش فروش منعکس می‌شود. در مواردی که تغییرات در ارزش بازار سرمایه‌گذاریهای جاری به سود و زیان منظور می‌شود باید هر گونه باقیمانده مازاد تجدید ارزیابی مربوط را به حساب سود و زیان انباشته منتقل کرد.

۵۰. تغییر طبقه‌بندی سرمایه‌گذاریهای جاری به بلندمدت باید به اقل بهای تمام‌شده و خالص ارزش فروش، یا چنانچه قبلاً به ارزش بازار (یا خالص ارزش فروش) ثبت شده است به این ارزش انتقال یابد.

۵۱. در شرایط خاص، باتوجه به معیارهای ذکر شده در بند ۱۵، ممکن است تغییر طبقه‌بندی یک سرمایه‌گذاری که ابتدا به عنوان دارایی جاری تحصیل شده، مناسب باشد. برعکس،ممکن است شرایط مندرج در بند ۱۵ازبین برود و نیاز به تغییر طبقه‌بندی بوجود آید. در این صورت نحوه حسابداری تغییر طبقه‌بندی طبق بندهای ۴۹ و ۵۰ است.

۵۲. در کلیه موارد، تصمیم به انتقال یک سرمایه‌گذاری بین طبقات جاری وبلندمدت، باید به طور رسمی در سوابق داخلی واحد تجاری مستند شود. این مستندسازی باید تاریخ مؤثر انتقال را مشخص کند.

صورت سود و زیان

۵۳. علاوه بر موارد ذکر شده در بندهای بالا، اقلام زیر باید به سود و زیان منظور شود:

الف. هرگونه هزینه ناشی از کاهش خالص ارزش فروش سرمایه‌گذاریهای کوتاه‌مدتی که به اقل بهای تمام شده و خالص ارزش فروش ارزیابی می‌شود،

ب . هرگونه هزینه کاهش دائمی در ارزش سرمایه‌گذاریهای بلندمدتی که به روش بهای تمام شده ارزیابی می‌شود، و

ج . هرگونه برگشت کاهشهای قبلی موارد " الف " و " ب " با توجه به تغییر در شرایط.

۵۴. سود نگهداری مربوط به اوراق سریع‌المعامله در بازار که به عنوان دارایی جاری نگهداری شده و به روش ارزش بازار ارزیابی می‌شود، منعکس‌کننده افزایش در ارزش بازار طی دوره است و درآمد تحقق یافته می‌باشد. بنابراین درآمد مزبور در سود و زیان به عنوان درآمد حاصل از سرمایه‌گذاری طی دوره منظور می‌شود. هرگونه کاهش در ارزش بازار طی دوره نیز به عنوان هزینه شناسایی می‌شود.

۵۵. در مورد سایر سرمایه‌گذاریهای جاری، هرگاه خالص ارزش فروش کمتر از بهای تمام شده گردد، برای زیان مربوط، ذخیره ایجاد می‌شود. به گونه‌ای مشابه برای کاهش دائمی در ارزش سرمایه‌گذاریهای بلندمدت، ذخیره ایجاد می‌گردد. ذخایر مزبور درصورتی‌که به‌دلیل تغییر در شرایط مورد نیاز نباشد، برگشت می‌شود.

۵۶. هرگاه سرمایه‌گذاری بلندمدت به مبلغ تجدید ارزیابی ثبت شده باشد هرگونه کاهش در ارزش نسبت به مبلغ تجدید ارزیابی اندازه‌گیری می‌شود. نحوه به حساب گرفتن این مبالغ طبق استاندارد حسابداری شماره ۱۱ با عنوان حسابداری داراییهای ثابت مشهود خواهد بود.

مؤسسات تخصصی سرمایه‌گذاری

۵۷. مؤسسات تخصصی سرمایه‌گذاری که از توزیع سود حاصل از واگذاری سرمایه‌گذاری منع شده‌اند، باید سود یا زیان حاصل از واگذاری سرمایه‌گذاری و نیز تغییرات ارزش سرمایه‌گذاریها را که طبق الزامات این استاندارد به سود و زیان منظور می‌شود، نخست درصورت سود و زیان منعکس و سپس از طریق تخصیص سود به حساب اندوخته‌های غیرقابل تقسیم منتقل کنند.

افشـــا

۵۸. اطلاعات زیر باید در صورتهای مالی افشا شود:

الف. رویه‌های حسابداری مورد استفاده برای سرمایه‌گذاریها مشتمل بر نحوه حسابداری تغییرات مبلغ دفتری،

ب . مبلغ سرمایه‌گذاریهای سریع‌المعامله دربازار که به عنوان دارایی جاری نگهداری شده است،

ج . مبلغ درآمد حاصل از سرمایه‌گذاریهای سریع‌المعامله در بازار که به عنوان دارایی جاری نگهداری و به روش ارزش بازار ارزیابی شده است، شامل درآمد حاصل از تغییر در ارزش بازار و تفکیک جداگانه سود و زیان ناشی از انتقال سرمایه‌گذاری بین جاری و بلندمدت،

د . ارزش بازار سرمایه‌گذاریهای سریع‌المعامله در بازار که به عنوان دارایی جاری نگهداری شده و به روش اقل بهای تمام‌شده و خالص ارزش فروش ارزیابی شده است،

ه . ارزش بازار سرمایه‌گذاریهای سریع‌المعامله در بازار که به عنوان دارایی غیرجاری نگهداری شده است،

و . مبلغ هر گونه سود یا زیان ناشی از واگذاری سرمایه‌گذاریهای بلندمدت،

ز . مبلغ هرگونه ذخیره برای کاهش دائمی در ارزش سرمایه‌گذاریهای بلندمدت،

ح . محدودیتهای قابل توجه در رابطه با امکان تبدیل سرمایه‌گذاریها به نقد یا وصول درآمد و عواید واگذاری آنها، و

ط . در مورد مؤسساتی که فعالیت عمده آنها سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار است، صورت تحلیلی پرتفوی سرمایه‌گذاری.

۵۹. در صورتهای مالی، رویه‌های حسابداری مورد استفاده برای سرمایه‌گذاری افشا می‌شود به گونه‌ای که مبانی ارزیابی و شرایطی که در آن هریک از رویه‌ها اعمال شده، به وضوح مشخص شده باشد. افشای مزبور شامل رویه‌های مربوط به نحوه حسابداری تغییرات مبلغ دفتری سرمایه‌گذاریها نیز می‌باشد.

۶۰. برای درک صورتهای مالی، بویژه صورت سود و زیان، افشای میزان تأثیر عملکرد سرمایه‌گذاری برنتایج عملیات واحد تجاری طی دوره از اهمیت برخوردار است. این امر، مقایسه با سالهای قبل و واحدهای تجاری دیگر را تسهیل می‌کند. براین اساس، درصورت اهمیت، مبلغ سرمایه‌گذاری سریع‌المعامله در بازار که به عنوان دارایی جاری نگهداری شده، همراه با درآمد حاصل از آنها و در صورت استفاده از روش ارزش بازار درآمد ناشی از تغییرات در ارزش بازارآنها، جداگانه افشا می‌شود.

تاریخ اجرا

۶۱. الزامات این استاندارد در مورد کلیه صورتهای مالی که دوره مالی آنها از تاریخ ۱/۱/۱۳۸۰ و بعد از آن شروع می‌شود، لازم‌الاجراست.

مطابقت با استانداردهای بین‌المللی حسابداری

۶۲. با اجرای الزامات این استاندارد، مفاد استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره ۲۵ با عنوان حسابداری سرمایه‌گذاریها نیز رعایت می‌شود.

پیوست شماره۷:

موارد منسوخ

شماره: نب/452

تاریخ: 6/4/1352

آئین‌نامه خرید اوراق بهادار و سهام و مشارکت بانک‌ها

موضوع بند ۳ ماده ۳۴ قانون پولی و بانکی کشور مصوب ۱۸ تیرماه ۱۳۵۱

ماده ۱– خرید سهام و مشارکت در سرمایه یک بانک یا یک موسسه اعتباري غیربانکي و یا خرید اوراق قرضه صادره و اسناد وام هریک از موسسات مذکور حداکثر تا معادل 15 درصد سرمایه و اندوخته‌هاي بانک.

ماده ۲– خرید سهام یک شرکت سهامي غیربانکي یا یک شرکت تعاوني و یا خرید اوراق قرضه صادره هریک از موسسات مذکور حداکثر معادل 10 درصد سرمایه و اندوخته‌هاي بانک.

تبصره– حداکثر مشارکت بانک در سرمایه یک شرکت نباید از 30 درصد سرمایه پرداخت شده و اندوخته‌هاي آن شرکت تجاوز کند. مشارکت در شرکت‌هاي دولتي مشمول این محدویت نخواهد بود.

ماده ۳– خرید سهام و مشارکت در سرمایه شرکت‌هاي غیرسهامي یا سایر موسسات، به استثناء موسسات دولتي و موسسات وابسته به دولت، براي بانک‌ها ممنوع است.

ماده ۴– جمع اوراق قرضه و سهام خریداري شده و مشارکت یک بانک به شرح مذکور در موارد 1 و 2 فوق نباید از 30 درصد سرمایه و اندوخته‌هاي بانک تجاوز نماید.

تبصره۱– خرید اسناد خزانه و اوراق قرضه صادره یا تضمین شده از طرف دولت ایران براي بانک‌ها محدودیتي ندارد.

تبصره ۲– بانک‌هاي تخصصي که سپرده‌هاي جاري و پس‌انداز قبول نمي‌کنند مشمول محدودیت‌هاي مذکور در تبصره ماده 2 و همچنین محدودیت مذکور در ماده 4 این آیین‌نامه نخواهند بود.

ماده ۵–خرید سهام، اوراق قرضه و سایر اوراق بهادار خارجي از طرف بانک‌ها در هر مورد موکول به موافقت قبلي بانک مرکزي ایران مي‌باشد.

دستورالعمل اجرایی مشارکت حقوقی

ماده ۱– منظور از مشارکت حقوقی عبارتست‌از تامین قسمتی از سرمایه شرکتهای سهامی جدید و یا خرید قسمتی از سهام شرکتهای سهامی موجود.

ماده ۲– بانکهامیتوانندبمنظور ایجاد تسهیلات لازم برای گسترش فعالیت بخشهای مختلف ، تولیدی، بازرگانی و خدماتی قسمتی از سرمایه مورد نیاز شرکتهای سهامی را که برای امور مذکور تشکیل شده و یا میشوند تامین نمایند.

تبصره۱ –مشارکت در بخش خدمات برای بانکها درصورتی مجاز است که ضرورت آن در هر مورد توسط بانک مرکزی ایران تائید شده باشد.

ماده ۳– بانکها موظفند قبل از مشارکت وضعیت شرکتهای سهامی را که سهام آنها موضوع خرید است و یا طرح ارائه شده برای مشارکت را از لحاظ فنی، مالی و اقتصادی (در حد نیاز بانک) بررسی و ارزیابی نمایند. مشارکت هر بانک از محل منابع بانک و سپرده‌های سرمایه‌گذاری درصورتی مجاز است که نتیجه بررسی و ارزیابی مشارکت حاکی از پیش‌بینی سودآور بودن طرح باشد.

تبصره۲–حداقل نرخ سود (بازده) مورد انتظار توسط شورای پول و اعتبار تعیین خواهدشد. منظور از سود (بازده) مورد انتظار عبارت‌از سود (بازده) پس از کسر مالیات بر درآمد شرکت میباشد.

ماده ۴– مشارکت یک یا چند بانک با اشخاص حقیقی یا حقوقی در یک شرکت سهامی بلامانع است.

ماده ۵– میزان مشارکت یک یا چند بانک در هر شرکت سهامی جدید نباید از ٤٩ درصد کل سرمایه شرکت و میزان خرید سهام شرکتهای سهامی موجود توسط یک یا چند بانک از ۲۰ درصد کل سرمایه شرکت تجاوز نماید.

تبصره۳–خرید سهام شرکتهای موجود برای امر تکمیل، توسعه و یا تبدیل مطالبات بانک به سرمایه تا ٤٩ درصد سرمایه جدید مجاز میباشد. درهرصورت مجموع مشارکت بانک در یک شرکت موجود نباید از ٤٩ درصد کل سرمایه شرکت تجاوز نماید.

تبصره۴–مشارکت بانکها در سرمایه شرکتهای سهامی جدید بیش از میزان تعیین شده در این ماده موکول به موافقت قبلی بانک مرکزی میباشد.

تبصره ۵–مشارکت بانکها در سرمایه شرکتهای تحت پوشش سازمان صنایع ملی ایران بمنظور تبدیل مطالبات بانکها به سرمایه‌این شرکتها تابع ضوابط قانونی مربوط میباشد.

ماده ۶– بانکها به مشارکت در شرکتهای سهامی که نسبت سرمایه آنها (با احتساب سهم مشارکت بانکها) در بدو مشارکت، به کل منابع مالی شرکت کمتر از ۳۰ درصد در مورد شرکتهای تولیدی و کمتر از ۲۰ درصد در مورد شرکتهای بازرگانی و خدماتی می‌شود مجاز نمی‌باشد.

تبصره۶–صددرصد سرمایه‌گذاری ثابت برای شرکتهای موضوع مشارکت باید بصورت منابع مالی بلندمدت (اعم از سرمایه و یا سایر منابع) تامین شود.

ماده ۷– تخصیص منابع توسط بانکها برای مشارکت حقوقی در رشته‌های مختلف با رعایت اولویت‌های تعیین شده توسط دولت خواهدبود.

ماده ۸– بانکها مکلفند برنحوه مصرف منابع موضوع مشارکت در طرحهای جدید و توسعه و تکمیل نظارت لازم و کافی بعمل آورند.

ماده ۹– بانکهامیتوانند سهام خود در شرکتهای سهامی موضوع این دستورالعمل را بفروشبرسانند.

ماده ۱۰- بانکها ملکفند، مشارکتهای موجود خود را حداکثر تا پایان سال ۱۳٦۵ با ضوابط این دستورالعمل تطبیق دهند.

این دستورالعمل مشتمل بر ده ماده و شش تبصره درپانصد و بیست و پنجمین جلسه شورای پول و اعتبار مورخ ۱۹/۱/۱۳٦۳ به تصویب رسید.

«بسمه تعالی»

صورتجلسه

پانصد و سی‌امین جلسه شورای پول و اعتبار ساعت ۱۶:۴۵ روز یکشنبه ۱۳ خرداد ماه ۱۳۶۳ با تلاوت آیات ۴۱ الی ۴۵ از سوره مبارکه آل عمران قرآن مجید و به ریاست جناب آقای دکتر محسن نوربخش و با حضور آقایان حسن فاخری، ابراهیم عرب‌زاده، علی کاردر، میرمصطفی عالی‌نسب، اسداله امیراصلانی و مجتبی خسرو تاج اعضاء شورا تشکیل گردید.

آقایان خسرو نایبی اهرنجانی و علی‌اکبر حدادزادگان از ادارات نظارت بر امور بانک‌ها و دبیرخانه نیز در این جلسه شرکت داشتند.

پس از بحث و مذاکره پیرامون مسائل طرح شده تصمیماتی به شرح ذیل اتخاذ گردید:

تبصره ۲ ماده ۵ دستورالعمل اجرایی مشارکت حقوقی که در پانصد و بیست و پنجمین جلسه شورای پول و اعتبار مورخ یکشنبه ۱۹ فروردین ماه ۱۳۶۳ به تصویب رسیده بود مورد تجدید نظر قرار گرفت و به شرح ذیل اصلاح گردید:

تبصره۲-ماده ۵ "مشارکت بانک‌ها در سرمایه شرکت‌های سهامی بیش از میزان تعیین شده در این ماده موکول به موافقت قبلی بانک مرکزی می‌باشد".

گزارش شماره نب/۱۰۵۵ مورخ ۱۳/۳/۱۳۶۳ اداره نظارت بر امور بانک‌ها در مورد حدود تسهیلات بانکی مطرح و مقرر گردید:

الف - حد تسهیلات اعطایی ـ مضاربه ـ به شرکت‌های وابسته به بانک‌ها در صورتی که بیش از ۴۹ درصد سرمایه این قبیل شرکت‌ها متعلق به بانک‌ها باشد معادل ۱۰۰۰ میلیون ریال تعیین می‌شود.

ب - تصویب بند ۶ گزارش موکول به تائید حضرت آیتا... رضوانی از نظر عدم مغایرت با موازین شرعی گردید.

بقیه مندرجات گزارش عیناً به صورت مشروط تصویب شد و مقرر گردید برای مدت ۶ ماه به صورت آزمایشی به مرحله اجرا گذاشته شود و اداره نظارت بر بانک‌ها نتیجه عملکرد شش‌ماهه را برای بازنگری و تصویب نهایی به شورا گزارش نماید.

جلسه مقارن ساعت ۱۹ خاتمه پذیرفت./ص

شماره: نب/۱۳۲۰

تاریخ: ۲۹/۳/۱۳٦۳

بسمه تعالی

بانک

شورای پول و اعتبار در پانصد و سی‌امین جلسه مورخ ۱۳/۳/۱۳٦۳ خود حدود قانونی و شرایط اعطایی تسهیلات بانکی را تصویب نمود. مواد مصوبه مذکور جهت اقدام لازم به ترتیب زیر ابلاغ می‌گردد.

حدود قانونی اعطای تسهیلات بانکی به شرح جدول ضمیمه تعیین می‌گردد.

مجموع تسهیلات اعطایی هر بانک کماکان بر اساس مصوبات پانصد و بیست و یکمین و پانصد و بیست و سومین جلسات مورخ ۲/۱۲/۱۳٦۲ و ۱٤/۱۲/۱۳٦۲ شورای پول و اعتبار که به موجب بخشنامه شماره نب/٦٥٤۰ مورخ ۲٥/۱۲/۱۳٦۲ به بانک‌ها ابلاغ گردیده، می‌باشد.

حد تسهیلات اعطایی (مضاربه) به شرکت‌های وابسته به بانک‌ها در صورتی‌که بیش از ٤۹ درصد سرمایه این قبیل شرکت‌ها متعلق به بانک‌ها باشد، معادل یک میلیارد ریال تعیین می‌شود.

بانک‌های تخصصی از شمول حداکثرهای تعیین شده در جدول موضوع بند (۱) برای موارد سرمایه‌گذاری مستقیم و مشارکت حقوقی معاف می‌باشند.

مجموع تسهیلات اعطایی اعم از تسهیلات اعطایی جدید و یا تسهیلات اعطایی گذشته، به هر شخص حقیقی، حداکثر پانصد میلیون ریال و به هر شخص حقوقی حداکثر سه میلیارد ریال تعیین می‌گردد مشروط بر اینکه مجموع این قبیل تسهیلات اعطایی به هر مشتری حداکثر ۱٥ درصد سرمایه پرداخت شده و اندوخته‌های آن بانک تجاوز ننماید.

مرکز تهیه و توزیع کالا و موسسات دولتی و وابسته به دولت و شرکت‌های دولتی (مشمول ماده ۲۲ قانون عملیات بانکی بدون ربا) از شمول حکم این بند و حد تعیین شده برای هر یک از انواع تسهیلات اعطایی معاف می‌باشند.

هر یک از انواع تسهیلات اعطایی و همچنین مجموع انواع تسهیلات اعطایی توسط بانک‌های استان به هر شخص حقیقی و یا حقوقی با رعایت حدود تعیین شده در جدول موضوع بند (۱) نمی‌تواند حداکثر از ۲٥ درصد مجموع سرمایه و اندوخته‌های هر بانک

استان تجاوز نماید. در احتساب این حد میزان تسهیلات اعتباری اعطایی بانک‌های استان در گذشته نیز منظور خواهدشد.

حدود تعیین شده در موارد ٤ و ٥ آیین‌نامه صدور ضمانتنامه‌ها و ظهرنویسی، از طرف بانک‌ها کماکان به قوت خود باقی است. حدود مذکور در ماده ٤ آیین‌نامه مذکور در مورد بانک‌های استان از ۳۰ درصد به ٤۰ درصد افزایش می‌یابد.

شرایط اعطاء تسهیلات به متقاضیان واحدهای مسکونی ارزان قیمت احداث شده توسط بانک‌ها و همچنین حداقل و یا حداکثر نرخ سود معاملات مربوط جداگانه توسط شورای پول و اعتبار به تصویب خواهد رسید و متعاقبا" ابلاغ خواهد شد.

تسهیلات اعطایی برای احداث مسکن به شرکت‌ها تعاونی مسکن، بیش از یک میلیارد ریال تعیین شده در جدول موضوع بند (۱) منوط به کسب مجوز قبلی از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران خواهد بود. در هر حال، مجموع تسهیلات اعطایی به هر شرکت تعاونی مسکن نباید از ده میلیارد ریال تجاوز نماید.

در رابطه با مراتب فوق، خواهشمند است یادداشت فرمایند:

الف- از تاریخ وصول این بخشنامه مفاد دستورات و بخشنامه‌های قبلی در حدی که مغایر مفاد این بخشنامه می‌باشد کان لم یکن تلقی گردد.

ب- نتایج حال از عملکرد آن بانک در رابطه با اجرای مفاد این بخشنامه می‌باید حداکثر تا تاریخ ۱۰/۹/۱۳٦۳ به این اداره گزارش شود تا مراتب به استحضار شورای پول و اعتبار برسد.

اداره نظارت بر امور بانک‌ها

خسرو نایبی هادی عسگری

جدول حدود قانونی اعطای تسهیلات بانکی

(ارقام به میلیون ریال)

	صنعت و معدن				خدمات و بازرگانی			حداکثر مجموع میزان هر یک
شرح	**کشاورزی**	**صنعت**	**معدن**	**مسکن و ساختمان**	**خدمات**	**بازرگانی**	**متفرقه**	**از انواع تسهیلات اعطایی**
۱- مضاربه:								
حداقلنرخ سود مورد انتظار بانک (درصد در سال)								
واردات و بازرگانی داخلی	--	--	--	--	--	۱۲		
صادرات	--	--	--	--	--	۸		
نسبت سهم سود	--	--	--	--	--	به‌تشخیص بانک		
حداکثر تسهیلات اعطایی								
به هر شخص حقیقی						۵۰		
به هر شخص حقوقی:						۵۰۰		
شرکت‌های سهامی عام و تعاونی‌ها						۲۰۰		
سایر								
۲- مشارکت مدنی:	-							
حداقل نرخ سود مورد انتظار بانک (درصد در سال)	٦	۸	۸	۱۰	۱۲	--		
واردات- بازرگانی داخلی	--	--	--	--	--	۱۲		
صادرات	--	--	--	--	--	۸		

جدول حدود قانونی اعطای تسهیلات بانکی

(ارقام به میلیون ریال)

شرح	صنعت و معدن				خدمات و بازرگانی			حداکثر مجموع میزان هر یک از انواع تسهیلات اعطایی
	کشاورزی	صنعت	معدن	مسکن‌وساختمان	خدمات	بازرگانی	متفرقه	
ادامه مشارکت مدنی:	بـــــــ

	صنعت و معدن				خدمات و بازرگانی			
شرح	کشاورزی	صنعت	معدن	مسکن و ساختمان	خدمات	بازرگانی	متفرقه	حداکثر مجموع میزان هر یک از انواع تسهیلات اعطایی
٤- مشارکت حقوقی								
حداقل سود مورد انتظار (درصد در سال)	٦	٨	٨	١٠	١٢	١٢		
حداکثر مشارکت بانک در هر مورد	١٠٠٠	١٠٠٠	١٠٠٠	١٠٠٠	٥٠٠	٥٠٠		
حداکثر مجموع تسهیلات اعطایی توسط هر بانک	--	--	--	--	--	--		٢ درصد کل سپرده‌های بخش خصوصی در پایان سال
٥- فروش اقساطی: وسائل تولید ماشین‌آلات- وسایل و تاسیسات								
حداقل نرخ سود (درصد در سال)	٦	٨	٨	--	١٠	--		
حداکثر نرخ سود (درصد در سال)	٨	١٠	١٠	--	١٢	--		
حداکثر تسهیلات اعطایی:								
به هر شخص حقیقی	١٠٠	١٠٠	١٠٠	--	١٠٠	--		
به هر شخص حقوقی	١٠٠٠	١٠٠٠	١٠٠٠	--	١٠٠٠	--		
حداقل پیش‌دریافت (درصد)	١٠	١٥	١٥	--	٢٠	--		

جدول حدود قانونی اعطای تسهیلات بانکی

(ارقام به میلیون ریال)

شرح	صنعت‌ومعدن				خدمات و بازرگانی			حداکثر مجموع میزان هر یک از انواع تسهیلات اعطایی
	کشاورزی	صنعت	معدن	مسکن‌وساختمان	خدمات	بازرگانی	متفرقه	
٦- فروش اقساطی مواد اولیه و لوازم‌یدکی و ابزار کار								
حداقل‌به‌میزان‌سود(درصددرسال)	٤	٨	٨	-	-	-	-	
حداکثرمیزان‌سود(درصددرسال)	٨	١٢	١٢	-	-	-	-	
حداکثر تسهیلات اعطایی:				-	-	-	-	
به هر شخص حقیقی	٥٠	٥٠	٥٠	-	-	-	-	
به هر شخص حقوقی	٥٠٠	٥٠٠	٥٠٠	-	-	-	-	
٧- اجاره به شرط تملیک								
حداقل‌میزان‌سود (درصد در سال)	٦	٨	٨	-	١٠	-	-	
حداکثر میزان سود (درصددرسال)	٨	١٠	١٠	-	١٢	-	-	
حداکثر تسهیلات اعطایی:								
به هر شخص حقیقی	١٠٠	١٠٠	١٠٠	-	٥٠	-	-	
به هر شخص حقوقی	١٠٠٠	١٠٠٠	١٠٠٠	-	٥٠٠	-	-	
حداقل پیش‌دریافت (درصد)	٢٠	٢٠	٢٠	-	٢٠	-	-	

(ارقام به میلیون ریال)

شرح	صنعت‌ومعدن				خدمات و بازرگانی			حداکثر مجموع میزان هر یک از انواع تسهیلات اعطایی
	کشاورزی	صنعت	معدن	مسکن‌وساختمان	خدمات	بازرگانی	متفرقه	
۸- سلف:								
حداقل‌میزان سود (درصد درسال)	٤	۸	۸	-	-	-		
حداکثرمیزان‌سود(درصددرسال)	۸	۱۲	۱۲	-	-	-		
حداکثر تسهیلات اعطایی:								
به هر شخص‌حقیقی	۵۰	۵۰	۵۰	-	-	-		
به هر شخص‌حقوقی	۵۰۰	۵۰۰	۵۰۰	-	-	-		
۹- جعاله:								
حداقل‌میزان‌سود(درصددرسال)	٦	۸	۸	۱۰	۱۰	-	-	
حداکثرمیزان‌سود(درصدردرسال)	۸	۱۰	۱۰	۱۲	۱۲	-		
حداکثرمیزان تسهیلات‌اعطایی:								
به هر شخص حقیقی	۵۰	۵۰	۵۰	۵۰	۵۰	-		
به هر شخص حقوقی	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	-		

جدول حدود قانونی اعطای تسهیلات بانکی

(ارقام به میلیون ریال)

شرح	صنعت‌ومعدن				خدمات و بازرگانی			حداکثر مجموع میزان هر یک از انواع تسهیلات اعطایی
	کشاورزی	صنعت	معدن	مسکن‌وساختمان	خدمات	بازرگانی	متفرقه	
حداقل پیش‌دریافت	۱۰	۱۰	۱۰	۲۰	۲۰	-		
حداکثر پیش‌پرداخت	به تشخیص بانک							
۱۰- قرض‌الحسنه اعطایی:								
حداکثر کارمزد دریافتی	طبق دستورالعمل اجرایی							
میزان تسهیلات اعطایی در هر مورد و مجموع تسهیلات اعطایی	"	"	"	"	"	"	"	
۱۱- خرید دین:								
حداکثر نرخ تنزیل (درصددرسال)	-	-	-	-	-	۱۲		
حداکثرمیزان‌تسهیلات‌اعطایی:								
به هر شخص حقیقی	-	-	-	-	-	۵۰		
به هر شخص حقوقی	-	-	-	-	-	۱۰۰۰		

پیوست شماره ۳

نحوه شناسایی سود ناشی از سرمایه‌گذاری در سهام

(مشارکت حقوقی، سرمایه‌گذاری مستقیم) توسط بانکها

الف– طبقه‌بندی سرمایه‌گذاری در سهام سایر شرکتها توسط بانکها

سرمایه‌گذاری در سهام سایر شرکتها توسط بانکها، برحسب میزان نفوذ و کنترل به سه گروه زیر طبقه‌بندی می‌شود، که نحوه گزارشگری و حسابداری هر یک متفاوت خواهدبود:

الف–۱– سرمایه‌گذاری کمتر از ۲۰ درصد در سهام با حق رای: در این حالت فرض بر این است که شرکت سرمایه‌گذار نفوذ قابل ملاحظه‌ای[1] بر شرکت سرمایه‌پذیر ندارد. این گروه خود به دو دسته تقسیم می‌گردد، دسته اول: آن دسته از سهام که ارزش متعارف[2] آن مشخص و معلوم است، این دسته از سهام طبق استاندارد حسابداری سرمایه‌گذاری در اوراق قرضه و سهام (SFASB-115) باید به ارزش متعارف در تاریخ ترازنامه شناسایی و در صورتهای مالی ثبت گردد. دسته دوم: آن دسته از سهام که نمی‌توان ارزش متعارف آنها را تعیین نمود که روش بهای تمام شده ملاک عمل ارزیابی این دسته از سهام خواهدبود.

الف–۲– سرمایه‌گذاری بین ۲۰ تا ۵۰ درصد در سهام با حق رای: در این حالت فرض‌براین‌است که شرکت سرمایه‌گذار دارای نفوذ قابل ملاحظه بر شرکت سرمایه‌پذیر است و بنابراین روش حسابداری آن باید متفاوت با روش حسابداری مندرج بند یک فوق‌الاشاره باشد، زیرا در حالت فوق‌الذکر فرض بر این است که دو شرکت (شرکت سرمایه‌گذار و سرمایه‌پذیر) دارای دو شخصیت حسابداری جداگانه هستند، درحالی که زمانی که شرکت سرمایه‌گذار در شرکت سرمایه‌پذیر نفوذ قابل ملاحظه دارد فرض این است که این دو شرکت از بعد حسابداری دارای شخصیت یگانه‌ای هستند لذا باید شرکت سرمایه‌گذار به نحوی عمل نماید که حساب

۱- اصطلاح نفوذ قابل ملاحظه طبق بیانیه شماره ۲۰ اصول و ضوابط حسابداری و حسابرسی – رهنمودهای حسابداری، تحت عنوان "حسابرسی سرمایه‌گذاری در واحدهای تجاری وابسته" به این شرح تعریف شده است: "نفوذ قابل ملاحظه عبارتست از مشارکت در تصمیم‌گیریهای مربوط به سیاستهای مالی و عملیاتی واحد تجاری، ولی نه در حد کنترل سیاستهای مزبور."

۲- ارزش متعارف، معرف مبلغی است که می‌تواند براساس آن اوراق بهادار در معامله‌ای حقیقی و بی‌شبهه بین خریدار و فروشنده مایل و آگاه مبادله شود.

پیوست شماره ۳ (ادامه)

سرمایه‌گذاری همواره معرف سهم نسبی واحد سرمایه‌گذار از ارزش دفتری خالص دارائیهای واحد سرمایه‌پذیر و درآمد سرمایه‌گذاری معرف سهم نسبی واحد سرمایه‌گذار از درآمد واحد سرمایه‌پذیر باشد. (این نحوه حسابداری همان روش ارزش ویژه است)

الف-۳- سرمایه‌گذاری بیشتر از ۵۰ درصد در سهام با حق رای: در این حالت فرض بر این است که شرکت سرمایه‌گذار کنترل[۳] بر شرکت سرمایه‌پذیر دارد. در این صورت شرکت سرمایه‌پذیر شرکت فرعی و شرکت سرمایه‌گذار، شرکت اصلی خواهدبود و به لحاظ مقاصد گزارشگری مالی تهیه صورتهای‌مالی تلفیقی برای شرکت‌اصلی الزامی خواهدبود.

ب- نحوه‌شناسایی درآمدسرمایه‌گذاری درسهام (مشارکت‌حقوقی، سرمایه‌گذاری مستقیم)

منظور از درآمد سرمایه‌گذاری در سهام، درآمد ناشی از توزیع سود به اشکال مختلف پس از پیشنهاد هیئت مدیره و تصویب مجمع عمومی شرکت سرمایه‌پذیر است که می‌تواند به صورت نقدی، سهمی و یا غیرنقدی بوده و همچنین درآمد ناشی از واگذاری سهام که بشرح زیر می‌باشد:

ب-۱- سرمایه‌گذاری کمتر از ۲۰ درصد در سهام با حق رای:

۱-ب-۱- سود نقدی سهام:

سود نقدی سهام پس از اعلام تصویب مجمع عمومی حداکثر ظرف مدت ۸ ماه بایستی پرداخت شود. سود نقدی سرمایه‌گذاری در سهام که حسابداری آن طبق روش ارزش متعارف یا روش بهای تمام شده انجام می‌شود در تاریخ اعلام سود نقدی سهام، به عنوان درآمد شناسایی می‌شود.

۲-ب-۱- سود سهمی (سهام جایزه):

توزیع سود به شکل سهم (سود سهمی) که راه دیگر توزیع سود بین صاحبان سهام است توسط دریافت‌کننده به عنوان درآمد سرمایه‌گذاری شناسایی نمی‌شود. توزیع سود به شکل سهم موجب تغییر در دارائیها و بدهیها یا حقوق صاحبان سهام شرکت سرمایه‌پذیر نمی‌گردد بلکه موجب تغییر در اجزای متشکله حقوق صاحبان سهام می‌گردد.

۳- در استاندارد شماره ۲۰ (مذکور درصفحه قبل) کنترل‌راچنین تعریف‌نموده‌است:

"کنترل عبارتست از توانایی هدایت سیاستهای مالی و عملیاتی یک واحد تجاری به منظور کسب منافع اقتصادی از فعالیتهای آن"

ماهیت سود سهمی از دیدگاه سرمایه‌گذار باتوجه به اثر آن بر شرکت توزیع‌کننده سود سهمی تعیین می‌گردد. سرمایه‌گذار هنگام دریافت سود سهمی هیچ‌گونه دارایی دریافت نمی‌کند (و ثبتی هم از این بابت نخواهدداشت) و میزان نسبی سرمایه‌گذاری آن در شرکت سرمایه‌پذیر نیز تغییر نمی‌کند بلکه تنها تعداد سهام بیشتری را با همان نسبت مالکیت قبلی در اختیار خواهد داشت. بنابراین، دریافت سود سهمی ارزش ثبت شده سرمایه‌گذاری را افزایش نمی‌دهد اما بهای تمام شده هر سهم را کاهش می‌دهد.

۳-ب-۱- سود غیرنقدی سهام:

یک واحد تجاری ممکن است سود سهام اعلام شده را به شکل دارایی‌های غیر از وجه نقد (مانند: زمین، محصولات، ماشین‌آلات و ...) پرداخت نماید. اینگونه سود غیرنقدی در تاریخ اعلام سود سهام و قبل از ثبت سود سهام باید به ارزش متعارف بازار ارزشیابی شوند. چون شرکت سرمایه‌پذیر همانند پرداخت سود نقدی تمامی امکان استفاده از دارائیهایی را که باید توزیع شود در تاریخ تصویب و اعلام سود از دست می‌دهد، بنابراین ارزش متعارف بازار دارایی در تاریخ مزبور باید مبنا قرار گیرد و شرکت سرمایه‌پذیر باید سود یا زیان حاصل از واگذاری دارایی را در تاریخ اعلام سود غیرنقدی سهام شناسایی نماید و همچنین شرکت سرمایه‌گذاریی که زیر ۲۰٪ سهام با حق رای شرکت سرمایه‌پذیر را داراست بایستی سود غیرنقدی سهام را به ارزش متعارف در حساب درآمد سرمایه‌گذاری شناسایی نماید.

ب-۲ و ۳- سرمایه‌گذاری بین ۲۰ تا ۵۰ و بیشتر از ۵۰ درصد در سهام با حق رای:

همانگونه که اشاره شد روش ارزش ویژه بر این فرض مبتنی است که واحد سرمایه‌گذار تعداد کافی از سهام واحد سرمایه‌پذیر را در مالکیت دارد به‌گونه‌ای که می‌تواند بر خط مشی‌های مالی و عملیاتی واحد سرمایه‌پذیر نفوذ موثر اعمال کند. یکی از آثار نفوذ موثر، تاثیر بر سیاستهای توزیع سود سهام واحد سرمایه‌پذیر است. بنابراین سود سهام قابل توزیع توسط واحد سرمایه‌پذیر دیگر نمی‌تواند معیار مناسبی در مورد بازده سرمایه‌گذاری واحد سرمایه‌گذار محسوب شود. زیرا فرض بر این است که واحد سرمایه‌گذار می‌تواند بر سیاستهای اعلام و توزیع سود سهام توسط واحد سرمایه‌پذیر اثر بگذارد. در چنین حالتی، سیاست توزیع سود سهام توسط واحد سرمایه‌پذیر ممکن است بجای این که معیاری برای اندازه‌گیری سودآوری سرمایه‌گذاری تلقی شود، بیانگر ملاحظاتی نظیر حفظ نقدینگی واحد سرمایه‌پذیر یا تامین نیازمندیهای نقدی واحد سرمایه‌گذار باشد.

در روش ارزش ویژه، حساب سرمایه‌گذاری در تاریخ خرید به بهای تمام شده سرمایه‌گذاری بدهکار می‌شود و سپس براساس ثبتهای زیر در زمانهای مناسب این حساب تعدیل می‌گردد:

ثبت سهم مناسبی از سود خالص گزارش شده شرکت سرمایه‌پذیر.

ثبت پرداخت هرگونه سود نقدی سهام توسط شرکت سرمایه‌پذیر.

ثبت سهم مناسبی از مازاد بهای تمام شده سرمایه‌گذاری بر سهم واحد سرمایه‌گذار از ارزش دفتری خالص دارائیهای واحد سرمایه‌پذیر.

ثبت استهلاک هرگونه سرقفلی خریداری شده.

ثبت هرگونه سود یا زیان حاصل از فروش بخشی از سرمایه‌گذاری.

حذف هرگونه سود یا زیان بین شرکتها که ناشی از مبادلات بین شرکتهای سرمایه‌گذار و سرمایه‌پذیر است.

بنابراین زمانی که روش حسابداری سرمایه‌گذاری شرکت سرمایه‌گذار، ارزش ویژه است، سود سهام دریافتی نقدی و غیرنقدی را باید به مثابه برگشت سرمایه خود بداند و حساب سرمایه‌گذاری را بستانکار نماید. اما همانطورکه در بخش قبل ذکر شد زمانی که شرکت سرمایه‌پذیر اقدام به توزیع سود سهمی (سهام جایزه) می‌نماید، شرکت سرمایه‌گذار ثبتی در حسابها درج نمی‌نماید و فقط بهای تمام شده هر واحد سهم کاهش می‌یابد یعنی ارزش ثبت شده سهام به تعداد جدید سهام (پس از صدور سهام جایزه) تقسیم می‌گردد تا بهای تمام شده هر واحد بدست بیاید که بالطبع در قیاس با قبل از صدور سهام جایزه کاهش خواهدیافت.

ب-۴- واگذاری سرمایه‌گذاری (سهام)

هرگاه یک سرمایه‌گذاری واگذار شود، تفاوت عواید حاصل از واگذاری و مبلغ دفتری باید به عنوان درآمد یا هزینه شناسایی شود. بدیهی است در این حالت حساب "ذخیره کاهش ارزش سهام" مربوطه باید تسویه و صفر شود. در مورد سرمایه‌گذاریهای جاری که به خالص ارزش فروش یا ارزش بازار ثبت شده و سرمایه‌گذاریهای بلندمدتی که به مبلغ تجدید ارزیابی انعکاس یافته است، سود یا زیان واگذاری باید نسبت به آخرین مبلغ دفتری و در مورد سرمایه‌گذاریهای جاری سریع‌المعامله که براساس پرتفوی سرمایه‌گذاری به اقل بهای تمام شده و خالص ارزش فروش نشان داده می‌شود، سود یا زیان واگذاری باید نسبت به بهای تمام شده تعیین شود. در مورد سرمایه‌گذاریهایی که به عنوان دارایی جاری

نگهداری شده است، تفاوت ناشی از واگذاری باید به عنوان درآمد یا هزینه سرمایه‌گذاری و در مورد سرمایه‌گذاریهای بلندمدت، تفاوت مذکور باید به عنوان سود یا زیان واگذاری شناسایی شود. هرگونه خالص مازاد ناشی از تجدید ارزیابی یک سرمایه‌گذاری که قبلاً در حساب مازاد تجدید ارزیابی منظور و در آن نگهداری شده است، باید به عنوان تغییر در اجزای حقوق صاحبان سرمایه، به بستانکار حساب سود و زیان انباشته منظور شود.

لازم به ذکر است که بندهای ۲۹ الی ۳۳ استاندارد حسابداری شماره ۳ تحت عنوان درآمد عملیاتی به مقوله نحوه شناسایی "سود تضمین شده، درآمد حق امتیاز و سود سهام" پرداخته است. همچنین نحوه حسابداری سرمایه‌گذاریها در استاندارد حسابداری شماره ۱۵ کمیته فنی سازمان‌حسابرسی به تشریح آمده‌است که درسطور قبل به‌اختصار توضیحاتی داده‌شده است.

شماره: ش/۳٦٦۲

تاریخ: ۲۱/۱۲/۱۳٦۱

دستورالعمل موقت حسابداری مشارکت حقوقی

عملیات حسابداری مربوط به تامین قسمتی از سرمایه شرکت‌های سهامی جدید و یا خرید قسمتی از سهام شرکت‌های سهامی موجود تحت عنوان مشارکت حقوقی توسط بانک اعم از این که این مشارکت در امور تولیدی، بازرگانی و یا خدماتی* باشد به صورت زیر در دفاتر بانک ثبت خواهد گردید:

اول ــ تامین سرمایه مشارکت

الف ـ تامین سرمایه شرکت‌های سهامی (در حال تاسیس)

پس از انجام تشریفات مربوط به تاسیس شرکت جدید و تعهد سرمایه توسط شرکاء سهم سرمایه تعهد شده بانک در حساب انتظامی به شرح ذیل ثبت خواهد گردید:

بدهکار ـ حساب انتظامی تعهدات سرمایه مشارکت حقوقی

بستانکار ـ طرف حساب انتظامی

در صورتی که قبل از ثبت شرکت مبالغی بابت تعهد خرید سهام پرداخت گردد، اسناد مربوط در حساب‌ها به شرح ذیل ثبت می‌گردد:

بدهکار ـ حساب بدهکاران موقت

بستانکار ـ حساب صندوق و یا حساب‌گیرنده وجه

زمانیکه شرکت سهامی به ثبت رسید مبلغی که در حساب بدهکاران موقت بابت پیش‌پرداخت خرید سهام ثبت شده بود از این حساب به شرح زیر برگشت می‌شود:

بدهکار ـ حساب مشارکت حقوقی

بستانکار ـ حساب بدهکاران موقت

---

*- مشارکت در امور خدماتی منوط به کسب مجوز قبلی از بانک مرکزی ایران می‌باشد.

پرداخت سرمایه تعهد شده توسط بانک دفعتاً واحده و یا به تدریج که صورت می‌گیرد با صدور اسناد حسابداری لازم به شرح ذیل در حساب‌ها ثبت خواهد شد.

بدهکار ـ حساب مشارکت حقوقی

بستانکار ـ حساب صندوق و یا حساب گیرنده وجه

هم‌زمان با صدور و ثبت اسناد ردیف‌های ۳ و ٤ فوق اسناد لازم برای برگشت معادل مبلغ مذکور از حساب انتظامی به شرح ذیل صادر و در دفاتر منعکس می‌گردد:

بدهکار ـ طرف حساب انتظامی

بستانکار ـ حساب انتظامی تعهدات سرمایه مشارکت حقوقی

ب ـ تامین منابع برای خرید سهام شرکت‌های سهامی موجود

پس از خرید سهام مبلغ سهام به میزان پرداخت شده در حساب‌های ذیربط به شرح ذیل ثبت می‌گردد:

بدهکار ـ حساب مشارکت حقوقی

بستانکار ـ حساب صندوق یا حساب گیرنده وجه

در صورتی که تمام قیمت سهام فوق پرداخت نشده باشد، تعهد فروشنده بابت قیمت سهام به بانک منتقل می‌گردد که به شرح ردیف (۱) بند الف قسمت اول در حساب‌های انتظامی عمل خواهد شد.

در صورت مطالبه سرمایه تعهد شده توسط شرکت از بانک و پرداخت آن توسط بانک اسناد مربوط به شرح ردیف (٤) بند الف قسمت اول ثبت و اسناد انتظامی آن نیز برگشت خواهد شد.

دوم ـ تغییرات مربوط به شرکت‌های سهامی که بانک در آنها مشارکت دارد

ثبت حساب‌های مربوط به تغییرات سرمایه شرکت‌های سهامی که سهام آنها خریداری شده به شرح ذیل می‌باشد:

الف ـ انتشار سهام جدید

در صورتی که شرکت‌های سهامی که سهام آنها توسط بانک خریداری شده سهام جدیدی برای افزایش سرمایه منتشر نمایند و بانک این سهام را خریداری نماید، سهام خریداری شده به قیمت تمام شده به شرح زیر در حساب‌ها منعکس خواهد شد:

بدهکار ـ حساب مشارکت حقوقی

بستانکار ـ حساب صندوق یا حساب‌جاری گیرنده

بدهکار ـ حساب مشارکت حقوقی

بستانکار ـ حساب صندوق یا حساب‌جاری گیرنده وجه

چنانچه قسمتی از قیمت سهام به صورت تعهد به بانک منتقل گردد ثبت حساب‌های مربوط به شرح مندرج در ردیف (۱) بند الف قسمت اول خواهد بود و در صورت مطالبه سرمایه تعهد شده توسط شرکت از بانک و پرداخت تعهدات بانک اسناد مربوط به شرح ردیف‌های (٤) و (٥) بند الف و اسناد انتظامی آن نیز برگشت خواهد شد.

ب ـ انتشار سهام جایزه

در شرکت‌های سهامی معمولاً قسمتی از سود حاصل از عملیات سال‌جاری و یا اندوخته‌های سنوات قبل، برای افزایش سرمایه شرکت تخصیص می‌یابد که به صورت سهام جایزه به سهامداران تعلق می‌گیرد. باید توجه داشت که انعکاس این سهام در دفاتر بانک فقط جنبه آماری داشته و تعداد سهام را بدون ذکر مبلغ در حساب‌های مربوط نشان می‌دهد.

<u>سوم ـ دریافت سود سهام</u>

هنگام دریافت سود سهام اسناد زیر صادر و در دفاتر بانک ثبت می‌گردد:

بدهکار ـ حساب صندوق و یا حساب‌جاری شرکت سهامی

بستانکار ـ حساب درآمد مشارکت حقوقی

<u>چهارم ـ فروش سهام</u>

پس از فروش سهام هر شرکت ثبت حساب‌های مربوط در دفاتر به شرح زیر صورت خواهد گرفت:

بدهکار ـ حساب صندوق یا حساب‌جاری خریدار

بستانکار ـ حساب فروش سهام

به منظور تعیین سود و یا زیان سهام فروخته شده معادل متوسط قیمت سهام خریداری بابت قیمت این سهام از حساب مشارکت حقوقی خارج و به حساب فروش سهام به شرح ذیل منتقل می‌گردد:

بدهکار ـ حساب فروش سهام (به قیمت متوسط* تمام شده)

بستانکار ـ حساب مشارکت حقوقی

ضمناً در صورتی که ذخیره‌ای از بابت کاهش ارزش این سهام قبلاً در نظر گرفته شده باشد باید ذخیره مذکور به حساب فروش سهام به شرح زیر منتقل گردد:

بدهکار ـ حساب ذخیره کاهش ارزش مشارکت حقوقی

بستانکار ـ حساب فروش سهام

پس از ثبت سه فقره اسناد فوق در حساب فروش سهام، در صورتی که مانده حساب فروش سهام بستانکار باشد، حاصل فروش سود بوده و در حساب‌های ذی‌ربط به شرح زیر ثبت می‌گردد:

بدهکار ـ حساب فروش سهام

بستانکار ـ حساب درآمد مشارکت حقوقی

لکن چنانچه مانده حساب فروش سهام بدهکار باشد حاصل فروش زیان بوده و در حساب‌های مربوط به شرح زیر ثبت می‌گردد:

بدهکار ـ حساب هزینه (زیان) فروش سهام

بستانکار ـ حساب فروش سهام

در صورتی که قسمتی از مبلغ اسمی سهام فروخته شده کماکان به صورت تعهد باقی مانده باشد، تبعاً این تعهد به خریدار منتقل و مبلغ تعهد به میزان رقم منتقل شده از حساب انتظامی مربوط به شرح زیر برگشت خواهد شد:

بدهکار ـ طرف حساب انتظامی

بستانکار ـ حساب انتظامی تعهدات سرمایه مشارکت حقوقی

پنجم ـ ارزیابی سهام مشارکت حقوقی

---

*- قیمت تمام شده یک سهم عبارت است از تقسیم کل مبلغ سهام خریداری شده و سهام دریافتی بابت جایزه به تعداد آن.

در پایان سال به منظور تهیه ترازنامه می‌بایست مجموع سهام خریداری شده توسط بانک بابت مشارکت بررسی و در صورتی که امکان ارزیابی وجود داشته باشد سهام ارزیابی گردد. چنانچه قیمت ارزیابی شده از قیمت دفتری کمتر باشد ذخیره لازم برآورد و به شرح زیر در حساب‌ها ثبت می‌شود:

بدهکار ـ حساب سود و زیان

بستانکار ـ حساب ذخیره کاهش ارزش مشارکت حقوقی

ششم ـ انعکاس مشارکت حقوقی در ترازنامه

در پایان سال و هنگام تهیه ترازنامه، مجموع مشارکت‌های حقوقی و سرمایه‌گذاری‌های مستقیم به شکل ذیل در ترازنامه منعکس گردد:

مشارکت و سرمایه‌گذاری مستقیم:

مشارکت حقوقی	**
سرمایه‌گذاری‌مستقیم	**
	**

کسرمی‌شود:

ذخیره‌کاهش‌دارایی‌های‌مزبور	**
	**

شماره: ش/۳۷۲۲

تاریخ: ۲۵/۱۲/۱۳۶۱

دستورالعمل موقت حسابداری سرمایه‌گذاری مستقیم

عملیات حسابداری مربوط به تامین سرمایه لازم برای اجرای طرح‌های سرمایه‌گذاری مستقیم (اعم از این که این سرمایه‌گذاری در امور تولیدی، بازرگانی و خدماتی باشد) که منحصراً به صورت شرکت سهامی و مستقل از بانک تشکیل می‌گردد به ترتیب ذیل در دفاتر بانک منعکس می‌شود:

اول ــ ثبت سرمایه شرکت سهامی

در صورتی که قبل از ثبت شرکت مبالغی به منظور تاسیس شرکت پرداخت گردد اسناد مربوط به شرح ذیل در حساب‌ها ثبت می‌گردد:

بدهکار ــ حساب بدهکاران موقت (شرکت در حال تاسیس)

بستانکار ــ حساب صندوق یا حساب گیرنده وجه

پس از انجام تشریفات مربوط به تاسیس شرکت و ثبت آن، تعهد بانک بابت سرمایه شرکت در حساب‌های انتظامی به صورت زیر ثبت می‌گردد:

بدهکار ــ حساب انتظامی تعهدات بانک بابت سرمایه‌گذاری مستقیم

بستانکار ــ طرف حساب انتظامی

پس از تشکیل شرکت مبلغی که در حساب بدهکاران موقت به منظور تاسیس شرکت ثبت شده بود، به شرح زیر برگشت می‌شود:

بدهکار ــ حساب سرمایه‌گذاری مستقیم

بستانکار ــ حساب بدهکاران موقت (شرکت در حال تاسیس)

همزمان با صدور و ثبت سند مذکور، اسناد لازم برای برگشت تعهد بانک معادل مبلغ پرداخت شده از حساب انتظامی تعهدات بانک به شرح ذیل صادر و در دفاتر بانک منعکس می‌گردد:

بدهکار ــ طرف حساب انتظامی

بستانکار ــ حساب انتظامی تعهدات بانک بابت سرمایه‌گذاری مستقیم

پرداخت سرمایه تعهد شده توسط بانک اعم از این که دفعتاً واحده و یا به تدریج باشد با صدور اسناد حسابداری لازم به شرح ذیل در حساب‌ها ثبت خواهد شد:

بدهکار ـ حساب سرمایه‌گذاری مستقیم

بستانکار ـ حساب صندوق و یا گیرنده وجه

همزمان با ثبت این سند، تعهد بانک به میزان مبلغ پرداخت شده فوق، طبق قسمت اخیر بند ۳ از حساب‌های انتظامی مربوط برگشت می‌شود.

بند ۴ از صورتجلسه یکهزار و سیزدهمین جلسه شورای پول و اعتبار:

٤- بند ۱ صورتجلسه مورخ ۲۱/۱۰/۱۳۸۲ کمیسیون فرعی شورای پول و اعتبار منضم به آیین‌نامه مربوط به سرمایه پایه بانک‌ها و موسسات اعتباری مطرح و مورد بررسی قرار گرفت.

شورای پول و اعتبار مصوبه کمیسیون فرعی و آیین‌نامه مربوط به سرمایه پایه بانکها و موسسات اعتباری را عینا" مورد تصویب قرار داد.

"بند ۱ صورتجلسه کمیسیون فرعی شورای پول و اعتبار:

گزارش بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در مورد آیین‌نامه‌های سرمایه پایه، کفایت سرمایه، تسهیلات و تعهدات کلان و تسهیلات و تعهدات به اشخاص مرتبط بانکها و موسسات اعتباری مطرح و مورد بررسی قرار گرفت. کمیسیون فرعی آیین‌نامه‌ی مربوط به سرمایه پایه بانکها و موسسات اعتباری را با اصلاحاتی به شرح پیوست مورد تایید قرار داد و ادامه بررسی در مورد سایر آیین‌نامه‌ها به جلسه آینده موکول گردید."

بسمه تعالی

آئین‌نامه مربوط به سرمایه پایه بانکها و موسسات اعتباری

به منظور نیل به اهداف نظارتی در کلیه مواردی که برای آنها مقررات احتیاطی تدوین شده است از مفهوم سرمایه به ترتیب زیر استفاده می‌شود:

ماده ۱ – تعریف سرمایه پایه:

سرمایه پایه بانک‌ها و موسسات اعتباری، حاصل جمع سرمایه اصلی (طبق تعریف ارائه شده در ماده ۲) و سرمایه تکمیلی (طبق تعریف ارائه شده در ماده ۳) پس از انجام کسور لازم (طبق توضیحات ارائه شده در ماده ٤) است.

ماده ۲ – سرمایه اصلی:

۲–۱– اقلام تشکیل دهنده سرمایه اصلی عبارتند از:

سرمایه پرداخت شده؛

اندوخته قانونی؛

سایر اندوخته‌ها (به جز اندوخته / ذخیره تجدید ارزیابی دارائیهای ثابت و سهام متعلق به بانک و موسسه اعتباری)؛

صرف سهام؛

سود انباشته (در صورت وجود زیان انباشته، این مبلغ از جمع سرمایه اصلی کسر می‌گردد)؛

ماده ۳ – سرمایه تکمیلی:

اقلام زیر بعنوان سرمایه تکمیلی منظور می‌شود:

۳–۱– ذخایر مطالبات مشکوک‌الوصول عمومی:

حداکثر میزان قابل قبول ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول برای اهداف این آئین‌نامه، ۲۵/۱ درصد دارائیهای موزون شده برحسب ریسک (طبق ضوابط مندرج در آئین‌نامه مربوط به کفایت سرمایه) می‌باشد.

۳-۲- اندوخته / ذخیره تجدید ارزیابی داراییهای ثابت:

این اندوخته‌ها/ ذخایر، حاصل تجدید ارزیابی داراییهای ثابت بانک و موسسه اعتباری است که پس‌از طی مراحل قانونی بعنوان اندوخته/ ذخیره تجدید ارزیابی در دفاتر بانک و موسسه اعتباری منعکس شده یا مستقیماً به حساب سرمایه پرداخت شده اضافه شده است.

۳-۳- اندوخته ناشی از تجدید ارزیابی سهام

این اندوخته که از محل مابه‌التفاوت بین قیمت تمام شده و قیمت تجدید ارزیابی سهام متعلق به بانکها و موسسات اعتباری حاصل می‌شود در صورتی قابل استفاده در سرمایه تکمیلی می‌باشد که پس از طی مراحل قانونی و اخذ مجوزهای لازم، حداقل ۵۵ درصد از مابه‌التفاوت مزبور کاهش داده شود. ۵۵ درصد کاهش در مابه‌التفاوت مزبور به دلیل نوسان قیمت سهام و احتمال کاهش در قیمت تجدید ارزیابی می‌باشد.

ماده ۴- کسور از مجموع سرمایه اصلی و تکمیلی:

در مواردی که بانکها و موسسات اعتباری سهامدار بانکها و موسسات اعتباری دیگر می‌باشند، لازم است موارد ذیل از مجموع سرمایه اصلی و سرمایه تکمیلی کسر شود.

۴-۱- سرمایه‌گذاری در بانکها و موسسات اعتباری دیگر که حسابهای آنها با حسابهای بانک یا موسسه اعتباری مادر تلفیق نشده است. این بند در مواردی کاربرد دارد که براساس استانداردهای حسابداری ارائه صورتهای مالی تلفیقی الزامی است.

۴-۲-سرمایه‌گذاری در سایر بانکها و موسسات اعتباری (با صلاحدید بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران).

ماده ۵- سقف سرمایه تکمیلی

مجموع سرمایه تکمیلی، حداکثر می‌تواند معادل سرمایه اصلی باشد و مبلغ مازاد در سرمایه پایه منظور نمی‌شود.

آئین‌نامه مربوط به سرمایه پایه بانکها و موسسات اعتباری در ۵ ماده و ٦ بند فرعیدر یکهزار و سیزدهمین جلسه مورخ ۲۷/۱۰/۱۳۸۲ شورای پول و اعتبار به تصویب رسید.

بسمه تعالی

مقررات تاسیس و نحوه فعالیت موسسات اعتباری غیربانکی

بخش اول ــ تعاریف

ماده ۱- از نظر این مقررات موسسه اعتباری غیربانکی که از این پس موسسه اعتباری نامیده می‌شود موسسه‌ای است که از طریق جذب سپرده‌های غیردیداری، اخذ تسهیلات و استفاده از سایر ابزارهای مالی به تجهیز منابع مبادرت نموده و این منابع را به اعطای تسهیلات اعتباری اختصاص داده و یا به هر نحو دیگری به تشخیص بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران که از این پس بانک مرکزی نامیده می‌شود واسطه بین عرضه کنندگان و متقاضیان منابع مالی باشد.

ماده ۲- موسسه اعتباری که صرفا" در قالب یکی از تسهیلات اعتباری یا یک رشته از فعالیت‌های اقتصادی فعالیت می‌نماید "موسسه اعتباری تخصصی" شناخته می‌شود.

ماده ۳- موسسه اعتباری که در چند رشته از فعالیت‌های اقتصادی یا چند نوع از انواع تسهیلات اعتباری فعالیت می‌نماید "موسسه اعتباری عمومی" شناخته می‌شود.

ماده ۴– تشخیص تخصصی یا عمومی بودن و تعیین محدوده فعالیت موسسه اعتباری با بانک مرکزی است.

بخش دوم ــ تاسیس

ماده ۵– فعالیت هر یک از موسسات اعتباری منوط به اخذ مجوز از بانک مرکزی است.

ماده ۶– هیچ یک از بانکها مجاز به تاسیس موسسه اعتباری نمی‌باشند.

ماده ۷– موسسات اعتباری تخصصی می‌توانند بصورت شرکتهای سهامی عام یا خاص تاسیس و فعالیت نمایند.

مصوبه نهصد و پنجاه و پنجمین جلسه مورخ ۳۰/۲/۱۳۸۰ شورای پول و اعتبار

هدف بانک نباید صرفاً تامین منابع مالی برای سهامداران خود یا اشخاص و گروههای خاص باشد.

اشخاص حقوقی غیربانکی که بخشی از سرمایه و یا سهام آنها متعلق به دولت و یا شرکتهای دولتی و یا نهادهای عمومی غیردولتی موضوع ماده ۵ قانون محاسبات عمومی بوده و یا تحت مدیریت بخش دولتی و یا نهادهای عمومی قرار دارند نمی‌توانند در بانک‌های غیردولتی سهامدار باشند.

تبصره: مشارکت صندوق تعاون در تاسیس بانک تعاون حداکثر تا سقف ۱۵٪ از شمول مفاد این تبصره مستثنی می‌باشد.

انتقال بیش از ۱۰ درصد سهام بانک دفعتاً واحده و یا به تدریج به یک شخص حقیقی یا حقوقی دیگر موکول به اطلاع سایر سهامداران و تایید قبلی بانک مرکزی است.

تبصره: در سقف فوق برای شخص حقیقی سهام او بعلاوه سهام متعلق به افراد تحت تکفل و همسر وی نز منظور می‌شود. در مورد شخص حقوقی نیز سهام آن بعلاوه اشخاصی که بیش از ۱۰ درصد سهام آن را دارند و همچنین اشخاص حقوقی که بیش از ۱۰ درصد سهامشان در مالکیت آن است منظور می‌شود.

هیچیک از بانک‌ها اعم از دولتی و غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی نمی‌تواند در هیچ زمان بیش از یک درصد سهام بانک را دارا باشد مگر با مجوز بانک مرکزی.

سرمایه بانک نباید از محل تسهیلات دریافتی از بانکها و موسسات اعتباری تامین شود.

بانک نمی‌تواند سهام خود را که متعلق به سهامداران آن بانک است برای تسهیلات اعطائی و یا تعهدات و تضمین‌ها به وثیقه بگیرد.

اعضای اصلی و علی‌البدل هیات مدیره، مدیرعامل و قائم مقام مدیرعامل بانک باید دارای صلاحیت‌های تخصصی به تشخیص بانک مرکزی و شرایط ذیل باشند:

۷-۱- عدم سوء پیشینه طبق مفاد بند الف ماده ۳۵ قانون پولی و بانکی کشور و ماده ۹۸ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و دارا بودن حسن شهرت.

۷-۲- دارا بودن حداقل مدرک کارشناسی برای مدیرعامل و قائم مقام مدیرعامل و اعضای هیات مدیره. یک نفر از اعضای هیات مدیره درصورت دارا بودن سایر شرایط می‌تواند از این شرط معاف باشد.

۷-۳- دارا بودن بیش از ۵ سال سابقه در امور مدیریت بانک و یا بازار پول و سرمایه برای اکثریت اعضای هیات مدیره و همچنین مدیرعامل و قائم مقام وی.

تبصره: انتخاب مجدد افراد موضوع این ماده موکول به تائید قبلی بانک مرکزی است.

حسابرس بانک باید از میان حسابرسان مورد تائید بانک مرکزی انتخاب شود.

هیچیک از مواد دیگر اساسنامه نباید به نحوی تنظیم شود که موارد فوق و نکات لازم‌الرعایه در اساسنامه بانکهای غیردولتی موضوع مصوبه جلسه مورخ ۳۰/۲/۱۳۸۰ رانفی نموده و یا به آن خدشه وارد سازد.

بانک مرکزی عنداللزوم مصوبات قبلی شورای پول و اعتبار در مورد سیاستهای پولی و اعتباری و سایر مقرراتی را که برای بانکهای دولتی و موسسات اعتباری غیربانکی تصویب شده است، با وضعیت بانکهای غیردولتی تطبیق داده و به آنها ابلاغ خواهدکرد.

شماره: مب/۵۵۷؛ میزان اعتبار تابلوهای مختلف در بورس اوراق بهادار

تاریخ :۲۶/۲/۱۳۸۶

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

با احترام؛

همان‌گونه که استحضار دارند بورس اوراق بهادار دارای چندین تابلو شامل تابلوی اصلی، تابلوی فرعی و تابلوی چهارم می‌باشد که شرکت‌های پذیرفته شده در هر تابلو دارای درجات اعتبار و نقدشوندگی متفاوتی هستند. شرکت‌های تابلوی اصلی دارای بیشترین اعتبار و شرکت‌های تابلوی چهارم در آستانه اخراج از بورس قرار دارند. لذا در مواردی که ارزش بازار سهام مبنای محاسبه وثیقه قرار می‌گیرد (از جمله در اعطای تسهیلات) و یا به هنگام محاسبه ذخیره، لازم است به این مهم توجه شود که شرکت در چه تابلویی پذیرفته شده است تا از بروز ریسک‌های بعدی اجتناب شود.

از این‌رو خواهشمند است دستور فرمایند مراتب به نحو مقتضی به اطلاع واحدهای ذی‌ربط در آن بانک / موسسه رسانیده شود./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۳**

شماره: مب/۵۶۴؛ ممنوعیت هرگونه عملیات بازارگردانی، بازارسازی و ... توسط بانک‌ها

تاریخ:۲۷/۲/۱۳۸۶

بسمه تعالی

برای کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، خصوصی، شرکت دولتی پست‌بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید"

با سلام؛

احتراما" بدینوسیله اعلام می‌دارد که بر اساس پنجمین صورتجلسه کمیسیون اعتباری مورخ ۲/۲/۱۳۸٦ انجام هر گونه عملیاتی توسط بانک‌ها تحت عناوین بازارگردانی، بازارسازی و ... که به قصد حمایت از سهام خاص صورت می‌گیرد ممنوع است و بانک‌ها و موسسات اعتباری منحصرا" می‌توانند در چارچوب "دستورالعمل‌های سرمایه‌گذاری" موضوع بخشنامه شماره مب/۱۸۲ مورخ ۲٦/۱/۱۳۸٦ فعالیت سرمایه‌گذاری خود را متمرکز نمایند./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **فروزنده شجاعی**

۳۸۱۶ **۴-۳۸۳۱**

شماره: مب/۷۷۷؛ نحوه اجرای مفاد بخشنامه شماره مب/۲۸۲۳ مورخ ۵/۱۲/۱۳۸۵ (دستورالعمل های طبقه بندی دارایی های مؤسسات اعتباری و نحوه محاسبه ذخیره مطالبات مؤسسات اعتباری)

تاریخ :۵/۳/۱۳۸۶

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

با سلام؛

پیرو سوالات مکرر بانک‌ها درخصوص نحوه اجرای مفاد بخشنامه شماره مب/۲۸۲۳ مورخ ۵/۱۲/۱۳۸۵ موارد زیر جهت رفع هرگونه ابهام و ایجاد وحدت رویه تاکید می‌گردد:

هدف عمده از طبقه‌بندی دارایی‌های (تسهیلات) موسسات اعتباری در درجه اول، افشاء کیفیت اعتباری دارایی‌ها و در درجه دوم تعیین میزان ذخیره متناسب با کیفیت آنهاست.

موسسه اعتباری زمانی محق به محاسبه و دریافت وجه التزام (خسارت تاخیر تادیه دین) است که مشتری در بازپرداخت مطالبات موسسه اعتباری تاخیر بنماید، لذا وجه التزام (خسارت تاخیر تادیه دین) صرفاً در مواقعی که مطالبات موسسه براساس معیار زمانی (یعنی معیارهای مندرج در ردیف "الف" از بندهای ۲-۲، ۲-۳ و۲-٤) به طبقات غیرجاری (سررسید گذشته، معوق و مشکوک‌الوصول) منتقل شده باشد قابل احتساب خواهد بود. جهت تاکید مجدد یادآور می‌گردد، در صورتی که مطالبات موسسه اعتباری براساس معیارهای مندرج در ردیف‌های "ب" و "ج" از بندهای فوق‌الذکر به طبقات غیرجاری منتقل گردند، این تغییر طبقه صرفاً جهت افشاء کیفیت مطالبات و ذخیره‌گیری متناسب آنها است و در این صورت موسسه اعتباری مجاز به محاسبه وجه التزام (خسارت تاخیر تادیه دین) نمی‌باشد.

به موجب تبصره‌های ذیل بندهای ۲-۲ و ۲-۳ بخشنامه صدرالاشاره، در صورتی که مطالبات موسسه اعتباری براساس معیارهای مندرج در ردیف‌های "ب" و "ج" به طبقات سررسید گذشته و معوق منتقل شوند، لازم است موسسه اعتباری کل مانده مطالبات خود از مشتری را به طبقه ذی‌ربط منتقل نماید. مجدداً تاکید می‌گردد این امر صرفاً جهت افشاء کیفیت مطالبات و ذخیره‌گیری متناسب با وضعیت مالی مشتری و شرایط صنعت وی است. هم‌چنین به موجب بند ۲-۸ بخشنامه فوق‌الذکر، موسسه اعتباری می‌تواند برای وصول

مطالبات خود پی‌گیری‌های اجرایی و حقوقی را ـ در هر زمان ـ براساس صرفه و صلاح خود انجام دهد. موسسه اعتباری زمانی مجاز است دیون مشتری خود را حال نماید که مطالبات موسسه از مشتری براساس معیار زمانی به طبقه مشکوک‌الوصول (معیار مندرج در ردیف "الف" از بند ۲-٤ ماده ۲) منتقل شده باشد.

مزید استحضار خاطرنشان می‌گردد به موجب بند "الف" از بخشنامه شماره مب/۸٦ مورخ ۱۵/۱/۱۳۸٦، در صورت حال شدن دیون گیرنده تسهیلات، پایه محاسبه وجه التزام (خسارت تاخیر تادیه دین) در عقود غیرمشارکتی، کل مبلغ پرداخت نشده قرار داد (از جمله اقساط آتی) خواهد بود./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر	**سیمین‌دخت حکاک**
۳۸۱۶	**۲-۳۸۳۱**

شماره: مب/۸۴۶؛ ضرورت اجرای مقررات و بخشنامه های ابلاغی از سوی بانک مرکزی و اجتناب از اجرای موردی ناهماهنگ مصوبات مراجع و دستگاه های اجرایی دیگر توسط بانک ها و مؤسسات اعتباری کشور

تاریخ :۸/۳/۱۳۸۶

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

احتراماً؛

با توجه به این که در بسیاری موارد مشاهده شده است برخی از آئین‌نامه‌ها، تصویب نامه‌ها، تصمیم‌نامه‌ها و موافقت‌نامه‌های هیات محترم وزیران و مصوبات سایر مراجع توسط وزارتخانه‌ها و دستگاه‌های اجرایی مربوط به طور مستقیم و بدون هماهنگی به بانک‌ها ابلاغ می‌گردد. بانک‌ها نسبت به اجرای هماهنگ آن دچار مشکل شده و از بانک مرکزی کسب تکلیف می‌نمایند.

با نظر داشت لزوم اتخاذ تدابیر و تمهیدات لازم در چارچوب قوانین و ضوابط ناظر بر بخش بانکی کشور که در حدود وظایف و اختیارات بانک مرکزی می‌باشد و به منظور هماهنگی و عملکرد یکسان آن در سطح شبکه بانکی کشور، خواهشمند است دستور فرمایند واحدهای اجرایی ذی‌ربط صرفاً درخصوص مواردی که مستقیماً از سوی این بانک ابلاغ می‌گردد، اقدام لازم به عمل آورند./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حسن معتمدی **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/۱۰۸۱؛ تبیین شمول واژه «شهرداری‌ها» در بخشنامه شماره مب/۲۰۱۷ مورخ ۲۷۸۱۳۸۵

تاریخ: ۲۷/۳/۱۳۸۶

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی و شرکت دولتی پست‌بانک ارسال گردید

احتراما"

پیرو بخشنامه شماره مب/۲۰۱۷ مورخ ۲۷/۸/۱۳۸۵ درخصوص دستورالعمل نگهداری حساب‌های دولتی و در پاسخ به ابهامات مطرح شده بدین‌وسیله اعلام می‌گردد که واژه "شهرداری‌ها" در بند ۱ قسمت الف بخشنامه مذکور، شامل "شهرداری‌ها و کلیه شرکت‌ها، موسسات و سازمان‌های وابسته به آن" می‌باشد. خواهشمند است دستور فرمایند ضمن ابلاغ مورد فوق به کلیه واحدهای ذیربط بر حسن اجرای آن نظارت کافی مبذول فرمایند./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۳**

شماره: مب/۱۱۷۲؛ حداقل الزامات تحت عنوان «رهنمودهایی برای نظام مؤثر کنترل داخلی در مؤسسات اعتباری»

تاریخ: ۳۱/۳/۱۳۸۶

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست‌بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با احترام

همان گونه که استحضار دارند یکی از مهم‌ترین ساز وکارهای کنترلی که زمینه هدایت اثربخش و کارآی سازمان‌های مختلف به خصوص بانک‌ها، موسسات اعتباری و دیگر نهادهای مالی را فراهم می‌آورد مجموعه تدابیری است که از آنها تحت عنوان «کنترل‌های داخلی» یاد می‌شود.

برای کنترل‌های داخلی الگوهای متنوعی طراحی و معرفی شده‌اند لیکن مهم‌ترین و معروف‌ترین آنها ـ از نقطه‌نظر جامعیت، اثربخشی و گسترهٔ کاربرد ـ الگوی مطروحه از سوی کمیته سازمان‌های مسئول کمیسیون تردوی (COSO) است. در این الگو، نظام کنترل داخلی از پنج عنصر به هم پیوسته تشکیل شده است که عبارتند از محیط کنترلی؛ شناسایی و ارزیابی ریسک؛ فعالیت‌های کنترلی؛ اطلاعات و ارتباطات؛ و خود ارزیابی، نظارت و اصلاح نارسایی‌ها. هر یک از این پنج عنصر، مشتمل بر توصیه‌ها و رهنمودهایی است که در مجموع، دستیابی به اهداف کنترل‌های داخلی را دنبال می‌کنند.

کمیته مزبور کنترل داخلی را فرآیندی دانسته است که توسط هیات مدیره، مدیریت و دیگر کارکنان یک موسسه اجرا می‌شود و هدف از ایجاد آن، کسب اطمینانی منطقی و معقول از دستیابی به اهداف اثربخشی و کارآیی عملیات، قابلیت اعتماد به گزارش‌گری مالی و پایبندی به قوانین و مقررات جاری است. بدون تردید، ایجاد و استقرار یک نظام توانمند کنترل داخلی بستری را فراهم می‌آورد که با بهره‌مندی از آن می‌توان نسبت به مدیریت موثر و کارای سازمان‌ها و موسسات مختلف اطمینان حاصل نمود. جامعیت و اثربخشی رهنمودهای این کمیته در زمینه کنترل‌های داخلی، موجب کاربرد وسیع آن در عرصه پهناوری از کشورها و سازمان‌های پولی و مالی شده است به گونه‌ای که کمیته نظارت بانکی بال نیز در سندی که تحت عنوان

«چارچوبی برای نظام‌های کنترل داخلی در واحدهای بانکی» منتشر نموده، از الگوی (COSO) پیروی کرده است.

نظر به اهمیت و لزوم برخورداری بانک‌ها و موسسات اعتباری کشور از نظام مناسبی برای کنترل‌های داخلی واحدهای تابع خود، به پیوست مجموعه «**رهنمودهایی برای نظام موثر کنترل داخلی در موسسات اعتباری**» جهت اجرا و فراهم سازی بستر لازم برای استقرار نظام کنترل داخلی موثر در آن بانک/موسسه اعتباری غیربانکی ابلاغ می‌گردد. در این خصوص لازم است بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی هر ٦ ماه، گزارشی از پیشرفت کار درخصوص پیاده‌سازی نظام جامع کنترل‌های داخلی در واحد تابع خود و اقدامات انجام شده در اجرای موثر این بخشنامه را به مدیریت کل نظارت بر امور بانک‌ها و موسسات اعتباری بانک مرکزی گزارش دهند. بدیهی است استقرار نظام توانمندی از کنترل‌های داخلی در آن موسسه، مستلزم ایجاد ساختار سازمانی مناسب و طراحی و استقرار ساز و کارهای لازم است که در رهنمودهای مزبور، چارچوب کلی در این زمینه ارائه شده است.

شایان ذکر است که در تهیه این رهنمودها، از منابع تخصصی فراوانی استفاده شده است که برخی از مهم‌ترین آنها عبارتند از اسناد منتشره از سوی کمیته سازمان‌های مسئول کمیسیون تردوی (COSO)، کمیته نظارت بانکی بال (BCBS) ، واحد حسابداری کل ایالات متحده (GAO) ، KPMG (از معتبرترین سازمان‌های بین‌المللی فعال در زمینه حسابرسی) و دیگر مراکز فعال حرفه‌ای در زمینه کنترل‌های داخلی. ضمن آنکه در تدوین این مجموعه، ملاحظات و ویژگی‌های بومی بانک‌ها و موسسات اعتباری کشور نیز ملحوظ شده‌اند.

با عنایت به مراتب فوق، خواهشمند است دستور فرمایند رهنمودهای پیوست ـ پس از اتخاذ تدابیر لازم در سطوح هیات مدیره و مدیریت ارشد ـ به تمامی واحدهای ذی‌ربط در آن بانک/موسسه ابلاغ و ضمن نظارت موثر بر حسن اجرای آن، هر ٦ ماه گزارشی از پیشرفت کار در این زمینه برای بانک مرکزی ارسال شود./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۳**

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

رهنمودهایی برای نظام موثر کنتـــرل داخلـــی در موسسات اعتباری

تدوین از: کارگروه مقررات احتیاطی

آذر ۱۳۸۵

فهـــرســـت مطالـــب

فصل اول – مفاهیم کلی

اهداف

تعاریف

کارکردهای نظام کنترل داخلی

اجزای نظام کنترل داخلی

فصل دوم –محیط کنترلی

تعریف

وظایف، مسئولیت‌ها و اختیارات هیات مدیره موسسه اعتباری

وظایف، مسئولیت‌ها و اختیارات مدیریت ارشد موسسه اعتباری

فصل سوم – شناسایی وارزیابی ریسک

تعاریف

مدیریت ریسک

۲–۱– شناسایی و ارزیابی ریسک

۲–۲– کنترل و نظارت

فصل چهارم –فعالیت‌های کنترلی

تعریف

انواع فعالیت‌های کنترلی

فصل پنجم – اطلاعات و ارتباطات

فصل ششم – خود ارزیابی، نظارت و اصلاح نارسایی‌ها

پیوست شماره ۱– کمیته حسابرسی

تعاریف

اهداف

ویژگی‌ها

اختیارات

وظایف

جلسات

حق‌الزحمه

ضمیمه پیوست شماره ۱– بند ۲۱ از بخش "ب" نشریه اصول و ضوابط حسابداری و حسابرسی آئین‌نامه رفتار حرفه‌ای منتشره از سوی کمیته فنی سازمان حسابرسی

پیوست شماره ۲– کمیته عالی مدیریت ریسک

تعاریف

اهداف

ویژگی‌ها

اختیارات

وظایف

جلسات

چارچوب لازم برای ارائه گزارش‌ها

حق‌الزحمه

پیوست شماره ۳– نمودارهای توضیحی برای کنترل‌های داخلی

نمودار شماره ۱– جایگاه کمیته حسابرسی و کمیته عالی مدیریت ریسک در ساختار سازمانی موسسه اعتباری (نمونه ایده‌آل)

نمودار شماره ۲– فعالیت‌های کنترلی؛ نقش‌ها و مسئولیت‌ها

پیوست شماره ۴– نمونه پرسش‌نامه برای ارزیابی کنترل داخلی موسسه اعتباری

رهنمودهایی برای نظام موثر کنترل داخلی
در موسسات اعتباری

فصل اول – مفاهیم کلی

۱– اهداف

در اجرای مؤثر بند "ب" از ماده ۱۱ قانون پولی و بانکی کشور (مصوب تیرماه سال ۱۳۵۱ و اصلاحات پس از آن) و اختیارات بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، در ماده ۳۷ قانون مذکور و به منظور حفظ ثبات مالی موسسات اعتباری، "رهنمودهایی برای نظام موثر کنترل داخلی در موسسات اعتباری" که از این پس "رهنمود" نامیده می‌شود برای تحقق اهداف ذیل تدوین می‌گردد:

۱–۱– دستیابی به اهداف موسسه اعتباری؛

۱–۲– حصول اطمینان از اثربخشی و کارآیی عملیات؛

۱–۳– مدیریت کارآمد ریسک‌های بانکی؛

۱–۴– حصول اطمینان از عملکرد مناسب نظام گزارش‌گری (مالی و مدیریت) و ارتقای شفافیت آن؛

۱–۵– حصول اطمینان از پای‌بندی تمامی واحدها و کارکنان موسسه اعتباری به رعایت قوانین و مقررات مربوط، استراتژی‌ها، برنامه‌ها، رویه‌ها و ضوابط داخلی؛

۱–۶– محافظت از منابع و دارایی‌های موسسه اعتباری در برابر هرگونه خسارت، زیان، سوءاستفاده و اختلاس.

۲– تعاریف

گستره شمول تعاریف ذیل محدود به این "رهنمود"است:

۲–۱– موسسه اعتباری: بانک یا موسسه اعتباری غیربانکی است که تحت عناوین مذکور از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مجوز دریافت نموده، تحت نظارت این بانک قرار دارد.

۲-۲- نظام کنترل داخلی: مجموعه منسجمی از فرآیندهای کنترلی مالی، عملیاتی و دیگر کنترل‌های مستمری است که توسط هیات مدیره و مدیریت ارشد موسسه اعتباری ـ **به منظور کسب اطمینان از تحقق اهداف این دستورالعمل** ـ طراحی شده؛ در تمامی سطوح سازمان به اجرا در می‌آید.

۲-۳- مدیریت ارشد: اعضای هیات عامل / مدیرعامل و آن گروه از مدیران اجرایی و کارکنان ارشد موسسه اعتباری است که مستقیماً زیرنظر هریک از اعضای هیات عامل/ مدیرعامل قرار داشته، مسئولیت اجرای استراتژی‌ها و سیاست‌های مصوب هیات مدیره یا هیات عامل را حسب مورد برعهده دارند.

۳-کارکردهای نظام کنترل داخلی

برخورداریموسسه اعتباری، از یک نظام کنترل داخلی مؤثر، ضمن بهبود و ارتقای کارآیی و اثربخشی، به حفظ اعتبار و حسن شهرت آن می‌انجامد. موارد زیر از جمله کارکردهای نظام کنترل داخلی مؤثر است:

۳-۱- بهبود نظارت و پاسخ‌گویی مناسب مدیریت و کمک به گسترش فرهنگ توانمند کنترلی؛

۳-۲- کمک به فرآیند تصمیم‌گیری و اداره مؤثر موسسه اعتباری؛

۳-۳- بهبود سازوکارهای مرتبط، جهت مدیریت مناسب ریسک‌های موجود در فعالیت‌های موسسه؛

۳-٤- تقویت ساختارها و فعالیت‌های کنترلی از جمله تفکیک وظایف، رعایت فرآیند اخذ مجوزها و مصوبات، رفع مغایرت‌ها و بازبینی عملکرد عملیاتی؛

۳-٥- بهبود اقدامات کنترلی جهت پیشگیری، شناسایی و اصلاح به موقع نارسایی‌ها از جمله اشتباهات، تخلفات و اختلاس‌ها؛

۳-٦- بهبود ارتباطات و گردش مناسب و به هنگام اطلاعات قابل اتکا، در میان تمامی سطوح موسسه اعتباری؛

۳-۷- بهبود و ارتقای نظام گزارش‌گری و اطلاع‌رسانی به موقع و قابل اتکای موسسه اعتباری به اشخاص و مراجع ذیربط؛

۳-۸- حصول اطمینان از پای‌بندی کلیه سطوح موسسه اعتباری به قوانین، مقررات، الزامات نظارتی، دستورالعمل‌ها و بخشنامه‌ها و اجرای مؤثر آن‌ها.

۴– اجزای نظام کنترل داخلی

نظام کنترل داخلی از پنج عنصر به هم پیوسته تشکیل می‌شود:

محیط کنترلی؛

شناسایی و ارزیابی ریسک؛

فعالیت‌های کنترلی؛

اطلاعات و ارتباطات؛

خودارزیابی، نظارت و اصلاح نارسایی‌ها.

فصل دوم –محیط کنترلی

۱–تعریف

فضا و فرهنگ فراگیری است که در میان تمامی سطوح و کارکنان موسسه اعتباری شکل گرفته، استقرار می‌یابد و راهنمای حرفه‌ای و اخلاقی آنان در انجام وظایف محوله است. مهم‌ترین اجزای آن به شرح ذیل می‌باشد:

نظم و انضباط؛

ارزش‌های اخلاقی مانند درستکاری و صداقت؛

صلاحیت‌های فردی و حرفه‌ای؛

فلسفه و سبک عملیاتی مدیریت؛

ساختار سازمانی؛

شیوه تفویض اختیار و تعیین مسئولیت؛

مدیریت منابع انسانی؛

شیوه ارتباط با مراجع نظارتی ذی‌ربط.

هیات مدیره و مدیریت ارشد موسسه اعتباری موظفند با ایجاد محیط کنترلی مناسب در تمامی سطوح سازمان و حمایت از آن ـ "در گفتار و عمل" ـ زمینه مشارکت فعالانه و فراگیر تمامی کارکنان را فراهم آورند، به گونه‌ای که:

درستکاری، ارزش‌های اخلاقی، نظم و انضباط و معیارهای صلاحیت فردی و حرفه‌ای کارکنان، در عالی‌ترین سطح خود رعایت گردد؛

فلسفه مدیریت و روش‌های عملی آن، باعث ارتقای کنترل داخلی در تمامی سطوح موسسه اعتباری شود؛

تفویض اختیارات و تعیین مسئولیت‌ها به درستی انجام شود؛

تمامی کارکنان موسسه اعتباری ضمن آگاهی کامل از نقش خود در فرآیند کنترل داخلی، در آن مشارکت فعال نمایند.

۲- وظایف، مسئولیت‌ها و اختیارات هیات مدیره موسسه اعتباری

ایجاد، حفظ، اجرا و ارتقای استانداردهای عالی مربوط به محیط کنترلی؛

۲-۲- پذیرش مسئولیت نهایی حصول اطمینان از استقرار و حفظ نظام کنترل داخلی مناسب و مؤثر؛

۲-۳- تعیین و بازبینی استراتژی‌های کلی و سیاست‌های کلان موسسه اعتباری و نیز تایید ساختار سازمانی؛

۲-٤- فراهم نمودن حاکمیت، ارائه رهنمود و نظارت بر مدیران ارشد؛

۲-۵- تبادل نظر ادواری با مدیران در رابطه با اثربخشی نظام کنترل داخلی؛

۲-٦- بررسی به موقع ارزیابی‌های انجام شده توسط مدیران، حسابرسان داخلی و مستقل در رابطه با نظام کنترل داخلی؛

۲-۷- انجام بررسی‌های ادواری به منظور حصول اطمینان از پیگیری‌های به موقع مدیران نسبت به توصیه‌ها و موضوعات مطروحه (<u>از سوی مدیران، حسابرسان و مراجع نظارتی</u>) در رابطه با نقاط ضعف نظام کنترل داخلی ؛

۲-۸- بازبینی ادواری میزان تناسب استراتژی موسسه اعتباری با حدود تعیین شده در زمینه ریسک؛

۲-۹- ایجاد کمیته حسابرسی (به شرح پیوست شماره ۱)؛

۲-۱۰- ایجاد کمیته عالی مدیریت ریسک (به شرح پیوست شماره ۲).

۳- وظایف و مسئولیت‌های مدیریت ارشد موسسه اعتباری

ایجاد، حفظ، اجرا و ارتقای استانداردهای عالی مربوط به محیط کنترلی؛

۳-۲- اجرای استراتژی‌ها و سیاست‌های مصوب هیات مدیره؛

۳-۳- توسعه روش‌هایی برای شناسایی، اندازه‌گیری، نظارت و کنترل ریسک‌های موسسه اعتباری؛

۳-٤- طراحی و حفظ ساختار سازمانی مناسب؛

۳-٥- حصول اطمینان از اجرای مؤثر مسئولیت‌های تفویض شده؛

۳-٦- ایجاد خط مشی‌های مناسب برای کنترل داخلی؛

۳-۷- نظارت بر کفایت و اثربخشی نظام کنترل داخلی؛

۳-۸- حصول اطمینان از استقرار نظام کارآمدی از مدیریت و منابع انسانی؛

۳-۹- واگذاری مسئولیت تدوین سیاست‌ها و رویه‌های تفصیلی کنترل داخلی به مدیران واحدهای عملیاتی.

فصل سوم – شناسایی وارزیابی ریسک

از ویژگی‌های یک نظام کنترل داخلی مؤثر، شناسایی و ارزیابی مستمر ریسک‌هایی است که بر دستیابی به اهداف موسسه اعتباری تاثیرات نامطلوبی بر جای می‌گذارند.

این ارزیابی، کلیه ریسک‌های فراروی موسسه اعتباری و نیز ریسک‌هایی را که از ناحیه شرکت‌های تابعه و وابسته به آن متوجه موسسه اعتباری می‌شود، در بر می‌گیرد.

۱– تعاریف

۱-۱- ریسک اعتباری: احتمال بروز زیان ناشی از قصور طرف مقابل از شرایط قرارداد.

۱-۲- ریسک نقدینگی: احتمال عدم توانایی موسسه اعتباری، برای ایفای تعهداتش در زمان مطالبه آن‌ها و یا تأمین مالی دارایی‌های مورد نیاز در زمان مناسب و با هزینه معقول.

۱-۳- ریسک عملیاتی: احتمال بروز زیان ناشی از نامناسب بودن و عدم کفایت فرآیندها و روش‌ها، افراد و سیستم‌های داخلی و یا ناشی از رویدادهای خارج از موسسه اعتباری، از جمله:

- وقفه‌های عملیاتی: نابسامانی فیزیکی، قطع برق، آتش‌سوزی، توقف سیستم‌های رایانه‌ای، بلایای طبیعی، تروریسم، آشوب‌های سیاسی و ... .

- جرایم: اختلاس، سرقت، مبادلات غیرقانونی کارکنان، کلاهبرداری، جعل، هک سیستم‌های رایانه‌ای و ... .

- مشتریان، محصولات و عملکرد کاری: خیانت در امانت، وجود نواقص در اداره امور مربوط به وثایق، سوءاستفاده از اطلاعات محرمانه مشتری، فعالیت‌های تجاری نامناسب به حساب بانک، پول‌شویی و فروش محصولات مالی غیر مجاز و ... .

- عملکرد استخدامی و ایمنی محیط کار: دعاوی مربوط به جبران خدمات کارکنان، نقض قوانین مربوط به سلامت و ایمنی کارکنان، دعاوی ناشی از وجود تبعیض و ... .

۱-٤- ریسک بازار: خطر ناشی از نوسانات نامطلوب در نرخ‌ها یا قیمت‌های بازار از جمله نوسانات نامطلوب در نرخ‌های سود و ارز و قیمت دارایی‌ها.(تنزل کیفی سرمایه‌گذاری‌ها،دارائیها در اثر تغییرات نامطلوب قیمت‌ها در بازار.)

۱-٥- ریسک بازده: خطری که به موجب آن درآمد حاصل از به کارگیری دارایی، از هزینه تأمین بدهی متناظر آن دارایی کمتر شود.

۱-٦- ریسک تمرکز: خطر تمرکز اتکای بیش از اندازه به طرف‌های مقابل (گیرندگان تسهیلات و سپرده‌گذاران)، بخش‌های اقتصادی، مناطق جغرافیایی از حیث وجوه، محصولات، خدمات، درآمدها و وثایق دریافتی.

۱-۷- ریسک تطبیق: قصور در رعایت قوانین و مقررات جاری یا معیارها و روش‌های انجام کار.

۱-۸- ریسک حقوقی (قانونی):احتمال زیان ناشی از مشاوره یا مستندسازی نامناسب، اشتباهات حقوقی و همچنین عدم کفایت قوانین و مقررات موجود برای حل موضوعات حقوقی مبتلابه موسسه اعتباری و نیز تغییر قوانین و مقررات مزبور.

۱-۹- ریسک شهرت: احتمال بروز زیان ناشی از دست دادن حسن شهرت به دلایلی از جمله وضعیت نامطلوب مالی، تنزل رتبه اعتباری و یا از دست دادن اعتماد عمومی.

۱-۱۰-ریسک راهبردی (استراتژیک): ناشی از تدوین برنامه‌های راهبردی و عملیاتی نامناسب، ایجاد تغییر در این برنامه‌ها، سازمان‌دهی مجدد موسسه و نیز پیاده‌سازی برنامه‌ای است که با عوامل درونی و برونیمحیط ناسازگار بوده، می‌تواند بر درآمدها، سرمایه و حیات حرفه‌ای موسسه تاثیرگذار باشد.

۱-۱۱- ریسک مدیریت: خطر ناشی از عدم صلاحیت تخصصی و اخلاقی اعضای هیات مدیره ، مدیریت ارشد وسهامداران عمده.

۱-۱۲- ریسک کشوری: احتمال عدم ایفای تمام یا بخشی از تعهدات طرف قرارداد خارجی موسسه اعتباری به دلیل شرایط نامناسب حاکم بر محیط اقتصادی، اجتماعی و

سیاسی کشور متبوع وی، از جمله ریسک انتقال وجوه، ناشی از احتمال عدم ایفای تمام یا بخشی از تعهدات گیرنده تسهیلات برحسب ارز توافق شده در قرار داد.

۱-۱۳- ریسک انتقال وجوه: احتمال عدم ایفای تمام یا بخشی از تعهدات گیرنده تسهیلات، بر حسب ارز توافق شده در قرارداد.

۲- مدیریت ریسک

مدیریت ریسک عبارت است از فرآیند شناسایی، ارزیابی، تجزیه و تحلیل و واکنش مناسب نسبت به ریسک‌های عمده‌ای که تاثیرات نامطلوبی بر دستیابی به اهداف موسسه اعتباری دارند و نیز نظارت مستمر بر آن‌ها.

مدیریت مؤثر ریسک می‌بایست براساس شرایط متغیر محیطی (اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، تکنولوژیکی و ...) به طور مستمر به هنگام شود.

۲-۱-شناسایی و ارزیابی ریسک

۲-۱-۱-شناسایی ریسک باید شامل شناخت تمامی عوامل داخلی و خارجی‌ای باشد که بر دستیابی موسسه اعتباری به اهداف خود، تاثیری نامطلوب دارد. این فرآیند می‌بایست تمامی ریسک‌های فراروی موسسه اعتباری را در برگیرد.

۲-۱-۲- در ارزیابی ریسک باید اهمیت و احتمال وقوع آن و نیز میزان ریسک‌پذیری موسسه اعتباری و راهکارهای مواجهه با ریسک‌های شناسایی شده (کنترل، انتقال، حذف و تحمل ریسک؛ قبل یا پس از وقوع)، مورد بررسی قرار گیرد.

۲-۱-۳-ارزیابی مؤثر ریسک می‌بایست تمامی امور تجاری و فعالیت‌های موسسه اعتباری را در برگیرد. در این ارزیابی لازم است به ابعاد کمی و کیفی ریسک توجه شده، هزینه‌های احتمالی ریسک در مقابل مزایای احتمالی آن مورد سنجش قرار گیرد.

۲-۱-٤-در ارزیابی ریسک می‌بایست ریسک‌های قابل کنترل و غیرقابل کنترل تعیین شوند.

۲-۱-٤-۱-در مورد ریسک‌های قابل کنترل، موسسه اعتباری در صورت پذیرش ریسک‌های مزبور، باید از طریق رویه‌های کنترلی و تعیین حدود، آنها را کاهش دهد.

۲-۱-٤-۲-در مورد ریسک‌های غیر قابل کنترل، موسسه اعتباری یا باید ریسک‌های مزبور را بپذیرد و یا درصدد خروج از آن فعالیت برآید و یا نسبت به تحدید دامنه فعالیت ذی‌ربط اقدام نماید.

۲-۱-۵-به منظور کنترل ریسک‌های جدید و ریسک‌هایی که پیش از این غیرقابل کنترل تلقی گردیده‌اند لازم است کنترل‌های داخلی مربوط به مدیریت ریسک به طور مستمر مورد ارزیابی قرار گرفته و به هنگام شوند.

۲-۲- کنترل و نظارت

لازم است هیات مدیره و مدیریت ارشد ضمن شناسایی انواع ریسک‌های موجود در فعالیت‌های موسسه اعتباری، درکی روشن و تجربه‌ای کافی نسبت به آن‌ها داشته باشند و همگام با تغییرات و تحولات محیطی، دانش خود را به روز نمایند.

لازم است هیات مدیره به منظور محدود نمودن ریسک‌های موجود در فعالیت‌های حائز اهمیت موسسه اعتباری، خط مشی‌های مناسب را بررسی و تصویب نماید.

لازم است هیات مدیره موسسه اعتباری همگام با هرگونه تغییر در استراتژی‌ها و ارائه خدمات جدید یا واکنش به تحولات بازار، حدود تعیین شده برای منابع در معرض ریسک را به طور ادواری مورد بازبینی و تصویب قرار دهد.

مدیریت ارشد باید قبل از مبادرت به هر فعالیت جدید یا ارائه خدمات نوین، خط‌مشی‌های مناسبی را اتخاذ کند تا نسبت به وجود زیربناهای لازم برای شناسایی، نظارت و کنترل ریسک‌های مربوط به آن‌ها اطمینان حاصل نماید.

مدیریت ارشد باید اطمینان حاصل نماید که واحدهای مدیریت ریسک موسسه اعتباری دارای مدیران و کارکنانی است که از دانش، تجربه و تخصص کافی ـ متناسب با ماهیت و حوزه‌های کاری واحد مربوط ـ برخوردار هستند.

مدیریت ارشد باید برای کنترل ریسک‌های ناشی از تغییر در محیط رقابتی و یا ابداعات جدید در بازارهایی که موسسه اعتباری در آن فعالیت می‌نماید، از توانایی کافی برخوردار باشد.

لازم است خط‌مشی‌ها، رویه‌ها و حدود مناسب و کافی برای تشخیص، اندازه‌گیری و کنترل ریسک‌های مربوط به فعالیت‌های حائز اهمیت موسسه اعتباری وجود داشته باشند.

لازم است خط‌مشی‌ها، رویه‌ها و حدود تعیین شده در زمینه مدیریت ریسک با سطح تجربه، دانش مدیریت، اهداف کوتاه‌مدت و بلندمدت موسسه و نیز کلیت توان مالی آن سازگار باشند.

لازم است خط‌مشی‌ها ، به طور روشن و شفاف حدود مسئولیت‌ها و اختیارات را در کلیه فعالیت‌های مربوط به مدیریت ریسک موسسه اعتباری ترسیم نمایند.

۲-۲-۱۰-لازم است روش‌ها و گزارش‌های مربوط به نظارت ریسک در موسسه اعتباری، تمامی ریسک‌های مهم را پوشش دهند.

۲-۲-۱۱- لازم است ساختار نظام کنترل داخلی، متناسب با نوع و سطح ریسک‌هایی باشد که موسسه اعتباری با توجه به گستره و ماهیت فعالیت‌های خود با آن‌ها مواجه است.

۲-۲-۱۲- رعایت حدود ریسک‌ها و رویه‌های آن باید به طور مستمر کنترل و نظارت شود.

۲-۲-۱۳-در صورت تجاوز از حدود مقرر و یا عدم رعایت رویه‌های مدیریت ریسک، مراتب باید سریعاً گزارش شده و مورد رسیدگی قرار گیرند. رویه‌های پیگیری در مورد تخطی‌های انجام شده می‌بایست به طور روشن و شفاف تدوین شده باشند.

۲-۲-۱٤- لازم است هیات مدیره و مدیران، ضمن آشنایی کافی با سیستم‌های نگهداری اسناد و مدارک و گزارش‌گری، از آن‌ها برای اندازه‌گیری و نظارت بر علل اصلی ریسک‌های موسسه اعتباری استفاده نمایند.

۲-۲-۱۵- لازم است مفروضات اساسی، منابع اطلاعاتی و رویه‌های مورد استفاده در اندازه‌گیری و نظارت بر ریسک، به میزان کافی و مناسب مستند شده، و قابل اعتماد بودن آن‌ها، به طور مستمر مورد آزمون قرار گیرد.

۲-۲-۱٦-گزارش‌ها و دیگر اشکال ارائه اطلاعات ضمن سازگاری با فعالیت‌های موسسه اعتباری، باید به گونه‌ای طراحی شوند که منابع در معرض ریسک و میزان مطابقت آن‌ها با اهداف و حدود تعیین شده، مورد نظارت و مراقبت قرار گرفته، و در صورت لزوم عملکرد واقعی و مورد انتظار قابل مقایسه باشد.

فصل چهارم -فعالیت‌های کنترلی

۱- تعریف

فعالیت‌های کنترلی، خط مشی‌ها، رویه‌ها، فنون و سازو کارهایی هستند که مدیریت به کمک آن‌ها از انجام کارآمد و مؤثر دستورات و رهنمودهای خود برای دستیابی به اهداف موسسه اعتباری اطمینان حاصل می‌نماید.

فعالیت‌های کنترلی شامل دو مرحله وضع سیاست‌ها و رویه‌های کنترلی؛ و بررسی میزان پیروی از سیاست‌ها و رویه‌های مزبور است.

این کنترل‌ها در تمامی سطوح موسسه اعتباری و در کلیه فعالیت‌ها به طور مستمر اعمال می‌شود. لازمه یک نظام کنترل داخلی مؤثر، ایجاد ساختار کنترلی مناسبی

است که در آن برای هریک از سطوح کاری، فعالیت‌های کنترلی مربوط تعریف شده باشد. این امر باید عمدتا" موارد ذیل را شامل شود:

بررسی‌ها در سطوح عالی؛

کنترل‌های مؤثر و متناسب با فعالیت واحدها یا بخش‌های مختلف؛

مدیریت منابع انسانی؛

وجود نظام مناسب اختیارات و مسئولیت‌ها؛

تفکیک وظایف؛

وجود نظام مصوبات و مجوزها؛

استقرار نظام رسیدگی و رفع مغایرت‌ها؛

بررسی میزان انطباق با حدود تعیین شده برای منابع در معرض ریسک و پی‌گیری موارد عدم تطبیق؛

کنترل فرآیند داده‌پردازی؛

مستندسازی؛

کنترل فیزیکی دارایی‌ها.

۲- انواع فعالیت‌های کنترلی

۲-۱- بررسی‌ها در سطوح عالی (بررسی‌های مربوط به عملکرد واقعی، پیش‌بینی‌ها، راهبردهای فعالیت‌های کاری و ...).

لازم است هیات مدیره و مدیریت ارشد، گزارش‌های عملکرد را دریافت نموده، پس از بررسی آن‌ها، میزان پیشرفت موسسه اعتباری را در راستای نیل به اهداف خود مورد ارزیابی قرار دهند. فعالیت‌های کنترلی هیات مدیره باید به گونه‌ای باشند که سئوالات مطروحه از سوی هیات مدیره و پاسخ‌های دریافتی از سطوح پائین‌تر، به کشف مشکلاتی همچون نقاط ضعف کنترلی یا اشتباهات موجود در گزارش‌گری و فعالیت‌های مشکوک منجر شوند. لازم است هیات مدیره و مدیریت ارشد موسسه اعتباری نسبت به مقایسه عملکرد خود با بودجه‌ی تعیین شده، پیش‌بینی‌های به عمل آمده، عملکرد دوره‌های گذشته و جایگاه موسسه در بازار ـ به طور مستمر ـ اقدامات لازم را به عمل آورند.

۲-۲- کنترل‌های مؤثر و متناسب با فعالیت واحدها یا بخش‌های مختلف

مدیریت بخش‌ها و واحدها باید به بررسی و ارزیابی گزارش‌های روزانه، هفتگی و ماهانه عادی، در مورد عملکرد واحد متبوع و نیز گزارش‌های خاص مربوط به موارد غیرمنتظره اقدام نمایند.

۲-۳- مدیریت منابع انسانی

به منظور دستیابی به اهداف کنترل داخلی لازم است هیات مدیره و مدیریت ارشد موسسه اعتباری نسبت به استقرار نظامی مؤثر در زمینه مدیریت منابع انسانی ـ به عنوان اصلی‌ترین سرمایه آن سازمان ـ اقدامات لازم را به عمل آورد. این اقدامات می‌تواند شامل جذب نیروهای ذی‌صلاح و شایسته، تقویت و حفظ تعلق خاطر آن‌ها برای تداوم همکاری با موسسه از طریق استقرار نظام مؤثر پاداش، ایجاد انگیزه متناسب با عملکرد، آموزش مؤثر و مستمر ـ متناسب با نیازهای موسسه اعتباری ـ باشد.

۲-۴- وجود نظام مناسب اختیارات و مسئولیت‌ها

لازم است هیات مدیره و مدیریت ارشد با استقرار ساختار مناسب، وظایف و مسئولیت‌های هریک از واحدها و افراد را در تمامی سطوح به روشنی تعریف نمایند. در این نظام باید به طور دقیق مشخص شود که وظیفه انجام هر فعالیت بر عهده کدام واحد و شخص است و در قبال وظایف و مسئولیت‌های محوله چه اختیاراتی به آن‌ها تفویض شده است. اختیار و مسئولیت می‌بایست متناسب با یکدیگر باشد. هم‌چنین لازم است اختیارات و مسئولیت‌های هر فرد به طور ادواری مورد بازبینی قرار گیرد تا اطمینان حاصل شود کارکنان در موقعیتی قرار ندارند که ریسک بالقوه‌ای را به موسسه اعتباری تحمیل نمایند.

۲-۵- تفکیک وظایف

به منظور کاهش ریسک ناشی از اشتباهات و تخلفات، لازم است وظایف و مسئولیت‌ها به نحوی در میان کارکنان موسسه اعتباری تفکیک شوتد که مسئولیت‌های متضاد به یک فرد محول نگردد. بدین منظور باید حوزه‌هایی که از تعارضات بالقوه برخوردارند شناسایی شده، به طور مستمر مورد ارزیابی قرار گیرند. هم‌چنین هیچ یک از کارکنان، نباید مسئولیت انجام تمامی ابعاد مهم یک معامله یا رویداد را در اختیار داشته باشند. لازم است وظایف و مسئولیت‌های افراد کلیدی ـ به طور ادواری ـ مورد بررسی قرار گیرد تا اطمینان حاصل شود که در موقعیتی قرار ندارند که امکان بروز اشتباه و تخلف برای آن‌ها فراهم شده باشد.

ساختارهای سازمانی باید بیانگر رویه‌های عملیاتی موجود باشند.

۲-۶- وجود نظام مصوبات و مجوزها

لازم است جهت حصول اطمینان از آگاهی مدیریت نسبت به تصمیمات مهم و پاسخ‌گویی در این زمینه، مصوبات و مجوزهای ضروری اخذ گردد (از جمله در مورد معاملاتی که بالاتر از حدود تعیین شده می‌باشند). ایجاد رویه‌های لازم جهت کنترل‌های مضاعف از جمله این تدابیر است.

۲-۷- استقرار نظام رسیدگی و رفع مغایرت‌ها

لازم است هیات مدیره و مدیریت ارشد ترتیبی اتخاذ نمایند تا با استقرار نظامی جامع (که تمامی ارکان و فعالیت‌های موسسه اعتباری را در برگیرد) امکان رسیدگی به جزئیات مبادلات، فعالیت‌ها و ستانده‌های مدل‌های مورد استفاده آن سازمان در زمینه مدیریت ریسک فراهم شود. در این نظام می‌بایست تمامی مبادلات و رویدادهای مهم ـ قبل و بعد از وقوع ـ مورد رسیدگی و تائید قرار گیرند و حساب‌ها و گزارش‌ها با اسناد ذی‌ربط به طور مستمر، مستقل و به موقع مقایسه و از آن‌ها رفع مغایرت شود. لازم است نتیجه این رسیدگی‌ها ـ به خصوص در موارد استثنایی که از حدود مقرر تجاوز می‌نماید ـ به موقع به سطح مدیریت ذی‌ربط گزارش شوند. انجام تطبیق‌های ادواری، گزارش‌های پیگیری، زنجیره عطف حسابرسی و پردازش الکترونیکی داده‌ها از جمله ابزارهایی است که به این مهم یاری می‌رسانند. ضمناً به منظور تطبیق با قوانین و مقررات مربوطه، بایستی دستورالعمل‌های لازم و کافی وجود داشته باشد.

۲-۸- تطبیق با حدود تعیین شده در زمینه ریسک

به منظور رعایت رویه‌ها و استراتژی‌های مدیریت ریسک،لازم است هیات مدیره تدابیر و ساز و کارهای مناسبی را اتخاذ نماید که به موجب آن رعایت حدود، موارد تخطی از آن‌ها و انجام اقدامات اصلاحی (در موارد نقض) و پیگیری اقدامات مذکور ـ به عنوان بخش مهمی از مدیریت ریسک ـ به طور مستمر مورد ارزیابی و کنترل قرار گیرد.

۲-۹- کنترل فرآیند داده‌پردازی

لازم است به منظور حصول اطمینان از صحت، دقت، اعتبار، مجاز و کامل بودن تمامی تراکنش‌ها، کنترل‌های مختلفی وجود داشته باشند. از این رو، موسسه اعتباری می‌بایست سیستم اطلاعات مدیریت (MIS) جامع و مناسبی داشته باشد. این کنترل‌ها به دو روش کنترل عمومی و کاربردی قابل اجرا است.

کنترل‌های عمومی شامل ساختار، خط مشی‌ها و رویه‌هایی است که برای تمامی یا بخش عمده‌ای از نظام‌های اطلاعاتی موسسه اعتباریبه کار گرفته می‌شوند و نسبت به عملکرد مناسب آن‌ها اطمینان می‌دهند. این کنترل‌ها، محیط لازم را برای عملکرد مناسب کنترل‌ها و سیستم‌های کاربردی فراهم می‌آورند.

کنترل‌های عمومی باید تمامی برنامه‌های امنیتی موسسه اعتباری شامل کنترل بر عملیات مرکز داده‌ها، کنترل بر تحصیل و نگهداری نرم‌افزار، کنترل سطح دسترسی از نظر امنیتی، کنترل بر ایجاد و نگاه‌داشت سیستم‌های کاربردیرا در بر گیرند.

کنترل‌های کاربردی شامل ساختار، خط‌مشی‌ها و رویه‌های ناظر بر برنامه‌های رایانه‌ای است که موسسه اعتباری باید جهت پردازش تمامی تراکنش‌ها به کار گیرد تا اطمینان حاصل کند که اطلاعات در سیستم‌های کاربردی، کامل، دقیق، مجاز و معتبر پردازش می‌گردد. کنترل‌های کاربردی بایستی به نحوی برقرار شوند تا سیستم‌های کاربردی با سایر سیستم‌ها سازگار باشند. این کنترل‌ها اطمینان می‌دهند که ورودی‌ها به طور کامل به سیستم وارد شده، معتبر می‌باشند و ستانده‌ها نیز به طور صحیح و مناسب در اختیار کاربران ذی‌ربط قرار می‌گیرند. این کنترل‌ها عموما" به منظور پیشگیری، کشف و اصلاح اشتباهات و موارد غیرمتعارف در جریان اطلاعات اعمال می‌شوند.

کنترل‌های اصلاحی کاربردی خودکار، شامل کنترل فرمت، وجود و معقول بودن داده‌ها و دیگر کنترل‌های مربوط به آن‌ها از جمله کنترل‌های کاربردی است.

لازم است واحد فن‌آوری اطلاعات (IT) از رویه‌ها، توسعه سیستم‌ها و کیفیت آن‌ها به طور مستمر پشتیبانی و مراقبت نماید تا از این طریق اطمینان یابد که سیستم‌های IT به وظایفی که برای آن طراحی شده‌اند عمل می‌نمایند. این واحدها باید بر تولید مستندات استاندارد نظارت کنند به گونه‌ای که پاسخ‌گوی نیازهای هر کاربر فعلی و آتی باشند.

اجازه دسترسی به داده‌ها و نرم‌افزارها باید به گونه‌ای باشد که با اصول و ضوابط مورد تصویب مدیریت سازگاری داشته، دسترسی به داده‌ها و برنامه‌های نرم‌افزاری بایستی محدود به افرادی خاص و آن هم با استفاده از روش‌های متعارف دسترسی مانند استفاده از شناسه فردی و کلمه عبور باشد و برای پیگیری و مقابله با دسترسی‌های غیر مجاز و تخلفات تدابیر لازم پیش‌بینی شود.

لازم است ریسک‌های ناشی از اختلالات و عدم دسترسی به IT مانند آتش‌سوزی، سیل، قطع برق و غیره ـ از طریق افزایش امنیت‌های فیزیکی ـ به حداقل رسانده شوند.

لازم است دسترسی به شبکه، دستگاه‌ها و لوازم حساس به افراد خاصی محدود شود.

به منظور حصول اطمینان از استمرار عملیات حیاتی موسسه اعتباری ـ در صورت وقوع هرگونه حادثه ـ ضروری است تمهیدات لازم از جمله اخذ فایل‌های پشتیبان و استفاده از برق اضطراری در مواقع قطع برق، پیش‌بینی شود تا موسسه اعتباری با کمک این برنامه‌ها(در ایام تعطیل و در صورت وقوع حوادث غیرمنتظره) بتواند طی مدت زمان معقول، فعالیت خود را به سطح عادی بازگرداند. چنین برنامه‌هایی علاوه بر این که می‌بایست به طور مستمر به روز رسانی شوند به طور ادواری نیز باید تحت آزمون قرار گیرند.

۲-۱۰- مستندسازی

مستندسازی به مفهوم ثبت و نگهداری تمامی سیاست‌ها، رویه‌ها، دستورالعمل‌ها و تراکنش‌های انجام شده در موسسه اعتباری است، که می‌بایست به شکل سند مکتوب یا الکترونیکی و با قید فوریت، دقت لازم، ذکر جزئیات کافی و در زمان وقوع آن‌ها باشد.

لازم است تمامی سطوح مدیریت ـ "در گفتار و عمل" ـ بر لزوم مستندسازی در سیاست‌ها، رویه‌ها و دستورالعمل‌ها و تراکنش‌ها تاکید نمایند و نیز تمامی مستندات به طور مناسب مدیریت و نگهداری شوند، به گونه‌ای که در صورت نیاز و در اسرع وقت بتوان آن‌ها را در اختیار مراجع نظارتی و دیگر مراجع ذیربط قرار داد.

۲-۱۱- کنترل فیزیکی دارائی‌ها

به منظور حفاظت از دارائی‌های آسیب‌پذیر و پیش‌بینی و اجرای تدابیر امنیتی لازم برای حفظ آن‌ها، موسسه اعتباری می‌بایست کنترل‌های فیزیکی ضروری را اعمال نماید، دسترسی به دارایی‌های آسیب‌پذیری مانند وجه نقد، اوراق بهادار، موجودی‌ها و تجهیزات ـ که به واسطه مفقود شدن و یا استفاده‌های غیرمجاز، متضمن زیان‌هایی برای موسسه اعتباری هستند ـ محدود شود. این قبیل دارایی‌ها بایستی به طور ادواری شمارش و با ثبت‌های کنترلی مقایسه شوند.

۳- تناسب نظام کنترل داخلی با اهداف و ویژگی‌های موسسه اعتباری

نظام کنترل داخلی باید با برخورداری از انعطاف لازم، امکان طراحی فعالیت‌های کنترلی را بر اساس نیازهای خاص موسسه اعتباری فراهم آورد. نیازهای خاص می‌تواند متأثر از عواملی مانند تفاوت در اهداف و ریسک‌ها، سلایق مدیریتی، اندازه و پیچیدگی سازمان و فعالیت‌های آن، ساختار مالکیت سازمان، محیط عملیاتی، حساسیت و ارزش داده‌ها و دیگر الزامات قانونی و مقرراتی باشد.

فصل پنجم-اطلاعات و ارتباطات

به منظور دستیابی به اهداف موسسه اعتباری، تمامی اطلاعات مربوط باید شناسایی، گردآوری و نهایتاً از نظر شکل و چارچوب زمانی به گونه‌ای گزارش شود که برای ایفای مسئولیت‌ها به کارکنان یاری رساند. سیستم‌های اطلاعاتی و حسابداری، اطلاعات مورد نیاز برای تصمیم‌گیری، کنترل داخلی و گزارش‌دهی برون‌سازمانی را فراهم می‌آورند. این سیستم‌ها، گزارش‌هایی حاوی اطلاعات مالی، عملیاتی و تطبیقی تهیه می‌نمایند که اداره و کنترل موسسه اعتباری را امکان‌پذیر می‌سازند. این اطلاعات

می‌بایست قابل اتکا، صحیح و به موقع باشد و به منظور بررسی و تحقیق، موارد استثنا را سریعاً منعکس کنند به گونه‌ای که تصویری واقعی و منصفانه از کل عملیات موسسه اعتباری ارائه نمایند.

دستیابی به اهداف موسسه اعتباری و استقرار نظام مناسبی از کنترل‌های داخلی در آن، مستلزم وجود سیستمی اثربخش و مناسب از ارتباطات در تمامی سازمان است. ساختار سازمانی موسسه اعتباری باید به گونه‌ای باشد که جریان آزاد اطلاعات را در تمامی سطوح (از بالا به پائین، پائین به بالا و در عرض سازمان) تسهیل نماید.

اطلاعاتی که در ارتباطات از بالا به پایین منتقل می‌شوند عموما" شامل اهداف، استراتژی‌ها، انتظارات، سیاست‌ها و رویه‌هاست در حالی که در ارتباطات از پایین به بالا، معمولا" اطلاعات مربوط به عملکرد و ریسک فعالیت‌ها منعکس می‌شوند. در ارتباطات هم عرض نیز کارکنان به تبادل اطلاعات با یکدیگر می‌پردازند. رعایت نکات ذیل درخصوص اطلاعات و ارتباطات ضروری است:

سیستم‌های حسابداری باید مشتمل بر روش‌ها و گزارش‌هایی باشد که تراکنش‌های موسسه اعتباری را شناسایی، جمع‌آوری، تجزیه و تحلیل، طبقه‌بندی، ثبت و گزارش نمایند.

لازم است به منظور تصمیم‌گیری و ارزیابی عملیات، سیستم‌های اطلاعاتی و حسابداری مناسب ایجاد شوند.

لازم است زنجیره عطف حسابرسی کامل بوده، تمامی مراحل را از شروع اسناد اولیه تا تهیه گزارش نهایی پوشش دهد.

لازم است مستندات، سیستم‌های حسابداری موسسه اعتباری، تمامی فرآیندهای دستی و اتوماتیک و نیز فعالیت‌های روزمره کنترل‌های داخلی را در برگیرند.

لازم است اطلاعات، مرتبط، معتبر، به موقع و در دسترس بوده، با یکدیگر سازگاری داشته باشند و نیز اطلاعات درون (داده‌های مالی، عملیاتی و تطبیقی) و برون سازمانی را در بر گیرند.

به منظور حصول اطمینان از ارائه اطلاعات صحیح، دقیق و یکپارچه (منسجم) به مدیریت، ضروری است تدابیر لازم به گونه‌ای اتخاذ گردد که اطلاعات دریافتی از سیستم‌های مختلف اطلاعاتی، بررسی و ارزیابی شوند.

لازم است سیستم‌های اطلاعات مدیریت، تمامی فعالیت‌های اصلی موسسه اعتباری را در برگیرند. این سیستم‌ها از جمله آن‌هایی‌که داده‌ها را به شکل الکترونیکی نگهداری نموده، مورد استفاده قرار می‌دهند، باید مطمئن بوده، تحت نظارت مستقل قرار داشته و با تمهیدات احتیاطی لازم تقویت شوند.

لازم است اطلاعات بدون وقفه و در زمان مقرر در اختیار مدیریت، کارکنان و مراجع ذی‌صلاح قرار گیرد.

لازم است اطلاعاتی که برای مراجع خارج از موسسه اعتباری تهیه می‌شود (از جمله صورت‌های مالی و گزارش‌های نظارتی) منطبق با قوانین و مقررات مربوط باشد.

کانال‌های ارتباطی دو سویه در موسسه اعتباری باید به گونه‌ای ایجاد شود که اطمینان حاصل گردد تمامی کارکنان، خط‌مشی‌ها و رویه‌های اثرگذار بر وظایف و مسئولیت‌های خود را کاملا" درک نموده، به آن‌ها پای‌بند می‌باشند و دیگر اطلاعات مرتبط نیز در دسترس کارکنان ذی‌ربط قرار می‌گیرد.

فصل ششم- خود ارزیابی، نظارت و اصلاح نارسائی‌ها

نظارت مستمر و انجام ارزیابی‌های موردی برای حفظ اثربخشی کنترل‌های داخلی توسط واحدهای مختلف از جمله حوزه کاری ذیربط، واحد مالی و واحد حسابرسی ضروری است. از مزایای استمرار این رویه، شناسایی و کشف سریع نارسائی‌های موجود در نظام کنترل داخلی، اطلاع مدیریت از آن‌ها و انجام اقدامات اصلاحی به موقع است.

بدین منظور لازم است موسسه اعتباری از وجود موارد ذیل اطمینان حاصل نماید:

واحد حسابرسی داخلی علاوه بر برخورداری از سازماندهی مناسب، متشکل از کارکنانی است که دارای صلاحیت علمی و تخصصی و نیز تجربه کافی بوده، به نقش و مسئولیت خود آگاهی دارند. این واحد وظیفه خود که ـ اطمینان از کارکرد مناسب و اثربخش نظام کنترل داخلی است ـ را به درستی انجام داده زیرنظر کمیته حسابرسی و یا هیات مدیره موسسه اعتباری قرار دارد و در انجام وظایف خود، متأثر از روابط و اعمال نفوذ واحدهای دیگر نبوده، به گونه‌ای که بتواند بی‌طرفانه و بدون گرایش‌های جانبدارانه، گزارش‌های لازم را به هیات مزبور ارائه نماید.

هیات مدیره، هیات عامل و دیگر مسئولین ذی‌صلاح، از یافته‌های واحد حسابرسی داخلی، حسابرسان مستقل و دیگر مراجع ذی‌ربط مطلع می‌باشند.

برای تجدید نظر و بهبود نظام کنترل داخلی، هنگامی‌که واحد حسابرسی داخلی، حسابرسان مستقل و یا ناظران بانکی نارسائی‌های موجود در نظام کنترل داخلی را شناسایی و کشف می‌نمایند، فرآیند لازم پیش‌بینی شده است.

هنگام گسترش عملیات به بازارهای جدید، ارائه محصولات نوین، وجود تغییرات حائز اهمیت در محیط عملیاتی یا تجدید سازمان امور تجاری، کنترل‌های داخلی و کفایت مدیریت ریسک مجدداً مورد بازنگری قرار گرفته است.

در ارزیابی‌های موردی، به ماهیت و میزان تغییرات نظام کنترل داخلی وریسک‌های مربوط، صلاحیت و تجربه مجریان کنترل‌ها و نتایج نظارت مستمر توجه شده است.

پیوســـت شمـــاره ۱:

کمیتـــه حسابرســـی

پیوست شماره (۱): کمیته حسابرسی (تعاریف، اهداف، ویژگی‌ها، اختیارات، وظایف، جلسات و حق‌الزحمه)

۱- تعاریف

۱-۱- کمیته حسابرسی: کمیته‌ای است تخصصی، که از سوی هیات مدیره موسسه اعتباری و به منظور یاری رسانیدن به آن‌ها(در امر نظارت بر مسئولیت‌هایشان در حیطه فرآیند گزارش‌گری مالی، سیستم کنترل داخلی، فرآیند حسابرسی و فرآیند تطبیق با قوانین و مقررات و ضوابط اخلاقی) تشکیل شده، در چارچوب اختیارات، مقررات، خط مشی‌ها و حدود وظایف تعیین شده از سوی هیات مدیره انجام وظیفه می‌نماید.

۱-۲- عضو غیر موظف هیات مدیره: منظور از عضو غیرموظف هیات مدیره در این "رهنمود"عضوی است که فاقد هرگونه سمت اجرایی در موسسه اعتباری، شرکت‌های تابعه و وابسته به آن باشد.

۱-۳-شرکت تابعه: منظور از شرکت تابعه در این "رهنمود"، شخص حقوقی‌ای است که موسسه اعتباری بیش از ۵۰ درصد سرمایه مندرج در اساسنامه آن را در مالکیت خود دارد.

۱-۴- شرکت وابسته: منظور از شرکت وابسته در این "رهنمود" شخص حقوقی‌ای است که موسسه اعتباری بین ۲۵ تا ۵۰ درصد سرمایه مندرج در اساسنامه آن را در مالکیت خود دارد.

۲- اهداف

هدف از ایجاد کمیته حسابرسی، یاری رساندن به هیات مدیره موسسه اعتباری در نظارت بر موارد ذیل است:

۲-۱- اثربخشی نظام کنترل داخلی؛

کیفیت و صحت صورت‌های مالی، فرآیندهای گزارش‌گری مالی، نظام‌های حسابداری و کنترل‌های مالی؛

رعایت قوانین و مقررات مرتبط، الزامات نظارتی و سیاست‌های موسسه اعتباری از جمله خط مشی‌های مربوط به منشور اخلاقی؛

استقرار، حفظ و حمایت از واحد حسابرسی داخلی؛

استقلال، صلاحیت حرفه‌ای و عملکرد حسابرسان داخلی و مستقل.

توجه به این نکته ضروری است که برنامه‌ریزی و انجام حسابرسی بر عهده کمیته حسابرسی نمی‌باشد. موارد فوق جزو وظایف حسابرسان است. هم‌چنین حصول اطمینان از صحت و کامل بودن صورت‌های مالی و انطباق آن‌ها با استانداردهای حسابداری از وظایف هیات مدیره است.

تاکید می‌شود که ایجاد کمیته حسابرسی (در چارچوب وظایف محوله) به مفهوم سلب مسئولیت هیات مدیره از انجام آن وظایف نمی‌باشد زیرا از نظر حقوقی مسئولیت نهایی تصمیمات اخذ شده برعهده هیات مدیره است.

۳- ویژگی‌ها

کمیته حسابرسی باید ویژگی‌های ذیل را دارا باشد:

۳-۱- اعضا و رئیس آن توسط هیات مدیره انتخاب شوند؛

۳-۲- تعداد اعضای آن فرد و حداقل ۳ نفر باشد؛

۳-۳- رئیس و اکثریت اعضای آن از میان اعضای غیرموظف هیات مدیره انتخاب شوند؛

۳-٤- اکثریت اعضای آن دارای تخصص حسابداری، حسابرسی و مالی بوده و حداقل یکی از آن‌ها عضو جامعه حسابداران رسمی ایران باشد؛

۳-٥- رئیس کمیته از میان اعضایی انتخاب شود که دارای تخصص حسابداری، حسابرسی و مالی بوده، شناخت کافی از عملیات موسسه اعتباری داشته باشد؛

۳-٦- رئیس هیات مدیره‌نمی‌تواند هم‌زمان ریاست کمیته حسابرسی را نیز برعهده داشته باشد؛

۳-۷- به منظور حفظ استمرار عملیات و انتقال تجربیات به اعضای جدید کمیته، لازم است ترتیبی اتخاذ گردد که تاریخ شروع و یا خاتمه مسئولیت اعضای کمیته هم‌زمان باهم نباشد؛

۳-۸- در صورت لزوم، کمیته می‌تواند از کارشناسان دارای دانش و مهارت‌های تخصصی مورد نیاز (از داخل و خارج موسسه اعتباری) برای همکاری دعوت به عمل آورد.

۴– اختیارات

٤-١- اختیارات کمیته حسابرسی محدود به موضوعاتی است که هیات مدیره مرجع نهایی تصمیم‌گیری در مورد آن‌ها است.

٤-٢- به منظور انجام وظایف محوله به کمیته حسابرسی در چارچوب این "رهنمود"، ضروری است کلیه اختیارات لازم جهت تدوین دیگر ضوابط و رویه‌های عملیاتی به کمیته مزبور واگذار شود.

٤-٣- به منظور انجام وظایف و مسئولیت‌های محوله به این کمیته، لازم است اختیار استفاده از منابع مورد نیاز جهت انجام تحقیقات ذیربط، به کمیته مزبور واگذار شود. این موضوع شامل به کارگیری مشاوران مستقل، حسابداران و دیگر متخصصین امر و استفاده از نظرات تخصصی آن‌ها ـ در صورت ضرورت ـ می‌باشد.

٤-٤- کمیته از این اختیار برخوردار است که میزان حق‌الزحمه پرداختی به اشخاص مندرج در بند ٤-٣ را تعیین نماید و موسسه اعتباری ملزم به تأمین بودجه مورد نیاز آن است.

٤-٥- کمیته حسابرسی، حسب ضرورت می‌تواند به حسابرس مستقل ، مدیر مالی، رئیس حسابرسی داخلی و هر یک از کارکنان موسسه اعتباری به طور مستقیم دسترسی داشته باشد.

٤-٦- کمیته موظف است شرایطی را فراهم کند که درصورت لزوم کلیه کارکنان موسسه اعتباری اعم از حسابرسان مستقل و داخلی بدون هیچگونه محدودیتی به آن کمیته دسترسی داشته باشند.

٤-٧- به منظور پاسخ‌گویی به سوالات و موضوعات مطروحه از سوی سهامداران، در حدود وظایف، اختیارات و مسئولیت‌های محوله، رئیس کمیته حسابرسی می‌بایست در مجمع عمومی سالیانه موسسه اعتباری حضور به هم رساند.

۵– وظایف

کمیته حسابرسی در چارچوب اهداف تعیین شده، با بررسی و بازبینی گزارش‌های حسابرسی و فعالیت‌ها و هم‌چنین **انجام مذاکرات با حسابرسان داخلی، مستقل و مدیریت موسسه اعتباری** مسئولیت‌های خود را به شرح زیر انجام می‌دهد:

۵–۱– در رابطه با بررسی مستندات/گزارش‌ها

۵-۱-۱- تدوین دستورالعمل اجرائی کمیته و پیشنهاد آن به هیات مدیره جهت تصویب و بازبینی دستورالعمل مذکور (حداقل هر سه سال یک‌بار)؛

۵-۱-۲- کسب اطمینان از دسترسی کامل حسابرسان مستقل و داخلی به اطلاعات و اسناد و مدارک لازم؛

۵-۱-۳- بازنگری سالانه و تصویب دستورالعمل اجرایی و برنامه سالانه حسابرسی داخلی؛

۵-۱-٤- دریافت به موقع و بررسی گزارش‌های حسابرسی مستقل؛

۵-۱-۵- نظارت بر فرآیند تهیه گزارش‌های سالانه، میان‌دوره‌ای و سایر اطلاعیه‌های مربوط به عملکرد مالی موسسه اعتباری؛

۵-۱-٦- نظارت بر انتخاب وتغییر رویه‌های حسابداری از سوی مدیریت در چارچوب استانداردهای حسابداری مالی؛

۵-۱-۷- بررسی و نظارت بر مبانی تهیه صورت‌های مالی و اظهارنظر حسابرس مستقل در خصوص صورت‌های مالی (از نظر ماهیت و میزان تغییرات با اهمیت اصول حسابداری و شیوه به کارگیری آن‌ها)؛

۵-۱-۸- بررسی و تبادل نظر با مدیریت، حسابرسان داخلی و مستقل درخصوص صورت‌های مالی حسابرسی شده، (به ویژه موارد افشا در رابطه با وضعیت مالی و نتایج عملکرد موسسه اعتباری قبل از اعلام و انتشار). همچنین کسب توضیحات لازم از مدیران درخصوص علت هرگونه تغییرات عمده نسبت به دوره‌های گذشته؛

۵-۱-۹- اخذ تعهدنامه کتبی از حسابرسان مستقل (اشخاص حقیقی و حقوقی) مبنی بر این که در تمام مراحل حسابرسی موسسه اعتباری استقلال خود را نسبت به آن حفظ می‌نمایند؛

برای تعریف استقلال، به بند ۲۱ از بخش "ب" نشریه اصول و ضوابط حسابداری و حسابرسی آئین رفتار حرفه‌ای (منتشره از سوی کمیته فنی سازمان حسابرسی) تحت عنوان احکام قابل اجرا در مورد حسابداران حرفه‌ای مستقل رجوع شود (ضمیمه پیوست شماره ۱ این دستورالعمل)؛

۵-۱-۱۰- بررسی و تبادل نظر با حسابرسان مستقل و نمایندگان مدیریت درخصوص اطلاعات مالی میان دوره‌ای موسسه اعتباری و هرگونه تغییر با اهمیت در قوانین، مقررات، اصول و استانداردهای حسابداری و نیز هر نکته قابل تأملی که نظر حسابرس مستقل را در رابطه با روش‌های حسابداری مدیریت، برآوردها و یا افشای صورت‌های مالی جلب نماید؛

۵-۱-۱۱- تشکیل جلسه با حسابرسان مستقل موسسه اعتباری در رابطه با گزارش حسابرسی تهیه شده از سوی آنان. هم‌چنین تشکیل جلسات ادواری جداگانه با مدیریت،

کارکنان واحد حسابرسی داخلی و حسابرسان مستقل موسسه اعتباری در رابطه با اصول مهم گزارش‌گری و حسابداری، روش‌ها و رویه‌های مورد استفاده موسسه اعتباری در تهیه صورت‌های مالی.

۵-۲- در رابطه با حسابرس داخلی

۵-۲-۱- پیشنهاد عزل و نصب رئیس واحد حسابرسی داخلی به هیات مدیره، ارزیابی عملکرد و تعیین حقوق و مزایا و پرداخت‌های جبرانی وی و هم‌چنین تصویب طرح‌های انگیزشی (نظیر پاداش و جوایز) برای کارکنان واحد حسابرسی داخلی؛

۵-۲-۲- الزام رئیس واحد حسابرسی داخلی به ارائه گزارش به کمیته حسابرسی درخصوص موضوعات مهم و پاسخگو بودن وی به کمیته مذکور و هیات مدیره موسسه اعتباری؛

۵-۲-۳- برقراری امکان دسترسی کامل و بدون قید و شرط رئیس واحد حسابرسی داخلی به کمیته حسابرسی، بدون نیاز به کسب اجازه و یا دریافت موافقت قبلی مدیریت؛

۵-۲-٤- ایجاد ارتباط مستقیم و مستقل بین هیات مدیره و رئیس واحد حسابرسی داخلی؛

۵-۲-۵- مذاکره با مدیریت، حسابرسان داخلی و حسابرس مستقل درخصوص موضوعات مربوط به فعالیت‌های اصلی واحد حسابرسی داخلی، گستره و کفایت برنامه آن ، بودجه‌بندی ، تعداد کارکنان و هرگونه پیشنهاد تغییر در حوزه وظایف پیش‌بینی‌شده واحد حسابرسی داخلی؛

۵-۲-٦- بررسی و تصویب بودجه سالانه واحد حسابرسی داخلی؛

۵-۲-۷- نظارت بر عملکرد حسابرسان داخلی و حصول اطمینان از اثربخشی واحد حسابرسی داخلی؛

۵-۳- در رابطه با حسابرسان مستقل

۵-۳-۱- بررسی و مذاکره با حسابرس مستقل درخصوص گستره برنامه حسابرسی، حق‌الزحمه و کلیه شرایط مندرج در قرارداد و تائید نهایی آن‌ها؛

۵-۳-۲- پیشنهاد به هیات مدیره درخصوص انتصاب و پرداخت پاداش به حسابرس مستقل، فسخ یا تجدید قرارداد با آن؛

۵-۳-۳- اعلام موافقت قبلی با انجام خدماتی (اعم از حسابرسی و غیرحسابرسی) ، که در شرایط قرارداد قید نشده و یا خارج از چارچوب آئین رفتار حرفه‌ای حسابرسان مستقل باشد، توسط حسابرس مستقل؛

۵-۳-٤- پیشنهاد به مجمع عمومی برای انتخاب، حفظ یا تغییر حسابرس مستقل و همچنین شرایط قرارداد حسابرسی مستقل؛

۵-۳-۵- کسب اطمینان در زمینه استقلال حسابرس و اثربخشی فرآیند حسابرسی مستقل در چارچوب آیین رفتار حرفه‌ای حسابرسان مستقل و استانداردهای حسابرسی (نشریه شماره ۱۲۳ منتشره از سوی کمیته فنی سازمان حسابرسی)؛

۵-۳-٦- کسب اطمینان از عدم انجام خدمات غیرحسابرسی توسط حسابرسان مستقل موسسه اعتباری با توجه به آئین رفتار حرفه‌ای حسابرسان مستقل (نشریه شماره ۱۲۳ منتشره از سوی کمیته فنی سازمان حسابرسی)؛

۵-۳-۷- الزام حسابرس مستقل به انتصاب شرکای موسسه حسابرسی منتخب (حسابرس مستقل) حداکثر برای دو دوره مالی متوالی؛

۵-۳-۸- اتخاذ ترتیبات لازم به منظور تغییر موسسه حسابرسی طرف قرارداد، حداکثر پس از ۵ دوره مالی متوالی؛

۵-۳-۹- حل هرگونه اختلاف نظر بین مدیریت و حسابرس مستقل در رابطه با گزارش‌گری مالی؛

۵-۳-۱۰- بررسی عملکرد حسابرس مستقل؛

۵-۳-۱۱- برقراری امکان دسترسی کامل و بدون قید و شرط حسابرس مستقل به کمیته، بدون نیاز به کسب اجازه و یا دریافت موافقت قبلی مدیریت؛

۵-۳-۱۲- ایجاد ارتباط مستقیم و مستقل بین هیات مدیره و حسابرس مستقل؛

۵-۳-۱۳- تعیین خط مشی‌هایی برای به کارگیری کارکنان حسابرس مستقل؛

۵-۳-۱٤- اخذ و بررسی گزارش سالانه حسابرس مستقل در رابطه با موارد ذیل:

رویه‌های کنترل کیفی داخلی حسابرسان مستقل؛

موضوعات مهم مطروحه از طریق بررسی کنترل کیفی داخلی حسابرسان مستقل و بررسی‌های مشابه و تحقیق و تفحص مقامات و مراجع دولتی یا حرفه‌ای از حسابرسان مستقل در سال‌های اخیر و هرگونه اقدام انجام شده در این خصوص؛

بررسی تمامی روابط موجود بین حسابرس مستقل و موسسه اعتباری به منظور ارزیابی میزان استقلال حسابرس مستقل.

۵-۴- در رابطه با مدیریت ارشد

۵-٤-۱- هدایت مدیریت ارشد به منظور حفظ اعتبار و انسجام خط‌مشی‌های حسابداری و روش‌های گزارش‌گری مالی و افشای موسسه اعتباری؛

۵-٤-۲- حصول اطمینان نسبت به ایجاد و حفظ نظام کنترل داخلی مناسب توسط مدیریت ارشد در موسسه اعتباری.

۵-۵- در رابطه با فرآیندهای کمیته حسابرسی

۵-۵-۱- حاکمیت و گزارش‌های مالی

حصول اطمینان از وجود سیاست‌های منطقی، به منظور دستیابی به شفافیت و افشای عملکرد واقعی و روش‌های اداره امور در موسسه اعتباری.

۵-۵-۲- کنترل داخلی

۵-۵-۲-۱- بررسی سالیانه کفایت کنترل‌های داخلی ، رفع نقاط ضعف مهم و موارد قابل گزارش از جمله پیشگیری یا کشف عدم اجرای عمدی یا سهوی نظام کنترل داخلی از سوی مدیریت و حصول اطمینان از انجام اقدامات اصلاحی مناسب؛

۵-۵-۲-۲- بررسی سیاست‌ها و رویه‌هایی که توسط مدیریت ارشد برای اطمینان از انطباق با قوانین ، مقررات و سیاست‌های جاری طراحی‌شده‌اند و نظارت بر نتایج اقدامات تطبیقی انجام‌شده؛

۵-۵-۲-۳- ایجاد رویه‌هایی برای دریافت، نگاه‌داری و رسیدگی به شکایات ارسالی به موسسه اعتباری در رابطه با حسابداری یا مباحث حسابرسی و انعکاس آن‌ها به کارکنان ذیربط به طور محرمانه و بدون ذکر نام؛

۵-۵-۲-٤-حصول اطمینان از استقرار سیستم کنترل داخلی مناسب؛

۵-۵-۲-۵- حصول اطمینان از وجود آئین‌نامه مکتوب در مورد ارزش‌های اخلاقی (منشور اخلاقی موسسه اعتباری) و پای‌بندی مدیریت اجرائی به آن؛

۵-۵-۲-٦- ارزیابی کیفیت دستورالعمل های اجرایی کنترل داخلی ـ با تاکید برارزیابی تناسب نظام‌ها و دستورالعمل‌های مربوط به ریسک ـ به عنوان نماینده عالی ترین مقام نظارتی موسسه اعتباری.

۵-۵-۳- برنامه‌های عملیاتی راهبردی

بررسی سیاست‌ها و رویه‌های تدوین‌شده توسط مدیریت ارشد به منظور ارزیابی و نظارت بر اجرای برنامه عملیاتی راهبردی موسسه اعتباری و اهداف خرد و کلان عملیاتی ذی‌ربط.

۵-۵-۴- مدیریت ریسک

۵-۵-٤-۱-بررسی و تبادل‌نظر با مدیریت موسسه اعتباری در مورد مقدار منابع عمده در معرض ریسک و اقدامات انجام‌شده از سوی مدیریت جهت نظارت و کنترل آن‌ها؛

۵-۵-٤-۲- بررسی معاملات با اشخاص وابسته؛

۵-۵-٤-۳- بررسی سیاست‌های مدیریت ریسک و چگونگی شناسایی ریسک‌های مختلف و رویارویی با آن‌ها.

۵-۵-۵- ارزیابی عملکرد

انجام خود ارزیابی (در مورد عملکرد کمیته و در رابطه با مسئولیت‌های محوله) و ارائه گزارش آن به هیات مدیره.

۶- جلسات

٦-۱- جلسات کمیته حسابرسی به درخواست رئیس کمیته و به دعوت دبیر آن برگزار می‌شود؛

٦-۲- ارجح آن است که رئیس واحد حسابرسی داخلی به عنوان دبیر جلسات کمیته حسابرسی برگزیده شود. تهیه، گردآوری و نگاه‌داری صورت‌جلسات و سایر مستندات مربوط بر عهده دبیر جلسات است؛

٦-۳- کمیته حسابرسی موظف است در هر سال، حداقل، چهار جلسه عادی برگزار نماید. تشکیل جلسات موردی با مدیریت، حسابرسان مستقل و رئیس واحد حسابرسی داخلی جزو جلسات عادی کمیته مذکور محسوب نمی‌شود؛

٦-٤- صورت‌جلسات کمیته حسابرسی پس از تصویب کمیته‌ی مزبور، باید توسط رئیس کمیته، جهت بررسی و تصویب به هیات مدیره گزارش شود.

۷- حق‌الزحمه

حق‌الزحمه دریافتی هر یک از اعضای کمیته حسابرسی از موسسه اعتباری، صرفا" توسط هیات مدیره و براساس مقررات جاری تعیین می‌شود.

ضمیمه پیوست شماره ۱:

بند۲۱ از بخش ب نشریه اصول و ضوابط حسابداری و حسابرسی

آیین رفتار حرفه‌ای منتشره از سوی کمیته فنی سازمان حسابرسی

بخش ب–احکام قابل اجرا در مورد حسابداران حرفه ایمستقل

۲۱– استقلال

۱ـ۲۱ـ هنگامی که حسابـداران حرفـه ای مستقل مسئولیت انجـام کاری را به عهده میگیرند که مستلزم گزارشگری حرفه ای است باید فاقد هرگونه نفع و علاقه ای ، صرفنظر ازآثار واقعی آن ، باشند که ممکن است بر درستکاری ، بیطرفی و استقلال ایشان تأثیرگذارد یا به نظر رسد که تأثیر می گذارد.

۲ـ۲۱ـ حسابداران حرفه ای مستقل مورد نظر در بند ۲۱-۱ به اشخاص زیر محدود میشود:

الف ـ اشخاص حقیقی یا مؤسسات انجام دهنده خدمات حرفه ای.

ب ـ شرکا یامالکین مؤسسـه حرفه ای.

پ ـ کلیه مدیران و کارکنان حرفه ای درگیر در انجامهرکاری که مستلزم گزارشگری حرفه ای است نسبت به همان کار.

۳ـ۲۱ـ هرچند ارائه فهرست کاملی از مواردی که ناقض استقلال حسابداران حرفه ایمستقل می باشد میسر نیست ، اما موارد مندرج در بندهای ۲۱-٤ تا ۲۱-۱۷ نمونه هاییاست که استقلال واقعی یا ظاهری حسابداران حرفه ای مستقل را خدشه دار میکند.

داشتن هرگونه رابطه مالی با صاحبکار

٤ـ ۲۱ ـ داشتن روابط مالی با صاحبکار، استقلال را تحت تأثیر قرار می دهد و ممکناست هر ناظرمعقولی چنین تصور کند که استقلال خدشه دار شده است . روابط مالیحسابداران حرفه ای مستقل (شامل بستگان ایشان به تشخیص تشکل حرفه ای مربوط) میتواند به یکی از راههای زیر صورت پذیرد:

۱) داشتن منافع مالی مستقیم یا منافع مالی غیرمستقیم قابل ملاحظه در شرکت صاحبکار .

۲) دریافت تسهیلات مالی از صاحبکار یا هریک از اعضای هیأت مدیره ، مدیران ارشد یاسهامداران اصلی صاحبکار یا پرداخت تسهیلات مالی به آنان ، به استثنای تسهیلات مالیدریافتی در روال عادی از سیستم بانکی و سایر مؤسسات اعتباری .

۳) مشارکت با صاحبکار یا با هریک از اعضای هیأت مدیره ، مدیران ارشد یا سهامداراناصلی آن .

٤) داشتن منافع مالی در یک واحد اقتصادی که دارای نفوذ قابل ملاحظه در شرکتصاحبکار یا تحت نفوذ قابل ملاحظه آن است .

داشتن هرگونه رابطه شغلی با صاحبکار

۵ـ۲۱ـ چنانچه حسابدار حرفه ای مستقل طی دوره مورد رسیدگی یا سال قبل از آن، عضو هیأت مدیره ، مدیر اجرائی ، کارمند ارشد شرکت یا شریک یا در استخدام اینافراد باشد، چنین به نظر می رسد دارای منافعی است که می تواند به استقلال او هنگامگزارشگری حرفه ای در مورد آن شرکت ، خدشه وارد کند.

ارائه سایر خدمات به صاحبکاران حسابرسی

٦ـ۲۱ـ هنگامی که حسابدار حرفه ای مستقل ، علاوه بر انجام حسابرسی یا عملیاتدیگری که مستلزم گزارشگری حرفه ای است ، خدمات دیگری را به صاحبکار ارائه می کندباید متوجه باشد نقش مدیریت واحد مورد رسیدگی را در تصمیم گیری یا اجرا ایفانکند.

۷ـ ۲۱ ـ در شرایطی که حسابدار حرفه ای مستقل عهده دار ارائه خدمات حرفه ای مربوطبه اصلاح حساب یا تهیه و نگهداری سوابق حسابداری صاحبکار است نباید حسابرسی آن دورههای مالی خاص توسط او انجام شود. لازم به ذکر است خدماتی که در روال عادی عملیاتحسابرسی توسط حسابدار حرفه ای به صاحبکار ارائه می شود (از قبیل ارزیابی کنترلهایداخلی ، ارائه نامه مدیریت و پیشنهادهای لازم درمورد رفع آن و ارائه هرگونه تعدیلپیشنهادی و مشاوره ای) از مصادیق خدمات مذکور تلقی نمی شود.

۸ـ۲۱ـ حسابدار حرفه ای مستقل که عهده دار ارائه خدمات مشاوره ای یا طراحیسیستمهای اطلاعاتی به یک صاحبکار است درصورت پذیرش کار حسابرسی همان دوره مالی یاهرنوع کاری که مستلزم اظهارنظر حرفه ای است ، باید ضمن رعایت دقیق اصول و ضوابطحسابرسی ، آن گونه عمل کند که به صلاحیت حرفه ای و استقلال وی خدشه وارد نشود.

روابط شخصی و خانوادگی

۹ـ۲۱ـ روابط شخصی و خانوادگی می تواند استقلال را تحت تأثیر قرار دهد. لذا حصولاطمینان از اینکه این گونه روابط در هرکار، استقلال حسابدار حرفه ای را به مخاطرهنمی اندازد از اهمیت خاصی برخوردار است.

۱۰ـ۲۱ـ تعیین دقیق حد مجاز روابط شخصی و خانوادگی بین حسابدار حرفه ای مستقل وصاحبکار (یا افرادی نظیر رئیس یا اعضای هیأت مدیره ، مدیرعامل و مدیران ارشد اجراییو مالی که در سمتهای مدیریت صاحبکار مشغول بکارند) غیرممکن است . اما چنانچهحسابدار حرفه ای وجود این گونه روابط را تهدیدی برای حفظ استقلال واقعی یا ظاهریخود بداند باید عدم پذیرش خدمات را مورد بررسی جدی قرار دهد. دامنه روابط مزبوربسیار گسترده است و روابط عادی شخصی تا روابط سببی و نسبی حسابدار حرفه‌ای رادربر می گیرد. ضوابط تکمیلی دراین باره توسط تشکل حرفه ای مربوط تدوین می‌شود.

حق الزحمــه

۱۱ـ۲۱ـ حسابدار حرفه ای باید توجه کند درصورتی که بخش عمده ای از درآمدهایسالانه وی به طور مستمر از طریق یک صاحبکار یا گروهی از صاحبکاران مرتبط تأمین میشود، چنین وضعیتی می تواند موجب بروز شک و ابهام نسبت به استقلال وی گردد.

حق الزحمــه مشروط

۱۲ـ۲۱ ـ حسابدار حرفه ای باید از پذیرش و ارائه خدماتی خودداری کند که پرداخت حقالزحمه آن مشروط به حصول نتیجه ای خاص ، درصدی از یک مبلغ خاص یا موارد مشابهباشد، مگرآنکه مبلغ حق الزحمه براساس قوانین و مقررات تعیین شود.

خرید کالا و پذیرش هدایا و پذیرایی

۱۳ـ۲۱ـ خرید کالا یا دریافت خدمات با شرایط ویژه ، قبول پذیرایی بی مورد ودریافت هدایا به میزانی بیش از حد متعارف ، تهدیدی جدی برای استقلال حسابدارانحرفه ای مستقل است ؛ ازاین رو حسابداران حرفه ای و وابستگان ایشان باید ضمن پرهیزازاین موارد، در حدود متعارف نیز جانب احتیاط را رعایت کننــد.

مالکیت سرمایه

۱٤ـ۲۱ـ تمام سرمایه مؤسسه حرفه ای باید متعلق به حسابداران حرفه ای مستقل باشد،مگرآنکه قوانین و مقررات ، اختصاص تمام یا بخشی از سرمایه را به دیگران مجازبداند.

شرکای سابق

۱۵ـ۲۱ـ چنانچه یک یا چند تن از شرکای سابق مؤسسه حرفه ای به گونه ای صاحبکارمؤسسه حرفه ای شوند، تعیین اینکه در این مورد، استقلال واقعی یا ظاهری حسابدارحرفه ای خدشه دار می شود یا خیر، با قضاوت حسابدار حرفه ای مستقل است.

دعاوی حقوقی

۱٦ـ۲۱ ـ چنانچه حسابدار حرفه ای مستقل و صاحبکار درگیر یک دعوای حقوقی باشند ممکناست استقلال و بیطرفی حسابدار حرفه ای تحت تأثیر قرار گیرد. دراین گونه مواردحسابدار حرفه ای باید متناسب با ماهیت دعوای حقوقی درباره پذیرش یا ادامه کار تصمیمگیری کند.

ارتباط طولانی کارکنان ارشد با یک صاحبکار

۱۷ـ۲۱ـ بکارگیری کارکنان ارشد درارتباط با یک صاحبکار برای سالهای متمادی ممکناست تهدیدی برای استقلال باشد. درچنین شرایطی حسابدار حرفه ای مستقل بایداقداماتی را به منظور حصول اطمینان از حفظ استقلال و بیطرفی انجامدهد.

پیوست شماره ۲:

کمیته عالی

مدیریت ریسک

پیوست شماره (۲): کمیته عالی مدیریت ریسک (تعاریف، اهداف، ویژگی‌ها، اختیارات، وظایف، جلسات، چارچوب لازم برای ارائه گزارش‌ها و حق‌الزحمه)

۱- تعاریف

۱-۱- کمیته عالی مدیریت ریسک: کمیته‌ای است تخصصی که از سوی هیات مدیره موسسه اعتباری و به منظور یاری رسانیدن به آن‌ها (در امر نظارت بر مدیریت مؤثر ریسک‌هایی که موسسه اعتباری در معرض آن‌ها قرار دارد) تشکیل شده، در چارچوب اختیارات، مقررات، خط مشی‌ها و حدود وظایف تعیین شده از سوی هیات مدیره موسسه اعتباری انجام وظیفه می‌نماید.

تعاریف مربوط به "عضو غیرموظف هیات مدیره"، "شرکت تابعه" و "شرکت وابسته" به شرح مندرج در بند (۱) پیوست شماره (۱) این "رهنمود" می‌باشد.

۲- اهداف

هدف اصلی از تشکیل کمیته عالی مدیریت ریسک، یاری رساندن به هیات مدیره موسسه اعتباری در نظارت بر موارد ذیل است:

۲-۱- تعیین وضعیت ریسک‌های موسسه اعتباری؛

۲-۲- ارزیابی عملکرد سیستم‌های مورد استفاده برای تعیین حدود ریسک؛

۲-۳- کنترل ریسک‌های موسسه اعتباری؛

۲-٤- تجزیه و تحلیل ریسک؛

۲-۵- بررسی و تصویب معاملات عمده (در صورت لزوم).

تاکید می‌شود که ایجاد کمیته عالی مدیریت ریسک (در چارچوب وظایف محوله) به مفهوم سلب مسئولیت هیات مدیره از انجام آن وظایف نمی‌باشد زیرا از نظر حقوقی مسئولیت نهایی تصمیمات اخذ شده در زمینه مدیریت ریسک‌ها، برعهده هیات مدیره است.

۳- ویژگی‌ها

کمیته عالی مدیریت ریسک، باید ویژگی‌های ذیل را دارا باشد:

۳-۱- اعضا، رئیس و قائم مقام آن براساس اکثریت آرای اعضای هیات مدیره انتخاب شوند؛

۳-۲- حداقل، دو نفر از اعضای هیات مدیره در آن عضویت داشته باشند؛

۳-۳- اکثریت اعضای آن باید دارای تخصص و دانش لازم در زمینه مدیریت ریسک باشند؛

۳-٤- رئیس آن باید از میان اعضای غیرموظف هیات مدیره انتخاب شود و ضمن برخورداری از دانش و مهارت‌های تخصصی لازم در زمینه مدیریت ریسک نسبت به عملیات بانکی شناخت کافی داشته باشد؛

۳-۵- رئیس هیات مدیرهنمی‌تواند هم‌زمان به ریاست کمیته عالی مدیریت ریسک انتخاب شود؛

۳-٦- در صورت لزوم، کمیته می‌تواند از کارشناسان دارای دانش و مهارت‌های تخصصی مورد نیاز (از داخل و خارج از موسسه اعتباری) برای همکاری دعوت به عمل آورد؛

مدت تصدی مسئولیت اعضای کمیته عالی مدیریت ریسک با اتمام مدت تصدی مسئولیت اعضای هیات مدیره پایان می‌یابد. انتخاب مجدد هریک از اعضای کمیته عالی مدیریت ریسک از سوی هیات مدیره آتی بانک یا موسسه اعتباری بلامانع است؛

ممکن است برخی اختیارات (یا تمامی آن‌ها) از عضو یا تعدادی از اعضای کمیته عالی مدیریت ریسک قبل از اتمام دوران تصدی آن‌ها و تحت شرایط ذیل از آنان سلب شود:

عضو یا اعضای کمیته از سمت خود استعفا دهند که در این صورت لازم است عضو مستعفی مراتب کناره‌گیری خود را طی نامه‌ای رسمی، حداقل یک ماه پیش از تاریخ استعفا به اطلاع ریاست هیات مدیره و ریاست کمیته عالی مدیریت ریسک برساند.

چنانچه هیات مدیره اختیار انجام برخی وظایف عضو یا اعضای کمیته را از وی (آنان) سلب نماید؛

در صورت وجود شرایط مذکور در هریک از بندهای (۳-۸-۱ و ۳-۸-۲) ، لازم است عضو یا اعضای مزبور تا زمان انتخاب فرد یا افرادی به عنوان جایگزین، به انجام وظایف خود ادامه دهند مگر آن که هیات مدیره انجام وظایف از سوی آنان را به صلاح نداند.

تبصره ــ با توجه به اهمیت کامل بودن تعداد اعضای کمیته عالی مدیریت ریسک، بلاتصدی ماندن پست‌های کمیته مزبور برای مدت بیش از یک ماه مجاز نمی‌باشد.

۴- اختیارات

۴-۱- اختیارات کمیته عالی مدیریت ریسک محدود به موضوعاتی است که هیات مدیره مرجع نهایی تصمیم‌گیری در مورد آن‌ها می‌باشد؛

۴-۲- به منظور انجام وظایف محوله به کمیته عالی مدیریت ریسک در چارچوب این "رهنمود"، ضروری است کلیه اختیارات لازم جهت تدوین دیگر ضوابط و رویه‌های عملیاتی به کمیته مزبور واگذار شود؛

۴-۳- به منظور انجام وظایف و مسئولیت‌های محوله به این کمیته، لازم است اختیار استفاده از منابع مورد نیاز جهت انجام تحقیقات ذیربط، به کمیته مزبور واگذار شود. این موضوع شامل به کارگیری مشاوران مستقل، حسابداران و دیگر متخصصین امر و استفاده از نظرات تخصصی آن‌ها ـ در صورت ضرورت ـ می‌باشد؛

۴-۴- کمیته از این اختیار برخوردار است که میزان حق‌الزحمه پرداختی به اعضای غیرموظف و کارشناسانی را که از خارج از سازمان دعوت به همکاری می‌شوند، تعیین نماید و موسسه اعتباری ملزم به تأمین بودجه مورد نیاز آن است؛

۴-۵- کمیته ریسک از این اختیار برخوردار است که اسناد مورد نیاز برای اجرای وظایف خود را از مجموعه‌های اجرایی موسسه اعتباری، تمامی بخش‌ها، واحدها، مقامات موسسه اعتباری و واحد حسابرسی داخلی درخواست و دریافت کند. تسلیم اسناد مزبور به کمیته عالی مدیریت ریسک، پس از ارائه درخواست مکتوب رئیس کمیته و پیش از مهلت تعیین شده از سوی وی، توسط دبیر کمیته انجام می‌شود؛

۴-۶- ایجاد کمیته‌های فرعی برای بررسی وضعیت ریسک‌های مختلف موسسه اعتباری و ارائه پیشنهادات لازم به کمیته عالی مدیریت ریسک؛

۴-۷- حسب ضرورت، پیشنهاد برگزاری جلسات مشترک با حضور اعضای هیات مدیره و اشخاص ذیربط در واحدهای اجرایی ریسک؛

۵- وظایف

۵-۱- بررسی طرح‌ها و پیشنهادات ارائه شده از سوی مدیریت در رابطه با ریسک‌پذیری و ارائه توصیه‌های مربوط به هیات مدیره موسسه اعتباری؛

۵-۲- بررسی وضعیت ریسک موسسه اعتباری، شرکت‌های تابعه و وابسته به آن، برحسب درجه ریسک‌پذیری تعیین شده توسط هیات مدیره و در صورت لزوم، مشاوره با

مدیریت و حسابرسان داخلی و مستقل. این موارد شامل بررسی میزان یا مقادیر عمده ریسک‌های بانکی از جمله ریسک‌های اعتباری، بازار، عملیاتی، نقدینگی و شهرت است. **(موضوع ماده تعاریف فصل سوم این دستورالعمل)؛**

۵-۳- بازبینی گزارش‌های ارائه شده از سوی مدیریت در رابطه با ریسک‌های موجود در عملیات موسسه اعتباری و بررسی اقدامات انجام شده از سوی مدیریت برای اداره مؤثر ریسک‌های مزبور و ارائه پیشنهادات لازم به هیات مدیره؛

۵-٤- همکاری با کمیته حسابرسی برای ارزیابی عملکرد نظام‌های کنترل داخلی و مدیریت ریسک، بررسی گزارش مدیریت در رابطه با اجرا، تصویب و اعمال کنترل بر آن و نیز گسترش نظام‌های مذکور؛

۵-۵- تعیین سیستم‌های نظارتی و کنترلی برای گزارش‌دهی در چارچوب الزامات قانونی و دیگر قوانین موضوعه در زمینه کنترل‌های مالی و غیرمالی؛

۵-٦- بررسی موارد عمده تخطی از حدود تعیین شده ریسک و ارزیابی پاسخ‌های ارائه شده توسط مدیریت؛

۵-۷- بررسی حوزه و کارآیی عملکرد مدیریت ریسک و تائید نامزد یا نامزدهای پیشنهادی برای احراز سمت ریاست واحد ریسک؛

۵-۸- بررسی توصیه‌های حسابرسان داخلی و مستقل در رابطه با مدیریت ریسک و مدیریت دارایی/ بدهی؛

۵-۹- شناسایی آن گروه از حوزه‌های مدیریت ریسک که لازم است توسط مدیریت بهبود یابند؛

۵-۱۰- پیگیری درخواست تغییرات جدیدی که برای نظام مدیریت ریسک پیشنهاد می‌شوند؛

۵-۱۱- تایید ایجاد فرهنگ کنترلی مناسب توسط مدیریت؛

۵-۱۲- تصویب معاملات خاص در چارچوب اختیارات محوله از سوی هیات مدیره موسسه اعتباری، براساس قوانین و مقررات موضوعه؛

۵-۱۳- ارتقای فرهنگی که در آن، نیاز به مدیریت ریسک مورد تاکید قرار می‌گیرد؛

۵-۱٤- ایجاد تعادل بین حداقل‌سازی ریسک‌ها و حداکثر نمودن منافع ناشی از آن‌ها در موسسه اعتباری؛

۵-۱۵- بررسی گزارش‌های تهیه شده از سوی دیگر مراجع در مورد مدیریت ریسک و کنترل‌های داخلی، قبل از تصویب آن‌ها توسط هیات مدیره موسسه اعتباری؛

۵-۱۶- اطلاع‌رسانی به هیات مدیره موسسه اعتباری در مورد ریسک‌های عمده و بالقوه‌ای که موسسه اعتباری در معرض آن قرار دارد و نیز اثربخشی سیستم مدیریت ریسک؛

۵-۱۷- بررسی توصیه‌های مدیریت درخصوص معاملات خاص و ارائه توصیه‌های لازم به هیات مدیره درخصوص آن‌ها و در صورت لزوم دریافت تائیدیه انجام آن‌ها؛

۵-۱۸- بررسی توصیه‌های مدیریت در رابطه با حدود و خط مشی‌های نقدینگی موسسه اعتباری؛

۵-۱۹- بررسی پیشنهادات مدیریت درخصوص تفویض برخی اختیارات از سوی هیات مدیره به آن‌ها و ارائه نقطه‌نظرات کمیته ـ جهت تصویب ـ به هیات مدیره موسسه اعتباری.

هم‌چنین رئیس کمیته عالی مدیریت ریسک موظف به انجام موارد ذیل است:

دعوت از اعضای کمیته و تعیین دستور کار جلسات؛

تدوین برنامه کاری کمیته عالی مدیریت ریسک و برنامه سال آتی آن، براساس نقطه‌نظرات دریافتی از هیات مدیره و پیشنهادات اعضای کمیته؛

تعیین چارچوب گزارش عملکرد کمیته عالی مدیریت ریسک و ارائه آن به هیات مدیره؛

انتخاب فردی از کمیته یا کارکنان موسسه اعتباری به عنوان دبیر جلسات.

۶- جلسات

٦-۱- جلسات عادی کمیته عالی مدیریت ریسک حداقل ٤ بار در سال و بنا به دعوت رئیس کمیته یا معاون وی برگزار می‌شود.

٦-۲- کمیته عالی مدیریت ریسک می‌تواند بنا به درخواست رئیس هیات مدیره یا رئیس کمیته حسابرسی، علاوه بر جلسات عادی، اقدام به برگزاری جلسات فوق‌العاده نماید. در این صورت، درخواست افراد مذکور برای تشکیل جلسات فوق‌العاده می‌بایست حداقل ۷ روز کاری پیش از تاریخ مورد نظر برای تشکیل جلسه، به دبیر کمیته تسلیم شود.

تبصره ـ در صورت ضرورت تشکیل جلسه، (موضوع بند ٦-۲)، رئیس کمیته موظف است حداکثر ظرف مدت یک هفته کاری نسبت به تشکیل آن اقدام نماید.

٦-۳- رئیس کمیته عالی مدیریت ریسک نیز می‌تواند بنا به صلاحدید، اقدام به تشکیل جلسات فوق‌العاده نماید.

٦-٤- دعوت از اعضا و دیگر مدعوین کمیته مذکور می‌بایست براساس دعوت‌نامه‌ای رسمی انجام شود که در آن؛ تاریخ، زمان برگزاری جلسه و مکان آن، نام شرکت‌کنندگان، دستور جلسه و هرگونه اطلاعات لازم دیگر در رابطه با آن قید شده باشد.

٦-٥- دعوت از اعضای کمیته برای حضور در جلسات توسط دبیر آن انجام می‌شود. در غیاب وی، این وظیفه به عهده فردی است که از سوی رئیس کمیته تعیین می‌گردد.

٦-٦- جلسات کمیته با حضور ۳/۲ اعضا رسمیت می‌یابد.

٦-٧- در صورتی که در تاریخ برگزاری جلسه، تعداد اعضای حاضر در آن به حد نصاب نرسد (موضوع بند ٦-٦)، دبیر جلسه موظف است حداکثر ظرف مدت ٥ روز کاری اقدام به برگزاری مجدد آن نماید. در این صورت، جلسه کمیته عالی مدیریت ریسک با حضور حداقل نیمی از اعضا رسمیت می‌یابد.

٦-٨- تصمیمات کمیته با اکثریت آرای اعضایی از کمیته که در جلسه حضور دارند، اعتبار می‌یابد.

٦-٩- اعضای کمیته دارای حق رای برابر هستند و حق رای یک عضو قابل انتقال به عضو دیگر نیست.

٦-١٠- در صورت تساوی آرای حاصله، رای رئیس کمیته تعیین کننده می‌باشد.

٦-١١- موارد حساس دستور جلسات می‌بایست به عنوان اطلاعات محرمانه تلقی شده، به هیچ وجه نباید افشا یا در اختیار اشخاص ثالث (غیر از مراجع ذی‌صلاح نظارتی) قرار گیرد. هریک از اعضای کمیته در حفظ و نگاه‌داری اطلاعات حساس و محرمانه مسئولیت دارد.

٦-١٢- صورت جلسات کمیته عالی مدیریت ریسک باید پس از امضای کلیه‌ی اعضایی که در جلسه حضور دارند و نیز دبیر کمیته، جهت بررسی و تصویب به هیات مدیره گزارش شود.

٦-١٣- صورت‌جلسات کمیته عالی مدیریت ریسک باید موارد ذیل را شامل شود:

٦-١٣-١- تاریخ، زمان و مکان تشکیل جلسه؛

٦-١٣-٢- اسامی شرکت‌کنندگان در جلسه؛

٦-١٣-٣- دستور جلسه و هر موضوع دیگری که برای رای‌گیری در جلسه مطرح گردیده است؛

٦-١٣-٤- مصوبات جلسه؛

٦-١٣-٥- اسامی و آرای اعضای موافق یا مخالف تصمیمات کمیته، با ذکر دلایل توجیهی آنان.

٦-١٣-٦- لازم است صورت‌جلسات کمیته در دو نسخه تهیه شود، یک نسخه آن برای هیات مدیره ارسال و نسخه دوم در بایگانی کمیته نگاه‌داری شود.

٦-١٤- تهیه، گردآوری و نگاه‌داری صورت‌جلسات و سایر مستندات مربوط، برعهده دبیر کمیته است.

۷- چارچوب لازم برای ارائه گزارش‌ها

۷-۱- کمیته می‌بایست گزارش عملکرد سالانه خود را حداکثر تا دو ماه قبل از تاریخ تعیین شده برای برگزاری مجمع عمومی عادی سالیانه سهامداران، به هیات مدیره موسسه اعتباری ارائه نماید.

۷-۲- گزارش‌های کمیته می‌بایست تمامی فعالیت‌های آن ، به ویژه موارد ذیل را در بر گیرد:

۷-۲-۱-گزارش‌ها ، نقطه‌نظرات و توصیه‌های ارائه شده به هیات مدیره ، در چارچوب اهداف تعیین شده کمیته مدیریت ریسک؛

۷-۲-۲- هرگونه خدمات تخصصی دریافتی از اشخاص ذیربط؛

۷-۲-۳- تطبیق عملکرد کمیته با برنامه مصوب آن؛

۷-۲-٤- سایر اطلاعات مهم، بنا به تشخیص کمیته.

۷-۳- لازم است گزارش کمیته در گزارش سالیانه موسسه اعتباری منعکس شود.

۸- حق‌الزحمه

حق‌الزحمه دریافتی هر یک از اعضای کمیته عالی مدیریت ریسک موسسه اعتباری، صرفا" توسط هیات مدیره و براساس مقررات جاری تعیین می‌شود.

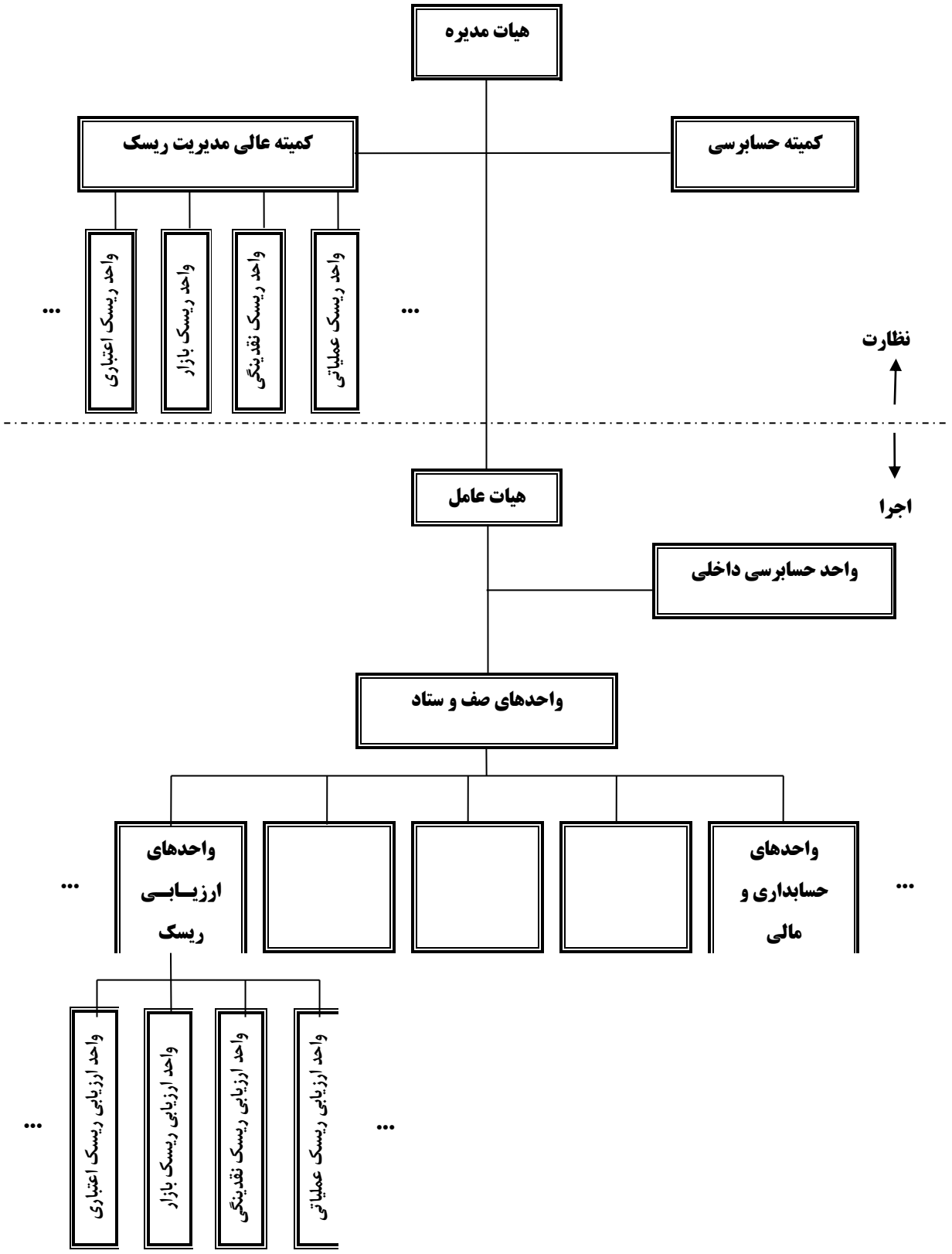
پیوســـت شمـــاره ۳:

نمودارهای توضیحی برای کنترل‌های داخلی موسسه اعتباری

نمودار شماره ۱

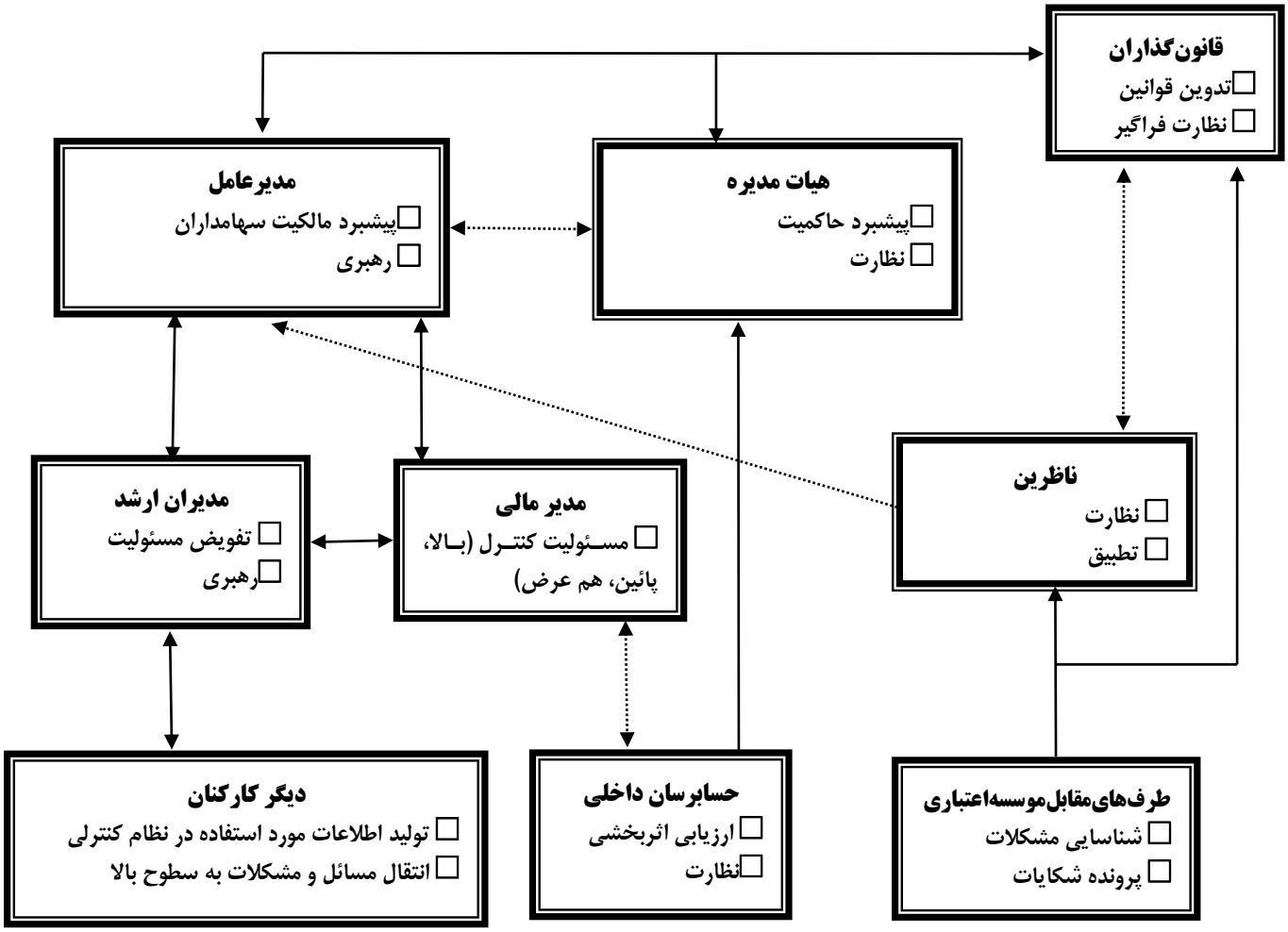
جایگاه کمیته حسابرسی و کمیته عالی مدیریت ریسک در ساختار سازمانی

موسسه اعتباری (نمونه ایده‌آل)

هیات مدیره
کمیته عالی مدیریت ریسک
کمیته حسابرسی
واحد ریسک اعتباری
واحد ریسک بازار
واحد ریسک نقدینگی
واحد ریسک عملیاتی
...
...
نظارت
اجرا
هیات عامل
واحد حسابرسی داخلی
واحدهای صف و ستاد
واحدهای ارزیابی ریسک
واحدهای حسابداری و مالی
...
...
واحد ارزیابی ریسک اعتباری
واحد ارزیابی ریسک بازار
واحد ارزیابی ریسک نقدینگی
واحد ارزیابی ریسک عملیاتی
...
...

نمودار شماره ۲

فعالیت‌های کنترلی؛ نقش‌ها و مسئولیت‌ها

پیوســـت شمـــاره ۴:

نمونه پرسش‌نامه برای ارزیابی کنترل داخلی

راهنمایی برای هیات مدیره، مدیریت ارشد موسسه اعتباری و ناظران بانک مرکزی ج.ا.ا

نمونه پرسش‌نامه برای ارزیابی کنترل داخلی موسسه اعتباری

راهنمایی برای هیات مدیره، مدیریت ارشد موسسه اعتباری و ناظران بانک مرکزی ج.ا.ا

	بلی	خیر
آیا به منظور حصول اطمینان از این که کنترل‌ها؛ به نحو شایسته نهادینه شده است، هیات مدیره به طور ادواری سیاست‌ها و رویه‌ها را مورد بازنگری قرار می‌دهد؟	☐	☐
آیا سیستمی وجود دارد که تطبیق با رویه‌ها را تحت نظارت قرار داده، موارد عدم انطباق را به هیات مدیره گزارش نماید؟	☐	☐
آیا فرآیندی وجود دارد که به منظورتجزیه و تحلیل، تبیین علت بروز نارسایی، اصلاح، و پیشگیری از وقوع مجدد آن در آینده، اشتباهات را مستندسازی و گردآوری نماید.	☐	☐
آیا فرآیندی وجود دارد که نحوهٔ اعلام موارد مشکوک و عملکرد اشتباه تمامی کارکنان موسسه اعتباری را مشخص کند و آیا این فرآیند به اطلاع کلیه کارکنان رسیده است؟	☐	☐
هنگامی که موارد عدم انطباق با سیاست‌ها و رویه‌ها گزارش می‌شود آیا هیات مدیره به نحو مناسب موارد ذی‌ربط را پیگیری می‌کند و آیا از طریق آزمون، نسبت به اثربخشی اقدامات انجام شده اطمینان حاصل می‌نماید؟	☐	☐
آیا به منظور پیشگیری از بروز هرگونه وقفه در ترتیب اثر دادن به گزارش موارد عدم انطباق، فرآیندی وجود دارد؟	☐	☐
آیا مدیریت، ترتیبی اتخاذ نموده است که هیات مدیره و نمایندگان آن به اطلاعات موسسه اعتباری دسترسی کامل داشته باشند؟	☐	☐
آیا تصمیمات هیات مدیره به صورت جمعی اتخاذ می‌شود و اشخاص صاحب نفوذ در آن‌ها اعمال نظر نمی‌کنند؟	☐	☐

آیا هیات مدیره اطلاعات مناسب را از اطلاعات حسابداری دریافت می‌دارد و سیستم‌های ارتباطی، تصمیمات را آگاهانه و به موقع اتخاذ می‌کنند؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا هیات مدیره درباره فرآیند ارزیابی ریسک داخلی، اطلاعات کافی را دریافت می‌دارد؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا هیات مدیره صلاحیت و استقلال حسابرسان داخلی و مستقل را مورد بررسی قرار می‌دهد؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا ضوابط و سیاست‌های جامع و یا خط‌مشی‌های دیگری وجود دارد که رویه فعالیت قابل قبول ، تعارض منافع و معیارهای مورد انتظار اخلاقی را مشخص کند؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا کمیته حسابرسی، برنامه حسابرسی سالانه حسابرسان داخلی را تصویب می‌کند؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا حسابرسان داخلی و مستقل، یافته‌های خود را به طور مستقیم به هیات مدیره یا کمیته حسابرسی گزارش می‌کنند؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا حسابرسان داخلی و یا مستقل به طور ادواری کفایت سیستم‌های کنترل داخلی را مورد ارزیابی قرار می‌دهند؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا سیاست‌های موسسه اعتباری در زمینه اهمیت کنترل داخلی و اجرای مناسب آن به تمامی کارکنان ابلاغ شده است؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا ضوابط و سیاست‌های اخلاقی وجود دارد؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا برای بررسی میزان انطباق با ضوابط و خط مشی‌های اخلاقی، توسط حسابرس یا سایر نظام‌های کنترل داخلی آزمون ادواری انجام می‌شود؟	بلی ☐	خیر ☐

آیا نتایج آزمون (موضوع سوال ۱۸)، به تمامی کارکنان ابلاغ می‌گردد؟	بلی	خیر
	☐	☐
آیا تمامی کارکنان ملزم به اعلام این موضوع هستند که آن‌ها ضوابط موردنظر را مطالعه نموده، از مفاد آن اطلاع داشته و خود را متعهد به رعایت آن می‌دانند؟	بلی	خیر
	☐	☐
آیا مدیریت از طریق رعایت ضوابط تعیین شده، تعهد عملی خود را به ضوابط نشان می‌دهد؟	بلی	خیر
	☐	☐
آیا با مشتریان، کارکنان و سایر اشخاص، به طور منصفانه رفتار می‌شود؟	بلی	خیر
	☐	☐
آیا مدیریت به طور صریح از نقض کنترل‌های مقرر منع شده است؟	بلی	خیر
	☐	☐
آیا به منظور حصول اطمینان از رعایت ساز و کارهای کنترلی، تدابیر لازم توسط مدیریت پیش‌بینی شده است؟	بلی	خیر
	☐	☐
آیا موارد نقض سیاست‌ها مورد رسیدگی قرار گرفته، مستندسازی می‌شود؟	بلی	خیر
	☐	☐
آیا موارد نقض ـ در صورت وجود ـ و نیز نتیجه بررسی‌های انجام شده بر حسب حوزه‌های کاری مختلف به اطلاع کمیته حسابرسی و کمیته ریسک رسانیده می‌شود؟	بلی	خیر
	☐	☐
آیا سطح صلاحیت، تخصص، دانش و مهارت‌های لازم برای هر یک از مشاغل واحدهای حسابداری و حسابرسی داخلی، موسسه اعتباری تعریف شده است؟	بلی	خیر
	☐	☐
آیا مدیریت، تعداد، سطح صلاحیت، تخصص، دانش و مهارت‌های لازم کارکنان واحدهای حسابرسی داخلی و حسابداری موسسه را مورد بررسی قرار می‌دهد؟	بلی	خیر
	☐	☐

آیا هیات مدیره از استقلال اعضای کمیته حسابرسی از موسسه اعتباری یا مدیران آن اطمینان دارد؟	بلی	خیر
	☐	☐
آیا اعضای کمیته حسابرسی و کمیته عالی مدیریت ریسک از دانش، تجربیات کاری و تخصص لازم برای انجام مؤثر وظایفشان برخوردار هستند؟	بلی	خیر
	☐	☐
آیا جلسات کمیته‌های مذکور در فوق، در حد کفایت تشکیل می‌شود و زمان آن‌ها برای پوشش دستور جلسات و تبادل نظر درخصوص آن‌ها کفایت می‌کند؟	بلی	خیر
	☐	☐
آیا کمیته حسابرسی به نحو مؤثری در جریان برنامه‌های تدوین شده از سوی مدیران، به ویژه، در زمینه گزارش‌دهی مالی و بررسی ارزیابی نتایج گذشته قرار دارند؟	بلی	خیر
	☐	☐
آیا جلسات معمول بین کمیته حسابرسی و سایر اعضای مدیریت مالی و گروه گزارش‌دهی و حسابرسان مستقل برگزار می‌گردد؟	بلی	خیر
	☐	☐
آیا کمیته حسابرسی به منظور آمادگی جهت بحث و تبادل‌نظر در جلسات، طی مهلت زمانی مناسب و با فوریت، اطلاعات اساسی و مهم را از مدیریت دریافت می‌دارد؟	بلی	خیر
	☐	☐
آیا برای اطلاع‌رسانی به موقع موضوعات مهم به اعضای کمیته حسابرسی، به نحوی که کمیته مذکور برای ایفای نقش خود شناخت کاملی از آن موضوعات و الزامات آن داشته باشد فرآیند لازم وجود دارد؟	بلی	خیر
	☐	☐
آیا کمیته حسابرسی از گردش کار کارکنان در مسئولیت‌های اصلی مانند واحد حسابرسی (اعم از داخلی و مستقل)، مدیران اجرایی و کارکنان اصلی در واحدهای حسابداری مالی و گزارش‌دهی مالی آگاهی دارد؟	بلی	خیر
	☐	☐
آیا گردش غیرمعمول کار در میان کارکنان، مورد بررسی قرار می‌گیرد؟	بلی	خیر
	☐	☐

آیا دارایی‌ها از دسترسی غیرمجاز و سوء استفاده، محافظت می‌گردند؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا مدیران به طور مناسب نسبت به علائم و گزارش‌های نامطلوب، واکنش نشان می‌دهند؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا ساختار سازمانی واحدهای حسابداری و حسابرسی داخلی، متناسب با اندازه موسسه اعتباری است؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا مدیران اصلی واحدهای حسابداری و حسابرسی داخلی به درجه اهمیت مسئولیت‌های خود توجه دارند؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا موسسه اعتباری، به منشاء خارجی ریسک‌ها (مانند متقاضیان اعتبار، شرایط اقتصادی، قانونی مقرراتی و روابط نیروی کار) توجه کافی دارد؟	بلی ☐	خیر ☐
با توجه به مخاطرات ناشی از کارکنان، آیا موسسه اعتباری برای حفظ و یا جانشینی آنان تدابیر لازم را پیش‌بینی نموده است؟ و آیا برای تأمین حقوق و مزایای رقابتی، امنیت سیستم‌های اطلاع رسانی و پشتیبانی بودجه کافی، پیش‌بینی نموده است؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا در موسسه اعتباری به خطر عدم تطابق صورت‌های مالی توجه شده، اقداماتی برای کاهش این خطر انجام می‌شود؟	بلی ☐	خیر ☐
در صورت وجود مخاطرات مربوط به عملیات برون‌مرزی، آیا تاثیر آن‌ها بر فرآیند گزارش‌دهی مدنظر قرار می‌گیرد؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا هنگام برنامه‌ریزی برای ارائه محصولات جدید و یا انجام فعالیت‌های نوین، هیات مدیره و مدیران به طور مناسب ریسک‌های مربوط را ارزیابی می‌کنند؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا هنگام برنامه‌ریزی برای ارائه محصولات جدید و یا انجام	بلی	خیر

فعالیت‌های نوین، هیات مدیره و مدیران پس از انجام تبادل‌نظرهای لازم در مورد موضوعات کنترلی، آن‌ها را به نحوی مناسب اجرا می‌نمایند؟	☐	☐
آیا زمانی که موسسه اعتباری در حال گسترش محصولات و فعالیت‌هایش است، کارکنان واحد حسابرسی داخلی یا سایر کارشناسان کنترل داخلی نیز در مباحث کنترلی آن مشارکت دارند؟	بلی ☐	خیر ☐
در فرآیند ارزیابی ریسک، آیا هیات مدیره و مدیران، کارکنان واحد حسابرسی داخلی یا سایر کارشناسان کنترل داخلی را مشارکت می‌دهند؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا به موضوعات فنی در حد کفایت توجه شده است؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا موسسه اعتباری دارای کارکنان واجد شرایط و برخوردار از دانش کافی برای اداره فعالیت‌های جاری و آتی خود می‌باشد؟ و آیا برای انجام درست وظایف درست کارکنان، منابع کافی پیش‌بینی شده است؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا روش‌های ذیل به عنوان اقدامات پیشگیرانه برای کاهش فرصت‌های سوء استفاده مالی اجرا می‌شود؟	بلی	خیر
شناسایی و اندازه‌گیری مخاطرات ناشی از سوء استفاده مالی؛	☐	☐
انجام اقداماتی برای کاهش مخاطرات شناسایی شده؛	بلی	خیر
	☐	☐
تهیه برنامه‌ای برای پیشگیری از سوء استفاده مالی پس از شناسایی موقعیت موسسه اعتباری؛	بلی	خیر
	☐	☐
اجرا و نظارت مناسب و نیز اقدامات پیشگیرانه وبازدارنده.	بلی	خیر
	☐	☐
آیا در موسسه اعتباری فرآیندی وجود دارد که اطمینان دهد کنترل‌ها	بلی	خیر

به نحوی که در راهنمای عملی، سیاست‌ها و رویه‌های آن بیان شده، اجرا می‌شود و یا در حال اجرا است؟	☐	☐
آیا در راهنمای عملی، تمامی سیاست‌ها و رویه‌های مهم درج شده است؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا این سیاست‌ها و رویه‌ها، به موقع و به طور منظم مورد بازنگری قرار گرفته، تجدید نظر می‌شوند؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا کارکنان نظارتی وظیفه کنترلی خود را مورد بررسی قرار می‌دهند؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا پیگیری‌های لازم و به موقع، آن طور که مورد انتظار است انجام می‌شود؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا سیاست‌ها و رویه‌هایی وجود دارد که اطمینان دهد تصمیمات مهم از طریق مصوبات مناسب اتخاذ می‌گردد؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا فرآیندی وجود دارد که یک نمونه مناسب از عملیات را به منظور حصول اطمینان از سلامت و درستی آن به طور مستقل تائید کند؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا فرآیندی وجود دارد که در مورد تطبیق مستقل و مستمر مانده‌ی دارائی‌ها و بدهی‌های بالا و زیرخط ترازنامه اطمینان دهد؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا فعالیت‌های عمده ریسکی موسسه اعتباری، به طور مناسب از فعالیت‌های کنترلی آن تفکیک شده است؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا فرآیندی وجود دارد که نقض سیاست‌ها را به حداقل برساند و موارد استثنا را به مدیریت منعکس نماید؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا برای مرخصی کارکنانی که دارای نقش مهمی هستند، خط مشی‌هایی تعیین شده است تا در صورت غیبت آن‌ها ـ مثلاً به مدت	بلی ☐	خیر ☐

دو هفته‌ی متوالی ـ این اطمینان حاصل شود که مشکلی ایجاد نمی‌شود؟		
آیا در موسسه اعتباری گردش شغلی کارکنان اجرا می‌شود؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا در ساختار سازمانی موسسه اعتباری، تفکیک وظایف و کنترل دوگانه دارایی‌ها منظور شده است؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا سیستم‌هایی وجود دارد که این اطمینان را ایجاد کند که کارکنان به مشاغل خود وفادار هستند؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا فرآیندی وجود دارد که در صورت لزوم، اطلاعاتی که می‌تواند بر موسسه اعتباری و یا بر فرآیند گزارش‌دهی تاثیرگذار باشد، (اطلاعات مربوط به صنعت، اقتصاد و نظارت) از منابع خارجی اخذ شود؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا برای کنترل این موضوع که اهداف گزارش‌دهی مالی به موقع تحقق یافته است، معیاری وجود دارد؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا اطلاعات مالی و عملیاتی لازم ـ شامل سیاست‌ها و رویه‌های تغییر یافته ـ درست، به موقع و به شکل قابل استفاده، برای اشخاص مرتبط با آن ارسال می‌شود؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا فرآیندی وجود دارد که به اطلاعات جدید مورد نیاز موسسه اعتباری ـ به موقع ـ پاسخ دهد؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا سیستم‌های حسابداری به طور مناسب عملیات موسسه اعتباری را مطابق با اصول کلی پذیرفته شده حسابداری (GAAP) شناسایی، گردآوری، تجزیه و تحلیل، طبقه‌بندی، ثبت و گزارش‌دهی می‌نمایند؟	بلی ☐	خیر ☐
آیا گزارش‌های تهیه شده برای فعالیت‌های عملیاتی، مالی، مدیریتی و تطبیق برای اداره مناسب و کنترل اثربخش موسسه اعتباری کافی هستند؟	بلی ☐	خیر ☐

آیا سیستم‌های حسابداری، اطلاعات و ارتباطات اطمینان می‌دهند که فعالیت‌های مخاطره‌آمیز موسسه اعتباری در چارچوب خط مشی‌های تدوین شده قرار دارد؟	بلی	خیر
	☐	☐
آیا تمامی کارکنان از نقش خود در سیستم کنترل داخلی آگاهی دارند؟	بلی	خیر
	☐	☐
آیا تمامی کارکنان از ارتباط شغلی خود با دیگر کارکنان موسسه اعتباری آگاهی دارند؟	بلی	خیر
	☐	☐
آیا تمامی کارکنان از قابلیت‌های خود برای فعالیت‌هایی که انجام می‌دهند، آگاهی دارند؟	بلی	خیر
	☐	☐
آیا تمامی کارکنان خود را موظف می‌دانند که نارسائی‌های مشاهده شده در طراحی کنترل‌های داخلی یا موارد مغایر با ساختار آن را به مقام نظارتی مرتبط یا مدیریت گزارش نمایند؟	بلی	خیر
	☐	☐
آیا به منظور بهبود سیستم کنترل داخلی، توصیه‌های مطروحه از سوی حسابرسان داخلی و مستقل مورد پیگیری قرار می‌گیرد؟	بلی	خیر
	☐	☐
آیا کارکنان ـ به منظور پذیرش مسئولیت خود ـ ملزم هستند که درخصوص فعالیت‌های کنترلی مهم مانند انجام مطابقت‌ها و ... گزارش‌های خود را پس از رؤیت امضا کنند؟	بلی	خیر
	☐	☐
آیا واحد حسابرسی داخلی به هیات مدیره و یا کمیته حسابرسی دسترسی دارند؟	بلی	خیر
	☐	☐
آیا وظایف تعیین شده برای واحد حسابرسی داخلی متناسب با نیازهای موسسه اعتباری است و براساس رهنمودهای مطروحه از سوی کمیته حسابرسی اولویت‌بندی شده است؟	بلی	خیر
	☐	☐
آیا هیات مدیره اقدامات اصلاحی مدیریت در رابطه با نارسایی‌های کنترلی مهم را مورد بازنگری قرار داده و تائید می‌کند که این	بلی	خیر

فعالیت‌ها کارشناسانه، بدون اعمال نظر بوده و از کفایت لازم برخوردارند؟	☐	☐
آیا گزارش‌های حسابرسی، جزییات کافی را در بر می‌گیرند؟	بلی	خیر
	☐	☐
آیا گزارش‌های حسابرسی، به موقع ارائه می‌شوند تا اقدام لازم برای رفع مشکلات انجام شود؟	بلی	خیر
	☐	☐
آیا لازم است انتصاب رئیس واحد حسابرسی داخلی مورد تائید هیات مدیره یا کمیته حسابرسی موسسه اعتباری قرارگیرد؟	بلی	خیر
	☐	☐
آیا هیات مدیره یا کمیته حسابرسی، حوزه کلی و بررسی فعالیت‌ها (مثل حسابرسی یا پوشش وام) را مورد تصویب قرار می‌دهند؟	بلی	خیر
	☐	☐
آیا هیات مدیره یا کمیته حسابرسی، نتایج حسابرسی را مورد بررسی قرار می‌دهند؟	بلی	خیر
	☐	☐
آیا هیات مدیره یا کمیته حسابرسی، سیستم کنترل‌های داخلی را تائید می‌کنند؟	بلی	خیر
	☐	☐
آیا هیات مدیره یا کمیته حسابرسی، به طور ادواری حسابرسی یا سایر سیستم‌های کنترلی عمده را مورد بررسی قرار می‌دهند؟	بلی	خیر
	☐	☐
آیا در صورت عدم پیگیری مؤثر نارسایی‌های کنترلی مدیریت صف، کماکان در سمت خود باقی می‌ماند؟	بلی	خیر
	☐	☐

شماره: مب/۱۱۸۹؛ نرخ سود تسهیلات بانکی در سال ۱۳۸۶

تاریخ :۲/۴/۱۳۸۶

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

احتراماً؛

بدین‌وسیله مفاد تصمیمات متخذه در یکهزار و هشتاد و پنجمین جلسه مورخ ۲۶/۳/۱۳۸۶ شورای محترم پول و اعتبار درخصوص سیاست‌های پولی سال ۱۳۸۶ را به شرح ذیل به استحضار می‌رساند:

الف ـ نرخ سود تسهیلات بانک‌های دولتی در عقود مبادله‌ای در سال ۱۳۸۶ (از تاریخ ابلاغ این مصوبه) معادل ۱۲٪ (دوازده درصد) تعیین گردید.

ب ـ نرخ سود تسهیلات بانک‌ها و موسسات اعتباری غیردولتی در عقود مبادله‌ای در سال ۱۳۸۶ (از تاریخ ابلاغ این مصوبه) یک واحد درصد بیش از نرخ مشابه بانک‌های دولتی تعیین گردید.

ج ـ حداقل نرخ سود احتمالی برای انتخاب طرح‌ها در عقود مشارکتی بانک‌ها (دولتی و غیردولتی) و موسسات اعتباری غیردولتی، معادل نرخ سود تسهیلات در عقود مبادله‌ای هر گروه از بانک‌های مذکور تعیین گردید.

ضمناً شورای محترم پول و اعتبار در مصوبه مذکور بر انجام مشارکت واقعی بین بانکن و مشتریان تاکید نمود.

خواهشمند است دستور فرمایید مراتب به قید تسریع به کلیه واحدهای ذی‌ربط ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت گردد./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳-۳۸۳۱**

شماره: مب/۱۲۸۹؛ اختصاص حداقل بیست و پنج درصد (۲۵٪) از تسهیلات اعطایی کلیه بانک‌های کشور به بخش آب و کشاورزی (موضوع ماده ۱۰ از قانون برنامه چهارم توسعه)

تاریخ :۹/۴/۱۳۸۶

«بسمه تعالي»

جناب آقای احمد درخشنده

مدیرعامل محترم بانک سپه

احتراما"؛ در راستای اجرای ماده ۱۰ از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، بالاخص قسمت ۲ از بند ج آن مبنی بر « اختصاص حداقل بیست و پنج درصد (۲۵٪) از تسهیلات اعطایی کلیه بانکهای کشور به بخش آب و کشاورزی»، بدینوسیله به استحضار می‌رساند که سهم بخش کشاورزی از افزایش درمانده تسهیلات اعطایی آن بانک به بخش غیردولتی پس از کسر الزامات قانونی و تسهیلات از محل سپرده‌های قرض‌الحسنه برای رفع احتیاجات ضروری و اشتغال در سال ۱۳۸٦، معادل ٤/۱۷٪ می‌باشد.

خواهشمند است مقرر فرمایند ضمن ابلاغ مراتب فوق به مراجع ذیربط در آن بانک، بر حسن اجرای آن نیز نظارت کافی معمول گردد. همچنین لازم است جدول مشروح مانده تسهیلات اعطایی به بخش‌های مختلف اقتصادی طبق روال معمول در پایان هر ماه تهیه و حداکثر تا پایان روز پانزدهم ماه بعد به اداره اطلاعات بانکی این بانک ارسال گردد.

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳-۳۸۳۱**

شماره: مب/۱۲۹۰؛ اختصاص حداقل بیست و پنج درصد (۲۵٪) از تسهیلات اعطایی کلیه بانکهای کشور به بخش آب و کشاورزی (موضوع ماده ۱۰ از قانون برنامه چهارم توسعه)- (کلیه بانک‌های تجاری)

تاریخ :۹/۴/۱۳۸۶

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای تجاری (به جز بانک سپه) و پست‌بانک ارسال می‌گردد.

احتراما"؛ در راستای اجرای ماده ۱۰ از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، بالاخص قسمت ۲ از بند ج آن مبنی بر « اختصاص حداقل بیست و پنج درصد (۲۵٪) از تسهیلات اعطایی کلیه بانکهای کشور به بخش آب و کشاورزی»، بدینوسیله به استحضار می‌رساند که سهم بخش کشاورزی از افزایش درمانده تسهیلات اعطایی آن بانک به بخش غیردولتی پس از کسر الزامات قانونی و تسهیلات از محل سپرده‌های قرض‌الحسنه برای رفع احتیاجات ضروری و اشتغال در سال ۱۳۸٦، معادل ۲۵٪ می‌باشد.

خواهشمند است مقرر فرمایند ضمن ابلاغ مراتب فوق به مراجع ذیربط در آن بانک، بر حسن اجرای آن نیز نظارت کافی معمول گردد. همچنین لازم است جدول مشروح مانده تسهیلات اعطایی به بخش‌های مختلف اقتصادی طبق روال معمول در پایان هر ماه تهیه و حداکثر تا پایان روز پانزدهم ماه بعد به اداره اطلاعات بانکی این بانک ارسال گردد.

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳-۳۸۳۱**

شماره: مب/۱۳۳۹؛ زمان اجرای بخشنامه شماره مب/۱۱۸۹ مورخ ۱۳۸۶/۴/۲ در مورد اعلام سیاست‌های پولی سال ۱۳۸۶ (نرخ سود تسهیلات بانکی در سال ۱۳۸۶)

تاریخ: ۹/۴/۱۳۸۶

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

احتراما"

پیرو بخشنامه شماره مب/۱۱۸۹ مورخ ۲/٤/۱۳۸٦ این بانک موضوع اعلام سیاست‌های پولی سال ۱۳۸٦، خواهشمند است دستور فرمایید به منظور حسن اجرا و وحدت رویه ترتیبی اتخاذ گردد مفاد بخشنامه مذکور حداکثر از روز شنبه مورخ ۱٦/٤/۱۳۸٦ در کلیه شعب و واحدهای تابعه به مرحله اجرا درآید./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **سیمیندخت حکاک**

۳۸۱۶ **۲-۳۸۳۱**

شماره: مب/۱۳۴۷؛ مصوبات جلسه مورخ ۱۳۸۶/۲/۲۴ کمیته سیاست‌گذاری و نظارت بر بانک‌های مناطق آزاد درخصوص فعالیت‌های اعتباری (اعم از ریالی و ارزی) در مناطق آزاد تجاری- صنعتی

تاریخ: ۱۰/۴/۱۳۸۶

بسمه تعالی

به کلیه مدیران عامل محترم بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی و مدیران شعب بانک‌های استاندارد چارترد، ایران و اروپا و فیوچر بانک ارسال گردید

بدین‌وسیله تصمیمات متخذه در جلسه مورخ ٢٤/٢/١٣٨٦ "کمیته سیاستگزاری و نظارت بر بانک‌های مناطق آزاد" درخصوص فعالیت‌های اعتباری (اعم از ریالی و ارزی) در مناطق آزاد را به شرح زیر اعلام می‌دارد:

واحدهای بانکی (موضوع ماده ۱ دستورالعمل اجرایی عملیات پولی و بانکی در مناطق آزاد تجاری- صنعتی جمهوری اسلامی ایران) فقط مجاز به اعطای تسهیلات در مناطق از محل منابع جمع‌آوری شده در مناطق آزاد می‌باشند.

نرخ سود تسهیلات در عقود مبادله‌ای (فروش اقساطی، سلف، جعاله، خرید دین) و نیز حداقل سود احتمالی تسهیلات در سایر عقود راسا" توسط مسئولین مربوطه تعیین می‌شود.

سود علی‌الحساب انواع سپرده‌های مدت‌دار راسا" توسط واحدهای بانکی تعیین و به طور قطعی تسویه خواهد شد.

واحدهای بانکی مستقر در مناطق آزاد نمی‌توانند واحدهای بانکی در سایر نقاط کشور را به عنوان "کارگزار" یا "نماینده" (Agent) خود جهت جمع‌آوری منابع تعیین نمایند. واحدهای بانکی سایر نقاط کشور نیز مجاز نیستند به نمایندگی از طرف واحدهای بانکی مستقر در مناطق آزاد نسبت به جمع‌آوری منابع اقدام نمایند.

انتقال منابع بین واحدهای بانکی مستقر در مناطق آزاد مجاز می‌باشد و واحدهای مذکور مجاز نیستند منابع جمع‌آوری شده در مناطق آزاد را در خارج از مناطق (در سایر نقاط کشور) به مصرف برسانند. واحدهای بانکی می‌توانند در صورت وجود منابعی مازاد بر نیاز مناطق آزاد این منابع را به ادارات مرکزی خود منتقل نمایند. منابع مازادی که از شعب موجود هر بانک / موسسه اعتباری غیربانکی در هر منطقه آزاد به ادارات مرکزی بانک / موسسه اعتباری غیربانکی مربوط منتقل می‌گردد باید تابع قرارداد و توافق مشخص فی‌مابین شعبه مربوطه و بانک / موسسه اعتباری غیربانکی باشد تا شناسایی هزینه و درآمدهای مربوط به صورت شفاف امکان‌پذیر گردد. در این صورت برگشت این منابع از مفاد این ماده مستثنی می‌باشد.

درخصوص پرداخت تسهیلات تکلیفی، خرید، احداث و تعمیر مسکن انفرادی به اشخاص حقیقی بومی مناطق آزاد، شعب بانک‌های مستقر در مناطق مذکور می‌توانند به عنوان عامل بانک مادر و با استفاده از منابع متعلق به بانک مادر اقدام نمایند.

نرخ سود این قبیل تسهیلات و سایر شرایط آن باید همانند موارد مشابه در سایر نقاط کشور باشد.

مجموع مانده تسهیلات و تعهدات مربوط به هر ذینفع واحد نزد کلیه واحدهای هر واحد بانکی تابع حدود مقرر در "آیین‌نامه تسهیلات و تعهدات کلان" می‌باشد.

سرپرستی شعب، مدیریت بانک‌ها/موسسات اعتباری و شعب مستقل بانک‌ها و موسسات اعتباری مستقر در مناطق آزاد باید آمار سپرده‌های جمع‌آوری شده در مناطق آزاد را در پایان هر ماه و برای هر شعبه به طور جداگانه به تفکیک هر یک از مناطق و به تفکیک انواع سپرده‌ها و نرخ سود منظور شده و همچنین آمار مصارف را بر اساس نوع عقود و نرخ سود دریافتی به اداره اطلاعات بانکی این بانک ارسال نمایند.

این بخشنامه جایگزین بخشنامه‌های شماره نب/۷۰۹۳ مورخ ۱۴/۱۰/۱۳۷۷، نت/۱۶۰۲ مورخ ۲۴/۳/۱۳۷۹ اداره نظارت بر بانک‌ها، مب/۱۱۶۷ مورخ ۲۵/۸/۱۳۸۱ و مب/۱۰۰۳ مورخ ۴/۷/۱۳۸۳ اداره مطالعات و مقررات بانکی می‌گردد./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر	**فروزنده شجاعی**
۳۸۱۶	**۴-۳۸۳۱**

شماره: مب/۱۳۶۹؛ موارد پیشنهادی سازمان بازرسی کل کشور درخصوص مقررات و شرایط حساب جاری و ارزی بانک‌ها و شرط ضمن عقد مربوط به اعطای تسهیلات

تاریخ :۱۰/۴/۱۳۸۶

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید

محترماً؛

با توجه به این که سازمان بازرسی کل کشور در نتیجه تحقیق و بررسی عملکرد سیستم بانکی کشور با مواردی مواجه شده‌اند که نیاز به اصلاح برخی ضوابط و توجه بیشتر از سوی مسئولان و کارکنان شبکه بانکی دارد. بدین‌وسیله موارد پیشنهادی سازمان مذکور درخصوص اصلاح بند ذیل از مقررات و شرایط حساب جاری ریالی و ارزی بانک‌ها و شرط ضمن عقد مربوط به اعطاء تسهیلات را جهت اطلاع و اقدام مقتضی در راستای رفع ایرادات مطرح شده اعلام می‌دارد:

بند مورد توجه و ایراد سازمان بازرسی کل کشور از "شرایط عمومی حساب‌جاری ریالی ارزی" بانک‌ها به شرح ذیل می‌باشد:

"بانک برای وصول هر نوع مطالبات و خسارت ناشی از معاملات بانکی حق دارد از هر نوع اعتبار و اسناد و اوراق بهادار اعم از ارزی و ریالی و موجودی‌های ارزی و ریالی و سپرده ثابت و موقت و حساب‌های جاری و پس‌انداز و غیره و هر نوع مال و طلب مشتری نزد خود تحت هر عنوان که باشد بدون هیچ‌گونه تشریفاتی راساً تهاتر و برداشت و بنا به نظر و تشخیص خود بابت هر طلب و خسارتی که بخواهد محسوب می‌دارد و در صورت عدم تکافو بقیه طلب خود را از مشتری مطالبه و دریافت دارد و مشتری بدین‌وسیله حق هرگونه اعتراض و گفتگویی را تحت هر عنوانی که باشد از خود اسقاط می‌نماید".

با توجه به بند فوق پیشنهاد سازمان بازرسی کل کشور درخصوص مورد به شرح ذیل می‌باشد:

(عبارت "بدون هیچ‌گونه تشریفات" حذف و حداقل به جای آن "با ابلاغ به مشتری و حداکثر ظرف ۱۰ روز اضافه شود").

بانک‌ها در مواقعی که مبادرت به اعطاء تسهیلات می‌کنند متن پیشنهادی ذیل را به عنوان شرط ضمن عقد مربوط به تسهیلات مورد نظر قید کنند:

(در مواردی که مطالبات بانک از مشتری ناشی از اعطای تسهیلات باشد و بانک بدون اخذ وثایق دیگر و صرفاً به اعتبار عملکرد مشتری نزد بانک و یا به اعتبار سپرده‌های مشتری اعم از جاری، قرض‌الحسنه، کوتاه‌مدت و بلندمدت ریالی و ارزی طلبی را احراز نماید، عنداللزوم می‌تواند به عنوان شرط ایفاء تعهدات در قرارداد فی‌مابین، اجازه مستقیم مشتری، بابت مطالبات معوقه مزبور را بدون هیچ‌گونه تشریفات قانونی منظور دارد)./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر	**سیمین‌دخت حکاک**
۳۸۱۶	**۲-۳۸۳۱**

شماره: مب/۱۵۲۱؛ فرمول جدید محاسبه سود واقساط در عقود با بازدهی معین به همراه جدول مربوط به نحوه تسهیم هر قسط به اصل و سود

تاریخ: ۱۸/۴/۱۳۸۶

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام؛

پیرو نامه شماره مب/۹٦۹ مورخ ۳۰/٦/۱۳۸۳ این مدیریت کل به بانک‌های کشور، موضوع نظرخواهی نسبت به روش پیشنهادی محاسبه سود و اقساط در عقود با بازدهی معین ـ که به پیوست بخشنامه یادشده به آن بانک ارسال گردیده بود ـ بدین‌وسیله به استحضار می‌رساند که جمع‌بندی و بررسی نقطه‌نظرات ارائه شده از سوی سیستم بانکی، در مجموع ضرورت جایگزینی فرمول پیشنهادی با فرمول متداول مورد عمل را مورد تأکید قرار داد.

سابقه استفاده از فرمول فعلی به اوایل دهه ۱۳٦۰ باز می‌گردد که نخستین بار از سوی شورای عالی بانک‌ها جهت اجرا به بانک‌های دولتی ابلاغ گردید و برایمحاسبه سود و اقساط تسهیلات، ملاک عمل کلیه بانک‌های دولتی قرار گرفت.

همانگونه که در نامه یادشده نیز به‌طور مختصر اشاره شده است، در بررسی‌های به‌عمل آمده از سوی این مدیریت ضعف‌هایی در روش فعلی مشاهده شد که در ذیل به اهم آن‌ها اشاره می‌شود:

با به‌کارگیری فرمول مذکور، امکان دستیابی به بازدهی واقعی - مطابق با نرخ‌های سود مصوب شورای پول و اعتبار - برای بانک‌ها میسر نمی‌گردد. براین اساس، از آنجا که نرخ‌های اسمی یا اعلام شده عموماً بالاتر از نرخ‌های بازدهی واقعی است، لذا شبهه نوعی گران‌نمایی (اعطای تسهیلات با نرخ‌های بالا) از سوی بانک‌ها به‌وجود می‌آید.

در همین رابطه، بررسی‌ها بیانگر این نکته است که با افزایش مدت زمان بازپرداخت تسهیلات، این تفاوت‌ها معنی‌دارتر شده، به صورت مشخص‌تری بارز می‌گردد. به عنوان مثال، چنانچه تسهیلاتی با نرخ رسمی سود ۱٤٪ در سال اعطا شود ، بازدهی واقعی آن برای سررسیدهای یک‌ساله، ۵ ساله و ۱۵ ساله به ترتیب برابر ۷/۱۳٪ ، ۷/۱۲٪ و ۱۱٪ در سال قابل محاسبه است.

طبیعی است که تحت چنین شرایطی بانک‌ها جهت جبران کاستی‌های ناشی از فرمول و به منظور نیل به بازدهی بیشتر به سمت اعطای تسهیلات کوتاه‌مدت‌تر گرایش نشان دهند که این خود، با توجه به این که طرح‌های سرمایه‌گذاری و اشتغال‌زایی، اصولاً و عمدتاً نیازمند منابع بلندمدت می‌باشند درمجموع بانک‌ها را از مسیر اهداف رشد و توسعه اقتصادی مورد نظر دولت محترم دور می‌سازد.

در تسهیلات اعطایی با بازپرداخت بلندمدت، چنانچه مشتری پس از پرداخت چند قسط، خواستار بازپرداخت کل اقساط به بانک و تسویه پیش از موعد بدهی خود باشد، مشاهده می‌نماید که در عمل علیرغم بازپرداخت چند قسط هنوز بابت کل تسهیلات و هم‌چنین بخشی از سود بدهکار است.

استفاده از فرمول فعلی فضای سفته‌بازی در سیستم بانکی را تشدید می‌نماید. جهت توضیح موضوع فرض می‌نماییم که تسهیلاتی به مبلغ ۱ میلیارد ریال، با نرخ سود ۱۷٪ در سال و بازپرداخت ۱۵ ساله (به‌صورت ماهانه) اعطاء شده باشد. براساس روش فعلی قسط ماهانه مشتری برابر ۱۲.٦۷۸.۲٤۰ ریال محاسبه می‌گردد. از جانب دیگر مبلغ سود ماهانه قابل پرداخت به سپرده‌ای (یا اوراق مشارکتی) به مبلغ ۱ میلیارد ریال و با نرخ سود ۵/۱۵ درصد در سال برابر ۱۲.۹۱٦.٦٦۷ ریال خواهد بود. وجود چنین شرایطی، انگیزه زیادی را برای مشتریان (خصوصاً مشتریان بزرگ) بانک‌ها جهت دریافت تسهیلات اضافی از بانک‌ها و سپرده‌گذاری آن در سیستم بانکی به منظور کسب منفعت حاصل از این نقل و انتقال فراهم می‌نماید.

با توجه به اینکه، در سنوات قبل، سود تسهیلات به صورت چند نرخی اعلام می‌شد و همواره نرخ سود بخش‌های خدمات و بازرگانی در قیاس با سایر بخش‌های اقتصادی از رقم بالاتری برخوردار بود، به منظور دستیابی به بازدهی بالاتر، بانک‌ها اکثراً به اعطای تسهیلات در دو بخش فوق تمایل نشان می‌دادند.

اشکالات موجود در فرمول فوق، نهایتاً موجب گردیده بود که سیستم بانکی کشور از فرمول‌های متفاوتی جهت محاسبه سود و اقساط تسهیلات استفاده نماید. این موضوع منجر به عدم وحدت رویه در بانک‌های کشور گردید و درنتیجه مشکل جدیدی را بر مشکلات قبلی افزود.

با توجه به مجموع اشکالات مطرح شده در فوق، مراتب به تفصیل به شورای محترم پول و اعتبار گزارش گردید. پس از بحث و تبادل نظر پیرامون این موضوع در جلسات متعدد، شورای محترم پول و اعتبار به منظو رایجاد رویه واحد در بانک‌ها و با استناد به دلایل ذیل:

قابلیت تسهیم هر قسط پرداختی مشتری به اصل و سود واقعی متعلقه

محقق شدن بازدهی واقعی برای بانکها مطابق با نرخ‌های سود مصوب شورا برای دوره‌های مختلف اعطای تسهیلات

گرایش بانکها به سمت سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت و در نتیجه ایجاد زمینه مناسب جهت سرمایه‌گذاری و اشتغال‌زایی بیشتر.

نهایتاً فرمول پیشنهادی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران را در یکهزار و هشتادمین جلسه مورخ ۲٦/۱۲/۱۳۸۵ مورد تصویب قرار داد.

با عنایت به مراتب فوق، مقتضی است آن بانک ترتیباتی اتخاذ نماید تا در عقود با بازدهی معین با بازپرداخت ماهانه، از این به بعد فرمول‌های محاسبه سود و اقساط و همچنین جدول مربوط به نحوه تسهیم هر قسط به اصل و سود، که به پیوست بخشنامه حاضر به آن بانک ارسال می‌گردد

ملاک عمل قرار گرفته و ضمن ابلاغ آن به شعب و واحدهای تابعه بر حسن اجرای آن نظارت لازم و کافی معمول دارند.

تأکید می‌نماید که به هنگام اعطای تسهیلات بانک‌ها فقط مجاز به محاسبه و دریافت اقساط (بابت اصل تسهیلات و سود متعلقه) خواهند بود و نباید هیچ مبلغ دیگری را تحت عنوان کارمزد و یا غیره از مشتریان دریافت نمایند./ن

پیوست: ۲ برگ

مدیریت کل نظارت بر بانکها و مؤسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حسن معتمدی صدیقه رهبرشمس‌کار

۱۶-۱۶۱۵ ۳-۳۸۳۱

پیـــوســـت ۱

نحوه محاسبه اقساط ماهانه و کل سود
در قراردادهای با بازدهی معین

$$\text{قسط ماهانه} = A = \frac{\frac{\Pr}{12}\left(1+\frac{r}{12}\right)^N}{\left(1+\frac{r}{12}\right)^N - 1}$$

$$\text{کل سود} = R = NA - P$$

پارامترهای به کار رفته در دو فرمول فوق دارای معانی زیر می‌باشند:

P: مبلغ اصل تسهیلات

r: نرخ سود سالانه به درصد

N: مدت زمان بازپرداخت تسهیلات به ماه

A: مبلغ قسط ماهانه

R: کل سود

پیـــوســـت ۲

جدول مربوط به نحوه تسهیم هر قسط به اصل و سود

ماه	مانده تسهیلات	قسط بابت سود	قسط بابت اصل	کل قسط
۱	P	$P\frac{r}{12}$	$A-P\frac{r}{12}$	A
۲	$P\left(1+\frac{r}{12}\right)-A$	$\left(1+\frac{r}{12}\right)\left(P\frac{r}{12}-A\right)+A$	$\left(1+\frac{r}{12}\right)\left(A-P\frac{r}{12}\right)$	A
۳	$P\left(1+\frac{r}{12}\right)-\frac{A}{\frac{r}{12}}\left[\left(1+\frac{r}{12}\right)^{2}-1\right]$	$\left(1+\frac{r}{12}\right)^{2}\left(P\frac{r}{12}-A\right)+A$	$\left(1+\frac{r}{12}\right)^{2}\left(A-P\frac{r}{12}\right)$	A
.	.	.	.	.
.	.	.	.	.
.	.	.	.	.
I	$P\left(1+\frac{r}{12}\right)^{I-1}-\frac{A}{\frac{r}{12}}\left[\left(1+\frac{r}{12}\right)^{I-1}-1\right]$	$\left(1+\frac{r}{12}\right)^{I-1}\left(P\frac{r}{12}-A\right)+A$	$\left(1+\frac{r}{12}\right)^{I-1}\left(A-P\frac{r}{12}\right)$	A
.	.	.	.	.
.	.	.	.	.
N	$P\left(1+\frac{r}{12}\right)^{N-1}-\frac{A}{\frac{r}{12}}\left[\left(1+\frac{r}{12}\right)^{N-1}-1\right]$	$\left(1+\frac{r}{12}\right)^{N-1}\left(P\frac{r}{12}-A\right)+A$	$\left(1+\frac{r}{12}\right)^{N-1}\left(A-P\frac{r}{12}\right)$	A

شماره: مب/۱۵۴۸؛ حداقل الزامات تحت عنوان «مجموعه رهنمودهایی برای مدیریت مؤثر ریسک اعتباری»

تاریخ :۱۹/۴/۱۳۸۶

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

با احترام؛

همان‌گونه که استحضار دارند یکی از چالش‌های فرا روی بانک‌ها و موسسات اعتباری، شناسایی انواع مخاطرات و کنترل بهینه آنها است به گونه‌ای که همواره این اطمینان حاصل شود این موسسات با کارآمدی هرچه بیشتر، به جریان سیال گردش وجوه و اعتبارات در بخش‌های مختلف اقتصادی یاری رسانده، نقشی متناسب با جایگاه خود در اقتصاد ایفا می‌نمایند.

در این میان ریسک اعتباری از جایگاه خاصی برخوردار است که پایش و نظارت ویژه‌ای را ایجاب می‌کند.

اگرچه ماهیت فعالیت‌های بانکی و ترکیب خدمات ارائه شده از سوی بانک‌ها و موسسات اعتباری به گونه‌ای است که از تسهیلات اعطایی به عنوان اصلی‌ترین منشاء ایجاد ریسک اعتباری یاد می‌شود لیکن مدیریت موثر این ریسک مستلزم توجه به دیگر زمینه‌های بروز آن یعنی تعهدات، سرمایه‌گذاری‌ها، معاملات و ... نیز می‌باشد. از این‌رو و به منظور حفظ اثربخشی، کارآیی و جامعیت نظام مدیریت ریسک اعتباری، لازم است به ابعاد و جوانب مختلف این ریسک توجه کافی مبذول داشته، تدابیر لازم برای مدیریت هر یک از اجزا و نیز کلیت آن اندیشیده شود.

نظر به اهمیت و لزوم برخورداری بانک‌ها و موسسات اعتباری کشور از نظام مناسبی برای مدیریت اثربخش ریسک اعتباری، به پیوست"مجموعه رهنمودهایی برای مدیریت موثر ریسک اعتباری"جهت اجرا و فراهم‌سازی بستر لازم برای مدیریت موثر این ریسک ابلاغ می‌گردد. در این خصوص لازم است بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی، با طراحی سازمان مناسب و تمهید ساز و کارهای اجرایی لازم، زمینه اجرای موثر این بخشنامه را فراهم آورده، بر حسن اجرای آن نظارت دقیق و مستمر نمایند. خاطرنشان می‌سازد مجموعه پیوست، چارچوبیکلی برای مدیریت ریسک اعتباری تلقی می‌شود و از این‌رو لازم است بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی نسبت به توسعه و تعمیق موضوعات این مجموعه در واحدهای مربوط اهتمام ورزند.

با عنایت به مراتب فوق، خواهشمند است دستور فرمایند مجموعه پیوست ـ پس از اتخاذ تدابیر لازم در سطوح هیات مدیره و مدیریت ارشد ـ به تمامی واحدهای ذی‌ربط آن بانک / موسسه ابلاغ شده، بر حسن اجرای آن نظارت شود./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر	**صدیقه رهبرشمس‌کار**
۳۸۱۶	**۳۸۳۱-۳**

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

مجموعه رهنمودهایی برای "مدیریت مؤثر ریسک اعتباری"

فهـــرســـت

۱- اهداف

۲- تعاریف

۳- چارچوب مدیریت ریسک اعتباری

۳-۱- نظارت هیات مدیره و مدیریت ارشد

۳-۲- ساختار سازمانی

۳-۳- نظام‌ها و رویه‌ها

ارایه خدمات اعتباری

تعیین حدود

شیوه اداره امور اعتباری

اندازه‌گیری ریسک اعتباری

کنترل و پایش ریسک اعتباری

شاخص‌های اصلی تبیین کیفیت اعتباری طرف‌های مقابل

بررسی ریسک

تفویض اختیارات

مدیریت تسهیلات غیرجاری

پیوست شماره ۱: جایگاه کمیته عالی مدیریت ریسک

پیوست شماره ۲: اعتبارسنجی از طریق رتبه‌بندی

اعتبارسنجی از طریق رتبه‌بندی داخلی

پیش‌شرط‌های اولیه برای طراحی یک سیستم رتبه‌بندی کارآمد

طراحی عملیاتی سیستم رتبه‌بندی داخلی

آستانه برای رتبه‌بندی منابع در معرض ریسک اعتباری

تعیین واحد مسئول رتبه‌بندی

بازنگری کارکرد سیستم رتبه‌بندی

اعتبار سنجی از طریق موسسات رتبه‌بندی مستقل

بسمه تعالی

مجموعه رهنمودهایی

برای

مدیریت مؤثر ریسک اعتباری

۱– اهداف

در اجرای مؤثر بند الف از ماده ۱۰ قانون پولی و بانکی کشور و نیز بندهای ۲ و ٦ ماده ۲ قانون عملیات بانکی بدون‌ربا (بهره)، مصوب شهریور ماه ۱۳٦۲ و به منظور کمک به حفظ ثبات مالی شبکه بانکی کشور و تسهیل گردش مؤثر و کارآمد وجوه و اعتبارات ـ به ترتیبی که بازگشت منابع و تحصیل منافع حاصل از خدمات اعتباری ارایه شده، به حداکثر مطلوب افزایش یابد ـ "مجموعه رهنمودهاییبرای مدیریت مؤثر ریسک اعتباری" که از این پس"رهنمود" نامیده می‌شود، تدوین می‌گردد.

۲– تعاریف

گستره شمول تعاریف ذیل، محدود به این رهنمود می‌باشد:

۲–۱–موسسه اعتباری: بانک یا موسسه اعتباری غیربانکی است که تحت عناوین مذکور از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مجوز دریافت نموده، تحت نظارت این بانک قرار دارد.

۲–۲– مدیریت ارشد: اعضای هیات عامل / مدیرعامل و آن گروه از کارکنان ارشد موسسه اعتباری است که مستقیماً زیرنظر هریک از اعضای هیات عامل/ مدیرعامل قرار داشته، مسئولیت اجرای استراتژی‌ها و سیاست‌های مصوب هیات مدیره یا هیات عامل را حسب مورد برعهده دارند.

۲–۳– خدمات اعتباری:در این چارچوب، آن گروه از خدمات بانکی است که به موجب آن‌ها، موسسه اعتباری بخشی از منابع در اختیار خود را برای تامین نیازهای مالی طرف مقابل تخصیص داده، یا برای خود تعهد ایجاد می‌نماید.

۲–۴–طرف مقابل : شخص / اشخاصی (اعم از حقیقی و حقوقی) که به موجب استفاده از خدمات اعتباری به طور مستقیم یا غیرمستقیم به موسسه اعتباری متعهد می‌شود/ می‌شوند.

موارد ذیل از جمله مصادیق طرف مقابل محسوب می‌شوند:

۱- دریافت کنندگان خدمات اعتباری (تعهد مستقیم)

۲- شخص/ اشخاصی که بخشی یا تمامی تعهدات دریافت کنندگان خدمات اعتباری را تعهد یا تضمین می‌کند/ می‌کنند. (تعهد غیرمستقیم)

۳- سایر موارد مانند مدیر شرکت مدنی و همچنین مدیون اصلی در اسناد خرید دین.

۲–۵– قصور:عدم ایفای به موقع تمام یا قسمتی از تعهدات ناشی از دریافت خدمات اعتباری، توسط طرف مقابل (به دلایلی همچون عدم تمایل، عدم توانایی مالی، وجود موانع درانجام تسویه و ...)

۲–۶– ریسک اعتباری:احتمال بروز زیان ناشی از قصور.

۲–۷– منابع در معرض ریسک اعتباری:شامل آن بخش از اقلام بالای خط و زیر خط ترازنامه است که در معرض ریسک اعتباری قرار دارند. موارد زیر از جمله مصادیق این منابع محسوب می‌شوند:

مطالبات از اشخاص؛

مطالبات از موسسات اعتباری شامل سپرده‌ها و تسهیلات؛

تسهیلات اعطایی از محل حساب ذخیره ارزی و یا از محل منابع خارجی (اعم از کوتاه‌مدت و بلندمدت)؛

خرید دین و اسناد تنزیل شده مدت‌دار؛

اوراق مشارکت و سایر اوراق بهادار منتشره توسط شرکت‌ها؛

اوراق بهادار خارجی (از جمله اوراق قرضه، سهام، مشارکت‌های خارجی و ...)؛

اعتبارات اسنادی تایید شده توسط موسسه اعتباری؛

حساب بدهکاران موقت؛

بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی ،ضمانت‌نامه‌ها و حساب کارت‌های اعتباری پرداخت شده؛

تعهدات ناشی از قبولی بروات اسنادی مدت‌دار؛

تعهدات موسسه اعتباری بابت صدور ضمانت‌نامه‌ها و کارت‌های اعتباری،ظهرنویسی اسناد تعهدآور، گشایش اعتبارات اسنادی ریالی و ارزی و تضمین اوراق مشارکت.

تبصره: برای محاسبه منابع در معرض ریسک اعتباری انجام اقدامات ذیل الزامی است:

کسر وثایق مذکور در بند الف ماده ۲ "آیین‌نامه صدور ضمانت‌نامه و ظهرنویسی از طرف بانک‌ها" از تعهدات (موضوع بخشنامه شماره مب/۵۵۸ مورخ ۱۳۸۱/۵/۱۳)؛

کسر سود سال‌های آینده، وجوه دریافتی مضاربه و حساب مشترک مشارکت مدنی از مبلغ تسهیلات مذکور؛

کسر هرگونه پیش‌دریافت نقدی بابت تعهدات.

لازم است هزینه‌های پیگیری وصول تسهیلات غیرجاری در محاسبه ریسک اعتباری منظور شود.

۲-۸- سبد اعتباری کل: منابع در معرض ریسک اعتباری بر اساس معیارها و ویژگی‌های تعریف شده از سوی موسسه اعتباری، در مجموعه‌هایی تحت عنوان سبد گروه‌بندی می‌گردد. مجموعه تمامی این سبدها کهشامل "سبد اعتباری تسهیلات"، "سبد اعتباری تعهدات"، "سبد اعتباری سرمایه‌گذاری‌ها"، "سبد اعتباری معاملات" و ... می‌باشد، مجموعه‌ای تحت عنوان "سبد اعتباری کل" را تشکیل می‌دهد.

۲-۹- مدیریت ریسک اعتباری: عبارت است از فرآیند شناسایی، ارزیابی، تجزیه و تحلیل و واکنش مناسب نسبت به ریسک اعتباری و نیز نظارت مستمر بر آن‌ها با توجه به شرایط متغیر محیطی (اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، تکنولوژیک و ...).

۲-۱۰- اعتبارسنجی: فرآیندی است که به کمک آن، میزان توانایی اشخاص برای ایفای تعهداتشان تعیین می‌شود.

رتبه‌بندی اشخاص حقوقی یکی از مصادیق اعتبار سنجی محسوب می‌گردد.

۲-۱۱- رتبه‌بندی اعتباری: فرآیندی است که با استفاده از اطلاعات کمی و کیفی و بر اساس یک متدولوژی تعریف شده، توانایی اشخاص حقوقی را برای ایفای به موقع تعهداتشان در قالب نمادهایی (مثلا" اعداد و یا حروف) مشخص می‌نماید.

۲-۱۲- سیستم رتبه‌بندی اعتباری: مجموعه‌ای از روش‌ها، فرآیندها، کنترل‌ها و گردآوری داده‌ها و سیستم‌های فن‌آوری اطلاعات است که به کمک آن، ریسک اعتباری ارزیابی می‌شود.

۲-۱۳- تسهیلات غیرجاری: تسهیلات مربوط به طبقات سررسید گذشته، معوق و مشکوک‌الوصول (موضوع ماده ۲ بخشنامه شماره ۲۸۲۳ مورخ ۵/۱۲/۱۳۸۵ "**دستورالعمل طبقه‌بندی دارایی‌های موسسات اعتباری**"، مصوبات یک هزار و هفتاد و چهارمین و یک‌هزار و هفتاد و هفتمین جلسه مورخ ۹/۱۰/۱۳۸۵ و ۲۸/۱۱/۱۳۸۵ شورای پول و اعتبار).

۳- چارچوب مدیریت ریسک اعتباری

چارچوب ذیل برای مدیریت ریسک اعتباری توصیه می‌شود:

۳-۱- نظارت هیات مدیره و مدیریت ارشد؛

۳-۲- ساختار سازمانی ؛

۳-۳- نظام‌ها و رویه‌ها برای شناسایی، پذیرش، اندازه‌گیری، نظارت و کنترل ریسک اعتباری.

۳-۱- نظارت هیات مدیره و مدیریت ارشد

۳-۱-۱- هیات مدیره موظف است در چارچوب استراتژی کلی موسسه اعتباری، راهبردها و سیاست‌های مهم ریسک اعتباری و نیز شیوه مدیریت آن را تصویب نماید. زمانی که استراتژی کلی موسسه اعتباری ـ با هدف به هنگام نمودن ـ مورد تجدید نظر قرار می‌گیرد لازم است راهبردها و سیاست‌های ریسک اعتباری نیز به تبع آن مورد بازنگری قرار گیرند. مسئولیت‌های هیات مدیره و مدیریت ارشد در رابطه با مدیریت ریسک اعتباری شامل موارد زیر است:

۳-۱-۱-۱- تعیین میزان تحمل ریسک اعتباری از سوی موسسه؛

۳-۱-۱-۲- حصول اطمینان از اینکه مقدار منابع در معرض ریسک اعتباری، در سطحی قابل قبول و متناسب با سرمایه پایه (موضوع یک هزار و سیزدهمین جلسه مورخ ۲۷/۱۰/۱۳۸۲ شورای پول و اعتبار و بخشنامه شماره مب/۱۹۱۱ مورخ ۱۶/۱۱/۱۳۸۲ بانک مرکزی ج.ا.ا) موسسه اعتباری است؛

۳-۱-۱-۳- حصول اطمینان از اینکه مدیریت ارشد و نیز تمامی افرادی که مسئول مدیریت ریسک اعتباری هستند از تجربه و دانش کافی برای انجام وظایف محوله برخوردارند؛

۳-۱-۱-٤- حصول اطمینان از اینکه موسسه اعتباری اصول مناسبی را به کار می‌گیرد تا شناسایی، اندازه‌گیری، نظارت و کنترل ریسک اعتباری را تسهیل نماید؛

۳-۱-۱-۵- حصول اطمینان از اینکه برای مدیریت ریسک اعتباری، برنامه‌ها و رویه‌های مناسبی وجود دارد؛

۳-۱-۲- مهمترین هدف استراتژی اعتباری موسسه، تعیین میزان ریسک‌پذیری آن می‌باشد. پس از این مرحله، موسسه اعتباری می‌بایست برنامه‌ای را تدوین نماید که براساس آن، ضمن حفظ ریسک اعتباری ناشی از منابع در معرض ریسک، در چارچوب از پیش تعیین شده، بازگشت منابع و تحصیل منافع حاصل از خدمات اعتباری ارایه شده، بهینه شود. از این رو ، استراتژی ریسک اعتباری موسسه می‌بایست موارد زیر را در بر گیرد:

۳-۱-۲-۱- برنامه موسسه اعتباری در زمینه‌ی ارایه خدمات اعتباری، بر اساس نوع طرف‌های مقابل و خدمات مختلف، بخش‌های اقتصادی، مکان جغرافیایی، نوع پول و سررسید آن‌ها؛

۳-۱-۲-۲- بازار هدف در هر یک از زیربخش‌های صنعت طرف‌های مقابل، تعیین سطح مطلوب برای تمرکز یا تنوع آن‌ها؛

۳-۱-۲-۳- استراتژی قیمت‌گذاری (شیوه تعیین نرخ سود خدمات اعتباری) در چارچوب سیاست‌های مصوب مراجع ذی‌ربط و با منظور نمودن عواملی مانند هزینه‌های تمام شده (شامل هزینه‌های سرمایه‌ای و ریسک) ، رقابت و ... .

۳-۱-۳- موسسه اعتباری می‌بایست هنگام تدوین استراتژی ریسک اعتباری، ویژگی‌های بازار هدف خود را مدنظر قرار دهد. لازم است رویه‌های اعتباری به گونه‌ای طراحی شوند که موسسه اعتباری با دریافت اطلاعات کافی از طرف مقابل و آگاهی از وضعیت اعتباری، صلاحیت و سوابق کاری، به شناخت کاملی از وی دست یابد.

۳-۱-٤- استراتژی ریسک اعتباری می‌بایست از پویایی لازم برخوردار بوده، تبعات و اثرات چرخه‌های اقتصادی را بر ترکیب و کیفیت سبد اعتباری کل مدنظر قرار دهد و در صورت لزوم، به طور دوره‌ای مورد بازبینی و اصلاح قرار گیرد.

۳-۱-۵- لازم است مدیریت ارشد/کمیته عالی مدیریت ریسک به عنوان بخشی از چارچوب کلی مدیریت ریسک اعتباری، سیاست‌های اعتباری و رویه‌های اداره امور آن‌ها را ایجاد نموده و گسترش دهد و نیز به تصویب هیات مدیره برساند. (جایگاه کمیته عالی مدیریت ریسک به شرح پیوست شماره۱ می‌باشد). این سیاست‌ها و رویه‌ها می‌بایست به گونه‌ای تدوین شوند که در مورد انواع منابع در معرض ریسک اعتباری به کارکنان رهنمود کافی ارایه نمایند و حداقل موارد ذیل را در بر گیرند:

۳-۱-۵-۱- فرآیند رسمی و مشروح اعتبارسنجی؛

۳-۱-۵-۲- اختیار تصویب منابع در معرض ریسک اعتباری در سطوح مختلف سلسله مراتب موسسه اعتباری به طوری که موارد خارج از حدود مقرر هر سطح، جهت تصمیم‌گیری به سطح ذی‌ربط آن ارجاع داده شود؛

۳-۱-۵-۳- شناسایی، اندازه‌گیری، نظارت و کنترل ریسک اعتباری؛

۳-۱-۵-٤- معیارهای پذیرش ریسک اعتباری؛

۳-۱-۵-۵- ارایه خدمات اعتباری و تسویه آن‌ها و نیز مدیریت و مستندسازی رویه‌های مذکور؛

۳-۱-۵-٦- وظایف و مسئولیت‌های کارکنان و واحدهای مرتبط با منابع در معرض ریسک اعتباری و نحوه مدیریت آن‌ها؛

۳-۱-۵-۷- رهنمودهای لازم برای مدیریت تسهیلات غیرجاری.

۳-۱-٦- حفظ اثربخشی سیاست‌های مذکور مستلزم برخورداری آن‌ها از شفافیت لازم و ابلاغ آن‌ها به تمامی سطوح کارکنان است. علاوه بر این، هر گونه انحراف/استثنای قابل ملاحظه از این سیاست‌ها، باید به اطلاع مدیریت ارشد/ هیات مدیره رسانیده شود و اقدامات اصلاحی لازم (برای تطبیق با حدود مقرر) انجام شود. حصول اطمینان از اجرای مؤثر این سیاست‌ها، بر عهده مدیریت ارشد است.

۳-۲- ساختار سازمانی

۳-۲-۱- به منظور کنترل و پایش این موضوع که منابع در معرض ریسک اعتباری در چارچوب معیارها و حدود مصوب هیأت مدیره قرار دارد و نیز برای تسهیل نظارت موثر بر مدیریت ریسک اعتباری و حسن اجرای آن در فرایندهای کنترلی ذیربط، لازم است هیأت مدیره، واحدهای اجرایی مدیریت ریسک اعتباری را متناسب با اندازه، پیچیدگی و تنوع فعالیت‌های موسسه اعتباری ایجاد نماید.

۳-۲-۲- به منظور بررسی موارد مرتبط با مدیریت ریسک اعتباری، کمیته عالی مدیریت ریسک (موضوع پیوست شماره ۲ بخشنامه شماره مب/۱۱۷۲ مورخ ۳۱/۳/۱۳۸٦ بانک مرکزی "رهنمودهایی برای نظام مؤثر کنترل داخلی در موسسات اعتباری") می‌تواند کمیته‌ای تحت عنوان "کمیته فرعی ریسک اعتباری" ایجاد نماید.

۳-۲-۲-۱- توصیه می‌شود افراد زیر در کمیته فرعی ریسک اعتباری عضویت داشته باشند (پیوست شماره ۱):

رئیس واحد مدیریت ریسک اعتباری ؛

رئیس واحد اعتبارات؛

رئیس واحد سرمایه‌گذاری؛

رئیس واحد مرتبط با مدیریت نقدینگی (خزانه) موسسه اعتباری.

۳-۲-۲-۲- کمیته ریسک اعتباری در راستای پاسخگویی به کمیته عالی مدیریت ریسک وظایف زیر را بر عهده دارد:

نظارت بر ریسک اعتباری در تمامی سطوح موسسه اعتباری و حصول اطمینان از رعایت حدود مصوب هیأت مدیره؛

ارایه پیشنهاد خط‌مشی‌های شفاف به کمیته عالی مدیریت ریسک در مورد معیارهای لازم برای ارایه طرح‌های اعتباری، قراردادهای مالی و استانداردهای اعتبارسنجی، جهت تصویب در هیأت مدیره؛

ارایه پیشنهاد به کمیته عالی مدیریت ریسک درخصوص تفویض اختیارات لازم در موارد زیر:

تعیین حدود اختیارات سطوح مختلف، جهت تصویب منابع در معرض ریسک اعتباری؛

تعیین حدود احتیاطی مربوط به منابع حائز اهمیت در معرض ریسک اعتباری؛

تعیین معیارهای لازم برای وثایق دریافتی بابت ارایه خدمات اعتباری، نحوه مدیریت سبد اعتباری کل، ساز و کار بررسی تسهیلات و تعهدات، تمرکز ریسک اعتباری، نظارت و ارزیابی ریسک اعتباری، ذخیره‌گیری، رعایت ضوابط نظارتی/قانونی و غیره.

۳-۲-۳- به منظور حفظ انضباط اعتباری و تفکیک وظایف اجرایی از نظارتی، لازم است واحد مستقلی بر عملکرد واحد اعتبارات نظارت نماید. وظایف عمده واحد نظارتی یادشده عبارت است از:

تدوین خط مشی‌های اعتباری؛

تعیین حدود اعتباری؛

پایش مقدار منابع در معرض ریسک اعتباری و مواردی که براساس مصوبات هیأت مدیره یا خط‌مشی‌های سازمانی، استثنائا" حدود مقررشده توسط هیأت مدیره نادیده گرفته می‌شود؛

بازبینی مستندات و نظارت بر آن‌ها؛

سطح سازمانی چنین واحدی با توجه به اندازه و وسعت فعالیت تجاری موسسه اعتباری تعیین می‌شود.

۳-۲-٤- به منظور مدیریت مؤثر ریسک اعتباری، لازم است موسسه اعتباری در زیرمجموعه واحد اجرایی مدیریت ریسک، واحدی را تحت عنوان "واحد مدیریت ریسک اعتباری (پیوست شماره (۱))" ایجاد نماید. عمده وظایف واحد مذکور به شرح ذیل می‌باشد:

پیگیری اجرای سیاست‌ها و حدود احتیاطی مقرر از سوی هیأت مدیره در زمینه ریسک اعتباری و حصول اطمینان از رعایت چارچوب‌های تعیین شده؛

ایجاد نظام‌ها و رویه‌های مرتبط با شناسایی ریسک، نظام اطلاعات مدیریت، پایش کیفیت سبد اعتباری کل و ایجاد نظامی برای ارایه هشدارهای اولیه و نیز اصلاح به موقع نارسایی‌ها، به محض شناسایی آن‌ها؛

انجام مطالعات جامع محیطی و ارزیابی‌های کافی، به منظور آزمون سطح برگشت‌پذیری منابع در معرض ریسک سبد اعتباری کل.

۳-۳- نظام‌ها و رویه‌ها (برای شناسایی، پذیرش، اندازه‌گیری، نظارت و کنترل ریسک اعتباری)

ارایه خدمات اعتباری

۳-۳-۱- ارایه خدمات اعتباری، تعیین و افزایش حدود اعتباری می‌بایست براساس ضوابط و معیارهایی باشند که به وضوح تبیین شده‌اند.

۳-۳-۲- لازم است ارایه خدمات اعتباری، در چارچوب استراتژی اعتباری موسسه و در بازارهای هدف تعیین شده انجام شود.

۳-۳-۳- لازم است موسسه پیش از ارایه هر گونه خدمات اعتباری، وضعیت ریسک طرف مقابل و نیز ریسک خدماتی را که قصد ارایه آن‌ها را دارد، مورد ارزیابی قرار دهد. این ارزیابی می‌بایست حداقل موارد ذیل را در برگیرد:

وضعیت کلان اقتصادی و صنعت دریافت‌کننده خدمات اعتباری؛

هدف از دریافت خدمات اعتباری و حصول اطمینان از توان طرف مقابل برای اجرای شرایط قرارداد از جمله بازپرداخت به موقع اقساط؛

بررسی سوابق طرف‌های مقابل، به ویژه در زمینه میزان پای‌بندی آن‌ها به شرایط قراردادهای پیشین؛

بررسی شرایط قرارداد؛

کفایت وثایق دریافتی و قابلیت به اجرا گذاشتن آن‌ها؛

دریافت تاییدیه از سطوح ذی‌ربط در موسسه اعتباری.

تبصره ـ به منظور افزایش دقت اعتبارسنجی، در مواردی که طرف مقابل مالک مجموعه‌ای از شرکت‌ها است، موسسه اعتباری باید ضمن شناسایی شرکت‌های ذینفع، ارزیابی اعتباری را بر مبنای گروهی/تلفیقی انجام دهد.

۳-۳-٤- در تعیین شرایط کلی ارایه خدمات اعتباری (از جمله شرایط اعطا و بازپرداخت و ...) لازم است وضعیت جریان نقدی، زمان‌بندی آن، شرایط مالی متقاضی و هدف از درخواست خدمات اعتباری، مورد ارزیابی قرار گیرد. در فرآیند ارایه خدمات اعتباری، ضروری است به هزینه‌های ناشی از ریسک در برابر منافع حاصل از آن توجه شده، تمامی هزینه‌های ضمنی ارایه آن خدمات در محاسبات منظور شود.

۳-۳-٥- موسسه اعتباری باید اطمینان حاصل نماید که خدمات اعتباری ارایه شده به طرف مقابل عینا" برای همان هدف اعلام شده در قرارداد مورد استفاده قرار می‌گیرد. در صورت نقض مفاد قرارداد در این زمینه، ضروری است به محض اطلاع از وقوع تخلف ـ علاوه بر انجام اقدامات لازم ـ اعتبارسنجی طرف مقابل نیز مورد تجدیدنظر قرار گیرد.

۳-۳-٦- در مورد آن گروه از خدمات اعتباری که به صورت سندیکایی و کنسرسیومی ارایه می‌شوند، اگرچه تجزیه و تحلیل و ارزیابی وضعیت اعتباری طرف مقابل عمدتا" بر عهده موسسه اعتباری عامل می‌باشد، لیکن ضروری است دیگر موسسات اعتباری شرکت‌کننده در سندیکا یا کنسرسیوم ـ به طور مستقل ـ از مناسب بودن اعتبارسنجی بانک عامل اطمینان حاصل کنند.

۳-۳-۷- با تاکید بر اهمیت نقش وثیقه، لازم است حسن شهرت و اعتبار طرف مقابل در بازار و توانایی وی در ایفای تعهدات نیز مورد بررسی قرار گیرد.

۳-۳-۸- در مورد متقاضیان جدید دریافت خدمات اعتباری، علاوه بر موارد مذکور، لازم است اهلیت قانونی و درستکاری آن‌ها مورد ارزیابی قرار گیرد.

تعیین حدود

موسسه اعتباری می‌تواند برای ارایه خدمات اعتباری به مشتریان، ضمن رعایت حدود و ضوابط مقرر بانک مرکزی ج.ا.ا، محدودیت‌های دیگری را نیز وضع نماید.

۳-۳-۹- برای ارایه خدمات اعتباری به یک گیرنده منفرد و یا گروهی از گیرندگان مرتبط، موسسه اعتباری می‌تواند حدودی را با توجه به موارد ذیل تعیین نماید:

میزان تحمل ریسک اعتباری موسسه؛

شرایط اقتصادی؛

توان بازپرداخت طرف مقابل؛

نیاز واقعی طرف مقابل.

۳-۳-۱۰- به منظور پیشگیری از ریسک تمرکز، موسسه اعتباری می‌تواند حدودی را برای مناطق جغرافیایی، بخش‌های اقتصادی، صنایع خاص و هم‌چنین فعالیت‌ها و خدمات بانکی خود تعیین نماید.

۳-۳-۱۱- در صورتی که متقاضی بخواهد بیش از سقف اعتباری خود (سقف مصوب هیات مدیره موسسه اعتباری)، خدمات اعتباری دریافت نماید و بدین منظور، مایل به استفاده از توان اعتباری شرکت‌های مرتبط باشد، لازم است موسسه اعتباری توافق‌های به عمل آمده بین اشخاص فوق‌الذکر را مورد بررسی قرار دهد و در صورت لزوم ـ درخصوص مبالغ قابل توجه و یا درخواست‌های مکرر ـ حدود خاصی را تعیین نماید.

۳-۳-۱۲- لازم است حدود اعتباری حداقل سالی یک‌بار مورد بازنگری قرار گیرند. در صورت نامطلوب شدن وضعیت اعتباری طرف مقابل، حدود وضع شده در رابطه با وی می‌بایست در فواصل زمانی کوتاه‌تری مورد بازنگری و تجدید نظر قرار گیرد. افزایش حد اعتباری اشخاص، مستلزم وجود مدارک مثبته است.

شیوه اداره امور اعتباری

۳-۳-۱۳- مدیریت مستمر سبد اعتباری کل، بخش مهمی از فرآیند اعتباری محسوب می‌شود.

۳-۳-۱۳-۱- مستندسازی: لازم است از کامل بودن مستندات مربوط به فرآیند خدمات اعتباری ارایه شده و انطباق آن‌ها با شرایط مصوب اطمینان حاصل شود. به منظور حصول اطمینان از اجرای شرایط قرارداد و دریافت مطالبات، ضروری است اسناد مهم در اختیار موسسه اعتباری، مورد پیگیری قرارگیرند.

۳-۳-۱۳-۲- ارایه خدمات: قبل از ارایه خدمات اعتباری، لازم است انجام این مهم به تایید مدیریت ذی‌ربط رسانیده شود. ارایه این خدمات می‌بایست تنها پس از تکمیل قراردادها و دریافت وثایق لازم انجام شود.

۳-۳-۱۳-۳- پایشخدمات اعتباری ارایه شده: پس از تصویب و صدور اجازه ارایه خدمات اعتباری، لازم است موارد ذیل به طور مستمر تحت پایش قرار گیرند:

رعایت شرایط قرارداد از سوی طرف مقابل؛

شناسایی سریع و به موقع بی‌نظمی در اجرای مفاد قرارداد؛

ارزشگذاری ادواری وثایق و حصول اطمینان از ایفای به موقع تعهدات توسط طرف مقابل.

۳-۳-۱۳-٤-ایفای تعهدات از سوی طرف مقابل: در فرآیند ارایه خدمات اعتباری، موسسه اعتباری موظف است زمان و نحوه ایفای تعهدات را به طرف مقابل خود اعلام نماید. کارکنان ذی‌ربط می‌بایست هر یک از موارد خاص (از جمله عدم ایفای تعهدات یا تاخیر در انجام آن‌ها توسط طرف‌های مقابل) را ـ به موقع ـ به اطلاع مدیریت برسانند. سوابق مربوط باید به شیوه مناسبی ثبت و به هنگام شود.

۳-۳-۱۳-٥-نگهداری سوابق اعتباری: لازم است در موسسه اعتباری، دستورالعمل و معیارهایی مدون برای نگهداری سوابق اعتباری وجود داشته باشد. سوابق اعتباری باید تمامی مکاتبات انجام شده با طرف مقابل، اطلاعات لازم برای ارزیابی سلامت مالی، از جمله عملکرد وی در ایفای تعهدات را در برگیرند. مستندات مربوط باید به گونه‌ای طبقه‌بندی و بایگانی شوند که حسابرسان داخلی و مستقل و نیز ناظران بانک مرکزی ج.ا.ا به سهولت امکان دسترسی به آن‌ها را داشته باشند.

۳-۳-۱۳-٦-وثایق و تضمین‌ها: لازم است موسسه اعتباری اطمینان حاصل کند که تمامی اسناد مربوط به وثایق و تضمین‌ها، در صندوق مقاوم در برابر آتش و سایر حوادث غیرمترقبه، تحت کنترل‌های ویژه قرار دارند. به منظور ردیابی هرگونه نقل و انتقال، لازم است اسناد مذکور ثبت شوند. علاوه بر این، جهت بررسی و پیگیری بیمه‌های پوشش وثایق و تسهیلات، می‌بایست تدابیر مقتضی اتخاذ گردد. انجام بازرسی فیزیکی منظم اسناد، از جمله اقدامات ضروری دیگر در این زمینه است.

اندازه‌گیری ریسک اعتباری

۳-۳-۱٤- اندازه‌گیری ریسک اعتباری ـ با استفاده از فنون مختلف کمی و کیفی ـ از اهمیت بسزایی در فرآیند مدیریت این ریسک برخوردار است.
از این رو، لازم است روشی برای اعتبار سنجی طرف مقابل و انواع خدمات اعتباری تعیین

شود. روش پیشنهادی که می‌تواند مبنای ایجاد یک سیستم رتبه‌بندی داخلی باشد به شرح پیوست شماره (۲) ارایه می‌شود.

کنترل و پایش ریسک اعتباری

۳-۳-۱۵- پایش پیوسته و مستمر سبد اعتباری کل و همچنین یکایک اجزای آن ضروری است. به منظور انجام اقدامات اصلاحی به موقع ـ در صورت تنزل رتبه اعتباری طرف‌های مقابل و ابزارهای اعتباری ـ لازم است موسسه اعتباری برای پایش مؤثر و روزانه کیفیت سبد اعتباری کل از سیستم مناسبی با قابلیت‌های زیر برخوردار باشد:

تطبیق خدمات اعتباری ارایه شده با شرایط قرارداد؛

بررسی کفایت ذخیره‌گیری؛

حصول اطمینان از رعایت حدود نظارتی مقرر بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

حصول اطمینان از رعایت حدود مقرر هیات مدیره در رابطه با وضعیت کلی ریسک اعتباری.

۳-۳-۱۶- سیاست‌های اعتباری موسسه باید دستورالعمل‌های شفافی برای پایش ریسک اعتباری را در برگیرد.

این دستورالعمل‌ها می‌بایست حداقل، موارد زیر را مشخص نماید:

وظایف و مسئولیت‌های کارکنان شاغل در زمینه پایش ریسک اعتباری؛

رویه ارزیابی و فنون تجزیه و تحلیل سبد اعتباری کل و هر یک از اجزای آن؛

تعداد دفعات انجام پایش؛

بررسی ادواری قراردادهای اعتباری و وثایق مربوط؛

تعداد دفعات نظارت حضوری بر طرح‌ها/پروژه‌ها؛

نحوه شناسایی تنزل کیفیت اعتباری طرف‌های مقابل؛

نحوه شناسایی تنزل کیفی ابزارهای اعتباری.

۳-۳-۱۷- سیستم مؤثر و کارآمد پایش ریسک اعتباری، به مدیریت ارشد این امکان را می‌دهد که وضعیت ریسک سبد اعتباری کل و روند آن را زیرنظر قرار دهد. به طوری که پیش از رویارویی با موانع جدی، با ارزیابی خط‌مشی/راهبرد اعتباری موسسه، پیشنهادات لازم را به هیات مدیره ارایه نماید.

شاخص‌های اصلی تبیین کیفیت اعتباری طرف‌های مقابل

۳-۳-۱۸- شاخص‌های مهم تعیین کننده کیفیت اعتباری طرف‌های مقابل عبارتند از:

وضعیت مالی و شرایط کاری:

مهم‌ترین معیار برای تعیین توان بازپرداخت طرف‌های مقابل موسسه اعتباری سلامت مالی است. در این زمینه لازم است اهلیت قانونی، حسن شهرت و توان مالی آن‌ها مورد بررسی قرار گیرد. شاخص‌های مهم مالی از جمله سودآوری، حقوق صاحبان سهام، اهرم مالی و نقدینگی و روند آن‌ها از مواردی است که می‌بایست مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد. در این تجزیه و تحلیل، لازم است ریسک فعالیت و یا بخش اقتصادی ذی‌ربط، موقعیت طرف مقابل در آن بخش و عوامل بیرونی نظیر شرایط اقتصادی، سیاست‌ها و مصوبات مراجع ذی‌صلاح منظور شود.

در مورد آن گروه از شرکت‌ها که وضعیت مالی آن‌ها وابستگی شدیدی به مدیران و سهامداران عمده دارد (مشابه آن چه که معمولا" درخصوص موسسات کوچک و متوسط مشاهده می‌شود)، علاوه بر تجزیه و تحلیل شرکت، می‌بایست صلاحیت و توانمندی مدیران و سهامداران عمده نیز مورد بررسی ویژه قرار گیرد.

بررسی عملکرد طرف مقابل:

موسسه اعتباری با بررسی عملکرد طرف‌های مقابل، از طریق پایش مستمر وضعیت حساب‌های آن‌ها، سابقه بازپرداخت و نیز بررسی خدمات اعتباری ارایه شده به آن‌ها ـ خارج از حدود مقرر ـ می‌تواند ارزیابی واقع بینانه‌تری از وضعیت اعتباری به دست آورد. تمدید قراردادهای خدمات اعتباری با طرف‌های مقابل عمده مستلزم مرور مجدد پیشینه اعتباری آن‌ها و حصول اطمینان از مناسب بودن وضعیت مالی و شرایط کاری آن‌ها می‌باشد.

بررسی میزان پای‌بندی طرف‌های مقابل به مفاد قرارداد:

لازم است موسسه اعتباری میزان پای‌بندی طرف‌های مقابل به قرارداد و ایفای کلیه تعهدات مندرج در آن (از جمله توانائی بازپرداخت اصل و سود تسهیلات، پرداخت وجه‌التزام و ...) را ارزیابی نماید.

ارزش‌گذاری وثایق:

از آن جا که ممکن است ارزش وثایق در طول زمان کاهش یابد به طوری که از کفایت لازم برای پوشش تمام یا بخشی از خدمات اعتباری ارایه شده برخوردار نباشد؛ موسسه اعتباری باید به طور ادواری ارزش وثایق را مورد ارزیابی قرار دهد. تعداد دفعات ارزیابی با

توجه به نوع وثیقه و به تشخیص موسسه اعتباری و در چارچوب مقررات بانک مرکزی تعیین می‌شود. در مواردی که وثایق دریافتی شامل موجودی انبار و یا دیگر اموال منقول است برای حصول اطمینان از وجود کالا و حفظ ارزش آن، لازم است بازرسی مناسب انجام شود. چنانچه کالاهای موضوع وثیقه به دلایلی همچون استهلاک، فسادپذیری، آسیب‌پذیری و ... در معرض کاهش ارزش قرار داشته باشند، ضروری است موسسه اعتباری اقدامات پیشگیرانه لازم را به عمل آورد.

۳-۳-۱۹- در صورتی که بخشی از سبد اعتباری کل موسسه را اوراق بهادار تشکیل دهد، لازم است تنزل کیفی"سبد اعتباری سرمایه‌گذاری‌ها" مورد پایش مستمر قرار گیرد.

بررسی ریسک

۳-۳-۲۰- موسسه اعتباری باید به منظور بازنگری فرآیند ارایه خدمات اعتباری، حصول اطمینان از دقت جایگاه اعتباری و کیفیت سبد اعتباری کل، ساز و کار مستقلی را برای ارزیابی مستمر فرآیند ریسک اعتباری ایجاد کند. تمامی خدمات اعتباری ارایه شده ـ به جز خدماتی که به صورت گروهی (به عنوان مثال خدمات اعتباری ارایه شده به بخش‌های اقتصادی و صنایعی که بر یکدیگر اثرگذار هستند) مدیریت می‌شوند ـ می‌بایست در چارچوب مقررات بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مورد بازنگری قرار گیرند. نتیجه این بررسی‌ها باید به طور مناسب مستندسازی شده، به هیات مدیره و یا کمیته عالی مدیریت ریسک (موضوع پیوست شماره ۲ بخشنامه شماره مب/۱۱۷۲ مورخ ۳۱/۳/۱۳۸٦ بانک مرکزی "رهنمودهایی برای نظام مؤثر کنترل داخلی در موسسات اعتباری") گزارش شود.

۳-۳-۲۱- موسسه اعتباری باید بازنگری اعتباری را براساس اطلاعات به هنگام شده مربوط به شاخص‌های مالی یا حوزه فعالیت طرف مقابل انجام دهد. بررسی وضعیت اعتباری شرکت‌های عضو یک گروه باید به طور یکپارچه انجام شود. بدین منظور لازم است این بررسی تمامی تراکنش‌های انجام شده بین دریافت‌کنندگان خدمات اعتباری عضو گروه را در بر گیرد.

۳-۳-۲۲- در موارد ذیل که احتمال قصور طرف مقابل افزایش می‌یابد، لازم است بازنگری‌های دوره‌ای به دفعات بیشتری انجام شود:

در خصوص دریافت‌کنندگان جدید خدمات اعتباری که اطلاعات کافی در مورد آن‌ها وجود ندارد.

زمانی که دارایی‌های غیرجاری دچار تنزل کیفی اعتباری می‌شوند.

۳-۳-۲۳-در مورد تسهیلات اعطایی بابت کالاهای مصرفی بادوام، لازم است ساز و کار مناسبی برای مدیریت ریسک آن‌ها ایجاد شود.

تفویض اختیارات

۳-۳-۲٤- لازم است موسسه اعتباری، حدود اختیارات و مسئولیت‌های واحد (واحدها) و فرد (افراد) ذیربط در امور مربوط به اعطای مجوز، تصویب خدمات اعتباری و تغییر در شرایط آن‌ها را مشخص نماید. تفویض اختیارات می‌بایست متناسب با تجربه، توانمندی و ویژگی‌های افراد انجام شود. سیاست‌های موسسه اعتباری، می‌باید ضمن تاکید بر رعایت حدود مقرر از سوی بانک مرکزی ج.ا.ا، به طور شفاف فرآیندی را که به موجب آن ارایه خدمات اعتباری به طرف مقابل، فراتر از حدود مصوب از سوی هیات مدیره ـ ممکن می‌گردد تبیین نماید.

مدیریت تسهیلات غیرجاری

۳-۳-۲۵- لازم است موسسه اعتباری در چارچوب مقررات بانک مرکزی ج.ا.ا سیستمی را ایجاد کند تا به کمک آن بتواند تسهیلات غیرجاری را به موقع شناسایی کند به گونه‌ای که برای انجام اقدامات اصلاحی، از گزینه‌های بیشتری برخوردار باشد.

۳-۳-۲٦- خط مشی‌های ریسک اعتباری موسسه می‌بایست به طور شفاف، نحوه مدیریت تسهیلات غیرجاری را مشخص نماید. به منظور مدیریت موثر تسهیلات مذکور، لازم است اعطای تسهیلات و پیگیری وصول مطالبات، توسط دو واحد مجزا انجام شود.

۳-۳-۲۷- فرآیند مدیریت تسهیلات غیرجاری شامل موارد ذیل است:

مذاکره و پیگیری:

اقدامات موسسه اعتباری در رابطه با پیگیری مطالبات باید پیشگیرانه باشد و با حفظ تماس مستمر با طرف‌های مقابل، به نحو مناسب ثبت شود.

تجدیدنظر در پیگیری و وصول مطالبات:

موسسه اعتباری می‌تواند با تجدید نظر در راهبرد پیگیری و وصول مطالبات خود و از طریق اصلاح شرایط قرارداد، امکان بازپرداخت تسهیلات را افزایش دهد. راهبردهای تجدیدنظر در شرایط قرارداد که لازم است به تصویب مقامات ذی‌صلاح رسانیده شود، می‌بایست ضمن حفظ منافع موسسه اعتباری، موجب ترغیب طرف‌های مقابل به قصور نشود.

ارزیابی وثایق:

به منظور بررسی کفایت وثایق دریافتی برای پوشش خدمات اعتباری، لازم است موسسه اعتباری وثایق را در چارچوب مقررات بانک مرکزی ج.ا.ا ارزیابی و مستند نماید.

در مورد خدمات اعتباری ارایه شده، لازم است کفایت وثایق دریافتی به طور مستمر مورد ارزیابی قرار گیرد.

بررسی وضعیت و گزارش‌دهی:

لازم است تسهیلات غیرجاری به تعداد دفعات بیشتری تحت بررسی و پایش قرار گیرد و هرگونه تغییر و تحول در وضعیت تسهیلات مذکور به هنگام شود. اقدامات واحدهای ذی‌ربط برای مدیریت موثر این تسهیلات و نتایج حاصل از آن‌ها باید به اطلاع مدیریت ارشد رسانیده شود.

پیوست شماره ۲: اعتبارسنجی از طریق رتبه‌بندی

از آنجا که زیان‌های موسسه اعتباری عمدتا" ناشی از قصور طرف‌های مقابل در ایفای تعهداتشان است، اعتبارسنجی طرف‌های مقابل از اهمیت به سزایی برخوردار می‌شود.

روش‌های امتیازدهی، رتبه‌بندی و ... از رایج‌ترین شیوه‌ها برای اعتبارسنجی مشتریان محسوب می‌شوند. به منظور تصمیم‌گیری در مورد ارائه خدمات اعتباری به طرف‌های مقابل، لازم است موسسه اعتباری به هر روش معتبر ممکن، آن‌ها را اعتبارسنجی نماید. به عنوان مثال، در مورد تسهیلات خرد، موسسه اعتباری می‌تواند از مدل‌های امتیازدهی که برای پردازش و نظارت بر کیفیت این نوع تسهیلات طراحی شده‌اند، استفاده نماید.

در هر صورت، کلیه فرآیندهای اعتبارسنجی، پس از تصویب مقامات ذی‌ربط می‌بایست مستندسازی شده، به اطلاع کارکنان واحدهای مربوط رسانیده شود.

البته بسترسازی برای انطباق با استانداردهای بین‌المللی، از طریق تشویق موسسات اعتباری به ایجاد سیستم رتبه‌بندی داخلی از مهم‌ترین رویکردهای بانک مرکزی محسوب می‌شود.

۱- اعتبار سنجی از طریق رتبه‌بندی داخلی

اعتبارسنجی طرف‌های مقابل از طریق تعیین رتبه آن‌ها، اعم از اینکه توسط یک شرکت رتبه‌بندی مستقل و یا توسط موسسه اعتباری انجام شود، در موارد ذیل به موسسه اعتباری یاری می‌رساند:

چگونگی تخصیص منابع برای ارایه خدمات اعتباری؛

آگاهی از میزان منابع در معرض ریسک اعتباری؛

مدت و نرخ خدمات اعتباری؛

تعداد دفعات لازم و شدت پایش خدمات اعتباری ارایه شده؛

انجام تجزیه و تحلیل لازم برای تنزّل یا ارتقای رتبه اعتباری و محاسبه دقیق‌تر ذخیره تسهیلات غیرجاری؛

تصمیم‌گیری در زمینه اختیارات سطوح مختلف مدیریت، برای تصویب ارایه خدمات اعتباری مختلف.

طراحی یک سیستم رتبه‌بندی داخلی ـ با ساختار مناسب ـ ابزار مهمی برای پایش و کنترل ریسک موجود در سبد اعتباری کل، اجزای آن در سطح موسسه و همچنین در سطح هر یک از خطوط کاری محسوب می‌گردد.

بانک مرکزی ج.ا.ا برای رتبه‌بندی داخلی، سیستم رتبه‌بندی خاصی را توصیه نمی‌کند و انتخاب نوع سیستم رتبه‌بندی اعتباری را به موسسه واگذار می‌نماید. موسسه اعتباری باید سیستمی متناسب با اندازه، ماهیت و پیچیدگی فعالیت‌های خود طراحی کند. این سیستم می‌بایست از انعطاف‌پذیری لازم برخوردار باشد تا بتواند ضمن انعکاس ریسک‌های جاری و آتی موسسه اعتباری، تنوع و پیچیدگی فعالیت‌های نوین را نیز پوشش دهد.

پیش‌شرط‌های اولیه برای طراحی یک سیستم رتبه‌بندی کارآمد

به منظور اعتبارسنجی دریافت کنندگان خدمات اعتباری با استفاده از سیستم رتبه‌بندی داخلی، ضروری است موسسه اعتباری از توانمندی لازم برای کمی کردن ریسک ـ به شیوه‌ای سازگار، قابل اتکا و معتبر ـ برخوردار باشد.

سیستم‌های برآورد ریسک و تعیین رتبه و فرآیندهای مرتبط با آن می‌بایست ارزیابی منطقی از ریسک طرف مقابل و ویژگی‌های خدمات اعتباری اعطایی ارایه نمایند. علاوه بر این، سیستم‌های مذکور
بایستی بتوانند تمایز لازم را بین طبقات مختلفریسک قایل شوند و امکان انجام برآوردهای کمی سازگار و منطقی از ریسک را فراهم نمایند.

سیستم‌های برآورد ریسک و تعیین رتبه و فرآیندهای مرتبط با آن، باید این قابلیت را داشته باشند که ریسک اعتباری گروه‌های مختلف خدمات اعتباری خرد و همگن را که در سبدهای مشخصی نگهداری می‌شوند ـ پس از رسیدن به حد نصاب مقرر هیات مدیره ـ با رعایت مشخصه‌های مذکور در بند فوق ارزیابی و کمی نمایند.

هر سیستم کارآی رتبه‌بندی اعتباری، می‌بایست دریافت کنندگان خدمات اعتباری را از نظر ابعاد زیر ارزیابی کند:

احتمال قصور آن‌ها؛

عوامل تاثیرگذار بر برگشت‌پذیری منابع و منافع حاصل از خدمات اعتباری دریافتی (مانند وثیقه، نوع محصول و ...).

برای کارکرد موثر یک سیستم رتبه‌بندی اعتباری، لازم است موارد ذیل رعایت شوند:

مفاهیم و معیارهای مرتبط با ریسک اعتباری از جمله مفهوم قصور به طور مستدل، دقیق و قابل درک تعریف شوند به گونه‌ای که بتوانند بین طبقات مختلف رتبه، تمایز لازم را ایجاد کنند؛

رتبه‌ها، فرآیندها و معیارهای موسسه، برای تخصیص رتبه‌های طرف‌های مقابل و خدمات اعتباری ارایه شده، به طور مشخص و دقیق تعریف شوند؛

احتمالات مختلف قصور طرف‌های مقابل در ایفای تعهداتشانپیش‌بینی و تعیین شده، تعداد طبقات رتبه‌بندی و نیز تعداد زیرگروه‌های هر طبقه مشخص و تعریف شود. علاوه بر این، ارتباط منطقی و مناسبی بین احتمال قصور و طبقات و زیرگروه‌های مربوط وجود داشته باشد.

به منظور پیشگیری از ایجاد ابهام و برای تعیین دقیق رتبه‌ها، تعریف طبقات رتبه‌بندی و زیرگروه‌های مربوط باید حتی‌الامکان جامع و فاقد هم‌پوشانی باشد؛

توضیحات مربوط به هر یک از طبقات رتبه‌ها در سیستم رتبه‌بندی و معیارهای مربوط به آن، از جزئیات کافی برخوردار باشند، تا افرادی که مسئولیت تخصیص رتبه‌ها را بر عهده دارند، بتوانند به طرف‌های مقابل یا خدمات اعتباری دارای ریسک مشابه، رتبه‌های یکسان تخصیص دهند.

به منظور پیشگیری از تمرکز دریافت‌کنندگان خدمات اعتباری در یک رتبه خاص، سیستم رتبه‌بندی به گونه‌ای طراحی شود که حداقل هفت رتبه برای دریافت کنندگان خدمات اعتباری که مرتکب قصور نمی‌شوند و سه رتبه برای آن‌ها که مرتکب قصور می‌شوند، منظور گردد.

رتبه طرف مقابل بر مبنای مجموعه‌ای از معیارهای مشخص و متمایز تعیین شود و سپس براساس آن، احتمال قصور دریافت‌کننده خدمات اعتباری برآورد گردد.

برای تمایز بین سطوح ریسک، در تعریف رتبه لازم است، درجه و شدت ریسک دریافت کنندگان خدمات اعتباری و نیز معیارهای به کار رفته منظور شود. این گونه وجه تمایزها در هر طبقه از رتبه می‌تواند با استفاده از علایم مثبت و منفی و نیز حروف الفبا و یا اعداد، مشخص شود.

در صورتی که موسسه اعتباری از سیستم رتبه‌بندی کاملی استفاده می‌کند، احتمال قصور برای زیرگروه‌ها به طور مجزا تعریف شود.

معیارهای رتبه‌بندی ضمن هم‌خوانی با ضوابط ارائه خدمات اعتباری موسسه، با خط‌مشی‌های آن برای مدیریت خدمات اعتباری غیرجاری هم‌خوانی داشته باشند.

برای تعیین رتبه، حتی‌الامکان کلیه اطلاعات موجود مرتبط با طرف مقابل و خدمات اعتباری مربوط در رتبه‌بندی منظور شود. هر قدر اطلاعاتی که در اختیار موسسه اعتباری قرار می‌گیرد محدودتر باشد، رتبه می‌بایست محتاطانه‌تر تعیین شود.

رتبه‌ای که توسط یک موسسه رتبه‌بندی مستقل تعیین می‌شود می‌تواند به عنوان یکی از عوامل اصلی برای تعیین رتبه در موسسه اعتباری، مورد استفاده قرار گیرد. با این وجود، باید این اطمینان حاصل شود که سایر عوامل مرتبط نیز منظور شده است.

افق زمانی برای تخمین احتمال قصور یکساله است، لیکن به منظور افزایش دقت تخمین‌ها مناسب است برای تخصیص رتبه‌ها از افق‌های زمانی طولانی‌تری استفاده شود. در ضمن ارزیابی توانایی طرف‌های مقابل برای ایفای تعهداتشان در شرایط غیرقابل پیش‌بینی و نیز بحرانی با استفاده از سناریوهای مربوط از جمله اقدامات ضروری است.

با توجه به مشکلات فرا روی موسسه اعتباری برای انجام پیش‌بینی‌ها در مورد تحولات آتی و تاثیرات آن بر شرایط مالی طرف‌های مقابل، توصیه می‌شود در مورد نتایج تجزیه و تحلیل‌ها و پیش‌بینی‌های مذکور، جانب احتیاط رعایت شود.

علاوه بر استفاده از مدل‌های امتیازدهی و روش‌های مشابه دیگر، قضاوت‌های کارشناسی نیز ـ از طریق منظور نمودن اطلاعاتی که در مدل‌ها و روش‌های مزبور لحاظ نشده ـ می‌تواند نقش تکمیلیرا برای ارزیابی ریسک اعتباری ایفا نماید، مشروط بر این که ترکیب قضاوت‌های کارشناسی با نتایج حاصل از مدل، براساس دستورالعمل‌های مکتوب موجود در موسسه انجام شود.

مستندات مربوط به تعاریف رتبه‌بندی به روشنی و با جزئیات کافی فراهم شود تا اشخاص ثالث مانند حسابرسان داخلی یا حسابرسان مستقل و ناظران بتوانند فرآیند تخصیص رتبه را مجددا" طی نموده، صحت آن را ارزیابی کنند.

سیستم رتبه‌بندی از قابلیت توسعه و ارتقای مستمر برخوردار باشد.

تمامی جنبه‌های مربوط به فرآیند رتبه‌بندی و برآوردها باید به تصویب هیات مدیره یا کمیته عالی مدیریت ریسک و مدیریت ارشد رسانیده شود. لازم است این اشخاص شناخت اجمالی از سیستم رتبه‌بندی و جزئیات گزارش‌های مدیریت‌های مربوط داشته باشند. مدیریت ارشد باید هرگونه تغییراتی را که تاثیرات حایز اهمیتی بر عملکرد سیستم رتبه‌بندی بر جای می‌گذارد به هیات مدیره یا کمیته عالی مدیریت ریسک گزارش دهد.

مدیریت ارشد باید شناخت کافی از طراحی و عملیات سیستم رتبه‌بندی داشته باشد و موارد اختلاف بین روش‌های مقرر و رویه‌های اعمال شده می‌بایست مورد تایید وی قرار گیرد. مدیریت باید به طور مستمر اطمینان حاصل کند که سیستم رتبه‌بندی به نحو مناسب کار می‌کند. مدیریت و کارکنان در واحد کنترل اعتباری باید به طور منظم در مورد عملکرد

فرآیند رتبه‌بندی، اصلاح و ارتقای سیستم‌ها و نیز اقدامات لازم به منظور رفع نارسایی‌ها، با یکدیگر مشورت نمایند.

رتبه‌های داخلی باید بخش اساسی گزارش‌دهی به هیات مدیره و یا کمیته عالی مدیریت ریسک و مدیریت ارشد را تشکیل دهد. گزارش، باید وضعیت ریسک را از طریق درجات رتبه، تغییر جایگاه رتبه‌ها، برآورد متغیرهای هر رتبه و نیز مقایسه نرخ‌های قصور تحقق یافته با آنچه مورد انتظار بوده را در برگیرد.

تعداد دفعات گزارش‌دهی با توجه به نوع اطلاعات و اهمیت آن و نیز سطح و جایگاه دریافت کننده گزارش تعیین می‌شود.

طراحی عملیاتی سیستم رتبه‌بندی داخلی

در طراحی فرآیند رتبه‌بندی، موسسه اعتباری باید به گونه‌ای عمل نماید تا ضمن حصول اطمینان از صحت و سازگاری سیستم رتبه‌بندی و فرآیندهای آن، امکان ارتقای مستمر آن‌ها فراهم آید. فرایند کاری یک سیستم رتبه‌بندی نمونه، در نمودار ضمیمه این پیوست ارائه شده است.

به منظور شفاف بودن فرآیند رتبه‌بندی ـ علاوه بر تدوین متدولوژی و تعریف رتبه‌ها ـ فرآیند کارمی‌بایست تعریف شده، به کارکنان واحدهای رتبه‌بندی و اعتباری ابلاغ شود.

مستندسازی طرح‌ها و جزئیات عملیاتی رتبه‌بندی باید به گونه‌ای انجام شود که نشان‌دهنده رعایت پیش‌شرط‌های اولیه یک سیستم رتبه‌بندی مناسب باشد.

موسسه اعتباری، ضمن بهره‌گیری از تخصص، تجربه و نقطه‌نظرات کارشناسی، می‌بایست موارد ذیل را در طراحی عملیاتی سیستم رتبه‌بندی در نظر داشته باشد:

آستانه برای رتبه‌بندی منابع در معرض ریسک اعتباری

اگرچه مناسب است تمامی منابع در معرض ریسک اعتباری رتبه‌بندی شوند، لیکن موسسه اعتباری می‌تواند با توجه به تحلیل هزینه ـ فایده و به تشخیص خود، منابع در معرض ریسک اعتباری را که نیاز به رتبه‌بندی دارد مشخص نماید. در این خصوص، ملاک تصمیم‌گیری می‌تواند بر پایه عواملی چون میزان منابع در معرض ریسک اعتباری، خطوط کاری موجود در موسسه اعتباری و یا هر دوی آن‌ها باشد.

تعیین واحد مسئول رتبه‌بندی

از آنجا که فرآیند ارایه خدمات اعتباری، ارتباط تنگاتنگی با فرآیند رتبه‌بندی دارد لازم است هم‌زمان با تصمیم‌گیری برای ارایه خدمات اعتباری، رتبه‌بندی آن‌ها نیز انجام شود.

علاوه بر این، هنگام تمدید این گونه خدمات و یا افزایش مقادیر آن می‌بایست رتبه قبلی مورد بررسی مجدد قرار گیرد.

لازم است واحدهای ارایه خدمات اعتباری و رتبه‌بندی ـ ضمن حفظ استقلال عمل خود ـ به تبادل اطلاعات با یکدیگر مبادرت نمایند.

بازنگری کارکرد سیستم رتبه‌بندی

به منظور ارتقای سیستم رتبه‌بندی و دستورالعمل‌های مربوط، باید رتبه‌ها و تعاریف آن‌ها و هم‌چنین معیارها و رویه‌های رتبه‌بندی به طور ادواری مورد بازنگری قرار گیرد.

لازم است روایی سیستم رتبه‌بندی ـ قبل و بعد از اجرا ـ به طور مستمر و ادواری مورد بررسی و آزمون قرار گیرد.

لازم است رتبه‌های تعیین شده با عملکرد مشتریان از نظر ایفای تعهدات از همخوانی برخوردار باشند و صحت این همخوانی به طور مستمر و ادواری تحت آزمون قرار گیرد.

شیوه تعیین رتبه

از آنجا که رتبه تخصیصی به هر یک از منابع در معرض ریسک، باید تصویری کلی از وضعیت ریسک آن ارایه دهد، لازم است در رتبه‌بندی به عوامل عمده ریسک و اندازه آن‌ها در حرفه طرف مقابل و همچنین متغیرهای اصلی اثرگذار بر این عوامل و اندازه آن‌ها توجه شود.

معیارهای اصلی که می‌تواند مبنای ایجاد یک سیستم رتبه‌بندی داخلی قرار گیرد، به شرح ذیل است:

تجزیه و تحلیل ریسک کشوری (طرف‌های مقابل خارجی)؛

وضعیت کلان اقتصادی؛

تجزیه و تحلیل محیط قانونی؛

دورنمای صنعت طرف‌های مقابل؛

ساختار شرکت طرف‌های مقابل؛

کیفیت مدیریت؛

ساختار و وضعیت مالی؛

ساختار اوراق بهادار منتشره توسط طرف مقابل.

زمانی که موسسه اعتباری، متقاضی سرمایه‌گذاری در ابزارهای خاصی از جمله اوراق بهادار منتشره توسط طرف‌های مقابل باشد می‌بایست رتبه‌بندی در این ابزارها ـ علاوه بر موارد فوق به عوامل مرتبط با ابزارهای مالی نیز توجه نماید.

عوامل خاصی که موسسات اعتباری برای ایجاد سیستم رتبه‌بندی در نظر می‌گیرند و نیز وزنی که به هر عامل اختصاص می‌دهند، ممکن است از یک موسسه به موسسه دیگر متفاوت باشد.

از آن جا که کارشناسان تعیین رتبه و مسئولان بازبینی آن می‌بایست از متدولوژی یکسان و مشابه پیروی نمایند و نیز به منظور حصول اطمینان از هم‌خوانی تخصیص و بازبینی رتبه‌ها با یکدیگر، لازم است مراتب ذیل رعایت گردد:

طبقات رتبه‌بندی تعریف شود؛

برای تخصیص رتبه، معیارهایی تعیین گردد؛

ویژگی‌های هر عامل و محدوده مجاز تغییرات آن‌ها (برای حفظ موقعیت در آن رتبه) به طور صریح تعریف شود.

در فرآیند رتبه‌بندی لازم است نقش، وظایف و مسئولیت‌های هر یک از افراد و واحدها به طور شفاف تعریف شود.

به منظور حفظ وحدت رویه در تخصیص رتبه‌ها، لازم است کلیه کارکنان واحد رتبه‌بندی از آموزش‌های لازم و کافی برخوردار باشند.

در تعیین رتبه‌ها یا محاسبه احتمال قصور طرف مقابل، نباید تنها به استفاده از نتایج مدل‌های پیشرفته آماری اکتفا نمود بلکه لازم است در این زمینه، نتایج حاصل از معیارهای دیگر نیز منظور گردد.

پایش رتبه‌ها و بازنگری آن‌ها

لازم است رتبه‌ها به دو صورت مورد بازنگری قرار گیرند:

بازبینی مستمر، توسط افراد تعیین کننده رتبه که با دقت ثبات مالی دریافت کننده خدمات اعتباری را زیر نظر دارند. در صورت تنزّل کیفی شرایط مالی طرف مقابل، لازم است بلافاصله رتبه وی مورد بازنگری و تجدید نظر قرار گیرد.

بازبینی ادواری، توسط واحدهای بازبینی ریسک موسسه اعتباری یا خطوط فعالیت آن موسسه، در مواقعی که ریسک سبد اعتباری کل مورد بازنگری قرار می‌گیرد.

در مورد منابع در معرض ریسک اعتباری که بر اساس دستورالعمل‌های داخلی موسسه اعتباری، ارایه خدمات اعتباری منوط به تعیین رتبه طرف مقابل می‌باشد، لازم است رتبه‌ها، حداقل، به طور سالانه بازنگری شده، در صورت بروز وقایع نامطلوب (بحران‌ها و ...) مورد تجدید نظر قرار گیرند.

به عنوان بخشی از فرآیند پایش و کنترل سبد اعتباری کل، موسسه اعتباری باید گزارش‌هایی را تهیه نماید که دربرگیرنده موارد ذیل باشد:

منابع در معرض ریسک اعتباری از نقطه نظر رتبه آن‌ها؛

تجزیه و تحلیل روند رتبه‌های منابع در معرض ریسک اعتباری، در سبد اعتباری کل و هرگونه تنزل رتبه اعتباری در اجزای آن، به منظور تعیین وضعیت عمومی ریسک سبد اعتباری کل.

به منظور پیشگیری از خطر تمرکز در یک طبقه خاص، لازم است موسسه در سبد اعتباری کل، حدودی را برای طبقات مختلف رتبه تعیین نماید.

لازم است سازگاری و دقت رتبه‌ها به طور ادواری و توسط واحدی مستقل، مورد بررسی قرار گیرد.

۲- اعتبارسنجی از طریق موسسات رتبه‌بندی مستقل

اعتبارسنجی طرف‌های مقابل توسط موسسات رتبه‌بندی مستقل در صورتی مجاز است که رعایت الزامات ذیل توسط موسسات مذکور، به تایید ناظران بانک مرکزی رسیده باشد.

متدولوژی تعیین رتبه منسجم و نظام‌مند باشد و بر مبنای تجربه تاریخی روایی خود را به اثبات رسانیده باشد. علاوه بر این، این ارزیابی‌ها به طور مستمر انجام شده، در واکنش به تغییرات شرایط مالی مورد تجدید نظر قرار گیرند. ارزیابی متدولوژی موسسه رتبه‌بندی برای هر بخش بازار، از جمله آزمون تاریخی منسجم، باید حداقل برای یک سال و ترجیحا" سه سال انجام شده باشد.

موسسه رتبه‌بندی مستقل بوده، تحت فشارهای سیاسی یا اقتصادی که می‌تواند بر رتبه‌ها تاثیر گذارد، قرار نداشته باشد. ارزیابی فرآیندها تا حد ممکن آزادانه و بدون اعمال هر گونه محدودیت ناشی از تعارض منافع (به دلیل ترکیب اعضای هیات مدیره و ساختار سهامداران موسسه مورد ارزیابی)، انجام شود.

ارزیابی‌های اشخاص حقوقی، تحت شرایط یکسان در اختیار تمامی موسسات داخلی و خارجی قانونی قرار گیرد. علاوه بر این، متدولوژی کلی موسسه می‌بایست در دسترس عموم قرار گیرد.

موسسه رتبه‌بندی باید اطلاعات ذیل را منتشر نماید:

متدولوژی ارزیابی؛

دوره زمانی؛

مفهوم هر رتبه؛

نرخ‌های قصور واقعی هر طبقه مورد ارزیابی؛

تنزل یا ارتقای رتبه منابع در معرض ریسک اعتباری.

موسسه رتبه‌بندی برای انجام ارزیابی‌های دقیق خود، که باید بر اساس ترکیبی از روش‌های کمی و کیفی انجام شود از منابع اطلاعاتی کافی برخوردار باشد.

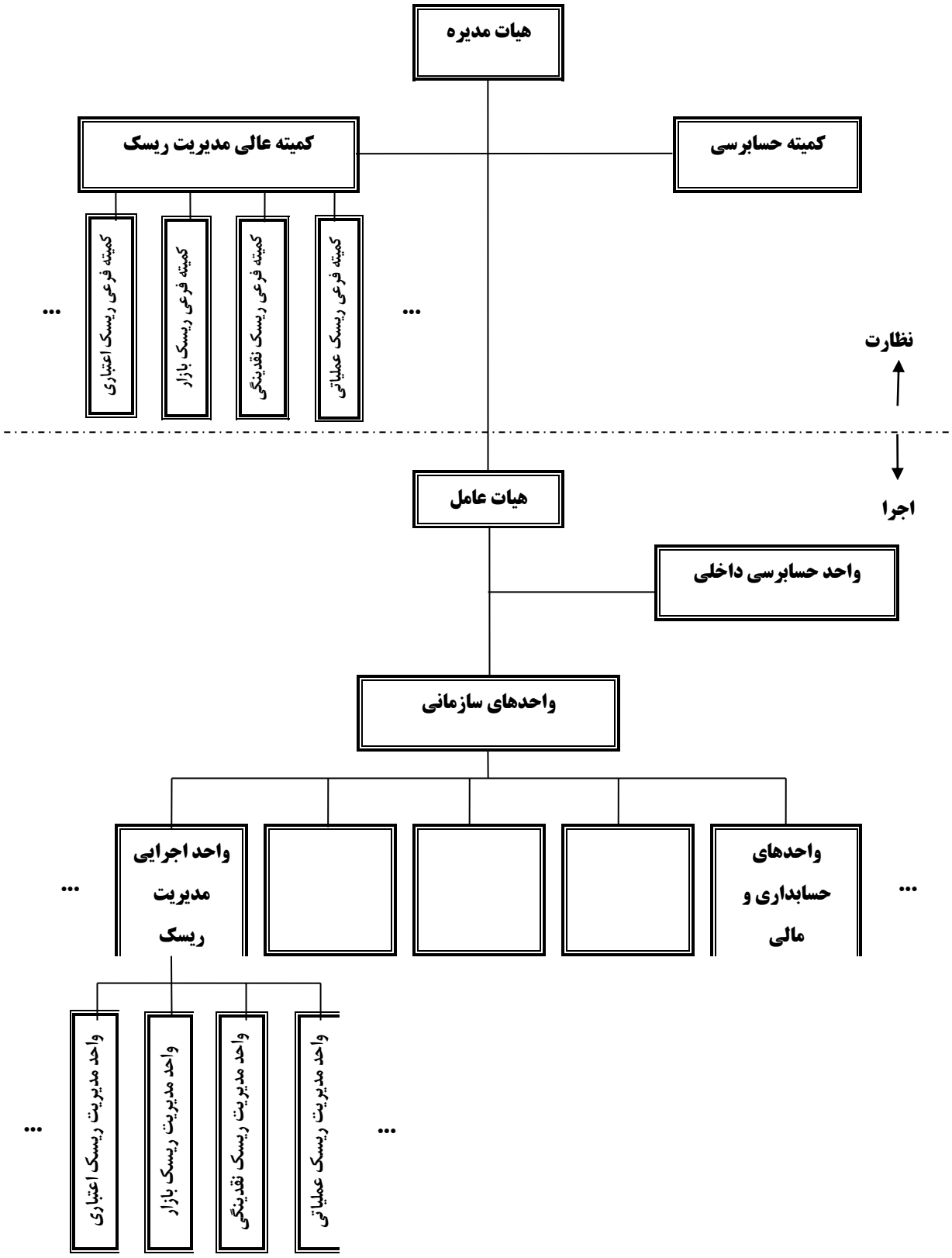
موسسه رتبه‌بندی، برای دریافت اطلاعات تکمیلی مورد نیاز، امکان تماس مستمر با سطوح مختلف مدیریت موسسه اعتباری را داشته باشد.

موسسه رتبه‌بندی از اعتبار کافی برخوردار باشد. این اعتبار از میزان اقبال اشخاص مستقل (شامل سرمایه‌گذاران، بیمه‌گران و طرف‌های تجاری) به موسسه اعتباری قابل تشخیص است. وجود رویه‌های داخلی برای پیشگیری از سوءاستفاده از اطلاعات محرمانه، از عوامل حفظ اعتبار موسسه رتبه‌بندی می‌باشد.

پیوست شماره ۱

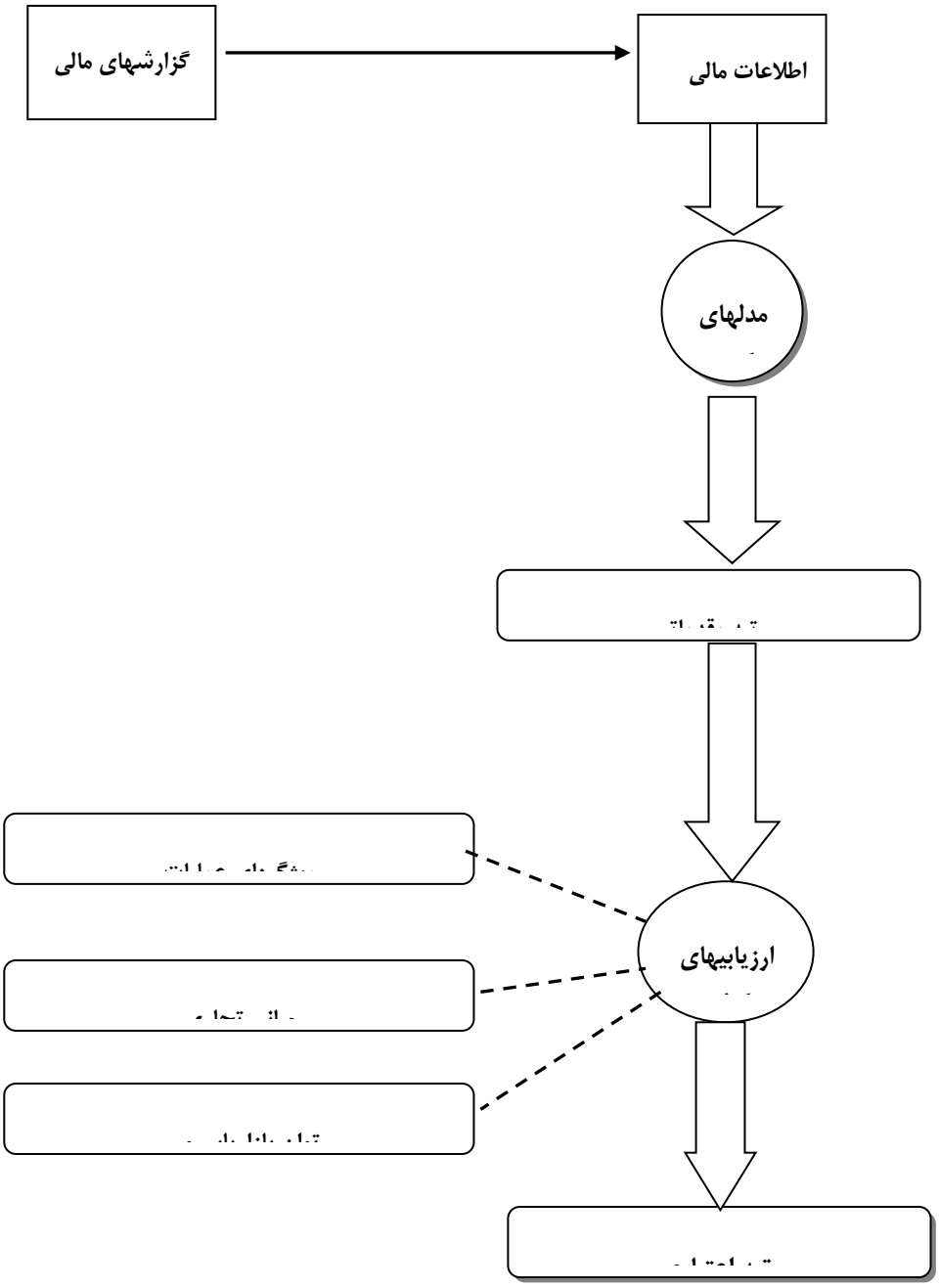
جایگاه کمیته عالی مدیریت ریسک در ساختار سازمانی

موسسه اعتباری (نمونه ایده‌آل)

هیات مدیره
کمیته عالی مدیریت ریسک
کمیته حسابرسی
کمیته فرعی ریسک اعتباری
کمیته فرعی ریسک بازار
کمیته فرعی ریسک نقدینگی
کمیته فرعی ریسک عملیاتی
...
...
نظارت
اجرا
هیات عامل
واحد حسابرسی داخلی
واحدهای سازمانی
واحد اجرایی مدیریت ریسک
واحدهای حسابداری و مالی
...
...
واحد مدیریت ریسک اعتباری
واحد مدیریت ریسک بازار
واحد مدیریت ریسک نقدینگی
واحد مدیریت ریسک عملیاتی
...
...

نمودار پیوست شماره ۲

فرآیند کاری در یک سیستم رتبه‌بندی نمونه

شماره: مب/۱۶۵۶؛ تبیین مفاد بند ۲ بخشنامه شماره مب/۷۷۷ مورخ ۱۳۸۶/۳/۵ در مورد محاسبه و دریافت وجه التزام (خسارت تأخیر تأدیه دین)

تاریخ: ۲۷/۴/۱۳۸۶

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

با سلام

به منظور تبیین و تصریح مفاد بند ۲ بخشنامه شماره مب/۷۷۷ مورخ ۵/۳/۱۳۸٦ مراتب زیر را به استحضار می‌رساند:

همانطور که از عنوان "خسارت تاخیر تادیه دین" استنباط می‌شود، قاعده کلی جهت محاسبه و دریافت وجه التزام (خسارت تاخیر تادیه دین)، تاخیر در بازپرداخت مطالبات بانک از سوی مشتری می‌باشد. بنابراین به محض قصور مشتری در بازپرداخت مطالبات، بانک مجاز و محق به محاسبه و اخذ وجه التزام (خسارت تاخیر تادیه دین) خواهد بود. بدیهی است با توجه به تعریف طبقه تسهیلات جاری مطابق با ردیف "الف" از بند ۲-۱ ماده ۲ "دستورالعمل طبقه‌بندی دارایی‌های موسسات اعتباری" ، به محض قصور مشتری در بازپرداخت بدهی خود (هر چند که تسهیلات مذکور کماکان در طبقه جاری قرار دارد)، بانک بایستی وجه التزام مربوطه را محاسبه و از مشتری مطالبه نماید. این قاعده در مورد تسهیلاتی که به واسطه معیار زمانی (ردیف "الف" از بندهای ۲-۲ ، ۲-۳ و ۲-٤ از ماده ۲ دستورالعمل فوق‌الذکر) در طبقات غیرجاری (سررسید گذشته، معوق و مشکوک‌الوصول) قرار گرفته‌اند هم قابل تعمیم است، چرا که مشتری در بازپرداخت به موقع مطالبات بانک، قصور نموده است. لیکن در صورتی که بانک بر مبنای معیارهای آینده‌نگر "وضعیت مالی مشتری" و "وضعیت صنعت یا رشته فعالیت وی" (ردیف‌های "ب" و "ج" از بندهای فوق‌الاشاره)، احتمال عدم بازپرداخت تعهدات از سوی مشتری را پیش‌بینی و بر همین اساس تسهیلات اعطایی به وی را به طبقات غیرجاری منتقل نماید، در این حالت بانک محق به دریافت وجه التزام (خسارت تاخیر تادیه دین) نمی‌باشد، زیرا مشتری در بازپرداخت مطالبات بانک هیچ گونه تاخیری ننموده است. بدیهی است این تغییر طبقه به منظور افشای کیفیت مطالبات صورت می‌گیرد و مبنایی برای تعیین میزان ذخیره اختصاصی آن نیز خواهد بود./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **سیمیندخت حکاک**

۳۸۱۶ **۲-۳۸۳۱**

شماره: مب/۲۲۶۳؛ اعلام عدم امکان مشارکت بانک‌های دولتی در سرمایه بانک‌های قرض‌الحسنه

تاریخ :۴/۶/۱۳۸۶

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی و شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید

با سلام؛

همانطور که استحضار دارند در جلسه مورخ ۲۷/۵/۱۳۸٦ "دستورالعمل ناظر بر تاسیس و فعالیت بانک‌های قرض‌الحسنه و نظارت بر آنها" به تصویب شورای محترم پول و اعتبار رسید.

از آنجا که به قرار اطلاع برخی بانک‌های کشور تمایل خود را برای مشارکت در تاسیس بانک‌های قرض‌الحسنه ابراز داشته‌اند، بدین‌وسیله نکات زیر را معروض می‌دارد:

بر مبنای قانون عملیات بانکی بدون‌ربا، سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار که بانک در بکارگیری آنها وکیل می‌باشد صرفاً در امور انتفاعی پیش‌بینی شده در قانون و مقررات ذی‌ربط آن امکان به کارگیری دارند.

مشارکت در سرمایه شرکت‌ها ـ از طریق مشارکت حقوقی یا سرمایه‌گذاری مستقیم ـ بر مبنای مقررات موجود صرفاً زمانی مجاز است که نتیجه بررسی و ارزیابی مشارکت حاکی از سودآور بودن طرح باشد.

بانک قرض‌الحسنه شرکتی است غیر انتفاعی که با قصد خیر و با نیت حمایت از نیازمندان ایجاد می‌شود وفق ماده ۲۹ "دستورالعمل ناظر بر تاسیس و فعالیت بانک‌های قرض‌الحسنه و نظارت بر آنها" منافع حاصل از عملیات بانک، هرگز به سهامداران پرداخت نمی‌شود و در صورت وجود، به ترتیبی خاص به سرمایه بانک افزوده می‌شود.

براساس تعاریف مندرج در ماده ٤ قانون محاسبات، بانک‌های دولتی، شرکت دولتی محسوب می‌شوند، لذا در اجرای ماده ۷ دستورالعمل فوق‌الاشاره امکان استفاده از منابع بانک (در مقابل منابع سپرده‌گذاران) برای این مصرف نیز وجود ندارد.

با عنایت به موارد فوق تصدیق می‌فرمایند که امکان مشارکت بانک‌های دولتی در سرمایه بانک‌های قرض‌الحسنه در چارچوب قوانین و مقررات حاکم بر فعالیت بانک‌ها وجود ندارد.

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **مهناز بهرامی**

۳۸۱۶ **۶-۳۸۳۱**

شماره: مب/۲۲۶۴؛ اعلام عدم امکان مشارکت بانک‌ها در سرمایه بانک‌های قرض‌الحسنه

تاریخ :۴/۶/۱۳۸۶

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های غیر دولتی و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

با سلام؛

همانطور که استحضار دارند در جلسه مورخ ۲۷/۵/۱۳۸٦ "دستورالعمل ناظر بر تاسیس و فعالیت بانک‌های قرض‌الحسنه و نظارت بر آنها" به تصویب شورای محترم پول و اعتبار رسید.

از آنجا که به قرار اطلاع برخی بانک‌های کشور تمایل خود را برای مشارکت در تاسیس بانک‌های قرض‌الحسنه ابراز داشته‌اند، بدین‌وسیله نکات زیر را معروض می‌دارد:

بر مبنای قانون عملیات بانکی بدون‌ربا، سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار که بانک در بکارگیری آنها وکیل می‌باشد صرفاً در امور انتفاعی پیش‌بینی شده در قانون و مقررات ذی‌ربط آن امکان به کارگیری دارند.

مشارکت در سرمایه شرکت‌ها ـ از طریق مشارکت حقوقی یا سرمایه‌گذاری مستقیم ـ بر مبنای مقررات موجود صرفاً زمانی مجاز است که نتیجه بررسی و ارزیابی مشارکت حاکی از سودآور بودن طرح باشد.

بانک قرض‌الحسنه شرکتی است غیر انتفاعی که با قصد خیر و با نیت حمایت از نیازمندان ایجاد می‌شود وفق ماده ۲۹ "دستورالعمل ناظر بر تاسیس و فعالیت بانک‌های قرض‌الحسنه و نظارت بر آنها" منافع حاصل از عملیات بانک، هرگز به سهامداران پرداخت نمی‌شود و در صورت وجود، به ترتیبی خاص به سرمایه بانک افزوده می‌شود.

با عنایت به موارد فوق تصدیق می‌فرمایند که امکان مشارکت بانک‌ها در سرمایه بانک‌های قرض‌الحسنه در چارچوب قوانین و مقررات حاکم بر فعالیت بانک‌ها وجود ندارد. خواهشمند است دستور فرمائید مراتب به واحدهای ذی‌ربط در آن بانک اعلام گردد./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **مهناز بهرامی**

۳۸۱۶ **۶-۳۸۳۱**

شماره: مب/۲۴۰۳؛ حداقل الزامات تحت عنوان «رهنمود مدیریت ریسک نقدینگی»

تاریخ :۱۷/۶/۱۳۸۶

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی،
شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

با سلام؛

به طوری که مستحضرند، پرداخت بدهی‌ها در سررسید، ایفای به موقع تعهدات و استفاده از فرصت‌های سرمایه‌گذاری در زمره فعالیت‌های مهم و حیاتی بانک‌ها / موسسات اعتباری می‌باشند که انجام آنها منوط به وجود نقدینگی کافی است. تائید می‌فرمایند از یک‌سو نگهداشت مازاد نقدینگی منجر به عدم استفاده از دارایی‌های مولد گردیده که موجب تضییع حقوق سپرده‌گذاران و سهامداران خواهد شد و از سوی دیگر کمبود نقدینگی، عدم توانایی بانک / موسسه اعتباری در پرداخت بدهی‌ها و ایفای به موقع تعهدات را به دنبال خواهد داشت که این امر می‌تواند باعث از دست رفتن حسن شهرت و در صورت عدم اتخاذ تمهیدات لازم منجر به ورشکستگی بانک / موسسه اعتباری گردد. از این‌رو به منظور برخورداری از توان و ظرفیت مناسب نقدینگی جهت ایفای موثر نقش واسطه‌گری وجوه، ضروری است بانک‌ها / موسسات اعتباری مدیریت نقدینگی مناسبی را اعمال نمایند به نحوی که علاوه بر انجام فعالیت‌های عادی از توان کافی جهت رفع مشکلات نقدینگی و گذر از شرایط حساس و بحرانی نیز برخوردار باشند.

با عنایت به مراتب فوق استقرار سیستم مدیریت ریسک نقدینگی کارا و اثربخش به منظور اعمال مدیریت مناسب نقدینگی ضروری می‌نماید. بدین لحاظ به پیوست "رهنمود مدیریت ریسک نقدینگی" جهت اجرا و فراهم نمودن مقدمات لازم ابلاغ می‌گردد. مقتضی است آن بانک/موسسه اعتباری با طراحی سازمان مناسب و تمهید ساز و کارهای مورد نیاز، زمینه اجرای موثر این رهنمود را فراهم آورده و برحسن اجرای آن نظارت دقیق و مستمر داشته باشد. یادآور می‌گردد رهنمود پیوست حداقل ضوابط جهت مدیریت ریسک نقدینگی را در بردارد، لذا آن بانک/ موسسه اعتباری می‌تواند فراتر از حداقل‌های تعیین شده، متناسب با اندازه، نوع و پیچیدگی و گستره فعالیت‌های خود در چارچوب این رهنمود عمل نماید.

خواهشمند است دستور فرمایند رهنمود پیوست پس از اتخاذ تدابیر لازم در سطوح هیات مدیره و مدیریت ارشد، به تمامی واحدهای ذی‌ربط آن بانک / موسسه اعتباری ابلاغ گردیده و تمهیدات مقتضی برای اجرای مناسب آن اندیشیده شود./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر	**سیمین‌دخت حکاک**
۳۸۱۶	**۳۸۳۱-۲**

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

رهنمود مدیریت ریسک نقدینگی

تیر ماه ۱۳۸۶

فهرست مطالب

عنـــــوان

مقدمه

تعاریف

اهداف مدیریت نقدینگی

فرآیند مدیریت ریسک نقدینگی

استراتژی (راهبرد) مدیریت ریسک نقدینگی

ساختار سازمانی مدیریت ریسک نقدینگی

مقررات داخلی

مدیریت دسترسی به بازار

سیستم اطلاعاتی

اندازه‌گیری و مراقبت خالص جریان‌های نقدی

مدیریت ریسک نقدینگی ارزهای عمده

سناریوهای مدیریت نقدینگی

برنامه احتیاطی

سیستم کنترل داخلی

الزام به رعایت مقررات

پیوست: نمونه پیشنهادی ساختار سازمانی مدیریت ریسک نقدینگی

بسمه تعالی

رهنمود مدیریت ریسک نقدینگی

مقدمه :

از آنجا که ایفای به موقع تعهدات و تامین دارایی‌های مورد نیاز برای هر بنگاه اقتصادی به منظور تداوم فعالیت، امری اجتناب‌ناپذیر می‌باشد و این موضوع در بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی با توجه به ماهیت و نوع فعالیت آنها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و نیز به واسطه اینکه اضافه برداشت بانک‌ها از حساب‌های آنها نزد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران آثار و تبعات پولی و تورمی مخربی به دنبال دارد، لذا ضروری است بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی به منظور برخورداری از توان و ظرفیت بالای نقدینگی، سیستم مدیریت ریسک نقدینگی را مستقر نمایند. از این رو بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در راستای اجرای وظیفه محوله در بند (ب) از ماده ۱۱ قانون پولی و بانکی کشور (مصوب ۱۸ تیرماه ۱۳۵۱ و اصلاحات پس از آن) مبنی بر نظارت بر بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی- به منظور حصول اطمینان از کارایی و اثربخشی سیستم مدیریت ریسک نقدینگی- "رهنمود مدیریت ریسک نقدینگی" که از این پس به اختصار رهنمود نامیده می‌شود را تدوین می نماید.

ماده ۱– تعاریف:

در این رهنمود اصطلاحات و عبارات به کار رفته به شرح ذیل تعریف می‌گردند:

۱-۱) مؤسسه اعتباری:

شامل کلیه بانک‌ها اعم از دولتی و غیردولتی، موسسات اعتباری غیربانکی و عنداللزوم تعاونی‌های اعتبار، صندوق‌های قرض‌الحسنه، شرکت‌های لیزینگ و سایر تشکل‌های اعتباری است که با مجوز و یا تحت نظارت بانک مرکزی ج.ا.ا فعالیت می‌کنند.

۱-۲)نقدینگی:

توانایی موسسه اعتباری در تامین منابع نقد جهت پرداخت بدهی‌ها، ایفای تعهدات و افزایش دارایی‌ها.

۱-۳)ریسک نقدینگی:

احتمال به خطر افتادن توانایی موسسه اعتباری در تامین منابع نقد جهت پرداخت بدهی‌ها، ایفای تعهدات و افزایش دارایی‌ها.

۱-٤)دارایی‌های نقدی:

وجه نقد و سایر دارایی‌های موسسه اعتباری که به سرعت، به سهولت و با حداقل هزینه‌ی ممکن قابل تبدیل به وجه نقد باشد.

۱-٥)وضعیت نقدینگی مؤسسه اعتباری:

مازاد یا کسری در دارایی‌های نقدی موسسه اعتباری در مقاطع زمانی مشخص.

ماده ۲- اهداف مدیریت نقدینگی:

۲-۱) پرداخت بدهی‌ها و ایفای تعهدات به طور مستمر و به موقع؛

۲-۲) نگهداری سطح مناسبی از نقدینگی جهت پاسخگویی به جریان‌های نقدی خروجی غیر منتظره بر اساس تجربیات گذشته؛

۲-۳) اجتناب از تامین وجوه با هزینه‌های قابل ملاحظه از جمله فروش اجباری دارایی‌ها؛

۲-٤) تامین سطح مناسبی از نقدینگی مطابق با حدود تعیین شده در مقررات داخلی.

ماده ۳- فرآیند مدیریت ریسک نقدینگی:

مؤسسه اعتباری می‌بایست فرآیند زیر را به منظور مدیریت ریسک نقدینگی به‌کارگیرد:

۳-۱) رعایت الزامات اساسی مدیریت ریسک نقدینگی به شرح ذیل:

الف- تدوین استراتژی مدیریت ریسک نقدینگی(مطابق با ماده ٤)؛

ب- ایجاد ساختار سازمانی مدیریت ریسک نقدینگی(مطابق با ماده ٥)؛

ج- تدوین مقررات داخلی برایمدیریت ریسک نقدینگی(مطابق با ماده٦)؛

د- ثبات و تنوع بخشی به منابع تامین وجوه(مطابق با ماده ۷)؛

هـ-ایجاد سیستم اطلاعاتی مدیریت ریسک نقدینگی(مطابق با ماده ۸)؛

۳-۲) اتخاذ رویه‌های اندازه‌گیری، مراقبت و محدود نمودن ریسک نقدینگی به شرح زیر:

الف- انتخاب روش‌های مناسب برای اندازه‌گیری، مراقبت سطح نقدینگی و محدود نمودن ریسک نقدینگی متناسب با اندازه، ماهیت و پیچیدگی فعالیت‌های مؤسسه اعتباری(مطابق با ماده ۹)؛

ب- اتخاذ رویه‌هایی به منظور اندازه‌گیری، مراقبت، مدیریت و تعیین حدود ریسک نقدینگی ارزهای عمده(مطابق با ماده ۱۰)؛

۳-۳) پیش‌بینی سناریوهای مختلف برای مدیریت نقدینگی(مطابق با ماده ۱۱)؛

۳-٤) تدوین برنامه احتیاطی برای مواجهه با شرایط بحرانی(مطابق با ماده ۱۲)؛

۳-٥) استقرار سیستم مناسب کنترل داخلی مرتبط با مدیریت ریسک نقدینگی(مطابق با ماده ۱۳).

ماده ۴- استراتژی (راهبرد) مدیریت ریسک نقدینگی:

استراتژی مدیریت ریسک نقدینگی در برگیرنده اصول و روش‌های اساسی مدیریت ریسک نقدینگی است که باید به تایید هیات مدیره برسد. این اصول و روش‌ها (که می‌بایست مبتنی بر فرض مدیریت ریسک نقدینگی به صورت روزانه باشد) عمدتاً شامل موارد ذیل می‌گردند:

٤-۱) روش‌های اندازه‌گیری و مراقبت ریسک نقدینگی؛

٤-۲) اصول تدوین سناریوها؛

٤-۳) روش‌ها ورویه‌های محدود نمودن ریسک نقدینگی شامل:

الف- الزاماتی برای ساختار دارایی‌ها و بدهی‌ها؛

ب- الزاماتی برای ساختار دارایی‌های نقد و قابل معامله؛

ج- سایر الزامات مقرر توسط مؤسسه اعتباری؛

٤-٤) اصول به‌کارگیری ابزارهای مالی در مدیریت ریسک نقدینگی؛

٤-٥) اصول مدیریت نقدینگی هر یک از ارزهای عمده؛

٤-٦) اصولی برای حصول اطمینان از ثبات و تنوع منابع تامین وجوه؛

٤-۷) اصول رفع مشکلات نقدینگی در کوتاه‌مدت و بلندمدت؛

٤-۸) اصول تدوین و بازنگری برنامه احتیاطی.

تبصره: ضروری است استراتژی مدیریت ریسک نقدینگی مؤسسه اعتباری متناسب با توسعه مؤسسه و همگام با تحولات اقتصادی مورد بازنگری قرار گیرد.

ماده ۵- ساختار سازمانی مدیریت ریسک نقدینگی:

به منظور حصول اطمینان از اعمال مدیریت مؤثر ریسک نقدینگی، مؤسسه اعتباری می‌بایست ساختار سازمانی کارا و مؤثری متناسب با اندازه مؤسسه و نوع و پیچیدگی فعالیت‌ها،مستقر نماید.

۵-۱) کمیته فرعی ریسک نقدینگی:

الف- کمیته عالی مدیریت ریسک (رجوع شود به پیوست شماره ۲ "رهنمودهایی برای نظام مؤثر کنترل داخلی در مؤسسات اعتباری") ـ که مسئولیت تدوین استراتژی‌ها، سیاست‌ها و رویه‌های کلی مدیریت انواع ریسک‌ها را بر عهده دارد ـمی‌تواند به منظور انجام وظایف به نحو اثربخش، کمیته‌های فرعی تخصصی مدیریت انواع ریسک‌ها را تشکیل دهد که از جمله آنها کمیته فرعی ریسک نقدینگی می‌باشد.

ب- اعضای کمیته فرعی ریسک نقدینگی توسط کمیته عالی مدیریت ریسک تعیین می‌گردند، لیکن عضویت افراد زیر در کمیته مزبور ضرورت دارد:

رییس واحد اجرایی مدیریت ریسک؛

رییس واحد خزانه‌داری؛

رییس واحد امور مالی؛

رییس واحد مرتبط با برنامه‌ریزی و تجهیز منابع؛

رییس واحد اعتبارات؛

رئیس واحد سرمایه‌گذاری؛

ج- عمده وظایف کمیته فرعی ریسک نقدینگی عبارتند از:

ارائه پیشنهاد به کمیته عالی مدیریت ریسک در خصوص استراتژی، سیاست‌ها و رویه‌های مدیریت ریسک نقدینگی؛

ارائه برنامه احتیاطی برای مواجهه با شرایط بحرانی به کمیته عالی مدیریت ریسک؛

معرفی مقام مسئول تشخیص و مدیریت بحران به کمیته عالی مدیریت ریسک جهت تایید؛

نظارت بر وضعیت و ریسک نقدینگی در کلیه سطوح مؤسسه اعتباری و حصول اطمینان از رعایت حدود مصوب هیات مدیره؛

بررسی گزارش‌های دریافتی از واحد اجرایی مدیریت ریسک و تسلیم گزارش‌های مذکور به کمیته عالی مدیریت ریسک.

۵-۲) واحدمدیریت ریسک نقدینگی:

الف- به منظور شناسایی، اندازه‌گیری، مراقبت و کنترل ریسک نقدینگی در چارچوب حدود مصوب هیات مدیره و همچنین جهت تسهیل نظارت مؤثر بر ریسک نقدینگی لازم است هیات مدیره، واحد مدیریت ریسک نقدینگی ـ که از زیرمجموعه‌های واحد اجرایی مدیریت ریسک می‌باشد ـ را تشکیل دهد.

ب- اهم وظایف واحد مدیریت ریسک نقدینگی عبارتند از:

ارزیابی مناسب بودن مدل‌های به کارگرفته شده برای اندازه‌گیری ریسک نقدینگی و گزارش نتایج حاصله؛

بررسی تطابق منابع واقعی در معرض ریسک نقدینگی با حدود مصوب منابع در معرض ریسک نقدینگی؛

کنترل ادواری نتایج واقعی با نتایج حاصل از پیش‌بینی مدل‌ها؛

برآورد مستمر هر یک از اجزای درآمد با توجه به ریسک نقدینگی متناظر با آن؛

طراحی و اجرای آزمون بحران و تحلیل نتایج آن؛

تهیه منظم گزارش‌های سنجش ریسک نقدینگی؛

گزارش منظم نتایج بررسی‌ها به واحد اجرایی مدیریت ریسک.

توضیح: نمونه پیشنهادیساختار سازمانی مدیریت ریسک نقدینگی به پیوست ارایه شده است.

ماده ۶– مقررات داخلی:

مقررات داخلی مدیریت ریسک نقدینگی هر مؤسسه اعتباری می‌بایست به تصویب هیات مدیره برسد و حداقل موارد زیر در آن قید شود:

٦-١) ساختار سازمانی کارا و مؤثر شامل تعیین‌حدود اختیارات، مسئولیت‌ها و جریان‌های‌اطلاعاتی به منظور فراهم‌آوردن مبنایی برای استقراراستراتژی مدیریت ریسک نقدینگی؛

٦-٢) روش‌های مناسب جهت همکاری مؤثر بین واحدهای مسئول مدیریت ریسک نقدینگی و واحدهای ارائه دهنده اطلاعات با اهمیت، به منظور مدیریت ریسک نقدینگی؛

٦-٣) الزاماتی برای ارائه اطلاعات، در فواصل منظم و با جزئیات کامل به هیات مدیره، مدیریت ارشد و سایر کارکنان مرتبط؛

٦-٤) رویه‌های اندازه‌گیری و مراقبت ریسک نقدینگی برای هر یک از ارزهای عمده به تفکیک و یک‌جا برای تمام ارزها (مطابق با ماده ۱۰)؛

٦-٥) تعریف شاخص‌های عمده برای ریسک نقدینگی، نحوه مراقبت مستمر از مؤثر بودن آنها و تعیین حدود برای ارزش شاخص‌های مذکور؛

٦-٦) رویه‌های اصلاحی مورد استفاده در موارد تجاوز از حدود مقرر؛

٦-٧) تدوین ضوابطی جهت موارد استثناء؛

٦-٨) روش‌هایی برای طراحی سناریوهای اصلی (تداوم فعالیت) و جایگزین (بحران) و الزاماتی برای بازنگری میزان اعتبار مفروضات و پارامترهای مورد استفاده در سناریوی اصلی به طور منظم و در سناریوی جایگزین حسب ضرورت؛

٦-٩) ساز و کار کنترلی به منظور حصول اطمینان از عملکرد صحیح مدیریت ریسک نقدینگی؛

٦-١٠) الزاماتی برای بازنگری منظم مقررات داخلی و استراتژی مدیریت ریسک نقدینگی.

ماده ٧- مدیریت دسترسی به بازار:

٧-١) به منظور دستیابی به ثبات و تنوع بخشی منابع تامین وجوه، ضروری است مؤسسه اعتباری موارد زیر را مد نظر قرار دهد:

الف- برقراری ارتباط مستمر و مستحکم با اعتباردهندگان، بانک‌های طرف معامله، سایر مشتریان و شرکای تجاری عمده و مؤثر بر نقدینگی مؤسسه؛

ب- بررسی میزان قابلیت اتکا به هر یک از منابع تامین وجوه؛

ج- تحت نظر قراردادن گزینه‌های مختلف تامین وجوه و روند آنها.

٧-٢) به منظور حصول اطمینان از فروش به موقع و با قیمت مناسب دارایی‌ها، مؤسسه اعتباری می‌بایست همواره امکان دسترسی به بازار را تحت نظر قرار دهد.

ماده ٨- سیستم اطلاعاتی:

مؤسسه اعتباری به منظور ارایه اطلاعات ضروری و مورد نیاز به مدیریت و سایر کارکنان مؤثر بر نقدینگی و مرتبط با آن ـ به جهت اندازه‌گیری، مراقبت و کنترل مستمر ریسک نقدینگی ـ باید از سیستم اطلاعاتی جامعی با ویژگی‌های ذیل برخوردار باشد:

٨-١) ارایه اطلاعات به طور روزانه و در دوره‌های زمانی مشخص به منظور اندازه‌گیری و بررسی روند ریسک نقدینگی؛

٨-٢) ارایه اطلاعات به منظور اندازه‌گیری ریسک نقدینگی برای هر یک از ارزهای عمده به تفکیک و برای کلیه ارزها به‌صورت یک‌جا؛

۸-۳) ارایه اطلاعات در خصوص شاخص‌های ریسک نقدینگی جهت مقایسه ارزش آنها با حدود مقرر؛

۸-٤) ارایه اطلاعات در خصوص وضعیت نقدینگی جهت مقایسه با حدود مقرر؛

۸-٥) ارایه اطلاعات جهت ارزیابی روند نقدینگی در سطح کل مؤسسه اعتباری؛

۸-٦) ارایه اطلاعات در خصوص ترکیب بدهی‌ها به طور کلی و در مورد سپرده‌گذاران عمده به تفصیل.

ماده ۹- اندازه‌گیری و مراقبت خالص جریان‌های نقدی:

به منظور مدیریت ریسک نقدینگی، مؤسسه اعتباری باید رویه‌های مناسبی برای اندازه‌گیری و مراقبتخالص جریان‌های نقدی در اختیارداشتهباشد.

این رویه‌ها عمدتاً شامل موارد زیر است:

۹-۱) جمع‌آوری کلیه اطلاعات کمی ضروری برای مدیریت ریسک نقدینگی؛

۹-۲) تنظیم جدول سررسید پلکانی (جدول سنّی) دارایی‌ها و بدهی‌های بالای خط ترازنامه؛

۹-۳) پیش‌بینی و ارزیابی جریان‌های نقدی محتمل و مورد انتظار ناشی از اقلام زیر خط ترازنامه؛

۹-٤) اندازه‌گیری و مقایسه جریان‌های نقدی ورودی و خروجی(اعم از بالا و زیر خط ترازنامه)؛

۹-٥) مراقبت روزانه از خالص جریان‌های نقدی، حداقل برای پنج روز کاری آتی و دوره‌های زمانی طولانی‌تر؛

۹-٦) اندازه‌گیری ارزش شاخص‌های عمده ریسک نقدینگی و مقایسه آنها با حدود از پیش تعیین شده.

ماده ۱۰- مدیریت ریسک نقدینگی ارزهای عمده:

مؤسسه اعتباری موظف است به منظور نیل به اهداف مدیریت نقدینگی، رویه‌هایی را برای اندازه‌گیری، مراقبت و کنترل نقدینگی در مورد هریک از ارزهای عمده که با آنها فعالیت می‌نماید، بکارگیرد.

۱۰-۱) به منظور مدیریت ریسک نقدینگی ارزها، ضروری است مؤسسه اعتباری با توجه به حجم مبادلات ارزها، برای هریک از ارزهای عمده به تفکیک و برای تمام ارزها به صورت یک‌جا حدودی را تعیین نماید که این حدود همواره باید تحت مراقبت قرار گیرد.

۱۰-۲) در تعیین محدودیت‌های فوق‌الذکر، لازم است مؤسسه اعتباری به وضعیت مالی، نوع و پیچیدگی فعالیت‌ها، حجم مبادلات و شرایط غیر مترقبه توجه نماید.

۱۰-۳) در صورتی که مؤسسه اعتباری دارایی‌ها و بدهی‌های ارزی خود را بر حسب ارزهای متفاوت نگهداری نماید، ضروری است موارد ذیل را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهد:

الف- شرایط مؤثر بازار، در دسترسی به بازار ارز؛

ب- امکان تبدیل هر ارز به ارزهای دیگر در شرایط مختلف؛

ج- سایر شرایط مؤثر در تامین ارز مورد نیاز مؤسسه اعتباری.

ماده ۱۱- سناریوهای مدیریت نقدینگی:

۱۱-۱) مؤسسه اعتباری به منظور نیل به اهداف مدیریت نقدینگی، باید سناریوی اصلی (تداوم فعالیت) و سناریوی جایگزین(بحران) را طراحی نماید.

الف- سناریوی اصلی(تداوم فعالیت):

این سناریو به رفتار جریان‌های نقدی مورد انتظار که ناشی از فعالیت‌های عادی مؤسسه اعتباری است، اشاره دارد. تحت سناریوی مذکور، مؤسسه اعتباری ملزم است به منظور اطمینان از ایفای تعهداتش در سررسید، مدیریت نقدینگی خود را به صورت روزانه اعمال نماید.

ب-سناریوی جایگزین(بحران):

این سناریو به رفتار جریان‌های نقدی در هنگام بروز اختلالات (حتمی یا احتمالی) از قبیل مشکلات عملیاتی، تردید در پرداخت به موقع بدهی‌ها و عدم توانایی مؤسسه در انطباق با تغییرات محیطی اشاره دارد. تحت این سناریو، مؤسسه اعتباری به منظور مقابله با مشکلات مذکور بایستی نقدینگی کافی جهت انجام عملیات برای حداقل پنج روز کاری در اختیار داشته باشد.

۱۱-۲) در هریک از سناریوهای فوق، مفروضات در خصوص میزان و ترکیب دارایی‌ها عمدتاً شامل موارد ذیل می‌باشد:

الف- برآورد میزان دارایی‌های سررسید شده که مؤسسه اعتباری تمایل و توانایی تمدید آنها را دارد؛

ب- برآورد افزایش یا کاهش در میزان دارایی‌های عمده؛

ج- طبقه‌بندی هریک از دارایی‌ها برحسب درجه نقدشوندگی آنها.

۱۱-۳) در سناریوی اصلی(تداوم فعالیت)، مفروضات در خصوص میزان و ترکیب بدهی‌ها عمدتاً عبارتند از:

الف- برآورد سطح متعارفی از میزان بدهی‌های سررسید شده‌ی قابل تمدید و رشد متعارف سپرده‌های جدید؛

ب- برآورد میانگین موزون سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار براساس سررسید آنها و تخمین میزان بازپرداخت سپرده‌های عندالمطالبه براساس روند گذشته.

۱۱-٤) در سناریوی جایگزین(بحران)، مفروضات در خصوص میزان و ترکیب بدهی‌ها بطور عمده متشکل از موارد زیر می‌باشد:

الف- برآورد میزان منابع مالی که تحت هر شرایطی در اختیار مؤسسه اعتباری می‌باشد و برآورد میزان توانایی مؤسسه در افزایش این‌گونه منابع؛

ب- برآورد میزان منابع مالی که تحت شرایط بحرانی، مؤسسه اعتباری آنها را از دست خواهد داد؛

ج- برآورد میزان منابع مالی احتیاطی، که با توجه به شدت بحران مورد نیاز مؤسسه اعتباری خواهدبود.

۱۱-٥) در سناریوهای اصلی و جایگزین، مفروضات مربوط به میزان و ترکیب اقلام زیر خط ترازنامه عمدتاً باید شامل برآورد جریان‌های خروجی ناشی از تعهدات اعتباری، ضمانت‌نامه‌ها، اعتبارات اسنادی و ابزارهای مشتقه(مانند قراردادهای آتی، اختیاری و ...)باشد.

۱۱-٦) هنگام بررسی مفروضات سناریوهای اصلی و جایگزین، سایر عوامل مؤثر بر نقدینگی مؤسسه اعتباری از جمله نیازهای نقدینگی ناشی از پرداخت‌ها، تسویه مبادلات، خدمات کارگزاری و ... باید در نظر گرفته شوند.

۱۱-۷) ضروری است مؤسسه اعتباری، اعتبار مفروضات مطروحه در هریک از سناریوها را باتوجه به شرایط درون و برون سازمانی خود، به طور منظم مورد بررسی قرار دهد. در صورت تغییر مفروضات هریک از سناریوها، لازم است سناریوی ذی‌ربط به نحو مقتضی تعدیل و اصلاح شود.

ماده ۱۲- برنامه احتیاطی:

به منظور مقابله با مشکلات نقدینگی در شرایط بحرانی، مؤسسه اعتباری ملزم به طراحی برنامه احتیاطی می‌باشد که تصویب آن توسط هیات مدیره مؤسسه ضروری است. این برنامه می‌بایست عمدتاً شامل موارد زیر باشد:

۱۲-۱) رویه‌هایی به منظور پیشگیری از وقوع شرایط بحرانی:

ضروری است مؤسسه اعتباری به منظور پیشگیری از وقوع شرایط بحرانی، رویه‌هایی را اتخاذ نماید که از جمله آنها می‌توان به رویه‌ی بکارگیری علائم هشدار دهنده به شرح زیر اشاره نمود:

الف- تعیین علائم هشدار دهنده‌ی وقوع بحران؛

ب- تعیین اقدامات مؤثر در هنگام بروز هریک از علائم فوق؛

ج- وجود ساز و کارهایی جهت مراقبت دائمی از علائم فوق‌الاشاره و گزارش‌دهی آنها به مقامات ذیربط.

توضیح: به طور مثال تداوم بدهکار شدن حساب‌های موسسه اعتباری نزد بانک مرکزی ج.ا.ا می‌تواند از جمله علائم هشدار دهنده‌ی مذکور در بند الف فوق محسوب گردد.

۱۲-۲) سیاست‌هایی برای گذر از شرایط بحرانی:

ضروری است مؤسسه اعتباری به منظور مواجهه با شرایط بحرانی سیاست‌هایی را اتخاذ نماید که عمدتاً شامل موارد ذیل باشد:

الف- تعیین مقام مسئول جهت تشخیص و مدیریت بحران؛

ب- تفکیک صریح و صحیح مسئولیت‌ها و تفویض اختیارات به مدیران و کارکنان ذی‌ربط؛

ج- تعیین رویه‌هایی جهت حصول اطمینان از برقراری جریان صحیح و به موقع اطلاعات در درون و برون مؤسسه اعتباری، عمدتاً به شرح زیر:

اتخاذ ترتیبات لازم جهت آگاهی سریع بانک مرکزی ج.ا.ا از وقوع بحران؛

وجود ساز و کاری جهت دسترسی به‌موقع مدیران ارشد به اطلاعات به منظور اتخاذ تصمیمات مقتضی؛

ارایه اطلاعات به‌موقع به کارکنان مؤثر بر نقدینگی و مرتبط با آن، جهت انجام وظایف محوله؛

د- اتخاذ تمهیداتی به منظور تغییر در ترکیب دارایی‌ها و بدهی‌ها(مانند: افزایش نرخ سود سپرده‌ها، فروش دارایی‌هایی که به قصد نگهداری خریداری شده‌اند و ...)؛

هـ- اولویت‌بندی اعتباردهندگان، گیرندگان تسهیلات و سایر مشتریان بر طبق درجه اهمیت آنها به منظور حفظ روابط مؤسسه با مشتریان عمده؛

و- تعیین میزان منابع احتیاطی در دسترس ـ متناسب با شرایط بحرانی ـ و اولویت‌بندی منابع مذکور؛

ز- تدوین برنامه‌ای برای مواقع عدم دسترسی مؤسسه به منابع احتیاطی؛

ح- وجود برنامه و روش‌هایی برای برقراری ارتباط با جامعه از طریق رسانه‌های گروهی به منظور حفظ حسن شهرت مؤسسه اعتباری و جلوگیری از بروز و گسترش شایعات.

تبصره: ضروری است مؤسسه اعتباری برنامه احتیاطی را با توجه به تغییر در شرایط درون و برون مؤسسه، بطور منظم مورد بازنگری قرار دهد.

ماده۱۳– سیستم کنترل داخلی:

۱-۱۳) مؤسسه اعتباری باید سیستم کنترل داخلی مؤثر و کارایی برای مدیریت ریسک نقدینگی ایجاد و همواره از اثربخشی و کارایی آن اطمینان حاصل نماید. این سیستم جزءلاینفک سیستم کنترل داخلی مؤسسه اعتباری بوده و بایستی از ویژگی‌های زیر برخوردار باشد:

الف- محیط کنترلی مناسب؛

ب- فرآیند مناسبی برای شناسایی، اندازه‌گیری و مراقبت ریسک نقدینگی؛

ج- ساز و کارهای کنترلی در مقررات داخلی و رویه‌ها؛

د- سیستم اطلاعاتی مناسب؛

هـ- بررسی مستمر میزان تبعیت از سیاست‌ها و رویه‌های اتخاذ شده، رعایت مقررات داخلی و محدودیت‌های مقرر.

۲-۱۳) سیستم کنترل داخلی کارآمد، می‌بایست اثربخشی و کارایی سیستم مدیریت نقدینگی را به‌وسیله واحد حسابرسی داخلی به‌طور مستمر مورد بررسی و ارزیابی قرار دهد.

۳-۱۳) در هنگام بروز اختلال در سیستم مدیریت نقدینگی، سیستم کنترل داخلی باید از انجام موارد زیر اطمینان حاصل نماید:

الف- اجرای اقدامات اصلاحی مناسب جهت اصلاح به‌موقع سیستم مدیریت نقدینگی در مواقع ضروری؛

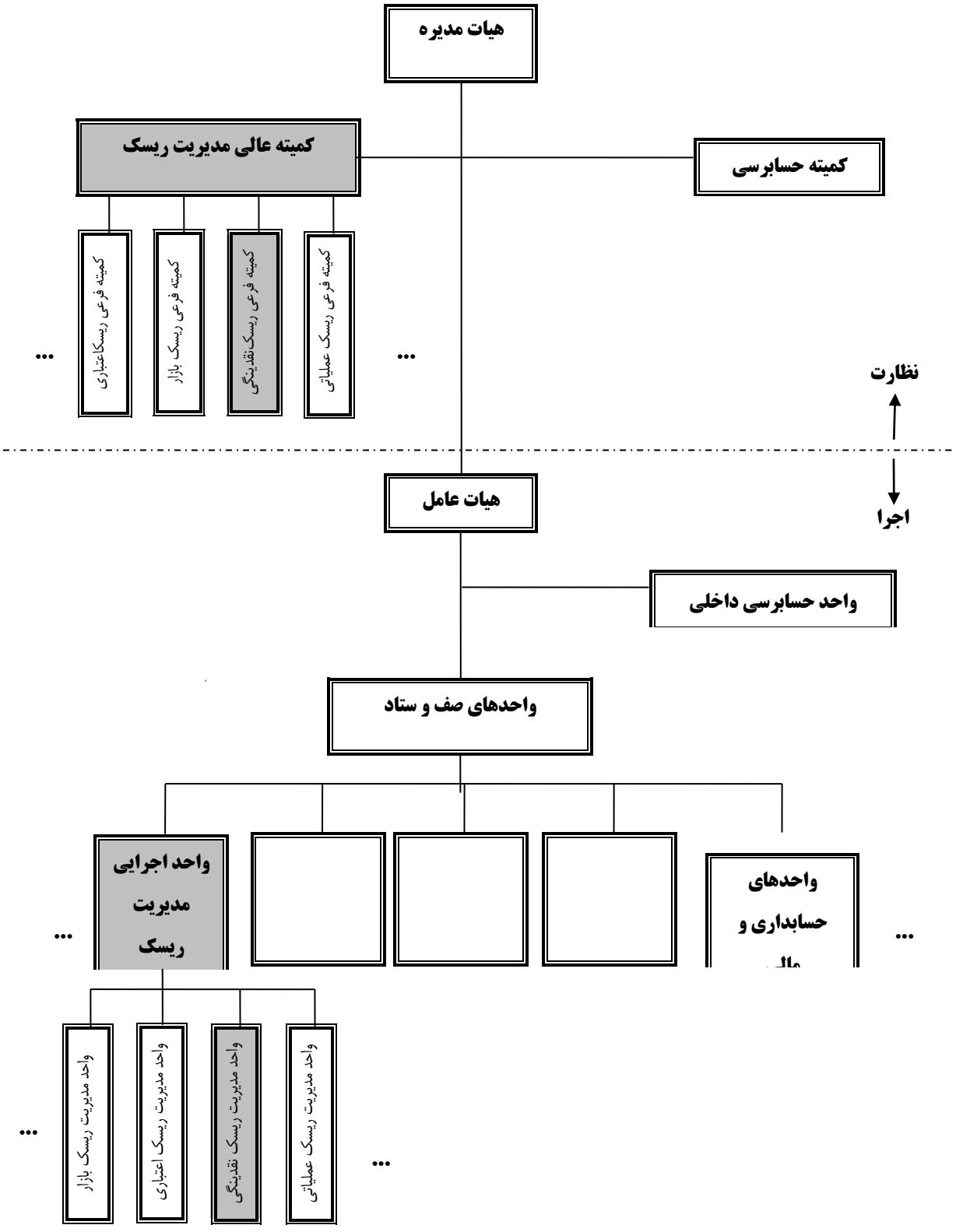
ب- اطلاع به‌موقع مدیران مرتبط با مدیریت نقدینگی از اختلالات.

ماده ۱۴– الزام به رعایت مقررات:

مؤسسه اعتباری همواره ملزم به رعایت این رهنمود و سایر مقرراتی است که به منظور حصول اطمینان از اعمال مؤثر مدیریت ریسک نقدینگی، توسط بانک مرکزی ج.ا.ا تعیین و ابلاغ می‌گردد.

پیوست رهنمودمدیریت ریسک نقدینگی

نمونه پیشنهادی ساختار سازمانی مدیریت ریسک نقدینگی

تاریخ: ۲۵/۶/۱۳۸۶

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

احتراما"

همان گونه که مستحضر می‌باشند، ضمانت‌نامه‌های بانکی از مهم‌ترین ابزارهای جدید مالی در شبکه بانکی کشور محسوب می‌شوند.

در این ارتباط عملکرد و رویه مورد عمل سامانه بانکی کشور درخصوص خاتمه و یا ابطال ضمانت‌نامه بانکی بر مبنای ارائه اصل ضمانت‌نامه، همواره از موضوعات مورد استعلام و طرح شکایات اشخاص حقیقی و یا حقوقی (عموما" به عنوان ضمانت‌خواه) نزد این بانک بوده است، چرا که چنانچه به هر دلیلی اصل ضمانت‌نامه به بانک ضامن ارائه نگردد، بانک ضامن از آزادسازی و استرداد وثایق توقیفی ضمانت‌خواه ممانعت به عمل می‌آورد.

در این راستا با توجه به مطالعات و بررسی‌های به عمل آمده و تعاملات صورت پذیرفته با شبکه بانکی کشور، اعلام می‌دارد در صورت تحقق هر یک از شرایط ذیل، ضمانت‌نامه‌های صادره بانکی باطل می‌گردد و آزادسازی وثایق، نیازمند ارائه اصل ضمانت‌نامه به بانک ضامن نخواهد بود.

اعلام کتبی ذینفع مبنی بر ابطال و خاتمه ضمانت‌نامه

انقضای سررسید مدت اعتبار ضمانت‌نامه (تاریخ انقضاء)

حصول شرایط خاص و مقرر در ضمانت‌نامه، بر مبنای ارائه سند یا اسنادی که در متن ضمانت‌نامه به منظور انقضای ضمانت‌نامه مشخص می‌گردد. (واقعه انقضاء)

در پایان توجه به نکات ذیل حائز اهمیت است:

الف- درخصوص شرط واقعه انقضاء (Expiry Event) که به مفهوم تعیین حصول شرایط خاص می‌باشد، به استحضار می‌رساند هرچند بانک ضامن در مواجهه با این اسناد، در چارچوب امکانات، کفایت دقت را به عمل می‌آورد ولی تنها مسئول انطباق اسناد با شرایط مندرج در ضمانت‌نامه است و مسئولیت‌های ناشی از جعل، اصالت نداشتن و ... اسناد ارائه شده، به عهده بانک مربوطه نیست.

ب- بانک ضامن لازم است در صورتی که وثایق ضمانت‌خواه را بدون دریافت اصل ضمانت‌نامه آزاد می‌سازد، نسبت به اخذ تعهدنامه از ضمانت‌خواه با مضمون ذیل اقدام نماید:

"چنانچه در آینده مشخص شود که ضمانت‌خواه با عدم ارائه اصل ضمانت‌نامه به هر نحوی از انحاء قصد سوء استفاده از آن را داشته است و منافع بانک صادر کننده به خطر افتد، ضمانت‌خواه عهده‌دار جبران ضرر و زیان وارده بوده و بانک محق به استیفاء حقوق تضییع شده به هر نحو و کیفیت است"

ج- لازم است به هنگام صدور ضمانت‌نامه، مفاد این بخشنامه درخصوص شرایط ابطال و یا خاتمه ضمانت‌نامه، به نحو مطلوب اطلاع رسانی شود؛ و طرفین ضمانت‌نامه و بالاخص ذینفع ضمانت‌نامه از شرایط و مفاد آن آگاهی کامل داشته باشند.

در خاتمه اعلام می‌دارد این بانک آمادگی دارد پیشنهادات کارشناسی واصله را با دقت مورد ارزیابی قرار دهد./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر	**مهناز بهرامی**
۳۸۱۶	**۶-۳۸۳۱**

شماره: مب/۲۶۶۶؛ لزوم اخذ مجوز از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران توسط بانک‌ها و مؤسسات اعتباری کشور، قبل از اقدام به مشارکت حقوقی در شرکت «ساماندهی مطالبات معوق»

تاریخ: ۲۷/۶/۱۳۸۶

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

احتراما"

مطابق با اخبار واصله، تعدادی از بانک‌ها اقدام به مشارکت حقوقی در شرکت در حال تاسیس "ساماندهی مطالبات معوق" (و برخی شرکت‌های دیگر) نموده‌اند. علیهذا بدینوسیله به آن بانک/ موسسه اعتباری توصیه می‌گردد با عنایت به تبصره ماده ۲ "دستورالعمل اجرایی مشارکت حقوقی" و "دستورالعمل سرمایه‌گذاری موسسات اعتباری" و جهت جلوگیری از بروز مشکلات آتی، قبل از اقدام به مشارکت حقوقی نسبت به اخذ مجوز لازم از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران اقدام مقتضی معمول گردد./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **امیرحسین امین‌آزاد**

۳۸۱۶ **۵-۳۸۳۱**

شماره: مب/۲۶۹۷؛ ابطال بخشنامه شماره نت/۴۴۳۷ مورخ ۱۴/۱۰/۱۳۸۰ در مورد ایجاد یا تعطیل واحدهای بانکی در داخل کشور

تاریخ :۳۱/۶/۱۳۸۶

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانکهای تجاری (دولتی) ارسال گردید

احتراماً؛

نظر به این که مفاد بخشنامه شماره نت/٤٤٣٧ مورخ ١٤/١٠/١٣٨٠ در ارتباط با برخی موارد آئین‌نامه ایجاد یا تعطیل واحدهای بانکی در داخل کشور موضوع بند (و) ماده ۳۰ قانون پولی و بانکی در دست بررسی و بازنگری می‌باشد، بدین‌وسیله بخشنامه فوق‌الاشاره کان‌لم‌یکن اعلام می‌گردد./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **امیرحسین امین‌آزاد**

۳۸۱۶ **۵-۳۸۳۱**

شماره: مب/۲۹۲۱؛ ابلاغ نکات مورد تاکید اداره کل امور مالیاتی استان تهران در مورد مالیات حق تمبر اوراق چک

تاریخ: ۱۶/۷/۱۳۸۶

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی و شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید

محترما"

با توجه به تکلیف ماده ٤٤ قانون مالیات‌های مستقیم درخصوص مالیات حق تمبر اوراق چک که توسط بانک‌های کشور چاپ می‌گردد بدینوسیله مواردتاکید شده از سوی رئیس امور مالیاتی اداره کل امور مالیاتی استان تهران را به اطلاع می‌رساند:

شماره حساب سیبا جهت واریز مالیات حق تمبر چاپ چک:

حساب شماره ۲۱۱۰۱۰۱۷۲۱۰۰٦ به نام مالیات حق تمبر اداره کل امور مالیاتی استان تهران

کلیه بانک‌ها پس از صدور هرگونه مجوز چاپ از سوی اداره کل اوراق بهادار، جهت واریز مالیات حق تمبر متعلقه به اداره مالیاتی ۰٤/٤۸ به نشانی تهران، بزرگراه افریقا، نبش جنوب شرقی چهارراه جهان کودک، ساختمان شماره یک اداره کل امور مالیاتی استان تهران، طبقه دوم، اداره امور مالیاتی کد ۰٤/٤۸ مراجعه و قبض مالیاتی کامپیوتری دریافت نمایند./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **امیرحسین امین‌آزاد**

۳۸۱۶ **۵-۳۸۳۱**

شماره: مب/ ۳۲۴۴؛ حداقل الزامات تحت عنوان "مجموعه رهنمودها برای مدیریت موثر ریسک عملیاتی"

تاریخ: ۳/۸/۱۳۸۶

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

با احترام؛

همان‌گونه که استحضار دارند از جمله مهم‌ترین ریسک‌هایی که تقریباً تمامی فعالیت‌هایموسسه اعتباری در معرض آن قرار دارند،ریسک عملیاتی است. ریسکی که ناشی از نامناسب بودن و عدم کفایت فرآیندها و روش‌ها، افراد و سیستم‌های داخلی و یا ناشی از وقوع رویدادهای خارج از موسسه اعتباریاست. تاثیرات این شاخه از ریسک گاه ممکن است به حدی گسترده باشد که به ورشکستگی موسسات اعتباری بیانجامد. از این‌رو، مراجع نظارتی و موسسات اعتباری در سراسر دنیا، تلاش‌های فراوانی را جهت شناخت دقیق و مدیریت موثر این ریسک آغاز نموده‌اند. اقدامات یاد شده در صدد تعریف و تبیین ریسک عملیاتی، پیش‌بینی رفتار و در نهایت کاهش آن هستند و در قالب سه محور "شناسایی، ارزیابی و اندازه‌گیری"؛ "پایش و گزارش‌دهی" و "کنترل و کاهش" ریسک عملیاتی پیگیری می‌شوند.

اگرچه اهمیتی که به این شاخه نسبتاً جوان ریسک داده می‌شود در درجه نخست، مرهون گستردگی حیطه عملکرد آن و تاثیرات بالقوه زیادی است که گاه ممکن است یک موسسه اعتباری را تا آستانه ورشکستگی سوق دهد لیکن پس از منظور نمودن مقادیری برای پوشش آن در نسبت کفایت سرمایه توافق‌نامه بال ۲، جایگاه این ریسک اهمیتی دو چندان یافت.

نظر به اهمیت و لزوم برخورداری بانک‌ها و موسسات اعتباری کشور از نظام مناسبی برای مدیریت اثربخش ریسک عملیاتی، به پیوست"مجموعه رهنمودها برای مدیریت موثر ریسک عملیاتی"جهت اجرا و فراهم‌سازی بستر لازم برای مدیریت موثر این ریسک ابلاغ می‌گردد. در این خصوص لازم است بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی، با طراحی سازمان مناسب و تمهید ساز و کارهای اجرایی لازم، زمینه اجرای موثر این بخشنامه را فراهم آورده، برحسن اجرای آن نظارت دقیق و مستمر نمایند.

شایان ذکر است که در تهیه این مجموعه، از منابع تخصصی فراوانی به خصوص اسناد کمیته نظارت بانکی بال (از جمله توافق‌نامه کفایت سرمایه بال ۲) استفاده شده است. از آنجا که

رویکرد بانک مرکزی، هدایت تدریجی شبکه بانکی کشور به سمت پیاده‌سازی توافق‌نامه بال ۲ می‌باشد و اجرای محور اول این توافق‌نامه در زمینه کفایت سرمایه، منوط به کمی نمودن ریسک عملیاتی است، اجرای موثر این رهنمود بسیار ضروری می‌باشد.

در ضمن، مجموعه پیوست در بخش پایانی خود مشتمل بر الزامات احتیاطی مهمی است که تحت عنوان "مباحث ویژه مدیریت ریسک عملیاتی" تدوین شده‌اند. این مباحث شامل الزامات احتیاطی برای هریک از موضوعات "فرآیندها"، "ریسک‌قانونی (ریسک حقوقی)"، "کارکنان"، "محصولات و خدمات جدید"، "استمرار عملیات کاری"، "برون‌سپاری امور"، "سیستم‌های فن‌آوری اطلاعات"، "سیستم‌ها و خدمات پرداخت" و "شناسایی کافی مشتریان" است و اجرای موثر این رهنمود، مستلزم رعایت دقیق مفاد الزامات هریک از این مباحث می‌باشد.

با عنایت به مراتب فوق، خواهشمند است دستور فرمایند رهنمودهای پیوست ـ پس از اتخاذ تدابیر لازم در سطوح هیات مدیره و مدیریت ارشد ـ به تمامی واحدهای ذی‌ربط در آن بانک/موسسه ابلاغ و ضمن نظارت موثر برحسن اجرای آن ـ پس از مدت ٦ ماه ـ گزارشی از پیشرفت کار در زمینه مذکور برای این بانک ارسال شود./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۳**

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

مجموعه‌ی رهنمودها برای "مدیریت مؤثر ریسک عملیاتی"

آبان ۱۳۸۶

فهرست مطالب

۱– اهداف

۲– تعاریف

۳– رویدادهای موثر در بروز ریسک عملیاتی

۳–۱– رویدادهای مربوط به فرآیندها و روش‌ها

۳–۲– رویددهای مربوط به درون‌سازمان

۳–۳– رویدادهای مربوط به اختلالات کاری و نواقص سیستم

۳–۴– رویدادهای مربوط به خارج از موسسه

۴– محیط ریسک عملیاتی

۴–۱– ساختار سازمانی برای مدیریتریسک عملیاتی،

وظایف و مسئولیت‌ها

۴–۱–۱– هیات مدیره،وظایف و مسئولیت‌ها

۴–۱–۲ مدیریت ارشد، وظایف و مسئولیت‌ها

۴–۱–۳– کمیته عالی مدیریت ریسک، وظایف و مسئولیت‌ها

۴–۱–۴– کمیته فرعی ریسک عملیاتی، وظایف و مسئولیت‌ها

۴–۱–۵– واحد مدیریت ریسک عملیاتی، وظایف و مسئولیت‌ها

۴–۱–۶– کمیته حسابرسی، وظایف و مسئولیت‌ها

۴–۱–۷– واحد حسابرسی داخلی، وظایف و مسئولیت‌ها

۴–۱–۸– حسابرس مستقل، وظایف و مسئولیت‌ها

۴–۲– فرهنگ ریسک عملیاتی

۴–۳– اطلاعات، ارتباطات و نظام گزارش‌دهی

افشای اطلاعات مربوط به ریسک عملیاتی

۵– مدیریت ریسک عملیاتی شامل نظام‌ها و رویه‌ها برای شناسایی، ارزیابی و اندازه‌گیری، پایش و گزارش‌دهی، کنترل و کاهش ریسک عملیاتی

۵–۱– شناسایی، ارزیابی و اندازه‌گیری ریسک عملیاتی

۵–۲– پایش ریسک عملیاتی و گزارش‌دهی

۵–۳– کنترل ریسک عملیاتی و کاهش آن

پیوست شماره ۱– جایگاه کمیته عالی مدیریت ریسک در ساختار

سازمانی موسسه اعتباری (نمونه ایده‌آل)

پیوست شماره ۲– چارچوبی برای مدیریت پیشرفته ریسک عملیاتی (نمونه ایده‌آل)

پیوست شماره ۳– ابزارهای شناسایی و ارزیابی ریسک عملیاتی

استفاده از بانک اطلاعاتی رویدادها و زیان‌های گذشته

استفاده از روش خود ارزیابی

تجزیه و تحلیل سناریو

تجزیه و تحلیل محیطی

استفاده از روش امتیازدهی

استفاده از روش ترسیم ریسک

نمودار جریان کار

ماتریس ریسک

استفاده از شاخص‌های ریسک

پیوست شماره ۴– روش‌های اندازه‌گیری پوشش سرمایه‌ای برای ریسک عملیاتی

۱–روش شاخص پایه

۲– روش استاندارد شده

پیوست شماره ۵– مصادیق فعالیت‌های خطوط کاری هشت‌گانه

۶- مباحث ویژه مدیریت ریسک عملیاتی

ضمایم:

۶-۱-الزامات احتیاطی برای فرآیندها

۶-۲- الزامات احتیاطی برای ریسک حقوقی

۶-۳- الزامات احتیاطی برای کارکنان

۶-۴- الزامات احتیاطی برای محصولاتو خدمات جدید

۶-۵- الزامات احتیاطی برایاستمرار عملیات کاری

۶-۶- الزامات احتیاطی برایبرون‌سپاری امور

۶-۷- الزامات احتیاطی برایسیستم‌های فن‌آوری اطلاعات

۶-۸- الزامات احتیاطی برایسیستم‌ها و خدمات پرداخت

۶-۹- الزامات احتیاطی برایشناسایی کافی مشتریان

بسمه تعالی

مجموعه‌ی رهنمودهابرای مدیریت مؤثر ریسک عملیاتی

۱– اهداف:

در اجرای موثر بند "ب" از ماده ۱۱ قانون پولی و بانکی کشور، مصوب تیرماه ۱۳۵۱ و اصلاحات پس از آن و به منظور کمک به حفظ و ارتقای کارآیی موسسات اعتباری از طریق تشویق آن‌ها به اتخاذ تدابیر لازم برای پیشگیری از بروز زیان‌های احتمالی ناشی از وقوع اختلالاتی که به هر دلیل ممکن است در فرآیند انجام عملیات رخ دهد و نیز اجتناب از بروز خساراتی که در صورت وقوع، به موجب تکالیف مقرر در بند "ج" ماده ۳۵ همان قانون مسئولیت جبران آن با موسسه اعتباری است، "مجموعه‌ی رهنمودها برای مدیریت موثر ریسک عملیاتی" که از این پس "رهنمود"نامیده می‌شود، تدوین می‌گردد.

۲– تعاریف:

گستره شمول تعاریف ذیل، محدود به این "رهنمود"می‌باشد:

۲–۱–موسسه اعتباری: بانک یا موسسه اعتباری غیربانکی است که تحت عناوین مذکور از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مجوز دریافت نموده، تحت نظارت این بانک قرار دارد.

۲–۲– مدیریت ارشد اجرایی: مدیرعامل/ اعضای هیات عامل و آن گروه از کارکنان ارشد موسسه اعتباری است که مستقیماً زیرنظر هریک از اعضای هیات‌عامل/ مدیرعامل قرارداشته، مسئولیت اجرای استراتژی‌ها و سیاست‌های مصوب هیات مدیره/ هیات عامل را حسب مورد برعهده دارند.

۲–۳– ریسک عملیاتی: احتمال بروز زیان ناشی از نامناسب بودن و عدم کفایت فرآیندها و روش‌ها، افراد و سیستم‌های داخلی و یا ناشی از رویدادهای خارج از موسسه اعتباری.

این‌تعریف شامل ریسک حقوقی (قانونی) نیزمی‌باشد، لیکن ریسک‌های شهرت و راهبردی را در بر نمی‌گیرد.

۲–۴– سیستم:ترکیبی از اجزا و قسمت‌های مختلف یک مجموعه است که به یکدیگر وابسته‌اند و روابط متقابل آن‌ها به شکلی خاص و در جهت اهداف مشخصی است.

سیستم در این رهنمود، شامل تمامی سیستم‌های دستی و رایانه‌ای و نیز شبکه‌های خدمات‌رسانی هم‌چون آب و برق و گاز، شبکه‌های ارتباطی و ... است که بروز هرگونه اختلال در آن‌ها بر روی ریسک عملیاتی موسسه اعتباری تاثیر می‌گذارد.

۲-۵- ریسک حقوقی (قانونی): احتمال بروز زیان ناشی از مشاوره یا مستندسازی نامناسب، اشتباهات حقوقی، تفاسیر و برداشت‌های متفاوت از قوانین و مقررات و همچنین عدم کفایت قوانین و مقررات موجود برای حل موضوعات حقوقی مبتلابه موسسه اعتباری و نیز تغییر قوانین و مقررات مزبور.

۲-۶- ریسک شهرت: احتمال بروز زیان در اثر از دست دادن حسن شهرت به دلایلی از جمله وضعیت نامطلوب مالی، تنزل رتبه اعتباری و یا از دست دادن اعتماد عمومی.

۲-۷- ریسک راهبردی (استراتژیک): احتمال بروز زیان ناشی از تدوین برنامه‌های راهبردی و عملیاتی نامناسب، ایجاد تغییر نامناسب در این برنامه‌ها، سازمان‌دهی یا تجدید سازمان‌دهینامناسب موسسه و نیز پیاده‌سازی برنامه‌ای است که با عوامل درونی و برونی محیط ناسازگار بوده و می‌تواند بر درآمدها، سرمایه و حیات حرفه‌ای موسسه تاثیرگذار باشد.

۲-۸- برنامه راهبردی: برنامه‌ای است بلندمدت (برای یک دوره ۳ تا ۵ ساله) که تصویری کلی از اهداف، نگرش و جهت‌گیری عملیاتی موسسه اعتباری ارائه می‌دهد.

۲-۹- برنامه عملیاتی: برنامه‌ای است کوتاه مدت (حداکثر یک‌ساله) که چارچوب کلی عملیات هر موسسه برای پشتیبانی از اجرای برنامه راهبردی را مشخص نموده، برای هر واحد کاری، اجرای برنامه را زمان‌بندی می‌کند.

۲-۱۰- مدیریت ریسک عملیاتی: عبارت است از فرآیند شناسایی، ارزیابی و اندازه‌گیری، تجزیه و تحلیل و واکنش مناسب نسبت به ریسک عملیاتی و نیز نظارت (شامل پایش و گزارش‌دهی و ...)، مستمر بر آن با توجه به شرایط متغیر محیطی (اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، تکنولوژیک و ...).

۲-۱۱- برون‌سپاری: به مفهوم استفاده موسسه اعتباری از خدمات شخص ثالث (اعم از وابسته یا غیر از آن) برای انجام مستمر برخی فعالیت‌ها در زمان حال یا آینده است.

برون‌سپاری می‌تواند انتقال اولیه یک فعالیت (یا بخشی از آن) از موسسه اعتباری به شخص ثالث، یا انتقال بعدی یک فعالیت (یا بخشی از آن)، از یک ارائه دهنده خدمات به شخص دیگر باشد.

۲-۱۲- استمرار عملیات کاری: توانایی موسسه اعتباری برای ادامه وظایف و خدمات خود ـ تحت هر شرایط ـ به طور مستمر و بدون وقفه.

۲-۱۳- مدیریت استمرار عملیات کاری: رویکرد جامعی است که تمامی فعالیت‌های موسسه اعتباری را در برگرفته، شامل خط مشی‌ها، استانداردها و رویه‌هایی است که اطمینان می‌دهند در صورت بروز اختلال، بعضی از عملیات خاص، شرایط خود را حفظ نموده، یا طی چارچوب زمانی معین، به شرایط عادی خود باز می‌گردند. هدف از مدیریت استمرار عملیات کاری، به حداقل رسانیدن آثار منفی عملیاتی،مالی، قانونی، شهرت ناشی از بروز اختلال می‌باشد.

۲-۱۴- برنامه‌ریزی استمرار عملیات کاری: به عنوان بخشی از مدیریت استمرار عملیات کاری، تدوین برنامه‌ای است مکتوب و جامع برای انجام اموری که رویه‌ها و سیستم‌های ضروری را جهت تداوم یا بازیابی عملیات موسسه اعتباری ـ در صورت بروز اختلال ـ مشخص می‌نماید.

۲-۱۵- سیستم پرداخت: سیستمی است که امکان استفاده از ابزارهای متنوع پرداخت را فراهم می‌نماید. ابزارهای پرداخت شامل کارت‌های پرداخت، چک و سایر ابزارهایی است که برای پرداخت، برداشت یا انتقال وجوه مورد استفاده قرار می‌گیرند.

۲-16- حفظ امنیت اطلاعات: به مفهوم حفاظت از اطلاعات و حفظ امنیت و تهیه نسخه پشتیبان از آن‌ها، تحت شرایط عادی و اضطراری از طریق اقدامات اجرایی، فنی و ... می‌باشد.

۳- رویدادهای موثر در بروز ریسک عملیاتی:

از انواع رویدادهایی که می‌توانند زیان‌های عمده ناشی از ریسک عملیاتی را در پی داشته باشند، عبارتند از:

۳-۱- رویدادهای مربوط به فرآیندها و روش‌ها

عدم کفایت یا نامناسب بودن رهنمودها، سیاست‌ها و رویه‌ها؛

عدم کفایت ارتباطات و یا ایجاد وقفه در آن‌ها؛

خطاهای مربوط به ورود اطلاعات؛

عدم سازگاری فرآیندها و روش‌ها و یا ناکافی بودن آن‌ها؛

مستندسازی ضعیف و ناقص اطلاعات مشتریان؛

مستندسازی ضعیف و ناکافی امور حقوقی؛

عدم کفایت کنترل‌های امنیتی؛

نقض قانون، مقررات و عدم رعایت الزامات؛

نامناسب بودن تغییرات انجام شده در فرآیندها، روش‌ها، ساختارها و ... ؛

وجود نارسایی در برنامه‌های اقتضایی و یا احتیاطی از جمله برنامه‌های مربوط به استمرار عملیات کاری؛

وجود نارسایی در مدیریت وثائق؛

وجود نارسایی در مدیریت اجرائی، عرضه محصولات و فرآیندها.

۳-۲- رویدادهای مربوط به درون سازمان

نقض دستورالعمل‌های داخلی، سیاست‌ها و رویه‌ها؛

عدول از اختیارات واگذار شده؛

سوء استفاده کارکنان سازمان شامل اختلاس، ارتشا، ارائه گزارش‌های غلط (عمدی یا سهوی به ویژه در مورد مانده حساب‌ها)، سرقت، مبادلات غیرقانونی به حساب شخصی خود، خیانت در امانت، جعل اسناد و چک‌ها، دسترسی غیرمجاز به حساب مشتریان، سوء استفاده از اطلاعات محرمانه مشتری، فعالیت‌های تجاری نامناسب به حساب بانک، حیف و میل اموال و دارایی‌ها، نادیده گرفتن مقررات، انتشار انواع ویروس‌های رایانه‌ای در رایانه‌ها و شبکه‌های رایانه‌ای، پولشوئی وارائه محصولات فاقد مجوز.

عدم کفایت تفکیک وظایف و کنترل‌های دوگانه؛

عدم شفافیت وظایف و مسئولیت‌ها؛

بی‌تجربگی کارکنان؛

عدم برخورداری از کارکنان متخصص و پای‌بند به منشور اخلاقی موسسه؛

عدم کفایت نظارت بر کارکنان؛

نقض قوانین مربوط به سلامت و ایمنی کارکنان؛

۳-۳- رویدادهای مربوط به اختلالات کاری و نواقص سیستم

عدم کفایت نحوه نگهداری و مدیریت سخت‌افزارها و نرم‌افزارها، شبکه و ارائه‌دهنده خدمت (Server)، اختلالات کاری و نارسایی سیستم‌های مختلف (رایانه‌ای و ...)از قبیل

نواقص سخت‌افزاری و نرم‌افزاری، مشکلات مربوط به ارتباطات از راه دور، قطع برق، آب و گاز، استفاده از فن‌آوری‌های قدیمی و غیر استاندارد.

۴-۳- رویدادهای مربوط به خارج از موسسه

اعمال مجرمانه مانند کلاهبرداری،سرقت، جعل، سوء استفاده از چک و جرایم رایانه‌ای؛

عملکرد اشتباه فروشنده و اختلافات با فروشنده دارایی‌های مورد نیاز موسسه اعتباری (مانند تجهیزات، مستغلات و ...)؛

عملیات تروریستی و ناآرامی‌های اجتماعی؛

بلایای طبیعی مانند زلزله، آتش‌سوزی، سیل و ... ؛

علل مختلفسیاسی، حقوقی و مقرراتی از جمله دعاوی مربوط به عملکرد استخدامی و ایمنی محیط کار(دعاوی مربوط به جبران خدمات کارکنان،فعالیتهای سازمان یافتهٔ نیروی کار، دعاوی ناشی از وجود تبعیض و مسئولیت عمومی، استخدام نامناسب کارکنان، جبران ناعادلانه خدمات کارکنان، سوء رفتار با کارکنان که به مواردی هم‌چون دعاوی حقوقی، استعفا و اعتراضات منجر شود و ...).

۴- محیط ریسک عملیاتی:

۴-۱-ساختار سازمانی برای مدیریت ریسک عملیاتی، وظایف و مسئولیت‌ها

مدیریت ریسک عملیاتی مستلزم مشارکت طیف گسترده‌ای از افراد و واحدهای سازمانی است. هریک از این افراد و واحدها، وظایف و مسئولیت‌های متفاوتی را در این زمینه برعهده دارند. لازم است هریک از افراد و واحدهای مزبور، درک روشنی از وظایف، سطح اختیارات و مسئولیت‌های خود در ساختار سازمانی موسسه و نیز ساختار مدیریت ریسک آن داشته باشند. ایجاد واحدهای سازمانی و کمیته‌هایی ویژه در ساختار سازمانی موسسه اعتباری، به هیات مدیره و مدیریت ارشد در ایفای مسئولیت‌های خود در زمینه شناخت و مدیریت ریسک عملیاتی یاری می‌رساند.

۴-۱-۱-هیات مدیره، وظایف و مسئولیت‌ها

هیات مدیره می‌بایست به اهمیت نقش ریسک عملیاتی به عنوان شاخه مجزایی از ریسک که نیاز به مدیریت دارد آگاهی داشته، تدابیر لازم را برای مدیریت موثر آن اتخاذ نماید. مسئولیت نهایی مدیریت ریسک عملیاتی برعهده هیات مدیره می‌باشد.

وظایف و مسئولیت‌های هیات مدیره در رابطه با مدیریت ریسک عملیاتی شامل موارد ذیل است:

تصویبراهبردها، سیاست‌ها و فرآیندهای کلی ریسک عملیاتی و نیز شیوه مدیریت آن در چارچوب استراتژی کلی موسسه اعتباری؛

تصویب میزان ریسک‌پذیری موسسه در زمینه ریسک عملیاتی؛

بررسی و تصویب رویکردهای پیشنهادی کمیته عالی مدیریت ریسک (موضوع پیوست شماره ۲ بخشنامه شماره ۱۱۷۲ مورخ ۳۱/۳/۱۳۸٦) در زمینه شیوه مدیریت ریسک عملیاتی و ابلاغ رویکردهای مصوب به مدیریت ارشد جهت اجرا؛

بررسی گزارش دریافتی از کمیته حسابرسی در مورد بازبینی و ارزیابی کفایت فرآیند حسابرسی داخلی و رفع نارسایی‌های کشف شده؛

بررسی و تصویب استراتژی‌ها (راهبردها)، خط مشی‌ها و رهنمودهای پیشنهادی از سوی کمیته حسابرسی و کمیته عالی مدیریت ریسک؛

حصول اطمینان از این که واحد حسابرسی داخلی به طور منظم، کفایت و جامعیت مدیریت ریسک عملیاتی موسسه را مورد ارزیابی قرار می‌دهد؛

تصویب نظام مدیریت ریسک عملیاتی موسسه و بازنگری ادواری یا موردی آن (حسب ضرورت)؛

این نظام می‌بایست ضمن ارائه تعریفی شفاف، دقیق و جامع از ریسک عملیاتی، در مورد نحوه مدیریت (شناسایی، ارزیابی، پایش، گزارش‌دهی و کنترل/کاهش) آن، رهنمودهای لازم را ارائه نماید؛

تصویب و بازنگری ادواری (و یا موردی) چارچوب حاکمیت شرکتی موسسه اعتباری به منظور مدیریت شفاف ریسک عملیاتی؛

تصویب سیاست‌های کلی در زمینه مستندسازی اقدامات کنترلی و فعالیت‌های مربوط به مدیریت تراکنش‌ها و حصول اطمینان از اجرای آن‌ها؛

تصویب خط مشی‌های افشای اطلاعات مربوط به ریسک عملیاتی موسسه اعتباری در چارچوب قوانین و مقررات و بازنگری ادواری و یا موردی آن‌ها؛

تصویب خط مشی‌های لازم درخصوص محصولات و خدمات جدید و بازنگری دوره‌ای آن (به ضمیمه شماره ٦-٤ از مباحث ویژه مدیریت ریسک‌عملیاتی رجوع شود)؛

تصویب خط مشی‌های لازم برای مدیریت ریسک عملیاتی فعالیت‌هایی که برون‌سپاری می‌شوند(به ضمیمه شماره ٦-٦ از مباحث ویژه مدیریت ریسک‌عملیاتی رجوع شود)؛

حصول اطمینان از این که برای مدیریت ریسک عملیاتی، برنامه‌ها و رویه‌های مناسبی وجود دارد؛

حصول اطمینان از استقرار نظام جامعی از کنترل‌های داخلی در موسسه اعتباری (موضوع بخشنامه شماره مب/۱۱۷۲ مورخ ۳۱/۳/۱۳۸٦)؛

حصول اطمینان از وجود فرهنگ سازمانی مناسب و توانمند برای مدیریت کارآمد ریسک عملیاتی و تاکید بر اجرای کنترل‌های داخلی مناسب در موسسه اعتباری؛

حصول اطمینان از این که نظام مدیریت ریسک عملیاتی، تحت حسابرسی داخلی جامع و کارآمدی قرار دارد که به وسیله کارکنان شایسته ـ برخوردار از استقلال عمل و آموزش مناسب ـ انجام می‌شود؛

حصول اطمینان از این که مسئولین حسابرسی داخلی به طور مستقیم در فرآیند مدیریت ریسک عملیاتی مسئولیتی به عهده نداشته باشند؛

حصول اطمینان از این که موسسه اعتباری از اصول مناسبی برای شناسایی، ارزیابی، پایش، گزارش‌دهی، کاهش و کنترل ریسک عملیاتی استفاده می‌کند؛

حصول اطمینان از وجود برنامه‌های اقتضایی مناسب برای استمرار عملیات کاری و بازنگری ادواری آن‌ها(به ضمیمه شماره ٦-٥ از مباحث ویژه مدیریت ریسک‌عملیاتی رجوع شود)؛

حصول اطمینان از استقرار یک نظام موثر و کارآمد گزارش‌دهی در سرتاسر موسسه اعتباری و این که اطلاعات شفاف، جامع، مرتبط، قابل اعتماد، قیاس‌پذیر و مهم مربوط به حوزه‌های مختلف کاری موسسه اعتباری به موقع، در اختیار کاربران ذی‌ربط قرار می‌گیرد؛

حصول اطمینان از این که مدیریت ارشد و نیز تمامی افرادی که مسئول مدیریت ریسک عملیاتی هستند ضمن آگاهی کامل به ریسک‌های عملیاتی عمده در حوزه‌های کاری خود، از وظایف و مسئولیت‌های خود در این زمینه مطلع بوده و نیز از تجربه و دانش کافی در مورد وظایف محوله برخوردار می‌باشند. همچنین وظایف و مسئولیت‌های خود در رابطه با مدیریت ریسک عملیاتی را به شیوه مناسبی انجام می‌دهند؛

حصول اطمینان از اجرای نظام مدیریت ریسک عملیاتی توسط مدیریت ارشد؛

الزام مدیران ارشد اجرایی به ارائه گزارش جامع و مکتوب، درخصوص مدیریت ریسک عملیاتی، حداقل هر شش ماه یکبار و نیز ارائه سایر گزارش‌های مورد نیاز هیات مدیره.

۴-۱-۲- مدیریت ارشد، وظایف و مسئولیت‌ها

مسئولیت اجرای چارچوب‌های مصوب هیات مدیره و نیز تعیین خط مشی‌ها، فرآیندهای مدیریت ریسک عملیاتی درخصوص تمامی محصولات، فعالیت‌ها، فرآیندها و سیستم‌های مهم موسسه اعتباری برعهده مدیریت ارشد است.

اهم وظایف و مسئولیت‌های مدیریت ارشد در زمینه مدیریت ریسک عملیاتی به شرح ذیل است:

تعیین و توسعه خط مشی‌ها، فرآیندها و رویه‌های اجرایی ذی‌ربط مدیریت ریسک عملیاتی در زمینه تمامی محصولات، خدمات، حوزه‌های کاری فرآیندها و سیستم‌های مهم موسسه اعتباری در چارچوب قوانین و مقررات؛

اجرای استراتژی‌ها (راهبردها)، خط مشی‌ها و رهنمودهای پیشنهادی از سوی کمیته حسابرسی و کمیته عالی مدیریت ریسک که به تصویب هیات مدیره رسیده باشد؛

ایجاد ساختار مدیریتی مناسب برای مدیریت موثر و کارآمد ریسک عملیاتی؛

پیاده‌سازی نظام جامعی از کنترل‌های داخلی در موسسه اعتباری؛

پیشنهاد راهبردها و سیاست‌های ذی‌ربط ریسک عملیاتی به هیات مدیره، جهت تصویب؛

پیشنهاد خط مشی‌های لازم برای مدیریت ریسک عملیاتی فعالیت‌هایی که برون‌سپاری می‌شوند؛

فراهم آوردن تمهیدات لازم برای اجرای برنامه‌های اقتضایی مربوط به ریسک عملیاتی از جمله برنامه‌های اقتضایی مربوط به استمرار عملیات کاری موسسه؛

تعیین ساختار سازمانی برای مدیریت ریسک عملیاتی و ابلاغ مسئولیت‌ها و وظایف تمامی واحدها و افراد به آن‌ها؛

ارزیابی میزان تناسب فرآیند مدیریت ریسک عملیاتی با نوع ریسک موجود در فعالیت واحد ذی‌ربط؛

تلاش در جهت ایجاد فرهنگ سازمانی مناسب و توانمند ـ در گفتار و عمل ـ و تاکید بر اجرای کنترل‌های داخلی مناسب در موسسه اعتباری؛

ارزیابی روایی فرآیند نظارت بر مدیریت ریسک عملیاتی؛

حصول اطمینان از سازگاری سیاست‌های ریسک‌پذیری موسسه اعتباری با نظام جبران خدمات کارکنان آن، به گونه‌ای که مانع از نقض مقررات توسط کارکنان گردد؛

اجرای سیاست‌های مصوب هیات مدیره در زمینه استقرار یک نظام موثر و کارآمد گزارش‌دهی در سرتاسر موسسه اعتباری؛

فراهم آوردن تمهیدات لازم برای آموزش کارکنان در زمینه مدیریت ریسک عملیاتی؛

حصول اطمینان از وجود هماهنگی و ارتباط موثر بین کارکنان واحد ریسک عملیاتی و کارکنان دیگر واحدهای ریسک و نیز بین آن‌ها و ارائه‌دهندگان خدمات در خارج از سازمان؛

حصول اطمینان از رعایت الزامات افشای اطلاعات مربوط به ریسک عملیاتی؛

دریافت گزارش‌های منظم درخصوص ریسک‌های عملیاتی و خسارات وارده؛

ارزیابی منظم به هنگام بودن، صحت و مرتبط بودن رویه‌های مورد استفاده و نظام‌های گزارش‌گری.

۴-۱-۳-کمیته عالی مدیریت ریسک، وظایف و مسئولیت‌ها

کمیته‌ای است تخصصی که از سوی هیات مدیره موسسه اعتباری و به منظور یاری رسانیدن به آن (در امر نظارت بر مدیریت مؤثر ریسک‌هایی که موسسه اعتباری در معرض آن‌ها قرار دارد) تشکیل شده، در چارچوب اختیارات، مقررات، خط مشی‌ها و حدود وظایف تعیین شده از سوی هیات مدیره موسسه اعتباری انجام وظیفه می‌نماید(موضوع پیوست شماره ۲ بخشنامه شماره ۱۱۷۲ مورخ ۳۱/۳/۱۳۸٦).

اهم وظایف و مسئولیت‌های کمیته عالی مدیریت ریسک در رابطه با مدیریت ریسک عملیاتی، علاوه بر وظایف و مسئولیت‌های کلی مندرج در پیوست شماره ۲ بخشنامه شماره مب/۱۱۷۲ مورخ ۳۱/۳/۱۳۸٦ این بانک ـ به شرح زیر می‌باشد:

تدوین چارچوبی برای خط مشی‌ها، راهبردها و دستورالعمل‌های اجرایی ریسک عملیاتیبا مشارکت کمیته فرعی مدیریت ریسک عملیاتی ـ پس از دریافت نظرات واحد اجرایی ریسک عملیاتی به منظور پیشنهاد به هیات مدیره. چارچوب پیشنهادی می‌بایست با خط مشی‌ها و راهبردهای کلی موسسه اعتباری سازگاری داشته و حتی‌الامکان سایر ریسک‌های مهم موسسه اعتباری را پوشش داده و به گونه‌ای شفاف، وضعیت ریسک عملیاتی را تبیین نماید.

بررسی و پیشنهاد میزان تحمل ریسک عملیاتی به هیات مدیره جهت تصویب؛

بررسی کفایت خط مشی‌ها و سیستم‌های مربوط به مدیریت ریسک عملیاتی و مطابقت خط مشی‌ها با سطح قابل قبول ریسک عملیاتی مصوب هیات مدیره؛

بررسی وضعیت ریسک عملیاتی موسسه اعتباری، شرکت‌های تابعه و وابسته به آن، برحسب میزان ریسک‌پذیری مقرر، توسط هیات مدیره و در صورت لزوم، مشاوره با کمیته حسابرسی، مدیران واحدها، حسابرسان داخلی و مستقل در این زمینه؛

بررسی و اظهارنظر درخصوص رویکردهای پیشنهادی کمیته فرعی مدیریت ریسک عملیاتی در مورد شیوه‌های مدیریت ریسک عملیاتی و ارائه پیشنهادها در این زمینه جهت تصویب هیات مدیره؛

دریافت مستمر اطلاعات مربوط به برنامه‌های مدیریت ریسک عملیاتی، قبل از شروع و طی مراحل اجرایی؛

بررسی اهداف و راهبردهای پیشنهادی برای مدیریت ریسک عملیاتی و نیز اثربخشی خط مشی‌های مدیریت مالی و عملیاتی موسسه اعتباری و ارائه توصیه در این زمینه؛

بررسی شیوه پایش و گزارش‌دهی عملکرد مدیریت ریسک عملیاتی؛

بررسی سیاست‌ها، رویه‌ها و فرآیندهای پیشنهاد شده از سوی واحدهای ذی‌ربط در زمینه مدیریت ریسک عملیاتی تمامی محصولات، فعالیت‌ها، فرآیندها، سیستم‌های اصلی، برون‌سپاریفعالیت‌ها، برنامه‌های اقتضایی برای استمرار عملیات کاری و ارائه نقطه‌نظراتبه هیات مدیره در این خصوص؛

حصول اطمینان از رعایت چارچوب‌های مصوب هیات مدیره در زمینه مدیریت ریسک عملیاتی؛

حصول اطمینان از مناسب بودن رویه‌های مدیریت ریسک عملیاتی؛

بازبینی گزارش‌های ارائه شده از سوی مدیران ذی‌ربط در رابطه با ریسک عملیاتی موسسه اعتباری و بررسی اقدامات انجام شده از سوی آن‌ها برای اداره مؤثر ریسک‌های مزبور و ارائه پیشنهادهای لازم به هیات مدیره؛

ارزیابی عملکرد نظام‌های کنترل داخلی و مدیریت ریسک عملیاتی، همکاری با کمیته حسابرسی برای بررسی گزارش‌های دریافتی مدیران ذی‌ربط در رابطه با اجرا، تصویب و کنترل آن و نیز گسترش نظام‌های کنترل داخلی؛

بررسی موارد عمده تخطی از حدود مقرر برای ریسک عملیاتی، دریافت و اظهارنظر در مورد گزارش‌های توضیحی مدیران در این خصوص ؛

بررسی توصیه‌های حسابرسان داخلی و مستقل در رابطه با مدیریت ریسک عملیاتی ؛

شناسایی هریک از اجزای مدیریت ریسک عملیاتی که نیاز به بهبود دارند و انجام اقدامات اصلاحی لازم برای رفع نارسایی‌های موجود در آن‌ها؛

بررسی پیشنهادهای مدیران ذی‌ربط در مورد چگونگی به حداقل رسانیدن خسارات (مستقیم و غیرمستقیم) ناشی از ریسک عملیاتی هریک از خطوط کاری موسسه، با توجه به فراوانی و شدت هریک از رویدادهای موثر بر ریسک عملیاتی ؛

اطلاع‌رسانی به هیات مدیره موسسه اعتباری در مورد ریسک‌های عمده و بالقوه عملیاتی که موسسه اعتباری در معرض آن قرار دارد و نیز اثربخشی سیستم مدیریت ریسک عملیاتی؛

ارائه گزارش به هیات مدیره در رابطه با نتایج حسابرسی‌های داخلی مربوط به ریسک عملیاتی و میزان مناسب بودن اقدامات انجام شده توسط واحدهای اجرایی.

۴-۱-۴- کمیته فرعی ریسک عملیاتی، وظایف و مسئولیت‌ها

به منظور بررسی موارد مرتبط با مدیریت ریسک عملیاتی، کمیته عالی مدیریت ریسک لازم است کمیته‌ای تحت عنوان « کمیته فرعی ریسک عملیاتی» ایجاد نماید (به پیوست شماره ۱ رجوع شود).

اعضای کمیته فرعی ریسک عملیاتی از میان مدیران و یا کارشناسان واحدهای ذیربط موسسه اعتباری و پس از دریافت نقطه نظرات مشورتی کمیته حسابرسی و کمیته عالی مدیریت ریسک، توسط هیات مدیره تعیین می‌شوند. توصیه می‌شود در ترکیب کمیته فرعی ریسک عملیاتی، عضو یا اعضایی از واحدهای ذیل نیز حضور داشته باشند:

- **واحدهای اجرایی مدیریت ریسک؛**
- **واحد فن‌آوری اطلاعات؛**
- **واحد حقوقی؛**
- **واحدهای مرتبط با منابع انسانی.**

کمیته فرعی ریسک عملیاتی در راستای پاسخگویی به کمیته عالی مدیریت ریسک وظایف زیر را بر عهده دارد:

- **نظارت بر ریسک عملیاتی در تمامی سطوح موسسه اعتباری و حصول اطمینان از رعایت حدود مصوب هیات مدیره؛**
- **پیشنهاد خط‌مشی‌های شفاف به کمیته عالی مدیریت ریسک در مورد روش‌های مدیریت ریسک عملیاتی، برون سپاری و استمرار عملیات کاری؛**
- **طراحی و پیشنهاد استراتژی‌های ریسک عملیاتی به کمیته عالی مدیریت ریسک، جهت تصویب در هیات مدیره؛**
- **بازبینی مستندات مربوط به فعالیت‌های در معرض ریسک عملیاتی؛**
- **ارائه پیشنهاد به کمیته عالی مدیریت ریسک درخصوص تفویض اختیارات لازم در موارد زیر:**

تعیین حدود اختیارات سطوح مختلف، جهت تصویب منابع در معرض ریسک عملیاتی؛

تعیین حدود احتیاطی مربوط به منابع حایز اهمیت در معرض ریسک عملیاتی؛

تعیین معیارهای لازم برای برون‌سپاری و استمرار عملیات کاری.

• دریافت گزارش از واحدهای اجرایی ذی‌ربط در رابطه با اقدامات انجام شده در زمینه ریسک عملیاتی؛

• بازبینی نتایج حسابرسی‌های داخلی در رابطه با ریسک عملیاتی و تناسب اقدامات اصلاحی انجام شده از سوی واحدهای اجرایی با فراوانی، شدت و نوع ریسک عملیاتی؛

• ارایه گزارش به کمیته عالی مدیریت ریسک در رابطه با کفایت منابع (از جمله منابع انسانی) برای مدیریت موثر ریسک عملیاتی.

۴-۱-۵- واحد مدیریت ریسک عملیاتی، وظایف و مسئولیت‌ها

• به منظور کنترل و پایش این موضوع که منابع در معرض ریسک عملیاتی در چارچوب معیارها و حدود مصوب هیات مدیره قرار دارد و نیز برای تسهیل نظارت موثر بر مدیریت ریسک عملیاتی و حسن اجرای آن در فرایندهای کنترلی ذیربط، لازم است هیات مدیره، واحد اجرایی مدیریت ریسک عملیاتی را متناسب با اندازه، پیچیدگی و تنوع فعالیت‌های موسسه اعتباری ایجاد نماید.

این واحد اجرایی، تحت عنوان «واحد مدیریت ریسک عملیاتی» (به پیوست شماره ۱ رجوع شود.) ایجاد می‌شود. عمده وظایف این واحد به شرح ذیل است:

پیگیری اجرای سیاست‌ها و حدود احتیاطی مقرر از سوی هیات مدیره در زمینه ریسک عملیاتی و حصول اطمینان از اجرای چارچوب‌های تعیین شده؛

اجرای نظام‌ها و رویه‌های مرتبط با شناسایی ریسک، نظام اطلاعات مدیریت و نیز ایجاد نظامی برای ارائه هشدارهای اولیه و شناسایی و اصلاح به موقع نارسایی‌ها؛

انجام بررسی‌های لازم برای انتخاب رویکرد مناسب در رابطه با شیوه‌های مدیریت ریسک عملیاتی جهت پیشنهاد به کمیته عالی مدیریت ریسک؛

دریافت گزارش‌های ادواری و به روز از سایر واحدهای اجرایی در مورد موضوعات مربوط به ریسک عملیاتی از جمله حفاظت فیزیکی و صیانت از اطلاعات، استمرار عملیات کاری، برون‌سپاری امور و تطبیق با ضوابط ذی‌ربط؛

دریافت گزارش از واحد اجرایی مدیریت ریسک عملیاتی، در رابطه با آن گروه از رویدادهای درونی و بیرونی که ممکن است اثرات مهمی بر فعالیت‌های مدیریت ریسک عملیاتی داشته باشند؛

مشارکت در تدوین چارچوب‌ها و دستورالعمل‌های مدیریت ریسک عملیاتی و ارزیابی آن‌ها به منظور تعیین شاخص‌های ریسک عملیاتی و ارایه پیشنهادهایی در زمینه کنترل و کاهش آن‌ها؛

مشارکت یا ارایه پیشنهاد در زمینه سازماندهی نظام مدیریت ریسک عملیاتی واحدهای کاری مختلف بر اساس چارچوب‌ها و دستورالعمل‌های مقرر برای مدیریت ریسک عملیاتی؛

ابلاغ خط مشی‌ها، رویه‌ها و روش‌های مدیریت ریسک عملیاتی به تمامی واحدهای کاری ذیربط ؛

اطلاع رسانی کافی در زمینه مباحث مربوط به ریسک عملیاتی به منظور شناخت و آگاهی تمامی سطوح کارکنان موسسه اعتباری از مباحث مذکور؛

هماهنگی، مشاوره یا مشارکت در تهیه، آزمون و بررسی برنامه استمرار کاری برای یکایک واحدهای اجرایی و ارایه گزارش در مورد ریسک‌های مختلف به کمیته فرعی ریسک عملیاتی و مدیریت ذیربط؛

مطالعه، پیگیری و توسعه دانش مربوط به ریسک عملیاتی در موسسه اعتباری به منظور گسترش و تجزیه و تحلیل فنون جدید مدیریت ریسک مذکور.

۴-۱-۶- کمیته حسابرسی، وظایف و مسئولیت‌ها

کمیته‌ای است تخصصی که از سوی هیات مدیره موسسه اعتباری و به منظور یاری رسانیدن به آن (در امر نظارت بر مسئولیت‌های آن‌ها در حیطه فرآیند گزارش‌گری مالی، نظام کنترل داخلی، فرآیند حسابرسی و فرآیند تطبیق با قوانین و مقررات و ضوابط اخلاقی) تشکیل شده، در چارچوب اختیارات، مقررات، خط مشی‌ها و حدود وظایف تعیین شده از سوی هیات مدیره موسسه اعتباری انجام وظیفه می‌نماید(موضوع پیوست شماره ۱ بخشنامه شماره مب/۱۱۷۲ مورخ ۳۱/۳/۱۳۸٦).

اهم وظایف و مسئولیت‌های کمیته حسابرسی در رابطه با مدیریت ریسک عملیاتی، علاوه بر وظایف و مسئولیت‌های کلی مندرج در پیوست شماره۱ بخشنامه شماره مب/۱۱۷۲ مورخ ۳۱/۳/۱۳۸٦ این بانک ـ به شرح زیر می‌باشد:

نظارت بر فرآیند تهیه گزارش‌های سالانه و میان‌دوره‌ای در رابطه با ریسک عملیاتی؛

همکاری با کمیته عالی مدیریت ریسک درخصوص ارزیابی محیط ریسک عملیاتی و چگونگی مدیریت آن و ارائه نظرات مشورتی در این خصوص به کمیته مذکور؛

دریافت گزارش‌های منظم از واحد حسابرسی داخلی درخصوص هرگونه تغییر مهم در وضعیت ریسک عملیاتی و تشکیل جلسه با رئیس آن واحد، در صورت لزوم؛

دریافت گزارش‌های توضیحی از مسئولین واحدهای ذی‌ربط درخصوص علل بروز تغییرات مهم در وضعیت ریسک عملیاتی موسسه؛

بررسی گزارش‌های دریافتی و همکاری با کمیته عالی مدیریت ریسک درخصوص ارائه راهکارهای مناسب به منظور مدیریت موثر ریسک عملیاتی؛

ارزیابی کفایت نظام کنترل داخلی موسسه برای مدیریت موثر ریسک عملیاتی؛

ارزیابی کیفیت دستورالعمل‌های اجرایی مدیریت ریسک عملیاتی و همکاری با کمیته عالی مدیریت ریسک در رابطه با ارائه پیشنهادهای لازم به هیات مدیره؛

بررسی و تبادل نظر با مدیران واحدهای ذی‌ربط ریسک عملیاتی در مورد مقدار منابع عمده در معرض ریسک مزبور و اقدامات انجام شده جهت نظارت و کنترل آن؛

بررسی ریسک عملیاتی ناشی از معاملات غیر متعارف (ناشی از تخلفات عمدی و سهوی)، ازجمله با اشخاص وابسته؛

بررسی سیاست‌های مدیریت ریسک عملیاتی و چگونگی شناسایی رویدادهای موثر در بروز ریسک مذکور و چگونگی مواجهه با آن‌ها و همکاری با کمیته عالی مدیریت ریسک برای ارائه پیشنهادهای لازم به هیات مدیره.

۴-۱-۷- واحد حسابرسی داخلی، وظایف و مسئولیت‌ها

واحد حسابرسی داخلی در ارزیابی اثربخشی، کارآیی و ارتقای استانداردهای کنترلی موسسه اعتباری و کمک به حفظ ثبات مالی آن، از اهمیت و جایگاه ویژه‌ای برخوردار است.

ساختار سازمانی واحد حسابرسی داخلی موسسه می‌بایست متناسب با اندازه، ویژگی‌ها، گستره و نوع فعالیت‌های موسسه اعتباری باشد. به منظور افزایش اثربخشی فعالیت‌های کنترلی، حسابرسان داخلی شاغل در این واحد می‌بایست واجد ویژگی‌های ذیل باشند:

برخورداری از دانش کافی حسابرسی و تجربه لازم؛

برخورداری از دانش کافی در مورد موضوعات و فعالیت‌هایی که تحت حسابرسی قرار می‌گیرند؛

برخورداری از استقلال کافی برای انجام وظیفه؛

برای تعریف استقلال، به بند ۲۱ از بخش "ب" نشریه اصول و ضوابط حسابداری و حسابرسی آئین رفتار حرفه‌ای (منتشره از سوی کمیته فنی سازمان حسابرسی) تحت عنوان احکام قابل اجرا در مورد حسابداران حرفه‌ای مستقل رجوع شود؛

برخورداری از دانش و توانمندی لازم برای انجام تجزیه و تحلیل، تصمیم‌گیری و مهارت‌های برقراری ارتباط از جمله نگارش و ارائه مطلب، به ویژه ارائه پیشنهاد در مورد حل مشکلات شناسایی شده؛

شناخت کافی از اصول و ضوابط حرفه‌ای حسابداری و حسابرسی.

واحد حسابرسی داخلی می‌بایست ضمن توجه به تمامی ریسک‌ها، کارآیی نظام مدیریت ریسک عملیاتی را ـ در زمینه‌های مرتبط با فعالیت‌های آن واحد ـ به طور مستمر مورد آزمون و ارزیابی قرار دهد.

اهم وظایف و مسئولیت‌های واحد حسابرسی داخلی در رابطه با مدیریت ریسک عملیاتی به شرح ذیل می‌باشد:

بررسی و تطبیق تراکنش‌های انجام شده با برنامه حسابرسی و تائید آن‌ها، به منظور ارتقای سیستم اطلاعات مدیریت؛

مشارکت در ارتقای کارآیی فرآیند مدیریت ریسک عملیاتی موسسه اعتباری؛

بررسی ریسک عملیاتی در حوزه‌های تعیین شده و براساس برنامه‌ها و معیارهای مقرر در دستورالعمل حسابرسی و تهیه گزارش‌های لازم در این خصوص همراه با ارائه پیشنهاد برای رفع مشکلات، به کمیته فرعی مدیریت ریسک عملیاتی و کمیته حسابرسی؛

حصول اطمینان از انجام کامل و صحیح تمامی تراکنش‌ها مطابق با اختیارات مصوب و ارائه گزارش موارد عدم تطبیق؛

حصول اطمینان از قابل اعتماد بودن گزارش‌های مالی و کنترلی؛

حصول اطمینان از انجام اقدامات اصلاحی در مورد عملیات مغایر با قوانین، مقررات و یا مصوبات هیات مدیره و خط مشی‌ها و رویه‌های تعیین شده از سوی مدیریت ارشد؛

بررسی و حصول اطمینان از این که سیستم حفاظت از دارایی‌ها در چارچوب مصوبات هیات مدیره قرار دارد؛

حصول اطمینان از این که نظام مدیریت ریسک عملیاتی در حوزه‌های مختلف کاری، در انطباق با دستورالعمل‌های مصوب وجود دارند.

۴-۱-۸- حسابرس مستقل، وظایف و مسئولیت‌ها

منظور از حسابرس مستقل، شخص حقیقی یا حقوقی‌ای است که یا به طور مستقیم توسط مجمع عمومی موسسه اعتباری و یا به طور غیرمستقیم، توسط بازرس قانونی منتخب

مجمع عمومی برای رسیدگی و اظهارنظر پیرامون تمامی امور مالی و حسابداری موسسه و نیز انجام دیگر وظایف محوله انتخاب می‌شود.

حسابرسان مستقل می‌بایست علاوه بر برخورداری از دانش کافی و تجربه لازم در زمینه‌های مرتبط و حفظ استقلال عمل در تمامی مراحل حسابرسی، از اهداف، استراتژی‌ها و زمینه‌های کاری موسسه اعتباری آگاهی کامل داشته باشند؛

این اشخاص می‌بایست اطلاعات لازم و ضروری مورد نیاز سهامداران را تهیه نمایند. در این راستا لازم است حسابرسان مستقل، نظام‌های حسابرسی داخلی و مدیریت ریسک (از جمله مدیریت ریسک عملیاتی) را مورد بررسی و ارزیابی قرار دهند. حسابرسان مستقل می‌بایست با استفاده از روش‌های مختلف، مکفی و متناسب با شرایط تجاری و محیط کاری، به ارزیابی گزارش‌های مالی بپردازند.

۴-۲- فرهنگ ریسک عملیاتی

استقرار و تعمیق فرهنگ مناسبی در زمینه مدیریت ریسک عملیاتی، زمینه اثربخشی مدیریت این ریسک را فراهم می‌آورد. هیات مدیره و مدیریت ارشد وظیفه دارند، ضمن گسترش این فرهنگ در تمامی موسسه اعتباری، از آن در گفتار و عمل حمایت نمایند. تمامی کارکنان نیز وظیفه دارند از نقش خود در زمینه ریسک عملیاتی آگاهی داشته، مسئولیت‌های خود را در این خصوص به نحو احسن انجام دهند.

مهم‌ترین عواملی که به ایجاد فرهنگ مناسبی در زمینه مدیریت ریسک عملیاتی یاری می‌رسانند عبارتند از:

اهداف موسسه، میزان ریسک‌پذیری موسسه در زمینه ریسک عملیاتی، چارچوب مدیریت ریسک، نقش و مسئولیت برای اجرای چارچوب مزبور باید به وضوح برای تمامی کارکنان تبیین شود به گونه‌ای که هریک از افراد و واحدها به خوبی از وظایف و مسئولیت‌های خود، در رابطه با مدیریت ریسک عملیاتی مطلع باشند؛

در فرهنگ ریسک عملیاتی باید بر معیارهای عالی اخلاقی تاکید شود. این فرهنگ می‌بایست به تمامی کارکنان و واحدهای موسسه ابلاغ شود. تدوین منشور اخلاقی و نیز اصول و ضوابطی برای انجام کار و پای‌بندی مدیریت به آن‌ها می‌تواند به تعمیق این فرهنگ در موسسه اعتباری یاری رساند؛

اثربخشی فرهنگ ریسک عملیاتی منوط به حمایت هیات مدیره و مدیریت ارشد از این فرهنگ ـ در گفتار و عمل ـ و پای‌بندی کارکنان موسسه به هنجارها و ارزش‌های فرهنگ مذکوردر تمامی سطوح سازمان است؛

برخورداری از یک فرهنگ مناسب در زمینه مدیریت ریسک عملیاتی منوط به تفکیک روشن وظایف و مسئولیت‌ها در کلیه سطوح موسسه اعتباری است؛

از الزامات یک فرهنگ مناسب ریسک عملیاتی، واگذاری امور و مسئولیت‌ها به افرادی است که در زمینه شغلی خود از دانش، تجربه و تخصص کافی و نیز مهارت‌های فنی لازم برخوردارند؛

حیطه اختیارات و مسئولیت‌های هریک از افراد و واحدها می‌بایست به گونه‌ای طراحی و تبیین شود که مانع از ایجاد انگیزه برای سوء استفاده از اختیارات محوله و نادیده گرفتن ارزش‌های فرهنگ ریسک عملیاتی شود؛

نظام حقوق و مزایای کارکنان موسسه اعتباری می‌بایست به گونه‌ای طراحی و به اجرا در آید که انگیزه کارکنان در تخطی از اصول و ضوابط مدیریت ریسک عملیاتی (مواردی همچون اختلاس، ...) را به حداقل ممکن کاهش دهد؛

اثربخشی فرهنگ ریسک عملیاتی مستلزم استقرار محیط مناسبی است که در آن، هریک از کارکنان بتوانند مسائل و مشکلات مربوط به ریسک عملیاتی را به راحتی و آزادانه به اطلاع افراد و واحدهای ذی‌ربط در موسسه برسانند.

۴-۳- اطلاعات، ارتباطات و نظام گزارش‌دهی

واحدهای مختلف موسسه اعتباری به انواع متفاوتی از اطلاعات در رابطه با مدیریت ریسک نیاز دارند.

از عوامل مهم برای مدیریت موثر ریسک عملیاتی، ارائه به موقع گزارش‌های ادواری درخصوص وضعیت کلی این ریسک به سطوحذی‌ربط تصمیم‌گیری و پایش و ارائه گزارش‌های موردی در رابطه با وقوع حوادث غیرمنتظره و تغییر در وضعیت ریسک موسسه می‌باشد.

تهیه به موقع گزارش‌های موردی برای تصمیم‌گیرندگان، این امکان را برای آن‌ها فراهم می‌آورد که به محض بروز زیان یا فراتر رفتن شاخص‌ها از آستانه مقرر (در قالب یک سیستم هشدار دهنده اولیه)، بتوانند به موقع اقدامات لازم را به عمل آورند.

اهم گزارش‌های موسسه اعتباری که می‌بایست به طور روشن و با جزییات مناسب تشریح شوند، به شرح ذیل می‌باشند:

عملکرد مالی؛

وضعیت مالی (از جمله سرمایه، توانایی پرداخت بدهی‌ها و نقدینگی)؛

راهبردها و روش‌های مدیریت ریسک؛

مقدار منابع در معرض ریسک (شامل ریسک‌های اعتباری، بازار، نقدینگی، عملیاتی، قانونی و سایر ریسک‌ها)؛

موارد مهم ریسک عملیاتی که موسسه در معرض آن قرار دارد و یا قرار خواهد گرفت؛

وقایع مهم ریسک و مواردی که نیاز به اقدامات جبرانی و اصلاحی دارند؛

وضعیت ریسک عملیاتی و تاثیر اقدامات انجام شده بر آن؛

گزارش‌های موردی؛

مواردی که از خط مشی‌های مقرر هیات مدیره ـ با مجوز یا بدون مجوز ـ انحراف ایجاد شده است؛

خط مشی‌های حسابداری؛

اطلاعات اصلی در زمینه امور کاری، مدیریت و حاکمیت شرکتی.

برای گردآوری، بررسی و تجزیه و تحلیل داده‌ها و اطلاعات آماری مختلف و ارائه گزارش‌های مناسب می‌بایست ابزارهای لازم در اختیار افراد و واحدهای ذی‌ربط موسسه اعتباری قرار گیرد؛

لازم است تمامی فرآیندها و روش‌های انجام کار مستندسازی شده، در مورد هریک از فعالیت‌های موسسه، سوابق کافی نگهداری شود. این سوابق می‌بایست به گونه‌ای تهیه و نگهداری شوند که بتوان آن‌ها را به موقع در اختیار ناظران بانکی و دیگر افراد و مراجع ذی‌صلاح قرار داد؛

لازم است با ایجاد یک نظام منطقی و جامع؛ داده‌ها، اطلاعات و گزارش‌های موجود در موسسه اعتباری طبقه‌بندی شده، برای هر طبقه ضمن تعریف افراد (به اعتبار شخص یا پست سازمانی) و واحدهای سازمانی مجاز، سطح دسترسی به طور دقیق تبیین شود؛

دستیابی به اهداف موسسه اعتباری و استقرار نظام مناسبی برای مدیریت موثر ریسک عملیاتی، مستلزم وجود سیستمی اثربخش و مناسب از ارتباطات درتمامی موسسه است. ساختار سازمانی موسسه اعتباری باید به گونه‌ای باشد که جریان آزاد اطلاعات را در تمامی سطوح (از بالا به پایین، از پایین به بالا و در عرض سازمان) تسهیل نماید.

استقرار شبکه‌های ارتباطی موثر و توسعه مجاری ارتباطی در میان واحدهای گوناگون موسسه، از وظایف مهم هیات مدیره و مدیریت ارشد است. اطلاعاتی که در ارتباطات از بالا به پایین منتقل می‌شوند عموماً شامل اهداف، استراتژی‌ها، انتظارات، سیاست‌ها و رویه‌ها است؛ در حالی که در ارتباطات از پایین به بالا، معمولاً اطلاعات مربوط به عملکرد

ریسک هر فعالیت منعکس می‌شود. در ارتباطات هم عرض نیز کارکنان به تبادل اطلاعات با یکدیگر می‌پردازند.

شیوه ارتباط و نظام‌گزارش‌دهی در موسسه اعتباری می‌بایست به گونه‌ای طراحی و استقرار یابد که اطلاعات مربوط به ریسک عملیاتی موسسه به طور واضح، صحیح و به موقع در اختیار افراد و واحدهای ذی‌ربط قرار گیرد. اطلاعات ارسال شده، می‌بایست از این ویژگی برخوردار باشد که هیات مدیره و مدیریت ارشد با کمک آن‌ها بتوانند نسبت به اصلاح به موقع خط مشی‌های جاری و رفع نارسایی‌های موجود در نظام مدیریت ریسک و نظام کنترلی اقدامات لازم را به عمل آورند؛

لازم است هیات مدیره و مدیریت ارشد تدابیری اتخاذ نمایند تا موانع ارتباطی میان افراد را به حداقل ممکن کاهش دهند؛

عمده‌ترین این موانع شامل موانع ادراکی و شناختی، موانع ناشی از تنش‌های اجتماعی، موانع ارزشی (ناشی از تفاوت‌های فرهنگی)، موانع زبانی (مثل احتمال تفسیر به رای یا برداشت‌های متفاوت)، موانع انگیزشی (ناشی از حالات روانی افراد و هیجانات روحی آن‌ها)، موانع ناشی از عدم اطمینان به منابع اطلاعاتی، موانع ناشی از عدم وضوح علایم و دریافت علایم متناقض، کیفیت صدا و موانع ناشی از بروز اختلال در ارتباطات می‌باشند؛

از جمله راهکارهایی که هیات مدیره و مدیریت ارشد می‌توانند به کمک آن‌ها فرآیند ارتباطات را بهبود بخشند عبارتند از:

بهبود اثربخشی و کارآیی سیستم ارتباطی و رفع نارسایی‌های آن با استفاده از سیستم بازخور موثر و مناسب؛

توجه به عواملی نظیر عوامل روحی، روانی و فرهنگی و اهتمام به درک معانی در هنگام مطالعه ارتباطات بین افراد؛

توجه به موانع عمده ارتباطی نظیر تفاوت‌های فرهنگی، زبانی و انگیزشی و هم‌چنین ناهماهنگی‌های شناختی و عوامل ایجاد اختلال در ارتباطات؛

استفاده از شیوه ارتباطات دو جانبه برای بهبود فرآیندها و سیستم‌های فرعی بازخور؛

شناسایی مراحل اصلی فرآیند پیچیده ارتباطات سازمان و علایم و نمادهای مورد استفاده در آن، برای بهبود و درک و تحلیل آن.

هرگونه تغییر در شیوه گزارش‌دهی، فن‌آوری اطلاعات، محتوا و مجرای ارائه گزارش‌ها و اثرات احتمالی آن‌ها بر ریسک عملیاتی موسسه و نیز شیوه تاثیر آن‌ها می‌بایست مورد بررسی قرار گرفته، به تائید مراجع ذی‌ربط رسانیده شود.

افشای اطلاعات مربوط به ریسک عملیاتی

موسسه اعتباری می‌بایست در مورد ریسک‌های عملیاتی و حقوقی موارد لازم را افشا نماید. افشاهای مربوط به ریسک‌های عملیاتی باید شامل اطلاعات مربوط به انواع اصلی ریسک‌های مزبور و نیز هرگونه مشکل خاص و حایز اهمیت باشد و به اشخاص ذی‌ربط منعکس شود. در مواردی، ممکن است علاوه بر مدیران و کارشناسان موسسه، اطلاع‌رسانی در زمینه ریسک عملیاتی به عموم نیز ضرورت یابد.

در ریسک حقوقی نیز موارد افشا، شامل رویدادهای حقوقی (از جمله اقدامات حقوقی در جریان) و بررسی و تخمین مطالبات احتمالی بالقوه‌ای است که تغییرات محیط قانونی و مقرراتی متوجه بانک می‌کند. لازم است در مورد شیوه مدیریت و کنترل ریسک‌های مزبور از سوی موسسه اعتباری، اطلاعات لازم ارائه شود.

۵- مدیریت ریسک عملیاتی شامل نظام‌ها و رویه‌ها برای شناسایی، ارزیابی و اندازه‌گیری؛ پایش و گزارش‌دهی؛ کنترل و کاهش ریسک عملیاتی؛

هر موسسه اعتباری صرف‌نظر از اندازه یا پیچیدگی‌های آن ـ می‌بایست چارچوبی را برای مدیریت ریسک عملیاتی ایجاد نماید. هدف این چارچوب، حصول اطمینان از این موضوع است که ریسک‌های عملیاتی به شیوه‌ای سازگار و به طور جامع مورد شناسایی، ارزیابی و اندازه‌گیری؛ پایش و کنترل (یا کاهش) قرار گرفته و گزارش شوند. چارچوب ایده‌آل برای مدیریت پیشرفته ریسک عملیاتی در پیوست شماره (۲) ارائه شده است.

نظارت منظم بر وضعیت ریسک عملیاتی موسسه اعتباری و وجوه عمده‌ای که در معرض زیان قرار دارند مستلزم به کارگیری فرآیندی موثر و کارآ از سوی هیات مدیره و مدیریت ارشد می‌باشد.

فعالیت‌های نظارتی منظم از این مزیت برخوردارند که نارسایی‌های موجود در خط مشی‌ها، فرآیندها و رویه‌های مربوط به اداره ریسک عملیاتی را به سرعت کشف و اصلاح می‌نمایند. پیگیری و شناسایی سریع این قبیل نارسایی‌ها می‌تواند به کاهش قابل ملاحظه فراوانی و یا شدت بالقوه زیان‌ها بیانجامد.

در این راستا، موسسه اعتباری باید نسبت به مدیریت موثر آن گروه از ریسک‌های عملیاتی که جزء تفکیک ناپذیر تمامی محصولات، فعالیت‌ها، فرآیندها و سیستم‌های مهم به حساب می‌آیند، اقدام نماید. علاوه بر این، لازم است قبل از معرفی و سپردن هرگونه تعهد درخصوص ارائه محصولات، فعالیت‌ها، فرآیندها، سیستم‌های جدید

و یا برون‌سپاری امور، از وجود تمهیدات مناسب و مکفی برای مدیریت موثر ریسک عملیاتی موجود در این موارد، اطمینان حاصل نماید.

مدیریت ریسک عملیاتی از سه جزء ذیل تشکیل می‌شود:

۵-۱- شناسایی، ارزیابی و اندازه‌گیری ریسک عملیاتی؛

۵-۲- پایش ریسک عملیاتیو گزارش‌دهی؛

۵-۳- کنترل ریسک عملیاتی و کاهش آن.

۵-۱- شناسایی، ارزیابی و اندازه‌گیری ریسک عملیاتی

به منظور کنترل و محدود نمودن ریسک‌های عملیاتی، که جزء تفکیک‌ناپذیر تمامی محصولات، فعالیت‌ها، فرآیندها و سیستم‌های مهم می‌باشند، لازم است هیات مدیره و مدیریت ارشد اقدامات لازم را از جمله شناسایی، ارزیابی و اندازه‌گیری ریسک‌های بالقوه به عمل آورند.

هیات مدیره و مدیریت ارشد موسسه اعتباری می‌بایست اطمینان حاصل کنند که ریسک‌های عملیاتی موجود در فعالیت‌های موسسه، بهطور منظم، حداقل یک‌بار در سال یا در مواقعی که وضعیت ریسکعملیاتی موسسه به دلایل مختلف تغییر می‌کند، مورد شناسایی، ارزیابی و اندازه‌گیری قرار می‌گیرند؛

شناسایی ریسک‌های عملیاتی می‌بایست تمامی سطوح سازمانی موسسه اعتباری ـ از مدیریت تا کارکنان عملیاتیرا ـ در بر گرفته و نیز در تمامی واحدهای کاری موسسه به اجرا درآید؛

فرآیند شناسایی ریسک عملیاتی می‌بایست در چارچوب خط مشی‌ها و دیگر ضوابط تعیین شده از سوی هیات مدیره و مدیریت ارشد به اجرا در آید.

۵-۱-۱- ابزارهای شناسایی و ارزیابی ریسک عملیاتی

گام نخست در مدیریت موثر ریسک عملیاتی، شناسایی دقیق ریسک‌های عملیاتی موجود در تمامی سطوح موسسه، فرآیندها، فعالیت‌ها و محصولات آن است. در شناسایی ریسک‌های مزبور، می‌بایست به عوامل داخلی و خارجی مانند ساختار کاری، ساختار مدیریت موسسه، فرهنگ ریسک، شیوه مدیریت منابع انسانی، تغییرات سازمانی، میزان جابجایی کارکنان، ارائه محصولات جدید، موقعیت رقابتی، تحولات فن‌آوری و ... توجه شود. شناسایی، ارزیابی و اندازه‌گیری ریسک می‌تواند توسط کارکنان مجرب موسسه یا

اشخاص ثالث و در چارچوب خط مشی‌های موسسه انجام شود. ابزارهای مناسب برای شناسایی، ارزیابی و اندازه‌گیری ریسک عملیاتی باید با ماهیت، حیطه کاری عملیات و میزان ریسک‌پذیری موسسه اعتباری سازگار باشد.

این ابزارها می‌توانند به طور انفرادی یا توامان مورد استفاده قرار گیرند. مصادیقی از ابزارهای شناسایی و ارزیابی ریسک عملیاتی در پیوست شماره (۳) ارائه می‌شود.

۵-۱-۲- اندازه‌گیری ریسک عملیاتی (روش‌ها)

پس از شناسایی ریسک‌های عملیاتی موجود در موسسه اعتباری ، فرآیندها و واحدهای کاری آن، با کمک روش‌ها و شاخص‌های مناسب می‌بایست مقدار منابع در معرض ریسک عملیاتی موسسه اندازه‌گیری شود.

با توجه به این که رویکرد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، اجرای استانداردهای کفایت سرمایه در توافق‌نامه بال ۲ می‌باشد و نیز به دلیل ضرورت منظور نمودن ریسک عملیاتی در محاسبه نسبت کفایت سرمایه، در رویکرد مذکور، لازم است موسسه اعتباری به هر روش ممکن ریسک‌های عملیاتی خود را کمی نماید. انتخاب روش برای این کار، به اندازه، حیطه و درجه پیچیدگی فعالیت‌های موسسه اعتباری بستگی دارد.

تاکید می‌گردد انتخاب هر روش منوط به تصویب هیات مدیره موسسه اعتباری است، مشروط بر آن که به تایید مرجع نظارتی (بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران) نیز رسانیده شود. در ضمن لازم است این نکته مورد توجه قرار گیرد که در صورت انتخاب روش پیشرفته‌تر برای محاسبه ریسک عملیاتی، موسسه اعتباری مجاز به تغییر آن به روش ساده‌تر نمی‌باشد. در شرایط خاص ـ ادغام و یا خرید شرکت‌های مجاز و یا تملیک ـ موسسه اعتباری می‌تواند پس از کسب موافقت مرجع نظارتی، تا زمان تطبیق خطوط کاری و فعالیت‌های شرکت(های) یادشده، ریسک عملیاتی آن شرکت(ها) را به روش ساده‌تر محاسبه کند. در پیوست شماره (٤) به دو روش از روش‌های متداول اندازه‌گیری پوشش سرمایه‌ای برای ریسک عملیاتی اشاره می‌شود.

۵-۲- پایش ریسک عملیاتی و گزارش‌دهی

پایش ریسک عملیاتی ابزاری است که به موسسه اعتباری کمک می‌کند تا قابلیت سیستم‌های کنترلی و کارآمدی آن‌ها را مورد ارزیابی قرار دهد. چنانچه سیستم‌های کنترلی موسسه از کارآیی مکفی برخوردار باشند وضعیت ریسک آن بهبود می‌یابد. از این رو، موسسه اعتباری می‌بایست دارای سیستمی مستمر و منسجم برای پایش ریسک‌های عملیاتی و گزارش‌دهی امور مربوط به ریسک باشد. بعضی از نکات مهمی که در این رابطه می‌بایست مورد توجه قرار گیرند، به شرح ذیل می‌باشند:

موسسه اعتباری می‌بایست با تمهید ساز و کارهای مناسب، امکان گردش اطلاعات و ارائه به موقع گزارش‌های مربوط به ریسک عملیاتی را به سطوح ذی‌ربط فراهم آورد؛

گزارش‌های ریسک عملیاتی موسسه اعتباری می‌بایست دارای ویژگی‌هایی هم‌چون جامعیت، مرتبط و به موقع بودن، قابلیت اعتماد و قیاس‌پذیری بوده؛ از اهمیت لازم نیز برخوردار باشند. همچنین در این گزارش‌ها می‌بایست احتمال وقوع و فراوانی و شدت ریسک‌های عملیاتی هر یک از حوزه‌های فعالیت، فرآیندها و خدمات موسسه اعتباری و نیز شاخص‌های مربوط به اندازه‌گیری هر یک از ریسک‌های مذکور به دقت تعریف و مشخص شوند؛

تعداد دفعات پایش ریسک، به روش‌ها و عوامل ریسک که توسط موسسه اعتباری تعیین شده است، بستگی دارد. در صورتی که عوامل ریسک عملیاتی به طور دائم و با سرعت دچار تغییر شوند لازم است پایش ریسک در فواصل زمانی کوتاه‌تر (به طور مثال روزانه یا هفتگی) انجام شود. چنانچه عوامل ریسک به طور جزئی و با روندی کند تغییر نمایند پایش ریسک به تشخیص مدیریت‌های ذی‌ربط و در فواصل زمانی پیشنهادی آن‌ها انجام می‌شود.

۵-۳- کنترل ریسک عملیاتی و کاهش آن

با کاهش احتمال وقوع رویدادهای ریسک می‌توان زیان‌های ناشی از ریسک‌های عملیاتی را تقلیل داد و از این طریق، آسیب‌پذیری موسسه اعتباری را نسبت به حوادث مزبور به حداقل ممکن کاهش داد. از آنجا که "ارزش زیان مورد انتظار"، نتیجه حاصل ضرب دو عامل "احتمال وقوع ریسک عملیاتی" و "خسارت ناشی از وقوع یا تاثیر ریسک" است، تقلیل هر یک از این دو عامل یاد شده، می‌تواند به کاهش ارزش زیان مورد انتظاربیانجامد. از این رو، در ارزیابی ریسک‌های عملیاتی، احتمال وقوع رویدادهای ریسک و خسارات ناشی از آن‌ها باید توسط واحدهای کاری ذی‌ربط محاسبه شوند؛

موسسه اعتباری می‌بایست هم‌زمان با شناسایی، ارزیابی و اندازه‌گیری ریسک‌های عملیاتی، درخصوص شیوه کنترل آن‌ها نیز تصمیم‌گیری نماید. به عنوان مثال در این مورد تصمیم‌گیری کند که آیا مصمم است ریسک‌های مزبور را تحمل نماید یا آن‌ها را محدود کند یا از فعالیتی که موجب بروز این ریسک است، خارج شود؛

ارزیابی ریسک‌های عملیاتی مستلزم تجزیه و تحلیل عوامل درونی و بیرونی موسسه است. از جمله عوامل درونی می‌توان به تغییرات ساختاری و سازمانی، پیچیدگی محصولات، کیفیت نیروی انسانی و میزان جابجایی کارکنان اشاره نمود. پیشرفت‌های فنی و گسترش فعالیت‌های بین‌المللی، از جمله عوامل بیرونی تاثیرگذار بر ریسک عملیاتی موسسه اعتباری است؛

موسسه اعتباری می‌تواند ریسک عملیاتی خود را با کاهش هریک از دو عامل "احتمال وقوع و فراوانی" ریسک عملیاتی و "خسارت ناشی از وقوع یا تاثیر ریسک (شدت)" و یا تقلیل هم زمان هر دو عامل مزبور بهبود بخشد. روش موثر برای کاهش "احتمال وقوع و فراوانی" رویدادهای ریسک عملیاتی، تقویت نظام کنترل داخلی موسسه اعتباری است. برای کاهش "شدت" رویدادهای مزبور نیز، علاوه بر تقویت نظام کنترل داخلی موسسه، می‌توان برای استمرار عملیات کاری و بازگشت به حالت عادی برنامه‌ریزی نمود و یا با استفاده از روش‌هایی هم‌چون بیمه، تبدیل به اوراق بهادار کردن دارایی‌ها و ... ریسک را به شخص ثالث منتقل کرد.

در صورت استفاده از بیمه برای پوشش ریسک عملیاتی موسسه، لازم است موارد ذیل مورد توجه قرار گیرند؛

مدیریت ارشد باید ضمن توجه به روند تغییرات در فعالیت‌های موسسه، اطمینان حاصل کند پوشش بیمه‌ای از کفایت لازم برخوردار بوده؛ به طور منظم مورد ارزیابی قرار می‌گیرد؛

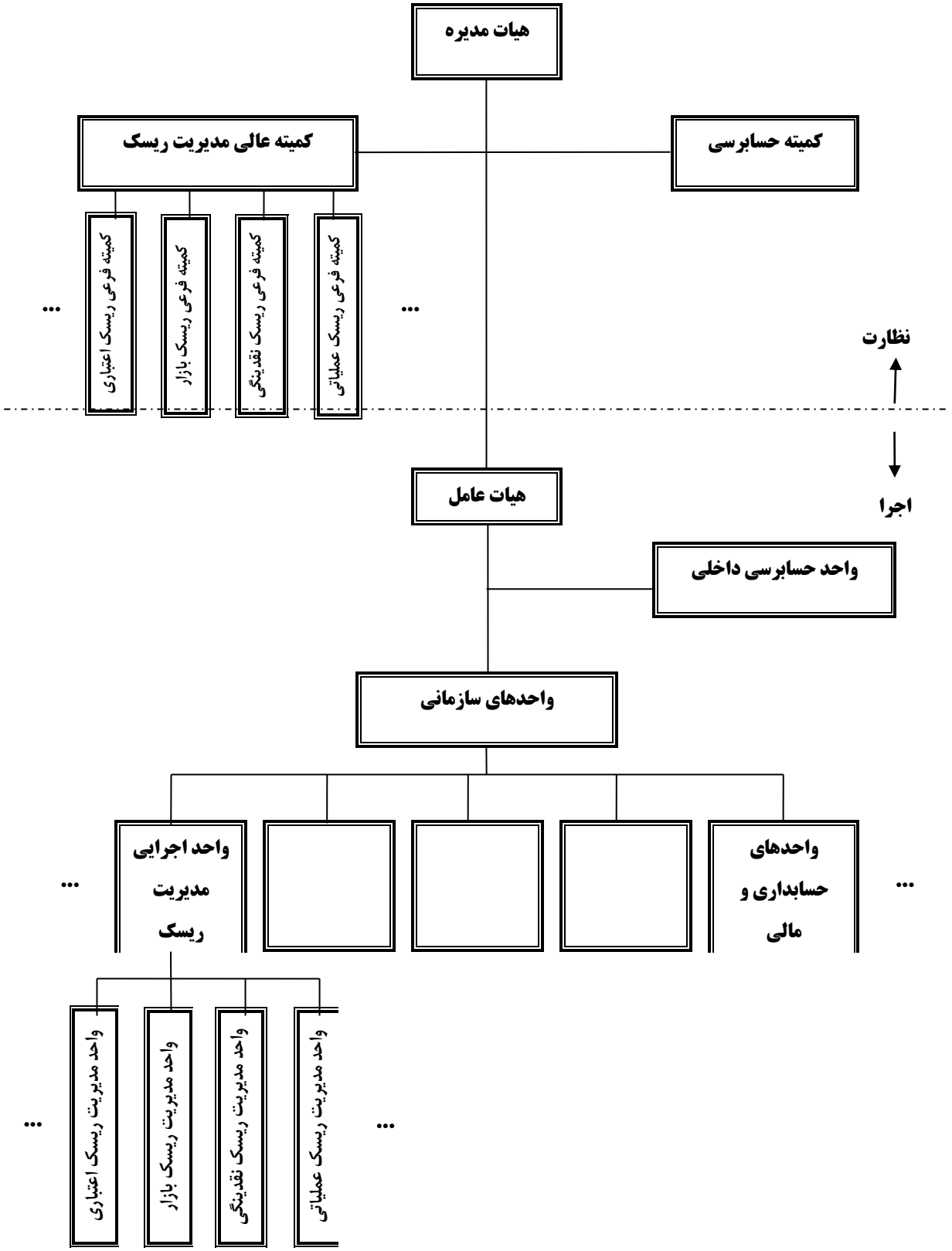
هنگام استفاده از خدمات بیمه برای پوشش ریسک‌های عملیاتی، موسسه اعتباری می‌بایست ضمن ارزیابی اعتباری شرکت بیمه مورد نظر، از سلامت مالی و توانایی آن در ایفای تعهداتش اطمینان حاصل نماید؛

تمهید تدابیر لازم برای استمرار عملیات کاری ـ در صورت بروز هرگونه اختلال ـ از دیگر مواردی است که موسسه اعتباری می‌بایست به آن توجه ویژه‌ای داشته باشد.

پیوست شماره ۱

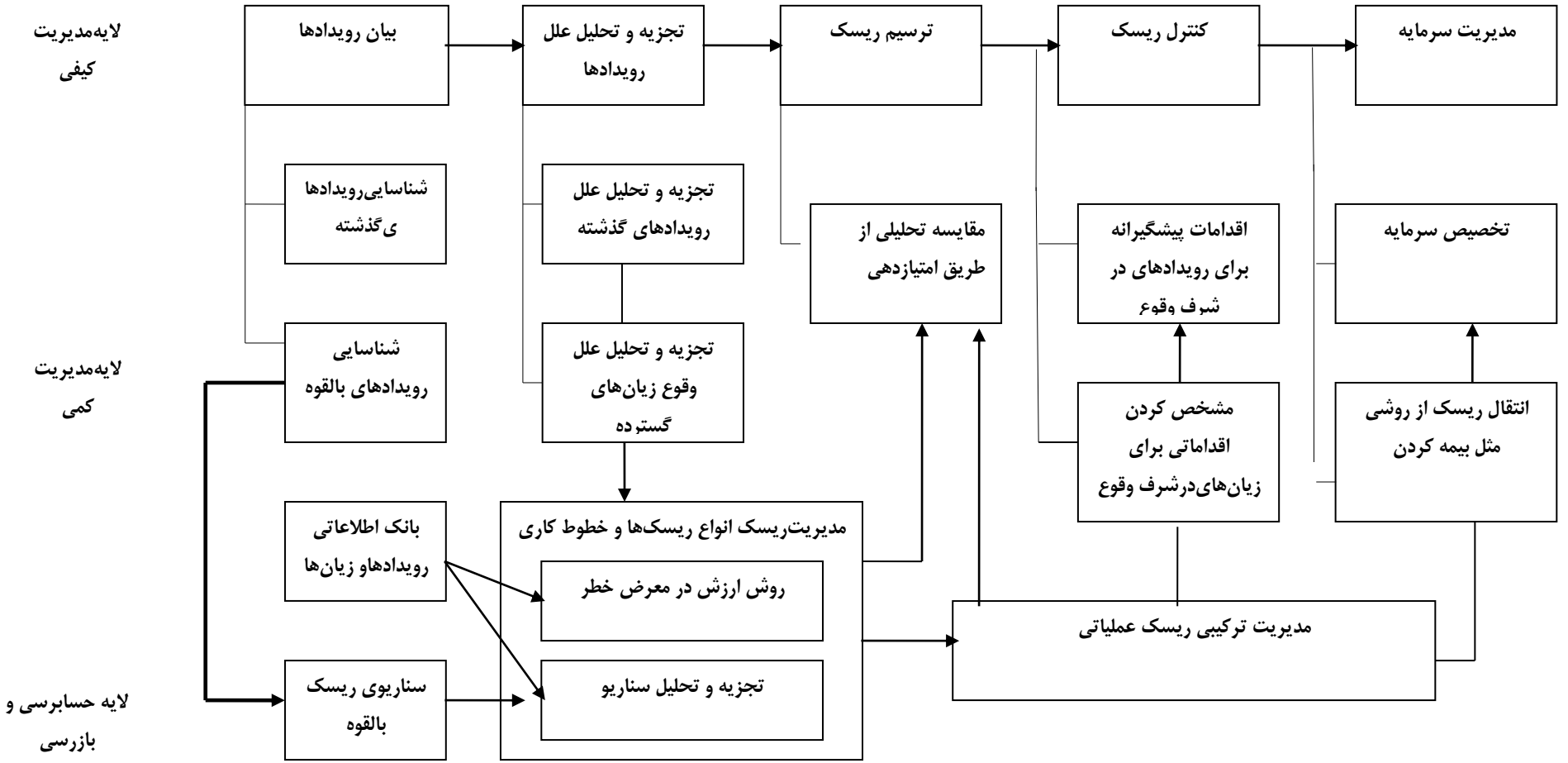
جایگاه کمیته عالی مدیریت ریسک در ساختار سازمانی

موسسه اعتباری (نمونه ایده‌آل)

پیوست شماره ۲

چارچوبی برای مدیریت پیشرفته ریسک عملیاتی (نمونه ایده‌آل)

پیوست شماره ۳

ابزارهای شناسایی و ارزیابی ریسک عملیاتی

استفاده از بانک اطلاعاتی رویدادها و زیان‌های گذشته

این بانک اطلاعاتی به موسسه اعتباری کمک می‌کند از احتمال وقوع و فراوانی و شدت ریسک عملیاتی واحدهای مختلف کاری آگاهی یافته، ریسک‌های عملیاتی را که در آینده ممکن است به وقوع پیوندد ـ در صورت عدم تغییر قابل ملاحظه عوامل محیطی ـ برآورد نماید.

گردآوری اطلاعات مربوط به زیان‌های گذشته می‌بایست جزییاتی از موارد ذیل را نیز در برگیرد:

انواع زیان‌ها؛

علل، تاثیر و ارزش زیان؛

سطح ریسک با توجه به احتمال وقوع و فراوانی و شدت آن؛

واحد کاری مسئول؛

دستورالعمل‌های موجود در رابطه با کنترل و کاهش ریسک.

استفاده از روش خود ارزیابی

هدف اصلی از این روش جمع‌آوری مجموعه‌ای جامع از انواع ریسک‌های عملیاتی جهت بهبود فرآیندهای مدیریت ریسک عملیاتی و ارتقای عملکرد موسسه است. از جمله ابزارهایی که در این شیوه به کار گرفته می‌شوند عبارتند از:

دریافت و جمع‌آوری نقطه‌نظرات کارکنان و واحدهای مختلف درخصوص انواع ریسک‌های عملیاتی بالقوه و موجود ذی‌ربط با استفاده از پرسش‌نامه؛

تشکیل گروه‌های کاری برای شناسایی ریسک‌های عملیاتی بالقوه و موجود در محصولات، فعالیت‌ها، فرآیندها و سیستم‌ها؛

انجام مصاحبه با افراد و واحدهای ذی‌ربط، به منظور تکمیل نقطه‌نظرات جمع‌آوری شده در رابطه با انواع ریسک‌های عملیاتی بالقوه و موجود اثرگذار بر موسسه.

تجزیه و تحلیل سناریو

در این روش، بر اساس فروض مختلف احتمالی؛ سناریوهای متفاوتی (برای آینده موسسه یا هر یک از فرآیندها و واحدهای کاری آن) تدوین می‌گردد و برای هر سناریو، ریسک‌های عملیاتی مربوط شناسایی شده؛ اثرات احتمالی آن‌ها مورد ارزیابی قرار می‌گیرند؛

تجزیه و تحلیل محیطی

در این روش، موسسه اعتباری اقدام به شناسایی نقاط قوت و ضعف داخلی و نیز فرصت‌ها و تهدیدهای خارجی نموده، بر ایناساس، ریسک‌های عملیاتی موجود در موسسه، فرآیندها وواحدهای کاری آن را مورد شناسایی قرار می‌دهد.

استفاده از روش امتیازدهی

با استفاده از روش امتیازدهی، ارزیابی‌های کیفی به مقادیر کمی تبدیل می‌شوند و پس از ارزیابی فراوانی و شدت زیان‌های حاصله، با کمک این روش ریسک‌های عملیاتی مختلف از نظر میزان اهمیت؛ درجه‌بندی و اولویت‌بندی می‌گردند.

استفاده از روش ترسیم ریسک

در این روش با استفاده از نمودارها، جداول (ماتریسی و ...) و ... ریسک‌های عملیاتی و نقاط ضعف موجود در فرآیندها و واحدهای کاری شناسایی شده، با توجه به آن‌ها اقدامات آتی مدیریت اولویت‌بندی می‌گردد. از مصادیق این روش می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

نمودار جریان کار: با ترسیم این نمودار، ریسک‌های عملیاتی مربوط به هر فعالیت و در هر مرحله از کار شناسایی شده، سپس با کمک علائم تعریف شده، بر روی آن مشخص می‌گردد؛

ماتریس ریسک: با استفاده از این ماتریس، احتمال وقوع و فراوانی ریسک‌های عملیاتی و شدت اثرگذاری آن‌ها از نظر کیفی طبقه‌بندی شده، سپس نتایج حاصل از ترکیب‌های مختلف احتمال وقوع و فراوانی ریسک‌های عملیاتی و شدت اثرگذاری آن‌ها، در جدولی مانند جدول زیر ترسیم و ریسک‌ها اولویت‌بندی می‌شوند:

اولویت‌بندی ریسک‌های عملیاتی

(براساس ۹ ناحیه ریسک)

احتمال وقوع و فراوانی / شدت	کم	متوسط	زیاد
کم	ریسک کم	ریسک نسبتاً متوسط	ریسک متوسط
متوسط	ریسک نسبتاً متوسط	ریسک متوسط	ریسک نسبتاً زیاد
زیاد	ریسک متوسط	ریسک نسبتاً زیاد	ریسک زیاد

به منظور اولویت‌بندی ریسک‌های عملیاتی موسسه و اتخاذ استراتژی مناسب برای مدیریت مؤثر آن‌ها، لازم است با ترکیب کیفی عوامل "احتمال وقوع و فراوانی" ریسک عملیاتی و "شدت" زیان‌های حاصله، ماتریسی با حداقل ٤ ناحیه تشکیل داد. نمونه‌ای از ماتریس مذکور در شکل زیر ترسیم شده است:

اولویت‌بندی ریسک‌های عملیاتی

(براساس ۴ ناحیه ریسک)

احتمال وقوع و فراوانی / شدت	کم	زیاد
کم	1	2
زیاد	3	4

منطقه (۱) مربوط به آن گروه از رویدادهای ریسک عملیاتی است که احتمال وقوع و نیز میزان تاثیر آن‌ها کم است(مانند قطع برق).

منطقه (۲) مربوط به آن گروه از رویدادهای ریسک عملیاتی است که احتمال وقوع آن‌ها زیاد است ولی میزان تاثیر آن‌ها بر موسسه کم است (مانند اشتباهات نیروی انسانی، عدم رعایت اصول حسابداری).

منطقه (۳) مربوط به آن گروه از رویدادهای ریسک عملیاتی است که احتمال وقوع آن‌ها کم است ولی میزان تاثیر آن‌ها بر موسسه زیاد است (مانند تاثیر بلایای طبیعی یا حوادثی مانند ۱۱ سپتامبر بر فعالیت تعدادی از موسسات اعتباری بین‌المللی).

منطقه (٤) مربوط به آن گروه از رویدادهای ریسک عملیاتی است که احتمال وقوع و نیز میزان تاثیر آن‌ها بر موسسه زیاد است.

ماتریس فوق، رهنمودی کیفی و اولیه برای اولویت‌بندی رویدادهای مربوط به ریسک عملیاتی موسسه اعتباری است.

موسسه اعتباری می‌بایست برای هر یک از نواحی ماتریس فوق، استراتژی مناسبی را تدوین و به اجرا درآورد. در این ارتباط می‌توان با انجام تقسیم‌بندی‌های بیشتر براساس دو عامل "احتمال وقوع و فراوانی" و "شدت"، نواحی بیشتری را در ماتریس "فراوانی ـشدت" ایجاد نموده، استراتژی‌های دقیق‌تری را برای هریک از نواحی تدوین نمود.

نمونه‌ای از ماتریس "فراوانی ـ شدت" با تعداد نواحی بیشتر و همراه با تدابیر لازم برای هریک از نواحی آن در ذیل آمده است.

اولویت‌بندی ریسک‌های عملیاتی

(براساس ۱۶ ناحیه ریسک)

احتمال وقوع و فراوانی / شدت	بسیار کم	کم	زیاد	بسیارزیاد
بسیار کم	۱	۲	۳	٤
کم	٥	٦	۷	۸
زیاد	۹	۱۰	۱۱	۱۲
بسیار زیاد	۱۳	۱٤	۱٥	۱٦

استراتژی‌های موسسه اعتباری برای نحوه مواجهه با ریسک‌های عملیاتی

پس از اولویت‌بندی آن‌ها

	شماره ناحیه	احتمال‌وقوع‌وفراوانی‌رویداد	شدت	استراتژی
ناحیه ریسک‌های عملیاتی با درجه اهمیت جزئی	۱	بسیار کم	بسیار کم	اغماض نسبت به ریسک
	۲	کم	بسیار کم	تحمل ریسک
	۳	زیاد	بسیار کم	تحمل ریسک
	٤	بسیار زیاد	بسیار کم	کاهش ریسک
ناحیه ریسک‌های عملیاتی با درجه اهمیت متوسط	٥	بسیار کم	کم	تحمل ریسک
	٦	کم	کم	تحمل ریسک
	۷	زیاد	کم	کاهش ریسک
	۸	بسیار زیاد	کم	کاهش ریسک
ناحیه ریسک‌های عملیاتی حایز اهمیت	۹	بسیار کم	زیاد	کاهش ریسک
	۱۰	کم	زیاد	کاهش ریسک
	۱۱	زیاد	زیاد	عدم پذیرش ریسک
	۱۲	بسیار زیاد	زیاد	عدم پذیرش ریسک
ناحیه ریسک‌های عملیاتی حایز اهمیت بسیار (بحرانی)	۱۳	بسیار کم	بسیار زیاد	عدم پذیرش ریسک
	۱٤	کم	بسیار زیاد	عدم پذیرش ریسک
	۱٥	زیاد	بسیار زیاد	عدم پذیرش ریسک
	۱٦	بسیار زیاد	بسیار زیاد	عدم پذیرش ریسک

استفاده از شاخص‌های ریسک

در این روش از مقادیری استفاده می‌شود که اغلب به صورت شاخص‌های مالی بیان می‌شوند و به شناخت از وضعیت ریسک عملیاتی موسسه کمک می‌کنند. از مزایای این شاخص‌ها، برخورداری از امکان بازنگری ادواری است. در استفاده از این ابزار، موسسات اعتباری باید توجه داشته باشند که شاخص‌های مزبور دارای ویژگی‌های ذیل باشند:

در مورد افزایش خطر زیان‌های آتی، نقش هشدار دهنده‌ای داشته باشند؛

آینده نگر بوده، بتوانند علل بالقوه بروز ریسک عملیاتی از قبیل رشد سریع، ارائه محصولات جدید، نقل و انتقال کارکنان، فسخ معاملات، از کار افتادن سیستم و ... را به موقع منعکس نمایند. از جمله این شاخص‌ها می‌توان به تعداد معاملات ناموفق، نرخ نقل و انتقال کارکنان، فراوانی یا میزان اهمیت اشتباهات اشاره نمود.

پیوست شماره ۴

روش‌های اندازه‌گیری پوشش سرمایه‌ای برای ریسک عملیاتی

۱- روش شاخص پایه:

در این روش لازم است موسسه اعتباری شاخص‌های اصلی ریسک عملیاتی را در موسسه مشخص نماید. مقدار ریسک عملیاتی، معادل متوسط مجموع حاصل ضرب ضریب α در درآمد ناخالص موسسه، مشروط به مثبت بودن آن در هر سال، طی سه سال مالی متوالی است که از رابطه ذیل قابل محاسبه می‌باشد.

$$K_{BIA} = \left[\sum (GI_i \times \alpha) \right] / i, \quad 1 \le i \le 3, \quad i \in N \qquad \text{(رابطه ۱)}$$

K_{BIA} = مقدار پوشش سرمایه‌ای ریسک عملیاتی در روش شاخص پایه؛

GI = درآمد ناخالص سالانه‌ـطی سه سال قبل ـ مشروط به مثبت بودن‌آن؛

i = تعدادسال‌ها از سه سال گذشته، که در آن، درآمد ناخالص مثبت است (حداقل یک و حداکثر سه سال).

در صورتی که درآمد ناخالص یک سال منفی یا صفر باشد، لازم است آن سال و درآمد ناخالص متناظر آن از محاسبه خارج شود؛

چنانچه درآمد ناخالص موسسه اعتباری، طی هیچ یک از سه سال گذشته مثبت نباشد، مرجع نظارتی (بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران) نسبت به تعیین پوشش سرمایه‌ای ریسک عملیاتی موسسه اقدام‌می‌نماید.

α =این‌ضریب که پس از انجام مطالعات میدانی در این مورد، توسط کمیته بال تعیین شده است، سطح سرمایه مورد نیازرا (با توجه به زیان احتمالی) نسبت به درآمد ناخالص موسسه بیان می‌کند و در حال حاضر ۱۵٪ است.

محاسبه درآمد ناخالص در رابطه فوق به شرح ذیل انجام می‌شود:

---

[1]- *Basic Indicator Approach.*

درآمد حاصل از سود بانکی

سود دریافتی ناشی از اعطای تسهیلات
وجه التزام
کارمزد وام قرض‌الحسنه

کسر می‌شود — سود پرداختی به مشتریان

خالص درآمد حاصل از سود بانکی (۱) ⇐ ××××××

درآمد حاصل از خدمات بانکی (۲)

کارمزد دریافتی بابت ارائه خدمات بانکی؛
(کسر می‌شود کارمزد پرداختی[۱])

سایر درآمدهای عملیاتی (۳)

خالص درآمدهای ناشی از معاملات ارزی؛
سود سهام و سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار

در آمد ناخالص در محاسبه مورد نظر برابر حاصل جمع اقلام (۱) و (۲) و (۳) می‌باشد لازم استدر محاسبات مذکور به موارد ذیل توجه گردد:

ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول و هزینه‌های عملیاتی از مجموع درآمد ناخالص کسر نمی‌شوند؛

سود و زیان غیرمترقبه و سود و زیان حاصل از فروش سرمایه‌گذاری‌ها و هرگونه سود و زیان غیرعملیاتی (خارج از فعالیت اصلی و عادی موسسه مندرج در بند "موضوع اساسنامه") در محاسبه درآمد ناخالص منظور نمی‌گردند.

۲- روش استاندارد شده:

در این روش، فعالیت‌های موسسه اعتباری به ۸ گروه کاری تقسیم می‌شود. ریسک عملیاتی هر خط کاری، از حاصل ضرب ضریب β متناظر در درآمد ناخالص هر خط کاری قابل احتساب است.چنانچه مجموع حاصل ضرب‌های درآمد ناخالص واحدهای کاری هشت‌گانه در ضرایب β متناظر آن‌ها منفی یا مساوی صفر گردد، برای آن عدد صفر منظور می‌شود. نحوه محاسبه در رابطه ذیل بیان می‌شود:

$$K_{TSA} = \left\{ \sum_{years\,1-3} Max\left[\sum \left(GI_{1-8} \times \beta_{1-8} \right), 0 \right] \right\} / 3$$

رابطه۲)

K_{TSA} **= پوشش سرمایه‌ای در روش استاندارد شده**

GI_{1-8} **= درآمد ناخالص سالانه یک سال مشخص، مطابق رویه‌ای که در روش شاخص پایه تعریف شده، برای هریک از ۸ خط کاری انجام شود.**

β **= درصدی است ثابت که توسط کمیته بال تعیین شده است و سطح سرمایه مورد نیازرا (با توجه به زیان احتمالی) نسبت به سطح درآمد ناخالص هر واحد کاری مشخص می‌کند.**

رابطه شماره (۲) به شکل ساده ذیل نیز قابل بیان است:

$$K_{TSA} = \left[\sum_{i=1}^{3} \sum_{j=1}^{8} \left(GI.\beta \right)_{ij} \right] / 3$$

i **= تعداد سه سال متوالی از سنوات قبل؛**

j **= تعداد خطوط کاری (هشت خط)؛**

GI **= درآمد ناخالص هر خط کاری؛**

β **= مطابق تعریف ارائه شده در قبل؛**

چنانچه مجموع ($GI.\beta$) برای هشت خط کاری در یک سال مالی منفی باشد به جای عدد منفی، در رابطه فوق، عدد صفر قرار داده می‌شود.

چنانچه درآمد ناخالص در یک خط کاری به واسطه عدم وجود مصادیق عملیات بانکی قابل محاسبه نباشد، به جای آن عدد صفر منظور می‌شود.

مقدار ضرایب با توجه به خطوط کاری به شرح ذیل است.

---

[1]- *The Standardized Approach.*

خطوط کاری	ضریب β
تامین مالی شرکتی	٪۱۸
فروش و بازرگانی	٪۱۸
بانکداری خرده	٪۱۲
بانکداری تجاری	٪۱۵
پرداخت و تسویه	٪۱۸
خدمات عاملیت	٪۱۵
مدیریت دارایی	٪۱۲
واسطه‌گری خرده	٪۱۲

لازم است موسسه اعتباری با تدوین و گسترش سیاست‌های مشخص، معیارهای مستندی را برای انطباق فعالیت‌های خود با خطوط کاری یادشده در جدول فوق داشته باشد و نسبت به اصلاح معیارها در هنگام تحولات و تغییرات در فعالیت‌های تجاری اقدام نماید. برای اطلاع از مصادیق خطوط کاری هشت‌گانه به پیوست شماره (۵) رجوع شود.

پیوست شماره ۵

مصادیق فعالیت‌های خطوط کاری هشت‌گانه

مصادیق خطوط کاری هشت‌گانه به شرح ذیل اعلام می‌گردند:

تامین مالی شرکتی: شامل مواردی مانند اعطای تسهیلات سندیکایی، اعطای تسهیلات به شرکت‌های بزرگ برای ادغام با دیگر شرکت‌ها، تعهدات ناشی از پذیره‌نویسی و ... ؛

فروش و بازرگانی:شامل مواردی مانند فروش اقساطی، معاملات سلف، مشارکت حقوقی، معاملات ارزی، سرمایه‌گذاری‌ها و ... ؛

بانکداری خرد: افتتاح انواع سپرده، اعطای انواع تسهیلات، صدور کارت‌های اعتباری و ارائه خدمات بانکی به اشخاص در مقیاس خرد؛

بانکداریتجاری: افتتاح انواع سپرده، اعطای تسهیلات و ارائه خدمات بانکی به اشخاص در مقیاس کلان و در کلیه بخش‌های اقتصادی؛

پرداخت و **تسویه:** ارائه انواع خدمات بانکی از قبیل پرداخت‌ها، دریافت‌ها، حواله‌ها، انتقال وجوه، صدور انواع چک. درخصوص مورد اخیر، خسارات ناشی از پرداخت‌ها و تسویه‌های مربوط به فعالیت‌های خود بانک می‌بایست در خسارات مربوط به خط کاری ذی‌ربط گنجانیده شود.

خدماتعاملیت: قبول عاملیت توسط موسسه اعتباری برای اداره وجوه مشتریان، افتتاح سپرده قرض‌الحسنه ویژه و اعتبارات اسنادی(بانک گشایش‌کننده و کارگزار)، نگه‌داری امانات، ارائه خدمات مربوط به پذیره‌نویسی و انتشار اوراق مشارکت؛

مدیریتدارایی‌ها: مدیریت وجوه صندوق بازنشستگی کارکنان؛

واسطه‌گریخرد: ــــــــــ

چنانکه فعالیت‌های موسسه اعتباری به گونه‌ای باشد که فاقد مصداق مشخصی برای یک یا تعداد بیشتری از خطوط کاری هشت‌گانه باشد لازم است در محاسبات مربوط به آن / آن‌ها عدد صفر برای درآمد ناخالص آن خط کاری منظور گردد.

۶- مباحث ویژه

مدیریت ریسک عملیاتی

ضمیمه شماره ۶-۱

الزامات احتیاطی برایفرآیندها

لازم است تمامی فرآیندهای موسسه مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرند تا مخاطرات عملیاتی مربوط به مراحل مختلف کار شناسایی شوند و برای کاهش آن‌ها تدابیر لازم اتخاذ شود.

مدیریت فرآیندهای کاری توسط اشخاص ذی‌ربط باید به گونه‌ای انجام شود که ضمن جلب رضایت مشتریان، اثربخشی کار و جنبه‌های کیفی آن را افزایش دهد.

لازم است موسسه اعتباری فرآیندهای مهم کاری خود را شناسایی نماید و تقابل بین واحدهای سازمانی درون موسسه و سازمآن‌های مختلف، روابط و فعالیت‌ها و پرداخت‌های برون‌مرزی را مورد توجه ویژه قرار دهد.

برای رویدادهای با فراوانی زیاد و نیز تراکنش‌های حائز اهمیت، لازم است مستندسازی به حد کافی انجام شده، دستورالعمل‌های لازم تدوین گردد. این دستورالعمل‌ها در صورت لزوم می‌بایست مورد تجدیدنظر قرار گرفته، به هنگام شوند.

لازم است فرآیندها، در مراحل مختلف، به ویژه در رابطه با تحولات مربوط به حیطه، موضوع عملیات و یا تغییرات آن کنترل شوند. کیفیت کنترل‌ها باید به طور منظم مورد ارزیابی قرار گیرند. مشارکت حداقل دو نفر برای اجرای تراکنش‌ها از مصادیق روش‌های کنترلی است.

فرآیندهای مهم باید به طور مکتوب مستند شوند. این مستندات می‌بایست حتی‌الامکان به طور یکسان مواردی مانند وظایف مرتبط با فرآیندها، مراحل و وابستگی‌های متقابل آن‌ها، گردش اطلاعات، گزارش‌دهی، اشخاص ذینفع فرآیند (مسئول فرآیند، مشتریان، کارکنانی که در فرآیند شرکت دارند، واحدهای سازمانی، سایر سازمآن‌ها یا طرف‌های ذینفع) و سیستم‌های مدیریت اطلاعات مربوط به فرآیندها را در برگیرند.

کارشناسانی که مراحل مختلف کار را اجرا می‌کنند می‌بایست موظف شوند فرآیند انجام کار را با دقت مکتوب نمایند. در صورت هرگونه تغییر در فرآیند، لازم است این توضیحات به هنگام شوند.

برای اجرای پروژه‌های بزرگ لازم است اصول متحدالشکلی تدوین و رعایت شوند. در این گونه موارد، ارزیابی پروژه‌ها می‌بایست با فوریت بیشتری انجام شود.

ضمیمه شماره ۶-۲

الزامات احتیاطی برایریسک حقوقی

تمامی فعالیت‌های موسسه اعتباری ممکن است در معرض ریسک حقوقی قرار گیرند. تفسیر، حوزه اجرا و اعتبار قانونی مواد و مقررات قابل اجرا با عوامل نامطمئنی سر و کار دارند که می‌توانند سبب وارد آمدن زیان‌های قابل توجهی به موسسه اعتباری شده، مسئولیت حقوقی و تعهدات احتمالی را برای موسسه اعتباری در پی داشته باشند. علاوه بر این، اختلافات و تفاسیر متفاوت در رابطه با اعتبار و مفاد قراردادها ممکن است اثرات نامطلوبی بر فعالیت‌های موسسه اعتباری داشته باشد.

هیات مدیره باید ریسک‌های حقوقی حایز اهمیت موسسه اعتباری را شناسایی نموده، اطمینان حاصل کند که مدیریت این ریسک‌ها به شیوه مناسبی انجام می‌شود؛

مدیریت ارشد باید برای مدیریت موثر ریسک حقوقی، تدابیر لازم را جهت شناسایی، ارزیابی، پایش و کاهش ریسک حقوقی در خطوط کاری مختلف موسسه اتخاذ نماید؛

موسسه اعتباری باید از قوانین و مقررات ناظر بر فعالیت‌های خود آگاهی کامل داشته باشد. به ویژه کارکنان آن می‌بایست بر این مقررات تسلط کافی داشته باشند؛

مسئولیت‌های مربوط به مدیریت ریسک حقوقی می‌بایست به طور شفاف تبیین شوند؛

به منظور مدیریت مناسب ریسک‌های حقوقی، موسسه اعتباری باید دانش و مهارت کافی در مورد شیوه انعقاد قراردادها و سایر تعهدات قانونی داشته باشد. به منظور حصول اطمینان از اعتبار قانونی قراردادها، موسسه اعتباری بایداز قوانین لازم‌الاجرا درخصوص حدود اختیارات تصمیم‌گیری اشخاصی که در انعقاد قرارداد شرکت می‌نمایند، اطلاع کافی داشته باشد؛

مستندسازی قرارداد باید به طور مناسب انجام شود. اعتبار قانونی قراردادها، احتمال تفاسیر متفاوت از آن‌ها و بروز اختلافات در این زمینه می‌بایست تحت پایش قرار گیرد؛

لازم است موسسه اعتباری تغییرات مربوط به قوانین و مقررات را در سطوح ملی و بین‌المللی پیگیری نماید تا در چارچوب قوانین جاری کشور، برای انطباق با الزامات بین‌المللی جدید آمادگی داشته باشد؛

موسسه اعتباری باید از شیوه قانونی زمینه‌های فعالیت خود آگاهی داشته باشد. علاوه بر این، شرکت‌های مادر باید اطمینان حاصل کنند که شرکت‌های تابعه و وابسته به آن‌ها، از قوانین و مقررات ناظر بر فعالیت‌های خود اطلاع دارند؛

موسسه اعتباری که فعالیت‌های برون‌مرزی دارد باید به این موضوع توجه داشته باشد که اصول قانونی فعالیت‌ها و رویه‌ها در کشورها متفاوت است. از این‌رو، لازم است از قوانین و مقررات کشور میزبان آگاهی داشته باشد.

ضمیمه شماره ۶-۳

الزامات احتیاطی برای کارکنان

هیات مدیره و مدیریت ارشد می‌بایست اطمینان حاصل کنند که موسسه اعتباری از کارکنانی برخوردار است که واجد دانش، بینش، توانایی، مهارت و تجربه کافی در زمینه رویارویی با ریسک‌های عملیاتی مربوط به امور محوله به آن‌ها هستند.

مدیریت ارشد باید اطمینان یابد که در صورت بروز هرگونه اختلال در روند عملیات موسسه، از کارکنان واجد شرایط کافی برای بازگرداندن به موقع امور به حالت عادی برخوردار است. در این زمینه می‌بایست تدابیر احتیاطی لازم برای جایگزینی افراد ذی‌صلاح (در صورت وقوع بیماری، حادثه، یا هرگونه رویداد غیرمنتظره دیگر) اتخاذ شود.

هیات مدیره می‌بایست برای نظام‌های پاداش، اصول و ضوابطی را تصویب نماید. این اصول می‌بایست اطمینان دهند که جهت‌گیری نظام‌های پاداش، به گونه‌ای نیست که از رویه‌های نامطلوب و ریسک‌پذیری غیرقابل کنترل حمایت کنند.

هیات مدیره و مدیریت ارشد موسسه اعتباری می‌بایست امکانات لازم را برای آموزش مباحث مربوط به شیوه مدیریت مؤثر ریسک عملیاتی، برای کارکنان در تمامی سطوح فراهم آورند.

ضمیمه شماره ۶-۴

الزامات احتیاطی برای محصولات و خدمات جدید

موسسه اعتباری باید دستورالعمل‌هایی برای تبیین فرآیند ارائه محصولات و خدمات جدید داشته باشد. تصمیم‌گیری در مورد ارائه محصولات یا خدمات جدید باید منطبق با حدود اختیارات مقرر توسط هیات مدیره باشد و در هر مورد می‌بایست مستندات مربوط پیوست گردد.

مخاطرات مربوط باید پیش از ارائه محصولات و خدمات جدید بررسی شوند. علاوه بر این، در زمان ارائه خدمات جدید و نیز زمانی که محصولات و خدمات با روشی جدید به طور هم‌زمان ارائه می‌شوند می‌بایست ارزیابی مجددی انجام گیرد.

به منظور نظارت اثربخش، نظام‌های کنترل داخلی و مدیریت ریسک می‌بایست با توجه به ویژگی‌های مربوط به محصولات و خدمات جدید تعدیل و اصلاح شوند.

زمانی کهموسسه اعتباری فعالیت‌های خود را به بازارهایی که در آن فاقد تجربه بوده گسترش می‌دهد باید مراقبت ویژه به عمل آورد و از فعالیتی که از انجام آن منع شده است، خودداری نماید.

برای ارائه محصولات و خدمات جدید، رعایت موارد ذیل الزامی است:

تشریح محصولات یا خدمات؛

انطباق محصولات یا خدمات جدید با راهبرد عملیاتی موسسه؛

مطالعه ریسک (ارزیابی ریسک‌های مربوط به محصول یا خدمت)؛

اجرای نظام کنترل داخلی و مدیریت ریسک (حداقل در مورد ریسک‌های اعتباری، بازار، نقدینگی و عملیاتی)؛

کنترل فرآیند مربوط به محصول یا خدمت (بازاریابی، شناسایی مشتری، فروش، تولید، تسویه و پرداخت‌ها)؛

بررسی مسائل حقوقی و اختیار انعقاد قرارداد؛

کفایت سیستم‌های فن‌آوری اطلاعات، مبادله داده‌ها و امنیت اطلاعات؛

کفایت رویه‌های حسابداری داخلی و مستقل؛

بازبینی موضوعات مربوط به مالیات؛

بازبینی قیمت‌گذاری، گزینه‌های موجود برای ارزش‌گذاری و مدل‌های قیمت‌گذاری؛

ارزیابی تاثیر ارائه خدمات و محصولات جدید بر سودآوری و کفایت سرمایه؛

بررسی نیازهای آموزشی کارکنان و وجود دستورالعمل‌های لازم در این خصوص.

ضمیمهشماره ۶-۵

الزامات احتیاطی برایاستمرار عملیات کاری

مدیریت استمرار عملیات کاری، بخش مهمی از مدیریت ریسک عملیاتی است. این فعالیت، رویکردی کل‌نگر به عملیات کاری داشته؛ شامل خط مشی‌ها، استانداردها و رویه‌هایی برای حصول اطمینان از این موضوع است که در صورت وقوع هرگونه اختلال، می‌توان عملیات ویژه را در شرایط عادی خود حفظ نمود و یا در یک الگوی زمانی مناسب، آن را به شرایط معمول خود بازگرداند. هدف از این فعالیت، به حداقل رساندن تبعات عملیاتی، مالی، قانونی، شهرت و دیگر پیامدهای مهمی است که از ایجاد اختلال ناشی می‌شود. مدیریت موثر استمرار عملیات کاری به جای تمرکز بر روی منشاء ایجاد اختلال، به تاثیر آن توجه می‌نماید. این امر به فعالان صنعت مالی و مراجع آن، این توانایی را می‌دهد که در پیگیری طیف وسیعی از اختلالات، از انعطاف لازم برخوردار باشند. هرچند سازمآن‌ها نمی‌توانند ماهیت ریسک‌هایی را که در معرض آن قرار دارند، نادیده بگیرند. به عنوان مثال، سازمآن‌هایی که در مناطق زلزله‌خیز قرار دارند معمولاً برای تاثیر اختلالات عملیاتی عمده‌ای که ناشی از زلزله است، برنامه‌ریزی می‌کنند. مدیریت موثر استمرار عملیات کاری معمولاً شامل تجزیه و تحلیل‌های تاثیر اختلالات، استراتژی‌های بازگشت عملیات به حالت عادی و برنامه‌های استمرار عملیات کاری و نیز برنامه‌هایی برای آزمون، آموزش و اطلاع‌رسانی، برنامه‌های مربوط به ارتباطات و مدیریت بحران است. در ذیل به اهم مواردی که می‌بایست در این خصوص مورد توجه موسسات اعتباری قرار گیرند اشاره می‌شود:

موسسه اعتباری می‌بایست برای مدیریت استمرار عملیات کاری، رویکردهای موثر و جامعی داشته باشد. هیات مدیره و مدیریت ارشد، در زمینه استمرار عملیات کاری موسسه دارای مسئولیت جمعی هستند؛

لازم است مدیریت استمرار عملیات کاری، بخش جدایی‌ناپذیری از برنامه کلی مدیریت ریسک موسسه را تشکیل دهد. سیاست‌ها، استانداردها و فرآیندهای مربوط به مدیریت استمرار عملیات کاری می‌بایست در تمامی موسسه و یا حداقل، در عملیات مهم آن به اجرا درآیند. مدیریت جامع استمرار عملیات کاری باید نه تنها ابعاد فنی، بلکه جوانب انسانی را نیز در برگیرد؛

هیات مدیره و مدیریت ارشد می‌بایست اطمینان یابند که برای گزارش موارد مربوط به استمرار عملیات کاری به آن‌ها، تدابیر لازم اتخاذ شده است. این موارد شامل گزارش‌های

مربوط به وضعیت اجرا و پیاده‌سازی عملیات، وقایع روی داده، نتایج آزمون نظام مدیریت استمرار عملیات کاری و برنامه‌های عملیاتی مربوط به تقویت توان بازگشت عملیات موسسه به حالت عادی است. مدیریت استمرار عملیات کاری موسسه می‌بایست توسط یک شخصیت مستقل همچون حسابرسان داخلی یا مستقل مورد بازبینی قرار گرفته؛ یافته‌های مهم آن‌ها به موقع به اطلاع هیات مدیره و مدیریت ارشد بانک رسانیده شود؛

وظایف، مسئولیت‌ها و اختیارات تمامی واحدها و کارکنان درخصوص استمرار عملیات کاری می‌بایست به دقت تعریف و مشخص شده، به آن‌ها ابلاغ شود. در صورت ایجاد اختلال در عملیات موسسه، می‌توان اقدام به تشکیل گروه مدیریت بحران؛ متشکل از مدیرانی نمود که براساس موضوع و متناسب با سطح مسئولیت مدیریتی آن‌ها انتخاب شده‌اند. لازم است مدیریت ارشد ـ متناسب با شدت اختلال ـ در ارائه واکنش مناسب به آن مشارکت نماید؛

برنامه‌ریزی استمرار عملیات کاری، به مفهوم آمادگی برای رویارویی با قطع فعالیت‌های کاری است به گونه‌ای که موسسه بتواند به عملیات خود ادامه داده، زیان‌های ناشی از اختلالات مختلف کاری را کاهش دهد. این اختلالات ممکن است به دلیل صدمات وارده به کارکنان، ابزار کاری، سیستم‌های فن‌آوری یا مبادله اطلاعات، اقدامات بین‌المللی، خسارات ناشی از آب، آتش‌سوزی و فرسودگی تجهیزات باشند؛

در برنامه‌ریزی استمرار عملیات کاری موسسه، با توجه به این که کدام یک از فعالیت‌های بانک علی‌رغم بروز اختلال می‌تواند تدوام یابد می‌بایست برنامه‌هایی برای خطوط کاری مهم تدوین شود؛

مسئولیت به هنگام نمودن و حصول اطمینان از کفایت برنامه‌های موسسه برای استمرار عملیات اصلی آن بر عهده هیات مدیره است. مدیریت ارشد باید برنامه‌ریزی استمرار عملیات کاری موسسه را برای کارکنان تبیین نماید؛

موسسه اعتباری باید مدلی شفاف برای آمادگی، حفظ و آزمون برنامه‌های استمرار عملیات کاری آن و نیز برای کنترل برنامه‌ریزی مذکور داشته باشد؛

برنامه‌ریزی استمرار عملیات کاری موسسه اعتباری، با ترسیم فرآیندهای کاری اصلی آن آغاز می‌گردد. در این برنامه‌ریزی، اولویت به فرآیندها داده می‌شود و حداقل زمان بازگشت به حالت عادی، برای این فعالیت‌ها، یا حداکثر زمان قابل قبول برای قطع آن‌ها ـ به گونه‌ای که اختلال قابل ملاحظه در آن فعالیت تلقی نشود ـ تعریف می‌گردد. مدل‌های جایگزین و رویه‌های بازگشت به شرایط عادی برای رویارویی با اختلال باید برای فرآیندهای دارای اولویت، طرح‌ریزی شود. به ویژه باید نسبت به برگشت و به هنگام شدن اطلاعات اصلی برای بازگشت فعالیت‌ها به حالت عادی اطمینان حاصل شود؛

از آنجا که ممکن است بازگشت کامل عملیات به حالت عادی، مستلزم دسترسی به منابع مورد نیازی باشد که در زمان ایجاد اختلال دسترسی به آن‌ها محدود است موسسه اعتباری می‌بایست از طریق تجزیه و تحلیل تاثیرات کاری فعالیت‌ها، به شناسایی آن گروه از وظایف و عملیاتی اقدام نماید که بازیابی آن‌ها از اولویت بیشتری برخوردار است و برای بازگشت آن‌ها به حالت عادی، اهدافی را وضع نماید؛

هیات مدیره و مدیریت ارشد باید با ایجاد فرهنگ مناسبی در تمامی موسسه، بر اولویت بیشتر استمرار عملیات کاری تاکید نمایند. این امر می‌بایست از طریق تهیه منابع مالی و انسانی کافی، رویکرد مدیریت استمرار عملیات کاری موسسه را اجرا و مورد حمایت قرار دهد؛

سطوح بازیابی عملیات (بازگشت به حالت عادی) و زمان آن برای بعضی از فعالیت‌های خاص می‌بایست تعریف شود؛

با توجه به این که شدت، گستره و مدت اثرگذاری اختلال‌های عملیاتی متفاوت می‌باشد لازم است توانایی نظام مدیریت استمرار عملیات کاری ـ در مقاطع زمانی مناسب ـ مورد بررسی و آزمون قرار گیرد. اهم مواردی که می‌بایست در این زمینه مورد توجه قرار گیرند عبارتند از:

اطمینان حاصل شود که سایت جایگزین به اندازه کافی از محل اصلی عملیات (سایت اصلی) دور است و در صورت امکان، از زیرساخت‌های فیزیکی مشابه استفاده نمی‌کند. این موضوع سبب به حداقل رسیدن ریسک تاثیر آن‌ها از رویداد مشابه می‌شود. به عنوان مثال بهترین حالت آن است که سایت جایگزین از شبکه ارتباطی و برق متفاوتی استفاده نماید (شبکه برق و ارتباطات هر دو سایت یکسان نباشد)؛

باید اطمینان حاصل شود در مواقعی که به واحدهای اصلی خسارات جدی وارد شده یا دسترسی به مناطق متاثر از بروز اختلال، محدود می‌باشد؛ سایت جایگزین برای بازگشت به حالت عادی یا حفظ عملیات و خدمات مهم، از سیستم‌ها و تجهیزات مورد نیاز و نیز داده‌های جاری کافی برخوردار است؛

از آنجا که در خلال بروز یک اختلال، امکان عدم دسترسی به کارکنان سایت اصلی (اولیه) وجود دارد لازم است در برنامه استمرار عملیات کاری، شیوه تامین کارکنان مورد نیاز که دارای تخصص و مهارت‌های کافی باشند، گنجانده شود (به عنوان مثال از طریق تامین آن‌ها از مناطق جغرافیایی مختلف، استقرار کارکنان دائمی در سایت جایگزین و ...).

سیستم‌های فن‌آوری اطلاعات و تجهیزات با توجه به این که آن‌ها با چه سرعتی باید به وضعیت عادی خود ـ پیش ازبروز اختلال ـ بازگردند باید اولویت‌بندی شوند. برنامه‌های بازگشت به شرایط عادی باید برای سیستم‌های فن‌آوری اطلاعات تدوین

شوند. این برنامه‌ها باید تشریح نمایند که سیستم‌های مختلف فن‌آوری اطلاعات چگونه می‌توانند در صورت بروز اختلال، مجدداً فعال شوند. نسخه‌برداری‌های پشتیبان و تجهیزات رایانه‌ای آماده جایگزینی باید در مکانی دور از مرکز معمول فن‌آوری اطلاعات قرار داده شوند تا از امکان از بین رفتن هم‌زمان اطلاعات و اطلاعاتپشتیبان پیشگیری شود؛

برنامه‌های استمرار عملیات کاری موسسه اعتباری باید بر مبنای تجزیه و تحلیل تهدیدها و آسیب‌پذیری فعالیت‌های آن باشد. در این برنامه‌ها باید به این تهدیدها و آسیب‌ها توجه شود. حیطه برنامه‌ها باید با توجه به ماهیت، حوزه و پیچیدگی عملیات موسسه اعتباری تعدیل شود. این برنامه‌ها باید عملیات را در صورتبروز اختلال پیش برده، اطلاعات درونی موسسه و نیز اطلاعات اشخاص ذینفع موسسه اعتباری، در زمان ایجاد اختلال را در برگیرد؛

موسسه اعتباری باید برای رویارویی با بروز اختلالات در فعالیت‌های اشخاص ذینفع خارجی مثل پیمانکارها، ارائه‌دهندگان خدمات به موسسه اعتباری و نیز مشتریان مهم آمادگی داشته باشد؛

مسئولیت نهایی فعالیت‌هایی که برون‌سپاری می‌شوند همچنان برعهده هیات مدیره و مدیریت ارشد موسسه اعتباری است و برون‌سپاری امور، رافع مسئولیت این دو سطح مدیریتی نمی‌باشد؛

لازم است موسسه اعتباری برای حفظ موثر ارتباطات خود با شخصیت‌های حقیقی و حقوقی درون و بیرون از موسسه (در صورت بروز یک اختلال مهم)، رویه‌های لازم را اتخاذ نموده، به اجرا درآورد. در این زمینه می‌توان از رویه‌ها و پروتکل‌هایی جامع (همه جانبه) در زمینه ارتباطات اضطراری و نیز به کارگیری افرادی برای هماهنگی استفاده نمود؛

به منظور تبادل اطلاعات و حفظ موثر ارتباطات موسسه اعتباری با موسسات و مراکز برون‌مرزی، در صورت بروز اختلال، موسسه اعتباری می‌بایست اقدامات لازم را به عمل آورد (از جمله این اقدامات می‌توان به امضای پروتکل‌هایی برای همکاری، تبادل اطلاعات و تسویه در موقعیت‌های بحرانی اشاره نمود)؛

موسسه اعتباری می‌بایست در مقاطع زمانی مناسب (به طور ادواری و با توجه به شرایط محیط درونی و بیرونی موسسه)، برنامه‌های استمرار عملیات کاری موسسه را مورد آزمون قرار داده؛ اثربخشی آن‌ها را ارزیابی کند و در صورت نیاز، آن‌ها را به روزآوری نماید. آزمون برنامه‌های یاد شده می‌بایست به طور منظم انجام شود. افراد مسئول کنترل به هنگام نمودن و آزمون برنامه‌های استمرار عملیات کاری موسسه اعتباری باید مشخص و پاسخ‌گو باشند؛

فرآیند برنامه‌ریزی استمرار عملیات کاری موسسه اعتباری موارد ذیل را نیز در بر می‌گیرد:

تدوین اصول مربوط به آمادگی و سایر دستورالعمل‌های کلی برای استمرار عملیات کاری؛

تهیه و تدوین برنامه‌های استمرار عملیات کاری؛

آموزش کارکنان واحدهای کاری برای اجرای برنامه استمرار عملیات کاری؛

ایجاد سازمان بحران و تهیه و نگه‌داری فهرست اشخاص رابط؛

تهیه و تدوین رویه‌های لازم برای فعالیت‌های اطلاع‌رسانی؛

تهیه برنامه‌های بازگشت به شرایط عادی از طریق سیستم فن‌آوری اطلاعات؛

نگه‌داری برنامه‌های استمرار عملیات کاری و بازگشت به حالت عادی؛

آزمون برنامه‌های استمرار عملیات کاری و برنامه‌های بازگشت به شرایط عادی؛

پایش برنامه‌ریزی استمرار عملیات کاری، هماهنگ نمودن این برنامه‌ها و ارزیابی میزان مناسب بودن آن‌ها.

ضمیمه شماره ۶-۶

الزامات احتیاطی برایبرون‌سپاری امور

برون‌سپاری امور موسسه اعتباری می‌تواند ریسک‌های متعددی از جمله ریسک‌هایعملیاتی و شهرت را متوجه موسسه نماید. از این‌رو، مبادرت به این امر می‌بایست در چارچوب اصول و سیاست‌های مشخص و پس از انجام بررسی‌ها و مطالعات لازم انجام شود.

فعالیت‌ها و خدماتی را می‌توان برون‌سپاری نمود که قانونگذار انجام آن‌ها را راساً به موسسه اعتباری تکلیف نکرده باشد. علاوه بر این، برون‌سپاری امور نباید به گونه‌ای انجام شود که به موضوع اصلی فعالیت موسسه اعتباری خدشه وارد نماید.

در برون‌سپاری، بررسی‌های مورد نیاز شامل تهیه گزارش هزینه ـ فایده‌ای است که می‌بایست ضمن اشاره به دلایل توجیهی ضرورت انجام برون‌سپاری، نقاط ضعف و قوت مدیریتی و اهداف آتی موسسه اعتباری در این خصوص را در برگیرد. اهم مواردی که می‌بایست در رابطه با برون‌سپاری مورد توجه قرار گیرند به شرح ذیل می‌باشند:

لازم است موسسه اعتباری برای برون‌سپاری امور خود، سیاست‌ها و معیارهایی را تدوین نماید. مسئولیت نهایی تمامی امور مربوط به برون‌سپاری امور موسسه اعتباری در چارچوب سیاست‌های تعیین شده برعهده هیات مدیره است. سیاست‌های برون‌سپاری می‌بایست موارد ذیل را در برگیرد:

معیارها برای تشخیص مناسب بودن برون‌سپاری امور از جمله حفظ کارآیی و اختیارات نظارتی موسسه بر آن فعالیت؛

تعیین حداکثر قابل قبول برای برون‌سپاری کلی امور موسسه اعتباری؛

درجه ریسک‌پذیری موسسه اعتباری برای تحمل ریسک‌های ناشی از برون‌سپاری امور.

موسسه اعتباری باید برنامه جامعی برای مدیریت ریسک امور برون‌سپاری شده تدوین نماید. این برنامه، برای ارزیابی ریسک‌های مربوط می‌بایست موارد ذیل را در برگیرد:

حیطه امور برون‌سپاری شده؛

اهمیت امور برون‌سپاری شده؛

نحوه مدیریت امور برون‌سپاری شده؛

پایش و کنترل ریسک امور برون‌سپاری شده؛

نحوه پوشش ریسک‌های بالقوه توسط ارائه‌دهنده خدمات برون‌سپاری شده.

از دیگر مواردی که در برنامه جامع مدیریت ریسک امور برون‌سپاری شده می‌بایست مورد توجه قرار گیرند می‌توان به نکات ذیل اشاره نمود:

بروز هرگونه اختلال در انجام امور برون‌سپاری و تاثیر آن بر وضعیت مالی، شهرت و عملیاتی موسسه اعتباری و خسارات ناشی از آن؛

تاثیر برون‌سپاری امور بر نحوه اجرای الزامات قانونی و مقرراتی موسسه اعتباری؛

بررسی ارتباط و همبستگی متقابل بین امور برون‌سپاری شده با سایر فعالیت‌های موسسه اعتباری؛

تاثیر وجود رابطه مالکیتی بین موسسه اعتباری و ارائه‌دهنده خدمات برون‌سپاری؛

شخصیت حقوقی ارائه‌دهنده خدمات برون‌سپاری به ویژه از نظرنظارت پذیری آن (مراجع نظارتی ذی‌ربط) ؛

بررسی و امکان کنترل ریسک‌ها، به ویژه در موارد متعدد بودن ارائه‌دهندگان خدمات برون‌سپاری شده؛

بررسی نحوه حفاظت از اطلاعات و امنیت آن‌ها؛

بررسی ریسک کشوری، ریسک سیاسی و شرایط قانونی در مورد برون‌سپاری امور به ارائه‌دهندگان خارجی خدمت و ارائه‌دهندگان داخلی که در خارج از کشور فعالیت دارند؛

تعیین نحوه و مکان رسیدگی به اختلافات موسسه اعتباری با ارائه‌دهندگان خدمات برون‌سپاری در خارج از کشور؛

بررسی نحوه حفظ امنیت فن‌آوری اطلاعات توسط ارائه‌دهنده خدمات برون‌سپاری؛

بررسی هزینه حق انتخاب‌های جایگزین برای موسسه اعتباری در صورت بروز اختلال در ادامه فعالیت ارائه‌دهنده خدمات برون‌سپاری؛

تدوین الزامات احتیاطی برای موظف نمودن ارائه‌دهنده خدمات برون‌سپاری به حفظ اطلاعات موسسه اعتباری و مشتریان و نیز ممانعت از افشای آن‌ها به اشخاص (به جز مراجع ذی‌صلاح)؛

پیش‌بینی فرآیند انجام اقدامات اصلاحی به هنگام وقوع رویدادهای غیرمنتظره؛

لازم است موسسه اعتباری نسبت به شناسایی کافی اشخاصی که انجام امور به آن‌ها برون‌سپاری شده است، اقدامات لازم را به عمل آورد؛

با توجه به این که تغییر ارائه کننده خدمات برون‌سپاری، مستلزم صرف هزینه می‌باشد از این‌رو، انتخاب ارائه‌دهنده خدمات برون‌سپاری، توسط موسسه اعتباری می‌بایست براساس بالاترین استانداردها و با دقت انجام شود. در مورد ارائه‌دهندگان خدمات برون‌سپاری که در خارج از کشور فعالیت می‌کنند لازم است وضعیت اقتصادی، سیاسی و قانونی کشور مربوطه نیز مورد بررسی قرار گیرد؛

به منظور پیشگیری از ریسک عدم اجرای تعهدات توسط ارائه‌دهنده خدمات برون‌سپاری، لازم است روابط بین موسسه اعتباری و ارائه‌دهنده خدمات و نیز حقوق، تعهدات و شروط مورد نظر آن‌ها، به طور شفافدر قرارداد منعقده قید شود، در قرارداد منعقده:

لازم است ماده‌ای از قرارداد، به نحوه فسخ قرارداد (termination clause) اختصاص داده شود و امکان انتقال فعالیت به شخص ثالث و شرایط احتمالی آن و یا انتقال مجدد فعالیت به موسسه اعتباری، پیش‌بینی‌های لازم انجام شود؛

لازم است با ارائه‌دهنده خدمات برون‌سپاری شروطی مبنی بر حفاظت از اطلاعات موسسه اعتباری و مشتریان گنجانده شود؛

لازم است شروطی درج گردد که به موجب آن‌ها برای انجام وظایف ناظران بانک مرکزی جمهوری اسلامی هیچ‌گونه محدودیتی توسط ارائه‌دهنده خدمات برون‌سپاری ایجاد نشود و حق ناظران مزبور برای نظارت بر امور برون‌سپاری شده ـ در موسسه ارائه‌دهنده این خدمات ـ محفوظ بماند.

انتقال فعالیت‌های کاری یا سایر امور برون‌سپاری به یک نمایندگی، نافی مسئولیت موسسه اعتباری در قبال تعهداتش نمی‌باشد. از این‌رو، هر موسسه اعتباری از سوی ارائه دهنده خدمات، در برابر خسارت وارده موظف به پاسخ‌گویی به مشتریان یا سایر طرف‌های قراردادش می‌باشد؛

مدیریت ارشد مسئولیت دارد از فراهم شدن ترتیبات لازم برای مدیریت ریسک عملیاتی و کنترل اموری که برون‌سپاری شده‌اند اطمینان حاصل کند. علاوه بر این، مدیریت ارشد،

موظف است از کیفیت اطلاعات مربوط به اموری که برون‌سپاری شده‌اند و کنترل منظم امنیت آن‌ها اطمینان حاصل کند. در این زمینه:

موسسه اعتباری باید از استمرار امور برون‌سپاری شده اطمینان حاصل کند و برای رویارویی با بروز هرگونه اختلال مهم در فعالیت‌های پیمانکار و ارائه دهنده خدمات آمادگی داشته باشد؛

موسسه اعتباری باید اطمینان حاصل کند که ارائه دهنده خدمات برون‌سپاری، از منابع و دانش فنی لازم برای ارائه آن خدمات برخوردار است؛

موسسه اعتباری باید تدابیری اتخاذ نماید که از تمرکز امور برون‌سپاری شده مختلف نزد یک ارائه‌کننده خدمات، پیشگیری شود؛

موسسه اعتباری باید اطمینان حاصل کند که تمامی اطلاعات مورد نیاز در زمینه مدیریت ریسک و کنترل‌های داخلی برای انجام نظارت توسط موسسه اعتباری و یا مراجع ذی‌صلاح قابل دسترسی است.

ضمیمه شماره ٦-٧

الزامات احتیاطی برایسیستم‌های فن‌آوری اطلاعات

هیات مدیره باید اطمینان حاصل نماید که سیستم‌های فن‌آوری اطلاعاتموسسه اعتباری از کفایت لازم برخوردار بوده و متناسب با ماهیت و حوزه عملیات آن می‌باشد. کفایت و متناسب بودن سیستم‌های فن‌آوری اطلاعات می‌بایست به طور مستمر نسبت به فعالیت‌های موسسه و الزامات مقرر توسط هیات مدیره مورد ارزیابی قرار گیرد. علاوه بر این، می‌بایست بررسی شود که این سیستم‌ها تا چه حد فعالیت‌های تجاری را مطابق با مصوبات هیات مدیره مورد پشتیبانی قرار می‌دهند؛

برای ثبت الکترونیکی، انتقال، پردازش، بایگانی و نگهداری اطلاعات، موسسه اعتباری باید از سازمان، نظام کنترل داخلی و نیروی متخصص لازم، برخوردار باشد. بخشی از این وظایف یا تمامی آن‌ها می‌توانند برون‌سپاری شوند مشروط بر اینکه موسسه اعتباری اطمینان حاصل کند که شرکت عرضه کننده خدمات فن‌آوری اطلاعات در انطباق با اصول ارائه شده تحت عنوان "الزامات احتیاطی برای برون سپاری امور"، ضمیمه شماره (٦-٦)، این رهنمود قرار دارد؛

به منظور تامین نیازهای حال و آینده موسسه اعتباری، هیات مدیره باید راهبردی را تصویب کند که در مورد وجود، حفظ و گسترش محیط فن‌آوری اطلاعات اطمینان ایجاد کند. علاوه براین، هیات مدیره باید اطمینان یابد که موسسه از رویه‌های لازم برای بودجه‌بندی و پایش هزینه‌های فن‌آوری اطلاعات برخوردار است؛

موسسه اعتباری باید مدل‌های اجرا، استانداردها، رویه‌ها و کنترل‌هایی را برای حوزه‌های فرعی مختلف فن‌آوری اطلاعات تعریف کند به گونه‌ای که بتواند بین واحدهای کاری و واحدهای ارائه دهنده خدمات فن‌آوری اطلاعات هماهنگی ایجاد نماید. در این زمینه، مدیریت ارشد موظف است برنامه‌ریزی، پایش و ارزیابی امور مربوط به فن‌آوری اطلاعات را انجام دهد. در صورت لزوم، می‌بایست گروه مجزایی، شامل نمایندگانی از واحدهای مختلف کاری را برای انجام این هماهنگی‌ها تعیین نماید؛

موسسه اعتباری باید اطمینان حاصل کند که واحد فن‌آوری اطلاعات مستقل از کاربران، واحد فن‌آوری اطلاعات مسئول بهبود و عملکرد سیستم‌های فن‌آوری اطلاعات است تا جایی که کاربران از قابل اتکا بودن اطلاعات پردازش شده، اطمینان حاصل کنند؛

لازم است وظایف توسعه سیستم و تولید از یکدیگر مجزا باشند به گونه‌ای که کارکنان فقط بر اساس رویه‌های مشخص و تحت مراقبت، به اطلاعات یکدیگر دسترسی داشته باشند؛

موسسه اعتباری باید اطمینان حاصل کند که واحد حسابرسی داخلی از قابلیت لازم برای ارزیابی عملکرد و کنترل‌های داخلی فعالیت‌های فن‌آوری اطلاعات برخوردار است؛

موسسه اعتباری باید رویه‌هایی را برای گسترش سیستم‌ها و کنترل کیفی آن‌ها ایجاد نماید تا اطمینان حاصل کند که سیستم‌ها به همان ترتیبی که برنامه‌ریزی شده‌اند، کار می‌کنند؛

علاوه بر این، باید روش مستند سازی ثابتی در مورد سیستم‌ها وجود داشته باشد تا این اطمینان ایجاد شود که آن‌ها می‌توانند حتی در صورت تعویض کارکنان اصلی، به کار گرفته شده، بهبود یابند؛

موسسه اعتباری باید برای خریداری نرم‌افزارها و سخت‌افزارها یا انعقاد قراردادها با ارائه کنندگان خدمات، رویه تعریف شده‌ای داشته باشد تا به کمک آن، از انطباق تجهیزات خریداری شده و قراردادهای منعقده با نیازهای موسسه اعتباری، استانداردهای معتبر و استمرار خدمات اطمینان حاصل شود؛

موسسه اعتباری باید ریسک ناشی از قطع خدمات مربوط به فن‌آوری اطلاعات را (در اثر عواملی مثل آتش‌سوزی، سیل، قطع برق، خرابی سخت‌افزار و ...) از طریق رویه‌ها و مدل‌هایی که با امنیت فیزیکی سر و کار دارند و نیز از طریق تجهیزات آماده جایگزینی، به حداقل رساند. علاوه بر این، می‌بایست دسترسی به اقلام حیاتی (مانند سخت‌افزارها، برق، وسایل ارتباط جمعی، اسناد و ...) با تعیین افراد مشخص، محدود گردد.

به منظور حفظ امینت اطلاعات، لازم است بین امور اداری و سازمانی، پرسنلی، فیزیکی، تبادل اطلاعات و امنیت آن‌ها، سخت‌افزار و نرم‌افزار تفکیک مناسبی انجام شود. امنیت کلی اطلاعات شامل حفظ محرمانه بودن اطلاعات، درستی و در دسترس بودن آن‌ها می‌باشد. در این خصوص توجه به موارد ذیل ضروری است:

دسترسی به سیستم باید کنترل شود. استنکاف از انجام تراکنش‌ها در سیستم‌های اطلاعات و شناسایی و تایید طرف‌های مرتبط متقابل باید به طور مناسب انجام شود. علاوه بر این، از قابلیت پیگیری دقیق تراکنش‌های پردازش شده در سیستم‌های اطلاعات باید اطمینان حاصل شود؛

سطح امنیت اطلاعات موسسه اعتباری به طور کلی و سطح امنیت سیستم‌های مختلف اطلاعات ـ با توجه به ماهیت و حوزه عملیات، جدی بودن تهدیدها ـ و نیز سطح کلی توسعه تکنولوژیکی موسسه باید از کفایت لازم برخوردار باشند؛

هیات مدیره موسسه اعتباری موظف است اطمینان حاصل نماید که امنیت اطلاعات موسسه در حد کفایت قرار دارد. علاوه بر این هیات مدیره باید سطح کلی امنیت اطلاعات در موسسه را تعریف و تصویب نماید؛

هیات مدیره باید منابع کافی فراهم نماید و مسئولیت‌ها را برای حفظ کفایت سطح امنیت اطلاعات تعریف کند و آن را به طور منظم مورد ارزیابی قرار دهد. در صورت عدم دسترسی به متخصص امنیت اطلاعات، موسسه اعتباری می‌تواند کار ارزیابی را به شخص یا اشخاص خارج از سازمان که از تخصص و صلاحیت کافی برای این کار برخوردارند واگذار نماید. در ضمن در مورد نارسایی‌های شناسایی شده می‌بایست اقدامات لازم انجام شود؛

سطح امنیت اطلاعات در موسسه می‌بایست بر اساس ارزیابی ریسک‌های مرتبط با آن به طور منظم بررسی شود. در ارزیابی‌های ریسک، منابع و وظایف اصلی موسسه اعتباری باید مشخص شوند. تهدیدها و آسیب‌پذیری منابع و کارکرد موسسه از ناحیه تهدیدهای مورد بحث و تاثیر آن‌ها بر عملیات موسسه می‌بایست مورد ارزیابی قرار گیرند. به منظور مدیریت ریسک‌های شناسایی شده، کنترل‌های کافی باید انجام شود. این ریسک‌ها در زمان ارائه خدمات و فنون جدید می‌بایست ارزیابی شوند؛

ارزیابی ریسک‌های مربوط به امنیت اطلاعات باید با مدیریت ریسک موسسه مرتبط باشد تا اطمینان حاصل شود که هیات مدیره و مدیریت ارشد از کل اثرات ریسک‌های مهم در فعالیت‌های موسسه آگاهی دارند؛

موسسه اعتباری باید فرد / افرادی را به عنوان مسئول نگاه‌داری اطلاعاتی که ذخیره و پردازش می‌شوند و سیستم‌هایی که مورد استفاده قرار می‌گیرند مشخص نماید. این فرد / افراد در مورد اصول به کارگیری، حق دسترسی و امنیت اطلاعات و سیستم مسئولیت دارند؛

موسسه اعتباری باید از نظر الزامات امنیتی مرتبط، اطلاعات ذخیره و پردازش شده را طبقه‌بندی نماید و مقرراتی برای سطح دسترسی به طبقات مختلف اطلاعات تدوین کند؛

موسسه اعتباری باید برای دسترسی به اطلاعات، برنامه‌ها و سیستم‌ها، مجوز اعطا نماید و سیستم‌هایی را که بر طبق اصول متحدالشکل مصوب مدیریت مورد استفاده قرار می‌گیرند تحت پایش قرار دهد. مجوز، باید مطابق با وظایف کاربران داده شود. به منظور محدود نمودن سطح دسترسی به اطلاعات، برنامه و سیستم، موسسه اعتباری می‌بایست برای

کاربران مجاز از ابزارهای فنی (شناسه‌های کاربران، کلمه عبور و ...) استفاده کند و ترتیبی اتخاذ نماید که هرگونه گزارش در مورد نقض شرایط مجوز، مورد رسیدگی قرار گیرد؛

موسسه اعتباری باید شرایط اصول مربوط به امنیت اطلاعات را که به تصویب هیات مدیره رسیده است به هنگام نماید. تدوین دستورالعمل‌هایی برای مدیریت مجوز دسترسی، مقابله با نرم‌افزارهای مخرب و استفاده از اینترنت و پست الکترونیکی از جمله اهداف معمول برای امنیت اطلاعات محسوب می‌شوند. موسسه اعتباری باید به طور شفاف امنیت اطلاعات را تعریف نماید. در این رابطه لازم است کارکنان،به طور منظم برای آشنایی با مسئولیت‌های خود در زمینه امنیت اطلاعات آموزش داده شوند. ارتقای دانش کارکنان در زمینه امنیت اطلاعات، باید طی فرآیند مستمری انجام شود و مسئولیت‌های مرتبط با آن در سطح مدیریت مشخص شود.

رویدادهای مربوط به امنیت اطلاعات می‌بایست مورد توجه ویژه قرار گرفته، تجزیه و تحلیل، نگهداری و به فرد مسئول آن گزارش گردد؛

امنیت خدمات On-line شامل امنیت رویه‌ها (مثل مراحل دستی)، برنامه‌های کاربردی، سیستم‌های فنی و انتقال داده‌ها می‌شود؛

پیش از ارائه خدمات جدید به صورت On-line، لازم است موسسه اعتباری با انجام بررسی‌های کافی از مناسب بودن ارائه خدمات اطمینان حاصل کند. ریسک‌های مهم موجود در این خدمات و اقدامات مرتبط با مدیریت ریسک باید مستندسازی شوند و مدیریت ریسک باید به تناسب آن توسعه داده شود.

طراحی نظام کنترل‌های داخلی و مدیریت ریسک عملیات On-line ، سیستم‌های فن‌آوری اطلاعات و فرآیندهای داخلی آن می‌بایست براساس ماهیت و حیطه عملیات موسسه اعتباری و تهدیدهایی که متوجه آن عملیات است انجام شوند؛

موسسه اعتباری باید به طور ادواری کل ریسک‌های موجود در عملیات On-line را ارزیابی کند یا انجام این ارزیابی را به اشخاص ثالث واگذار نماید. موسسه اعتباری باید به طور مستمر سیستم‌های فن‌آوری اطلاعات ، امنیت آن‌ها و نیز کفایت حفاظت آن‌ها در برابر بروز اختلال‌های مختلف و سوء استفاده‌های احتمالی را مورد ارزیابی قرار داده، بهبود بخشد؛

موسسه اعتباری پیش از ارائه هر خدمت می‌بایست با کمک اقدامات حداقلی ذیل، از کفایت امنیت اطلاعات ذی‌ربط اطمینان حاصل کند:

تجزیه و تحلیل فرآیند ارائه خدمت و اقدامات لازم برای مدیریت ریسک آن؛

بررسی امنیت ویژه سیستم فن‌آوری اطلاعات و نیز پایش مستمر سطوح مختلف سیستم‌های مزبور؛

تجزیه و تحلیل آسیب‌پذیری سیستم، فن‌آوری اطلاعات و کفایت آن ، به هنگام نمودن و انجام اصلاحات لازم در این زمینه؛

پیگیری مستمر هرگونه اختلال، سوء استفاده یا تلاش برای سوء استفاده و ارائه گزارش در مورد آن به مدیریت ذی‌ربط در چارچوب ضوابط مقرر؛

تدوین برنامه‌های ویژه بازگشت سیستم به حالت عادی، به منظور حصول اطمینان از استمرار عملیات کاری موسسه؛

تدارک تجهیزات آماده جایگزینی (در صورت بروز اختلال) پیش از اجرای برنامه‌های ویژه مربوط به استمرار عملیات کاری حصول اطمینان از مؤثر بودن آن‌ها برای بازگشت عملیات به وضعیت عادی؛

آزمون عملکرد سیستم‌ها در صورت لزوم و حصول اطمینان از اینکه سیستم‌های فن‌آوری اطلاعات، در ساعاتی که استفاده از آن‌ها توسط کاربران موازی به حداکثر خود می‌رسد از توان کافی برخوردارند؛

تجهیز سیستم‌ها به برنامه‌های مناسب ضد ویروس و ساز و کارهای لازم برای رویارویی با نرم‌افزارهای مخرب؛

پشتیبانی از سیستم‌ها و سایر خطوط ارتباطی مربوط به اطلاعات در برابر حملات به سیستم‌ها و نیز بار اضافی تحمیلی به آن‌ها؛

پیش‌بینی تجهیزات آماده جایگزینی برای رویارویی با موانع ناشی از سنگینی بار در مواقع اتصال به شبکه اینترنت؛

حصول اطمینان از این که برای کنترل دسترسی به سیستم‌های مختلف فن‌آوری اطلاعات، ساز و کارهای مناسبی وجود دارد و مدیریت مناسبی در زمینه صدور مجوز دسترسی به اطلاعات و سیستم‌های فن‌آوری اعمال می‌شود؛

اتخاذ تدابیر لازم برای تفکیک شبکه‌های اینترنت از شبکه‌های داخلی از طریق تجهیزات امنیتی؛

آزمون منظم سیستم‌های فن‌آوری اطلاعات، به ویژه پس از انجام هرگونه تغییر در آن‌ها؛

شناسایی نارسایی‌های امنیتی موجود در سیستم‌های فن‌آوری اطلاعات و رفع سریع آن‌ها به منظور پیشگیری از استفاده غیر مجاز و سوء استفاده‌های احتمالی؛

حصول اطمینان از این که انتقال اطلاعات بین مشتریانی که از خدمات On-line استفاده می‌کنند با ارائه‌دهنده خدمت و نیز پردازش اطلاعات در سیستم‌های ارائه‌دهنده خدمت به درستی انجام شده و کلیه طرف‌های مذکور در فوق، به حفظ محرمانه بودن اطلاعات پای‌بند هستند؛

شناسایی و تائید طرف‌های مقابل در سیستم، با شیوه‌ای مطمئن و در حد کفایت؛

تجهیز سیستم‌های فن‌آوری اطلاعات به ساز و کارهای تائید و ردگیری حسابرسی، به منظور حصول اطمینان از دقت و درستی داده‌ها و ستاده‌ها، مناسب بودن مجوزها، بازیابی اطلاعات در صورت بروز وقفه در پردازش آن‌ها و برخورداری از قابلیت ردگیری تراکنش‌ها؛

امکان‌پذیر بودن ردگیری دقیق تراکنش‌های پردازش شده در سیستم‌های فن‌آوری اطلاعات؛

وجود کنترل‌های لازم در سیستم‌های فن‌آوری اطلاعات، به منظور تطبیق تراکنش‌های انجام شده در سیستم‌های فرعی مختلف؛

امکان ردیابی زنجیره تراکنش‌ها از مشتری تا سیستم اصلی موسسه؛

مخفی نگه‌داشتن کلمات عبور هر مشتری در قالب رمز، در سیستم و نیز در زمان انتقال آن‌ها بین سیستم‌های مختلف؛

خودداری از انجام توامان وظایف ایجاد، پردازش و ابلاغ شناسه و کلمه عبور ویژه مشتریان، توسط یک فرد (به دلیل مخاطره‌آمیز بودن آن)؛

حصول اطمینان از این که سیستم‌های فن‌آوری اطلاعات موسسه می‌توانند هرگونه اتصال به سیستم یا تلاش برای انجام این امر و نیز استفاده از سیستم‌های فن‌آوری اطلاعات را به طور صحیحی ثبت نمایند؛

کنترل منظم گزارش‌های مربوط به اتصال / اتصال‌ها به سیستم؛

وجود رویه‌هایی برای گزارش تلاش‌های غیرمجاز با هدف دسترسی به سیستم‌ها و سایر موارد سوءاستفاده از اتصال‌ها و نیز کنترل و انطباق گزارش‌ها با الزامات قانونی؛

رعایت اصل محرمانه نگه‌داشتن اطلاعات و حریم خصوصی مشتریان؛

وجود دستورالعمل‌هایی مشتمل بر اطلاعات کافی در مورد ارائه‌دهنده خدمات، تخصیص و مسئولیت‌ها به بین ارائه‌کننده خدمت و کاربر و استفاده مطمئن از خدمت توسط کاربر.

ضمیمه شماره ۶–۸

الزامات احتیاطی برایسیستم‌ها و خدمات پرداخت

ثبات سیستم‌های پرداخت از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است. نظر به این که تمامی پرداخت‌های جامعه از طریق این سیستم‌ها انجام می‌شوند، مدت زمانی که سیستم‌های مورد بحث دچار توقف و یا اختلال می‌گردند برای اقتصاد کشور بسیار حیاتی است، زیرا علاوه بر ایراد لطمه به پرداخت‌های مشتریان، به اقتصاد کل کشور نیز آسیب جدی وارد می‌نماید. از جمله مواردی که در رابطه با سیستم‌ها و خدمات پرداخت می‌بایست مورد توجه قرار گیرد می‌توان به نکات ذیل اشاره نمود:

لازم است هیات مدیره برای سیستم‌های پرداختی که موسسه اعتباری در آن عضویت دارد و نیز برای خدمات پرداختی که به مشتریان ارائه می‌کند اصولی را تدوین نماید. این اصول، می‌بایست به گونه‌ای باشند که علاوه بر این که عملیات جاری موسسه را در بر می‌گیرند تحولات آتی در این زمینه را نیز مدنظر قرار دهند؛

به منظور حصول اطمینان از اثربخشی و مطمئن بودن خدمات پرداخت و نیز پایش آن، لازم است هیات مدیره اهدافی را برای خدمات پرداخت تعیین نماید؛

مدیریت ارشد مسئولیت دارد از کفایت تخصص، منابع و کنترل‌های داخلی برای عملکرد اثربخش و مطمئن خدمات پرداخت اطمینان حاصل کند؛

موسسه اعتباری باید ریسک‌های مربوط به سیستم‌ها و خدمات پرداختی را که ارائه می‌شود، شناسایی و آن را به طور منظم به هنگام نماید؛

سیستم‌های پرداخت موسسه اعتباری باید مطمئن و امن باشند؛

موسسه اعتباری باید تدابیری اتخاذ نماید تا بروز اختلالات در سیستم‌های پرداخت مورد استفاده خود را به حداقل برساند. سیستم‌ها و خدمات پرداخت می‌بایست با تجهیزات آماده جایگزینی (در صورت بروز اختلال) پشتیبانی شوند؛

موسسه اعتباری لازم است قبل از به کارگیری فن‌آوری‌ها و ابزارهای جدید پرداخت، نسبت به دریافت مجوزهای لازم از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران اقدام نماید.

موسسه اعتباری می‌بایست نتایج حاصل از ارزیابی‌های خود از ریسک خدمات پرداخت و فن‌آوری‌های جدید را قبل از اجرا برای دریافت مجوزهای لازم به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ارائه نماید. هرگونه تغییر در خدمات پرداخت جاری نیز مستلزم رعایت مورد فوق می‌باشد.

ضمیمه شماره ۶-۹

الزامات احتیاطی برای شناسایی کافی مشتریان

لازم است موسسه اعتباری سیاست‌ها و رویه‌های شفافی در رابطه با شناسایی و پذیرش مشتریان تدوین نماید. اهم نکاتی که در این رابطه می‌بایست مورد توجه قرار گیرد به شرح ذیل می‌باشند:

موسسه اعتباری می‌بایست تمامی اطلاعات مورد نیاز برای شناسایی هر مشتری جدید را تهیه نماید. کیفیت و کمیت این اطلاعات به نوع متقاضی (اشخاص حقیقی و حقوقی)، گردش مالی مورد انتظار از حساب افتتاح شده بستگی دارد؛

در مورد اشخاص حقیقی، لازم است حداقل، اطلاعات ذیل اخذ شود:

نام و نام‌خانوادگی فرد، ملیت، شماره شناسنامه، کدملی،تاریخ و محل تولد، نام پدر، نشانی کامل و ثابت، شماره تلفن، شغل، نوع حساب و ماهیت روابط بانکی مربوط به آن، امضا؛

در مورد اشخاص حقوقی، لازم است اطلاعات ذیل اخذ شود:

نام موسسه، تصویر روزنامه رسمی مبنی بر ثبت شرکت، اصل یا رونوشت (کپی) تائید شده گواهی‌نامه ثبت شرکت، شرکت‌نامه و اساسنامه، مصوبه هیات مدیره درخصوص افتتاح یک حساب (به نام شرکت) و تعیین هویت فرد/افرادی که حق برداشت از آن حساب را دارند، محل اصلی عملیات تجاری موسسه، آدرس پستی، شماره‌های تلفن و دورنگار؛

الزامات مربوط به شناسایی مشتری، به زمان افتتاح حساب محدود نمی‌شود بلکه پس از افتتاح حساب برای هریک از مشتریان (اشخاص حقیقی و حقوقی) لازم است عملکرد حساب وی به طور مستمر تحت نظارتقرار گیرد و با استفاده از ابزارهای مناسب، مبادلاتی که خارج از فعالیت‌های معمول آن حساب قرار دارد، شناسایی شوند؛

موسسه اعتباری می‌بایست سیستم جامعی از مدیریت اطلاعات را ایجاد نماید، که در آن، اطلاعات مربوط به تمامی مشتریان گردآوری و پردازش شده، در اختیار کارکنان ذی‌ربط تمامی واحدها و گروه‌های بانکی وابسته قرار گیرد؛

لازم است اطلاعات مربوط به اشخاص مرتبط مشتریان (اشخاص حقیقی و حقوقی، براساس تعاریف مندرج در آئین‌نامه اشخاص مرتبط، موضوع بخشنامه‌های شماره مب/ ۱۹٦٤ و شماره مب/ ۱۹٦٥ مورخ ۲۹/۱۱/۱۳۸۲ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران) در سیستم جامع اطلاعات مدیریت نگهداری شود.

شماره: مب/۳۶۰۲؛ ضرورت افزایش سرمایه پایه موسسه اعتباری،درصورتی که نسبت کفایت سرمایه آن به دلیل سرمایه گذاری در موسسات اعتباری دیگر به کمتر از حدمقرر (۸ درصد)کاهش یابد

تاریخ: ۲۱/۸/۱۳۸۶

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی

شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

با سلام؛

همان‌گونه که مستحضرند به موجب مفاد بندهای ۳-۷ و ۳-۱۰ از دستورالعمل سرمایه‌گذاری موسسات اعتباری مصوب یکهزار و هشتاد و یکمین جلسه مورخ ۱۸/۱/۱۳۸٦ شورای محترم پول و اعتبار ـ موضوع بخشنامه شماره مب/۱۸۲ مورخ ۲٦/۱/۱۳۸٦ ـ هرگونه سرمایه‌گذاری موسسات اعتباری در موسسات اعتباری دیگر (اعم از داخل یا خارج کشور) منوط به موافقت بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و مستلزم کسر مبلغ سرمایه‌گذاری شده از سرمایه پایه موسسه اعتباری سرمایه‌گذار می‌باشد. بدیهی است، چنانچه این کسر مبلغ منجر به کاهش نسبت کفایت سرمایه آن موسسه اعتباری از حداقل حد مقرر (۸ درصد) شود، موسسه اعتباری مکلف است نسبت به افزایش سرمایه پایه خود به منظور ارتقای نسبت کفایت سرمایه تا حد مقرر اقدام نماید. بر این اساس، مقتضی است مراقبت شود در صورتی که نسبت کفایت سرمایه فعلی آن بانک کمتر از ۸ درصد است، از انجام هرگونه سرمایه‌گذاری جدید در موسسات اعتباری دیگر اجتناب شود. همچنین چنانچه آن نسبت با انجام سرمایه‌گذاری جدید و کسر مبلغ سرمایه‌گذاری شده از سرمایه پایه، کمتر از ۸ درصد می‌گردد، انجام آن سرمایه‌گذاری صرفاً پس از افزایش سرمایه پایه لازم امکان‌پذیر است./ص

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حسن معتمدی **حمید تهرانفر**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: مب/۳۸۷۶؛ تاکید بر مسئولیت مستقیم هیات مدیره بانک ها در اعطای تسهیلات به واحدهای اقتصادی دارای بدهی معوق (موضوع بند۱ از دستورالعمل ضوابط فنی و مالی تشخیص واحدهای موضوع تبصره یک تصویب نامه شماره ۳۰۳۳۰/ت۳۴۹۲۵ه مورخ ۳۰/۰۲/۱۳۸۶ هیات محترم وزیران)

تاریخ: ۱۱/۹/۱۳۸۶

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی و شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید

احتراما"

در اجرای مفاد بند ۱ از دستورالعمل ضوابط فنی و مالی تشخیص واحدهای موضوع تبصره یک بند یک تصویب‌نامه شماره ۳۰۳۳۰/ت ۳٤۹۲٥ هـ مورخ ۳۰/۲/۱۳۸٦ هیات محترم وزیران مبنی بر لزوم اعطای تسهیلات توسط بانک‌ها به واحدهای اقتصادی دارای بدهی معوق واجد شرایط مندرج در دستورالعمل مذکور از محل منابع موضوع آیین‌نامه اجرایی گسترش بنگاه‌های زودبازده و کارآفرین ، رعایت نکات ذیل برای بانک‌ها الزامی می‌نماید:

چنانچه مستحضرند، اعطای تسهیلات توسط بانک‌ها می‌بایست بر پایه عقود مشخصی که در تبصره ذیل ماده ۳ قانون عملیات بانکی بدون ربا احصا شده‌اند، انجام شود. طبیعی است هر یک از این عقود دارای ویژگی‌های خاصی بوده، در بخش یا بخش‌های اقتصادی معینی کاربرد داشته و برای تامین حوایج ویژه‌ای از متقاضیان به کار گرفته می‌شوند. بر این اساس، اعطای تسهیلات یا در چارچوب مشارکت بانک در طرحی خاص (عقود مشارکتی) امکان‌پذیر بوده و یا ضمن خرید کالایی توسط بانک (عقود مبادله‌ای) انجام می‌شود و یا منوط به انجام کار یا خدمتی مشخص (عقود تعهدی) می‌باشد. از این رو، آنچه که در اعطای تسهیلات باید همواره مطمح نظر قرار گیرد، مشخص بودن "موضوع تسهیلات" است. بنابراین نمی‌توان انتظار داشت که تسهیلاتی بابت بازپرداخت بدهی‌های گذشته و معوق به متقاضیان اعطا شود. چرا که این مهم در تزاحم با رویه‌ها و شئونات حاکم بر نظام بانکی کشورمان می‌باشد.

با این وجود، بانک‌ها عنداللزوم به تشخیص و مسئولیت مستقیم اعضای هیات مدیره خود، در مواردی که واحد اقتصادی با اصلاح ساختار نسبت به رفع موانع تولید اقدام نموده، از توجیه فنی و اقتصادی قابل قبول برخوردار شده و ارزیابی بنگاه نوید بخش تولید کالا، خدمات و عواید قابل اتکایی است و در صورت مساعدت بانک به بنگاه اقتصادی مزبور، بازپرداخت تسهیلات جدید و بدهی‌های معوق برای آن واحد میسر خواهد شد، می‌توانند نسبت به اعطای تسهیلات جدید به چنین واحدهایی اقدام کنند. لیکن باید توجه داشت تشخیص و تصمیم‌گیری پیرامون موضوع در

حیطه اختیارات و مسئولیت‌های هیات مدیره بانک‌ها بوده و هیچ فرد، کارگروه و مرجع دیگری نباید در این رابطه تکلیف جدیدی را به بانک‌ها تحمیل کند.

در صورت موافقت اعضای هیات مدیره بانک‌ها به اعطای تسهیلات جدید به واحدهای اقتصادی موضوع دستورالعمل پیش‌گفته، لازم است بانک‌ها نظارت‌های خاص و ویژه بر حسن اجرای امور آن بنگاه‌ها و نحوه مصرف و بازگشت تسهیلات اعطایی معمول داشته و نسبت به اخذ تامین کافی به منظور حصول اطمینان از حسن اجرای قرارداد فیمابین، حفظ منافع بانک و مآلا" بازگشت منابع و سود مورد انتظار خود اقدام نمایند.

خاطرنشان می‌سازد، بانک‌ها در صورت تملیک وثایق توثیقی نزد خود موظفند در اسرع وقت نسبت به فروش آنها اقدام نموده و از درگیر شدن در مدیریت واحدهای تملیکی خودداری کنند./ب

مدیریت کل نظارت بر بانک‌ها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حسن معتمدی حمید تهرانفر

۱۶-۱۶۱۵ ۳۸۱۶

شماره: مب/۴۲۷۶; تاکید بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران بر ضرورت رعایت ضوابط مندرج در بخشنامه شماره مب/۱۳۸۲ مورخ ۰۸/۰۶/۱۳۸۵ جهت تحویل چک پول‌های منتشره به بانک ها

تاریخ: ۶/۱۰/۱۳۸۶

بسمه تعالی

برای‌مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی و شرکت‌دولتی پست‌بانک ارسال‌گردید.

باسلام

احتراماً به استحضار می‌رساند برحسب دستور جناب آقای دکتر مظاهری رئیس‌کل محترم بانک مرکزی، تحویل چک پول‌های منتشره به بانک‌های متقاضی منوط به رعایت ضوابط مندرج در بخشنامه شماره مب/۱۳۸۲ مورخ ۸/٦/۱۳۸۵ می‌باشد. از این رو، خواهشمند است دستور فرمایند واحدهای ذی‌ربط در آن بانک ترتیبی اتخاذ نمایند تا بخشنامه مذکور به طور دقیق اجرا شود. همچنین خواهشمند است برای انجام کلیه اقدامات لازم درخصوص چاپ و انتشار چک پول، هماهنگی‌های لازم با اداره نشر اسکناس و خزانه به عمل آید./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۳**

شماره: مب/۴۴۱۳؛ابلاغ نقطه نظر پیشنهادی سازمان بازرسی کل کشور در مورد شرایط عمومی حساب جاری ریالی/ارزی

تاریخ: ۱۶/۱۰/۱۳۸۶

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی

شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال می‌گردد

محترماً؛

پیرو بخشنامه شماره مب/۱۳٦۹ مورخ ۱۰/٤/۱۳۸٦ این اداره درخصوص بندهای پیشنهادی "سازمان بازرسی کل کشور" راجع به "شرایط عمومی حساب‌جاری ریالی ارزی" بانک‌ها بدین‌وسیله اعلام می‌دارد که سازمان بازرسی کل کشور پیشنهاد قبلی خود، مطروحه در بند یک از بخشنامه فوق‌الذکر را به شرح زیر اصلاح نموده است:

"بانک برای وصول هر نوع مطالبات خود و خسارات ناشی از معاملات بانکی حق و اختیار دارد از هر نوع اعتبار و اسناد و اوراق بهادار اعم از ارزی و ریالی و موجودی حساب‌های ارزی و ریالی اعم از سپرده‌های ثابت، موقت، حساب‌های جاری، پس‌انداز و غیره و هر نوع مال و طلب نزد خود تحت هر عنوان که باشد، تا معادل مطالبات خود، قبل از ابلاغ به مشتری اعم از متعهد،ضامن، راهن و غیره مسدود نموده و سپس مراتب را به مشتری اعلام و در صورت عدم اقدام توسط مشتری ظرف ۱۰ روز نسبت به برداشت و تسویه بدهی وی از محل مسدود شده اقدام نماید"./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **امیرحسین امین‌آزاد**

۳۸۱۶ **۵-۳۸۳۱**

شماره: مب/۴۹۸۰؛ ممنوعیت اعطای تسهیلات جهت خرید و فروش سهام به کارگزاران بورس اوراق بهادار در قالب عقد مضاربه مطلق

تاریخ: ۳۰/۱۱/۱۳۸۶

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست‌بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

به موجب بررسی‌های به عمل آمده و بنا به استعلام‌های متعدد واصله به این اداره به منظور کسب مجوز لازم جهت اعطای تسهیلات به کارگزاران بورس اوراق بهادار تهران در قالب عقد مضاربه مطلق بدینوسیله موکدا" به اطلاع می‌رساند اعطای تسهیلات جهت خرید و فروش سهام با استفاده از عقد مضاربه مطلق چه به لحاظ مقرراتی و چه به لحاظ ماهیت عقد مذکور با اشکال مواجه است و انجام این عملیات نمی‌تواند در قالب عقد مضاربه صورت پذیرد. در مورد سایر عقود نیز نیازمند بررسی دقیق است.

خواهشمند است مراتب فوق به کلیه واحدهای تابعه آن بانک ابلاغ گردد./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۳**

شماره: مب/۵۰۰۱؛ مدت زمان نگهداری از جوایز برندگان قرعه‌کشی حساب های قرض الحسنه بانک‌ها و موسسات‌اعتباری

تاریخ: ۴/۱۲/۱۳۸۶

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی،غیردولتی،شرکت دولتی پست‌بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام

پیرو بخشنامه شماره نب/٤٧٠٩ مورخ ٣٠/٦/١٣٧٦ این مدیریت کل به نظام بانکی کشور، متضمن ابلاغ فتوای مورخ ١٥/٥/١٣٧٦ حضرت آیت‌الله غلامرضا رضوانی عضو محترم فقهای شورای نگهبان مبنی بر نگهداری جوایز قرعه‌کشی حساب‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز توسط بانک‌ها به مدت ٤ نوبت قرعه‌کشی پس از قرعه‌کشی اصلی، بدینوسیله به استحضار می‌رساند که پیشنهاد اخیر برخی از بانک‌ها دایر بر تقلیل در مدت زمان مذکور حداکثر تا ٦ ماه بعد از تاریخ قرعه‌کشی، مجددا" با حضرت آیت الله رضوانی مطرح گردید. اظهار نظر ایشان پیرامون موضوع فوق، به شرح ذیل می‌باشد:

"درصورتی‌که ترتیبی داده‌شود که سپرده‌گذاران بدانند که در صورت تاخیر از مدت معین، بانک‌ها موظف به نگهداری جایزه نیستند و اقدام به فروش می‌شود، اشکالی ندارد."

با عنایت به مراتب فوق، خواهشمند است ترتیباتی اتخاذ فرمایند که مفاد بخشنامه حاضر، ضمن ابلاغ به کلیه واحدها و شعب ذی‌ربط آن بانک، به طریق مقتضی به اطلاع عموم سپرده‌گذاران رسیده و بر حسن اجرای آن نظارت لازم و کافی معمول گردد./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۳**

شماره: مب/۵۰۵۶؛ نحوه اخذ جرایم تاخیر تادیه از تسهیلات سررسید گذشته ومعوق

تاریخ: ۵/۱۲/۱۳۸۶

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست‌بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام

پیرو بخشنامه شماره مب/۳۸۷۶ مورخ۱۱/۹/۱۳۸۶ این مدیریت‌کل به بانک‌های کشور در رابطه با بند ۱ از تصویب‌نامه شماره ۳۰۳۳۰/ت۳۴۹۲۵هـ مورخ ۳۰/۲/۱۳۸۶ هیات محترم وزیران درخصوص "اعطای تسهیلات جدید به واحدهای اقتصادی دارای بدهی معوق به سیستم بانکی" ، ضمن جلب توجه جنابعالی به مفاد بند (۷) از تصویب‌نامه مذکور، بدینوسیله به استحضار می‌رساند نظر به اینکه شورای محترم پول و اعتبار پیرامون نحوه تسویه وجوه دریافتی از مشتریان دارای بدهی سررسید گذشته و معوق، تصمیم جدیدی اتخاذ ننموده و تکلیف مندرج در بند یادشده نیز، مورد ایراد هیات بررسی و تطبیق مصوبات دولت با قوانین و مقررات عمومی کشور (مجلس شورای اسلامی) قرار گرفته است، لذا بدینوسیله تاکید می‌نماید که مصوبه نهصد و سی و یکمین جلسه مورخ ۱۲/۱۰/۱۳۷۸ شورای پول و اعتبار درخصوص "نحوه اخذ جرایم تاخیر تادیه از تسهیلات سررسید گذشته و معوق"، کماکان به قوت خود باقی است و بانک‌ها می‌بایست بر اساس همان رویه عمل نمایند./ب

مدیریت کل نظارت بر بانک‌ها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حسن معتمدی حمید تهرانفر

۱۶-۱۶۱۵ ۳۸۱۶

شماره: مب/۵۰۷۲؛ آئین نامه نحوه واگذاری دارائی‌های غیرضرور و اماکن رفاهی بانک‌ها و آئین نامه وصول مطالبات سررسیدگذشته، معوق و مشکوک‌الوصول موسسات اعتباری (ریالی/ارزی)

تاریخ: ۶/۱۲/۱۳۸۶

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی،غیردولتی،شرکت دولتی پست‌بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام

پیرو بخشنامه‌های شماره مب/۵۰۳٦ و مب/۵۰۳۷ مورخ ۵/۱۲/۱۳۸٦ این اداره موضوع ابلاغ مصوبات هیات محترم وزیران به شماره‌های ۱۷۵۰٤۳/ت٤۳٦هـ مورخ ۳۰/۱۰/۱۳۸٦ و ۱۷۵۰۵۱/ت٤۳۷هـ مورخ ۳۰/۱۰/۱۳۸٦ با عناوین به ترتیب "آیین‌نامه نحوه واگذاری دارایی‌های غیرضرور و اماکن رفاهی بانک‌ها" و "آیین‌نامه وصول مطالبات سررسید گذشته، معوق و مشکوک‌الوصول موسسات اعتباری (ریالی/ارزی)" خواهشمند است دستور فرمائید ضمن اجرای مصوبات یادشده، نظرات آن بانک نیز به این اداره ارسال گردد./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۳**

شماره: مب/۵۱۱۵؛ نحوه اطلاع رسانی در مورد بخشوده شدن جرایم دیرکردتسهیلات دریافتی اشخاص حقیقی و حقوقی

تاریخ: ۸/۱۲/۱۳۸۶

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردد

با سلام؛

پیرو بخشنامه‌های شماره مب/۵۰۳۷ مورخ ۵/۱۲/۱۳۸٦ و شماره مب/۵۰۷۲ مورخ ٦/۱۲/۱۳۸٦ به پیوست تصاویر نامه شماره ۱۸۹۷۱۸ مورخ ۲۱/۱۱/۱۳۸٦ جناب آقای احمدرضا انصاری رئیس دفتر محترم ریاست جمهوری و نامه شماره ۱۸۲٦۸۹ مورخ ۱۰/۱۱/۱۳۸٦ معاونت محترم نظارت و هماهنگی در سیاست‌های اقتصادی، علمی و فرهنگی ریاست جمهوری درخصوص درخواست اطلاع‌رسانی در مورد بخشوده شدن جرایم دیرکرد تسهیلات دریافتی اشخاص حقیقی و حقوقی موضوع مصوبه شماره ۱۷۵۰۵۱/ت٤۳۷ مورخ ۳۰/۱۰/۱۳۸٦ هیات محترم وزیران جهت اطلاع و اقدام لازم ایفاد می‌گردد./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **سیمین‌دخت حکاک**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۲**

شماره: مب/۵۳۱۷؛ نحوه نگهداری حساب های دولتی نزد بانک‌ها

تاریخ: ۲۲/۱۲/۱۳۸۶

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی و شرکت دولتی پست‌بانک ارسال گردید.

احتراما"

پیرو بخشنامه شماره مب/۲۰۱۷ مورخ ۲۷/۸/۱۳۸۵ این اداره درخصوص نحوه نگهداری حساب‌های دولتی نزد بانک‌ها بدینوسیله مراتب زیر جهت اجرا ابلاغ می‌گردد:

کلیه سازمان‌های دولتی، وزارتخانه‌ها و شرکت‌های دولتی و نهادهای عمومی غیردولتی و شهرداری‌ها موضوع بند "د" ماده ۱۰ قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مجاز می‌گردند به تشخیص خود نزد هر یک از بانک‌های موجود اعم از دولتی یا غیردولتی افتتاح حساب نمایند.

انتخاب بانک مورد نظر توسط نهادهای مذکور در بند فوق، در مورد آن بخش از وجوهات آن‌ها که از محل بودجه عمومی دولت تامین می‌گردد منوط به کسب موافقت وزارت امور اقتصادی و دارایی می‌باشد. آن بانک موظف است در این خصوص تعهدی از صاحب حساب اخذ نماید که بر مبنای آن صاحب حساب متعهد گردد وجوه مذکور را تنها با اجازه وزارت امور اقتصادی و دارایی به حساب‌های خود منظور نماید.

در اجرای بند "الف" ماده ۱۲ قانون پولی و بانکی کشور نگهداری حساب‌های وزارتخانه‌ها و موسسات دولتی ... به عهده بانک مرکزی است. همچنین به موجب بند "ز" ماده "۱۰" همان قانون این بانک اختیار دارد که به هر یک از بانک‌های کشور نمایندگی دهد. بر این اساس لازم است کلیه بانک‌هایی که حساب‌های نهادهای موضوع ماده "۱۲" فوق‌الاشاره را نگهداری می‌نمایند ابتدا با اداره حسابداریکل و بودجه این بانک قرارداد نمایندگی امضاء نمایند.

بانک‌های عامل پس از افتتاح حساب کماکان می‌بایست ۱۰۰ درصد وجوه دولتی را به روش تعیین‌شده به بانک مرکزی منتقل نمایند.

هنگام افتتاح حساب توسط بانک، دریافت تائیدیه بانک قبلی مبنی بر پرداخت بدهی‌های معوق و تعیین تکلیف بدهی‌ها و تعهدات جاری الزامی است.

نظر به این که نگهداری حساب‌های وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و شرکت‌ها و موسسات وابسته به موجب قانون نحوه اجرای مقررات پولی و بانکی کشور در بانک سپه مصوب سال ۱۳۵۳ مجلسین وقت به بانک سپه واگذار شده‌است لذا لازم است حساب‌های وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح ـ استثنائا" ـ کماکان نزد بانک سپه نگهداری شود.

این بخشنامه تا زمان تداوم بند "د" ماده ۱۰ قانون برنامه چهارم توسعه نافذ بوده و چنانچه این ماده قانونی در قوانین بعدی تنفیذ گردد مفاد این بخشنامه به قوت خود باقی است.

شایان ذکر است از تاریخ صدور این بخشنامه، بخشنامه شماره مب/۲۰۱۷ مورخ ۲۷/۸/۱۳۸۵ این اداره کان لم یکن می‌شود./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر	**صدیقه رهبرشمس‌کار**
۳۸۱۶	**۳۸۳۱-۳**

سال ۱۳۸۷

شماره: مب/۲۵۷؛ نحوه ساماندهی منابع قرض‌الحسنه موسسات اعتباری و ترویج فرهنگ قرض‌الحسنه در بین مردم (موضوع تصویب‌نامه شماره ۲۱۱۴۲۲/ت۳۹۳۹۴هـ مورخ ۲۶/۱۲/۱۳۸۶ هیات محترم وزیران)

تاریخ: ۲۸/۱/۱۳۸۷

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردد

با سلام؛

به پیوست تصویر تصویب‌نامه شماره ۲۱۱٤۲۲/ت۳۹۳۹٤هـ مورخ ۲٦/۱۲/۱۳۸٦ هیات محترم وزیران درخصوص "نحوه ساماندهی منابع قرض‌الحسنه موسسات اعتباری و ترویج فرهنگ قرض‌الحسنه در بین مردم" ایفاد می‌گردد.

خواهشمند است ترتیباتی اتخاذ فرمایند که مفاد بخشنامه حاضر به کلیه واحدها و شعب ذی‌ربط آن بانک ابلاغ و برحسن اجرای آن نظارت لازم و کافی معمول گردد./ص

پیوست: یک برگ.

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۳**

شماره: مب/۳۴۸؛ آیین‌نامه نظام سنجش اعتبار (موضوع مصوبه شماره ۲۱۱۸۲۹/ت ۳۹۳۹۶ /ه مورخ ۲۶/۱۲/۸۶ هیات محترم وزیران)

تاریخ: ۲/۲/۱۳۸۷

بسمـه تعالـی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

باسلام

احتراما؛ به پیوست آیین‌نامه "نظام سنجش اعتبار" موضوع مصوبه شماره ۲۱۱۸۲۹/ت ۳۹۳۹٦ /ه مورخ ۲٦/۱۲/۸٦ هیات محترم وزیران جهت اجرا ایفاد می‌شود.

خواهشمند است مراتب به قید تسریع به کلیه واحدهای ذیربط ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت کافی به عمل آید.

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفـر **صدیقه رهبر شمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳-۳۸۳۱**

شماره: مب/۳۴۹؛ آیین نامه مستندسازی جریان وجوه در کشور (موضوع مصوبه شماره ۲۱۱۸۱۵/ت ۳۹۳۹۵/ه مورخ ۱۳۸۶/۲/۲۶ هیات محترم وزیران)

تاریخ: ۲/۲/۱۳۸۷

بسمـه تعالـی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

باسلام

احتراما؛ به پیوست آیین‌نامه "مستندسازی جریان وجوه در کشور" موضوع مصوبه شماره ۲۱۱۸۱۵/ت ۳۹۳۹۵ /ه مورخ ۲۶/۱۲/۸۶ هیات محترم وزیران جهت اجرا ایفاد می‌شود.

خواهشمند است مراتب به قید تسریع به کلیه واحدهای ذیربط ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت کافی به عمل آید.

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفـر **صدیقه رهبر شمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳-۳۸۳۱**

شماره: ۵۰۶/هـ؛ تعیین سقف وام قرض‌الحسنه برای بانک‌های قرض‌الحسنه و بانک های تجاری

تاریخ: ۷/۲/۱۳۸۷

بسمـه تعالـی

مدیران عامل بانک های دولتی، غیردولتی و موسسات مالی و اعتباری

با سلام؛

پیرو نامه شماره ۳٤٤/هـ مورخ ۲۹/۱/۱۳۸۷ و مجموعه سیاستی -نظارتی سیستم بانکی در سال ۱۳۸۷ که به پیوست آن ابلاغ شده است، بدینوسیله اعلام می‌شود:

۱ -مبلغ یکصد میلیون ریال مندرج در بند ۸-۳، سقف رقم قرض الحسنه قابل پرداخت توسط بانک‌های قرض الحسنه است که بر اساس ماده ۳۵ مصوبه ۳۹۳۹۸/۲۱۱۸۵۳/هـ مورخ ۲٦/۱۲/۱۳۸٦ هیات محترم وزیران تصویب و ابلاغ شده است .پرداخت تسهیلات قرض‌الحسنه توسط سایر بانک‌ها کماکان بر اساس ضوابط و دستورالعمل‌های قبلی خواهد بود.

۲ -سپرده قانونی بانک ها نزد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مندرج در بند ۲۰ ، ناظر بر بانکهای تجاری، خصوصی و دولتی است . سپرده قانونی بانک‌های تخصصی و بانک قرض‌الحسنه تغییری نیافته و کماکان طبق همان ضوابط و مصوبات قبلی می‌باشند.

طهماسب مظاهری

شماره: ۸۶۸/هـ؛ دستورالعمل نحوه سفارش، توزیع و جمع‌آوری ایران چک بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

تاریخ: ۲۴/۲/۱۳۸۷

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانک‌های دولتی و غیردولتی ارسال گردید

با سلام؛

به پیوست "دستورالعمل نحوه سفارش، توزیع و جمع‌آوری ایران چک بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران" ارسال می‌گردد. خواهشمند است دستور فرمایید تا اقدامات لازم برای پیاده‌سازی هرچه سریع‌تر مفاد دستورالعمل انجام گیرد و بر حسن اجرای آن نظارت شود.

یادآور می‌گردد این بانک از تاریخ ۲۵/۲/۱۳۸۷، آمادگی دارد نسبت به عرضه ایران چک بانک مرکزی اقدام نماید./ص

طهماسب مظاهری

"دستورالعمل نحوه سفارش، توزیع و جمع‌آوری ایران چک بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران"

الف ـ مقدمه

برخورداری از یک نظام جامع و توانمند پرداخت، از جمله اهداف کلانی است که مراجع و سیاستگذاران پولی کشورها همواره در پی دستیابی به آن هستند. این نظام می‌بایست مشتمل بر ساز و کارها و ابزارهای فراگیر، کارآمد، کارا و مناسبی باشد که متناسب با شرایط و واقعیات اقتصادی روز جامعه، تکامل و بهبود یافته‌اند به گونه‌ای که نیازهای متنوع خرد و کلان عموم شهروندان را به نحوی شایسته مرتفع نمایند. بدیهی است اختلال در کارکرد هریک از سازوکارها و ابزارهای پرداخت این نظام ـ به درجات مختلف ـ اثربخشی و کارآیی آنها را مختل ساخته، زمینه اقبال جامعه به ساز و کارها و ابزارهای جایگزینی را فراهم می‌آورد که گاه، تبعات منفی و گسترده اقتصادی را در پی دارند.

چاپ و انتشار انواع چک پول (ایران چک، بانک چک) توسط بانک‌ها و با شرایط کنونی؛ علاوه بر آن که متضمن ریسک نقدینگی برای آنها است درافزایش برخی شاخص‌های عمده اقتصادی از جمله میزان نقدینگی و نرخ تورم موثر است. از این‌رو، ساماندهی این ابزار از مدت‌ها پیش، ضروری می‌نمود.

به منظور تحقق این مهم، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران با تهیه و ابلاغ "دستورالعمل نحوه انتشار، خرید و فروش انواع چک پول (ایران چک، بانک چک)" (موضوع بخشنامه شماره مب/۱۳۸۲ مورخ ۸/٦/۱۳۸۵) به شبکه بانکی کشور، گام نخست را در این زمینه برداشت و اینک با ابلاغ این دستورالعمل در پی تکمیل اقدامات گذشته و هدایت موثر شبکه بانکی کشور در این زمینه است. لازم به ذکر است که چاپ و انتشار ایران چک بانک مرکزی و ممنوعیت چاپ چک پول (ایران چک، بانک چک) توسط بانک‌ها از ابتدای سال ۱۳۸۷، به موجب مصوبه جلسه مورخ ۸/۱۲/۱۳۸٦ هیات محترم وزیران است که طی بخشنامه شماره ۲۰۱۷۱۲/ت۳۹۳۰۵هـ مورخ ۲۱/۱۲/۱۳۸٦ معاون اول محترم رئیس جمهور ابلاغ شده است.

شایسته است هریک از بانک‌ها و موسسات اعتباری کشور با بهره‌گیری از فنآوری‌های روز و بهبود روش‌های انجام کار، استفاده از دیگر ابزارهای پرداخت از جمله ابزارهای پرداخت الکترونیکی را در دستور کار خود قرار دهند تا ضمن کاهش تدریجی اتکای خود به چک پول‌های موجود و بالتبع حذف تبعات منفی این اوراق از عرصه اقتصادی کشور، بیش از پیش در پی رضایت خاطر شهروندان و کاهش هزینه‌های خود برآیند.

ب ـ تعاریف

چک‌پول: منظور از چک پول در این دستورالعمل، هر یک از انواع بانک چک یا ایران‌چک می‌باشد.

بانک چک: چکی است که توسط بانک صادر و وجه آن در هر یک از شعب آن بانک یا توسط نمایندگان و کارگزاران آن پرداخت می‌گردد. این گونه چک‌ها با استفاده از نام کوتاه آن بانک و به دنبال آن کلمه چک از قبیل سپه چک ، رفاه چک ، ملی چک و ... نام‌گذاری می‌شوند. در نام‌گذاری این اوراق ، می‌توان به جای عنوان بانک (قبل از کلمه چک) ، از واژه‌های دیگری نیز استفاده نمود لیکن تصریح نام بانک بر روی اوراق به نحوی آشکار ضروری است.

ایران چک: چکی است که توسط بانک صادر و وجه آن در هر یک از شعب تمامی بانک‌هایی که با یکدیگر قرارداد دارند یا توسط نمایندگان و کارگزاران آنها پرداخت می‌گردد.

ایران چک بانک مرکزی:سندی است که به موجب مصوبه جلسه مورخ ۸/۱۲/۱۳۸٦ هیات محترم وزیران و توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران چاپ و منتشر شده و از این پس به اختصار "ایران چک بانک مرکزی" نامیده می‌شود.

مبلغ اسمی: به مبالغ ریالی مندرج بر روی هر برگ چک‌پول یا ایران چک بانک مرکزی اطلاق می‌شود.

ج ـ مقررات مربوط به جمع‌آوری انواع چک‌پول (بانک چک، ایران چک) صادره از سوی بانک‌ها

ماده ۱- از تاریخ ابلاغ این بخشنامه، اخذ سفارش جدید از بانک‌ها و نیز چاپ انواع چک پول (بانک چک، ایران چک) برای آنها ممنوع بوده و بانک‌ها صرفاً مجاز به استفاده از موجودی چک پول خود(چاپ شده و در جریان تولید) ـ براساس مفاد دستورالعمل "نحوه انتشار، خرید و فروش انواع چک پول (ایران چک، بانک چک)" موضوع بخشنامه شماره مب/۱۳۸۲ مورخ ۸/٦/۱۳۸۵ ـ هستند.

ماده ۲- سفارشاتی که قرارداد آن ها بین بانک متقاضی و واحد تولیدی منعقد شده و یا پس از انعقاد قرارداد تولید ،اقدام خاصی در مورد آن ها انجام نشده است کان لم یکن تلقی می شوند. واحدهای تولیدی تنها مجاز به چاپ چک پول هایی هستند که در جریان تولید بوده و در مرحله ای قرار دارند که تولید آن ها را نمی توان متوقف کرد و یا این اقدام ، هزینه فراوانی را برای واحد تولیدی در پی دارد.

ماده ۳- سازمان تولید اسکناس و مسکوک و شرکت چاپ و نشر بانک ملی ایران می‌بایست در اسرع وقت نسبت به تحویل چک پول‌های موجود درخزائن خود و یا در جریان تولید به بانک‌های ذی‌ربط ـ در چارچوب مقررات و ضوابط موجود ـ اقدام نمایند.

ماده ٤- بانک‌ها موظفند طی حداکثرشش ماه (دوره گذار)، تمام موجودی چک‌پول اعم از چاپ شده و در جریان تولید خود را مصرف نمایند.

ماده ٥ - مادامی که مشتریان بانک‌ها چک‌پول (بانک چک، ایران چک) خود را جهت بازخرید به بانک‌ها ارائه می‌کنند (حتی پس از طی دوره گذار، موضوع ماده ٤ این دستورالعمل)؛ بانک‌ها موظف هستند نسبت به بازخرید آنها وفق مواد ١٦ الی ١٩ بخشنامه شماره مب/١٣٨٢ مورخ ٨/٦/١٣٨٥ اقدام نمایند و تعهد بانک‌ها درخصوص بازخرید این اوراق به هیچ‌وجه از بین نمی‌رود.

ماده ٦- بانک‌ها موظف هستند موجودی انواع چک پول (بانک چک، ایران چک) خود را در پایان هر ماه و به تفکیک مجموع ریالی هریک از انواع چک پول (بانک چک، ایران چک) و نیز ترکیب و مقدار ریالی هریک از اقلام فوق را به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران گزارش نمایند.

ماده ۷- لازم است تمامی شعب بانک با ارائه ترکیبی از وسایل پرداخت، به گونه‌ای عمل نمایند که حق انتخاب بین اسکناس و سایر ابزارهای پرداخت (از جمله ایران چک بانک مرکزی) برای مشتری محفوظ بماند.

ماده ۸- بانک‌ها موظفند درخصوص نحوه بازخرید انواع چک پول‌های در دست اشخاص و نحوه جمع‌آوری آنها، به نحو مقتضی و مکفی اطلاع‌رسانی نمایند.

د ـ مقررات مربوط به تولید و سفارش ایران چک بانک مرکزی

ماده ۹- به منظور ایجاد هماهنگی در امور مربوط به سفارش و دیگر موارد ایران چک‌های بانک مرکزی و دسترسی به آمار و اطلاعات دقیق در مورد این چک‌ها، لازم است امور مربوط به اوراق مذکور در یکی از واحدهای هر بانک متمرکز شده و کلیه مکاتبات و هماهنگی‌های لازم با بانک مرکزی، از طریق این واحد انجام شود.

ماده ۱۰- اداره نشر اسکناس و خزانه بانک مرکزی در هر سال، ایران چک‌های مورد نیاز سال بعد را پیش‌بینی نموده، آن را در کمیته پولی و بانکی بانک مرکزی مطرح می نماید. پس از تصویب برنامه تولید در کمیته مزبور ـ حداقل ٦ ماه پیش از پایان سال ـ این برنامه جهت اجرا به سازمان تولید اسکناس و مسکوک (یا هر چاپخانه دیگری که توسط بانک مرکزی تعیین گردد) ابلاغ می‌شود.

ماده ۱۱-سازمان تولید اسکناس و مسکوک (یا هر چاپخانه دیگری که توسط بانک مرکزی تعیین گردد) پس از چاپ ایران چک‌های بانک مرکزی، آنها را مطابق تشریفات معمول اداری (از جمله تنظیم صورتجلسه و صدور اسناد مربوط)، به اداره نشر اسکناس و خزانه تحویل می‌دهد.

ماده ۱۲-بانک‌هایی که متقاضی دریافت ایران چک‌های بانک مرکزی هستند می‌بایست درخواست خود را به اداره نشر اسکناس و خزانه این بانک ارسال نمایند. درخواست‌های مزبور می‌بایست مشتمل بر مجموع ریالی ایران چک‌های درخواستی، تعداد و مقدار ریالی هریک از انواع آن باشند. واحدهای ذی‌ربط در بانک مرکزی نیز پس از انجام بررسی‌های اولیه، آن ها را همانند اسکناس در اختیار بانک ها و موسسات اعتباری قرار می دهند.

ماده ۱۳-بانک متقاضی می‌بایست معادل صد در صد مبلغ ریالی سهمیه مذکور را به صورت اسکناس و مسکوک در اختیار اداره نشر اسکناس و خزانه بانک مرکزی قرار داده، یا درخواست نماید بانک مرکزی از حساب جاری آن برداشت نماید. در صورت موافقت بانک مرکزی، انتخاب ترکیبی از دو راه کار فوق نیز ممکن می‌باشد.

ماده ١٤-در صورتی که بنا به تشخیص بانک مرکزی، امکان برداشت تمام یا بخشی از معادل ریالی ایران چک‌های درخواستی از حساب جاری بانک متقاضی به دلائلی هم‌چون بدهکار بودن آن، ناهمخوانی با سیاست‌های پولی و ... وجود نداشته باشد عرضه ایران چک‌های درخواستی فقط از طریق پرداخت صد درصد مبلغ ریالی سهمیه تعیین شده یا راه‌کارهای جایگزینی خواهد بود که بانک مرکزی و بانک متقاضی ـ در چارچوب مقررات و مصوبات جاری ـ بر روی آن توافق نمایند.

ماده ۱۵- تمامی مراحل طراحی و چاپ ایران چک بانک مرکزی توسط این بانک انجام می‌شود.

ماده ١٦-هزینه‌های طراحی، چاپ و انتشار ایران چک بانک مرکزی توسط این بانک تامین و پرداخت می‌شود.

ماده ۱۷-لازم است ویژگی‌های امنیتی ایران چک‌های بانک مرکزی به گونه‌ای باشند که امکان جعل آنها به حداقل ممکن کاهش یابد.

هـ ـ مقررات مربوط به توزیع ایران چک بانک مرکزی توسط بانک‌ها

ماده۱۸- بانک‌ها، ایران چک بانک مرکزی را براساس درخواست مشتریان در اختیار آنها قرار می‌دهند. واگذاری این اوراق به مشتریان مستلزم احراز هویت و اخذ امضا از آنها نیست.

ماده۱۹- ایران چک بانک مرکزی در صورت برگشت به بانک ابطال نشده، مجدداً به جریان گذاشته می‌شود.

و ـ مقررات مربوط به جمع‌آوری و امحا ایران چک‌های فرسوده بانک مرکزی

ماده ۲۰- بانک‌ها باید براساس دستورالعمل مربوط به اسکناس، ایران چک‌های فرسوده بانک مرکزی را جمع‌آوری و کنترل نموده، آنها را به بانک مرکزی ارسال نمایند.

ماده ۲۱-ایران چک‌های فرسوده بانک مرکزی که به روش فوق از بانک‌ها جمع‌آوری می‌شوند پس از طی تشریفات قانونی و اداری معمول، امحا می‌شوند. تفکیک و سالم‌سازی ایران چک‌های مذکور و شناسایی نسخ اصلی و جعلی آنها می‌بایست با استفاده از ماشین‌های تفکیک که مجهز به سنسورهای شناسایی هستند، انجام پذیرد.

ماده ۲۲- به منظور نظارت دقیق بر مراحل امحای اوراق مذکور، کمیته‌ای تحت عنوان "کمیته نظارت بر امحای ایران چک‌های بانک مرکزی" و متشکل از افراد ذیل در بانک مرکزی تشکیل می‌شود:

یکی از اعضای هیات عامل بانک مرکزی به انتخاب رئیس کل؛
مدیرکل نظارت بر امور بانک‌ها و موسسات اعتباری؛
مدیرکل حراست بانک مرکزی و بانک‌ها؛
مدیر اداره نشر اسکناس و خزانه؛
مدیر اداره بررسی‌های حقوقی؛
مدیر اداره بازرسی و حسابرسی داخلی؛
رئیس هیات نظار بانک مرکزی.

ریاست کمیته فوق برعهده عضو هیات عامل مذکور در ردیف ۱ می‌باشد و تصمیمات این کمیته پس از رویت و موافقت رئیس کل بانک مرکزی نافذ است. وظایف دبیرخانه‌ای این کمیته برعهده اداره نشر اسکناس و خزانه می‌باشد و اسناد مربوط به انتشار و امحای ایران چک‌های بانک مرکزی توسط این اداره صادر و نسخه‌ای از آن برای ثبت در حساب‌های بانک مرکزی به اداره حسابداری کل و بودجه این بانک ارسال می‌شود.

ز ـ دوره گذار

ماده ۲۳- با توجه به لزوم برنامه‌ریزی جامع و زمان‌بر بودن مراحل چاپ و انتشار ایران چک‌های بانک مرکزی، بانک‌ها می‌توانند ظرف حداکثر مدت تعیین شده در ماده ٤ این دستورالعمل، از موجودی چک پول های خود به مشتریان عرضه نمایند. پس از این مدت، عرضه چک پول به مشتریان ممنوع می‌باشد و بانک‌ها تنها می‌توانند اقدام به بازخرید چک پول‌های در دست

اشخاص ـ براساس ضوابط و مقررات جاری از جمله بخشنامه شماره مب/۱۳۸۲ مورخ ۸/٦/۱۳۸۵ ـ نمایند.

ماده ٢٤-طی دوره‌گذار، رعایت مواد ۹ و ۱۰ بخشنامه شماره مب/۱۳۸۲ مورخ ۸/٦/۱۳۸۵ مبنی بر رعایت نسبت مانده مجاز چک پول‌های صادره، الزامی نمی‌باشد (با اطلاع و هماهنگی با بانک مرکزی).

ماده۲۵- بانک‌ها موظف هستند که نقدینگی خود را به گونه‌ای مدیریت نمایند که پیش از اتمام دوره‌گذار و به محض دریافت ایران چک‌های بانک مرکزی؛ این اوراق را به مرور، در حداقل زمان ممکن و به گونه‌ای جایگزین چک پول‌های فعلی نمایند که اختلالی نیز در نظام پرداخت و مدیریت نقدینگی آن بانک ایجاد نشود.

این دستورالعمل در ۲۵ ماده و در .....مین جلسه مورخ ..... هیات عامل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به تصویب رسید و رعایت مفاد آن برای تمامی بانک هایی که مجوز تاسیس و فعالیت خود را از این بانک دریافت می دارند ؛ الزامی است.

"دستورالعمل نحوه سفارش، توزیع و جمع آوری ایران چک بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران"

الف ـ مقدمه

برخورداری از یک نظام جامع و توانمند پرداخت، از جمله اهداف کلانی است که مراجع و سیاستگذاران پولی کشورها همواره در پی دستیابی به آن هستند. این نظام می‌بایست مشتمل بر ساز و کارها و ابزارهای فراگیر، کارآمد، کارا و مناسبی باشد که متناسب با شرایط و واقعیات اقتصادی روز جامعه، تکامل و بهبود یافته‌اند به گونه‌ای که نیازهای متنوع خرد و کلان عموم شهروندان را به نحوی شایسته مرتفع نمایند. بدیهی است اختلال در کارکرد هریک از ساز و کارها و ابزارهای پرداخت این نظام ـ به درجات مختلف ـ اثربخشی و کارآیی آنها را مختل ساخته، زمینه اقبال جامعه به ساز و کارها و ابزارهای جایگزینی را فراهم می‌آورد که گاه، تبعات منفی و گسترده اقتصادی را در پی دارند.

چاپ و انتشار انواع چک پول (ایران چک، بانک چک) توسط بانک‌ها و با شرایط کنونی؛ علاوه بر آن که متضمن ریسک نقدینگی برای آنها است درافزایش برخی شاخص‌های عمده اقتصادی از جمله میزان نقدینگی و نرخ تورم موثر است. از این‌رو، ساماندهی این ابزار از مدت‌ها پیش، ضروری می‌نمود.

به منظور تحقق این مهم، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران با تهیه و ابلاغ "**دستورالعمل نحوه سفارش، توزیع و جمع آوری ایران چک بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران** "(موضوع بخشنامه شماره مب/۱۳۸۲ مورخ ۸/٦/۱۳۸۵) به شبکه بانکی کشور، گام نخست را در این زمینه برداشت و اینک با ابلاغ این دستورالعمل در پی تکمیل اقدامات گذشته و هدایت موثر شبکه بانکی کشور در این زمینه است. لازم به ذکر است که چاپ و انتشار ایران چک بانک مرکزی و ممنوعیت چاپ چک پول (ایران چک، بانک چک) توسط بانک‌ها از ابتدای سال ۱۳۸۷، به موجب مصوبه جلسه مورخ ۸/۱۲/۱۳۸٦ هیات محترم وزیران است که طی بخشنامه شماره ۲۰۱۷۱۲/ت۳۹۳۰۵هـ مورخ ۲۱/۱۲/۱۳۸٦ معاون اول محترم رئیس جمهور ابلاغ شده است.

شایسته است هریک از بانک‌ها و موسسات اعتباری کشور با بهره‌گیری از فنآوری‌های روز و بهبود روش‌های انجام کار، استفاده از دیگر ابزارهای پرداخت از جمله ابزارهای پرداخت الکترونیکی را در دستور کار خود قرار دهند تا ضمن کاهش تدریجی اتکای خود به چک پول‌های

موجود و بالتبع حذف تبعات منفی این اوراق از عرصه اقتصادی کشور، بیش از پیش در پی رضایت خاطر شهروندان و کاهش هزینه‌های خود برآیند.

ب ـ تعاریف

چک‌پول:منظور از چک پول در این دستورالعمل، هر یک از انواع بانک چک یا ایران‌چک می‌باشد.

بانک چک: **چکی است که توسط بانک صادر و وجه آن در هر یک از شعب آن بانک یا توسط نمایندگان و کارگزاران آن پرداخت می‌گردد. این گونه چک‌ها با استفاده از نام کوتاه آن بانک و به دنبال آن کلمه چک از قبیل سپه چک ، رفاه چک ، ملی چک و ... نام‌گذاری می‌شوند. در نام‌گذاری این اوراق ، می‌توان به جای عنوان بانک (قبل از کلمه چک) ، از واژه‌های دیگری نیز استفاده نمود لیکن تصریح نام بانک بر روی اوراق به نحوی آشکار ضروری است.**

ایران چک:چکی است که توسط بانک صادر و وجه آن در هر یک از شعب تمامی بانک‌هایی که با یکدیگر قرارداد دارند یا توسط نمایندگان و کارگزاران آنها پرداخت می‌گردد.

ایران چک بانک مرکزی:سندی است که به موجب مصوبه جلسه مورخ ۸/۱۲/۱۳۸٦ هیات محترم وزیران و توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران چاپ و منتشر شده و از این پس به اختصار"ایران چک بانک مرکزی"نامیده می‌شود.

مبلغ اسمی:به مبالغ ریالی مندرج بر روی هر برگ چک‌پول یا ایران چک بانک مرکزی اطلاق می‌شود.

ج ـ مقررات نحوه جمع‌آوری انواع چک‌پول (بانک چک، ایران چک) صادره از سوی بانک‌ها

ماده ۱ـ از **تاریخ ابلاغ این بخشنامه، اخذ سفارش جدید از بانک‌ها و نیز چاپ انواع چک پول (بانک چک، ایران چک) برای آنها ممنوع بوده و بانک‌ها صرفاً مجاز به استفاده از موجودی چک پول خود(چاپ شده و در جریان تولید) ـ براساس مفاد دستورالعمل "نحوه انتشار، خرید و فروش انواع چک پول (ایران چک، بانک چک)"موضوع بخشنامه شماره مب/۱۳۸۲ مورخ ۸/٦/۱۳۸۵ ـ هستند.**

ماده ۲ـ سفارشاتی که قرارداد آن ها بین بانک متقاضی و واحد تولیدی منعقد شده و یا پس از انعقاد قرارداد تولید ،اقدام خاصی در مورد آن ها انجام نشده است کان لم یکن تلقی می شوند. واحدهای تولیدی تنها مجاز به چاپ چک پول هایی هستند که در جریان تولید بوده و در مرحله ای قرار دارند که تولید آن ها را نمی توان متوقف کرد و یا این اقدام ، هزینه فراوانی را برای واحد تولیدی در پی دارد.

ماده ۳ـ سازمان تولید اسکناس و مسکوک و شرکت چاپ و نشر بانک ملی ایران می‌بایست متناسب با نیاز بانک‌ها (به تشخیص اداره نشر اسکناس و خزانه بانک مرکزی) نسبت به تحویل

چک پول‌های موجود درخزائن خود و یا در جریان تولید به بانک‌های ذی‌ربط ـ در چارچوب مقررات و ضوابط موجود ـ اقدام نمایند.

ماده ۴– بانک‌ها حداکثر تا سه ماه از تاریخ ابلاغ این دستورالعمل (دوره گذار)، می‌توانند به فروش چک پول خود مبادرت نمایند.

تبصره–لازم است بانک‌ها ترتیبی اتخاذ نمایند تا طی دوره گذار، ضمن تودیع سپرده قانونی انواع چک پول (ایران چک، بانک چک) نزد بانک مرکزی؛ مابقی آن را جزو منابع مسدود تلقی نموده و از اعطای تسهیلات از محل آن خودداری کنند.

ماده ۵ – مادامی که مشتریان بانک‌ها چک‌پول (بانک چک، ایران چک) خود را جهت بازخرید به بانک‌ها ارائه می‌کنند (حتی پس از طی دوره گذار، موضوع ماده ٤ این دستورالعمل)؛ بانک‌ها موظف هستند نسبت به بازخرید آنها وفق مواد ١٦ الی ١٩ بخشنامه شماره مب/١٣٨٢ مورخ ٨/٦/١٣٨٥ اقدام نمایند و تعهد بانک‌ها درخصوص بازخرید این اوراق به هیچ‌وجه از بین نمی‌رود.

ماده ۶– بانک‌ها موظف هستند موجودی انواع چک پول (بانک چک، ایران چک) خود را در پایان هر ماه و به تفکیک مجموع ریالی هریک از انواع چک پول (بانک چک، ایران چک) و نیز ترکیب و مقدار ریالی هریک از اقلام فوق را به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران گزارش نمایند.

ماده ۷– لازم است تمامی شعب بانک با ارائه ترکیبی از وسایل پرداخت، به گونه‌ای عمل نمایند که حق انتخاب بین اسکناس و سایر ابزارهای پرداخت (از جمله ایران چک بانک مرکزی) برای مشتری محفوظ بماند.

ماده ۸– بانک‌ها موظفند درخصوص نحوه بازخرید انواع چک پول‌های در دست اشخاص و نحوه جمع‌آوری آنها، به نحو مقتضی و مکفی اطلاع‌رسانی نمایند.

د ــ مقررات مربوط به نحوه طراحی، تولید، برنامه‌ریزی و سفارش ایران چک بانک مرکزی

ماده ۹–تمامی مراحل طراحی و چاپ ایران چک بانک مرکزی توسط این بانک انجام می‌شود.

ماده ۱۰– هزینه‌های طراحی، چاپ و انتشار ایران چک بانک مرکزی (از جمله حق تمبر و دیگر عوارض دولتی) توسط این بانک تامین و پرداخت می‌شود.

ماده ۱۱– لازم است ویژگی‌های امنیتی ایران چک‌های بانک مرکزی به گونه‌ای باشند که امکان جعل آنها به حداقل ممکن کاهش یابد.

ماده ۱۲–به منظور ایجاد هماهنگی در امور مربوط به سفارش و دیگر موارد ایران چک‌های بانک مرکزی و دسترسی به آمار و اطلاعات دقیق در مورد این چک‌ها، لازم است امور مربوط به اوراق

مذکور در یکی از واحدهای هر بانک متمرکز شده و کلیه مکاتبات و هماهنگی‌های لازم با بانک مرکزی، از طریق این واحد انجام شود.

ماده ۱۳–اداره نشر اسکناس و خزانه بانک مرکزی در هر سال، ایران چک‌های مورد نیاز سال بعد را پیش‌بینی نموده، آن را در کمیته پولی و بانکی بانک مرکزی مطرح می نماید. پس از تصویب برنامه تولید در کمیته مزبور ـ حداقل ٦ ماه پیش از پایان سال ـ این برنامه جهت اجرا به سازمان تولید اسکناس و مسکوک ابلاغ می‌شود.

ماده ۱۴–سازمان تولید اسکناس و مسکوک پس از چاپ ایران چک‌های بانک مرکزی، آنها را مطابق تشریفات معمول اداری (از جمله تنظیم صورتجلسه و صدور اسناد مربوط)، به اداره نشر اسکناس و خزانه تحویل می‌دهد.

ماده ۱۵–بانک‌هایی که متقاضی دریافت ایران چک‌های بانک مرکزی هستند می‌بایست درخواست خود را به اداره نشر اسکناس و خزانه این بانک ارسال نمایند. درخواست‌های مزبور می‌بایست مشتمل بر مجموع ریالی ایران چک‌های درخواستی، تعداد و مقدار ریالی هریک از انواع آن باشند. واحدهای ذی‌ربط در بانک مرکزی نیز پس از انجام بررسی‌های اولیه، آن ها را همانند اسکناس در اختیار بانک ها و موسسات اعتباری قرار می دهند.

ماده ۱۶–بانک متقاضی می‌بایست معادل صد در صد مبلغ ریالی سهمیه مذکور را به صورت اسکناس و مسکوک در اختیار اداره نشر اسکناس و خزانه بانک مرکزی قرار داده، یا درخواست نماید بانک مرکزی از حساب جاری آن برداشت نماید. در صورت موافقت بانک مرکزی، انتخاب ترکیبی از دو راه کار فوق نیز ممکن می‌باشد.

ماده ۱۷–در صورتی که بنا به تشخیص بانک مرکزی، امکان برداشت تمام یا بخشی از معادل ریالی ایران چک‌های درخواستی از حساب جاری بانک متقاضی به دلائلی هم‌چون بدهکار بودن آن، ناهمخوانی با سیاست‌های پولی و نظایر آن وجود نداشته باشد عرضه ایران چک‌های درخواستی فقط از طریق پرداخت صد درصد مبلغ ریالی سهمیه تعیین شده یا راه‌کارهای جایگزینی خواهد بود که بانک مرکزی و بانک متقاضی ـ در چارچوب مقررات و مصوبات جاری ـ بر روی آن توافق نمایند.

هـ ـ مقررات مربوط به توزیع و فروشایران چک بانک مرکزی

ماده۱۸– بانک‌ها، ایران چک بانک مرکزی را براساس درخواست مشتریان در اختیار آنها قرار می‌دهند.

ماده ۱۹–هنگام فروش این اوراق،لازم است مشتری نسبت به اعلام هویت کتبی خود (شامل شماره ملی) بر روی اعلامیه فروش اقدام نماید. متصدی بانکی نیز باید اقدام به تکمیل بندهای مربوط به اوراق فروخته‌شده (شماره سریال، نوع و مبلغ اوراق) بر روی اعلامیه مزبور نماید.

ماده ۲۰–متصدی بانکی، پس از تطبیق مشخصات تکمیل‌شده از سوی مشتری (در برگه فروش) با مدارک رسمی و معتبر شناسایی وی ـ به نحو مقتضی و طبق دستورالعمل مربوط ـ احراز هویت نموده؛ و اقدام به اخذ امضای مشتری بر روی برگه فروش می‌نماید.

ماده ۲۱–متصدی بانکی می‌بایست هنگام فروش ایران چک بانک مرکزی، آن را ممهور به مهر شعبه و تاریخ نماید.

و ـ مقررات مربوط به بازخرید، جمع‌آوری و امحای ایران چک‌های فرسوده بانک مرکزی

ماده ۲۲–به هنگام بازخرید، دارنده ایران چک بانک مرکزی هویت کتبی خود (شامل شماره ملی) را بر روی اعلامیه بازخرید یادداشت نموده، آن را امضا می‌نماید. متصدی بانک نیز باید از صحت هویت مشتری اطمینان حاصل کند.

ماده ۲۳–متصدی بانک موظف است ایران چک‌های بانک مرکزی را از نظر اصالت و جعل شناسایی نموده؛ شماره سریال آنها را وارد سیستم رایانه‌ای مربوط نماید و پس از تایید سیستم و اطمینان از این که اوراق مزبور در فهرست سیاه (سرقتی، مسدودی و ...) قرار ندارند؛ وجه آن را پرداخت یا به حساب مشتری واریز نماید.

ماده ۲۴–در صورتی که پس از ورود شماره سریال ایران چک بانک مرکزی، سیستم از پذیرش آن امتناع نماید پرداخت وجه چک تنها از طریق منظور نمودن آن در حساب مشتری و طی مراحل مربوط به اتاق پایاپای و اداره معاملات ریالی بانک مرکزی امکان‌پذیر می‌باشد.

ماده ۲۵– در صورت ابطال ایران چک بانک مرکزی، لاشه آن پس از ظهرنویسی سوراخ شده؛ از ارائه مجدد آن به مشتریان اجتناب می‌شود. ایجاد سوراخ بر روی ایران چک باید به گونه‌ای باشد که شماره سریال و نیز MICR آن مخدوش نشود.

ماده ۲۶– پس از جمع‌آوری و ابطال ایران چک‌های بانک مرکزی به روش فوق، لازم است اوراق مزبور در چارچوب ترتیبات داخلی هر بانک نگهداری شود به گونه‌ای که امکان دسترسی و کنترل آنها برای واحد بازرسی داخلی هر بانک و بازرسان بانک مرکزی ممکن باشد.

ماده ۲۷–اطلاعات مربوط به ایران چک‌های بانک مرکزی که از مشتریان بازخرید و ابطال شده است (از جمله شماره سریال)، در پایان هر روز برای بانک مرکزی ارسال می‌شود. بانک مرکزی نیز پس از کنترل اطلاعات دریافتی، حساب بانک مربوط را به میزان جمع مبالغ ریالی ایران چک‌های مزبور بستانکار می‌نماید.

ز ــ مقررات نحوه تبادل اطلاعات مربوط به شماره سریال ایران چک

ماده ۲۸–بانک مرکزی در ساعت ۱۸ هر روز فهرست شماره سریال‌های فروخته شده توسط بانک مرکزی به سیستم بانکی را طی فایلی با فرمت شماره یک پیوست این دستورالعمل، از طریق شبکه بین بانکی در اختیار همه بانک‌ها قرار می‌دهد.

ماده ۲۹–بانک‌ها هر روز فهرست ایران چک‌های خریداری شده توسط خود و بانک‌های دیگر را برای کنترل، وارد سیستم رایانه‌ای خود خواهند نمود.

ماده ۳۰–بانک‌ها در هر روز فهرست شماره سریال‌های مسدود شده / رفع مسدودی توسط مراجع قضایی را از طریق سیستم شبکه بین بانکی، طی فایلی با فرمت شماره دو پیوست این دستورالعمل، تا ساعت ١٤ آن روز در اختیار بانک مرکزی قرار می‌دهند.

ماده ۳۱–بانک مرکزی فهرست کلیه شماره سریال‌های مسدودی / رفع مسدودی را مشابه فرمت فایل مسدودی ماده ۳۰ از ساعت ١٦ به بعد بر روی شبکه قرار می‌دهد و بانک‌ها ملزم به اعمال این فهرست تا ۷۲ ساعت بعد در سیستم‌های رایانه‌ای خود می‌باشند.

ماده ۳۲–بانک‌ها به طور روزانه اطلاعات مربوط به شماره سریال‌های باز خرید و ابطال شده را طی فایلی با فرمت شماره سه پیوست این دستورالعمل ـ از طریق شبکه ـ در اختیار بانک مرکزی قرار می‌دهند. بانک مرکزی بعد از بررسی فایل مربوط، نسبت به تسویه آن اقدام نموده و ضمناً در مورد شماره سریال‌هایی که سیستم از پذیرش آن‌ها امتناع می‌کند و نیز دلایل رد آن‌ها، اطلاع‌رسانی لازم را به بانک‌ها انجام می‌دهد.

ماده ۳۳–بانک مرکزی در ساعت ۱۸ هر روز، فهرست کلیه شماره سریال‌های ابطال شده توسط بانک‌ها را طی فایلی با فرمت ماده ۳۲ بر روی شبکه قرار می‌دهد.

ح ــ دوره گذار

ماده ۳۴–با توجه به لزوم برنامه‌ریزی جامع و زمان‌بر بودن مراحل چاپ و انتشار ایران چک‌های بانک مرکزی، بانک‌ها می‌توانند ظرف حداکثر مدت تعیین شده در ماده ٤ این دستورالعمل، از موجودی چک پول های خود به مشتریان عرضه نمایند. پس از این مدت، عرضه چک پول به مشتریان ممنوع می‌باشد و بانک‌ها تنها می‌توانند اقدام به بازخرید چک پول‌های در دست اشخاص ـ براساس ضوابط و مقررات جاری از جمله بخشنامه شماره مب/۱۳۸۲ مورخ ۸/٦/۱۳۸۵ ـ نمایند.

ماده ۳۵- بانک‌ها موظف هستند که نقدینگی خود را به گونه‌ای مدیریت نمایند که پیش از اتمام دوره‌گذار و به محض دریافت ایران چک‌های بانک مرکزی؛ این اوراق را به مرور، در حداقل زمان

ممکن و به گونه‌ای جایگزین چک پول‌های فعلی نمایند که اختلالی نیز در نظام پرداخت و مدیریت نقدینگی آن‌ها ایجاد نشود.

شماره:مب/۳۵۰؛ آیین نامه رعایت شاخص های مالی در اعطای تسهیلات سرمایه در گردش به اشخاص حقیقی و حقوقی توسط بانک های دولتی (موضوع مصوبه شماره ۲۱۱۸۴۹/ت ۳۹۳۹۹ مورخ ۲۶/۱۲/۱۳۸۶ هیات محترم وزیران)

تاریخ : ۳/۲/۱۳۸۷

"بسمه تعالی"

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، شرکت دولتی پست‌بانک ارسال گردید.

احتراماً؛

به پیوست تصویر نامه شماره ۲۱۱۸٤۹/ت ۳۹۳۹۹ مورخ ۲٦/۱۲/۱۳۸٦ هیات محترم وزیران درخصوص آئین نامه رعایت شاخص های مالی در اعطای تسهیلات سرمایه در گردش به اشخاص حقیقی و حقوقی توسط بانک های دولتی ایفاد می گردد. خواهشمند است ترتیباتی اتخاذ فرمایند که مفاد آیین نامه مزبور به کلیه شعب ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت کافی و لازم معمول گردد./گ

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **صدیقه رهبر شمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳-۳۸۳۱**

پیوست: یک نسخه آیین‌نامه فوق‌الاشاره.

شماره ۱۱۸۴۹ ت ۳۹۳۹۹ هـ

تاریخ ۱۳۸۶/۱۲/۲۶

جمهوری اسلامی ایران

رئیس جمهور

تصویب نامه هیئت وزیران

بسمه تعالی

"با صلوات بر محمد و آل محمد"

وزارت امور اقتصادی و دارایی ـ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۶/۱۲/۲۲ بنا به پیشنهاد مشترک وزارت امور اقتصادی و دارایی و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و به استناد اصل یکصد و سی و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، به منظور تخصیص بهینه منابع به متقاضیان واجد شرایط و اجتناب از بکارگیری تسهیلات سرمایه در گردش در اموری خارج از موارد مندرج در قرارداد،آیین نامه رعایت شاخصهای مالی در اعطای تسهیلات سرمایه در گردش به اشخاص حقیقی و حقوقی توسط بانکهای دولتی را به شرح زیر تصویب نمود:

آیین نامه رعایت شاخصهای مالی در اعطای تسهیلات سرمایه در گردش به اشخاص حقیقی و حقوقی توسط بانکهای دولتی

ماده ۱ ـ بانکهای دولتی موظفند با توجه به منابع خود، برای تأمین سرمایه در گردش متقاضیانی که دارای شرایط این آیین‌نامه و سایر شرایط عمومی می باشند، تسهیلات لازم را اعطا نمایند. بانکهای دولتی موظفند ظرف (۱۵) روز پس از تکمیل مدارک، احراز شرایط تسهیلات گیرنده را بررسی و با اختصاص شماره تسهیلات برای مشتریان جدید، نتیجه را به صورت کتبی به وی اعلام نمایند. در صورت عدم دریافت پاسخ طی مدت یادشده و یا اعتراض به رد درخواست، مشتری می تواند اعتراض خود را به سرپرستی بانک مربوط در استان ارایه نماید. سرپرستیها موظفند ظرف (۱۰) روز، اعتراض واصله را بررسی و در صورت احراز شرایط، متقاضی را در نوبت دریافت تسهیلات قرار دهند. در صورت عدم احراز شرایط، موارد به طور مشخص و به صورت کتبی به متقاضی اعلام خواهد شد. چنانچه متقاضی همچنان به نظر سرپرستی بانک نیز اعتراض داشته باشد، می تواند اعتراض خود را به صورت کتبی به مدیر عامل بانک مربوط اعلام نماید. مدیر عامل موظف است حداکثر ظرف (۲۰) روز، اعتراض واصله را بررسی و در صورت احراز شرایط، متقاضی را در نوبت دریافت تسهیلات قرار داده و یا دلایل عدم احراز شرایط را به صورت مشخص و مکتوب به متقاضی اعلام نماید.

۲۰۷۴۸
۸۹/۱۲/۲۷

شماره ۱۱۸۴۹ ۳۹۳۹۹/هـ

تاریخ ۱۳۸۶/۱۲/۲۶

جمهوری اسلامی ایران

رئیس جمهور

تصویب نامه هیئت وزیران

تبصره ۱ ـ مدیران عامل موظفند گزارش عملکرد در خصوص اعتراضات واصله را در فواصل سه‌ماهه به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ارایه نمایند.

تبصره ۲ ـ بانکهای دولتی موظفند فرمهای لازم در خصوص اعتراض مشتریان به شعب یا سرپرستی را تهیه و در اختیار متقاضیان قرار دهند.

ماده ۲ ـ پس از مراجعه متقاضی تسهیلات سرمایه در گردش، بانک مکلف است فهرست مدارک مورد نیاز را به صورت کتبی به متقاضی تسلیم نموده و از تقاضای هر گونه مدارک اضافی در مراحل بعدی خودداری نمایند.

تبصره ـ بانکهای دولتی مکلفند فهرست مدارک مورد نیاز جهت اخذ تسهیلات را در پایگاه اطلاعاتی خود قرار دهند.

ماده ۳ ـ بانکهای دولتی موظفند در صورت وجود منابع، حداکثر پس از (۲۰) روز از زمان احراز شرایط تسهیلات گیرنده، نسبت به پرداخت تسهیلات به متقاضی اقدام نماید. در صورت عدم پرداخت تسهیلات توسط بانک، نحوه اعتراض و رسیدگی به آن بر اساس ماده (۱) انجام خواهد شد.

تبصره ـ چنانچه متقاضی که در اولویت دریافت تسهیلات قرار دارد، به دلیل عدم ارایه مدارک قید شده در ماده (۲) نتواند ظرف (۲) هفته اقدام به دریافت تسهیلات نماید، بانک می‌تواند با اعلام کتبی به متقاضی نسبت به پرداخت تسهیلات به اولویت بعدی اقدام نماید.

ماده ۴ ـ بانکهای دولتی به موجب مفاد قانون عملیات بانکی بدون ربا، آیین‌نامه ها و دستورالعملهای اجرایی آن مکلفند پس از اعطای تسهیلات با اعمال نظارت دقیق و کافی از صرف تسهیلات در امور مندرج در قرارداد اطمینان حاصل نمایند. بانکها باید در مفاد قراردادها، پیش‌بینی‌های لازم را برای برخورد با مشتریانی که تسهیلات دریافتی را خارج از موارد تعیین شده، مصرف می نمایند، لحاظ کنند.

ماده ۵ ـ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف است فرم اطلاعات مشتریان را به نحوی طراحی نماید که تمامی بانکهای دولتی از یک فرمت یکسان تبعیت نمایند. این فرم علاوه بر اطلاعات عمومی، باید متضمن موارد زیر نیز باشد.

الف ـ شماره ملی و کد پستی برای اشخاص حقیقی

ب ـ شماره ملی و کد پستی مدیرعامل و اعضای هیئت مدیره و شناسه ملی اشخاص حقوقی

ج ـ مشخصات محل و مجوز فعالیت متقاضی

د ـ وضعیت داراییها و بدهیهای مشتری

هـ ـ تعهدات قبلی مشتری

و ـ مفاصا حساب مالیاتی

شماره ۱۱۸۴۹ت ۳۹۳۹۹هـ

تاریخ ۱۳۸۶/۱۲/۲۶

جمهوری اسلامی ایران

رئیس جمهور

تصویب‌نامه هیئت وزیران

ز ـ ارزش فروش، بهای تمام شده کالای تولید شده و موجودی انبار

ح ـ سرمایه نقدی

ط ـ وثایق و تضمینات

ماده ۶ ـ اعطای تسهیلات به متقاضیان تسهیلات سرمایه در گردش حداکثر به میزان هفتاد درصد (۷۰٪) فروش کالا و یا خدمات آنان صرفاً بر مبنای صورتهای مالی حسابرسی شده یا اظهارنامه مالیاتی مجاز می‌باشد.

تبصره ـ منظور از تسهیلات در این ماده مجموع تسهیلات اعطایی سرمایه در گردش شبکه بانکی (بانکهای دولتی وغیر دولتی) به متقاضی است که به وسیله استعلام بانک از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مشخص خواهد شد.

ماده ۷ ـ وزارت امور اقتصادی و دارایی مکلف است با همکاری سازمان امور مالیاتی ظرف (۶) ماه پس از ابلاغ این آیین‌نامه نسبت به ایجاد بانک جامع اطلاعات مالیاتی در کشور اقدام نماید.

تبصره ـ با توجه به اینکه یکی از اطلاعات موجود در بانک جامع اطلاعات مشتریان بانکها اطلاعات مربوط به اظهارنامه‌های مالیاتی مشتریان می‌باشد، وزارت امور اقتصادی و دارایی مکلف است امکان تبادل بر خط اطلاعات از بانک جامع مالیاتی به بانک اطلاعات جامع مشتریان بانکها را فراهم نماید.

ماده ۸ ـ در صورتی که بانک اعطا کننده تسهیلات به طور مستقیم و یا غیر مستقیم مالک بیش از ده درصد (۱۰٪) سهام شرکت متقاضی باشد (به استثنای شرکتهای تملیکی)، اعطای تسهیلات توسط این بانک به شرکت یادشده مجاز نیست.

ماده ۹ ـ اعطای تسهیلات به شرکتهای هلدینگی که موضوع اصلی فعالیت آنها مدیریت شرکتها می‌باشد، ممنوع است.

پرویز داودی

معاون اول رئیس جمهور

رونوشت به دفتر مقام معظم رهبری ، دفتر رئیس جمهور، دفتر ریاست قوه قضاییه ، دفتر معاون اول رئیس جمهور، دفتر معاون اجرایی رییس جمهور، دفترمعاون حقوقی وامورمجلس رئیس جمهور، معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی رییس‌جمهور، دفتر رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام ، دیوان محاسبات کشور، دیوان عدالت اداری، اداره کل قوانین مجلس شورای اسلامی، سازمان بازرسی کل کشور، اداره کل حقوقی ، اداره کل قوانین ومقررات کشور، کلیه وزارتخانه ها، سازمانها و مؤسسات دولتی، نهادهای انقلاب اسلامی، استانداریهای سراسر کشور، روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران، دبیرخانه شورای اطلاع رسانی دولت و دفتر هیئت دولت ابلاغ می‌شود.

شماره: مب/۳۵۱؛ آیین نامه تامین نقدینگی شرکت های بزرگ، آزادسازی منابع بانکی از تسهیلات کلان و اختصاص آن به سایر بخش ها، تقویت تولید در بخش های اقتصادی و توزیع عادلانه (موضوع تصویب نامه شماره ۲۱۱۴۳۶/ت۳۹۳۹۷هـ مورخ ۲۶/۱۲/۱۳۸۶ هیات محترم وزیران)

تاریخ: ۳/۲/۱۳۸۷

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی،

شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

احتراماً؛

به پیوست تصویب‌نامه شماره ۲۱۱٤۳٦/ت۳۹۳۹۷هـ مورخ ۲٦/۱۲/۱۳۸٦ هیات محترم وزیران درخصوص تامین نقدینگی شرکت‌های بزرگ، آزادسازی منابع بانکی از تسهیلات کلان و اختصاص آن به سایر بخش‌ها، تقویت تولید در بخش‌های اقتصادی و توزیع عادلانه تسهیلات به همراه ضمیمه آن جهت انجام اقدامات لازم توسط آن بانک ابلاغ می‌گردد./ص

پیوست: ۲ برگ.

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **سیمین‌دخت حکاک**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۲**

شماره: مب/۱۱۲۱؛ اعلام حد مجاز وضعیت باز ارزهای دلار و یورو نسبت به سرمایه پایه بانک‌ها تا پایان سال ۱۳۸۷

تاریخ: ۲۲/۳/۱۳۸۷

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک، موسسات اعتباری توسعه و سینا ارسال می‌گردد

باسلام

پیرو نامه بخشنامه‌های شماره مب/ ۱۳٤٥ و مب/۲۹۷۹ به تاریخ‌های ۲۷/۱۲/۱۳۸۰ و ۲۱/۱۲/۱۳۸۵ این اداره، بدین‌وسیله به استحضار می‌رساند حد مجاز وضعیت باز ارزهای دلار و یورو نسبت به سرمایه پایه بانک‌ها تا پایان سال ۱۳۸۷ معادل ۲۰درصد می‌باشد.

ضمنا حدود مجاز وضعیت باز ارزی برای هر یک از سایر ارزها و هم‌چنین مجموع ارزها (به ترتیب ۱۰ درصد و ۳۰ درصد) به قوت خود باقی است و بانک‌ها لازم است این حدود را با دقت رعایت و مراقبت نمایند.

اضافه می‌نماید اعتبار این بخشنامه تا پایان سال ۸۷ می‌باشد و پس از آن لازم است به وضعیت قبلی بازگشت شود./ب

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مهناز بهرامی **فروزنده شجاعی**

۳۸۱۶ **۴-۳۸۳۱**

شماره: مب/۱۲۸۴؛ ممنوعیت استفاده از اعتبار در حساب جاری با استفاده از عقد مضاربه مطلق

تاریخ: ۲/۴/۱۳۸۷

بسمـه تعالـی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسات اعتباری ارسال می‌گردد.

باسلام

بدینوسیله به استحضار می رساند که طرح "اعتبار در حسابجاری در قالب عقد مضاربه مطلق " نخستین بار در سال ۱۳۸۱ ، به منظور اخذ مجوز جهت اجرا ، از سوی یکی از بانک های کشور به بانک مرکزی منعکس شد .

طرح مزبور از ابعاد شرعی ، قانونی و مقرراتی در این اداره مورد بررسی قرار گرفت . نتیجه بررسی ها – که در مجموع حاکی از دیدگاه مثبت این مدیریت نسبت به پیشنهاد ارائه شده بود – در نوزدهمین جلسه کمیسیون محترم اعتباری در آن سال مطرح گردید .کمیسیون با اجرای پیشنهاد مذکور، در چارچوب مضاربه مطلق و در بخش بازرگانی ، موافقت نمود .

موافقت با پیشنهاد مذکور با این فرض صورت گرفت کهبانک هادر اجرا (با رعایت سایر ضوابط و مقررات از جمله اطمینان از واقعی بودن و مصرف بجای تسهیلات) در مراحل مختلف ، برفعالیت مشتری نظارت و امکان محاسبه و حصول سود را فراهم می نمایند.

بر این اساسضمن ابلاغ مصوبه کمیسیون به بانک پیشنهاد دهنده ، مراتب طی نامه ای به شورای هماهنگی بانک ها نیز منعکس گردید تا سایر بانک ها در صورت تمایل و پس از هماهنگی وکسب موافقت از بانک طراح بتوانند نسبت به اجرای طرح مبادرت ورزند .

با گذشت زمان ،گزارش های متعددی دال بر استفاده نامناسب از عقد مذکور به این مدیریت واصل شد. نتیجه بررسی ها نشان می دادکه در فرآیند اجرایی کار، اصول مزبور از سوی بانک ها نادیده گرفته شده و خصوصا" اصل نظارت بر مصرف تسهیلات ، مخدوش گردیده است .

مشکلات اجرایی مترتب بر روش تامین مالی فوق ، مجددا" طی گزارشی جهت اخذ رهنمود به کمیسیون اعتباری منعکس شد . گزارش مذکور در جلسه مورخ ۲۲/۲/۱۳۸۷ کمیسیون مطرح و نهایتا مقرر شد تا استفاده از این عقد برای موضوع اعتبار در حساب جاری متوقف شدهو بانک ها از روش مشابه در این مورد (خرید دین) استفاده نمایند .

خواهشمند است مراتب را یادداشت فرمایند .

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مهناز بهرامی	**صدیقه رهبر شمس کار**
۳۸۱۶	**۳۸۳۱ – ۳**

شماره: ۲۶۲۵/هـ؛ پاسخ به برخی سوالات مطروحه در خصوص ایران چک بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

تاریخ: ۳۰/۵/۱۳۸۷

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی، موسسه های اعتباری توسعه و سینا ارسال می گردد.

باسلام؛

پیرو بخشنامه شماره ۸٦۸/ ه مورخ ۱۳۸۷/۲/۲٤ در مورد ایران چک بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و در پاسخ به برخی سوالات مطروحه از سوی شبکه بانکی کشور در این خصوص و به منظور تسریع و تسهیل جریان امور اعلام می‌دارد بانک ها صرفًا ایران چک‌هایی را که به دلایلی همچون فرسودگی، پشت نویسی‌های مکرر و ... امکان استفاده مجدد از آنها وجود ندارد و یا مورد پذیرش مشتریان نیست ، از جریان گردش وجوه خارج نمایند و برای جایگزینی با ایران چک جدید و یا دریافت وجه معادل آن، به بانک مرکزی ارسال کنند . بدیهی است ابطال آنها توسط بانک مرکزی انجام خواهد شد، لذا گردش مجدد ایران چک مجاز میباشد.

در مورد ماده ۲۱ دستورالعمل مربوط نیز صرفًا در نوبت نخست نسبت به ممهور نمودن چک به مهر شعبه اقدام شود و در دفعات بعد ، نیازی به درج مهر شعبه و تاریخ بر روی آنها نیست. به عبارت دیگر کارکرد ایران چک بانک مرکزی بین مردم و در روابط مردم و بانک ها مشابه گردش اسکناس خواهد بود.

مقتضی است نسبت به ابلاغ امر به شعب بانک/ موسسه اعتباری اقدام و بر حسن اجرای آن نظارت گردد . واحد انفورماتیک بانک ها/موسسه اعتباری، گردش کار در شعب را بر این اساس تنظیم خواهند نمود.

طهماسب مظاهری

شماره: ۲۸۷۶/هـ؛ رفع ابهامات مشتریان و شعب بانک ها در خصوص ایران چک بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

تاریخ: ۱۳۸۷/۶/۱۳

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی، موسسه های اعتباری توسعه و سینا ارسال می گردد.

پیرو بخشنامه های شماره ۸٦۸/ ه مورخ ۲٤/۲/۱۳۸۷ و شماره ۲۱۷۸/ ه مورخ ۲/۵/۱۳۸۷ و شماره ۲٦۲۵/هـ مورخ ۳۰/۵/۱۳۸۷ از آنجا که در اجرای این طرح برخی سؤالات از طرف مشتریان و شعب بانک ها مطرح گردیده است ، نکات زیر به عنوان پاسخ به سؤالات و تسهیل امور مربوط به ایران چک بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به استحضارم یرسد:

1- **بانک توزیع کننده ایرا ن چک صرفًا در ن وبت نخست می بایست نسبت به ممهور نمودن ایران چک به تاریخ و مهر شعبه اقدام نماید که این مهر باید نام بانک را نیز شامل باشد .هم چنین لازم است چنانچه ایرا نچ ک فاقد مهر به شعبه بانک ارائه شود، شعبه دریاف تکننده نسبت به ممهور کردن آن اقدام کند و آن را در جریان قرار دهد.**
2- **ایران چک های فرسوده و غیرقابل استفاده باید مشابه اسکناس فرسوده به بانک مرکزی ارسال گردند و نباید پانچ) سوراخ (یا گوشه آن پاره شود . بانک مرکزی پس از تحویل گرفتن نسبت به امحاء آنها و تسویه حساب با بانک تحویل دهنده اقدام می نماید.**
3- **براساس اطلاع و اصله ، برخی از شعب بانکها به موجب بخشنامه های داخلی) با توجه به انتشار و توزیع ایران چک های پانصد هزار ریالی در روزهای اول (صرفًا ایران چک های مذکور را از مشتریان پذیرفته و از پذیرش ایران چک های با رقم بالاتر) یک میلیون ریالی (خودداری می**

نمایند . لازم است ضمن آموزش متصدیان امر، اطلاع رسانی مناسب درخصوص پذیرش ایرا نچ کهای بانک مرکزی با ارقام مختلف از مشتریان انجام شود.

4- ظهر نویسی ایران چکها توسط مشتریان ضروری نیست .لیکن چنانچه برخی از ایران چک ها توسط مشتریان ظهرنویسی شود، اعتبار آن مخدوش و کاهش نمی یابد و شعب بانک ها باید ایران چک های ظهرنویسی شده را نیز مشابه سایر ایران چک ها بپذیرند.

5- بانک توزیع کننده ایران چک صرفًا در زمان فروش نسب ت به تکمیل اعلامیه فروش و ارائه آن به مشتری اقدام نماید . بدیهی است در مراحل بعدی ، جهت سهولت گردش ایران چکها، نیازی به تکمیل اعلامیه های خرید یا فروش مجدد نم یباشد.

طهماسب مظاهری

شماره: مب/۲۳۵۱؛ ابلاغ نرخ سود علی‌الحساب سپرده های سرمایه گذاری بانک ها و موسسات اعتباری غیربانکی) موضوع ماده ۱۷ بسته سیاستی-نظارتی سیستم بانکی کشور در سال ۱۳۸۷ (

تاریخ: ۲۴/۶/۱۳۸۷

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک، موسسات اعتباری توسعه و سینا و موسسات دارای مجوز تبدیل و تطبیق ارسال گردید.

همانطور که استحضار دارند بند دوم ماده‌ی ۱۷ بسته سیاستی نظارتی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران برای سال ۱۳۸۷مقرر می دارد "**پرداخت سود علی الحساب صرفاً در مواردی که بانک نسبت به محاسبه سود قابل وصول و پیش بینی عملیات و اقدامات اعتباری و سرمایه گذاری خود اقدام و میزان سودی که با حداکثر اطمینان محاسبه و به بانک مرکزی ارائه و تایید آن بانک را اخذ کند، مجاز است.**" در اجرای بند فوق، و با توجه به ارزیابی عمومی از شرایط اقتصادی کشور و وضعیت ترازنامه های بانکها و مؤسسات اعتباری و به منظور کاهش ارجاعات موردی، بانک مرکزی، **مقررات و طیف معینی از نرخ سود علی الحساب سپرده‌های سرمایه‌گذاری قابل اعلام به عموم** را به شبکه ی بانکی کشور (اعم از بانکهای دولتی، غیردولتی و مؤسسات مالی و اعتباری) با هدف ایجاد و گسترش شرایط رقابتی ، به شرح ذیل جهت اجرا ابلاغ می‌کند:

با توجه به لزوم ایجاد شرایط رقابتی در میان بانکها و مؤسسات اعتباری، مفاد بخشنامه‌ی حاضر در خصوص عموم بانکهای خصوصی و دولتی و مؤسسات اعتباری و همچنین مؤسساتی که مجوز تبدیل و تطبیق از بانک مرکزی اخذ نموده‌اند به **صورت یکسان حکمفرماست**.

شبکه بانکی کشور(توضیح داده شده در مقدمه بخشنامه) ملزم هستند با توجه به انواع عملیات اعتباری خود **سود قابل تحصیل بانک یا مؤسسه اعتباری (گردش عملیات شامل**

درآمد و هزینه)را بر اساس بررسی های کارشناسی و ترازنامه ای ناشی از گردش کل عملیات (با لحاظ وضعیت منابع و مصارف مورد انتظار) محاسبه و پیش‌بینی نمایند. نرخ سود علی‌الحساب انواع سپرده های بانک‌ها و مؤسسات اعتباری بر مبنای برآورد فوق و مستخرج از **برآوردهای سودآوریِ بانک یا مؤسسه اعتباری** و طبق مقررات و ضوابط این دستورالعمل باید تعیین شود.

گزارش برآورد سودآوری بانک‌ها و مؤسسات باید بر اساس **اصول و ضوابط و استانداردهای مالی و حسابداری** و منطبق بر اطلاعات کامل و دقیق مؤسسه و **مستند به عملکرد گذشته و پیش‌بینی‌آینده** وارقام مستخرجه از دفتر کل بانک یا مؤسسه با ثبت صحیحذخائر مطالبات مشکوک الوصول، معوق و سررسید گذشته، بر اساس مقررات باشد.

گزارش فوق باید در هیأت مدیره بانک یا مؤسسه مورد بررسی قرار گرفته و پس از اصلاحات لازم به **تصویب هیأت مدیره**برسد. یک نسخه از این گزارش به همراه کلیه مستندات مربوط به مدیریت‌کل نظارت بر بانک‌ها ومؤسسات اعتباری بانک مرکزی ارسال و یک نسخه از آن گزارش، با همهٔ مستندات مربوط به همراه اعلام وصول بانک مرکزی، در دبیرخانه هیأت مدیره نگهداری شود و قابل ارائــه باشد.

سود قابل پیش‌بینی برای سپرده‌گذاران معادل سود حاصل از تسهیلات اعطائیبعلاوه سود اوراق مشارکت و وجه التزام دریافتی بابت تسهیلات پس از کسر حق‌الوکالهٔ بانک یا مؤسسه (بابت هزینه های مرتبط) و به نسبت منابع حاصل از سپرده ها و منابع داخلی بانک یا مؤسسه، محاسبه خواهد شد.

نرخ سود علی الحساب قابل اعلام به عموم حداقل یک واحد درصد کمتر از رقم محاسبه شده در بند ۵ فوق خواهد بود. این رقم برای مؤسساتی که نسبت کفایت سرمایه آنها از ۶ درصد کمتر باشد، باید حداقل ۱/۵ درصد کمتر از رقم محاسبه شده در بند ۵ فوق باشد.

اقدامات بانک یا مؤسسه اعتباری در مورد اعلام رسمی نرخ سود علی‌الحساب سپرده‌ها به عموم و انجام تبلیغات مربوط با توجه به موارد ذیل قابل اجرا خواهد بود:

۷-۱- چنانچه نرخ سود علی‌الحساب موضوع بند ۶ فوق، **مساوی یا کمتر** از جدول بند ۷-۴ زیر باشد، و ۷۲ ساعت پس از تحویل مصوبه‌ی هیأت مدیره به بانک مرکزی، مورد ایراد بانک مرکزی قرار نگیرد، هیأت مدیرهٔ بانک یا مؤسسه مجاز است نسبت به اعلام رسمی آن سود علی‌الحساب اقدام و فعالیت‌های تبلیغاتی لازم را انجام دهد.

۷-۲ - چنانچه نرخ سود علی‌الحساب موضوع بند ۶ فوق، **بیشتر** از ارقام مندرج در جدول بند ۷-۴ زیر باشد و هیأت مدیرهٔ بانک یا مؤسسه **پیش‌بینی سودآوری بالاتری**نماید و تأکید داشته باشد که سود قابل تحصیل بانک یا مؤسسه پس از کسر حق‌الوکاله بانک و کسر **حاشیه ریسک**بند ۶ فوق، بیش از جدول بند ۷-۴ زیر است، موضوع را با ذکر دلایل و مستندات همراه با گزارش‌های کارشناسی به مدیریت کل نظارت بر بانکها و مؤسسات اعتباری بانک مرکزی ارائــه و در صورت **اخذ تأیید کتبی بانک مرکزی** مجاز خواهد بود نسبت به اعلام نرخ‌ها اقدام کند.

۷-۳ - چنانچه نرخ سود علی‌الحساب موضوع بند ۶ فوق، **کمتر** از ارقام مندرج در جدول بند ۷-۴ زیر باشد، بانک یا مؤسسه **مجاز نیست** بیش از میزان محاسبه شده بند ۵ فوق سود علی‌الحساب برای سپرده‌گذاران خود اعلام نماید.

۷-۴- جدول نرخ‌های سود علی الحساب سپرده‌های سرمایه‌گذاری:

سپرده کوتاه مدت عادی(حداقل ۳ ماه)	حداکثر **۹** درصد
سپرده‌های با سررسید یک‌ساله	حداکثر **۱۵** درصد
سپرده‌های با سررسید دوساله	حداکثر **۱۶** درصد
سپرده‌های با سررسید سه‌ساله	حداکثر **۱۷** درصد
سپرده‌های با سررسید چهار ساله	حداکثر **۱۸** درصد
سپرده‌های با سررسید پنج ساله و بیشتر	حداکثر **۱۹** درصد

در مورد **سود علی‌الحساب "سپرده‌های ویژه"** ، هــر بانک یا مؤسسه باید مشخصات سپرده ویژه موردنظــر و ویژگی‌های خاصّ آن سپرده و **پیش‌بینی سودآوری طرح** یا فعالیتی که درنظر دارد از محلّ آن سپرده‌گیری انجام شود، با اسناد و مدارک و مستندات مربوط همراه با مصوبه هیأت مدیره بانک یا مؤسسه به مدیریت کل نظارت بر بانک‌ها و مؤسسات اعتباری بانک مرکزی ارائه نماید تا پس از بررسی‌های لازم در بانک مرکزی به صورت موردی برای **"سپرده ویژه"** مورد نظر **مجوز لازم**صادر گردد، مجوز مربوط به سپرده ویژه، علاوه بر تعیین نرخ سود علی‌الحساب، شامل شرایط و ویژگی‌های آن سپرده‌گذاری نیز خواهد بود.

پس از اتمام سال مالی و تصویب صورتهای مالی حسابرسی شده در مجمع عمومی، **در صورت فزونی نرخ سود قطعی بر نرخ سود علی الحساب،** مابه التفاوت نرخ سود علی‌الحساب و نرخ سود قطعی باید در حداقل زمان ممکن به مشتریان اعلام و پرداخت شود.

مفاد این بخشنامه جهت سپرده هایی که **از تاریخ اول آبان ماه ۱۳۸۷ (۱/۸/۱۳۸۷)**دریافت میشود، **لازم الاجرا** بوده و بانکها و مؤسسات اعتباری و موسساتی که مجوز تبدیل و تطبیق از بانک مرکزی اخذ نموده اند موظفند کلیه اقدامات و همچنین نصب پلاکاردها و تبلیغات خود را بر آن اساس تنظیم کنند.

مدیریت کل نظارت بر بانک‌ها و مؤسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

عبدالرحمن ندیمی بوشهری **مهناز بهرامی**

۱۶۱۵ –۱۶ **۳۸۱۶**

شماره: مب/۲۳۷۸؛ ابلاغ شرایط لازم برای بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی جهت افزایش سقف تسهیلات و تعهدات کلان آن‌ها از ۵٪ به ۲۰٪ سرمایه پایه

تاریخ: ۲۶/۶/۱۳۸۷

بسمه تعالی

برای کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های رفاه‌کارگران، توسعه صادرات، صنعت و معدن ، سامان،کارآفرین، پارسیان ، اقتصادنوین، سرمایه، پاسارگاد و شرکت دولتی پست بانک وموسسات اعتباری توسعه و سینا ارسال گردید.

با سلام؛

احتراما" بدین‌وسیله مفاد تصمیمات متخذه در سی‌وسومین صورتجلسه کمیسیون‌اعتباری مورخ ٦/٦/۱۳۸۷ در ارتباط با ماده ٢٤ بسته سیاستی- نظارتی سیستم بانکی کشور را به شرح ذیل به استحضار می‌رساند:

" در اجرای ماده ٢٤ بسته سیاستی- نظارتی سیستم بانکی مقرر شد سقف فردی تسهیلات و تعهدات (اشخاص حقیقی و حقوقی غیردولتی) جهت تصمیم‌گیری در هیات‌مدیره هر بانک برای بانک‌هایی که در بانک مرکزی اضافه‌برداشت ندارند (مانده‌حساب اضافه‌برداشت آنها در ۳۰ روز متوالی بدهکار نشده باشد) ، با رعایت سایر مقررات کماکان معادل ۲۰ درصد سرمایه پایه آن بانک باشد. "

شایان ذکر است آن بانک صرفاً تا زمانی می‌تواند از ترتیبات اتخاذشده در مصوبه فوق بهره‌مند باشد که مانده حساب‌جاری آن بانک نزد اداره معاملات ریالی بانک‌مرکزی جمهوری اسلامی ایران منفی نباشد.

خواهشمنداست دستور فرمایند مراتب در اسرع وقت به کلیه واحدهای ذیربط ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت گردد.

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مهناز بهرامی فرهاد خالتی

۳۸۱۶ ۱-۳۸۳۱

شماره: مب/۲۳۹۸؛ ابلاغ نرخ تودیع سپرده قانونی بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی نزد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران (تشریح و تبیین مفاد ماده ۲۰ بسته سیاستی-نظارتی سیستم بانکی کشور در سال ۱۳۸۷)

تاریخ: ۲۷/۶/۱۳۸۷

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی و غیردولتی، موسسات اعتبای توسعه و سینا و شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید

با سلام؛

به منظور تشریح و تبیین هرچه بیشتر مفاد ماده ۲۰ بسته سیاستی ـ نظارتی سیستم بانکی در سال ۱۳۸۷ موضوع بخشنامه شماره ۲۲۰۵/هـ مورخ ۳/۵/۱۳۸۷ این بانک و ضمن تاکید بر لازم‌الاجرا بودن بند ۲ بخشنامه شماره ۵۰۶/هـ مورخ ۷/۲/۱۳۸۷ موارد زیر درخصوص نرخ تودیع سپرده قانونی ابلاغ می‌گردد:

نسبت سپرده قانونی موسسات اعتباری غیربانکی با بانک‌های تجاری یکسان است.

نسبت سپرده قانونی مناطق آزاد برای کلیه بانک‌ها و موسسات اعتباری کماکان ۱۰٪ است.

نسبت سپرده قانونی حساب پس‌انداز کارکنان سهم دولت و حساب پس‌انداز کارکنان سهم مستخدم در کلیه بانک‌ها و موسسات اعتباری معادل نسبت سپرده قانونی سپرده‌های بلندمدت پنج‌ساله می‌باشد.

موسسات اعتباری غیربانکی می‌توانند به منظور تودیع سپرده قانونی، مانده سپرده قرض‌الحسنه جاری خود نزد بانک‌ها را ابتدا از مانده سپرده‌های دیداری خود و سپس (در صورت وجود مازاد) به ترتیب از سپرده‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت یک‌ساله الی پنج ساله کسر نمایند.

خواهشمند است دستور فرمایند، ترتیباتی اتخاذ شود تا تغییرات ناشی از اجرای این بخشنامه در تودیع سپرده قانونی مربوط به هفته منتهی به ۲۸/۶/۱۳۸۷ اعمال گردد./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مهناز بهرامی **سیمین‌دخت حکاک**

۳۸۱۶ **۲-۳۸۳۱**

شماره: مب/۲۴۱۲؛ آزادسازی سپرده‌قانونی به میزان ۲ درصد منابع سپرده‌ای

تاریخ: ۲۸/۶/۱۳۸۷

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسه های اعتباری توسعه و سینا ارسال گردید.

باسلام،

با توجه به چاپ و انتشار «ایران چک بانک مرکزی» و لزوم خرید آن توسط بانک ها و موسسات اعتباری، حجم موجودی نقدی بانک ها و موسسات اعتباری فاقد اثر پول آفرینی بوده و لازم است انگیزه بانک ها و موسسات اعتباری در پول رسانی به مردم به ویژه بهره برداری مناسب از ماشین های خودپرداز تقویت شود، لذا بانک مرکزی از روز پنج شنبه مورخ ۲۸/٦/۱۳۸۷ به بانک هاو موسسات اعتباری اجازه می دهد تا سقف دو واحد درصد از سپرده های قانونی خود نزد بانک مرکزی مرتبط با منابع سپرده ای خود را به صورت موجودی نقد (اسکناس، مسکوک و ایران چک بانک مرکزی) نگهداری نمایند. اداره حسابداریکل و بودجه بانک مرکزی با احتساب مانده موصوف، نسبت به آزادسازی بخشی از وجوه سپرده قانونی هر بانک اقدام می نماید. بدیهی است در مورد بانک های بدهکار، مبالغ آزاد شده صرف تسویه بخشی از اضافه برداشت آن بانک ها می گردد./گ

مدیریت کل نظارت بر بانک‌ها و مؤسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

عبدالرحمن ندیمی بوشهری **مهناز بهرامی**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

تاریخ: ۳۰/۶/۱۳۸۷

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی و غیردولتی، موسسات اعتباری توسعه و سینا و پست بانک ارسال گردید

در اجرای بندهای ماده (۱) از "آیین‌نامه مستندسازی جریان وجوه در کشور"، موضوع تصویب‌نامه شماره ۲۱۱۸۱۵/ت۳۹۳۹۵هـ مورخ ۲۶/۱۲/۱۳۸۶ هیات محترم وزیران و نیز به منظور کمک به مدیریت یکپارچه ریسک شناسایی مشتریان موسسات اعتباری به پیوست این نامه "دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان موسسات اعتباری" ابلاغ می‌گردد.

موسسات اعتباری در اجرای مدیریت موثر ریسک‌ها، ناگزیر از انجام فعالیت‌های مختلف از طریق فرآیندهای متنوع و بعضاً پیچیده‌ای هستند که هریک از آنها در جای خود از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند. شناسایی کافی مشتریان موسسات اعتباری در فرآیند مدیریت ریسک‌ها جایگاه ویژه‌ای دارد.

شناسایی مشتری نقطه آغازین فعالیت بانکی و از مبادی ورودی ریسک‌های بانکی است. فقدان دقت کافی برای انجام آن، می‌تواند موسسات اعتباری را در معرض آفاتی نظیر پول‌شویی یا تامین مالی فعالیت‌های غیرقانونی قرار دهد و ریسک‌هایی نظیر ریسک عملیاتی، حقوقی و شهرت را به آنها تحمیل کند.

با توجه به نکات پیش‌گفته، توصیه موکد شده است که هیات مدیره بانک‌ها و موسسات اعتباری سیاست‌ها و رویه‌های مشخصی را برای "چگونگی شناسایی مشتریان" تدوین نمایند. فرآیند جامع "مدیریت یکپارچه ریسک شناسایی مشتری" باید مبتنی بر برنامه‌ای باشد که در آن مدیریت ریسک، خط مشی پذیرش مشتری، روش‌های شناسایی مشتری و فرآیند نظارت بر حساب‌ها به شکل یکسانی برای تمام شعب و موسسات وابسته به موسسه پیش‌بینی شده باشد

نکته حایز اهمیت دیگر در مورد این فرآیند این که، اجرای آن می‌بایست مستمر بوده، از پویایی لازم برخوردار باشد، و شناسایی مشتریان و به هنگام نمودن اطلاعات مربوط به آنها، مادامی که ارتباط آنها با موسسات یاد شده برقرار است هم‌چنان در موسسه اعتباری تداوم داشته باشد.

مقتضی است ضمن ابلاغ این دستورالعمل به تمامی واحدهای ذی‌ربط، برحسن اجرای مفاد آن نظارت فرمایید./ص

طهماسب مظاهری

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل نظارت بر بانک‌ها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان موسسات اعتباری

کارگروه تدوین مقررات احتیاطی

شهریور ۱۳۸۷

فهرست مطالب

تعاریف

سیاست پذیرش مشتری

رویه‌های شناسایی مشتری

نظارت مستمر بر حساب‌ها

مدیریت ریسک

نگه‌داری سوابق مشتریان و معاملات آنها

گستره شمول دستورالعمل

«**بسمه تعالی**»

دستورالعمل

چگونگی شناسایی مشتریان مؤسسات اعتباری

به منظور فراهم آوردن تمهیدات لازم برای اجرای بند ۸از ماده ۱۴ قانون پولی وبانکی کشور مصوب تیر ماه ۱۳۵۱ و اصلاحات پس از آن ونیز بند الف از ماده ۷ قانون مبارزه با پول‌شویی،مصوب دوم بهمن ماه ۱۳۸۶ مجلس شورای اسلامی ومدیریت انواع ریسک‌های بانکی به‌ویژه ریسک‌های عملیاتی و شهرت، دستورالعمل "چگونگی شناسایی مشتریان مؤسسات اعتباری " به شرح زیر تدوین می‌شود:

تعاریف

ماده ۱–گستره تعاریف ارائه شده در این ماده، محدود به این دستورالعمل است.

۱-۱- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

۱-۲- موسسات اعتباری: بانک‌ها، موسسات اعتباری غیربانکی و دیگر موسسات پولی و اعتباری اعم از صندوق‌های قرض‌الحسنه، تعاونی‌های اعتبار، صرافی‌ها و شرکت‌های لیزینگ؛

۱-۳- مدیریت ارشد : اعضای هیات عامل / مدیر عامل و آن گروه از مدیران اجرایی و کارکنان ارشد مؤسسه اعتباری است که مستقیما زیر نظر هر یک از اعضای هیات عامل/مدیرعامل قرار داشته، مسئولیت اجرای استراتژی‌ها و سیاست‌های مصوب هیات مدیره یا هیات عامل را حسب مورد بر عهده دارند.

۱-۴- ریسک عملیاتی:احتمال بروز زیان ناشی ازنامناسب بودن و عدم کفایت فرآیندها و روش‌ها،افراد و سیستم های داخلییا ناشی از رویدادهای خارج از موسسه اعتباری از جمله وقفه‌های عملیاتی،جرایممشتریان،محصولات وعملکرد کاری،عملکرد استخدامی و ایمنی محیط کار؛

۱-۵- ریسک شهرت:احتمال بروز زیان در اثر از دست دادن حسن شهرت به دلایلی از جمله وضعیت نامطلوب مالی،تنزل رتبه اعتباری و یا از دست دادن اعتماد عمومی؛

شناسایی مشتری: شناخت و تایید هویت مشتری با استفاده از منابع اطلاعاتی، مستندات و داده‌های مستقل، معتبر و قابل اتکا.

۱-۷- مشتری:

شخص حقیقی یا حقوقی که در مؤسسه اعتباری دارای حساب بوده و یا به نفع او یا به نمایندگییا وکالت ازسویاو حساب بانکی به نام وی افتتاح شود؛

شخص حقیقی یا حقوقی که با موسسه اعتباری دارای روابط کاری است(از طریق برون سپاری، عملیات بیمه و ...)؛

هر شخص حقیقی یا حقوقی که طرف مقابل موسسه اعتباری (و یا ذینفع یا ذینفعان) در رابطه با دیگر خدمات بانکی است و از ناحیه وی ممکن است ریسک‌های مختلفبه‌ویژه ریسک‌های شهرت و عملیاتی متوجه موسسه اعتباری شود.

۱-۸-مشتری گذری: مشتری است که به منظور دریافت خدمت بانکی خاصی به موسسه اعتباری مراجعه کرده و ارایه این خدمت مستلزم تشکیل پرونده نمی‌باشد. ارتباط مشتری گذری با موسسه اعتباری فاقد ویژگی "استمرار" است.

متقاضیان وصول وجه چک، حواله وجه و پرداخت قبوض از جمله مصادیق مشتریان گذری می‌باشند.

۱-۹- مشتری دایمی: مشتری است کهارتباط وی با موسسه اعتباری، واجد ویژگی مهم استمرار است وبه دلیل نوع و ماهیت خدمات موردنیاز، تشکیل پرونده جهت درج اطلاعات هویتی و دیگر اطلاعات مورد نیاز برای وی ضرورت دارد.

۱-۱۰- مصادیق خدمات بانکی عبارتند از:

افتتاح انواع حساب ؛

اعطای تسهیلات؛

عملیات اعتبارات اسنادی؛

حواله انواع وجوه؛

خرید و فروش ارز اعم از نقدی، حواله‌ای، چک مسافرتی ارزی و موارد مشابه؛

صدور انواع ضمانت‌نامه‌ها و ظهرنویسیآن‌ها؛

خرید دین، وصول یا تنزیل اسناد تجاری و بانکی (از جمله بروات، چک وسفته)و ظهر نویسی آن‌ها؛

صدور انواع چک‌های بانکی؛

خدمات مربوط به کارت‌های پرداخت الکترونیکی و بانکداری الکترونیک؛

اجاره صندوق امانات؛

خرید و فروش گواهی سپرده (عام و خاص) و اوراق بهادار.

ماده ۲- موسسه اعتباری موظف است برای تحقق اهداف این دستورالعمل، سیاست‌هاورویه‌های شفافی راتدوین نموده؛آن‌ها را سالیانه مورد بازنگری قرار دهد. این سیاست‌ها و رویه‌ها می‌بایست موارد زیر را در برگیرند:

سیاست پذیرش مشتری؛

رویه‌های شناسایی مشتری؛

نظارت مستمر بر حساب‌ها؛

مدیریت ریسک.

سیاست پذیرش مشتری

ماده ۳–موسسه اعتباری موظف است برای پذیرش مشتری، معیارهای مشخص و شفافی داشته باشد. دراین معیارها می‌بایست موارد ذیل مورد توجه قرارگیرند:

گشایش هر نوع حساب منوط به شناسایی مشتری و بر اساس اسناد معتبر می‌باشد.

موسسه اعتباری می‌بایست قبل از افتتاح حساب، کنترل‌های لازم رااعمال کند تا اطمینان یابد مشخصات متقاضی افتتاح حساب با مشخصات اشخاصی که افتتاح حساب برای آن‌ها مجاز نیست، انطباق نداشته باشد.

ماده ۴– موسسه اعتباری موظف است مشتریان(حقیقی ، حقوقی) خود را با توجه بهریسکی که احتمال می‌دهد از ناحیه آن‌ها و به واسطه عواملی هم‌چون موقعیت اجتماعی و شغلی، وضعیت مالی،نوع و ماهیت فعالیت حرفه‌ای، پیشینه مشتری،موطن اصلی، حساب‌های مرتبط یا دیگر شاخص‌های موثر (به تشخیص موسسه اعتباری) متوجه موسسه می شود؛ طبقه‌بندی نماید.

ماده ۵– طبقه‌بندی مذکور در ماده (۴) باید به گونه‌ایانجام شود که دریافت اطلاعات از مشتریان بر اساسطبقه تخصیص داده شده به آن‌ها انجام شود.بدین ترتیب، از مشتریانی که دارای حداقل ریسک می باشند،اخذ حداقل اطلاعات لازم کفایت می‌کندو درخصوص مشتریانی که در طبقات در معرض ریسک بیشتر قرار گرفته‌اند،اطلاعات می‌بایست در سطح گسترده‌تری دریافت شود.

ماده ۶– موسسه اعتباری موظف به حفظ و نگهداری اطلاعات مشتریان بوده و هم‌چنین لازم است برای پیشگیری از افشای آن‌ها تدابیر لازم را اتخاذ نماید.

ماده ۷ – به‌منظور به هنگام‌نمودن اطلاعات،موسسه اعتباری باید در متن قرارداد منعقده، مشتری را مکلف سازد هرگونه تغییر در اطلاعات ارایه شده خود را بامستندات مربوط ودر اسرع وقت به اطلاع موسسه اعتباری برساند.

ماده ۸– موسسه اعتباری موظف است ظرف یک‌سال از تاریخ ابلاغ این دستورالعمل نسبت به شناسایی مشتریان موجود خود و حصول اطمینان از صحت اطلاعات آن‌ها بر اساس مفاد این دستورالعمل اقدام نماید.

ماده ۹– درصورتی‌که موسسه اعتباری به دلایلی همچون عدم همکاری مشتری نتواند اطلاعات لازم را برای شناسایی وی به‌دست آوردو یا مشتری اقدام به ارایه اطلاعات غیرواقعی نماید،موسسه اعتباری می‌تواند پس از توضیح مراتب به مشتری،از گشایش حساب برای وی خودداری نماید یا در صورتی که برای او حسابی افتتاح شده باشد از ارایه هرگونه خدمت به آن مشتری خودداری نماید.لازم است مفاد این بند به نحو مقتضی در قرارداد بین موسسه اعتباری و مشتری منظور شود.

ماده۱۰– موسسه اعتباری موظف است مشخصات مشتریانی را که مبادرت به اعلاماطلاعات غیرواقعی نموده‌اند، مطابق فرم پیوست و ساز وکاری که توسط بانک مرکزی اعلام می‌شود به اداره اطلاعات بانکی این بانک اطلاع دهند.

رویه‌های شناسایی مشتری

ماده ۱۱– موسسه اعتباری موظف است سیاست‌های مناسبی را برای شناسایی مشتریان، اتخاذ کند.

تبصره: سیاست‌های شناسایی مشتری باید به‌گونه‌ای تدوین شود که امکان پی‌گیری‌های نظارتی، انتظامی و قضایی توسط مراجع ذی‌صلاح فراهم باشد.

ماده ۱۲–برای شناسایی مشتریان جدید، موسسه اعتباری باید براساس نوع خدمتی که مشتریان مزبور متقاضی دریافت آن هستند، اطلاعات لازم را در حد کفایت دریافت نماید.

ماده ۱۳–شناسایی مشتری می‌بایست متناسب با نوع و اهمیت خدمات بانکی مورد تقاضای مشتری (افتتاح انواع حساب، دریافت سایر خدمات بانکی و یا معاملاتی که مبالغ آن‌ها بیش از آستانه‌های تعریف شده از سوی مراجع ذیربط است) و طی مراحل ذیل انجام شود.

۱۳–۱–دریافت اطلاعات لازم:

موسسه اعتباری می‌بایست با توجه به طبقه تعریف شده برای مشتری، اطلاعات مورد نیاز برای شناسایی مشتریان جدید (حقیقی و حقوقی) را به شرح زیر کسب نماید.

برای اشخاص حقیقی ایرانی:

نام و نام خانوادگی، شماره ملی، شماره شناسنامه، شماره سریال شناسنامه، محل صدور، تاریخ تولد، نام پدر، نشانی کامل محل سکونت و کد پستی، شماره تلفن محل سکونت، شغل، نوع حساب و انتظاری که از عملکرد آن حساب می‌رود و امضا.

تبصره ۱: در مورد محجورین لازم است علاوه بر شخص محجور، اطلاعات مذکور درخصوص ولی، قیم و وصی نامبرده نیز دریافت شود.

تبصره ۲: چنانچه با برقراری سیستم برخط با سازمان ثبت احوال کشور، امکان دریافت برخی از اطلاعات موردنیاز فراهم باشد، دریافت مجدد این اطلاعات از مشتری ضرورت ندارد.

برای اشخاص حقیقی خارجی:

نام و نام خانوادگی، مشخصات کامل آن‌ها (مطابق با مندرجات گذرنامه)، شماره و مشخصات پروانه اقامت به‌ویژه تاریخ پایان اقامت (انقضای موعد)، نشانی کامل محل سکونت در ایران و کد پستی، شماره تلفن محل سکونت، شغل و امضا.

در صورت تجدید اقامت، تاریخ جدید باید اخذ شود.

برای اشخاص حقوقی ایرانی:

در مورد اشخاص حقوقی ایرانی لازم است متناسب با نوع و اهمیت خدمات ونیز طبقه مشتری، اطلاعات ذیل دریافت شود:

نام شخص حقوقی، تاریخ، شماره ثبت و کد شناسایی (در صورت وجود)، موضوع فعالیت، مشخصات فرد یا افرادی که حق برداشت از حساب شخص حقوقی را دارند و سمت آن‌ها، مشخصات و نشانی محل سکونت اعضایهیات مدیره، هیات عامل/مدیر عامل، حسابرس (حسابرسان) مستقل، بازرس یا بازرسان قانونی و سهام‌دارانی (شرکایی) که بیش از ۲۰ درصد سهام (سرمایه) شخص حقوقی را در اختیار دارند (در مورد سایر شرکت‌ها و مؤسسات، مشخصات و نشانی موسسین یا هیات امنا و ارکان مشابه)، محل اصلی فعالیت، نشانی و کد پستی دفتر مرکزی، شماره‌های تلفن و دورنگار آن، اسامی صاحبان امضای مجاز و نمونه امضای آن‌ها و اطلاعات مربوط به نحوه رسمیت داشتن کلیه اسناد مالی و مکاتبات مربوط، مدت و حدود اختیارات هیات مدیره و مدیر عامل و یا ارکان مشابه موسسه در مورد حساب‌ها، شماره اقتصادی (هنگام اعطای تسهیلات).

از آنجا که به موجب ماده ۵۸۷ قانون تجارت،موسسات و تشکیلات دولتی و بلدی، به محض ایجاد و بدون احتیاج به ثبت دارای شخصیت حقوقی می شوند،اخذ تاریخ و شماره ثبت این گونه سازمان ها فاقد موضوعیت است ولی لازم است اطلاعات جایگزین در این رابطه اخذ و در سوابق نگه داری شود.

برای اشخاصحقوقی خارجی:

در مورد شرکت‌های تابعه، دفاتر نمایندگی ، شعب و یا هرگونه واحدهایسازمانی وابسته اشخاص حقوقی خارجی در ایران، لازم است علاوه برمشخصات اشخاص حقیقی و حقوقی واحدهای مزبور در ایران، مشخصات شرکت مادر در خارج از کشور (به شرح مندرج در مورد اشخاص حقوقی) و نیز مشخصات اعضای هیات مدیره، مدیران ارشد و سایر ارکان مشابه هر یک از آن‌هادر خارج از کشور (به شرح مندرج در مورد اشخاص حقیقی) اخذ شود.

تبصره ۱: به منظور افتتاح حساب بانکی برای مشتریان مربوط به طبقاتی که در معرض ریسک بیشتر قرار دارند، ضروری است هدف شخص از افتتاح حساب اعلام شود (در مورد تمامی مشتریان مذکور در بند ۱۳-۱).

تبصره ۲: در صورتی‌که سازمان ثبت شرکت‌ها برای اشخاص حقوقی " کد شناسایی" مشخصی تعیین کرده باشد، تطبیق مشخصات متقاضی با توجه به کد مربوط احراز و ثبت می‌شود.

۱۳-۲- دریافت مدارک معتبر:

موسسه اعتباری باید اطلاعات مربوط به شناسایی مشتریان حقیقی را از طریق اخذ حداقل، اصل یکی از مدارک شناسایی معتبر از آن‌ها (به‌تناسب طبقه مشتری از نظر ریسک و خدمات بانکی مورد درخواست).احراز نماید. شناسایی مشتریان حقوقی با رویت اصل کلیه مدارک ثبتی مندرج در این ماده انجام می‌شود.

مدارک شناسایی معتبر عبارتند از:

برای اشخاص حقیقی ایرانی:

کارت ملي معتبر؛

شناسنامه؛

گواهي‌نامه رانندگي معتبر؛

گذرنامه معتبر.

تبصره: در مورد محجورین لازم است علاوه بر مدارک فوق، سند رسمی دال بر تایید سمت ولی، قیم و وصی نیز دریافت شود.

برای اشخاص حقیقی خارجی:

گذرنامه معتبر؛

پروانه اقامت دایم (صرفا برای افتتاح حساب جاری).

برای اشخاص حقوقی:

اصل یا تصویر تاییدشده (مصدق) گواهی‌نامه ثبت شرکت، شرکت‌نامه؛

اظهار نامه ثبت شرکت یا اساسنامه (با توجه به وضعیت شرکت)؛

تصویر روزنامه رسمی مبنی بر ثبت شرکت؛

مصوبه هیات‌مدیره مبنی بر افتتاح حساب (به نام شرکت) و معرفی صاحبان امضای مجاز؛

تعهدنامه اشخاص حقوقی مذکور مبنی بر اعلام هر نوع تغییر ـ بلافاصله پس از وقوع ـ که در شرکت‌نامه یا اساسنامه و یا براساس تصمیمات هیات مدیره در خصوص افتتاح حساب و معرفی صاحبان امضای مجاز ایجاد می شود.

تصویر "گواهی نامه ثبت نام" (از متقاضیان دریافت تسهیلات).

در مورد اشخاص حقوقی خارجی ترجمه رسمی اسناد و مدارک ثبت آن‌ها.

گواهی ثبت شخص حقوقی خارجی می‌بایست به تایید کنسول‌گریکشور موطن اصلی آن شخص در ایران و یا کنسول‌گری ایران در کشور موطن اصلی برسد (درصورت عدم استقرار کنسول گری مزبور در کشورهای طرفین، تایید این گواهی از سوی کنسول گری یا سفارت‌خانه ذیربط به تشخیص وزارت امور خارجه ج.ا.ا. مورد پذیرشاست).
هم‌چنین این گواهی می‌بایست به تایید اتاق بازرگانی کشور موطن اصلی (در مورد اشخاص حقوقی تجارتی) و یا مقام نظارتیمسئول در آن کشور (در مورد اشخاص حقوقی غیرتجارتی) رسانیده شود.

ماده ۱۴– در خصوص آن گروه از مشتریان گذری که متقاضی دریافت خدمات بانکی (نظیر وصول وجه‌چک و یا حواله وجوه) با مبالغ حایزاهمیت (درچارچوب ضوابط مربوط به
پیشگیری از پولشویی) هستند، ضروری است شماره ملی مشتری، از طریق ارتباط برخط با سازمان ثبت احوال کشور، استعلام و تاییدیه آن در سوابق نگه‌داری شود.

تبصره: درصورت عدم امکان برقراری ارتباط برخط با سازمان ثبت احوال کشورو هم‌چنین در مورد اشخاص خارجی (حقیقی/حقوقی)، لازم است هویت مشتری برحسب شرایط مندرج در ماده (۱۳) احراز شود.

ماده ۱۵– به‌منظور مستندسازی اطلاعات هویتی مشتری حقیقی، لازم است تصویر کارت ملی / شناسنامه برای اشخاص حقیقی ایرانی،گذرنامه معتبر / پروانه اقامت دایم(درخصوص افتتاح حساب جاری ،هر دو مدرک یادشده) برای اشخاص حقیقی خارجی دریافت شود.

تبصره: درخصوص اشخاص حقیقی ایرانی، پس از تجدید و تکمیل سیستم جامع گردآوری اطلاعات مشتریان در بانک مرکزی و فراهم‌شدن امکان شناسایی مشتریان براساس شماره ملی، موسسه اعتباری می‌تواند صرفا به نگه‌داری تصویری از کارت ملی در پرونده مشتری اکتفا نماید

ماده ۱۶–به‌منظور مستندسازی اطلاعات هویتی مشتری حقوقی،لازم است تصویر گواهی‌نامه ثبت شرکت، اساسنامه، روزنامه رسمی مبنی بر ثبت شرکت و مصوبه هیات‌مدیره مبنی بر افتتاح حساب (به نام شرکت) و معرفی صاحبان امضای مجاز برای اشخاص حقوقی ایرانی وتصویر ترجمه رسمی اسناد و مدارک ثبت آن‌ها ،تصویرگواهی ثبت شخص حقوقی خارجی که به تایید کنسول‌گریکشور موطن اصلی آن شخص در ایران و یا کنسول‌گری ایران در کشور موطن اصلی رسیده باشد((درصورت عدم استقرار کنسول گری مزبور در کشورهای طرفین، تصویر تاییدیه این گواهی از سوی کنسول گری یا سفارت‌خانه ذیربط به تشخیص وزارت امور خارجه ج.ا.ا.و موردتایید اتاق بازرگانی کشور موطن اصلی (در مورد اشخاص حقوقی تجارتی) و یا مقام نظارتیمسئول در آن کشور دریافت شود (در مورد اشخاص حقوقی غیرتجارتی)) .

تبصره ۱ : تمامی مستندات مذکور در مواد (۱۵) و (۱۶) این دستورالعمل ، می بایست پس از رویت دارنده امضای مجاز درموسسه اعتباری، تطبیق با اصل مدارک مذکور، تایید و درج عبارت "تصویر برابر اصل است"بر روی آن ها توسط وی ، در سوابق مشتری نگه‌داری شود.

تبصره ۲: مستندسازی نشانی مشتری (درصورت ضرورت اخذ آن)، می‌بایست براساس مدارک مستند و روش‌های مطمئن و قابل اثبات از جمله اخذ سند مالکیت محل سکونت یا محل فعالیت، اجاره‌نامه، قبوض مربوط به خدمات عمومی شهری مثل قبض آب، برق و یا تلفن انجام شود.

تبصره ۳:درصورتی‌که وکیل، وصی، قیم و یا ولی به نمایندگی از طرف شخص یا اشخاص دیگری متقاضی دریافت خدمات بانکی باشد، لازم است موسسه اعتباری نسبت به شناسایی هویت نماینده شخص (اشخاص) و مستندسازی مدارک وی نیز مطابق با مفاد این مقررات اقدام نماید.

ماده ۱۷– در خصوص آن گروه از خدمات بانکی که در چارچوب قوانین و مقررات خاص مستلزم دریافت اطلاعات و مدارک دیگری نیز باشند، موسسه اعتباری می‌بایست علاوه بر رعایت ضوابط مندرج در این دستورالعمل، برای شناسایی مشتری، مقررات ذیربط را نیز اعمال نماید.

نظارت مستمر بر حساب‌ها

ماده ۱۸–موسسه اعتباری می‌بایست سیستم جامعی از مدیریت اطلاعات را ایجاد نماید و ترتیبی اتخاذ کند که اطلاعات مربوط به مشتریان در این سیستم گردآوری و پردازش شده؛ و در اختیار واحدهای ذی‌ربط قرار گیرد.

ماده ۱۹– به‌منظور کنترل موثر ریسک‌های ناشی از عدم شناسایی کافی مشتری، لازم است حساب وی ـ متناسب با طبقه تخصیص داده شده ـ تحت نظارت قرار گیرد.

ماده 20–موسسه اعتباری موظف است تراکنش‌های پیچیده،کلان و غیرمعمول حساب مشتریان را که مشکوک به نظر می رسند ، تحت پایش قرار دهد.

ماده ۲۱- به منظور اعمال رویه واحد در سطح شعب، لازم است هیات مدیره موسسه اعتباری، آستانه‌ای را که در صورت عبورگردش حساب هر طبقه از آن، موسسه اعتباری موظف به پایش آن حساب می‌شود، در چارچوب ضوابط مربوط به پیشگیری از پول‌شویی تعیین کند.

ماده ۲۲- در رابطه با تحرکات غیر معمول حساب (به عنوان مثال نقل و انتقال حجم قابل ملاحظه وجه نقد برخلاف رویه‌های معمول فعالیت مشتری یا گردش غیرمتعارف حساب

وی) لازم است شاخص‌های مهمی از پیشینه حساب مشتری مانند مبدا، منبع وجوه، نوع عملیات و سایر عوامل موثردر ریسک مورد توجه قرار گیرند.

ماده ۲۳ –درمورد حساب‌های در معرض ریسک بیشتر، موسسه اعتباری موظف است سیستمی ایجاد کندکه حساب های یاد شده به طور ادواری نیز تحت پایش قرار گیرند.

ماده۲۴–نظام کنترل داخلی موسسه اعتباری باید از توان‌مندی لازم برای گزارش‌دهی تحرکات مشکوک و غیرمعمول حساب‌ها (سپرده‌گذاری یا برداشت بیش از آستانه‌های تعیین شده) برخوردار باشد.

مدیریت ریسک

ماده ۲۵ – هیات مدیره، مدیریت ارشدو یا رده سازمانی معادل آن در موسسه اعتباری می‌بایست از وجود برنامه های موثرشناسایی مشتریان و پیاده‌سازی آن ها از طریق ایجاد رویه‌های مناسب اطمینان حاصل کند. این برنامه‌ها بایدامکان نظارت موثر مدیریت بر سیستم‌ها، کنترل‌ها ،تفکیک وظایف و آموزش کارکنان رافراهم آورند.

مسئولیت نهایی تصمیمات اخذ شده در این خصوص بر عهده هیات مدیره یا ارکان معادل آن در موسسه اعتباری است.

ماده ۲۶ –مسئولیت اجرایسیاست‌ها و رویه‌های هیات مدیره در خصوص شناسایی کافی مشتریان برعهده مدیریت ارشد موسسه اعتباری است.به منظور ارتباطبا موسسات و سازمان‌های ذی‌ربطو پاسخگوییبه آن ها در این خصوص، لازم است موسسه اعتباریکی از کارکنان ارشد خود را به این مهم اختصاص دهد.

ماده ۲۷ –واحدی که وظیفه تطبیق را در موسسه اعتباری برعهده دارد (یا یکی از واحدهای موسسه به انتخاب هیات مدیره) ، می‌بایست سیاست‌ها و رویه‌های شناسایی مشتریان (تعیین شده از سوی هیات مدیره یا رده سازمانی معادل آن در موسسه اعتباری)را با قوانین ومقررات ذی ربط تطبیق داده و نتیجه را جهت ارائه گزارش به هیات مدیره، به

کمیته حسابرسی(موضوع پیوست شماره ۱ بخشنامه شماره ۱۱۷۲مورخ ۳۱/۳/۱۳۸۶بانک مرکزی تحت عنوان رهنمودهایی برای نظام موثر کنترل داخلی در موسسات اعتباری) منعکس نماید.

ماده ۲۸ – مسئولیت ارزیابی گزارش‌های دریافتی از واحد/ واحدهایی که وظیفه تطبیق را بر عهده دارند،(از جمله واحد حسابرسی داخلی ویا واحد تطبیق) ـ در رابطه با اجرایسیاست ها و رویه‌های مصوب "چگونگی شناسایی مشتریان" وارائه پیشنهادات لازم به هیات مدیره ـبرعهده کمیته حسابرسی است.

ماده ۲۹–حسابرسان داخلی می‌بایست اجرایسیاست‌ها ورویه‌های شناسایی مشتریان را در شعب و تمامی سطوح موسسه اعتباری مورد بررسی قرار داده، هر گونه انحراف را به همراه پیشنهادهای اصلاحی به کمیته حسابرسی گزارش نمایند.

ماده ۳۰ –موسسه اعتباری می بایست برنامه‌های آموزشی مستمری را در مورد "چگونگی شناسایی مشتریان"برای کارکنان خود تدارک ببیند.این برنامه‌های آموزشی باید به گونه‌ای طراحی شوند که کارکنان به شناخت کافی و منطقی نسبت به ضرورت، اهمیت و نحوه اجرایسیاست‌ها و رویه‌های شناسایی مشتریان دست یابند.

تبصره ۱ : موسسه اعتباری موظف است هر سال یک‌بار تمامی اطلاعات و اسناد مربوط به حساب‌های مشتریان را مورد بازبینی قرارداده؛ هرگونه تغییر در اطلاعات مزبور را در پرونده مشتری منظورنماید.

تبصره ۲ : خدمات بانکی با مبالغ جزیی ــ در چارچوب ضوابط مربوط به پیشگیری ازپول شویی ــ از شمول این دستورالعمل مستثنی است. این گونه خدمات، وفق مقررات مربوط انجام می شود.

نگه‌داری سوابق مشتریان و معاملات آن‌ها

ماده ۳۱ – هیات مدیره موسسه اعتباری می بایست اطمینان حاصل کند که برای نگه‌داری و پردازش مناسب اطلاعات ،تدابیر لازم اندیشیده شده و سیستم‌های توانمند در موسسه استقرار یافته‌اند به‌گونه‌ای که در مواقع ضرور، مراجع ذی‌ربط به سرعت و با سهولت بتوانند به اطلاعات مورد نظر دست یابند (موضوع فصل پنجم از بخشنامه شماره ۱۱۷۲مورخ ۳۱/۳/۱۳۸۶بانک مرکزی تحت عنوان" رهنمود هایی برای نظام موثر کنترل

داخلی در موسسات اعتباری") .

ماده ۳۲– موسسه اعتباری باید تمامی مدارک و مستندات مربوط به هویت مشتری را حداقل ، به مدت ۱۰ سال پس از بسته شدن حساب وی نگه‌داری نماید.

ماده ۳۳- موسسه اعتباری موظف است سوابق تراکنش های مالی را به مدت حداقل ۱۰ سال نگه داری نماید.لازم است در این سوابق اطلاعات مربوط به نوع تراکنش،مبلغ و نوع ارز،تاریخ انجام تراکنش و طرفین تراکنش، شماره حساب‌هایی که تراکنش از طریق آن ها انجام شده است و مشخصات صاحب/صاحبان حساب درج شوند.

ماده ۳۴- در صورت بهره‌گیری از روش‌ها و فن آوری های نوین جهت حفظ و نگه داری مدارک ومستندات مذکور، لازم است هیات مدیره موسسه اعتباری اطمینان حاصل کند که مستندات مزبور دارای وجاهت قانونی بوده، امکان پی‌گیری های نظارتی ،انتظامی و قضایی رادر آینده با دقت و سرعت لازم فراهم می کند.

گستره شمول دستورالعمل

ماده ۳۵– این دستورالعمل برای تمامی شعب بانک‌ها و موسسات اعتباری خارجی در کشور، موسسات اعتباری واقع در مناطق آزاد تجاری ـ صنعتی، وواحدهای بانکی ایرانی در خارج از کشور که مقررات شناسایی مشتریان در کشور میزبان، پایین‌تر از حد ضوابط تعیین شده در این دستورالعمل است نیز لازم الاجرا می‌باشد.

این دستورالعمل در ۳۵ ماده و۱۳ تبصره در جلسه مورخ ۲۳/۵/۸۷ کمیسیون اعتباری به تایید رسید.

شماره: مب/۲۴۳۵؛ لغو مصوبه ۵۹۱ مجمع عمومی مشترک بانک‌ها و جایگزینی بسته سیاستی- نظارتی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

تاریخ: ۳۱/۶/۱۳۸۷

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی و غیردولتی، موسسه‌های اعتباری توسعه و سینا و شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید.

در اجرای بسته سیاستی ـ نظارتی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، که پس از تایید ریاست محترم جمهوری به کلیه بانک‌های کشور ابلاغ گردید، ماده سه و تبصره‌های ماده سه بسته سیاستی نظارتی، جایگزین مصوبه ۵۹۱ مجمع عمومی مشترک بانک‌ها گردیده است لذا می بایست بسته سیاستی ـ نظارتی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ملاک عمل قرارگیرد./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مهناز بهرامی **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۳**

شماره: هـ/۳۱۸۰؛ تسهیل در گردش کار ایران چک بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

تاریخ: ۲/۷/۱۳۸۷

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی و غیردولتی، موسسات اعتباری توسعه و سینا و شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید

باسلام؛

پیرو بخشنامه‌های این بانک درخصوص ایران چک های بانک مرکزی و در پاسخ به سوالات مطروحه از سوی شبکه بانکی کشور، موارد ذیل را به اطلاع می رساند:

همانطور که در بخشنامه مورخ ۱۳/٦/۱۳۸۷ تاکید شد بانک توزیع کننده ایران چک صرفاًدر زمان فروش (در اولین مرحله ارائه ایران چک) نسبت به تکمیل اعلامیه فروش اقدام می کند و در مراحل بعدی نیازی به تکمیل فرم اعلامیه های خرید و یا فروش مجدد نمی باشد، لذا ثبت مشخصات مشتری و ایران چک بانک مرکزی در سیستم رایانه ای مورد ندارد.

با توجه به این که کارکرد ایران چک بانک مرکزی بین مردم و در روابط مردم وبانک ها مشابه گردش اسکناس است و مبادلات آن در سیستم رایانه ای ثبت نمی شود لذا ثبت و بازخوانی اطلاعات از سیستم برای پیگیری چک های مفقودی و مسروقه، امکان پذیر نخواهد بود.

بانک ها و موسسات اعتباری باید ایران چک های بانک مرکزی را که مازاد بر نیاز آنها است یا فرسوده و غیرقابل استفاده مجدد باشد، مشابه اسکناس به بانک مرکزی تحویل دهند.

در صورت ارائه ایران چک های بانک مرکزی که قسمتی از آن جدا شده و یا ناخوانا شده باشد (ایران چک های ناقص)، شعب منتخب بانک ملی ایران در سراسر کشور موظفند پس از احراز اصالت آنها، معادل ریالی این گونه ایران چک ها را مشابه دستورالعمل مربوط به اسکناس های ناقص و پوسیده ارزیابی و به مشتری پرداخت نمایند.

بانک ها و موسسات اعتباری می‌توانند پس از هماهنگی با بانک مرکزی (اداره نظام‌های پرداخت) از ایران چک‌های بانک مرکزی در دستگاه های خودپرداز (ATM) استفاده‌نمایند. در مورد ایران چک‌هائی که در دستگاه های خودپرداز (ATM) قرار می‌گیرند، تکمیل اعلامیه فروش بند ۱ فوق الزامی نمی‌باشد.

در خاتمه مقتضی است مراتب به نحو مطلوب به شعب ابلاغ گردد و آموزش لازم به متصدیان امر داده شود تا گردش کار بطور منظم و با سهولت انجام گیرد./گ

طهماسب مظاهری

شماره: مب/۲۴۵۳؛ ضرورت دریافت شماره اقتصادی اشخاص حقوقی برای اعطای تسهیلات

تاریخ: ۳/۷/۱۳۸۷

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی و غیردولتی، موسسات اعتباری توسعه و سینا و شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید

احتراماً؛

پیرو بخشنامه شماره ۳۱۱۸/هـ مورخ ۳۰/٦/۱۳۸۷، موضوع ابلاغ دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان موسسات اعتباری خواهشمند است دستور فرمایید، در صفحات ٦ و ۸ دستورالعمل اصلاحات به شرح ذیل انجام شود:

در بخش دریافت اطلاعات لازم برای اشخاص حقوقی ایرانی (در صفحه ٦) و در انتهای بند مربوط:

عبارت "شماره اقتصادی(هنگام اعطای تسهیلات)" اضافه شود.

به منظور کنترل صحت شماره اقتصادی در بند مربوط به دریافت مدارک معتبر، (در صفحه ۸) لازم است تصویری از "گواهی نامه ثبت نام" از اشخاص حقوقی متقاضی دریافت تسهیلات اخذ و در سوابق نگهداری شود.

شایان ذکر است موارد یاد شده به موجب درخواست شماره ٤۹۷۲۹ مورخ ۲٦/۵/۱۳۸۷ سازمان امور مالیاتی کشور به دستورالعمل اضافه شده است.

خواهشمند است دستور فرمایند درخصوص انجام این اصلاحات، اقدامات لازم را معمول دارند./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مهناز بهرامی **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳-۳۸۳۱**

تاریخ: ۱۴/۷/۱۳۸۷

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی، پست بانک و موسسه های اعتباری توسعه و سینا ارسال گردید.

بااحترام،

با توجه به مفاد ماده ۱ بسته سیاستی-نظارتی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران (بخشنامه شماره ۲۲۰۵/هـ مورخ ۳/۵/۱۳۸۷) و هدف آن مبنی بر یکسان سازی سیاست های پولی و نظارتی برای کلیه بانک های دولتی، غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی، بدین وسیله دستورالعمل اجرای ماده ٢٤ و ماده ٢٦ بسته سیاستی-نظارتی و اصلاحیه آیین نامه تسهیلات و تعهدات کلان- موضوع بخشنامه شماره مب/١٩٦٨ مورخ ۲۹/۱۱/۱۳۸۲ به شرح ذیل ابلاغ‌می‌گردد:

تسهیلات و تعهدات کلان موضوع بند ۱-۲ بخشنامه شماره مب/١٩٦٨ مورخ ۲۹/۱۱/۱۳۸۲ به شرح ذیل تعریف می شود:

"مجموع مانده تسهیلات و تعهدات مربوط به هر ذینفع واحد می باشد که از ۵ درصد سرمایه پایه بانک ها و موسسات اعتباری غیربانکی تجاوز می کند."

حداکثر مجموع تسهیلات و تعهدات مربوط به هر ذینفع واحد موضوع بند ۲-۲ آیین نامه یاد شده به شرح ذیل اصلاح می شود:

مجموع تسهیلات و تعهدات مربوط به هر ذینفع واحد، "برای آن گروه از بانک ها و موسسات اعتباری غیربانکی که در ۳۰ روز اخیر متوالی، مانده حساب اضافه برداشت آنها نزد بانک مرکزی بدهکار نشده باشد، حداکثر معادل ۲۰٪ سرمایه پایه آن ها و برای سایر بانک ها/ موسسات اعتباری غیربانکی حداکثر تا ۵ درصد سرمایه پایه آن ها اعلام می گردد."

تبصره: میزان سرمایه پایه برای محاسبه سقف یاد شده می بایست به تایید اداره نظارت بر موقعیت مالی بانک ها رسیده و در صورت لزوم مورد تجدید نظر قرار گیرد.

بندهای ذیل جایگزین بندهای ۲-۱-۱ و ۲-۱-۲ ماده ۲ بخشنامه شماره مب/١٩٦٨ مورخ ۲۹/۱۱/۱۳۸۲ تحت عنوان «مبنای گزارش دهی» شده و همچنین بمنزله دستور اجرای ماده ٢٤ و ٢٦ بسته سیاستی-نظارتی می باشد:

الف- بانک ها و موسسات اعتباری غیربانکی موظفند تسهیلات وتعهدات مربوط به هر ذینفع واحد را که مبلغ آن بین ۱۰ تا ۵۰ میلیارد ریال می باشد، مطابق فرم شماره (۱) و از طریق خط الکترونیکی FTP به مدیریت کل اعتبارات بانک مرکزی گزارش نمایند.

ب- بانک ها و موسسات اعتباری غیربانکی موظفند تسهیلات و تعهدات مربوط به هر ذینفع واحد راکه مبلغ آن بیش از ۵۰ میلیارد ریال باشد و همچنین تسهیلات و تعهدات مربوط به هر ذینفع واحد را که مبلغ آن ها از ۵ تا ۲۰ درصد سرمایه پایه آن بانک/موسسه اعتباری می باشد، مطابق فرم های شماره (۲) و (۳) و از طریق خط الکترونیکی FTP به مدیریت کل اعتبارات بانک مرکزی گزارش نمایند. .فرم های پیوست بخشنامه شماره ن م/۱٤۰٤ مورخ ۲۷/۱۲/۱۳۸٦ نیز کماکان بایستی به بانک مرکزی ارسال شود.

چنانچه ظرف یک هفته از تاریخ وصول فرم های موضوع بند ب-۳ فوق از سوی مدیریت کل اعتبارات بانک مرکزی ملاحظه‌ای به آن بانک یا موسسه اعتباری اعلام نشود بانک یا موسسه اعتباری می تواند با مسئولیت نهایی هیات مدیره خود نسبت به اعطای تسهیلات و ایجاد تعهدات اقدام نماید.

مفاد این بخشنامه که دستورالعمل اجرایی مواد ۲٤ و ۲٦ بسته سیاستی-نظارتی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تلقی می شود می بایست جایگزین بندهای یاد شده از بخشنامه های شماره مب/۱۹٦۸ مورخ ۲۹/۱۱/۱۳۸۲ و شماره مب/۲۳۷۸ مورخ ۲۰/٦/۱۳۸۷ شود.

مقتضی است ضمن ابلاغ این بخشنامه به تمامی واحدهای ذی ربط بر حسن اجرای مفاد آن نظارت فرمایید./گ

مدیریت کل نظارت بر بانک‌ها و مؤسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

عبدالرحمن ندیمی بوشهری **مهناز بهرامی**

۱۶۱۵ –۱۶ **۳۸۱۶**

شماره: ۸۷/۱۹۲۸۰؛ مقررات احتیاطی تبدیل مطالبات رهنی موسسات اعتباری به اوراق بهادار

تاریخ: ۲۱/۷/۱۳۸۷

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسات اعتباری توسعه و سینا ارسال می‌گردد.

با سلام؛

احتراما، به استحضار می‌رساند اجرای موثر فراز پایانی ماده ۵ قانون"تسهیل اعطای تسهیلات بانکی و کاهش هزینه‌های طرح و تسریع در اجرای طرح‌های تولیدی و افزایش منابع مالی و کارایی بانک‌ها "، همراه بارویکرد موجود در کشور، مبتنی بر ضرورت ارائه ابزارهای نوین مالی و به‌کارگیری شیوه‌های جدید تامین مالی موجب شد که بازار های پول وسرمایه ،پس از انجام مطالعات کارشناسی،هر یک از جایگاه وظایف و مسئولیت های قانونی خود،بستر های لازم برای طراحی یکی ازاین ابزارها را فراهم نمایند.انتشار اوراق رهنی که با هدف تبدیل مطالبات رهنی موسسات اعتباری به اوراق‌بهادار انجام می شود اهدافی مانند افزایش نقدینگی، گسترش و تنوع فعالیت‌ها ونیز بهبود نسبت کفایت سرمایه موسسات یاد شده را پی می گیرد.

چنانچه استحضار دارند، فعالیت اصلی بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی به‌عنوان واسطه‌گری وجوه، قبول سپرده و اعطای تسهیلات می‌باشد، ولی عدم تطابق زمانی سررسید سپرده‌ها و تسهیلات همواره شکاف زمانی را در جذب نقدینگی بیشتر و تامین منابع مورد نیاز متقاضیان تسهیلات ایجاد می‌کند. عملیات "تبدیل مطالبات رهنی به اوراق بهادار " از طریق افزایش وجوه نقد در اختیار بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی، امکان اعطای تسهیلات را افزایش داده، گردش آن را تسریع می نماید.

این عملیات به عنوان یک شیوه جدید تامین مالی" برای موسسات اعتباری در کشور محسوب می‌شود که در مقایسه با برخی روش‌های دیگر تامین مالی(از جمله اضافه برداشت از بانک مرکزی) هزینه کمتری را به موسسات اعتباری و در نتیجه به اقتصاد کشور تحمیل می‌نماید.

علاوه بر این،در شرایط حاضر ، از طریق کاهش ریسک‌های بانکی - به ویژه ریسک‌های اعتباری، نقدینگی و بازارونیز توزیع آن‌ها بین اشخاصی خارج از موسسه اعتباری که از توانایی بیشتر پذیرش ریسک برخوردارند ، به بهبود نسبت کفایت سرمایه آن ها کمک می کند.

البته گفتنی است این شیوه تامین مالی ، ضمن اینکه اثرات مطلوبی بر عملکرد بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی برجای می‌گذارد به این دلیل که آن ها می توانندر فرآیند اجرای عملیات، در جایگاه‌هایی متفاوت ـ به طور جداگانه و یا هم‌زمان ـ ایفای نقش کنند ممکن است اشکال دیگری از ریسک های بانکی، از جمله ریسک‌های عملیاتی وشهرت رابه موسسات یاد شده تحمیل نماید.

با توجه به نکات پیش گفته ، مقررات احتیاطی که با هدف کمک به مدیریت موثر ریسک‌های ناشی از این ابزارتحت عنوان" مقررات احتیاطی تبدیل مطالبات رهنی موسسات اعتباری به اوراق بهادار" تدوین گردیده ،ایفاد می شود .

خواهشمند است ضمن ابلاغ این مقررات به تمامی واحدهای ذی‌ربط، برحسن اجرای مفاد آن نظارت فرمایید./ص

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مهناز بهرامی **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳-۳۸۳۱**

شماره: ۲۴۱۱۷/۸۷ تاکید بر ضرورت ارائه گزارش توجیهی بانک ها برای اعلام نرخ سود سپرده های سرمایه گذاری

تاریخ: ۷/۱۳۸۷/۲۹

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک، موسسات اعتباری توسعه و سینا و موسسات دارای مجوز تبدیل و تطبیق ارسال گردید.

احتراماً، در اجرای بخشنامه شماره مب/۲۳۵۱ مورخ ۲٤/٦/۱۳۸۷ که از تاریخ ۱/۸/۱۳۸۷ لازم‌الاجرا می باشد، صرفاً آن دسته از بانک ها و مؤسسات اعتباری که گزارش برآورد سودآوری خود شامل توجیه نرخ سود علی الحساب را با رعایت بندهای ۳، ٤، ٥، ٦ و ۷ تدوین نموده و پس از تصویب هیات مدیره جهت بررسی به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تحویل داده اند، مجاز به افتتاح انواع سپرده سرمایه گذاری مدت دار برای مشتریان خود طبق مقررات ابلاغی این بانک خواهند بود.

مؤکداً یادآوری می‌گردد بانک ها و موسسات اعتباری قبل از ارسال گزارش موضوع بخشنامه فوق و عنداللزوم اخذ مجوز از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، به هیچ وجه مجاز به انعقاد قرارداد سپرده‌های سرمایه گذاری مدت دار با مشتریان خود نخواهند بود.

خواهشمند است دستور فرمایید در اسرع وقت نسبت به تهیه و ارسال مدارک مورد نظر به این بانک اقدام گردد./گ

مدیریت کل نظارت بر بانک‌ها و مؤسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

عبدالرحمن ندیمی بوشهری **مهناز بهرامی**

۱۶۱۵ –۱۶ **۳۸۱۶**

شماره: ۳۶۹۳۲؛ حداقل الزامات تحت عنوان "مجموعه رهنمودها برای مدیریت موثر ریسک کشوری"

تاریخ: ۲۰/۸/۱۳۸۷

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی و موسسه های اعتباری توسعه و سیناارسال گردید.

به منظور کمک به اجرای موثر ماده ۳۸ از بسته سیاستی ـ نظارتی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ـ موضوع بخشنامه شماره ۲۲۰۵/هـ مورخ ۵/۵/۱۳۸۷ این بانک درخصوص آماده سازی بانک ها و موسسات اعتباری غیربانکی برای اعمال استانداردهای بال ۲، چنانکه استحضار دارند یکی از سه محور توافق نامه بال ۲، مربوط به الزامات سرمایه ای است. تجدید نظر در مقررات کفایت سرمایه، مستلزم انجام اصلاحاتی در نحوه ی محاسبه کفایت سرمایه است که از آن جمله تغییر در رویکرد روش ارزیابی مشتریان از روش اعمال ضرایب کلی ریسک به روش تعیین ضرایب براساس رتبه بندی هر مشتری می باشد.

عنایت دارند که انجام این مهم، نیازمند بسترسازی مناسب است و زمانی که موسسات یاد شده دارای فعالیت برون مرزی باشند، علاوه بر وضعیت ارزیابی ریسک اشخاصی که از موسسات خدمات اعتباری دریافت می نمایند ارزیابی وضعیت ریسک کشوری ـ کشور محل فعالیت آنها ـ نیز اهمیت یافته و می بایست در محاسبات مربوط برای اندازه گیری ریسک اعتباری منظور شود. ریسک کشوری به مثابه زیرشاخه ریسک اعتباری می بایست در محاسبه ضرایب دارایی های مخاطره آمیز و لحاظ آن در مخرج کسر کفایت سرمایه منظور شود.

مجموعه تدوین شده تحت عنوان "مجموعه رهنمودها برای مدیریت مؤثر ریسک کشوری" الزامات حداقلی را برای بانک ها و موسسات اعتباری که دارای فعالیت برون مرزی هستند یا دارای مشتریان حایز اهمیتی می باشند که حجم قابل ملاحظه ای از فعالیت برون مرزی دارند تعیین می کند و ضمن تعیین ضوابط و چارچوبی برای نظارت بر این ریسک، به شیوه ی مدیریت ریسک کشوری (شامل شناسایی، ارزیابی، اندازه گیری) می پردازد. و تعیین حدود و پایش آنها و گزارش دهی مستمر از جمله اقدامات مؤثر برای کنترل این ریسک محسوب می‌شوند. در دوره‌ای که در این دستورالعمل تحت عنوان دوره گذار تعریف شده است، یعنی تا زمانی که اصلاحات لازم در دیگر اقلام تشکیل دهنده نسبت کفایت سرمایه انجام شود مقتضی است علاوه بر ارسال اطلاعات بر مبنای مقررات کفایت سرمایه موضوع بخشنامه های شماره مب/۱۹٦٤ و مب/۱۹٦٥ مورخ ۲۹/۱۱/۸۲ و نیز مقررات ذخیره گیری موضوع بخشنامه شماره مب/۲۸۲۳ مورخ ۵/۱۲/۱۳۸۵، به منظور بسترسازی لازم برای اجرای مقررات بال ۲، اطلاعات

مربوط به ریسک کشوری آن بانک/موسسه اعتباری به شرح جداول پیوست شماره ۲ مجموعه ارسالی به اداره نظارت بر موقعیت مالی بانک ها ی این بانک ارسال شود.

خواهشمند است ضمن ابلاغ این دستورالعمل به تمامی واحدهای ذی ربط دستور فرمایید اقدامات لازم در زمینه پیاده سازی مفادآن انجام شده و بر حسن اجرای آن نظارت فرمایید./گ

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مهناز بهرامی	**صدیقه رهبر شمس کار**
۳۸۱۶	**۳-۳۸۳۱**

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

«اداره مطالعات و مقررات بانکی»

مجموعه رهنمودها برای "مدیریت مؤثر ریسک کشوری"

تدوین از: کارگروه تدوین مقررات احتیاطی

فهرست مطالب

اهداف

تعاریف

چارچوب نظارتی ریسک کشوری

۳–۱– نظارت مؤثر هیات مدیره و مدیریت ارشد

۳–۲– خط‌مشی‌ها و رویه‌های مناسب برای مدیریت مؤثر ریسک کشوری

۳–۳– نظام گزارش‌دهی ریسک کشوری

مدیریت ریسک کشوری

۴–۱– شناسایی و ارزیابی ریسک کشوری

۴–۲– اندازه‌گیری ریسک کشوری (با استفاده از روش‌های متداول ازجمله رتبه‌بندی)

۴–۳– تعیین حدود

۴–۴– پایش و گزارش‌دهی ریسک کشوری

ذخیره گیری

دوره گذار

بسمه تعالی

مجموعه رهنمودهابرای مدیریت مؤثر ریسک کشوری

۱– اهداف

در اجرای مؤثر بند الف از ماده ۱۰ قانون پولی و بانکی کشور، بند "ز" از ماده ۱۰ قانون برنامه چهارم توسعه فرهنگی- اجتماعی و اقتصادی درخصوص رعایت الزامات بین‌المللی در مورد نسبت کفایت سرمایه موسسات اعتباری و نیز بندهای ۲ و ٦ از ماده ۲ قانون عملیات بانکی بدون‌ربا (بهره)، مصوب شهریور ماه ۱۳٦۲ و به منظور پیشگیری از تسری آثار ناشی از تحولات نامطلوب سیاسی، اجتماعی و اقتصادی کشورهای خارجی بر موسسات اعتباری، و کمک به حفظ ثبات مالی شبکه بانکی کشور و تسهیل گردش مؤثر و کارآمد وجوه و اعتبارات ـ به ترتیبی که بازگشت منابع و تحصیل منافع حاصل از خدمات اعتباری ارایه شده، به حداکثر مطلوب افزایش یابد ـ "مجموعه رهنمودها برای مدیریت مؤثر ریسک کشوری" که از این پس به اختصار "رهنمود" نامیده می‌شود، تدوین می‌گردد.

۲– تعاریف

گستره شمول تعاریف ذیل، محدود به این رهنمود می‌باشد:

۲–۱–موسسه اعتباری: بانک یا موسسه اعتباری غیربانکی است که تحت عناوین مذکور از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مجوز دریافت نموده، تحت نظارت این بانک قرار دارد. این مجموعه ناظر بر موسسات اعتباری و واحدهای بانکی تابعه

و وابسته (موسسات اعتباری مستقل فرعی، شعب، باجه‌ها، سرپرستی‌ها و دفاتر نمایندگی) در خارج از کشور می‌باشد.

۲–۲– مدیریت ارشد: اعضای هیات عامل / مدیرعامل و آن گروه از کارکنان ارشد موسسه اعتباری است که مستقیماً زیرنظر هریک از اعضای هیات عامل/ مدیرعامل قرار داشته،

مسئولیت اجرای استراتژی‌ها و سیاست‌های مصوب هیات مدیره یا هیات عامل را حسب مورد برعهده دارند.

۲-۳- خدمات اعتباری:در این رهنمود، آن گروه از خدمات بانکی است که به موجب آن‌ها، موسسه اعتباری بخشی از منابع در اختیار خود را برای تامین نیازهای مالی طرف مقابل تخصیص داده، یا برای خود تعهد ایجاد می‌نماید.

۲-۴-طرف مقابل :شخص / اشخاص خارجی (اعم از حقیقی و حقوقی ازجمله دولت‌ها و شرکت‌های خارجی) که به موجب استفاده از خدمات اعتباری به طور مستقیم یا غیرمستقیم به موسسه اعتباری متعهد می‌شود/ می‌شوند. این تعریف، اشخاص ایرانی را که دارای فعالیت‌های برون‌مرزی قابل ملاحظه هستند نیز در بر می‌گیرد.

موارد ذیل از جمله مصادیق طرف مقابل محسوب مي‌شوند:

1- دريافت كنندگان خدمات اعتباري (تعهد مستقيم)؛

2- شخص/ اشخاصي كه تمامي يا بخشي از تعهدات دريافت كنندگان خدمات اعتباري را تعهد يا تضمين مي‌كند/ مي‌كنند (تعهد غيرمستقيم)؛

3- ساير موارد مانند مدير شركت مدني و همچنين مديون اصلي در اسناد خريد دين.

۲-۵- قصور: عدم ایفای به موقع تمام یا قسمتی از تعهدات ناشی از دریافت خدمات اعتباری، توسط طرف مقابل (به دلایلی همچون عدم تمایل، عدم توانایی مالی، وجود موانع درانجام تسویه و ...).

۲-۶- ریسک کشوری: احتمال بروز زیان ناشی از قصور طرف‌های مقابل و هرگونه تاثیر منفی بر منافع موسسه اعتباری، به دلیل رویدادها و شرایط نامطلوب ناشی از تحولات سیاسی، اجتماعی و اقتصادی در کشور محل فعالیت آن‌ها می‌باشد. تصمیمات دولت طرف مقابل مبنی بر ملی کردن دارایی‌های خارجی و یا سلب مالکیت از اشخاص خارجی، تغییرات ناگهانی در سیاست‌های کنترل ارزی و کاهش ارزش پول ملی (به دلیل تصمیمات دولت خارجی یا تعاملات بازار) نیز از مصادیق این نوع ریسک می‌باشند. ریسک کشوری ممکن است در هر یک از سبدهای زیرمجموعه سبد اعتباری کل (موضوع بند ۲-۸ بخشنامه شماره ۱۵٤۸ مورخ ۱۸/٤/۱۳۸٦ بانک مرکزی ج.ا.ا تحت‌عنوان "مجموعه رهنمودهایی برای مدیریت موثر ریسک اعتباری) مصداق پیدا کند.

انواع ریسک‌های کشوری به شرح ذیل اعلام می‌شوند:

ریسک حکومتی: احتمال بروز زیان ناشی از عدم توانایی یا تمایل دولت خارجی برای ایفای تعهدات آن بر حسب پول خارجی. انکار بدهی توسط دولت خارجی از مصادیق این نوع ریسک محسوب می‌شود.

ریسک انتقال: احتمال بروز زیان ناشی از عدم توانایی کافی متعهد برای ایفای تعهداتش به دلیل مشکلات مربوط به کمبود یا فقدان ذخایر ارزی و دیگر موانع تسویه.

ریسک سرایت: احتمال بروز زیان ناشی از تاثیرگذاری تحولات نامطلوب کشور طرف مقابل بر کشورهای منطقه و بالعکس، به صورت تسری مشکلاتی مثل تنزل رتبه اعتباری، دشوار شدن دسترسی به منابع تامین مالی با وجود برخورداری طرف مقابل/ کشورهای منطقه از وضعیت اعتباری مناسب.

ریسک پول ملی: احتمال بروز زیان ناشی از این که دارایی‌های نقد گیرنده وام ـ به دلیل کاهش ارزش پول ملی کشور متبوع وی ـ برای ایفای تعهداتش بر حسب پول خارجی کافی نباشد.

ریسک اقتصاد کلان: احتمال بروز زیان ناشی از تاثیر نامطلوب تصمیمات دولت خارجی (در سطح اقتصاد کلان) بر گیرنده وام، از جمله تاثیر نامطلوب نرخ‌های بهره بالا در نتیجه اقدامات دولت برای حمایت از پول ملی و ... .

ریسک کشوری غیرمستقیم: احتمال بروز زیان ناشی از این که توانایی آن گروه از تسهیلات گیرندگان داخلی موسسه اعتباری که دارای فعالیت برون‌مرزی قابل ملاحظه‌ای با کشورهای خارجی می‌باشند، به دلیل وخامت شرایط اقتصادی، اجتماعی یا سیاسی یا وقوع بلایای طبیعی در کشورهای مذکور برای ایفای تعهداتشان ، با مشکل مواجه شوند.

با توجه به اینکه ریسک کشوری تاثیر قابل ملاحظه‌ای بر فعالیت‌های برون‌مرزی موسسه اعتباری دارد، لازم است برای هر یک از منابع در معرض خطر (از جمله اقلام زیرخط تمامی طرف‌های مقابل دولتی و خصوصی مقیم کشور خارجی)، ریسک کشوری مربوط ارزیابی و اندازه‌گیری شود.

۲-۷- منابع در معرض ریسک کشوری: شامل آن بخش از اقلام بالای خط و زیر خط ترازنامه است که در معرض ریسک کشوری قرار دارند. موارد زیر از جمله مصادیق این منابع محسوب می‌شوند:

مطالبات از اشخاص خارجی (دولت‌ها و دیگر اشخاص خارجی)؛

تسهیلات اعطایی از محل حساب ذخیره ارزی و یا از محل منابع خارجی؛

خرید دین و اسناد تنزیل شده مدت‌دار خارجی؛

سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار خارجی و سایر موارد مجاز به موجب بخشنامه‌های بانک مرکزی؛

۲-۸- رتبه ریسک کشوری: نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل شرایط اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، حقوقی و ... یک کشور است که با توجه به تعاریف مذکور در بند ۲-٦ این مجموعه، به صورت نماد (مثلا" اعداد و یا حروف) نمایش داده می‌شود.

۲-۹- ریسک بازار:احتمال بروز زیان ناشی از نوسانات نامطلوب در نرخ‌ها یا قیمت‌های بازار از جمله نوسانات نامطلوب در نرخ‌های سود و ارز و قیمت دارایی‌ها.(تنزل کیفی سرمایه‌گذاری‌ها،دارائیها در اثر تغییرات نامطلوب قیمت‌ها در بازار).

۳- چارچوب نظارتی ریسک کشوری

به منظور کنترل مؤثر ریسک فعالیت‌های بین‌المللی، لازم است موسسه اعتباری فرآیندی را برای مدیریت کارآمد ریسک کشوری طراحی کرده و به اجرا درآورد. فرآیند مدیریت ریسک کشوری هر موسسه اعتباری به حجم و پیچیدگی‌فعالیت‌های بین‌المللی، اندازه و قابلیت‌های فن‌آوری موسسه و ... بستگی دارد.

عناصر اصلی در چارچوب نظارتی ریسک کشوری، شامل اجزای ذیل است:

۳-۱- نظارت موثر هیات مدیره و مدیریت ارشد

۳-۲- خط‌مشی‌ها و رویه‌های مناسب برای مدیریت مؤثر ریسک کشوری

۳-۳- نظام گزارش‌دهی ریسک کشوری

۳-۱- نظارت مؤثر هیات مدیره و مدیریت ارشد

هیات مدیره و مدیریت ارشد می‌بایست به اهمیت ریسک کشوری به عنوان یکی از اصلی‌ترین ریسک‌هایی که فعالیت‌های بین‌المللی موسسه اعتباری در معرض آن قرار دارد، آگاهی داشته و تدابیر لازم را برای مدیریت مؤثر آن اتخاذ نمایند. مسئولیت نهایی مدیریت ریسک کشوری بر عهده هیات مدیره می‌باشد.

وظایف و مسئولیت‌های هیات مدیره در رابطه با مدیریت ریسک کشوری شامل موارد ذیل است:

۳-۱-۱- تصویب راهبردها، سیاست‌ها و فرآیندهای کلی ریسک کشوری در چارچوب استراتژی کلی موسسه اعتباری؛

۳-۱-۲- بازنگری و تصویب ادواری خط‌مشی‌های مربوط‌به مدیریت فعالیت‌های بین‌المللی موسسه اعتباری به منظور حصول اطمینان از انطباق آنها با اهداف و برنامه‌های استراتژیک موسسه؛

۳-۱-۳- نظارت بر عملکرد مدیریت ارشد در زمینه اجرای راهبردها، سیاست‌ها و فرآیندهای کلی ریسک کشوری موسسه؛

۳-۱-٤- تصویب میزان ریسک‌پذیری موسسه در زمینه ریسک کشوری؛

۳-۱-۵- بررسی و تصویب پیشنهادهای کمیته عالی مدیریت ریسک (موضوع پیوست شماره ۲ بخشنامه شماره ۱۱۷۲ مورخ ۳۱/۳/۱۳۸٦) در زمینه مدیریت ریسک کشوری و ابلاغ آن به مدیریت ارشد جهت اجرا؛

۳-۱-٦- تصویب و تعیین دقیق مقدار منابع "حایز اهمیت" در معرض ریسک کشوری؛

۳-۱-۷- بررسی و تصویب حدود پیشنهادی از سوی کمیته عالی مدیریت ریسک برای منابع قابل قبول در معرض ریسک کشورهای مختلف؛

۳-۱-۸- حصول اطمینان از اینکه مقدار منابع در معرض ریسک کشوری، در سطحی قابل قبول و متناسب با مقدار سرمایه‌ای است که برای پوشش ریسک اعتباری موسسه در نظر گرفته شده است.

۳-۱-۹- بررسی و تصویب استراتژی‌ها (راهبردها)، خط‌مشی‌ها و رهنمودهای پیشنهادی کمیته عالی مدیریت ریسک، در زمینه "مدیریت ریسک کشوری"؛

۳-۱-۱۰- تصویب نظام مدیریت ریسک کشوری موسسه و بازنگری ادواری یا موردی آن (حسب ضرورت)؛

۳-۱-۱۱- تصویب خط‌مشی‌های افشای اطلاعات مربوط به ریسک کشوری موسسه اعتباری در چارچوب قوانین و مقررات و بازنگری ادواری یا موردی آنها؛

۳-۱-۱۲- حصول اطمینان از اینکه برای مدیریت ریسک کشوری، برنامه‌ها و رویه‌های مناسبی وجود دارد؛

۳-۱-۱۳- حصول اطمینان از اینکه نظام مدیریت ریسک کشوری توسط کارکنان شایسته‌ای راهبری می‌شودکه از تخصص و آموزش کافی در زمینه مدیریت این ریسک برخوردار بوده، به وظایف و مسئولیت‌های خود آگاهی داشته، و آنها را به شیوه‌ی مناسبی انجام می‌دهند.

۳-۱-۱٤- حصول اطمینان از اینکه موسسه اعتباری از روش مناسبی برای شناسایی، ارزیابی، پایش، گزارش‌دهی، کاهش و کنترل ریسک کشوری استفاده می‌کند؛

۳-۱-۱۵- حصول اطمینان از وجود برنامه‌های اقتضایی مناسب برای مدیریت موثر ریسک کشوری و بازنگری ادواری آنها؛

۳-۱-۱٦- حصول اطمینان از استقرار یک نظام موثر و کارآمد گزارش‌دهی در زمینه "مدیریت ریسک کشوری"؛

۳-۱-۱۷- حصول اطمینان از اجرای نظام مؤثر مدیریت ریسک کشوری توسط مدیریت ارشد؛

۳-۱-۱۸- الزام مدیران ارشد اجرایی به ارائه گزارش‌های ادواری و موردی جامع و مکتوب، درخصوص وضعیت "مدیریت ریسک کشوری" موسسه.

مدیریت ارشد موسسه اعتباری نیز در زمینه مدیریت ریسک کشوری دارای وظایف و مسئولیت‌هایی است که از جمله مهمترین آنها اجرای چارچوب‌های مصوب هیات مدیره و تعیین خط‌مشی‌ها و فرآیندهای مدیریت ریسک کشوری می‌باشند.

اهم وظایف و مسئولیت‌های مدیریت ارشد در زمینه مدیریت ریسک کشوری به شرح ذیل است:

ارائه پیشنهاد در زمینه راهبردها، خط‌مشی‌ها و فرآیندهای کلی "مدیریت ریسک کشوری" به هیات مدیره؛

تصویب دستورالعمل‌های اجرایی برای اجرای خط‌مشی‌های مصوب هیات مدیره در زمینه "مدیریت ریسک کشوری"؛

اجرای استراتژی‌ها (راهبردها)، خط‌مشی‌ها و رهنمودهای مصوب هیات مدیره در زمینه مدیریت ریسک کشوری و ابلاغ آنها به تمامی کارکنان ذیربط موسسه؛

ایجاد ساختار سازمانی مناسب (بر حسب ضرورت) برای مدیریت مؤثر و کارآمد ریسک کشوری ؛

اجرای سیاست‌های مصوب هیات مدیره در زمینه استقرار یک نظام مؤثر کارآمد گزارش‌دهی در زمینه "مدیریت ریسک کشوری"؛

فراهم آوردن تمهیدات لازم برای آموزش کارکنان در زمینه "مدیریت ریسک کشوری"؛

حصول‌اطمینان از وجود هماهنگی‌و ارتباط مؤثر بین واحدهای‌ذیربط موسسه اعتباری در زمینه موضوعات مرتبط با ریسک‌کشوری"؛

دریافت گزارش‌های منظم درخصوص وضعیت ریسک کشوری موسسه.

در زمینه مدیریت ریسک کشوری- هم‌چون سایر ریسک‌های موسسه اعتباری- کمیته عالی مدیریت ریسک (موضوع پیوست شماره ۲ بخشنامه شماره ۱۱۷۲ مورخ ۳۱/۳/۱۳۸٦) دارای وظایف و مسئولیت‌هایی است که بر حسب ضرورت از سوی هیات مدیره تعیین شده و به کمیته مذکور ابلاغ می‌گردد.

۳-۲- خط‌مشی‌ها و رویه‌های مناسب برای مدیریت مؤثر ریسک کشوری

لازم است سیاست‌ها و رویه‌های مصوب هیات مدیره در زمینه ریسک کشوری از شفافیت کافی برخوردار بوده، پس از مستندسازی مناسب به کلیه کارکنان ذیربط ابلاغ شود. سیاست‌ها و رویه‌های مذکور می‌بایست موارد ذیل را در برگیرند:

تعریف شفافی از انواع مختلف ریسک‌های کشوری ارائه نمایند.

حدود کلی منابع در معرض ریسک کشوری را با توجه به حد ریسک‌پذیری موسسه در زمینه فعالیت‌های بین‌المللی و نیز حد قابل قبول برای هر فعالیت در هر کشور را به تفکیک مشخص کند.

توصیه‌های لازم را در مورد بازنگری حدود و انجام تغییرات اصلاحی مورد نیاز، به منظور واکنش مناسب به ریسک ارائه نماید.

حوزه اختیارات و حدود مسئولیت و پاسخگویی تصمیم‌گیرندگان (فرد، کمیته و یا واحد مسئول) در زمینه مدیریت ریسک کشوری را به طور شفاف تبیین کند.

فعالیت‌ها، سرمایه‌گذاری‌های مجاز در سطح بین‌المللی، ابزارهای مالی مجاز و نیز انواع وثایق مورد قبول را (با در نظر گرفتن قوانین و مقررات کشورها) تعیین کند.

در ارائه خدمات اعتباری به طرف‌های مقابل، بر رعایت اصول شناسایی دقیق مشتری تاکید داشته باشد و ارائه این خدمات صرفا" تحت تاثیر سایر عوامل مانند وثیقه و .. قرار نگیرد.

حداقل شرایط استاندارد برای مستندسازی را متناسب با الزامات قانونی کشورها تعیین نماید.

باتوجه به وضعیت کلی کشورهای هدف، فعالیت‌های مطلوب تجاری درهرکشور و نیز فعالیت‌هایی را که موسسه اعتباری تمایلی به انجام آن‌ها ندارد، مشخص‌کند.

روش‌های شناسایی، اندازه‌گیری، پایش، گزارش‌دهی و ذخیره‌گیری را برای مدیریت ریسک کشوری و در صورت لزوم، برای انواع ریسک‌های کشوری، مشخص کند.

رویه‌ها و برنامه‌های اقتضایی موسسه اعتباری را برای چگونگی مواجهه با ریسک کشورهایی که به هر دلیلی، شرایط کلی آن‌ها رو به وخامت می‌گذارد و نیز استراتژی شفافی برای خروج از آن‌ها تبیین کند.

انواع گزارش‌های مورد نیاز مدیریت را در زمینه ریسک کشوری، با ذکر ویژگی‌های آن‌ها مشخص نماید.

سیاست‌ها و رویه‌های ریسک کشوری، می‌بایست به گونه‌ای اتخاذ شوند که وضعیت معوقه‌های جاری و پیش‌بینی روند تغییرات آن‌ها در هر کشور را به دقت مورد توجه قرار دهند.

۳-۳- نظام گزارش‌دهی ریسک کشوری

به منظور مدیریت موثر ریسک کشوری، لازم است موسسه اعتباری سیستم گزارش‌دهی منسجم، قابل اتکا و جامعی را طراحی کند. این سیستم باید به گونه‌ای باشد که گزارش‌های مربوط، کلیه منابع در معرض ریسک کشوری را در برگیرد. ارائه به موقع گزارش‌های ادواری درخصوص وضعیت کلی ریسک کشوری و هم‌چنین گزارش‌های موردی (در صورت وقوع حوادث غیرمنتظره) به مسئولین ذیربط، جهت اتخاذ تصمیم مناسب برای چگونگی مواجهه با ریسک کمک می‌کند. به منظور مدیریت مؤثر ریسک کشوری، موسسه اعتباری می‌بایست نظام جامعی را برای گزارش‌دهی ریسک کشوری ایجاد نماید. اهم مواردی که در این زمینه می‌بایست مورد توجه قرار گیرند به شرح ذیل می‌باشند:

نظام گزارش‌دهی می‌بایست دارای نظام‌های فرعی و پایگاه‌های داده جامعی باشد که امکان جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات مختلف مورد نیاز، نگه‌داری و پردازش آنها را فراهم آورد. این نظام می‌بایست به گونه‌ای طراحی شود که امکان بازیابی اطلاعات پردازش شده را بر حسب معیارهای گوناگون برای کارشناسان و مدیران ذی‌ربط فراهم آورد.

سیستم گزارش‌دهی باید به گونه‌ای باشد که تمامی عملیات برون‌مرزی موسسه را در برگیرد.

شیوه ارتباط و نظام گزارش‌دهی در موسسه اعتباری می‌بایست به گونه‌ای طراحی شود و استقرار یابد که اطلاعات مربوط به ریسک کشوری موسسه به طور واضح، صحیح و به موقع در اختیار افراد و واحدهای ذی‌ربط قرار گیرد. اطلاعات ارسال شده می‌بایست از این ویژگی برخوردار باشد که هیات مدیره و مدیریت ارشد با کمک آن‌ها بتوانند نسبت به اصلاح به موقع خط‌مشی‌های جاری و رفع نارسایی‌های موجود در نظام مدیریت ریسک کشوری و نظام کنترلی مربوط، تدابیر لازم را اتخاذ نمایند.

موسسه اعتباری می‌بایست سیستم‌ها و رویه‌هایی را برای تضمین صحت گزارش‌های خود درخصوص مطالبات برون‌مرزی و ذخایر ریسک کشوری مربوط به آنها طراحی و ایجاد نماید.

نظام گزارش‌دهی می‌بایست از این توانمندی برخوردار باشد که به محض وقوع رویدادهایی که دارای اثرات عمده‌ای بر طرف‌های مقابل می‌باشند، مراتب را در اسرع وقت به سطوح ذی‌ربط در موسسه منعکس نماید.

در نظام گزارش‌دهی، می‌بایست روش اعتبار سنجی و یا رتبه‌بندی ریسک کشوری موسسه اعتباری تشریح شود.

به منظور ارائه گزارش‌های جامع در زمینه ریسک کشوری و برای افزایش کارآیی و کارآمدی نظام گزارش‌دهی از طریق گردآوری، بررسی و تجزیه و تحلیل داده‌ها و اطلاعات مختلف، لازم است ابزارهای مورد نیاز در اختیار افراد و واحدهای ذی‌ربط موسسه اعتباری قرار گیرد.

گزارش‌های ریسک کشوری می‌بایست به شرح پیوست شماره ۲ این رهنمود، هر سه ماه یک بار به بانک مرکزی ارسال شود.

۴- مدیریت ریسک کشوری

از آنجا که لازم است تحولات مختلف جهانی و منطقه‌ای و تاثیرات آن‌ها بر شرایط طرف‌های مقابل و نیز خود موسسه اعتباری (دارای فعالیت برون مرزی)، به طور منظم بررسی شود، و به منظور مدیریت ریسک کشوری (شناسایی، ارزیابی، پایش، گزارش‌دهی و کنترل/کاهش آن)، موسسه اعتباری می‌بایست سیستم مناسبی را ایجاد نماید. این سیستم، علاوه بر گردآوری اطلاعات مربوط، باید آن‌ها را به شیوه‌ای مناسب پردازش نماید به گونه‌ای که برای موسسه این امکان را فراهم آورد که تحلیلی از دورنمای وضعیت طرف مقابل داشته باشد. سیستم مدیریت ریسک کشوری، بخشی از سیستم جامع مدیریت ریسک موسسه اعتباری به حساب می‌آید. از این‌رو، لازم است موسسه اعتباری، این سیستم را به گونه‌ای طراحی نماید که ضمن توجه به الزامات ذی ربط برای سیستم‌های فن‌آوری اطلاعات (ضمیمه شماره ٦-٧ "مجموعه رهنمودها برای مدیریت مؤثر ریسک عملیاتی" موضوع بخشنامه شماره ٣٢٤٤ مورخ ٣/٨/١٣٨٦) دارای ویژگی‌های ذیل باشد:

متناسب با اندازه، حجم و پیچیدگی عملیات وام‌دهی بین‌المللی موسسه باشد؛

از جامعیت کافی برخوردار باشد تا بتواند تمامی منابع عمده در معرض ریسک و جزئیات آن‌ها را (در حد کفایت) در برگیرد، به گونه‌ای که موسسه اعتباری توان ارائه تحلیل مناسب از انواع مختلف ریسک را داشته باشد؛

برای انجام تجزیه و تحلیل‌های مناسب در مورد هر کشور، طبقه‌بندی لازم را بر حسب نوع وام‌گیرنده ، منابع در معرض خطر، وثایق، سررسید و ... ارائه دهد؛

توان محاسبه منابع در معرض ریسک کشوری را با احتساب ریسک انتقال و یا بدون احتساب آن داشته باشد؛

توان محاسبه منابع در معرض ریسک کشوری را بر مبنای انفرادی و تلفیقی داشته باشد؛

توان اندازه‌گیری انواع مختلف منابع در معرض خطر را داشته باشد.

۴-۱- شناسایی و ارزیابی ریسک کشوری

پس از طراحی و استقرار سیستم مذکور، موسسه اعتباری می‌بایست با استفاده بهینه از آن اقدام به شناسایی، ارزیابی و اندازه‌گیری ریسک کشوری نماید. در این رابطه:

لازم است موسسه اعتباری وضعیت منابع در معرض ریسک کشوری خود را به طور منظم شناسایی نموده؛ مورد ارزیابی و اندازه‌گیری قرار دهد.

به منظور شناسایی و ارزیابی ریسک کشوری، لازم است موسسه اعتباری در وهله نخست، حجم منابع در معرض خطر را به تفکیک هر کشور تعیین نماید.

موسسه اعتباری می‌بایست با ایجاد بانک اطلاعاتی جامع، معتبر و متناسب با اهمیت، حجم و پیچیدگی عملیات بین‌المللی، امکان برخورداری از اطلاعات لازم (موضوع پیوست شماره ۱ این رهنمود) را برای انجام تجزیه و تحلیل ریسک کشوری فراهم آورد.

به منظور شناسایی، ارزیابی و اندازه‌گیری ریسک کشوری از طریق بررسی عوامل اثرگذار بر آن (موضوع پیوست شماره ۱ این رهنمود)، توصیه می‌شود اطلاعات مورد نیاز از نشریات مراجع معتبر ملی و بین‌المللی (از جمله صندوق بین‌المللی پول، بانک جهانی، بانک تسویه بین‌المللی، سازمان توسعه و همکاری‌های اقتصادی و ...، کتب و جزوات، گزارش‌ها و مجلات تخصصی) اخذ و مورد استفاده قرار گیرند.

هنگام گردآوری اطلاعات مربوط به کشورهای طرف مقابل، موسسه اعتباری می‌بایست از رعایت استانداردها و ضوابط منتشره توسط مراجع ذی‌صلاح بین‌المللی از جمله صندوق بین‌المللی پول (ضوابط مربوط به رویه‌های مناسب شفافیت در سیاست‌های پولی و مالی،

ضوابط مربوط به رویه‌های مناسب در سیاست‌های مالی و استاندارد انتشار اطلاعات خاص و عام)، اطمینان حاصل نماید.

به منظور ارزیابی مؤثر ریسک کشوری لازم است مسئول (مسئولین) مدیریت این ریسک، در ارتباط مؤثر و متقابل با سایر واحدهای ذی‌ربط در موسسه باشد (باشند).

۴-۲- اندازه‌گیری ریسک کشوری (با استفاده از روش‌های متداول از جمله رتبه‌بندی)

نظر به ایرادات وارده به تقسیم‌بندی مندرج در توافق‌نامه بین‌المللی در زمینه اندازه‌گیری سرمایه و استانداردهای سرمایه منتشره در سال ۱۹۸۸ توسط کمیته نظارت بر بانکداری بانک تسویه بین‌المللی (موسوم به توافق‌نامه بال‌I) که براساس آن کشورها به دو گروه عمده عضو و غیر عضو سازمان توسعه و همکاری‌های اقتصادی تقسیم‌بندی می‌شوند و با توجه به اینکه بانک مرکزی در نظر دارد رویکرد خود را در زمینه روش محاسبه نسبت کفایت سرمایه، به توافق‌نامه بین‌المللی در زمینه اندازه‌گیری سرمایه و استانداردهای سرمایه منتشره در ژوئن سال ۲۰۰٦ توسط کمیته یادشده (موسوم به توافق نامه بال II)، معطوف سازد، بنابراین لازم است رویه جاری در تقسیم‌بندی کشورها به دو گروه "الف" و "ب" (موضوع بخشنامه‌های شماره مب/۱۹٦٤ و مب/۱۹٦٥ مورخ ۲۹/۱۱/۱۳۸۲) مورد تجدید نظر قرار گیرد.

طراحی سیستم مناسبی برای ارزیابی و اندازه‌گیری ریسک کشوری نیز در راستای دستیابی به این هدف می‌باشد. یکی از روش‌های متداول برای ارزیابی ریسک کشوری، استفاده از سیستمی برای رتبه‌بندی کشورها است.

این سیستم باید امکان شناسایی تمامی ابعاد ریسک کشوری را داشته باشد به گونه‌ای که علاوه بر برخورداری از ویژگی‌های مندرج در پیوست شماره ۲ "مجموعه رهنمودهایی برای مدیریت موثر ریسک اعتباری" (موضوع بخشنامه شماره مب/۱۵٤۸ مورخ ۱۹/٤/۱۳۸٦)، توان ایجاد ارتباط بین ریسک‌های اعتباری و بازار را نیز در ارزیابی‌ها دارا باشد. در صورت استفاده از رتبه‌بندی ریسک کشوری می‌بایست موارد ذیل رعایت شوند:

٤-۲-۱- موسسه اعتباری نباید به موسسات رتبه‌بندی یا دیگر منابع مستقل - به عنوان تنها ابزار پایش ریسک کشوری- اتکا نماید.

٤-٢-٢- موسسه اعتباری باید اطلاعات دریافتی از مدیران واحدهای بانکی خود، مستقر در کشور ذی‌ربط را در ارزیابی‌های ریسک کشوری ملحوظ نماید.

٤-٢-٣- رتبه‌ای که پس از انجام فرآیند لازم به یک کشور اختصاص می‌یابد نباید بهتر از رتبه‌ای باشد که یک موسسه رتبه‌بندی بین‌المللی برای آن کشور تعیین نموده است.

٤-٢-٤- رتبه‌های ریسک کشوری می‌بایست به طور ادواری مورد بازنگری قرار گیرند. در مورد کشورهایی که موسسه اعتباری در آنها دارای "منابع حائز اهمیت" در معرض ریسک است، لازم است بازبینی رتبه آنها حداقل، سالی یک بار انجام شود. هم‌چنین در صورت بروز تحولات عمده و اثرگذار در طرف مقابل، موسسه باید بلافاصله اثر تحولات انجام شده بر رتبه ریسک کشوری آن را مورد بررسی قرار دهد.

٤-٢-٥- لازم است موسسه اعتباری، تغییرات مربوط به رتبه‌های ریسک کشوری طرف‌های مقابل را به نحو مقتضی در نظام طبقه‌بندی دارایی‌های خود ملحوظ نماید. به عنوان مثال، چنانچه رتبه ریسک کشوری طرف مقابل تنزل یابد، مقتضی است تغییرات لازم در طبقه‌بندی دارایی‌های آن موسسه اعمال شود. همچنین در صورتی که نتیجه بررسی‌های انجام شده، منجر به اتخاذ تصمیم مبنی بر عدم ضرورت تغییر طبقه (تنزل / ارتقا) دارایی باشد، لازم است دلایل توجیهی آن به طور مستند در گزارشی مکتوب ارائه شود.

٤-٣- تعیین حدود

به منظور کنترل منابع در معرض ریسک کشوری، لازم است موسسه اعتباری فعال در عرصه بین‌المللی، حدودی را بر حسب سرمایه پایه خود تعیین نماید.

با توجه به حجم فعالیت برون‌مرزی و پیچیدگی آن، موسسه اعتباری می‌بایست سیستمی را برای تعیین، نگه‌داری و بازنگری حدود منابع در معرض ریسک کشوری با لحاظ نمودن مراتب ذیل ایجاد نماید.

٤-٣-١- هنگام تصمیم‌گیری درباره تعیین حد طرف مقابل موارد زیر را مورد توجه قرار دهد:

استراتژی کلی فعالیت‌های بین‌المللی موسسه اعتباری؛

رتبه ریسک کشوری طرف مقابل و ریسک‌پذیری موسسه اعتباری؛

فرصت‌های تجاری کشور با منظور نمودن جوانب احتیاطی لازم؛

سیاست‌های موسسه اعتباری درخصوص حمایت از فعالیت‌های بین‌المللی مشتریان خود.

٤-٣-٢- موسسه اعتباری می‌بایست برای انجام فعالیت‌های برون‌مرزی خود، حدود کلی منابع در معرض ریسک کشوری را تعیین کند. تصویب این حدود بر عهده هیات مدیره می‌باشد.

٤-٣-٣- به منظور کنترل و پیشگیری از ریسک سرایت، ضروری است موسسه اعتباری علاوه بر تعیین حدود کلی به تفکیک هر کشور، حدود منابع در معرض خطر را در سطحی گسترده‌تر (به عنوان مثال در سطح منطقه) نیز مورد توجه قرار دهد.

٤-٣-٤- چنانچه عملیات بین‌المللی موسسه اعتباری "حایز اهمیت" باشد، لازم است موسسه اعتباری ضمن تعیین حدود کلی، با تعیین حدود فرعی، کنترل دقیق‌تری جهت مدیریت این ریسک اعمال نماید. حدود فرعی می‌توانند بر مبنای معیارهایی از جمله موارد ذیل طبقه‌بندی شوند:

نوع ریسک کشوری (ریسک حاکمیتی، ریسک انتقال و ...)؛

نوع شخصیت دریافت کننده خدمات اعتباری (دولت‌ها، موسسات مالی، شرکت‌ها و ...)؛

حوزه اقتصادی فعالیت دریافت کننده خدمات اعتباری؛

منطقه جغرافیایی؛

نوع ارز؛

سررسید (وام های بلندمدت، کوتاه‌مدت و ...)؛

مطالبات تضمین شده و یا تضمین نشده از طرف مقابل؛

منابع در معرض ریسک اعتباری و بازار سرمایه (وام‌های تجاری، تامین مالی و ...)؛

٤-٣-٥- حدود مصوب هیات مدیره در زمینه ریسک کشوری می‌بایست به تمامی کارکنان و واحدهای ذی‌ربط ابلاغ شود.

٤-٣-٦- حدود منابع در معرض ریسک کشوری می‌بایست سالانه حداقل یک بار مورد بازنگری قرار گیرند. در صورت مشاهده هرگونه تغییر قابل توجه در وضعیت ریسک

کشوری طرف مقابل، ضروری است این بازنگری‌ها، در بازه‌های زمانی کوتاه‌تری انجام شوند.

۴-۴- پایش و گزارش‌دهی ریسک کشوری

به منظور پایش مستمر و مؤثر ریسک کشوری، لازم است موسسه اعتباری نظام جامع و مناسبی را برای پایش و گزارش‌دهی این ریسک، طراحی و به مرحله اجرا درآورد. این نظام می‌بایست به گونه‌ای باشد که هرگونه تغییر حائز اهمیت در شرایط اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و ... کشورهای طرف مقابل را به موقع شناسایی و به سطوح مدیریت ذیربط منعکس نماید. لازم است در نظام مزبور شیوه ارتباط بین تمامی کارکنان و واحدهای مربوط به روشنی تبیین شده، نحوه گردش گزارش‌ها به طور شفاف تعیین گردد.

٤-٤-١- پایش:

سیستم پایش ریسک کشوری باید به گونه‌ای طراحی شود که امکان مراقبت مستمر منابع در معرض ریسک کشوری را از نظر رعایت حدود مقرر فراهم آورد.

موسسه اعتباری می‌بایست شرایط منابع در معرض ریسک کشوری را به طور ادواری مورد پایش قرار دهد. علاوه بر این، می‌بایست از این توانمندی برخوردار باشد که به موقع، موارد غیرعادی را نیز شناسایی نموده و به منظور حفظ منافع خود اقدامات مقتضی را به عمل آورد.

موسسه اعتباری باید سیستمی برای پایش شرایط جاری خود در هر یک از کشورهایی که در آن دارای منابع در معرض ریسک "حایز اهمیت" است داشته باشد.

تخصیص منابع و امکانات موسسه اعتباری برای پایش ریسک کشوری می‌بایست متناسب با حجم منابع در معرض خطر و سطح ریسک هر کشور باشد.

برای ارزیابی و پایش، واحدهای بانکی فعال برون‌مرزی موسسه اعتباری می‌توانند به عنوان منبع مهمی جهت گردآوری اطلاعات مورد نیاز مورد استفاده قرار گیرند.

موسسه اعتباری در فرآیند مدیریت ریسک کشوری نباید با اتکای صرف به مجاری ارتباطی غیررسمی، مبادرت به اتخاذ تصمیمات شتابزده و غیرمنطقی نماید.

به منظور پایش ریسک کشوری موسسه اعتباری می‌تواند از اطلاعات موسسات مستقل رتبه‌بندی ریسک کشوری و دیگر منابع مستقل استفاده‌کند.

به منظور پایش ریسک کشوری، ضروری است موسسه اعتباری تدابیری اتخاذ نماید که امکان بازدیدهای ادواری توسط مسئولین ذی‌ربط از وضعیت منابع در معرض ریسک و نیز شرایط هر کشور فراهم آید.

به منظور اطلاع‌رسانی به موقع در مورد وضعیت منابع در معرض ریسک کشوری، لازم است بین مدیریت ارشد و مسئولین ذی‌ربط ریسک کشوری ارتباط منظم و مستمر وجود داشته باشد.

واحدهای ذی‌ربط در موسسه اعتباری می‌بایست در مورد منابع خارجی در معرض ریسک خود به‌طور دوره‌ای آزمون بحران انجام دهند و نتایج حاصل را به هیات مدیره و مدیریت ارشد گزارش نمایند.

به کارگیری آزمون بحران، به منظور پایش ریسک کشوری، لزوما" به مفهوم استفاده از مدل‌های مالی پیچیده نیست بلکه موسسه اعتباری می‌بایست به هر روش ممکن، تاثیر سناریوهای متفاوت را بر وضعیت ریسک کشوری خود مورد ارزیابی قرار دهد. سطح منابعی که برای این کار اختصاص می‌یابد به درجه اهمیت منابع در معرض ریسک کشوری موسسه نسبت به کل عملیات آن بستگی دارد.

نظام کنترل داخلی موسسه می‌بایست از توانمندی لازم برای کنترل فرآیند مدیریت ریسک کشوری برخوردار باشد. وجود ساز و کار حسابرسی مناسب برای حصول اطمینان از صحت اطلاعات مورد استفاده مدیریت ذی‌ربط، کنترل رعایت خط‌مشی‌ها و حدود مقرر هیات مدیره و تفکیک مناسب وظایف کارکنان بخش اعطای تسهیلات و کارکنان مسئول تجزیه و تحلیل ریسک کشوری (اعطای رتبه و تعیین حد) از آن جمله می‌باشد.

٤-٤-٢- گزارش‌دهی

اطلاعات مربوط به ریسک کشوری می‌بایست جامع، مرتبط، به موقع، قابل اعتماد، قیاس‌پذیر و حایز اهمیت باشد.

واحد مدیریت ریسک می‌بایست گزارش‌های مربوط به منابع در معرض ریسک کشوری را به طور منظم از طریق مراجع ذی‌ربط برای هیات مدیره ارسال نماید.

لازم است در مورد منابع حائز اهمیت در معرض ریسک کشوری، این گزارش‌ها حداقل به صورت فصلی تهیه و برای هیات مدیره ارسال شود. در شرایطی که بروز وضعیت بحرانی

در کشور/ کشورهای طرف مقابل به گونه‌ای باشد که به دلیل حجم فعالیت‌ها، بر سلامت موسسه اعتباری اثرگذار باشد، لازم است این گزارش‌ها در فاصله‌های زمانی کوتاه‌تری تهیه شوند.

در تهیه گزارش‌های مربوط به وضعیت هر کشور و ریسک مرتبط با آن، موسسه اعتباری می‌بایست مواردی نظیر ثبات پولی، انعطاف‌پذیری ترازپرداخت‌ها، امکان بازپرداخت بدهی‌های خارجی، توان بازپرداخت مستمر بدهی‌های بخش عمومی، عملکرد مالی، میزان آسیب‌پذیری بخش بانکی، دورنمای رشد اقتصادی آن کشور، امنیت داخلی و خارجی کشور مربوط و ... را مدنظر قرار دهد.

۵- ذخیره‌گیری

با توجه به اهداف و تکالیف مقرر در دستورالعمل نحوه محاسبه ذخیره مطالبات موسسات اعتباری (موضوع مصوبه یکهزار و هفتاد و چهارمین جلسه مورخ ۹/۱۰/۱۳۸۵ شورای پول و اعتبار و بخشنامه شماره مب/۲۸۲۳ مورخ ۵/۱۲/۱۳۸۵) و با هدف واقعی کردن ارزش این مطالبات و اظهار صحیح آنها در صورت‌های مالی- ضمن رعایت کامل الزامات ذخیره‌گیری در دستورالعمل مذکور- لازم است موسسه اعتباری با بررسی دقیق‌تر منابع در معرض ریسک کشوری، عوامل اثرگذار بر منابع در معرض این ریسک را نیز در طبقه‌بندی منابع ذی‌ربط لحاظ نماید. بدین منظور لازم است در بررسی عوامل ذی‌ربط بند "ج" هر یک از طبقات دارایی‌های معرفی شده در دستورالعمل فوق، ترتیبی اتخاذ گردد که متغیرهای مربوط به ریسک کشوری نیز در ارزیابی‌ها لحاظ شوند.

در این رابطه می‌بایست به موارد ذیل توجه شود:

خط مشی‌های مصوب هیات مدیره می‌بایست به طور دقیق و شفاف، تمامی ابعاد و جزئیات مربوط به شیوه تعیین و محاسبه ذخایر ریسک کشوری را تبیین نمایند.

این خط مشی‌ها می‌بایست در چارچوب دستورالعمل نحوه محاسبه ذخیره مطالبات موسسات اعتباری (موضوع بخشنامه شماره مب/۲۸۲۳ مورخ ۵/۱۲/۱۳۸۵ این بانک) باشند.

لازم است ذخیره ریسک کشوری مطابق با خط مشی‌های مصوب هیات مدیره- در چارچوب دستورالعمل فوق‌الذکر- محاسبه و منظور گردد. رویه‌های حسابداری مربوط به ذخیره‌گیری می‌بایست دائمی بوده و به وضوح میزان و نوع ذخیره منظور شده را نشان

دهد. در صورت ایجاد هرگونه تغییر در رویه‌های مذکور، لازم است دلایل توجیهی به طور شفاف به بانک مرکزی ارائه شود.

موسسه اعتباری می‌بایست به طور ادواری از کفایت ذخایر ریسک کشوری- متناسب با احتمال بروز زیان ناشی از این ریسک- اطمینان حاصل نماید.

لازم است مجموع منابع در معرض ریسک کشوری موسسه اعتباری به همراه جزئیات ذی‌ربط، در صورت‌های مالی سالانه افشا شوند.

دوره گذار:

موسسات اعتباری موظف هستند علاوه بر ارسال اطلاعات بر مبنای مقررات کفایت سرمایه موضوع بخشنامه‌های شماره مب/۱۹٦٤ و مب/۱۹٦٥ مورخ ۲۹/۱۱/۱۳۸۲ و مقررات ذخیره‌گیری موضوع دستورالعمل نحوه محاسبه ذخیره مطالبات موسسات اعتباری بخشنامه شماره مب/۲۸۲۳ مورخ ۵/۱۲/۱۳۸۵، در قالب فرم‌های موجود، به منظور بسترسازی لازم برای اجرای توافق‌نامه بال II، اطلاعات مربوط به ریسک کشوری خود را به شرح جداول پیوست شماره (۲) این مجموعه به این بانک ارسال نمایند.

پیوست شماره ۱

عوامل تاثیرگذار بر ریسک کشوری

عوامل اقتصاد کلان

ساختار بدهی خارجی کشور نسبت به شاخص‌های اقتصادی ذیل از مهم‌ترین عوامل اقتصادی تاثیرگذار بر ریسک کشوری محسوب می‌شود:

بدهی جاری کوتاه‌مدت کشور طرف مقابل و تاثیر بالقوه بروز بحران نقدینگی (در آن) برای ایفای تعهدات دریافت کنندگان خدمات اعتباری؛

ساختار بدهی خارجی نسبت به بدهی بخش دولتی و توانایی دولت برای درآمدزایی کافی از محل مالیات‌ها و سایر منابع به منظور پوشش تعهداتش.

شرایط و آسیب‌پذیری حساب جاری کشور نیز حایز اهمیت است و می‌بایست از طریق موارد ذیل در مدیریت ریسک کشوری منظور شود:

سطح ذخایر بین‌المللی کشور از جمله وضعیت بازار معاملات آتی مراجع پولی کشور (به ویژه زمانی که رژیم ثابت نرخ ارز حاکم باشد)؛

سطح پوشش واردات توسط ذخایر بین‌المللی کشور؛

اهمیت صادرات کالایی به عنوان یک منبع درآمدی، وجود هر نوع ساز و کار تثبیت قیمت و آسیب‌پذیری کشور نسبت به کاهش بازارهای صادراتی آن یا تنزل قیمت کالای صادراتی؛

استعداد بروز نوسانات شدید نرخ‌های ارز و تاثیر آن بر قیمت صادرات و واردات مربوط.

نقش منابع خارجی سرمایه‌ای برای تامین نیازهای مالی از ملاحظات مهم دیگری است که در تجزیه و تحلیل ریسک کشوری می‌بایست مدنظر قرار گیرد، از طریق عواملی هم‌چون:

دسترسی کشور خارجی به بازارهای مالی بین‌المللی و اثرات بالقوه‌ی از دست دادن نقدینگی بازار؛

ارتباطات کشور خارجی با اعتبار دهندگان بخش خصوصی و نظر بانکداران برای اعطای اعتبارات بیشتر به وام‌گیرندگان آن کشور؛

جایگاه فعلی کشور خارجی در بین اعتباردهندگان رسمی و چندجانبه از جمله صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی؛

روند سرمایه‌گذاری‌های خارجی و توانمندی کشور طرف مقابل برای تداوم جذب سرمایه‌های آتی؛

فرصت‌ها برای خصوصی‌سازی موسسات دولتی؛

درجه تاثیرپذیری اقتصاد کشور خارجی از نظر تسری مشکلات سایر کشورها به آن؛

اندازه و شرایط سیستم بانکی کشور خارجی از جمله کفایت سیستم کشور برای نظارت بانکی و وجود هرگونه مسئولیت بالقوه ناشی از تعهدات احتمالی که یک سیستم بانکی ضعیف می‌تواند به دولت تحمیل کند؛

وجود اعتبارات سیاستی و تکلیفی یا دیگر مداخله‌های دولت که می‌تواند اثرات نامطلوبی بر سلامت سیستم بانکی کشور یا ساختار رقابت‌پذیری صنایع داشته باشد.

تعیین آستانه‌ای برای منابع در معرض خطر داخلی و خارجی، که ممکن است با عبور از آن، روندها و شرایط اقتصاد کلان، بر وضعیت ریسک اعتباری طرف‌های مقابل در کشور مربوط تاثیر نامطلوبی بر جای گذارد.

اوضاع اجتماعی، سیاسی و حقوقی

تجزیه و تحلیل ریسک کشوری باید اوضاع اجتماعی، سیاسی و حقوقی از جمله موارد زیر را مورد توجه قرار دهد:

منابع بالقوه انسانی و طبیعی کشور؛

تمایل یا توانایی دولت برای شناخت مشکلات اقتصادی یا بودجه‌ای و اجرای اقدامات اصلاحی مناسب؛

منازعات سیاسی، منطقه‌ای یا برخوردهای نظامی که بتواند اثر نامطلوبی بر دولت آن کشورداشته باشد؛

هرگونه رویکرد دولتی نسبت به تعیین قیمت‌ها، نرخ‌های بهره یا کنترل‌های ارزی (خارج از تعاملات بازار)؛

درجه حمایت سیستم حقوقی کشور خارجی از حقوق اعتباردهندگان و سرمایه‌گذاران خارجی؛

استانداردهای حسابداری کشور خارجی و قابل اتکا بودن و شفافیت اطلاعات مالی؛

درجه حمایت قوانین کشور و سیاست‌های دولت از معاملات الکترونیکی طرفین تجاری و آمادگی آن برای کمک به ارتقا و توسعه فن‌آوری به صورتی مطمئن و سالم؛

وجود پیش‌بینی‌های لازم در سیاست‌های دولت، برای کمک به ارتقای اثربخشی مدیریت منابع در معرض خطر موسسه؛

سطح پای‌بندی به استانداردهای حقوق بین‌الملل و رویه‌های تجاری؛

عوامل ویژه مربوط به موسسات

نهایتا" در تجزیه و تحلیل ریسک کشوری یک موسسه باید عوامل مرتبط به ماهیت منابع در معرض خطر واقعی (یا مصوب) در کشور مربوط لحاظ شود از جمله:

استراتژی کاری موسسه و برنامه‌های مدیریت منابع در معرض ریسک کشوری برای کشور مورد نظر؛

ترکیب منابع در معرض ریسک کشوری از جمله: انواع وام‌گیرندگان، سرمایه‌گذاری‌ها، توزیع سررسیدها، انواع و کیفیت وثایق، وجود تضمین‌ها و محل استفاده از منابع در معرض ریسک کشوری (در تجارت یا سرمایه‌گذاری) و نیز وجود هر نوع ویژگی‌های متمایز دیگر در سبد اعتباری کل؛

دورنمای شرایط صنایع خاص مورد حمایت در آن کشور؛

حدی که احتمال می‌رود تحولات اقتصادی یا سیاسی کشور خارجی بر خطوط کاری منتخب موسسه تاثیرگذارد (برای مثال، نرخ بیکاری یا ایجاد تغییرات در قوانین محلی ورشکستگی ممکن است بر بعضی از فعالیت‌ها بیش از فعالیت‌های دیگر اثرگذار باشد)؛

برای موسسات فعال در بازارهای سرمایه، لازم است میزان تاثیرپذیری آن‌ها نسبت به تغییرات قیمت ناشی از نوسانات بازار لحاظ شود. زمانی که ارزش بازار دعاوی علیه طرف مقابل خارجی موسسه اعتباری افزایش می‌یابد، ممکن است سلامت مالی طرف مقابل تضعیف شود و در نتیجه، ریسک عدم بازپرداخت مطالبات موسسه اعتباری افزایش یابد

(این مساله به ویژه در رابطه با معاملات ابزارهای مشتقه در خارج از بورس موضوعیت می‌یابد)؛

وقوع تحولات سیاسی یا اقتصادی که بر ریسک اعتباری هر یک از طرف‌های مقابل خارجی اثرگذار باشد. به عنوان مثال، طرف‌های مقابل خارجی دارای بازارهای صادراتی مطمئن یا آن گروه از طرف‌های مقابل خارجی دارای روابط تجاری نزدیک با موسسات تولیدی مستقر در کشورهای توسعه یافته، منابع در معرض خطر به مراتب کمتری را نسبت به موسسات فعال در بازار محلی، به خود اختصاص می‌دهند؛

توانایی موسسه در مدیریت اثربخش منابع در معرض خطر از طریق نمایندگی در کشور طرف مقابل، نمایندگی منطقه‌ای و یا هرگونه ترتیبات دیگری که از دریافت به موقع گزارش‌ها و واکنش مناسب نسبت به هرگونه مشکلی اطمینان می‌دهد.

پیوست شماره ۲

(جدول ۱)

گزارش منابعدر معرض ریسک کشوری (ناخالص)(سه ماهه ..... سال .....)

نام موسسه اعتباری: **ارقام به میلیون ریال**

اسامی کشورها	رتبه‌های کشوری	منابع در معرض ریسک کشوری (ناخالص)									کل منابع در معرض ریسک کشوری (ناخالص)		
		منابع در معرض ریسک کشوری (اقلام بالای خط)			منابع در معرض ریسک کشوری (اقلام زیر خط)								
					اعتبارات احتمالی			قراردادها و ابزارهای مشتقه					
		باسررسید حداکثر ۶ ماه	با سررسید بین ۶ماه تا یک‌سال	با سررسید بیش از یک سال	باسررسید حداکثر ۶ ماه	با سررسید بین ۶ماه تا یک‌سال	با سررسید بیش از یک سال	باسررسید حداکثر ۶ ماه	با سررسید بین ۶ماه تا یک‌سال	با سررسید بیش از یک سال	باسررسید حداکثر ۶ ماه	با سررسید بین ۶ماه تا یک‌سال	با سررسید بیش از یک سال
کشور الف													
کشور ب													
کشور ج													
. . .													
سایر کشورهایی که رتبه‌بندی شده‌اند:													
کشورهایی که رتبه‌بندی نشده‌اند													
جمع کل													

توضیحات:

منابع در معرض ریسک کشوری سایر کشورها (از جمله مربوط به کشورهای رتبه‌بندی شده و رتبه‌بندی نشده)، به صورت کلی در هریک از ردیف‌های مربوط آورده شود.

قراردادها و ابزارهای مشتقه می‌بایست براساس روش منابع در معرض خطر جاری به اضافه منابع بالقوه در معرض خطر آتی ارائه شوند.

گزارش می‌بایست منابع در معرض ریسک کشوری غیرمستقیم، موضوع بند ۲-۷ رهنمود را در برگیرد.

در مواقعی که رتبه ریسک کشوری تعیین شده توسط موسسه با رتبه ریسک کشوری موسسات رتبه‌بندی مستقل متفاوت باشد به ترتیبی که رتبه ریسک کشوری تعیین شده توسط موسسه رتبه‌بندی مستقل، پایین‌تر (درجه ریسک بالاتر) باشد در آن صورت لازم است رتبه پایین‌تر به عنوان رتبه ریسک کشوری منظور شود.

به منظور محاسبه مجموع منابع در معرض خطر اقلام بالا و زیرخط ترازنامه، لازم است منابع در معرض خطر اقلام زیرخط پس از اعمال ضرایب تبدیل (موضوع بخشنامه‌های شماره ۱۹٦٤ و ۱۹٦٥ مورخ ۲۹/۱۱/۱۳۸۲)، به منابع در معرض خطر اقلام بالای خط اضافه گردد.

پیوست شماره ۲

(جدول ۲)

گزارش منابعدر معرض ریسک کشوری (خالص)(سه ماهه ..... سال .....)

نام موسسه اعتباری: **ارقام به میلیون ریال**

اسامی کشورها	رتبه‌های کشوری	منابع در معرض ریسک کشوری (خالص)									کل منابع در معرض ریسک کشوری (خالص)		
		منابع در معرض ریسک کشوری (اقلام بالای خط)			منابع در معرض ریسک کشوری (اقلام زیر خط)								
					اعتبارات احتمالی			قراردادها و ابزارهای مشتقه					
		با سررسید حداکثر ۶ ماه	با سررسید بین ۶ ماه تا یک‌سال	باسررسید بیش از یک‌سال	با سررسید حداکثر ۶ماه	با سررسید بین ۶ماه تا یک‌سال	با سررسید بیش از یک‌سال	با سررسید حداکثر ۶ ماه	با سررسید بین ۶ماه تا یک‌سال	باسررسید بیش از یک‌سال	با سررسید حداکثر ۶ماه	با سررسید بین ۶ماه تا یک‌سال	باسررسید بیش از یک‌سال
کشور الف													
کشور ب													
کشور ج													
. . .													
سایر کشورهایی که رتبه‌بندی شده‌اند													
کشورهایی که رتبه‌بندی نشده‌اند													
جمع کل													

توضیحات:

منابع در معرض ریسک کشوری سایر کشورها (از جمله مربوط به کشورهای رتبه‌بندی شده و رتبه‌بندی نشده)، به صورت کلی در هریک از ردیف‌های مربوط آورده شود.

خالص منابع در معرض خطر پس از کسر کلیه ذخایر محاسبه شده و وثایق نقدی (مشروط بر آن که این موارد، خود، در معرض ریسک کشوری نباشند) از مجموع منابع در معرض ریسک کشوری حاصل می‌شود.

قراردادها و ابزارهای مشتقه می‌بایست براساس روش منابع در معرض خطر جاری به اضافه منابع بالقوه در معرض خطر آتی ارائه شوند.

گزارش می‌بایست منابع در معرض ریسک کشوری غیرمستقیم، موضوع بند ۲-۷ رهنمود را در برگیرد.

در مواقعی که رتبه ریسک کشوری تعیین شده توسط موسسه با رتبه ریسک کشوری موسسات رتبه‌بندی مستقل متفاوت باشد به ترتیبی که رتبه ریسک کشوری تعیین شده توسط موسسه رتبه‌بندی مستقل، پایین‌تر (درجه ریسک بالاتر) باشد در آن صورت لازم است رتبه پایین‌تر به عنوان رتبه ریسک کشوری منظور شود.

به منظور محاسبه مجموع منابع در معرض خطر اقلام بالا و زیرخط ترازنامه، لازم است منابع در معرض خطر اقلام زیرخط پس از اعمال ضرایب تبدیل (موضوع بخشنامه‌های شماره ۱۹٦٤ و ۱۹٦٥ مورخ ۲۹/۱۱/۱۳۸۲)، به منابع در معرض خطر اقلام بالای خط اضافه گردد.

پیوست شماره ۲

(جدول ۳)

گزارش منابع در معرض ریسک کشوری (خالص) (سه ماهه ..... سال .....)

نام موسسه اعتباری: **سرمایه پایه: ..... میلیون ریال**

اسامی کشورها	رتبه‌های کشوری	کل منابع در معرض ریسک کشوری (خالص) ارقام به میلیون ریال			کل‌منابع‌در معرض ریسک‌کشوری(خالص) (بدون توجه به سررسید) ارقام به میلیون ریال	نسبت کل منابع در معرض ریسک کشوری(خالص)(بدون توجه به سررسید) به سرمایه پایه (درصد)
		با سررسید حداکثر ۱ماه	با سررسید بین ۱ماه تا یک‌سال	باسررسید بیش از یک‌سال		
کشور الف						
کشور ب						
کشور ج						
. . .						
سایر کشورهایی که رتبه‌بندی شده‌اند:						
کشورهایی که رتبه‌بندی نشده‌اند						
جمع کل						

پیوست شماره ۲

(جدول ۴)

گزارش مطالبات غیرجاری برون‌مرزی* (سه ماهه ..... سال .....)

نام بانک: **کل منابع در معرض ریسک کشوری (ناخالص) (بدون توجه به سررسید): .....میلیون ریال**

اسامی کشورها	رتبه‌های کشوری	نوع مطالبات در معرض ریسک کشوری	نوع ارز	مطالباتی که از سررسید یا قطع پرداخت اقساط آن‌ها بیش از ۲ ماه و کمتر از ۷ ماه گذشته	مطالباتی که از سررسید یا قطع پرداخت اقساط آن‌ها بیش از ۷ ماه و کمتر از ۱۸ ماه گذشته	مطالباتی که بیش از ۱۸ ماه از سررسید یا قطع پرداخت اقساط آن‌ها گذشته	کل مطالبات غیرجاری در معرض ریسک کشوری (ناخالص) (بدون توجه به سررسید) ارقام به میلیون ریال	نسبت کل مطالبات غیرجاری در معرض ریسک کشوری به کل منابع در معرض ریسک کشوری (ناخالص) (درصد)
کشور الف								
کشور ب								
کشور ج								
. . .								
سایر کشورهایی که رتبه‌بندی شده‌اند:								
کشورهایی که رتبه‌بندی نشده‌اند								
جمع کل								

*منظور، مطالبات غیرجاری از طرف مقابل، موضوع بند ٤ ماده ۲ این رهنمود می‌باشد.

شماره: ۵۵۵۵۶/۸۷؛ اعلام مدارک شناسایی قابل قبول برای اتباع خارجی جهت افتتاح حساب قرض‌الحسنه پس‌انداز

تاریخ: ۱۶/۹/۱۳۸۷

"بسمه تعالی"

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی، پست بانک و موسسههای اعتباری توسعه و سینا ارسال گردید.

احتراماً؛

حسب درخواست شورای هماهنگی اجرایی اتباع بیگانه وزارت کشور که طی نامه شماره ۱۳۰٦۹/۱٤ مورخ ۲۱/۸/۱۳۸۷ به این بانک ارسال شده است به استحضار می‌رساند دفترچه پناهندگی، کارت هویت ویژه اتباع خارجی، برگه آمایش و گذرنامه هرکدام به تنهایی اسناد معتبر اقامتی محسوب می‌گردند و می‌توانند به عنوان مدارک قابل شناسایی مشتری جهت افتتاح حساب مورد استفاده قرار گیرد.

یادآور می‌شود که مدارک اشاره شده در فوق، صرفاً جهت افتتاح حساب قرض‌الحسنه پس‌انداز قابل قبول است و افتتاح حساب جاری و ارائه تسهیلات به صرف وجود اسناد فوق امکان‌پذیر نبوده و تابع مقررات خاص خود می‌باشد.

خواهشمندست ضمن ابلاغ موارد یادشده به واحدهای ذی‌ربط آن بانک بر حسن اجرای آن نظارت فرمایید. /گ

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مهناز بهرامی **صدیقه رهبر شمس کار**

۳۸۱۶ **۳-۳۸۳۱**

شماره: ۶۷۳۴۵/۸۷؛ تعیین سقف مجاز اعطای تسهیلات به شرکتهای لیزینگ وابسته به بانکها و موسسات اعتباری

تاریخ: ۳/۱۰/۱۳۸۷

"بسمه تعالی"

جهت اطلاع مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی (به استثناء بانک‌های کشاورزی و رفاه)، بانک‌های غیردولتی (به استثناء بانک‌های سامان و سرمایه) و مؤسسه اعتباری سینا ارسال می‌گردد.

با سلام؛

بدین‌وسیله شرح بند دوم از چهل و ششمین صورتجلسه کمیسیون اعتباری مورخ ۵/۸/۱۳۸۷ درخصوص شرکت‌های لیزینگ متعلق به بانک‌ها را به استحضار می‌رساند؛

«حداکثر مجموع تسهیلات اعطایی و تعهدات ایجاد شده توسط هر بانک یا مؤسسه اعتباری غیربانکی برای شرکت یا شرکت‌های لیزینگ، که تمام یا بخشی از سهام شرکت متعلق به بانک یا مؤسسه اعتباری است به نحوی که بتواند حداقل یک عضو هیأت مدیره شرکت را انتخاب نماید، معادل ۵ درصد سرمایه پایه بانک یا مؤسسه اعتباری می‌باشد. در محاسبه این نسبت قیمت تمام شده سهام در جمع تسهیلات منظور می‌گردد.»

خواهشمند است ضمن ابلاغ این مقررات به تمامی واحدهای ذی‌ربط، بر حسن اجرای مفاد آن نظارت فرمایید.

مدیریت کل نظارت بر بانک‌ها و مؤسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **مهناز بهرامی**

۱۶-۱۵۱۶ **۳۸۱۶**

تاریخ: ۱۷/۱۱/۱۳۸۷

«باسمه تعالي»

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی و شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه و سینا ارسال می‌گردد

محترماً

در خصوص اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج به متقاضیان حائز شرایط به اطلاع می‌رساند:

اقرارنامه رسمی ازدواج و یا هر سند مشابه که در ادیان و مذاهب مختلف توسط مقامات عالی روحانی و رسمی آنان مورد تایید باشد معادل عقدنامه ازدواج تلقی می‌گردد.

اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه به کلیه اتباع ایرانی خارج از کشور که گواهی ازدواج آنها توسط سفارت جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور صادر شده است در چارچوب ضوابط و مقررات ابلاغی بلامانع است.

در خصوص افرادی که عقدنامه آنها مفقود و یا در اثر حوادثی قهری از قبیل آتش‌سوزی ـ زلزله و ... از بین رفته‌اند ارائه المثنای سند مربوطه کفایت می‌کند و در صورت عدم امکان المثنی، حکم مرجع قضائی کافی است.

اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج صرفاً منوط به وقوع عقد نکاح می‌باشد خدمت نظام وظیفه و هر تکلیف دیگری که بر عهده زوجین می‌باشد ـ جز آنچه تصریح شده باشد ـ مانعی در این امر نیست./م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **مهناز بهرامی**

۱۶۱۵-۱۶ **۳۸۱۶**

شماره: ۱۲۶۳۳۱/۸۷؛ دستورالعمل اجرایی چگونگی محاسبه سود قطعی سپرده های سرمایه گذاری مدت دار با احتساب حق الوکاله بکارگیری سپرده ها

تاریخ: ۱۹/۱۲/۱۳۸۷

بسمـه تعالـی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسه‌های اعتباری توسعه و سینا ارسال می‌گردد.

باسلام

به طوریکه استحضار دارند به موجب دستورالعمل اجرایی چگونگی محاسبه سود قطعی سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار با احتساب حق‌الوکاله به کارگیری سپرده‌ها، پیوست بخشنامه شماره مب/۱۷۹۹ مورخ ۱۸/۱۰/۱۳۸۲ درآمد تسهیلات اعطایی به بانک‌ها نباید در محاسبه سود مشاع منظور گردد. حال آنکه این موضوع منجر به بروز مشکلاتی در خصوص نحوه محاسبه سود مشاع در بانک‌هاوموسسات اعتباری گردیده‌است. بر همین اساس موضوع در شصت و هفتمین جلسه مورخ ۲۹/۱۰/۱۳۸۷ کمیسیون محترم اعتباری این بانک مطرح و کمیسیون مقرر نمود که از این پس درآمد تسهیلات اعطایی به بانک‌ها و سود دریافتی از محل سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار بین‌بانکی در محاسبه سود مشاع لحاظ گردد. بر همین اساس دستورالعمل فوق‌الذکر مورد اصلاح و بازنگری قرار گرفت. لذا بدین‌وسیله به پیوست دستورالعمل جدیداجرایی چگونگی محاسبه سود قطعی سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار با احتساب حق‌الوکاله به کارگیری سپرده‌ها ارسال می‌گردد. خواهشمند است دستور فرمایند دستورالعمل مذکور را جایگزین دستورالعمل قبلی نموده و مراتب سریعاً به کلیه شعب و واحدهای ذیربط ابلاغ گردد.

بدیهی است، از تاریخ ابلاغ این بخشنامه ، دستورالعمل پیوست ملاک محاسبه سود قطعی سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار خواهد بود. ۱۲۳۳۹۰/ج

مدیریت کل نظارت بر بانک‌ها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **مهناز بهرامی**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

سال ۱۳۸۸

شماره: ۷۰۳۸/۸۸؛ لزوم اعلام اقدامات انجام شده توسط بانک‌ها در اجرای الزامات ماده ۵ قانون اجرای سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی

تاریخ: ۱۹/۱/۱۳۸۸

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع مدیران عامل محترم بانک های غیردولتی ، بانک ملت، موسسات اعتباری توسعه و شهر و موسساتی که دارای مجوز تطبیق و تبدیل هستند ، ارسال می‌گردد.

با سلام؛

همان گونه که مستحضرند " قانون اجرای سیاست های کلی اصل ٤٤ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران" در جلسه مورخ ٨/١١/١٣٨٦ مجلس محترم شورای اسلامی تصویب و برای اجرا به کلیه دستگاه‌های اجرایی ابلاغ گردیده است. موضوع ماده ۵ قانون فوق‌الذکر عبارت‌است از سقف مجاز تملک سهام بانک‌های غیردولتی و موسسات مالی و اعتباری و سایر بنگاه‌های واسطه پولی که قبل و بعد از تصویب آن قانون تاسیس شده و یا می‌شوند و همچنین بانک‌های دولتی است که سهام آنها واگذار می‌گردد. مزید استحضار ماده ۵ قانون صدرالذکر چنین اشعار می‌دارد:

ماده۵ ـ بانک‌های غیر دولتی و مؤسسات مالی و اعتباری و سایر بنگاه‌های واسطه پولی که قبل و بعد از تصویب این قانون تأسیس شده یا می‌شوند و بانک‌های دولتی که سهام آنها واگذار می‌شود صرفاً در قالب شرکت‌های سهامی عام و تعاونی سهامی عام مجاز به فعالیت هستند. سقف مجاز تملک سهام به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم برای هر شرکت سهامی عام یا تعاونی سهامی‌عام یا هر مؤسسه و نهاد عمومی غیردولتی ده درصد (۱۰٪) و برای اشخاص حقیقی و سایر اشخاص حقوقی پنج درصد (۵٪) تعیین می‌شود. معاملات بیش از سقف‌های مجاز در این ماده توسط هر یک از اشخاص مذکور باطل و ملغی‌الأثر است. افزایش سقف سهم مجاز از طریق ارث نیز مشمول این حکم است و وراث و یا اولیاء قانونی آنها ملزم به فروش مازاد بر سقف، ظرف مدت دو ماه پس از صدور گواهی حصر وراثت خواهند بود. افزایش قهری سقف مجاز سهام به هر طریق دیگر باید ظرف مدت سه‌ماه به سقف‌های مجاز این ماده کاهش یابد.

تبصره۱ـ اشخاص حقیقی سهامدار بنگاه‌های موضوع این ماده و اعضاء خانواده آنها شامل همسر، فرزندان و همسران آنان، برادر، خواهر، پدر و مادر منحصراً تا سقفی مجاز هستند سهام داشته باشند که نتوانند مشترکاً بیش از یک عضو هیأت مدیره را در این بنگاه تعیین کنند.

تبصره۲ـ دولت مکلف است با پیشنهاد بانک مرکزی که به تأیید شورای پول و اعتبار می‌رسد، اقدامات قانونی لازم را ظرف مهلت سه ماه در خصوص نحوه تأسیس و اداره بنگاههای موضوع این ماده به انجام رساند.

تبصره۳ـ بنگاه‌های غیر دولتی موجود موضوع این قانون موظفند ظرف یک‌سال از تاریخ تصویب این قانون خود را با شرایط این ماده تطبیق دهند.

تبصره٤ـ تعاونی‌های اعتباری قرض‌الحسنه و صندوق‌های قرض‌الحسنه‌ای که منحصراً به امر قرض‌الحسنه می‌پردازند، از شمول این ماده مستثنی بوده و تابع مقررات خود می‌باشند.

خواهشمند است از اقدامات انجام شده در اجرای قانون صدرالذکر این مدیریت کل را مطلع فرمایند.

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **مهناز بهرامی**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

پیوست : دارد

شماره: ۱۰۸۷۰/۸۸؛ ابلاغ ضوابط سیاستی-نظارتی شبکه بانکی کشور در سال 1388

تاریخ: ۲۳/۱/۱۳۸۸

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی، پست بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

باسلام؛

به استناد بند (الف) ماده ۱۸ قانون پولی و بانکی کشور، بدینوسیله ضوابط سیاستی-نظارتی شبکه بانکی کشور در سال ۱۳۸۸ مصوب شورای پول و اعتبار در جلسه کمیسیون اقتصاد در ۵۱ ماده بشرح پیوست ابلاغ می گردد.

مقتضی است با ابلاغ ضوابط مذکور به کلیه واحدهای ذیربط، بر حسن اجرای مفاد آن نظارت فرمایند./گ

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر	**مهناز بهرامی**
۱۶-۱۶۱۵	**۳۸۱۶**

شماره: ۱۶۸۳۲/۸۸؛ اعلام تاریخ اجرای ضوابط سیاستی- نظارتی شبکه بانکی کشور در سال ۱۳۸۸

تاریخ: ۳۰/۱/۱۳۸۸

"بسمه تعالی"

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی و غیردولتی، موسسات اعتباری توسعه و شهر، شرکت دولتی پست بانک و بانک قرض الحسنه مهر ایران ارسال گردید.

پیرو بخشنامه شماره ۱۰۸۷۰/۸۸ مورخ ۲۳/۱/۱۳۸۸ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران درخصوص ابلاغ ضوابط سیاستی-نظارتی شبکه بانکی کشور در سال ۱۳۸۸، مقتضی است به واحدهای ذیربط اعلام گردد که مفاد ضوابط مذکور از تاریخ ۱/۲/۱۳۸۸ لازم الاجرا می باشد.

یادآوری می نماید که هرگونه تفسیر و برداشت از مفاد ضوابط سیاستی-نظارتی شبکه بانکی کشور در سال ۱۳۸۸ پس از هماهنگی با بانک مرکزی و اخذ نظرات مکتوب این بانک امکان پذیر می‌باشد./۱۵۹۳٤٤/گ

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مهناز بهرامی **امیرحسین امین آزاد**

۳۸۱۶ **۵-۳۸۳۱**

شماره: ۱۹۵۴۶/۸۸؛ اصلاحیه دستورالعمل نحوه انتشار، خرید و فروش انواع چک پول ، موضوع بخشنامه شماره مب/۱۳۸۲ مورخ ۱۳۸۵/۰۶/۰۸

تاریخ: ۲/۲/۱۳۸۸

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی و شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید

با سلام؛

پیرو بخشنامه شماره مب/۱۳۸۲ مورخ ۸/٦/۱۳۸۵ در خصوص چک پول‌های (بانک چک، ایران چک) منتشره از سوی بانک‌ها به استحضار می‌رساند:

با توجه به کاهش شدید حجم چک پول (بانک چک، ایران چک) در دست اشخاص، رعایت نسبت مانده مجاز چک پول‌های صادره ـ موضوع ماده ۹ بخشنامه مذکور ـ ضرورتی ندارد لیکن لازم است آن بانک/موسسه، نقدینگی خود را به گونه‌ای مدیریت نماید که بتواند به بهترین نحو ممکن؛ پاسخگوی نیازهای مشتریان باشد (موضوع سرفصل‌های مندرج در مخرج کسر مذکور).

رعایت مواد ١٦ الی ۱۹ بخشنامه فوق‌الذکر در زمینه خرید چک پول همچنان الزامی است. لیکن لازم است ترتیبی اتخاذ شود تا چک پول‌های (بانک چک، ایران چک) منتشره از سوی بانک‌ها، حداکثر ظرف مدت ۳ ماه از تاریخ ابلاغ این بخشنامه در شعبی غیر از شعبه صادرکننده پذیرفته شوند و پس از انقضای این مدت، پرداخت چک پول (بانک چک، ایران چک) صرفاً از طریق شعبه فروشنده و یا واریز وجه آن به حساب اشخاص (از طریق اتاق پایاپای) امکان‌پذیر شود./۱۳۰۸۱۰/م

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **مهناز بهرامی**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: ۲۲۲۴۳/۸۸؛ اصلاحیه پیوست شماره (۱) دستورالعمل اجرایی چگونگی محاسبه سود قطعی سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار با احتساب حق‌الوکاله بکارگیری سپرده‌ها

تاریخ: ۶/۲/۱۳۸۸

بسمـه تعالـی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسه‌های اعتباری توسعه و شهر ارسال می‌گردد.

باسلام

پیرو بخشنامه شماره ۱۲۶۳۳۱ مورخ ۱۹/۱۲/۸۷ این بانک در خصوص ابلاغدستورالعمل اجرایی جدید چگونگی محاسبه سود قطعی سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار با احتساب حق‌الوکاله به کارگیری سپرده‌ها به استحضار می‌رساند، پیوست شماره ۱ بخشنامه مذکور با عنوان صورت ریز تسهیلات اعطایی، سرمایه‌گذاری و مشارکت، اصلاح و بشرح پیوست ایفاد می‌گردد. لذا خواهشمند است دستور فرمایند پیوست اخیرالذکر را جایگزین پیوست شماره ۱ قبلی نموده و مراتب سریعاً به کلیه شعب و واحدهای ذیربط ابلاغ گردد.۱۵۷۴۶۳/چ

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مهناز بهرامی **سیمین‌دخت حکاک**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۲**

شماره: ۲۳۷۶۵/۸۸؛ پیگیری در مورد ایجاد واحد تطبیق و ارزیابی در بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی و ارائه توضیحاتی در این خصوص

تاریخ: ۷/۲/۱۳۸۸

"بسمه تعالی"

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی و غیردولتی، موسسات اعتباری توسعه و شهر، شرکت دولتی پست بانک و بانک قرض الحسنه مهر ایران ارسال گردید.

احتراماً پیرو ماده ۳۹ بسته سیاستی ـ نظارتی سال ۱۳۸۷ که طی بخشنامه شماره ۲۲۰۵/ه مورخ ۳/۵/۸۷ این بانک ابلاغ گردید ونیز با توجه به ماده۳۲ بسته سیاستی نظارتی سال ۱۳۸۸, موضوع بخشنامه شماره ۱۰۸۷۰/۸۸ مورخ ۲۳/۱/۱۳۸۸ ,خواهشمند است دستور فرمایند اقداماتی که در راستای ایجاد واحد ارزیابی و تطبیق انجام شده است، طی گزارشی به این اداره ارسال شود.

در رابطه با چگونگی ایجاد واحد ارزیابی و تطبیق، ارائه توضیحات ذیل ضروری می نماید:

چنانچه استحضار دارند، در بخشنامه شماره مب/۱۱۷۲ مورخ ۳۱/۱۲/۱۳۸٦ این بانک، " تحت عنوان رهنمودهایی برای نظام موثر کنترل داخلی در موسسات اعتباری" ، وظایف مربوط به کمیته های حسابرسی و کمیته عالی مدیریت ریسک ـ به عنوان بازوهای مشورتی هیات مدیره(موضوع پیوست های شماره (۱) و شماره (۲) بخشنامه یاد شده) ـ تشریح شده است. در" بند ۱-۳" پیوست شماره(۱) بخشنامه یاد شده ، یکی از اهداف ایجاد کمیته حسابرسی، نظارت بر رعایت قوانین و مقررات مرتبط، الزامات نظارتی و سیاست های موسسه اعتباری از جمله خط مشی های مربوط به منشور اخلاقی اعلام شده است.

براساس بخشنامه شماره مب/۳۲٤٤ مورخ ۳/۸/۱۳۸٦ این بانک، تحت عنوان "مجموعه رهنمودها برای مدیریت ریسک عملیاتی" ریسک تطبیق از جمله مخاطراتی اعلام گردیده که از مصادیق ریسک عملیاتی محسوب می‌شود.

نظر به این که در بند ٥-٤ پیوست شماره (۲) بخشنامه شماره مب/۱۱۷۲ مورخ ۳۱/۳/۱۳۸٦ ، به ضرورت تعامل و همکاری بین کمیته عالی مدیریت ریسک و کمیته حسابرسی درخصوص عملکرد نظام کنترل داخلی و مدیریت ریسک اشاره شده است، کمیته حسابرسی هر بانک می‌تواند پیشنهاد خود را در زمینه ساختار سازمانی واحد تطبیق به کمیته عالی مدیریت ریسک ارائه نماید. کمیته مذکور پس از بررسی ، پیشنهاد نهایی خود را در این خصوص ـ از جمله ایجاد واحدی مستقل در زیرمجموعه واحد ریسک عملیاتی برای انجام امور تطبیق و یا انجام امور تطبیق در همان واحد ـ جهت تصمیم گیری به هیات مدیره گزارش می‌کند.

نظر به اهمیت موضوع و دقتی که می بایست توسط این واحد در زمینه رعایت مقررات، به ویژه مقررات مبارزه با پولشویی به عمل آید، توصیه می شود این واحد به طور مستقل، در زیرمجموعه واحد مدیریت اجرایی ریسک عملیاتی ایجاد شود.

با توجه به نکات یاد شده، چنانچه ملاحظه می فرمایند اقدامات آن بانک در زمینه پیاده‌سازی بخشنامه‌های یاد شده، می تواند به تسریع هرچه بیشتر در ایجاد واحد مذکور کمک کند.

در پایان، مجددا خواهشمند است دستور فرمایند اقدامات انجام شده برای ایجاد واحد ارزیابی و تطبیق در آن بانک را در اسرع وقت به این اداره گزارش نمایند./۱۵۸۹۷۵/گ

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مهناز بهرامی **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳-۳۸۳۱**

شماره: ۲۴۰۲۷/۸۸؛ ارائه توضیحات تکمیلی درخصوص ماده ۲۶ بسته سیاستی- نظارتی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۸۸- موضوع " تسهیلات و تعهدات کلان "

تاریخ: ۷/۲/۱۳۸۸

بسمـه تعالـی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی و غیردولتی، موسسات اعتباری توسعه و شهر و شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید.

باسلام

احتراما،با توجه به مفاد ماده ٢٦ بسته سیاستی – نظارتی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۸۸ ، که طی نامه شماره ۱۰۸۷۰/۸۸ مورخ ۲۳/۱/۱۳۸۸ به بانک‌ها ابلاغ شده است، مراتب زیر را به استحضار می‌رساند:

تسهیلات و تعهدات کلان عبارت است از : " مجموع مانده تسهیلات اعطایی و تعهدات ایجاد شده به/برای هر ذینفع واحد ، که حداقل معادل ۵ درصد سرمایه پایه بانک باشد."

حداکثر مجموع تسهیلات و تعهدات کلان موضوع "بند ۲-۲" آیین نامه"تسهیلات و تعهدات کلان" ـ بخشنامه شماره مب/۱۹٦۸ مورخ ۲۹/۱۱/۱۳۸۲ـ به شرح زیر اصلاح می‌شود:

"حداکثر مجموع تسهیلات اعطایی و تعهدات به /برای هر ذینفع واحد، برای واحدهای تولیدی۱۵ درصد و برای واحدهای غیر تولیدی۱۰ درصد سرمایه پایه بانک تعیین می‌شود."

عبارت زیر به عنوان تبصره ۳ بند ۲-۲، به آیین نامه افزوده می‌شود:

اعطای تسهیلات و ایجاد تعهدات به/ برای هر ذینفع واحد، بیش از حدود مقرر در این بخشنامه و تا سقف ۲۰ درصد سرمایه پایه بانک، منوط به موافقت بانک مرکزی است."

مبنای گزارش دهی ـ موضوع "بند ۲-۱" آیین نامه یاد شده ـ به شرح ذیل اصلاح می‌شود:

"بانک ها موظفند اطلاعات مربوط به تسهیلات و تعهدات کلان هر ذینفع واحد را،با توجه به حدود مقرر در این بخشنامه ، در قالب فرم های اداره نظارت بر موقعیت مالی بانک ها به‌طور ادواری به این بانک گزارش نمایند. "

با ابلاغ این بخشنامه ،بخشنامه شماره مب/١٥٤٨٤ مورخ ١٤/٧/١٣٨٧ کان لم یکن تلقی می شود.

لازم به تاکید است، سایر مواد آیین نامه "تسهیلات و تعهدات کلان"، کماکان به قوت خود باقی است.

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مهناز بهرامی	**صدیقه رهبر شمس کار**
۳۸۱۶	**۳-۳۸۳۱**

تاریخ: ۱۷/۳/۱۳۸۸

«بسمه تعالی»

برای کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه و شهر ارسال شد.

احتراماً، همانگونه که استحضار دارند یکی از روش‌های کنترل ریسک تمرکز در موسسات اعتباری، تعیین حدی تحت عنوان "سقف تسهیلات و تعهدات کلان"، برای مشتریان موسسات یاد شده می‌باشد. اگر چه تعیین این حد، به دلیل تاثیرگذاری آن بر پیشگیری از تسری مشکلات مالی تسهیلات گیرنده به موسسات اعتباری، به سلامت شبکه بانکی کمک می‌کند ولی از دیدگاه مجریان طرح‌های بزرگ که نیازمند منابع مالی قابل توجه می‌باشند همواره این نوع حدود، به عنوان مانعی تلقی شده که تامین مالی پروژه‌های بزرگ را بسی دشوار می‌سازد.

یکی از راه‌کارهایی که مراجع نظارت بانکی، از جمله بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران برای رفع این مشکل ارائه می نمایند، اعطای تسهیلات با روش سندیکایی است. استفاده از این روش، به این دلیل که بانک‌ها و موسسات اعتباری غیر بانکی با مشارکت یکدیگر به تامین مالی طرح‌ها و نیازهای سرمایه‌ای پروژه‌های سنگین می‌پردازند، از ریسک تمرکز پیشگیری می‌کند. ولی این پیامد را هم دارد که به دلیل تعدد تسهیلات دهندگان و نیز وظایف و نقش‌های متفاوت آن‌ها، فرآیند کار را نسبتاً پیچیده می‌کند. به همین دلیل است که، تبیین کامل وظایف و مسئولیت‌های تسهیلات دهندگان سندیکایی در برابر یکدیگراز یک سو و با متقاضی از سوی دیگر ضرورت می‌یابد.

دستورالعمل پیوست، تحت عنوان "دستورالعمل ناظر بر تسهیلات و تعهدات سندیکایی" با این رویکرد تهیه شده است ودر صدد است باهر چه ضابطه‌مندتر نمودن اعطای این نوع تسهیلات، موسسات یاد شده را تشویق نماید با رعایت کامل مقررات احتیاطی این بانک، ضمن توزیع ریسک اعتباری، منابع درآمدی خود را نیز تنوع بخشند.

خواهشمند است ضمن ابلاغ دستورالعمل یاد شده به تمامی واحدهای ذی‌ربط آن بانک، بر حسن اجرای آن نظارت فرمایند./۱۹۷۵۶۹/م

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مهناز بهرامی **صدیقه رهبر شمس کار**

۳۸۱۶ **۳-۳۸۳۱**

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل نظارت بر بانک‌ها و مؤسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

دستورالعمل ناظر بر تسهیلات و تعهدات سندیکایی

خرداد ۱۳۸۸

فهرست مطالب

اهداف

تعاریف

مسئولیت مؤسسه اعتباری پیشگام

مسئولیت مؤسسه اعتباری عامل

مسئولیت اعضای سندیکا

نکات لازم‌الرعایه در مشارکت‌نامه

نکات لازم‌الرعایه در قرارداد تسهیلات سندیکایی

مدیریت تسهیلات سندیکایی

الزامات احتیاطی

دستورالعمل ناظر بر

تسهیلات و تعهدات سندیکایی

اهداف:

به منظور تأمین مالی منابع مورد نیازمتقاضی، بیش از سقف فردی مقرر ـ موضوع بخشنامه تسهیلات و تعهدات کلان به شماره مب/۱۹٦۸ مورخ ۲۹/۱۲/۸۲ و اصلاحات پس از آن ـ و نیز با هدف توزیع ریسک اعتباری، بانک‌ها، مؤسسات اعتباری غیربانکی و بانک‌های خارجی می‌توانند به موجب مفاد این دستورالعمل، از روش سندیکایی(کنسرسیومی) استفاده کنند.

مستندات قانونی:

ماده ۸ آیین نامه فصل سوم قانون عملیات بانکی بدون ربا مصوب ۱۲/۱۰/٦۲ هیات محترم وزیران.

تبصره ۲ بند ۲-۲ آیین نامه تسهیلات وتعهدات کلان،بخشنامه شماره ۱۹٦۸ مورخ ۱۳۸۲/۱۱/۲۹

ماده ۱ – تعاریف:

گستره تعاریف ارائه شده در این ماده محدود به این دستورالعمل است.

مؤسسه اعتباری:بانک یا مؤسسه اعتباری غیربانکی است که مجوز فعالیت خود را از بانک مرکزی دریافت کرده،تحت نظارت آن بانک قرار دارد.بانک های خارجی که دارای مجوز فعالیت از مرجع نظارتی کشوری که در آن فعالیت می کنند هستند، نیز در گستره شمول این دستورالعمل قرار می گیرند.

تسهیلات و تعهدات سندیکایی(کنسرسیومی): روشی برای تأمین مالی با مشارکت چند مؤسسه اعتباری است که ازطریق آن اعطای تسهیلات در قالب عقودی ـ از جمله مشارکت مدنی، فروش اقساطی، اجاره به شرط تملیک و سلف ـ و یا ایجاد تعهدات از روش‌هایی مانند گشایش اعتبار اسنادی و صدور ضمانت‌نامه، در چارچوب قرارداد و شرایط مورد توافق با متقاضی انجام می‌شود.

قرارداد تسهیلات و تعهدات سندیکایی:که از این پس قرارداد نامیده می‌شود، قراردادی است لازم الاجرا که بین متقاضی و مؤسسات اعتباری عضو سندیکا منعقد می‌شود و متضمن تعهدات و مسئولیت‌های طرف های قرارداد می‌باشد.

متقاضی: در این دستورالعمل صرفا شخص حقوقی می‌باشد.

مؤسسه اعتباری پیشگام: مؤسسه‌ای است که متقاضی،درخواست کتبی خود، مبنی بر دریافت تسهیلات را به آن ارائه نموده ، اقدامات لازم را جهت هماهنگی با مؤسسات اعتباری مایل به اعطای تسهیلات سندیکایی انجام می‌دهد.

مؤسسه اعتباری عامل: مؤسسه‌ای است که براساس اکثریت آرای اعضای سندیکا(متناسب با سهم‌الشرکه آنان) انتخاب شده، مدیریت تسهیلات را مطابق مفاد قرارداد برعهده دارد. مؤسسه اعتباری پیشگام می‌تواند عاملنیز باشد.

اعضای سندیکا: شامل مؤسسه اعتباری پیشگام، عامل و هم‌چنین دیگر مؤسسات اعتباری می‌باشند که با پذیرش دعوتمؤسسه اعتباری پیشگام، قراردادی مبنی بر مشارکت در تامین مالی متقاضی، در حد توافق شده منعقد می‌کنند.

قرارداد مشارکت اعضای سندیکا : که در این دستورالعمل مشارکت نامه نامیده می‌شود، قراردادی است که بین اعضای سندیکا منعقد شده و تعهدات و مسئولیت‌های اعضا و نیز دیگر موارد حائز اهمیت در آن قید می‌شود.

حساب ویژه:حسابی است نزد بانک عامل ،که بابت اعطای تسهیلات سندیکایی افتتاح می شود. سرفصل و سایر مشخصات این حساب توسط اداره نظارت بر موقعیت مالی بانک‌ها به موسسات اعتباری ابلاغ می‌شود.

کمیته تسهیلات سندیکایی:که از این پس کمیته نامیده می‌شود،کمیته‌ای است متشکل از نمایندگان تام‌الاختیار اعضای سندیکا.

ماده ۲– وظایفمؤسسه اعتباری پیشگام

موسسه اعتباری پیشگام ملزم به انجام وظایف ذیل است:

ایجاد و سامان‌دهی امور مربوط به تسهیلات سندیکایی؛

مذاکره با متقاضی در خصوص:

موارد مصرف تسهیلات؛

شرایط تسهیلات(نرخ سود، سررسید، نوع تضمین‌ها، شرایط برداشت و شیوه‌های بازپرداخت، هزینه‌های مرتبط)؛

شناسایی متقاضی و امکان سنجی طرح پیشنهادی با استفاده از مجموعه‌ای از اطلاعات در چارچوب مفاد دستورالعمل چگونگی‌شناسایی مشتریان و مجموعه رهنمودها برای مدیریت مؤثر ریسک اعتباری (موضوع بخشنامه‌های شماره‌ی ۳۱۱۸/ه مورخ ۳۰/٦/ ۱۳۸۷و مب/۱۵٤۸ مورخ ۱۹/٤/۱۳۸٦) به ویژه در موارد ذیل:

میزان برخورداری متقاضی از شرایط اولیه برای دریافت تسهیلات سندیکایی؛

وضعیت حقوقی و مالی متقاضی؛

تجزیه و تحلیل گردش وجوه متقاضی؛

ارائه اطلاعات کلی درباره ضامن یا وثایق؛

بررسی وضعیت ریسک اعتباری متقاضی ؛

ارائه مستندات مربوط به طرح؛

حصول اطمینان از صحت، اعتبار و کامل بودن کلیه اطلاعات

ارجاع مجموعه اطلاعات گردآوری و پردازش شده به متقاضی به‌منظور رؤیت و نیز اخذ تاییدیه کتبی از وی مبنی بر معتبر و کامل بودن آن‌ها؛

ارسال دعوت‌نامه برای مؤسسات اعتباری که احتمال مشارکت آن‌ها در این تسهیلات وجود دارد، به انضمام:

کلیه اطلاعات دریافتی مربوط به متقاضی(به‌طور منصفانه)؛

نسخه‌ای از متن تعهدنامه(مبنی بر اعلام موافقت اعضای سندیکا با سهم تعیین شده برای هریک از آن‌ها از کل تسهیلات مورد درخواست متقاضی)، به منظور تکمیل و امضای آن توسط اعضا؛

شرایط مربوط به اعطای تسهیلات و نحوه بازپرداخت آن.

سایر مستندات لازم برای شفاف سازی موضوع تسهیلات.

اتخاذ تدابیر لازم برای امضای قرارداد، بین تسهیلات‌گیرنده و اعضای سندیکا؛

همکاری با مؤسسه اعتباری عامل در خصوص مدیریت تسهیلات و نیز شناسایی به‌موقع مشکلات احتمالی و اعلام کتبی آن به اعضای سندیکا در اسرع وقت؛

سایر مسئولیت‌های پیش‌بینی‌شده در مشارکت‌نامه.

ماده ۳– وظایف مؤسسه اعتباری عامل

موسسه اعتباری عامل ملزم به انجام وظایف ذیل می‌باشد:

ایجاد حساب ویژه برای مدیریت وجوه تسهیلات و ثبت عملیات حسابداری مربوط به آن؛

اطلاع‌رسانی به اعضای سندیکا در خصوص برنامه زمان‌بندی پرداخت سهم هریک؛ از کل تسهیلات تعهد شده، جهت واریز به حساب ویژه؛

انجام تشریفات رسمی و قانونی مربوط به تضمین‌ها و مدیریت آن‌ها؛

پرداخت تسهیلات و انجام سایر خدمات مربوط؛

تبصره: در صورت برون‌سپاری هریک از خدمات ، لازم است به منظور تمرکز اسناد و اطلاعات، نسخه‌ای از مستندات مربوط به این خدمات، نزد بانک عامل نگه‌داری شود.

دریافت اصل و سود از تسهیلات‌گیرنده و توزیع آنبین اعضا در اسرع وقت (واریز به حساب‌های تعیین شده) و نیز دریافت کارمزد با توجه به ترتیبات پیش‌بینی شده؛

نظارت بر نحوه اجرای قرارداد توسط متقاضی؛

اطلاع‌رسانی به موقع به اعضا، در صورت هرگونه نقض مفاد قرارداد توسط متقاضی؛

مدیریت، پایش و نظارت بر نحوه استفاده از تسهیلات و ارائه گزارش‌های ادواریبه اعضا در این خصوص؛

بررسی مستمر وضعیت مالی متقاضی به‌ویژه، هنگام وقوع بحران‌های اقتصادی و هم‌چنین رویدادهای مهمی مثل ادغام، تملیک و بطورکلی هر رخدادی که تا زمان تسویه نهایی تسهیلات ممکن است بر بازپرداخت اقساط توسط متقاضی اثرگذار باشد و تهیه گزارش در مورد آن‌ها(با قید فوریت)، جهت ارسال به تمامی اعضا؛

پی‌گیری و وصول مطالبات، انجام اقدامات مناسب و به‌موقع برای تسویه تسهیلات؛

انجام هماهنگی‌های لازم به‌منظور برگزاری جلسات کمیته و مدیریت آن.

بررسی نظرات مشورتی اعضا در خصوص تسهیلات مورد نظر؛

دریافت اطلاعات لازم از مجریان پروژه، هماهنگی با مراجع ذیربط و حصول اطمینان از رعایت قوانین و مقررات جاری؛

ماده ۴– مسئولیت اعضای سندیکا:

اعضای سندیکا موظف به رعایت مواردذیل هستند:

بررسی و اظهار نظر در خصوص امکان سنجی طرح و ارزیابی ریسک اعتباری توسط هر عضو، به‌منظور حصول اطمینان از قرار داشتن میزان ریسک مذکور در چهارچوب مصوبات هیات مدیره.

واریز به‌موقع سهم خود از کل تسهیلات تعهد شده، به حساب ویژه؛

کسب اطلاع از هرگونه تغییر حائز اهمیت در عملیات روزانه و وضعیت اعتباری متقاضی؛

اطلاع‌رسانی به موقع به بانک عامل در صورت وقوع هرگونه رخداد غیرمتعارف

حضور فعال در جلسات کمیته

ماده ۵ – نکات لازم‌الرعایه درمشارکت‌نامه:

ضروری است در متن مشارکت‌نامه‌حداقل، موارد ذیل به روشنی و در حد کفایت تصریح شود:

مشخصات اصلی و تابعیت اعضا

تعیین سهم هر یک از اعضا؛

حقوق و تعهدات اعضا؛

تقسیم کار بین اعضا و تفویض برخی اختیارات بانک عامل درصورت لزوم ؛

نحوه واریز سهم هر یک از اعضا به حساب ویژه؛

نحوه انتقال وجوه از حساب ویژه به حساب متقاضی؛

تعیین کارمزد پیشگام؛

تعیین کارمزد عاملیت و سهم هریک از اعضا برای تامین آن و نحوه و زمان پرداخت آن؛

نحوه توزیع درآمدهای حاصل از تسهیلات سندیکایی(سود و کارمزدها) ؛

چگونگی کناره‌گیری هر یک از اعضا و نحوه انحلال سندیکا؛

رویه برخورد با اعضا در صورت عدم ایفای تعهدات؛

چگونگی لغو عاملیت موسسه اعتباری عامل و انتخاب جایگزین برای آن؛

چگونگی حل و فصل اختلافات؛

رویه‌های برگزاری جلسات؛

سایر موضوعات لازم‌الرعایه به‌موجب قوانین و مقررات و یا ملاحظات خاص اعضای سندیکا.

تبصره: لازم است یک نسخه از مشارکت‌نامه به اداره نظارت بر بانک‌ها و موسسات اعتباری بانک مرکزی ارسال شود.

ماده ۶– نکات لازم‌الرعایه در قرارداد تسهیلات سندیکایی

قرارداد تسهیلات سندیکایی می‌بایست موارد زیر را در برگیرد:

تعاریف و اصطلاحات؛

تعیین عقد یا عقودی که اعطای تسهیلات در چهارچوب آن انجام می شود.

اطلاعات اولیه در خصوص طرف‌های قرارداد؛

جزییات لازم در مورد تسهیلات، شامل واحد پول موضوع قرارداد، سررسید، نرخ سود، محل مصرف تسهیلات، منابع و روش‌های بازپرداخت، روش‌های تضمین، شرایط تمدید سررسید؛

سقف تسهیلات و برنامه زمانی توافق شده برای انتقال وجوه، توسط اعضا

پیش‌شرط‌ها و الزامات برای اعطای تسهیلات و انتقال آن از حساب ویژه؛

شناسایی انواع هزینه‌های مرتبط با فرایند اعطای تسهیلات سندیکایی(حق‌العمل‌ها/کارمزدها)، تعیین نرخ، شیوه و زمان پرداخت آن‌ها؛

تعهد متقاضی مبنی بر پرداخت به‌موقع اصل و سود تسهیلات به مؤسسه اعتباری عامل؛

تعهدات غیرمالی مبنی برایجاد محدودیت در واگذاری دارایی‌ها، تغییر در موضوع فعالیت، افشای اطلاعات واقعی ـ به‌طور شفاف ـ و مصرف تسهیلات مطابق قرارداد؛

تعیین قانون حاکم (Applicable law)،در شرایطی که متقاضی / یک یا تعدادی ازاعضای سندیکا،خارجی است.

شرایط تسویه؛

قوانین مرتبط و سایر مستندات تکمیلی.

ماده ۷– مدیریت تسهیلات سندیکایی:

مدیریت وجوه تسهیلات صرفا برعهده بانک عامل می‌باشد،لیکن

دیگر وظایف به استناد توافق انجام شده در مشارکت‌نامه از سوی بانک عاملقابل تفویض به سایر اعضا می باشد. تفویض اختیارات مذکور، نافی مسئولیت‌های بانک عامل نخواهدبود.

مسئولیت برگزاری جلسات کمیته بر عهده مؤسسه اعتباری عامل می‌باشد. درصورت درخواست بیش از یک سوم اعضا، مؤسسه اعتباری عامل ملزم به برگزاری جلسه خواهد بود.

موضوعات ذیل از جمله مواردی است که اطلاع رسانی و تصمیم گیری در مورد آن‌ها می بایست در جلسات یادشده انجام شود:

امهال تسهیلات و یا هرگونه تجدید نظر در قرارداد (از جمله تغییر در وثایق، نرخ سود)؛

تجدیدنظر در چگونگی واریز سهم هر یک از اعضا؛

فسخ قرارداد؛

معاملات مهم متقاضی و یا هرگونه تغییرات مالکیتی آن(نظیر ادغام و تملیک)؛

موارد نقض قرارداد و یا عدم ایفای تعهدات توسط متقاضی؛

تصمیم‌گیری در خصوص مواردی مانندعدم ایفای تعهدات توسط هر یک از اعضا؛

تصمیم گیری در خصوص تغییر موسسه اعتباری عامل؛

سایر موضوعات مهم به تشخیص اعضا.

مؤسسه اعتباری عامل در صورت بروز ریسک‌های حائز اهمیت و تاثیرگذار بر بازپرداخت تسهیلات، ملزم به برگزاری جلسهکمیته می‌باشد. کمیته یاد شده مسئول بررسی و اتخاذ تصمیم در خصوص چگونگی وصول تسهیلات از جمله تاکید بر پای‌بندی به قرارداد جاری ،یا انعقاد قرارداد استمهال، ویا درصورت لزوم، انجام پی‌گیری‌های حقوقی است

اعضای سندیکا تحت هیچ شرایطی نمی‌توانند در طولدوره تسهیلات، به همان پروژه تسهیلات اعطا کنند، مگر با اخذ موافقت کمیتهو در چهارچوب مقررات تسهیلات و تعهدات کلان و اصلاحات پس از آن.

در صورت تشخیص تخطی متقاضی از تعهدات و امتناع وی از انجام اقدامات اصلاحی، مؤسسه اعتباری عامل، ملزم به تشکیل جلسه با حضور سایر

اعضا برای رسیدگی به موضوع و اعلام کتبی تصمیمات اتخاذ شده به متقاضی است. موارد ذیل از مصادیق تخطی متقاضی تلقی می‌شوند:

فاقد اعتبار تشخیص داده شدن مستندات ارائه شده توسط متقاضی؛

تاخیر در اجرای تعهدات مقرر و یا عدم پای‌بندی به آن؛

قصور در بازپرداخت اصل و سود تسهیلات؛

فرار از پرداخت بدهی با توسل به ورشکستگی به تقلب؛

نقض سایر شرایط مندرج در قرارداد.

مؤسسه اعتباری عامل در چهارچوب مسئولیت‌های مقرر و نظام کنترل داخلی خود، موظف است ساز و کار لازم برای پایش ریسک‌های موثر بر تسهیلات را طراحی و واحدها یا کارکنانی را برای مدیریت مستمر این عملیات اختصاص دهد.

ماده ۸– الزامات احتیاطی

ریسک خدمات ارائه شده و نیز درآمدهای حاصل از آنها متناسب باسهم‌الشرکه اعضای سندیکاتوزیع می‌شود.

به منظور شفاف سازیتراکنش‌های مربوط به عملیات مالی مربوط به تسهیلات سندیکایی و در راستای مستندسازی آن‌ها، ضروری است کلیه اسناد و مدارک مربوط، در بانک عامل نگه‌داری شده و در چهارچوب مورد توافق در مشارکت‌نامه، رونوشتی از اسناد برای سایر اعضای سندیکا ارسال شود.

مؤسسات اعتباری در اعطای تسهیلات سندیکایی به گروه‌های بزرگ، می‌بایست ترتیبی اتخاذ نمایند تا از افزایش ریسک خود به‌واسطه تراکنش‌های مرتبط در داخل گروه و یا انجام فعالیت‌های تضمینی متقابل میان اشخاص مرتبط پیشگیری نمایند. چنانچه این‌گونه تراکنش‌ها و تضمین‌ها در داخل گروه به دفعات انجام شود، اعضای سندیکا باید وضعیت اعتباری متقاضی را مورد بازنگری قرار داده و در صورت فزونی ریسک‌پذیری از حد مقرر هیات مدیره، لازم است نسبت به کاهش میزان تسهیلات اعطایی اقدامشود.

تبصره: لازم است کاهش میزان تسهیلات یا فسخ قرارداد ــ به عنوان اقدامات تنبیهی که متقاضی متخلف مشمول آن می‌شود ــ در متن قرارداد پیش‌بینی‌شود.

هر یک از اعضا موظفند متناسب با سهم خود در قرارداد، درآمد و هزینه‌های موضوع این تسهیلات را محاسبه و ترتیبات لازم را برای منظور نمودن ذخایر و محاسبه دارایی‌های موزون به ریسک اتخاذ نمایند.

چنانچه متقاضی خارجی باشد،اعطای تسهیلات سندیکایی به آن، منوط به دریافت مجوز از بانک مرکزی جمهوری اسلامی می باشد.

ماده ۹– کارمزدها:

هزینه‌های کارشناسی طرح (ازجمله تهیه و جمع آوری اطلاعات، ارزیابی وثایق و امکان سنجی طرح) براساس بخشنامه‌های بانک‌مرکزی از مشتری دریافت می‌شود.

تبصره: با توجه به اینکه لازم است تمامی اعضای سندیکا نظر خود را در خصوص امکان‌سنجی انجام شده توسط موسسه پیشگام اعلام نمایند،که این خود، مستلزم انجام بررسی های مجدد است ، مقتضی است در خصوص ارائه تخفیف کارمزد و یا بازپرداخت بخشی از آن به اعضا در مشارکت نامه پیش بینی های لازم بعمل آید.

۹-۲-کارمزدهای مربوط به ارائه خدمات عاملیت برمبنای توافق به عمل آمده دریافت و متناسب با خدمات ارائه شده به هر یک از اعضا ـ مطابق با مفاد مشارکت‌نامه ـ تخصیص می‌یابد.

تبصره:با توجه به امکان همکاری سایر اعضای سندیکا با موسسه اعتباری پیشگام و عامل در کارشناسی طرح و سایر خدمات تفویض شده به آن ها، ضروری است تخصیص کارمزدهای مربوطه ، متناسب با میزان مشارکت اعضا در ارائه این خدمات در مشارکت نامه پیش بینی شود.

۹-۳-کارمزد قبول تعهدات درچهارچوب بخشنامه‌های مربوط توسط بانک عامل، از متقاضی دریافت و متناسب با سهم‌الشرکه اعضا در قرارداد توزیع می‌شود.

ماده ۱۰– نحوه حل وفصل اختلافات بین اعضای سندیکا:

در صورت بروز اختلاف بین اعضا، و نیز تخطی هریک ازآن ها از الزامات مصرحه در مشارکت‌نامه، چنانچه اعضا ،خود، موفق به رفع اختلافات نشوند،موضوع مورد اختلاف به داوری

ارجاع می‌شود. در صورت ارجاع به داوری، فرآیند آن تابع باب هفتم آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب (در امور مدنی)، مصوب ۱۳۷۹ می‌باشد.

تبصره: در صورت موافقت اعضا ، مشروط به درج در مشارکت نامه، بانک مرکزی آمادگی دارد در چهار چوب قانون آیین دادرسی، نقش حکم را ایفا نماید.

این دستورالعمل در ۱۰ماده و ٦ تبصره در .سیزدهمین. جلسه مورخ .۲۷/۲/۱۳۸۸. کمیسیون اعتباری مورد تایید واقع شد.

شماره: ۷۷۴۴۴/۸۸؛ ارائه توضیحات تکمیلی درخصوص مصوبه شماره ۵۹۱ مجمع عمومی بانک ها و بسته سیاستی- نظارتی سال ۱۳۸۷

تاریخ: ۱۰/۴/۱۳۸۸

"بسمه تعالی"

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی و غیردولتی، موسسات اعتباری توسعه و شهر، شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید.

احتراماً، درخصوص بخشنامه شماره مب/۲٤۳۵ مورخ ۳۱/٦/۱۳۸۷ موضوع جایگزینی ماده ۳ و تبصره های ماده ۳ بسته سیاستی نظارتی سال ۱۳۸۷ بجای صورتجلسه شماره ۵۹۱ مورخ ۲۳/۲/۱۳۸۷ مجمع عمومی مشترک بانک ها به اطلاع می رساند:

ماده ۳ و تبصره های آن صرفاً جایگزین بندهای ۱، ۲، ۳ و ٤ صورتجلسه مذکور شده است بنابراین سایر بندهای صورتجلسه یاد شده کماکان به قوت خود باقی است./۲۱۹٤۹۵/ک

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مهناز بهرامی **صدیقه رهبر شمس کار**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۳**

شماره: ۷۸۴۰۰/۸۸؛ اصلاح بند ۱-۳ (تعریف ذینفع واحد) از بخشنامه تسهیلات و تعهدات کلان ، به شماره مب/۱۹۶۸ مورخ ۱۳۸۲/۱۱/۲۹

تاریخ: ۱۳/۴/۱۳۸۸

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع مدیران عامل کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک، موسسه اعتباری توسعه و شهر ارسال گردید

احتراماً، پیرو بخشنامه شماره مب/ ۱۹٦۸ مورخ ۲۹/۱۱/۱۳۸۲ و اصلاحات پس از آن ، به پیوست اصلاحیه بند ۱-۳ از بخشنامه یاد شده در مورد "تعریف ذینفع واحد" ایفاد می‌شود.یاد آور می‌شود تعریف پیوست عیناً جایگزین بند ۱-۳ بخشنامه یاد شده می‌گردد.

خواهشمند است دستور فرمایند ضمن ابلاغ این بخشنامه به تمامی واحدهای ذی‌ربط آن بانک/موسسه، بر حسن اجرای آن نظارت فرمایند./۲۲۳۱۵۸م

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مهناز بهرامی	**صدیقه رهبرشمس‌کار**
۳۸۱۶	**۳۸۳۱-۳**

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل نظارت بر بانک‌ها و مؤسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

تعریف ذینفع واحد

(اصلاح بند (۱-۳) از آیین نامه تسهیلات و تعهدات کلان)

خرداد۱۳۸۸

گروه مطالعاتی بانکی و اعتباری

۱–۳–ذینفع واحد:

منظور از ذینفع واحد، دو یا چند شخص حقیقی/حقوقی است که به واسطه هریک ازروابط مالکیتی ، مدیریتی و مالی در معرض ریسک مشترک قرار گیرند، به گونه‌ای که مشکلات یکی از آن ها بتواند به دیگری/دیگر ان تسری کرده و منجر به عدم بازپرداخت یا ایفای به موقع تسهیلات و یا تعهدات آن ها شود.عمده موارد آن به تفکیک نوع روابط یاد شده عبارتند از:

روابط مالکیتی

دو یا چند شخص حقیقی / حقوقی در شرایط ذیل به موجب روابط مالکیتی ذینفع واحد تلقی می‌شوند:

اعضای یک گروه شرکتی.

شخص حقیقی و شرکت/شرکت هایی که شخص مذکور ،مالک بیش از ۵۰ درصدسهام آن/آن ها باشد.

اشخاصی که در دارایی/دارایی ها ی مشترکی، ذینفع بوده و بازپرداخت اقساط آن ها صرفا ازمحل منافع حاصل از آن دارایی / دارایی ها تامین می شود.

روابط مدیریتی

دو یا چند شخص حقیقی / حقوقی و یا اعضای یک گروه شرکتی در صورتی به موجب وجود روابط مدیریتی ذینفع واحد تلقی می شوند که یکی از موارد ذیل بین آن ها وجود داشته باشد:

۲-۱- روابط کنترلی (به موجب بند ۲ تعاریف)

۲-۲- نفوذ قابل ملاحظه (به موجب بند ۳ تعاریف)

۲-۳-مشترک بودن حداقل دو سوم اعضای هیات مدیره

۲-٤- مشترک بودن رییس هیات مدیره

روابط مالی

وجود روابط و وابستگی مالی بیندو یا چند شخص حقیقی / حقوقی می تواندآن ها را جزء مصادیق ذینفع واحد قرار دهد.از جمله مهم ترین مصادیق ذینفع واحد می توان به موارد ذیل اشاره نمود:

شخص حقیقی با همسرواشخاص تحت تکفل وی

اشخاص (اعم از حقیقی وحقوقی) دارای روابط مالی متقابل با یکدیگر ، به گونه ای که بروز مشکل مالی در یکی ازآن ها به دلیل تسری مشکلات به شخص/اشخاص دیگر سبب شود آن‌ها برای ایفای بموقع تعهداتشان با مشکل مواجه شوند.

اشخاصی از اعضای یک کنسرسیوم (سندیکای) واحد، که بیش از ۵۰ درصد از در آمدنا خالص آن ها از محل فعالیت هایشان در کنسرسیوم تامین شود.

اشخاصی که بیش از ۵۰ درصد در آمد ناخالص سالیانه آن ها از شخص دیگر تامین می شود.

نمایندگی تجاری شخص حقوقی (که بیش از ۵۰ درصددر آمدناخالص آن از شرکت مادر تامین شود) با شرکت مادر

چنانچه دو یا چند شخص از یک بانک یا موسسه اعتباری غیر بانکی واحد، تسهیلات دریافت نموده و یکی یا تعدادی از آن ها ضامن دیگری شده باشد شخص دریافت کننده تسهیلات و ضامن/ضامنین وی، ذینفع واحدمحسوب می شوند

چنانچه بانک یا موسسه اعتباری غیر بانکی واحدی به نفع دو یا چند شخص تعهد ایجاد کند،اشخاص ذینفع و ضامن/ ضامنین آن ها ذینفع واحد محسوب می شوند.

سایر مصادیق

چنانچه بانک یا موسسه اعتباری غیربانکی در چهار چوب مفاد تعاریف ارائه شده در فوق ، مصادیق دیگری را برای ذینفع واحد مورد شناسایی قرار داد، مجاز است نسبت به اعمال آن در هر یک از موارد یاد شده، اقدام نماید.البته لازم است در این خصوص، مراتب به اطلاع بانک مرکزی رسانیده شود.

تعاریف

۱–گروه شرکتی:

مجموعه شرکت مادر با شرکت و یاشرکت های تابعه آن و نیز شرکت و یا شرکت های تابعه شرکت تابعه آن، گروه شرکتی محسوب می شوند. (به شرح نمودار پیوست)

۲– توان کنترل شرکت در صورتی تحقق می یابدکه:

شخص حقیقی(با اشخاص تحت تکفل وی) و یاشخص حقوقی، به طور مستقیم یا غیر مستقیم مالک بیش از۵۰ درصد سهام ویا سرمایه شرکت /شرکت های دیگر بوده و یا از حق رای بیش از ۵۰ درصد آرای شرکت /شرکت های دیگر (به موجب توافق با سایر سهامداران ویا سایر شرکا) برخوردار باشد.

شخص حقیقی ویا حقوقی از حق عزل ونصب اکثریت اعضای هیات مدیره، اصالتاً ویا وکالتاً، برخوردار باشد

۳- نفوذ قابل ملاحظه در صورتی تحقق می یابد که:

شخص حقیقی (با افراد تحت تکفل وی) ویا شخص حقوقی به طور مستقیم یا غیرمستقیم مالک بین ۲۰ تا ۵۰ درصد سهام یا سرمایه یک شرکت بوده ویا به موجب توافق با سایر سهام‌داران ویا سایرشرکا، از حق رای بین ۲۰ تا ۵۰ درصد آرای شرکت دیگر.برخوردار باشد.

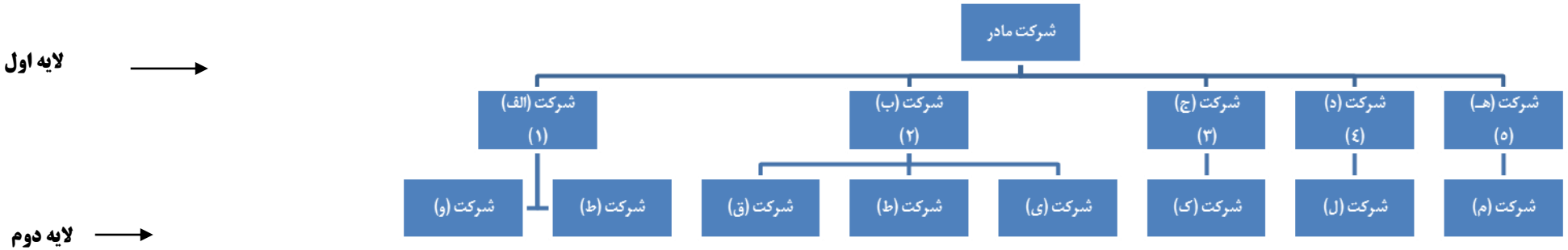
۴-شرکت تابعه:

شرکتی است که بیش از ۵۰ درصد سهام و یا سرمایه دارای حق رای آن متعلق به شرکت دیگر است.

موارد اصلاحی فوق عیناً جایگزین بند۱-۳بخشنامه شماره مب ۱۹٦۸ مورخ ۲۹/۱۱/۱۳۸۲ می‌شود.

این اصلاحات در نوزدهمین جلسه کمیسیون اعتباری مورخ ۳۱/۳/۱۳۸۸کمیسیون اعتباری مورد تایید قرار گرفت./

پیوست

شرکت های لایه اول، شرکت تابعه شرکت مادر محسوب می شوند.

شرکت های لایه دوم، شرکت تابعه‌ی شرکت تابعه‌ی شرکت مادر محسوب می شوند.

شماره: ۸۵۲۵۷/۸۸؛نحوه طبقه‌بندی اوراق مشارکت سررسید شده‌ای که مبالغ آن در سررسید از سوی ناشر بازپرداخت نگردیده‌است

تاریخ: ۲۴/۴/۱۳۸۸

بسمــه تعالــی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسه‌های اعتباری توسعه و شهر ارسال می‌گردد.

باسلام

با عنایت به مکاتبات برخی از بانک‌ها در خصوصنحوه طبقه‌بندی اوراق مشارکت سررسید شده‌ای که مبالغ آن در سررسید از سوی ناشر بازپرداخت نگردیده‌است، به استحضار می‌رساند مبالغ اصل اوراق مذکور می‌بایست در سررسید اوراق، مشابه تسهیلات بر مبنای عقد مشارکت مدنی و بر اساس دستورالعمل طبقه‌بندی دارایی‌های موسسات اعتباری پیوست بخشنامه شماره مب/۲۸۲۳ مورخ ۵/۱۲/۱۳۸۵ این بانک در یک سرفصل حساب معین بطور جداگانه طبقه‌بندی گردد.

به طوریکه استحضار دارند براساس قرارداد عاملیت، بانک عامل می‌بایست بازخرید اوراق مشارکت قبل از سررسید و پرداخت سود در مقاطع مربوطه را تضمین نماید و ناشر نیز متعهد به تودیع وجوه نزد بانک عامل به جهت پرداخت سود در مقاطع مذکور می‌باشد. بنابراین چنانچه ناشر به تعهدات خود عمل ننماید، بانک عامل ناگزیر از پرداخت سود اوراق مشارکت از محل منابع خود می‌باشد. لذا در این‌گونه موارد ضروری است مبالغ سود پرداختی از مقطع مذکور نیز بر اساس دستورالعمل فوق‌الذکر طبقه‌بندی شود. ١٦٦٧٨٤/چ

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مهناز بهرامی **سیمین‌دخت حکاک**

۳۸۱۶ **۲-۳۸۳۱**

شماره: ۸۷۷۴۱/۸۸؛ ارائه توضیحاتی درخصوص سوالات بانک ها در مورد چک‌پول‌هایی که هنوز از جریان خارج نشده‌اند.

تاریخ: ۲۷/۴/۱۳۸۸

«بسمه تعالي»

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی و شرکت دولتی پست بانک، ارسال گردید.

با سلام؛

احتراماً پیرو بخشنامه شماره ۱۹۵٤٦ مورخ ۲/۲/۱۳۸۸ و در پاسخ به برخی سوالات مطروحه از سوی شبکه بانکی کشور به استحضار می‌رساند:

با عنایت به اینکه طبق مفاد بخشنامه شماره ۲۱۷۸/هـ مورخ ۲/۵/۱۳۸۷، بانک‌ها از تاریخ ۵/۱۳۸۷/۲۵ مجاز به فروش چک پول (بانک چک، ایران چک) نبوده‌اند لذا محاسبه نسبت مانده مجاز چک پول‌های صادره ـ موضوع ماده ۹ بخشنامه شماره مب/۱۳۸۲ مورخ ۸/٦/۱۳۸۵ ـ و اعلام آن به بانک مرکزی ضرورتی ندارد.

در مورد خرید چک پول (بانک چک، چک پول) از مشتریان نیز آن بانک می‌تواند در چارچوب ضوابط مربوط، به شیوه فعلی خود در خرید چک پول ادامه داده و علاوه بر آن، از خدمات اتاق پایاپای اسناد بانکی نیز برای خرید چک پول سایر بانک‌ها استفاده نماید./۲۳۱۹۲۳/م

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مهناز بهرامی	**صدیقه رهبرشمس‌کار**
۳۸۱۶	**۳۸۳۱-۳**

شماره: ۹۳۲۴۳/۸۸؛ توضیحات تکمیلی در ارتباط با دستورالعمل طبقه بندی دارایی‌ها (بخشنامه شماره مب/۲۸۲۳ مورخ ۰۵/۱۲/۱۳۸۵) مبنی بر لزوم احتساب ذخیره برای "سود دریافتنی" و "وجه التزام دریافتنی "

تاریخ: ۴/۵/۱۳۸۸

﴿باسمه‌تعالی﴾

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه و شهر ارسال گردد.

با سلام و احترام؛

با عنایت به این‌که حساب‌های "سود دریافتنی" و "وجه‌التزام دریافتنی" از جمله مطالبات بانک است که به‌تبع اعطای تسهیلات ایجاد می‌گردد، لذا تغییر طبقه آنها می‌بایست براساس "دستورالعمل طبقه‌بندی دارایی‌های مؤسسات اعتباری" صورت پذیرد. همچنین به‌منظور ذخیره‌گیری (اعم از ذخیره عمومی و اختصاصی)، ضروری است کل مطالبات هر پرونده تسهیلاتی شامل اصل تسهیلات اعطایی، سود دریافتنی و وجه‌التزام دریافتنی ملاک محاسبه قرارگیرد.

خواهشمند است دستورفرمائید؛ مراتب به قید تسریع به کلیه واحدهای ذی‌ربط ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت گردد./۲۲۴۰۵۷

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مهناز بهرامی **لیدا رنجبرمطلق**

۳۸۱۶ **۴-۳۸۳۱**

تاریخ: ۱۹/۵/۱۳۸۸

﴿باسمه‌تعالی﴾

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه و شهر ارسال گردد.

با سلام و احترام؛

بدین‌وسیله به استحضار می‌رساند؛ شورای پول و اعتبار در جلسه مورخ ۹/۳/۱۳۸۸ کمیسیون اقتصاد دولت و بنا به پیشنهاد شماره ۱۱۹۳۶۱/۸۷ مورخ ۱۱/۱۲/۱۳۸۷ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، در خصوص نحوه تخصیص مبالغ پرداختی مشتریان بعد از سررسید قراردادهای تسهیلات اعطایی، متن ذیل را به تصویب رسانده است:

"مبالغ پرداختی از سوی مشتریان بعد از سررسید تسهیلات اعطایی بین سه جزء اصل تسهیلات، سود (در عقود مشارکتی، فواید مترتب بر اصل) و وجه التزام تأخیر تأدیه دین، تسهیم بالنسبه گردد."

لازم است مفاد این مصوبه، به نحو مقتضی در قراردادهای فی‌مابین مشتری و مؤسسه اعتباری درج گردد.

تأکید می‌گردد از تاریخ ابلاغ این بخشنامه، بخشنامه شماره نت/۷۲۸۳ مورخ ۱۳۷۸/۹/۱۲ این بانک (موضوع مصوبه نهصد و سی و یکمین جلسه آن شورا در تاریخ ۱۲/۱۰/۱۳۷۸) کان لم یکن تلقی می‌گردد.

خواهشمند است دستورفرمائید مراتب به قید تسریع به کلیه واحدهای ذی‌ربط ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت گردد./۲۴۹۶۱۹

مدیریت کل نظارت بر بانک‌ها و مؤسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **مهناز بهرامی**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: ۱۷۵۲۰۸/۸۸؛ ابلاغ آیین‌نامه وصول مطالبات سررسید گذشته، معوق و مشکوک‌الوصول مؤسسات اعتباری (موضوع تصویب‌نامه شماره ۱۵۳۹۶۵/ت۴۱۴۹۸هـ مورخ ۳/۸/۱۳۸۸ هیأت محترم وزیران)

تاریخ: ۱۹/۸/۱۳۸۸

﴿باسمه‌تعالی﴾

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی و غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسات اعتباری توسعه و شهر ارسال گردد.

با سلام و احترام؛

پیرو بخشنامه شماره مب/۵۰۷۲ مورخ ٦/۱۲/۱۳۸٦ این بانک در خصوص ابلاغ تصویب‌نامه شماره ۱۷۵۰۵۱/ت٤۳۷هـ مورخ ۳۰/۱۰/۱۳۸٦ هیأت محترم وزیران با عنوان "آیین‌نامه وصول مطالبات سررسید گذشته، معوق و مشکوک‌الوصول مؤسسات اعتباری (ریالی/ارزی)" به پیوست ،تصویب‌نامه شماره ۱۵۳۹٦۵/ت٤۱٤۹۸هـ مورخ ۳/۸/۱۳۸۸ هیأت محترم وزیران ـ به عنوان جایگزین تصویب‌نامه یاد شده ـ جهت اجرا، ارسال می‌گردد.

خواهشمند است دستور فرمائید مراتب به قید تسریع به کلیه واحدهای ذی‌ربط آن بانک/مؤسسه ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت گردد./۳۳۱۳۸۷

پیوست: ۵ برگ

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مهناز بهرامی **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳-۳۸۳۱**

۱۵۳۹۲۳

ت/ت ۴۱۴۹۸ هـ
شماره .....
تاریخ ۱۳۸۸/۷/۱۰

جمهوری اسلامی ایران
رئیس جمهور

تصویب نامه هیئت وزیران

بسمه تعالی

"با صلوات بر محمد و آل محمد"

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ـ وزارت دادگستری
وزارت کار و امور اجتماعی ـ وزارت کشور ـ وزارت امور اقتصادی و دارایی

هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۸/۷/۱ بنا به پیشنهاد مشترک بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و وزارت امور اقتصادی و دارایی و به استناد ماده (۵) قانون تسهیل اعطای تسهیلات بانکی و کاهش هزینه های طرح و تسریع در اجرای طرحهای تولیدی و افزایش منابع مالی و کارایی بانکها ـ مصوب ۱۳۸۶ ـ آیین نامه وصول مطالبات سررسید گذشته، معوق و مشکوک الوصول مؤسسات اعتباری (ریالی و ارزی) را به شرح زیر تصویب نمود:

آیین‌نامه وصول مطالبات سررسیدگذشته، معوق و مشکوک‌الوصول موسسات اعتباری (ریالی و ارزی)

ماده۱ـ در این آیین‌نامه اصطلاحات و عبارات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می‌روند:

الف ـ بانک مرکزی : بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.

ب ـ مؤسسه اعتباری : تمامی بانکهای دولتی و غیردولتی و سایر مؤسسات اعتباری دارای مجوز از بانک مرکزی.

پ ـ مشتریان : اشخاص حقیقی و حقوقی و مدیران عامل و اعضای هیئت مدیره اشخاص حقوقی (متعددی در زمان سررسید تسهیلات) و شرکتهای زنجیره ای.

ت ـ شرکتهای زنجیره ای : شرکتهایی (غیر از سهامی عام) که حداقل یک عضو هیئت مدیره آن به طور همزمان عضو هیئت مدیره حداقل یک شرکت دیگر باشد و یا شرکتهایی که پنجاه درصد (۵۰٪) از سهام آن متعلق به یک نفر (حقیقی یا حقوقی) و یا ذینفعان واحد آن (به موجب تعاریف یادشده در بخشنامه‌های صادر شده توسط بانک مرکزی) باشد.

ث ـ مشتریان خوش حساب: مشتریانی که در هیچیک از مؤسسات اعتباری بدهی و تعهدات غیرجاری (اعم از ارزی و یا ریالی) نداشته باشند.

جمهوری اسلامی ایران
رئیس جمهور

تصویب‌نامه هیئت وزیران

چ ـ دستگاههای اجرایی: دستگاههای موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری ـ مصوب ۱۳۸۶ـ.

چ ـ مطالبات : اعم از مطالبات ریالی (شامل تسهیلات اعطایی به اشخاص حقیقی و حقوقی، بدهی مشتریان در حساب بدهکاران موقت، بدهی مشتریان درخصوص اعتبارات اسنادی و ضمانت‌نامه‌های پرداخت شده و بروات ارزی مدت‌دار پرداخت شده و پیش‌پرداخت درخصوص خرید اموال معاملات، اموال خریداری شده درخصوص عقود، کالاهای معاملات سلف، کار در جریان جعاله و خرید دین) و مطالبات ارزی (شامل تسهیلات از محل حساب ذخیره ارزی، ارز تنخواه صادراتی به شرح تعریف شده در بند (ح) و تمامی تسهیلاتی که دریافت کننده متعهد به بازپرداخت آن به ارز می‌باشد

ح ـ ارز تنخواه صادراتی : تسهیلات ارزی که به موجب تبصره (۲۹) قانون برنامه اول توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران ـ مصوب ۱۳۶۸ـ توسط دولت برای تشویق و حمایت صادرات کالاهای غیرنفتی و منحصراً برای واردات اولیه و کمکی و قطعات و لوازم برای تولید و صدور کالاهای غیرنفتی و همچنین صدور ضمانت‌نامه‌های صادراتی و خدمات خارج از کشور پس از دریافت تضمین مبنی بر برگشت ارز اعطایی با اهداف صادراتی برنامه در اختیار صادرکننده قرار گرفته است. بانک توسعه صادرات ایران به موجب مفاد قوانین برنامه های دوم و سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و نیز قوانین بودجه از جمله قانون بودجه سال ۱۳۸۶ موظف شده است که این وجوه را وصول و به عنوان سرمایه دولت نزد بانک منظور و از محل آن مجددا به صادرکنندگان تسهیلات پرداخت نماید.

خ ـ مطالبات جاری : مطالباتی که از سررسید آن بیش از دو ماه نگذشته باشد.

د ـ مطالبات غیرجاری : شامل مطالبات سررسید گذشته، معوق و مشکوک‌الوصول (موضوع بندهای ذ ـ ر ـ ز این ماده).

ذ ـ مطالبات سررسید گذشته : مطالباتی که از تاریخ سررسید بدهی و یا تاریخ قطع بازپرداخت اقساط آن بیش از دو ماه گذشته و از شش ماه تجاوز ننموده است.

ر ـ مطالبات معوق : مطالباتی که بیش از شش ماه و کمتر از هجده ماه از تاریخ سررسید و یا تاریخ قطع بازپرداخت اقساط آن سپری شده است.

ز ـ مطالبات مشکوک الوصول : مطالباتی که بیش از هجده ماه از تاریخ سررسید و یا از تاریخ قطع بازپرداخت اقساط آن سپری شده است.

جمهوری اسلامی ایران
رئیس جمهور

تصویب‌نامه هیئت وزیران

ژ ـ مطالبات سوخت شده : آن بخش از مطالبات مؤسسه اعتباری که صرفنظر از تاریخ سررسید به دلایل متقن از قبیل فوت یا ورزشکستگی بدهکار و یا علل دیگر قابل وصول نبوده و با رعایت ضوابط مربوط، به عنوان مطالبات سوخت شده تلقی شده است.

س ـ امهال : مهلت دادن به بدهکاران برای بازپرداخت بدهی در چارچوب قوانین و مقررات موضوعه.

ش ـ تقسیط : قسط بندی بدهی بدهکارانی که مطالبات آنها در طبقات سررسید گذشته، معوق و مشکوک الوصول قرار دارد.

ماده ۲ ـ مؤسسه اعتباری موظف است طبق این آیین‌نامه، برنامه نرم‌افزاری مطالبات خود را به گونه‌ای اصلاح نماید که انتقال مانده آن به مطالبات سررسید گذشته، معوق، مشکوک‌الوصول، سوخت شده و غیره به صورت نرم افزاری و خودکار انجام شود. ارایه تمامی خدمات و تسهیلات بانکی منوط به ارایه شماره ملی، کدیستی و شناسه ملی اشخاص حقوقی است تا اعمال تصمیمات مقرر در این آیین نامه براساس مشخصات یادشده کاملاً به صورت الکترونیکی انجام شود.

ماده ۳ ـ بانک مرکزی موظف است اطلاعات مربوط به مشتریان مؤسسه اعتباری از جمله اطلاعات مربوط به تمام حسابهای مشتریان و اطلاعات مطالبات جاری و غیرجاری (شامل مبلغ و نوع مطالبات) را به صورت مستمر از مؤسسه اعتباری دریافت نماید. در صورت تقاضای مؤسسات اعتباری در اجرای ماده (۴) این آیین‌نامه، بانک مرکزی اطلاعات مورد نیاز را در اختیار آنها قرار خواهد داد. دستورالعمل این ماده توسط بانک مرکزی تهیه و ابلاغ خواهد شد.

ماده ۴ ـ مؤسسه اعتباری موظف است قبل از اعطای هرگونه تسهیلات بانکی، با استعلام از بانک مرکزی، مانده بدهی اعم از جاری یا غیرجاری مشتریان به سیستم بانکی را برای اتخاذ تصمیم نسبت به تقاضای تسهیلات مدنظر قرار دهد.

ماده ۵ ـ مؤسسه اعتباری باید سیستمی را در تمامی شعب طراحی نماید که بر مبنای آن امکان جمع آوری اطلاعات (شامل مطالبات جاری و غیرجاری)، پایش تغییرات، و ارایه گزارشهای به موقع در مورد پرتفوی مطالبات، جهت اقدامات مؤثر فراهم شود.

ماده ۶ ـ مؤسسه اعتباری موظف است با استفاده از کادر کارشناسی خود یا با بهره‌گیری از شرکتها و مؤسسات مشاوره‌ای، ضمن رعایت ضوابط در پرداخت تسهیلات، نظارت بر عملیات تعهدی گیرندگان تسهیلات را در اولویت امور قرار داده و برنامه‌ریزی در رعایت انضباط برای پیگیری وصول مطالبات را در دستور کار خود قرار دهد.

۱۵۳۹۶۵ ات ۴۱۴۹۸ هـ
شماره .....
تاریخ ۱۳۸۸/۸/۳۰۰

جمهوری اسلامی ایران
رئیس جمهور

تصویب نامه هیئت وزیران

تبصره ـ مؤسسه اعتباری می‌تواند برای بهبود عملکرد وصول مطالبات، سیاستهای مناسبی از قبیل استفاده از امکانات بخش خصوصی را در امر وصول مطالبات به کار گیرد.

ماده ۷ ـ مؤسسه اعتباری موظف است ظرف پانزده روز از ابلاغ این آیین نامه، یک کمیته دایمی را تحت سرپرستی یکی از اعضای هیئت مدیره به منظور سیاستگذاری، پیگیری وصول مطالبات غیرجاری و تهیه گزارشهای مربوط به آن تشکیل دهد.

تبصره ۱- کمیته یادشده موظف است نتیجه اقدامات انجام شده و روند وصول مطالبات را به صورت ماهانه به رییس کل بانک مرکزی گزارش نماید.

تبصره ۲- کمیته یادشده بر فعالیتهای اداره حقوقی (در زمینه وصول مطالبات غیرجاری)، واحد سازمانی وصول مطالبات غیرجاری و خدمات مؤسسات و افراد خارج از مؤسسه اعتباری، نظارت خواهد داشت.

ماده ۸- مؤسسه اعتباری باید به محض شناسایی مطالبات غیرجاری بیش از پانصد میلیون (۵۰۰،۰۰۰،۰۰۰) ریال، اطلاعات تکمیلی را در مورد مشتری از جمله شناسایی اموال، بررسی وضعیت ضامنین وی و وضعیت مالی و سایر فعالیتهای مشتری جمع آوری و مراتب را به بانک مرکزی برای اطلاع سایر مؤسسات اعتباری آرسال نماید.

ماده ۹- مؤسسات اعتباری می توانند ضمن توافق با یکدیگر و اتخاذ تدابیر حقوقی، وصول مطالبات را از بدهکارانی که به چند مؤسسه اعتباری بدهی دارند به مؤسسه اعتباری که بیشترین مطالبه یا بیشترین وثیقه را دارد، واگذار نمایند و مراتب را طی گزارشی به اطلاع بانک مرکزی برسانند.

ماده ۱۰- مؤسسه اعتباری می تواند در رابطه با مشتریان خوش حساب، شیوه های تشویقی زیر را در چارچوب ضوابط مقرر اعمال کند:

الف- در اولویت قراردادن مشتری برای دریافت تسهیلات و یا خدمات بانکی.

ب- تخفیف در نرخ کارمزد ارایه خدمات بانکی (در چارچوب مقررات مربوط) تا پنجاه درصد (۵۰٪).

ماده ۱۱- مؤسسه اعتباری موظف است در مورد مشتریان بدحسابی که مجموع بدهی غیرجاری آنها در کل مؤسسات اعتباری بیش از پانصد میلیون (۵۰۰،۰۰۰،۰۰۰) ریال باشد، تا تعیین تکلیف بدهی و تعهدات سررسید گذشته موارد زیر را اعمال نماید:

۱۵۳۹۶۵ ات۴۱۴۹۸ هـ
شماره .....
تاریخ ۱۳۸۸/۸/۱۰-۳۰

جمهوری اسلامی ایران
رئیس جمهور

تصویب نامه هیئت وزیران

الف - دریافت وجه التزام (جریمه تأخیر تأدیه)، به موجب قانون الحاق دو تبصره به ماده (۱۵) قانون عملیات بانکی بدون ربا - مصوب ۱۳۷۶ - معادل نرخ سود قراردادی به علاوه شش درصد(۶٪) .

ب- عدم اعطای هرگونه تسهیلات (اعم از ارزی و ریالی).

پ- عدم گشایش اعتبارات اسنادی.

ت- عدم تحویل دسته چک و افتتاح حساب جاری جدید.

ث- محرومیت استفاده از تمامی تسهیلات و مشوق های صادراتی.

تبصره - مؤسسات اعتباری موظفند قبل از اعطای تسهیلات بانکی و یا انجام خدمات بانکی موضوع بندهای (ب) الی (ث) این ماده، نسبت به بدحساب بودن مشتری و عدم محرومیت متقاضی از این خدمات در سایر مؤسسات اعتباری، از بانک مرکزی استعلام نمایند.

ماده ۱۲- مؤسسات اعتباری موظفند از تاریخ ابلاغ این آیین نامه قراردادهای اعطای تسهیلات بانکی را به گونه ای تنظیم نمایند که وجه التزام تأخیر تأدیه برای تمامی تسهیلات ریالی و ارزی از تاریخ سررسید و نسبت به مانده بدهی علاوه بر نرخ سود بخش اقتصادی موردنظر به صورت شروط ضمن عقد، به شرح زیر دریافت شود:

الف- تا قبل از آنکه در سرفصل مطالبات سررسید گذشته قرار بگیرند (کمتر از دو ماه) معادل شش درصد(۶٪).

ب- پس از انتقال به مطالبات سررسید گذشته و تا قبل از ورود به سرفصل معوق (بیش از دو ماه و کمتر از شش ماه) معادل هشت درصد(۸٪).

پ- پس از انتقال به سر فصل مطالبات معوق و تا سه ماه پس از آن (بیش از شش ماه و کمتر از نه ماه) معادل ده درصد (۱۰٪).

ت- در صورتی که مطالبات بیش از سه ماه در سر فصل مطالبات معوق باقی مانده و هنوز به سرفصل مطالبات مشکوک الوصول انتقال نیافته باشد (بیش از نه ماه و کمتر از هجده ماه) معادل دوازده درصد (۱۲٪).

ث- در صورتی که مطالبات به سرفصل مطالبات مشکوک الوصول انتقال یابد معادل چهارده درصد (۱۴٪).

ماده ۱۳- درخصوص قراردادهای کمتر از پانصد میلیون (۵۰۰٫۰۰۰) ریال، برای تمامی حالتهای ماده (۱۲) وجه التزام تأخیر تأدیه معادل شش درصد (۶٪) به علاوه نرخ سود بخش اقتصادی در نظر گرفته می شود.

۱۵۳۹۶۵ ات ۴۱۴۹۸ هـ
شماره .....
تاریخ ۱۳۸۸/۸/۰۳۰

جمهوری اسلامی ایران
رئیس جمهور

تصویب نامه هیئت وزیران

ماده ۱۴- مؤسسات اعتباری موظفند به منظور کاهش مطالبات معوق و افزایش امکان وصول اقساط، از تاریخ ابلاغ این آیین نامه قراردادهای اعطای تسهیلات بانکی را به گونه ای منعقد نمایند که مشتری، افراد تحت تکفل وی، ضامن و یا ضامنین با شرط ضمن عقد به طور غیرقابل رجوع به مؤسسه اعتباری اختیار دهد که هرگونه مطالبات خود اعم از مستقیم و یا غیرمستقیم را پس از سررسید و در صورت عدم پرداخت، از موجودی هر یک از حسابها (ریالی و ارزی)، اموال و اسناد آنان نزد مؤسسه اعتباری و یا سایر مؤسسات اعتباری رأساً و بدون نیاز به حکم قضایی یا اجرایی برداشت نموده و به حساب بدهی مشتری منظور نماید. در صورتی که وجوه به صورت ارزی باشد، مؤسسه اعتباری آن را برداشت و به نرخ روز محاسبه می نماید. مشتری، افراد تحت تکفل وی، ضامن و یا ضامنین در صورت اقدام مؤسسه اعتباری به شرح یادشده حق هرگونه اعتراض و طرح دعوی را از خود سلب می نماید. مؤسسات اعتباری موظفند در صورت تعویق مطالبات، مراتب را به بانک مرکزی اعلام نمایند و بانک مرکزی بلافاصله دستور لازم را به مؤسسات اعتباری مربوط اعلام می نماید. مؤسسات اعتباری موظفند پس از دستور بانک مرکزی نسبت به انسداد حسابهای بدهکار و برداشت از آنها به میزان بدهی مشتری و واریز به مؤسسه اعتباری ذینفع اقدام نمایند. اقدام مؤسسه اعتباری ذینفع می تواند قبل و یا بعد از سیاستهای تشویقی موضوع ماده (۱۵) صورت گیرد.

ماده ۱۵- مؤسسه اعتباری مجاز است به منظور تشویق بدهکاران (اعم از ارزی و ریالی) به بازپرداخت مانده بدهی، سیاستهای تشویقی زیر را در مورد این اشخاص اتخاذ نماید:

الف- رفع محرومیت های مندرج در بندهای (ب) الی (ث) ماده (۱۱) مشروط به تسویه بدهی در تمامی مؤسسات اعتباری.

ب- بخشش جریمه قراردادی تأخیر تأدیه دین، حداکثر تا میزان مابه التفاوت نرخ وجه التزام تأخیر تأدیه دین مندرج در قرارداد مربوط و نرخ سود تسهیلات اعطایی، با تصویب هیئت مدیره. مشروط بر اینکه مشتری ظرف دو ماه از تاریخ ابلاغ این آیین نامه نسبت به تسویه بدهی های خود اقدام نماید.

تبصره - در موارد استثنایی در بخش تولیدی، هیئت مدیره می تواند نسبت به بخشش حداکثر پنجاه درصد (۵۰٪) جرایم موضوع ماده (۱۲) اقدام نماید. مشروط بر اینکه بدهکار تمامی بدهی خود را نقداً تسویه نماید.

ج- به منظور بازگشت مناسب اصل و منافع حاصل از مطالبات غیرجاری ارزی، علاوه بر سیاستهای تشویقی یادشده هیئت مدیره مؤسسه اعتباری می تواند پس از انجام بررسیهای لازم، تدابیری اتخاذ

۱۵۳۹۶۵ ات ۴۱۴۹۸ هـ
شماره .....
تاریخ ۱۳۸۸/۸/۳۰

جمهوری اسلامی ایران
رئیس جمهور

تصویب‌نامه هیئت وزیران

نماید که بدهکاران ارزی که مطالبات آنها مربوط به تاریخ قبل از ابلاغ این آیین نامه بوده و نتوانسته اند مطابق با ضوابط حاکم بر مطالبات مربوط، تعهدات خود را ایفا کنند، بتوانند دیون خود را به ریال پرداخت نمایند، مشروط بر اینکه هیچگونه منع قانونی برای تبدیل مطالبات ارزی آنان به ریال وجود نداشته باشد و بازپرداخت تسهیلات اعطایی براساس قانون بر حسب ارز الزام آور نشده باشد.

تبصره ۱- در این گونه موارد مبلغ ارزی اصل دین، به نرخ روز پرداخت وجه، توسط مؤسسه اعتباری تسعیر شده و وجه التزام تأخیر دیه به ترتیب مقرر شده در چارچوب قرارداد دریافت می شود.

تبصره ۲- در مواردی که گیرندگان تسهیلات از محل حساب ذخیره ارزی ضوابط مقرر در مصوبه شماره ۹۳۶۰۹/ت۳۶۲۱۲ک مورخ ۱۳۸۷/۶/۱۰ را ملاک عمل قرار دهند، طبق ضوابط مصوبه یادشده عمل خواهد شد.

ماده ۱۶- مؤسسه اعتباری موظف است ظرف دو ماه از تاریخ ابلاغ این آیین نامه، لیست کامل مطالبات معوق بیش از پنج میلیارد (۵٫۰۰۰٫۰۰۰) ریال یا معادل ارزی آن را تهیه نموده و ضمن ارایه فهرست و جزییات اطلاعات بدهکاران، گزارش عملکرد خود (براساس برنامه زمان بندی مصوب هیئت مدیره برای وصول مطالبات غیرجاری در هر مورد) را به صورت ماهانه به بانک مرکزی منعکس نماید.

تبصره- سقف مبلغ یاد شده در صورت لزوم توسط بانک مرکزی مورد تجدید نظر قرار می گیرد.

ماده ۱۷- مدیران و کارکنانی که دراثر تقصیر در انجام وظایف و یا عدم رعایت مقررات، موجب افزایش مطالبات غیر جاری می شوند، اعم از کسانی که در مراحل تصویب تسهیلات نقش داشته اند، رییس و معاون شعبه، مسئول اعتبارات و کارشناس ذی ربط و غیره مسئول بوده و بر اساس مقررات راجع به تخلفات اداری و انتظامی و سایر مقررات لازم الاجرا با آنان رفتار می شود.

تبصره ۱- موسسه اعتباری موظف است درخصوص تسهیلات معوق بیش از یک میلیارد (۱٫۰۰۰٫۰۰۰) ریال، ضمن انجام اقدامات قانونی و ارائه گزارش عملکرد، فهرست کارکنانی که در مراحل تصمیم گیری و پرداخت تسهیلات سهل انگاری نموده اند را به همراه اقدامات تنبیهی صورت گرفته هر سه ماه یکبار به بانک مرکزی ارسال نماید.

تبصره ۲- موسسه اعتباری می تواند بر اساس دستورالعملی که به تصویب هیئت مدیره می رسد، برای کارکنانی که نقش موثر در وصول مطالبات غیر جاری دارند، یا موفق به شناسایی و

۱۵۲۹۶۵ ات ۴۱۴۹۸ هـ
شماره .....
تاریخ ۱۳۸۸/۲/۲۰-۳۰۰

جمهوری اسلامی ایران
رئیس جمهور

تصویب نامه هیئت وزیران

معرفی اموال مدیونین یا ضامنین آنان به منظور توقیف می گردند، یا موجبات وصول به موقع اقساط را فراهم می آورند ، پاداش مناسب لحاظ نماید.

تبصره ۳- مجمع عمومی موسسه اعتباری می تواند طی دستور العملی هیئت مدیره و مدیر عاملی را که به استناد گزارش بازرس قانونی موسسه اعتباری ذی ربط و گزارش بانک مرکزی در وصول مطالبات معوق نقش موثر ایفا نموده و با با اتخاذ تدابیر مناسب مانع از افزایش مطالبات معوق شده است را با پرداخت پاداش و اعطای تقدیر نامه مورد تشویق قرار دهد.

ماده ۱۸- موسسه اعتباری موظف است فهرست مشتریانی را که به دلیل عدم ایفای تعهدات دستگاه های اجرایی به سرفصل سررسید گذشته و معوق انتقال یافته اند، هر سه ماه یکبار به وزارت امور اقتصادی و دارایی و بانک مرکزی منعکس نماید. کمیته تخصیص موضوع ماده (۳۰) قانون برنامه و بودجه – مصوب ۱۳۵۱- تخصیص بودجه به دستگاه های یاد شده را منوط به بازپرداخت بدهی آنان به موسسات اعتباری می نماید.

تبصره – معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی رییس جمهور موظف است ظرف دو ماه از ابلاغ این آیین نامه، برنامه زمان بندی پرداخت مطالبات غیر جاری دستگاه های اجرایی به موسسات اعتباری را به گونه ای تنظیم نماید که طلب موسسه اعتباری ظرف دو سال آینده وصول شود. این مطالبات به نحو مقتضی در بودجه سالانه دستگاه های اجرایی پیش بینی می شود.

ماده ۱۹- به منظور تسهیل در روند پیگیری وصول مطالبات غیر جاری موسسات اعتباری، استانداران سراسر کشور موظفند با همکاری موسسات اعتباری و دستگاه های اجرایی ذی ربط اقدامات موثر برای وصول مطالبات موسسات اعتباری را به عمل آورند.

ماده ۲۰- موسسه اعتباری موظف است واحدهای فعال با بیش از پنجاه نفر پرسنل را که دارای بدهی غیر جاری بوده و استمرار فعالیت آن ها از دید موسسه اعتباری عامل، فاقد توجیه اقتصادی بوده و ساختار مالی آنها قابلیت اصلاح نداشته و تنها چاره کار تعطیلی و تملک است، سریعا به وزارت امور اقتصادی و دارایی، بانک مرکزی و کمیسیون پیشگیری از تعطیلی صنایع تولیدی و واحدهای کشاورزی موضوع تصویب نامه شماره ۴۵۹۹۹/ت ۳۴۰۲۳ هـ مورخ ۱۳۸۴/۸/۸ معرفی نماید. چنانچه بنا به مصالحی تداوم فعالیت این واحدها مورد تاکید این کمیسیون باشد، کمیسیون یاد شده موظف است با حضور نماینده تام الاختیار موسسه اعتباری عامل در چارچوب قوانین و مقررات، پیشنهادهای اجرایی جهت بازپرداخت بدهی های انباشته این واحدها را به هیئت وزیران منعکس

جمهوری اسلامی ایران
رئیس جمهور

تصویب نامه هیئت وزیران

نماید. انجام اقدامات یاد شده منجر به توقف در عملیات اجرایی موسسه اعتباری درخصوص اخذ مطالبات و یا تملک وثایق نمی باشد.

ماده ۲۱- وزارت امور اقتصادی و دارایی و بانک مرکزی با همکاری وزارت دادگستری پیگیری لازم را برای تشکیل دادگاه های خاص و ایجاد عنوان کارشناس رسمی دادگستری در امور بانکی و گزینش اشخاص واجد شرایط با تخصص های اموراعتباری، امور ارزی و خدمات الکترونیکی را به عمل آورند، به نحوی که رسیدگی به پرونده های سیستم بانکی جهت وصول مطالبات تسهیل گردد.

ماده ۲۲- وزارت امور اقتصادی و دارایی و بانک مرکزی موظفند برای پوشش ریسک تسهیلات اعطائی موسسات اعتباری اقدامات زیر را انجام دهند:

الف – ایجاد و طراحی ساز و کار پوشش ریسک تسهیلات موسسات اعتباری از طریق ایجاد موسسات بیمه و یا تضمین اعتبار و یا سایر طرق مقتضی ظرف شش ماه.

ب – ارائه طرح جامع بیمه انواع تسهیلات با همکاری موسسات بیمه به هیئت وزیران ظرف سه ماه.

پ- اقدام به راه اندازی و آغاز به کار موسسه رتبه بندی و اعتبار سنجی مشتریان موسسات اعتباری ظرف سه ماه.

تبصره – انجام اقدامات فوق ناقی وظیفه موسسه اعتباری در اخذ وثایق و تضمینات لازم نیست.

ماده ۲۳- موسسه اعتباری موظف است به منظور انعکاس صحیح تر دارایی ها در ترازنامه، مطالبات موضوع این آیین نامه را که به دلایل متقن از قبیل ورشکستگی یا علل دیگر قابل وصول نباشد پس از تصویب هیئت مدیره و با توجه به ضوابط مربوطه به عنوان مطالبات سوخت شده تلقی و مطابق با استانداردهای حسابداری در حساب های مربوط عمل نموده و گزارش سالانه آن را به مجمع عمومی ارائه نماید. سوابق و مستندات این گونه مطالبات باید به مدت ده سال نگهداری شود. انقضای این مدت ناقی حقوق موسسه اعتباری جهت استیفای مطالبات نخواهد بود.

تبصره ۱- بانک مرکزی موظف است با همکاری وزارت امور اقتصادی و دارایی ظرف دو ماه از ابلاغ این آیین نامه دستور العمل شرایط و ویژگی های بدهی های سوخت شده را جهت انتقال به سرفصل مطالبات سوخت شده، تدوین و ابلاغ نماید.

تبصره ۲- مجمع عمومی موسسه اعتباری می تواند تمام یا بخشی از اختیارات موضوع این ماده را به هیئت مدیره تفویض نماید.

۱۵۲۴۲۵

ت ۴۱۴۹۸ هـ
شماره .....
تاریخ ۱۳۸۸/۸/۰۳۰۰

جمهوری اسلامی ایران
رئیس جمهور

تصویب نامه هیئت وزیران

ماده ۲۴- وزارت دادگستری موظف است با همکاری سازمان ثبت اسناد و املاک کشور ترتیبی اتخاذ نماید تا نسبت به تسهیل و تسریع پرونده هایی که جهت صدور اجرائیه برای وصول مطالبات به سازمان ثبت اسناد و املاک کشور ارجاع شده ، اقدام شود.

ماده ۲۵- موسسه اعتباری موظف است پس از تصویب این آیین نامه با اتخاذ تدابیر لازم نسبت به اطلاع رسانی مناسب درخصوص مفاد این آیین نامه به تمامی اشخاص دارای مطالبات غیر جاری اقدام نماید.

ماده ۲۶- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف است در صورت لزوم دستور العمل های مورد نیاز این آیین نامه را تهیه و جهت اجرا به موسسات اعتباری ابلاغ نماید.

این آیین نامه جایگزین تصویب نامه شماره ۱۷۵۰۵۱/ت۴۲۲۷هـ مورخ ۱۳۸۶/۱۰/۳۰ و مصوبه شماره ۳۳۰۴۷/ت ۳۶۲۱۲ ک مورخ ۱۳۸۷/۳/۵ می شود.

محمدرضا رحیمی
معاون اول رئیس جمهور

رونوشت به دفتر مقام معظم رهبری، دفتر رئیس جمهور، دفتر رییس قوه قضاییه، دفتر رییس مجمع تشخیص مصلحت نظام، دفتر معاون اول رییس جمهور، معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی رییس جمهور، معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رییس جمهور، معاونت حقوقی و امور مجلس رییس جمهور، معاونت اجرایی رییس جمهور، دیوان محاسبات کشور ، دیوان عدالت اداری، سازمان بازرسی کل کشور، اداره کل قوانین مجلس شورای اسلامی، اداره کل قوانین و مقررات کشور، اداره کل حقوقی، کلیه وزارتخانه ها، سازمان ها و مؤسسات دولتی، نهادهای انقلاب اسلامی، استانداریهای سراسر کشور، روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران، دبیرخانه شورای اطلاع رسانی دولت و دفتر هیئت دولت ابلاغ می شود.

شماره: ۱۹۹۷۳۰/۸۸؛ پاره‌ای از تکالیف مقرر در بخشنامه هیات‌محترم وزیران تحت عنوان " آیین نامه وصول مطالبات سررسیدگذشته ، معوق و مشکوک‌الوصول موسسات اعتباری (ریالی و ارزی")

تاریخ: ۲۳/۹/۱۳۸۸

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی‌و غیردولتی، مؤسسات اعتباری توسعه و شهرو شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید.

با سلام

احتراماً؛ پیرو بخشنامه شماره ۱۷۵۲۰۸ مورخ ۱۸/۰۸/۱۳۸۸ این بانک در رابطه با ابلاغ تصویب‌نامه شماره ۱۵۳۹٦۵/ت٤۱٤۹۸ه مورخ ۰۳/۰۸/۱۳۸۸ هیأت محترم وزیران با عنوان "آیین‌نامه وصول مطالبات سررسید گذشته، معوق و مشکوک‌الوصول مؤسسات اعتباری (ریالی و ارزی)"، ضمن تأکید بر ضرورت اجرای کامل مفاد آیین‌نامه مذکور، خواهشمند است هر چه سریعتر این بانک را از آخرین اقدامات انجام شده در خصوص موارد ذیل مطلع نمایند:

اجرای ماده ۵ آیین‌نامه فوق مبنی بر ایجاد سیستمی جهت جمع‌آوری اطلاعات (شامل مطالبات جاری و غیرجاری) در تمامی شعب.

چگونگی اجرای بند ب ماده ۱۵ آیین‌نامه مذکور از نظر رجوع مشتریان بدهکار آن بانک/مؤسسه برای تسویه بدهی‌ها و ارائه آمار مربوط.

اجرای ماده ۱٦ آیین‌نامه یاد شده مبنی بر ارسال لیست کامل مطالبات معوق بیش از پنج میلیارد ریال یا معادل ارزی آن همراه با فهرست و جزئیات اطلاعات بدهکاران. / ۳۵۸۳۳۳

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مهناز بهرامی **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۳**

شماره: ۲۰۳۴۵۹/۸۸؛ الزام بانک ها و موسسات اعتباری به مکاتبه با مشتریان دارای مطالبات معوق ، به منظور تشویق آنها به استفاده از فرصت دوماهه مقرر در آیین نامه و توجه به پیامد نادیده گرفتن آن

تاریخ: ۲۸/۹/۱۳۸۸

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانکهای دولتی و غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسات اعتباری توسعه و شهر ارسال گردید.

با سلام

احتراماً پیرو بخشنامه های شماره ۱۷۵۲۰۸/۸۸ مورخ ۱۸/۸/۱۳۸۸ و ۱۹۹۷۳۰/۸۸ مورخ ۲۳/۹/۱۳۸۸ در خصوصابلاغ آیین‌نامه وصول مطالبات سررسید گذشته، معوق و مشکوک‌الوصول موسسات اعتباری (ریالی و ارزی) مصوب هیات محترم وزیران، به منظور تسریع در اجرایی شدن ماده ۱۵ و به منظور تشویق بدهکاران به استفاده از سیاست‌های تشویقی پیشنهاد شده در ماده مذکور،خواهشمند است دستور فرمایند در اسرع وقت ،به آن گروه از مشتریان آن بانک/موسسه که دارای مطالبات سررسید گذشته، معوق و یا مشکوک‌الوصول می‌باشند اطلاع داده شود:

"برای بهره‌مندی از امتیازات یاد شده در آیین‌نامه هیات محترم وزیران، (بخشش جریمه قراردادی تاخیر تادیه دین) هر چه سریعتر به آن بانک/موسسه جهت تسویه مطالبات خودمراجعه کنند. در صورت عدم مراجعه مشتریان در مدت تعیین شده، مسئولیت محرومیت از سیاست‌های تشویقی یاد شده راسا بر عهده آنان خواهد بود." /۳٦٤٨٥٢/م

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مهناز بهرامی **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۳**

شماره: ۲۰۸۰۳۶/۸۸؛ درخواست اعلام اقدامات انجام شده توسط بانک‌ها در اجرای الزامات ماده ۵ قانون اجرای سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی

تاریخ: ۳/۱۰/۱۳۸۸

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع مدیران عامل محترم بانک‌های غیردولتی ، موسسات اعتباری توسعه و شهر و موسساتی که دارای مجوز تطبیق و تبدیل هستند ، ارسال می‌گردد.

با سلام؛

احتراماً ، پیرو بخشنامه شماره ۷۰۳۸ مورخ ۱۹/۱/۱۳۸۸ مبنی بر لزوم تطبیق ساختار سهامداری آن بانک/ موسسه اعتباری با مفاد ماده (۵) قانون " اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (٤٤) قانون اساسی" حداکثر ظرف مدت یک‌سال از تاریخ تصویب قانون مزبور، با عنایت به اینکه مهلت مزبور به پایان رسیده است، خواهشمند است اقدامات صورت گرفته و همچنین اقدامات آتی (تا پایان سال جاری) در این زمینه را در اسرع وقت به این بانک منعکس فرمایند./۳۶۵۸۲۳

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **مهناز بهرامی**

۱۶-۱۶۱۵ **۳۸۱۶**

تاریخ: ۸/۱۰/۱۳۸۸

بسمــه تعالــی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک، موسسه اعتباری توسعه و موسسه اعتباری شهر ارسال گردید.

باسلام

احتراماً؛ پیرو بخشنامه‌های شماره ۳۵۱۳/ نت مورخ ۲۲/۸/۱۳۸۱ و شماره ۱۱۰۱/هـ مورخ ۱۱/۳/۱۳۸٤، به پیوست "آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی" موضوع تصویب‌نامه شماره ۱۸۱٤۳٤/ ت ٤۳۱۸۲ ک مورخ ۱٤/۹/۱۳۸۸ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین‌نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی، جهت اجرا ایفاد می‌شود. این آیین‌نامه که مطابق با آخرین استانداردها و رهنمودهای مراجع بین‌المللی فعال در زمینه مبارزه با پولشویی تدوین شده، متضمن تدابیر و توصیه‌هایی است که عمل به آن‌ها می‌تواند مصونیت لازم را برای کشورمان در قبال این پدیده شوم فراهم آورد.

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در نظر دارد در راستای ایفای مطلوب مسئولیت‌ها و تکالیف مقرر در آیین‌نامه مذکور و حصول اطمینان از حسن اجرای امور و همچنین تجمیع و تمرکز فعالیت‌ها و اجتناب از هر گونه موازی‌کاری و ناهماهنگی‌احتمالی، با تشکیل مدیریت مستقلی تحت عنوان "مدیریت مبارزه با پولشویی"، کلیه وظایف و مسئولیت‌های خود را در زمینه مقابله با پولشویی به صورت متمرکز و تحت مدیریتی واحد به انجام رساند. همچنین در همین راستا، اقدامات و تدابیر دیگری نیز در دستور کار این بانک قرار دارد که متعاقباً اعلام خواهد شد.

با عنایت به مراتب فوق، خواهشمند است دستور فرمایید ضمن ابلاغ مفاد آیین‌نامه مذکور به واحدهای ذیربط، ترتیبی اتخاذ گردد تا موارد ذیل به قید تسریع در کلیه شعب و واحدهای تابعه به مرحله اجرا درآید.

- ارایه هرگونه خدمات بانکی از جمله دریافت و پرداخت، حواله وجه، صدور و پرداخت چک، ارایه تسهیلات، صدور انواع کارت دریافت و پرداخت، صدور ضمانت‌نامه، خرید و فروش ارز، خرید و فروش اوراق گواهی سپرده و اوراق مشارکت، قبول ضمانت و تعهد ضامنان به هر شکل از قبیل امضای سفته، بروات و اعتبارات اسنادی و خرید و فروش سهام منوط به شناسایی ارباب رجوع و ثبت اطلاعات آن در بانک‌های اطلاعاتی موسسات اعتباری می‌باشد.

ارایه خدمات پایه به صورت الکترونیکی و بدون شناسایی کامل ارباب رجوع و انجام هرگونه تراکنش مالی غیر قابل ردیابی یا بی‌نام و ارایه تسهیلات مربوط ممنوع است.

لازم است با اتخاذ تدابیر و اقدامات مقتضی، نظارت دقیق و ویژه‌ای به هنگام افتتاح و انسداد هر گونه حساب برای افراد سیاسی خارجی اعمال شود.

فرم‌های مربوط به ارایه خدمات به ارباب رجوع باید به گونه‌ای طراحی شوند که امکان درج شناسه فرد (شماره ملی، شناسه ملی، شماره فراگیر اتباع بیگانه حسب مورد) و کدپستی وی بر روی آن فراهم باشد.

بانک‌های اطلاعاتی موسسات اعتباری باید به نحوی طراحی شوند که امکان درج شناسه فرد (شماره ملی، شناسه ملی، شماره فراگیر اتباع بیگانه حسب مورد) و کدپستی وی در آن فراهم بوده و جستجو بر اساس شناسه‌های مذکور امکان‌پذیر باشد.

داده‌های موجود در بانک‌های اطلاعاتی مزبور باید به صورت ادواری (هر شش ماه یک‌بار)، از طریق ارسال آن‌ها به مراجع ذیربط، به روز شده و صحت آن‌ها کنترل شود.

موسسات اعتباری باید واحدی را با توجه به وسعت و گستردگی سازمانی خود، به عنوان مسئول مبارزه با پولشویی ایجاد و مشخصات تفصیلی کارکنان آن را مطابق فرم پیوست به مدیریتمبارزه با پولشوییبانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ارسال نمایند.

لازم است موسسات اعتباری هرگونه تمهیدات لازم برای حسن اجرای قانون مبارزه با پولشویی از جمله تهیه نرم‌افزارهای مورد نیاز برای تسهیل در دسترسی سریع به اطلاعات و شناسایی معاملات مشکوک و نیز طراحی ساز و کارهای مقتضی به منظور نظارت و کنترل بر فرآیندهای مبارزه با پولشویی و ارزیابی و ممیزی میزان اجرای آن فرآیندها را فراهم آورده و مراتب را برای اخذ تایید به این بانک گزارش نمایند.

موسسات اعتباری باید ترتیباتی را اتخاذ نمایند تا در صورت مشاهده هرگونه معاملات و عملیات مشکوک، مراتب بدون اطلاع ارباب رجوع و در کوتاه‌ترین زمان ممکن گزارش شود.

لازم است ترتیبی اتخاذ گردد تا کلیه معاملات بیش از سقف مقرر در آیین‌نامه که ارباب رجوع وجه آن‌ها را به صورت نقدی پرداخت می‌کند، ثبت و همراه با توضیحات ارباب رجوع، گزارش گردد.

خرید و فروش ارز به هر صورتی از جمله پرداخت ریال در داخل و دریافت ارز در خارج کشور و بالعکس، صرفاً از طریق شبکه بانکی و صرافی‌های مجاز با رعایت قوانین و مقررات مربوط مجاز است. کلیه موسسات اعتباری و صرافی‌های مجاز موظفند اطلاعات تفصیلی مربوط به خرید و فروش و نقل و انتقال ارز خود را در پایان هر روز به بانک اطلاعاتی که به همین منظور در بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ایجاد خواهد شد، ارسال دارند.

موسسات اعتباری باید با اتخاذ تدابیر و اقدامات لازم، نظارت دقیق و ویژه‌ای را بر شعب و نمایندگی‌های خارج از کشور خود به لحاظ رعایت ضوابط و مقررات مبارزه با پولشویی اعمال نمایند.

مدارک مربوط به سوابق معاملات و عملیات مالی (اعم از فعال و غیرفعال) و نیز مدارک مربوط به سوابق شناسایی ارباب رجوع درموسسات اعتباری ،باید به صورت فیزیکی و یا دیگر روش‌های قانونی حداقل به مدت ۵ سال پس از پایان عملیات نگهداری شوند.

مقتضی است موسسات اعتباری ترتیبات لازم را برای برقراری دوره‌های آموزشی بدو خدمت و ضمن خدمت کارکنان زیرمجموعه خود در خصوص مبارزه با پولشویی فراهم نمایند.

موسسات اعتباری باید نسبت به توجیه، آموزش عمومی و اطلاع‌رسانی به ارباب رجوع در خصوص تکالیف عمومی آن‌ها و نیز مزایای اجرای قانون، به نحو مقتضی اقدام نمایند.

از ابتدای بهمن‌ماه سال جاری، پرداخت وجه نقد بیش از ۱۵۰ میلیون ریال در هر روز به ارباب رجوع ممنوع خواهد بود. موسسات اعتباری موظفند در اسرع وقت نسبت به اطلاع رسانی به عموم مردم برای استفاده از روشهای جایگزین، اقدام نمایند.

امید است با تدابیر و تمهیدات اتخاذ شده، اراده نظام بانکی کشورمان در خصوص مبارزه با پولشویی در عرصه داخلی و بین‌المللی بیش از پیش محرز گردد.//ش ش:۳٦۸٤۲۱

سید حمید پورمحمدی

پیوست: دارد.

شماره: ۲۱۱۰۷۲/۸۸؛ حداقل الزامات تحت عنوان "مجموعه رهنمودها برای مدیریت موثر ریسک تطبیق"

تاریخ: ۹/۱۰/۱۳۸۸

بسمــه تعالــی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی و غیردولتی، موسسات اعتباری توسعه و شهر، شرکت دولتی پست بانک و بانک قرض‌الحسنه مهر ایران ارسال گردید.

باسلام

احتراماً پیرو بخشنامه شماره ۲۳۷۶۵/۸۸ مورخ ۷/۲/۱۳۸۸ این بانک، در خصوص درخواست ارائه گزارش در مورد اقداماتی که در رابطه با ایجاد واحد تطبیق انجام شده است مراتب ذیل را به استحضار می‌رساند:

گزارش های دریافتی از تعدادی از بانک ها در خصوص ایجاد واحد تطبیق بیانگر این موضوع است که جایگاهی که برای این واحد در ساختارسازمانی آن ها در نظر گرفته شده است بعضا دارای ایرادات اساسی است.علاوه براین ، سوالات مطروحه از این بانک ، در مورد جایگاه واحد تطبیق(از جنبه نظارتی یا اجرایی بودن آن) ،این ضرورت را ایجاب نمود که به منظور ایجاد واحد تطبیق ـ در جایگاهی صحیح ـ به گونه ای که بتواند وظایف خود را به طور موثر انجام دهد، دستورالعملی تدوین شود.

با توجه به نقش زیربنایی و حایز اهمیت این واحد برای مدیریت تمامی ریسک‌های بانکی، مجموعه حاضر که الزامات حداقلی برای ایجاد واحد تطبیق تلقی می شود تحت عنوان "مجموعه رهنمودها برای مدیریت موثر ریسک تطبیق" ایفاد می‌شود.

خواهشمند است دستور فرمایند این مجموعه جهت پیاده سازی به واحدهای ذی‌ربط ابلاغ شده، بر حسن اجرای آن نظارت شود.

موجب امتنان خواهد بود چنانچه، حداکثر طی مدت ٦ ماه از تاریخ ابلاغ این بخشنامه،گزارش اجمالی از اقدامات انجام شده در این مورد، برای این بانک ارسال شود./۳۷۳۵۱۷/م

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مهناز بهرامی **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۳**

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل نظارت بر بانک ها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات ومقررات بانکی

مجموعه رهنمودها برای مدیریت موثر ریسک

تطبیق

گروه مطالعاتی بانکی واعتباری

آذر ماه ۱۳۸۸

فهرست مطالب

عنوان

بخش اول: اهداف و تعاریف

ماده ۱: اهداف

ماده ۲: تعاریف

بخش دوم: محیط کنترلی ریسک تطبیق

ماده ۳: وظایف هیئت مدیره

ماده ۴: سیاست‌ها و راهبردهای تطبیق

ماده ۵: وظایف مدیریت ارشد

ماده ۶: ساختار سازمانی واحد تطبیق

ماده ۷: وظایف واحد تطبیق

ماده ۸: وظایف مسئول واحد تطبیق

ماده ۹: گزارش دهی

ماده۱۰:مدیریت ریسک تطبیق

ماده ۱۱: برنامه‌های مدیریت ریسک تطبیق

ماده ۱۲: رویه‌های مدیریت ریسک تطبیق

ماده ۱۳: برنامه‌های مستمر آموزشی

بخش سوم: سایر موارد

ماده ۱۴: ارتباط کاری واحد تطبیق با واحد حسابرسی داخلی و واحدهای مدیریت ریسک

ماده ۱۵: ارتباط متقابل موسسه اعتباری با بانک مرکزی در رابطه با ریسک تطبیق

پیوست شماره (۱): قوانین، مقررات و استانداردها (مرتبط با فعالیت موسسات اعتباری)

پیوست شماره (۲): محیط کنترلی ریسک تطبیق

پیوست شماره (۳): تبیین جایگاه ریسک تطبیق در بین ریسک‌های عمده بانکی

پیوست شماره (۴): اصول اساسی لازم در سیاست‌ها و راهبردهای تطبیق

پیوست شماره (۵): جایگاه سازمانی واحد مدیریت ریسک تطبیق در موسسه اعتباری (نمونه ایده‌آل)

پیوست شماره (۶): سیستم مدیریت ریسک تطبیق

مجموعه رهنمودها

برای مدیریت موثر ریسک تطبیق

بخش اول : اهداف و تعاریف

ماده ۱- اهداف

در تبیین مواد ۳۹ و ۳۲ بسته های سیاستی-نظارتی سال های ۱۳۸۷و۱۳۸۸ و به منظور حفظ ثبات و امنیت عملیات بانکی و پیشگیری از مواجهه با مخاطراتی که به موجب آن‌ها، مؤسسات اعتباری :

مشمول جریمه ، مجازات‌های قانونی ویاتنبیهات نظارتی گردند؛

با زیان های حایز اهمیت مواجه شوند؛

به حسن شهرت آن ها آسیب واردشود.

حداقل الزامات ذیل ، تحت عنوان "مجموعه رهنمود ها برای مدیریت موثر ریسک تطبیق"که از این پس به اختصار "رهنمود" نامیده می شود،تدوین می گردد.

ماده ۲- تعاریف

تعاریف ارائه شده در این ماده، محدود به این رهنمود است.

بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

موسسات اعتباری:بانک‌ها، موسسات اعتباری غیربانکی که مجوز خود را از بانک مرکزی دریافت داشته ،تحت نظارت این بانک قرار دارند؛

مدیریت ارشد : اعضای هیات عامل / مدیر عامل و آن گروه از مدیران اجرایی و کارکنان ارشد مؤسسات اعتباری، که مستقیما زیر نظر هر یک از اعضای هیات عامل/ مدیرعامل قرار داشته، مسئولیت اجرای استراتژی‌ها و سیاست‌های مصوب هیات مدیره (هیات امنا) یا هیات عامل را حسب مورد بر عهده دارند.

قوانین، مقررات و استانداردها : شامل قوانین ومقررات اداری، مالی- محاسباتی (از جمله قوانین مالیاتی)،گمرکی ،تجاری و دیگر قوانین ومقررات مرتبط (به شرح فهرست پیوست شماره (۱)این رهنمود) که برای فعالیت‌های آن موسسه الزام آور اعلام شده و نیز قواعد سازمانی، ضوابط اخلاقی و اصول حرفه‌ای مربوط می‌باشد؛

تطبیق:سازگاری فعالیت موسسه اعتباری با قوانین ، مقررات و استانداردهای مرتبط با فعالیت‌های آن است.

ریسک تطبیق:احتمال شمول جریمه، مجازات‌های قانونی، تنبیهات نظارتی، مواجهه بازیان‌های حایز اهمیت و یا آسیب وارد شدن به حسن شهرت موسسات اعتباری، به دلیل عدم رعایت قوانین، مقررات و استانداردها است. این ریسک، متفاوت از ریسک حقوقی است.

ریسک حقوقی (قانونی): احتمال زیان ناشی از مشاوره یا مستندسازی نامناسب حقوقی، ، اشتباهات حقوقی و نیز عدم کفایت قوانین ومقررات و استاندارد های موجود(از جمله ساکت بودن آن ها) برای حل موضوعات حقوقی مبتلابه موسسه اعتباری و هرگونه تغییرات غیر قابل پیش‌بینی در قوانین و مقررات و استاندارد ها

واحد تطبیق:منظور واحد اجرایی مدیریت ریسک تطبیق است که می‌تواند اداره، گروه و یا پست سازمانی باشد که به طور خاص برای انجام مدیریت ریسک تطبیق ایجاد شده است.

مدیریت ریسک تطبیق:به مفهوم فرآیند شناسایی ، ارزیابی،اندازه گیری ، واکنش مناسب نسبت به ریسک تطبیق و نیز پایش ونظارت مستمر بر آن است.

کمیته عالی مدیریت ریسک :کمیته‌ای است تخصصی که از سوی هیات مدیره موسسه اعتباری و به منظور یاری رساندن به آن در امر نظارت بر مدیریت موثر ریسک‌هایی که موسسه اعتباری در معرض آن قرار دارد تشکیل شده است .(رجوع شودبه ماده ۱ پیوست شماره ۲ رهنمودهایی برای نظام موثر کنترل داخلی موضوع بخشنامه شماره مب /۱۱۷۲مورخ ۳۱/۳/۱۳۸٦ بانک مرکزی) "

کمیته حسابرسی:کمیته ای است تخصصی که از سوی هیات مدیره موسسه اعتباری و به منظور یاری رساندن به آن در امر نظارت بر مسئولیت‌های کارکنان و واحدها در حیطه فرآیند گزارشگری مالی ،سیستم کنترل داخلی،فرآیند حسابرسی و... تشکیل شده است .(رجوع شودبه ماده ۱ پیوست شماره ۱ رهنمود هایی برای نظام موثر کنترل داخلی موضوع بخشنامه شماره مب /۱۱۷۲مورخ ۳۱/۳/۱۳۸٦ بانک مرکزی) .

کمیته فرعی مدیریت ریسک تطبیق:کمیته‌ای است تحت نظارت کمیته عالی مدیریت ریسک ،که به‌منظور بررسی موارد مرتبط با ریسک تطبیق، اعضای آن علاوه برمدیران واحد های ریسک تطبیق وعملیاتی پس ازارائه نظرات مشورتی کمیته حسابرسی و کمیته عالی مدیریت ریسک از میان دیگر مدیران و کارشناسان واحدهای ذیربط توسط هیات مدیره تعیین می‌شوند. وظایف این کمیته را کمیته فرعی مدیریت ریسک عملیاتی نیز می‌تواند برعهده گیرد.

بخش دوم: محیط کنترلی ریسک تطبیق (پیوست شماره (۲))

هیات مدیره می‌بایست به اهمیت نقش زیربنایی مدیریت ریسک تطبیق (به شرح پیوست شماره (۳) این رهنمود)برای مدیریت موثر دیگر ریسک‌هایی که موسسه با آن مواجه است، آگاهی داشته و پس از ایجاد واحد سازمانی مربوط و به منظور مدیریت موثر این ریسک، به تمامی کارکنان ،ضرورت همکاری با واحد تطبیق را از طریق بخشنامه ابلاغ نماید.

مسئولیت نهایی مدیریت ریسک‌های تطبیق در رابطه با فعالیت‌های موسسه اعتباری با هیات مدیره آن است.

ماده ۳- وظایف هیات مدیره

در رابطه بامدیریت ریسک تطبیق، هیات مدیره موظف است:

راهبردها وسیاست‌ها و پیشنهادهای کمیته عالی مدیریت ریسک در زمینه مدیریت این ریسک را مورد بررسی و تصویب قرار داده و به مدیریت ارشد ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت نماید؛

حداقل، یک باردر سال، راهبردها وسیاست‌های تطبیق رامورد بازنگری قرار دهد؛

نظام مدیریت ریسک تطبیق موسسه اعتباری را تصویب و در صورت لزوم آنها را مورد بازنگری قرار دهد؛ این نظام می‌بایست ضمن ارائه تعریفی شفاف و جامع از ریسک تطبیق در مورد نحوه مدیریت (شناسایی، ارزیابی،اندازه گیری، پایش، کنترل یا کاهش) رهنمودهای لازم را ارائه نماید؛

در راهبردها و سیاست های خود در زمینه تطبیق، اصول اساسی راکه می بایست توسط مدیریت و کارکنان واحدتطبیق رعایت شوند ، اعلام نماید؛

جایگاه واحد تطبیق را در موسسه ونحوه تعامل آن با دیگر واحد هارا به گونه ای تعیین وتصویب کند که استقلال آن واحد تامین شود؛

به‌منظور پیش‌گیری از برخورد منافع با واحد حسابرسی داخلی، مسئولیت حسابرسی واحد تطبیق را به حسابرس مستقل (خارج از موسسه) که معتمد بانک مرکزی نیز باشد،محول نماید؛

حدود اختیارات واحد تطبیق، شامل حق برقراری ارتباط با کارکنان واحدهای ذیربط، چگونگی دسترسی به اطلاعات مورد نیاز برای انجام وظایف محوله را تعیین وتصویب کند؛

اطمینان حاصل کند که مدیریت ارشد با یاری کارکنان واحد تطبیق نسبت به بررسی و حل موضوعات مربوط به تطبیق به طور موثر و با سرعت لازم اقدام می‌کند؛

هر سه ماه یک‌بار،از طریق گزارش های دریافتی از مدیریت ارشد،وظایف واحد تطبیق را مورد ارزیابی قرار دهد و درصورت مشاهده هر گونه نارسایی وابهام در سیاست ها و راهبرد ها و یا عدم تطابق آن ها با قوانین ،مقررات و استاندارد های جدید،نسبت به بازنگری آن ها اقدام نماید؛

تبصره : هیات مدیره می تواند وظایف خود در رابطه با تطبیق را به کمیته عالی مدیریت ریسک محول نماید،کمیته یادشده مسئول نظارت برچگونگی مدیریت ریسک تطبیق است و می بایست از طریق حفظ ارتباط با کمیته فرعی ریسک تطبیق و در صورت لزوم بامسئول واحد تطبیق یا دیگر ابزار های موثر ،از چگونگی پیاده سازی سیاست ها ی تطبیق و مشکلات موجود آن آگاهی یافته، نظرات و پیشنهاد های خود را به موقع به هیات مدیره و مدیریت ارشد گزارش نموده،براجرای موثر سیاست های تطبیق نظارت کند؛

ماده٤- سیاست‌ها و راهبردهای تطبیق

سیاست‌ها و راهبردهای تطبیقباید اصولی راکه کلیه کارکنان و مدیران می‌بایست در چهارچوب آن عمل نمایند، مشخص کنند. (پیوست شماره (٤)این رهنمود) ،این اصولعبارتند از:

منشور اخلاقی کارکنان (با تاکید بر اینکه پای‌بندی کارکنان به اصول و ارزش‌های اخلاقی، رعایت قوانین، مقررات و استانداردها نقش موثری در جایگاه سازمانی آنان خواهد داشت)؛

تبیین جایگاه واحد تطبیق در موسسه اعتباری؛

کارکردها و مسئولیت‌های واحد تطبیق؛

حدود اختیارات واحد تطبیق؛ (شامل برخورداری آن واحد از حق مکاتبه با هریک از کارکنان موسسه اعتباری و دریافت هر گونه مدرک یا مستند موجود در بایگانی ،به منظور انجام وظایف مرتبط)

وظایف و حدود اختیارات مسئول واحد تطبیق؛

تامین استقلال واحد تطبیق و کارکنان آن به‌ویژه،از جنبه پیشگیری از هر گونه برخورد منافع بین وظایف مدیر تطبیق با مدیر واحد حسابرسی داخلی و نیز دیگر واحدها؛

الزامات گزارش دهی درمورد ریسک تطبیق؛

چگونگی حسابرسی واحد تطبیق.

ماده ۵-وظایف مدیریت ارشد

مسئولیت اجرای مصوبات هیات مدیره و نیز تدوین فرآیندها و رویه ها در خصوص مدیریت موثر ریسک تطبیق با مدیریت ارشد موسسه اعتباری است .

اهم وظایف و مسئولیت های مدیریت ارشد در این خصوص به شرح ذیل است:

مدیریت ارشد موظف است در چهارچوب سیاست‌ها و راهبردهای تطبیق، اصول اساسی و لازم الرعایه توسط مدیران و کارکنان موسسه اعتباری و رویه های مدیریت این ریسک را در تمامی سطوح سازمانی تعیین و به کارکنان ابلاغ نموده،از حسن اجرای آن ها اطمینان حاصل کند؛

مدیریت ارشد موظف است کارکنان را ازاهداف، منشور اخلاقی واصول حرفه‌ای موسسه آگاه نموده، ضمن ترویج و بهبود ارزش های درستکاری و صداقت، شرایط همکاری جمعی کارکنان برای اجرای موثر قوانین، مقررات و استانداردها را فراهم نماید؛

مدیریت ارشد موظف است با ارزیابی سیاست های تطبیق ،از کارآمد بود آن ها اطمینان حاصل نماید؛

مدیریت ارشد موظف است با توجه به اندازه و پیچیدگی فعالیت های موسسه اعتباری، ساختار سازمانی واحد تطبیق، مسئولیت ها و وظایف مدیر و کارکنان واحد یاد شده و ارتباط آن با دیگر واحد ها رابه کمیته عالی مدیریت ریسک، به گونه‌ای طراحی و تنظیم کند که استقلال واحد یاد شده تامین شود؛

مدیریت ارشد موظف است برای حفظ استقلال واحد تطبیق وکارکنان آن، به‌ویژه از نظر پیش‌گیری ازتعارض منافع با دیگر ادارات،تدابیرلازم را اتخاذ نموده، وتداوم استقلال آن را تحت پایش قرار دهد؛

مدیریت ارشد موظف است مدیر تطبیق را با صلاحیت های های اخلاقی مورد نیاز (ازجمله صداقت و درستکاری ،برخورداربودن از ذهنی پرسشگر ونیز استقلال رای وتوان حفظ بی طرفی)وصلاحیت های تجربی وتخصصیلازم وکافی (بویژه ،اشراف کامل به قوانین،مقررات و استاندارد ها) برای این سمت ، از بین کارکنان رسمی واجد شرایط موسسه انتخاب و برای تایید به کمیته عالی مدیریت ریسک /هیات مدیره معرفی نماید؛

مدیریت ارشد موظف است چگونگی تعامل و همکاری بین واحد تطبیق و دیگر ادارات را در چهارچوب سیاست‌های هیات مدیره تعیین نماید؛

مدیریت ارشد موظف است ریسک های تطبیق مهم موسسه را شناسایی و اطمینان حاصل کند که بین واحد مدیریت ریسک تطبیق وواحد حسابرسی داخلی و نیز دیگر واحدها برای انجام این امر، همکاری لازم وجود دارد؛

مدیریت ارشد موظف است در صورت شناسایی موارد نقض یا عدم رعایت قوانین،مقررات و استانداردها ،در اسرع وقت مراتب را به هیات مدیره گزارش نموده، نسبت به انجام اقدامات اصلاحی وانضباطی اقدام نماید؛

مدیریت ارشد موظف است با توجه به ضرورت تفکیک سازمانی واحد تطبیق از واحد حسابرسی داخلی، با تبیین حوزه وظایف هر یک از آن‌ها،نسبت به تامین شرایط لازم برای تحقق آن‌ها اقدام نماید؛

مدیریت ارشد موظف است حدود اختیارات واحد تطبیق را برای دسترسی آزاد به دیگر کارکنان و نیز به اطلاعات و مستندات لازم و ذی ربط ،به آن واحد ودیگرکارکنان ابلاغ نماید؛

مدیریت ارشد موظف است جزییات مربوط به الزامات گزارش‌دهی(شامل گزارش دهی در مورد نتایج پایش، ارزیابی ریسک تطبیق، هرگونه تغییر در وضعیت ریسک تطبیق وتعیین خطوط گزارش دهی (به مدیریت ارشد، هیات مدیره یا کمیته ای منتصب از سوی وی) را به کارکنان تطبیق ابلاغ نماید؛

مدیریت ارشد موظف است از ارسال به‌موقع گزارش‌های مربوط به موارد حائز اهمیت ریسک تطبیق اطمینان حاصل کند و در صورت تعلل در اطلاع‌رسانی بموقع در خصوص موارد نقض حایز اهمیت قوانین, مقررات واستانداردها،مراتب را به هیات مدیره یا کمیته عالی ریسک گزارش نماید؛

مدیریت ارشد موظف است گزارش مربوط به ریسک های تطبیق موسسه اعتباری را به گونه‌ای طراحی نماید که به هیات مدیره یا کمیته عالی مدیریت ریسک ، در خصوص آخرین وضعیت موسسه از نظر ریسک های تطبیق اطلاعات دقیقی را(مثلا در باره هر گونه تغییر دروضعیت ریسک تطبیق در دوره مورد ارزیابی ، نقض قوانین،مقررات واستاندارد ها، نارسایی در تطبیق واقداماتی که قبلا انجام شده ،یا انجام آن ها توصیه می شود، ارائه نماید ؛

مدیریت ارشد موظف است از طریق آزمون‌ها ی لازم ،کارکرد واحدتطبیق را تحت پایش قرار دهد.

ماده٦- ساختار سازمانی واحد تطبیق

مدیریت ریسک تطبیق مستلزم مشارکت کارکنان تمامی واحدهای سازمان است. ایجاد واحد سازمانی مناسب و نیز کمیته ویژه‌ای در ساختار سازمانی موسسه اعتباری (به شرح نمودار پیوست شماره (٥)این رهنمود) می تواند به هیات مدیره و مدیریت ارشد در ایفای مسئولیت‌های خود در زمینه شناخت و مدیریت موثر ریسک تطبیق یاری رساند. رعایت موارد ذیل در مورد ایجاد ساختار سازمانی واحد تطبیق الزامی است.

ساختار سازمانی واحد تطبیق می‌بایست متناسب بااندازه، حجم و پیچیدگی فعالیت‌های موسسه اعتباری تعیین شود.

واحد تطبیق می‌بایست مستقل باشد. به‌منظور تامین استقلال آن، لازم است ساختار سازمانی آن به گونه‌ای طراحی شود که:

برای آن جایگاهی رسمی در موسسه اعتباری در نظر گرفته شود؛

برای انجام موثر وظایف آن ، منابع کافی (انسانی ومالی) با منظور کردن ترتیبات حقوق و دستمزد مناسب در بودجه موسسه پیش بینی شود؛

مسئول واحد تطبیق نمی بایست در هیچ یک از واحد های اجرایی موسسه مسئولیت مستقیم داشته باشد؛

مسئول واحد تطبیق نباید از بین اعضای هیات مدیره انتخاب شود

کارکنان و خصوصا مسئول آن نبایددر موقعیتی قرار گیرند که احتمال برخوردمنافع بین مسئولیت‌های تطبیق و دیگر مسئولیت‌هایی که برعهده آنان است، بوجود آید؛

پرداخت هرگونه پاداش به کارکنان آن از محل در آمدهای واحد های اجرایی که عملکردشان از سوی واحد تطبیق مورد ارزیابی قرار می گیرد ممنوع اعلام شود؛

کارکنان آن ازامکان دسترسی به دیگر کارکنان و نیز اطلاعات مورد نیاز برای انجام وظایف و مسئولیت‌های محوله برخوردار باشند؛

انجام هماهنگی با دیگر واحدها جهت انجام وظایف مربوط ، به این واحد ، بر عهده مسئول آن باشد.

استقلال واحد تطبیق از واحد حسابرسی داخلی و بازرسی باید به‌گونه‌ای تامین شود که وظایف آن از وظایف واحد حسابرسی داخلی و بازرسی به‌طور شفاف تفکیک شود؛

لازم است واحد تطبیق به صورت متمرکز ایجاد شود، به‌گونه‌ای که کارکنان آن صرفا در واحد یاد شده فعالیت داشته و به هیچ وجه در واحدهای اجرایی مسئولیتی نداشته باشند؛

کارکنان واحد تطبیق می‌بایست دارای صلاحیت، تجربه و قابلیت‌های حرفه‌ای لازم و کافی برای اجرای وظایف محوله باشند.

تبصره: صلاحیت مسئول واحد تطبیق می‌بایست به تایید هیات مدیره برسد. لازم است پس از صدور حکم, مشخصات وی به اطلاع بانک مرکزی رسانیده شود.

ماده ۷- وظایف واحد تطبیق

واحد تطبیق با هدایت مسئول آن می بایست وظایف ذیل را انجام دهد:

در رابطه با رعایت قوانین،مقررات واستانداردها،به ویژه ، آخرین تحولات مربوط به آن‌ها از طریق تهیه دستورالعمل و شیوه نامه اجرایی به مدیریت ارشد یاری رساند؛

به طور مستمر آخرین تحولات مربوط به قوانین ،مقررات و استانداردهارا پیگیری نموده، به درک درستی از مواد و مفهوم واقعی آن‌ها دست یابد. به طور دقیق تاثیر تحولات و تغییرات قوانین، مقررات و استانداردها را بر فعالیت موسسه شناسایی کرده، به تناسب آن، پیشنهادهای خود را در مورد چگونگی تطبیق با موارد یاد شده، به مدیریت ارشد ارائه کند؛

برنامه‌های مدیریت ریسک تطبیق را (شامل پیاده سازی و ارزیابی سیاست ها و رویه‌های خاص، ارزیابی ریسک های تطبیق، آزمون تطبیق)، اجرایی نموده، متناسب با ریسک‌های تطبیق پیشنهادهای خود را به مدیریت ارشد ارائه نماید؛

-با همکاری کمیته فرعی مدیریت ریسک تطبیق،شیوه‌نامه ای برای انجام وظایف محوله به کارکنان واحد تطبیق، تدوین و پس از تایید مدیریت ارشد، به عنوان راهنمای عملی کار در اختیار کارکنان قرار دهد؛

بر رعایت تمامی سیاست‌ها، رویه‌ها و دستورالعمل‌های موسسه اعتباری نظارت کند و ازخطوط کاری و مجریان کنترل داخلی موسسه درخواست نماید که سیاست‌ها، رویه‌ها و دستورالعمل‌های مرتبط به خود را مورد بازنگری قرار داده و از انطباق آن‌ها با قوانین، مقررات واستانداردهای مربوط اطمینان حاصل کند؛

در زمینه شناسایی سطح ریسک تطبیق در محصولات و فرآیند ها در موسسه اعتباری نقش اصلی را ایفا نمایدوبه واحد های اجرایی در این خصوص رهنمود هایی ارائه کند و یا برنامه‌های مدونی را برای کاهش ریسک تطبیق به هیات مدیره یا کمیته عالی مدیریت ریسک پیشنهاد کند. به طور ادواری موارد نقض قوانین، مقررات و استانداردها را به همراه رهنمودهایی برای پیشگیری از این ریسک به اطلاع مدیریت ارشد برساند؛

با رویکردی پیش‌گیرانه، ریسک‌های تطبیق مرتبط با محصولات و فرآیندهای جدید را ارزیابی نماید. برای این منظور فرآیندها و محصولات را مورد تجزیه و تحلیل قرار داده؛ و از طریق کنترل‌های لازم، قبل از ارائه محصول و یا آغاز فرآیند، ریسک آن به گونه‌ای مناسب شناسایی و کاهش یابد؛

در مورد گسترش محصولات و خدمات جدید، گسترش یک حوزه کاری جدید،برقراری ارتباط با شبکه مشتریان جدید یا تغییر ماهیت ارتباط موسسه با مشتریانش ریسک های تطبیق را شناسایی وارزیابی کند؛

در مورد بانک هایی که فعالیت های برون‌مرزی دارند و می‌بایست قوانین، مقررات و استانداردهای کشور میزبان را نیز رعایت کنند، از طریق فردی مسلط به قوانین محلی، اطمینان حاصل نمایند که قوانین، مقررات و استانداردهای کشورهایی که موسسه اعتباری در آن فعالیت دارد، رعایت می شود.

به عنوان یگانه مرجع مجازبرای تبیین و تفسیر قوانین،مقررات واستانداردها در موسسه اعتباری، به استعلام‌های دریافتی از واحدهای کاری پاسخ‌گو باشد؛

در ارتباط مستمر با واحدهای نظارتی موسسه اعتباری باشد و اجرای مقررات و پیشنهادهای آن واحد ها را مورد پیگیری قرار دهد؛

به کمک روش‌هایی (مثلا با استفاده از شاخص های عملکرد)،ریسک‌های تطبیق را اندازه‌گیری کرده و کارکرد واحد تطبیق را در موسسه بهبود بخشد؛

اطلاعاتی (مثل شاخص افزایش شکایت‌ها، عملیات غیر عادی و...)،که مشکلات تطبیق بانک را مشخص کند، گردآوری نماید؛

شاخص ریسک تطبیق وتوالی زمانی مطلوبی راکه طی آن می‌بایست ریسک‌های تطبیق از نظر احتمال وقوع و تاثیر مورد بررسی وپایش قرار گیرند، اندازه‌گیری وتعیین نمایند ؛

با واحدهای آموزشی برای انجام آموزش های مورد نیاز کارکنان این واحد همکاری موثر داشته باشد؛

تبصره: واحد تطبیق می‌تواند وظایف قانونی خاصی (مثلا نقش مسئول مبارزه با پول‌شویی) رانیزایفا کند.

ماده ۸- وظایف مسئول واحد تطبیق

مسئول واحد تطبیق می بایست از شرایط لازم برای تصدی این سمت، شامل صلاحیت‌های اخلاقی، تخصصی و تجربی لازم وکافی (بویژه ، تسلط کامل به قوانین ،مقررات واستانداردها) به منظور انجام وظایف و مسئولیت‌هایش برخوردار باشد، وی علاوه بر هدایت کارکنان تطبیق در جهت انجام وظایف محوله، موظف است:

در جلسات کمیته عالی مدیریت ریسک و در صورت لزوم کمیته حسابرسی حضور به‌هم رساند؛

وضعیت ریسک تطبیق را هر سه ماه یک بار به هیات مدیره یا کمیته عالی مدیریت ریسکگزارش نماید و تصویری ازگزارش را برای مدیریت ارشد و کمیته حسابرسی ارسال کند؛

علاوه بر گزارش سالانه، هر ماه گزارشی در مورد وضعیت تطبیق به مدیریت ارشد ارائه و تصویری از آن را برای کمیته عالی مدیریت ریسک ارسال نماید؛

به طور مستمربا بخش نظارت بانک مرکزی ارتباط داشته و چگونگی پیاده سازی الزامات نظارتی را پی‌گیری وارزیابی نماید.

ماده ۹ - گزارش دهی:

کارکنان واحد تطبیق باید از حمایت های کافی برای انجام موثر وظایف خود برخوردار باشند ، به گونه ای که بدون نگرانی از پیامد های نامطلوب یافته ها بر موقعیت سازمانیشان ،آن هارا به مدیریت ارشد گزارش نمایند و رونوشت گزارش را برای هیات مدیره یا کمیته منصوب از سوی او ارسال کنند؛

گزارش سالانه واحد تطبیق درباره نقض عمدی یا سهوی قوانین /مقررات/ استانداردهاباید به اطلاع روسای واحد های اجرایی نیز رسانیده شود؛

عدم رعایت قوانین،مقررات ودستورالعمل های مهمی که به موجب آن ها بر علیه بانک اقامه دعوی صورت گرفته و نیز نتایج آن باید در گزارش سالانه به اطلاع عموم رسانیده شود؛

موارد مهم نقض قوانین،مقررات واستاندارد ها که منجر به مجازات های قانونی وتنبیهات نظارتی ،زیان های حایز اهمیت واسیب وارد شدن به حسن شهرت موسسه اعتباری گردیده است،می بایست سریعا به هیات مدیره یا کمیته منصوب از سوی وی گزارش شود.

ماده ۱۰ - مدیریت ریسک تطبیق

موسسات اعتباری، با توجه به ساختار سازمانی، گستره و حجم فعالیت‌ها، لازم است سیستمی را برای مدیریت ریسک تطبیق طراحی نمایند. این سیستم باید عناصر زیر را در برگیرد: (نمودار پیوست شماره(٦))

مدیریت ریسک تطبیق (شامل شناسایی، ،ارزیابی، اندازه گیری ریسک و واکنش مناسب نسبت به آن، پایش و نظارت مستمربرآن از طریق:

برنامه‌های مدیریت ریسک‌تطبیق؛

رویه‌های مدیریت ریسک تطبیق؛

برنامه های مستمر آموزشی تطبیق

ماده۱۱- برنامه‌های مدیریت ریسک‌تطبیق

به منظور شناسایی وارزیابی ریسک تطبیق، موسسه اعتباری موظف است برنامه سالانه خود را ـ که می بایست مبتنی بر ریسک باشد ـ برای مدیریت این ریسک تدوین نماید ودر هر سال ، ریسک‌های تطبیقی را که با آن مواجه شده ، مورد ارزیابی قرار داده ، علاوه بر ارائه برنامه خود ، برای انجام اقدامات اصلاحی ،برنامه سالانه خود را برای مدیریت این ریسک‌ها، با تاکید بر ضرورت اجرای موارد ذیل، بازنگری نماید:

تنظیم فهرستی از مواردعدم اجرای قوانین، مقررات واستانداردها ، در صورت وجود،و زیان‌های ناشی از آن/آن‌ها و اقدامات نظارتی و نیز اقداماتی که برای پیشگیری از وقوع مجدد آن انجام شده،یا می‌بایست انجام شود؛

- فهرست دستورالعمل‌های مهم صادره در سال قبل و اقداماتی که برای حصول اطمینان از رعایت آن/آن‌ها انجام شده است؛

حفظ استقلال واحد تطبیق؛

گستره رویه ها و فرآیندها؛

نظام کنترل داخلی برای به حداقل رسانیدن ریسک های تطبیق؛

انطباق باضوابط عملی مناسب و پای‌بندی به استانداردهای تعیین شده توسط مراجع نظارتی واستاندارد های حسابداری؛

نارسایی‌های عمده‌ای که در گزارش‌های حسابرس داخلی، حسابرس /حسابرسان مستقل و بازرسان بانک مرکزی به آن‌ها اشاره شده ورفع آن؛

راهبرد موسسه اعتباری برای سال آینده در این خصوص.(شامل تجدید ساختار واحد تطبیق در صورت ضرورت،ایجاد تصدی و یا انتقال ویا آموزش کارکنان.

ماده ۱۲- رویه‌های مدیریت ریسک تطبیق

رویه های مدیریت ریسک تطبیق باید موارد ذیل را در بر گیرد:

کارکنان را تشویق کند از طریق رفتار منصفانه با مشتریان و نیز رعایت قوانین ،مقررات و استاندارد ها تلاش کنند ,اعتماد آنان را به موسسه جلب ویا حفظ نمایند؛

کارکنان را ملزم نماید مسئولیت ها و وظایف واحد تطبیق را در چهارچوب برنامه ی مربوط آن انجام دهند.

وظایف مسئول واحد تطبیق را در خصوص حصول اطمینان از وجود هماهنگی لازم برای اجرای کامل برنامه توسط تمامی واحد های کاری تبیین نماید؛

گروه بندی قوانین ،مقررات و استاندارد ها را،با توجه به درجه اهمیت رعایت آن ها به عنوان شیوه ای برای اندازه گیری ریسک تطبیق تعیین نماید که به کمک آن، قوانین ،مقررات و استانداردهایی که از جایگاه مهم تری برخوردارندو نقض آن ها ریسک ومتعاقبا زیان بیشتری را متوجه موسسه اعتباری می نماید،با سهولت بیشتری قابل شناسایی و ارزیابی،اندازه گیری شوند؛

تمامی واحد های اجرایی موسسه اعتباری را به همکاری با واحد تطبیق ملزمنمایند؛

قبل از ابلاغ هر دستورالعمل و بخشنامه داخلی ، بررسی آن توسط کارکنان ،از نظر انطباق با قوانین،مقررات و استاندارد ها؛ الزامی نماید؛

پایش تمامی محصولات جدید در شش ماهه اول عرضه آن ها را الزامی نماید تا این اطمینان حاصل شود که شاخص های تعیین شده برای ریسک تطبیق مربوط به آن‌ها تحت نظارت کافی قرار دارند؛

تاییدشیوه نامه مربوط به نحوه تطبیق با قوانین،مقررات و استاندارد ها توسط رییس واحد تطبیق را الزامی نماید؛

برگزاری جلسات با واحد های حقوقی ،مدیریت ریسک عملیاتی وحسابرسی/بازرسی به منظوراگاهی از آخرین تحولات اداره های یاد شده را مورد تاکید قرار دهد؛

ایجاد سازو کار حمایتی برای دسترسی آزادانه کارمند/کارکنان بخش تطبیق برای برخورداری از حق دسترسی به اطلاعات مرتبط از دیگر واحد های کاری را تبیین نماید؛

تصمیم گیری در خصوص ضرورت استفاده از نقطه نظرات کارشناسی اشخاص خارج از موسسه را به رییس واحد تطبیق محول کند؛

به منظور کمک به واحد تطبیق، برای تصمیم گیری در خصوص تعیین سطح ریسک تطبیق، حسابرس مستقلی را که برای حسابرسی این واحد تعیین می شود موظف کند ، در گزارش خود ، بخشی را به ارائه چک لیست ارزیابی ریسک تطبیق و اختصاص داده، نقطه نظرات خود در خصوص سطح این ریسک اعلام نماید؛

حسابرس مستقل را موظف نمایدحسابرسی واحد تطبیق را از طریق آزمون کنترل‌ها، متناسب با سطح ریسک، به طور دوره ای در دستور کار خود قرار دهد ؛

هنگام ارزیابی کارکرد واحد تطبیق ، بررسی و گزارش عملکرد کارکنان آن واحد از نظر مسئولیت پذیری آن ها در خصوص امور محوله ، بویژه ، نقش آن ها در تجربه‌های ناموفق شناسایی به موقع ریسک تطبیق، به مدیریت ارشد را الزامی نماید؛

کارکرد واحد تطبیق باید از طریق آزمون های مناسب، مورد ارزیابی قرار گرفته، نتیجه به کمیته حسابرسی گزارش شود.ضمنا لازم است نسخه ای از این گزارش برای مدیریت ارشد ارسال گردد؛

به منظور حصول اطمینان از کارکرد موثر واحد تطبیق، لازم است هیات مدیره یا کمیته حسابرسی، حداقل، سالی یک بار با رییس واحد تطبیق جلسه داشته باشد؛

ماده ۱۳- برنامه‌های مستمر آموزشی تطبیق

به منظور ارتقای کیفی دانش ونیز به هنگام سازی اطلاعات کارکنان واحد تطبیق ،لازم است آنان به طور ادواری تحت آموزش قرار گیرند.

مدیر واحد تطبیق می بایست با همکاری کمیته فرعی مدیریت ریسک ، موضوعات آموزشی مورد نیاز کارکنان تطبیق را برای کارکنان جدید ونیز برای دیگر کارکنان،(به صورت نیاز های آموزشی ضمن خدمت) به صورت برنامه ای مدون تهیه و به مدیریت ارشد اعلام نماید؛

مسئول واحد تطبیق می بایست با همکاری واحد آموزشی موسسه اعتباری امکاناتی را که مراجع قانونگذار برای کمک به اهداف آموزشی موسسه اعتباری در این خصوص می توانند در اختیار موسسه قرار دهند شناسایی نموده مورد بهره برداری قرار دهند؛

برنامه های آموزشی موسسه اعتباری در خصوص واحد مدیریت ریسک تطبیق ، با توجه به گسترش فعالیت آن از نظر ابزار های مالی و حوزه جغرافیایی و... می بایست مورد بازنگری قرار گیرند.

بخش سوم : سایر موارد

ماده ١٤- ارتباط کاری واحد تطبیق با واحد حسابرسی داخلی و واحد های مدّیریت ریسک

واحد حسابرسی داخلی موسسه اعتباری می بایست رییس واحد تطبیق را از یافته های مرتبط با ریسک تطبیق آگاه نماید؛

واحد تطبیق باید به طور فصلی وسالانه توسط حسابرس مستقلی که به پیشنهاد کمیته حسابرسی وتصویب هیات مدیره (از خارج از موسسه) انتخاب شده ،حسابرسی شود؛

واحد تطبیق می بایست بر مبنای سازو کار های طراحی شده در رابطه بامدیریت ریسک تطبیق با واحد های مدیریت ریسک همکاری داشته باشد.

ماده ١٥- ارتباط متقابل موسسه اعتباری با بانک مرکزی در رابطه با ریسک تطبیق

موسسه اعتباری موظف است مقررات داخلی خود را در زمینه سیاست ها و رویه های مدیریت ریسک تطبیق را به اطلاع اداره نظارت بر بانک ها ی بانک مرکزی برساند.

موسسه اعتباری موظف است برنامه های مدیریت ریسک تطبیق وارزیابیش در مورد این ریسک را به موقع به اداره های نظارتی بانک مرکزی (نظارت بر بانک هاو نظارت بر موقعیت مالی بانک ها) با توجه به ارتباط کاریگزارش دهد؛

موسسه اعتباری موظف است در صورت اطلاع ازهر مورد نقض حایز اهمیت قوانین ,مقررات واستاندارد ها،آن/آن هارا به اداره نظارت بر بانک های بانک مرکزی گزارش دهد؛

موسسه اعتباری موظف است پس از انتصاب فردی به عنوان مسئول واحد تطبیق ،مشخصات وی را به اداره نظارت بر بانک ها اطلاع دهد.

موسسه اعتباری موظف است چنانچه مسئول واحد تطبیق استعفا داده یا برکنار شود؛ ضمن ارائه توضیحات لازم در خصوص علل استعفا یا برکناری وی ،مراتب را حداکثر طی مدت ١٠ روز از تاریخ پذیرش استعفا یا اعلام رسمی برکناری ،به اطلاع اداره نظارت بر بانک های بانک مرکزی برساند؛

اداره های نظارتی بانک مرکزی اثربخشی مدیریت ریسک تطبیق در موسسات اعتباری را به طور دوره ای مورد ارزیابی قرارمی دهند. گزارش های تهیه شده در این خصوص برای تعیین زمان، گستره وموضوعات بازرسی بعدی، مبنای تصمیم گیری قرار می گیرند؛

موضوعاتی که در بازرسی های دوره ای توسط ناظران بانک مرکزی مورد بررسی قرار می‌گیرند عبارتند از:

مناسب بودن و اثربخشی سیستم مدیریت ریسک تطبیق موسسه اعتباری؛

کارکرد هیات مدیره ومدیریت ارشد در رابطه با مدیریت ریسک تطبیق؛

مناسب بودن و اثربخشی عملکرد سیستم نظارتی،روایی سیستم ودقت آن؛

مناسب بودن و اثربخشی کارکرد مدیر ریسک تطبیق موسسه اعتباری../۳۵۳۹۵٦

تاریخ: ۶/۱۱/۱۳۸۸

بسمــه تعالــی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه و شهر ارسال گردد.

با سلام و احترام؛

بدین وسیله به استحضار می‌رساند؛ شورای محترم پول و اعتبار در یکهزار و یکصد و چهارمین جلسه مورخ ۱۲/۸/۱۳۸۸ نحوه وصول مبلغ قرض‌الحسنه اعطایی و کارمزد متعلقه به آن را به شرح زیر تصویب نمود:

به منظور تقسیط و وصول مبلغ قرض‌الحسنه اعطایی، سال‌های دوره‌ی بازپرداخت قرض‌الحسنه به جای دوازده ماه، یازده ماه در نظر گرفته می‌شود و در هر سال یک قسط برای وصول کارمزد اختصاص می‌یابد. به طور مثال: برای قرض‌الحسنه اعطایی با دوره‌ی بازپرداخت سی و شش ماهه مبلغ قرض‌الحسنه در سی و سه قسط،(مبلغ هر قسط=۳۳÷مبلغ قرض‌الحسنه اعطایی)و کارمزد متعلقه درسه قسط اول، سیزده و بیست و پنج تقسیط و وصول گردد.

توضیحاً اضافه می‌گردد مفاد بخشنامه شمارهمب/۵۹۳ مورخ ۲۷/٤/۱۳۸۳ مبنی بر این‌که کارمزد قرض‌الحسنه در ابتدای اعطای قرض‌الحسنه و نیز سال‌روزهای بعدی نسبت به مانده و مدت از گیرنده دریافت گردد، همچنان به قوت خود باقی است.

خواهشمند است دستورفرمائید؛ مراتب به قید تسریع به کلیه واحدهای ذی‌ربط ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت گردد./۳۸۷۰۷۵/چ

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مهناز بهرامی **مرتضی ستاک**

۳۸۱۶ **۲-۳۸۳۱**

شماره: ۲۳۶۱۱۳/۸۸؛ تدابیر و ساز و کار لازم جهت تسهیل امور در اجرای ماده (۴۴) آیین نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی

تاریخ: ۸/۱۱/۱۳۸۸

« بسمه تعالی »

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک، مؤسسه اعتباری توسعه و مؤسسه اعتباری شهر ارسال گردید.

با سلام؛

احتراماً، پیرو بخشنامه شماره ۲۱۰۰٦۸/۸۸ مورخ ۸/۱۰/۱۳۸۸ درخصوص ابلاغ آئین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پول‌شویی، بدینوسیله مراتب زیر را در ارتباط با ماده ٤٤ آئین‌نامه مذکور مبنی بر؛
"یک ماه پس از ابلاغ این آئین‌نامه پرداخت وجه نقد بیش از سقف مقرر در هر روز توسط اشخاص مشمول (به ویژه مؤسسات اعتباری) به ارباب رجوع ممنوع است"

به اطلاع می‌رساند:

همانگونه که استحضار دارند، سامانه تسویه ناخالص آنی (ساتنا) ، زمینه لازم برای انتقال وجه بطور فوری بین حساب‌های مشتریان در دو بانک مختلف و بدون هیچ‌گونه کارمزدی را فراهم ساخته است. بانک‌ها و مؤسسات اعتباری مشمول مفاد ماده ٤٤ آئین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پول‌شویی موظفند ضمن تشریح و اعلام مزایای استفاده ازسامانه مذکور(با اطلاع‌رسانی مناسب در محل شعب و یا از هر طریق دیگر)، شرایط بهره برداری آسان و سریع از این سامانه را برای کلیه مشتریان خود به نحو مقتضی فراهم نمایند.

نرخ کارمزد صدور چک بانکی و چک (رمزدار) بین بانکی به ترتیب هر فقره ۲۰.۰۰۰ ریال و ۳۰.۰۰۰ ریال می‌باشد و دریافت هر مبلغی اضافه بر مبالغ فوق‌الذکر، تخلف محسوب می گردد.

خواهشمند است دستور فرمایند مراتب به کلیه واحدهای ذیربط ابلاغ و در اسرع وقت نتیجه اقدامات به عمل آمده در این رابطه را به این بانک اعلام نمایند./٤٠١٥٢٥ف

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **امیرحسین امین‌آزاد**

۱۶-۱۶۱۵ **۵-۳۸۳۱**

سال ۱۳۸۹

شماره: ۷۱۲۰/۸۹؛ ابلاغ ضوابط سیاستی-نظارتی شبکه بانکی کشور در سال ۱۳۸۹

تاریخ: ۱۸/۱/۱۳۸۹

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی ، غیردولتی و موسسات اعتباری ارسال می‌گردد.

با سلام؛

احتراماً به استناد ماده (١٤) قانون پولی و بانکی کشور و ماده (۲۰) قانون عملیات بانکی بدون ربا ، بدین وسیله ضوابط سیاستی- نظارتی شبکه بانکی کشور در سال ۱۳۸۹ مصوب شورای محترم پول و اعتبار به شرح پیوست ابلاغ می‌گردد.

مقتضی‌است ضمن ابلاغ ضوابط مذکور به کلیه واحدهای ذیربط آن بانک/موسسه ، بر حسن اجرای آن نظارت فرمایند.

در خاتمه توجه جنابعالی و اعضای محترم هیات مدیره آن بانک / موسسه اعتباری را به کنترل و نظارت موثر بر مصرف منابع ، تلاش مضاعف برای وصول مطالبات معوق و اجرای دقیق بانکداری‌اسلامی معطوف می‌نماید./۴۵۶۴۶۷

محمود بهمنی

پیوست: دارد

شماره: ۱۱۸۴۹/۸۹؛ تاکید بر منظور نمودن فرش های دستباف ایرانی در زمره جوایز اعطایی به سپرده های قرض الحسنه پس انداز

تاریخ: ۲۳/۱/۱۳۸۹

بسمــه تعالــی

قابل توجه مدیران عامل محترم کلیه بانکهای دولتی ، غیر دولتی و پست بانک و موسسات اعتباری غیر بانکی ارسال گردید .

با سلام ،

احتراما " ، ضمن ارسال تصویر نامه شماره ۳۵٦۹۷۰/۱ مورخ ۱۹/۱۲/۱۳۸۸ وزیر محترم بازرگانی خطاب به جناب آقای دکتر بهمنی رئیس کل محترم بانک مرکزی ج.ا.ا. در خصوص منظور نمودن فرش‌های دستباف ایرانی در زمره جوایز اعطایی به سپرده های قرض الحسنه پس انداز ، خواهشمند است دستور فرمایند با توجه به این امر که در بند ٥ ماده ٤ دستورالعمل اعطای جوایز به سپرده های قرض الحسنه پس انداز نیز بر این نکته تصریح شده است در صورت تمایل آن بانک / موسسه اعتباری در این زمینه هماهنگی لازم بعمل آید . /٤٥٧٦٢٠

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مهناز بهرامی **لیدا رنجبر مطلق**

۳۸۱۶ **۴-۳۸۳۱**

پیوست : دارد .

بسمه تعالی

وزیر

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بازرگانی

شماره: ۳۵۶۹۷۰/۱
تاریخ: ۱۳۸۸/۱۲/۱۹
پیوست:

سال اصلاح الگوی مصرف گرامی باد

جناب آقای دکتر بهمنی

رییس کل محترم بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

سلام علیکم

همانگونه که مطلعید، هنر- صنعت فرش دستباف از یادمان‌های فرهنگی وتاریخی کشورمان می باشد که هنر اصیل ایرانی را در عرصه‌های مختلف جهانی به نمایش گذارده و معرف هویت ملی ایران می‌باشد بنابراین ضروریست از این میراث کهن به نحو شایسته و به انحاء مختلف پاسداری، حمایت و پشتیبانی به عمل آید و این مهم با همراهی و مساعدت همه بخشهای کشور به ویژه در حوزه اقتصادی و بازرگانی میسر است.

لذا خواهشمند است دستور فرمایید در امر توسعه و ترویج حسابهای قرض‌الحسنه و تخصیص جوایز بانک‌های تجاری، فرش دستباف از جوایز اصلی محسوب گردد.

این وزارت نیز آمادگی دارد در تهیه فرش‌های دستباف مورد اشاره هماهنگی و همکاری لازم را به عمل آورد تا ضمن رعایت صرفه و صلاح بانکها ،این برنامه نیز به نحو شایسته‌ای به مورد اجرا درآید./۹۹۳۱۵۴/

مهدی غضنفری

۸۸/۱۲/۲۲ مصح ۸۸/۲۷/۱۵۲۰

شماره: ۱۶۷۱۹/۸۹؛ استعلام از بانکهای دولتی و تازه خصوصی شده در خصوص برنامه زمان‌بندی آنها برای اجرای ماده ۱۵ بسته سیاستی-نظارتی شبکه بانکی کشور در سال ۱۳۸۹

تاریخ: ۲۹/۱/۱۳۸۹

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی و بانک‌های تازه خصوصی‌شده ارسال گردید.

احتراماً؛

"در اجرای ماده ۱۵ بسته جدید سیاستی- نظارتی در سال ۱۳۸۹، مبنی بر فروش سهام شرکت های تحت پوشش و دارایی های مازاد بانک های دولتی،خواهشمند است ضمن اعلام شرکت های مشمول این ماده، برنامه زمان بندی آن بانک را برای واگذاری آنها اعلام نمایید."/۴۶۱۹۵۵/ف

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مهناز بهرامی **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۳**

شماره: ۳۲۵۳۲/۸۹؛ ارسال لوح فشرده و بروشور حاوی مشخصات ویژگی‌های کنترلی در روی کارت شناسایی ملی

تاریخ: ۱۶/۲/۱۳۸۹

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی و مؤسسات اعتباری ارسال گردید.

احتراماً؛

پیرو بخشنامه شماره ۳۱۱۸/ هـ مورخ ۳۰/٦/۱۳۸۷ این بانک مبنی بر چگونگی شناسایی مشتریان مؤسسات اعتباری و به منظور اطمینان از اجرای دقیق ماده ۲ و بند الف ماده ۳ آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی، به پیوست لوح فشرده و بروشور حاوی مشخصات "ویژگی‌های کنترلی در روی کارت شناسایی ملی" ارسال می‌گردد.

مقتضی است ضمن ابلاغ مراتب به کلیه واحدهای ذیربط آن بانک/مؤسسه، تدابیر و تمهیدات لازم به منظور کنترل مشخصات مذکور توسط متصدیان امور و کسب اطمینان از اصالت کارت شناسایی ملی مشتریان اتخاذگردد.

خاطرنشان می‌گردد مسئولیت صحت احراز هویت مشتریان و اجرای مقررات و بخشنامه‌های مربوطه بر عهده آن بانک/مؤسسه خواهد بود./٤٨١٩٥٨

مدیریت‌کل نظارت بر بانک‌ها و مؤسسات اعتباری

اداره مطالعات و مقررات بانکی

حمید تهرانفر **عبداله رحیم طرقی**

۱۶– ۱۶۱۵ **۶–۳۸۳۱**

شماره: ۳۸۹۹۵/۸۹؛ پیگیری از بانک ها در خصوص اعلام برنامه زمان بندی برای واگذاری دارایی های غیر ضرور (مازاد)

تاریخ: ۲۵/۲/۱۳۸۹

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی و بانک‌های تازه خصوصی شده ارسال گردید.

احتراماً؛

پیرو نامه شماره ۱٦۷۱۹ مورخ ۲۹/۱/۱۳۸۹ ، درخصوص اجرای ماده ۱۵ بسته جدید سیاستی- نظارتی در سال ۱۳۸۹ ، مبنی بر فروش سهام شرکت‌های تحت پوشش و دارایی‌های مازاد بانک‌های دولتی، خواهشمند است دستور فرمایند در ارائه برنامه زمان‌بندی آن بانک در واگذاری موارد یاد شده در فوق، تسریع شود./٤۸۸۸۵۵/ف

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مهناز بهرامی **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳-۳۸۳۱**

شماره: ۵۵۴۵۹/۸۹؛ ابلاغ نامه وزیرمحترم امور اقتصادی ودارایی به بانک ها در خصوص کمک به دریافت مالیات از مودیان مالیاتی دراجرای صحیح ماده ۲۱۸ قانون مالیات های مستقیم

تاریخ: ۱۶/۳/۱۳۸۹

بخشنامه به کلیه بانک‌های دولتی و غیر دولتی و مؤسسه اعتباری توسعه

احتراماً؛

درخصوص اعمال ماده ۲۱۸ قانون مالیات‌های مستقیم راجع به وصول مالیات، بدینوسیله نامه شماره ۱۴۰۲۴۰۵/۶۵۲۸۲/۲۰۰ مورخ ۱۶/۹/۱۳۸۸ جناب آقای دکتر سیدشمس‌الدین حسینی وزیر محترم امور اقتصادی و دارایی ارسال می‌گردد.

خواهشمند است دستور فرمایند مراتب به تمامی واحدهای مرتبط ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت شود./۵۰۶۰۴۷/ف

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مهناز بهرامی **صدیقه رهبرشمس‌کار**

۳۸۱۶ **۳-۳۸۳۱**

تاریخ: ۱۵/۴/۱۳۸۹

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی و غیردولتی، مؤسسه اعتباری توسعه، شرکت دولتی پست‌بانک و بانک قرض‌الحسنه مهر ایران ارسال گردید.

با سلام؛

احتراماً، پیرو نامه‌های شماره مب/۱۹٤٤ مورخ ۱۱/۵/۱۳۸٦، مب/٤۹٤۹ مورخ ۲۸/۱۱/۱۳۸٦، مب/۲۷۰٦۹ مورخ ٦/۸/۱۳۸۷ و نامه شماره ۷۱۷۸۳ مورخ ۹/۱۰/۱۳۸۷ به پیوست آئین‌نامه مدت و طرز نگاهداری اوراق بازرگانی، اسناد و دفاتر بانک‌ها مصوب یکهزار و یکصد و چهاردهمین جلسه مورخ ۲۵/۳/۱۳۸۹ شورای پول و اعتبار جهت اجرا ایفاد می‌گردد.

یادآوری می‌نماید از تاریخ ابلاغ این آئین‌نامه، آئین‌نامه مصوب مورخ ٦/۱۲/۱۳۵۳ و مصوبات مورخ ۱۹/۱۰/۱۳٦۱ و ۸/۱۰/۱۳٦۹ شورای پول و اعتبار در این خصوص کان‌لم‌یکن تلقی می‌گردد.

خواهشمند است دستور فرمایند، مراتب به کلیه واحدهای ذی‌ربط آن بانک/مؤسسه اعتباری ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت به عمل آید./۵۳٤۵۱۸/ف

مدیریت کل مقررات،مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مهناز بهرامی **امیرحسین امین‌آزاد**

۳۸۱۶ **۵-۳۸۳۱**

شماره: ۹۰۰۱۹/۸۹؛ اعلام حداقل مبلغ سپرده گذاری برای افتتاح حساب یارانه نقدی

تاریخ: ۲۹/۴/۱۳۸۹

بسمه تعالی

جناب آقای محمودرضا خاوری – مدیر عامل محترم بانک ملی ایران

جناب آقای دکتر سیدمحمد جهرمی – مدیر عامل محترم بانک صادرات ایران

جناب آقای دکتر علی دیواندری – مدیر عامل محترم بانک ملت

جناب آقای دکتر مجیدرضا داوری – مدیر عامل محترم بانک تجارت

جناب آقای دکتر حسنعلی قنبری – مدیر عامل محترم بانک سپه

جناب آقای دکتر پیمان نوری– مدیر عامل محترم بانک رفاه کارگران

جناب آقای دکتر محمود افضلی – مدیر عامل محترم پست بانک

جناب آقای ماشااله عظیمی – مدیر عامل محترم بانک توسعه تعاون

جناب آقای دکتر محمد طالبی – مدیر عامل محترم بانک کشاورزی

جناب آقای قدرت‌اله شریفی – مدیر عامل محترم بانک مسکن

جناب آقای دکتر کورش پرویزیان – مدیر عامل محترم بانک توسعه صادرات ایران

جناب آقای محمدرضا پیشرو – مدیر عامل محترم بانک صنعت و معدن

جناب آقای علی سلیمانی‌شایسته – مدیر عامل محترم بانک پارسیان

جناب آقای دکتر مجید قاسمی – مدیر عامل محترم بانک پاسارگاد

جناب آقای سید احمد طاهری بهبهانی – مدیر عامل محترم بانک اقتصاد نوین

جناب آقای غلامحسن اصغرزاده زعفرانی – مدیر عامل محترم بانک سامان

جناب آقای دکتر پرویز عقیلی کرمانی – مدیر عامل محترم بانک کارآفرین

جناب آقای حاجی‌زاده – مدیر عامل محترم بانک سرمایه

جناب آقای دکتر همتی – مدیر عامل محترم بانک سینا

جناب آقای احمد درخشنده – مدیر عامل محترم بانک شهر

جناب آقای سیدبهاءالدین حسینی هاشمی – مدیر عامل محترم بانک تات

جناب آقای دکتر جلال رسول‌اف – مدیر عامل محترم بانک دی

جناب آقای آیت‌اله ابراهیمی – مدیر عامل محترم بانک انصار

جناب آقای غلامرضا مصطفی‌پور – مدیر عامل محترم بانک قرض‌الحسنه مهر ایران

جناب آقای دکتر حیدر مستخدمین حسینی – مدیر عامل محترم موسسه اعتباری توسعه

با سلام؛

احتراماً در راستای تحقق قانون هدفمندکردن یارانه‌ها در کشور، خواهشمند است دستور فرمائید در طول مدت انجام این طرح در شش استان آذربایجان شرقی، خوزستان، فارس، کردستان، لرستان، مرکزی و دیگر استان‌های کشور که توسط وزارت رفاه و تامین اجتماعی اعلام خواهد شد، افتتاح حساب با حداقل سپرده‌گذاری به مبلغ ۱۰۰۰۰ ریال صورت پذیرد./۵٤۸۵۸۹/م

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مهناز بهرامی **مرتضی ستاک**

۲–۱۶۱۵ **۲–۳۸۳۱**

شماره: ۱۱۶۲۴۷/۸۹؛ اعلام عدم وجاهت قانونی درج عبارت غیرقابل انتقال بر روی چک‌ها

تاریخ: ۳۱/۵/۱۳۸۹

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی و غیردولتی ارسال گردید.

با سلام؛

احتراماً به اطلاع می‌رساند بنابر گزارش بازرسان این بانک، برخی شعب بانک‌ها در موارد ارائه چک از سوی شخصی که چک به نفع وی ظهرنویسی گردیده است، در صورتی که مهر "غیرقابل انتقال" بر روی آن درج شده باشد، از پرداخت مبلغ چک به آورنده آن استنکاف می‌نمایند و صرفاً شخصی را که چک به نام وی صادر گردیده، محق برای وصول وجه چک می‌دانند.

با عنایت به مراتب فوق، خاطرنشان می‌گردد براساس ماده ۳۱۲ قانون تجارت و ماده ۲ قانون صدور چک، به صرف ظهرنویسی، چک انتقال می‌یابد لذا درج مهر "غیرقابل انتقال" فاقد اعتبار بوده و نیز درج آن توسط برخی از بانک‌ها بر روی اوراق چک فاقد جنبه قانونی و مقرراتی می‌باشد.

مقتضی است مراتب به قید تسریع به کلیه واحدهای ذیربط ابلاغ و بر حسن اجرای آن تأکید و نظارت گردد./۵۶۱۹۹۲

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **عبداله رحیم طرقی**

۵-۳۸۳۱ **۶-۳۸۳۱**

شماره: ۱۳۴۱۳۷/۸۹؛ اعلام ممنوعیت هرگونه نقل و انتقال امتیاز استفاده از تسهیلات بانکها و موسسات اعتباری

تاریخ: ۲۴/۶/۱۳۸۹

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌هایدولتی و غیردولتی و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام؛

احتراماً، همانگونه که مستحضر می‌باشند خرید و فروش یا واسطه‌گری و دلالی تسهیلات بانکی، پدیده مذمومی است که در سال‌های اخیر رواج یافته و ضمن آنکه آفات و دغدغه‌های فراوانی را در جامعه فراهم آورده، زمینه‌ساز تشکیک در خدمت‌رسانی صادقانه شبکه بانکی کشور و کارکنان خدوم آن گردیده است.

با عنایت به مراتب فوق و به عنوان اقدامی به منظور ایجاد محدودیت در مسیر اینگونه فعالیت‌ها، بانک‌ها و موسسات اعتباری، موظف می‌باشند جهت اعطای هر نوع تسهیلات بانکی، تعهدات لازم و کافی را از مشتریان خود به منظور ممنوعیت هر گونه نقل و انتقال امتیاز استفاده از این تسهیلات، در هر شکل، اعم از اعطای وکالت یا غیر آن اخذ و به مشتری یادآوری نمایند در صورت اطلاع از خرید و فروش تسهیلات بانکی و یا انتشار آگهی‌های تبلیغاتی در این ارتباط، بانک/مؤسسه اعتباری نسبت به فسخ قرارداد اقدام و دریافت‌کننده را ملزم به بازگرداندن اصل و سود و خسارات ناشی از عملکرد خارج از قرارداد تا زمان تسویه خواهدکرد.

مقتضی است مراتب به قید تسریع به کلیه واحدهای ذیربط ابلاغ و بر حسن اجرای آن تأکید و نظارت گردد./۵۹۴۰۹۷

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **عبداله رحیم طرقی**

۳۸۱۶ **۶-۳۸۳۱**

شماره: ۱۵۹۶۴۳/۸۹؛ تاکید بر لزوم اجرای ضوابط اجرایی تبصره (۱) ماده (۱۸۶) قانون مالیاتهای مستقیم اصلاحی مصوب ۲۷/۱۱/۱۳۸۰

تاریخ: ۲۴/۷/۱۳۸۹

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردد.

با سلام و احترام؛

پیرو بخشنامه شماره ٥٦٦٩١ مورخ ١٦/٣/١٣٨٨ این بانک، ضمن ارسال مجدد "ضوابط اجرایی تبصره ۱ ماده ۱۸۶ قانون مالیات‌های مستقیم اصلاحی مصوب ۲۷/۱۱/۱۳۸۰"، بار دیگر بر لزوم اجرای مفاد ضوابط فوق‌الاشاره علی‌الخصوص بندهای یک و دو آن تأکید می‌گردد. خواهشمند است به منظور حصول اطمینان از اجرای مفاد ضوابط فوق‌الذکر مراتب به قید تسریع به کلیه واحدهای ذی‌ربط ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت گردد./٦١٩٢٢٢/چ

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی ومبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مهناز بهرامی	**امیرحسین امین‌آزاد**
۲-۱۶۱۵	**۳۸۱۶**

پیوست: یک برگ

وزارت امور اقتصادی و دارایی
سازمان امور مالیاتی کشور

شماره ۸۹/۱۹۹۴۶
تاریخ ۸۹/۱/۵
پیوست

ISO 9001-2000

رئیس کل

جناب آقای دکتر بهمنی
رئیس کل محترم بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

سلام علیکم

احتراماً ، همانطور که مستحضرید برابر ضوابط اجرایی تبصره ۱ ماده ۱۸۶ قانون مالیاتهای مستقیم مصوب اسفندماه سال ۱۳۶۶ و اصلاحیه های بعدی آن (موضوع بخشنامه شماره ۳۵۱۵/۳۷۷۴-۲۱۱ مورخ ۸۲/۶/۱۰ سازمان امور مالیاتی کشور که حسب مقررات به تأیید بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران رسیده است) اعطای تسهیلات بانکی به اشخاص حقیقی و حقوقی با رعایت سقف های مقرر در آئین نامه اجرایی مستلزم اخذ گواهی پرداخت یا ترتیب پرداخت بدهی مالیاتی قطعی شده مرتبط با فعالیت موضوع تقاضا و ارائه صورتهای مالی (شامل صورتحساب سود و زیان و ترازنامه) با لحاظ مواد قانونی از اداره امور مالیاتی ذیربط توسط متقاضی و ارائه آن به بانک مربوطه خواهد بود.

لکن متأسفانه برخی از بانکها علیرغم صراحت حکم قانون به تکلیف مقرر در تبصره ۱ ماده مذکور عمل ننموده و بدون رعایت موارد تکلیفی اقدام به اعطای تسهیلات بانکی به اشخاص فوق الذکر می نمایند که این امر موجبات تعویق در وصول مالیاتهای قطعی شده را فراهم می آورد.

از طرفی تلاشها و اقدامات این سازمان در جهت پیشگیری از تکرار و ادامه تخلفات بانکها و جلوگیری از تعویق مطالبات دولتی نتیجه مطلوبی را به همراه نداشته و کماکان شاهد عدم رعایت ضوابط اجرایی تبصره ۱ ماده مرقوم توسط برخی از بانکها می باشیم.

علیهذا نظر به مراتب فوق و با عنایت به اهمیت وصول بموقع مطالبات دولت خواهشمند است دستور فرمائید موضوع به طرق مقتضی برای اجرای صحیح ضوابط موصوف به مقامات ذیربط اعلام گردد./۶/۲۲م

علی عسگری

دبیرخانه دائمه نامه‌نگاری با دولت
جمهوری اسلامی ایران
شماره: ۸۹/۱۴۶۲۶۶

تهران ، خیابان داور ، سازمان امور مالیاتی کشور - صندوق پستی : ۱۶۵۱-۱۱۱۱۵

www.intamedia.ir

شماره: ۱۶۳۵۷۰/۸۹؛ ملغی الاثر نمودن فراز پایانی بند (الف) ماده (۱۱) آیین نامه وصول مطالبات سررسید گذشته ، معوق و مشکوک‌الوصول موسسات اعتباری (ریالی و ارزی(

تاریخ: ۲۷/۷/۱۳۸۹

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردد.

با سلام و احترام؛

با اشاره به نامه شماره ۸۲۷۶/۱۸۱ه /ب مورخ ۱۸/۲/۱۳۸۹جناب آقای دکتر علی لاریجانی رئیس محترم مجلس شورای اسلامی و با عنایت به پاسخ معاونت حقوقی محترم رئیس جمهور به استعلام این بانک طی نامه شماره ۱٤۳٤۰۱/۹۹٤۸ مورخ ۱۸/۷/۱۳۸۹، به استحضار می‌رساند؛ عبارت «به علاوه شش درصد (۶٪)» مندرج در فراز پایانی بند "الف" ماده "۱۱" «آیین‌نامه وصول مطالبات سررسیدگذشته، معوق و مشکوک الوصول مؤسسات اعتباری (ریالی و ارزی)» موضوع تصویب‌نامه شماره ۱۵۳۹۶۵/ت٤۱٤۹۸هومورخ ۳/۸/۱۳۸۸ هیأت محترم وزیران ـ که طی بخشنامه شماره ۱۷۵۲۰۸/۸۸ مورخ ۱۸/۸/۱۳۸۸ به شبکه بانکی کشور ابلاغ گردیده است ـ بدلیل مغایرت با مفاد تبصره "۱" الحاقی به ماده "۱۵" اصلاحی قانون عملیات بانکی بدون ربا، ماده "۱۰" قانون مدنی و مواد "۲۱۹ الی ۲۲۵" قانون اخیرالذکر ملغی می‌گردد.

خواهشمند است دستورفرمائید؛ مراتب به قید تسریع به کلیه واحدهای ذی‌ربط ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت گردد./٦۲۷۰۹۵/چ

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **مرتضی ستاک**

۳۸۱۶ **۲-۳۸۳۱**

شماره: ۱۷۳۷۷۲/۸۹؛ ابلاغ آیین نامه تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط - مصوب جلسه مورخ ۲۷/۷/۱۳۸۹ شورای پول و اعتبار

تاریخ: ۱۰/۸/۱۳۸۹

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام و احترام؛

پیرو نامه‌های شماره مب/۱۲۱۸۰٤ مورخ ۱٤/۱۲/۱۳۸۷ و مب/۱۳۷۷۷ مورخ ۲۹/۱/۱۳۸۸ به پیوست «آئین‌نامه تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط» مصوب یکهزار و یکصد و هجدهمین جلسه مورخ ۲۷/۷/۱۳۸۹ شورای پول و اعتبار جهت اجرا ایفاد می‌گردد.

یادآوری می‌نماید به موجب مصوبه فوق‌الذکر، آیین‌نامه صدرالاشاره پس از گذشت شش ماه از تاریخ صدور این بخشنامه لازم‌الاجراء می‌باشد لذا آئین‌نامه مصوب مورخ ۲۵/۱۱/۱۳۸۲ شورای پول و اعتبار در این خصوص (موضوع بخشنامه شماره مب/۱۹٦٤ مورخ ۲۹/۱۱/۱۳۸۲) پس از گذشت شش ماه از تاریخ صدور این بخشنامه کان‌لم‌یکن تلقی می‌گردد.

خواهشمند است دستور فرمایند، مراتب به کلیه واحدهای ذی‌ربط آن بانک/مؤسسه اعتباری ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت به عمل آید./٥٥٦۰۲۱/چ

پیوست: ۷ برگ

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **مرتضی ستاک**

۳۸۱۶ **۲-۳۸۳۱**

«آیین‌نامه تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط»

ماده ۱ــ هدف:

به‌منظور حفظ سلامت نظام بانکی، پیشگیری از تبدیل مؤسسه اعتباری به منبع تأمین مالی ترجیحی برای اشخاص مرتبط با آن و به تبع آن کاهش مخاطرات ناشی از اعطای/ ایجاد تسهیلات و تعهدات به اشخاص مرتبط با مؤسسه اعتباری، آیین‌نامه تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط که از این پس به اختصار "آیین‌نامه" نامیده می‌شود، تصویب می‌گردد.

ماده ۲ــ مبنای قانونی:

بند ٥ از ماده ١٤، بند ٤ از ماده ٣٤ و مواد ٤٣ و ٤٤ قانون پولی و بانکی کشور مصوب تیرماه ١٣٥١.

ماده ۳ــ تعاریف:

۳-۱- مؤسسه اعتباری: شخص حقوقی است که با مجوز بانک مرکزی به انجام عملیات بانکی مبادرت می‌نماید. بانک‌ها از مصادیق مؤسسات اعتباری می‌باشند.

۳-۲- عملیات بانکی: عبارتست از دریافت هرگونه سپرده از عموم و به کارگیری آن در قالب اعطای اعتبار و تسهیلات.

۳-۳- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.

۳-۴- دارایی‌ها:ازنظر این آیین‌نامه،دارایی‌های مؤسسه اعتباری مشتمل بر "تسهیلات و تعهدات" به اشخاص مرتبط می‌باشد.

۳-۵- تسهیلات و تعهدات: از نظر این آیین‌نامه، عبارت"تسهیلات و تعهدات" شامل اقلام ذیل است:

۱ــ تسهیلات: شامل اقلام دارایی‌های مؤسسه اعتباری در بالای خط ترازنامه بوده، موارد ذیل را دربرمی‌گیرد:

تسهیلات اعطایی اعم از جاری، غیرجاری، ریالی و ارزی؛

تسهیلات اعطایی بین بانکی؛

بدهی مشتریان در حساب بدهکاران موقت؛

بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی پرداخت شده؛

بدهکاران بابت ضمانت‌نامه‌های پرداخت شده؛

بدهکاران بابت کارت‌های اعتباری پرداخت شده؛

تسهیلات از محل حساب ذخیره ارزی؛

بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار اعم از (Finance, Refinance, Deferred Payment ...)؛

پیش‌پرداخت بابت اموال خریداری شده عقود؛

اموال خریداری شده بابت عقود؛

کار در جریان جعاله؛

خرید دین (شامل اسناد و بروات واخواستی).

۲ـ تعهدات: شامل اقلام زیر خط ترازنامه در مورد تعهدات ریالی و ارزی بابت موارد ذیل است:

ضمانت‌نامه‌ها،کارت‌های اعتباری و انواعاعتبارات اسنادی دیداری و مدت‌دار؛

ظهرنویسی اسناد تعهدآور؛

تضمین اوراق مشارکت صادره و تعهداتابتماندهسهامپذیره‌نویسیشده؛

تعهدات مشتریان بابت قراردادهای منعقده معاملات؛

بروات اسنادی ارزی مدت‌دار قبولی‌نویسی شده.

تبصره ۱: تسهیلات و تعهدات شامل تسهیلات اعطایی و تعهدات ایجاد شده از طریق شعب خارجی مؤسسات اعتباری کشور نیز می‌گردد ولی تسهیلات از محل وجوه اداره شده را در بر نمی‌گیرد.

تبصره ۲: در محاسبه خالص تسهیلات؛ سود سال‌های آینده، وجوه دریافتی مضاربه و حساب مشترک مشارکت مدنی منظور نمی‌شود. برای محاسبه خالص تعهدات نیز لازم است پیش‌دریافت نقدی اخذ شده بابت اعتبارات اسنادی از میزان تعهدات کسر گردد.

۳-۶- اشخاص مرتبط: اشخاص حقیقی و حقوقی هستند که به‌واسطه‌ی مالکیت، مدیریت و یا نظارت بتوانند به‌طور مستقیم و یا غیرمستقیم بر تصمیم‌گیری‌های اعتباری وسرمایه گذاری مؤسسه اعتباری اعمال کنترل نموده و یا نفوذ قابل ملاحظه‌ای داشته باشند به‌گونه‌ای که بتوانند مؤسسه اعتباری را تبدیل به منبع تأمین مالی ترجیحی خود نموده و بدین ترتیب منافع مؤسسه اعتباری، تحت‌الشعاع منافع اشخاص مذکور قرار گیرد. اشخاص مرتبط به شرح زیر می‌باشند:

مدیران مؤسسه اعتباری مشتمل بر اعضای هیأت مدیره و هیأت عامل، مدیر عامل، قائم‌مقام مدیر عامل؛

حسابرس مستقل و بازرس قانونی مؤسسه اعتباری؛

سهامداران حقیقی که به‌طور انفرادی و یا به همراه بستگان[1] خود، مالکیت و یا کنترل حداقل ۱٪ از سهام موسسه اعتباری را دارا باشند.

بستگان اشخاص حقیقی ردیف‌های ۱، ۲ و ۳؛

سهامداران حقوقی که بی‌واسطه و یا با واسطه (تا دو سطح)، مالکیت و یا کنترل حداقل ۱٪ از سهام مؤسسه اعتباری را دارا باشند.

شخص حقوقی که سهام یا سرمایه آن متعلق به اشخاص مرتبط موضوع بندهای ۱ تا ۵ فوق است، به‌گونه‌ای که اشخاص مرتبط مذکور قادر به تعیین حداقل یک عضو هیأت مدیره در آن شخص حقوقی باشند.

شخص حقوقی که بخشی از سهام یا سرمایه آن بی‌واسطه و یا با واسطه (تا دو سطح) متعلق به مؤسسه اعتباری است، به‌گونه‌ای که مؤسسه اعتباری قادر به تعیین حداقل یک عضو هیأت مدیره در آن شخص حقوقی باشد.

شخص حقوقی که اشخاص مرتبط موضوع بندهای ۱ تا ٤ فوق، دارای مناصب مدیریتی (عضو هیأت مدیره و هیأت عامل، مدیر عامل و قائم‌مقام مدیر عامل) در آن شخص حقوقی باشند.

شخص حقوقی که به‌همراه مؤسسه اعتباری، بخشی از سهام یا سرمایه آنها تحت تملک شخص حقوقی دیگری است، به‌گونه‌ای که شخص حقوقی اخیرالذکر قادر به تعیین حداقل یک عضو هیأت مدیره در مؤسسه اعتباری و شخص حقوقی مذکور باشد.

ماده ۴ــ تعیین حدود:

۴-۱- حد فردی: نسبت مجموع سرمایه پرداخت شده[2] و اندوخته[3] مؤسسه اعتباری به خالص تسهیلات و تعهدات به هر شخص مرتبط نباید کمتر از ۷۰ برابر باشد. به‌عبارت دیگر حداکثر خالص تسهیلات و تعهدات به هر شخص مرتبط نباید از ٤۳/۱٪ مجموع سرمایه پرداخت شده و اندوخته مؤسسه اعتباری تجاوز نماید.

۱-"بستگان" در این آیین‌نامه مشتمل بر پدر، مادر، همسر، فرزند، افراد تحت تکفل،خواهر و برادر می‌باشد.

۲- "سرمایه پرداخت شده"در این آیین‌نامه عبارت است از سرمایه ثبت شدهٔ مؤسسه اعتباری در مرجع ثبت شرکت‌ها.

۳-"اندوخته"در این آیین‌نامه شامل اندوخته قانونی و اندوخته‌های دیگر می‌باشد.

مجموع سرمایه پرداخت شده و اندوخته ≥۷۰

خالص تسهیلات و تعهدات به هر شخص مرتبط

تبصره ۱: در محاسبه حد فردی اشخاص حقوقی موضوع ردیف ۷ بند ۳-٦ ماده ۳، قیمت تمام شده سهام این اشخاص در جمع خالص تسهیلات و تعهدات اشخاص مذکور منظور می‌گردد.

تبصره ۲:حد فردی تسهیلات و تعهدات به هر یک از اشخاص مرتبط موضوع این آیین‌نامه، از جمع خالص تسهیلات و تعهدات وی به مؤسسه اعتباری حاصل می‌شود، لیکن تعهدات هر شخص پس از اعمال ضرایب تبدیل مندرج در بند ۵-۲آیین‌نامه کفایت سرمایه، در جمع مذکور ملحوظ می‌شود.

تبصره ۳: حد فردی مندرج در این ماده برای اشخاص حقیقی جزء ٤ بند ۳-٦ (اشخاص حقوقی و شرکتهای متعلق به آنها) ۷۵/۰٪ (هفتاد و پنج صدم درصد) خواهد بود.

۴-۲- حد جمعی: نسبت مجموع سرمایه پرداخت شده و اندوخته مؤسسه اعتباری به مجموع خالص تسهیلات و تعهدات به اشخاص مرتبط نباید کمتر از ٤ برابر باشد. به‌عبارت دیگر حداکثر خالص مجموع تسهیلات و تعهدات به اشخاص مرتبط نباید از ۲۵٪ مجموع سرمایه پرداخت شده و اندوخته مؤسسه اعتباری تجاوز نماید.

جمع سرمایه پرداخت شده و اندوخته ≥٤

خالص مجموع تسهیلات و تعهدات به اشخاص مرتبط

۴-۳- هرگونه تسهیلاتی که مؤسسه اعتباری به اشخاص ردیف ۱ بند ۳-٦ ماده ۳ اعطاء می‌نماید (نظیرمسکن، ضروری، اضطراری و ...)، در حدود فردی و جمعی منظور می‌گردد.

ماده ۵ــ رویه یکسان:

۵-۱- نرخ سود و کارمزد، مدت زمان بازپرداخت، دوره تنفس، وثایق دریافتی، انواع وجه التزام و سایر شرایط مربوط به تسهیلات و تعهدات به اشخاص مرتبط ـ به استثناء موارد مذکور در بند ٤-۳ ـ باید مطابق با رویه معمول در خصوص سایر مشتریان مؤسسه اعتباری (اشخاص غیرمرتبط) باشد.

۵-۲- تسهیلات و تعهدات به اشخاص مرتبط باید قبلاً به تصویب هیأت مدیره مؤسسه اعتباری برسد.

۵-۳- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری می‌تواند اختیار تصمیم‌گیری در خصوص تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط، با مبالغ کمتر از یک‌میلیارد (۱.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال را به سایر مراجع ذی‌ربط مؤسسه اعتباری تفویض نماید. استفاده از اختیارات این بند، به موجب دستورالعملی خواهد بود که در آن به مواردی نظیر؛ ساز و کار مربوط به تصویب و اعطاء تسهیلات و ایجاد تعهدات، شرایط احراز

مراجع تصمیم‌گیری، شرایط اعطای تسهیلات و ایجاد تعهدات و مدت تفویض اختیار، اشاره شده باشد. دستورالعمل مذکور باید به تصویب هیأت مدیره مؤسسه اعتباری برسد.

تبصره ۱: بانک مرکزی می‌تواند در صورت لزوم، اقدام به تغییر سقف مذکور در بند ۵-۳ این ماده نماید.

تبصره ۲: واحد حسابرسی داخلی مؤسسه اعتباری موظف است هر شش ماه یک‌بار گزارشی از عملکرد تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط (مشتمل بر میزان و صحت آن)، موضوع بند۵-۳ این ماده را به هیأت مدیره مؤسسه اعتباری گزارش نماید.

۵-۴- جلسات تصمیم‌گیری هیأت مدیره و سایر مراجع ذی‌ربط مذکور در بند ۵-۳ این ماده، برای اعطاء/ ایجاد تسهیلات و تعهدات به اشخاص مرتبط باید بدون حضور اشخاص مرتبط ذی‌نفع آن تسهیلات و تعهدات، برگزار شود.

۵-۵- مؤسسات اعتباری علاوه بر موارد فوق ملزم به رعایت مفاد ماده ۱۲۹ قانون تجارت نیز می‌باشند.

ماده ۶ــ نحوه نظارت داخلی:

۶-۱- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است ظرف مدت یک‌ماه پس از ابلاغ این آیین‌نامه، واحد سازمانی ذی‌ربط برای اجرایی کردن آن (ترجیحاً واحد حسابرسی داخلی) را تعیین نموده و مراتب را نیز به بانک مرکزی اعلام نماید. واحد سازمانی مذکور باید نسبت به جمع‌آوری اطلاعات اشخاص مرتبط موضوع ردیف‌های ۱ تا ۹ بند ۳-٦ ماده ۳ این آیین‌نامه اقدام نماید.

۶-۲- واحد سازمانی موضوع بند ٦-۱، موظف است اطلاعات موضوع بند ٦-۱ این ماده را به کلیه شعب، واحدهای اعتباری و سایر مراجع ذی‌ربط مؤسسه اعتباری جهت اجرا، ابلاغ نماید.

۶-۳-شعب، واحدهای اعتباری یا سایر مراجع ذی‌ربط مؤسسه اعتباری موظف هستند به محض اعطای تسهیلات به/ یا ایجاد تعهدات برای هریک از اشخاص مرتبط موضوع بند ۳-٦ ماده ۳ این آیین‌نامه، نسبت به ارسال اطلاعات آن به واحد سازمانی موضوع بند ٦-۱ اقدام نمایند.

۶-۴-واحد سازمانی موضوع بند ٦-۱، موظف است ظرف مدت زمانی سه ماه پس از ابلاغ این آیین‌نامه، اقدام به ایجاد یک بانک اطلاعاتی حاوی اطلاعات مربوط به تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط به‌صورت تجمعی و به تفکیک هر یک از آنها نماید.

۶-۵-واحد سازمانی موضوع بند ٦-۱، موظف به کنترل و حصول اطمینان از صحت عملیات مؤسسه اعتباری در راستای اجرایی کردن مفاد این آیین‌نامه می‌باشد.

ماده ۷ــ گزارش‌دهی:

۷-۱- مؤسسه اعتباری مکلف است فهرست اشخاص مرتبط (موضوع بندهای ۱ تا ۹ ردیف ۳-٦) و نوع ارتباط و نسبت آنها با مؤسسه اعتباری را پس از طی دوره گذار و در هر بار تغییر برای بانک مرکزی ارسال نماید.

۷-۲- مؤسسه اعتباری موظف است در اجرای مفاد این آیین‌نامه، نسبت به تدوین دستورالعمل اجرایی داخلی مشتمل بر واحد یا واحدهای سازمانی مسئول انجام کار، روش‌های انجام کار، نحوه ارتباط، تبادل و گردش اطلاعات مابین واحدهای سازمانی و... اقدام نماید.

دستورالعمل اجرایی مذکور باید به تصویب هیأت مدیره مؤسسه اعتباری رسیده و نسخه‌ای از آن برای بانک مرکزی ارسال گردد.

۷-۳-مؤسسه اعتباري موظف است هر سه ماه يكبار اطلاعات مربوط به تسهيلات و تعهدات اشخاص مرتبط را براساس فرمي كه بانک مركزي ارائه خواهد نمود، تكميل و به بانكمركزي ارسال نمايد.

تبصره- بانک مرکزي مي‌تواند در صورت لزوم مقاطع كوتاه‌تر از سه‌ماه را نيز براي گزارش‌دهي تعيين نمايد.

ماده ۸ــ افشاء:

مؤسسه اعتباری موظف است در یادداشت‌های همراه صورت‌های مالی خود، اطلاعات مربوط به جزئیات تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط را به‌صورت یک بند مجزا، افشاء نماید.

ماده ۹ــ مجازات:

۹-۱-تخلف از حد فردی مقرر در ماده ٤ این آیین‌نامه، موجب اعمال مجازات‌های انتظامی موضوع ماده ٤٤ قانون پولی و بانکی کشور می‌شود.

۹-۲-مؤسسه اعتباری که از حد جمعی مقرر در ماده ٤ این آیین‌نامه تجاوز نموده باشد به استناد بند ٥ از ماده ١٤ و ماده ٤٣ قانون پولی و بانکی کشور مکلف به پرداخت مبلغی معادل ۱۲٪ در سال نسبت به مبلغ مورد تخلف می‌باشد. مبلغ مذکور هر سه ماه توسط بانک مرکزی محاسبه و از حساب مؤسسه اعتباری متخلف نزد بانک مرکزی، برداشت می‌گردد. در صورت لزوم، رویه مربوط به برداشت مبلغ مذکور از حساب بانک متخلف به تصویب بانک مرکزی می‌رسد.

۹-۳-مؤسسات اعتباری موظف به رعایت کامل این آیین‌نامه می‌باشند. هیأت انتظامی بانک‌ها موضوع ماده ٤٤ قانون پولی و بانکی کشور به پیشنهاد بانک مرکزی می‌تواند مؤسسه اعتباری را که از اجرای کامل این آیین‌نامه خودداری کرده یا نسبت به ارسال اطلاعات ناقص یا اشتباه اقدام کرده باشد برحسب میزان و یا اصرار بر ادامه تخلف، به‌طور موقت یا دائم از انجام بعضی امور بانکی منع نماید.

ماده ۱۰ــ دوره گذار:

مؤسسه اعتباری موظف است ظرف شش‌ماه پس از ابلاغ این آیین‌نامه، وضعیت خود را با مفاد آن و حدود مذکور در ماده ٤ تطبیق دهد.

ماده ۱۱ــ گزارش به شورای پول و اعتبار:

بانک مرکزی موظف است یک‌سال پس از دوره گذار و سپس در مقاطع زمانی یک‌ساله، گزارش عملکرد مؤسسات اعتباری در خصوص اجرای این آیین‌نامه را به شورای پول و اعتبار ارایه نماید.

ماده ۱۲ــ مقررات منسوخ:

"آیین‌نامه تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط" موضوع مصوبه مورخ ۲۵/۱۱/۱۳۸۲ شورای پول و اعتبار، پس از دوره گذار منسوخ می‌شود.

این آئین‌نامه در۱۲ ماده و ۸ تبصره دریکهزار و یکصد و هجدهمین جلسه مورخ ۲۷/۷/۱۳۸۹به تصویب شورای پول و اعتبار رسید و پس از دوره گذار، لازم‌الاجرا است.

شماره: ۱۷۳۷۶۸/۸۹؛ ابلاغ دستورالعمل بازرسی مالی و عملیاتی و اخذ اطلاعات از موسسات اعتباری - مصوب جلسه مورخ ۲۷/۷/۱۳۸۹ شورای پول و اعتبار

تاریخ: ۱۰/۸/۱۳۸۹

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

باسلام

احتراما؛ بدینوسیله به پیوست "دستورالعمل بازرسی مالی و عملیاتی و اخذ اطلاعات از موسسات اعتباری"مصوب یکهزار و یکصد و هجدهمین جلسه مورخ ۲۷/۷/۱۳۸۹ شورای پول و اعتبار جهت اجرا ایفاد می‌شود.

خواهشمند است دستور فرمایید، مراتب به قید تسریع به کلیه واحدهای ذیربط ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت به عمل آید.//ش.ش: 631721

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **مرتضی ستاک**

۳۸۱۶ **۲-۳۸۳۱**

بسمه تعالی

«دستورالعمل بازرسی مالی و عملیاتی و اخذ اطلاعات از موسسات اعتباری»

شورای پول و اعتبار در یکهزار و یکصد و هجدهمین جلسه مورخ ۲۷/۷/۱۳۸۹ به استناد بندهای ۱۰ و ۱۵ و تبصره ذیل ماده ١٤ قانونپولیوبانکیکشورمصوب۱۸تیرماه۱۳۵۱، "دستورالعمل بازرسی مالی و عملیاتی و اخذ اطلاعات از موسسات اعتباری " را کهازاینپسبهاختصاردستورالعملنامیدهمی‌شود، در ۸ ماده و سه تبصره، به شرح ذیل تصویب نمود.

ماده ۱- در این دستورالعمل، عناوین ذیل به‌جای عبارات مربوط به‌کار می‌روند:

۱-۱- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.

۱-۲- موسسات اعتباری: شامل بانک‌ها، موسسات اعتباری غیربانکی، تعاونی‌های اعتبار، شرکت‌های لیزینگ، صرافی‌ها و ... هستند که مجوز تاسیس و فعالیت آن‌ها توسط بانک مرکزی صادر شده و تحت نظارت آن بانک قرار دارند.

ماده ۲- بانک مرکزی موظف است به منظور حصول اطمینان از صحت و به‌هنگام بودن گزارش‌ها و اطلاعات دریافتی از مؤسسات اعتباری و ارزیابی وضعیت آن‌ها و نیز اطمینان از حسن اجرای قوانین و مقررات، به طور منظم یا موردی از مؤسسات اعتباری، شعب و واحدهای تابعه آن‌ها در داخل یا خارج از کشور، بازرسی به عمل آورد.

تبصره - بانک مرکزی می‌تواند برای انجام بازرسی‌های داخل کشور موضوع این ماده، از خدمات مؤسسات حسابرسی واجد صلاحیت نیز استفاده کند.

ماده ۳- بانک مرکزی می‌تواند در انجام بازرسی‌های خود از شعب برون مرزی و یا واحدهای مستقل فرعی موسسات اعتباری در چارچوب تفاهم‌نامه‌های فیمابین، با مقامات نظارت بانکی کشورهای ذیربط ، همکاری و تبادل اطلاعات نماید.

ماده ۴- بازرسان بانک مرکزی می‌توانند حین انجام بازرسی‌های خود، از کلیه اسناد و مدارک موسسات اعتباری، تصویر تهیه نمایند.

ماده ۵- موسسات اعتباری موظفند امکان بازرسی و رسیدگی به عملیات، حساب‌ها، گزارش‌ها و سایر اسناد و مدارک خود را برای بازرسان بانک مرکزی یا حسابرسان منصوب از جانب بانک مرکزی بدون هیچ‌گونه محدودیتی فراهم نمایند.

ماده ۶- موسسات اعتباری موظفند هرگونه اطلاعات و آمار مورد نیاز بانک مرکزی اعم از مالی یا غیرمالی را به صورت ادواری یا موردی و همچنین انفرادی یا تلفیقی به بانک مرکزی ارایه دهند.

تبصره- شعب بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی خارجی فعال در داخل کشور نیز مشمول الزامات مذکور در مواد ۵ و ٦ می‌باشند.

ماده ۷-بانک مرکزی و کارکنان آن‌و نیز سایر اشخاص حقیقی و حقوقی که به مقتضای وظایفشان از طریق بانک مرکزی به اطلاعات مربوط به موسسات اعتباری دسترسی دارند، موظفند این اطلاعات را محرمانه تلقی نموده و از افشای آن‌ها خودداری کنند.

تبصره- چنانچه در حین انجام بازرسی، موارد قصور حسابرس مؤسسه اعتباری در انجام وظایف محرز گردد، بانک مرکزی در صورت لزوم اقدام به ارائه موارد قصور به وزارت امور اقتصادی و دارایی خواهد نمود.

ماده ۸- انتشار آمار و اطلاعات موسسات اعتباری به صورت انفرادی یا تجمیعی توسط بانک مرکزی، به نحوی که شخص خاصی اعم از حقیقی یا حقوقی از آن قابل تشخیص نباشد، بلامانع است.

شماره: ۱۸۱۹۲۷/۸۹؛ تاکید مجدد بر اجرای صحیح مفاد "آیین نامه مدت و طرز نگاهداری اوراق بازرگانی، اسناد و دفاتر بانکها" موضوع بخشنامه شماره ۸۰۲۲۳/۸۹ مورخ ۱۵/۴/۱۳۸۹

تاریخ: ۱۸/۸/۱۳۸۹

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست‌بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام؛

احتراماً، پیرو بخشنامه شماره ۸۰۲۲۳/۸۹ مورخ ۱۵/٤/۱۳۸۹ ، موضوع ابلاغ «آیین‌نامه مدت و طرز نگاهداری اوراق بازرگانی، اسناد و دفاتر بانک‌ها» مصوب یکهزار و یکصد و چهاردهمین جلسه مورخ ۲۵/۳/۱۳۸۹ شورای پول و اعتبار، بدینوسیله مراتب زیر را به استحضار می‌رساند:

مطابق با ماده ٦ آیین‌نامه صدرالذکر، بانک‌ها می‌توانند پیش از سپری شدن مدت‌های مقرر در ماده ۳، اسناد سطوح سوم، چهارم و پنجم را منوط به انجام مراحل مذکور در ماده ۷، امحاء نمایند. بدیهی است هرگونه اقدام مغایر با مفاد قانونی فوق‌الذکر از قبیل امحاء سهوی یا عمدی اسناد مذکور پیش از مواعید مقرر، از نظر بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تخلف محسوب گردیده و موجب اعمال مجازات‌های قانونی و اداری خواهد شد.

مطابق با قانون مبارزه با پولشویی وآیین‌نامه اجرایی آن و همچنین مفاد ماده ۲ «آیین‌نامه مدت و طرز نگاهداری اوراق بازرگانی، اسناد و دفاتر بانک‌ها»، بانک‌ها موظفند تمهیدات لازم برای ثبت و نگاهداری اطلاعات مرتبط با صادر کننده، ظهرنویسان و گیرنده اسناد ذکر شده در بند«ب» از سطح سوم (به ویژه چک‌های عادی و بانکی) رابه گونه‌ایفراهم نمایند،که امکان جستجو براساس هر یک از شناسه‌های مذکور میسر باشد.

خواهشمند است دستور فرمایند مراتب فوق به قید تسریع به کلیه واحدهای ذیربط آن بانک /موسسه اعتباری ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت به عمل آید./٦٤٨٣٥٣ف

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **مرتضی ستاک**

۳۸۱۶ **۲-۳۸۳۱**

شماره: ۱۸۲۹۴۳/۸۹؛ تبیین ایراد مطروحه توسط مجلس شورای اسلامی درخصوص ملغی اثر نمودن فراز پایانی بند "الف "ماده ۱۱ آیین نامه وصول مطالبات سررسیدگذشته، معوق و مشکوک‌الوصول موسسات اعتباری (موضوع بخشنامه شماره ۱۶۳۵۷۰/۸۹ مورخ ۲۷/۷/۱۳۸۹)

تاریخ: ۱۹/۸/۱۳۸۹

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردد.

با سلام و احترام؛

پیرو بخشنامه شماره ۱۶۳۵۷۰ مورخ ۲۷/۷/۱۳۸۹ بدین وسیله به استحضار می‌رساند؛ ملغی‌الاثر نمودن فراز پایانی بند "الف" ماده "۱۱"«آیین‌نامه‌وصول‌مطالبات سررسیدگذشته،معوق‌ومشکوک‌الوصول‌مؤسساتاعتباری (ریالی و ارزی)» موضوع تصویب‌نامه شماره ۱۵۳۹۶۵/ ت۴۱۴۹۸هـ‌مورخ ۳/۸/۱۳۸۸ هیأت محترم وزیران به موجب ایراد مطروحه توسط مجلس شورای اسلامی (مغایرت با مفاد تبصره "۱" الحاقی به ماده "۱۵" اصلاحی قانون عملیات بانکی بدون ربا، ماده "۱۰" قانون مدنی و مواد "۲۱۹ الی۲۲۵" قانون اخیرالذکر) به معنای عدم دریافت وجه التزام تأخیر تأدیه دین نمی‌باشد. خاطر نشان می‌سازد، آنچه مطمح نظر مجلس محترم شورای اسلامی بوده اجرای نص صریح مفاد قراردادهای منعقده فی‌مابین بانک و مشتری است. بنابراین با عنایت به مبانی قانونی و شرعی اخذ وجه‌التزام تأخیر تأدیه دین از جمله تبصره "۱" الحاقی به ماده "۱۵" اصلاحی قانون عملیات بانکی بدون ربا، تبصره "۲" ماده "۵۱۵" آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور مدنی و اظهار نظر فقهای محترم شورای نگهبان طی نامه شماره ۷۷۴۲ مورخ ۱۱/۱۲/۱۳۶۱، مؤسسات اعتباری زمانی مجاز به اخذ وجه التزام تأخیر تأدیه دین از مشتریان می‌باشند که در قرارداد منعقده فی‌مابین مؤسسه اعتباری و مشتری، اخذ وجه التزام تأخیر تأدیه دین به صورت شرط ضمن عقد ذکر و نرخ آن به طور صریح و دقیق مشخص و به امضای طرفین رسیده باشد.

در خاتمه یادآوری می‌نماید، مفاد قراردادهای منعقده فی‌مابین بانک و مشتری پس از تاریخ ابلاغ «آیین‌نامه‌وصول‌مطالبات سررسیدگذشته،معوق‌ومشکوک‌الوصول‌مؤسساتاعتباری (ریالی و ارزی)» (۱۸/۸/۱۳۸۹) باید براساس مفاد ماده "۱۲" آیین‌نامه مزبور تنظیم گردد. ضمناً برای قراردادهای منعقده قبل از تاریخ فوق‌الاشاره نیز که براساس مفاد بخشنامه شماره نب/۱۴۰۰ مورخ ۲۴/۶/۱۳۶۹ تنظیم گردیده‌اند مفاد بخشنامه اخیرالذکر همچنان به قوت خود باقی است./۶۵۰۵۲۴/چ

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد مرتضی ستاک

۳۸۱۶ ۲-۳۸۳۱

شماره: ۲۱۰۵۷۷/۸۹؛ توثیق اسناد مشاعی مالکین و نسق‌های زراعی زارعین در اعطای تسهیلات بانکی به طرحهای کشاورزی و منابع طبیعی

تاریخ: ۲۷/۹/۱۳۸۹

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست‌بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال می‌گردد.

با سلام؛

احتراماً، با توجه به تصویب" قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی» مورخ ۲۳/٤/۱۳۸۹ مجلس شورای اسلامی بدینوسیله توجه آن بانک / موسسه اعتباری را به مفاد ماده ۱۰ قانون مذکور بشرح ذیل جلب می نماید:

((ماده ۱۰– بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری مکلفند در اعطاء تسهیلات بانکی به طرح‌های کشاورزی و منابع طبیعی، اسناد مشاعی مالکین و نسق‌های زراعی زارعین و اشخاص را به نسبت سهم مشاع از قیمت روز کل مشاع ارزیابی و قراردادهای اجاره و یا بهره‌برداری و یا حق انتفاع از اراضی ملی و دولتی و سند مالکیت اعیانی احداثی را به عنوان وثیقه و تضمین برای اعطاء تسهیلات بپذیرند. دفاتر اسناد رسمی موظفند بنا به درخواست بانک‌ها و مؤسسات مذکور نسبت به تنظیم سند رهن بر این اساس اقدام نمایند. دولت مکلف است از طریق تشویق بیمه سرمایه‌گذاری و سایر ابزارهای بیمه‌ای، تحقق این امر را تضمین نماید.))

خواهشمند است دستور فرمایید مراتب به کلیه واحدهای ذیربط ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت گردد./٦٧٠٩٣٢/ف

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد بهزاد فخار

۳۸۱۶ ۱–۳۸۳۱

قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی

شماره 19/5/1389 32693/144

جناب آقای دکتر محمود احمدی‌نژاد

ریاست محترم جمهوری اسلامی ایران

دراجراء اصل یکصد و بیست و سوم (۱۲۳) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران قانون افزایشبهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی که با عنوان طرح به مجلس شورای اسلامی تقدیمگردیده‌بود با تصویب در جلسه علنی روز چهارشنبه مورخ ۲۳/٤/۱۳۸۹ و تأیید شورایمحترم نگهبان به پیوست ابلاغ می‌گردد.

رئیس مجلس شورای اسلامی ـ علی لاریجانی

شماره۱۰۹۹۸٦24/5/1389

وزارت جهاد کشاورزی

قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابعطبیعی که در جلسه علنی روز چهارشنبه مورخ بیست و سوم تیرماه یکهزار و سیصد وهشتاد و نه مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ٦/٥/۱۳۸۹ به تأیید شورای نگهبانرسیده و طی نامه شماره ۳۲٦۹۳/۱٤٤ مورخ ۱۹/٥/۱۳۸۹ مجلس شورای اسلامی واصلگردیده‌است، به پیوست جهت اجرا ابلاغ می‌گردد.

رئیس جمهور ـ محمود احمدی‌نژاد

قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی

ماده۱ـ دولت مکلف است در راستای تحقق سند چشم‌انداز بیست‌سالهٔ کشور، سیاستهای کلی نظام و قانون سیاستهای اجرائی اصل (٤٤) قانون اساسی و به موجباین قانون، زمینه‌ها، برنامه‌ها، تسهیلات و امکانات ارتقاء بهره‌وری و اصلاحالگوهای تولید و مصرف در بخش کشاورزی و منابع طبیعی را فراهم و به مرحله اجراءدرآورد.

ماده۲ـ به منظور:

الف ـ ارائه مشاوره فنی، اجرائی، ترویجی و مدیریتیبرای بهبود شرایط و افزایش کمّی و کیفی محصولات، اصلاح و بهبود شیوه‌های مصرف عواملتولید و نهاده‌ها در محصولات و تولیدات کشاورزی و منابع طبیعی؛

ب ـ انجامفعالیتهای مهندسی و تأمین زمینه‌های افزایش ارزش افزوده و ارتقاء بهره‌وری بخشکشاورزی و منابع طبیعی؛

ج ـ تشخیص و درمان آفات و بیماری‌های گیاهی ودامی

سازمان‌های نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی و نظام دامپزشکی جمهوریاسلامی ایران موظفند حسب مورد و متناسب با استعدادها و شرایط بخش کشاورزی و منابعطبیعی هر منطقه و در قالب سیاستها و ضوابط حاکمیتی اعلامی از سوی وزارت جهادکشاورزی و سازمانهای حاکمیتی تابعهٔ آن، مجوز تأسیس درمانگاهها (کلینیکها(،مجتمع‌های درمانی (پلی کلینیکها)، آزمایشگاهها، داروخانه‌ها، بیمارستانهای دامی،مراکز تلقیح مصنوعی و مایه‌کوبی و شرکتهای

مهندسی و خدمات مشاوره فنی ـ اجرائی ـمدیریتی ـ مالی و بیمه ـ اقتصادی ـ بازرگانی و کشاورزی را صادر و نظارتنمایند.

نظارت بر انطباق عملکرد مراکز فوق‌الذکر بر سیاستهای حاکمیتی اعلامی، برعهده وزارت جهاد کشاورزی و سازمانها و مؤسسات حاکمیتی تحت پوشش این وزارتخانه (حسبمورد) می‌باشد.

تبصره۱ـ مراکز مذکور در این ماده به صورت غیردولتی اداره شده وبراساس قوانین مربوطه در مراجع ذی‌صلاح قانونی ثبت و تحت نظارت سازمانهای نظاممهندسی کشاورزی و منابع طبیعی و نظام دامپزشکی جمهوری اسلامی ایران ارائه خدمتمی‌نمایند.

تشکّلهای صنفی و اتحادیه‌های مرتبط با این مراکز به صورت منطقه‌ای ویا کشوری، قابل تأسیس و ثبت در مراجع ذی‌صلاح خواهد بود.

تبصره۲ـ تعداد نیرویانسانی متخصص مراکز موضوع این ماده متناسب با مناطق مختلف کشور و نوع فعالیت وسطح‌بندی خدمات، براساس دستورالعملی خواهد بود که حداکثر سه ماه پس از تصویب اینقانون به پیشنهاد مشترک وزارت جهاد کشاورزی و سازمانهای نظام مهندسی کشاورزی ومنابع طبیعی و نظام دامپزشکی جمهوری اسلامی ایران و کمیسیونهای کشاورزی اتاقهایبازرگانی، صنایع و معادن و تعاون تهیه و توسط وزیر جهاد کشاورزی تأیید و ابلاغمی‌شود.

در صورتی که فعالیت این مراکز در زمینهٔ تحقیقات دانش بنیان با فن‌آوریبالا باشد، به کارگیری حداقل یک نفر دکترای متخصص در رشته ذی‌ربط الزامیاست.

تبصره۳ـ مراکز موضوع این ماده، خدمات موردنیاز تولیدکنندگان و بهره‌بردارانبخش کشاورزی را بر اساس تعرفه‌های اعلامی از سوی وزارت جهاد کشاورزی بهانجام می‌رساند.

تعرفه‌های ارائهٔ خدمات مزبور، در سه ماهه اول هر سال با پیشنهادمشترک سازمانهای نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی، نظام دامپزشکی جمهوری اسلامیایران نمایندهٔ اتحادیهٔ کشوری مراکز موضوع این ماده (حسب مورد) و نماینده تشکّلهر یک از زیربخشهای کشاورزی و منابع طبیعی (حسب مورد) به تأیید وزیر جهاد کشاورزیرسیده و ابلاغ می‌گردد.

تبصره٤ـ مراکز موضوع این ماده موظف به رعایت سیاستهایحاکمیّتی و برنامه‌های ابلاغی از سوی وزارت جهاد کشاورزی و دستورالعملهای ابلاغی ازسوی سازمانهای نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی و نظام دامپزشکی جمهوری اسلامیایران می‌باشند. در غیر این صورت، وزارت جهاد کشاورزی موظف است در رابطه با ادامهٔفعالیت آنان اقدامات قانونی لازم را به عمل آورد.

تبصره٥ ـ با کارشناسان ومتخصصات و کارکنان شاغل رسمی در دستگاههای دولتی مرتبط که با اجراء این قانون وظایفآنان واگذار می‌شود، مطابق با ماده (۲۱) قانون مدیریت خدمات کشوری عمل خواهدشد.

تبصره٦ ـ در انعقاد قرارداد و ارجاع کارهای دولتی به مراکز موضوع این ماده،رتبه‌بندی سازمانهای نظام مهندسی و دامپزشکی ملاک عمل می‌باشد. آیین‌نامه اجراییحوه رتبه‌بندی این مراکز، حداکثر شش ماه پس از تصویب این قانون به پیشنهاد وزارتجهاد کشاورزی و با هماهنگی سازمانهای نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی و نظامدامپزشکی جمهوری اسلامی ایران و کمیسیونهای کشاورزی اتاقهای بازرگانی، صنایع ومعادن و تعاون، به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

تبصره۷ـ کارکنان مراکز موضوع اینقانون در صورت استقرار مراکز در روستاها و شهرهای زیر بیست هزار نفر جمعیت، مشمولقانون صندوق بیمه اجتماعی روستاییان و عشایر می‌باشند.

ماده۳ـ بهره‌برداران بخشکشاورزی و منابع طبیعی در صورت وجود دانش‌آموختگان رشته‌های تخصصی کشاورزی و منابعطبیعی در مجموعه خود و یا در صورتی که فعالیتهای خود را تحت نظارت مراکز موضوع ماده (2) این قانون به مرحله اجراء درآورند، در بهره‌گیری از حمایتهای قانونی و تسهیلاتاعطائی (اعم از کمکهای فنی و اعتباری و مشوقها) از سوی دولت در اولویتمی‌باشند.

آیین‌نامه اجرایی این ماده به پیشنهاد مشترک وزارت جهاد کشاورزی،سازمانهای نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی و نظام دامپزشکی جمهوری اسلامی ایرانو کمیسیونهای کشاورزی اتاقهای بازرگانی و تعاون به تصویب هیأت

وزیرانمی‌رسد.
ماده٤ـ واگذاری امتیاز و مجوز این مراکز به اشخاص حقیقی و حقوقی دیگر،بدون اخذ مجوز کتبی از مراجع ذی‌صلاح صادرکننده مجوز، ممنوع است و با متخلفین برابرقوانین مربوطه برخورد خواهد شد.
ماده٥ ـ در قالب سیاستهای حاکمیتی ابلاغی از سویوزارت جهاد کشاورزی، بهره‌برداران بخش کشاورزی و منابع طبیعی مجاز به تأسیس تشکلهایصنفی و اتحادیه‌های مرتبط منطقه‌ای و یا کشوری در زیر بخشهای مختلف کشاورزی و منابعطبیعی و ثبت آن در مراجع ذی‌صلاح خواهند بود.
ماده٦ ـ دولت مکلف است وظایفتصدی‌گری خود در خصوص اقدامات اجرائی خریدهای تضمینی، تهیه و توزیع کلیه نهاده‌هایتولید، اقدامات اجرائی خرید، انبارداری و توزیع اقلام موردنیاز تنظیم بازار، ادارهٔکشتارگاهها، آزمایشگاه‌های گیاهی و دامی (به جز آزمایشگاههای مرجع به تشخیص وزارتجهاد کشاورزی وتصویب هیأت وزیران)، انبارها، سیلوها، سردخانه‌ها، صنایع تبدیلی وتکمیلی، امور اجرائی آموزشی، ترویجی و بیمه‌گری را متناسب با وظایف و اختیارات هرتشکل، به تشکلهای موضوع مواد (٢) و (٥) این قانون، مطابق با قوانین و مقررات مربوطواگذار نماید.
تبصره١ـ به منظور حفظ سلامت محصولات کشاورزی خام و فرآوری شده ومواد غذایی مرتبط با آنها، وزارتخانه‌های جهاد کشاورزی، بهداشت، درمان و آموزشپزشکی و مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران موظفند، حداکثر شش ماه پس از تصویباین قانون، استانداردهای ملی مرتبط را تدوین و با رعایت ماده (٦) قانون اصلاحقوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران مصوب ٢٥/١١/١٣٧١، بهتشکلهای موضوع این ماده ابلاغ و اجراء آن را حمایت و نظارت نمایند. تولیدکنندگاننهاده‌ها و محصولات نهایی کشاورزی و صنایع تبدیلی و فرآوری تولیدات کشاورزی و غذاییو تشکلهای موضوع این ماده موظفند ضوابط ابلاغی را مراعات نمایند.
تبصره٢ـ دولتموظف است حمایتها و تأمین تسهیلات لازم برای تشکلهای موضوع این ماده را جهت ایجادآزمایشگاههای مناسب، برای کنترل میزان سلامت محصولات از جمله عدم آلودگی آنها بهمواد شیمیایی، پرتوزایی (رادیواکتیویته)، میکروبی، ویروسی، انگلی و قارچی فراهمنماید.
تبصره ٣ـ دولت موظف است تا استقرار کامل این تشکلها و توانمندسازی آنها،حمایتها و پشتیبانیهای لازم از آنها را به عمل آورد.
تبصره٤ـ به منظور حمایت ازبهره‌برداران و مصرف‌کنندگان و شفافیت قیمتها و ایجاد تعادل در بازار محصولات وتولیدات کشاورزی، خرید و فروش نهاده‌ها و محصولات تولیدی، در صورتی که از اقلامقابل معامله در بورس کالا باشد، باید از طریق شرکت در بورس کالا انجامشود.
تبصره٥ ـ فروش نهاده‌های کشاورزی از قبیل انواع کود و سم و دارو توسطفرشندگان مجاز، تنها با دریافت نسخه‌های مرتبط که توسط مراکز موضوع ماده (٢) اینقانون صادر می‌شود قابل انجام می‌باشد. پروانه فعالیت متخلفین از احکام این ماده،توسط مراجع ذی‌صلاح صادرکننده پروانه، لغو می‌شود.
تبصره٦ ـ خریدهای تضمینی درمحصولات غیراساسی منوط به پذیرش شرایط الگوی کشت از طرف کشاورزان و تولیدکنندگانمی‌باشد.
الگوی کشت هر منطقه براساس مزیتهای نسبی، ارزش افزوده، شرایط اقتصادی،شرایط آب و هوایی و حد بهینهٔ آن در کشور، حداکثر تا شش ماه پس از تصویب این قانون،توسط وزارت جهاد کشاورزی برای هر منطقه تعیین و جهت اجراء ابلاغ می‌شود.
ماده٧ـنماینده تشکلهای موضوع مواد (٢) و (٥) این قانون حسب مورد، در جلساتی که به منظورتصمیم‌گیری و یا بررسی مسائل حوزه وظایف و اختیارات مرتبط با آنان تشکیل می‌شود، بهعنوان ناظر شرکت خواهند داشت و دستگاههای اجرائی ذی‌ربط شهرستانی، استانی و کشوریموظف به دعوت از آنان خواهند بود.
ماده٨ ـ به منظور حفاظت از منابع ملی شده واراضی دولتی واقع در حریم شهرها، شهرکها و شهرهای جدید (از مبدأ شروع حریم) وجلوگیری از تجاوز به این عرصه‌ها و توسعه فضای سبز اعم از زراعت چوب، جنگل‌کاریآبخیزداری، پارکهای جنگلی، درختکاری مثمر و غیرمثمر و همچنین بهره‌برداریهای همگندیگر نظیر فعالیتهای طبیعت‌گردی، توسعه کشت گیاهان دارویی و صنعتی و پروژه‌هایشیلاتی، دولت مکلف است با حفظ مالکیت دولت، حق بهره‌برداری و یا حق انتفاع ازعرصه‌های مستعد مذکور را در قالب طرحهای مصوب در اختیار متقاضیان واجد شرایط قراردهد.

تبصره۱ـ وجه قابل پرداخت بابت حق بهره‌برداری و یا حق انتفاع این گونهاراضی برای سال اول به صورت مزایده تعیین و برای سالهای بعد براساس نرخ تورم سالانهاعلامی از سوی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تعدیل و تعیین می‌گردد. وجه حقبهره‌برداری و یا حق انتفاع سالانه مذکور باید توسط مجریان طرح حداکثر تا پایان هرسال مالی به حساب مربوط در خزانه واریز گردد.

تبصره۲ـ هرگونه واگذاری جزئی و یاکلی و یا تغییر کاربری غیرمجاز و یا تغییر طرح مصوب (کلی و یا جزئی) و یا عدمپرداخت به موقع وجه حق بهره‌برداری و یا حق انتفاع سالانه از سوی مجری طرح، موجبفسخ یک طرفه قرارداد بهره‌برداری طرح از سوی وزارت جهاد کشاورزی می‌شود.

تبصره۳ـمدت زمان اجرای این گونه طرحها پانزده سال تعیین می‌گردد و مفاد آن در پایان سالپانزدهم قابل تجدیدنظر می‌باشد. همچنین در صورتی که مجری طرح، مطابق مفاد این مادهو سایر قوانین مرتبط نسبت به اجراء تعهدات خود اقدام نموده باشد، وزارت جهادکشاورزی مجاز است عرصه طرح مذکور را با شرایط تجدیدنظر شده، همچنان در اختیار مجریمذکور قرار دهد.

تبصره٤ـ حجم فعالیت و میزان کل (مساحت) اراضی مورد اجراء درخصوص فعالیتهای موضوع این ماده در سطح کشور برای هر سال در بودجه‌های سنواتی تعییننمی‌گردد.

تبصره٥ ـ لایحه قانونی اصلاح لایحه قانونی واگذاری و احیاء اراضی درحکومت جمهوری اسلامی ایران مصوب ۲٦/۱/۱۳٥۹ و آیین‌نامه اجرائی آن مصوب ۳۱/۲/۱۳٥۹ ومواد (۳) و (۳۱) قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع کشور مصوب سال ۱۳٤٦ واصلاحات بعدی آن و ماده (۷٥) قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در مواردمعین مصوب ۲۸/۲/۱۳۸۳ از حکم این ماده مستثنی بوده همچنین (در صورت ضرورت)، طرحهایموضوع ماده (۳) قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع کشور مصوب سـال ۱۳٤٦ واصلاحات بـعدی آن که تا قبل از تصویب این قانون واگذار شده و به مرحله بهره‌برداریرسیده و مشمول مصادیق مذکور در این ماده می‌باشد، قابل انطباق با مفاد این مادهخواهد بود.

تبصره٦ ـ آیین‌نامه اجرائی این ماده به پیشنهاد وزارت جهاد کشاورزیبه تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

ماده۹ـ وزارت جهاد کشاورزی مکلف است با همکاریسازمان ثبت اسناد و املاک کشور در اجراء قوانین و مقررات مربوط، با تهیه حدنگاری) کاداستر) و نقشه‌های مورد نیاز، نسبت به تثبیت مالکیت دولت بر منابع ملی و اراضیموات و دولتی و با رعایت حریم روستاها و همراه با رفع تداخلات ناشی از اجراء مقرراتموازی اقدام و حداکثر تا پایان برنامه پنجساله پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی وفرهنگی جمهوری اسلامی ایران، سند مالکیت عرصه‌ها را به نمایندگی از سوی دولت اخذ وضمن اعمال مدیریت کارآمد، نسبت به حفاظت و بهره‌برداری از عرصه و اعیانی منابع ملیو اراضی یاد شده بدون پرداخت هزینه‌های دادرسی در دعاوی مربوطه اقدامنماید.

تبصره۱ـ اشخاص ذی‌نفع که قبلاً به اعتراض آنان در مراجع ذی‌صلاح اداری وقضائی رسیدگی نشده باشد می‌توانند ظرف مدت یک سال پس از لازم‌الاجراء شدن این قانوننسبت به اجراء مقررات اعتراض و آن را در دبیرخانه هیأت موضوع ماده واحده قانونتعیین تکلیف اراضی اختلافی موضوع اجرای ماده (٥٦) قانون حفاظت و بهره‌برداری ازجنگلها و مراتع مصوب ۲۹/٦/۱۳٦۷ شهرستان مربوطه ثبت نمایند و پس از انقضاء مهلتمذکور در این ماده، چنانچه ذی‌نفع، حکم قانونی مبنی بر احراز مالکیت قطعی و نهاییخود (در شعب رسیدگی ویژه‌ای که بدین منظور در مرکز از سوی رئیس قوه قضائیه تعیین وایجاد می‌شود) دریافت نموده باشد، دولت مکلف است در صورت امکان عین زمین را به ویتحویل داده و یا اگر امکان‌پذیر نباشد و در صورت رضایت مالک، عوض زمین و یا قیمتکارشناسی آن را پرداخت نماید.

تبصره۲ـ با تصویب این قانون، انتقال قطعی مالکیتدولت در واگذاری اراضی ملی، دولتی و موات به متقاضیانی که از تاریخ ابلاغ این قانونبه بعد شروع به تشکیل پرونده درخواست اراضی می‌نمایند ممنوع بوده و قوانین مغایرلغو می‌گردد لکن صدور سند مالکیت اعیانی احداثی پیش‌بینی شده در طرح مصوب و پس ازاجراء کامل طرح و تأیید هیأت نظارت مندرج در قانون اصلاح ماده (۳۳) اصلاحی قانونحفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع کشور مصوب ۹/٤/۱۳۸٦ مجمع تشخیص مصلحت نظام،بلامانع بوده و بهره‌برداری از اراضی مذکور به صورت اجاره، حق بهره‌برداری و یا حقانتفاع و در قالب طرح مصوب، مجاز می‌باشد.

ماده۱۰ـ بانکـها و مؤسسات مالی واعتباری مکلفند در اعطاء تسهیلات بانکی به طرحهای کشاورزی و منابع طبیعی اسنادمشاعی مالکین و نسقهای زراعی زارعین و اشخاص را به نسبت سهم مشاع از قیمت روز کلمشاع ارزیابی و قراردادهای اجاره و یا بهره‌برداری و یا حق انتفاع از اراضی ملی ودولتی و سند مالکیت اعیانی احداثی را به عنوان وثیقه و تضمین برای اعطاء تسهیلاتبپذیرند. دفاتر اسناد رسمی موظفند بنا به درخواست بانکها و مؤسسات مذکور نسبت بهتنظیم سند رهن بر این اساس اقدام نمایند. دولت مکلف است از طریق تشویق بیمهسرمایه‌گذاری و سایر ابزارهای بیمه‌ای، تحقق این امر را تضمین نماید.

ماده۱۱ـدولت مکلف است با اتخاذ تمهیدات لازم برای شناسایی و کنترل کانونهای بحرانی فرسایشآبی، بادی و مقابله با پدیده بیابانزایی و جلوگیری از هجوم شنهای روان و گرد و غباربا منشأ داخلی و خارجی به گونه‌ای عمل نماید که تا پایان برنامه پنجساله پنجم توسعهاقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، میزان متوسط کاهش سالانه فرسایشخاک کشور یک تن در هکتار و در اراضی به حداقل سه تن در هکتار برسد.

ماده۱۲ـ بهمنظور ارتقاء بهره‌وری در حفاظت بهینه و نیز احیاء جنگلها، بیشه‌های طبیعی و مراتعکشور:

الف ـ دولت مکلف است سیاستگذاری، برنامه‌ریزی و اقدامات لازم را جهت کنترلو کاهش عوامل تخریب از طریق به‌کارگیری بخشهای غیردولتی و با ساز و کارهای افزایشپوشش حفاظتی و حمایتی به گونه‌ای ساماندهی نماید که تا پایان برنامه پنجساله پنجمتوسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، پوشش حفاظتی و حمایتی جنگلهاو مراتع کشور بهسطح صد و سی و پنج میلیون هکتار برسد.

ب ـ دولت مکلف است دراجراء طرحهای عمومی، عمرانی و توسعه‌ای خود و نیز اکتشاف و بهره‌برداری از معادن،خسارات وارده به جنگلها و عرصه و اعیانی منابع طبیعی را در محاسبات اقتصادی وبرآورد هزینه‌های امکان‌سنجی اجراء طرح منظور و پس از درج در بودجه‌های سنواتی، درقالب موافقتنامه‌های مبادله شده با وزارت جهاد کشاورزی برای حفاظت، احیاء و بازسازیعرصه‌ها اختصاص دهد.

وزارت جهاد کشاورزی مکلف است هزینه‌های احیاء و بازسازی وجبران خسارات وارده را حداکثر ظرف سه ماه پس از استعلام دستگاه اجرائی مربوط، تعیینو اعلام نماید.

نحوه محاسبه خسارات وارده بر مبناء آیین‌نامه‌ای خواهد بود کهحداکثر شش ماه پس از تصویب این قانون به پیشنـهاد مشترک وزارت جهاد کشـاورزی،معاونت نظارت و راهبـردی رئیـس‌جمـهور و سـازمان حـفاظت محـیط زیـست، تـهیه و بهتـصویب هیـأت وزیران می‌رسد.

ماده۱۳ـ درآمدهای حاصل از خسارات موضوع ماده (۱۲ (این قانون، کلیه وجوه دریافتی بابت قراردادهای اجاره، حق بهره‌برداری و حق انتفاعاراضی ملی و دولتی از جمله وجوه دریافتی موضوع ماده (۸) این قانون، بهره مالکانهطرحهای جنگلداری، منابع طبیعی و پروانه چرا، سه درصد (۳٪) حقوق دولتی ناشی ازبهره‌برداری از معادن، کلیه جرائم و درآمد حاصل از فروش محصولات جنگلی و مرتعی کشفشده و بازداشتی، به حسابی متمرکز در خزانه‌داری کل واریز و معادل صددرصد (۱۰۰ (%وجوه واریزی در قالب بودجه سالیانه جهت انجام عملیات آبخیزداری و آبخواندار‌ی،حفاظت، احیاء و توسعه منابع طبیعی کشور به وزارت جهاد کشاورزی اختصاصمی‌یابد.

ماده۱٤ـ به منظور حفظ و توسعه پایدار زیست محیطی (اکولوژیکی) عرصه‌هایطبیعی و ایجاد تعادل جمعیت دام موجود در مراتع کشور، دولت مکلف است با انجاممطالعه، ارتقاء علمی و تقویت تسهیلات، به گونه‌ای اقدام نماید که با استفاده ازنیروی انسانی متخصص، توان و سرمایه‌های بخشهای غیردولتی، ظرف ده سال:

الف ـ شاخصرشد کیفیت و کمیت علوفه و سایر تولیدات مراتع، ضریب تنوع گیاهی، تثبیت خاک و ترسیبکربن و سایر معیارهای زیست محیطی (اکولوژیکی) سرزمین، به طور متوسط سالانه تا دودرصد (۲٪) افزایش یابد.

ب ـ با انجام اقداماتی نظیر اصلاح نژاد، بهبود مدیریت واصلاح الگوهای پرورش دام، ضمن کاهش جمعیت دامی و بسته به مرتع (بز، گوسفند و گاوبومی) به میزان سه میلیون واحد دامی در سال تا حد تعادل، جمعیت دام جایگزین (گاوآمیخته و گاو اصیل، گاومیش و گوسفندپرواری صنعتی و نیمه صنعتی) تا سه و یک دهم (1/3) میلیون واحد دامی در سال افزایش یابد.

ج ـ میزان خوراک تولیدی از منابعزراعی شامل انواع بقولات (لگومها)، علوفه‌های سیلویی، جو و ذرت به میزان سه و یکدهم (۱/۳) میلیون تن افزایش و برداشت علوفه مجاز از مراتع کشور به میزان نیم (۵/۰ (میلیون تن در سال افزایش

یابد.

ماده۱۵ـ دولت مکلف است ضمن اعمال ممنوعیتبهره‌برداری مازاد بر توان زادآوری طبیعی، احیائی و زیست محیطی (اکولوژیک) جنگلهایکشور، ترتیبات و تمهیدات لازم را جهت اصلاح الگوی مصرف چوبهای جنگلی اعم از صنعتی وغیرصنعتی، جایگزینی سوخت فسیلی و انرژیهای تجدیدپذیر به جای سوختهای هیزمی، خروجدام از جنگل و ساماندهی جنگل‌نشینان به عمل آورده و با استفاده از توان وسرمایه‌های بخشهای غیردولتی نسبت به احیاء و توسعه درختکاری مثمر و غیرمثمر وبوستانهای جنگلی و زراعت چوب اقدام نماید به گونه‌ای که ظرف ده سال، ضریب حفاظتیجنگلها و مراتع، از چهل درصد (٤٠٪) به نود درصد (٩٠٪) و سرانه جنگل از هفده صدم (17/0) هکتار به بیست و پنج صدم (٢٥/٠) هکتار برسد.

ماده١٦ـ از تاریخ تصویب اینقانون، وزارت بازرگانی و سایر اشخاص حقیقی و حقوقی اعم از دولتی و غیردولتی قبل ازواردات کالاها و یا محصولات بخش کشاورزی (اعم از خام و یا فرآوری شده) و یا مواداولیهٔ غذایی مورد نیاز صنایع غذایی و تبدیلی موظفند از وزارت جهاد کشاورزی مجوزلازم را اخذ نمایند. همچنین دولت مکلف است به‌منظور حمایت از تولیدات داخلی، برایواردات کلیهٔ کالاها و محصولات بخش کشاورزی تعرفهٔ مؤثر وضع نماید به گونه‌ای که نرخمبادله همواره به نفع تولیدکنندهٔ داخلی باشد.

تبصره۱ـ واردات نهاده‌های تولیدبخش کشاورزی (از قبیل بذر، نهال، کود و سم) باهماهنگی و اخذ مجوز وزارت جهادکشاورزی از اعمال تعرفه مؤثر مستثنی می‌باشد.

تبصره۲ـ مسؤولیت انتخاب ابزارتعرفه‌ای، تعیین سهمیهٔ مقداری، زمان ورود و مقدار تعرفه برای کالاهای کشاورزی وفرآورده‌های غذایی با وزارت جهاد کشاورزی خواهدبود.

ماده۱۷ـ وزارت جهاد کشاورزیموظف است علاوه بر منابع پیش‌بینی شده در ماده (۱۲) قانون تشکیل وزارت جهاد کشاورزیو در اجرا بند «د» ماده (۱۸) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگیجمهوری اسلامی ایران، چهل و نه درصد (٤٩٪) آورده سهم دولت در تشکیل و افزایش سرمایهصندوقهای غیردولتی حمایت از توسعه بخش کشاورزی، (بخشی، شهرستانی، استانی، ملی،تخصصی و محصولی) را از محل فروش امکانات قابل واگذاری وزارت جهاد کشاورزی وسازمانهای تابعه پس از واریز به حساب خزانه و رعایت مقررات مربوطه از طریق شرکتمادر تخصصی صندوق حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی در سراسر کشور تأمیننماید.

تبصره ۱ـ صندوقهای موضوع این ماده مجاز به فعالیت مالی، اعتباری وبازرگانی در بخش کشاورزی و منابع طبیعی و توسعه صنایع تبدیلی و تکمیلی از جملهفعالیتهای موضوع ماده (٦) این قانون می‌باشند.

تبصره۲ـ دولت مکلف است حداقل بیستو پنج درصد (٢٥٪) از منابع قابل تخصیص حساب ذخیره ارزی (سهم بخش غیردولتی) را بهصورت ارزی جهت توانمندسازی تشکلهای غیردولتی برای فعالیتهای اقتصادی و توسعهسرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی و منـابع طبیعی و توسعـه صنایع تبدیلی و تکـمیلی باهدف تولید برای توسعه صادرات در اختیار صندوقهای حمایت از توسعه بخش کشاورزی قراردهد تا با مشارکت مالی تشکلها و تولیدکنندگان و بهره‌برداران در امر سرمایه‌گذاریاین بخش اقدام نمایند.

بازپرداخت اصل و سود این تسهیلات به صورت ارزی به حسابذخیره ارزی واریز می‌گردد. پنجاه درصد (٥٠٪) سود حاصله ناشی از این فعالیتها پس ازواریز به حساب ذخیره ارزی و با رعایت مقررات مربوط، به عنوان سهم دولت (موضوع اینماده) در تجهیز منابع و افزایش سرمایه صندوقهای مذکور، از طریق شرکت مادر تخصصیصندوق حمایت از توسعه بخش کشاورزی به حساب این صندوقها واریز می‌گردد.

تبصره۳ـصندوقهای موضوع این ماده می‌توانند ضمن رعایت ضوابط و دستورالعمل بانک مرکزی، باانتشار اوراق مشارکت (با تضمین اصل و سود توسط دولت و با رعایت حکم بند «ح» ماده (10) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (منابع لازم برای اعطاء تسهیلات مورد نیاز بخش کشاورزی و منابع طبیعی و توسعه صنایعتبدیلی و تکمیلی را فراهم نمایند.

تبصره٤ـ وزارت جهاد کشاورزی و سایر دستگاههایاجرائی مجازند منابع مالی بخش کشاورزی و منابع طبیعی و توسعه صنایع تبدیلی وتکمیلی، اعم از یارانه، اعتبارات کمکهای بلاعوض، کمکهای فنی و اعتباری و وجوه ادارهشده را با عاملیت صندوقهای حمایت از توسعه بخش کشاورزی و مشارکت مالی بهره‌بردارانایین بخش، به مرحله اجراء درآورند.

تبصره۵ ـ در اجراء بند «ج» ماده (۱۸) قانونبرنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، صندوقهای حمایتاز توسعه بخش کشاورزی مجازند در راستای قانون بیمه محصولات کشاورزی مصوب ۱/۳/۱۳۶۲ واصلاحیه‌های بعدی آن، به عنوان دستگاه بیمه‌گر عمل نمایند. در این صورت، دولت باعقد قرارداد با این صنـدوقها سهم خود را اعم از یارانه حـق بیمه و مابه‌التفاوتخسارت به حساب صندوقـهای مذکور واریز می‌نماید. نظارت بر عمـلکرد بیمه‌ای اینصندوقها با وزارت جهاد کشاورزی می‌باشد.

تبصره٦ ـ صندوقهای موضوع این ماده برایتأمین و تجهیز منابع مالی، با رعایت قانون بانکداری اسلامی و ماده (۱۳) قانونبرنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مجاز به دریافتتسهیلات و یا مشارکت با بانکهای خارجی، ازجمله بانک توسعه اسلامیمی‌باشند.

ماده۱۸ـ به منظور ارتقاء منزلت اجتماعی، دانش و توانمندیهای فعالانبخش کشاورزی و منابع طبیعی و عشایری و پوشش مناسب برنامه‌های ترویجی و گسترشبرنامه‌های توسعه انتقال تجارب و یافته‌های تحقیقاتی در این بخش، سازمان صدا وسیمای جمهوری اسلامی ایران موظف است علاوه بر برنامه‌های رادیو و تلویزیونی گروهجهاد در کلیهٔ شبکه‌های سراسری داخلی رادیو تلویزیونی و همچنین شبکه‌های استانیمتناسب با موضوعات خاص استانی و کشوری با ایجاد گروه «دانش ترویج و توسعهٔ بخشکشاورزی و منابع طبیعی» نسبت به تهیه و پخش برنامه‌های ویژه بخش کشاورزی اقدامنماید.

تبصره۱ـ سازمان هواشناسی کشور موظف است آخرین اطلاعات پردازش شده و یافته‌ها و پیش‌بینی‌ها و تحلیلهای هواشناسی مورد نیاز بخش کشاورزی را به صورتروزانه ـ هفتگی ـ ماهیانه و دوره‌ای در اختیار شبکه‌های رادیو و تلویزیونی سراسری ومراکز استانها قرار دهد.

تبصره۲ـ سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران موظفاست برنامه موضوع این قانون را به صورت روزانه و ثابت و در زمانی ارائه نماید کهبیشترین بیننده و شنونده را داشته باشد و در هر شبکه حداقل یک ساعت در شبانه‌روز وحداقل چهار روز در هفته برنامه اجراء نماید.

تبصره۳ـ منابع مالی مورد نیاز ناشیاز این قانون هرساله به شرح زیر و بر اساس عقد موافقتنامه با معاونت نظارت وراهبردیرئیس جمهور در اعتبار و ردیف بودجه‌ای سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامیایران و وزارت جهاد کشاورزی تأمین و منظور می‌گردد:

الف ـ پنج درصد (۵٪) از محلدرآمدهای حاصل از افزایش تعرفه کلیهٔ کالاهای وارداتی بخش کشاورزی به کشور.

ب ـیک در صد (۱٪) از چهار درصد (٤٪) سهم آموزش بخش تعاونی دریافتی توسط وزارتتعاون.

ج ـ مبالغ دریافتی از محل تبلیغات صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران درحین اجراء این برنامه‌ها.

تبصره٤ـ آئین‌نامه اجرائی این ماده حداکثر ظرف سه ماهبه پیشنهاد مشترک سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران و وزارت جهاد کشاورزیتهیه و به تصویب هیأت‌وزیران می‌رسد.

ماده۱۹ـ به منظور افزایش تولید و ایجاداشتغال، بانکهای غیردولتی و مؤسسات مالی و اعتباری خصوصی و همچنین صندوقهایغیردولتی حمایت از توسعه بخش کشاورزی (بخشی ـ شهرستانی ـ استانی ـ ملی ـ تخصصی ومحصولی) مجازند برخی از پروژه‌ها از قبیل احداث گلخانه‌ها، مجتمع‌های گلخانه‌ای،دامپروری، شیلاتی، تولید قارچ، گیاهان دارویی، صنایع تبدیلی و تکمیلی کشاورزی ومراکز تحقیقاتی خصوصی را پس از اخذ مجوزهای لازم از وزارت جهاد کشاورزی و یاسازمانهای تابعه با استفاده از منابع داخلی خود و همچنین در صورت نیاز، حساب ذخیرهارزی (برای مصارف ارزی بر اساس ارقام مندرج در بودجه‌های سنواتی) اجراء نموده و بهیکی از روشهای « فروش به قیمت تمام شده» و یا « اجاره به شرط تملیک اعیانی» بهمتقاضیان با اولویت فارغ‌التحصیلان بیکار بخش کشاورزی واگذار نمایند.

ماده۲۰ـ بهدولت اجازه داده می‌شود در جهت تأمین مالی طرحهای بخش کشاورزی، صنایع تبدیلی وتکمیلی کشاورزی، صنایع غذایی و توسعهٔ صادرات محصولات بخش کشاورزی از طرق زیر سرمایهٔخود را در بانک کشاورزی از هشت هزار میلیارد (۸.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال به سی هـزارمیلیـارد (۳۰.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال افزایش دهد:

الف ـ کلیهٔ وجوه ناشی ازبازپرداخت اصل و فرع تسهیلات اعطائی بانک کشاورزی از محل حساب ذخیرهٔ ارزی موضوعماده (٦۰) قانون برنامه سوم و بند « هـ» ماده (۱) قانون برنامه چهارم توسعهاقتصادی، اجتماعی و فرهنگی

جمهوری اسلامی ایران، پس از وصول توسط بانک کشاورزی، بهحساب درآمد عمومی کشور نزد خزانه‌داری کل واریز و تا سقف یک هزار میلیارد (1.000.000.000.000) ریال از همین محل برداشت و به حساب سرمایه دولت در بانککشاورزی منظور می‌گردد.

ب ـ کلیهٔ وصولی‌های تسهیلات پرداختی از محل وجوه ادارهشده، موضوع تبصره‌ها و کمکهای فنی و اعتباری اعتبارات عمومی قوانین بودجه سنواتگذشته (فصول کشاورزی و منابع طبیعی) که عاملیت آن بر عهده بانک کشاورزی بوده است،تا سقف یازده هزار میلیارد (۱۱.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال به حساب سرمایه دولت در بانککشاورزی منظور می‌گردد.

ج ـ معادل ارزی ده هزار میلیارد (۱۰.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال از محل حساب ذخیره ارزی به حساب سرمایه دولت در بانک کشاورزی منظورگردد.

ماده۲۱ـ وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و کلیه دانشگاهها و مؤسسات آموزشعالی غیردولتی موظفند تعداد، رشته و ترکیب جنسیتی دانشجویان رشته‌های تحصیلیدانشگاهها، مراکز و مؤسسات آموزش عالی مرتبط با کشاورزی، منابع طبیعی و دامپزشکیخود را قبل از اعلام و پذیرش، براساس نیازسنجی و مدیریت منابع انسانی که توسط وزارتجهاد کشاورزی انجام می‌شود، ساماندهی نمایند.

ماده۲۲ـ وزارت جهاد کشاورزی موظفاست حداکثر ظرف دو سال پس از تصویب این قانون نسبت به:

الف ـ ایجاد پایگاهاطلاعاتی تولیدکنندگان بخش کشاورزی و تشویق آنان به ثبت اطلاعات فعالیتهای تولیدیخویش در آن.

ب ـ ایجاد پایگاه اطلاعات جامع کشاورزی بر پایه فناوری اطلاعات.(IT)

ج ـ شبکه مدیریت دانش و اطلاعات کشاورزی و روستایی برای ارائهٔ خدمات علمی،آموزشی، فنی، ترویجی و سایر اطلاعات مورد نیاز؛

اقدام نموده و در دسترس عمومقرار دهد.

ماده۲۳ـ وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، دانشگاه آزاد اسلامی و سایرمراکز آموزشی که مبادرت به آموزش رشته‌های مرتبط با بخش کشاورزی و منابع طبیعی می‌نمایند، موظفند از طریق مراجع ذی‌ربط قانونی و با کاهش دروس غیرتخصصی دانشجویانمقاطع کاردانی و کارشناسی به میزان یک ترم درسی، درس عملی کارورزی متناسب باواحدهای کسر شده و حداکثر به مدت شش ماه در یکی از مزارع دولتی، خصوصی و یاعرصه‌های منابع طبیعی و آبخیزداری را زیر نظر اساتید مربوط با هماهنگی سازمانتحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی و منابع طبیعی کشور و یا مؤسسات استانی، جایگزینناینند. صدور گواهی پایان تحصیلات مقطع تحصیلی برای این دانشجویان منوط به تأییددورهٔ عملی کارورزی توسط این مؤسسات می‌باشد.

ماده۲٤ـ وزارت نفت مکلف است همهساله مبالغ ریالی صرفه‌جویی سوخت ناشی از برقی کردن چاههای آب کشاورزی را به حسابیکه در خزانه‌داری کل افتتاح می‌گردد، واریز نماید تا جهت برقی کردن چاههای کشاورزیاختصاص یابد و به مصرف برسد. وزارت نیرو و شرکتهای توزیع برق استانی موظفند بادرخواست جهاد کشاورزی شهرستانها، برق چاهها را تأمین نمایند.

ماده۲۵ـ وزارت جهادکشاورزی موظف است حداکثر شش ماه پس از تصویب این قانون و با همکاری وزارت نیرو نسبتبه تعیین شاخصهای بهره‌وری آب کشاورزی اقدام نموده و به تصویب هیأت وزیران رسانده ودر پایان هر سال گزارش اقدامات اجرائی درخصوص این شاخصها و نتایج حاصله را بهکمیسیون کشاورزی، آب و منابع طبیعی مجلس شورای اسلامی گزارش نماید.

تبصره ـ دراجراء این ماده، دولت موظف است آن دسته از شاخصهایی را که برای اجرائی شدن مستلزمارائه پیشنهادهایی است که نیازمند تأمین اعتبار می‌باشد، این موارد را در بودجه‌هایسالانه درج و ارائه نماید.

ماده۲٦ـ در راستای افزایش بهره‌وری با رویکرد تقاضامحور آب کشاورزی و رعایت الگوی بهینهٔ کشت، وزارت نیرو موظف است حداکثر یک سال پس ازتصویب این قانون اقدامات لازم را برای تحویل حجمی آب به بهره‌برداران با اولویتتشکلهای قانونی بخش کشاورزی، براساس سند ملی آب، ظرفیت تحمل مجاز حوضه‌های آبریز وبا در نظر گرفتن شرایط اقتصادی، اجتماعی، زیست محیطی و فنی با اولویتهای تعریف شدهبرای تخصیص آب کشاورزی به عمل آورد.

ماده۲۷ـ دولت مکلف است به گونه‌ایبرنامه‌ریزی نماید که تا سال ۱۴۰۴ هجری شمسی و با استفادهٔ بهینه از منابع مندرج درفصل تأمین آب بودجه‌های سنواتی، حداقل پانزده درصد (۱۵٪) متوسط بلندمدت نزولاتآسمانی سالانهٔ کشور (هفت و نیم درصد (۵/۷٪) از محل کنترل آبهای سطحی و هفت و نیمدرصد (۵/۷٪) از طریق آبخیزداری و آبخوانداری) به حجم آب استحصالی کشور اضافه گردد وصددرصد (۱۰۰٪) ترازنامه (بیلان) منفی آبهای زیرزمینی دشتهای کشور (با اولویت دشتهایممنوعه آبی) جبران گردد.

ماده۲۸ـ به منظور استفاده بهینه و افزایش بهره‌وریماشینهای کشاورزی، دولت موظف است براساس وضعیت نظام بهره‌برداری از عوامل تولید،الگوی صحیح بهره‌برداری از ماشین را طراحی و نسبت به تأمین ترکیب مناسب ماشینهایکشاورزی مورد نیاز بخش از طریق بخشهای غیردولتی اقدام نماید.

تبصره۱ـ نیرویانتظامی مکلف به شماره‌گذاری و ارائه شناسنامهٔ مالکیت کلیهٔ ماشین‌آلات خودکششیکشاورزی موجود و جدیدالورود به بخش کشاورزی می‌باشد.

تبصره۲ـ دولت موظف استتعرفهٔ واردات ماشین‌آلات کشاورزی و مجموعه ادوات مرتبط را به گونه‌ای تعیین نمایدکه ضمن حمایت از تولیدات داخلی، امکان ارتقاء کیفیت و رقابت محصولات داخلی بانمونه‌های مشابه خارجی فراهم شود.

ماده۲۹ـ به منظور کنترل کیفی، بازرسی و صدورگواهی کیفیت محصولات کشاورزی، دولت مکلف است ضمن تعریف استانداردها و معیارهایفرآیند تولید، فرآوری، نگهداری و بازاررسانی و کاهش ضایعات محصولات کشاورزی، بااستفاده از امکانات بخشهای غیردولتی اقدامات لازم را به عمل آورد.

آئین‌نامهاجرائی این ماده حداکثر شش ماه پس از تصویب این قانون به پیشنهاد وزارت جهادکشاورزی به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

ماده۳۰ـ به منظور افزایش کیفیت تولیداتدام (موضوع ماده « ۲۱» قانون نظام جامع دامپروری) و کنترل بهداشت تغذیه و جلوگیریاز بروز برخی بیماریها و کاهش ضایعات، وزارت جهاد کشاورزی موظف است ضمن تدویناستانداردهای تولید خوراک دام و نظارت بر اجراء آن، نسبت به تولیدکنندگان بخشکشاورزی که از خوراک آماده و استاندارد کارخانه‌های تولید خوراک دام استفادهمی‌نماید، با استفاده از یارانه‌ها و یا سایر مشوقهای در اختیار، حمایتهای لازم رابه عمل آورد. همچنین محصولات تولیدی کلیهٔ کارخانه‌های خوراک دام مشمول استانداردهاجباری می‌باشد.

ماده۳۱ـ از تاریخ تصویب این قانون، دولت موظف است حمایتهایقانونی خود از بهره‌برداران و تولیدکنندگان بخش کشاورزی و منابع طبیعی را با اولویتتولید محصولات زیر تنظیم و اقدام نماید:

الف ـ محصولات راهبردی: محصولاتی کهمستقیماً در امنیت غذایی نقش دارد و به این واسطه ضرورتاً باید در داخل کشور تولیدشود.

ب ـ محصولات ویژه: محصولاتی که بیشترین ارزش تولید را به ازاء نهاده‌هایمصرف شده ایجاد می‌نماید و یا حلقه‌های بزرگتری در زنجیره ارزش ایجاد و می‌تواندمحور رشد بخش کشاورزی باشد و یا با توجه به مزیتهای صادراتی، حداقل ده درصد (۱۰ (%سهم بازار دنیا را در اختیار خود دارد.

پ ـ محصولات خاص منطقه‌ای: محصولاتی کهتولید آنها در کشور ممکن است همراه با مزیت نباشد ولی به واسطه شرایط خاص منطقه‌ای،تولید آنها اجتناب ناپذیر است و باید در جهت ایجاد مزیت برای آن محصولات اقدامنمود.

ترکیب نوع محصولات در طبقه‌بندی فوق‌الذکر طی برنامه‌های پنج‌ساله توسعهٔکشور توسط وزارت جهادکشاورزی تعیین و ابلاغ می‌گردد.

ماده۳۲ـ در اجراء ماده (۳۱ (این قانون، وزارت جهاد کشاورزی مکلف است در قالب بودجه‌های سنواتی و یارانه‌هایمصوب در اختیار، به گونه‌ای برنامه‌ریزی کند که:

الف ـ از طریق پرداخت مستقیم بهتولیدکنندگان با بهره‌وری بالا و دارای روند افزایشی در بهبود شاخص بهره‌وری، رعایتموارد زیست محیطی در تولید و همچنین تولید با کیفیت منطبق بر برنامه‌های الگوی کشت،پاداش بهره‌وری پرداخت نماید.

ب ـ در جهت رونق بازار بیمه و توسعهٔ بیمهٔ اتکائیکشاورزی و افزایش نقش بخش غیردولتی در صنعت بیمه، نسبت به پرداخت یارانه حق‌بیمه بهبیمه‌گران غیردولتی، که در راستای اجراء الگوهای بیمه‌ای مورد تأیید این وزارتخانهعمل

می‌کنند، اقدام نماید.

ج ـ به منظور کاهش آثار زیانبار مخاطرات و بیماریهایمشترک انسان و دام و تثبیت نوسانات درآمد تولیدکنندگان محصولات دامی و سایر محصولاتهدف‌گذاری شده، نسبت به برقراری بیمه‌های تمام خطر اجباری اقدام نماید. محصولاتهدف‌گذاری شده، توسط وزارت جهادکشاورزی انتخاب و اعلام می‌گردد.

د ـ به منظورتوسعه صادرات و استفاده از مزیت‌های نسبی بخش کشاورزی، نسبت به پرداخت یارانهصادرات برای محصولات صادراتی منطبق بر استانداردهای بازارهای هدف بخش کشاورزی اعماز کمکهای بازاریابی، جایزه صادراتی، اعتبارات صادراتی، تضمین مخاطرات ناشی ازصادرات، یارانه کمکهای غذایی به کشورهای هدف، اقدام نماید.

آئین‌نامهٔ اجرائی اینماده حداکثر شش ماه پس از تصویب این قانون، به پیشنهاد وزارت جهاد کشاورزی به تصویبهیأت وزیران می‌رسد.

ماده۳۳ـ از تاریخ تصویب این قانون، علاوه بر اجراء قانونخرید تضمینی محصولات کشاورزی، در قالب بودجه‌های‌سنواتی و اعتبار مصوب، سیاستقیمت‌تضمینی نیز برقرار می‌شود.

تولیدکنندگان محصولات‌کشاورزی می‌توانند محصولاتخود را در بازار بورس تخصصی کالای کشاورزی عرضه نمایند. در صورت کاهش قیمت بورسنسبت به قیمت تضمینی اعلام‌شده از سوی دولت، مابه‌التفاوت آن توسط دولت بهتولیدکنندگان پرداخت می‌گردد.

وزارت جهادکشاورزی مکلف است هر ساله متناسب باشرایط تولید و بازار، محصولات تحت سیاست خرید و قیمت تضمینی را انتخاب و اعلامنماید.

آئین‌نامه اجرائی این ماده حداکثر شش ماه پس از تصویب این قانون بهپیشنهاد وزارت جهاد کشاورزی به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

ماده۳٤ـ دولت موظف استبه منظور تنظیم روابط، تعیین راهبردها و شیوه‌های عملی و راههای کمّی و کیفی تحققسیاستهای سند چشم‌انداز بیست ساله کشور در بخش کشاورزی، منابع طبیعی و محیط زیست، »سند ملی توسعه بخش کشاورزی»، « سند ملی توسعه منابع آب»، « سند ملی حفاظت محیط‌زیستو توسعهٔ پایدار» در افق چشم‌انداز ۱٤۰٤ هجری شمسی با برشهای سه برنامه پنج‌ساله راحداکثر ظرف شش ماه پس از تصویب این قانون تدوین و به تأیید مجلس شورای اسلامیبرساند.

ماده۳۵ـ دولت موظف است هر سال و حداکثر تا پایان آذرماه سال بعد، نتایجحاصل از اجراء این قانون و همچنین میزان بهبود عملکرد کمّی و کیفی بخش کشاورزی ومنابع طبیعی فصل زراعی سال قبل، میزان بهبود شاخص بهره‌وری (کل ـ انرژی ـ منابعانسانی ـ ماشین‌آلات ـ سرمایه و منابع پایه آب و خاک)، میزان سرمایه‌گذاری در اینبخش و ضرایب خودکفایی و امنیت غذایی را تهیه و به کمیسیون کشاورزی، آب و منابعطبیعی مجلس شورای اسلامی گزارش نماید.

قانون فوق مشتمل بر سی و پنج ماده و سی وشش تبصره در جلسه علنی روز چهارشنبه مورخ بیست و سوم تیرماه یکهزار و سیصد و هشتادو نه مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ٦/٥/۱۳۸۹ به تأیید شورای نگهبانرسید.

رئیس مجلس شورای ملی ـ علی لاریجانی

شماره: ۲۲۷۲۹۵/۸۹؛ رویه جدید اخذ مجوز مشارکت حقوقی و سرمایه گذاری بانکها و موسسات اعتباری از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

تاریخ: ۱۴/۱۰/۱۳۸۹

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

باسلام

احتراماً، همانگونه که مستحضر می‌باشند وفق تبصره ماده ۲ دستورالعمل اجرایی مشارکت حقوقی، مصوب پانصد و بیست و پنجمین جلسه مورخ ۱۹/۱/۱۳۶۳ شورای پول و اعتبار، ضرورت مشارکت‌های حقوقی هریک از بانک‌ها و یا مؤسسات اعتباری، باید در هر مورد به تأیید بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران برسد. همچنین، دستورالعمل سرمایه‌گذاری مؤسسات اعتباری، مصوب یکهزار و هشتاد و یکمین جلسه مورخ ۱۸/۱/۱۳۸٦ شورای پول و اعتبار، حدود مجاز برای مشارکت حقوقی و سرمایه‌گذاری بانک‌ها و مؤسسات اعتباری در اوراق بهادار منتشره از سوی اشخاص حقوقی را تعیین نموده است.

با عنایت به مراتب فوق، در هفتادمین جلسه مورخ ۱۷/۹/۱۳۸۹ کمیسیون اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، در خصوص نحوه رسیدگی به درخواست بانک‌ها و موسسات اعتباری کشور برای انجام مشارکت حقوقی، مقرر شده است:

«از این پس بانک‌ها جهت انجام مشارکت حقوقی، درخواست‌های خود را مستقیماً به اداره نظارت بر موقعیت مالی بانک‌های بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ارسال نمایند. اداره مذکور با درنظر گرفتن دستورالعمل سرمایه‌گذاری موسسات اعتباری و سایر شاخص‌ها و نسبت‌های احتیاطی و نظارتی، نسبت به اعلام موافقت یا مخالفت بانک مرکزی با این درخواست‌ها اقدام می‌نماید.»

بر اساس مصوبه فوق‌الذکر، خواهشمند است ضمن پیش‌بینی سازوکارهای مقتضی، دستور فرمایید که از تاریخ ابلاغ این بخشنامه، برای درخواست اخذ مجوز جهت انجام مشارکت حقوقی، مستقیماً با اداره نظارت بر موقعیت مالی بانک‌ها مکاتبه نمایند./۶۹۸۳۶۹

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد علی‌اکبر عابدینی

۳۸۱۶ ۵-۳۸۳۱

شماره: ۲۲۹۹۳۵/۸۹؛ الزام بانکها و موسسات اعتباری به شفاف سازی و افشاء نحوه اعمال تخفیف در برخی از عقود اسلامی برای مشتریان خوش حساب

تاریخ: ۱۸/۱۰/۱۳۸۹

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال می‌گردد.

با سلام؛

احتراماً، همانگونه که مستحضر می‌باشند اعمال برخی سیاست‌های تشویقی برای مشتریان خوش حساب بانک، می‌تواند ابزاری سودمند برای تسویه بدهی‌های تسهیلات گیرندگان، بازپرداخت به موقع اقساط و در نتیجه کمک به مدیریت مؤثر منابع بانک باشد. شورای محترم پول و اعتبار نیز طی مصوبه مورخ ۵/۸/۱۳۶۹ خود بانک‌ها را مکلف کرده است که به مشتریانی که قبل از سررسید، بدهی‌های خود را واریز می‌کنند، تخفیفاتی اعطاء نمایند.

در همین راستا و با توجه به اینکه این ابزارها زمانی اثربخش خواهند بود که مشتریان بانکی به سازوکار اجرایی آن در بانکها در خصوص هر یک از عقود مشمول تخفیفات فوق‌الذکر، آگاهی و اشراف کامل داشته باشند، ضروری است آن بانک/موسسه اعتباری سیاست‌های اعمال تخفیف خود را به روشنی و شفافیت در اختیار مشتریان و عموم مردم قرار دهد.

در خاتمه خاطرنشان می‌سازد از آنجا که توانایی هر بانک در افشاء به موقع و شفاف سیاست‌های اعتباری خود، ابزار مناسبی جهت ارزیابی مدیریت ارشد هر بانک توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران می‌باشد، لازم است تا ظرف یک ماه پس از ابلاغ این بخشنامه نسخه ای از ساز و کار اجرایی آن بانک/موسسه اعتباری جهت اعمال تخفیفات مدنظر شورای پول و اعتبار به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ارسال گردد./۶۸۱۲۰۲/ف

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **بهزاد فخار**

۳۸۱۶ **۱-۳۸۳۱**

شماره: ۲۲۹۹۵۱/۸۹؛ دستورالعمل نحوه تولید، توزیع، جمع آوری و ابطال ایران چک بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

تاریخ: ۱۸/۱۰/۱۳۸۹

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام و احترام؛

همان‌طور که مستحضرند؛ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به‌منظور ساماندهی ابزارهای پرداخت متنوع مورد استفاده شبکه بانکی و در راستای مدیریت سیال گردش وجوه نقد، ایران‌چک بانک مرکزی را در سال۱۳۸۷ چاپ، منتشر و جایگزین چک پول بانک‌ها نمود.

درحال حاضر بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران با چاپ و انتشار اسکناس یک‌صدهزار ریالی و در راستای فراهم آوردن بستر مناسب جهت اجرای قوانین و مقررات ناظر بر مبارزه با پولشویی، «دستورالعمل نحوه تولید، توزیع، جمع‌آوری و ابطال ایران‌چک بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران» را تهیه و جهت بهره‌برداری شبکه بانکی کشور ابلاغ می‌نماید.

با عنایت به مراتب فوق، به استحضار می‌رساند؛ دستورالعمل یادشده از تاریخ ۵/۱۱/۱۳۸۹ صرفاً در خصوص ایران چک‌های یک میلیون (۱.۰۰۰.۰۰۰) ریالی لازم‌الاجراء می‌باشد. لذا خواهشمند است دستور فرمایید دستورالعمل فوق‌الذکر در اسرع وقت به کلیه واحدهای ذی‌ربط ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت دقیق بعمل آید.

خاطر نشان می‌سازد ایران چک‌های پانصد هزار (۵۰۰.۰۰۰) ریالی فعلاً مشمول دستورالعمل فوق‌الذکر نمی‌باشند.

در پایان ضروری است آن بانک/مؤسسه اعتباری با بهبود روش‌های انجام کار، گسترش و ترویج بانکداری الکترونیک و استفاده از دیگر ابزارهای پرداخت، به ویژه ابزارهای پرداخت الکترونیکی، ضمن کاهش تدریجی اتکای خود به این ابزار پرداخت، با بهره‌مندی از منافع حاصل از خدمات بانکداری الکترونیک، بیش از پیش در پی کسب رضایت خاطر مشتریان و کاهش هزینه‌های خود برآید./۶۳۱۶۰۶

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **مرتضی ستاک**

۳۸۱۶ **۲-۳۸۳۱**

"دستورالعمل نحوه تولید، توزیع، جمع آوری و ابطال ایران چک بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران"

الف ـ تعاریف

تعاریف و اصطلاحاتی که در این دستورالعمل به‌کار رفته است دارای معانی مشروح زیر می‌باشد:

بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.

مؤسسه اعتباری: بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی که مجوز خود را از بانک مرکزی دریافت نموده و یا تحت نظارت این بانک قرار دارند.

ایران چک: چکی است که توسط بانک مرکزی چاپ و منتشر شده و توسط کلیه مؤسسات اعتباری صادر و وجه آن در هریک از شعب مؤسسات اعتباری پرداخت می‌گردد.

ب- نحوه طراحی و تولید ایران چک

ماده ۱- بانک مرکزی در هر سال، میزان ایران چک مورد نیاز شبکه بانکی کشور برای سال بعد را پیش‌بینی، تولید و به نحو مقتضی در اختیار مؤسسات اعتباری قرار خواهد داد.

ماده ۲- تمامی مراحل طراحی و چاپ ایران چک، به گونه‌ای که امکان جعل آنها به حداقل ممکن کاهش یابد، توسط بانک مرکزی انجام می‌شود.

ماده ۳- هزینه‌های طراحی، چاپ و انتشار ایران چک (از جمله حق تمبر و دیگر عوارض دولتی) توسط بانک مرکزی تأمین و پرداخت می‌شود.

ماده ٤- به منظور ایجاد هماهنگی و دسترسی به آمار و اطلاعات دقیق در مورد ایران چک ها، لازم است امور مربوط به ایران چک در یکی از واحدهای مؤسسه اعتباری متمرکز شده و کلیه مکاتبات و هماهنگی‌های لازم با بانک مرکزی، از طریق آن واحد انجام شود.

ماده ٥- مؤسسه اعتباری باید معادل صددرصد مبلغ ریالی ایران چک دریافتی از بانک مرکزی را به صورت اسکناس و مسکوک و یا از محل موجودی حساب جاری خود نزد بانک مرکزی پرداخت نماید.

ماده ٦- لازم است تمامی شعب مؤسسه اعتباری با ارایه ترکیبی از ابزار پرداخت، با اولویت استفاده از سامانه‌های تبادل الکترونیکی، به گونه‌ای عمل نمایند که حق انتخاب بین اسکناس و سایر ابزارهای پرداخت (از جمله ایران چک) برای مشتری محفوظ بماند.

پ ـ توزیع و فروش ایران چک

ماده۷- مؤسسه اعتباری، ایران چک را براساس درخواست مشتریان در اختیار آنها قرار می‌دهد.

ماده ۸- هنگام فروش ایران چک، لازم است مشتری نسبت به اعلام هویت کتبی خود (شامل اطلاعات سجلی، شماره ملی، آدرس، شماره تماس) بر روی اعلامیه فروش اقدام نماید. مؤسسه اعتباری نیز باید اقدام به تکمیل بندهای مربوط به ایران چک‌های فروخته‌شده (شماره سریال، نوع و مبلغ ایران چک) بر روی اعلامیه مزبور نماید.

ماده ۹- مؤسسه اعتباری، پس از تطبیق مشخصات تکمیل‌شده از سوی مشتری (در اعلامیه فروش) با کارت شناسایی ملی وی ـ به نحو مقتضی و طبق دستورالعمل مربوط ـ مشتری را احراز هویت نموده و اقدام به اخذ امضای مشتری بر روی اعلامیه فروش می‌نماید.

ماده ۱۰- در هنگام فروش ایران چک، باید اوراق مزبور به مهر شعبه مؤسسه اعتباری و تاریخ روز فروش ممهور گردد.

ماده ۱۱- امضای اول مشتری باید پیش از ضرب مهر و درج تاریخ بر روی ایران چک‌ها و ثبت شماره آنها، پشت ایران چک مزبور اخذگردد.

ماده ۱۲- انتقال ایران چک به اشخاص ثالث پس از امضای دوم خریدار در محل تعبیه‌شده امکان‌پذیر است.

ت ـ بازخرید، جمع‌آوری و ابطال ایران چک

ماده ۱۳- به هنگام بازخرید، دارنده ایران چک موظف است ابتدا شماره ملی خود را در محل "مشخصات دریافت‌کننده وجه" ظهر ایران چک درج نماید و پس از آن مشخصات هویتی خود (شامل اطلاعات سجلی، شماره ملی، آدرس و شماره تماس) و مشخصات ایران چک‌های ارایه شده (شامل

شماره سریال، مؤسسه اعتباری صادرکننده و مبلغ ایران چک) را بوسیله امضاء بر روی اعلامیه بازخرید تأیید نماید.

ماده ١٤- مؤسسه اعتباری موظف است ضمن حصول اطمینان از صحت هویت مشتری، ایران چک‌های ارایه شده را از نظر اصالت و یا جعلی بودن شناسایی نموده، شماره سریال آنها را وارد سیستم رایانه‌ای مربوط نماید و پس از تأیید سیستم رایانه‌ای و اطمینان از این که ایران چک مزبور در فهرست سیاه (سرقتی، مسدودی و ...) قرار ندارد، وجه آن را پرداخت یا به حساب مشتری واریز نماید.

ماده ١٥- چنانچه شماره سریال ایران چک، مورد پذیرش سیستم رایانه‌ای قرار نگیرد، پرداخت وجه ایران چک تنها از طریق منظور نمودن آن در حساب مشتری و طی مراحل مربوط به اتاق پایاپای و اداره معاملات ریالی بانک مرکزی امکان‌پذیر می‌باشد.

ماده ١٦- مؤسسه اعتباری موظف است پس از بازخرید ایران چک اقدام به سوراخ نمودن آن‌ها نموده و از ارائه مجدد آن به مشتریان خودداری نماید. ایجاد سوراخ بر روی ایران چک باید به گونه‌ای باشد که شماره سریال و نیز MICR[1] آن مخدوش نشود.

ماده ١٧- پس از جمع‌آوری و ابطال ایران چک‌ها به روش فوق، لازم است ایران‌چک‌های مزبور به گونه‌ای که امکان دسترسی و کنترل آنها برای واحد بازرسی داخلی هر مؤسسه اعتباری و بازرسان بانک مرکزی ممکن باشد، بر اساس مفاد "آیین‌نامه مدت و طرز نگاهداری اوراق بازرگانی، اسناد و دفاتر بانک‌ها" موضوع بخشنامه شماره ٨٠٢٢٣/٨٩ مورخ ١٥/٤/١٣٨٩، نگهداری شود.

ماده ١٨- اطلاعات مربوط به ایران چک‌هایی که از مشتریان بازخرید و ابطال شده است (از جمله شماره سریال)، در پایان هر روز برای بانک مرکزی ارسال می‌شود. بانک مرکزی نیز پس از کنترل اطلاعات دریافتی، حساب مؤسسه اعتباری مربوط را به میزان جمع مبالغ ریالی ایران چک‌های مزبور بستانکار می‌نماید.

[1] Magnetic Ink Character Recognition

ث ـ نحوه تبادل اطلاعات مربوط به شماره سریال ایران چک

ماده ۱۹- بانک مرکزی در ساعت ۱۸ هر روز، فهرست شماره سریال ایران‌چک‌های فروخته شده توسط خود به شبکه بانکی کشور را طی فایلی با فرمت شماره یک پیوست این دستورالعمل، از طریق سیستم شبکه بین بانکی در اختیار همه مؤسسات اعتباری قرار می‌دهد.

ماده ۲۰- مؤسسه اعتباری موظف است هر روز فهرست ایران چک‌های خریداری شده توسط خود و سایر مؤسسات اعتباری را برای کنترل، وارد سیستم رایانه‌ای خود نماید.

ماده ۲۱- مؤسسه اعتباری در هر روز فهرست شماره سریال‌های مسدود شده / رفع مسدودی توسط مراجع قضایی را از طریق سیستم شبکه بین بانکی، طی فایلی با فرمت شماره دو پیوست این دستورالعمل، تا ساعت ١٤ همان روز در اختیار بانک مرکزی قرار می‌دهد.

ماده ۲۲- بانک مرکزی فهرست کلیه شماره سریال‌های مسدودی / رفع مسدودی را مشابه فرمت فایل مسدودی ماده ۲۱ از ساعت ١٦ به بعد بر روی شبکه قرار می‌دهد و مؤسسه اعتباری ملزم به اعمال این فهرست تا ۷۲ ساعت بعد در سیستم رایانه‌ای خود می‌باشد.

ماده ۲۳- مؤسسه اعتباری به طور روزانه اطلاعات مربوط به شماره سریال‌های باز خرید و ابطال شده را طی فایلی با فرمت شماره سه پیوست این دستورالعمل ـ از طریق سیستم شبکه بین بانکی ـ در اختیار بانک مرکزی قرار می‌دهد. بانک مرکزی بعد از بررسی فایل مربوط، نسبت به تسویه آن اقدام نموده و ضمناً در مورد شماره سریال‌هایی که سیستم از پذیرش آن‌ها امتناع می‌کند و نیز دلایل رد آن‌ها، اطلاع‌رسانی لازم را به مؤسسات اعتباری انجام می‌دهد.

ماده ٢٤- بانک مرکزی در ساعت ۱۸ هر روز، فهرست کلیه شماره سریال‌های ابطال شده توسط مؤسسات اعتباری را طی فایلی با فرمت ماده ۲۳ در سیستم شبکه بین بانکی قرار می‌دهد.

این دستورالعمل در ٢٤ ماده در هفتاد و چهارمین جلسه کمیسیون اعتباری مورخ ۵/۱۰/۱۳۸۹ به تصویب رسید و از تاریخ اعلام شده توسط بانک مرکزی، لازم‌الاجراء می‌باشد.

فرمت شماره (1)

کد مؤسسه اعتباری خریدار	سریال	سری	کد مبلغ	کد مؤسسه اعتباری /سال	سریال	سری	کد مبلغ	کد مؤسسه اعتباری /سال	عنوان
عددي	عددي	عددي	عددي	عددي	عددي	عددي	عددي	عددي	نوع فيلد
2 بايت	6 بايت	3 بايت	1 بايت	2 بايت	6 بايت	3 بايت	1 بايت	2 بايت	طول فيلد
	تا سريال ←			←	از سريال ←			←	

فرمت شماره (2)

نوع عمل(۱= مسدود، ۲= رفع مسدودی)	اعلام تاریخ مسدودی	سریال	سری	کد مبلغ	سال	عنوان
عددي	عددي	عددي	عددي	عددي	عددي	نوع فيلد
1 بايت	8 بايت YYYYMMDD	6 بايت	3 بايت	1 بايت	2 بايت	طول فيلد

فرمت شماره (3)

ردیف	کد مؤسسه اعتباری صادرکننده	کد مبلغ	سری	سریال	چک دیجیت	کد مؤسسه اعتباری بازخریدکننده	تاریخ بازخرید	عنوان
عددي	عددي	عددي	عددي	عددي	عددي	عددي	عددي	نوع فيلد
6 بايت	2 بايت	1 بايت	3 بايت	6 بايت	2 بايت	6 بايت	6 بايت	طول فيلد

شماره: ۲۵۷۲۴۸/۸۹؛ معرفی نسبت مانده خالص دارایی های ثابت به حقوق صاحبان سهام به جای نسبت مانده مستهلک نشده اموال غیرمنقول به مجموع سرمایه پرداخت شده و اندوخته‌ها

تاریخ: ۲۱/۱۱/۱۳۸۹

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردد.

با سلام و احترام؛

همان‌طور که استحضار دارند، در سال‌های اخیر تغییر در ساختار و میزان نسبت "مانده مستهلک نشده اموال غیرمنقول به مجموع سرمایه پرداخت شده و اندوخته‌ها" مصوب سال ۱۳۵۱ از جمله چالش‌های بسیار مهم در حوزه مسایل بانکی محسوب می‌گردید. به طور کلی عمده اهداف تدوین نسبت مذکور عدم استفاده از منابع سپرده‌گذاران در تحصیل و نگهداری دارایی‌های غیردرآمدزا با درجه نقدینگی پایین شامل دارایی‌های ثابت و تخصیص بهینه منابع سهامداران (حقوق صاحبان سهام) به دارایی‌های یاد شده می‌باشد. در زمان تدوین نسبت مذکور مبلغ عمده دارایی‌های غیردرآمدزا برای بانک‌ها اموال غیرمنقول (خاصه املاک و مستغلات) و منابع سهامداران شامل سرمایه پرداخت شده و اندوخته‌ها بود، ضمن آن‌که میزان این نسبت نیز با توجه به شرایط اقتصادی آن زمان تعیین گردیده بود. در حال حاضر این نسبت بدلیل عدم هم‌خوانیاجزاء آن با مبانی نظری و عدم مطابقت میزان آن با شرایط کنونی از کارایی لازم در دستیابی به اهداف فوق‌الذکر برخوردار نبوده علاوه بر آن‌که نسبت پیشین نمی‌توانست به خوبی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی را به انجام هرچه کاراتر و مؤثرتر وظیفه اصلی خود (واسطه‌گری وجوه) هدایت نماید. از این رو شورای محترم پول و اعتبار به منظور نیل به اهداف یاد شده بازنگری در اجزاء و میزان نسبت مذکور را با عنایت به مبانی نظری موضوع و با امعان نظر به شرایط حال حاضر، در دستور کار خود قرار داد و نهایتاً این که موضوع در یک‌هزار و یک‌صدو بیستمین جلسه مورخ ۲۰/۱۰/۱۳۸۹ شورای پول و اعتبار مطرح و به شرح ذیل مورد تصویب قرار گرفت:

"۱- جایگزینی نسبت *"مانده خالص دارایی‌های ثابت* به علاوه وثایق تملیکی به حقوق صاحبان سهام پس از کسر سود انباشته و سود قطعی نشده"* به جای نسبت *"مبلغ مستهلکنشدهاموالغیرمنقول بهسرمایهپرداختشدهواندوخته‌ها"*، که نباید حداکثر از میزان هفتاد درصد (۷۰٪) تجاوز نماید.**

۲- در صورت تخطی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی از نسبت مذکور در بند یک، برای اولین بار مشمول خسارتی معادل بیشترین نرخ سود علی‌الحساب سالیانه سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار نسبت به مبلغ و مدت تخلف محاسبه و به

---

* شامل اقلام اجاره‌های سرمایه‌ای و اموال غیرمنقول خریداری شده از طریق تسهیلات اجاره به شرط تملیک نیز می‌باشند.

** وثایق تملیکی که از تاریخ تملک آنها توسط مؤسسات اعتباری دو سال گذشته باشد.

حساب سپرده‌گذاران واریز می‌گردد. در صورت تکرار تخلف فوق ضمن تعلق جریمه مذکور، حسب اعلام این بانک موضوع در هیأت انتظامی بانک‌ها مطرح خواهد شد.

۳- ماده ۶ شرایط تملک اموال غیرمنقول از طرف بانک‌ها به منظور استیفای مطالبات موضوع تبصره ذیل ماده ۳۴ قانون پولی و بانکی کشور مصوب تیر ماه سال ۱۳۵۱ لغو می‌گردد.

همچنین مقرر گردید جهت تطبیق وضعیت بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی که از حد مقرر تجاوز نموده‌اند، دوره گذار حداکثر ۶ ماه در نظر گرفته شود.“

مؤکداً یادآور می‌گردد، در جهت حسن اجرای مصوبه فوق‌الذکر رعایت موارد ذیل الزامی می‌باشد:

الف) همان‌طور که در پانویس نیز آمده است، **مانده خالص دارایی‌های ثابت شامل اقلام اجاره‌های سرمایه‌ای و اموال غیرمنقول خریداری شده از طریق تسهیلات اجاره به شرط تملیک نیز می‌باشند.** ضمن آن‌که منظور از وثایق تملیکی نیز، آن دسته از وثایق تملیکی می‌باشد که **از تاریخ تملک آنها توسط مؤسسات اعتباری دو سال گذشته و مؤسسه اعتباری اقدام به فروش آنها ننموده است.**

ب) چنانچه مانده حساب ”سود (زیان) انباشته“ و ”سود (زیان) قطعی نشده“ بدهکار باشد، نشان‌دهنده مبالغ زیان انباشته و زیان قطعی نشده می‌باشد. لذا در این‌صورت مانده حساب‌های مذکور از مجموع حقوق صاحبان سهام خارج نشده و مبلغ مربوط در مجموع حقوق صاحبان سهام بدون هیچ‌گونه تغییری و عیناً در مخرج کسر لحاظ می‌گردد.

ج) ضروری است بانک یا مؤسسه اعتباری غیربانکی تمهیدات لازم جهت محاسبه و پایش نسبت موصوف را به نحوی فراهم نماید که در هر مقطعی از زمان امکان گزارشدهی درخصوص اجزاء و میزان نسبت یادشده وجود داشته باشد تا بتواند در صورت عدول از حد مقرر در بند یک مصوبه فوق‌الذکر، خسارت موضوع بند دو این مصوبه به میزان بیشترین نرخ سود علی‌الحساب سالیانه سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار نسبت به مبلغ و مدت تخلف را به محض وقوع تخلف محاسبه و بین انواع مختلف سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار (اعم از کوتاه‌مدت و بلندمدت) تسهیم بالنسبه نموده و باید سهم هر یک از سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار به‌طور مساوی به حساب افراد دارنده هر یک از حساب‌های یادشده، واریز گردد.

د) تأکید می‌گردد، خسارت واریز شده به حساب افراد دارنده حساب‌های سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار جزء سودهای علی‌الحساب پرداختی به افراد مذکور نبوده و به هیچ عنوان نباید در محاسبه سود قطعی لحاظ گردد.

ه) بانک یا مؤسسه اعتباری غیربانکی موظف است، اطلاعات مربوط به نحوه محاسبه نسبت مذکور را در یادداشت‌های همراه صورت‌های مالی، به‌عنوان یک یادداشت مستقل، با جزئیات کامل شامل مبالغ هر یک از اجزای صورت و مخرج کسر افشاء نماید. همچنین در صورت تجاوز از حد مقرر در بند یک مصوبه فوق‌الذکر برای نسبت موصوف باید اطلاعات مربوط به نحوه محاسبه، تسهیم بالنسبه نمودن و واریز خسارت مذکور به شرح مندرج در بند (ج) را به تفصیل در ذیل یادداشت فوق‌الاشاره ارایه نماید.

و)با عنایت به لحاظ نمودن شرایط کنونی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی در تعیین میزان نسبت مذکور، عدول از نسبت موصوف پس از دوره گذار شش‌ماهه به هیچ وجه قابل قبول نبوده و تعمد در نقض مقررات تلقی خواهد شد. از همین‌رو آن شورای محترم پول و اعتبار تنبیهاتی به‌شرح مندرج در بند ۲ مصوبه فوق‌الاشاره برای بانک یا مؤسسه اعتباری غیربانکی متخلف پیش‌بینی نموده است. بنابراین مقتضی است ضمن ابلاغ مفاد این بخشنامه به کلیه واحدهای ذی‌ربط آن بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی و تمهید بسترهای لازم جهت اجرای مؤثر و کارآمد آن، بر حسن اجرای آن نیز نظارت گردد. /۷۲۳۹۳۷/چ

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد مرتضی ستاک

۳۸۱۶ ۲-۳۸۳۱

شماره: ۲۸۱۴۳۳/۸۹؛ ممنوعیت افتتاح هرگونه سپرده سرمایه‌گذاری برخوردار از سود شناور توسط بانکها و موسسات اعتباری

تاریخ: ۱۷/۱۲/۱۳۸۹

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی و غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و موسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام؛

احتراماً؛ بدینوسیله به اطلاع می‌رساند بر اساس هشتاد و هفتمین صورتجلسه کمیسیون اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مورخ ۲۰/۱۱/۱۳۸۹ که به تایید ریاست کل محترم بانک مرکزی نیز رسیده است، افتتاح هرگونه حساب سپرده سرمایه گذاری برخوردار از سود شناور به دلیل ایجاد ریسک سررسید، تغییر دادن چارچوب دوره‌های سپرده گذاری و ابهام درخصوص چگونگی محاسبه نسبت سپرده قانونی ممنوع می‌باشد.

با عنایت به مراتب فوق تاکید می گردد، افتتاح هرگونه حساب سپردهسرمایه گذاری کوتاه‌مدت وبلندمدت و پرداخت سود علی‌الحساب متعلق به آنها باید بر اساس دوره‌های مصرح در بسته سیاستی- نظارتی شبکه بانکی کشورانجام پذیرد./۷۵۲٤٦٤

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد بهزاد فخار

۳۸۱۶ ۱-۳۸۳۱

شماره: ۲۷۴۷۳۶/۸۹؛ اعلام حدود مجاز وضعیت باز ارزی بانکها و موسسات اعتباری غیربانکی

تاریخ: ۱۰/۱۲/۱۳۸۹

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه‌اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام و احترام؛

پیرو بخشنامه‌های شماره مب/۱۳٤٥ مورخ ۲۷/۱۲/۱۳۸۰، مب/۲۹۷۹ مورخ ۲۱/۱۲/۱۳۸۵و مب/۱۱۲۱ مورخ ۲۲/۳/۱۳۸۷ این اداره، بدین‌وسیله به استحضار می‌رساند؛ حد مجاز وضعیت باز ارزی یورو نسبت به سرمایه پایه بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی تا پایان سال ۱۳۹۰ معادل ۲۰ درصد می‌باشد.

یادآوری می‌نماید حدود مجاز وضعیت باز ارزی دلار آمریکا مانند سایر ارزها و همچنین مجموع ارزها به ترتیب معادل ۱۰ درصد و ۳۰ درصد، کماکان به قوت خود باقی است. اعتبار این بخشنامه تا پایان سال ۱۳۹۰ می‌باشد و پس از آن باید حدود تعیین شده در بخشنامه شماره مب/۱۳٤٥ مورخ ۲۷/۱۲/۱۳۸۰ ملاک عمل قرار گیرد.

خواهشمند است دستور فرمائید؛ مراتب به قید تسریع به کلیه واحدهای ذی‌ربط ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت گردد./٦٧٤٨١٩/چ

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد مرتضی ستاک

۳۸۱۶ ۲-۳۸۳۱

شماره: ۲۸۴۸۷۶/۸۹؛ ابلاغ نسخه اصلاح شده آیین نامه مدت و طرز نگاهداری اوراق بازرگانی ، اسناد و دفاتر بانکها

تاریخ: ۲۲/۱۲/۱۳۸۹

جهت اطلاع مدیران عامل بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

باسلام

احتراماً؛ بدینوسیله به استحضار می‌رساند با استناد به اختیارات موضوع تبصره ماده (۱) آیین‌نامه مدت و طرز نگهداری اوراق بازرگانی، اسناد و دفاتر بانک‌ها، مصوب ۲۵/۰۳/۱۳۸۹ شورای پول و اعتبار، کمیسیون اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در هشتاد و هفتمین جلسه مورخ ۲۰/۱۱/۱۳۸۹ خود که به تأیید ریاست کل محترم بانک نیز رسیده است، مقرر نمود که عبارت زیر به انتهای قسمت (ح) بند (۱-۳) ماده (۱) "*آیین‌نامه مدت و طرز نگهداری اوراق بازرگانی، اسناد و دفاتر بانک‌ها*" اضافه گردد:

"...و همچنین انواع اوراق گواهی سپرده بانک‌ها."

با عنایت به مراتب فوق، ضمن ارسال یک نسخه از آیین‌نامه اصلاح شده فوق‌الذکر، خواهشمند است دستور فرمایند، اقدامات لازم در خصوص اجرای مصوبه مزبور معمول گردد./۷۵۳۹۳۸

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد علی‌اکبر عابدینی

۳۸۱۶ ۵-۳۸۳۱

سال ۱۳۹۰

شماره: ۹۶۰۱؛ امکان افتتاح حساب سپرده قرض‌الحسنه جاری با قابلیت برداشت از طریق کارت‌های الکترونیکی و بدون اعطای دسته چک

تاریخ: ۹۰/۱/۲۱

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی و شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید.

با سلام

احتراماً،بدینوسیله به استحضار می‌رساند شورای محترم پول و اعتبار در یکهزار و یکصد و بیست و دومین جلسه مورخ ۱۳۸۹/۱۲/۱۰ خود و به منظور کاهش هزینه‌ها و معضلات اقتصادی و اجتماعی ناشی از صدور چک‌های بلامحل، گسترش و ترویج بانکداری الکترونیک از طریق ارائه ابزارهای پرداخت الکترونیکی و کاهش هزینه‌های بانکی مقرر نمود که بانک‌های کشور مجازند نسبت به افتتاح حساب سپرده قرض الحسنه جاری بگونه ای که امکان برداشت از آن صرفاً از طریق کارت‌های الکترونیکی و بدون اعطاء دسته چک به مشتریان میسر باشد، اقدام نمایند. بدیهی است ارائه این خدمت بانکی، نافی اختیارات قبلی بانک‌ها برای افتتاح حسابجاری و اعطاء دسته چک به مشتریان نمی‌باشد.

خواهشمند است دستور فرمایند مراتب به کلیه واحدهای ذیربط آن بانک ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت به عمل آید. //ش.ش۷۷۰۰۶۸

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **بهزاد فخار**

۳۸۱۶ **۱-۳۸۳۱**

شماره: ۹۷۰۳؛ ابلاغ نامه سازمان بازرسی کل کشور درخصوص ایرادات و نواقص مربوط به اعطای تسهیلات در قالب عقد مضاربه و تاکید بر اجرای صحیح عقد مضاربه توسط بانکهای کشور

تاریخ: ۹۰/۱/۲۲

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردد.

با سلام؛

احتراماً، بدینوسیله مفاد نامه «معاونت نظارت و بازرسی امور اقتصادی و زیربنائی» سازمان بازرسی کل کشور درخصوص ایرادات و نواقص مربوط به اعطاء تسهیلات بانکی در قالب عقد مضاربه عیناً بشرح ذکر شده در ذیل جهت استحضار و صدور دستور برای اصلاح نکات مورد اشاره ایفاد می‌گردد.

"با سلام؛

احتراماً، بررسی‌های به عمل آمده از چگونگی اعطای تسهیلات به اشخاص حقیقی و حقوقی در قالب عقد مضاربه توسط بانکهای کشور، در سه بخش ذیل (مستندات قانونی، نواقص موجود و پیشنهادهای ارائه شده جهت رفع مشکل) جهت استحضار ارائه می‌گردد، لذا خواهشمند است ترتیبی اتخاذ فرمایید جهت پیشگیری از تخلف و اجرای صحیح قوانین، مراتب را به نحو مقتضی به کلیه مدیران عامل بانکها مجدداً یادآوری نمایند.

بخش اول: مستندات قانونی در خصوص مضاربه

الف: قانون مدنی

مضاربه عبارتست از شرکت در امور تجاری و به موجب ماده ٥٤٦ قانون مدنی، عقدی است که به موجب آن احد متعاملین سرمایه می‌دهد با قید اینکه طرف دیگر با آن تجارت کرده و در سود آن شریک باشند، صاحب سرمایه مالک و عامل مضارب نامیده می‌شود، سرمایه مضاربه باید وجه نقد باشد (ماده ٥٤٧ ق.م)، مضاربه از عقود جایز است.

ب: آئین نامه فصل سوم قانون عملیات بانکی بدون ربا(بهره)

ماده ٣٦- مضاربه قراردادی که به موجب آن یکی از طرفین (مالک) عهده‌دار تأمین سرمایه نقدی می‌گردد با قید اینکه طرف دیگر (عامل) با آن تجارت کرده و در سود حاصله شریک باشند.

ماده ٣٧- بانکها می‌توانند به منظور ایجاد تسهیلات لازم جهت گسترش امور بازرگانی به عنوان مالک، سرمایه نقدی (منابع) لازم در اختیار عامل اعم از شخص حقیقی یا حقوقی قرار دهند. بانکها در اعطای این تسهیلات به تعاونی‌های قانونی اولویت خواهند داد.

بخش دوم: نواقص مندرج در بخشنامه‌های صادره بانکها

-عدم اخذ پیش فاکتور

-مشخص نبودن موضوع مضاربه

- مشخص نبودن اجزاء هزینه‌های انجام شده که باید مبنای تعیین سرمایه باشد

-واریز مستقیم سرمایه مضاربه به حساب جاری عامل و عدم نظارت بر مصرف تسهیلات اعطایی

-عدم رعایت ضوابط اجرایی ماده ١٨٦ قانون مالیاتهای مستقیم

-عدم ظرفیت سنجی و بررسی میزان خرید و فروش

بخش سوم: پیشنهادها جهت رفع مشکلات موجود

با توجه به ماده ١٠ از دستورالعمل اجرایی مصوب شورای عالی پول و اعتبار مبنی بر مکلف بودن بانکها به نظارت لازم و کافی بر مصرف سرمایه نقدی (منابع) برگشت آن وهمچنین بر عملیات اجرائی مضاربه تأکید گردد.

درخصوص پرداخت سرمایه مضاربه بازرگانی داخلی، پرداخت قیمت خرید کالا در مقابل پیش فاکتور معتبر یا حواله یا نامه سهمیه کالا یا قرارداد خرید معتبر یا هر نوع اسناد مثبته دیگر و از طریق صدور چک بانکی در وجه فروشنده کالا از محل سرمایه صورت خواهد گرفت. در این حالت عامل موظف است حداکثر ظرف مدت ١٥ روز از تاریخ استفاده از سرمایه، فاکتور اصلی معامله یا قبض انبار یا بارنامه حمل یا هر نوع سند دیگری را که حاکی از تحویل کالا باشد به بانک ارائه نماید.

با عنایت به اینکه عامل نمی‌تواند با سرمایه بانک عمل غیرتجاری انجام دهد لذا لازم است نوع عمل تجاری و کالای مورد معامله در عقد مضاربه و در قرارداد منعقده فی‌مابین بانک و مشتری موضوع مشخص گردد.

نظارت لازم بر اجرای هزینه‌های قابل قبول، برگه‌های ورود و خروج کالا به انبار، کارت معین کالا و ... سایر اسناد و مدارک توسط کمیته‌های اعتباری بانک تاکید گردد.

عامل موظف است پس از خرید کالای موضوع معامله مضاربه، بانک را از محل نگهداری آن مطلع نماید.

٦- سایر نکاتی که لازم است توسط کمیته‌های اعتباری بانکها مورد توجه قرار گیرد:

-مرتبط بودن فعالیت عامل با مجوزات کسبی

-قیمت خرید و فروش

-متعارف بودن قیمت کالای مورد معامله

-اصالت معامله

-صلاحیت کاری و توانایی عامل در انجام معامله

-مجوزهای مورد نیاز

-اطمینان از برگشت سرمایه و سود مورد انتظار"

خواهشمند است دستور فرمائید مراتب به کلیه شعب و ادارات آن بانک جهت اجرا ابلاغ گردد./۷۸۰٤٤۸

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد	**بهزاد فخار**
۳۸۱۶	**۳۸۳۱-۱**

تاریخ: ۹۰/۱/۲۲

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردد.

با سلام؛

احتراماً، بدینوسیله به استحضار می‌رساند بر اساس مصوبه هشتاد و نهمین جلسه کمیسیون اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مورخ ۱۳۸۹/۱۱/۲۷ که به تائید ریاست کل محترم بانک مرکزی نیز رسیده، مقرر گردیده است:

در صورتی که قرارداد سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار، قبل از موعد سررسید توسط مشتریان فسخ گردد، بانک/مؤسسات اعتباری مکلف به احتساب سود علی‌الحساب برای روز اول افتتاح حساب سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار و پرداخت آن به سپرده‌گذاران ذیربط می‌باشند. ضمناً در صورتی که قرارداد سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار قبل از موعد سررسید توسط مشتریان فسخ گردد بانک/مؤسسه اعتباری موظف است در خصوص نرخ سود علی‌الحساب، نرخ متناظر با مدت ماندگاری با کسرکردن نیم واحد درصد را ملاک تسویه قرار دهد./۷۷۸۳۲۸

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد بهزاد فخار

۳۸۱۶ ۱-۳۸۳۱

شماره: ۱۲۰۰۲؛ ساز و کار مربوط به برداشت مبلغ جریمه از حساب بانک متخلف در اجرای حدود مقرر در آیین نامه تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط

تاریخ: ۹۰/۱/۲۳

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام و احترام؛

پیرو بخشنامه شماره ۸۹/۱۷۳۷۷۲ مورخ ۱۳۸۹/۸/۱۰ در خصوص «آیین‌نامه تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط» و با توجه به نزدیک شدن به پایان دوره گذار به منظور انطباق وضعیت آن بانک/مؤسسه اعتباری با مفاد بخشنامه مذکور، ضمن تأکید مجدد بر اجرای دقیق بخشنامه یادشده به استحضار می‌رساند؛ در صورت عدم رعایت حدود مقرر در ماده (٤) آیین‌نامه موصوف، مطابق نص بند (۲-۹) آیین‌نامه صدرالذکر، بانک/مؤسسه اعتباری متخلف مکلف به پرداخت مبلغی معادل ۱۲٪ در سال نسبت به مبلغ مورد تخلف می‌باشد. بر همین اساس سازوکار مربوط به برداشت مبلغ جریمه از حساب بانک/مؤسسه اعتباری متخلف تدوین و به تصویب مراجع ذی‌صلاح رسیده است لذا در صورت احراز تخلف بانک/مؤسسه اعتباری توسط این بانک، مبلغ جریمه مطابق رویه تبیین شده در سازوکار مربوطه از حساب بانک/مؤسسه اعتباری متخلف برداشت می‌گردد.

برخی از مواد سازوکار فوق‌الاشاره به شرح زیر جهت استحضار اعلام می‌گردد:

بانک/مؤسسه اعتباری مکلف است فهرست اشخاص مرتبط (موضوع بندهای ۱ تا ۹ ردیف ٦-۳ آیین‌نامه تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط) و نوع ارتباط و نسبت آن‌ها با بانک/مؤسسه اعتباری را پس از طی دوره گذار (٦ ماه پس از ابلاغ آیین‌نامه مذکور) و در هربار تغییر برای اداره نظارت بر موقعیت مالی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ارسال نماید.

بانک/مؤسسه اعتباری موظف است یک نسخه از دستورالعمل اجرایی داخلی (موضوع بند ۲ ماده ۷ آیین نامه) را برای اداره نظارت بر موقعیت مالی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری ارسال نماید.

بانک/مؤسسه اعتباری مکلف است هر سه ماه یکبار (در صورت لزوم کمتر از سه ماه) اطلاعات مورد نظر را در قالب فرم‌های مشخص به اداره نظارت بر موقعیت مالی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری ارسال نماید.

در صورت تخطی بانک/مؤسسه اعتباری از حد جمعی مقرر در ماده ٤ آیین‌نامه، مبلغ جریمه نسبت به مبلغ مورد تخلف توسط اداره نظارت بر موقعیت مالی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری محاسبه و مراتب به بانک/مؤسسه اعتباری ذی‌ربط ابلاغ خواهد شد.

بانک/مؤسسه اعتباری متخلف مکلف است ظرف مدت حداکثر ۲۰ روز پس از ابلاغ نامه اداره نظارت بر موقعیت مالی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری مستندات و ادله لازم را جهت بررسی به آن اداره ارسال نماید. عدم ارایه پاسخ ظرف مدت مقرر از سوی بانک/مؤسسه اعتباری مورد نظر به منزله تأیید مفاد نامه اداره نظارت بر موقعیت مالی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری می‌باشد.

اداره نظارت بر موقعیت مالی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری گزارش لازم را به همراه توضیحات اخذ شده از بانک/مؤسسه اعتباری ذی‌ربط، جهت طرح و تصویب به کمیسیون اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ارایه خواهد نمود.

در صورت تأیید مبلغ جریمه محاسبه شده توسط کمیسیون اعتباری، مصوبه مذکور جهت اجرا توسط اداره نظارت بر موقعیت مالی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری به بانک/مؤسسه اعتباری ذی‌ربط و اداره معاملات ریالی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ابلاغ خواهد شد.

اداره معاملات ریالی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مبلغ جریمه را از حساب بانک/مؤسسه اعتباری متخلف نزد خود برداشت و به حساب خزانه واریز می‌نماید.

در پایان خواهشمند است دستور فرمایید مراتب به کلیه واحدهای ذی‌ربط آن بانک/مؤسسه اعتباری ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت به عمل آید./۷۸٦٤٤٨

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **مرتضی ستاک**

۳۸۱۶ **۲-۳۸۳۱**

شماره: ۱۳۸۵۳؛ ابلاغ آیین نامه اجرایی نحوه تاسیس، فعالیت، نظارت و تعطیلی شعب بانکهای ایرانی در خارج از کشور

تاریخ: ۹۰/۱/۲۵

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردد.

با سلام؛

احتراماً، بدینوسیله به پیوست «آیین نامه اجرایی نحوه تأسیس، فعالیت، نظارت و تعطیلی شعب بانکهای ایرانی در خارج از کشور» مصوب یکهزار و یکصد و بیست و سومین جلسه شورای پول و اعتبار مورخ ۱۳۸۹/۱۲/۱۷ جهت اجرا ایفاد می‌گردد.

یادآوری می‌نماید به موجب مصوبه فوق‌الذکر، کلیه موارد مغایر با مفاد این آیین نامه مندرج در "آیین نامه ایجاد یا تعطیل شعبه یا باجه یا نمایندگی بانکها در خارج از کشور" مصوب هجدهم آبان ماه ۱۳۵۵ شورای پول و اعتبار ملغی اثر می‌گردد.

خواهشمند است دستور فرمایند مراتب به کلیه واحدهای ذیربط آن بانک /مؤسسه اعتباری ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت به عمل آید./۷۸۳۵۵۲

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **بهزاد فخار**

۳۸۱۶ **۱-۳۸۳۱**

پیوست دارد

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

«اداره مطالعات و مقررات بانکی»

" گروه مقررات بانکی"

آیین نامه اجرایی نحوه تأسیس، فعالیت، نظارت و تعطیلی شعب بانک‌های ایرانی در خارج از کشور

اسفند ماه ۱۳۸۹

آیین نامه اجرایی نحوه تأسیس، فعالیت، نظارت و تعطیلی

شعب بانک‌های ایرانی در خارج از کشور

بخش اول– تعاریف

ماده ۱–

آیین نامه:آیین نامه اجرایی نحوه تأسیس، فعالیت، نظارت و تعطیلی شعب بانک‌های ایرانی در خارج از کشور

بانک مرکزی:بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

عملیات بانکی:دریافت هرگونه سپرده از عموم و به کارگیری آن در قالب اعطای وام و تسهیلات به متقاضیان، ارائه انواع ابزارهای پرداخت و یا سایر فعالیت‌هایی که در کشور میزبان به آن‌ها عملیات بانکی اطلاق گردد.

بانک متقاضی:بانک ایرانی که قصد تأسیس شعبه در خارج از کشور را دارد.

کشور میزبان:کشور خارجی یا حوزه قضایی که بانک متقاضی قصد تأسیس شعبه در آن سرزمین را دارد.

شعبه:واحد عملیاتی از بانک متقاضی که در چارچوب اساسنامه و مقررات کشور میزبان به انجام عملیات بانکی در کشور میزبان مبادرت می‌نماید.

سرمایه اعطایی:وجوهی که بانک متقاضی به منظور فعالیت در اختیار شعبه قرار می‌دهد.

مرجع نظارتی:واحد سازمانی مسئول نظارت بر بانک‌ها در کشور میزبان.

موافقت اصولی:موافقت مکتوب بانک مرکزی با تأسیس شعبه در کشور میزبان.

موافقت نهایی:موافقت مکتوب بانک مرکزی با شروع فعالیت شعبه در کشور میزبان.

بخش دوم– نحوه تأسیس

<u>الزامات تأسیس شعبه</u>

ماده ۲–بانک متقاضی که حداقل ۵ سال از تاریخ شروع فعالیت آن گذشته و دارای مجوز کامل عملیات ارزی باشد، می‌تواند با رعایت مفاد این آیین‌نامه به انجام عملیات بانکی در قالب شعبه در کشور میزبان مبادرت نماید. عملکرد مالی بانک متقاضی در ۳ سال گذشته باید نمایانگر سودآوری آن در طی هر ۳ سال باشد.

تبصره – بانک مرکزی می‌تواند در شرایط خاص، برخی از بانک‌ها را از شرایط فوق مستثنی نماید.

ماده ۳–بانک متقاضی باید به تشخیص بانک مرکزی از ثبات و سلامت مالی لازم و ساز و کار کنترل داخلی موثر برخوردار باشد .

ماده ۴– مجموع سرمایه پرداخت شده و اندوخته‌های بانک متقاضی نباید از حداقل سرمایه مصوب شورای پول و اعتبار کمتر باشد.

ماده ۵– سرمایه اعطایی بانک متقاضی به هر شعبه نبایستی از ۵ درصد سرمایه پرداخت شده بانک متقاضی بیشتر باشد. مجموع سرمایه‌های اعطایی بانک متقاضی به شعب خود در خارج از کشور نباید از ۲۰ درصد سرمایه پرداخت شده بانک متقاضی تجاوز نماید.

مدارک مورد نیاز جهت صدور موافقت‌ها

ماده ۶– بانک متقاضی، باید مدارک و اطلاعات زیر را به همراه تقاضای خود به بانک مرکزی ارائه دهد:

تصویر تأییدیه وزارت امور خارجه مبنی بر بلامانع بودن تأسیس شعبه در کشور میزبان.

میزان سرمایه اعطایی بانک متقاضی به شعبه.

تصویر اساسنامه بانک متقاضی.

برنامه عملیاتی بانک متقاضی مشتمل بر عملیاتی که شعبه قصد انجام آن‌ها را دارد.

ساختار سازمانی شعبه.

صورت‌های مالی حسابرسی شده سه سال گذشته بانک متقاضی.

اطلاعات مرتبط با صلاحیت‌ها و تخصص‌های حرفه‌ای اشخاصی که قرار است به مدیریت شعبه منصوب گردند.

تعداد و چگونگی توزیع جغرافیایی بانک‌های فرعی، شعب و دفاتر نمایندگی بانک متقاضی در خارج از کشور.

تأییدیه مدیر عامل بانک متقاضی در مورد صلاحیت مالی، حسن شهرت و عدم سابقه محکومیت کیفری مدیران ارشد اجرایی شعبه در شرف تأسیس.

سایر اطلاعات و مدارکی که به بانک مرکزی جهت تصمیم‌گیری در مورد تأیید درخواست تأسیس شعبه کمک کند.

شرایط و نحوه صدور موافقت‌ها

ماده ۷– موافقت اصولی بانک مرکزی بعد از بررسی اطلاعات و مدارک مندرج در ماده ٦ و در صورت احراز الزامات تأسیس شعبه و هم‌چنین حصول اطمینان از رعایت شرایط زیر صادر می‌شود:

نظام بانکی کشور میزبان از ثبات و سلامت مالی مکفی به تشخیص بانک مرکزی برخوردار باشد.

مدیران شعبه شرایط احراز و خوشنامی مورد نیاز جهت تصدی مدیریت شعبه را دارا باشند.

تبصره: صلاحیت مدیران شعبه باید در زمان تأسیس و یا در صورت هرگونه تغییر، قبلاً به تأیید بانک مرکزی برسد.

مقررات کشور میزبان نباید مانع انجام نظارت مؤثر و یا دریافت اطلاعات مورد نیاز از شعبه توسط بانک مرکزی باشد.

تبصره ۱: صدور موافقت اصولی هیچ‌گونه تعهدی را برای بانک مرکزی جهت صدور موافقت نهایی ایجاد نمی‌نماید.

تبصره ۲: اعتبار موافقت اصولی صادره توسط بانک مرکزی به مدت ٤ ماه از تاریخ صدور می‌باشد و بانک متقاضی موظف است ظرف این مدت نسبت به ارائه تصویر برابر با اصل تأییدیه مرجع نظارتی برای تأسیس شعبه اقدام کند. در صورت درخواست بانک متقاضی و ارائه دلایل موجه، بانک مرکزی در صورت صلاحدید نسبت به تمدید اعتبار موافقت اصولی اقدام می‌نماید.

ماده ۸– در صورت ارایه تأییدیه مرجع نظارتی برای تأسیس شعبه، بانک مرکزی نسبت به انعقاد تفاهم‌نامه نظارتی با مرجع نظارتی و صدور موافقت نهایی اقدام خواهد کرد.

ماده ۹– اعتبار موافقت نهایی صادره توسط بانک مرکزی به مدت ٦ ماه از تاریخ صدور می‌باشد و بانک متقاضی موظف است ظرف این مدت نسبت به ثبت شعبه و شروع فعالیت اقدام و مدارک و اطلاعات زیر را به بانک مرکزی ارائه نماید:

آگهی ثبت شعبه در مرجع ثبت ذی‌ربط در کشور میزبان.

معرفی صاحبان امضای مجاز شعبه.

مشخصات کامل کارکنان شعبه.

نشانی کامل محل شعبه.

تبصره: در صورت درخواست بانک متقاضی و ارائه دلایل موجه، مدت اعتبار موافقت نهایی بانک مرکزی تمدید خواهد شد.

<u>دلایل عدم اعطاء موافقت</u>

ماده ۱۰– بانک مرکزی از اعطاء موافقت اصولی یا نهایی جهت تأسیس شعبه خودداری می‌کند، اگر:

شرایط ذکر شده در ماده ۷ محقق نشده باشد.

نادرست یا مخدوش بودن اسناد و مدارک دریافتی محرز گردد.

ماده ۱۱– حصول اطمینان بانک مرکزی از مخدوش یا نادرست بودن مدارک و اطلاعات ارسالی توسط بانک متقاضی جهت تأسیس شعبه، عندالزوم و به تشخیص بانک مرکزی منجر به ابطال کلیه موافقت‌های صادره خواهد گردید.

بخش سوم– نحوه فعالیت

ماده ۱۲– صلاحیت و تخصص‌های مورد نیاز جهت احراز سمت‌های مدیریتی شعبه توسط بانک مرکزی تعیین خواهد شد.

تبصره: مدیران شعبه بایستی حداقل دارای مدرک کارشناسی و ۱۰ سال تجربه کاری در امور بانکی باشند که حداقل ۵ سال آن در سمت مدیریت اجرایی شعبه سپری شده باشد.

ماده ۱۳– محکومین به سرقت، ارتشاء، اختلاس، خیانت در امانت، پولشویی، کلاهبرداری، جعل و تزویر، صدور چک بی‌محل و ورشکستگی به تقصیر یا تقلب- اعم از این که حکم از دادگاه‌های داخلی یا خارج از کشور صادر شده باشد یا محکوم، مجرم اصلی یا شریک یا معاون جرم بوده باشد- از تصدی سمت‌های مدیریتی شعبه ممنوع می‌باشند.

ماده ۱۴– بانک متقاضی می‌تواند به یکی از طرق ذیل نسبت به افزایش سرمایه شعبه اقدام نماید:

اعطاء سرمایه توسط بانک متقاضی.

از محل سود انباشته و یا سایر اندوخته‌های شعبه.

ماده ۱۵– شعبه موظف به ارایه صورت‌های مالی حسابرسی شده به زبان فارسی در پایان سال مالی به بانک مرکزی می‌باشد.

ماده ۱۶– شعبه موظف به رعایت قوانین و مقررات ناظر بر مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم می‌باشد.

بخش چهارم– نظارت

ماده ۱۷– نظارت بانک مرکزی بر شعبه، در چارچوب تفاهم‌نامه منعقده با مرجع نظارتی صورت می‌پذیرد.

ماده ۱۸– بانک مرکزی در هر زمان که تشخیص دهد، بازرسان خود را جهت رسیدگی به حساب‌ها و نحوه فعالیت شعبه اعزام می‌نماید.

ماده ۱۹– بانک مرکزی و مرجع نظارتی می‌توانند نسبت به تبادل یافته‌های نظارتی خود درخصوص شعبه اقدام نمایند.

ماده ۲۰– مدیران شعبه موظفند کلیه اسناد، مدارک و دفاتر خود را به نحوی که بانک مرکزی تعیین می‌کند، به بازرسان بانک مرکزی ارایه نموده و امکان رسیدگی لازم و کافی را فراهم نمایند.

ماده ۲۱– بانک مرکزی می‌تواند در مواردی که مقتضی بداند با توجه به مقررات کشور میزبان و مفاد تفاهم‌نامه نظارتی، شعبه را از مبادرت به پاره‌ای از فعالیت‌های بانکی منع و یا عملیات شعب در شرف تأسیس را منحصر به یک یا چند فعالیت مشخص نماید.

بخش پنجم– تعطیلی شعبه

ماده ۲۲– در موارد زیر با رعایت تفاهم نامه نظارتی، ممکن است شعبه تعطیل شود:

در صورتی که بانک مرکزی به لحاظ سیاست عمومی کشور، ادامه فعالیت شعبه را در کشور میزبان به مصلحت نداند.

در صورت احراز تخلف بانک در ارایه مدارک و اطلاعات نادرست و مخدوش برای تأسیس شعبه؛

در صورت عدم نظارت مؤثر مرجع نظارتی بر عملیات شعبه به تشخیص بانک مرکزی.

در صورت دستور مرجع نظارتی؛

در صورت درخواست بانک متقاضی؛

در صورت انحلال یا ورشکستگی بانک متقاضی.

ماده ۲۳– در صورتی که به هر دلیل بانک متقاضی قصد تعطیلی شعبه خود را داشته باشد، باید قبلاً تأییدیه کتبی بانک مرکزی را در این خصوص اخذ نماید.

ماده ۲۴– بانک متقاضی موظف است تاریخ تعطیلی شعبه خود را ظرف حداکثر ۱۵ روز به بانک مرکزی اعلام نماید.

ماده ۲۵– در صورت ورشکستگی و تصفیه بانک متقاضی، تصمیمات ناظر بر تعطیلی شعبه در چارچوب تفاهم‌نامه نظارتی فیمابین بانک مرکزی و مرجع نظارتی اتخاذ خواهد شد.

"آیین‌نامه اجرایی نحوه تأسیس، فعالیت، نظارت و تعطیلی شعب بانک‌های ایرانی در خارج از کشور" به استناد "بند و ماده ۳۰ قانون پولی و بانکی کشور مصوب تیر ماه ۱۳۵۱" در ۲۵ ماده و ٦ تبصره دریکهزار و یکصدو بیست و سومین جلسه مورخ ۱۳۸۹/۱۲/۱۷به تصویب شورای پول و اعتبار رسید. کلیه موارد مغایر با مفاد این آیین نامه مندرج در "آیین‌نامه ایجاد یا تعطیل شعبه یا باجه یا نمایندگی بانک‌ها در خارج ازکشور" مصوب هجدهم آبان ماه ۱۳۵۵ آن شورا ملغی‌الاثر می‌شود./٦٦٢٥٥٠

شماره: ۱۹۷۷۳؛ ابلاغ تصویب‌نامه شماره ۳۸۷۴/ت۴۶۱۱۵ک مورخ ۱۴/۱/۱۳۹۰ کمیسیون موضوع اصل ۱۳۸ قانون اساسی درخصوص آیین‌نامه وصول مطالبات سررسیدگذشته، معوق و مشکوک‌الوصول مؤسسات اعتباری (ریالی و ارزی)

تاریخ: ۹۰/۱/۳۱

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام و احترام؛

پیرو بخشنامه شماره ۸۹/۱۶۳۵۷۰ مورخ ۱۳۸۹/۷/۲۷ درخصوص «آیین‌نامه وصول مطالبات سررسیدگذشته، معوق و مشکوک‌الوصول مؤسسات اعتباری (ریالی و ارزی)» موضوع تصویب‌نامه شماره ۱۵۳۹۶۵/ت۴۱۴۹۸ه مورخ ۱۳۸۸/۸/۳ بدین‌وسیله به استحضار می‌رساند؛ بر اساس تصویب‌نامه شماره ۳۸۷۴/ت۴۶۱۱۵ک مورخ ۱۳۹۰/۱/۱۴ کمیسیون موضوع اصل ۱۳۸ قانون اساسی مقرر گردید؛ به انتهای بند (الف) ماده (۱۱) آیین‌نامه مذکور، عبارت «در صورتی‌که در قرارداد منعقد شده بین مؤسسه و مشتری پیش‌بینی شده باشد» الحاق گردد. بنابراین متن کامل بند (الف) ماده یادشده به‌شرح زیر تغییر می‌یابد:

«دریافت وجه التزام (جریمه تأخیر تأدیه)، به موجب قانون الحاق دو تبصره به ماده (۱۵) قانون عملیات بانکی بدون ربا ــ مصوب ۱۳۷۶ ــ در صورتی‌که در قرارداد منعقد شده بین مؤسسه و مشتری پیش‌بینی شده باشد.»

خواهشمنداست دستور فرمایید مراتب به نحو مقتضی جهت اجرا به واحدهای ذی‌ربط آن بانک/مؤسسه اعتباری ابلاغ گردد./۷۹۴۹۷۰

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **مرتضی ستاک**

۳۸۱۶ **۲-۳۸۳۱**

تاریخ: ۹۰/۰۲/۰۴

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل بانک‌های دولتی و غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام؛

احتراماً، همانطور که استحضار دارند امروزه بانک‌ها و مؤسسات سپرده پذیر در سرتاسر جهان به دلایل مختلف چون بحران مالی، افزایش مخاطرات اقتصادی و سیاسی و غیره با احتمال هجوم ناگهانی سپرده‌گذاران برای برداشت سپرده‌ها مواجه می‌شوند. بانک ها اغلب وجوهی را که در قالب سپرده از سپرده‌گذاران دریافت می‌کنند، به صورت وام و یا تسهیلات در اختیار دیگران قرار می‌دهند، اما در شرایطی که تمام یا قسمت اعظم سپرده‌ها از سوی سپرده‌گذاران مورد مطالبه قرار گیرد، «هجوم بانکی»[1] می‌تواند به ورشکستگی بانک بیانجامد. ورشکستگی بانک نیز موجب می‌شود که بسیاری از سپرده‌گذاران بخشی و یا تمام پس‌انداز خود را از دست بدهند. حال چنانچه این وضعیت به دلایل مختلف به سایر بانک‌ها نیز تسری یابد، موجب بروز بحران بانکی سیستمی یا نظام‌مند[2]شده و ثبات تمامی بانک‌ها و به تبع آن نظام مالی یک کشور را با مخاطرات جدی مواجه می‌سازد.

به این دلیل که بانک‌ها به طور بالقوه در معرض طیف وسیعی از اتفاقات مخاطره آمیز مانند آنچه که پیش از این بدان اشاره شد می‌باشند، دولت و بطور کلی ،مجموعه حاکمیت در هر کشوری علاوه بر تلاش برای کاهش این مخاطرات، به منظور کاهش ضرر و زیان وارده به سپرده‌گذاران در صورت ورشکستگی بانک و جلوگیری از به وجود آمدن بحران بانکی سیستمی، اقدام به راه‌اندازی نظامی تحت عنوان نظام بیمه (ضمانت) سپرده‌ها می‌نماید. درعمل،اهداف نظام‌های بیمه (ضمانت) سپرده‌ها در هر کشور با سایر کشورها متفاوت می‌باشد و به همین سبب نیز سطح پوشش بیمه (ضمانت) سپرده‌ها در برخی کشورها کامل یا بسیار وسیع بوده در حالی که در برخی دیگر سطح پوشش بیمه (ضمانت) سپرده‌ها محدودتر می‌باشد. اما به طور عام هدف نظام‌های بیمه (ضمانت) سپرده در هر کشوری عبارت است از کمک به افزایش ثبات نظام مالی آن کشور و حمایت از سپرده‌گذاران خرد و کوچک در مقابل ضرر و زیان در جریان ورشکستگی یک بانک.نظام بیمه (ضمانت) سپرده‌ها می‌تواند در مواقع حساس، اضطراب سپرده‌گذار را کاهش داده و از بروز پدیده «هجوم بانکی» تا حد زیادی پیشگیری نماید.

---

[1] Bank Run

[2] Systemic crisis

مجموعه پیش رو ترجمه سندی است که از سوی کمیته نظارت بر بانکداری بال۱منتشر شده است. اصول مطروحه در این سند به سیاست‌گذاران اقتصادی و پولی کمک می‌کند که با مسائل مختلفی که برای ایجاد سیستم بیمه (ضمانت) سپرده توجه به آن‌ها ضروری است، آشنا شوند. این سند به معرفی و تشریح اصول اساسی برای کشورهایی می‌پردازد که قصد راه اندازی و یا اصلاح نظام‌های بیمه (ضمانت) سپرده را دارند. این سند بر مبنای تحقیقات انجام شده در انجمن بین‌المللی مؤسسات بیمه سپرده۲و کشورهای عضو آن و با همکاری کمیته نظارت بر بانکداری بال منتشر شده است.این اصول با هدف ارتقای اثربخشی نظام‌های بیمه (ضمانت) سپرده و برای اجرا در کشورهای مختلف با شرایط، امکانات و ساختارهای متفاوت طراحی شده است. این اصول همچنین چارچوبی اختیاری برای رویه‌های مورد استفاده در یک نظام بیمه (ضمانت) سپرده موثر ارائه می‌کند. این اصول به گونه‌ای نیستند که تمامی نیازها وشرایط هرنظام بانکی را جوابگو باشند،از این رو شرایط خاص هر کشور باید به طور متناسب و در جهت پیشبرد اهداف و الزامات نظام بیمه (ضمانت) سپرده، در قوانین جاری همان کشور منظور شود.

با توجه به اهمیت این موضوع و لزوم ایجاد نهادی برای ضمانت سپرده‌های مردم، مجلس محترم شورای اسلامی درماده ۹۵ قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران را مکلف نموده است تا نسبت به ایجاد صندوق ضمانت سپرده‌ها در کشور،حداکثر تا پایان سال اول برنامه، اقدام نماید. در همین رابطه، مقدمات پیاده سازی نظام ضمانت سپرده‌ها در بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در دست تهیه بوده و در آینده نزدیک تأسیس و شروع به فعالیت صندوق ضمانت سپرده‌ها جهت اطلاع و اتخاذ اقدامات لازم به شبکه بانکی کشور و عموم مردم اعلام خواهد گردید.

اصول اساسی ۱۸گانه برای اثر بخشی نظام‌های بیمه سپرده‌ها که بصورت مشترک توسط دو نهاد سیاستگذار پرنفوذ در این امر مهم (کمیته نظارت بر بانکداری بال و انجمن بین‌المللی مؤسسات بیمه سپرده) تهیه و تدوین شده به نحو روشن و شفاف، تصویری از وظایف و اختیارات یک نظام ایده آل بیمه (ضمانت) سپرده‌ها ارائه می‌دهد لذا مطالعه آن به تمامی دست اندرکاران و فعالان بازار پول و بانک توصیه می‌گردد. /۶۸۹۲۶۰

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **بهزاد فخار**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۱**

[1]Basel committee on Banking Supervision (www.bis.org)

[2] International Association of Deposit Insurers (www.iadi.com)

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

«اداره مطالعات و مقررات بانکی»

اصول اساسی برای اثربخشی نظام‌های بیمه سپرده

از انتشارات کمیته نظارت بر بانکداری بال و انجمن بین‌المللی مؤسسات بیمه سپرده (ژوئن ۲۰۰۹)

ترجمه: حسین معصومی، محمد روشندل

فروردین ۱۳۹۰

۱۲۷۵

اصول اساسی

برای اثر بخشی نظام‌های بیمه سپرده

خلاصه اجرایی

مقدمه و اهداف

گزارش گردهمایی ثبات مالی (آوریل سال ۲۰۰۸ میلادی) در رابطه با ارتقا و انعطاف‌پذیری اساسی بازار به این نکته اشاره می کندکه وقوع آشفتگی‌های مالی بین‌المللی اخیر، اهمیت وجود ترتیباتی موثر جهت جبران خسارت وارده به سپرده‌گذاران را نمایان ساخت. این گزارش بر ضرورت توافق مقامات پولی در مورد ایجاد مجموعه‌ای ازاصول بین‌المللی برای نظام‌های موثر بیمه سپرده تاکید دارد.

در ژوئیه سال ۲۰۰۸، کمیته نظارت بر بانکداری بال (BCBS)[1] و انجمن بین‌المللی مؤسسات بیمه سپرده (IADI)[2] تصمیم گرفتند به منظور تدوین و ترویج مجموعه ای از اصول مهم و مورد توافق بین‌المللی در رابطه با بیمه سپرده ها با یکدیگرهمکاری نموده و در این راستا اصول اساسی برای نظام‌های بیمه سپرده تهیه شده توسط انجمن بین‌المللی مؤسسات بیمه سپرده (IADI) ، را به عنوان مبنای کار، مورد استفاده قرار دهند. در همین ارتباط کارگروهی مشترک جهت گسترش اصول اساسی تشکیل شد تا نقطه نظرات خود را جهت تجدیدنظر و تصویب به کمیته نظارت بر بانکداری بال و انجمن بین‌المللی مؤسسات بیمه سپرده ارائه کند. این کارگروه متشکل از نمایندگانی از گروه مصوبات بانکی برون مرزی کمیته نظارت بر بانکداری بال (CBRG)[3] گروه راهنمای انجمن بین‌المللی مؤسسات بیمه سپرده می‌باشد. اصول اساسی پیش‌رو برای اثر بخشی نظام‌های بیمه سپرده، حاصل تلاش مشترک کارگروه‌های یاد شده است.

اصول محوری و پیش‌شرط‌ها

سیاست‌گذاران در مورد چگونگی حمایت از سپرده‌گذاران وکمک به ثبات نظام مالی، گزینه‌هایی را در اختیار دارند. در این میان بیمه مستقیم سپرده‌ها در مقایسه با سایر گزینه‌ها همچون حفاظت‌های تلویحی[4] از مزایای بیشتری برخوردار است. یک نظام بیمه سپرده، تعهدات مقام پولی (یا اگر یک نظام خصوصی است، تعهدات اعضای آن) به سپرده‌گذاران را شفاف می‌نماید، حوزه تصمیم‌گیری‌ها را بنا به مصلحت محدود می‌کند، می‌تواند اعتماد عمومی را ارتقا بخشیده، با مشارکت در تأمین هزینه‌ها به حل مشکلات بانک‌های ورشکسته کمک کند و برای کشورهایی که فرآیند سامان یافته ای برای برخورد با بانک ورشکسته دارند ساز و کاری برای تأمین هزینه ورشکستگی فراهم نماید.

---

[1] The Basel Committee on Banking Supervision-

[2] -International Association of Deposit Insurers

[3] -Cross Border Bank Resolution Group

[4] Implicit Protection

پیاده سازی یا اصلاح یک نظام بیمه سپرده زمانی می‌تواند موفقیت‌آمیز باشد که نظام بانکداری کشور سالم بوده و محیط سازمانی مطلوبی داشته باشد. به منظور برخورداری از اعتبار و جلوگیری از انحراف‌ها، که ممکن است به مخاطرات رفتاری[1]منجر گردد، نظام بیمه سپرده باید بخشی از یک شبکه ایمنی نظام مالی[2]با طراحی مناسب و ساختارمند بوده و به گونه‌ای مناسب طراحی و اجرا شود. یک شبکه ایمنی نظام مالی معمولاً در برگیرنده مقررات احتیاطی و نظارتی، آخرین مرجع وام دهنده و بیمه سپرده می‌باشد. توزیع اختیارات و مسئولیت‌ها بین اعضای شبکه ایمنی نظام مالی، موضوعی است که به انتخاب سیاست عمومی وشرایط خاص هر کشور بستگی دارد.

یک نظام بیمه سپرده به دنبال آن نیست که خود، به تنهایی درگیر ورشکستگی بانک‌ها یا بحران‌های سیستمی‌شود. در این موارد، تمامی عناصر نظام مالی باید به طور مؤثر با یکدیگر همکاری کنند. علاوه براین، هزینه‌های رسیدگی و برطرف نمودن مشکلات ناشی از ورشکستگی ساختاری نباید منحصراً بر عهده نظام بیمه سپرده باشد، بلکه باید از طریق ابزارهای دیگر همچون کمک دولت تأمین شود.

اصول محوری تدوین شده برای بیمه سپرده، برگرفته از مقررات طیف گسترده‌ای از کشورها بوده و برای اجرا در کشورهای مختلف با شرایط، امکانات و ساختارهای متفاوت طراحی شده است. این اصول چارچوبی اختیاری برای رویه‌های بیمه سپرده موثر ارائه می‌کند. مقامات مختار هستند، برای دستیابی به بیمه سپرده موثر در کشور خود، معیارهایی را که تصور می‌کنند لازم است برای تکمیل آن منظور کنند. این اصول به گونه‌ای نیستند که تمامی نیازها وشرایط هرنظام بانکی را جوابگو باشند. از این رو، شرایط خاص هر کشور باید به طور متناسب و در جهت پیشبرد اهداف و الزامات سیاست عمومی نظام بیمه سپرده در قوانین جاری همان کشور منظور شود.

نظام بیمه سپرده موثر باید برچند عامل بیرونی و یا پیش‌شرط‌ها مبتنی باشد. این پیش‌شرط‌ها، اگر چه اغلب ،خارج از حوزه اختیارات مستقیم بیمه سپرده قرار دارند، ولی بر نظام اثر مستقیمی می‌گذارند. این پیش‌شرط‌ها موارد زیر را در بر می‌گیرند:

ارزیابی مستمر اقتصاد و نظام بانکی؛

اداره مناسب مؤسسات تشکیل‌دهنده شبکه ایمنی نظام مالی؛

مقررات احتیاطی مستحکم و نظارت قوی؛

چارچوب قانونی ، نظام حسابداری و نظام مناسب برای افشای اطلاعات.

اصول ۱۸ گانه بیمه سپرده موثر به طور عمده به ۱۰ بخش تقسیم می‌شوند. تعیین اهداف (اصول ۱ و ۲)، الزامات و اختیارات، (اصول ۳ و ٤)، حاکمیت (اصل ٥)، ارتباط با سایر اعضای شبکه ایمنی نظام مالی و همکاری‌های برون‌مرزی (اصول ٦ و ۷)، عضویت و پوشش (اصول ۸ تا ۱۰)، تأمین وجوه (اصل ۱۱)، آگاهی عمومی (اصل ۱۲)، مباحث حقوقی مورد نیاز (اصول ۱۳ و ١٤)، اقدامات لازم پس از ناتوانی بانک در ایفای تعهدات (اصل ۱٥ و ١٦) و بازپرداخت سپرده‌ها به سپرده‌گذاران و ترمیم و دریافت غرامت (اصول ۱۷ تا ۱۸)

---

[1] Moral hazard، مخاطرات رفتاری، اصطلاحی است در بیمه که اشاره به عادات و رفتاری دارد که موجب بروز زیان و خسارت می‌گردد. مثلاً از نظر بیمه‌گر اتومبیل، غیر عادی بودن وضع شخص راننده یک خطرکژمنشی رفتاری به حساب می‌آید.

[2] Financial System Safety Net

بخش ۱) تعیین اهداف

اصل ۱ ــ اهداف حاکمیتی: گام نخست در ایجاد یک نظام بیمه سپرده یا اصلاح نظام موجود را می‌توان تعیین اهداف حاکمیتی مورد انتظار آن دانست. این اهداف، باید به طور رسمی تعیین شده و به خوبی در طراحی نظام بیمه سپرده به کار گرفته شوند. یکی از اهداف اصلی برای نظام‌های بیمه سپرده، عبارت است از کمک به ایجاد ثبات در نظام مالی و حمایت از سپرده‌گذاران.

اصل ۲ ــ کاهش مخاطرات رفتاری: مخاطرات رفتاری باید با حصول اطمینان از این که نظام بیمه سپرده با ترکیب مناسبی طراحی شده و نیز با کمک سایر اعضای شبکه ایمنی نظام مالی (به پیش شرط‌های اصل ۱۶ رجوع شود) کاهش یابد.

بخش ۲) الزامات و اختیارات

اصل ــ۳ الزامات : تعیین الزامات برای مؤسسات بیمه سپرده به صورت شفاف و رسمی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. علاوه بر این، باید بین اهداف حاکمیتی، اختیارات و مسئولیت‌های مؤسسه بیمه کننده سپرده، سازگاری وجود داشته باشد.

اصل ۴– اختیارات : مؤسسه بیمه سپرده باید از اختیارات لازم برای اجرای تکالیفش برخوردار باشد. این اختیارات باید به طور رسمی مشخص شده باشد. تمامی بیمه‌کنندگان سپرده، باید برای تأمین منابع مالی جهت بازپرداخت سپرده‌ها، انعقاد قرارداد، تنظیم بودجه و رویه‌های عملیاتی داخلی خود از اختیار کافی و لازم برخوردار بوده و به صورت ادواری به اطلاعات دقیق، صحیح و به هنگام دسترسی داشته باشند تا از ایفای به موقع تعهدات خود در قبال سپرده گذاران اطمینان حاصل نمایند.

بخش ۳) حاکمیت

اصل ۵ ــ حاکمیت: مؤسسه بیمه کننده سپرده باید به لحاظ عملیاتی مستقل، شفاف وپاسخگو بوده و از نفوذ مراجع سیاسی و دست اندرکاران صنعت بانکداری مصون باشد.

بخش ۴) روابط با سایر اعضای شبکه ایمنی نظام مالی و همکاری‌های برون مرزی

اصل ۶ ــ روابط با سایر اعضای شبکه ایمنی نظام مالی: لازم است به منظورایجاد هماهنگی کامل و به اشتراک گذاردن اطلاعات مربوط به هر بانک، میان بیمه کنندگان سپرده و سایر اعضای شبکه ایمنی نظام مالی، براساس یک برنامه منظم، چارچوبی تعیین شود. این گونه اطلاعات باید دقیق و به روز (مشروط به رعایت اصل محرمانه بودن آن) باشد. ترتیبات مربوط به این امور باید به صورت رسمی انجام شود.

اصل ۷– مباحث برون‌مرزی: مشروط به رعایت کامل جنبه‌های مربوط به محرمانه تلقی کردن اطلاعات، تمامی اطلاعات مرتبط باید در هر زمان که لازم باشد، بین مؤسسات بیمه سپرده در دیگر کشورها و یا حتی مؤسسات بیمه سپرده و سایر اعضای شبکه ایمنی نظام مالی مبادله شود. در مواقعی که بیش از یک مؤسسه بیمه، مسئولیت پوشش را بر عهده داشته باشد، ضروری است که

مؤسسه یا مؤسسات مسئول در قبال فرآیند بازپرداخت سپرده‌ها مشخص شوند. درخصوص تعیین حق عضویت یا حق بیمه، نظام بیمه سپرده کشور میزبان باید به رسمیت شناخته شود.

بخش ۵) عضویت و پوشش

اصل ۸ – عضویت اجباری: **برای پیشگیری از اثرات مخاطره آمیز عضویت به شکل اختیاری، باید عضویت در نظام بیمه سپرده‌ها، برای تمامی مؤسسات مالی، که به نگهداری سپرده‌های اشخاص نیازمند به حمایت بیشتر (مانند سپرده‌گذاران خرد و کسب و کارهای کوچک) می‌پردازند، اجباری باشد.**

اصل ۹ – پوشش: **سیاست‌گذاران باید انواع سپرده‌هایی که تحت پوشش بیمه سپرده‌ها قرار می‌گیرند را به طور شفاف در قوانین مربوطه، مقررات احتیاطی و یا آئین‌نامه‌ها، تعریف کنند. سطح پوشش باید محدود ولی در عین حال معتبر بوده و امکان تعیین سریع آن وجود داشته باشد. دامنه پوشش باید اکثریت عمده سپرده‌گذاران را در برگیرد، به گونه ای که بتواند اهداف حاکمیتی تعیین شده را تأمین نموده و به لحاظ داخلی با دیگر مشخصه‌های نظام بیمه سپرده، سازگاری داشته باشد.**

اصل ۱۰ – تبدیل ضمانت نامحدود به یک نظام بیمه سپرده، با پوشش[1]محدود:

هنگامی که کشوری تصمیم به تبدیل یک ضمانت نامحدود به یک نظام بیمه سپرده محدود گرفته باشد، یا بخواهد تغییراتی را در نظام ضمانت نامحدود خود ایجاد نماید، این فرآیندها باید تا جایی که شرایط کشور اجازه می‌دهد سریع انجام پذیرد. اجرای ضمانت‌های نامحدود برای مدت طولانی می‌تواند پیامدهای نامطلوبی به ویژه مخاطرات رفتاری به همراه داشته باشند. سیاست‌گذاران باید به دیدگاه و انتظارات مردم، طی دوره انتقال توجه خاص داشته باشند.

بخش ۶) تأمین مالی

اصل ۱۱– تأمین وجوه: **یک نظام بیمه سپرده باید تمامی سازوکارهای تأمین وجوه مورد نیاز (از جمله ابزارهای تأمین وجوه پشتیبانی مکمل، به منظور تأمین نقدینگی) را در اختیار داشته باشد تا از بازپرداخت سریع مطالبات سپرده‌گذاران در مواقع ضروری، اطمینان حاصل کند. مسئولیت عمده پرداخت هزینه بیمه سپرده‌ها، باید بر عهده بانک‌ها باشد. چرا که آن‌ها و مشتریانشان به طور مستقیم از داشتن یک نظام بیمه سپرده مؤثر بهره‌مند می‌شوند. در نظام‌های بیمه سپرده (چه آن‌ها که قبل از ورشکستگی بانک وارد عمل می‌شوند[2]و چه آن‌ها که پس از ورشکستگی بانک وارد عمل می‌شوند[3]و یا ترکیبی از هر دوی آن‌ها[4]، که از نظام‌های اخذ حق عضویت بر مبنای ریسک (حق عضویت متغیر) استفاده می‌کنند، باید معیار مورد استفاده جهت**

---

[1]- coverage پوشش، تأمین زیان‌ها یا خسارات احتمالی است که به موجب یک بیمه نامه تعهد می‌شود.

[2]ex-ante

[3]-ex-post

[4]-hybrid

اخذ حق عضویت‌های متفاوت، برای تمامی اعضاء شفاف باشد. علاوه بر این، باید تمام منابع لازم برای اجرای مناسب نظام اخذ حق عضویت[1]بر مبنای ریسک مشخص شوند.

بخش ۷) آگاهی عمومی

اصل ۱۲– آگاهی عمومی: به منظور اثربخشی یک نظام بیمه سپرده، ضروری است که عموم مردم به طور مستمر در مورد مزایا و محدودیت‌های بیمه سپرده آگاهی یابند.

بخش ۸) گزیده مباحث قانونی مورد نیاز

اصل ۱۳– حمایت قانونی: مؤسسات بیمه سپرده و کارکنان آن‌ها باید پس از انفصال از مسئولیت، در برابر پیگردهای قانونی که به خاطر اخذ تصمیمات یا اقداماتشان (که از روی حسن نیت بوده) صورت می‌گیرد، حمایت شوند. البته این افراد باید ملزم به رعایت قوانین و مقررات در زمینه تضاد منافع[2]در این خصوص گردند تا در مواقع لزوم پاسخگو باشند. حمایت قانونی باید در چارچوب رویه‌های قانونی و اداری و تحت شرایط مناسب تعریف شود و در مواقع مقتضی، هزینه‌های مربوط به جبران خسارت را پوشش دهد.

اصل ۱۴– نحوه برخورد با اشخاص مقصر در ورشکستگی یک بانک: یک مؤسسه بیمه سپرده یا سایر مقامات ذی‌ربط باید اختیار داشته باشند تا از مسببین ورشکستگی بانک، غرامت دریافت نماید.

بخش ۹) اقدامات لازم پس از ناتوانی بانک در ایفای تعهدات

اصل ۱۵– تشخیص سریع، دخالت به موقع و اتخاذ اقدامات لازم پس از ناتوانی بانک در ایفای تعهدات: مؤسسات بیمه سپرده به عنوان بخشی از شبکه ایمنی نظام مالی، باید قادر به تشخیص سریع، دخالت به موقع و اتخاذ اقدامات لازم هنگام ناتوانی بانک در ایفای تعهدات باشند.

پیش‌بینی زمان مورد انتظار برای وقوع مسائل و مشکلات مالی برای یک بانک و یا تشخیص مقطع زمانی که بانک دچار مسائل و مشکلات مالی شده است، باید با سرعت و براساس معیارهای مناسب (که توسط اعضای شبکه ایمنی تعریف شده است) و نیز با استقلال عملیاتی و اختیار عمل صورت گیرد.

اصل ۱۶– فرآیندهای اقدامات اثربخش پس از ناتوانی بانک در ایفای تعهدات: فرآیندهای اقدامات اثربخش پس از ناتوانی در ایفای تعهدات مؤسسات سپرده‌پذیر، باید به گونه‌ای باشد که:

---

[1]-risk-adjusted differential premium system

[2]Conflict of Interest

مؤسسات بیمه سپرده، تعهدات خود را (از جمله بازپرداخت به موقع، بدون اشتباه و عادلانه سپرده‌ها) ایفا نمایند؛

هزینه‌ها و آشفتگی بازار را به حداقل برسانند؛

دارایی‌های خود را ترمیم نمایند؛

در صورت قصور و یا اهمال، اقدامات تنبیهی و انضباطی را از طریق راه‌های قانونی، با شدت بیشتری اعمال نمایند.

به علاوه مؤسسات بیمه سپرده و یا سایر اعضای مرتبط در شبکه ایمنی نظام مالی، باید اختیار داشته باشند تا سازوکار انعطاف‌پذیری را برای کمک به ابقای وظایف مهم بانکی، به وسیله برقراری امکان تملک[1] مجموعه‌ای مناسب از دارایی‌ها و تقبل بدهی‌های بانک ورشکسته، فراهم آورند. (به عنوان مثال فراهم آوردن امکان دسترسی دائم سپرده‌گذاران به وجوهشان و ادامه فعالیت تصفیه و نقل و انتقال بانکی).

بخش ۱۰) بازپرداخت سپرده‌ها به سپرده گذاران و ترمیم

اصل ۱۷–بازپرداخت سپرده ها به سپرده گذاران : نظام بیمه سپرده‌ها موظف است امکان دستیابی سریع سپرده‌گذاران به وجوه خود که بیمه شده‌اند را، فراهم آورد. بنابراین، مؤسسات بیمه سپرده باید پیشاپیش از به وجود آمدن احتمالی شرایط بازپرداخت سپرده‌ها مطلع گردند. همین‌طور امکان دسترسی مؤسسات بیمه سپرده به اطلاعات سپرده‌گذاران، از قبل باید فراهم شود.

سپرده‌گذاران به طور قانونی حق دارند که سپرده‌های خود را تا حدود بیمه شده دریافت دارند. در همین راستا موارد ذیل باید به اطلاع سپرده‌گذاران برسد:

شرایط و زمان شروع فرآیند بازپرداخت سپرده‌ها؛

جدول زمانی بازپرداخت سپرده‌ها؛

شرایط پیش‌پرداخت یا پرداخت‌های موقتی (در صورتی که چنین برنامه‌هایی وجود داشته باشد)؛

حدود پوشش بیمه‌ای قابل اجرا.

اصل ۱۸– بازسازی و دریافت غرامت: مؤسسات بیمه سپرده باید در اجرای اقدامات مربوط به بازسازی و اخذ غرامت خود، از اموال و دارایی‌های بانک ورشکسته استفاده کنند. مدیریت دارایی‌های بانک ورشکسته (که توسط مؤسسات بیمه سپرده یا هر نهاد دیگری انجام می‌شود) باید با در نظر گرفتن ملاحظات بازرگانی و صرفه اقتصادی آن‌ها[2] هدایت گردد.

---

[1] Acquisition

[2] با در نظر گرفتن عواملی هم‌چون کیفیت دارایی‌ها، اندازه، کشش و شرایط بازار، میزان خبرگی و مهارت در حد الزامات حقوقی ناظر بر ترکیب دارایی‌ها و اهداف حاکمیتی.

مقدمه و اهداف

گزارش گردهمایی ثبات مالی، در رابطه ارتقا و بهبود اساسی بازار در آوریل ۲۰۰۸ میلادی، به اهمیت جبران مؤثر خسارت‌های وارد آمده به سپرده‌گذاران در رخدادهای اخیرکه منجر به نابسامانی‌های مالی بین‌المللی شده است اشاره می‌نماید. این گزارش توصیه می‌کند که "مقامات باید در مورد مجموعه‌ای از اصول بین‌المللی، برای نظام‌های بیمه سپرده مؤثر به توافق دست یابند. این اصول باید این موضوع را مورد توجه قرار دهند که برنامه‌های بیمه سپرده می‌تواند مجموعه‌ای از طرح‌های گوناگون بیمه را در برگیرد که اهداف این اصول را تأمین نمایند. از این رو، این اصول باید با دامنه گسترده‌ای از شرایط کشورها قابلیت انطباق داشته باشند. توسعه اصول باید همگام با مشخصه‌های گسترده برنامه‌های شبکه ایمنی نظام مالی؛ از جمله چارچوب مقرراتی و نظارتی و دستورالعمل‌های نحوه برخورد قاطع با مؤسسات ورشکسته باشد.

اصول محوری برای نظارت موثر (منتشره توسط کمیته نظارت بر بانکداری بال در اکتبر ۲۰۰۶) مؤید آن است که یک نظام بیمه سپرده با طراحی دقیق می‌تواند اعتماد عمومی به نظام مالی را تقویت نماید و در مواقع بحرانی ازتسری مشکلات بانک‌ها به یکدیگر بکاهد. اما تاکنون رهنمودی برای نظام‌های بیمه سپرده مؤثر ارائه نشده است.

انجمن بین‌المللی مؤسسات بیمه کننده سپرده (IADI) مجموعه‌ای از اصول محوری برای نظام‌های بیمه سپرده مؤثر را در فوریه ۲۰۰۸ تدوین نموده است. اصول اساسی این مؤسسه به منظور ارتقای اثربخشی نظام‌های بیمه سپرده طراحی شده است و مبتنی بر تحقیقات مؤسسه یاد شده و رهنمودهای آن می‌باشد. درگسترش اصول اساسی، مؤسسه به طورقابل توجهی از تجارب عملی اعضا، بهره‌مند شده است.[1]

در ژوییه ۲۰۰۸، کمیته نظارت بر بانکداری بال (BCBS) و مؤسسه یاد شده توافق کردند تا با مبنا قرار دادن اصول اساسی IADI ، در گسترش مجموعه ای از اصول پذیرفته شده بین‌المللی برای نظام‌های بیمه سپرده مؤثر با یکدیگر همکاری کنند. کارگروهی مشترک، متشکل از نمایندگان گروه تصمیم گیری بانکی برون مرزی(CBRG) و گروه راهنمای IADI ایجاد شد. سند پیش رو، کار مشترک این دو گروه در تدوین اصول اساسی و به همراه آن مجموعه‌ای از پیش‌شرط‌هایی می‌باشد که عمدتاً عناصر (متغیرهای) خارجی لازم را برای پشتیبانی نظام‌های مؤثر بیمه سپرده، مدنظر قرار می‌دهند.

اصول اساسی و پیش‌شرط‌ها:

سیاست گذاران در مورد این که چگونه می‌توانند از سپرده‌گذاران حمایت نموده و یا در ثبات نظام مالی سهیم باشند، انتخاب‌هایی را در اختیار دارند. گزینه بیمه سپرده مستقیم، در مقایسه با گزینه‌های دیگر، همچون اتکا به حفاظت تلویحی مورد توجه بیشتری

---

۱ – IADI در سال ۲۰۰۲ میلادی با مأموریت مشارکت در ارتقای اثربخشی بیمه سپرده از طریق ارائه رهنمود و همکاری در سطح بین‌المللی تاسیس شد. اصول IADI برای کمک به کشورها در پذیرش یا اصلاح یک سیستم بیمه سپرده تدوین شد.

قرار گرفته است.[1]یک نظام بیمه سپرده، تعهدات مقامات (و یا اگر نظام مذکور خصوصی است، اعضای آن) به سپرده‌گذاران را شفاف می‌نماید و دامنه تصمیمات احتیاطی را محدود می‌کند، می‌تواند باعث بهبود اعتماد عمومی‌شود، به کنترل هزینه‌های حل مشکلات بانک‌های ورشکسته کمک می‌کند و نیز می‌تواند فرآیند منظمی برای حل مشکل ورشکستگی بانک‌ها و سازوکاری برای تأمین هزینه ورشکستگی آن‌ها ارائه نمایند. [2]

اجرا یا اصلاح یک نظام بیمه سپرده می‌تواند در مواقعی موفقیت‌آمیزتر باشد که نظام بانکداری یک کشور از سلامت برخوردار بوده و محیط سازمانی آن سالم باشد. به منظور کسب اعتبار و اجتناب از اختلال‌هایی که ممکن است منجر به مخاطره رفتاری گردد، لازم است نظام بیمه سپرده بخشی از یک شبکه ایمنی نظام مالی ساختارمند باشد و به طور صحیح طراحی و به خوبی اجرا شود. یک شبکه ایمنی نظام مالی معمولاً شامل نظارت و مقررات احتیاطی، آخرین مرجع قرض دهنده و ... بیمه سپرده می‌باشد. توزیع قدرت و مسئولیت‌ها بین اعضای شبکه ایمنی نظام مالی، به اهداف حاکمیتی و شرایط هر کشور بستگی دارد.

از یک نظام بیمه سپرده انتظار نمی‌رود که خود به تنهایی نواقص اصولی و سیستمی بانک یا یک بحران سیستمی را برطرف نماید در این‌گونه موارد، تمامی اعضای شبکه ایمنی نظام مالی باید به طور مؤثر با یکدیگر همکاری داشته باشند. به علاوه، هزینه‌های حل مشکلات ناشی از نواقص و ایرادات سیستمی نباید منحصراً بر عهده نظام بیمه سپرده گذارده شود، بلکه باید از طرق دیگر نیز مانند دولت تأمین گردد.

این اصول اساسی نشان دهنده طیف وسیعی از شرایط، زمینه‌ها و ساختارهای یک کشور بوده و به گونه‌ای طراحی شده‌اند که قابل انطباق با موارد مذکور باشند. هدف از تدوین این اصول ایجاد چارچوبی اختیاری برای برنامه‌های بیمه سپرده مؤثر است. مقامات ذی‌ربط می‌توانند معیارهای تکمیلی را که در دستیابی به یک نظام بیمه سپرده مؤثر در کشور خود لازم می‌دانند، به کار گیرند. اصول محوری به گونه‌ای طراحی نشده‌اند که تمامی نیازها و شرایط هر نظام بانکداری را تحت پوشش قرار دهند. در واقع، ویژگی‌های خاص هر کشور در زمینه‌های قوانین موجود، قدرت و اختیارات برای دستیابی به اهداف حاکمیتی و عمل به الزامات نظام بیمه سپرده، باید لحاظ گردند.

سطوح بالای تطبیق با اصول اساسی در هر کشور باید به ثبات نظام مالی کمک کند و سطح حمایت از سپرده‌گذاران را بهبود و ارتقاء بخشد.

پیش‌شرط‌ها

لازم است نظام بیمه سپرده مؤثر، مبتنی بر چند عامل بیرونی یا پیش‌شرط باشد. اگرچه اغلب این پیش‌شرط‌ها خارج از حوزه اجرای نظام بیمه سپرده‌ها هستند، اما اثر مستقیمی بر آن دارند. این پیش‌شرط‌ها موارد زیر را در بر می‌گیرند:

ارزیابی مستمر وضعیت اقتصادی و نظام بانکداری؛

---

[1] –حفاظت تلویحی سپرده زمانی اتفاق می افتد که سپرده گذاران و شاید سایر بستانکاران در مواقع ورشکستگی یک بانک انتظار دارند به طریقی محافظت شوند. این انتظارات معمولاً از رفتار گذشته دولت یا بیانیه‌های مقامات رسمی شکل می‌گیرد. حفاظت تلویحی هرگز به طور رسمی تعریف نشده است. مقرراتی مشخص در مورد واجد شرایط حمایت قرار گرفتن بدهی‌های بانک، سطح حمایت ایجاد شده یا شکل تأمین وجوه احتیاطی است و اغلب بستگی به توانایی دولت در دسترسی به بودجه عمومی دارد.

[2] – در این متن، واژه بانک به مفهوم موسسات مالی سپرده‌پذیر می‌باشد.

حاکمیت صحیح مؤسسات تشکیل دهنده شبکه ایمنی نظام مالی؛

مقررات احتیاطی و نظارت قوی

چارچوب حقوقی، حسابداری ونظام افشای اطلاعات کاملاً توسعه یافته

چنانچه شرایط موجود ایده‌آل نیست، مشخص کردن آن‌ها از اهمیت بسزایی برخوردار است و نیز اگر برای ایجاد یا اصلاح یک نظام بیمه سپرده لازم است اقداماتی صورت گیرد، این اقدامات را می‌توان قبل و یا هنگام ایجاد یا اصلاح نظام بیمه سپرده اتخاذ نمود.

در مواقعی که مباحث جاری مرتبط با سلامت و ثبات اقتصادی و نظام بانکی مشخص نشده باشند، ایجاد یا اصلاح یک نظام بیمه سپرده دشوارتر است. از آن جا که محیط اقتصادی بر نظام بانکی و اثر بخشی نظام بیمه سپرده‌ها تاثیرگذار خواهد بود، سیاست‌گذاران باید تجزیه و تحلیل موقعیتی از محیط اقتصادی به عمل آورند. ضروری است که سلامت نظام بانکی مشتمل بر ارزیابی تفصیلی وضعیت سرمایه، نقدینگی، کیفیت اعتبارات، سیاست‌ها و الگوهای مدیریت ریسک بانک‌ها و گستره تمامی مشکلات ارزیابی شوند. همین‌طور ساختار نظام بانکی نیز باید مدنظر قرار گیرد، زیرا تعداد، نوع و ویژگی‌های بانک‌ها برای طراحی نظام بیمه سپرده، الزاماتی را به همراه خواهد داشت.

اگر قوانین مناسب وجود نداشته باشند یا مغایرت‌هایی در نظام حقوقی موجود باشد ، نظام‌های بیمه سپرده نمی‌توانند مؤثرواقع شوند. یک چارچوب حقوقی کاملاً توسعه یافته باید نظام قوانین تجاری شامل قوانین مربوط به شرکت‌ها، ورشکستگی، قرارداد، حمایت از مصرف کننده و مالکیت خصوصی را در برگیرد. این قوانین باید به طور سازگار با یکدیگر اجرا شده و سازوکاری برای حل منصفانه اختلاف‌ها ارائه کنند. عوامل دیگری که باید لحاظ شوند، شامل موارد ذیل می‌باشند:

توانایی نظام حقوقی در امور مربوط به مداخله به موقع یا اخذ تصمیم قاطع در مورد بانک‌های در معرض خطر ورشکستگی،

وجود مواد مشخصی در قوانین در مورد قابلیت نقد شوندگی شفاف و به موقع دارایی‌ها، و پاسخگویی به مطالبات بستانکاران،

اینکه اعضای شبکه ایمنی نظام مالی و افراد فعال در آن‌ها تحت حمایت قانونی قرار گیرند.

۱۳- حاکمیت صحیح نهادهای تشکیل دهنده شبکه ایمنی نظام مالی باعث تقویت زیرساخت نظام مالی می‌شود و به طور مستقیم در ثبات نظام مالی نیز نقش دارد. چهار عامل کلیدی تشکیل دهنده حاکمیت صحیح عبارتند از: "استقلال عملیاتی"،"پاسخگویی"، "شفافیت و افشاء" و "یکپارچگی". تمامی این عوامل دارای اهمیت یکسان می‌باشند. این چهار عامل بر روی یکدیگر نیز تأثیرگذار بوده و در راستای شکل‌دهی یک حاکمیت مناسب، موجب تقویت یکدیگر می‌شوند.

۱٤- تقویت نظارت و مقررات احتیاطی، اثرات مستقیمی بر اثربخشی یک نظام بیمه سپرده خواهد داشت. نظارت و مقررات احتیاطی قوی باید تنها به بانک‌های کارآمد اجازه دهند که فعالیت نموده و در نظام بیمه سپرده عضو شوند. بانک‌ها باید از سرمایه کافی برخوردار باشند و از الگوهای مدیریت ریسک مناسب و محتاطانه، حاکمیت صحیح و دیگر الگوهای صحیح و مناسب بانکداری تبعیت نمایند. از دیگر ویژگی‌های لازم، می‌توان به برخورداری از نظام موثر اعطای مجوز به بانک‌های جدید، بازرسی‌های دقیق، منظم و کامل، ارزیابی ریسک هر بانک و وجود چارچوبی برای شناسایی به موقع مشکلات و مداخله برای رسیدگی به مسائل بانک‌های دارای مشکل، اشاره نمود.

۱۵- برای اثربخشی یک نظام بیمه سپرده ، پاسخ‌گویی مناسب و نظام افشای اطلاعات لازم است. اطلاعات صحیح، قابل اتکا و به موقع که توسط این نظام‌ها گزارش می‌شوند، می‌توانند توسط مدیریت، سپرده‌گذاران، بازار و مقامات ذی‌ربط برای تصمیم‌گیری درخصوص مختصات ریسک یک بانک به کار گرفته شوند که نتیجه آن عبارت خواهد بود از افزایش انضباط بازار،

مقررات و نظارت. یک نظام پاسخگو و برخوردار از افشای مناسب اطلاعات باید از مقررات و اصول پذیرفته شده و جامع حسابداری که در سطح بین‌المللی و در سطح گسترده ای قابل قبول می‌باشند، برخوردار باشد. در شرکت‌های بزرگ برای اینکه استفاده کنندگان از صورت‌های مالی از جمله بانک‌ها، اطمینان حاصل نمایند که حساب‌های ارائه شده، چشم‌اندازی بی‌طرفانه و واقعی از وضعیت مالی شرکت را ترسیم می‌نمایند و نیز اینکه این حساب‌ها مطابق با اصول پذیرفته شده حسابداری و توسط حسابرسانی تهیه شده‌اند که نسبت به کار خود پاسخ‌گو هستند، ضروری است که از یک نظام حسابرسی مستقل برخوردار باشند.

۱۶- یک شبکه ایمنی نظام مالی با طراحی مناسب ، نقش بسزایی در ثبات نظام مالی دارد. در همین حال طراحی ضعیف این شبکه می‌تواند ریسک‌ها را افزایش داده و خصوصاً مخاطرات رفتاری در پی داشته باشد. علاوه بر در نظر گرفتن مخاطرات رفتاری در طراحی نظام بیمه سپرده، مخاطرات رفتاری باید از سایر اجزای شبکه ایمنی نظام مالی به وسیله ایجاد و بهبود روش‌های مناسب از طریق حاکمیت شرکتی و مدیریت ریسک صحیح هر یک از بانک‌ها، نظم مؤثر بازار و چارچوب‌هایی برای قوانین، نظارت و مقررات احتیاطی قوی (شامل حداقل کردن ریسک زیان بانک) و از طریق ورود به موقع برای رسیدگی به مسائل بانک‌های دارای مشکل نیز کاهش یابد. این اجزاء با یکدیگر ارتباط داشته و زمانی بیشترین اثربخشی را دارند که با یکدیگر به صورت هماهنگ فعالیت نمایند.

اصول اساسی: توضیحات به همراه رهنمودهای لازم

تعیین اهداف

اصل ۱ ــ اهداف حاکمیتی: گام نخست در ایجاد یک نظام بیمه سپرده یا اصلاح نظام موجود را می‌توان تعیین اهداف حاکمیتی مورد انتظار آن دانست. این اهداف، باید به طور رسمی تعیین شده و به خوبی در طراحی نظام بیمه سپرده بکار گرفته شوند. یکی از اهداف اصلی برای نظام‌های بیمه سپرده عبارت است از کمک به ثبات نظام مالی و حفاظت از سپرده‌گذاران.

توضیحات و رهنمودها:

اهداف حاکمیتی عموماً شامل انتخاب اهداف و ابزارهای دستیابی به آن‌ها در یک زمینه خاص می‌باشد. اهداف حاکمیتی جزئی از سیاست‌های حاکمیتی هستند و به طور طبیعی شامل بیان رسمی و غیررسمی مقاصد بوده و اهداف و نقاط تمرکز را مشخص می‌نمایند. اهداف بیمه عمومی باید به طور رسمی مشخص شوند، برای مثال از طریق مجلس قانون‌گذاری.

به طور عمده حمایت باید از سپرده‌گذارانی صورت گیرد که ارزیابی چندانی از ریسک بانک و به تبع آن وجوه سپرده‌گذاری شده خود در بانک ندارند (به عنوان مثال سپرده‌گذاران خرد و مؤسسات تجاری کوچک). بنابراین هدف بیمه، حمایت از کسانی است که اغلب نیازمند این حمایت می‌باشند (و به هیچ ترتیبی نمی‌توانند وجوه از دست رفته خود را مجدداً تأمین نمایند).

اگر چه موارد اشاره شده، جزء شاخص‌ترین و کاربردی‌ترین اهداف برای نظام‌های بیمه سپرده‌ها هستند، ولی اهداف دیگری نیز وجود دارند که از اهمیت و کاربرد کمتری برخوردار هستند. برای مثال، ارائه سازوکاری برای بانک‌ها جهت تأمین هزینه‌های مشکلات احتمالی در آینده، بهبود رقابت‌پذیری در بخش مالی از طریق کاهش موانع رقابت سالم در صنعت بانکداری و تسهیل تبدیل ضمانت نامحدود سپرده‌ها به ضمانت محدود.

اصل ۲ ــ کاهش مخاطرات رفتاری: مخاطرات رفتاری باید با حصول اطمینان از اینکه نظام بیمه سپرده با ترکیب مناسبی طراحی شده و نیز با کمک سایر اعضای شبکه ایمنی نظام مالی (به پیش شرط‌های اصل ١٦ رجوع شود) کاهش یابد.

توضیحات و رهنمودها:

مخاطرات رفتاری اشاره دارد به انگیزه ریسک پذیری بیش از حد و خطرناک توسط بانک‌ها و مؤسساتی که از مزایای برنامه‌های حمایتی برخوردار می‌شوند. این رفتار زمانی رخ می‌دهد که به عنوان مثال؛ سپرده‌گذاران و سایر بستانکاران در برابر زیان‌ها مورد حمایت قرار گیرند، یا فکر کنند که در برابر زیان‌ها از مصونیت برخوردارند و یا نظام حمایتی اجازه نخواهد داد که یک بانک ورشکست گردد.

در نظر گرفتن ویژگی‌های مناسبی مانند؛ تعیین محدودیت درخصوص میزان وجوه بیمه شده، مستثنی کردن طبقات خاصی از سپرده‌گذاران از حمایت و اخذ حق بیمه بر حسب ریسک، می‌تواند مخاطرات رفتاری را کاهش دهد. در کنار طراحی صحیح نظام بیمه سپرده، مخاطرات رفتاری را باید از طریق سایر اجزای شبکه ایمنی نظام مالی به وسیله ایجاد و بهبود مشوق‌های مناسب، حاکمیت شرکتی صحیح و مدیریت مناسب ریسک برای هر یک از بانک‌ها، نظم مؤثر بازار و در آخر چارچوب‌هایی برای قوانین، نظارت و مقررات احتیاطی قوی، کاهش داد.

الزامات و اختیارات

اصل ۳– الزامات : تعیین الزامات برای مؤسسات بیمه سپرده به صورت شفاف و رسمی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. علاوه براین، باید بین اهداف حاکمیتی و اختیارات و مسئولیت‌های مؤسسه بیمه سپرده، سازگاری وجود داشته باشد.

اصل ۴– اختیارات: مؤسسه بیمه سپرده باید ازاختیارات لازم برای اجرای تکالیفش برخوردار باشد. این اختیارات باید به طور رسمی مشخص شده باشد. تمامی مؤسسات بیمه سپرده، برای تأمین منابع مالی جهت بازپرداخت سپرده‌ها، انعقاد قرارداد، تنظیم بودجه و رویه‌های عملیاتی داخلی خود باید از اختیار لازم و کافی برخوردار بوده و به صورت ادواری به اطلاعات دقیق، صحیح و به هنگام دسترسی داشته باشند تا از ایفای به موقع تعهدات خود در قبال سپرده‌گذاران اطمینان حاصل کنند.

توضیحات و رهنمودها:

الزامات یک سازمان، مجموعه‌ای از دستورالعمل‌ها یا بیانیه‌های رسمی است که هدف سازمان را بیان می‌کنند. در این مورد، مجموعه‌ای واحد از الزامات که برای تمامی مؤسسات بیمه کننده (مؤسسات بیمه سپرده) مناسب باشد وجود ندارد. در حال حاضر

دامنه الزامات مؤسسات بیمه سپرده شامل گستره‌ای از اختیارات و مسئولیت‌های محدود[1] تا اختیارات و مسئولیت‌های گسترده و پیچیده‌تر[2] و یا ترکیبی متنوع در فاصله این دو طیف، می‌باشد.

مؤسسات بیمه سپرده که به روش صندوق پرداخت[3] عمل می‌نمایند، عموماً مطالبات سپرده‌گذاران را پس از توقف فعالیت یک بانک پرداخت می‌کنند. در نتیجه، آن‌ها معمولاً در حوزه مقررات احتیاطی یا وظایف نظارتی مسئولیتی نداشته و اختیار مداخله نیز ندارند. با این وجود، این نوع مؤسسات بیمه سپرده باید دارای اختیارات قانونی مناسب بوده و به اطلاعات سپرده‌ها و نیز وجوه کافی به منظور بازپرداخت اثربخش و به موقع به سپرده گذاران بیمه شده، در صورت ورشکستگی بانک‌ها دسترسی داشته باشند.

مؤسسات بیمه کننده سپرده که وظیفه "مدیریت/ به حداقل رسانیدن" ریسک[4] بانک دارای مشکل را بر عهده دارند، دارای اختیارات و الزامات گسترده‌تری می‌باشند. این اختیارات شامل کنترل ورود به نظام بیمه سپرده و خروج از آن، ارزیابی و مدیریت ریسک مربوط به هر بانک و انجام بازرسی از بانک‌ها یا درخواست جهت انجام بازرسی از بانک‌ها می‌باشد. این گونه نظام‌ها ممکن است به بانک‌های در معرض ورشکستگی کمک‌های مالی نیز ارائه دهند.

حاکمیت

اصل ۵ –حاکمیت: مؤسسه بیمه کننده سپرده باید به لحاظ عملیاتی مستقل، شفاف و پاسخگو بوده و از نفوذ مراجع سیاسی و دست‌اندرکاران صنعت بانکداری مصون باشد.

توضیحات و رهنمودها:

حاکمیت[5] به مجموعه فرآیندها، ساختارها و اطلاعاتی اطلاق می‌گردد که برای مدیریت و نظارت بر مدیریت یک سازمان مورد استفاده قرار می‌گیرند. موضوع حاکمیت مربوط می‌شود به رابطه میان سازمان و یک شخص. رابطه‌ای که در آن سازمان به شخص اختیار و مسئولیت می‌دهد و در مقابل آن شخص به سازمان، پاسخگو است. چهار عامل اصلی تشکیل دهنده حاکمیت خوب عبارتند از: " استقلال عملیاتی"، "پاسخ گویی"، "شفافیت و افشا" و "یکپارچگی".تمامی موارد یادشده از اهمیت یکسانی برخوردار بوده بر یکدیگر تأثیرگذار هستند و در راستای شکل دهی یک حاکمیت مناسب، باعث تقویت یکدیگر می‌گردند.

---

[1] به نظام‌های بیمه سپرده با اختیارات و مسئولیت محدود که صرفاً شامل پرداخت مطالبات سپرده‌گذاران بانک ورشکسته می‌باشد، Pay Box یا صندوق پرداخت می‌گویند.

[2] به نظام‌های بیمه سپرده با اختیارات و مسئولیت‌های پیچیده که شامل طیف وسیعی از فعالیت‌ها مانند حل مسائل بانک‌های دارای مشکل، کمک به بازسازی بانک دارای مشکل یا حتی انجام مدیریت مراحل انحلال و ورشکستگی بانک‌ها می‌باشد، Risk minimization / management یا مدیریت کنترل کننده و کاهش دهنده ریسک می‌گویند.

[3] Pay Box

[4] Risk Minimization / Management

[5] Governance

روابط با دیگر اعضای شبکه ایمنی نظام مالی و مباحث برون مرزی

اصل ۶ ــ روابط با سایر اعضای شبکه ایمنی نظام مالی: لازم است به منظورایجاد هماهنگی کامل و به اشتراک گذاردن اطلاعات مربوط به هر بانک، میان بیمه‌کنندگان سپرده و سایر اعضای شبکه ایمنی نظام مالی براساس یک برنامه منظم، چارچوبی تعیین شود. این گونه اطلاعات باید دقیق و به روز (مشروط به رعایت اصل محرمانه بودن آن) باشد. ترتیبات مربوط به این امور باید به صورت رسمی انجام شود.

اصل ۷– مباحث برون‌مرزی: مشروط به رعایت کامل جنبه‌های مربوط به محرمانه تلقی کردن اطلاعات، تمامی اطلاعات مرتبط باید در هر زمان که لازم باشد، بین مؤسسات بیمه سپرده در دیگر کشورها و یا حتی بین مؤسسات بیمه سپرده و سایر اعضای شبکه ایمنی نظام مالی مبادله شود. در مواقعی که بیش از یک مؤسسه بیمه سپرده مسئولیت پوشش را بر عهده داشته باشند، ضروری است که مؤسسه یا مؤسسات مسئول در قبال فرآیند بازپرداخت سپرده‌ها مشخص شوند. درخصوص تعیین حق عضویت یا حق بیمه، باید نظام بیمه سپرده کشور میزبان به رسمیت شناخته شود.

توضیحات و رهنمودها:

مدیریت روابط داخلی یک نظام بیمه سپرده، با توجه به الزامات واختیارات آن، متفاوت می‌باشد. هنگامی که یک سازمان به تنهایی تمامی وظایف شبکه ایمنی نظام مالی را انجام می‌دهد، حل بدون مناقشه تنش‌های بالقوه، به شفافیت الزامات و پاسخ‌گو بودن بخش‌های مرتبط بستگی دارد. ولی هنگامی که وظایف مذکور به سازمان‌های مختلف محول می‌شود، مباحث مربوط به تبادل اطلاعات، تعیین اختیارات و هماهنگی اقدامات در میان بخش‌های مختلف پیچیده‌تر می‌گردد و لازم است به طور واضح و وشفاف به آن‌ها اشاره شود یا مشخص شوند.

علاوه بر بانک‌ها ، مقام نظارتی نیز معمولاً یکی از منابع اصلی اطلاعات بانک‌ها محسوب می‌شوند. سوابقی که نزد مقام نظارتی است می‌تواند شامل اطلاعات مفید و ضروری برای پاسخگویی به مطالبات سپرده‌گذاران در مواقع مقتضی باشد. هر بیمه‌کننده سپرده که مسئولیت حداقل کردن ریسک را برعهده دارد، باید به اطلاعات صحیح و به موقع دسترسی داشته باشد تا وضعیت مالی هر یک از بانک‌ها را ارزیابی نماید. در بسیاری از نظام‌های بیمه سپرده ، در حوزه مباحث نظام مالی اثر گذار بر مؤسسه بیمه‌کننده سپرده ، بانک مرکزی نیز یکی از منابع مهم اطلاعاتی محسوب می‌گردد. زمانی که گزارش‌گری حداقل نمودن ریسک به بانک‌ها محول می‌شود، به منظور حصول اطمینان از اینکه مؤسسه بیمه‌کننده سپرده می‌تواند اطلاعات مورد نیاز را کسب نماید، وجود هماهنگی برای گردآوری و استفاده مشترک از اطلاعات از اهمیت فراوانی برخوردار است.

هرچند می‌توان اطلاعات را به طور غیررسمی نیز مبادله نمود، ولی تبادل اطلاعات باید به شکل رسمی و از طریق وضع مقررات، یادداشت تفاهم، تفاهم‌نامه‌های قانونی یا ترکیبی از این‌گونه روش‌ها انجام شود. این ترتیبات می‌تواند در ارائه یک چارچوب کلی برای همکاری اعضای شبکه ایمنی نظام مالی نیز مفید باشد.

همکاری نزدیک و تبادل اطلاعات به طور مستمر در میان مؤسسات بیمه سپرده، اعضای شبکه ایمنی نظام مالی و بانک‌های مورد نظر در کشورهای مختلف حائز اهمیت است. در مواقعی که بیش از یک مؤسسه بیمه سپرده وجود دارد، ضروری است که مؤسسه یا مؤسسات مسئول بازپرداخت سپرده‌ها مشخص گردند. در این رابطه توصیه می‌شود برای تعیین مسئولیت‌ها، توافق‌های دو یا چند جانبه مناسب منعقد گردد. هم‌چنین باید با دقت اطمینان حاصل شود که ارائه اطلاعات به سپرده‌گذاران در مورد فرآیند

بازپرداخت (به عنوان مثال محدودیت‌های اجرایی پوشش یا رویه‌های پاسخگویی به مطالبات) در کشوری که این مسائل به وقوع پیوسته است، به شیوه‌ای شفاف و قابل درک انجام پذیرد.

عضویت و پوشش

اصل ۸ – عضویت اجباری: برای پیشگیری از اثرات مخاطره آمیز عضویت به شکل اختیاری، عضویت در نظام بیمه سپرده‌ها، باید برای تمامی مؤسسات مالی که به نگهداری سپرده‌های اشخاص نیازمند به حمایت بیشتر (مانند سپرده‌گذاران خرد و کسب و کارهای کوچک) می‌پردازند، اجباری باشد.

توضیحات و رهنمودها:

در مواقعی که عضویت در نظام بیمه سپرده داوطلبانه باشد، اثرات مخاطره‌آمیز عبارتند از تمایل بانک‌های با ریسک بالا به بیمه نمودن سپرده‌های خود و بانک‌های با ریسک پایین‌تر به عدم پذیرش عضویت در نظام بیمه سپرده‌ها. چنانچه بانک‌های عضو نظام بیمه سپرده تحت نظارت قوی قرار نداشته باشند و یا مقررات احتیاطی قوی برای آن‌ها وجود نداشته باشد، نظام بیمه سپرده در معرض ریسک غیر قابل قبولی قرار خواهد گرفت. این موضوع در مواقعی که بانک‌های غیرسنتی (مثل مؤسسات وام‌دهی خرد[1] یا مؤسسات اعتباری که تابع مقررات و چارچوب نظارتی حاکم بر بانک‌های عضو نمی‌باشند) عضو نظام بیمه سپرده هستند از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.[2]

سیاست گذاران باید مشخص کنند که بانک‌های واجد شرایط، به طور خودکار به عضویت نظام بیمه سپرده‌ها درآیند یا اینکه برای عضویت، ملزم به ارائه درخواست باشند. اجرای گزینه دوم، این امکان را به مؤسسه بیمه کننده سپرده می‌دهد که از طریق تعیین معیارهایی برای به عضویت درآمدن بانک‌ها در نظام بیمه سپرده، ریسک‌ها را کنترل کند. این امر به نوبه خود می‌تواند منجر به انطباق هرچه بیشتر با الزامات و استانداردهای احتیاطی شود. در این گونه موارد باید برنامه مناسبی برای انتقال تدوین شود که جزئیات مسائل مربوط به معیارها، فرآیند و چارچوب زمانی برای عضویت را تعیین و معیارها را به صورت شفاف بیان نماید.

در برخی از نظام‌های بیمه سپرده، عضویت یکی از شروط فعالیت یک بانک است و در صورتی که مقام ناظر، به یک بانک مجوز انجام فعالیت‌های بانکی اعطا نماید، مؤسسه بیمه‌کننده سپرده نمی‌تواند از پذیرش عضویت آن بانک در نظام بیمه سپرده‌ها، امتناع ورزد. در این‌گونه نظام‌ها، مقام نظارتی به بانک مجوز فعالیت می‌دهد. در چنین شرایطی مؤسسه بیمه کننده سپرده باید پیشاپیش از درخواست بانک برای دریافت مجوز فعالیت آگاه شود تا شرایط را برای عضویت یک بانک جدید مهیا نماید.

---

[1] **Micro – Lending**

[2] رفتار عقلایی برای سیاست‌گذارانی که گسترش عضویت در نظام بیمه سپرده را برای مؤسسات مدنظر قرار می‌دهند این است که موارد زیر را مورد توجه قرار دهند: انحرافات رقابتی بین انواع مختلف مؤسساتی که محصولات مشابهی را ارائه می‌کنند به وجود نیاید. هدف ارتقای ثبات سیستم مالی از طریق شمول تمامی مؤسساتی که سپرده و یا شبه سپرده می‌پذیرند، انجام شود و تمامی چنین مؤسساتی مشمول مقررات احتیاطی و نظارتی باشند.

زمانی که مجوز فعالیت یک بانک از سوی مرجع نظارتی لغو می‌شود، هم‌زمان با لغو مجوز فعالیت، عضویت بانک در نظام بیمه سپرده‌ها نیز باید به حالت تعلیق درآید. چنانچه عضویت بانک در نظام بیمه سپرده‌ها به تعلیق درآید، مجوز فعالیت آن نیز باید توسط مرجع ذی‌ربط باطل گردد.

اصل ۹ــ پوشش: **سیاست‌گذاران باید انواع سپرده‌هایی که تحت پوشش بیمه سپرده‌ها قرار می‌گیرند را به طور شفاف در قوانین مربوطه، مقررات احتیاطی و یا آئین نامه‌ها تعریف کنند. سطح پوشش باید محدود، ولی در عین حال معتبر بوده و امکان تعیین سریع آن وجود داشته باشد. دامنه پوشش باید اکثریت عمده سپرده‌گذاران خود را در برگیرد، به گونه ای که بتواند اهداف حاکمیتی تعیین شده را تأمین نموده و به لحاظ داخلی با دیگر مشخصه‌های نظام بیمه سپرده، سازگاری داشته باشد.**

توضیحات و رهنمودها:

سیاست گذاران باید در تعیین انواع سپرده‌های تحت پوشش، اهمیت نسبی سپرده‌های مختلف (از جمله سپرده‌هایی که به ارز خارجی تودیع شده‌اند و سپرده‌های تودیع شده توسط اشخاص غیر مقیم)، را در ارتباط با اهداف نظام حاکمیتی، مدنظر قرار دهند.

سطح پوشش باید محدود بوده و بهتر است که با استفاده از اطلاعات مرتبط، هم‌چون اطلاعات مربوط به میزان و چگونگی توزیع سپرده‌های تودیع شده نزد بانک‌ها تعیین شود. این اطلاعات معیارهای عینی هم‌چون طبقات مختلف سپرده گذاران تحت پوشش را جهت ارزیابی کفایت سطح پوشش کلی، در اختیار سیاست‌گذاران قرار می‌دهد. سطح پوشش باید برای تمامی بانک‌ها در نظام بیمه سپرده به طور یکسان اعمال شود.

در برخی مواقع به خاطر عواملی همچون تورم، رشد درآمد واقعی، توسعه ابزارهای مالی جدید و نیز تأثیر این عوامل بر ترکیب و اندازه سپرده‌ها حدود پوششی باید مورد بازنگری و تعدیل قرار گیرد.

اصل ۱۰ ــ تبدیل ضمانت نامحدود به یک نظام بیمه سپرده، با پوشش[1] محدود:

هنگامی که کشوری تصمیم به تبدیل ضمانت نامحدود به یک نظام بیمه سپرده محدود گرفته یا می‌خواهد تغییراتی را در نظام ضمانت نامحدود خود ایجاد نماید، این فرآیندها باید تا جایی که شرایط کشور اجازه می‌دهد سریع انجام پذیرد. اجرای ضمانت‌های نامحدود برای مدت طولانی می‌تواند پیامدهای نامطلوبی به ویژه مخاطرات رفتاری به همراه داشته باشد. سیاست‌گذاران باید به دیدگاه و انتظارات مردم، طی دوره انتقال توجه خاص داشته باشند.

---

[1] Coverage (پوشش) ، عبارت است از تأمین زیان‌ها یا خسارات احتمالی که به موجب یک بیمه‌نامه تعهد می‌شود.

توضیحات و رهنمودها:

برخی از کشورها طی دوره بحران مالی نوعی ضمانت کاملاً فراگیر را اعمال کرده‌اند تا به طور کامل از سپرده‌گذاران خاص و سایر بستانکاران بانک‌های عضو، حمایت کنند.[1] ارائه این‌گونه ضمانت‌ها ممکن است در بحران‌های مالی شدید و به منظور حفظ اعتماد داخلی و بین‌المللی اجتناب‌ناپذیر باشد.

کشوری که در حال گذر از نظام ضمانت فراگیر به نظام پوشش محدود بیمه سپرده‌ها است، باید وضعیت و شرایط را مانند کشوری که در حال گذر از ضمانت کامل است، مورد تجزیه وتحلیل قرار دهد.کشورهایی که می‌خواهند ضمانت فراگیر را تبدیل به ضمانت محدود نمایند، باید سه موضوع خاص را مورد توجه قرار دهند:

توجه به این واقعیت که با این کار، حمایت از سپرده‌گذاران و سایر بستانکاران کاهش می‌یابد. این مسأله می‌تواند نگرانی در افکار عمومی را در پی داشته باشد. از این رو، سیاست گذاران باید به نگرش و انتظارات مردم توجه ویژه داشته باشند.
کشورهایی که سطح بالایی از جابجایی سرمایه را دارا می‌باشند و یا سیاست‌های همکاری‌های منطقه‌ای را اتخاذ نموده‌اند، باید تاثیرات سطوح حمایتی و نیز دیگر سیاست‌های مرتبط کشورهای ذی‌ربط را مد نظر قرار دهند.

سیاست گذاران باید به ظرفیت نظام بانکی برای تأمین مالی نظام بیمه سپرده جدید توجه کنند. تغییر سیستم به نظام بیمه سپرده محدود، معمولاً با بازنگری در حق بیمه‌ها یا وضع مالیات برای بانک‌ها همراه است. چنانچه این وجوه برای تأمین هزینه‌های مربوط به ضمانت فراگیر - به ویژه در شرایطی که ناشی از بحران سیستمی است - کافی نباشد، هزینه‌ها بین بانک‌ها و دولت تقسیم می‌شود. برای این منظور، دولت می‌تواند به منابع بودجه‌ای (با وضع مالیات‌های بالاتر)، فروش دارایی‌ها، یا انتشار اوراق قرضه روی آورد. در هر حال، لازم است سازوکاری به وجود آید که براساس آن اطمینان حاصل شود نظام بیمه سپرده، طی دوره انتقال و نیز پس از آن، به منابع مالی کافی دسترسی خواهد داشت.

نکته آخر مربوط می‌شود به سرعت تغییر. به طور کلی، تبدیل و تغییرات باید با در نظر گرفتن شرایط کشور، با بیشترین سرعت ممکن انجام شود. بعضی از کشورها فرآیند تبدیل را با سرعت و بلافاصله پس از پایان بحران، با موفقیت انجام داده‌اند. این کشورها پیش از این دارای "نظارت و مقررات احتیاطی قوی"، "چارچوب‌های قانونی موثر" و "نظام‌های حسابداری، شفافیت و افشای اطلاعات مناسب" بوده‌اند، لذا به سرعت سلامت مالی را به نظام بانکی بازگرداندند.

مدت اجرای ضمانت فراگیر در دیگر کشورها، به برنامه جامع استراتژیک برای تجدید ساختار بانک‌ها پس از بحران و نیز، اقدام برای بهبود "نظارت و مقررات احتیاطی"، "چارچوب قانونی" و "نظام‌های حسابداری، شفافیت و افشای اطلاعات" بستگی دارد. موارد مذکور بر طول مدت زمان اجرای ضمانت فراگیر و نیز سرعت تبدیل و تغییر آن، دلالت دارند. تغییر تدریجی ضمانت فراگیر، به بانک‌ها فرصت می‌دهد تا شرایط خود را با تغییرات اساسی و ضروری شامل اصلاحات قانونی و نظارتی تطبیق دهند. علاوه بر این، تغییر تدریجی به مدیران بانک‌ها فرصت می‌دهد تا با فرهنگ مدیریت ریسک آشنا شده و در این زمینه آموزش ببینند.

---

[1] ضمانت فراگیر اعلامیه‌ای است از سوی مرجع نظارتی دال بر این که علاوه بر تضمین سپرده‌ها توسط موسسه بیمه سپرده و یا دیگر ترتیبات، سپرده‌های خاص و یا شاید سایر ابزارهای مالی نیز تضمین می‌شوند. طیف وسیعی از عواملی که باید در موقع اعمال ضمانت فراگیر لحاظ گردد عبارتند از: تصمیمات راجع به دامنه ضمانت (به عنوان مثال نوع موسسات، موارد تحت پوشش و مدت پوشش) و اینکه بانک‌های استفاده کننده از ضمانت‌ها ملزم شوند تا به نحوی از انحاء در تأمین هزینه‌های این نوع ضمانت مشارکت نمایند.

هم‌چنین برای سپرده گذاران نیز فرصت آشنایی و خو گرفتن با شرایط جدید را فراهم می‌نماید. البته، از معایب مهم تغییر تدریجی ضمانت فراگیر، می‌توان به طولانی شدن بیش از حد دوره انتقال اشاره نمود که موجب بروز تردیدهایی در بین سپرده‌گذاران و بستانکاران، درخصوص حذف ضمانت فراگیر می‌شود. علاوه بر این، هر قدر که مدت اجرای ضمانت فراگیر طولانی‌تر شود، احتمال بروز مخاطرات رفتاری نیز افزایش می‌یابد.

تأمین مالی

اصل ۱۱– تأمین وجوه: یک نظام بیمه سپرده باید تمامی سازوکارهای تأمین وجوه مورد نیاز (از جمله ابزارهای تأمین وجوه پشتیبانی مکمل، به منظور تأمین نقدینگی) را در اختیار داشته باشد تا از بازپرداخت سریع مطالبات سپرده‌گذاران در مواقع ضروری، اطمینان حاصل کند. مسئولیت عمده پرداخت هزینه بیمه سپرده‌ها، باید بر عهده بانک‌ها باشد. چرا که آن‌ها و مشتریانشان به طور مستقیم از داشتن یک نظام بیمه سپرده مؤثر بهره‌مند می‌شوند. در نظام‌های بیمه سپرده (چه آن‌ها که قبل از ورشکستگی بانک وارد عمل می‌شوند[1] و چه آن‌ها که پس از ورشکستگی بانک وارد عمل می‌شوند[2] و یا ترکیبی از هر دوی آن‌ها[3]، که از نظام‌های اخذ حق عضویت بر مبنای ریسک (حق عضویت متغیر) استفاده می‌کنند، باید معیار مورد استفاده جهت اخذ حق عضویت‌های متفاوت، برای تمامی اعضاء شفاف باشد. علاوه بر این، باید تمام منابع لازم برای اجرای مناسب نظام اخذ حق عضویت[4] بر مبنای ریسک مشخص شوند.

توضیحات و راهنمودها:

طراحی یک نظام تأمین مالی مناسب برای اثر بخشی نظام‌های بیمه سپرده حیاتی است. سیاست‌گذاران می‌توانند یکی از سازوکارهای تأمین مالی آینده‌نگر[5]، گذشته‌نگر[6] و ترکیبی[7] از آن‌ها را انتخاب کنند.

سازوکار تأمین مالی آینده‌نگر (قبل از وقوع بحران) مستلزم اخذ و ذخیره‌سازی وجوه، جهت پوشش برای ایفای تعهدات بیمه سپرده‌ها و نیز هزینه‌های مرتبط، قبل از وقوع ورشکستگی است. نظام بیمه سپرده در این روش، اساساً توسط اعضاء و از طریق

---

[1] ex-ante

[2] -ex-post

[3] -hybrid

[4] -risk-adjusted differential premium system

[5] Ex – ante

[6] Ex – post

[7] Hybrid

پرداخت حق عضویت، حق بیمه و دیگر ابزارها تأمین مالی می‌شود. در شرایط مطلوب اقتصادی ودر زمانی که سطح زیان‌ها پایین است، این وجوه می‌توانند به عنوان پوششی برای تأمین نیازهای آینده و در زمانی که شرایط اقتصادی نامساعد و سطح زیان‌ها بالاتر است، مورد استفاده قرار گیرد. در دوران بحران مالی و فشار اقتصادی، روش تأمین مالی آینده‌نگر، می‌تواند اتکای نظام‌های بیمه سپرده را به وجوه عمومی کاهش دهد. کشورهایی که به طور کامل از روش تأمین مالی آینده‌نگر استفاده نکرده و ترکیبی از روش‌ها را مورد استفاده قرار می‌دهند، باید اطمینان حاصل نمایند که روش انتخابی از حداقل‌های قابل قبولی درخصوص توان ایفای تعهدات برخوردار باشد.

در سازوکارهای تأمین مالی گذشته‌نگر (پس از وقوع بحران)، وجوهی که جهت پوشش برای ایفای تعهدات بیمه سپرده‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرند، تنها از بانک‌های عضو و هنگامی که بانکی ورشکست شده و نیاز به پوشش مطالبات ایجاد شده است، اخذ می‌گردد. در مواقعی که ورشکستگی بانک‌ها اندک بوده و یا اصلاً رخ ندهد، به دلیل وصول حق بیمه کمتر و کاهش هزینه‌های اداری مرتبط با وصول حق بیمه‌ها و نیز کاهش هزینه مدیریت وجوه ، در این نوع نظام‌های بیمه سپرده، (که وجوه کمتری را از نظام بانکی اخذ می‌کند) فشار کمتری به بانک‌های عضو وارد می‌شود. برای اثربخشی سازوکار تأمین مالی گذشته‌نگر، دسترسی فوری به وجوه پشتیبان ضروری است (چرا که این‌گونه مؤسسات بیمه سپرده، وجوهی را برای ایفای تعهدات در مواقع مقتضی در اختیار ندارند).

توجه به این نکته مهم است که بسیاری از نظام‌های بیمه سپرده گذشته‌نگر، الزامات و ابزارهای نظام‌های بیمه سپرده آینده‌نگر را نیز به کار می‌گیرند. (به عنوان مثال افزایش حق بیمه‌ها، وصول هزینه‌های اضافی و دریافت عواید حاصل از تصفیه). از این رو، می‌توان از این‌گونه نظام‌های بیمه سپرده به عنوان نظام‌های بیمه سپرده ترکیبی[1] یا دو گانه نام برد.

بدون در نظر گرفتن این که کدام یک از سازوکارهای تأمین مالی بیمه سپرده‌ها؛ قبل از وقوع بحران و یا پس از وقوع بحران یا ترکیبی از آن دو انتخاب می‌شوند، مسئولیت عمده پرداخت هزینه‌های بیمه سپرده باید بر عهده بانک‌ها باشد، زیرا آن‌ها و مشتریانشان به طور مستقیم از داشتن یک نظام بیمه سپرده موثر بهره‌مند می‌شوند. به هر حال، ذکر این نکته ضروری است که در موقعیت‌های ویژه، مانند یک بحران سیستمی، که ثبات نظام مالی در معرض خطر است، این موضوع از اهمیت چندانی برخوردار نمی‌باشد.

آگاهی عمومی

اصل ۱۲– آگاهی عمومی: به منظور اثربخشی یک نظام بیمه سپرده، ضروری است که عموم مردم به طور مستمر در مورد مزایا و محدودیت‌های بیمه سپرده آگاهی یابند.

[1] ترکیبی از نظام‌های بیمه سپرده گذشته‌نگر و آینده‌نگر

توضیحات و رهنمودها:

آگاهی عمومی در مورد بیمه سپرده‌ها، ماهیت و چگونگی عملکرد آن (از جمله سطح و دامنه پوشش و چگونگی فرآیند ایفای تعهدات)، نقش قابل ملاحظه‌ای در تقویت یک نظام بیمه سپرده سالم ایفا می‌کند.

تمامی مؤسسات بیمه سپرده باید به منظور حفظ و تقویت اعتماد عمومی، به طور دائم و مستمر، عموم مردم بالاخص سپرده‌گذاران را از مسائل مربوط به نظام بیمه سپرده آگاه نمایند. اهداف برنامه مربوط به آگاهی عمومی باید به روشنی تعیین شود و هم‌چنین با اهداف و الزامات حاکمیتی نظام بیمه سپرده، سازگاری داشته باشد.

هنگام طراحی یک برنامه آگاهی عمومی، مؤسسات بیمه سپرده باید به طور شفاف، گروه‌های هدف اصلی (عمده) و زیرگروه‌ها (از جمله عموم مردم، سپرده‌گذاران، بانک‌های عضو و غیره) را تعریف نمایند. بکارگیری گستره متنوعی از ابزارها و کانال‌های ارتباطی می‌تواند در حصول اطمینان از انتقال پیام‌های مؤسسات بیمه سپرده به مخاطبین مورد نظر، کمک نماید.

به طور کلی، مؤسسه بیمه‌کننده سپرده مسئولیت اصلی آگاهی دادن به عموم در مورد بیمه سپرده را بر عهده داشته و باید با بانک‌های عضو و دیگر اجزای شبکه ایمنی نظام مالی ارتباط تنگاتنگ داشته باشد تا اطلاعات منتشر شده از انسجام و هم‌افزایی برخوردار باشند. تمامی مؤسسات فوق‌الذکر و کارکنان آن‌ها در این زمینه دارای یک نقش واحد می‌باشند.

بودجه لازم برای برنامه‌های آگاهی عمومی باید بر مبنای سطح مطلوب آگاهی مخاطب مورد نظر در مورد بیمه سپرده‌ها تعیین شود. این امر برای مؤسسات بیمه کننده سپرده، یک اقدام موثر برای ارزیابی مستقل و منظم از سطوح آگاهی عمومی است. مؤسسات بیمه کننده سپرده باید پیش‌تر، درخصوص ورشکستگی یک یا چند بانک و یا وقوع بحران سیستمی یک برنامه اقتضایی آگاهی عمومی تدوین کند.

گزیده مباحث قانونی

اصل ۱۳– حمایت قانونی: **مؤسسات بیمه سپرده و کارکنان آن‌ها باید پس از انفصال از مسئولیت، در برابر پیگردهای قانونی که به خاطر اخذ تصمیمات یا اقداماتشان (که از روی حسن نیت بوده) صورت می‌گیرد، حمایت شوند. البته این افراد باید ملزم به رعایت قوانین و مقررات در زمینه تضاد منافع در این خصوص گردند تا در مواقع لزوم پاسخگو باشند. حمایت قانونی باید در چارچوب رویه‌های قانونی و اداری و تحت شرایط مناسب تعریف شود و در مواقع مقتضی، هزینه‌های مربوط به جبران خسارت را پوشش دهد.**

اصل ۱۴– نحوه برخورد با اشخاص مقصر در ورشکستگی یک بانک: **یک مؤسسه بیمه کننده سپرده یا سایر مقامات ذی‌ربط باید اختیار داشته باشند تا از مسببین ورشکستگی بانک، غرامت دریافت نماید.**

توضیحات و رهنمودها:

فقدان حمایت‌های حقوقی و قانونی می‌تواند باعث کاهش انگیزه اشخاص در پیش‌برد فعالانه وظایف محوله گردد، به ویژه، در مواردی که مؤسسات بیمه سپرده و سایر اعضای شبکه ایمنی نظام مالی بر تشخیص به موقع، مداخله و حل مشکلات بانک‌های در معرض خطر ورشکستگی تاکید دارند. چند رویکرد برای تأمین حمایت‌های قانونی وجود دارد که رایج‌ترین آن‌ها عبارتند از:

حمایت‌های قانونی مدنی و کیفری، درخصوص اقداماتی که آن‌ها در حین انجام مسئولیت‌های قانونی خود انجام داده یا به دلایلی انجام نداده‌اند.

اعطای مصونیت قانونی به نهاد بیمه‌کننده سپرده‌ها؛

گنجاندن مفاد مناسب درخصوص جبران زیان‌های وارده (یا پرداخت غرامت یا تاوان) در قراردادهای استخدام؛

ترکیبی از این رویکردها.

به هر حال، به منظور فراهم نمودن مشوق‌هایی برای انجام صحیح و خوب وظایف محوله، قوانین، مقررات و قراردادهای مربوطه باید مفصل و بدون ابهام باشند. همچنین مقررات و قوانین ذی‌ربط، نباید حمایت را مشروط نمایند به اینکه اقدامات و تصمیمات اتخاذ شده منطقی بوده یا از روی سهل انگاری نباشند.

اگرچه رویکردهای متعددی برای حمایت قانونی وجود دارد، اما در مواقعی که مؤسسات بیمه‌کننده سپرده، کارکنان آن‌ها و دیگر اعضای شبکه ایمنی نظام مالی، به هر دلیل از ارائه خدمات منفصل می‌شوند، باید از حداقل حمایت در برابر اقامه دعوا درخصوص تصمیمات اتخاذ شده و اقدامات انجام شده توسط آن‌ها که از روی حسن نیت بوده است، برخوردار باشند.

حمایت قانونی باید در محیطی انجام شود که در آن پاسخ‌گویی شفاف وجود دارد، بدین مفهوم که اشخاص، در عین حال که باید به لحاظ قانونی مورد حمایت قرار گیرند، باید ملزم به رعایت قوانین، مقررات و یا ضوابطی درخصوص تضاد منافع باشند، تا اطمینان حاصل شود که همواره نسبت به عملکرد خود پاسخ‌گو هستند. در نهایت، حمایت قانونی باید با رعایت حقوق اشخاصی که خسارت‌های وارد آمده به آن‌ها از سوی مؤسسات بیمه کننده سپرده یا مراجع دیگر جبران می‌شود (براساس نظام‌های بدهی خاص کشور) سازگاری داشته باشد.

به یک مؤسسه بیمه کننده سپرده، یا مرجع مرتبط دیگر باید این اختیارداده شود که بر علیه اشخاصی که در ورشکستگی بانک مقصر بوده‌اند (مانندکارکنان، مدیران، اعضای هیأت مدیره، حسابرسان و یا سایر عوامل مرتبط با ورشکستگی بانک یا بانک در معرض ورشکستگی)، اقامه دعوی نماید. این کار می‌تواند موجب بهبود و تسریع در بازسازی و دریافت غرامت توسط مؤسسه بیمه کننده و کاهش اثرات مخاطرات رفتاری با قرار دادن مشوق‌هایی قوی در مقابل تخطی‌ها شود.

اقدامات لازم پس از ناتوانی بانک در ایفای تعهدات

اصل ۱۵– تشخیص سریع، دخالت به موقع و اتخاذ اقدامات لازم پس از ناتوانی بانک در ایفای تهدات.

مؤسسات بیمه سپرده به عنوان بخشی از شبکه ایمنی نظام مالی، باید قادر به تشخیص سریع، دخالت به موقع و اتخاذ اقدامات لازم هنگام ناتوانی بانک در ایفای تعهدات باشند.

پیش‌بینی زمان مورد انتظار برای وقوع مسائل و مشکلات مالی برای یک بانک و یا تشخیص مقطع زمانی که بانک دچار مسائل و مشکلات مالی شده است، باید با سرعت و بر اساس معیارهای مناسب (که توسط اعضای شبکه ایمنی تعریف شده است) و نیز با استقلال عملیاتی و اختیار عمل صورت گیرد.

اصل ۱۶– فرآیندهای اقدامات اثربخش پس از ناتوانی بانک در ایفای تعهدات:

فرآیندهای اقدامات اثربخش پس از ناتوانی در ایفای تعهدات مؤسسات سپرده‌پذیر، باید به گونه‌ای باشد که:

مؤسسات بیمه سپرده، تعهدات خود را (از جمله بازپرداخت به موقع، بدون اشتباه و عادلانه سپرده‌ها) ایفا نمایند؛

هزینه‌ها و آشفتگی بازار را به حداقل برسانند؛

دارایی‌های خود را ترمیم نمایند؛

در صورت قصور و یا اهمال، اقدامات تنبیهی و انضباطی را از طریق راه‌های قانونی، با شدت بیشتری اعمال نمایند.

به علاوه مؤسسات بیمه سپرده و یا سایر اعضای مرتبط در شبکه ایمنی نظام مالی، باید اختیار داشته باشند تا سازوکار انعطاف‌پذیری را برای کمک به ابقای وظایف مهم بانکی، به وسیله برقراری امکان تملک مجموعه‌ای مناسب از دارایی‌ها و تقبل بدهی‌های بانک ورشکسته، فراهم آورند. (به عنوان مثال فراهم آوردن امکان دسترسی دائم سپرده‌گذاران به وجوهشان و ادامه فعالیت تصفیه و نقل و انتقال بانکی).

توضیحات و رهنمودها:

مسئولیت‌های مؤسسات بیمه سپرده در زمینه‌های نظارت، مقررات احتیاطی وتصمیم‌گیری در مورد مشکلات بانک‌های در معرض ورشکستگی، با در نظر گرفتن شرایط هر کشور، متفاوت بوده و منعکس کننده اختیارات و الزامات اعضای شبکه ایمنی نظام مالی در آن کشور می‌باشد. به هر حال، صرف نظر از مسئولیت‌های خاص مؤسسه بیمه‌کننده سپرده در هر کشور، شیوه‌های نظارت بر بانک‌ها و ضابطه‌مند نمودن آن‌ها و نیز چگونگی تصمیم‌گیری در مورد بانک‌های در معرض ورشکستگی، تأثیر عمده‌ای بر هزینه‌ها و دیگر ابعاد نظام بیمه سپرده در آن کشور خواهد داشت.

نکته حائز اهمیت این است که نهاد مسئول در این زمینه، بپذیرد که تعیین و شناسایی زمانی که یک بانک با مشکل مالی جدی مواجه می‌شود یا این که انتظار می‌رود با چنین مشکلاتی مواجه شود، باید به موقع و تا حد امکان سریع باشد و مداخله و فرآیند رسیدگی به مشکلات این قبیل بانک‌ها باید بر اساس معیارهای مناسب انجام پذیرد. این امر می‌تواند به کاهش هزینه اقدامات مقتضی پس از ناتوانی بانک در ایفای تعهدات خود و پیشگیری از سردرگمی در مواقع بحرانی، کمک کند. معیارها برای تشخیص بانک‌های دارای مشکل در بین کشورها متفاوت است . مواردی مانند نگرانی در خصوص توانایی یک بانک برای تأمین الزامات سرمایه‌ای، پایین بودن سطح نقدینگی در دسترس بانک، کاهش ارزش و یا کیفیت دارایی‌ها و یافته‌هایی در مورد عملکرد و رفتار نامطمئن و غیر احتیاطی بانک از آن جمله می‌باشند.

اقدامات لازم پس از ناتوانی بانک در ایفای تعهدات به سه طریق انجام می‌پذیرد: تصفیه و بازپرداخت مطالبات سپرده گذاران (که اساساً شامل انحلال بانک است)، خرید و فروش دارایی‌های بانک و کمک مالی برای راه‌اندازی مجدد فعالیت بانک. علاوه بر این، مؤسسه بیمه کننده سپرده یا سایر اعضای شبکه ایمنی نظام مالی باید بتوانند سازوکار انعطاف پذیری را به منظور کمک به حفظ وظایف مهم بانکداری از طریق ایجاد تسهیلات برای تملک مجموعه‌ای مناسب از دارایی‌ها و تعهد نمودن دیون بانک ورشکسته ایجاد نمایند. (به عنوان مثال از طریق استفاده از یک بانک واسطه، مساعدت و یا اداره کردن بانک ورشکسته به طور موقت).

قوانین مربوط به ورشکستگی/ عدم توانایی برای ایفای تعهدات مالی و دیگر قوانین، تاثیر بسزایی بر حق انتخاب‌ها برای تصمیم گیری دارند، زیرا این گونه قوانین به طور قابل ملاحظه‌ای در بین کشورها متفاوت بوده و در برخی موارد ممکن است اجرای یک روش خاص، با مشکل مواجه شود. به خاطر اهمیت ویژه بانک‌ها و ورشکستگی آن‌ها، سیاست‌گذاران مایلند، قوانین ورشکستگی / عدم توانایی برای ایفای تعهدات مالی را برای بررسی امکان‌سنجی خروج منضبط بانک‌ها از این قبیل مشکلات، مورد تجدید نظر قرار دهند. در این رابطه، باید ایجاد نظامی مستقل جهت اقدامات لازم پس از ناتوانی بانک‌ها در ایفای تعهدات خویش، مد نظر قرار گیرد.

بازپرداخت سپرده‌ها به سپرده‌گذاران و ترمیم

اصل ۱۷–بازپرداخت سپرده‌ها به سپرده‌گذاران

نظام بیمه سپرده‌ها موظف است امکان دستیابی سریع سپرده‌گذاران به وجوه خود که بیمه شده‌اند را فرآهم آورد. بنابراین مؤسسات بیمه سپرده باید پیشاپیش از به وجود آمدن احتمالی شرایط بازپرداخت سپرده‌ها مطلع گردند. همین طور امکان دسترسی مؤسسات بیمه سپرده به اطلاعات سپرده‌گذاران، از قبل باید فراهم شود.

سپرده‌گذاران به طور قانونی حق دارند که سپرده‌های خود را تا حدود بیمه شده دریافت دارند. در همین راستا موارد ذیل باید به اطلاع سپرده‌گذاران برسد:

شرایط و زمان شروع فرآیند بازپرداخت سپرده‌ها؛

جدول زمانی بازپرداخت سپرده‌ها؛

شرایط پیش‌پرداخت یا پرداخت‌های موقتی (در صورتی که چنین برنامه‌هایی وجود داشته باشد)؛

حدود پوشش بیمه‌ای قابل اجرا.

اصل ۱۸– بازسازی و دریافت غرامت

مؤسسات بیمه سپرده باید در اجرای اقدامات مربوط به بازسازی و اخذ غرامت خود، از اموال و دارایی‌های بانک ورشکسته استفاده کنند. مدیریت دارایی‌های بانک ورشکسته (که توسط مؤسسات بیمه سپرده یا هر نهاد دیگری انجام می‌شود) باید با در نظر گرفتن ملاحظات بازرگانی و صرفه اقتصادی آن‌ها هدایت گردد.

توضیحات و رهنمودها:

دسترسی به اطلاعات ضروری سپرده‌گذاران قبل از ورشکستگی و تعطیلی بانک، باعث کاهش احتمال دستکاری درسوابق شده، زمان تکمیل فرآیند بازپرداخت را کوتاه و به حفظ اعتماد عمومی نیز کمک می‌کند. در نظام بیمه سپرده باید نظام‌ها و فرآیندهای لازم جهت بررسی مقدماتی و به موقع اطلاعات سپرده گذاران بانک در معرض خطر ورشکستگی تدارک دیده شود، تا موضوعاتی مانند موارد ذیل به سرعت تعیین گردند:

سپرده‌های چه اشخاصی باید بازپرداخت شوند.

میزان سپرده‌هایی که پایین‌تر از حد بیمه سپرده هستند.

باقیمانده مطالبات سپرده‌گذاران پس از خالص سازی/ جبران (برای آن نظام‌های بیمه سپرده‌ای که از این مکانیزم استفاده می کنند).

به هر حال در نقش مدیریت دارایی‌ها و مسئولیت مدیریت مطالبات و ترمیم (دریافت غرامت) که توسط مؤسسات بیمه سپرده و دیگر اعضای شبکه ایمنی نظام مالی اجرا می‌شود، تفاوت قابل ملاحظه‌ای وجود دارد. در مواقعی که پرداخت‌های بیمه سپرده به

طور کلی بلافاصله پس از تصفیه یک بانک صورت می‌گیرد، مؤسسه بیمه سپرده معمولاً نسبت به حقوق سپرده‌گذاران بیمه شده، متعهد است و مطالبات ناشی از بیمه سپرده‌ها را به طور فعال مدیریت و برای آنها پرونده ایجاد می‌کند. اگر مطالبات سپرده‌گذار به سرعت پرداخت نشود یا کیفیت سوابق و مدارک سپرده‌گذاران که نزد بانک نگه‌داری می‌شود، مناسب نباشد، ممکن است سپرده‌گذار طلب خود را از مؤسسه بیمه سپرده مطالبه نماید (تشکیل پرونده دهد).

در برخی از موارد، مؤسسات بیمه سپرده، نقش‌های حساسی را در فرآیند ترمیم (دریافت غرامت) ایفا می‌کنند (برای مثال، به عنوان یک وام‌دهنده، اعتبار دهنده، تصفیه کننده یا وصول‌کننده). حتی اگر این نقش‌ها را نداشته باشد، مؤسسه بیمه کننده سپرده ممکن است مدیر تصفیه را تعیین یا نقش قابل ملاحظه‌ای در فرآیند تصفیه از طریق سایر ابزارها همچون نظارت بر مدیر تصفیه یا مشارکت در کمیته‌های اعتباری داشته باشد. در سایر موارد، این گونه وظایف جزو مسئولیت سایر نهادها در درون شبکه ایمنی نظام مالی است. تحت هر شرایط، مؤسسه بیمه کننده سپرده باید بانک‌های عضو را از عواید دریافت غرامت و ترمیم حاصل از فرآیندهای پس از ورشکستگی شریک سازد.

در کشورهایی که قوانین آن‌ها برای سپرده‌گذار، اولویت قائل شده است، سپرده‌گذاران بیمه نشده و بیمه کننده سپرده (به جانشینی سپرده‌گذاران بیمه شده) عموماً نسبت به دیگر بستانکاران، در دریافت غرامت از محل دارایی‌های بانک ورشکسته ارجحیت دارند. در کشورهایی که رسیدگی به مطالبات سپرده‌گذاران به روش خالص سازی[1] یا جبرانی[2] انجام می‌پذیرد، استفاده از این روش‌ها باید با قانون مربوط به عدم توان بازپرداخت دیون سازگاری داشته باشد.

درپایان، مدیریت دارایی‌های یک بانک ورشکسته و فرآیند ترمیم (دریافت غرامت) باید با توجه به ملاحظات تجاری و صرفه اقتصادی آن‌ها انجام شود. این به معنای لحاظ کردن عواملی چون کیفیت دارایی‌ها، عمق و وضعیت بازارها، وجود مهارت در مدیریت دارایی و مدیریت تقاضا، الزامات قانونی مربوط به تقاضای دارایی‌ها و اهداف حاکمیتی می‌باشد.

---

[1]-netting

[2]-set-off

مأخذ:

Bank for International Settlement Basel Committee on Banking Supervision ،International Association of Deposit Insurers "Core Principals for Effective Deposit insurance Systems"، June 2009

شماره: ۵۶۹۲۰؛ نحوه تسهیم نمودن کلیه مبالغ پرداختی توسط مشتریان بعد از سررسید در ارتباط با بدهی آنان ناشی از اخذ تسهیلات ، وام قرض‌الحسنه و خدمات بانکی دریافت شده نظیر گشایش اعتبار اسنادی و صدور ضمانت نامه

تاریخ: ۹۰/۳/۱۱

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه‌اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام و احترام؛

پیرو بخشنامه شماره ۸۸/۱۰۵۹۷۲ مورخ ۱۳۸۸/۵/۱۹ بدین‌وسیله به استحضار می‌رساند؛ نحوه تسهیم نمودن کلیه مبالغ پرداختی توسط مشتریان بعد از سررسید در ارتباط با بدهی‌های آنان (ناشی از اخذ تسهیلات، وام قرض‌الحسنه و خدمات بانکی دریافت شده نظیر گشایش اعتبار اسنادی و صدور ضمانتنامه) در یک‌هزار و یک‌صد و بیست و پنجمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۲/۲۷ شورای محترم پول و اعتبار مطرح و مصوب گردید. همچنین آن شورای محترم موضوع اعطای اختیار به مؤسسات اعتباری در خصوص اعمال روش تسهیم فوق‌الاشاره را برای قراردادهای منعقده قبلی نیز در جلسه فوق‌الذکر مورد تصویب قرار داد. متن مصوبه شورای محترم پول و اعتبار در خصوص دو موضوع فوق‌الذکر عیناً به شرح ذیل جهت اجرا ابلاغ می‌گردد:

"۱- کلیه مبالغ پرداختی توسط مشتریان بعد از سررسید در ارتباط با بدهی‌های آنان باید بین اجزاء بدهی تسهیم بالنسبه گردد. بدین ترتیب که چنانچه بدهی مشتری ناشی از تسهیلات اعطایی باشد،
مبالغپرداختیازسویمشتریانبعدازسررسیدبینسهجزءاصلتسهیلات،سود (در عقودمشارکتی،فوایدمترتبباصل)
ووجه‌التزامتأخیرتأدیهدین تسهیم بالنسبه گردد و چنانچه بدهی مشتری ناشی از وام قرض‌الحسنه اعطایی باشد،
مبالغپرداختیازسویمشتریانبعدازسررسید بینسهجزءاصلوام،کارمزد ووجه‌التزامتأخیرتأدیهدین تسهیم بالنسبه گردد. همچنین درصورتی‌که بدهی مشتری ناشی از خدمات بانکی شامل گشایش اعتبار اسنادی و صدور ضمانت‌نامه باشد،
مبالغپرداختیازسویمشتریانبعدازسررسید در قرارداد بین دو جزء اصل مبالغ پرداختی از سوی مؤسسه اعتباری به‌جای مشتری ووجه‌التزامتأخیرتأدیهدین متعلقه تسهیم بالنسبه گردد، مشروط بر این‌که موضوع به نحو مقتضی در قراردادهای اعطای تسهیلات و وام قرض‌الحسنه و ارایه خدمات منعقده فی‌مابین مؤسسه اعتباری و مشتری درج گردد.

۲- به مؤسسات اعتباری اختیار داده می‌شود از طریق تنظیم تفاهم‌نامه‌ای جدید با مشتریان، روش تسهیم بالنسبه نمودن مبالغ پرداختی بعد از سررسید توسط مشتریان به شرح مندرج در بند (۱) را برای کلیه قراردادهای منعقده قبلی فی‌مابین مؤسسه

اعتباری و مشتری اعم از قراردادهای اعطای تسهیلات، وام قرض‌الحسنه و ارایه خدمات بانکی که موضوع تسهیم بالنسبه نمودن به طریق مذکور در بند (۱) درج نگردیده اجرا نمایند.“

خواهشمند است دستور فرمائید؛ مراتب به قید تسریع به کلیه واحدهای ذی‌ربط ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت گردد./۸۳۵۶۲۲/چ

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **مرتضی ستاک**

۳۸۱۶ **۲-۳۸۳۱**

تاریخ: ۹۰/۳/۱۷

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام؛

احتراماً، بدینوسیله به پیوست "دستورالعمل اعطای جوایز به سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز (ریالی-ارزی)" مصوب یکهزار و یکصد و بیست و پنجمین جلسه شورای پول و اعتبار مورخ ۱۳۹۰/۰۲/۲۷ جهت اجرا ایفاد می‌گردد.

یادآوری می‌نماید با ابلاغ مصوبه فوق‌الذکر، "دستورالعمل اعطای جوایز به سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز (مصوب جلسه ٥٣٤ مورخ ١٣٦٣/٠٥/١٤ شورای پول و اعتبار) و اصلاحات پس از آن"، کان‌لم‌یکن تلقی می‌گردد.

خواهشمند است دستور فرمایند مراتب به کلیه واحدهای ذیربط آن بانک/مؤسسه اعتباری ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت به عمل آید.//ش.ش ۸۳۶۲۵۷

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **بهزاد فخار**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۱**

پیوست دارد

دستورالعمل اعطای جوایز به سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز (ریالی ـ ارزی)

ماده ۱ـ تعاریف

گستره تعاریف ذیل محدود به این دستورالعمل است.

بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.

مؤسسه اعتباری: بانک دولتی و غیردولتی و یا مؤسسه اعتباری غیربانکی که تحت عناوین مذکور از بانک مرکزی مجوز فعالیت دریافت داشته و تحت نظارت آن بانک قرار دارند.

تاریخ آخرین مهلت: تاریخی است که توسط مؤسسه اعتباری به عنوان آخرین فرصت افتتاح حساب یا تکمیل موجودی برای شرکت در قرعه‌کشی اعلام می‌شود.

دوره قرعه‌کشی: فاصله زمانی بین "آخرین مهلت" قرعه‌کشی دوره قبل و "آخرین مهلت" قرعه‌کشی دوره جاری.

حداقل موجودی: حداقل مبلغی که برای شرکت در قرعه‌کشی باید در حساب سپرده گذار وجود داشته باشد و میزان آن توسط مؤسسه اعتباری و عنداللزوم بانک مرکزی تعیین می‌گردد.

هیأت نظارت: هیأت نظارت بر قرعه‌کشی جوایز قرض‌الحسنه موضوع ماده ۱۴ این دستورالعمل.

دستورالعمل: دستورالعمل اعطای جوایز به سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز (ریالی ـ ارزی).

ماده ۲ـ به منظور جذب و تجهیز سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز، مؤسسات اعتباری منحصرا" بر اساس ضوابط مقرر در این دستورالعمل، می‌توانند مبادرت به اعطای جوایز به سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز نمایند.

تبصره ۱ـ نحوه اعطای جوایز به صاحبان حساب قرض‌الحسنه پس‌انداز به صورت قرعه‌کشی می‌باشد.

تبصره ۲ـ روش انجام قرعه‌کشی توسط هر مؤسسه اعتباری، باید در چارچوب مفاد این دستورالعمل تعیین شود.

تبصره ۳ـ قرعه‌کشی حساب‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز مؤسسات اعتباری با هماهنگی بانک مرکزی و به طور هم زمان و حداکثر مابین ماه‌های شهریور و مهر در کلیه مؤسسات اعتباری انجام می‌شود.

ماده ۳ـ حداکثر مبلغی که در هر دوره توسط هر مؤسسه اعتباری می‌تواند برای اعطای جوایز به صاحبان سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز اختصاص یابد معادل ۲٪ متوسط حجم سپرده‌های مذکور در همان دوره می‌باشد.

تبصره ۱ـ مبلغ (بودجه) جوایز در هر قرعه‌کشی با استفاده از رابطه ذیل بدست می‌آید:

$$\text{مبلغ (بودجه) جوایز برای هر دوره} = \text{متوسط حجم سپرده ماه‌های دوره} \times \frac{\text{تعداد ماه‌های دوره}}{۱۲} \times ۲٪$$

تبصره ۲ـ متوسط حجم سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز در هر دوره از تقسیم مجموع مانده سپرده‌های مذکور در پایان هر ماه دوره به تعداد ماه‌های دوره بدست می‌آید.

تبصره ۳ـ چنانچه تاریخ آخرین مهلت، روز آخر ماه نباشد، مانده آن ماه در محاسبات دوره بعد منظور می‌گردد. در هر صورت یک ماه نباید در محاسبات دو دوره متوالی منظور شود.

تبصره۴ ـ بودجه جوایز قرعه کشی قرض الحسنه پس انداز باید از محل درآمدهای مؤسسه اعتباری(منافع سهامداران)تأمین گردد.

ماده ۴ـ مؤسسه اعتباری در هر سال می‌تواند حداکثر به میزان ۱۰ درصد از بودجه جوایز ذکر شده در ماده ۳ را برای تبلیغات قرض‌الحسنه، امور فرهنگی، مطالعاتی و تبلیغاتی در جهت ارتقاء فرهنگ بانکداری اسلامی، امور عام‌المنفعه و پاداش کارکنان به شرح ذیل اختصاص دهد:

الف- حداکثر ۲ درصد برای هزینه تبلیغات جهت جذب و تجهیز سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز؛

ب- حداکثر ۵ درصد جهت امور عام‌المنفعه به منظور مصرف در امور فرهنگی، آموزشی، بهداشتی، ورزشی و با اولویت مناطق محروم کشور؛

پ- حداکثر ۳ درصد برای پاداش کارکنان مؤسسه اعتباری.

ماده ۵ـ جوایز مربوط به هر دوره با توجه به مفاد مواد ۸ و۹ این دستورالعمل، به دارندگان حساب‌های واجد شرایط همان دوره تعلق می‌گیرد.

ماده ۶ـ انواع جوایز قابل اعطاء به سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز، به شرح ذیل تعیین می‌گردد:

الف- کمک هزینه خرید واحد مسکونی؛

ب- کمک هزینه سفر عمره، تمتع و عتبات عالیات؛

پ- کمک هزینه تحصیلی برای یک مقطع؛

ت- صنایع دستی ساخت صنعتگران داخلی و یا کمک هزینه خرید آن؛

ث- خودرو ساخت داخل یاکمک هزینه خرید آن؛

ج- سکه طلا و پول نقد؛

چ- لوازم خانگی تولید داخل و یا کمک هزینه خرید آن.

تبصره ۱ــ حداکثر میزان هر یک از جوایز اعطائی اعم از نقدی و یا غیرنقدی به یک فرد در هر دوره در سال جاری دویست و پنجاه میلیون ریال تعیین می‌شود.این میزان در سالهای بعدی توسط بانک مرکزی تعیین می‌گردد.

تبصره ۲ــ انواع جوایز پیش بینی شده در بندهای ت، ث، ج و چ باید از نظر مبلغ، معین و از نظر نوع، مشخص و عین آن موجود بوده و قبل از اعلام رسمی و انجام تبلیغات با رعایت ماده ۳ این دستورالعمل تعیین و به هیأت نظارت اعلام گردد.

ماده ۷ ــتوزیع جوایز باید به ترتیبی انجام شود که حداقل ۱۰ درصد از تعداد صاحبان حساب‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز واجد شرایط را در بر گیرد.

ماده ۸ــ شرکت در قرعه‌کشی جوایز حساب‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز منوط به مفتوح بودن حساب و داشتن حداقل موجودی است. چنانچه قرعه به حسابی اصابت نمود که از نظر مبلغ، کافی ولی از لحاظ مدت طی دوره قرعه‌کشی به حد تعیین شده نرسیده باشد اعطای جایزه منوط به حصول شرایط از نظر مدت خواهد بود. در هر صورت شرط اعطای جایزه، حفظ حداقل موجودی طی ۳ ماه یا ۹۰ روز متوالی در طی دوره یا از زمان آخرین مهلت افتتاح حساب یا تکمیل موجودی خواهد بود.

ماده ۹ــاعطای بیش از یک جایزه به دارنده چند حساب قرض‌الحسنه پس‌انداز در یک مؤسسه اعتباری در هر قرعه‌کشی ممنوع است. در صورت تعلق چند جایزه به حساب‌های یک سپرده‌گذار در یک مؤسسه اعتباری، فقط ارزنده‌ترین جایزه به او تعلق خواهد گرفت.

ماده ۱۰ــدر مورد آن گروه از برندگان جوایز غیر نقدی که مجهول‌المکان یا متوفی بوده یا امکان دسترسی به آنها یا وراث آنها پس از پیگیری‌های لازم وجود نداشته باشد و یا به موقع برای دریافت جایزه خود مراجعه ننمایند، مؤسسه اعتباری مجاز است حداکثر ظرف مدت شش ماه پس از تاریخ انجام قرعه‌کشی، نسبت به فروش جوایز غیر نقدی اقدام و وجوه مربوطه را به حساب ذینفع واریز نماید.

ماده ۱۱ــ هزینه جوایز در سرفصل جداگانه در دفاتر کل مؤسسه اعتباری تحت عنوان "حساب هزینه جوایز سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز" ثبت می‌گردد.

ماده۱۲ـ مؤسسه اعتباری موظف است به منظور انجام هماهنگی‌های لازم، یک ماه قبل از زمان برگزاری مراسم قرعه‌کشی، کتبا" از اعضای هیأت نظارت جهت حضور در جلسه مقدماتی دعوت به عمل آورند.

ماده ۱۳ـ مؤسسه اعتباری موظف است پس از انجام قرعه‌کشی و تایید هیأت نظارت، حداکثر ظرف هفت روز کاری نتایج را کتبا" به اطلاع هر یک از برندگان جوایز ارزنده رسانیده و در خصوص اسامی سایر برندگان، به نحو مناسب اطلاع‌رسانی نماید.

ماده۱۴ـ ترکیب اعضای هیأت نظارت به شرح ذیل تعیین می‌گردد:

۱ـ نمایندگان بانک مرکزی (یک نفر از حوزه نظارت و یک نفر از حوزه فناوری اطلاعات)؛

۲ـ نماینده دادستانی کل کشور؛

۳ـ نماینده وزارت امور اقتصادی و دارایی (اداره کل امور اقتصادی و دارایی در استان‌ها) در خصوص مؤسسات اعتباری دولتی.

تبصره ـ حضور مدیر عامل یا یکی از اعضاء هیأت مدیره مؤسسه اعتباری به عنوان ناظر در مراسم قرعه‌کشی الزامی است.

ماده۱۵ـ مؤسسه اعتباری موظف است به منظور آگاهی و جلب اعتماد عموم نسبت به صحت جریان قرعه‌کشی و اعطای جوایز، تبلیغات در رسانه‌های عمومی و یا سایر روش‌های تبلیغاتی را شفاف و بدون ابهام انجام دهد.

تبصره ـ مؤسسه اعتباری باید مقررات و روش‌های اجرایی امور مربوطه را منتشر و بین کلیه شعب توزیع نماید. مقررات و روش انجام قرعه‌کشی موضوع ماده ۸ و نیز مفاد ماده ۱۰ این دستورالعمل باید در دفترچه‌های حساب قرض‌الحسنه پس‌اندازدرج گردد.

ماده۱۶ـ بانک مرکزی موظف است موضوع ساماندهی تبلیغات قرض الحسنه درمؤسسات اعتباری را ظرف مدت سه ماه پس از ابلاغ این دستورالعمل تهیه و پس از تائید رئیس کل بانک مرکزی به مؤسسات اعتباری ابلاغ نماید.

این دستور العمل در ١٦ماده و ١١ تبصره در یکهزار و یکصد و بیست و پنجمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۲/۲۷ به تصویب شورای پول و اعتبار رسید. از تاریخ ابلاغ این مصوبه، کلیه مصوبات قبلی این شورا درخصوص اعطای جوایز به سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز، کان لم یکن تلقی می‌گردد.

شماره: ۶۱۶۷۴؛ اصلاحیه بند "چ" ماده (۱) آیین نامه وصول مطالبات سررسید گذشته، معوق و مشکوک‌الوصول موسسات اعتباری (ریالی و ارزی) موضوع تصویب نامه شماره ۱۵۳۹۶۵/ت۴۱۴۹۸هـ مورخ ۳/۸/۱۳۸۸

تاریخ: ۹۰/۳/۲۱

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه‌اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام و احترام؛

پیرو بخشنامه شماره ۸۸/۱۷۵۲۰۸ مورخ ۱۳۸۸/۸/۱۸ درخصوص ابلاغ «آیین‌نامه وصول مطالبات سررسیدگذشته،معوق ومشکوک‌الوصول مؤسسات اعتباری (ریالی وارزی)» موضوع تصویب‌نامه شماره ۱۵۳۹٦۵/ ت٤۱٤۹۸هـمورخ ۱۳۸۸/۸/۳ هیأت محترم وزیران، بدینوسیلهمتن تصویب‌نامه شماره ۱۲۵۹۰/ت ٤۵۵۰۵ هـ مورخ ۱۳۹۰/۱/۲۳ هیأت محترم وزیران در ارتباط با مستثنی نمودن تسهیلات اعطایی از محل حساب ذخیره ارزی از شمول مفاد آیین‌نامه فوق‌الذکر عیناً به شرح ذیل جهت اجرا ابلاغ می‌گردد:

« در بند «چ» ماده (۱) آیین‌نامه وصولمطالبات سررسیدگذشته،معوقومشکوک‌الوصولمؤسساتاعتباری (ریالی و ارزی)، موضوع تصویب‌نامه شماره ۱۵۳۹۶۵ /ت ۴۱۴۹۸ هـ مورخ ۱۳۸۸/۸/۳ عبارت "حساب ذخیره ارزی" حذف و وصول مطالبات سررسیدگذشته،معوقومشکوک‌الوصول از محل حساب ذخیره ارزی از شمول آیین‌نامه یاد شده مستثنی بوده و تابع مصوبات مربوط توسط هیأت امناء حساب ذخیره ارزی و شرایط و ضوابط مندرج در قراردادها می‌باشد. در مواردی که گیرندگان تسهیلات از محل حساب ذخیره ارزی ضوابط مقرر در مصوبه ۹۳۶۰۹/ت ۳۶۲۱۲ ک مورخ ۱۳۸۷/۶/۱۰ و اصلاحات آن را ملاک عمل قرار دهند طبق مصوبه اخیر و اصلاحات آن عمل خواهد شد. »

بنابراینمتنکاملبند«چ» ماده (۱) آیین‌نامه موصوف به شرح زیر تغییر می‌یابد:

« مطالبات: اعم از مطالبات ریالی (شامل تسهیلات اعطایی به اشخاص حقیقی و حقوقی، بدهی مشتریان در حساب بدهکاران موقت، بدهی مشتریان درخصوص اعتبارات اسنادی و ضمانت‌نامه‌های پرداخت شده و بروات ارزی مدت‌دار پرداخت شده و پیش‌پرداخت در خصوص خرید اموال معاملات، اموال خریداری شده در خصوص عقود، کالاهای معاملات سلف، کار در جریان جعاله و خرید دین) و مطالبات ارزی (شامل تسهیلات از محل ارز تنخواه صادراتی به شرح تعریف شده در بند (ح) و تمامی تسهیلاتی که دریافت‌کننده متعهد به بازپرداخت آن به ارز می‌باشد. »

خواهشمنداستدستورفرمائید ؛مراتب به قید تسریع به کلیه واحدهای ذی‌ربط ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت گردد./۸۳۸۹۹۵/چ

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد مرتضی ستاک

۳۸۱۶ ۲-۳۸۳۱

شماره : ۶۲۶۹۰؛ ابلاغ دستورالعمل اجرایی تاسیس، فعالیت و نظارت بر صندوق‌های قرض‌الحسنه موسسات اعتباری

تاریخ : ۹۰/۳/۲۲

جهت اطلاع مدیران عامل کلیه بانک‌های دولتی و غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام؛

احتراماً، همان‌گونه که مستحضر می‌باشند هدایت صحیح منابع قرض‌الحسنه پس‌انداز به سمت مصرف در امور خیرخواهانه و خداپسندانه، جزو اولویت‌های اصلی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران می‌باشد.

بر همین اساس و در اجرای تکالیف قانونی مقرر در بند «الف» ماده ۸۶ قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه، مصوب سال ۱۳۸۹ و تبصره «۱» ماده ۱۲ "سیاست‌های پولی، اعتباری و نظارتی نظام بانکی کشور در سال ۱۳۹۰"، مصوب ۱۳۸۹/۱۲/۵ شورای پول و اعتبار،بدین‌وسیله « دستورالعمل اجرایی تأسیس، فعالیت و نظارت بر صندوق‌های قرض‌الحسنه مؤسسات اعتباری » ، که در شانزدهمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۰۳/۰۴ کمیسیون اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تصویب و به تأیید ریاست کل محترم بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران نیز رسیده است، جهت اجرا ارسال می‌گردد.

خواهشمند است دستور فرمایند دستورالعمل مذکور به کلیه واحدهای ذی‌ربط در آن بانک/مؤسسه اعتباری ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت گردد./۸۳۱۷۲۶

پیوست: ۷ برگ

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد ۳۸۱۶

مرتضی ستاک ۲-۳۸۳۱

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات ومقررات بانکی

«دستورالعمل اجرایی تأسیس، فعالیت و نظارت بر صندوق‌های قرض‌الحسنه مؤسسات اعتباری »

خرداد ماه ۱۳۹۰

"بسمه تعالی"

«دستورالعمل اجرایی تأسیس، فعالیت و نظارت بر صندوق‌های قرض‌الحسنه مؤسسات اعتباری»

مقدمه

به منظور حمایت، تشویق و گسترش فرهنگ قرض‌الحسنه و هم‌چنین در اجرای تکالیف قانونی مقرر در بند «الف» ماده ۸۶ قانون برنامه پنج ساله پنجم توسعه، مصوب سال ۱۳۸۹ و تبصره ۱ ماده ۱۲ سیاست‌های پولی، اعتباری و نظارتی نظام بانکی کشور در سال ۱۳۹۰، مصوب ۱۳۸۹/۱۲/۵ شورای پول و اعتبار،و در چارچوب بند «الف» ماده ۲ آیین‌نامه اصلاحی ثبت تشکیلات و مؤسسات غیرتجارتی مصوب سال ۱۳۳۷، «دستورالعمل اجرایی تأسیس، فعالیت و نظارت بر صندوق‌های قرض‌الحسنه مؤسسات اعتباری» به شرح ذیل تصویب می‌گردد:

ماده ۱ــ در این دستورالعمل عناوین ذیل به جای عبارات مربوطه به کار می‌رود:

دستورالعمل: دستورالعمل اجرایی تأسیس، فعالیت و نظارت بر صندوق‌های قرض‌الحسنه مؤسسات اعتباری

بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

صندوق: صندوق قرض‌الحسنه مؤسسه اعتباری

مجوز تأسیس: مجوز کتبی بانک مرکزی که پس از طی مراحل پیش‌بینی شده در این دستورالعمل و برای ثبت صندوق در مرجع ثبت شرکت‌ها صادر می‌شود.

مجوز فعالیت: مجوز کتبی بانک مرکزی که به منظور شروع فعالیت صندوق صادر می‌شود.

مؤسسه اعتباری: بانک یا مؤسسه اعتباری غیربانکی که قصد انجام فعالیت قرض‌الحسنه را دارد.

فعالیت قرض‌الحسنه: جذب سپرده قرض الحسنه پس‌انداز و تخصیص آن به اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه

ماده ۲ــ مؤسسه اعتباری که قصد فعالیت قرض‌الحسنه دارد، موظف است با تأسیس صندوق، فعالیت‌های قرض‌الحسنه خود را در این صندوق متمرکز نموده و از انجام فعالیت قرض‌الحسنه درخارج از چارچوب صندوق اکیداً خودداری نماید.

ماده ۳ــ مؤسسه اعتباری مکلف است طی یک دوره سه ماهه با اخذ مجوز از بانک مرکزی، اقدام به تأسیس صندوق و تفکیک و انتقال حساب‌های قرض‌الحسنه خود به صندوق نماید.

ماده ۴ــ صندوق موظف است در مکاتبات یا تبلیغات خود از عبارت «صندوق قرض‌الحسنه بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی» استفاده نماید.

ماده ۵ــ ایجاد شعبه توسط صندوق، موکول به تایید قبلی بانک مرکزی است. جابجایی دفتر مرکزی و شعب صندوق لازم است قبلا به اطلاع بانک مرکزی رسانده شود.

ماده ۶ــسرمایه صندوق حداقل پنجاه میلیارد (۵۰.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال می‌باشد. این مبلغ باید توسط مؤسسه اعتباری تأمین شود.

تبصره: سرمایه اختصاص‌یافته توسط مؤسسه اعتباری برای تأسیس صندوق نباید از منابع سپرده گذاران تأمین گردد.

ماده ۷ــمؤسسه اعتباری باید به همراه درخواست کسب مجوز تأسیس صندوق، مدارک و اطلاعات ذیل را به بانک مرکزی ارائه نماید:

اساسنامه پیشنهادی صندوق (مطابق با اساسنامه نمونه بانک مرکزی)

نام و مشخصات، میزان تحصیلات، سابقه فعالیت و سمت‌های قبلی اعضای هیأت امناء، هیأت مدیره و مدیرعامل پیشنهادی

التزام کتبی مدیرعامل مؤسسه اعتباری مبنی بر انجام عملیات طبق مقررات این دستورالعمل

ماده ۸ــ صدور مجوز تأسیس منوط به رعایت مفاد این دستورالعمل و تأیید اساسنامه صندوق توسط بانک مرکزی است.

ماده ۹ــاعضای هیأت امنای صندوق باید از میان اعضای هیأت مدیره مؤسسه اعتباری انتخاب گردند.

ماده ۱۰ــمسئولیت انتخاب هیأت مدیره و مدیر عامل بر عهده هیأت امناء می‌باشد.

تبصره ۱ ــ حداقل یک نفر از اعضای هیأت مدیره صندوق باید از اعضای هیأت مدیره مؤسسه اعتباری باشد.

تبصره ۲ــ رئیس هیأت مدیره صندوق باید از اعضای هیأت امنای صندوق باشد.

تبصره ۳ ــ اکثریت اعضای هیأت مدیره صندوق باید از میان اشخاصی غیر از اعضای هیأت مدیره مؤسسه اعتباری انتخاب شوند.

ماده ۱۱ــانتخاب اعضای هیأت امناء، هیأت مدیره و مدیرعامل منوط به تایید بانک مرکزی است.

ماده ۱۲ــبانک مرکزی پس از دریافت اساسنامه ثبت شده، آگهی ثبت در روزنامه رسمی (یا رسید دریافت روزنامه) و سایر مدارک لازم و هم‌چنین اسامی صاحبان امضای مجاز، ظرف مدت ده روز نسبت به صدور مجوز فعالیت اقدام می‌نماید.

تبصره ــمؤسسه اعتباری برای شروع فعالیت صندوق باید از بانک مرکزی مجوز فعالیت دریافت نماید.

ماده ۱۳ــارکان صندوق عبارتند از: هیأت امناء، هیأت مدیره، مدیرعامل و بازرس یا بازرسان.

تبصره ــشرایط و نحوه انتخاب ارکان، به ترتیب مندرج در اساسنامه صندوق می‌باشد.

ماده ۱۴ــمنابع مالی صندوق از محل‌های زیر قابل تأمین می‌باشد:

الف ــ سرمایه صندوق:این منابع به صورت آورده نقدی و غیرنقدی است و تا قبل از انحلال و تصفیه کامل امور صندوق، اعم از بازپرداخت سپرده‌ها و ایفای تعهدات آن قابل مطالبه نمی‌باشد.

ب ــ وجوه دریافتی از اشخاص تحت عنوان سپرده قرض‌الحسنه پس‌انداز

پ ــ هدایا و کمک‌های نقدی و غیرنقدی اشخاص حقیقی و حقوقی:صندوق در قبال دریافت این منابع هیچ‌گونه تعهدی بر استرداد یا اعطای امتیاز و امثال آن به اهدا کنندگان یا سایر اشخاص ندارد.

ت ــ موقوفات، وصایا، خیرات و مبرّات و ... :این منابع توسط اشخاص نیکوکار به منظور اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه در چارچوب وظایف صندوق در اختیار آن قرار می‌گیرد.

ث ــ کارمزد دریافتی:کارمزد مندرج در ماده ۲۲ و همچنین حق عاملیت دریافتی بابت موارد ذکر شده در ماده ۱۸ این دستورالعمل باید برای تأمین هزینه‌های جاری صندوق مورد استفاده قرار گیرد و در صورت وجود مازاد، مبلغ آن به عنوان یکی از منابع صندوق مورد استفاده قرار می گیرد.

ج ــ سایر منابع به تأیید بانک مرکزی.

ماده ۱۵ــصندوق صرفاً می تواند نسبت به گشایش حساب قرض‌الحسنه پس‌انداز اقدام نماید.

ماده ۱۶ــ مسئولیت ضمانت بازپرداخت سپرده‌های قرض الحسنه پس انداز بر عهده مؤسسه اعتباری می‌باشد.

ماده ۱۷ــبه سپرده‌های اشخاص نزد صندوق هیچ‌گونه سودی تعلق نمی‌گیرد.

ماده ۱۸ــصندوق موظف است حساب قرض‌الحسنه ویژه برای وجوه تودیع شده توسط اشخاص حقیقی و حقوقی افتتاح نماید و بر اساس شرایطی که به موجب قرارداد عاملیت منعقده فی ما بین تودیع‌کننده و صندوق منعقد می‌شود، تسهیلات قرض‌الحسنه را به اشخاص حقیقی و حقوقی اعطا نماید.

ماده ۱۹ــ افتتاح حساب قرض‌الحسنه سکه طلا توسط صندوق صرفاً با مجوز بانک مرکزی امکان‌پذیر است. در این حساب اعطای تسهیلات و بازپرداخت آن به صورت سکه طلا خواهد بود.

ماده ۲۰ــمصارف صندوق صرفاً در قالب تسهیلات قرض‌الحسنه انجام می پذیرد. این تسهیلات برای رفع نیازهای ضروری و بر اساس مقررات مصوب شورای پول و اعتبار اعطا خواهد شد.

ماده ۲۱ــحداکثر مبلغ تسهیلات قابل پرداخت به هر شخص توسط بانک مرکزی تعیین می‌شود.

تبصره ــتسهیلات قابل پرداخت از محل وجوه تودیع شده موضوع ماده ۱۸ این دستورالعمل، از محدودیت‌های این ماده مستثنی است.

ماده ۲۲ــصندوق بابت تسهیلات قرض‌الحسنه اعطایی، از مشتریان خود صرفا می‌تواند کارمزد دریافت نماید.

تبصره ــحداکثر نرخ کارمزد تسهیلات قرض‌الحسنه اعطایی از سوی صندوق توسط بانک مرکزی تعیین خواهد شد.

ماده ۲۳ــ ارائه هرگونه برنامه زمان بندی برای اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه در قبال سپرده‌گذاری برای مدت معین در چارچوب برنامه جدولی براساس نوبت و مبلغ و موارد مشابه توسط صندوق ممنوع است.

ماده ۲۴ــاعطای جوایز به دارندگان حساب‌های سپرده قرض‌الحسنه پس‌انداز، مطابق مقررات مصوب شورای پول و اعتبار می‌باشد.

ماده ۲۵ــ پس از ایجاد صندوق، انجام هر گونه فعالیت قرض‌الحسنه پس انداز توسط مؤسسه اعتباری ممنوع می‌باشد.

تبصره ــ مؤسسه اعتباری در دوران انتقال نمی‌تواند مانده پس انداز قرض‌الحسنه را به غیر از تسهیلات قرض‌الحسنه اختصاص دهد.

ماده ۲۶ــ صندوق موظف به ایجاد سامانه جامع اطلاعاتی برای حساب‌های خود می‌باشد.

ماده ۲۷ــ صندوق مکلف است امکان دسترسی بر خط بانک مرکزی به سامانه جامع اطلاعاتی خود را فراهم نماید.

ماده ۲۸ــصندوق موظف است تمامی عملیات خود را بر اساس استانداردهای حسابداری و ضوابط مورد تأیید بانک مرکزی اجرا و ثبت نماید.

ماده ۲۹ــ صندوق موظف است حسب اعلام بانک مرکزی کلیه اطلاعات مورد نیاز و نیز صورت‌های مالی خود را همراه با یادداشت‌های پیوست، به بانک مرکزی ارائه دهد.

ماده ۳۰ــبانک مرکزی در هر زمان که تشخیص دهد، می‌تواند بازرسان خود را جهت رسیدگی به حساب‌های صندوق اعزام نماید. مدیران صندوق مکلفند تمامی اسناد، مدارک و دفاتر خود را جهت این گونه رسیدگی‌ها ارائه نمایند و امکان رسیدگی‌های لازم را برای بازرسان بانک مرکزی فراهم سازند.

ماده ۳۱ــ چنانچه در رسیدگی‌های بانک مرکزی تخلف از ضوابط احراز گردد، موارد به تشخیص این بانک جهت اصلاح رویه به صورت اخطار کتبی با قید مهلت به صندوق مربوط اعلام می‌شود.

تبصره ــدر صورتی که گزارش‌های بازرسان بانک مرکزی و بررسی‌های این بانک، حکایت از اصرار بر ادامه تخلف صندوق ذیربط داشته باشد و یا تخلفات صندوق موردنظر، آشکارا مغایر با مقررات و موازین قانونی موجود باشد و

یا دامنه شکایات از صندوق مربوط از حد متعارف بالاتر ارزیابی شود، در این صورت بانک مرکزی می‌تواند نسبت به ابطال مجوز فعالیت صندوق موردنظر اقدام نماید.

ماده ۳۲ــتوقف فعالیت و یا انحلال صندوق پس از طی مراحل قانونی و تعیین تکلیف نحوه بازپرداخت سپرده‌های قرض‌الحسنه و وجوه موضوع حساب قرض الحسنه ویژه، موضوع بند «ب» ماده ١٤ و ماده ١٨ این دستورالعمل و اعلام قبلی و کتبی مراتب توسط صندوق به بانک مرکزی و کسب موافقت این بانک صورت می‌گیرد.

تبصره ــ بانک مرکزی تا زمان بازپرداخت آخرین مبلغ وجوه سپرده گذاران و وجوه اداره شده، بر عملیات تصفیه صندوق در دوره توقف و انحلال نظارت می‌نماید.

ماده ۳۳ــپس از تصفیه امور صندوق، منابع مالی مازاد و سایر اموال صندوق، مطابق اساسنامه و سایر قوانین و مقررات ذیربط به مصرف خواهد رسید.

ماده ۳۴ــهرگونه تغییر در اساسنامه صندوق موکول به تأیید قبلی بانک مرکزی است.

ماده ۳۵ــصندوق در مواردی که در این دستورالعمل ذکر نشده است، تابع قوانین و مقررات جاری از جمله قانون پولی و بانکی کشور، قانون عملیات بانکی بدون ربا، قانون تنظیم بازار غیرمتشکل پولی، قانون مبارزه با پولشویی، مصوبات شورای پول و اعتبار، بخشنامه ها، دستورالعمل‌ها و مقررات بانک مرکزی و سایر قوانین و مقررات موضوعه می‌باشد.

«دستورالعمل اجرایی تأسیس، فعالیت و نظارت بر صندوق‌های قرض‌الحسنه مؤسسات اعتباری» در یک مقدمه، ۳۵ ماده و ۱۱ تبصره در شانزدهمین جلسه مورخ ١٤/ ١٣٩٠/٠٣کمیسیون اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به تصویب رسید و از تاریخ ابلاغ آن به بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی لازم الاجرا می‌باشد./

تاریخ: ۹۰/۴/۱۴

بسمه تعالی

جهت اطلاع دفاتر نمایندگی بانک‌ها ی خارجی در کشور ارسال گردید.

باسلام؛

احتراماً، به استحضار می‌رساند شورای محترم پول واعتبار در راستای تشویق بانک‌های خارجی به فعالیت در کشور جمهوری اسلامی ایران از طریق تأسیس شعب خود در داخل کشور، در یکهزار و یکصد و بیست و پنجمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۲/۲۷ خود مقرر نمود که یک تبصره دیگر به ماده ۱۵ از «دستورالعمل اجرائی نحوه تأسیس، فعالیت، نظارت و تعطیلی شعب بانک‌های خارجی در ایران» به شرح ذیل اضافه گردد:

«تبصره۲– نرخ سود سپرده‌های ارزی، وام و تسهیلات اعطایی به ارز و میزان کارمزد عملیات و خدمات ارزی بانکی، براساس عملکرد و به تشخیص شعبه تعیین خواهد شد.»

مراتب به همراه یک نسخه از دستورالعمل اصلاح شده ایفاد می‌گردد./۸۵۸۵۳۸ف

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **بهزاد فخار**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۱**

پیوست دارد

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

«اداره مطالعات و مقررات بانکی»

دستورالعمل اجرایی نحوه تاسیس ،فعالیت ،نظارت و تعطیلی شعب بانک ها ی خارجی در ایران

گروه مطالعاتی مناطق آزاد تجاری – صنعتی

گروه مطالعاتی نظام‌ها وشیوه های نظارتی

تیرماه ۱۳۹۰

دستورالعمل اجرایی نحوه تأسیس ، فعالیت ، نظارت و تعطیلی

شعب بانک‌ها ی خارجی در ایران

بخش اول– تعاریف

ماده ۱–

ایران: کشور جمهوری اسلامی ایران*.

آیین نامه: آیین نامه اجرایی نحوه تأسیس و عملیات شعب بانک‌های خارجی در ایران.

دستورالعمل: دستورالعمل اجرایی نحوه تأسیس، فعالیت، نظارت و تعطیلی شعب بانک‌های خارجی در ایران

بانک‌مرکزی : بانک مرکزی جمهوری اسلامی‌ایران.

عملیات بانکی: دریافت هرگونه سپرده از عموم و به کارگیری آن در قالب اعطای وام و تسهیلات به متقاضیان و ارائه انواع ابزارهای پرداخت در چارچوب قانون پولی و بانکی کشور مصوب سال ۱۳۵۱، قانون عملیات بانکی بدون ربا مصوب سال۱۳٦۲ و قانون تنظیم بازار غیر متشکل پولی مصوب سال ۱۳۸۳ .

بانک خارجی: شخص حقوقی که در خارج از ایران به عنوان بانک به ثبت رسیده ، به عملیات بانکی اشتغال دارد و متقاضی تأسیس شعبه در ایران می‌باشد.

شعبه: واحد عملیاتی از یک بانک خارجی که در چارچوب اساسنامه و الزامات مندرج در آئین نامه و این دستورالعمل به انجام عملیات بانکی در ایران مبادرت می نماید.

سرمایه اعطایی: وجوهی که بانک خارجی به منظور فعالیت، بعنوان سرمایه یا افزایش سرمایه، در اختیار شعبه قرار می دهد.

---

*- فعالیت شعب بانک‌ها و موسسات اعتباری خارجی در مناطق آزاد تجاری ـ صنعتی جمهوری اسلامی ایران تابع مقـررات ویـژه مناطق مذکور می‌باشد. (دستورالعمل اجرایی عملیات پولی و بانکی در مناطق آزاد مصوب جلسه مورخ ۱۳/٦/۱۳۷۹ شورای پول و اعتبار).

مرجع نظارتی: واحد سازمانی مسئول نظارت بر بانک ها در کشورمتبوع بانک خارجی.

موافقت اصولی: موافقت اولیه بانک مرکزی با تأسیس شعبه در ایران.

مجوز تأسیس: اعلام موافقت بانک مرکزی به مرجع ثبت شرکت‌ها مبنی بر ثبت شعبه در ایران.

مجوز فعالیت: موافقت بانک مرکزی با شروع فعالیت شعبه در ایران.

بخش دوم–نحوه تأسیس

الزامات تأسیس شعبه

ماده ۲– بانک خارجی که حداقل پنج(۵) سال از تاریخ شروع فعالیت آن گذشته باشد، می‌تواند با رعایت مفاد آئین نامه و این دستورالعمل به انجام عملیات بانکی در قالب شعبه در ایران مبادرت نماید. عملکرد مالی بانک خارجی در سه (۳) سال گذشته بایستی نمایانگر سودآوری آن در طی هر سه(۳) سال باشد.

ماده ۳– بانک خارجی متقاضی تأسیس شعبه بایستی بنا به تشخیص بانک مرکزی در بازارهای بین‌المللی پولی و مالی شناخته شده بوده و از ثبات و سلامت مالی لازم برخوردار باشد.

ماده ۴– حداقل سرمایه اعطایی بانک خارجی به ازای هر شعبه در ایران پنج(۵) میلیون یورو یا معادل آن به سایر ارزهای معتبر مورد قبول بانک مرکزی می‌باشد که لازم است صد درصد آن قبل از صدور مجوز تأسیس نزد بانک مرکزی تودیع شود.

تبصره۱: بانک مرکزی عنداللزوم می تواند حداقل سرمایه اعطایی بانک خارجی به شعبه در ایران را تغییر دهد.

تبصره۲: خروج سرمایه اعطایی بانک خارجی ، فقط در زمان انحلال شعبه امکان پذیر می‌باشد.

تبصره ۳: نحوه و شرایط ورود سرمایه اعطایی بانک خارجی، می تواند مطابق با قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی مصوب سال ۱۳۸۰ و آیین‌نامه اجرایی آن مصوب سال ۱۳۸۱ انجام پذیرد.

ماده ۵– سرمایه اعطایی بانک خارجی به شعبه بایستی از نظر منشاء شفاف بوده و با توجه به برنامه عملیاتی شعبه، تکافوی انجام عملیات مورد نظر را بنماید.

مدارک مورد نیاز جهت صدور موافقت اصولی

ماده ۶– بانک خارجی ، بایستی مدارک و اطلاعاتزیر را به همراه تقاضای خود به بانک مرکزی ارایه‌دهد:

۱ - ٦ - میزان سرمایه اعطایی بانک خارجی به شعبه.

۲- ٦- تصویر برابر با اصل آگهی ثبت و مدارک مرتبط با محل و آدرس ثبتی بانک خارجی ، میزان سرمایه، ساختار مدیریت و اشخاصی (مدیرانی) که نمایندگی بانک خارجی را بر عهده دارند.

۳-٦- تصویر برابربا اصل مجوز فعالیت بانک خارجی .

٤-٦- تصویر برابربا اصل اساسنامه بانک خارجی .

تبصره: تصویر برابربا اصل، باید به تائید سفارتخانه های ایران یا مرجع نظارتی برسد.

٥-٦- برنامه عملیاتی بانک خارجی مشتمل بر عملیاتی که شعبه قصد انجام آنها را دارد.

٦-٦- ساختار سازمانی شعبه.

تبصره: ساختار مدیریتی یک شعبه بایستی حداقل متشکل از ۲ مدیر باشد که از هر نظر از لحاظ اقامت و انجام عملیات و فعالیت‌های مرتبط در ایران منعی نداشته و حداقل یک نفر از آن ها از اتباع ایران باشد.

۷-٦- صورتهای مالی حسابرسی شده تلفیقی و غیر تلفیقی سه سال گذشته بانک خارجی .

۸-٦- رضایت نامه مکتوب از مرجع نظارتی جهت افتتاح شعبه در ایران.

۹-٦- تاییدیه مکتوب از مرجع نظارتی درخصوص مطلوب بودن وضعیت مالی بانک خارجی و همچنین تعهد مرجع نظارتی به همکاری با بانک مرکزی .

۱۰-٦- اطلاعات مرتبط با صلاحیت ها و تخصصهای حرفه ای اشخاصی که قرار است به مدیریت شعبه منصوب گردند.

۱۱-٦- مشخصات سهامدارانی که مالک بیش از ٥ درصد سهام(سرمایه) بانک خارجی هستند و درصد مشارکت هریک.

۱۲-٦- اسامی وسایر مشخصات مدیر عامل، قائم مقام مدیر عامل، اعضاء هیأت عامل و هیأت مدیره بانک خارجی.

۱۳-٦- تعداد و چگونگی توزیع جغرافیایی شعب و دفاتر نمایندگی بانک خارجی.

١٤-٦- تاییدیه مدیر عامل بانک خارجی در مورد صلاحیت مالی، حسن شهرت و عدم محکومیت کیفری موثر مدیران ارشد اجرایی شعبه در شرف تأسیس.

١٥-٦- تعهد کتبی هیأت مدیره بانک خارجی مبنی بر جبران خسارت وارده به مشتریان، ناشی از عملیات بانکی شعبه (اعم از سهوی یا عمدی).

١٦-٦- تعهد کتبی هیأت مدیره و مدیر عامل بانک خارجی مبنی بر تأمین حداقل سرمایه اعطایی ، در صورتی‌که سرمایه اعطایی بر اثر زیان‌های وارده به کمتر از حداقل مقرر در ماده ٤ کاهش‌یابد.

۱۷-٦- مشخصات حسابرس مستقل منتخب ایرانی برای حسابرسی صورت‌های مالی شعبه.

۱۸-٦- معرفی نماینده تام‌الاختیار بانک خارجی برای انجام امور ثبتی شعبه،دریافت مجوزها و واریز و برداشت سرمایه اعطایی.

۱۹-٦- سایر اطلاعات و مدارکی که به بانک مرکزی جهت تصمیم گیری در مورد تایید درخواست تأسیس شعبه کمک کند.

شرایط و نحوه صدور مجوزها

ماده ۷– موافقت اصولی بانک مرکزی بعد از بررسی اطلاعات و مدارک مندرج درماده ٦ و در صورت احراز الزامات تأسیس شعبه وحصول اطمینان از رعایت شرایط زیر صادر می‌شود :

۱-۷- مرجع نظارتی، امکان نظارت موثر بر شعبه را داشته باشد.

۲-۷- توافق‌نامه نظارتی مابین بانک مرکزی و مرجع نظارتی منعقد شده باشد.

۳-۷- مقررات کشور متبوع بانک خارجی نباید مانع انجام نظارت بانک مرکزی بر شعبه و دریافت اطلاعات مورد نیاز باشد .

٤-۷- ساختار سازمانی بانک خارجی برای فعالیتهایی که قصد انجام آن را دارد، مناسب و مکفی ارزیابی شود.

٥-۷- مدیران شعبه بنا به تشخیص بانک مرکزی شرایط احراز و خوشنامی مورد نیاز جهت تصدی مدیریت شعبه را دارا باشند.

تبصره۱: صلاحیت مدیران شعبه بایستی در زمان تأسیس ویا در صورت هر گونه تغییر،قبلاً به تائید بانک مرکزی برسد.

تبصره۲ : مدیران شعبه بایستی حداقل دارای مدرک کارشناسی و ۱۰ سال تجربه کاری در امور بانکی باشند که حداقل ۲ سال آن در سمت مدیریت اجرایی شعبه سپری شده باشد.

٦-۷- قوانین و مقررات کشورمتبوع بانک خارجی دررابطه باحلقه حفاظتی (Ring-Fencing) ،تفکیک شخصیتی[1] (Separate) entity **و یا موارد مشابه ، نبایستی مانع ایفای تعهدات بانک خارجی در قبال شعبه خود باشد.**

تبصره: اعتبار موافقت اصولی صادره توسط بانک مرکزی به مدت ۲ ماه از تاریخ صدورمی‌باشد و بانک خارجی موظف است ظرف این مدت نسبت به تودیع سرمایه اعطایی نزد بانک مرکزی جهت اخذ مجوز تأسیس اقدام کند. در صورت عدم تودیع سرمایه اعطایی ظرف مهلت زمانی مذکور،بانک مرکزی با درخواست بانک خارجی و ارائه دلایل موجه، می تواند نسبت به تمدید اعتبار موافقت اصولی اقدام نماید.

ماده ۸– بانک مرکزی پس از تودیع ۱۰۰ درصد سرمایه اعطایی توسط بانک خارجی نسبت به صدور مجوز تأسیس اقدام خواهد کرد.

---

[1] "حلقه حفاظتی "و "تفکیک شخصیتی "به مجموعه قوانین و مقرراتی اطلاق می شود که بر اساس آن بانک های خارجی از ایفای تعهدات مالی در قبال شعب خارجی خود تحت شرایطی خاص معاف و مبرا می شوند.

ماده ۹ – اعتبار مجوز تأسیس صادره توسط بانک مرکزی مدت ۳ ماه از تاریخ صدور می‌باشد و بانک خارجی موظف است ظرف این مدت نسبت به ثبت شعبه اقدام و مدارک و اطلاعات زیر را به بانک مرکزی ارایه نماید:

۱-۹- آگهی ثبت شعبه در مرجع ثبت شرکتها.

۲-۹-اعلام مکتوب آمادگی شروع به فعالیت شعبه.

۳-۹- تعیین مکان استقرار شعبه.

تبصره: مدت اعتبار مجوز تأسیس درصورت ارایه دلایل موجه، قابل تمدید خواهد شد.

ماده۱۰– بانک مرکزی پس از دریافت و بررسی مدارک و اطلاعات مذکور در ماده ۹، نسبت به صدور مجوز فعالیت اقدام می‌نماید.اعتبار مجوز فعالیت صادره توسط بانک مرکزی به منظور شروع فعالیت، ۳ ماه از تاریخ صدور می‌باشد.

تبصره: چنانچه شعبه در مهلت زمانی حداکثر یکسال پس از کسب مجوز تأسیسفعالیت خود را شروع ننماید، کلیه مجوزهای صادره کان‌لم‌یکن تلقی می‌گردد.

ماده ۱۱– هم‌زمان با صدور مجوز فعالیت ، اجازه استفاده از وجوه تودیع شده بابت سرمایه اعطایی نیز توسط بانک مرکزی صادر و به نماینده تام الاختیار بانک خارجی ابلاغ می شود.

ماده ۱۲– شعبه موظف است تاریخ شروع به کار خود را قبلاً به صورت مکتوب به بانک مرکزی اعلام نماید.

ماده ۱۳–مجوز فعالیت صادره ،محدود به فعالیتهای مجاز برای بانک خارجی است.

ماده ۱۴– حصول اطمینان بانک مرکزی از مخدوش یا ناقص بودن مدارک و اطلاعات ارسالی توسط بانک خارجی جهت تأسیس شعبه، عنداللزوم و به تشخیص بانک مرکزی منجر به ابطال کلیه مجوزهای صادره خواهد گردید.

بخش سوم – نحوه فعالیت

ماده ۱۵– شعبه در انجام عملیات بانکی خود ملزم به رعایت قانون عملیات بانکی بدون ربا و مقررات آن می‌باشد. شعبه مجاز به ارائه خدمات بانکی در چارچوب اساسنامه بانک خارجی و مجوز بانک مرکزی است.

تبصره ۱:نرخ سود سپرده‌ها، تسهیلات اعطایی و میزان کارمزد خدمات بانکی ، بر اساس مقررات قوانین پولی و بانکی کشور و عملیات بانکی بدون ربا تعیین خواهد شد.

تبصره ۲:نرخ سود سپرده‌های ارزی، وام و تسهیلات اعطائی به ارز؛ و میزان کارمزد عملیات و خدمات ارزی بانکی، براساس عملکرد و به تشخیص شعبه تعیین خواهد شد.[1]

ماده ۱۶–مجموع مانده وام و تسهیلات اعطایی وتعهدات شعبه در هر زمان نباید از پانزده برابر سرمایه اعطایی آن بیشتر باشد.

تبصره:خطوط اعتباری که از محل منابع بانک خارجی تأمین شده باشد از محدودیت ذکر شده در این ماده مستثنی می باشند.

ماده ۱۷– نقل و انتقال ارز به هرشکلی از شعبه به خارج از کشور و بالعکس ونیزخرید وفروش ارز، تابع ضوابط و مقررات ارزی ایران می‌باشد.

ماده ۱۸–اطلاعات و مدارک مرتبط با سپرده ها ، تسهیلات اعطایی و خدمات ارائه شده به مشتریان بایستی در هر زمان در محل شعبه به زبان فارسی قابل دسترس باشد.

ماده۱۹–شعبه در صورت دریافت سپرده از عموم، موظف است به سپرده گذاران اطلاعات مکفی که نمایانگر میزان و نحوه تضمین شعبه در رابطه با بازپرداخت سپرده ها می‌باشد را ارائه نماید.

درصورت ارائه خدمات بیمه سپرده ها ، شعبه مکلف است اطلاعات مربوط به شرایط بیمه و سقف‌های پرداختی را در اختیار سپرده گذاران قرار دهد

---

[1]– مصوب یکهزار و یکصد و بیست و پنجمین جلسه شورای پول و اعتبار مصوب ۲۷/۲/۱۳۹۰

ماده ۲۰-شعبه موظف است اطلاعات مربوط به چگونگی ارائه خدمات خود را به طور شفاف به مشتریان اعلام نماید و فرآیند رسیدگی به اعتراض و شکایت آنان را روشن سازد.

ماده۲۱–محکومین به سرقت، ارتشاء، اختلاس،خیانت در امانت، کلاهبرداری، جعل و تزویر ، صدور چک بی‌محل و ورشکستگی به تقصیر یا تقلب –اعم از این که حکم از دادگاه‌های داخلی یا خارج از کشور صادر شده باشد یا محکوم ، مجرم اصلی یا شریک یا معاون جرم بوده باشد–از تصدی سمت‌های مدیریتی شعبه ممنوع می باشند.

ماده ۲۲ –اسناد تعهدآور شعبه بایستی حداقل به امضا دو نفر از صاحبان امضاء مجاز شعبه برسد.

ماده ۲۳–شعبه می تواند به یکی از طرق ذیل وبا کسب مجوز از بانک مرکزی به افزایش سرمایه اعطایی اقدام نماید:

۱–۲۳- اعطاء سرمایه توسط بانک خارجی.

۲–۲۳- از محل سود انباشته و یا سایر اندوخته ها ی احتیاطی به استثناء اندوخته قانونی.

ماده ۲۴–شعبه موظف است که در پایان هر سال مالی ، حداقل بیست(۲۰)درصد از سود ویژه سالانه خود را به حساب اندوخته قانونی تخصیص دهد.اندوخته قانونی پس از آن که به میزان سرمایه اعطایی شعبه رسید ، اختیاری است.

ماده ۲۵–شعبه موظف به تودیع سپرده قانونی نزد بانک مرکزی می‌باشد.

تبصره: نسبت سپرده قانونی توسط بانک مرکزی تعیین خواهد شد.

ماده ۲۶– شعبه موظف است در فعالیت‌های خود،ضوابط نظارتی مرتبط با نسبت‌های نقدینگی، ایفای تعهدات و محدودیت‌های مربوط به تسهیلات و تعهدات کلان، تسهیلات به اشخاص مرتبط، بیمه سپرده ها،مدیریت ریسک ،حد مجاز وضعیت باز ارزی،رویه ها و استانداردهای حسابداری و هم چنین سازو کارهای مرتبط با نظام کنترل‌های داخلی را که توسط بانک مرکزی تعیین می‌شود،رعایت نماید.

ماده۲۷– مبادلات بانکی ریالی میان شعبه با سایر بانک ها و شعب از طریق نظام پرداخت مستقر در بانک مرکزی انجام می پذیرد.عضویت شعبه در نظام پرداخت الزامی می‌باشد.

ماده ۲۸ – شعبه موظف به ارائه صورت‌های مالی حسابرسی شده خود به زبان فارسی در پایان هر سال مالی و نیز به صورت میان دوره ای به بانک مرکزی می‌باشد .

تبصره: به منظور اطلاع بانک مرکزی از وضعیت وسلامت مالی بانک خارجی و گروه بانکی ، شعبه موظف به ارائه صورتهای مالی تلفیقی حسابرسی شده بانک خارجی به زبان انگلیسی در پایان هر سال مالی به بانک مرکزی می‌باشد .

ماده۲۹– نسخه فارسیصورت‌های مالی و یادداشت های پیوست به آن بایستی در هر زمان پس از انتشار، در محل شعبهقابل دسترس باشد.

ماده ۳۰– بانک خارجی موظف است تغییرات عمده در سهامداران ، مدیران و همچنین نسبت های کفایت سرمایه و نقدینگی خود و سایر مواردی که می تواند توان بانک و شعب خارجی آن را در ایفای تعهدات خود تضعیف نماید و تغییرات در مقررات احتیاطی که بر عملیات بانک خارجی و شعب آن در خارج از کشور تاثیر قابل ملاحظه می گذارد را به محض وقوع ، به اطلاع بانک مرکزی برساند .

ماده ۳۱–رسیدگی به صورت‌های مالی شعبه بایستی توسط حسابرس عضو جامعه حسابدارانرسمی ایران که مورد تائید بانک مرکزی می‌باشد انجام گردد.در صورت تصمیمشعبهمبنی بر تغییر حسابرس ، لازم است مراتب جهت کسب مجوز به بانک مرکزی منعکس شود.

بخش چهارم–نظارت

ماده۳۲–بانک مرکزی با هدف حفاظت از منافع سپرده گذاران،کسب اطمینان از رعایت مقررات این دستورالعمل و هم‌چنین ثبات و سلامت مدیریت شعبه در مقابله با مخاطرات فراروی و یا محتمل آتی و کفایت منابع شعبه برای مهاراینگونه مخاطرات،از طریق اعمال اقدامات نظارتی و اصلاحی بر شعبه نظارت می کند .

ماده ۳۳ – نظارت بانک مرکزی بر شعبه ، به صورت حضوری و غیر حضوری انجام می پذیرد.مدیران شعبه موظف هستند تا تمهیدات لازم را برای انجام این امر فراهم نمایند.

ماده۳۴- در جهت تطابق با مقررات آیین نامه و این دستورالعمل، بانک مرکزی می تواند کلیه مقررات ، راهبرد ها ، رویه ها و ساز و کارهای اجرایی شعبه را مورد ارزیابی قرار دهد .

ماده ۳۵ – بانک مرکزی در هر زمان که تشخیص دهد ، بازرسان خود را جهت رسیدگی به حساب ها و نحوه فعالیت شعبه اعزام می نماید.

ماده۳۶-بانک مرکزی می تواند از مرجع نظارتی درخواست نماید تا بلادرنگ اقدام به بازرسی حضوری و حصول اطمینان از صحت عملیات و فعالیت‌های شعبه نماید. انجام نظارت حضوری می تواند به صورت مشترک توسط بازرسان بانک مرکزی و نمایندگان مرجع نظارتی صورت پذیرد.

ماده۳۷-مرجع نظارتی می تواند با اطلاع قبلی بانک مرکزی ، در هرزمان نسبت به کنترل و نظارت بر رعایت مقررات توسط شعبه اقدام نماید.

ماده۳۸-بانک مرکزی می تواند با مرجع نظارتی نسبت به تبادل یافته‌های نظارتی در خصوص شعبه اقدام نماید.

ماده۳۹-بانک مرکزی می تواند از حسابرس شعبه درخواست نماید تا به صورت موردی، دفاتر قانونی شعبه را مورد بررسی قرار داده و اطلاعات مورد نیاز را به بانک مرکزی ارائه نماید.

تبصره: هزینه حسابرسی موضوع این ماده بر عهده شعبه می‌باشد.

ماده۴۰-مدیران شعبه موظفند کلیه اسناد،مدارک و دفاتر خود را به بازرسان بانک مرکزی ارائه نموده و امکان رسیدگی لازم و کافی را فراهم نمایند.

ماده۴۱-شعبه موظف است اطلاعات مربوط به فعالیت‌های مالی خود را در چارچوب فرم‌های گزارش دهی و دستورالعمل‌های مربوط ، در ادوار تعیین شده به بانک مرکزی ارائه نماید.

ماده ۴۲–بانک مرکزی با حفظ اسرار حرفه ای شعبه و مشتریان آن ،می تواند به پردازش و ارائه اطلاعاتشعبه با کاربرد آماری اقدام نماید.

ماده ۴۳–در صورت احراز تخلفات زیر ، بانک مرکزی اقدامات نظارتی و اصلاحی خود را به مورد اجرا می گذارد:

۱-٤۳-تخلف از ضوابط و مقررات آیین نامه و این دستورالعمل و یا دستورات کتبی بانک مرکزی .

۲-٤۳- تخلف از وظایف امانت داری.

۳-٤۳ – نقض تعهدات مکتوب شعبه به بانک مرکزی .

٤-٤۳- انجام عملیات یا فعالیت‌هایی خارج از چارچوب مجوز دریافتی شعبه .

٥-٤۳- جلوگیری از انجام نظارت حضوری .

٦-٤۳- به مخاطره انداختن منافع سپرده گذاران .

۷-٤۳- تخطی از قوانین و مقررات ناظر بر جلوگیری از پولشویی .

۸-٤۳- عدم رعایت مقررات ناظر بر نظام پرداخت .

۹-٤۳- قصور یا تأخیر در ارائه اطلاعات یا ارسال گزارشات و اطلاعات ناقص و یا مخدوش .

ماده ۴۴ – اقدامات نظارتی و اصلاحی بانک مرکزی عبارتند از :

۱-٤٤- ابلاغ اخطارمکتوب به شعبه به همراه ذکر تخلفات.

۲-٤٤- ابلاغ دستور مکتوب برای رفع تخلفات و متعهد شدن مدیران شعبه به انجام اقدامات اصلاحی طی برنامه زمان بندی شده.

۳-٤٤- درخواست تهیه صورت‌های مالی میان دوره ای و تهیه گزارش حسابرسی و بازرس قانونی .

٤-٤٤-صدور دستور کتبی به شعبه برای تغییر حسابرس.

٥- ٤٤- تغییر نسبت‌های مالی ذکر شده در ماده ۲٦.

٦- ٤٤- صدور دستور مکتوب به شعبه مبنی بر اعمال محدودیت در انجام برخی عملیات و فعالیت‌های شعبه .

۷-٤٤ – فرا خواندن مدیر عامل یا مقامات ارشد بانک خارجی برای ادای توضیحات در خصوص تخلفات انجام شده.

۸-٤٤-صدور دستور کتبی به بانک خارجی برای تغییر مدیر یا مدیران شعبه.

۹ -٤٤- ملزم نمودن بانک خارجی به افزایش سرمایه اعطایی.

۱۰-٤٤- الزام شعبه به پرداخت مبالغ مورد تخلف مطابق با ماده ٤٣ قانون پولی و بانکی کشور .

۱۱ -٤٤-انتصاب مدیر موقت برای اداره شعبه یا استقرار ناظر مقیم.

۱۲ -٤٤-تعلیق مجوز فعالیت .

تبصره۱: حقوق و مزایای مدیر انتصابی بانک مرکزی برای اداره شعبه یا ناظر مقیم ، موضوع بند ۱۱ ماده٤٤، با نظر بانک مرکزی تعیین و توسط بانک خارجی پرداخت خواهد شد.

تبصره۲: حیطه وظایف و مسئولیتها و اختیارات مدیر موقت شعبه یا ناظر مقیم،توسط بانک مرکزی تعیین خواهد شد.

تبصره۳:مراحل مذکور در این ماده، مانع از اعمال اختیارات بانک مرکزی بدون طی مراحل فوق الذکر نمی‌باشدو بانک مرکزی می تواند حسب میزان اهمیت تخلف، هریک یا تعدادی از اقدامات نظارتی و اصلاحی موضوع این ماده را به مورد اجرا گذارد.

تبصره۴:نحوه محاسبه و میزان جریمه موضوع بند ۱۰ ماده ٤٤، به صورت مشابه با نحوه برخورد بانک مرکزی با بانک‌های ایرانی اعمال خواهد شد.

ماده۴۵-انجام اقدامات نظارتی و اصلاحی مذکور در ماده ٤٤، نافی مسئولیت‌های مادی، مدنی ، اجرایی و یا کیفری مدیران شعبه نمی‌باشد.

بخش پنجم– انحلال (تعطیلی) شعبه

ماده۴۶-در موارد زیر ممکن است شعبه منحل گردد:

۱-٤٦- در صورت عدم تمکین به دستورالعمل‌های نظارتی و اصلاحی بانک مرکزی.

۲-٤٦- در صورتی که مرجع نظارتی درخواست نماید.

۳-٤٦- در صورت عدم شروع به فعالیت، سه ماه پس از کسب مجوز تأسیس بانک مرکزی. با درخواست بانک خارجی و تأیید بانک مرکزی این مهلت زمانی تا یکسال قابل تمدید می‌باشد.

٤-٤٦- در صورتی که بانک خارجی درخواست نماید.

٥-٤٦- در صورتی که شعبه فعالیت ها و عملیات خود را بدون کسب مجوز از بانک مرکزی به مدت یک هفته کاری متوقف کرده باشد.

٦-٤٦- در صورتی که برای بانک مرکزی محرز گردد اطلاعات و مدارکی که بانک خارجی برای تأسیس شعبه ارسال کرده، نادرست یا مخدوش بوده است.

ماده ۴۷-مدیران شعبه موظفند مراتب توقف عملیات یا ورشکستگی بانک خارجی را سریعاً به اطلاع بانک مرکزی رسانده و کلیه عملیات و فعالیتهای بانکی شعبه را متوقف نمایند.بانک مرکزی به محض اطلاع از توقف یا ورشکستگی بانک خارجی نسبت به تعیین مدیر موقت شعبه یا ناظر مقیم ، موضوع بند ۱۱-٤٤ این دستورالعمل اقدام می کند.

ماده ۴۸-تصمیمات مرتبط با اجرای حکم ورشکستگی و تصفیه بانک خارجی در رابطه با تعطیلی شعبه، با مدیریت و نظارت بانک مرکزی در خصوص ایفای تعهدات شعبه در رابطه با سپرده گذاران و سایر مشتریان بانک قابل اجرا خواهد بود.

ماده ۴۹-تعطیلی شعبه با پیشنهاد بانک مرکزی و تایید شورای پول و اعتبار میسر خواهد بود.

ماده۵۰- بانک خارجی نمی تواند قبل از ایفای کلیه تعهدات شعبه خود در مقابل بستانکاران و سایر مشتریان در ایران ، نسبت به تعطیلی شعبه اقدام نماید .

ماده ۵۱- بانک خارجی موظف است ظرف نود(۹۰) روز کاری پس از ابلاغ لزوم تعطیلی شعبه از سوی بانک مرکزی ،یک برنامه تفصیلی مشتمل بر روشهای تسویه تعهدات نشات گرفته از عملیات بانکی شعبه و هم چنین برنامه زمانی مقرر برای تسویه این تعهدات را به بانک مرکزی ارائه نماید.

ماده ۵۲- بانک مرکزی ظرف مدت زمانی سی(۳۰) روز کاری از دریافت برنامه تفصیلی تعطیلی شعبه نسبت به رد یا تایید مفاد آن اقدام خواهد کرد.

تبصره- بانک مرکزی در صورت رد برنامه تفصیلی تعطیلی شعبه، دستورات مشخص خود را برای بازنگری در برنامه مذکور ارائه می نماید.

ماده۵۳- برنامه تفصیلی تعطیلی شعبه پس از تأیید بانک مرکزی قابل اجرا خواهد بودو شعبه موظف است مراتب تعطیلی را درسه(۳) نوبت در روزنامه‌های کثیر الانتشار اعلان نماید.

ماده۵۴- مدیرعامل بانک خارجی یا شخصی که نمایندگی بانک خارجی را بدین منظور برعهده دارد موظف است بصورت مکتوب تعهد نماید که کلیه تعهدات بانک خارجی به بستانکاران خود در ایران، منتج از عملیات و فعالیتهای شعبه تسویه شده است.

ماده۵۵- بانک مرکزی پس از حصول اطمینان از ایفای کلیه تعهدات شعبه و اخذ تعهد نامه موضوع ماده ٥٤، مجوزهای فعالیت و تأسیس شعبه را لغو و مراتب را به اطلاع مرجع ثبت شرکت ها می‌رساند.

ماده۵۶- خالص وجوه نقد باقی مانده شعبه در قالب سرمایه اعطایی، قابل انتقال به حسابهای بانک خارجی می‌باشد.

ماده۵۷-سایر مواردی که در این دستورالعمل پیش بینی نشده است تابع قانون پولی و بانکی کشور مصوب سال ۱۳۵۱، قانون عملیات بانکی بدون ربا مصوب سال۱۳٦۲و سایر قوانین و مقررات ذیربط می‌باشد.

دستورالعمل اجرایی نحوه تأسیس ، فعالیت ، نظارت و تعطیلی شعب بانک‌های خارجی در ایران به‌استناد آیین نامه اجرایی نحوه تأسیس و عملیات شعب بانک‌های خارجی در ایران در ۵۷ ماده و ۲۰ تبصره در دومین جلسه مورخ ۱۳۸۸/۲/۱٦ هیأت عامل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به تصویب رسید.

شماره: ۱۱۴۸۶۰؛ ابلاغ تصویب‌نامه شماره ۲۳۶۷۵/ت۴۰۶۵۸/ه مورخ ۵/۲/۱۳۹۰ هیأت محترم وزیران در رابطه با تبصره (۸) ماده (۱) قانون تسهیل اعطای تسهیلات بانکی و کاهش هزینه‌های طرح و تسریع در اجرا طرح‌های تولیدی و افزایش منابع مالی و کارایی بانک‌ها

تاریخ: ۹۰/۵/۱۷

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام؛

احتراماً، به پیوست تصویر تصویب‌نامه شماره ۲۳۶۷۵/ت۴۰۶۵۸/ه مورخ ۱۳۹۰/۲/۵ هیأت محترم وزیران در رابطه با تبصره (۸) ماده (۱) قانون تسهیل اعطای تسهیلات بانکی و کاهش هزینه‌های طرح و تسریع در اجرا طرح‌های تولیدی و افزایش منابع مالی و کارایی بانک‌ها- مصوب ۱۳۸۶- و ماده (۱۰) قانون افزایش بهره‌وری کشاورزی و منابع طبیعی- مصوب ۱۳۸۹- جهت اجرا ایفاد می‌گردد.

خواهشمند است دستور فرمایند مراتب به قید تسریع به کلیه واحدهای ذی‌ربط ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت کافی به عمل آید./۸۷۸۵۴۴

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **بهزاد فخار**

۳۸۱۶ **۱-۳۸۳۱**

پیوست دارد

تصویب‌نامه در خصوص واگذاری اراضی ملی و دولتی منتشره در روزنامه رسمی شماره ۱۹۲۶۸ مورخ ۷/۲/۱۳۹۰

شماره۲۳۶۷۵/ت۴۰۶۵۸هـ – ۵/۲/۱۳۹۰ وزارت امور اقتصادی و دارایی ـ وزارت جهاد کشاورزی ـ وزارت دادگستری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

هیأت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۹/۱۲/۲۵ بنا به پیشنهاد مشترک وزارتخانه‌های جهاد کشاورزی، امور اقتصادی و دارایی و دادگستری و معاونت حقوقی رئیس جمهور و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و به استناد تبصره (۸) ماده (۱) قانون تسهیل اعطای تسهیلات بانکی و کاهش هزینه‌های طرح و تسریع در اجرا طرحهای تولیدی و افزایش منابع مالی و کارائی بانکها ـ مصوب ۱۳۸٦ـ و ماده (۱۰) قانون افزایش بهره‌وری کشاورزی و منابع طبیعی ـ مصوب ۱۳۸۹ـ تصویب نمود:

۱ـ در واگذاری اراضی ملی و دولتی به صورت حق بهره‌برداری، حق انتفاع و اجاره، قراردادهای فیمابین وزارت جهاد کشاورزی و دریافت‌کنندگان اراضی برای پرداخت تسهیلات بانکی به عنوان اسناد قابل قبول تلقی و بانک‌ها یا مؤسسات اعتباری عامل موظفند کلیه حقوق و منافع ناشی از قراردادهای یادشده را به عنوان وثیقه و تضمین برای اعطای تسهیلات مورد پذیرش قرار دهند.

۲ـ ارزش قراردادهـای مذکور براساس بهره مالکانه و یا مال‌الاجاره روز اراضی با توجه به مدت قرارداد اجاره و ارزش روز مستحدثات در اراضی توسط بانک عامل یا مؤسسات اعتباری ارزیابی می‌شود. سایر وثایق مورد نیاز جهت تأمین کسری وثیقه براساس قوانین و مقررات و ضوابط جاری بانک از متقاضی دریافت تسهیلات مطالبه می‌شود.

تبصره۱ـ در مواردی که مستأجر در مراحل بعدی نسبت به احداث مستحدثات براساس طرح مصوب اقدام نماید، بانک عامل یا مؤسسات اعتباری می‌تواند در قالب قراردادهای متمم به عنوان افزایش مبلغ وثیقه ارزیابی شده طرح لحاظ نماید.

تبصره۲ـ در مواردی که بنا به درخواست بانک عامل یا مؤسسات اعتباری و براساس گزارش توجیهی مدت قرارداد اجاره و یا حق بهره‌برداری و انتفاع کافی نباشد با رعایت سقف قانونی، مدت قرارداد موصوف اصلاح و یا تمدید خواهد شد.

۳ـ بانک عامل یا مؤسسات اعتباری می‌توانند در صورت عدم انجام تعهدات از طرف مستأجر و یا بهره‌بردار از اراضی ملی و دولتی مطالبات خود را تبدیل به حال نموده و طبق قوانین و مقررات مربوط از طریق تملک اعیانی و سایر دارایی‌های متعلق به مستأجر موجود در طرح وصول نمایند. وزارت جهاد کشاورزی موظف است در اجرای قرارداد اعطاء تسهیلات بنا به درخواست بانک عامل یا مؤسسات اعتباری ذی‌نفع، آنان و یا اشخاص معرفی شده از طرف آنها را به عنوان جانشین مجری طرح موضوع قرارداد واگذاری زمین شناخته و بپذیرد و کلیه حقوق،

تعهدات و تکالیف ناشی از قرارداد را به بانک عامل یا مؤسسه اعتباری ذی‌نفع و یا اشخاص معرفی شده منتقل نماید.

٤ـ وزارت جهت کشاورزی موظف است هرگونه تغییر حقوقی در روابط بین مستأجر و یا بهره‌بردار (مجریان طرح‌های بهره‌برداری) را با هماهنگی بانک عامل یا مؤسسه اعتباری پرداخت کننده تسهیلات معمول و در صورت اجرای کامل طرح مصوب مراتب تنظیم سند اعیانی را پس از اخذ موافقت بانک عامل یا مؤسسه اعتباری به اداره ثبت اسناد و املاک محل اعلام نماید.

٥ ـ بانکها و مؤسسات اعتباری موظفند در اعطاء تسهیلات بانکی به طرح‌های کشاورزی و منابع طبیعی، اسناد مشاعی مالکین و نسق‌های زراعی زارعین و اشخاص را به نسبت سهم مشاع از قیمت روز کل مشاع ارزیابی و به عنوان وثیقه و تضمین برای اعطا تسهیلات بپذیرند. وزارت جهاد کشاورزی مکلف است حسب استعلام بانک عامل یا مؤسسه اعتباری در خصوص اعلام میزان نسق زارعین و همچنین میزان مستثنیات مالکین مشمول قوانین و مقررات اصلاحات اراضی اقدام لازم را معمول نماید. دفاتر اسناد رسمی موظفند بنا به درخواست بانک‌ها و مؤسسات مذکور نسبت به تنظیم سند رهن بر این اساس اقدام نمایند.

٦ ـ ادارات ثبت اسناد و املاک و دفاتر اسناد رسمی موظفند ترتیبی اتخاذ نمایند که ترهین نسق زارعی موصوف در سوابق پلاک درج و هرگونه اقدام بعدی منوط به اخذ موافقت بانک یا مؤسسه اعتباری مرتهن باشد.

معاون اول رئیس جمهور – محمدرضا رحیمی

شماره: ۱۱۶۸۳۲؛ ابلاغ تصویب‌نامه شماره ۹۸۲۹۷/ت۴۶۷۳۸ه مورخ ۱۲/۰۵/۱۳۹۰ هیأت محترم وزیران در رابطه با الحاق بخش‌های ۱۴ ، ۱۵ و ۱۶ (عقود استصناع، مرابحه و خرید دین) به آئین‌نامه فصل سوم قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره)

تاریخ: ۹۰/۵/۱۹

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام؛

احتراماً، به پیوست تصویر نامه شماره ۹۸۲۹۷/ت۴۶۷۳۸/ه مورخ ۱۳۹۰/۵/۱۲ هیأت محترم وزیران در رابطه با الحاق بخش‌های ١٤ ، ١٥ و ١٦ (عقود استصناع، مرابحه و خرید دین) به آئین‌نامه فصل سوم قانون عملیات بانکی بدون ربا (موضوع تصویب‌نامه شماره ۸۸۶۲۰ مورخ ۱۳۶۲/۱۰/۱۲) جهت استحضار ایفاد می‌گردد.

همان‌گونه که مستحضر می‌باشند مطابق با مفاد ماده ۹۸ قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران به عقود مندرج در فصل سوم قانون عملیات بانکی بدون ربا؛ عقود اسلامی استصناع، مرابحه و خرید دین اضافه شده و آئین‌نامه اجرایی فوق‌الذکر نیز در راستای اجرای تکالیف قانونی مذکور به تصویب هیأت محترم وزیران رسیده است.

یادآوری می‌نماید که دستورالعمل‌های اجرایی تصویب‌نامه شماره ۹۸۲۹۷/ت۴۶۷۳۸/ه مورخ ۱۳۹۰/۵/۱۲ نیز توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تهیه شده و پس از تصویب در شورای محترم پول و اعتبار به آن بانک/مؤسسه اعتباری ابلاغ خواهد گردید./۹۰۱۹۱۰/ف

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد بهزاد فخار

۳۸۱۶ ۱-۳۸۳۱

پیوست دارد

شماره ۹۸۳۰۹۸۱/ت ۴۶۷۳۸هـ
تاریخ ۱۳۹۰/۵/۱۲۰

جمهوری اسلامی ایران
رئیس جمهور

تصویب نامه هیئت وزیران

بسمه تعالی
"با صلوات بر محمد و آل محمد"

وزارت امور اقتصادی و دارایی - بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رییس‌جمهور

هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۹۰/۵/۲ بنا به پیشنهاد شماره ۹۰/۴۵۱۹۳م مورخ ۱۳۹۰/۲/۳۱ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و به استناد ماده (۹۸) قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران - مصوب ۱۳۸۹-، تصویب نمود:

بخش‌های (۱۴)، (۱۵) و (۱۶) به شرح زیر به "آیین‌نامه فصل سوم قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره)، موضوع تصویب نامه شماره ۸۸۶۲۰ مورخ ۱۳۶۲/۱۰/۱۲" الحاق می شوند:

۱۴ - استصناع

ماده ۷۷ – استصناع عقدی است که به موجب آن یکی از طرفین در مقابل مبلغی معین، متعهد به ساخت (تولید، تبدیل و تغییر) اموال منقول و غیر منقول، مادی و غیر مادی با مشخصات مورد تقاضا و تحویل آن در دوره زمانی معین به طرف دیگر می گردد.

ماده ۷۸ – بانک ها می توانند به منظور گسترش بخش های تولیدی از قبیل صنعت و معدن، مسکن و کشاورزی، تسهیلات لازم را به مشتریان در قالب عقد استصناع اعطا نمایند. بانکها ساخت موضوع استصناع را در قالب قرارداد استصناع دیگری به سازنده واگذار می نمایند.

ماده ۷۹ – اموال موضوع عقد استصناع نباید ساخته شده باشد و باید دارای مشخصات مورد تقاضا و برخوردار از استانداردهای قابل قبول در کشور بوده و ویژگی های آن از قبیل اندازه، حجم، کیفیت، کمیت و غیره به طور صریح در عقد ذکر شود.

ماده ۸۰ – در عقد استصناع مبلغ و نحوه پرداخت آن باید معلوم و مشخص باشد.

۱۵ - مرابحه

ماده ۸۱ – مرابحه قراردادی است که به موجب آن عرضه کننده بهای تمام شده اموال و خدمات را به اطلاع متقاضی می رساند و سپس با افزودن مبلغ یا درصدی اضافی به عنوان سود، آن را به صورت نقدی، نسیه دفعی یا اقساطی، به اقساط مساوی و یا غیرمساوی در سررسید یا سررسیدهای معین به متقاضی واگذار می کند.

ماده ۸۲ – بانکها می توانند به منظور رفع نیازهای واحدهای تولیدی، خدماتی و بازرگانی برای تهیه مواد اولیه، لوازم یدکی، ابزار کار، ماشین آلات، تأسیسات، زمین و سایر کالاها و خدمات مورد احتیاج این واحدها و نیازهای خانوارها برای تهیه مسکن، کالاهای بادوام و مصرفی و خدمات به سفارش و درخواست متقاضی مبادرت به تهیه و تملک این اموال و خدمات نموده و سپس آن را در قالب عقد مرابحه به متقاضی واگذار نمایند.

ماده ۸۳ – بانکها مکلفند قبل از انعقاد عقد مرابحه اطمینان حاصل نمایند که اصل منابع و سود متعلقه در طول مدت قرارداد، قابل برگشت می باشد.

ماده ۸۴ – اعطای تسهیلات در قالب عقد مرابحه با تحه به بهای تمام شده و سود بانک تعیین خواهد شد.

۱

جمهوری اسلامی ایران
رئیس جمهور

تصویب نامه هیئت وزیران

۹۸۲۹۷/ت۴۶۷۳۸هـ
تاریخ ۱۳۹۰/۵/۱۲

ماده ۸۵ -بانکها مکلفند تمهیدات لازم را برای استفاده از ابزارها و کارت های الکترونیکی در قالب عقد مرابحه فراهم نمایند.

۱۶- خرید دین

ماده ۸۶ – خرید دین قراردادی است که به موجب آن شخص ثالثی دین مدت دار بدهکار را به کمتر از مبلغ اسمی آن به صورت نقدی از داین خریداری می کند.

ماده ۸۷ – بانکها می توانند به منظور ایجاد تسهیلات لازم جهت تمامی بخش های اقتصادی، دیون موضوع اسناد و اوراق تجاری مدت دار متقاضیان را خریداری نمایند.

ماده ۸۸ – اسناد و اوراق تجاری به آن دسته از اسناد و اوراق بهادار اطلاق می گردد که مفاد آن حاکی از طلب حقیقی متقاضی باشد.

ماده ۸۹ – بانکها مکلفند قبل از خریدِ دین موضوع اسناد و اوراق تجاری، از حقیقی بودن دین و نقد شوندگی آن در سررسید، اطمینان حاصل نمایند.

ماده ۹۰ – دستورالعمل اجرایی عقود استصناع، مرابحه و خرید دین در چارچوب قوانین و مقررات توسط بانک مرکزی تهیه و به تصویب شورای پول و اعتبار خواهد رسید.

محمدرضا رحیمی
معاون اول رییس جمهور

رونوشت به دفتر مقام معظم رهبری، دفتر رییس جمهور، دفتر رییس قوه قضاییه، دفتر معاون اول رییس جمهور، دبیرخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام، معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رییس جمهور، معاونت حقوقی رییس جمهور، معاونت امور مجلس رییس جمهور، دیوان محاسبات کشور، دیوان عدالت اداری، سازمان بازرسی کل کشور، اداره کل قوانین مجلس شورای اسلامی، اداره کل قوانین و مقررات کشور ، اداره کل حقوقی، کلیه وزارتخانه ها، سازمان ها و مؤسسات دولتی، نهادهای انقلاب اسلامی، روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران، دبیرخانه شورای اطلاع رسانی دولت و دفتر هیئت دولت ابلاغ می شود

شماره: ۱۳۷۵۹۳؛ ابلاغ دستورالعمل احراز و سلب صلاحیت حرفه‌ای مدیرعامل و اعضای هیأت مدیره مؤسسات اعتباری

تاریخ: ۹۰/۶/۱۵

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی و غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام؛

احتراماً همان‌گونه که مستحضر می‌باشند، به موجب تبصره ٤ ماده ٩٦ قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران، مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۱۵ مجلس شورای اسلامی، انتخاب مدیرعامل و هیأت مدیره بانک‌های دولتی پس از صدور مجوز صلاحیت حرفه‌ای آنان از سوی بانک مرکزی امکان‌پذیر است. همچنین براساس تبصره ۳ ماده مذکور، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران براساس مقررات قانونی، اختیار سلب صلاحیت حرفه‌ای و لغو مجوز و محکومیت متخلفین فعال در حوزه پولی به پرداخت جریمه را دارد. از طرف دیگر مفاد قانون مزبور تصریح دارد که در صورت سلب صلاحیت حرفه‌ای اعضای هیأت مدیره و مدیران عامل بانک‌ها و مؤسسات اعتباری توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، اشخاص فوق‌الذکر از مسؤولیت مربوطه منفصل می‌گردند و ادامه تصدی مدیران مربوطه در حکم دخل و تصرف غیرقانونی در وجوه و اموال عمومی محسوب می‌شود.

شایان ذکر است طبق تبصره ۱ ماده ٩٦ قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه، ایجاد و ثبت نهادهای پولی و اعتباری از قبیل بانک‌ها، مؤسسات اعتباری، تعاونی‌های اعتبار، صندوق‌های قرض‌الحسنه، صرافی‌ها و شرکت‌های واسپاری (لیزینگ‌ها) و همچنین ثبت تغییرات نهادهای مذکور فقط با اخذ مجوز از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران امکان‌پذیر است.

با عنایت به مراتب فوق و در راستای اجرای تکالیف مقرر در تبصره‌های ۱، ۳ و ٤ مذکور، بدین‌وسیله "دستورالعمل احراز و سلب صلاحیت حرفه‌ای مدیرعامل و اعضای هیأت مدیره مؤسسات اعتباری" که پس از طرح در دوازدهمین، سیزدهمین، بیست و سومین، سی و یکمین و چهلمین جلسه مورخ ۹۰/۲/۱٤، ۹۰/۲/۲۸، ۹۰/٤/۱، ۹۰/۵/۹ و ۹۰/٦/۱۳ کمیسیون اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تصویب و به تأیید ریاست کل محترم بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران نیز رسیده است، جهت اجرا ارسال می‌گردد.

خواهشمند است ترتیبی اتخاذ فرمایید در موارد آتی، انتخاب اشخاص برای تصدی سمت مدیرعامل و یا اعضای هیأت مدیره یا تمدید دوره تصدی ایشان و همچنین اقدامات لازم‌الاجرا توسط آن بانک/ مؤسسه اعتباری غیربانکی در صورت سلب صلاحیت حرفه‌ای اشخاص مزبور، مطابق با مفاد این دستورالعمل صورت پذیرد./ ۹۲۰۳۲۱

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **عبداله رحیم طرقی**

۰۲- ۳۲۱۵ **۶-۳۸۳۱**

پیوست دارد

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

دستورالعمل احراز و سلب صلاحیت حرفه‌ای

مدیرعامل و اعضای هیأت مدیره مؤسسات اعتباری

«موضوع تبصره‌های ۱، ۳ و ۴ ماده ۹۶ قانون برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران»

"بسمه تعالی"

مقدمه:

به منظور اجرای تبصره‌های ۱، ۳ و ٤ ماده ۹٦ قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران، مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۱۵، " دستورالعمل احراز و سلب صلاحیت حرفه‌ای مدیرعامل و اعضای هیأت مدیره مؤسسات اعتباری" به شرح ذیل تصویب می‌گردد:

فصل اول: تعاریف

ماده ۱ ــ دراین‌دستورالعمل عناوین ذیلبهجای عبارت‌هایمربوطبکارمی‌روند:

۱-۱- بانک مرکزی: بانکمرکزی جمهوریاسلامیایران

۱-۲- مؤسسه اعتباری: بانک یا مؤسسه اعتباری غیربانکی

۱-۳- کمیسیون: کمیسیون احراز و سلب صلاحیت حرفه‌ای مدیران عامل و اعضای هیأت مدیره مؤسسات اعتباری

۱-۴- صلاحیت حرفه‌ای: دارا بودن شرایط لازم برای تصدی سمت مدیرعامل یا عضو هیأت مدیره مؤسسه اعتباری، مشتمل بر شرایط عمومی و تخصصی مقرر در این دستورالعمل

۱-۵- تأییدیه: مجوزی که پس از تأیید صلاحیت حرفه‌ای شخص پیشنهادی برای تصدی سمت مدیرعامل یا عضو هیأت مدیره مؤسسه اعتباری، از سوی بانک مرکزی اعطاء می‌گردد.

فصل دوم: شرایط عمومی و تخصصی موردنظر برای احراز صلاحیت حرفه‌ای

الف ــ شرایط عمومی:

ماده ۲ ــ اشخاص پیشنهادی برای تصدی سمت مدیرعامل یا عضو هیأت مدیره باید از شرایط عمومی به شرح ذیل برخوردار باشند:

۲-۱- تابعیتکشورجمهوریاسلامیایران

تبصره ــ در خصوص هیأت مدیره بانک‌ها، شرط تابعیت کشور جمهوری اسلامی ایران صرفاً برای رئیس هیأت مدیره و اکثریت اعضای آنها الزامی می‌باشد.

۲-۲- پیرویکیازادیانرسمیکشور

۲-۳- التزام عملی به قانون اساسی

۴-۲- دارا بودن حسن شهرت و امانت‌داری

۵-۲- دارا بودن دانشنامه کارشناسی یا بالاتر در رشته‌های بانکداری، اقتصاد، حقوق، حسابداری، مدیریت و فناوری اطلاعات

تبصره ـ پذیرش سایر رشته‌های تحصیلی منوط به تأیید رئیس‌کل بانک مرکزی می‌باشد.

۶-۲- عدم شمول قانون ممنوعیت تصدی بیش از یک شغل در خصوص ایشان

۷-۲- عدم داشتن سابقه محکومیت به سرقت، ارتشاء، اختلاس، خیانت در امانت، کلاهبرداری، جعل و تزویر، صدور چک بی‌محل و ورشکستگی به تقصیر یا تقلب- اعم از اینکه حکم از دادگاههای داخلی یا خارج کشور صادر شده یا محکوم مجرم اصلی یا شریک یا معاون جرم بوده باشد

۸-۲- عدم محکومیت قطعی بیش از یک‌بار به مجازات موضوع بند ۱ ماده ٤٤ قانون پولی و بانکی کشور

۹-۲- عدم داشتن بدهی غیرجاری به مؤسسات اعتباری

۱۰-۲- عدم داشتن سهم یا سمت در سایر مؤسسات اعتباری مگر با اجازه بانک مرکزی

ب ـ شرایط تخصصی:

ماده ۳ ـ اشخاص پیشنهادی برای تصدی سمت مدیرعامل یا عضو هیأت مدیره باید از شرایط تخصصی به شرح ذیل برخوردار باشند:

۱-۳- حداقل دهسالسابقه کار درنظامبانکی برای دو سوماعضایهیأتمدیره

تبصره ـ دارا بودن حداقل دهسالسابقه کار درنظامبانکی برای رئیس هیأتمدیره الزامی است.

۲-۳- حداقلده سالسابقه فعالیتدر مدیریتاموربانکی یابازار سرمایه برای مدیرعامل به نحوی که دارای حداقل پنج سال سابقه فعالیت در نظام بانکی کشور باشد.

تبصره ـ دارا بودن مدرک دکتری و کارشناسی ارشد در رشته‌های مرتبط به ترتیب به عنوان سه و دو سال سابقه فعالیت در نظام بانکی محسوب می‌گردد.

۳-۳- تسلط به قوانین و مقررات بانکی

۴-۳- تسلط به عملیات تجهیز و تخصیص منابع در بانک‌ها

۵-۳- آشنایی با مدیریت انواع ریسک‌های بانکی

۶-۳- آشنایی با عملیات ارزی بانک‌ها

۷–۳– توانایی تجزیه و تحلیل مسائل اقتصادی

۸–۳– آشنایی با زبان‌های خارجی

فصل سوم: ترتیب رسیدگی و تأیید یا رد صلاحیت حرفه‌ای

ماده ۴ ــ تصدی سمت به عنوان مدیرعامل یا عضو هیأت مدیره مؤسسه اعتباری و انتخاب مجدد اشخاص مذکور، منوط به صدور تأییدیه بانک مرکزی می‌باشد.

ماده ۵ ــ برای صدور تأییدیه موضوع این دستورالعمل کمیسیونی با عنوان "کمیسیون احراز و سلب صلاحیت حرفه‌ای مدیران عامل و اعضای هیأت مدیره مؤسسات اعتباری" تشکیل می‌شود.

تبصره ــ مصوبات کمیسیون پس از تأیید رئیس‌کل بانک مرکزی لازم الاجرا است.

ماده ۶ ــ ترکیب اعضای کمیسیون به شرح ذیل تعیین می‌گردد:

عضو هیأت عامل ناظر بر بخش نظارت، به عنوان رئیس کمیسیون

مدیرکل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی، به عنوان نائب رئیس کمیسیون و در غیاب وی مدیر اداره مطالعات و مقررات بانکی

مدیرکل نظارت بر بانک‌ها و در غیاب وی مدیر اداره نظارت بر بانک‌ها

مدیرکل سیاستها و مقررات ارزی و در غیاب وی مدیر اداره سیاستها و مقررات ارزی

مدیرکل حقوقی و در غیاب وی مدیر اداره بررسیهای حقوقی

مدیرکل اعتبارات و در غیاب وی مدیر اداره اعتبارات

مدیرکل اقتصادی و در غیاب وی مدیر اداره بررسیها و سیاستهای اقتصادی

ماده ۷ ــرئیس کمیسیون می‌تواند از اشخاص مطلع برای حضور در جلسه دعوت بعمل آورد.

ماده ۸ ــ جلسات کمیسیون با حضور اکثریت اعضاءرسمیتداشته و تصمیماتمتخذهبا حصول دو سوم آرای حاضرین درجلسه،معتبرخواهد بود.

ماده ۹ ــ اداره مجوزهای بانکی، به عنوان دبیرخانه کمیسیون تعیین می‌گردد. در این رابطه نماینده آن اداره، بدونحقرأیدر جلساتکمیسیون شرکتمی‌کند.

ماده ۱۰ ــ هیأت مؤسس مؤسسه اعتباری در شرف تأسیس باید اشخاص پیشنهادی برای تصدی سمت عضو هیأت مدیره را به دبیرخانه کمیسیون معرفی نماید.

ماده ۱۱ ــ رئیس هیأت مدیره مؤسسه اعتباری در حال فعالیت باید اشخاص پیشنهادی برای تصدی سمت عضو هیأت مدیره را پس از کسب نظر اکثریت سهامداران، به دبیرخانه کمیسیون معرفی نماید.

ماده ۱۲ ــ رئیس هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است شخص پیشنهادی برای تصدی سمت مدیرعامل را به منظور اخذ تأییدیه به دبیرخانه کمیسیون معرفی نماید.

ماده ۱۳ ــ اشخاص پیشنهادی برای تصدی سمت مدیرعامل یا عضو هیأت مدیره بانک‌های دولتی از سوی وزیر امور اقتصادی و دارایی به دبیرخانه کمیسیون معرفی خواهند شد.

ماده ۱۴ ــ مشخصات اشخاص پیشنهادی جهت تصدی سمت مدیرعامل یا عضو هیأت مدیره، باید در قالب فرم ضمیمه شماره ۱ به انضمام مدارک و مستندات مندرج در ضمیمه شماره ۲، به دبیرخانه کمیسیون ارسال گردد.

ماده ۱۵ ــ دبیرخانه کمیسیون، فرم مشخصات و مدارک و مستندات ارسالی را پس از وصول، ظرف پانزده روز بررسی نموده و در صورت کامل بودن آنها و احراز شرایط عمومی شخص یا اشخاص معرفی‌شده، تاریخ تشکیل جلسه رسیدگی را که حداکثر یک هفته پس از پایان بررسی مزبور خواهد بود تعیین و از شخص یا اشخاص معرفی‌شده برای حضور در جلسه و شرکت در مصاحبه دعوت می‌نماید.

تبصره ۱ ــ فاصله بین دعوت و تاریخ تشکیل جلسه، نباید کمتر از سه روز باشد.

تبصره ۲ ــ چنانچه فرم مشخصات و مدارک و مستندات ارسالی ناقص باشد یا شرایط عمومی شخص یا اشخاص پیشنهادی احراز نگردد، دبیرخانه نسبت به عودت فرم و مدارک مذکور با ذکر دلایل اقدام خواهد نمود.

ماده ۱۶ ــ کمیسیون ظرف یک هفته پس از تاریخ تشکیل جلسه، نظر خودرادرمورد صلاحیت حرفه‌ای اشخاص پیشنهادی اعلام می‌نماید. در صورتی که صلاحیت اشخاص موردنظر از سوی کمیسیون مورد تأیید قرار گیرد، دبیرخانه پس از اخذ تأیید رئیس‌کل بانک مرکزی، برای اشخاص مذکور تأییدیه صادر خواهد نمود.

تبصره ــ در صورتی که رئیس‌کل بانک مرکزی با تصمیمات کمیسیون موافقت بعمل نیاورد، کمیسیون موظف است مجدداً اقدام به بررسی صلاحیت شخص موردنظر نماید.

فصل چهارم: ترتیب سلب صلاحیت حرفه‌ای

ماده ۱۷ ــ در صورت حصول شرایط ذیل، کمیسیون می‌تواند اقدام به سلب صلاحیت حرفه‌ای اشخاص دارای تأییدیه نماید:

تخلف از قوانین و مقررات که منجر به صدور حکم قطعی از هیأت انتظامی بانک‌ها گردد.

شخص برای اخذ تأییدیه، اطلاعات کذب ارائه نموده و یا برخی اطلاعات را کتمان کرده باشد.

شخص فاقد هر یک از شرایط عمومی مقرر در این دستورالعمل گردد.

تبصره ــ پایان دوره تصدی سمت اشخاص دارای تأییدیه و عدم صدور تأییدیه مجدد از سوی بانک مرکزی، به منزله سلب صلاحیت حرفه‌ای آنان تلقی می‌گردد.

ماده ۱۸ ــ در صورت وقوع موارد موضوع ماده ۱۷، با اعلام عضو هیأت عامل ناظر بر بخش نظارت، دبیرخانه کمیسیون تاریخ تشکیل جلسه رسیدگی را که حداکثر یک هفته پس از اعلام مذکور خواهد بود، تعیین و از شخص یا اشخاص معرفی‌شده برای حضور در جلسه دعوت می‌نماید.

تبصره ــ فاصله بین دعوت و تاریخ تشکیل جلسه، نباید کمتر از سه روز باشد.

ماده ۱۹ ــ کمیسیون ظرف یک هفته پس از تاریخ تشکیل جلسه، نظر خودرادرمورد صلاحیت حرفه‌ای شخص موردنظر اعلام می‌نماید. در صورتی که صلاحیت شخص مذکور از سوی کمیسیون سلب گردد، دبیرخانه پس از اخذ تأیید رئیس‌کل بانک مرکزی، تأییدیه صادره برای وی را لغو خواهد نمود.

ماده ۲۰ ــ در صورت سلب صلاحیت حرفه‌ای، اعضای هیأت مدیره و مدیران عامل بانک‌ها و مؤسسات اعتباری توسط بانک مرکزی از مسئولیت مربوطه منفصل می‌گردند. ادامه تصدی مدیران مربوطه در حکم دخل و تصرف غیرقانونی در وجوه و اموال عمومی محسوب می‌شود.

" دستورالعمل احراز و سلب صلاحیت حرفه‌ای مدیرعامل و اعضای هیأت مدیره مؤسسات اعتباری" در ۲۰ ماده و ۱۰ تبصره در چهلمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۰۶/۱۳ کمیسیون اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به تصویب رسید و از تاریخ ابلاغ آن به مؤسسات اعتباری لازم‌الاجرا می‌باشد./

ضمیمه شماره ۱

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

فرم مشخصات شخص پیشنهادی برای تصدی سمت مدیرعامل یا عضو هیأت مدیره مؤسسه اعتباری

(موضوع ماده ۱۴ دستورالعمل احراز و سلب صلاحیت حرفه‌ای مدیرعامل و اعضای هیأت مدیره مؤسسات اعتباری)

این فرم توسط شخص پیشنهادی برای تصدی سمت به صورت تایپ شده تکمیل و پس از درج تاریخ،امضاء گردد.

۱-مشخصات:

نام: **نامخانوادگی:** **نامپدر:**

تاریخ تولد: **شماره ملی:** **شماره شناسنامه:**

تاریخ و محل صدور شناسنامه:

شغل فعلی:

شماره تلفن تماس: **شماره نمابر:**

۲- مشخصات مؤسسه اعتباری و سمت پیشنهادی:

نام مؤسسه اعتباری:

سمت پیشنهادی:

۳- میزان تحصیلات:

ردیف	مدرک تحصیلی	رشته تحصیلی	نام مؤسسه آموزشی	تاریخ اخذ مدرک تحصیلی
۱				
۲				
۳				
٤				

۴- مهمترین دوره‌های آموزشی گذرانده شده مرتبط باکار یا تحصیلات:

ردیف	از تاریخ	تا تاریخ	نام و محل مرکز آموزشی	مدرک اخذشده	ملاحظات
۱					
۲					
۳					
٤					

۵- میزان آشنایی با زبان‌های خارجی

ردیف	نام زبان خارجی	ضعیف	متوسط	خوب
۱				
۲				
۳				
٤				

۶- سوابق فعالیت حرفه‌ای:

ردیف	از تاریخ	تا تاریخ	نام سازمان و اداره محل فعالیت	سمت	ملاحظات
۱					
۲					
۳					
٤					

۷- توضیحات:

اینجانب ..... متقاضی تصدی سمت مدیرعامل/ عضو هیأت مدیره

..... بدین‌وسیله اعلام می‌نمایم که ملتزم عملی به قانون اساسی می‌باشم و تا این تاریخ هیچ نوع سابقه محکومیت موضوع بند ۷-۲ ماده ۲ دستورالعمل احراز و سلب صلاحیت حرفه‌ای مدیرعامل و اعضای هیأت مدیره مؤسسات

اعتباری را نداشته و تصدی هیچ یک از مشاغلی که براساس قانون ممنوعیت تصدی بیش از یک شغل دارای محدودیت است را عهده‌دار نمی‌باشم.

ضمناً تأیید می‌نمایم که کلیه مطالب عنوان شده در این فرم صحیح بوده و قابل استناد می‌باشد./

تاریخ **امضاء**

ضمیمه شماره ۲

مدارک و مستنداتی که باید به انضمام فرم مشخصات شخص پیشنهادی برای تصدی سمت مدیرعامل یا عضو هیأت مدیره مؤسسه اعتباری، ارائه گردند

(موضوع ماده ۱۴ دستورالعمل احراز و سلب صلاحیت حرفه‌ای مدیرعامل و اعضای هیأت مدیره مؤسسات اعتباری)

تصویر تمام صفحات شناسنامه

تصویر پشت و روی کارت ملی

اصل گواهی عدم سوءپیشینه

تصویر مدارک تحصیلی

تصاویر مدارک مربوط به دوره‌هایآموزشیگذراندهشدهمرتبطباکاریاتحصیلات

تصاویر مدارک مربوط به سوابق فعالیت حرفه‌ای

تصویر مستندات حداقل ده سال سابقه کار درنظامبانکی برای دو سوم اعضای هیأت مدیره و حداقل ده سال سابقه فعالیت در مدیریت امور بانکی یابازار سرمایه برای مدیرعامل

شماره: ۱۴۱۶۹۶؛ ابلاغ دستورالعمل های اجرایی عقود سه گانه استصناع، مرابحه و خرید دین، مصوب یکهزار و یکصد و بیست و هشتمین جلسه مورخ ۲۵/۰۵/۱۳۹۰ شورای محترم پول و اعتبار

تاریخ: ۹۰/۶/۲۰

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

موضوع: ابلاغ دستورالعمل‌های اجرایی عقود سه‌گانه استصناع، مرابحه و خرید دین، مصوب یکهزار و یکصد و بیست و هشتمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۰۵/۲۵ شورای محترم پول و اعتبار.

با سلام؛

احتراماً، همانگونه که مستحضر می‌باشند امروزه بازارهای مالی اسلامی در عرصه جهانی با توسعه روزافزونی مواجه شده است، به‌گونه‌ای که بکارگیری انواع ابزارها و تلاش برای ایجاد انواع ابزارهای مالی جدید مبتنی بر شریعت مقدس جهت جذب و تخصیص منابع جزو اولویت‌های اصلی بانکداری اسلامی قلمداد شده است. از آنجاییکه نظام بانکداری کشور بر احکام عالیه اسلام استوار گشته است و کلیه فعالیت‌های بانکی باید غیر ربوی باشد، لذا ضروری است تا از حداکثر ظرفیت‌های بانکداری اسلامی در زمینه تخصیص بهینه منابع به بخش‌های مختلف اقتصادی استفاده شود. امروزه ریشه بسیاری از مشکلات اقتصادی کشور را می‌توان در عدم تخصیص بهینه منابع شبکه بانکی به تولیدکنندگان و فعالان بخش‌های مختلف اقتصادی دانست.

درراستای رفع این گونه مشکلات و استفاده حداکثری از ظرفیت‌های بانکداری اسلامی و براساس تکلیف مقرر در ماده (۹۸) قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران، عقود سه‌گانه استصناع، مرابحه و خرید دین، به فصل سوم قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره) افزوده شد و آیین‌نامه اجرایی آن نیز به تصویب هیأت محترم وزیران رسید.

شورای محترم پول و اعتبار نیز در اجرای تکلیف مقرر در ماده (۹۰) آیین‌نامه اجرایی فوق‌الذکر در یکهزار و یکصد و بیست و هشتمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۰۵/۲۵ خود، دستورالعمل‌های اجرایی عقود استصناع، مرابحه و خرید دین را تصویب نمود.

عقد استصناع عمدتاً به منظور ساخت (تولید، تبدیل و تغییر) اموال منقول و غیرمنقول با مشخصات مورد تقاضا و تحویل آن در دوره زمانی معین مورد استفاده قرار می‌گیرد. شبکه بانکی می‌تواند با اعطای تسهیلات در قالب عقد استصناع به شکوفایی تولید داخلی در بخش‌های صنعت و معدن، مسکن و کشاورزی و غیره کمک قابل ملاحظه‌ای نماید.

عقد مرابحه نیز از جمله عقودی است که تاکنون در شبکه بانکی مورد استفاده قرار نگرفته است. به موجب این عقد، بانک یا مؤسسه اعتباری به عنوان عرضه‌کننده، بهای تمام شده اموال و خدمات را به اطلاع متقاضی می‌رساند و سپس با افزودن مبلغ یا درصدی اضافی به عنوان سود، آن را به صورت نقدی، نسیه دفعی یا اقساطی، به اقساط مساوی و یا غیرمساوی در سررسید یا سررسیدهای معین به متقاضی به فروش می‌رساند. این عقد از توانمندی‌های بالایی، به خصوص در بکارگیری آن به شکل کارت‌های الکترونیکی اعتباری برخوردار است، به گونه‌ای که نقاط ضعف کارت اعتباری مبتنی بر عقد قرض‌الحسنه را پوشش می‌دهد. بانک‌ها و مؤسسات اعتباری با بکارگیری عقد مرابحه، نیازهای مختلف خانوارها را مرتفع خواهند ساخت و کمک شایانی به شکوفایی اقتصاد خانواده خواهند کرد.

عقد خرید دین نیز از جمله عقودی است که هرچند تاکنون دارای دستورالعمل اجرایی بوده، ولیکن به شکل یک عقد مستقل در قانون عملیات بانکی بدون ربا مطرح نبوده است. با اجرای ضوابط جدید این عقد در شبکه بانکی کشور، مشکل بسیاری از واحدهای تولیدی، خدماتی و بازرگانی مرتفع خواهد شد. براساس عقد خرید دین، بانک یا مؤسسه اعتباری به عنوان شخص ثالث، می‌تواند دین مدت‌دار بدهکار را به کمتر از مبلغ اسمی آن به صورت نقدی از داین خریداری نموده و بدین ترتیب موجبات رفع مشکلات نقدینگی این واحدها را فراهم نماید.

با عنایت به مطالب یاد شده، به پیوست سه نسخه از دستورالعمل‌های اجرایی عقود استصناع، مرابحه و خرید دین ارسال می‌گردد. خواهشمند است دستور فرمایید مراتب به قید تسریع به کلیه واحدهای ذیربط ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت لازم به عمل آید./۹۲۹۸۴۲

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پول شویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین آزاد **بهزاد فخار**

۳۲۱۵-۰۲ **۳۸۳۱-۱**

پیوست دارد

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات ومقررات بانکی

دستورالعمل اجرایی عقد استصناع

مرداد ماه ۱۳۹۰

"بسمه تعالی"

ماده ۱ـ استصناع عقدی است که به موجب آن یکی از طرفین در مقابل مبلغی معین، متعهد به ساخت (تولید، تبدیل و تغییر) اموال منقول و غیر منقول، مادی و غیر مادی با مشخصات مورد تقاضا و تحویل آن در دوره زمانی معین به طرف دیگر می‌گردد.

ماده ۲ـ بانک‌ها می‌توانند به منظور گسترش بخش‌های تولیدی از قبیل صنعت و معدن، مسکن و کشاورزی، تسهیلات لازم را به مشتریان در قالب عقد استصناع اول اعطا نموده و سپس بر اساس عقد استصناع دوم قرارداد ساخت را به سازنده واگذار نمایند.

ماده ۳ـ بانک‌ها نمی‌توانند در خصوص محصولات کشاورزی، مبادرت به انعقاد عقد استصناع نمایند.

تبصره ـ فرآیند تبدیل محصولات کشاورزی به محصولات دیگر از شمول این ماده مستثنی می‌باشد.

ماده ٤ـ اموال موضوع عقد استصناع نباید ساخته شده باشد و باید دارای مشخصات مورد تقاضا و برخوردار از استانداردهای قابل قبول در کشور بوده و ویژگی‌های آن از قبیل اندازه، حجم، کیفیت، کمیت و غیره به طور صریح در عقد ذکر شود.

ماده ٥ ـ استصناع اول عقدی است که بین مشتری و بانک منعقد می‌گردد و به موجب آن بانک متعهد می‌شود در قبال دریافت مبلغ قرارداد و طبق شرایط مندرج در آن، اموال موردنظر را در دوره زمانی معین به مشتری تحویل دهد.

تبصره ـ در عقد استصناع اول باید اختیار بانک برای واگذاری ساخت اموال موردنظر به غیر تصریح گردد.

ماده ٦ ـ در عقد استصناع اول باید مبلغ عقد، مشخصات اموال، دوره زمانی و شرایط ساخت و تحویل آن و نحوه محاسبه سود و بازپرداخت تسهیلات قید گردد.

ماده ۷ـ بانک مکلف است مبلغ عقد استصناع اول را با توجه به مبلغ عقد استصناع دوم و سود بانک تعیین کند.

ماده ۸ ـ در عقد استصناع اول، مبلغ و نحوه پرداخت آن باید معلوم و معین باشد و در هنگام انعقاد قرارداد، مشتری باید درصدی از مبلغ اموال موردنظر را به بانک پرداخت نماید.

ماده ۹ـ در عقد استصناع اول باید شرایط تحویل اموال موردنظر اعم از نقدی و اقساطی قید شود.

ماده ۱۰ـ بانک‌ها در صورت عدم انجام تعهد و یا تأخیر در ایفای آن مطابق با عقد استصناع اول، در قبال مشتری متعهد می‌باشند.

ماده ۱۱ـ پس از تکمیل اموال موردنظر طبق شرایط مندرج در عقد استصناع اول، مشتری ملزم به تحویل گرفتن آن بوده و در صورت امتناع، مسئولیت عواقب آن برعهده مشتری خواهد بود.

ماده ۱۲ـ بانک‌ها موظفند هنگام انعقاد عقد استصناع اول، جهت اطمینان از بازپرداخت اصل و سود تسهیلات توسط مشتری، مبادرت به اخذ وثائق و تضمین‌های مناسب نمایند.

ماده ۱۳ـ بانک‌ها مکلفند ترتیبی اتخاذ نمایند تا وثائق مربوطه، همه ساله و در طول مدت اجرای عقد استصناع اول، حداقل به میزان مانده مطالبات خود به نفع بانک بیمه شوند.

ماده ١٤ـ بانک‌ها باید در عقد استصناع اول تدابیر لازم را به منظور کاهش ریسک خسارت ناشی از امتناع مشتری از تحویل گرفتن اموال موردنظر لحاظ نمایند.

ماده ۱۵ـ استصناع دوم عقدی است که پس از درخواست مشتری، بین بانک و سازنده منعقد می‌گردد و به موجب آن سازنده متعهد می‌شود در قبال دریافت مبلغ قرارداد و طبق شرایط مندرج در آن، اموال موردنظر را در دوره زمانی معین به بانک یا نماینده آن تحویل دهد.

تبصره ۱ـ در عقد استصناع دوم، مشتری و سازنده نمی‌تواند شخص واحد باشد.

تبصره ۲ـ بانک‌ها نمی‌توانند پیش از انعقاد عقد استصناع اول، عقد استصناع دوم را با سازنده منعقد نمایند.

تبصره ۳ـ بانک ها می‌توانند به مشتری اختیار دهند اموال موردنظر را مستقیماً از سازنده تحویل گیرد.

ماده ١٦ـ در عقد استصناع اول، بانک باید با مشتری شرط نماید که اجرایی شدن این قرارداد موکول به انعقاد عقد استصناع دوم مابین بانک و سازنده خواهد بود.

ماده ۱۷ـ بانک‌ها مکلفند قبل از انعقاد عقد استصناع دوم، اموال موردنظر را از لحاظ توجیه فنی، مالی و اقتصادی (در حد نیاز بانک) بررسی و ارزیابی نمایند.

ماده ۱۸ـ مدت اجرای عقد استصناع دوم و تسویه مطالبات ناشی از آن حداکثر چهار سال تعیین می‌شود. در صورت موافقت هیأت مدیره بانک، مدت زمان مورد اشاره با توجه به توجیهات مالی و امکان بازپرداخت، قابل تمدید می‌باشد.

ماده ۱۹ـ در عقد استصناع دوم باید مبلغ عقد و نحوه پرداخت آن، مشخصات اموال موردنظر، شرایط ساخت و دوره زمانی تحویل کالا قید گردد.

ماده ۲۰ـ در عقد استصناع دوم، مبلغ و نحوه پرداخت آن باید معلوم و معین بوده و با توافق طرفین، بخشی به صورت پیش‌پرداخت قبل از شروع اجرای عقد و باقیمانده به تناسب پیشرفت فیزیکی یا مستقل از آن با زمانبندی خاص به سازنده پرداخت شود.

تبصره ۱ـ مبلغ اموال موردنظر نباید به طور کامل در ابتدای عقد استصناع دوم پرداخت شود.

تبصره ۲ـ در عقد استصناع دوم، بانک‌ها می‌توانند بخشی از بهای اموال سفارش داده شده را پیش پرداخت کنند.

ماده ۲۱ـ در عقد استصناع دوم، سازنده متعهد می‌شود مواد اولیه و اقلام موردنیاز برای ساخت اموال موردنظر را راساً تهیه نماید.

ماده ۲۲ـ بروز هرگونه خسارت، معیوب بودن و عدم تطابق اموال با ویژگی‌های مقرر در عقد استصناع دوم برعهده سازنده می‌باشد.

ماده ۲۳ـ بانک‌ها مکلفند ترتیبی اتخاذ نمایند تا در عقد استصناع دوم، اموال درجریان ساخت، همه ساله و در طول مدت اجرای عقد،حداقل به میزان پرداختی بانک، بیمه کامل شود.

ماده ۲٤ـ بانک‌ها باید در عقد استصناع دوم، تدابیر لازم را به منظور کاهش ریسک عدم تحویل و عدم مطابقت اموال موردنظر با مشخصات مندرج در عقد اتخاذ نمایند.

ماده ۲۵ـ بانک‌ها موظفند به منظور اطمینان از حسن اجرای عقد استصناع دوم در طول مدت قرارداد، نظارت لازم وکافی را بعمل آورند.

تبصره‌ـ بانک‌ها می‌توانند به منظور نظارت بر حسن اجرای عقد استصناع دوم، مشتری را به عنوان ناظر و نماینده خود منصوب نمایند.

ماده ۲٦ـ در صورتی‌که اموال موردنظر در موضوع عقد استصناع، با ویژگی‌های مورد تقاضا از جمله کیفیت، حجم، اندازه و غیره مطابق قرارداد نباشد، بانک یا نماینده وی می‌تواند از تحویل گرفتن آن خودداری نماید.

ماده ۲۷ـ بانکها می‌توانند در طرحهای بلندمدت، قراردادهای استصناع را در چندین مرحله با مشتری و سازنده منعقد نموده و درآن قراردادها شرط نمایند که با توافق طرفین، قراردادهای بعدی استصناع منعقد می‌گردد.

ماده ۲۸ـ بانک‌ها باید هنگام انعقاد عقد استصناع دوم، جهت اطمینان از ایفای تعهدات سازنده، مبادرت به اخذ وثائق و تضمین‌های مناسب نمایند.

ماده ۲۹ـ طرفین عقد استصناع می‌توانند قبل از شروع فرآیند ساخت اموال موردنظر، با تقبل خسارات احتمالی، قرارداد را فسخ نمایند.

ماده ۳۰ـ بانک‌ها مکلفند در عقد استصناع اول و دوم قید نمایند که قرارداد مذکور براساس توافق طرفین در حکم اسناد لازم‌الاجرا و تابع آیین‌نامه اجرای اسناد رسمی می‌باشد.

تبصره ـ معاملاتی که طبق قوانین و مقررات موضوعه در مورد وثائق دریافتی باید در دفاتر اسناد رسمی انجام شوند، کماکان طبق تشریفات مربوط انجام خواهند شد.

دستورالعمل اجرایی عقد استصناع مشتمل بر ۳۰ ماده و ۹ تبصره در یکهزار و یکصد و بیست و هشتمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۵/۲۵ شورای پول و اعتبار به تصویب رسید.

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات ومقررات بانکی

دستورالعمل اجرایی عقد خرید دین

مرداد ماه ۱۳۹۰

«بسمه تعالی»

ماده ۱ـ خرید دین قراردادی است که به موجب آن شخص ثالثی، دین مدت دار بدهکار را به کمتر از مبلغ اسمی آن به صورت نقدی از داین خریداری‌می کند.

تبصره‌ـ مبلغ اسمی رقمی است که در متن اسناد و اوراق تجاری ذکر گردیده و حاکی از میزان دین می‌باشد.

ماده ۲ـ بانک‌ها می‌توانند به منظور ایجاد تسهیلات لازم جهت تمامی بخش‌های اقتصادی، دیون موضوع اسناد و اوراق تجاری مدت‌دار متقاضیان را خریداری نمایند.

ماده ۳ـ اسناد و اوراق تجاری به آن دسته از اسناد و اوراق بهادار اطلاق می‌گردد که مفاد آن حاکی از طلب حقیقی متقاضی باشد.

ماده ٤ـ بانک‌ها موظفند قبل از خرید دین موضوع اسناد و اوراق تجاری، از حقیقی بودن دین و نقدشوندگی آن در سررسید، اطمینان حاصل نمایند.

ماده ٥ـ بانک‌ها مکلفند قبل از خرید دین موضوع اسناد و اوراق تجاری، از معتبر بودن متعهد دین اطمینان حاصل کنند.

ماده ٦ـ خرید دین موضوع اسناد و اوراق تجاری توسط بانک‌ها در صورتی مجاز است که سررسید این قبیل اسناد و اوراق تجاری از یک سال تجاوز ننماید.

تبصره‌ـ بانکها در موارد خاص و با موافقت هیأت مدیره خود، مجاز به خرید دین موضوع اسناد و اوراق تجاری با سررسید حداکثر تا دو سال می باشند.

ماده ۷ ـ بانک‌ها می‌توانند ضمن تنظیم قرارداد خرید دین، فروشنده دین را متعهد کنند که هرگاه مدیون در سررسید نسبت به پرداخت دین اقدام ننماید، وی متعهد به پرداخت آن باشد.

ماده ۸ـ در صورت تقاضای متقاضی، بانک‌ها می‌توانند اسناد و اوراق تجاری خریداری شده را به صورت نقدی به وی به فروش رسانند.

ماده ۹ـ بانک مرکزی می‌تواند عنداللزوم، اسناد و اوراق تجاری خریداری شده توسط بانک‌ها را به صورت نقدی خریداری نماید.

ماده ۱۰ ـ بانک‌ها می توانند هنگام انعقاد عقد خرید دین، جهت اطمینان از وصول دین موضوع اسناد و اوراق تجاری ارائه شده توسط متقاضی، مبادرت به اخذ تضامین لازم نمایند.

ماده ۱۱ـ بانک‌ها می‌توانند ترتیبی اتخاذ نمایند تا در صورت لزوم مطالبات خود از این بابت را بیمه نمایند.

ماده ۱۲ـ بانک ها مکلفند در عقد خرید دین قید نمایند که قرارداد مذکور براساس توافق طرفین در حکم اسناد لازم الاجرا و تابع آیین نامه اجرای اسناد رسمی می‌باشد.

دستورالعمل اجرایی عقد خرید دین در ۱۲ ماده و ۲ تبصره در یکهزار و یکصد و بیست و هشتمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۵/۲۵ شورای پول و اعتبار به تصویب رسید./

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات ومقررات بانکی

دستورالعمل اجرایی عقد مرابحه

مرداد ماه ۱۳۹۰

«بسمه تعالی»

ماده ۱ـ مرابحه قراردادی است که به موجب آن عرضه کننده، بهای تمام شده اموال و خدمات را به اطلاع متقاضی می‌رساند و سپس با افزودن مبلغ یا درصدی اضافی به عنوان سود، آن را به صورت نقدی، نسیه دفعی یا اقساطی، به اقساط مساوی و یا غیرمساوی در سررسید یا سررسیدهای معین به متقاضی واگذار میکند.

تبصره ـ اموال موضوع قرارداد مرابحه باید در هنگام انعقاد قرارداد موجود باشد.

ماده ۲ـ بانک‌ها می‌توانند به منظور رفع نیازهای واحدهای تولیدی، خدماتی و بازرگانی برای تهیه مواد اولیه، لوازم یدکی، ابزارکار، ماشین‌آلات، تأسیسات، زمین و سایر کالاها و خدمات مورد احتیاج این واحدها و نیازهای خانوارها برای تهیه مسکن،کالاهای بادوام و مصرفی و خدمات، به سفارش و درخواست متقاضی مبادرت به تهیه و تملک این اموال و خدمات نموده و سپس آن را در قالب عقد مرابحه به متقاضی واگذار نمایند.

ماده ۳ـ بانک‌ها می‌توانند در چارچوب عقد مرابحه با اخذ تخفیف از تولیدکنندگان یا عرضه‌کنندگان اموال یا خدمات، نسبت به واگذاری آن به متقاضیان اقدام نمایند.

ماده ۴ـ بانک‌ها می‌توانند در عقد مرابحه، اختیار انتخاب اموال و خدمات موردنظر را به متقاضی واگذار نمایند.

ماده ۵ـ بانک‌ها موظفند اطمینان حاصل نمایند عقد مرابحه بر اساس تبانی متقاضی و فروشنده منعقد نشده باشد.

ماده ٦ـ قیمت تمام شده و قیمت واگذاری اموال و خدمات توسط بانک به اطلاع متقاضی می‌رسد.

ماده۷ ـ بازپرداخت تسهیلات مرابحه به صورت نقدی، نسیه دفعی یا اقساطی، به اقساط مساوی و یا غیرمساوی در سررسید یا سررسیدهای معین مجاز می‌باشد.

ماده ۸ ـ در صورتی که دریافت‌کننده تسهیلات قبل از سررسید یا سررسیدهای مقرر، مبادرت به واریزتمام یا قسمتی از بدهی خود نماید، بانک‌ها مکلفند تخفیف لازم را از محل سود متعلقه متناسب با مدت باقیمانده تا سررسید قسط یا اقساط واریزشده به وی اعطا نمایند.

ماده ۹ ـ بانک‌ها مکلفند از تسهیلات اعطایی به متقاضیان، (بیش از سررسید سه سال) مبلغی به عنوان پیش دریافت(حداقل ده درصد) از وی اخذ نمایند.

ماده ۱۰ـ بانک‌ها موظفند قبل از اقدام به تهیه اموال و خدمات، مبادرت به دریافت درخواست و تعهد کتبی متقاضی مبنی بر خرید اموال و خدمات نمایند.

ماده ۱۱ـ بانک‌ها مکلفند قبل از انعقاد عقد مرابحه اطمینان حاصل نمایند که اصل منابع و سود متعلقه در طول مدت قرارداد قابل برگشت می‌باشد.

ماده ۱۲ـ مبلغ تسهیلات مرابحه با توجه به بهای تمام شده و سود بانک تعیین خواهد شد.

تبصره ـ در عقد مرابحه، قیمت تمام شده مبنای محاسبه سود خواهد بود.

ماده ۱۳ـ مدت بازپرداخت تسهیلات اعطایی به واحدهای تولیدی، خدماتی و بازرگانی برای تهیه مواد اولیه، لوازم یدکی، ابزارکار و سایر نیازهای مورد احتیاج این واحدها نباید حداکثر از یک سال تجاوز نماید.

تبصره ـ مدت زمان مذکور حداکثر تا یک سال دیگر با موافقت هیأت مدیره بانک ذیربط قابل افزایش خواهد بود.

ماده ١٤ـ مدت بازپرداخت تسهیلات اعطایی جهت خرید کالاهای بادوام و مصرفی مرتبط با امور تولیدی، خدماتی و بازرگانی حداکثر پنج سال می‌باشد.

تبصره ۱ـ این مدت حداکثر تا دو سال دیگر با موافقت هیأت مدیره بانک ذیربط قابل افزایش خواهد بود.

تبصره ۲ـ مدت بازپرداخت تسهیلات اعطایی جهت خرید کالاهای بادوام نباید از طول عمر مفید این قبیل اموال، تجاوز نماید.

تبصره ۳ـ مبنای محاسبه طول عمر مفید، تاریخ شروع بهره‌برداری به تشخیص بانک ذیربط خواهد بود.

ماده ۱۵ـ مدت بازپرداخت تسهیلات اعطایی جهت تأمین مسکن خانوارها، حداکثر دوازده سال و جهت تهیه مصالح ساخت سه سال و تعمیر مسکن حداکثر پنج سال تعیین می‌گردد.

ماده ١٦ـ مدت بازپرداخت تسهیلات اعطایی جهت تأمین اموال و خدمات مورد نیاز خانوارها، حداکثر سه سال تعیین می‌گردد.

ماده ۱۷ـ بانک‌ها مکلفند تمهیدات لازم را برای استفاده از ابزارها و کارت‌های الکترونیکی در قالب عقد مرابحه فراهم نمایند.

تبصره ـ مقررات ناظر بر اجرایی کردن این ماده توسط بانک مرکزی ابلاغ خواهد شد.

ماده ۱۸ـ بانک‌ها مکلفند به منظور حصول اطمینان از بازپرداخت اموال و خدمات واگذار شده، از متقاضی وثائق کافی اخذ نمایند.

ماده ۱۹ـ بانک‌ها موظفند مخاطرات مرتبط با عقد مرابحه را شناسایی و تدابیر لازم برای کاهش اثرات آنها اتخاذ نمایند.

ماده ۲۰ـ بانک‌ها مکلفند به منظور حصول اطمینان از حسن اجرای عقد مرابحه، در طول مدت قرارداد نظارت لازم وکافی بعمل آورند.

ماده ۲۱ـ بانک‌ها می‌توانند ترتیبی اتخاذ نمایند تا وثائق دریافتی، همه ساله و در طول مدت اجرای قرارداد، حداقل به میزان مانده مطالبات آنها بیمه شوند.

ماده ۲۲ـ بانک‌ها مکلفند در عقد مرابحه قید نمایند که قرارداد مذکور براساس توافق طرفین در حکم اسناد لازم‌الاجرا و تابع آیین‌نامه اجرای اسناد رسمی می‌باشد.

تبصره ـ معاملاتی که طبق قوانین و مقررات موضوعه در مورد وثائق دریافتی باید در دفاتر اسناد رسمی انجام شود کماکان طبق تشریفات مربوط انجام خواهد شد.

دستورالعمل اجرایی عقد مرابحه در ۲۲ ماده و ۸ تبصره در یکهزار و یکصد و بیست و هشتمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۵/۲۵ شورای پول و اعتبار به تصویب رسید./

شماره: ۱۴۱۷۶۳؛ ابلاغ دستورالعمل اجرایی کارت اعتباری بر پایه عقد مرابحه، مصوب سی و یکمین و چهل و یکمین جلسات مورخ ۰۹/۰۵/۱۳۹۰و ۱۶/۰۶/۱۳۹۰کمیسیون اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

تاریخ: ۹۰/۶/۲۰

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل بانک‌های دولتی، غیر دولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

موضوع: ابلاغ دستورالعمل اجرایی کارت اعتباری بر پایه عقد مرابحه، مصوب سی و یکمین و چهل و یکمین جلسات مورخ ۱۳۹۰/۰۵/۰۹و ۱۳۹۰/۰۶/۱۶کمیسیون اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

با سلام؛

احتراماً، همانگونه که مستحضر می‌باشند به موجب مصوبه شماره ۹۸۲۹۷/ت۴۶۷۳۸ هـ مورخ ۱۳۹۰/۰۵/۱۲هیأت محترم وزیران، عقد مرابحه به "آیین‌نامه فصل سوم قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره)" اضافه گردیده است. دستورالعمل اجرایی این عقد نیز در جلسه یکهزار و یکصد و بیست و هشتمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۰۵/۲۵ به تصویب شورای محترم پول و اعتبار رسید.

بر همین اساس و در جهت اجرایی کردن هرچه بیشتر عقد مرابحه متناسب با نیازهای جامعه و همگام با توسعه فناوری‌های نوین بانکداری الکترونیک، "دستورالعمل اجرایی کارت اعتباری بر پایه عقد مرابحه" تهیه و به تصویب کمیسیون اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران رسیده است.

کارت اعتباری مرابحه که مبتنی بر عقد مرابحه می‌باشد، از توانمندی‌های منحصر به فردی برخوردار است که دستورالعمل اجرایی صدور و راهبری "کارت خرید اعتباری" مبتنی بر عقد قرض‌الحسنه فاقد آن می‌باشد. یکی از ضعف‌های کارت خرید اعتباری مبتنی بر عقد قرض‌الحسنه را می‌توان محدود بودن منابع قرض‌الحسنه شبکه بانکی کشور برشمرد، که تاکنون آنگونه که شایسته است توسط بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی مورد استفاده قرار نگرفته است. اما از آنجاییکه منابع مورد نیاز برای این نوع کارت اعتباری از محل سپرده‌های مدت‌دار بانک یا مؤسسه اعتباری تأمین می‌گردد، لذا مشکل کمبود منابع تخصیص یافته به این نوع کارت‌ها مرتفع خواهد شد. یکی دیگر از امتیازات کارت اعتباری مرابحه آن است که دامنه کاربرد آن گسترش یافته و شامل خرید انواع کالاها و خدمات نیز می‌شود.

حیطه وسیع استفاده از خدمات در کارت اعتباری مرابحه، کمک شایانی به رونق بخش خدمات در کشور خواهد کرد و نیاز بسیاری از متقاضیان را در حوزه‌های مختلف از جمله خدمات رفاهی، درمانی و غیره، پوشش خواهد داد.

در این دستورالعمل تلاش شده است تا اجرای عقد مرابحه در قالب ابزارهای الکترونیکی جلوه بیشتری پیدا کند و تبادل فیزیکی پول را در جامعه کاهش داده و هزینه ها و خطرات جابجایی پول نقد جهت خرید کالا و خدمات را برای متقاضیان تنزل دهد. نگرش قالب در این دستورالعمل استفاده هر چه بیشتر افراد جامعه از منابع شبکه بانکی کشور جهت رفع نیازهای گوناگون خویش می‌باشد، به گونه ای که بانک یا مؤسسه اعتباری با ارائه جدول تخفیفات به دارندگان کارت، آنها را ترغیب به بازپرداخت زودهنگام تسهیلات اعطایی مرابحه نموده و زمینه استفاده مجدد از منابع بانک را برای سایر اشخاص جامعه فراهم سازد.

تردیدی نیست که مهیاکردن بسترهای استفاده از این قبیل کارت‌ها در جامعه و شناخت عموم مردم از آن، زمینه رونق فروش محصولات تولیدکنندگان داخلی را ایجاد کرده و بهبود فعالیت‌های بخش خدمات را درکشور به همراه خواهد داشت و در نهایت زمینه شکوفایی اقتصادی را همراه با افزایش رفاه خانوارها را به وجود خواهد آورد.

با عنایت به مطالب یاد شده، ضمن ارسال یک نسخه از "دستورالعمل اجرایی کارت اعتباری بر پایه عقد مرابحه"،خواهشمند است دستور فرمایید مراتب به قید تسریع به کلیه واحدهای ذیربط ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت لازم به عمل آید./۹۱۸۹۵۶

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پول شویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین آزاد بهزاد فخار

۳۲۱۵-۰۲ ۳۸۳۱-۱

پیوست دارد

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات ومقررات بانکی

دستورالعمل اجرایی کارت اعتباری بر پایه عقد مرابحه

شهریور ماه ۱۳۹۰

۱۳۶۲

«بسمه تعالی»

مقدمه:

به استناد ماده (۹۸) قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران و آیین‌نامه و دستورالعمل اجرایی عقد مرابحه؛ «**دستورالعمل اجرایی کارت اعتباری بر پایه عقد مرابحه**» که از این پس به اختصار "دستورالعمل" نامیده می‌شود، تصویب می‌گردد:

ماده ۱ ــ دراین دستورالعمل،عناوین ذیل به جای عبارات مربوط بکار می‌روند:

بانکمرکزی:بانکمرکزیجمهوریاسلامیایران

مؤسسهاعتباری:بانکیامؤسسهاعتباریغیربانکی است که تحت نظارت بانک مرکزی می‌باشد.

کارت مرابحه: کارت اعتباری کهمؤسسهاعتباریمی‌تواند به وسیله آن و در چارچوب آیین‌نامه و دستورالعمل اجرایی عقد مرابحه و مفاد این دستورالعمل، بهمشتریانخود اعتبار اعطاء نماید.

سقفاعتبار:حداکثراعتباریکهمؤسسهاعتباری در اختیار دارنده کارت قرار می‌دهد تا صرفاً برای پرداخت مبلغ خرید کالا و خدمت مورد استفاده قرار گیرد.

تسهیلات: میزانی از اعتبار استفاده شده توسط دارنده کارت پس از دوره تنفس که بر اساس شرایط مقرر در این دستورالعمل در قالب تسهیلات مرابحه به وی اعطاء می‌گردد.

دارندهٔکارت: شخصحقیقی کهکارت مرابحهبهنامویصادرمی‌شود.

پذیرندهٔکارت: شخصی کهباپذیرشکارت مرابحه، وجوه حاصله از فروش کالا یا ارائه خدمت رااز طریق پایانهٔفروشفیزیکییامجازیدریافتمی‌نماید.

ماندهٔ کارت : میزان سقف اعتبار پس از کسر مانده تسهیلات.

صورتحساب: اعلامیه‌ایکهمؤسسهاعتباری مطابق با این دستورالعمل، برایدارنده کارتارسال نمودهودر آن خلاصه عملکرد کارت مرابحه در یک دوره زمانی یک ماهه را به وی اعلام می‌نماید.

مهلت تنفس:مهلت ده روزه‌ای که مؤسسه اعتباری پس از صدور صورتحساب به دارنده کارت می‌دهد تا برای تایید صورتحساب و تعیین نحوه بازپرداخت میزان اعتبار استفاده شده اقدام نماید.

تاریخ اعتبارکارت:تاریخ قید شده بر روی کارت که دارنده آن می‌تواند حداکثر تا آن تاریخ، از امکانات کارت مذکور استفاده نماید.

تراکنش :عبارت است از فعل و انفعالات مالی که در آن وجهی از یک حساب به حساب دیگر منتقل می‌شود.

ماده ۲ــ مؤسسه اعتباری موظف است پیش از صدور کارت مرابحه، تمهیدات لازم برای استفاده از کارت مزبور را برای دارندگان آن فراهم نماید.

ماده ۳ ــ صدور کارت مرابحه صرفاً بر مبنای قرارداد مرابحه بین مؤسسه اعتباری و متقاضی میسر می‌باشد، که به موجب آن مؤسسه اعتباری به وسیله کارت مرابحه، کالا و خدمت مورد تقاضای دارنده کارت را به صورت نقد از پذیرنده کارت خریداری کرده و در قالب قرارداد مرابحه به دارنده کارت واگذار می‌کند و دارنده کارت متعهد است مطابق قرارداد، بدهی ناشی از خرید کالا و خدمت را به مؤسسه اعتباری بازپرداخت نماید.

ماده ۴ ــ مؤسسه اعتباری مکلف است شرایط قرارداد مرابحه را در متن قرارداد صدور کارت مرابحه با دارنده کارت، قید نماید.

ماده ۵ ــ به منظور نظارت و کنترل بر حساب تسهیلات مرابحه از طریق کارت اعتباری میزان، مؤسسه اعتباری موظف است اطلاعات مربوط به تسهیلات مذکور را در حساب معین جداگانه‌ای ذیل سرفصل "حساب تعهدات بانک بابت کارتهای اعتباری" نگهداری نماید.

ماده ۶ ــ چنانچه دارنده کارت زودتر از تاریخ مقرر در سررسید تسهیلات، نسبت به بازپرداخت بدهی خود اقدام نماید، مشمول جدول تخفیفات خواهد شد.

تبصره ــ مؤسسه اعتباری باید در قرارداد کارت مرابحه، جدول تخفیفات مربوط به خرید کالا و خدمت را تعیین و به اطلاع دارنده کارت برساند.

ماده ۷ ــ در صورت بازپرداخت صورتحساب در مهلت تنفس توسط دارندهٔ کارت، مؤسسه اعتباری موظف است مجموع تخفیف تعیین شده در قرارداد را برای دارندهٔ کارت اعمال نماید.

ماده ۸ ــ مؤسسه اعتباری نمی‌تواند کارت مرابحه را برای متقاضیانی که دارای سابقه چک برگشتی در شبکه بانکی بوده و یا بدهی غیرجاری به مؤسسات اعتباری کشور دارند و یا جزو مشتریان بدحساب موضوع ماده ۱۹ این دستورالعمل هستند، صادر نماید.

ماده ۹ ــ دارنده کارت مرابحه صرفاً می‌تواند تا میزان مانده کارت، نسبت به خرید کالا و خدمت اقدام نماید.

ماده ۱۰ ــ مؤسسه اعتباری مکلف است قبل از صدور کارت مرابحه، از برگشت اصل و سود تسهیلات اعطایی اطمینان حاصل کند.

ماده ۱۱ ــ مؤسسه اعتباری مکلف است در قرارداد مرابحه با دارندهٔ کارت، موارد ذیل را به روشنی ذکر نماید:

سقف اعتبار ؛

نرخ سود تسهیلات مرابحه؛

جدول تخفیفات؛

مدت اعتبار کارت؛

مهلت تنفس؛

دوره بازپرداخت تسهیلات؛

نرخ و روش محاسبه وجه التزام تأخیر تأدیه دین، مطابق با ضوابط؛

نوع و میزان وثایق؛

حق اشتراک سالیانه؛

روش‌های ارسال صورتحساب، زمانبندی و نحوه تنظیم آن؛

نحوه اعتراض به صورتحساب و شیوه رسیدگی و داوری در خصوص آن؛

ضوابط مربوط به نگهداری، استفاده و صدور کارت المثنی در صورت فقدان یا سرقت کارت مرابحه.

ماده ۱۲ ــ صورتحساب ارسالی به دارندهٔ کارت باید حداقل مشتمل بر موارد ذیل باشد:

سقف اعتبار؛

مبلغ اعتبار استفاده شده؛

مبلغ تسهیلات؛

مانده کارت؛

مبلغ وجه التزام تأخیر تأدیه دین؛

میزان تخفیف اعطایی.

تبصره ــ مؤسسه اعتباری مکلف است در صورت درخواست دارنده کارت، جزئیات مربوط به تسهیلات اعطایی کارت مرابحه را برای حسابرسی و کنترل، از طریق روش‌های متعارف به دارندهٔ کارت اعلام نماید.

ماده ۱۳ ــ حداکثر سقف اعتبار کارت مرابحه در شبکه بانکی کشور به صورت سالیانه توسط بانک مرکزی تعیین و اعلام خواهد شد.

ماده ۱۴ ــ مؤسسه اعتباری باید کلیه استانداردها و مشخصات فنی و اجرایی اعلام شده از سوی بانک مرکزی و اصلاحات بعدی آنها را به هنگام صدور کارت مرابحه رعایت نماید.

ماده۱۵ ــ مؤسسهاعتباریموظفاست صورتحساب را در پایان هر دوره یک(۱) ماههوبهروشتوافقشده،برایدارندهٔکارت ارسالنماید.

تبصره۱ ــدارندهٔکارتمکلفاستچنانچهصورتحساب را تا هفت(۷) روزپسازپایانهرماهدریافت نکرده باشد،مراتبراشخصاًازمؤسسهاعتباریپیگیرینماید.

تبصره ۲ ــ در صورت تأخیر در صدور صورتحساب توسط مؤسسه اعتباری، دوره تأخیر به مهلت تنفس افزوده می‌شود.

ماده ۱۶ــ مهلت اعتراض به صورتحساب، حداکثر ده(۱۰) روز پس از صدور صورتحساب می‌باشد. رسیدگی به اعتراض و پاسخگویی به دارندهٔ کارت، حداکثر ظرف سه(۳) روز کاری انجام می‌پذیرد.

تبصره ــ چنانچه مؤسسه اعتباری، اعتراض دارنده کارت را قابل قبول بداند، موظف است بلافاصله صورتحساب را اصلاح و برای دارندهٔ کارت ارسال کند.

ماده۱۷ــ چنانچه مطالباتمؤسسهاعتباریظرف مدت دو(۲) ماه پس از مدت زمان بازپرداخت، وصولنشدهیاتوافقی برایوصولآن حاصلنشود،کارتمرابحهبایدموقتاًمسدودشدهوامکاناستفادهازمیزاناعتباراقیماندهٔ آنبههحالتتعلیقدرآید.
مؤسسهاعتباریمکلفاستمراتبرابهروشتوافقشدهبه دارندهٔکارت اعلامکند.

تبصره ۱ ــ درصورتیکه ظرف ٦ماهپسازصدورصورتحساب،مطالباتمؤسسهاعتباریازدارندهٔکارتوصول نشود، مؤسسه اعتباری ملزم به ابطال کارت مرابحه و انجام اقدامات مقتضی به منظور وصول مطالبات خود می‌باشد.

تبصره ۲ ــ درصورتیکهبنا به دلایل ذکر شده در این ماده، کارتمرابحه دو(۲) بارمسدودشود، مؤسسه اعتباری ملزم به ابطال آن می‌باشد.

ماده ۱۸ــ مؤسسه اعتباری می‌تواند در صورت عدم استفاده دارندهٔ کارت ظرف مدت شش(٦) ماه از اعتبار کارت مرابحه، مطابق با مفاد قرارداد، نسبت به ابطال زودتر از موعد کارت مرابحه اقدام نماید.

ماده ۱۹ ــ درصورتی‌که کارت مرابحه به دلیل عدم ایفای تعهدات دارنده کارت توسط مؤسسه اعتباری باطل شود، مؤسسه اعتباری مکلف است دارندهٔ کارت را به عنوان مشتری بدحساب به بانک مرکزی معرفی نماید.

ماده ۲۰ ــ اعطای مجدد کارت مرابحه، پس از بازپرداخت کامل دیون دارنده کارت، منوط به سپری شدن شش(٦)ماه در مورد کارتهای مرابحه مسدودی و پنج (۵) سال در مورد کارتهای مرابحه ابطال شده می‌باشد.

ماده۲۱ ــ مؤسسهاعتباریمجازبهاخذهزینهیاکارمزدازدارندهٔکارتبهازایهرتراکنشیابهصورتنسبتی ازمبلغهرتراکنشنیست.

تبصره ــ مؤسسه اعتباری می‌تواند هزینه‌های صدور و تمدید کارت مرابحه را در مفاد قرارداد مرابحه قید نماید.

"دستورالعمل اجرایی کارت اعتباری بر پایه عقد مرابحه" در ۲۱ ماده و ۸ تبصره در سی و یکمین و چهل و یکمین جلسات مورخ ۱۳۹۰/۰۵/۰۹ و۱۳۹۰/۰٦/۱٦ کمیسیون اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به تصویب رسید.

شماره: ۱۴۳۵۶۱؛ الزام بانکها به مجزا کردن عملیات قرض‌الحسنه درچارچوب دستورالعمل اجرایی تاسیس، فعالیت و نظارت بر صندوق‌های قرض‌الحسنه موسسات اعتباری

تاریخ: ۹۰/۶/۲۱

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل بانک‌های دولتی، غیر دولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام؛

احتراماً، پیرو بخشنامه شماره ٦٢٦٩٠ مورخ ۱۳۹۰/۰۳/۲۲ در خصوص "دستورالعمل اجرایی تأسیس، فعالیت و نظارت بر صندوق‌های قرض‌الحسنه مؤسسات اعتباری"، بدینوسیله به اطلاع می‌رساند؛ که براساس مصوبه سی و هشتمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۰٦/۰۲ کمیسیون اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، که به تایید ریاست کل محترم بانک مرکزی نیز رسیده است، مقرر گردید که انجام فعالیت قرض‌الحسنه پس‌انداز توسط بانک‌ها و مؤسسات اعتباری صرفاً در چارچوب "دستورالعمل اجرایی تأسیس، فعالیت و نظارت بر صندوق‌های قرض‌الحسنه مؤسسات اعتباری" مصوب ۱۳۹۰/۰۳/۰٤ کمیسیون اعتباری بانک مرکزی مجاز می‌باشد. لذا بانک‌ها و مؤسسات اعتباری که قصد مجزاکردن عملیات قرض الحسنه خود در چارچوب دستورالعمل مذکور را ندارند، ملزم به عودت سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز به سپرده گذاران خود حداکثر تا ۳ ماه پس از ابلاغ مصوبه فوق الذکر خواهند بود.

با عنایت به مراتب فوق الذکر و با توجه به تکلیف مقرر در تبصره ۱ ماده (۱۲) سیاست‌های پولی، اعتباری و نظارتی نظام بانکی کشور در سال ۱۳۹۰، خواهشمند است دستور فرمایند مراتب به قید تسریع به کلیه واحدهای ذی‌ربط در آن بانک/ مؤسسه اعتباری ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت گردد./۹۳۱۵۲۲

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد	**بهزاد فخار**
۳۲۱۵-۰۲	**۳۸۳۱-۱**

شماره: ۱۴۶۴۰۵؛ ابلاغ آیین‌نامه اجرایی نحوه تاسیس، فعالیت، نظارت و انحلال بانک‌های فرعی در خارج از کشور- مصوب یکهزار و یکصد و بیست و هشتمین جلسه مورخ ۲۵/۵/۱۳۹۰ شورای پول و اعتبار

تاریخ: ۹۰/۶/۲۴

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام

احتراماً؛ بدینوسیله به پیوست « **آیین‌نامه اجرایی نحوه تأسیس، فعالیت، نظارت و انحلال بانک‌های فرعی در خارج از کشور** » مصوب یکهزار و یکصد و بیست و هشتمین جلسه مورخ **۱۳۹۰/۵/۲۵** شورای پول و اعتبار **جهت استحضار ایفاد می‌شود.**

خواهشمند است دستور فرمایید، مراتب به قید تسریع به کلیه واحدهای ذیربط ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت به عمل آید.//ش ش:۹۳٤٤٤۰

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **علی‌اکبر عابدینی**

۳۲۱۵ –۰۲ **۵–۳۸۳۱**

پیوست دارد

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل مقررات ،مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

«اداره مطالعات و مقررات بانکی»

آیین نامه اجرایی نحوه تاسیس ،فعالیت ،نظارت و انحلال بانک‌های فرعی در خارج از کشور

مرداد ۱۳۹۰

آیین نامه اجرایی نحوه تأسیس ، فعالیت ، نظارت و انحلال

بانک‌ها ی فرعی در خارج از کشور

بخش اول– تعاریف

ماده ۱–

ایران: کشور جمهوری اسلامی ایران.

آیین نامه: آیین نامه اجرایی نحوه تأسیس ، فعالیت ، نظارت و انحلال بانک‌های فرعی در خارج از کشور.

بانک‌مرکزی : بانک مرکزی جمهوری اسلامی‌ایران.

نفوذ موثر: توانایی مشارکت در تصمیم گیری‌های مربوط به سیاست‌های مالی و عملیاتی بانک فرعی از طریق انتخاب حداقل یکی از اعضای هیئت مدیره.

بانک فرعی : شخصیت حقوقی که تحت عنوان بانک در خارج از کشور به ثبت رسیده ، در چارچوب اساسنامه و مقررات کشور میزبان به انجام عملیات بانکی مبادرت نموده و بانک متقاضی، حداقل بر آن نفوذ موثر داشته باشد.

عملیات بانکی: دریافت هرگونه سپرده از عموم و به کارگیری آن در قالب اعطای وام و تسهیلات به متقاضیان و ارائه انواع ابزارهای پرداخت .

بانک متقاضی: بانک ایرانی که در بانک فرعی سرمایه گذاری می نماید.

کشور میزبان : کشور خارجی که بانک فرعی در آن به ثبت رسیده است.

سرمایه:تمام یا بخشی از سرمایه بانک فرعی که توسط بانک متقاضی تأمین می‌گردد.

سرمایه گذاری:تأمین مالی تمام یا بخشی از سرمایه بانک فرعی در قالب مشارکت حقوقی.

مرجع نظارتی: واحد سازمانی مسئول نظارت بر بانک ها در کشورمیزبان.

موافقت اصولی : موافقت اولیه بانک مرکزی با سرمایه گذاری بانک متقاضی در کشور میزبان.

موافقت نهایی: موافقت نهایی بانک مرکزی با سرمایه گذاری بانک متقاضی در کشور میزبان.

بخش دوم– سرمایه گذاری

الزامات سرمایه گذاری

ماده ۲– بانک متقاضی که حداقل ۵ سال از تاریخ شروع فعالیت آن گذشته باشد، می‌تواند با رعایت مفاد این آیین نامه به سرمایه گذاری مبادرت نماید. عملکرد مالی بانک متقاضی در ۳ سال گذشته باید نمایانگر سودآوری آن در طی هر ۳ سال باشد.

ماده ۳– بانک متقاضی باید به تشخیص بانک مرکزی از ثبات و سلامت مالی لازم برخوردار باشد.

ماده ۴– مجموع سرمایه پرداخت شده و اندوخته‌های بانک متقاضی نباید از معادل ۵۰ میلیون یورو کمتر باشد.

ماده ۵– سرمایه گذاری بانک متقاضی با رعایت و در چارچوب ضوابط ناظر بر سرمایه گذاری مؤسسات اعتباری صورت می پذیرد.

تبصره: افزایش میزان سرمایه گذاری بانک متقاضی در بانک فرعی نیازمند کسب مجوز از بانک مرکزی است.

ماده ۶ – بانک متقاضی موظف است قبل از سرمایه گذاری اطمینان حاصل نماید که مطابق با قوانین و مقررات کشور میزبان ، میزان مسئولیت ها و تعهداتش در بانک فرعی تحت هر شرایطی حداکثر معادل مبلغ سرمایه گذاری در همان بانک می‌باشد.

مدارک مورد نیاز جهت صدور موافقت ها

ماده ۷– بانک متقاضی موظف است به همراه درخواست خود ، اطلاعات و مدارک زیر را به بانک مرکزی ارائه نماید:

۱-۷- گزارش توجیهی مشتمل بر شناسایی و بررسی شرایط سیاسی و اقتصادی کشور میزبان و سطح روابط تجاری بین دو کشور.

۲-۷- میزان و درصد سرمایه گذاری بانک متقاضی.

۳-۷- تصویر اساسنامه بانک متقاضی.

٤-۷-صورت‌های مالی سه سال گذشته بانک متقاضی.

٥-۷-تعداد و چگونگی توزیع جغرافیایی بانک‌های فرعی، شعب و دفاتر نمایندگی بانک متقاضی در خارج از کشور.

٦-۷-سایر اطلاعات و مدارکی که به بانک مرکزی جهت تصمیم گیری در مورد تایید در خواست سرمایه گذاری بانک متقاضی کمک کند.

ماده ۸– موافقت اصولی بانک مرکزی با سرمایه گذاری بانک متقاضی، پس از بررسی اطلاعات و مدارک مندرج در ماده ۷ این آیین نامه و حصول اطمینان از رعایت ضوابط ناظر بر سرمایه گذاری مؤسسات اعتباری توسط بانک متقاضی، صادر می‌شود.

ماده ۹ – اعتبار موافقت اصولی ٦ ماه پس از صدور می‌باشد. بانک متقاضی موظف است ظرف این مدت اطلاعات و مدارک زیر را به بانک مرکزی ارائه نماید، در غیر این صورت موافقت اصولی ابطال می‌گردد:

۱- ۹- موافقت مرجع نظارتی و یا سایر مراجع ذیربط با سرمایه گذاری بانک متقاضی؛

۲- ۹- اسامی، مشخصات و میزان سهم الشرکه سهامدارانی که دارای نفوذ موثر بر بانک فرعی می‌باشند؛

۳- ۹- اساسنامه بانک فرعی موجود یا اساسنامه پیشنهادی بانک فرعی در شرف تأسیس؛

٤- ۹- اسامی، مشخصات و اطلاعات مرتبط با صلاحیت ها و تخصص‌های حرفه ای اعضا هیئت مدیره، مدیر عامل وقائم مقام مدیر عامل بانک فرعی موجود یا در شرف تأسیس؛

٥-۹- برنامه عملیاتی بانک فرعی در شرف تأسیس و یا صورت ها ی مالی سه سال گذشته بانک فرعی موجود؛

٦-۹- ساختار سازمانی بانک فرعی؛

۷-۹- آگهی ثبت بانک فرعی موجود در مرجع ثبت شرکت‌های کشور میزبان.

تبصره: درصورت درخواست بانک متقاضی و ارایه دلایل موجه، مدت اعتبار موافقت اصولی تمدید خواهد شد.

ماده۱۰–بانک مرکزی ظرف مدت ۳ ماه از دریافت اطلاعات و مدارک موضوع ماده ۹ آیین نامه، عنداللزوم نسبت به صدور موافقت نهایی اقدام خواهد نمود.

ماده۱۱–اعتبار موافقت نهایی صادره توسط بانک مرکزی مدت ٦ ماه از تاریخ صدور می‌باشد و بانک متقاضی موظف است ظرف این مدت نسبت به سرمایه گذاری در بانک فرعی اقدام و مدارک و اطلاعات زیر را به بانک مرکزی ارائه نماید:

آگهی ثبت بانک فرعی در شرف تأسیس در مرجع ثبت شرکت‌های کشور میزبان؛

مدارک و مستنداتی دال بر خرید سهام بانک فرعی موجود؛

نشانی کامل اداره مرکزی بانک فرعی.

تبصره : در صورت در خواست بانک متقاضی و ارائه دلایل موجه ، مدت اعتبار موافقت نهایی بانک مرکزی تمدید خواهد شد.

ماده ۱۲– سرمایه گذاری بانک متقاضی در شرایطی که منجر به ایجاد نفوذ موثر نگردد مشمول ضوابط این آیین نامه نمی‌باشد.این گونه سرمایه گذاری ها در چارچوب ضوابط ناظر بر سرمایه گذاری مؤسسات اعتباری انجام می‌پذیرد.

بخش سوم – فعالیت و انحلال

ماده ۱۳ – عملیات بانک فرعی در چارچوب اساسنامه و قوانین و مقررات کشور میزبان انجام می پذیرد.

ماده ۱۴- بانک متقاضی موظف است یک نسخه از صورت‌های مالی حسابرسی شده بانک فرعی به همراه گزارشات منضم به آن را بلافاصله پس از تصویب در مجامع قانونی به بانک مرکزی ارسال نماید.

ماده۱۵- بانک مرکزی و مرجع نظارتی می توانند نسبت به تبادل یافته‌های نظارتی خود در خصوص بانک فرعی اقدام نمایند.

ماده۱۶- بانک متقاضی موظف است تصمیمات مرتبط با انحلال بانک فرعی را به اطلاع بانک مرکزی برساند.

ماده۱۷-بانک متقاضی موظف است در صورت انحلال و تصفیه بانک فرعی ، چگونگی برگشت منابع حاصل از سرمایه گذاری در بانک فرعی را به اطلاع بانک مرکزی برساند.

آیین نامه اجرایی نحوه تأسیس، فعالیت، نظارت و انحلال بانک‌های فرعی در خارج از کشور در۱۷ ماده و۳ تبصره در یکهزار و یکصد و بیست و هشتمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۰۵/۲۵ شورای پول و اعتبار به تصویب رسید.

شماره: ۱۴۶۴۱۰؛ ابلاغ مقررات ناظر بر مشارکت اشخاص خارجی در سرمایه بانک‌ها- مصوب یکهزار و یکصد و بیست و هشتمین جلسه مورخ ۲۵/۵/۱۳۹۰ شورای پول و اعتبار

تاریخ: ۹۰/۶/۲۴

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام

احتراماً؛ در اجرای تکلیف مقرر در ماده ۸۷ قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران مبنی بر لزوم تعیین سقف سهم مشارکت طرف خارجی از تأسیس بانک مشترک ایرانی و خارجی توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بدینوسیله به پیوست "مقررات ناظر بر مشارکت اشخاص خارجی در سرمایه بانک‌ها" مصوب یکهزار و یکصد و بیست و هشتمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۵/۲۵ شورای پول و اعتبار جهت استحضار ایفاد می‌شود.

خواهشمند است دستور فرمایید، مراتب به قید تسریع به کلیه واحدهای ذیربط ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت به عمل آید.//ش ش:۹۳۳٤۲۱

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **علی‌اکبر عابدینی**

۳۲۱۵-۰۲ **۵-۳۸۳۱**

پیوست دارد

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مقررات ناظر بر مشارکت اشخاص خارجی در سرمایه بانک‌ها

مرداد ماه ۱۳۹۰

بسمه تعالی

« مقررات ناظر بر مشارکت اشخاص خارجی در سرمایه بانک‌ها»

شورای پول و اعتبار به استناد ماده ۸۷ قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران، **"مقررات ناظر بر مشارکت اشخاص خارجی در سرمایه بانک‌ها"** را به شرح ذیل تصویب نمود.

بخش اول – تعاریف

ماده ۱- در این مقررات، عناوین ذیل به‌جای عبارات مربوط به‌کار می‌روند:

۱-۱- **ایران**: جمهوری اسلامی ایران؛

۱-۲- **بانک مرکزی:** بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

۱-۳- **بانک**: بانک غیردولتی که در داخل ایران به ثبت رسیده باشد؛

۱-٤- **بانک خارجی**: بانکی که در خارج از ایران به ثبت رسیده است؛

۱-٥- **اتباع خارجی:** شخص حقیقی که تابعیت ایران را نداشته باشد؛

۱-٦- **اشخاص حقوقی خارجی**: اشخاص حقوقی هستند که در خارج از ایران به ثبت رسیده‌اند؛

۱-۷- **اشخاص حقوقی خارجی دولتی:** اشخاصی حقوقی هستند که بیش از ٥٠ درصد سهام آن‌ها به طور مستقیم در تملک دولت‌های خارجی است؛

۱-۸- **اشخاص حقوقی ایرانی**: اشخاص حقوقی که در ایران به ثبت رسیده‌اند و همچنین اشخاص حقوقی خارجی که حداقل ٥۱ درصد سهام آن‌ها متعلق به اشخاص حقیقی و حقوقی ایرانی باشد؛

بخش دوم– کلیات

ماده ۲– اتباع خارجی و اشخاص حقوقی خارجی می‌توانند در چارچوب این مقررات، در تأسیس بانک در ایران مشارکت نمایند و یا سهام بانک‌های موجود را خریداری کنند.

ماده ۳– خرید سهام بانک‌ها توسط دولت‌های خارجی یا اشخاص حقوقی خارجی دولتی و همچنین مشارکت آن‌ها در تأسیس بانک در ایران ممنوع است.

ماده ۴– خرید سهام بانک‌ها توسط بانک‌های خارجی و همچنین مشارکت آن‌ها در تأسیس بانک در ایران منوط به موافقت مقام نظارت بانکی کشور ذیربط و تایید بانک مرکزی می‌باشد.

ماده ۵– بانک‌ها نمی‌توانند بدون اخذ موافقت قبلی بانک مرکزی، سهام خود را به اتباع خارجی یا اشخاص حقوقی خارجی واگذار نمایند.

ماده ۶– تأسیس بانک توسعه‌ای با مشارکت دولت جمهوری اسلامی ایران و طرف خارجی، موضوع بند یک "ذیل ماده واحده قانون الحاق یک تبصره به قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی" مشمول ضوابط خاص خود بوده و از شمول این مقررات مستثنی می‌باشد.

بخش سوم– سهم مشارکت اشخاص خارجی در سرمایه بانک‌ها

ماده ۷- سقف تملک سهام بانک‌های موجود توسط اتباع خارجی و اشخاص حقوقی خارجی و همچنین حداکثر میزان مشارکت آن‌ها در تأسیس بانک در ایران، به شرح ذیل تعیین می‌شود:

۱– تا سقف ٤٠ درصد سهام، منوط به موافقت کمیسیون اعتباری بانک مرکزی و تایید رئیس کل بانک مرکزی؛

۲– بیش از ٤٠ درصد سهام، بنا به موافقت کمیسیون اعتباری بانک مرکزی، تصویب هیأت عامل بانک مرکزی و تایید رئیس کل بانک مرکزی؛

بخش چهارم– شرایط عمومی اشخاص خارجی متقاضی مشارکت در سهام بانک‌ها

ماده ۸- اتباع خارجی و اشخاص حقوقی خارجی متقاضی مشارکت در تأسیس بانک در ایران و یا خرید سهام بانک‌های موجود، باید مدارک یا تعهداتی دال بر برخورداری از شرایط ذیل ارایه نمایند:

الف- دارای حسن شهرت و توانمندی مالی و حرفه‌ای باشند.

ب- فاقد سابقه محکومیت کیفری موثر باشند.

پ- سهم‌الشرکه آن‌ها از نظر منشأ شفاف باشد.

ماده ۹- چنانچه طرف خارجی متقاضی مشارکت در تأسیس بانک در ایران و یا خرید سهام بانک‌های موجود، شخص حقوقی باشد، مکلف است یک نسخه از اساسنامه و ترازنامه و حساب عملکرد سود و زیان حسابرسی شده خود در سه سال گذشته به ضمیمه اظهارنامه‌ای مشتمل بر اسامی اعضای هیأت مدیره و سهامداران عمده و سایر اطلاعات ضروری را، جهت بررسی به بانک مرکزی ارایه دهد.

بخش پنجم– مقررات خاص ناظر بر اعضای هیأت مدیره، مدیرعامل و اعضای هیأت عامل بانک‌هایی که از سهامداران خارجی برخوردارند:

ماده ۱۰– مدیرعامل، رییس هیأت مدیره و اکثر اعضای هیأت مدیره و اعضای هیأت عامل بانک‌هایی که دارای سهامدار خارجی هستند، باید از اتباع ایرانی باشند.

بخش ششم– سایر

ماده ۱۱- اتباع خارجی و اشخاص حقوقی خارجی که متقاضی مشارکت در تأسیس بانک در ایران و یا خرید سهام بانک‌های موجود می‌باشند، در صورت اخذ مجوز سرمایه‌گذاری از هیأت موضوع ماده ٦ قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی، از کلیه تسهیلات و حمایت‌های قانون مذکور از جمله در زمینه انتقال اصل سرمایه و سود حاصل از عملیات بانک ذیربط به خارج از کشور برخوردار می‌شوند.

مقررات ناظر بر مشارکت اشخاص خارجی در سرمایه بانک‌ها در ۱۱ ماده ، در یکهزار و یکصد و بیست و هشتمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۵/۲۵ شورای پول و اعتبار به تصویب رسید.

شماره: ۱۵۰۹۱۹؛ ابلاغ دستورالعمل اجرایی کارت اعتباری میزان برای کارکنان دولت و کارگران ، مصوب چهل و یکمین جلسه مورخ ۱۶/۰۶/۱۳۹۰ کمیسیون اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

تاریخ: ۹۰/۶/۳۰

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل بانک‌های دولتی، غیر دولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

موضوع: ابلاغ "دستورالعمل اجرایی کارت اعتباری میزان برای کارکنان دولت و کارگران" ، مصوب چهل و یکمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۰۶/۱۶ کمیسیون اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.

با سلام؛

احتراماً، همانگونه که مستحضر می‌باشند "دستورالعمل اجرایی کارت اعتباری بر پایه عقد مرابحه" در سی و یکمین و چهل و یکمین جلسات مورخ ۱۳۹۰/۰۵/۰۹و ۱۳۹۰/۰۶/۱۶ به تصویب کمیسیون اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران رسیده است. بر اساس این دستورالعمل، کارگروهی تخصصی با حضور نمایندگانی از وزارت کار، تعاون و رفاه اجتماعی؛ وزرات صنعت، معدن و تجارت؛ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و برخی از بانک‌ها از جمله بانک ملی ایران و رفاه کارگران تشکیل و در خصوص تدوین دستورالعمل جدیدی از کارت اعتباری بر پایه عقد مرابحه تحت عنوان "میزان" بحث و بررسی شد و نتایج حاصله به کمیسیون اعتباری بانک مرکزی ارجاع و مورد تصویب قرار گرفت.

در "دستورالعمل اجرایی کارت اعتباری میزان برای کارکنان دولت و کارگران" ، نکات جدیدی به دستورالعمل اجرایی کارت اعتباری بر پایه عقد مرابحه افزوده شد تا موجبات رونق تولیدات داخلی فراهم گردد و به تبع آن زمینه بهبود وضعیت اشتغال جوانان را مهیا سازد. یکی از اهداف مهم این دستورالعمل حمایت از اقشار زحمتکش (کارگران و کارمندان) جامعه می‌باشد تا به تسهیلات مناسب مرابحه جهت خرید کالاهای مورد نیاز دست یابند و بدین‌ترتیب، رفاه اجتماعی آنان بهبود و عدالت اجتماعی در جامعه گسترش پیدا کند.

یکی از شرایط متمایز کارت اعتباری میزان را می‌توان خرید کالاها و اجناس ایرانی دانست که با بکارگیری وسیع آن توسط شبکه بانکی در سطح جامعه، کمک شایانی به فروش محصولات تولیدکنندگان ایرانی خواهدکرد و زمینه اشتغال پایدار را ایجاد خواهد نمود.

بر این اساس، سازمان‌ها و شرکت‌های دولتی و خصوصی به منظور حمایت از کارگران و کارکنان خود با ایجاد تفاهم نامه‌ای با بانک یا مؤسسه اعتباری غیر بانکی، بازپرداخت تسهیلات ۱۵ میلیون ریالی آنان با نرخ چهار(٤) درصد را ضمانت می‌نمایند. وزارت صنعت، معدن و تجارت نیز آن دسته از تولیدکنندگان ایرانی که خواهان فروش سریعتر محصولات خود هستند و حاضر به ارائه تخفیف حداقل هفت (۷) درصدی در محصولات خود می‌باشند را به مؤسسات اعتباری اعلام خواهدکرد تا دارندگان کارت بتوانند از طریق فروشگاه‌هایی که این محصولات را به فروش می‌رسانند، اقدام به خرید اقلام مورد نیاز خود نمایند. بنابراین نرخ سود تسهیلات مرابحه‌ای که از طریق کارت اعتباری میزان به متقاضیان اعطا می‌شود برابر با یازده (۱۱) درصد می‌باشد که چهار (٤) درصد آن را دارنده کارت– در صورت خرید نسیه و عدم استفاده از مهلت تنفس تعیین شده در متن دستورالعمل- پرداخت خواهد کرد و هفت (۷) درصد آن را مؤسسه اعتباری از طریق خرید با تخفیف هفت (۷) درصدی و براساس عقد مرابحه (فروش کالا به بهای تمام‌شده+ سود متعارف تجاری) دریافت خواهد کرد. خاطرنشان می‌سازد نرخ سود مرابحه در این دستورالعمل برابر با نرخ سود عقود مبادله‌ای در سیاست‌های پولی، اعتباری و نظارتی نظام بانکی کشور در سال ۱۳۹۰ می‌باشد و این نرخ ممکن است در سال‌های آتی توسط مراجع ذیربط با توجه به شرایط اقتصادی تغییر پیدا کند، که به هر حال نرخ سود چهار (٤) درصد دریافتی از دارندگان کارت ثابت خواهد ماند و نرخ سود حاصل از اخذ تخفیف از تولیدکنندگان متغیر خواهد بود.

از دیگر شرایط حمایتی این دستورالعمل می‌توان به مدت زمان بازپرداخت ٢٤ ماه بدهی ناشی از خرید کالاها اشاره کرد و در صورت خوش حسابی دارندگان این نوع کارت‌ها در بازپرداخت به موقع تسهیلات مرابحه، زمینه برای تمدید اعتبار ۱۵ میلیون ریالی به آنان از سوی شبکه بانکی لحاظ شده است تا بیش از پیش کارگران و کارکنان اقدام به تأمین نیازهای ضروری خویش از طریق کارت اعتباری میزان نمایند.

با عنایت به مراتب فوق بدینوسیله یک نسخه از "دستورالعمل اجرایی کارت اعتباری میزان برای کارکنان دولت و کارگران"، جهت استحضار و طرح در مراجع ذیربط ایفاد می‌گردد. /۹۳۷۱۸۲

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پول شویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین آزاد **بهزاد فخار**

۳۲۱۵-۰۲ **۳۸۳۱-۱**

پیوست دارد

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات ومقررات بانکی

دستورالعمل اجرایی کارت اعتباری میزان برای کارکنان دولت و کارگران

شهریورماه ۱۳۹۰

«بسمه تعالی»

مقدمه:

به استناد ماده (۹۸) قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران و آیین نامه و دستورالعمل اجرایی عقد مرابحه؛ «**دستورالعمل اجرایی کارت اعتباری میزان برای کارکنان دولت و کارگران**»که از این پس به اختصار "دستورالعمل" نامیده می‌شود، تصویب می‌گردد:

ماده ۱ ــ دراین دستورالعمل،عناوین ذیل به جای عبارات مربوط بکار می‌روند:

بانکمرکزی:بانکمرکزیجمهوریاسلامیایران

مؤسسهاعتباری:بانکیامؤسسهاعتباریغیربانکی است که تحت نظارت بانک مرکزی می‌باشد.

کارت اعتباری میزان: کارت اعتباری کهمؤسسهاعتباریمی‌تواند به وسیله آن و در چارچوب آیین‌نامه و دستورالعمل اجرایی عقد مرابحه و مفاد این دستورالعمل، بهمشتریانخوداعتبار اعطاء نماید.

تسهیلات: میزانی از اعتبار استفاده شده توسط دارنده کارت که پس از دوره تنفس بر اساس شرایط مقرر در این دستورالعمل در قالب تسهیلات مرابحه به وی اعطاء می‌گردد.

سقفاعتبار:اعتباریکهمؤسسهاعتباری در اختیار دارنده کارت قرار می‌دهد تا صرفاً برای پرداخت مبلغ خرید کالا مورد استفاده قرار گیرد.

دارندهٔکارت: کارکنان دولت و کارگران کهکارت اعتباری میزان به نام آنها صادرمی‌شود.

پذیرندهٔکارت: شخصی کهباپذیرشکارت اعتباری میزان، وجوه حاصله از فروش کالا رااز طریق پایانهٔفروشفیزیکییامجازیدریافتمی‌نماید.

کارفرما: سازمان‌ها و شرکت‌های دولتی یا غیردولتی که بازپراخت تسهیلات اعطائی به دارنده کارت اعتباری میزان را نزد مؤسسه اعتباری ضمانت می‌نمایند. سازمان‌ها و شرکتهای دولتی موظف به ارائه تضمین به مؤسسه اعتباری برای واریز بدهی غیرجاری (مشتمل بر سود و وجه التزام تأخیر تأدیه دین) دارندگان کارت از محل کسر حقوق و مزایای آنها می‌باشند.

ماندهٔ کارت: میزان سقف اعتبار پس از کسر مانده تسهیلات.

صورتحساب: اعلامیه‌ایکهمؤسسهاعتباری باید مطابق با این دستورالعمل، برایدارنده کارتارسال نمودهودر آن خلاصه عملکرد کارت اعتباری میزان در یک دوره زمانی یک ماهه را به وی اعلام می‌نماید.

مهلت تنفس: مهلت ۱۰ روزه‌ای که مؤسسه اعتباری پس از صدور صورتحساب به دارنده کارت می دهد تا برای تأیید صورتحساب و تعیین نحوه بازپرداخت میزان اعتبار استفاده شده اقدام نماید.

تاریخ اعتبار کارت: تاریخ قید شده بر روی کارت اعتباری میزان که دارنده آن می‌تواند حداکثر تا آن تاریخ، از امکانات کارت مذکور استفاده نماید.

تراکنش: عبارت است از فعل و انفعالات مالی که در آن وجهی از یک حساب به حساب دیگر منتقل می‌شود.

ماده ۲ــ مؤسسه اعتباری موظف است پیش از صدور کارت اعتباری میزان، تمهیدات لازم برای استفاده از کارت مزبور را برای دارندگان آن فراهم نماید.

ماده ۳ ــ صدور کارت اعتباری میزان صرفاً بر مبنای قرارداد مرابحه بین مؤسسه اعتباری و متقاضی میسر می‌باشد که به موجب آن، مؤسسه اعتباری به وسیله کارت اعتباری میزان، کالای مورد تقاضای دارنده کارت را به صورت نقد از پذیرنده کارت خریداری کرده و در قالب قرارداد مرابحه به دارنده کارت واگذار می‌کند و دارنده کارت متعهد است مطابق قرارداد، بدهی ناشی از خرید کالا را به مؤسسه اعتباری بازپرداخت نماید.

ماده ۴ــ مؤسسه اعتباری صرفاً می‌تواند اقدام به فروش کالاهای تولیدکنندگان داخلی نماید که مورد تأیید وزارت صنعت، معدن و تجارت می‌باشد.

ماده ۵ ــ اعتبار کارت اعتباری میزان، پانزده (۱۵) میلیون ریال می‌باشد.

ماده ۶ ــ مؤسسه اعتباری مکلف است شرایط قرارداد مرابحه را در متن قرارداد صدور کارت اعتباری میزان با دارنده کارت قید نماید.

ماده ۷ ــ به منظور نظارت و کنترل بر حساب تسهیلات مرابحه از طریق کارت اعتباری میزان، مؤسسه اعتباری موظف است اطلاعات مربوط به تسهیلات مذکور را در حساب معین جداگانه‌ای ذیل سرفصل "حساب تعهدات بانک بابت کارتهای اعتباری" نگهداری نماید.

ماده ۸ــ چنانچه دارنده کارت زودتر از تاریخ مقرر در سررسید تسهیلات، نسبت به بازپرداخت بدهی خود اقدام نماید، مشمول جدول تخفیفات خواهد شد.

تبصره ــ مؤسسه اعتباری باید در قرارداد کارت اعتباری میزان، جدول تخفیفات مربوط به خرید کالا را تعیین و به اطلاع دارنده کارت برساند.

ماده ۹ ــ در صورت بازپرداخت صورتحساب در مهلت تنفس توسط دارندهٔ کارت، مؤسسه اعتباری نباید هیچ گونه سودی از دارندهٔ کارت اخذ نماید.

ماده ۱۰ ــ مؤسسه اعتباری نمی‌تواند کارت اعتباری میزان را برای متقاضیانی که دارای سابقه چک برگشتی در شبکه بانکی بوده و یا بدهی غیرجاری به مؤسسات اعتباری کشور دارند و یا جزو مشتریان بدحساب موضوع ماده ۲٤ این دستورالعمل هستند، صادر نماید.

ماده ۱۱ ــ دارنده کارت صرفاً می‌تواند تا میزان مانده کارت، نسبت به خرید کالا اقدام نماید.

ماده ۱۲ــ مؤسسه اعتباری مکلف است قبل از صدور کارت اعتباری میزان، از برگشت اصل و سود تسهیلات اعطایی اطمینان حاصل کند.

ماده ۱۳ ــ مؤسسه اعتباری مکلف است در قرارداد مرابحه با دارندهٔ کارت، موارد ذیل را ذکر نماید:

سقف اعتبار؛

نرخ سود تسهیلات مرابحه؛

جدول تخفیفات؛

تاریخ اعتبارکارت؛

مهلت تنفس؛

دوره بازپرداخت تسهیلات؛

نرخ و روش محاسبه وجه التزام تأخیر تأدیه دین، مطابق با ضوابط؛

روش‌های ارسال صورتحساب، زمان‌بندی و نحوه تنظیم آن؛

نحوه اعتراض به صورتحساب و شیوه رسیدگی و داوری در خصوص آن؛

ضوابط مربوط به نگهداری، استفاده و صدور کارت المثنی در صورت فقدان یا سرقت کارت اعتباری میزان.

ماده ۱۴ ــ نرخ سود تسهیلات اعطایی مرابحه در چارچوب کارت اعتباری میزان، یازده (۱۱) درصد می‌باشد، که پرداخت چهار (٤) درصد آن بر عهده دارنده کارت بوده و الباقی از محل تخفیفات دریافتی از عرضه‌کننده کالا تأمین خواهد شد.

تبصره ــ بانک مرکزی می‌تواند نسبت به تغییر و اعلام نرخ سود تسهیلات مرابحه موضوع این ماده به مؤسسات اعتباری، اقدام نماید.

ماده ۱۵ ــ وزارت صنعت، معدن و تجارت ترتیباتی اتخاذ می‌نماید که حداقل ۷ درصد تخفیف از پذیرندگان کارت جهت انعقاد کارت اعتباری میزان اخذ گردد.

ماده ۱۶ــ چنانچه مطالبات مؤسسه اعتباری ظرف مدت یک ماه پس از مدت زمان بازپرداخت وصول نشود، کارفرما ملزم به بازپرداخت آن طبق مفاد قرارداد می‌باشد.

تبصره ــ چنانچه مطالبات مؤسسه اعتباری ظرف مدت ۲ ماه پس از مدت زمان بازپرداخت، وصول نشود کارت اعتباری میزان باید موقتاً مسدود شده و امکان استفاده از میزان اعتبار باقیمانده آن به حالت تعلیق درآید. مؤسسه اعتباری مکلف است مراتب را به روش توافق شده به کارفرما اعلام نماید.

ماده ۱۷ ــ بازپرداخت اقساط از سوی دارنده کارت به صورت ماهیانه و حداکثر طی ۲٤ قسط می‌باشد.

ماده ۱۸ ــ صورتحساب ارسالی به دارندهٔ کارت باید حداقل مشتمل بر موارد ذیل باشد:

سقف اعتبار؛

مبلغ اعتبار استفاده شده؛

مبلغ تسهیلات؛

مانده کارت؛

مبلغ وجه التزام تأخیر تأدیه دین؛

میزان تخفیف اعطایی.

تبصره ــ مؤسسه اعتباری مکلف است در صورت درخواست دارنده کارت، جزئیات مربوط به تسهیلات اعطایی کارت اعتباری میزان را برای حسابرسی و کنترل، از طریق روش‌های متعارف به دارنده کارت اعلام نماید.

ماده ۱۹ ــ مؤسسه اعتباری باید کلیه استانداردها و مشخصات فنی و اجرایی اعلام شده از سوی بانک مرکزی و اصلاحات بعدی آنها را به هنگام صدور کارت اعتباری میزان رعایت نماید.

ماده۲۰ ــ مؤسسهاعتباریموظفاست صورتحساب را در پایان هر دوره یک ماههوبهروشتوافقشده،برایدارندهٔکارت ارسالنماید.

تبصره۱ ــدارندهٔکارتمکلفاستچنانچهصورتحساب را تا۷ روزپسازپایانهر دوره یک ماههدریافت نکرده باشد،مراتبراشخصاًازمؤسسهاعتباریپیگیرینماید.

تبصره ۲ ــ در صورت تأخیر در صدور صورتحساب توسط مؤسسه اعتباری، دوره تأخیر به مهلت تنفس افزوده می‌شود.

ماده۲۱ ــمهلت اعتراض به صورتحساب، حداکثر ۱۰ روز پس از صدور آن می‌باشد. رسیدگی به اعتراض و پاسخگویی به دارندهٔ کارت، حداکثر ظرف ۳ روز کاری انجام می‌پذیرد.

تبصره ــ چنانچه مؤسسه اعتباری، اعتراض دارنده کارت را قابل قبول بداند، موظف است بلافاصله صورتحساب را اصلاح و برای دارندهٔ کارت ارسال کند.

ماده ۲۲ ــ درصورتیکه ظرف ٦ماهپسازصدورصورتحساب،مطالباتمؤسسهاعتباریازدارندهٔکارتوصول نشود، مؤسسه اعتباری ملزم به ابطال کارت اعتباری میزان می‌باشد.

تبصره ــ درصورتیکهبنا به دلایل ذکر شده در این ماده، کارتاعتباری میزاندو بارمسدودشود، مؤسسه اعتباری ملزم به ابطال آن می‌باشد.

ماده ۲۳ــ مؤسسه اعتباری می‌تواند در صورت عدم استفاده دارندهٔ کارت ظرف مدت ۱۲ ماه از اعتبار کارت اعتباری میزان مطابق با مفاد قرارداد، نسبت به ابطال زودتر از موعد کارت اعتباری میزان اقدام نماید.

ماده ۲۴ ــ درصورتی‌که کارت اعتباری میزان به دلیل عدم ایفای تعهدات دارنده کارت توسط مؤسسه اعتباری باطل شود، مؤسسه اعتباری مکلف است دارندهٔ کارت را به عنوان مشتری بدحساب به بانک مرکزی معرفی نماید.

ماده ۲۵ – اعطای مجدد کارت اعتباری میزان، پس از بازپرداخت کامل دیون دارنده کارت، منوط به سپری شدن ٦ ماه در مورد کارتهای اعتباری میزان مسدودی و ٥ سال در مورد کارتهای اعتباری میزان ابطال شده می‌باشد.

ماده۲۶ ــ مؤسسه اعتباری مجاز به اخذ هزینه یا کارمزد از دارندهٔ کارت به ازای هر تراکنش یا به صورت نسبتی از مبلغ هر تراکنش نیست.

تبصره ــ مؤسسه اعتباری می‌تواند هزینه‌های صدور و تمدید کارت اعتباری میزان را در مفاد قرارداد قید نماید.

"دستورالعمل اجرایی کارت اعتباری میزان برای کارکنان دولت و کارگران" در ٢٦ ماده و۹ تبصره در چهل و یکمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۰٦/۱٦ کمیسیون اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به تصویب رسید.

تاریخ: ۹۰/۷/۴

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام؛

احتراماً، بدینوسیله به پیوست «دستورالعمل ناظر بر تسهیلات سندیکایی» مصوب سی و هشتمین جلسه کمیسیون اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مورخ ۱۳۹۰/٦/۲ که به تأیید ریاست کل محترم بانک مرکزی نیز رسیده است جهت اجرا ایفاد می‌گردد.

یادآوری می‌نماید به موجب مصوبه فوق‌الذکر از تاریخ ابلاغ این بخشنامه، «دستورالعمل ناظر بر تسهیلات و تعهدات سندیکایی» موضوع بخشنامه شماره ۸۸/۵۷۳۷۰ مورخ ۱۳۸۸/۳/۱۷ ملغی‌الاثر اعلام می‌گردد.

خواهشمند است دستور فرمایید مراتب به کلیه واحدهای ذی‌ربط آن بانک/مؤسسه اعتباری ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت به عمل آید./۹۳۲۸۱۳ف

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد	**بهزاد فخار**
۳۲۱۵-۰۲	**۳۸۳۱-۱**

پیوست دارد

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

دستورالعمل ناظر بر تسهیلات سندیکایی

شهریور ۱۳۹۰

دستورالعمل ناظر بر تسهیلات سندیکایی

اهداف:

به منظور تأمین مالی منابع مورد نیازمتقاضی، بیش از سقف فردی مقرر ـ موضوع بخشنامه تسهیلات و تعهدات کلان به شماره مب/۱۹٦۸ مورخ ۸۲/۱۲/۲۹ و اصلاحات پس از آن ـ و نیز با هدف توزیع ریسک اعتباری، بانک‌ها، مؤسسات اعتباری غیربانکی و بانک‌های خارجی می‌توانند به موجب مفاد این دستورالعمل، از روش سندیکایی (کنسرسیومی) استفاده کنند.

مستندات قانونی:

ماده ۸ آیین نامه فصل سوم قانون عملیات بانکی بدون ربا مصوب ٦۲/۱۰/۱۲ هیأت محترم وزیران.

تبصره ۲ بند ۲-۲ آیین نامه تسهیلات وتعهدات کلان،بخشنامه شماره ۱۹٦۸ مورخ ۲۹/۱۱/۱۳۸۲

ماده ۱ – تعاریف:

گستره تعاریف ارائه شده در این ماده محدود به این دستورالعمل است.

مؤسسه اعتباری: بانک یا مؤسسه اعتباری غیربانکی است که مجوز فعالیت خود را از بانک مرکزی دریافت کرده، تحت نظارت آن بانک قرار دارد.بانک‌های خارجی که دارای مجوز فعالیت از مرجع نظارتی کشوری که در آن فعالیت می کنند هستند، نیز در گستره شمول این دستورالعمل قرار می گیرند.

تسهیلات سندیکایی(کنسرسیومی): روشی برای تأمین مالی با مشارکت چند مؤسسه اعتباری است که ازطریق آن اعطای تسهیلات در قالب عقودی ـ از جمله مشارکت مدنی، فروش اقساطی، اجاره به شرط تملیک و سلف در چارچوب قرارداد و شرایط مورد توافق با متقاضی انجام می‌شود.

قرارداد تسهیلات سندیکایی: که از این پس قرارداد نامیده می‌شود، قراردادی است لازم الاجرا که بین متقاضی و مؤسسات اعتباری عضو سندیکا منعقد می‌شود و متضمن تعهدات و مسئولیت‌های طرف‌های قرارداد می‌باشد.

متقاضی: در این دستورالعمل صرفاً شخص حقوقی می‌باشد.

مؤسسه اعتباری پیشگام: مؤسسه‌ای است که متقاضی، درخواست کتبی خود، مبنی بر دریافت تسهیلات را به آن ارائه نموده، اقدامات لازم را جهت هماهنگی با مؤسسات اعتباری مایل به اعطای تسهیلات سندیکایی انجام می‌دهد.

مؤسسه اعتباری عامل: مؤسسه‌ای است که براساس اکثریت آرای اعضای سندیکا (متناسب با سهم‌الشرکه آنان) انتخاب شده، مدیریت تسهیلات را مطابق مفاد قرارداد برعهده دارد. مؤسسه اعتباری پیشگام می‌تواند عامل نیز باشد.

اعضای سندیکا: شامل مؤسسه اعتباری پیشگام، عامل و هم‌چنین دیگر مؤسسات اعتباری می‌باشند که با پذیرش دعوتمؤسسه اعتباری پیشگام، قراردادی مبنی بر مشارکت در تأمین مالی متقاضی، در حد توافق شده منعقد می‌کنند.

قرارداد مشارکت اعضای سندیکا : که در این دستورالعمل مشارکت نامه نامیده می‌شود، قراردادی است که بین اعضای سندیکا منعقد شده و تعهدات و مسئولیت‌های اعضا و نیز دیگر موارد حائز اهمیت در آن قید می‌شود.

حساب ویژه: حسابی است نزد بانک عامل ،که بابت اعطای تسهیلات سندیکایی افتتاح می‌شود. سرفصل و سایر مشخصات این حساب توسط اداره نظارت بر موقعیت مالی بانک‌ها به مؤسسات اعتباری ابلاغ می‌شود.

کمیته تسهیلات سندیکایی: که از این پس کمیته نامیده می‌شود، کمیته‌ای است متشکل از نمایندگان تام‌الاختیار اعضای سندیکا.

ماده ۲– وظایف مؤسسه اعتباری پیشگام

مؤسسه اعتباری پیشگام ملزم به انجام وظایف ذیل است:

ایجاد و سامان‌دهی امور مربوط به تسهیلات سندیکایی؛

مذاکره با متقاضی در خصوص:

موارد مصرف تسهیلات؛

شرایط تسهیلات(نرخ سود، سررسید، نوع تضمین‌ها، شرایط برداشت و شیوه‌های بازپرداخت، هزینه‌های مرتبط)؛

شناسایی متقاضی و امکان سنجی طرح پیشنهادی با استفاده از مجموعه‌ای از اطلاعات در چارچوب مفاد دستورالعمل چگونگی‌شناسایی مشتریان و مجموعه رهنمودها برای مدیریت مؤثر ریسک اعتباری (موضوع بخشنامه‌های شماره‌ی ۳۱۱۸/ه مورخ ۱۳۸۷/٦/۳۰و مب/۱۵٤۸ مورخ ۱۳۸٦/٤/۱۹) به ویژه در موارد ذیل:

میزان برخورداری متقاضی از شرایط اولیه برای دریافت تسهیلات سندیکایی؛

وضعیت حقوقی و مالی متقاضی؛

تجزیه و تحلیل گردش وجوه متقاضی؛

ارائه اطلاعات کلی درباره ضامن یا وثایق؛

بررسی وضعیت ریسک اعتباری متقاضی؛

ارائه مستندات مربوط به طرح؛

حصول اطمینان از صحت، اعتبار و کامل بودن کلیه اطلاعات

ارجاع مجموعه اطلاعات گردآوری و پردازش شده به متقاضی به‌منظور رؤیت و نیز اخذ تاییدیه کتبی از وی مبنی بر معتبر و کامل بودن آن‌ها؛

ارسال دعوت‌نامه برای مؤسسات اعتباری که احتمال مشارکت آن‌ها در این تسهیلات وجود دارد، به انضمام:

کلیه اطلاعات دریافتی مربوط به متقاضی (به‌طور منصفانه)؛

نسخه‌ای از متن تعهدنامه (مبنی بر اعلام موافقت اعضای سندیکا با سهم تعیین شده برای هریک از آن‌ها از کل تسهیلات مورد درخواست متقاضی)، به منظور تکمیل و امضای آن توسط اعضا؛

شرایط مربوط به اعطای تسهیلات و نحوه بازپرداخت آن.

سایر مستندات لازم برای شفاف سازی موضوع تسهیلات.

اتخاذ تدابیر لازم برای امضای قرارداد، بین تسهیلات‌گیرنده و اعضای سندیکا؛

همکاری با مؤسسه اعتباری عامل در خصوص مدیریت تسهیلات و نیز شناسایی به‌موقع مشکلات احتمالی و اعلام کتبی آن به اعضای سندیکا در اسرع وقت؛

سایر مسئولیت‌های پیش‌بینی‌شده در مشارکت‌نامه.

ماده ۳– وظایف مؤسسه اعتباری عامل

مؤسسه اعتباری عامل ملزم به انجام وظایف ذیل می‌باشد:

ایجاد حساب ویژه برای مدیریت وجوه تسهیلات و ثبت عملیات حسابداری مربوط به آن؛

اطلاع‌رسانی به اعضای سندیکا در خصوص برنامه زمان‌بندی پرداخت سهم هریک؛ از کل تسهیلات تعهد شده، جهت واریز به حساب ویژه؛

انجام تشریفات رسمی و قانونی مربوط به تضمین‌ها و مدیریت آن‌ها؛

پرداخت تسهیلات و انجام سایر خدمات مربوط؛

تبصره: در صورت برون‌سپاری هریک از خدمات ، لازم است به منظور تمرکز اسناد و اطلاعات، نسخه‌ای از مستندات مربوط به این خدمات، نزد بانک عامل نگه‌داری شود.

دریافت اصل و سود از تسهیلات‌گیرنده و توزیع آن بین اعضا در اسرع وقت (واریز به حساب‌های تعیین شده) و نیز دریافت کارمزد با توجه به ترتیبات پیش‌بینی شده؛

نظارت بر نحوه اجرای قرارداد توسط متقاضی؛

اطلاع‌رسانی به موقع به اعضا، در صورت هرگونه نقض مفاد قرارداد توسط متقاضی؛

مدیریت، پایش و نظارت بر نحوه استفاده از تسهیلات و ارائه گزارش‌های ادواری به اعضا در این خصوص؛

بررسی مستمر وضعیت مالی متقاضی به‌ویژه، هنگام وقوع بحران‌های اقتصادی و هم‌چنین رویدادهای مهمی مثل ادغام، تملیک و بطورکلی هر رخدادی که تا زمان تسویه نهایی تسهیلات ممکن است بر بازپرداخت اقساط توسط متقاضی اثرگذار باشد و تهیه گزارش در مورد آن‌ها (با قید فوریت)، جهت ارسال به تمامی اعضا؛

پی‌گیری و وصول مطالبات، انجام اقدامات مناسب و به‌موقع برای تسویه تسهیلات؛

انجام هماهنگی‌های لازم به‌منظور برگزاری جلسات کمیته و مدیریت آن.

بررسی نظرات مشورتی اعضا در خصوص تسهیلات مورد نظر؛

دریافت اطلاعات لازم از مجریان پروژه، هماهنگی با مراجع ذیربط و حصول اطمینان از رعایت قوانین و مقررات جاری؛

ماده ۴– مسئولیت اعضای سندیکا:

اعضای سندیکا موظف به رعایت موارد ذیل هستند:

بررسی و اظهار نظر در خصوص امکان سنجی طرح و ارزیابی ریسک اعتباری توسط هر عضو، به‌منظور حصول اطمینان از قرار داشتن میزان ریسک مذکور در چهارچوب مصوبات هیأت مدیره.

واریز به‌موقع سهم خود از کل تسهیلات تعهد شده، به حساب ویژه؛

کسب اطلاع از هرگونه تغییر حائز اهمیت در عملیات روزانه و وضعیت اعتباری متقاضی؛

اطلاع‌رسانی به موقع به بانک عامل در صورت وقوع هرگونه رخداد غیرمتعارف

حضور فعال در جلسات کمیته

ماده ۵ – نکات لازم‌الرعایه در مشارکت‌نامه:

ضروری است در متن مشارکت‌نامه حداقل، موارد ذیل به روشنی و در حد کفایت تصریح شود:

مشخصات اصلی و تابعیت اعضا

تعیین سهم هر یک از اعضا؛

حقوق و تعهدات اعضا؛

تقسیم کار بین اعضا و تفویض برخی اختیارات بانک عامل درصورت لزوم؛

نحوه واریز سهم هر یک از اعضا به حساب ویژه؛

نحوه انتقال وجوه از حساب ویژه به حساب متقاضی؛

تعیین کارمزد پیشگام؛

تعیین کارمزد عاملیت و سهم هریک از اعضا برای تأمین آن و نحوو زمان پرداخت آن؛

نحوه توزیع درآمدهای حاصل از تسهیلات سندیکایی(سود و کارمزدها) ؛

چگونگی کناره‌گیری هر یک از اعضا و نحوه انحلال سندیکا؛

رویه برخورد با اعضا در صورت عدم ایفای تعهدات؛

چگونگی لغو عاملیت مؤسسه اعتباری عامل و انتخاب جایگزین برای آن؛

چگونگی حل و فصل اختلافات؛

رویه‌های برگزاری جلسات؛

سایر موضوعات لازم‌الرعایه به‌موجب قوانین و مقررات و یا ملاحظات خاص اعضای سندیکا.

تبصره: لازم است یک نسخه از مشارکت‌نامه به اداره نظارت بر بانک‌ها و مؤسسات اعتباری بانک مرکزی ارسال شود.

ماده ۶– نکات لازم‌الرعایه در قرارداد تسهیلات سندیکایی

قرارداد تسهیلات سندیکایی می‌بایست موارد زیر را در برگیرد:

تعاریف و اصطلاحات؛

تعیین عقد یا عقودی که اعطای تسهیلات در چهارچوب آن انجام می‌شود.

اطلاعات اولیه در خصوص طرف‌های قرارداد؛

جزییات لازم در مورد تسهیلات، شامل واحد پول موضوع قرارداد، سررسید، نرخ سود، محل مصرف تسهیلات، منابع و روش‌های بازپرداخت، روش‌های تضمین، شرایط تمدید سررسید؛

سقف تسهیلات و برنامه زمانی توافق شده برای انتقال وجوه توسط اعضا

پیش‌شرط‌ها و الزامات برای اعطای تسهیلات و انتقال آن از حساب ویژه؛

شناسایی انواع هزینه‌های مرتبط با فرایند اعطای تسهیلات سندیکایی (حق‌العمل‌ها/کارمزدها)، تعیین نرخ، شیوه و زمان پرداخت آن‌ها؛

تعهد متقاضی مبنی بر پرداخت به‌موقع اصل و سود تسهیلات به مؤسسه اعتباری عامل؛

تعهدات غیرمالی مبنی برایجاد محدودیت در واگذاری دارایی‌ها، تغییر در موضوع فعالیت، افشای اطلاعات واقعی ـ به‌طور شفاف ـ و مصرف تسهیلات مطابق قرارداد؛

تعیین قانون حاکم (Applicable law)،در شرایطی که متقاضی / یک یا تعدادی ازاعضای سندیکا،خارجی است.

شرایط تسویه؛

قوانین مرتبط و سایر مستندات تکمیلی.

ماده ۷– مدیریت تسهیلات سندیکایی:

مدیریت وجوه تسهیلات صرفا برعهده بانک عامل می‌باشد،لیکن دیگر وظایف به استناد توافق انجام شده در مشارکت‌نامه از سوی بانک عامل قابل تفویض به سایر اعضا می‌باشد. تفویض اختیارات مذکور، نافی مسئولیت‌های بانک عامل نخواهد بود.

مسئولیت برگزاری جلسات کمیته بر عهده مؤسسه اعتباری عامل می‌باشد. درصورت درخواست بیش از یک سوم اعضا، مؤسسه اعتباری عامل ملزم به برگزاری جلسه خواهد بود.

موضوعات ذیل از جمله مواردی است که اطلاع رسانی و تصمیم گیری در مورد آن‌ها می‌بایست در جلسات یادشده انجام شود:

امهال تسهیلات و یا هرگونه تجدید نظر در قرارداد (از جمله تغییر در وثایق، نرخ سود)؛

تجدید نظر در چگونگی واریز سهم هر یک از اعضا؛

فسخ قرارداد؛

معاملات مهم متقاضی و یا هرگونه تغییرات مالکیتی آن(نظیر ادغام و تملیک)؛

موارد نقض قرارداد و یا عدم ایفای تعهدات توسط متقاضی؛

تصمیم‌گیری در خصوص مواردی مانند عدم ایفای تعهدات توسط هر یک از اعضا؛

تصمیم گیری در خصوص تغییر مؤسسه اعتباری عامل؛

سایر موضوعات مهم به تشخیص اعضا.

مؤسسه اعتباری عامل در صورت بروز ریسک‌های حائز اهمیت و تاثیرگذار بر بازپرداخت تسهیلات، ملزم به برگزاری جلسه کمیته می‌باشد. کمیته یاد شده مسئول بررسی و اتخاذ تصمیم در خصوص چگونگی وصول تسهیلات از جمله تاکید بر پای‌بندی به قرارداد جاری، یا انعقاد قرارداد استمهال، ویا درصورت لزوم، انجام پی‌گیری‌های حقوقی است.

اعضای سندیکا تحت هیچ شرایطی نمی‌توانند در طولدوره تسهیلات، به همان پروژه تسهیلات اعطا کنند، مگر با اخذ موافقت کمیته و در چهارچوب مقررات تسهیلات و تعهدات کلان و اصلاحات پس از آن.

در صورت تشخیص تخطی متقاضی از تعهدات و امتناع وی از انجام اقدامات اصلاحی، مؤسسه اعتباری عامل، ملزم به تشکیل جلسه با حضور سایر اعضا برای رسیدگی به موضوع و اعلام کتبی تصمیمات اتخاذ شده به متقاضی است. موارد ذیل از مصادیق تخطی متقاضی تلقی می‌شوند:

فاقد اعتبار تشخیص داده شدن مستندات ارائه شده توسط متقاضی؛

تأخیر در اجرای تعهدات مقرر و یا عدم پای‌بندی به آن؛

قصور در بازپرداخت اصل و سود تسهیلات؛

فرار از پرداخت بدهی با توسل به ورشکستگی به تقلب؛

نقض سایر شرایط مندرج در قرارداد.

مؤسسه اعتباری عامل در چهارچوب مسئولیت‌های مقرر و نظام کنترل داخلی خود، موظف است ساز و کار لازم برای پایش ریسک‌های موثر بر تسهیلات را طراحی و واحدها یا کارکنانی را برای مدیریت مستمر این عملیات اختصاص دهد.

ماده ۸– الزامات احتیاطی

ریسک خدمات ارائه شده و نیز درآمدهای حاصل از آن ها متناسب با سهم‌الشرکه اعضای سندیکا توزیع می‌شود.

به منظور شفاف سازی تراکنش‌های مربوط به عملیات مالی مربوط به تسهیلات سندیکایی و در راستای مستندسازی آن‌ها، ضروری است کلیه اسناد و مدارک مربوط، در بانک عامل نگه‌داری شده و در چهارچوب مورد توافق در مشارکت‌نامه، رونوشتی از اسناد برای سایر اعضای سندیکا ارسال شود.

مؤسسات اعتباری در اعطای تسهیلات سندیکایی به گروه‌های بزرگ، می‌بایست ترتیبی اتخاذ نمایند تا از افزایش ریسک خود به‌واسطه تراکنش‌های مرتبط در داخل گروه و یا انجام فعالیت‌های تضمینی متقابل میان اشخاص مرتبط پیشگیری نمایند. چنانچه این‌گونه تراکنش‌ها و تضمین‌ها در داخل گروه به دفعات انجام شود، اعضای سندیکا باید وضعیت اعتباری متقاضی را مورد بازنگری قرار داده و در صورت فزونی ریسک‌پذیری از حد مقرر هیأت مدیره، لازم است نسبت به کاهش میزان تسهیلات اعطایی اقدام شود.

تبصره: لازم است کاهش میزان تسهیلات یا فسخ قرارداد ــ به عنوان اقدامات تنبیهی که متقاضی متخلف مشمول آن می‌شود ــ در متن قرارداد پیش‌بینی‌شود.

هر یک از اعضا موظفند متناسب با سهم خود در قرارداد، درآمد و هزینه‌های موضوع این تسهیلات را محاسبه و ترتیبات لازم را برای منظور نمودن ذخایر و محاسبه دارایی‌های موزون به ریسک اتخاذ نمایند.

چنانچه متقاضی خارجی باشد، اعطای تسهیلات سندیکایی به آن، منوط به دریافت مجوز از بانک مرکزی جمهوری اسلامی می‌باشد.

ماده ۹– کارمزدها:

هزینه‌های کارشناسی طرح (ازجمله تهیه و جمع آوری اطلاعات، ارزیابی وثایق و امکان سنجی طرح) براساس بخشنامه‌های بانک‌مرکزی از مشتری دریافت می‌شود.

تبصره: با توجه به اینکه لازم است تمامی اعضای سندیکا نظر خود را در خصوص امکان‌سنجی انجام شده توسط مؤسسه پیشگام اعلام نمایند،که این خود، مستلزم انجام بررسی‌های مجدد است ، مقتضی است در خصوص ارائه تخفیف کارمزد و یا بازپرداخت بخشی از آن به اعضا در مشارکت نامه پیش بینی‌های لازم بعمل آید.

۲-۹- کارمزدهای مربوط به ارائه خدمات عاملیت برمبنای توافق به عمل آمده دریافت و متناسب با خدمات ارائه شده به هر یک از اعضا ـ مطابق با مفاد مشارکت‌نامه ـ تخصیص می‌یابد.

تبصره: با توجه به امکان همکاری سایر اعضای سندیکا با مؤسسه اعتباری پیشگام و عامل در کارشناسی طرح و سایر خدمات تفویض شده به آن ها، ضروری است تخصیص کارمزدهای مربوطه، متناسب با میزان مشارکت اعضا در ارائه این خدمات در مشارکت نامه پیش بینی شود.

۳-۹- کارمزد قبول تعهدات درچهارچوب بخشنامه‌های مربوط توسط بانک عامل، از متقاضی دریافت و متناسب با سهم‌الشرکه اعضا در قرارداد توزیع می‌شود.

ماده ۱۰– نحوه حل وفصل اختلافات بین اعضای سندیکا:

در صورت بروز اختلاف بین اعضا، و نیز تخطی هریک ازآن ها از الزامات مصرحه در مشارکت‌نامه، چنانچه اعضا، خود، موفق به رفع اختلافات نشوند،موضوع مورد اختلاف به داوری ارجاع می‌شود. در صورت ارجاع به داوری، فرآیند آن تابع باب هفتم آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب (در امور مدنی)، مصوب ۱۳۷۹ می‌باشد.

تبصره: در صورت موافقت اعضا ، مشروط به درج در مشارکت نامه، بانک مرکزی آمادگی دارد در چهار چوب قانون آیین دادرسی، نقش حکم را ایفا نماید.

این دستورالعمل در ۱۰ ماده و ٦ تبصره در سی و هشتمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/٦/۲ کمیسیون اعتباری مورد تایید واقع شد.

شماره: ۱۷۰۹۹۴؛ ابلاغ موضوع ممنوعیت تصدی همزمان پست مدیرعامل و ریاست هیأت مدیره توسط یک نفر در بانک های غیردولتی و مؤسسات اعتباری غیربانکی

تاریخ: ۹۰/۷/۲۳

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی واگذارشده، غیردولتی و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام و احترام،

همانگونه که استحضار دارند؛ براساس اصول حاکمیت شرکتی، لازم است هیأت مدیره بانک/مؤسسه در راستای صیانت از منافع سپرده‌گذاران، حفظ ثبات و سلامت بانک در فضای کسب و کار و همچنین حمایت از حقوق سهامداران، نسبت به تدوین اهداف راهبردی و تأیید رویه‌های استاندارد انجام کار اقدام نموده و به منظور دستیابی به اهداف موردنظر مسئولیت نظارت بر حسن اجرای مصوبات خود را نیز بر عهده بگیرد. به عبارتی هیأت مدیره باید اطمینان حاصل کند که اهداف، برنامه‌های راهبردی و دستورالعمل‌های مربوط به درستی اجراء می‌شود.

از سوی دیگر مدیر عامل بانک، که با انتخاب و تأیید هیأت مدیره معرفی می‌گردد نیز مسئول اصلی عملیاتی نمودن و اجرای صحیح برنامه‌ها، سیاست‌ها و دستورالعمل‌های مصوب هیأت مدیره است.

با توجه به این‌که در اغلب موارد رؤسای هیأت مدیره بانک‌ها و مؤسسات اعتباری کشور، تصدی سمت مدیرعاملی را نیز برعهده می‌گیرند لذا این امر موجب می‌شود؛ اصول بهبود حاکمیت شرکتی و همچنین اصل تفکیک وظایف نظارتی از وظایف اجرایی، خدشه دار شده و به تبع آن پاسخگویی مدیرعامل در برابر هیأت مدیره تحت شعاع قرار گیرد؛ به گونه‌ای که هیأت مدیره عملاً نمی‌تواند نظارت موثری بر عملکرد مدیرعامل بانک/مؤسسه اِعمال نماید.

با عنایت به مراتب فوق و به منظور رفع معضل فوق‌الاشاره، شورای محترم پول و اعتبار در یک‌هزار و یک‌صد و بیست و نهمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۷/۱۲ خود "ممنوعیت تصدی همزمان پست مدیر عامل و ریاست هیأت مدیره توسط یک نفر در بانک‌های خصوصی، بانک‌های دولتی خصوصی شده (صادرات ایران، ملت، تجارت، رفاه کارگران و ...) و مؤسسات اعتباری غیربانکی" را مورد تصویب قرار داد.

خواهشمند است ترتیبی اتخاذ فرمایید تا به منظور حسن اجرای مصوبه مذکور، در اسرع وقت هرگونه اقدام لازم و شایسته در این زمینه، در آن بانک/مؤسسه انجام پذیرد./۹۵۹۸۱۵/ح

مدیریت‌کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد	**مرتضی ستاک**
۳۲۱۵-۰۲	**۳۸۳۱-۲**

شماره: ۱۷۱۳۱۷؛ ابلاغ ممنوعیت اعطای جوایز به سپرده‌های قرض‌الحسنه جاری

تاریخ: ۹۰/۷/۲۳

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل بانک‌های دولتی، غیر دولتی، شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید.

با سلام؛

احتراماً، بدینوسیله به اطلاع می‌رساند بر اساس مصوبه چهل و چهارمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۰۶/۳۰ کمیسیون اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، مقرر گردیده است:

در حال حاضر، اعطای جوایز به سپرده‌های قرض‌الحسنه جاری تحت هر عنوان و به هر شکل امکان پذیر نمی‌باشد.

خواهشمند است دستور فرمایند مراتب به تمامی واحدهای ذیربط آن بانک ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت بعمل آید./۹۵۷۴۲۲

مدیریت‌کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **۳۲۱۵-۰۲**

بهزاد فخار **۳۸۳۱-۱**

شماره: ۱۸۱۱۸۷؛ الزام بانکها و موسسات اعتباری به اعطای تسهیلات زیر ۱۰۰ میلیون ریال فقط با یک ضامن معتبر

تاریخ: ۹۰/۸/۳

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانک‌های دولتی، غیردولتی و شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید.

با سلام؛

احتراماً، بدینوسیله به استحضار می‌رساند شورای پول و اعتبار در یکهزار و یکصد و سی‌امین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۰۷/۲۶ مصوب نمود که:

"بانک‌ها و مؤسسات اعتباری برای اعطای تسهیلات زیر سقف ۱۰۰ میلیون ریال، فقط از یک ضامن معتبر برای تضمین بازپرداخت تسهیلات استفاده نمایند."

خواهشمند است دستور فرمایند مراتب به قید تسریع به کلیه واحدها و شعب آن بانک/ مؤسسه اعتباری ابلاغ گردد./۹۷۳۷٤۱

مدیریت‌کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **بهزاد فخار**

۳۲۱۵-۰۲ **۳۸۳۱-۱**

شماره: ۱۸۱۲۲۰؛ ابلاغ شرح بند ۲ از یکهزار و یکصد و سی‌امین صورت‌جلسه مورخ ۲۶/۷/۱۳۹۰ شورای پول و اعتبار در خصوص اعتبارات اسنادی داخلی - ریالی

تاریخ: ۹۰/۸/۳

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام؛

احتراماً، بدین‌وسیله مفاد بخشی از یک‌هزار و یک‌صد و سی‌امین صورت‌جلسه مورخ ۱۳۹۰/۷/۲۶ شورای پول و اعتبار به شرح زیر ابلاغ می‌گردد:

« شورای پول و اعتبار مقرر نمود؛ بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی مجاز، با شرط ذیل می‌توانند نسبت به ارایه خدمات گشایش اعتبار اسنادی داخلی ــ ریالی به مشتریان اقدام نمایند:

گشایش اعتبار اسنادی داخلی ــ ریالی صرفاً در شرایطی امکان‌پذیر می‌باشد که ذی‌نفع یا درخواست‌کننده اعتبار اسنادی یکی از شرکت‌ها، نهادها و سازمان‌های دولتی موضوع ماده ۴ قانون محاسبات عمومی کشور باشد. »

خواهشمند است دستور فرمایید، مراتب حداکثر تا پایان وقت اداری مورخ ۱۳۹۰/۸/۳ به کلیه واحدهای ذی‌ربط ابلاغ و نسخه‌ای از بخشنامه داخلی آن بانک/ مؤسسه اعتباری حداکثر تا پایان وقت اداری مورخ ۱۳۹۰/۸/٤ به این مدیریت‌کل ارسال شود./۹۷۳۷۸٤

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد	**مرتضی ستاک**
۳۲۱۵ ــ ۰۲	**۲ ــ ۳۸۳۱**

شماره: ۱۸۴۴۱۸؛ ابلاغ بند (۲۶) از قانون بودجه سال ۱۳۹۰ کل کشور

تاریخ: ۹۰/۸/۷

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست‌بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال می‌گردد.

با سلام؛

احتراماً، بدین‌وسیله توجه آن بانک/ مؤسسه اعتباری را به مفاد بند (٢٦) از "قانون بودجه سال ۱۳۹۰ کل کشور" به شرح ذیل جلب می‌نماید:

بند ۲۶– بانک‌های عامل موظفند به ازای پرداخت تسهیلات به کشاورزان و روستاییان، اسناد مربوط به اراضی کشاورزان و اسناد عادی اراضی محل اجرای طرح‌های کشاورزی و صنایع وابسته به آن و اسناد منازل روستایی را به عنوان وثیقه وام‌های بخش کشاورزی و وام‌های پرداختی به روستاییان مورد پذیرش قرار دهند.

خواهشمند است دستور فرمایند مراتب فوق به کلیه واحدهای ذیربط ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت بعمل آید./٩٦٤١٧١/ف

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **۳۲۱۵–۰۲**

بهزاد فخار **۳۸۳۱–۱**

شماره: ۱۹۲۲۰۱؛ الزام بانکها به ارائه گزارش عملکرد ماهانه کارت اعتباری میزان به بانک مرکزی و دبیرخانه شورای عالی اشتغال

تاریخ: ۹۰/۸/۱۵

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام؛

احتراماً، پیرو بخشنامه شماره ۹۰/۱۵۰۹۱ مورخ ۱۳۹۰/۰۶/۳۰ در خصوص" دستورالعمل اجرایی کارت اعتباری میزان برای کارکنان دولت و کارگران" و بازگشت به بند ٦ از چهل و هفتمین مصوبه جلسه شورای عالی اشتغال که مقرر می‌دارد:

" با توجه به ابلاغ دستورالعمل کارت اعتباری خرید کارکنان دولت و کارگران بر پایه عقد مرابحه، مقرر گردید کلیه بانک‌های عامل نسبت به تأمین منابع مورد نیاز طرح یاد شده و مشارکت جدی در عملیاتی نمودن طرح مذکور اقدام و به صورت منظم گزارش عملکرد ماهانه خود را به بانک مرکزی و دبیرخانه شورا ارسال نمایند"

لذا خواهشمند است دستور فرمایند گزارش عملکرد اجرایی کارت اعتباری میزان در آن بانک/ مؤسسه اعتباری را به طور ماهانه به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و دبیرخانه شورای عالی اشتغال ارسال نمایند./۹۷۰۲٦٦

مدیریت‌کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد ۳۲۱۵-۰۲

بهزاد فخار ۳۸۳۱-۱

شماره: ۲۰۶۶۸۷؛ ممنوعیت دریافت حق بیمه و مالیات از تسهیلات از مشتریان بانک ها و موسسات اعتباری

تاریخ: ۹۰/۹/۳

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام؛

احتراماً بدین‌وسیله به استحضار می‌رساند؛ بر اساس مصوبه پنجاه و پنجمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۸/۱۱ کمیسیون اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران که به تأیید مقام محترم ریاست کل بانک مرکزی نیز رسیده مقرر گردید به منظور جلوگیری از دریافت هزینه‌های نامتعارف از مشتریان بانک‌ها و کاهش هزینه ارایه خدمات بانکی؛ «اخذ حق بیمه از گیرندگان تسهیلات جهت بیمه تسهیلات و نیز اخذ هرگونه وجهی تحت عنوان مالیات به‌جز آن‌چه در قوانین مالیاتی تکلیف شده از مشتریان بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی ممنوع می‌باشد.»

خواهشمند است دستور فرمایند مراتب به کلیه واحدهای ذی‌ربط آن بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی ابلاغ گردیده و بر حسن اجرای آن نظارت به عمل آید./۹۹۷۰۶۳ذ

مدیریت‌کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **مرتضی ستاک**

۳۲۱۵-۰۲ **۳۸۳۱-۲**

شماره: ۲۲۱۱۵۸؛ ملغی شدن بخشنامه شماره نب/۵۶۹۶ مورخ ۱۱/۱۲/۱۳۸۱ درخصوص عدم اخذ گواهی های مقرر در تبصره (۱) ماده (۱۸۶) قانون مالیات های مستقیم در مورد اعطای تسهیلات جهت احداث و تکمیل واحدهای مسکونی ، اداری و تجاری به اشخاص حقیقی

تاریخ: ۹۰/۹/۲۰

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام و احترام؛

بدین‌وسیله به استحضار می‌رساند؛ موضوع عدم لزوم اخذ گواهی‌های مقرر در تبصره ۱ ماده ۱۸٦ قانون مالیات‌های مستقیم اصلاحی مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷ در مورد اعطای تسهیلات بانکی جهت احداث و تکمیل واحدهای مسکونی، اداری و تجاری به اشخاص حقیقی از سازمان امور مالیاتی کشور استعلام گردید. پاسخ واصله در این خصوص طی نامه شماره ۲۰۰/۱۹۵۲۱ مورخ ۱۳۹۰/۸/۲۱ عیناً به شرح ذیل می‌باشد:
« با عنایت به بند ۶ ضوابط اجرایی تبصره یک ماده ۱۸۶ اصلاحی قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۸۰/۱۱/۲۷ که طی بخشنامه شماره ۳۵۱۵۱–۲۱۱ مورخ ۸۲/۱۰/۶ به کلیه ادارات امور مالیاتی نیز ابلاغ شده است، استفاده از تسهیلات بانکی به منظور خرید یا احداث مسکن شخصی و فعالیت‌های بخش کشاورزی مشمول ضوابط اجرایی موضوع تبصره ۱ ماده ۱۸۶ یاد شده نخواهد بود.
لکن استفاده از تسهیلات بانکی توسط اشخاص حقیقی و حقوقی به هر منظور (به استثناء موارد مذکور در بند ۶ ضوابط اخیرالذکر) در موقع دریافت تسهیلات بانکی با رعایت سایر شرایط مقرر در ضوابط موصوف از جمله ارائه صورت‌های مالی موضوع بند (۴) ضوابط مورد اشاره امکان‌پذیر خواهد بود. ضمناً مفاد نامه شماره ۵۳۶۶/۴۰۰۴۴–۲۱۱ مورخ ۸۱/۹/۳ رئیس کل محترم وقت سازمان امور مالیاتی کشور با توجه به صدور ضوابط اجرایی بالاخص مقررات بند ۱ و ۶ آن لغو گردیده است. »
با عنایت به مراتب فوق و با توجه به ملغی شدن مفاد نامه شماره ٥٣٦٦/٤٠٠٤٤-٢١١ مورخ ۱۳۸۱/۹/۳ (پیوست شماره ۱) سازمان امور مالیاتی کشور که حاوی نظر رئیس کل محترم وقت سازمان مذکور بوده، بدین‌وسیله بخشنامه شماره نب/٥٦٩٦ مورخ ۱۳۸۱/۱۲/۱۱ (پیوست شماره ۲) این بانک منسوخ اعلام می‌گردد.
خواهشمند است دستور فرمائید؛ مراتب به قید تسریع به کلیه واحدهای ذی‌ربط ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت گردد./۱۰۰٦۸۰۷/چ

پیوست: دو برگ

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی
اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد	**مرتضی ستاک**
۰۲–۳۲۱۵	**۲–۳۸۳۱**

جمهوری اسلامی ایران
وزارت امور اقتصادی و دارائی
سازمان امور مالیاتی کشور
رئیس کل

بسمه تعالی

شماره ۲۱۱-۵۳۶۶/۴-۴۴
تاریخ ۱۳۸۱/۷/۲۹

جناب آقای فرشچیان
رئیس هیات مدیره ومدیرعامل محترم بانک مسکن

عطف به نامه شماره ۱۴/۱/۵۷۶ مورخ ۱۳۸۱/۷/۱۰ به آگاهی میرساند:

نظربه اینکه با اجرای مواد ۵۹ و۷۷ اصلاحی قانون مالیاتهای مستقیم مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷ از مشمولین مواد مذکور بابت درآمد حاصل از ساخت وفروش ساختمانهای نوساز نسبت به نقل وانتقالات انجام شده از اول سال ۱۳۸۱ مالیات دیگری وصول نمی شود وعملاً اطلاق عنوان "صاحبان مشاغل" به اشخاص حقیقی مذکور از لحاظ مالیاتی منتفی می باشد.لذا اخذ گواهی های مقرر درتبصره یک ماده ۱۸۶ قانون مالیاتهای مستقیم درموارد اعطای تسهیلات بانکی جهت احداث وتکمیل واحدهای مسکونی واداری وتجاری به اشخاص حقیقی مورد نخواهد داشت.

عیسی شهسوار خجسته

شماره: نب ۵۶۹۴

تاریخ: ۱۳۸۱/۱۲/۱۱

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل نظارت و امور بانکها

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم بانکها ارسال می گردد.

پیرو بخشنامه شماره ۲۶۰۸ / نب مورخ ۱۳۷٤/٥/۱٥ این اداره در خصوص ابلاغ ضوابط اجرایی بند دوم تبصره ماده ۱۸٦ اصلاحی قانون مالیاتهای مستقیم مصوب اسفند ماه سال ۱۳٦٦ ،بدینوسیله به اطلاع میرساند که براساس اعلام وزارت امور اقتصادی و دارایی – سازمان امور مالیاتی کشور (کپی پیوست)اخذ گواهی های مقرر در تبصره یک ماده ۱۸٦ قانون مالیاتهای مستقیم در مورد اعطای تسهیلات بانکی جهت احداث و تکمیل واحدهای مسکونی و اداری و تجاری به اشخاص حقیقی منتفی گردیده است . خواهشمند است مقرر فرمائید مراتب فوق به کلیه واحدهای تابعه آن بانک ابلاغ گردد. / ر

اداره نظارت بر بانکها

مجید حاجی نوروز ۳۷۱٦

فریده تذهیبی ۳۷۲۱-۲

بسمه تعالی

شماره .....

تاریخ .....

پیوست .....

وزارت امور اقتصادی و دارایی

سازمان امور مالیاتی کشور

رئیس کل

ضوابط اجرایی تبصره ۱ ماده ۱۸۶ قانون مالیاتهای مستقیم اصلاحی مصوب ۸۰/۱۱/۲۷

۱- کلیه اشخاص حقوقی و همچنین اشخاص حقیقی مشمول فصل مالیات بر درآمد مشاغل موضوع قانون مالیاتهای مستقیم مصوب اسفند ماه ۱۳٦٦ و اصلاحیه مصوب ۸۰/۱۱/۲۷ که از تاریخ ابلاغ این آیین نامه تقاضای خود را برای استفاده از تسهیلات بانکها و یا موسسات اعتباری تسلیم می نمایند و میزان استفاده آنها از تسهیلات هر بانک یا موسسه اعتباری در ظرف یکسال شمسی برای اشخاص حقوقی یک میلیارد و پانصد میلیون ریال یا بیشتر و برای اشخاص حقیقی یکصد و پنجاه میلیون ریال یا بیشتر باشد، مشمول حکم این تبصره می باشند.

۲- بانکها و موسسات اعتباری مکلفند قبل از اعطای تسهیلات به اشخاص موضوع بند(۱) فوق الذکر نسخه ای از صورتهای مالی دریافتی از متقاضی را ضمن تطبیق مندرجات آن با اصل ، حسب مورد به اداره امور مالیاتی محل شغل یا اقامتگاه قانونی اشخاص مذکور ارسال دارند. صورتهای مالی ارسال شده به ادارات امور مالیاتی کاملاً محرمانه تلقی می شود و جز برای تشخیص مالیات مودی مورد استفاده قرار نخواهد گرفت .

۳- اداره امور مالیاتی مربوط مکلف است در این باره به ترتیب زیر اقدام نماید:

الف- در صورت احراز معاف بودن مودی از پرداخت مالیات یا عدم تعلق مالیات، در همان روز مراجعه ، گواهینامه ای دایر بر معافیت و یا عدم تعلق مالیات که موید وصول صورتهای مالی نیز باشد، صادر و به مودی تسلیم و یا به بانک و یا موسسه اعتباری ذیربط ارسال نماید.

ب- در صورت تعلق مالیات، ظرف سه روز از تاریخ پرداخت مالیاتهای قطعی شده و یا ترتیب پرداخت ، گواهینامه دایر بر پرداخت یا ترتیب پرداخت صادر و ضمن اعلام وصول صورتهای مالی، به مودی تسلیم یا به بانک و یا موسسه اعتباری ذیربط ارسال نماید.

ج- در صورتیکه مالیات مورد مطالبه در جریان رسیدگی بوده و به مرحله قطعیت نرسیده باشد ، در همان روز مراجعه گواهینامه مبنی بر بلامانع بودن استفاده از تسهیلات بانکی که موید وصول صورتهای مالی نیز باشد، صادر و به مودی تسلیم و یا به بانک و یا موسسه اعتباری ذیربط ارسال نماید.

شماره .....
تاریخ .....
پیوست .....

سازمان امور مالیاتی کشور
رئیس کل

٤- منظور از صورتهای مالی در مورد اشخاص حقوقی و اشخاص حقیقی موضوع بند الف ماده ۹۵ اصلاحی قانون مالیاتهای مستقیم ، ترازنامه و حساب سود و زیان در مورد اشخاص حقیقی موضوع بند ب ماده ۹۵ مزبور ، حساب درآمد و هزینه عملکرد سال قبل از سال درخواست استفاده از تسهیلات می باشد و در مورد صاحبان مشاغل موضوع بند ج آن ماده ، صورتهای مالی عبارت از صورت خلاصه وضعیت درآمد و هزینه یا اسناد و مدارکی است که برای استفاده از تسهیلات به بانک یا موسسه اعتباری ارائه می شود .

٥- گواهی صادره موضوع این مصوبه برای یکسال شمسی معتبر است و برای اخذ تسهیلات مجدد طی یکسال نیازی به اخذ گواهی مجدد نخواهد بود.

٦- استفاده از تسهیلات بانکی به منظور خرید یا احداث مسکن شخصی و فعالیتهای بخش کشاورزی مشمول ضوابط اجرایی موضوع تبصره۱ ماده ۱۸٦ یادشده نخواهد بود.

۷- بانکها و موسسات اعتباری مکلفند مفاد این ضوابط را بطرق مقتضی به اطلاع مشتریان خود برسانند .

این مصوبه از تاریخ ابلاغ جایگزین مصوبه نخست که طی بخشنامه شماره ٢٤٩٨٠ مورخ ١٣٧٤/٥/٤ معاونت وقت درآمدهای مالیاتی به واحدهای مالیاتی وطی بخشنامه شماره نب/٢٦٠٨ مورخ ١٣٧٤/٥/١٥ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به کلیه بانکهای کشور ابلاغ گردیده است ، می شود.

٧٢٤٣الف

ابراهیم شیبانی
رییس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

عیسی شهسوار خجسته
رییس کل سازمان امور مالیاتی کشور

شماره: ۲۳۵۰۰۳؛ ابلاغ دستورالعمل ساماندهی تبلیغات قرض‌الحسنه پس‌انداز بانک قرض‌الحسنه/صندوق قرض‌الحسنه موسسات اعتباری

تاریخ: ۹۰/۱۰/۴

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام؛

احتراماً، در اجرای ماده ١٦ دستورالعمل اعطای جوایز به سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز (ریالی-ارزی) مصوب یکهزار و یکصد و بیست و پنجمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۰۲/۲۷ شورای پول و اعتبار و به منظور ارتقای فرهنگ بانکداری اسلامی،گسترش فرهنگ قرض‌الحسنه وجلوگیری از تبلیغات اغواء کننده در خصوص جوایز اعطایی به سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز، بدینوسیله به پیوست "دستورالعمل ساماندهی تبلیغات قرض‌الحسنه پس‌اندازبانک قرض‌الحسنه/صندوق قرض‌الحسنه مؤسسات اعتباری" مصوب سی‌امین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۰۵/۰۵ کمیسیون اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران که به تایید مقام محترم ریاست کل بانک مرکزی نیز رسیده است، جهت اجرا ایفاد می‌گردد.

خواهشمند است دستور فرمایند مراتب به کلیه واحدهای ذیربط آن بانک/مؤسسه اعتباری ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت به عمل آید.//ش.ش ۱۰۱۱۲۸۴

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **مرتضی ستاک**

۳۲۱۵-۰۲ **۳۸۱۶**

پیوست دارد

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

«اداره مطالعات و مقررات بانکی»

دستورالعمل ساماندهی تبلیغات قرض‌الحسنه پس‌انداز بانک قرض‌الحسنه/صندوق قرض‌الحسنه موسسات اعتباری

«بسمه تعالی»

دستورالعمل ساماندهی تبلیغات قرض‌الحسنه پس‌انداز

بانک قرض‌الحسنه/صندوق قرض‌الحسنه مؤسسات اعتباری

در اجرای ماده ١٦ دستورالعمل اعطای جوایز به سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز (ریالی-ارزی) مصوب یکهزار و یکصد و بیست و پنجمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۰۲/۲۷ شورای پول و اعتبار؛ "**دستورالعمل ساماندهی تبلیغات قرض‌الحسنه پس‌اندازبانک قرض‌الحسنه/صندوق قرض‌الحسنه مؤسسات اعتباری**"در ۱۱ ماده و یک تبصره در سی‌امین جلسه مورخ ۰۵/ ۱۳۹۰/۰۵ کمیسیون اعتباری بانک مرکزی به تصویبرسید.

ماده ۱– اهداف

به منظور ارتقای فرهنگ بانکداری اسلامی،گسترش فرهنگ قرض‌الحسنه وجلوگیری از تبلیغات اغواء کننده در خصوص جوایز اعطایی به سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز، "دستورالعمل ساماندهی تبلیغات قرض‌الحسنه پس‌انداز بانک قرض‌الحسنه/صندوق قرض‌الحسنه مؤسسات اعتباری"، تدوین می‌گردد.

ماده ۲– تعاریف

گستره تعاریف ذیل محدود به این دستورالعمل است.

۲–۱– بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

۲–۲– مؤسسه اعتباری: بانک یا مؤسسه اعتباری غیربانکی که تحت عناوین مذکور از بانک مرکزی مجوز فعالیت دریافت داشته و تحت نظارت آن بانک قرار دارند؛

۲–۳– صندوق: صندوق قرض‌الحسنه مؤسسات اعتباری موضوع مصوبه شانزدهمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۰٤/۰۳ کمیسیون اعتباری بانک مرکزی، ابلاغ شده طی بخشنامه شماره ۹۰/٦۲٦۹۰ مورخ ۱۳۹۰/۰۳/۲۲ آن بانک؛

۲–۴– بانک قرض‌الحسنه: بانک قرض‌الحسنه‌ای که در چارچوب مصوبات دولت یا مصوبات شورای پول و اعتبار تأسیس می‌گردد؛

۲–۵– تبلیغات: تبلیغات اعطای جوایز به سپرده قرض‌الحسنه پس‌انداز (ریالی-ارزی)؛

۲–۶– دستورالعمل: دستورالعمل ساماندهی تبلیغات قرض‌الحسنه پس‌انداز بانک قرض‌الحسنه/ صندوق قرض‌الحسنه مؤسسات اعتباری.

ماده ۳– تبلیغات باید با رعایت کامل دستورالعمل اعطای جوایز به سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز (ریالی-ارزی) انجام پذیرد.

ماده ۴–بانک قرض‌الحسنه/صندوق موظف است در تبلیغات خود مفهوم قرض‌الحسنه و مزایای آن را برای عموم مردم اطلاع‌رسانی نماید.

ماده ۵– تبلیغات باید صادقانه و با حفظ کرامت انسانی باشد.

ماده ۶–تبلیغات باید در جهت ارتقایفرهنگ نیکوکاری، فداکاری، ایجاد همبستگی بین عموم و همچنین گسترش عدالت مابین آحاد جامعه باشد.

ماده ۷–بانک قرض‌الحسنه/صندوق مکلف است در تبلیغات خود به اجر معنوی قرض‌الحسنه بیش از مشوق‌های مادی مرتبط با جوایز اعطایی به سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز بپردازد و بر فواید تاثیر تسهیلات قرض‌الحسنه در جهت رفع نیازهای ضروری مردم و امور عام‌المنفعه آن برای آحاد جامعه تاکید نماید.

ماده ۸–بانک قرض‌الحسنه/صندوقموظفاست در تبلیغات خود آمار دقیق مربوط به چگونگی توزیع منابع قرض‌الحسنه در مناطق مختلف جغرافیایی را به عموم اطلاع‌رسانی نماید.

ماده ۹–حداقل نیمی از هزینه تبلیغات (موضوع بند الف ماده ٤ دستورالعمل اعطای جوایز به به سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز (ریالی-ارزی)) باید مصروف تشریح نحوه تخصیص منابع قرض‌الحسنه در مسیر تسهیلات قرض‌الحسنه شود.

تبصره –بانک قرض‌الحسنه/صندوق مکلف است در تیزرهای تبلیغاتی خود به چگونگی تخصیص منابع قرض‌الحسنه بیش از اعطای جوایز بپردازد.

ماده ۱۰–بانک قرض‌الحسنه/صندوق موظف است هر سال گزارش عملکرد خود در خصوص اجرای این دستورالعمل را حداکثر یک ماه پس از انجام قرعه‌کشی، به بانک مرکزی گزارش دهد.

ماده ۱۱– تخلف از مفاد این دستورالعمل، عنداللزوم موجب اعمال محدودیت موضوع ماده ١٤ قانون پولی و بانکی کشور یا مجازات‌های انتظامی موضوع ماده ٤٤ قانون مذکور می‌شود.

شماره: ۲۳۵۲۷۵؛ امکان اعطای فرش دستباف ایرانی به عنوان جایزه سپرده های قرض‌الحسنه

تاریخ: ۹۰/۱۰/۴

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام و احترام؛

با عنایت به اینکه اتحادیه صادرکنندگان فرش دستباف تقاضای منظور نمودن فرش دستباف ایرانی در زمره جوایز اعطایی به سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز را دارند و از آنجایی که فرش دستباف ایرانی یکی از مصادیق صنایع دستی ساخت صنعتگران داخلی است که این موضوع در بند "ت" ماده ٦ دستورالعمل اعطای جوایز به سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز (ریالی-ارزی) مصوب یکهزار و یکصد و بیست و پنجمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۰۲/۲۷ شورای پول و اعتبار درج گردیده است، لذا آن بانک/مؤسسه اعتباری می‌تواند فرش دستباف ایرانی را در زمره جوایز اعطایی به سپرده‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز اعلام نماید.//ش.ش ۱۰۲۱۷۰۵

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مرتضی ستاک **بهزاد فخار**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۱**

شماره: ۲۴۷۱۵۱؛ ابلاغ حداکثر سقف اعتبار کارت مرابحه برای سال جاری، موضوع ماده (۱۳) دستورالعمل اجرایی کارت اعتباری بر پایه عقد مرابحه

تاریخ: ۹۰/۱۰/۱۵

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانک‌های دولتی، غیردولتی و شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید.

با سلام؛

احتراماً، پیرو بخشنامه شماره ۹۰/۱٤۱۷٦۳ مورخ ۱۳۹۰/٦/۲۰ موضوع « دستورالعمل اجرایی کارت اعتباری بر پایه عقد مرابحه »، بدین‌وسیله به اطلاع می‌رساند؛ براساس مصوبه شصت و دومین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۹/۹کمیسیون اعتباری، که به تأیید ریاست کل محترم بانک مرکزی نیز رسیده است، مقرر گردید تا حداکثر سقف اعتبار کارت مرابحه برای سال جاری، موضوع ماده (۱۳) دستورالعمل مذکور، مبلغ ٤۰ میلیون ریال تعیین گردد./۱۰۲۷۳۷۳

مدیریت‌کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **مرتضی ستاک**

۳۲۱۵-۰۲ **۳۸۱۶**

شماره: ۲۶۰۸۱۸؛ ابلاغ بند ۲ از یکهزار و یکصد و سی و چهارمین صورت‌جلسه مورخ ۲۰/۱۰/۱۳۹۰ شورای پول و اعتبار در خصوص اعتبارات اسنادی داخلی - ریالی

تاریخ: ۹۰/۱۱/۱

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام؛

احتراماً، پیرو بخشنامه شماره ۹۰/۱۸۱۲۲۰ مورخ ۱۳۹۰/۸/۳، موضوع ابلاغ مصوبه شورای پول و اعتبار در خصوص "گشایش اعتبار اسنادی داخلی ـ ریالی"، بدین‌وسیله به پیوست "الزامات ناظر بر فرآیند اعتبار اسنادی داخلی ـ ریالی" که در یک‌هزار و یک‌صد و سی و چهارمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۲۰ شورای پول و اعتبار به تصویب رسیده است جهت اجرا ایفاد می‌گردد.

یادآوری می‌نماید با ابلاغ "الزامات ناظر بر فرآیند اعتبار اسنادی داخلی ـ ریالی"، مصوبه یک‌هزار و یک‌صد و سی‌امین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۷/۲۶ شورای پول و اعتبار، موضوع بخشنامه صدرالاشاره، ملغی اعلام می‌گردد.

خواهشمند است دستور فرمایند، مراتب حداکثر تا پایان وقت اداری مورخ ۱۳۹۰/۱۱/۳ به کلیه واحدهای ذی‌ربط ابلاغ و نسخه‌ای از بخشنامه داخلی آن بانک/ مؤسسه اعتباری حداکثر تا پایان وقت اداری مورخ ۱۳۹۰/۱۱/۵ به این مدیریت‌کل ارسال شود./۱۰۶۲۶۸۰

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **مرتضی ستاک**

۳۲۱۵ـ۰۲ **۳۸۱۶**

پیوست: ۴ برگ

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

الزامات ناظر بر فرآیند اعتبار اسنادی داخلی ـ ریالی

۱۴۱۵

بسمه تعالی

«الزامات ناظر بر فرآیند اعتبار اسنادی داخلی ــ ریالی»

شورای پول و اعتبار در اجرای بند ۵ تصویب‌نامه شماره ۳۵۹۸۵/ت مورخ ۱۳۷۷/٦/۳ هیأت محترم وزیران و با هدف ارتقاء مفاد مصوبه نهصد و شصتمین جلسه مورخ ۱۳۸۰/۵/۱٤ این شورا و نیز حصول اطمینان از انجام صحیح امور،"الزامات ناظر بر فرآیند اعتبار اسنادی داخلی ــ ریالی" را که به اختصار اعتبار اسنادی داخلی نامیده می‌شود، به شرح زیر تصویب نمود.

ماده ۱– بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی موظف به طراحی، ایجاد و پیاده‌سازی ساختار کنترل داخلی مالی و عملیاتی مؤثر و کارا مطابق با "رهنمودهایی برای نظام مؤثر کنترل داخلی در مؤسسات اعتباری"(موضوع بخشنامه شماره مب/۱۱۷۲ مورخ ۱۳۸٦/۳/۳۱)، در مراحل مختلف گشایش، ابلاغ، معامله و پرداخت اعتبار اسنادی داخلی می‌باشد.

تبصره –بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی موظف است نسبت به راه‌اندازی کامل نظام بانکداری متمرکز (Core Banking) ظرف مدت ٦ ماه از ابلاغ این الزامات اقدام نماید. بعد از زمان مذکور، بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی که از نظام بانکداری متمرکز برخوردار نمی‌باشند به هیچ وجه مجاز به گشایش اعتبار اسنادی داخلی نمی‌باشند.

ماده ۲– هیأت مدیره بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی موظف است بر حسب میزان اعتبار و نوع وثایق معرفی شده از سوی متقاضی (خریدار/کارفرما)، نسبت به گشایش یا عدم گشایش اعتبار اسنادی داخلی، از طریق ارکان اعتباری خود تصمیم‌گیری نماید.

ماده ۳–بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی موظف به اعتبارسنجی دقیق متقاضی اعتبار اسنادی داخلی (خریدار/کارفرما) است. این اعتبارسنجی حداقل شامل؛ اخذ استعلام تسهیلات و تعهدات و چک برگشتی از سامانه یکپارچه اطلاعاتی مشتریان بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران می‌باشد. در خصوص اشخاص حقوقی، استعلام یادشده علاوه بر شخص حقوقی شامل صاحبان امضای مجاز، اعضای هیأت مدیره آن شخص و سهام‌داران عمده‌ای که قادر به تعیین حداقل یک عضو هیأت مدیره شخص حقوقی باشند، نیز می‌گردد. بانک مجاز به گشایش اعتبار اسنادی داخلی برای متقاضی (خریدار/کارفرما) که دارای سابقه چک برگشتی و یا تسهیلات و تعهدات غیرجاری نزد شبکه بانکی کشور است، نمی‌باشد.

تبصره – چنانچه متقاضی، دارای سابقه چک برگشتی ناشی از موارد قهری باشد، هیأت مدیره بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی می‌تواند با رعایت سایر شرایط مندرج در ماده ۳، نسبت به گشایش اعتبار اسنادی داخلی اقدام نماید.

ماده ۴– بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی موظف است قبل از گشایش اعتبار اسنادی داخلی، نسبت به اخذ استعلام مالیاتی در چارچوب ضوابط اجرایی تبصره ۱ ماده ۱۸۶ قانون مالیات‌های مستقیم، مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷ مبادرت نماید.

ماده ۵– بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی مکلف می‌باشد قبل از گشایش اعتبار اسنادی داخلی با توجه به صلاحیت، اهلیت و توان اعتباری متقاضی (خریدار/کارفرما)، وثائق و تضمینات لازم و کافی از وی اخذ نماید، به گونه‌ای که در صورت عدم ایفای تعهدات، حقوق بانک در حداقل زمان، استیفاء شود.

ماده ۶–بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی موظف است هنگام گشایش اعتبار اسنادی داخلی، از متقاضی (خریدار/کارفرما) تعهدنامه‌ای اخذ نماید که طی آن وی متعهد به واقعی بودن معامله (قرارداد) می‌گردد و نیز اقرار می‌نماید که با ذینفع اعتبار (فروشنده/پیمانکار) ذینفع واحد (مطابق با تعریف ارائه شده در آیین‌نامه تسهیلات و تعهدات کلان) نمی‌باشد. همچنین تعهدنامه مزبور باید مشتمل بر این موضوع باشد که در صورت اثبات خلاف هر یک از موارد فوق، بانک حق خواهد داشت در هر مرحله از فرآیند اعتبار اسنادی داخلی برای وصول مطالبات و خسارات احتمالی خویش اقدام نماید.

ماده ۷–بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی موظف است به هنگام گشایش اعتبار اسنادی داخلی، از "**سامانه شماره درخواست تسهیلات و تعهدات بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران**"، شماره درخواست منحصربه‌فرد دریافت نماید.

ماده ۸–حداقل مدارک لازم جهت ارائه در زمان گشایش اعتبار اسنادی داخلی؛ پیش‌فاکتور یا قرارداد معتبر فروش کالا/ارایه خدمت، حسب مورد بیمه‌نامه معتبر کالا (با توجه به شرایط تحویل کالا ـ اینکوترمز) به نفع بانک، فرم نامه پذیرش بازرسی و همچنین تعهدنامه واقعی بودن معامله (قرارداد) می‌باشد. همچنین حداقل مدارک لازم به هنگام معامله اسناد؛ سیاهه (سیاهه تجاری فروش کالا یا صورت وضعیت انجام خدمت که به تأیید کارفرما یا نماینده قانونی وی رسیده باشد.)، سند حمل (حسب مورد؛ بارنامه، راه‌نامه، صورت مجلس تحویل و تحول کالا، حواله انبار فروشنده یا قبض انبار) و گواهی بازرسی کالا می‌باشد.

تبصره ـ گواهی بازرسی کالا باید توسط شرکت‌های بازرسی مستقل و معتبری که در فهرست شرکت‌های بازرسی مجاز بانک مرکزی (مندرج در پیوست بخش دوم مجموعه مقررات ارزی) قرار دارند صادر شود. انجام بازرسی کالا باید ناظر بر فرآیند تحویل کالا به خریدار باشد.

ماده ۹–بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی مکلف است به هنگام گشایش اعتبار اسنادی داخلی، متناسب با توان و ظرفیت اعتباری متقاضی (خریدار/کارفرما)، اقدام به اخذ پیش‌دریافت از وی به شرح زیر نماید:

۹–۱– در اعتبار اسنادی داخلی دیداری، حداقل ۱۰٪ هنگام گشایش اعتبار؛

۹–۲– در اعتبار اسنادی داخلی مدت‌دار، حداقل ۱۵٪ در زمان گشایش اعتبار، حداقل ۱۵٪ به هنگام معامله اسناد.

تبصره ــ چنانچه متقاضی (خریدار/کارفرما) اعتبار اسنادی داخلی، یکی از وزارتخانه‌ها، مؤسسات دولتی و شرکت‌های دولتی که از بودجه عمومی استفاده می‌نماید باشد، باید حداقل، معادل مبلغ اعتبار اسنادی داخلی در بودجه سالیانه نهاد مزبور مصوب شده باشد.

ماده ۱۰– گشایش اعتبار اسنادی داخلی مدت‌دار، برای مدت بیش از ۳۶۰ روز (از زمان معامله اسناد یا تاریخ حمل) مجاز نمی‌باشد.

تبصره– گشایش اعتبار اسنادی داخلی مدت‌دار برای بیش از مدت مقرر در این ماده، صرفاً پس از تصویب بانک مرکزی امکان‌پذیر است.

ماده ۱۱–پرداخت بخشی از وجه اعتبار اسنادی داخلی به ذینفع (فروشنده/پیمانکار) به‌صورت پیش‌پرداخت، از منابع متقاضی (خریدار/کارفرما)، صرفاً در مقابل اخذ ضمانت‌نامه بدون قید و شرط معتبر بانکی مجاز می‌باشد.

ماده ۱۲– بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی موظف است اطلاعات مربوط به اعتبار اسنادی داخلی گشایش یافته، هرگونه تغییرات بعدی و ابطال آن را با شماره درخواست منحصربه‌فرد موضوع ماده ۷ این مقررات و در قالب فرم‌هایی که بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تعیین نموده است، به سامانه تسهیلات و تعهدات بانکی این بانک ارسال و تأییدیه مربوط را دریافت نماید.

ماده ۱۳– بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی مجاز به تنزیل اعتبار اسنادی داخلی نمی‌باشد.

"الزامات ناظر بر فرآیند اعتبار اسنادی داخلی ــ ریالی" در ۱۳ ماده و ۵ تبصره در یکهزار و یکصد و سی و چهارمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۲۰ شورای پول و اعتبار به تصویب رسید و از زمان ابلاغ، لازم‌الاجرا بوده و مصوبه یکهزار و یکصد و سی‌امین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۷/۲۶ شورای پول و اعتبار در خصوص اعتبار اسنادی داخلی ـ ریالی ملغی می‌گردد.

شماره: ۲۶۲۳۳۵؛ ابلاغ مقررات ناظر بر عملیات مجاز بانکی مصوب یک‌هزار و یک‌صد و سی و پنجمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۲۷ شورای پول و اعتبار

تاریخ: ۹۰/۱۱/۵

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست‌بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال می‌گردد.

با سلام؛

احتراماً، به پیوست"مقررات ناظر بر عملیات مجاز بانکی"که در یک‌هزار و یک‌صد و سی و پنجمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۲۷ شورای پول و اعتبار به تصویب رسیده است جهت اجرا ایفاد می‌گردد. شایان ذکر است که با ابلاغ مقررات مذکور، مصوبه سیزدهمین جلسه مورخ ۱۳۳۹/۱۱/۲۳ شورای پول و اعتبار در رابطه با عملیات مجاز بانکی، ملغی می‌گردد.

خواهشمند است دستور فرمایند مراتب به کلیه واحدهای ذی‌ربط آن بانک/مؤسسه اعتباری ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت به عمل آید./۱۰۶۲۶۹۲/ش

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **مرتضی ستاک**

پیوست دارد **۳۲۱۵-۰۲** **۳۸۱۶**

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مقررات ناظر بر عملیات مجازبانکی

۱۴۲۰

بسمه‌تعالی

مقررات ناظر بر عملیات مجاز بانکی

شورای پول و اعتبار به استناد بند"ب"ماده ۳۰ قانون پولی و بانکی کشور"مقررات ناظر بر عملیات مجاز بانکی"را به شرح ذیل تصویب نمود:

ماده ۱: در این مقررات عناوین ذیل به جای عبارات مربوطه به کار می‌روند:

بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مؤسسه اعتباری: بانک یا مؤسسه اعتباری غیربانکی که به موجب قانون یا با مجوز بانک مرکزی تأسیس شده و تحت نظارت بانک مرکزی می‌باشد.

عملیاتبانکی:دریافت سپرده و به‌کارگیری آن در قالب اعطای تسهیلات یا ایجاد اعتبار

سپرده: وجهی است که از عموم دریافت می‌گردد و بازپرداخت آن می‌تواند به همراه سود یا امتیاز یا بدون آنها و یا با کسر تمام یا قسمتی از آن باشد. موارد ذیل از جمله مصادیق سپرده محسوب می‌شود:

- سپرده قرض‌الحسنه پس‌انداز؛

- سپرده قرض‌الحسنه جاری؛

- سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار؛

- سپرده سرمایه‌گذاری خاص؛

اعتبار: تعهد به پرداخت تسهیلات به اشخاص یا پذیرش تعهد در قالب مواردی نظیر گشایش اعتبار اسنادی، صدور ضمانتنامه یا موارد مشابه

تسهیلات: فراهم کردن منابع مالی مورد نیاز متقاضیان در چارچوب عقود اسلامی

عملیات اعتباری: اعطای تسهیلات به اشخاص یاایجاد اعتبار

ماده ۲: انجام عملیات زیر صرفاً توسط مؤسسه اعتباری مجاز می‌باشد:

۱-۲- قبول سپرده

۲-۲- صدور گواهی سپرده عام و خاص

۳-۲-ارائه چک و خدمات مرتبط با آن طبق قانون صدور چک

٤-۲- انجام عملیات بین بانکی

تبصره۱– تشخیص عملیات سپرده گیری موضوع بند ۱-۲ فوق توسط اشخاص حقیقی و حقوقی با بانک مرکزی است.

تبصره ۲– صندوق‌های قرض‌الحسنه و تعاونی‌های اعتبار دارای مجوز از بانک مرکزی، مطابق با قوانین و مقررات موضوعه مجاز به قبول سپرده می‌باشند.

ماده ۳: چنانچه هر یک از فعالیت‌های زیر در چارچوب قوانین و مقررات مربوطه توسط مؤسسه اعتباری انجام شود، عملیات بانکی محسوب می‌گردد:

۱-۳- انجام عملیات اعتباری از جمله اعطای تسهیلات به اشخاص در قالب عقود قرض‌الحسنه، فروش اقساطی، اجاره به‌شرط‌تملیک، سلف، جعاله، مضاربه، مشارکت حقوقی، سرمایه‌گذاری مستقیم، مشارکت مدنی، مزارعه، مساقات، خرید دین، مرابحه و استصناع.

۲-۳- ارائه انواع ابزارهای پرداخت

۳-۳- دریافت، پرداخت، نقل و انتقال وجوه ریالی و ارزی

٤-۳-انجام امور نمایندگی به منظور جمع آوری وجوه، انواع قبوض خدمات شهری، ودایع و. . .

٥-۳-گشایش انواع اعتبار اسنادی و صدور انواع ضمانت‌نامه

٦-۳-ارائه خدمات بانکی الکترونیکی از جمله صدور انواع کارت‌های الکترونیکی (کارت‌های خرید، کارت اعتباری، کیف پول الکترونیکی و . . .)

۷-۳-قبول و نگاهداری اشیاء گرانبها، اسناد و اوراق بهادار و اجاره صندوق امانات به مشتریان

۸-۳- تبدیل به اوراق بهادار کردن دارایی‌ها در قالب انتشار اوراق صکوک

۹-۳-انجام عملیات ارزی نظیرخرید و فروش ارز، انتقال ارز، دریافت و اعطای تسهیلات ارزی،صدور حوالجات ارزی و . . .

۱۰-۳-خدمات مربوط به وجوه اداره شده

۱۱-۳-تضمین بازخرید اوراق بهادار صادره اشخاص حقوقی دولتی و غیردولتی

۱۲-۳- انتشار یا عرضه اوراق مشارکت ریالی و ارزی در داخل و خارج از کشور

۱۳-۳-انجام سفارشات مستمر مشتریان (دستور پرداخت مستمر)

ماده ۴: سایر فعالیت‌هایی که مؤسسه اعتباری می تواند مبادرت به انجام آن نماید:

٤-١- سرمایه‌گذاری از طریق خرید اوراق مشارکت، اوراق بهادار خارجی و اوراق صکوک و نظایر آن
٤-٢-ارائه خدمات مشاوره‌ای از قبیل سرمایه‌گذاری، خدمات مالی، مدیریت دارایی ها و ...
٤-٣-انجام وظایف قیمومت، وصایت، وکالت و نمایندگی مشتریان طبق قوانین و مقررات مربوطه
٤-٥-ایجاد هرگونه پوشش بیمه‌ای برای دارایی‌های مؤسسه اعتباری، نزد شرکت‌ها و مؤسسات بیمه
٤-٦-حفظ، برقراری و ایجاد رابطه کارگزاری با مؤسسات اعتباری داخل و خارج
٤-٧-ترخیص کالا از بنادر و گمرکات به حساب مؤسسه اعتباری
٤-٨- انجام خدمات کارگزاری سهام و اوراق بهادار برای مشتریان
٤-٩-پذیره نویسی سهام شرکت‌های در شرف تأسیس و یا افزایش سرمایه شرکت‌ها
٤-١٠-وصول مطالبات اسنادی
٤-١١-وصول سود سهام مشتریان به حساب آنها
٤-١٢-فروش تمبر مالیاتی و سفته

ماده ۵– انجام تمام یا بخشی از عملیات و فعالیت‌های مندرج در این آیین نامه توسط مؤسسه اعتباری منوط به درج آن در اساسنامه مؤسسه اعتباری و تصویب در شورای پول و اعتبار است.

ماده ۶– بانک مرکزی می تواند انجام برخی عملیات و فعالیت‌های مندرج در این آیین نامه را برای انواع مؤسسات اعتباری ممنوع سازد.

ماده۷– انجام هرگونه عملیات و فعالیت جدید یا ارائه ابزارهای دریافت و پرداخت وجوه توسط مؤسسه اعتباری خارج از چارچوب این مقررات، مستلزم اخذ مجوز از بانک مرکزی است.

ماده۸– بانک مرکزی مجاز است نسبت به تعیین سایر عملیات و فعالیتهای مجاز بانکی که در این مقررات پیش‌بینی نشده اقدام نماید.

مقررات ناظر بر عملیات مجاز بانکی در هشت ماده و دو تبصره دریکهزار ویکصد و سی وپنجمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۲۷ شورای پول و اعتبار به تصویب رسید و از تاریخ ابلاغ به شبکه بانکی کشور لازم الاجرا بوده و جایگزین عملیات مجاز بانکی مصوب سیزدهمین جلسه مورخه ۱۳۳۹/۱۱/۲۳ شورای پول و اعتبار می‌گردد.

شماره: ۲۶۳۰۸۸؛ ابلاغ بند (۳) از یک‌هزار و یک‌صد و سی و پنجمین صورتجلسه مورخ ۲۷/۱۰/۱۳۹۰ شورای پول و اعتبار مبنی بر محاسبه خالص مالیات بر ارزش افزوده در اعطای تسهیلات مضاربه به بهای تمام شده کالای خریداری شده و تلقی کردن آن به عنوان هزینه قابل قبول

تاریخ: ۹۰/۱۱/۵

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام؛

احتراماً، همان‌گونه که استحضار دارند؛ مالیات بر ارزش افزوده جزء مالیات‌های مدرنی است که از اواخر دهه ۵۰ میلادی در دنیا اجرایی شده است. دایره گسترش این نوع مالیات سبب گردیده که تاکنون بسیاری از کشورهای جهان به خیل مجریان این نظام مالیاتی بپیوندند. در ایران نیز قانون مالیات بر ارزش افزوده در مهر ماه سال ۱۳۸٦ در مجلس شورای اسلامی تصویب و پس از تأیید توسط شورای نگهبان قانون اساسی، در تیر ماه ۱۳۸۷ جهت اجرا ابلاغ گردید. قانون مالیات بر ارزش افزوده شامل همه کالاها و خدمات که در بازار ایران به فروش می‌رسند، به استثنای ۱۷ قلم کالای ذکر شده در ماده ۱۲ این قانون می‌شود.

طبق ماده ۱ قانون یادشده، "عرضه کالاها و ارائه خدمات در ایران و همچنین واردات و صادرات آن‌ها مشمول مقررات این قانون می‌باشد."

با عنایت به موارد عنوان شده، مبلغ مالیات بر ارزش افزوده به بهای فروش کالا یا خدمات اضافه و از مشتری اخذ می‌گردد. بنابراین خریدار علاوه بر پرداخت بهای کالا یا خدمات، ملزم به پرداخت مالیات مزبور نیز می‌شود لذا مالیات پرداختی به عنوان یکی از اقلام تشکیل دهنده بهای تمام شده کالا یا خدمات خریداری شده تلقی می‌گردد.

از سوی دیگر در ماده ۷ دستورالعمل اجرایی مضاربه که به احصاء هزینه‌های قابل قبول مضاربه پرداخته، علاوه بر قیمت خرید کالا، به سایر مبالغ پرداختی در راستای تحصیل کالا از جمله، بیمه و حق ثبت سفارش، حمل و نقل، انبارداری و ... نیز به عنوان هزینه‌های قابل قبول مضاربه اشاره شده است.

در این راستا شورای محترم پول و اعتبار در یک‌هزار و یک‌صد و سی و پنجمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۲۷ خود: « محاسبه خالص مالیات بر ارزش افزوده در اعطای تسهیلات مضاربه به بهای تمام شده کالای خریداری شده و تلقی کردن آن به عنوان هزینه قابل قبول » را مورد تصویب قرار داد.

خواهشمند است دستور فرمایند، مراتب به کلیه واحدهای ذی‌ربط آن بانک/مؤسسه اعتباری ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت گردد./۱۰۶۳۰۶۱/س

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **مرتضی ستاک**

۳۲۱۵ـ۰۲ **۳۸۱۶**

شماره: ۲۶۵۷۵۴؛ امکان قبول حساب یارانه اشخاص به عنوان بخشی از وثایق قابل قبول در تسهیلات اعطایی زیر 100میلیون ریال

تاریخ: ۹۰/۱۱/۹

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانک‌های دولتی، غیردولتی و شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید.

با سلام؛

احتراماً، پیرو بخشنامه شماره ۹۰/۱۸۱۱۸۷ مورخ ۱۳۹۰/۸/۳ درخصوص استفاده از یک ضامن معتبر در تضمین بازپرداخت تسهیلات زیر سقف ۱۰۰ میلیون ریال، بدین‌وسیله به اطلاع می‌رساند؛ بانک‌ها می‌توانند علاوه بر اخذ ضامن معتبر در اعطای تسهیلات، با توافق تسهیلات‌گیرندگان، بخشی از وثائق قابل قبول تسهیلات اعطایی را از محل حساب یارانه آنها، تأمین نمایند.

خواهشمند است دستور فرمایند مراتب ظرف مدت ۵ روز کاری به کلیه واحدها/شعب زیر مجموعه آن بانک ابلاغ و رونوشت آن را به این بانک ارسال نمایند. /۱۰٤۱٦٤۲

مدیریت‌کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **مرتضی ستاک**

۳۲۱۵-۰۲ **۳۸۱۶**

شماره: ۲۷۵۵۹۶؛ ابلاغ مصوبه شماره ۴۲۹۵۶/ت۲۸۴۹۳ ه مورخ ۱۱/۸/۱۳۸۲ هیأت محترم وزیران در خصوص فرم‌های متحدالشکل برای صدور ضمانت‌نامه‌های شرکت در مناقصه، انجام تعهدات، پیش‌پرداخت و استرداد حسن انجام کار، جهت تضمین معاملات دولتی

تاریخ: ۹۰/۱۱/۱۸

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال می‌گردد.

باسلام

احتراماً؛ پیرو بخشنامه شماره نب/٤٤٧٥ مورخ ۱۳۷۳/۷/۲۷، ضمن ارسال تصویر «آیین‌نامه تضمین برای معاملات دولتی»، موضوع تصویب‌نامه شماره ٤٢٩٥٦/ت٢٨٤٩٣ ه مورخ ۱۳۸۲/۸/۱۱ هیأت محترم وزیران به همراه چهار فقره فرم نمونه ضمانت‌نامه‌های شرکت در مناقصه، انجام تعهدات، پیش‌پرداخت و استرداد حسن انجام کار، بدین‌وسیله به استحضار می‌رساند که تمامی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی مکلفند ضمانت‌نامه‌های مرتبط با معاملات دولتی را صرفاً مطابق با نمونه‌های پیوست و با رعایت مفاد تبصره (۲) ماده (۸) آیین‌نامه مذکور صادر نمایند.

خواهشمند است دستور فرمایند مراتب ظرف مدت پنج روز کاری به تمامی شعب و واحدهای آن بانک/ مؤسسه اعتباری غیر بانکی ابلاغ و رونوشت آن را نیز به این بانک ارسال نمایند./۱۰۶۸۳۲۹/ص

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پول‌شویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **مرتضی ستاک**

۳۲۱۵-۰۲ **۳۸۱۶**

پیوست دارد

۴۲۹۵۶ ت۲۸۴۹۳هـ
شماره
تاریخ ۱ آبان ۱۳۸۲

جمهوری اسلامی ایران
رئیس جمهور

تصویب نامه هیئت وزیران

بسمه تعالی

سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور - وزارت امور اقتصادی ودارایی
بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۲/۸/۴ بنا به پیشنهاد شماره ۱۰۱/۵۳۲۱۲ مورخ۱۳۸۲/۳/۲۸ سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور و به استناد ماده (۶) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت- مصوب ۱۳۸۰- آیین نامه تضمین برای معاملات دولتی را به شرح ذیل تصویب نمود:

"آیین نامه تضمین برای معاملات دولتی"

ماده۱- مقررات این آیین نامه در اجرای قانون آیین نامه معاملات دولتی و در مورد پیش پرداخت و مبلغ و نوع تضمین ها شامل قراردادهای خدمات مشاوره، مدیریت طرح، امور تحقیقاتی، امور پیمانکاری، ساخت تجهیزات و نصب، خرید ماشین آلات، تجهیزات، کالا، مواد و مصالح و قراردادهای حمل و نقل به تنهایی یا بصورت مجموعه ای از دو یا چند مورد از آنها می باشد.

ماده ۲-انواع تضمین قراردادها از نظر موضوع کاربرد آنها در قرارداد به شرح زیر است:

الف ـ تضمین شرکت در مناقصه (وجه التزام)

ب ـ تضمین انجام تعهدات

ج ـ تضمین پیش پرداخت

د ـ تضمین حسن انجام کار

ماده ۳- انواع ضمانت های معتبر در معاملات دولتی به شرح زیر است:

الف ـ ضمانت نامه بانکی

ب ـ ضمانت نامه های صادر شده از سوی مؤسسات اعتباری غیربانکی که دارای مجوز لازم از طرف بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران هستند.

ج ـ وجه نقد

د ـ سفته با امضای صاحبان امضای مجاز با مهر شرکت

هـ ـ سایر ضمانت نامه ها شامل:

۱ـ وثیقه ملکی معادل نوددرصد (۹۰٪) ارزش کارشناسی رسمی آن

۲ـ انواع اوراق مشارکت (موضوع قانون نحوه انتشار اوراق مشارکت مصوب ۱۳۷۶)

۴۲۹۵۶/ت۲۸۴۹۳هـ

شماره .....
تاریخ ۱ آبان ۱۳۸۲

جمهوری اسلامی ایران
رئیس جمهور
تصویب‌نامه هیئت وزیران

۳ـ سهام شرکت های سهامی عام پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به مأخذ هفتاد درصد (۷۰٪) ارزش روز آن.

۴ـ مطالبات تایید شده قراردادها از سوی دستگاههای اجرایی و ذیحسابان مربوط.

ماده ۴-در قراردادهای خدمات مشاوره، قراردادهای خدمات مدیریت طرح و امور تحقیقاتی تضمین ها از نوع تضمین پیش پرداخت و تضمین حسن انجام کار است که به شرح زیر تعیین و پرداخت می شود:

الف ـ تضمین پیش پرداخت: مبلغ پیش پرداخت برای خدمات مربوط به مطالعه و طراحی و خدمات تحقیقاتی، معادل بیست درصد (۲۰٪) مبلغ اولیه حق الزحمه مربوط (مبلغ برآورد حق الزحمه) و برای خدمات مربوط به دوره ساخت و تحویل معادل ده درصد (۱۰٪) مبلغ اولیه حق الزحمه مربوط می باشد که در ازای تضمین به نفع دستگاه اجرایی و بدون کسر کسورات قانونی پرداخت می شود.

ب ـ تضمین حسن انجام کار: بابت تضمین حسن انجام کار، معادل ده درصد (۱۰٪) از هر پرداخت حق الزحمه کسر و در حساب سپرده نگهداری می شود.

مبالغ نقدی سپرده حسن انجام کار در ازای تضمین به نفع دستگاه اجرایی، به طرف قرارداد دستگاه اجرایی بازگردانده می شود.

تبصره ـ تضمین معتبر در این قراردادها شامل تضمینهای نوع "الف"، "ب"، "د" و "هـ" مندرج در ماده (۳) می‌باشد.

ماده ۵- در قراردادهای پیمانکاری، ساخت تجهیزات و نصب، انواع تضمین ها شامل تضمین شرکت در مناقصه، تضمین انجام تعهدات، تضمین پیش پرداخت و تضمین حسن انجام کار می باشد که به شرح زیر مبلغ آنها تعیین و پرداخت می شود.

الف ـ تضمین شرکت در مناقصه: مبلغ تضمین شرکت در مناقصه برحسب درصدی از برآورد هزینه اجرای کار به شرح جدول زیر تعیین می شود:

برآورد هزینه اجرای کار به میلیون ریال	تا ۱۰۰	مازاد بر ۱۰۰ تا ۱۰۰۰	مازاد بر ۱۰۰۰ تا ۱۰۰۰۰ر۱	مازاد بر ۱۰۰۰۰ر۱۰۰۰ر۱
درصد	۵	۰/۵	۰/۳	۰/۲

تضمین معتبر برای شرکت در مناقصه شامل تضمین های نوع "الف"، "ب"، "ج" و "هـ ـ ۲" مندرج در ماده (۳) می باشد.

ب ـ تضمین انجام تعهدات : مبلغ تضمین انجام تعهدات معادل پنج درصد (۵٪) مبلغ اولیه پیمان (مبلغ پیشنهادی پیمانکار) است.

تضمین معتبر برای انجام تعهدات برحسب درصدی از مبلغ اولیه پیمان به شرح جدول زیر است:

جمهوری اسلامی ایران
رئیس جمهور
تصویب نامه هیئت وزیران

تضمین معتبر برای پیش پرداخت شامل تضمین های نوع "الف"، "ب" و "هـ" مندرج در ماده (۳) می باشد.

تبصره - دستگاههای اجرایی می توانند به جای تضمین های تأدیه پیش پرداخت، سفته با امضای صاحبان امضای مجاز شرکت پیمانکار دریافت کنند به شرط آنکه مبلغ پیش پرداخت را به حساب مشترک دستگاه اجرایی و پیمانکار واریز نموده و با نظارت دستگاه اجرایی به مصرف تجهیز کارگاه، تکمیل ماشین آلات و خرید مصالح برسانند. پیمانکار باید ماشین آلات خریداری شده از این محل را به عنوان وثیقه واریز پیش پرداخت در رهن دستگاه اجرایی قرار دهد و تا تصفیه بدهی خود بابت پیش پرداخت حق خارج کردن آنها را از کارگاه بدون اجازه دستگاه اجرایی ندارد.

د - تضمین حسن انجام کار: بابت تضمین حسن انجام کار معادل ده درصد (۱۰٪) از هر پرداخت (صورت وضعیت موقت، تعدیل، مابه التفاوت نرخ مصالح و پرداختهای مشابه) کسر و در حساب سپرده نگهداری می شود. هشتاد درصد (۸۰٪) مبالغ سپرده حسن انجام کار در ازای تضمین های نوع "الف"، "ب" و "هـ" مندرج در ماده (۳) به پیمانکار بازگردانده می شود.

ماده ۶ ـ در قراردادهایی که شامل دو یا چند مورد از کارهای مشاوره، مدیریت طرح، ساخت تجهیزات، پیمانکاری و نصب است، انواع تضمین ها شامل تضمین شرکت در مناقصه، تضمین انجام تعهدات، تضمین پیش پرداخت و تضمین حسن انجام کارمی باشد. مبلغ و شرایط تضمین های این نوع قراردادها طبق مقررات تعیین شده برای قراردادهای پیمانکاری و نصب (درج شده در ماده ۵) می باشد. مبلغ و شرایط پیش پرداخت این قراردادها باتوجه به نسبت مبلغ برآورد هزینه تجهیزات و مبلغ برآورد هزینه اجرا (پیمانکاری و نصب) به تناسب، طبق ماده (۵) تعیین می شود.

ماده ۷ ـ در قراردادهای خرید ماشین آلات، تجهیزات، کالا، مواد و مصالح و قراردادهای حمل و نقل، ضمانت‌های معتبر از نوع تضمین شرکت در مناقصه، تضمین انجام تعهدات و تضمین پیش پرداخت می باشد.

میزان تضمین شرکت در مناقصه خرید و قراردادهای حمل و نقل با توجه به موضوع و خصوصیات معامله و به تشخیص دستگاه مناقصه گزار حداکثر تا میزان پنج درصد مبلغ برآوردی معامله تعیین می گردد که از انواع "الف"، "ب"، "ج" و "هـ ـ ۲" مندرج در ماده (۳) می باشد.

تضمین انجام تعهدات، معادل ده درصد (۱۰٪) مبلغ اولیه پیمان (مبلغ پیشنهادی فروشنده) است که بر حسب نسبت درصدهای جدول بند "ب" ماده (۵) تعیین می گردد و باید قبل از انعقاد قرارداد توسط فروشنده ارایه شود.

میزان پیش پرداخت بر طبق آیین نامه معاملات دولتی تا سقف بیست و پنج درصد (۲۵٪) مبلغ معامله تعیین می گردد که در قبال تضمین های نوع "الف"، "ب"، "ج" و "هـ ـ ۲" مندرج در ماده (۳) پرداخت خواهد شد. تضمین پیش پرداخت باید تا پایان مدت قرارداد دارای اعتبار بوده و مادام که مهلت های فوق منقضی نشده باشد، فروشنده مکلف به تمدید اعتبار آن است.

۴۲۹۵۶/ت۲۸۴۹۳هـ

شماره ۴ تاریخ ۱ آبان ۱۳۸۲

جمهوری اسلامی ایران
رئیس جمهور
تصویب نامه هیئت وزیران

مبلغ اولیه پیمان به میلیارد ریال	تا ۳۰	مازاد بر ۳۰ تا ۷۰		مازاد بر ۷۰	
درصد	۵	۵		۵	
		۲/۵	۲/۵	۱/۵	۳/۵
نوع ضمانتنامه (به شرح مندرج در ماده ۳)	"الف"، "ب"، "ج" و "هـ"	"الف"، "ب"، "ج" و "هـ"	"الف"، "ب"، "ج"، "د" و "هـ"	"الف"، "ب"، "ج" و "هـ"	"الف"، "ب"، "ج"، "د" و "هـ"

ج ـ تضمین پیش پرداخت

۱ ـ پیش پرداخت در قراردادهای پیمانکاری و نصب : مبلغ پیش پرداخت معادل بیست درصد (۲۰٪) مبلغ اولیه پیمان است.

مبلغ پیش پرداخت حداقل در سه قسط به شرح زیر در ازای تضمین به نفع دستگاه اجرایی بدون کسر کسورات قانونی پرداخت می شود:

قسط اول معادل هشت درصد (۸٪) پس از تحویل کارگاه، قسط دوم معادل شش و نیم درصد (۶/۵٪) پس از تجهیز کارگاه لازم برای شروع عملیات و قسط سوم معادل پنج و نیم درصد (۵/۵٪) پس از انجام سی درصد (۳۰٪) مبلغ اولیه پیمان طبق صورت وضعیتهای موقت بدون محاسبه مصالح پای کنر.

پس از واریز اقساط اول و دوم پیش پرداخت، معادل چهارده و نیم درصد (۱۴/۵٪) از مبلغ ناخالص تمام صورت وضعیت های موقت (به استثنای تعدیل، مابه التفاوت نرخ مصالح و پرداختهای مشابه) کسر می شود و برای واریز قسط سوم معادل هشت درصد (۸٪) علاوه بر چهارده و نیم درصد (۱۴/۵٪) یادشده از صورت وضعیت ها کسر می شود به نحوی که مبلغ پیش پرداخت تا آخرین صورت وضعیت موقت مستهلک شود.

درصورت ضرورت تأدیه پیش پرداخت در بیشتر از سه قسط و یا تفکیک پیش پرداخت بخشهای مختلف کار، اقساط پیش پرداخت ونحوه واریز آنها، باید در شرایط خصوصی پیمان مربوط درج شود.

۲ـ پیش پرداخت در قراردادهای ساخت تجهیزات : مبلغ پیش پرداخت معادل بیست و پنج درصد (۲۵٪) مبلغ اولیه قرارداد است.

اقساط پیش پرداخت باتوجه به برنامه زمانی ساخت و تحویل تجهیزات و نیز اقساط بازگرداندن پیش پرداخت به تناسب تحویل تجهیزات و پرداخت وجه آنها تعیین و در شرایط خصوصی قراردادهای مربوط درج می شود.

۴۲۹۵۶ ت۲۸۴۹۳هـ

شماره
تاریخ ۱ آبان ۱۳۸۲

جمهوری اسلامی ایران
رئیس جمهور

تصویب نامه هیئت وزیران

استرداد تضمین انجام تعهدات این قراردادها مشمول موارد عام از نحوه استرداد تضمین هاست که در تبصره ذیل ماده (۸) آمده است.

ماده ۸ ـ دستگاههای اجرایی باید از برگهای (فرمهای) پیوست این آیین نامه (نمونه یک تا چهار) برای تضمین های نوع "الف" و"ب" مندرج در ماده (۳) استفاده کنند. شرایطی که در برگهای یادشده برای استرداد یا ابطال ضمانت های بانکی تعیین شده است برای انواع دیگر تضمین نیز باید رعایت شود.

تبصره ۱ـ موارد عام در مورد نحوه استرداد تضمین ها عبارتند از:

۱ ـ تضمین شرکت در مناقصه مربوط به برنده مناقصه پس از ارایه تضمین انجام تعهدات و انعقاد قرارداد مسترد خواهد شد.

۲ ـ تضمین یا سپرده پیش پرداخت به تناسب انجام کار یا تحویل کالا بر اساس گواهی کارفرما آزاد می گردد.

۳ ـ تضمین انجام تعهدات پس از تحویل موقت و صدور گواهی تحویل موقت مسترد می گردد.

۴ ـ در مواردی که به تشخیص کارفرما در خرید کالا حصول اطمینان از صحت عملکرد آن بر اساس مشخصات مربوط لازم باشد پنجاه درصد (۵۰٪) از ضمانتنامه یا سپرده انجام تعهدات بر طبق ردیف (۲) آزاد و پنجاه درصد (۵۰٪) دوم پس از پایان دوره تضمین و صدور گواهی تحویل قطعی مسترد می گردد.

آزاد سازی این بخش از تضمین انجام تعهدات منوط به گواهی کارفرما مبنی بر تحویل نقشه های "چون ساخت" و دستورالعملهای بهره برداری و نگهداری می باشد.

۵ ـ استرداد کسور وجه الضمان قراردادهای منعقده با مصوبات قبلی، تابع مفاد این تصویب نامه می باشد.

تبصره ۲ـ تا زمان اجرایی شدن استفاده از نمونه ضمانت نامه های موضوع این ماده توسط بانکها اجازه داده می شود ضمانت نامه هایی که در فاصله زمانی تصویب آیین نامه لغایت پایان سال ۱۳۸۲ مطابق فرم های ابلاغی در مقررات مورد عمل قبلی توسط بانکها صادر شده یا می شود مورد قبول دستگاههای اجرایی قرار گیرد. بانکها مکلفند حداکثر از اول سال ۱۳۸۳ به بعد کلیه ضمانت نامه ها را بر طبق نمونه های جدید ابلاغی صادر و ارائه نمایند.

ماده ۹ ـ سایر شرایط لازم در مورد تضمین های قراردادها طبق شرایط عمومی قراردادهای مصوب سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور می باشد.

ماده ۱۰ ـ دستورالعمل استفاده از تضمین های نوع "هـ" مندرج در ماده (۳) تا دو ماه پس از ابلاغ این تصویب نامه به وسیله وزارت امور اقتصادی و دارایی با همکاری سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تهیه و توسط سازمان یادشده برای اجرا ابلاغ می شود. تا ابلاغ آیین نامه مذکور، دستگاههای اجرایی می توانند با تشخیص خود از تضمین های نوع "هـ" مندرج در ماده (۳) استفاده کنند.

۴۴۹۵۶/ت۲۸۴۹۳هـ

شماره .....
تاریخ ۱۱ آبان ۸۲

جمهوری اسلامی ایران
رئیس جمهور

تصویب نامه هیات وزیران

ماده ۱۱ ـ تضمین معتبر برای انعقاد قرارداد با شرکت های خارجی، فقط ضمانت های بانکی از بانک های مورد تایید بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران است. ضمانت نامه بخش ارزی قراردادها به لحاظ مقدار باید حداقل معادل بخش ارزی قرارداد و نوع آن همان ارز قرارداد باشد. مبلغ پیش پرداخت و شرایط پرداخت یا بازپرداخت سهم ارزی پیش پرداخت قراردادها، طبق ضوابط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در زمان واگذاری کارها می باشد.

ماده ۱۲ ـ سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور نظارت بر حسن اجرای این آیین نامه و پاسخگویی به سوالات احتمالی را بر عهده دارد.

ماده ۱۳ ـ این تصویب نامه جایگزین تصویب نامه شماره ۲۶۵۹۰/۱۰۷۲۹هـ مورخ ۱۳۸۱/۴/۱ می گردد.

محمدرضا عارف
معاون اول رئیس جمهور

رونوشت به:
ـ معاونتهای محترم سازمان ـ دفتر محترم ریاست سازمان ـ سازمانهای وابسته
ـ سازمان مدیریت وبرنامه‌ریزی استانها ـ دفتر هماهنگی امور استانها ـ دفتر تلفیق برنامه و بودجه
ـ دبیرخانه شورای عالی اشتغال ـ دفتر طرح و برنامه ـ دفتر اقتصاد کلان ـ دفتر هماهنگی امور شرکتها
ـ دفتر امور فنی و تدوین معیارها ـ دفتر امور مشاوران و پیمانکاران ـ دفتر نظارت و ارزیابی طرحها ارسال می‌گردد.

لطف‌پیژن رحیمی‌دانش
سرپرست دفتر حقوقی و امور مجلس
۸۲/۸/۱۳

بسمه تعالی

ضمانتنامه شرکت در مناقصه

(نمونه یک)

نظر به اینکه * به نشانی : مایل است در مناقصه **** شرکت نماید این ** از * ، در مقابل *** ، برای مبلغ ریال تضمین و تعهد می‌نماید چنانچه *** به این ** اطلاع دهد که پیشنهاد شرکت‌کننده نامبرده مورد قبول واقع شده و مشارالیه از امضای پیمان مربوط یا تسلیم ضمانتنامه انجام تعهدات پیمان استنکاف نموده است، تا میزان ریال هر مبلغی را که *** مطالبه نماید، به محض دریافت اولین تقاضای کتبی واصله از سوی *** بدون اینکه احتیاجی به اثبات استنکاف یا اقامه دلیل و یا صدور اظهارنامه یا اقدامی از مجاری قانونی یا قضائی داشته باشد بی‌درنگ در وجه یا حواله کرد *** بپردازد.

مدت اعتبار این ضمانتنامه سه ماه است و تا آخر ساعت اداری روز معتبر می‌باشد این مدت بنا به درخواست کتبی *** برای حداکثر سه ماه دیگر قابل تمدید است و در صورتیکه ** نتوانید یا نخواهید مدت این ضمانتنامه را تمدید کنید و یا * موجب این تمدید را فراهم نسازید و ** را موافق با تمدید ننمایید، ** متعهد است بدون اینکه احتیاجی به مطالبه مجدد باشد، مبلغ درج شده در این ضمانتنامه را در وجه یا حواله کرد *** پرداخت کنید.

چنانچه مبلغ این ضمانتنامه در مدت مقرر از سوی *** مطالبه نشود، ضمانتنامه در سررسید، خود به خود باطل و از درجه اعتبار ساقط است، اعم از اینکه مسترد گردد یا مسترد نگردد.

* عنوان پیمانکار

** عنوان بانک یا موسسات اعتباری غیربانکی دارای مجوز

*** عنوان دستگاه اجرایی یا کارفرما

**** موضوع قرارداد مورد نظر

بسمه تعالی

ضمانتنامه انجام تعهدات

(نمونه دو)

نظر به اینکه * به تقاضای :

به این ** اطلاع داده است قصد انعقاد قرارداد ****

را با *** دارد، این ** از *

در مقابل *** برای مبلغ ریال

به منظور انجام تعهداتی که به موجب قرارداد یاد شده به عهده می‌گیرد تضمین و تعهد می‌نماید در صورتی

که *** کتباً" و قبل از انقضای سررسید این ضمانتنامه به

این ** اطلاع دهد که* از اجرای هر یک از تعهدات ناشی از قرارداد

یاد شده تخلف ورزیده است، تا میزان ریال ، هر مبلغی را که *** مطالبه کند، به محض دریافت اولین تقاضای کتبی واصله از سوی *** بدون آنکه احتیاجی به صدور اظهار نامه یا اقدامی از مجاری قانونی و قضایی داشته باشد، بی‌درنگ در وجه یا حواله‌کرد *** بپردازد.

مدت اعتبار این ضمانتنامه تا آخر وقت اداری روز *** است و بنا به درخواست کتبی واصله تا قبل از پایان وقت اداری روز تعیین شده، برای مدتی که درخواست شود قابل تمدید می‌باشد و در صورتی که ** نتواند یا نخواهد مدت این ضمانتنامه را تمدید کند و یا * موجب این تمدید را فراهم نسازد و نتواند ** را حاضر به تمدید نماید ** مستعهد است بدون آنکه احتیاجی به مطالبه مجدد باشد، مبلغ درج شده در بالا را در وجه یا حواله کرد *** پرداخت کند.

* عنوان پیمانکار

** عنوان بانک یا موسسات اعتباری غیربانکی دارای مجوز

*** عنوان دستگاه اجرایی یا کارفرما

**** موضوع قرارداد مورد نظر

بسمه تعالی

ضمانتنامه پیش‌پرداخت

(نمونه سه)

نظر به اینکه * به نشانی :

به این ** اطلاع داده است قرارداد ****

را با *** منعقد نموده است و قرار است مبلغ

ریال به عنوان پیش‌پرداخت به * پرداخت شود، این **

متعهد است در صورتی که *** کتباً به این بانک اطلاع

دهد که خواستار بازپرداخت مبلغ پیش‌پرداخت داده شده به * است هر مبلغی

تا میزان مانده از مبلغ پیش‌پرداخت را به محض دریافت اولین تقاضای کتبی واصله از سوی ***

بدون اینکه احتیاجی به صدور اظهارنامه و یا اقدامی از مجاری قانونی و

قضایی داشته باشد، بی‌درنگ در وجه یا حواله‌کرد *** بپردازد.

اعتبار این ضمانتنامه تا آخر وقت اداری روز است و بنا به درخواست کتبی

*** واصله تا قبل از پایان وقت اداری روز تعیین شده، برای مدتی که

درخواست شود قابل تمدید می‌باشد و در صورتی که ** نتواند یا

نخواهد مدت این ضمانتنامه را تمدید کند و یا * موجب این

تمدید را فراهم نسازد و نتواند ** را حاضر به تمدید نماید **

متعهد است بدون آنکه احتیاجی به مطالبه مجدد باشد، مبلغ درج شده در بالا را در وجه یا

حواله کرد *** پرداخت کند.

مبلغ این ضمانتنامه بنا به درخواست کتبی * که در آن مبلغ پیش‌پرداخت واریز شده درج

شده است طبق نظر کتبی *** که باید حداکثر ظرف سی‌روز از تاریخ تحویل

نامه استعلام ** به *** در مورد مبلغ پیش‌پرداخت واریز

شده واصل گردد، تقلیل داده می‌شود و در صورت عدم وصول پاسخی از سوی ***

ضمانتنامه معادل مبلغی که * اعلام نموده است، تقلیل داده خواهد شد.

در صورتی که تمام مبلغ این پیش‌پرداخت به ترتیب تعیین شده در این ضمانتنامه واریز گردد و مبلغ آن به صفر تقلیل داده شود، این ضمانتنامه خود به خود باطل و از درجه اعتبار ساقط است، اعم از اینکه اصل آن به بانک مسترد گردد یا مسترد نگردد.

* عنوان پیمانکار
** عنوان بانک یا موسسات اعتباری غیربانکی دارای مجوز
*** عنوان دستگاه اجرایی یا کارفرما
**** موضوع قرارداد مورد نظر

بسمه تعالی

ضمانتنامه استرداد حسن انجام کار

(نمونه چهار)

نظر به اینکه * به نشانی :

به آین ** اطلاع داده است که مقرر است مبلغ ریال

لزطرف *** به عنوان استرداد حسن انجام کار

قرارداد **** به *

پرداخت شود، از این رو بس از پرداخت وجه مزبور به حساب * نزد

این ** این ** متعهد است در صورتی که ***

کتبا" و قبل از انقضای سررسید این ضمانتنامه به این ** اطلاع دهد

که * از اجرای تعهدات ناشی از قرارداد یاد شده تخلف ورزیده است تا

میزان ریال، هر مبلغی را که *** مطالبه

کند، به محض دریافت اولین تقاضای کتبی واصله از سوی *** بدون

اینکه احتیاجی به صدور اظهارنامه و یا اقدامی از مجاری قانونی و قضایی داشته باشد بی‌درنگ در وجه یا

حواله‌کرد *** بپردازد. مدت اعتبار این ضمانتنامه تا آخر وقت اداری روز

است و بنا به درخواست کتبی *** واصله تا قبل از

پایان وقت اداری روز تعیین شده، برای مدتی که درخواست شود قابل تمدید می‌باشد و در صورتی

که ** نتواند یا نخواهد مدت این ضمانتنامه را قبل از انقضای آن تمدید کند و

یا * موجب این تمدید را فراهم نسازد و نتواند **

را حاضر به تمدید نماید ** متعهد است بدون آنکه احتیاجی به

مطالبه مجدد باشد مبلغ درج شده در بالا را در وجه یا حواله کرد *** پرداخت کند.

* عنوان پیمانکار

** عنوان بانک یا موسسات اعتباری غیربانکی دارای مجوز

*** عنوان دستگاه اجرایی یا کارفرما

**** موضوع قرارداد مورد نظر

تاریخ: ۹۰/۱۱/۲۳

بسمه تعالی

جهت اطلاع کلیه مدیران عامل بانک‌های دولتی، غیردولتی، مؤسسه اعتباری توسعه و شرکت دولتی پست بانک ارسال گردید.

با سلام و احترام؛

بدین‌وسیله به استحضار می‌رساند، شورای محترم پول و اعتبار در یک‌هزار و یک‌صد و سی و ششمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۱۱/۱۱ خود مقرر نمود که «نرخ سود علی‌الحساب سپرده‌های بانکی» و«نرخ سود تسهیلات اعطایی» در مناطق آزاد تجاری ـ صنعتی جمهوری اسلامی ایران و سرزمین اصلی به صورت یکسان تعیین و مورد عمل قرار گیرد. لذا از تاریخ لازم الاجرا شدن این بخشنامه، نرخ‌های مذکور برای مناطق آزاد تجاری ـ صنعتی، مطابق سیاست‌های پولی ابلاغی از سوی این بانک برای سرزمین اصلی خواهد بود.

یادآوری می‌نماید از این پس مفاد بندهای ۲ و ۳ بخشنامه شماره مب/۱۳۴۷ مورخ ۱۳۸٦/٤/۱۰ اداره مطالعات و مقررات بانکی، کان لم یکن تلقی می‌گردد.

با عنایت به این‌که مفاد این بخشنامه پس از گذشت ١٤ روز تقویمی از تاریخ صدور آن لازم‌الاجرا خواهد بود، خواهشمند است دستور فرمایند مراتب ظرف مدت ۵ روز کاری به کلیه واحدها/شعب زیرمجموعه آن بانک/مؤسسه اعتباری ابلاغ و رونوشت آن را به این بانک ارسال نمایند. /۱۰۸۲۷۸٤/د

مدیریت‌کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **مرتضی ستاک**

۳۲۱۵-۰۲ **۳۸۱۶**

شماره: ۲۸۸۷۸۹؛ابلاغ مصوبه یک‌هزار و یک‌صد و سی و سومین جلسه مورخ ۶/۱۰/۱۳۹۰ شورای پول و اعتبار درخصوص اصلاح مفاد مواد (۲)، (۳) و (۴) از شرایط و ضوابط افتتاح حساب قرض‌الحسنه ویژه

تاریخ: ۹۰/۱۲/۱

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال می‌گردد.

با سلام؛

احتراماً، بدین‌وسیله به استحضار می‌رساند؛ شورای پول و اعتبار در یک‌هزار و یک‌صد و سی و سومین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۱۰/٦ خود، مفاد مواد (۲)، (۳) و (٤) از «شرایط و ضوابط افتتاح حساب قرض‌الحسنه ویژه» (مصوب هفت‌صد و نهمین جلسه شورای پول و اعتبار مورخ ۱۳٦۹/٦/۳)، را به شرح زیر اصلاح نمود:

ماده ۲– حداقل مبلغ سپرده لازم برای افتتاح حساب قرض‌الحسنه ویژه ۱۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال می‌باشد.

ماده ۳– حداقل مبلغ تسهیلات قرض‌الحسنه قابل اعطاء به هر متقاضی از محل هر حساب قرض‌الحسنه ویژه ۳,۰۰۰,۰۰۰ ریال و مدت بازپرداخت آن حداکثر پنج سال می‌باشد.

ماده ۴– بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران می‌تواند هر سه سال یک‌بار براساس رشد شاخص کل بهای کالا و خدمات مصرفی و سایر شاخص‌ها، نسبت به اصلاح ارقام ذکر شده در مواد (۲) و (۳) فوق اقدام نماید.

لازم به ذکر است متن تنقیح شده و نهایی «شرایط و ضوابط افتتاح حساب قرض‌الحسنه ویژه» با اصلاحات انجام شده بر اساس «مصوبه صدرالاشاره شورای پول و اعتبار»، به پیوست ارسال می‌گردد. خواهشمند است دستور فرمایند مراتب به کلیه واحدهای ذی‌ربط آن بانک/مؤسسه اعتباری ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت به عمل آید./۱۰۵۸۵۸۸/و

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **۰۲–۳۲۱۵**

مرتضی ستاک **۳۸۱۶**

پیوست: ۳ برگ

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

شرایط و ضوابط افتتاح حساب قرض‌الحسنه ویژه

سال ۱۳۹۰

«شرایط و ضوابط افتتاح حساب قرض‌الحسنه ویژه»

ماده ۱- حساب قرض‌الحسنه ویژه به حسابی اطلاق می‌شود که؛ بانک تحت این عنوان افتتاح و وجوه تودیع شده توسط اشخاص حقیقی و حقوقی به این حساب را طبق نظر تودیع‌کننده وجوه و براساس شرایطی که به موجب قرارداد عاملیت منعقده فی‌مابین تودیع‌کننده و بانک معین می‌شود به صورت قرض‌الحسنه به اشخاص حقیقی و مؤسسات خیریه و عام‌المنفعه اعطا می‌نماید.

ماده ۲- حداقل مبلغ سپرده لازم برای افتتاح حساب قرض‌الحسنه ویژه ۱۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال می‌باشد.*

ماده ۳- حداقل مبلغ تسهیلات قرض‌الحسنه قابل اعطا به هر متقاضی از محل هر حساب قرض‌الحسنه ویژه ۳,۰۰۰,۰۰۰ ریال و مدت بازپرداخت آن حداکثر پنج سال می‌باشد.*

ماده ٤- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران می‌تواند هر سه سال یک بار بر اساس رشد شاخص کل بهای کالا و خدمات مصرفی و سایر شاخص‌ها، نسبت به اصلاح ارقام ذکر شده در مواد (۲) و (۳) فوق اقدام نماید.*

ماده ٥- از مبالغ تودیع شده به حساب‌های قرض‌الحسنه ویژه همواره معادل مجموع قرض‌الحسنه‌های اعطا شده مسدود، و مازاد آن توسط تودیع‌کننده وجوه قابل برداشت بوده و نظیر سایر حساب‌های قرض‌الحسنه پس‌انداز مشمول شرکت در قرعه‌کشی جوایز می‌باشد.

ماده ٦- مبالغ مسدود شده در این حساب‌ها جزء سپرده‌های بانک محسوب نگردیده و مشمول تودیع سپرده قانونی نمی‌باشد.

ماده ۷- مبالغ قرض‌الحسنه اعطایی بانک از محل این حساب‌ها جزء تسهیلات اعتباری اعطایی بانک محسوب نگردیده و خارج از حد مجاز اعتباری بانک خواهد بود.

---

*اصلاح شده بر اساس بند ۲ از یک‌هزار و یک‌صد و سی و سومین صورت‌جلسه مورخ ۶/۱۰/۱۳۹۰ شورای پول و اعتبار.

ماده ۸- دارنده حساب قرض‌الحسنه ویژه می‌تواند به موجب قرارداد عاملیت، نوع و میزان وثائق مورد نظر خود را مشخص و از بانک بخواهد که در قبال اعطای قرض‌الحسنه از این حساب وثائق مشخص شده را اخذ نماید در صورتی که نوع و میزان وثائق مورد نظر تعیین نشده باشد، اخذ وثیقه توسط بانک تابع ضوابط دستورالعمل اجرایی قرض‌الحسنه اعطایی بانک‌ها خواهد بود.

ماده ۹- بانک می‌تواند به موجب قرارداد عاملیت پیگیری وصول اقساط قرض‌الحسنه‌های اعطایی و یا در صورت لزوم انجام اقدامات حقوقی مربوط را نیز به عهده بگیرد. لیکن در هر حال استرداد وجوه تودیع شده به حساب قرض‌الحسنه ویژه موکول به بازپرداخت قرض‌الحسنه‌های اعطا شده بوده و از این بابت مسئولیتی متوجه بانک نخواهد بود.

ماده ۱۰- مبالغ وصولی توسط بانک بابت اقساط قرض‌الحسنه‌های اعطا شده طبق نظر تودیع‌کننده وجوه، مجدداً قابل مصرف می‌باشد.

ماده ۱۱- بابت خدماتی که بانک در مورد هر یک از حساب‌های قرض‌الحسنه ویژه انجام می‌دهد با توجه به نوع و میزان این خدمات کارمزدی به بانک تعلق می‌گیرد که میزان آن براساس توافق بانک و تودیع‌کننده وجوه به موجب قرارداد عاملیت تعیین خواهد شد.

ماده ۱۲- تودیع‌کننده وجوه می‌تواند به منظور تأمین تمام یا قسمتی از کارمزد عاملیت بانک به شرح مذکور در ماده ۱۱، از بانک بخواهد که علاوه بر اصل مبلغ قرض‌الحسنه اعطائی مبلغی به عنوان کارمزد از دریافت‌کنندگان قرض‌الحسنه وصول نماید که میزان آن نمی‌تواند از کارمزد مقرر از طرف شورای پول و اعتبار برای قرض‌الحسنه اعطائی بانک‌ها جهت رفع احتیاجات ضروری اشخاص حقیقی تجاوز نماید.

شرایط و ضوابط افتتاح حساب قرض‌الحسنه ویژه در هفت‌صد و نهمین جلسه مورخ ۱۳۶۹/۶/۳ و یک‌هزار و یک‌صد و سی و سومین مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۶ شورای پول و اعتبار در دوازده ماده به تصویب رسید.

شماره: ۲۸۸۸۰۰؛ ابلاغ بخشنامه اصلاح شده آیین نامه صدور ضمانت نامه و ظهر نویسی از سوی بانک‌ها که در آن یک بند در خصوص ضمانت نامه اعتباری (ارزی- ریالی) صادره توسط صندوق ضمانت صادرات ایران به عنوان وثیقه صدور ضمانت نامه بانکی اضافه شده اس

تاریخ: ۹۰/۱۲/۱

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام؛

احتراماً، بدین‌وسیله به استحضار می‌رساند؛ به استناد تبصره (۲) ماده (۲) "آئین‌نامه صدور ضمانت‌نامه و ظهرنویسی از طرف بانک‌ها" کمیسیون اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در هفتاد و چهارمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۲۸ خود، که به تأیید ریاست کل محترم بانک مرکزی نیز رسیده است، مقرر نمود: «ضمانت‌نامه‌های اعتباری (ارزی ــ ریالی) صادره توسط "صندوق ضمانت صادرات ایران"، به عنوان وثیقه صدور ضمانت‌نامه بانکی مورد قبول می‌باشد.»

لازم به ذکر است که «آیین‌نامه صدور ضمانت‌نامه و ظهرنویسی از طرف بانک‌ها» با توجه به بخشنامه‌های شماره مب/۱۶۲ مورخ ۱۳۸۰/۱۲/۲۹، شماره مب/۵۵۸ مورخ ۱۳۸۱/۵/۱۳، شماره مب/۱۸۲۵ مورخ ۱۳۸۵/۷/۳۰ و شماره مب/۱۹۶۸ مورخ ۱۳۸۲/۱۱/۲۹ و هم‌چنین «مصوبه صدرالاشاره کمیسیوناعتباری» اصلاح، و متن تنقیح شده و نهایی آن، به پیوست جهت استحضار ایفاد می‌گردد.

خواهشمند است دستور فرمایند، مراتب به کلیه واحدهای ذی‌ربط آن بانک/مؤسسه اعتباری ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت گردد./۱۰۶۹۷۹۹/و

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد	**مرتضی ستاک**
۳۲۱۵ ــ ۰۲	**۳۸۱۶**

پیوست: ۴ برگ

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

آئین‌نامه صدور ضمانت‌نامه و ظهرنویسی از طرف بانک‌ها

سال ۱۳۹۰

آئین‌نامه صدور ضمانت‌نامه و ظهرنویسی از طرف بانک‌ها

ماده ۱- صدور ضمانت‌نامه و ظهرنویسی از طرف بانک‌ها موکول به اخذ وثیقه از مضمون‌عنه طبق شرایط مندرج در این آئین‌نامه می‌باشد.

ماده ۲- انواع وثائق قابل قبول برای صدور ضمانت‌نامه و ظهرنویسی به شرح ذیل می‌باشد:

الف- وجه نقد یا طلا یا اسناد خزانه یا اوراق قرضه دولتی یا اوراق مشارکت منتشره براساس مجوز بانک مرکزی یا سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار، یا حساب‌های پس‌انداز قرض‌الحسنه نزد آن بانک یا حساب سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار متقاضی نزد سایر بانک‌ها یا گواهی‌های سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار ویژه عام و خاص[۱] یا اوراق قرض‌الحسنه یا حساب‌های ارزی شامل حساب‌های سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار ارزی و قرض‌الحسنه جاری و پس‌انداز ارزی[۲] نزد بانک صادرکننده ضمانت‌نامه.[۳]

ب- تضمین بانک‌ها یا مؤسسات اعتباری غیربانکی مجاز داخلی.[۴]

پ- تضمین بانک‌ها یا مؤسسات اعتباری غیربانکی معتبر خارجی.

ج- ضمانت‌نامه‌های اعتباری (ارزی - ریالی) صادره توسط "صندوق ضمانت صادرات ایران"[۵]

د- سفته با دو امضاء قابل قبول بانک، اموال غیرمنقول، برگ وثیقه انبارهای عمومی مربوط به کالا، سهام شرکت‌هایی که در بورس پذیرفته شده باشد،کشتی و هواپیما.

تبصره (۱)- در مورد شرکت‌های تحت مدیریت دولتی و نهادهای انقلاب اسلامی و شرکت‌های وابسته به آن‌ها، بانک می‌تواند سفته شرکت یا نهاد در وجه بانک را قبول نماید.[۶]

---

[۱] به استناد بخشنامه شماره مب/۵۸۸ مورخ ۱۳/۵/۱۳۸۱.

[۲] به استناد بخشنامه شماره نب/۵۷۸۴ مورخ ۲۴/۸/۱۳۷۷.

[۳] لازم است مبلغ موجود در حساب‌های پس‌انداز قرض‌الحسنه نزد آن بانک و حساب سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار متقاضی نزد سایر بانک‌ها به میزان وثیقه مورد نظر در حساب‌های ذی‌ربط مسدود شود.

[۴] به استناد بخشنامه شماره مب/۵۸۸ مورخ ۱۳/۵/۱۳۸۱.

[۵] به استناد بند (۱) از هفتاد و چهارمین صورت‌جلسه کمیسیون اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مورخ ۲۸/۱۰/۱۳۹۰.

[۶] به استناد بند ۴ از مصوبه نهصد و چهل و نهمین جلسه مورخ ۲/۱۱/۱۳۷۹ شورای پول و اعتبار.

تبصره (۲)- غیر از وثائق پیش بینی شده در این آیین‌نامه،بانک مرکزی می‌تواند حسب مقتضیات روز وثائق دیگری را پیش‌بینی و در صورت لزوم به بانک‌ها اعلام نماید.[۱]

ماده ۳- حداقل معادل ده درصد مبلغ ضمانت‌نامه یا ظهرنویسی از یک یا ترکیبی از وثائق بند الف ماده ۲ و بابت بقیه آن از یک یا ترکیبی از انواع وثائق مشروح ذیل خواهد بود:

معادل بقیه مبلغ ضمانت‌نامه و یا ظهرنویسی از یک و یا ترکیبی از انواع وثائق مذکور در بندهای الف و ب ماده ۲.

سفته طبق بند پ ماده ۲ و تبصره (۱) ذیل آن حداقل معادل ۱۲۰ درصد بقیه مبلغ ضمانت‌نامه و یا ظهرنویسی.

اموال غیرمنقول یا برگ وثیقه انبارهای عمومی یا سهام شرکت‌هایی که در بورس پذیرفته شده باشد یا کشتی یا هواپیما حداقل معادل ۱۵۰ درصد بقیه مبلغ ضمانت‌نامه یا ظهرنویسی.

تبصره (۱)- ضمانت‌نامه‌های مربوط به شرکت در مناقصه و مزایده از پرداخت وثیقه نقدی مذکور در ماده ۳ معاف می‌باشند و درصدهای مذکور در ردیف‌های (۲) و (۳) نسبت به کل مبلغ ضمانت‌نامه محاسبه خواهد شد.

تبصره (۲)- بانک‌ها می‌توانند از اخذ وثیقه نقدی مذکور در ماده ۳ بابت ضمانت‌نامه‌های صادره منحصراً برای امور کشاورزی، احداث، تکمیل و یا تعمیر واحدهای مسکونی خودداری کنند مشروط بر این‌که وثیقه، منحصراً غیرمنقول بوده و حداقل ۱۶۰ درصد مبلغ ضمانت‌نامه ارزش داشته باشد.

تبصره (۳)- ضمانت‌نامه‌های مربوط به کارخانه‌های تولیدی بابت خرید مواد اولیه از خارج یا هزینه‌های ارزی اجرای طرح‌های تأسیس یا توسعه کارخانه‌هایی که مورد تأیید و توصیه وزارت‌خانه‌های مربوط باشد و وام‌های خارجی برای منظورهای فوق در صورت موافقت بانک مرکزی مشمول تبصره (۱) این ماده می‌باشد.

ماده ۴- صدور ضمانت‌نامه ریالی در برابر تضمین بانک‌ها یا مؤسسات اعتباری غیربانکی معتبر خارجی و هم‌چنین صدور ضمانت‌نامه ارزی منوط به موافقت قبلی بانک مرکزی می‌باشد.

ماده ۵- در ضمانت‌نامه‌ها باید موضوع ضمانت‌نامه، نام مضمون‌له و مضمون‌عنه و مدت اعتبار ضمانت‌نامه و مبلغ آن به طور صریح قید شود.

ماده ۶- بانک‌ها باید برای حساب ضمانت‌نامه‌ها و ظهرنویسی‌ها و وثائق نقدی و وثائق غیرنقدی ضمانت‌نامه‌ها و ظهرنویسی‌ها حساب جداگانه نگهداری نمایند. به غیر از وجه نقد و سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار، یا حساب‌های ارزی شامل حساب‌های سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار ارزی و قرض‌الحسنه جاری و پس‌انداز ارزی نزد خود بانک، بقیه وثائق باید در حساب انتظامی نگهداری شود.

---

[۱] به استناد بند ۴ از مصوبه نهصد و چهل و نهمین جلسه مورخ ۲/۱۱/۱۳۷۹ شورای پول و اعتبار.

ماده ۷– از این تاریخ هرگونه ظهرنویسی و یا صدور ضمانت‌نامه توسط بانک‌ها منوط به رعایت کامل مقررات این آئین‌نامه است. ضمانت‌نامه‌ها و ظهرنویسی‌های موجود که براساس مقررات قبل صادر شده‌اند، در صورت ضرورت تمدید، به تشخیص بانک می‌توانند کماکان با شرایط قبل تمدید شوند.

شماره: ۲۹۵۶۷۷؛ ابلاغ نرخ وجه التزام تاخیر تادیه دین ضمانت‌نامه‌های پرداخت شده

تاریخ: ۹۰/۱۲/۸

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیر دولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال می‌گردد.

با سلام؛

احتراماً، بدین‌وسیله به استحضار می‌رساند؛ شورای پول و اعتبار در یک‌هزار و یک‌صد و سی و ششمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۱۱/۱۱، مصوب نمود که:

«نرخ وجه التزام تأخیر تأدیه دین ضمانت‌نامه‌های پرداخت شده برابر با حداکثر نرخ سود عقود غیر مشارکتی به‌علاوه ۸ درصد می‌باشد.»

با عنایت به مصوبه فوق‌الذکر، از تاریخ ابلاغ این بخشنامه، مصوبه هفتصد و هشتادمین جلسه مورخ ۱۳۷۱/۹/۷ شورای پول و اعتبار موضوع بخشنامه شماره ۳۵/۲۰۷۰ مورخ ۱۳۷۱/۱۰/۱۵ اداره نظارت بر بانک‌ها ملغی‌الاثر اعلام می‌گردد. خواهشمند است دستور فرمایند مراتب به کلیه واحدهای ذی‌ربط آن بانک ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت به عمل آید./۱۰۸۴۶۰۴/و

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **مرتضی ستاک**

۰۲-۳۲۱۵ **۳۸۱۶**

شماره: ۲۹۸۲۳۸؛ ابلاغ دستورالعمل حسابداری عقد مرابحه

تاریخ: ۹۰/۱۲/۱۰

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی به استثناء بانک قرض‌الحسنه مهر ایران، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردد.

با سلام و احترام؛

همان‌گونه که مستحضرند؛ «دستورالعمل اجرایی عقد مرابحه» در یک‌هزار و یک‌صد و بیست و هشتمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۵/۲۵ شورای محترم پول و اعتبار به تصویب رسید و طی بخشنامه شماره ۹۰/۱٤۱٦۹٦ مورخ ۱۳۹۰/٦/۲۰ به شبکه بانکی کشور ابلاغ گردید. به منظور ایجاد وحدت رویه درخصوص انجام عملیات حسابداری عقد مرابحه بدین‌وسیله «دستورالعمل حسابداری عقد مرابحه» که در هفتاد و نهمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۱۱/۱۹ کمیسیون اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مورد تأیید قرار گرفته به پیوست ایفاد می‌گردد.

مزید استحضار خاطر نشان می‌گردد، سرفصل حساب‌های دفتر کل جدید مورد نیاز برای انجام عملیات حسابداری تسهیلات اعطایی در قالب عقد مرابحه و همچنین تغییرات لازم در سرفصل حساب‌های دفتر کل موجود، پیش‌تر طی بخشنامه شماره ۹۰/۲۹۱۲۸۲ مورخ ۱۳۹۰/۱۲/۳ اداره نظارت بر موقعیت مالی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به آن بانک/مؤسسه اعتباری ابلاغ گردیده است.

خواهشمنداست دستور فرمائید؛ مراتب به قید تسریع به کلیه واحدهای ذی‌ربط ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت گردد./۱۰۹۵۵۵۹/چ

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **مرتضی ستاک**

۰۲-۳۲۱۵ **۳۸۱۶**

پیوست: پنج برگ

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

دستورالعمل حسابداری عقد مرابحه

گروه مطالعاتی حسابداری و مالی

اسفند ماه ۱۳۹۰

بسمه‌تعالی

«دستورالعمل حسابداری عقد مرابحه»

عملیات حسابداری مربوط به اعطای تسهیلات در قالب عقد مرابحه، جهت تأمین قسمتی از نیازهای مالی اشخاص حقیقی و حقوقی به منظور تهیه کالا و خدمات مورد نیاز آنان، به شرح ذیل می‌باشد:

الف– ثبت‌های حسابداری زمان انعقاد قرارداد مرابحه:

پس از انعقاد قرارداد مرابحه، قرارداد مذکور در حساب انتظامی قراردادها به مبلغ یک ریال به شرح ذیل ثبت می‌گردد:

بد ـ حساب‌های انتظامی ـ قراردادهای مرابحه	**به مبلغ یک ریال**
(کد حساب: ۵/۳/۱/۰۲۱۰)	
بس ـ طرف حساب‌های انتظامی	**به مبلغ یک ریال**
(کد حساب: ۵/۳/۲/۰۲۰۰)	

مبلغ پیش‌دریافت مأخوذه از مشتری به شرح ذیل در حساب‌ها ثبت می‌شود:

بد ـ صندوق یا حساب مشتری	**به مبلغ پیش‌دریافت**
(کد حساب: ۳/۱/۰۰۱۰)	**مأخوذه**
بس ـ پیش‌دریافت از مشتریان بابت سایر تسهیلات (دولتی/غیردولتی)	**به مبلغ پیش‌دریافت**
(کد حساب‌های: ۲۰ و ۳/۲/۰۴۱۰)	**مأخوذه**

هم‌زمان با انعقاد قرارداد و پس از اخذ پیش‌دریافت از مشتری، تعهدات بانک به منظور تهیه کالا و خدمات به شرح ذیل در حساب‌ها ثبت می‌شود:

بد ـ طرف تعهدات بانک بابت قراردادهای منعقده معاملات (دولتی/غیردولتی) ـ مرابحه	**به مبلغ کل قرارداد**
(کد حساب‌های: ۶۰ و ۵/۳/۱/ ۰۰۷۰)	**منعقده پس از کسر پیش‌دریافت**
بس ـ تعهدات بانک بابت قراردادهای منعقده معاملات (دولتی/غیردولتی)	**به مبلغ کل قرارداد**
(کد حساب‌های: ۶۰ و ۵/۳/۲/۰۰۷۰)	**منعقده پس از کسر پیش‌دریافت**

ب ـ ثبت‌های حسابداری وثایق:

پس از اخذ وثایق از مشتری، چنان‌چه وثایق مزبور از نوع اموال منقول و یا غیرمنقول باشد، به مبلغ ترهین، اگر از نوع اشیاء قیمتی باشد، به ارزش کارشناسی اشیاء مزبور و در صورتی‌که از نوع اوراق بهادار تضمینی باشد، به مبلغ تعهد شده، به شرح ذیل در حساب‌ها ثبت می‌شود:

بد ـ حساب‌های انتظامی ـ وثایق مرابحه	**به مبلغ ترهین اموال/ارزش کارشناسی اشیاء**
(کد حساب: ۵/۳/۱/۰۲۱۰)	**قیمتی/مبلغ تعهد شده اوراق بهادار مأخوذه**
بس ـ طرف حساب‌های انتظامی	**به مبلغ ترهین اموال/ارزش کارشناسی اشیاء**
(کد حساب: ۵/۳/۲/۰۲۰۰)	**قیمتی/ مبلغ تعهد شده اوراق بهادار مأخوذه**

تعداد برگ‌های اوراق بهادار و قطعه‌های اشیاء تضمینی به ازای هر برگ و یا قطعه، یک ریال به شرح ذیل در حساب‌ها ثبت می‌شود:

بد ـ حساب‌های انتظامی ـ برگ‌های اوراق بهادار و اشیاء تضمینی	**به ازای هر برگ و یا قطعه یک ریال**
(کد حساب: ۵/۳/۱/۰۲۱۰)	
بس ـ طرف حساب‌های انتظامی	**به ازای هر برگ و یا قطعه یک ریال**
(کد حساب: ۵/۳/۲/۰۲۰۰)	

ج ـ ثبت‌های حسابداری خرید اموال یا خدمت موضوع قرارداد:

مبلغ پرداختی بابت پیش‌پرداخت به فروشنده اموال یا ارایه دهنده خدمات به شرح ذیل در حساب‌ها ثبت می‌شود:

بد ـ پیش‌پرداخت بابت خرید خدمات/اموال معاملات (دولتی/غیردولتی)	**به مبلغ پرداخت‌شده**
(کد حساب‌های: ۸۲۰ و ۳/۱/۰۸۳۰)	
بس ـ حساب فروشنده/انواع چک‌های بانکی فروخته شده	**به مبلغ پرداخت‌شده**
(کد حساب: ۳/۲/۰۳۱۰)	

خرید اموال یا دریافت خدمات موضوع قرارداد مرابحه و پرداخت وجه آن به فروشنده کالا یا ارایه دهنده خدمات، به شرح ذیل در حساب‌ها ثبت می‌شود:

بد ـ اموال/خدمات خریداری شده برای مرابحه (دولتی/غیردولتی)	**به مبلغ بهای تمام‌شده اموال**
(کد حساب‌های: ۸۷۵ و ۳/۱/۰۸۸۵)	
بس ـ پیش‌پرداخت بابت خرید خدمات/اموال معاملات (دولتی/غیردولتی)	**به مبلغ پرداخت‌شده**
(کد حساب‌های: ۸۲۰ و ۳/۱/۰۸۳۰)	
بس ـ حساب فروشنده/انواع چک‌های بانکی فروخته شده	**به مبلغ بهای تمام‌شده اموال**
(کد حساب: ۳/۲/۰۳۱۰)	**پس از کسر مبلغ پیش‌پرداخت**

د ـ ثبت‌های حسابداری اعطای تسهیلات:

پس از خرید اموال یا دریافت خدمات موضوع قرارداد مرابحه، برگشت تعهدات بانک به شرح ذیل در حساب‌ها ثبت می‌شود:

بد ـ تعهدات بانک بابت قراردادهای منعقده معاملات (دولتی/غیردولتی) **(کد حساب‌های: ٦٠ و ٥/٣/٢/٠٠٧٠)**	**به مبلغ کل قرارداد منعقده پس از کسر پیش‌دریافت**
بس ـ طرف تعهدات بانک بابت قراردادهای منعقده معاملات (دولتی/غیردولتی) **(کد حساب‌های: ٦٠ و ٥/٣/١/٠٠٧٠)**	**به مبلغ کل قرارداد منعقده پس از کسر پیش‌دریافت**

پس از واگذاری اموال یا خدمات موضوع قرارداد مرابحه به مشتری، با توجه به شرایط قرارداد، تسهیلات اعطایی به شرح ذیل در حساب‌ها ثبت می‌شود. توضیح این‌که در این مرحله با توجه به تکمیل فرآیند واگذاری اموال یا خدمات به مشتری، سود ناشی از واگذاری آن تحقق یافته محسوب و در دفاتر شناسایی می‌گردد:

بد ـ تسهیلات اعطایی تبصره‌ای مرابحه/دولتی/غیردولتی **(کد حساب‌های:٥٤٥، ٥٥٥، ٥٦٥ و ٣/١/٠٥٧٥)**	**مبلغ تسهیلات اعطایی (به مبلغ فروش نقدی پس از کسر پیش‌دریافت)**
بد ـ سود دریافتنی تسهیلات **(کد حساب: ٣/١/٠٧٩٧)**	**به میزان سود دوران بازپرداخت در مرابحه نسیه**
بد ـ پیش‌دریافت از مشتریان بابت سایر تسهیلات (دولتی/غیردولتی) **(کد حساب‌های: ٤٢٠ و ٣/٢/٠٤١٠)**	**به مبلغ پیش‌دریافت مأخوذه**
بس ـ اموال/خدمات خریداری شده برای مرابحه (دولتی/غیردولتی) **(کد حساب‌های: ٨٧٥ و ٣/١/٠٨٨٥)**	**به مبلغ بهای تمام‌شده اموال**
بس ـ سود دریافتی تسهیلات (ناشی از فروش اموال یا خدمات) **(کد حساب: ٣/٢/٠٧٧٠)**	**معادل مابه‌التفاوت مبلغ فروش نقدی و بهای تمام‌شده**
بس ـ سود سال‌های آینده تسهیلات (دولتی/غیردولتی) **(کد حساب‌های: ٥٦٠ و ٣/٢/٠٥٥٠)**	**به میزان سود دوران بازپرداخت در مرابحه نسیه**

توضیح: چنان‌چه تسهیلات اعطایی از نوع مرابحه نقدی باشد، سرفصل حساب‌های «**سود دریافتنی**» و «**سود سال‌های آینده تسهیلات دولتی/غیردولتی**» ثبت نمی‌شوند.

هـ ـ ثبت‌های حسابداری بازپرداخت تسهیلات اعطایی:

در صورتی که تسهیلات اعطایی مرابحه به صورت نقدی بازپرداخت گردد، وصول تسهیلات در سررسید به شرح ذیل در حساب‌ها ثبت می‌شود:

بد ـ صندوق یا حساب مشتری	**به مبلغ تسهیلات اعطایی**
(کد حساب: ۳/۱/۰۰۱۰)	
بس ـ تسهیلات اعطایی تبصره‌ای/مرابحه/دولتی/غیردولتی	**به مبلغ تسهیلات اعطایی**
(کد حساب: ٥٤٥، ٥٥٥، ٥٦٥ و ۳/۱/۰٥٧٥)	

در صورتی که تسهیلات اعطایی مرابحه به صورت نسیه دفعی بازپرداخت گردد، وصول تسهیلات در سررسید، به شرح ذیل در حساب‌ها ثبت می‌شود:

بد ـ صندوق یا حساب مشتری	**به مبلغ تسهیلات اعطایی و سود**
(کدحساب: ۳/۱/۰۰۱۰)	**مربوط/مبلغ وصولی**
بس ـ تسهیلات اعطایی تبصره‌ای/مرابحه/دولتی/غیردولتی	**به مبلغ اصل تسهیلات اعطایی/سهم**
(کد حساب‌های:٥٤٥، ٥٥٥، ٥٦٥ و ۳/۱/۰٥٧٥)	**مربوط به اصل تسهیلات ازمبلغ وصولی**
بس ـ سود دریافتنی تسهیلات	**به مبلغ سود تسهیلات اعطایی/سهم**
(کد حساب: ۳/۱/۰۷۹۷)	**مربوطبهسودتسهیلاتازمبلغوصولی**

در صورتی که تسهیلات اعطایی مرابحه به صورت نسیه دفعی بازپرداخت گردد، شناسایی درآمد در سررسید تسهیلات به شرح ذیل در حساب‌ها ثبت می‌شود:

بد ـ سود سال‌های آینده تسهیلات (دولتی/غیردولتی)	**به میزان سود دوران بازپرداخت**
(کد حساب‌های: ٥٦٠ و ۳/۲/٥٥٠)	
بس ـ سود دریافتی تسهیلات	**به میزان سود دوران بازپرداخت**
(کد حساب: ۳/۲/۰۷۷۰)	

در صورتی که تسهیلات اعطایی مرابحه به صورت نسیه اقساطی بازپرداخت گردد، وصول تسهیلات در سررسید هر قسط، به شرح ذیل در حساب‌ها ثبت می‌شود:

بد ـ صندوق یا حساب مشتری	**به میزان مبلغ هر قسط**
(کد حساب: ۳/۱/۰۰۱۰)	
بس ـ تسهیلات اعطایی تبصره‌ای/مرابحه/دولتی/غیردولتی	**به میزان اصل قسط**
(کد حساب‌های:٥٤٥، ٥٥٥، ٥٦٥ و ۳/۱/۰٥٧٥).)	
بس ـ سود دریافتنی تسهیلات	**به میزان سود قسط**
(کد حساب: ۳/۱/۰۷۹۷)	

در صورتی که تسهیلات اعطایی مرابحه به صورت نسیه اقساطی بازپرداخت گردد، شناسایی درآمد در سررسید هر قسط به شرح ذیل در حساب‌ها ثبت می‌شود:

بد ـ سود سال‌های آینده تسهیلات (دولتی/غیردولتی)		**به میزان سود مربوط به قسط**
(کد حساب‌های: ٥٦٠ و ۳/۲/٥٥٠)		
بس ـ سود دریافتی تسهیلات		**به میزان سود مربوط به قسط**
(کد حساب: ۳/۲/۰۷۷۰)		

و ـ ثبت حسابداری شناسایی سود تسهیلات اعطایی مرابحه نسیه دفعی و اقساطی در صورت عدم بازپرداخت در سررسید:

چنان‌چه تسهیلات اعطایی مرابحه نسیه دفعی و اقساطی در سررسید مقرر بازپرداخت نگردد، در سررسید تسهیلات یا هر قسط، درآمد مربوط شناسایی و به شرح ذیل در حساب‌ها ثبت می‌شود:

بد ـ سود سال‌های آینده تسهیلات (دولتی/غیردولتی)		**به میزان سود دوران بازپرداخت در مرابحه نسیه دفعی یا سود مربوط به قسط در مرابحه نسیه اقساطی**
(کد حساب‌های: ٥٦٠ و ۳/۲/٥٥٠)		
بس ـ سود دریافتی تسهیلات		**به میزان سود دوران بازپرداخت در مرابحه نسیه دفعی یا سود مربوط به قسط در مرابحه نسیه اقساطی**
(کد حساب: ۳/۲/۰۷۷۰)		

ز ـ ثبت‌های حسابداری تعدیل حساب سود سال‌های آینده تسهیلات در پایان دوره مالی:

درصورتی‌که زمان سررسید (تسویه) قرارداد به گونه‌ای باشد که بخشی از سود آن مربوط به یک دوره (سال «الف») و بخشی دیگر مربوط به آینده (سال «ب») باشد، در این صورت ثبت زیر در تاریخ پایان سال «الف» و یا پایان دوره‌ای که تهیه صورت‌های مالی موردنظر است، صورت می‌پذیرد:

بد ـ سود سال‌های آینده تسهیلات (دولتی/غیردولتی)		**به میزان سودمربوط به سال «الف»**
(کد حساب‌های: ٥٦٠و ۳/۲/٥٥٠)		
بس ـ سود دریافتی تسهیلات		**به میزان سودمربوط به سال «الف»**
(کد حساب: ۳/۲/۰۷۷۰)		

در زمان سررسید که درسال آینده (سال «ب») خواهد بود، دو حالت محتمل است:

۱-۱۷- حالت اول: درصورتی‌که تسهیلات در سررسید تسویه (وصول) شود، علاوه بر ثبت‌های حسابداری وصول تسهیلات نسیه دفعی و اقساطی به ترتیب به شرح ثبت‌های ردیف ۱۱و ۱۳، ثبت حسابداری زیر نیز انجام می‌شود:

بد ـ سود سال‌های آینده تسهیلات (دولتی/غیردولتی)	**به میزان سود مربوط به سال «ب»**
(کد حساب‌های: ٥٦٠و ٣/٢/٥٥٠)	
بس ـ سود دریافتی تسهیلات	**به میزان سود مربوط به سال «ب»**
(کد حساب: ٣/٢/٠٧٧٠)	

۲-۱۷- حالت دوم: تسهیلات در سررسید تسویه (وصول) نشود:

بد ـ سود سال‌های آینده تسهیلات (دولتی/غیردولتی)	**به میزان سود مربوط به سال«ب»**
(کد حساب‌های: ٥٦٠و ٣/٢/٥٥٠)	
بس ـ سود دریافتی تسهیلات	**به میزان سود مربوط به سال «ب»**
(کد حساب: ٣/٢/٠٧٧٠)	

ز ـ ثبت‌های حسابداری شناسایی وجه‌التزام تأخیر تأدیه دین:

در مورد تسهیلاتی که در سررسید وصول نشده‌هاست، درتاریخ پایان سال یا در مقاطعی که تهیه صورت‌های مالی موردنظر است، هرکدام که مقدم باشد، از تاریخ سررسید یا تاریخ آخرین محاسبه وجه‌التزام تأخیر تأدیه دین تا تاریخ پایان سال یا مقطع تهیه صورت‌های مالی، مشروط به این‌که تسهیلات هنوز به طبقه سررسید گذشته منتقل نشده باشند، وجه التزام تأخیر تأدیه دین متعلقه محاسبه و بشرح زیر در حساب‌ها ثبت خواهد شد:

بد ـ وجه التزام دریافتنی	**به میزان وجه التزام تأخیر تأدیه**
(کد حساب: ٣/١/٠٧٩٨)	**دین متعلقه ازتاریخ سررسید**
بس ـ وجه التزام دریافتی از محل تسهیلات اعطایی	**به میزان وجه التزام تأخیر تأدیه**
(کد حساب: ٣/٢/٠٧٥٠)	**دین متعلقه ازتاریخ سررسید**

توضیح: مؤسسه اعتباری موظف است در صورت عدم تحقق معیارهای ذکر شده در بند «ج» بخشنامه شماره مب/۷۷۲ مورخ ۱۳۸٤/٤/۲۷شناسایی درآمد تسهیلات اعم از سود و وجه‌التزام متعلقه را به روش تعهدی متوقف نموده و ثبت حسابداری زیر را برای تعدیل حساب سود سال‌های آینده تسهیلات در دفاتر خود اعمال نماید:

بد ـ سود سال‌های آینده تسهیلات (دولتی/غیردولتی)	**به میزان سودهای سررسید شده‌ی**
(کد حساب‌های: ٥٦٠و ٣/٢/٠٥٥٠)	**شناسایی نشده**
بس ـ سود معوق تسهیلات (دولتی/غیردولتی)	**به میزان سودهای سررسید شده‌ی**
(کد حساب‌های: ٦٠٠ و ٣/٢/٠٥٩٠)	**شناسایی نشده**

ح ـ ثبت‌های حسابداری وصول تسهیلات پس از سررسید و قبل از انتقال به طبقات غیرجاری:

در صورتی که تسهیلات اعطایی مرابحه نسیه دفعی، پس از سررسید و قبل از انتقال تسهیلات مذکور به طبقات غیرجاری وصول گردد، ثبت حسابداری زیر انجام می‌شود:

بد ـ صندوق یا حساب مشتری (کدحساب: ۳/۱/۰۰۱۰)	**به مبلغ اصل و سود تسهیلات اعطایی/مبلغ وصولی**
بس ـ تسهیلات اعطایی تبصره‌ای/مرابحه/دولتی/غیردولتی (کد حساب‌های:۵٤۵، ۵۵۵، ٥٦٥ و ۳/۱/۰۵۷۵).)	**به مبلغ اصل تسهیلات اعطایی/سهم مربوط به اصل تسهیلات از مبلغ وصولی**
بس ـ سود دریافتنی تسهیلات (کد حساب: ۳/۱/۰۷۹۷)	**به مبلغ سود تسهیلات اعطایی/سهم مربوط به سود تسهیلات از مبلغ وصولی**
بس ـ وجه التزام دریافتنی (کد حساب: ۳/۱/۰۷۹۸)	**به میزان به میزان وجه التزام تأخیر تأدیه دین شناسایی شده**
بس ـ وجه التزام دریافتی از محل تسهیلات اعطایی (کد حساب: ۳/۲/۰۷۵۰)	**به میزان مابه‌التفاوت کل وجه‌التزام تأخیر تأدیه دین متعلقه و وجه التزام تأخیر تأدیه دین شناسایی شده**

در صورتی که تسهیلات اعطایی مرابحه نسیه اقساطی، پس از سررسید و قبل از انتقال تسهیلات مذکور به طبقات غیرجاری وصول گردد، ثبت حسابداری زیر انجام می‌شود:

بد ـ صندوق یا حساب مشتری (کدحساب: ۳/۱/۰۰۱۰)	**بهمبلغاصلوسودقسطیا اقساط وصولی**
بس ـ تسهیلات اعطایی تبصره‌ای/مرابحه/دولتی/غیردولتی (کد حساب‌های:۵٤۵، ۵۵۵، ٥٦٥ و ۳/۱/۰۵۷۵)	**به مبلغ اصل قسط یا اقساط وصولی**
بس ـ سود دریافتنی تسهیلات (کد حساب: ۳/۱/۰۷۹۷)	**به مبلغ سود قسط یا اقساط وصولی**
بس ـ وجه التزام دریافتنی (کد حساب: ۳/۱/۰۷۹۸)	**به میزان وجه التزام تأخیر تأدیه دین شناسایی شده**
بس ـ وجه التزام دریافتی از محل تسهیلات اعطایی (کد حساب: ۳/۲/۰۷۵۰)	**به میزان مابه‌التفاوت کل وجه‌التزام تأخیر تأدیه دین متعلقه و وجه التزام تأخیر تأدیه دین شناسایی شده**

ی– ثبت حسابداریوصول تسهیلات قبل از سررسید:

در صورت بازپرداخت تسهیلات قبل از سررسید، ثبت حسابداری زیر انجام می‌شود:

بد ـ صندوق یا حساب مشتری **(کدحساب: ۳/۱/۰۰۱۰)**	**به میزان مبلغ وصولی**
بد ـ سود سال‌های آینده تسهیلات (دولتی/غیردولتی) **(کد حساب‌های: ٥٦٠و ۳/۲/۰٥٥٠)**	**به میزان سود تسهیلات وصول شده قبل از سررسید**
بس ـ تسهیلات اعطایی تبصره‌ای/مرابحه/دولتی/غیردولتی **(کد حساب‌های:٥٤٥، ٥٥٥، ٥٦٥ و ۳/۱/۰٥۷٥))**	**به میزان اصل تسهیلات وصولی**
بس ـ سود دریافتنی تسهیلات **(کد حساب: ۳/۱/۰۷۹۷)**	**به میزان سود تسهیلات وصولی**
بس ـ سود دریافتی تسهیلات **(کد حساب: ۳/۲/۰۷۷۰)**	**به میزان سود دریافتی**

ک – ثبت‌های حسابداری زمان تسویه قرارداد مرابحه:

پس از تسویه کامل قرارداد مرابحه، قرارداد مزبور به شرح ذیل از حساب‌های انتظامی برگشت می‌شود:

بد ـ طرف حساب‌های انتظامی **(کد حساب: ۵/۳/۲/۰۲۰۰)**	**به مبلغ یک ریال**
بس ـ حساب‌های انتظامی ـ قراردادهای مرابحه **(کد حساب: ۵/۳/۱/۰۲۱۰)**	**به مبلغ یک ریال**

پس از استرداد وثایق مأخوذه، حساب‌های انتظامی مربوط به وثایق مأخوذه به شرح ذیل از حساب‌ها برگشت می‌شود:

بد ـ طرف حساب‌های انتظامی **(کد حساب: ۵/۳/۲/۰۲۰۰)**	**به مبلغ ترهین اموال/ارزش کارشناسی اشیاء قیمتی/ مبلغ تعهد شده اوراق بهادار مأخوذه**
بس ـ حساب‌های انتظامی ـ وثایق مرابحه **(کد حساب: ۵/۳/۱/۰۲۱۰)**	**به مبلغ ترهین اموال/ارزش کارشناسی اشیاء قیمتی/ مبلغ تعهد شده اوراق بهادار مأخوذه**

بد ـ طرف حساب‌های انتظامی **(کد حساب: ۵/۳/۲/۰۲۰۰)**	**به ازای هر برگ و یا قطعه یک ریال**
بس ـ حساب‌های انتظامی ـ برگ‌ها و اشیاء تضمینی **(کد حساب: ۵/۳/۱/ ۰۲۱۰)**	**به ازای هر برگ و یا قطعه یک ریال**

دستورالعمل حسابداری عقد مرابحه در هفتاد و نهمین جلسه مورخ ۱۹/۱۱/۱۳۹۰ کمیسیون اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به تصویب رسید.

شماره: ۳۰۰۲۲۸؛ تفویض استفاده از اختیارات موضوع بند (۱۱) ماده (۱۴) قانون پولی و بانکی کشور به رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

تاریخ: ۹۰/۱۲/۱۱

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام و احترام؛

همان‌گونه که مستحضر می‌باشند، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به عنوان مسئول تنظیم و اجرای سیاست پولی و اعتباری کشور، وظایفی از قبیل نظارت بر شبکه بانکی کشور و حفظ حقوق مردم در ارتباط با عملکرد بانک‌ها، تنظیم حجم اعتبارات بانکی و ایجاد هماهنگی متناسب با نیازهای پولی کشور، حفظ ثبات قیمت‌ها، حفظ ارزش پول، کنترل دقیق امور ارزی و هدایت پس‌اندازهای کشور به سوی سرمایه‌گذاری‌های مولد را بر عهده دارد. در این راستا، یکی از وظایف مهم این بانک به عنوان تنظیم‌کننده نظام پولی و اعتباری کشور، اعمال سیاست‌ها و تدوین مقررات نظارتی و نظارت بر حسن اجرای سیاست‌ها و مقررات مذکور می‌باشد. بی‌شک، نظارت صحیح و مؤثر این بانک، پویایی بیشتر شبکه بانکی کشور، کاهش ریسک فعالیت‌های پولی و بانکی، فراهم شدن زمینه‌های گسترش فعالیت مؤسسات اعتباری دارای فعالیت سالم و با ثبات، رشد شاخص‌های اقتصادی و ارتقای سطح رضایت‌مندی جامعه را بدنبال خواهد داشت.

جهت حصول به این اهداف، قانون پولی و بانکی کشور در بند ۱۱ ماده ١٤ قانون پولی بانکی کشور مصوب سال ۱۳۵۱، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران را مجاز کرده است که در حسن اجرای نظام پولی کشور در امور پولی و بانکی اقدام به «محدود کردن بانک‌ها، به انجام یک یا چند نوع از فعالیت‌های مربوط به‌طور دائم یا موقت نماید»؛ مشروط بر این‌که جهت استفاده از اختیارات موضوع این ماده مراتب را قبلاً به تصویب شورای پول و اعتبار برساند.

در این راستا شورای محترم پول و اعتبار در یک‌هزار و یک‌صد و سی و ششمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۱۱/۱۱ به‌منظور اعمال اقدامات سریع و ضروری توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، مقرر نمود؛ «تا استفاده از اختیارات موضوع بند ۱۱ ماده ۱۴ قانون پولی و بانکی کشور به رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تفویض گردد.»

مراتب جهت استحضار آن مقام و اعضاء محترم هیأت مدیره ایفاد می‌گردد./۱۱۰۰۸۸۹/ب

مدیریت کل مقررات،مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد	**مرتضی ستاک**
۳۲۱۵-۰۲	**۳۸۱۶**

شماره: ۳۰۲۵۵۷؛ ممنوعیت اعطای هرگونه تسهیلات (اعم از ارزی و ریالی) توسط بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی به صرافی‌ها در رابطه با خرید و فروش ارز و مسکوکات طلا

تاریخ: ۹۰/۱۲/۱۴

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام؛

احتراماً بدین‌وسیله به استحضار می‌رساند؛ بر اساس مصوبه هفتاد و نهمین جلسه مورخ ۱۳۹۰/۱۱/۱۹ کمیسیون اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران که به تأیید مقام محترم ریاست کل بانک مرکزی نیز رسیده، مقرر شد تا «اعطای هرگونه تسهیلات(اعم از ارزی و ریالی) توسط بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیر بانکی به صرافی‌ها در رابطه با خرید و فروش ارز و مسکوکات طلا» ممنوع اعلام گردد.

خواهشمند است دستور فرمایند مراتب به کلیه واحدهای ذی‌ربط آن بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی ابلاغ گردیده و بر حسن اجرای آن نظارت به عمل آید./۱۰۹٤۰۸٦/ک

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **مرتضی ستاک**

۳۲۱۵-۰۲ **۳۸۱۶**

تاریخ: ۹۰/۱۲/۱۴

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام؛

احتراماً، پیرو سؤالات مکرر مطروحه از سوی شبکه بانکی کشور در رابطه با الزام ارائه گواهی بازرسی مذکور در ماده ۸ "الزامات ناظر بر فرآیند اعتبار اسنادی داخلی ــ ریالی"، موضوع بخشنامه شماره ۹۰/۲۶۰۸۱۸ مورخ ۱۳۹۰/۱۱/۱، بدین‌وسیله موارد زیر به اطلاع می‌رسد:

همان‌گونه که در فراز پایانی ماده ۸ مقررات یادشده ذکر گردیده است؛ ارائه گواهی بازرسی کالا به هنگام معامله اسناد، از جمله حداقل مدارک لازم بوده و حذف آن از شرایط اعتبار خلاف نص صریح مصوبه شورای پول و اعتبار می‌باشد؛

گواهی بازرسی کالا توسط شرکت‌های بازرسی مستقل و معتبری که در فهرست شرکت‌های بازرسی مجاز بانک مرکزی قرار دارند، صادر و ذینفع اعتبار اسنادی داخلی ـ ریالی (فروشنده) موظف است این سند را به همراه سایر مدارک مورد نیاز از جمله سیاهه تجاری و سند حمل، به بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی گشایش‌کننده/تعیین‌شده ارائه نماید.

پرداخت وجه اعتبار اسنادی داخلی ـ ریالی، صرفاً در قبال ارائه مدارک مورد اشاره و مطابق با شرایط اعتبار امکان‌پذیر می‌باشد.

با عنایت به این مهم که هدف اصلی از الزامی نمودن ارائه گواهی بازرسی کالا توسط ذینفع اعتبار اسنادی داخلی ـ ریالی (فروشنده) به بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی گشایش‌کننده/تعیین‌شده، حصول اطمینان از فروش کالا با مشخصات و ویژگی‌های مذکور در متن پیش‌فاکتور یا قرارداد فروش کالا و شرایط اعتبار می‌باشد، لذا عبارت پایانی تبصره ذیل ماده ۸ مبنی بر این‌که "انجام بازرسی کالا باید ناظر بر فرآیند تحویل کالا به خریدار باشد." لزوماً به معنای بازرسی کالای موضوع اعتبار اسنادی داخلی ـ ریالی در مقصد حمل نمی‌باشد. عبارت یادشده به مفهوم انجام عمل بازرسی کالا در زمان انتقال ریسک و مسئولیت کالا حسب شرایط تحویل کالا (اینکوترمز) از ذینفع اعتبار (فروشنده) به متقاضی اعتبار (خریدار) می‌باشد. بنابراین نقطه بازرسی، حسب شرایط توافق‌شده تحویل کالا می‌تواند در مبدأ یا مقصد حمل باشد.

خواهشمند است دستور فرمایند، مراتب به قید تسریع به کلیه واحدهای ذی‌ربط ابلاغ و برحسن اجرای آن نظارت گردد./۱۱۰۸۰۰۱/س

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد	**مرتضی ستاک**
۳۲۱۵ ــ ۰۲	**۳۸۱۶**

بخش دوم: مبارزه با پولشویی

بخشنامه‌های مبارزه با پولشویی

شماره ۹۰/۴۱۴۷۸ مورخ ۱۳۹۰/۰۲/۲۶، ابلاغ دستورالعمل های مبارزه با با پولشویی در مؤسسات اعتباری

تاریخ: ۱۳۹۰/۰۲/۲۶

«بسمه تعالی»

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام؛

پیرو بخشنامه شماره ۸۸/۲۱۰۰۶۸ مورخ ۱۳۸۸/۱۰/۸ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و در اجرای موثر تکالیف مقرر در قانون مبارزه با پولشویی و آیین نامه اجرایی آن موضوع تصویب نامه شماره ۱۸۱٤۳٤/ت٤۳۱۸۲ک مورخ ۱۳۸۸/۹/۱٤ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی و اصلاحات بعدی آن، به پیوست دستورالعمل‌های مبارزه با پولشویی در مؤسسات اعتباری به شرح ذیل ابلاغ می‌شود:

۱- دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان ایرانی مؤسسات اعتباری در ۳۷ ماده و ۱۸ تبصره؛

۲- دستورالعمل نحوه گزارش واریز نقدی وجوه بیش از سقف مقرر در ۱۱ ماده و ۲ تبصره؛

۳- دستورالعمل شناسایی معاملات مشکوک و شیوه گزارش دهی در ۱۵ ماده و ٤ تبصره؛

٤- دستورالعمل نحوه تعیین سطح فعالیت مورد انتظار مشتری در مؤسسات اعتباری در ۱۰ ماده و ٤ تبصره؛

٥- دستورالعمل رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در حوزه نظام‌های پرداخت و بانکداری الکترونیکی در ۲۱ ماده و ۳ تبصره؛

٦- دستورالعمل لزوم رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در روابط کارگزاری و شناسایی بانک‌های پوسته‌ای در ٦ ماده و ٤ تبصره؛

۷- دستورالعمل نحوه مراقبت از اشخاص مظنون در ۸ ماده و ۱ تبصره؛

۸- دستورالعمل نحوه ارسال اسناد و مدارک مشتریان مؤسسات اعتباری به نشانی پستی آنها در ۱۲ ماده و ٦ تبصره؛

۹- دستورالعمل مجموعه اقدامات و تدابیر لازم برای حصول اطمینان از رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در واحدهای برون مرزی مؤسسات اعتباری در ٤ ماده و ۱ تبصره؛

۱۰- آیین نامه مدت و طرز نگهداری اوراق بازرگانی، اسناد و دفاتر بانک ها مصوب شورای پول و اعتبار مورخ ۱۳۸۹/۳/۲۵ در ۱۲ ماده و ۱۱ تبصره.

در این رابطه ذکر نکات ذیل ضروری است:

الف- با عنایت به اینکه دستورالعمل موضوع بند ۱ ، صرفا ناظر بر نحوه شناسایی مشتریان ایرانی مؤسسات اعتباری می‌باشد، لازم است این مؤسسات در شناسایی مشتریان خارجی همچنان برابر ضوابط مذکور در بخشنامه شماره ۳۱۱۸/ه مورخ ۱۳۸۷/٦/۳۰ و شماره ٥٥٥٥٦ مورخ ۱۳۸۷/۹/۱٦ این بانک عمل نمایند. بدیهی است پس از تصویب دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان خارجی مؤسسات اعتباری در شورای عالی مبارزه با پولشویی، مقررات جدید مبنای عمل قرار خواهد گرفت.

ب- ادارات‌مبارزه با پولشویی مؤسسات اعتباری وظیفه دارند تا تکالیف مقرر در دستورالعمل‌های مبارزه با پولشویی را به اجرا درآورند و بر حسن اجرای آن در واحدهای ذی ربط نظارت کنند.

پ- بازرسان اداره مبارزه با پولشویی بانک مرکزی در قالب بازرسی‌های موردی و ادواری، بر حسن اجرای قانون و مقررات مبارزه با پولشویی در یکایک مؤسسات اعتباری نظارت نموده، گزارش پیشرفت هر یک از مؤسسات مذکور را به مراجع ذی ربط ارایه می نمایند.

ت- نظام کنترل داخلی، از مهمترین ارکان مبارزه با پولشویی در مؤسسات اعتباری است. از این رو، شایسته است تا مؤسسات اعتباری، در تقویت نظام مزبور اهتمام جدی بورزند.

ث- مستند سازی موثر مدارک و اسناد و به خصوص تمامی تراکنش‌های مالی به گونه ای که امکان ردیابی وجوه و بازسازی تراکنش‌های مذکور در هر زمان ممکن باشد؛ از دیگر وظایفی خطیری است که اجرای دقیق آن می تواند به مؤسسه اعتباری در مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم یاری رساند.

ج- مؤسسه اعتباری باید در تمامی فرم‌های مربوط به ارایه خدمات به مشتریان، محل لازم برای درج نام و نام خانوادگی/ نام شخص حقوقی (حسب مورد)، نام پدر، شماره ملی/شناسه ملی/شماره اختصاصی اشخاص خارجی (حسب مورد) و کدپستی را تعبیه نماید.

چ- بدون تردید، آموزش کارکنان نقش موثری در توسعه ادبیات مبارزه با پولشویی و اجرای هرچه موثرتر و سریع تر دستورالعمل‌های مربوط در مؤسسات اعتباری دارد. از این رو، لازم است برای آموزش کارکنان، اهتمام لازم به عمل آمده و طی دوره‌های آموزشی در زمینه مبارزه با پولشویی در سوابق آموزشی کارکنان ثبت و نگهداری شود. در این زمینه، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران سمینارها و دوره‌های آموزشی متنوعی را برنامه‌ریزی کرده است که جزئیات آن به تدریج به شبکه بانکی کشور اعلام خواهد شد.

با امید به آنکه اجرای موثر دستورالعمل‌های پیوست، بازتاب دیگری از عزم و اراده نظام بانکی کشور در مبارزه با پدیده شوم پولشویی در هر دو عرصه داخلی و بین‌المللی باشد، خواهشمند است دستور فرمایند مجموعه پیوست به قید تسریع در اختیار تمامی واحدهای ذی ربط قرار گیرد.

سید حمید پورمحمدی

باسمه تعالی

دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان ایرانی مؤسسات اعتباری

هدف

به منظور مبارزه با پولشویی و جلوگیری از تأمین مالی تروریسم و نیز فراهم آوردن تمهیدات لازم برای اجرای بند ۸ از ماده ١٤ قانون پولی و بانکی کشور (مصوب تیر ماه ۱۳۵۱ و اصلاحات پس از آن)، بند الف از ماده ۷ قانون مبارزه با پولشویی(مصوب دوم بهمن ماه ١٣٨٦ مجلس شورای اسلامی)، فصل دوم آیین‌نامه اجرائی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ١٨١٤٣٤/ت ٤٣١٨٢ ک مورخ ١٣٨٨/٩/١٤ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین‌نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی و اصلاحات بعدی آن، آیین‌نامه مستند سازی جریان وجوه در کشور موضوع تصویب نامه شماره ٢١١٨١٥/ت ٣٩٣٩٥ ه مورخ ١٣٨٦/١٢/٢٦ هیأت وزیران و نیز مدیریت انواع ریسک‌های بانکی به ویژه ریسک‌های عملیاتی، شهرت و تطبیق؛ «دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان ایرانی مؤسسات اعتباری» به شرح زیر ابلاغ می‌شود:

تعاریف

ماده ۱ - در این دستورالعمل، اصطلاحات و عبارات به کار رفته به شرح زیر تعریف می‌شود:

۱-۱- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

۱-۲- قانون: قانون مبارزه با پولشویی مصوب ١٣٨٦/١١/٢؛

۱-۳- آیین‌نامه: آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ١٨١٤٣٤/ت ٤٣١٨٢ ک مورخ ١٣٨٨/٩/١٤ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین‌نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی و اصلاحات بعدی آن؛

۱-٤- مؤسسات اعتباری: بانک‌ها (اعم از بانک‌های ایرانی و شعب و نمایندگی بانک‌های خارجی مستقر در جمهوری اسلامی ایران)، مؤسسات اعتباری غیر بانکی، تعاونی‌های اعتبار، صندوق‌های قرض‌الحسنه، شرکت‌های لیزینگ، شرکت‌های سرمایه پذیر و سایر اشخاص حقوقی که به امر واسطه گری وجوه اقدام می نمایند.

تبصره: مؤسسات اعتباری فوق شامل شعب و نمایندگی‌های مستقر در مناطق آزاد تجاری - صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی جمهوری اسلامی ایران نیز می شوند.

۱-۵- مدیریت ارشد: اعضاء هیأت عامل/مدیر عامل و آن گروه از مدیران اجرایی و کارکنان ارشد مؤسسات اعتباری که مستقیما زیر نظر هر یک از اعضای هیأت عامل / مدیر عامل قرار داشته، مسئولیت اجرای استراتژی‌هاوسیاست‌های مصوب هیأت مدیره/هیأت امنا یا هیأت عامل را حسب مورد بر عهده دارند.

۱-٦- ریسک عملیاتی: احتمال بروز زیان ناشی از نامناسب‌بودن و عدم کفایت فرآیندها و روش‌ها، افـراد و سیسـتم‌های داخلی یا ناشی از رویدادهای خارج از مؤسسه اعتباری از جمله وقفه‌های عملیاتی، جرایم مشـتریان، محصـولات و عملکرد کاری، عملکرد استخدامی و ایمنی محیط کار.

۱-۷- ریسک شهرت: احتمال بروز زیان در اثر از دست‌دادن حسن شهرت به دلایلی از جمله وضـعیت نـامطلوب مـالی، تنزل رتبه اعتباری و یا از دست‌دادن اعتماد عمومی.

۱-۸- تطبیق: سازگاری فعالیت مؤسسه اعتباری با قوانین، مقررات و استانداردهای ناظر بر فعالیت‌های آن مؤسسه است.

۱-۹- ریسک تطبیق: احتمال شمول جریمه ، مجازات‌های قانونی، تنبیهات نظارتی ، مواجهه با زیان‌های حایز اهمیت و یا آسیب وارد شدن به حسن شهرت مؤسسات اعتباری، به دلیل عدم رعایت قوانین، مقررات و استانداردها است.

۱-۱۰- مشتری(ارباب رجوع):

- **شخص حقیقی یا حقوقی که در مؤسسه اعتباری دارای حساب بوده و یا به نفع او یا به نمایندگی از سوی او، حساب بانکی به نام وی افتتاح شود؛**
- **هر شخص حقیقی یا حقوقی که طرف مقابل مؤسسه اعتباری (و یا ذینفع یا ذینفعان) در رابطـه بـا دیگـر خدمات بانکی و اعتباری است و از ناحیه وی ممکن است ریسک‌های مختلف به ویژه ریسک‌های شهرت و عملیاتی متوجه مؤسسه اعتباری شود.**

مشتری به دو نوع مشتری گذری و دایمی ـ به شرح زیر ـ تقسیم می‌شود.

۱-۱۰- ۱ - مشتری‌گذری: مشتری است که به منظور دریافت خدمات غیرپایه به مؤسسه اعتبـاری مراجعـه کـرده و ارائـه خدمت به وی مستلزم تشکیل پرونده نمی‌باشد. ارتباط مشتری گذری با مؤسسه اعتباری فاقـد ویژگـی " اسـتمرار" اسـت. متقاضیان وصول وجه چک، حواله وجه و پرداخت قبوض از جمله مصادیق مشتریان گذری می‌باشند.

۱ـ۱۰ـ۲ـ مشتری دایمی: مشتری است که ارتباط وی با مؤسسه اعتباری، واجد ویژگی مهم استمرار است و به دلیـل نـوع و ماهیت خدمات موردنیاز، تشکیل پرونده جهت درج اطلاعات هویتی و دیگر اطلاعات مورد نیاز برای وی ضرورت دارد.

۱-۱۱- شناسایی مشتری : شناخت و تایید هویت مشتری با استفاده از منابع اطلاعاتی، مستندات و داده‌های مستقل، معتبر و قابل اتکا. شناسایی مشتری به دو گروه از اقدامات شامل«شناسایی اولیه» و «شناسایی کامل» تقسیم می‌شود:

۱-۱۱-۱- شناسایی اولیه: تطبیق و ثبت مشخصات اظهار شده توسط مشتری با مدارک شناسایی و در صورت اقدام توسط نماینده یا وکیل، علاوه بر ثبت مشخصات وکیل یا نماینده، ثبت مشخصات اصیل.

۱-۱۱-۲- شناسایی کامل: شناسایی دقیق مشتری به هنگام ارایه خدمات پایه به شرح مذکور در این دستورالعمل.

۱-۱۲- خدمات بانکی و اعتباری: به انواع خدماتی که توسط مؤسسه اعتباری به مشتری ارایـه می‌شـود، اطـلاق می‌گـردد. خدمات بانکی و اعتباری به دو نوع «خدمات غیر پایه» و «خدمات پایه» ـ به شرح زیرـ تقسیم می‌شود.

۱-۱۲-۱- خدمات غیر پایه: به خدماتی اطلاق می‌شود که ارایه آن‌ها به مشتری، پیش نیاز و لازمه ارایه سایر خدمات به وی نیست و یا به ارتباط مشتری با مؤسسه اعتباری استمرار نمی بخشد. ارایه این خدمات به مشتری، فقط مستلزم شناسایی اولیه وی توسط مؤسسه اعتباری و به شرح مذکور در این دستورالعمل است. موارد ذیل از جمله مصادیق خدمات غیر پایه است:

- **حواله وجوه؛**
- **انجام هرگونه دریافت و پرداخت؛**
- **خرید و فروش ارز اعم از نقدی، حواله ای، چک مسافرتی ارزی و موارد مشابه؛**
- **صدور انواع چک‌های بانکی و چک‌های بین بانکی(چک رمزدار) و پرداخت چک؛**

۱-۱۲-۲- خدمات پایه: خدمات بانکی و اعتباری که طبق مقررات، پیش نیاز و لازمه ارایه سایر خدمات توسط مؤسسات اعتباری می‌باشد و ارایه آن به مشتری موجب می‌شود تا وی برای اخذ خدمات مکرر و متمادی به مؤسسه اعتباری مراجعه کند. موارد ذیل از جمله مصادیق این نوع خدمات می‌باشد:

- **افتتاح انواع حساب‌های بانکی؛**
- **اعطای تسهیلات وعملیات لیزینگ؛**
- **عملیات اعتبارات اسنادی؛**
- **صدور انواع ضمانتنامه‌های بانکی وظهر نویسی؛**
- **خرید دین، وصول یا تنزیل اسناد تجاری و بانکی (از جمله بروات، چک و سفته) و ظهرنویسی آن‌ها؛**
- **اجاره صندوق امانات؛**
- **صدور انواع کارت دریافت و پرداخت.**

۱-۱۱- شناسه ملی: شماره منحصر به فردی که بر اساس تصویب نامه شماره ۱۶۱۶۹/ت ۳۹۲۷۱ هـ مورخ ۱۳۸۸/۱/۲۹ به تمامی اشخاص حقوقی اختصاص می‌یابد.

۱-۱۲- مشاغل غیر مالی: اشخاصی که معاملات زیادی را به صورت نقدی انجام داده و از نظر پولشویی در معرض خطر قرار دارند. موارد ذیل از جمله مشاغل غیر مالی هستند:

- **پیش فروش کنندگان مسکن یا خودرو؛**
- **طلافروشان؛**
- **فروشندگان خودرو؛**
- **فروشندگان فرش‌های گران قیمت؛**
- **فروشندگان عتیقه و محصولات فرهنگی گران قیمت.**

۱۳-۱- واحد اطلاعات مالی: واحدی ملی، متمرکز ومستقل که مسئولیت دریافت، تجزیه وتحلیل و ارجاع گزارشهای معاملات مشکوک به مراجع ذی ربط را به عهده دارد(به شرح مذکور در ماده ۳۸ آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی).

۱٤-۱- سقف مقرر: به شرح مندرج در بند ز ماده ۱ آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی؛

۱۵-۱- شورا: شورای عالی مبارزه با پولشویی؛

۱٦-۱- دبیرخانه: دبیر خانه شورای عالی مبارزه با پولشویی؛

۱۷-۱- سامانه ساها(سامانه احراز هویت اشخاص): سامانه مستقر در وزارت امور اقتصادی و دارایی است که از طریق ارتباط با سازمان‌های ذی ربط(سازمان ثبت احوال کشور، سازمان ثبت اسناد کشور، شرکت پست و سازمان امور مالیاتی)، پاسخ به استعلام مؤسسات اعتباری در مورد احراز هویت اشخاص مختلف و نشانی آن‌ها را تسهیل می نماید.

۱۸-۱- سهامدار عمده: به شخصی اطلاق می‌شود که سهام وی در یک شخص حقوقی، بیش از حدود مقرر در این دستورالعمل(شخص حقیقی ۵ درصد و شخص حقوقی ۱۰ درصد) است.

ماده ۲- مؤسسه اعتباری موظف است برای تحقق اهداف این دستورالعمل، سیاست‌ها و رویه‌های شفافی را ـ در چارچوب قوانین و مقررات موضوعه ـ تدوین نموده؛ آن‌ها را سالیانه مورد بازنگری قرار دهد. این سیاست‌ها و رویه‌ها می‌بایست موارد زیر را در برگیرند:

- **سیاست پذیرش مشتری؛**
- **رویه‌های شناسایی مشتری؛**
- **نظارت مستمر بر حساب‌ها؛**
- **مدیریت ریسک.**

سیاست پذیرش مشتری

ماده ۳ - مؤسسه اعتباری موظف است برای پذیرش مشتری، معیارهای مشخص و شفافی داشته باشد. در این معیارها می‌بایست موارد ذیل مورد توجه قرار گیرند:

۳-۱- گشایش هر نوع حساب منوط به شناسایی مشتری، بر اساس اسناد معتبر است.

۳-۲- مؤسسه اعتباری موظف است هویت و مشخصات ابرازی از سوی مشتری و نماینده(ولی، وصی، قیم و وکیل) وی را از طریق تطبیق با اسناد معتبر شناسایی و برابر ضوابط مذکور در این دستورالعمل احراز نماید.

۳-۳- مؤسسه اعتباری می‌بایست قبل از افتتاح حساب، کنترل‌های لازم را اعمال کند تا اطمینان یابد مشخصات متقاضی افتتاح حساب با مشخصات اشخاصی که افتتاح حساب برای آن‌ها مجاز نیست، انطباق نداشته باشد.

ماده ٤ - مؤسسه اعتباری موظف است مشتریان (حقیقی، حقوقی) خود را با توجه به ریسکی که احتمال می‌دهد از ناحیه آن‌ها و به واسطه عواملی هم‌چون موقعیت اجتماعی و شغلی، وضعیت مالی، نوع و ماهیت فعالیت حرفه‌ای، پیشینه مشتری، موطن اصلی، حساب‌های مرتبط یا دیگر شاخص‌های موثر (به تشخیص مؤسسه اعتباری) که متوجه مؤسسه می‌شود؛ طبقه‌بندی نماید.

ماده ٥- طبقه‌بندی مذکور در ماده (٤) باید به گونه‌ای انجام شود که دریافت اطلاعات از مشتریان بر اساس طبقه تخصیص داده شده به آن‌ها انجام شود. بدین‌ترتیب، از مشتریانی که دارای حداقل ریسک می‌باشند، اخذ اطلاعات لازم - در چارچوب مقررات این دستورالعمل- کفایت می‌کند و در خصوص مشتریانی که در طبقات در معرض ریسک بیشتر قرار گرفته‌اند، اطلاعات می‌بایست در سطح گسترده‌تری دریافت شده و در فاصله‌های کمتری به روز شود. میزان دریافت اطلاعات مزبور را بخشنامه‌های داخلی مؤسسه اعتباری مشخص می نماید.

ماده ٦- مؤسسه اعتباری موظف به حفظ و نگهداری اطلاعات مشتریان بوده و هم‌چنین لازم است برای پیشگیری از افشاو استفاده غیر مجاز از آن‌ها، تدابیر لازم را اتخاذ نماید.

ماده ۷- به منظور به هنگام‌نمودن اطلاعات، مؤسسه اعتباری باید در متن قرارداد منعقده، مشتری را مکلف سازد هرگونه تغییر در اطلاعات ارائه شده خود را با مستندات مربوط و در اسرع وقت، به اطلاع سازمان ثبت احوال برساند.

ماده ۸- مؤسسه اعتباری موظف است در اسرع وقت نسبت به اجرای مفاد ماده ۱۵ آیین‌نامه مبنی بر شناسایی مشتریان قبلی، اقدامات لازم را به عمل آورد.

تبصره ۱- آن دسته از مشتریان قبلی که در مرحله تطبیق، مشخصات آن‌ها دارای مغایرت بوده است، موظفند ظرف سه ماه نسبت به رفع مغایرت اقدام نمایند. چنانچه مغایرت مذکور رفع نگردد، واحد مبارزه با پولشویی مؤسسه اعتباری موظف است موارد را به واحد اطلاعات مالی ارسال نماید.

تبصره ۲- آن دسته از مشتریان قبلی که متوسط فعالیت آن‌ها در سال مطابق دستورالعمل مربوط که به تصویب شورا خواهد رسید، کم اهمیت باشد، از شمول این ماده مستثنی هستند.

ماده ۹- در صورتی که مؤسسه اعتباری به دلایلی همچون عدم همکاری مشتری نتواند اطلاعات لازم را برای شناسایی وی به دست آورد و یا مشتری اقدام به ارائه اطلاعات غیرواقعی نماید، مؤسسه اعتباری باید پس از توضیح مراتب به مشتری، از ارایه خدمات به وی خودداری نماید.

ماده۱۰- مؤسسه اعتباری موظف است مشخصات مشتریانی را که مبادرت به اعلام اطلاعات غیر واقعی نموده‌اند، به واحد اطلاعات مالی گزارش کند.

ماده ۱۱- ارائه خدمات پایه به اشخاص زیر توسط مؤسسه اعتباری ممنوع است و در صورت ارائه این گونه خدمات قبل از ابلاغ این دستورالعمل، مؤسسه اعتباری موظف به قطع ارتباط با مشتری است:

- **اشخاصی که از ارائه اطلاعات یا اسناد مورد نیاز خودداری می کنند؛**

- صرافی‌های غیر مجاز؛
- اشخاصی که به حکم مراجع قضایی، حق افتتاح حساب ندارند؛
- اشخاص ایرانی فاقد شناسه یا شماره ملی؛

رویه‌های شناسایی مشتری

ماده ۱۲- شناسایی مشتری بر حسب نوع خدمات مورد تقاضای وی (خدمات غیر پایه، خدمات پایه) به دو نوع شناسایی اولیه و شناسایی کامل تقسیم می‌شود.

۱۲- ۱- شناسایی اولیه:

مؤسسه اعتباری موظف است هنگام ارایه تمامی خدمات بانکی و اعتباری (اعم از خدمات غیر پایه و خدمات پایه) به مشتری(اعم از مشتری گذری و دایمی) و انجام هرگونه عملیات پولی و مالی (حتی کمتر از سقف مقرر) از جمله انجام هرگونه دریافت و پرداخت، حواله وجه، صدور و پرداخت چک، ارایه تسهیلات، صدور انواع کارت دریافت و پرداخت، صدور ضمانت نامه، خرید و فروش ارز و اوراق گواهی سپرده و اوراق مشارکت، قبول ضمانت و تعهد ضامنان به هر شکل از قبیل امضای سفته، بروات و اعتبارات اسنادی؛ نسبت به شناسایی اولیه مشتری – به شرح مندرج در این دستورالعمل - اقدام کرده و اطلاعات آن را در سیستم‌های اطلاعاتی خود ثبت نماید.

تبصره: پرداخت قبوض دولتی و خدمات شهری کمتر از سقف مقرر، نیازی به شناسایی مشتری ندارد.

۱۲-۱-۱- شناسایی اولیه شخص حقیقی:

- **اطلاعات مورد نیاز:**

نام و نام خانوادگی، شماره ملی، تاریخ تولد، نام پدر، نشانی کامل و کدپستی محل سکونت، شماره تلفن.

- **مؤسسه اعتباری موظف است پس از اخذ اطلاعات فوق از مشتری، آن‌هارا با مندرجات اصل کارت ملی وی تطبیق داده و مراتب را بر روی سند مربوط تایید نماید.**

تبصره۱: مؤسسه اعتباری موظف است نحوه بازشناسی کارت ملی اصلی از جعلی را طبق بخشنامه شماره ۸۹/۳۲۵۳۲ مورخ ۱۳۸۹/۲/۱۶ بانک مرکزی در خصوص ویژگی‌های کنترلی در روی کارت شناسایی ملی به کلیه کارکنان ذی ربط آموزش داده، مراتب را در سوابق آموزشی آن‌ها ثبت نماید.

تبصره ۲: در مورد محجورین لازم است علاوه بر اطلاعات شخص محجور، اطلاعات مذکور در خصوص ولی و قیم نامبرده نیز دریافت شود.

تبصره ۳: برای محجورین، مؤسسه اعتباری صرفا مجاز به افتتاح حساب سپرده سرمایه گذاری و قرض الحسنه پس‌انداز است. افتتاح حساب جاری، پرداخت وام و تسهیلات، گشایش اعتبار اسنادی، صدور هرگونه ضمانت نامه و دیگر خدمات مشابه به این اشخاص، کماکان ممنوع است.

تبصره ٤: در صورت امکان ارتباط بر خط مؤسسه اعتباری(به طور مستقیم یا غیر مستقیم) با سازمان ثبت احوال کشور و برخورداری مؤسسه مذکور از امکان تطبیق مشخصات اظهار شده توسط مشتری با مندرجات شناسنامه عکسدار یا گواهینامه رانندگی یا گذرنامه معتبر، انجام شناسایی اولیه مشتری بر اساس این مدارک نیز بلامانع است.

تبصره ٥: شناسایی اولیه شخص حقیقی معرفی شده از سوی شخص حقوقی، برابر ضوابط مقرر در مورد اشخاص حقیقی است.

۱۲- ۱-۳- شناسایی اولیه شخص حقوقی

با توجه به اینکه برای دریافت خدمات غیر پایه، اشخاص حقیقی به نمایندگی از اشخاص حقوقی به مؤسسه اعتباری مراجعه می کنند، شناسایی اولیه این اشخاص نیز برابر ضوابط مقرر در مورد اشخاص حقیقی است.

۱۲- ۱-٤- در صورت وجود ابهام در خصوص اصالت مدارک شناسایی ارائه شده توسط مشتری، متصدیان شناسایی اولیه در مؤسسه اعتباری موظف هستند با تحقیق از سایر نظام‌ها و پایگاه‌های اطلاعاتی، اخذ مدارک معتبر - طبق مقررات این دستورالعمل- و یا استعلام از مراجع ذی ربط قانونی مطلع، نسبت به رفع ابهام و شناسایی مشتری اقدام نمایند. در این موارد، ارائه خدمت تا رفع ابهام متوقف می‌گردد.

در صورت اطمینان از غیر واقعی بودن مشخصات، مؤسسه اعتباری موظف است علاوه بر جلوگیری از ادامه خدمات، مراتب را بلافاصله به واحد اطلاعات مالی گزارش دهد.

۱۲-۲ - شناسایی کامل:

مؤسسه اعتباری موظف است هنگام ارایه هر یک از خدمات پایه به مشتری دایمی؛ علاوه بر شناسایی اولیه؛ نسبت به شناسایی کامل و برآورد سطح فعالیت مورد انتظار از وی اقدام نماید.

۱۲-۲- ۱- شناسایی کامل شخص حقیقی:

- **برای شناسایی کامل شخص حقیقی، مؤسسه اعتباری موظف است علاوه بر شناسایی اولیه وی، اطلاعات و مدارک ذیل را - بر حسب مورد- از وی اخذ نماید:**

۱- معرفی‌نامه معتبر با امضای حداقل یک نفر از مشتریان شناخته شده یا اشخاص مورد اعتماد مؤسسه اعتباری یا معرفی‌نامه از یکی از مؤسسات اعتباری دارای مجوز از بانک مرکزی، سازمان‌های دولتی و یا نهادها و کانون‌های حرفه‌ای رسمی.

۲- سوابق ارتباط مشتری با هر یک از مؤسسه‌های اعتباری دارای مجوز از بانک مرکزی و استعلام از آن مؤسسه به منظور تعیین صحت اطلاعات ارائه شده از سوی مشتری.

۳- جواز کسب معتبر به ویژه در مورد مشاغل غیر مالی.

٤- گواهی اشتغال به کار از اشخاص حقیقی دارای مجوز کسب و یا از اشخاص حقوقی دارای شناسه ملی.

۵- اطلاعات در مورد نوع، میزان و هدف فعالیت مشتری جهت تعیین سطح گردش مورد انتظار مشتری در حوزه فعالیت خود.

تبصره ۱: شناسایی کامل شخص حقیقی معرفی شده از سوی شخص حقوقی(اعم از ایرانی)، برابر ضوابط مقرر در مورد اشخاص حقیقی است.

۱۲-۲-۲- شناسایی کامل شخص حقوقی:

- **شناسایی کامل شخص حقوقی:**
  - **برای شناسایی کامل شخص حقوقی ایرانی، مؤسسه اعتباری موظف است علاوه بر شناسایی اولیه وی، اطلاعات و مدارک ذیل را - بر حسب مورد- اخذ نماید:**
    - **نوع، موضوع، ماهیت و میزان فعالیت شخص حقوقی؛**
    - **اطلاعات مربوط به رتبه بندی شخص حقوقی(از مراجعی نظیر شرکت سنجش اعتبار، رتبه بندی معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رییس جمهور و یا سایر مراجع حرفه‌ای)؛**

تبصره: در صورت عدم رتبه بندی شرکت، مؤسسه اعتباری موظف است از طریق بررسی صورت‌های مالی تائید شده توسط یکی از اعضای جامعه حسابداران رسمی نسبت به تعیین سطح فعالیت مورد انتظار مشتری اقدام نماید و در صورت عدم الزام شخص حقوقی به انتخاب یکی از اعضای جامعه حسابداران رسمی، آخرین صورت‌های مالی معتبر شخص حقوقی مستقیما مورد بررسی قرار می گیرد.

- **مشخصات فرد یا افرادی که حق برداشت از حساب شخص حقوقی را دارند(شامل نام و نام خانوادگی، شماره ملی، نام پدر، تاریخ تولد، نشانی و کد پستی) و سمت آن‌ها (همراه نمونه امضای مجاز آن‌ها)؛**
- **اسامی، مشخصات، نشانی و کد پستی محل سکونت اعضای هیأت مدیره، هیأت عامل/مدیر عامل، حسابرس(حسابرسان) مستقل، بازرس یا بازرسان قانونی و سهام دارانی (شرکایی) که بیش از ۵ درصد سهام(سرمایه) شخص حقوقی را در اختیار دارند. (در مورد سایر اشخاص حقوقی از قبیل سازمان‌های غیرانتفاعی و بنیادها و ... ، مشخصات، نشانی و کد پستی مؤسسین یا هیأت امنا و ارکان مشابه آن‌ها)؛**
- **محل اصلی فعالیت، نشانی و کد پستی دفتر مرکزی، شماره‌های تلفن و دورنگار آن، اسامی صاحبان امضای مجاز و نمونه امضای آن‌ها و اطلاعات مربوط به نحوه رسمیت داشتن کلیه اسناد مالی و مکاتبات مربوط، مدت و حدود اختیارات هیأت مدیره و مدیر عامل و یا ارکان مشابه مؤسسه در مورد حساب‌ها؛**
- **تعهد از مدیران و صاحبان امضاء در شخص حقوقی مبنی بر اینکه آخرین مدارک و اطلاعات مربوط به شخص حقوقی را ارائه داده‌اند و تعهد در مورد اینکه هر نوع تغییر در موارد مذکور را بلافاصله به مؤسسه اعتباری اطلاع می دهند.**

تبصره: در مورد مؤسسات و تشکیلات دولتی و بلدی(موضوع ماده ۵۸۷ قانون تجارت)که به محض ایجاد و بدون احتیاج به ثبت، دارای شخصیت حقوقی می شوند؛ اخذ تاریخ و شماره ثبت آن‌ها فاقد موضوعیت است. در این موارد، صرفا اخذ شناسه

ملی و استعلام از سامانه ساها و یا پایگاه شناسه ملی اشخاص حقوقی و حفظ آن در سوابق کفایت می کند و نیازی به انجام سایر تکالیف مقرر در مورد شناسایی کامل مشتریان نیست.

۱۲-۲-۳- برای شناسایی کامل مشتری، مؤسسه اعتباری باید صحت اطلاعات ارائه شده (از جمله شماره ملی، شناسه ملی و غیره) را حسب مورد از پایگاه‌های اطلاعاتی ذی ربط استعلام کند. فرد استعلام کننده باید زمان اخذ تائیدیه از پایگاه‌های مذکور را به همراه مشخصات خود در اسناد یاد شده گواهی نماید.

تبصره: صحت اطلاعات ارائه شده را حسب مورد می توان از پایگاه‌های اطلاعاتی ذیل استعلام نمود:

- **اشخاص حقیقی: پایگاه شماره ملی اشخاص حقیقی؛**
- **اشخاص حقوقی: پایگاه شناسه ملی اشخاص حقوقی؛**
- **نشانی : شرکت پست؛**
- **کد اقتصادی: سازمان امور مالیاتی؛**

(موارد فوق را می توان از سامانه ساها استعلام نمود).

- **کد اصناف: وزارت بازرگانی؛**
- **ایران کد: وزارت بازرگانی؛**
- **پایگاه روزنامه رسمی کشور.**

۱۲-۲-٤- در شناسایی کامل شخص حقیقی، مشخصات اعلام شده از سوی وی باید توسط دارنده امضای مجاز در مؤسسه اعتباری با اصل مدارک معتبر تطبیق داده شده و پس از تایید و درج عبارت «تصویر برابر اصل است» بر روی آن‌ها توسط وی، در سوابق مشتری نگه داری شود.

۱۲-۲-۵- درصورتی‌که وکیل، وصی، قیم و یا ولی به نمایندگی از طرف شخص یا اشخاص دیگری متقاضی دریافت خدمات باشد، لازم است مؤسسه اعتباری علاوه بر شناسایی اصیل نسبت به شناسایی هویت نماینده شخص (اشخاص) و مستندسازی مدارک وی نیز مطابق با مفاد این مقررات اقدام نماید.

۱۲-۲-٦- مستند سازی نشانی مشتری در شناسایی اولیه، از طریق تطبیق کد پستی اعلامی از سوی مشتری با کد پستی ظهر کارت ملی وی انجام می‌شود. برای مستند سازی نشانی مشتری در شناسایی کامل، لازم است کد پستی اعلامی از سوی مشتری با اطلاعات پایگاه کد پستی کشور تطبیق داده شود(دسترسی به این پایگاه از طریق سامانه ساها امکان پذیر است).

۱۲-۲-۷- در صورتی که مشتری، دارای شماره منحصر به فردی در مؤسسه اعتباری باشد که بر اساس آن، شماره حساب‌های متفاوتی ایجاد می‌شود، نیازی به شناسایی کامل وی برای هر حساب نیست.

۱۲-۲- ۸- در صورتی که سهامداران عمده شخص حقوقی، جزو اشخاصی(حقیقی،حقوقی) باشند که برای مؤسسه اعتباری شناخته شده نباشند، لازم است شناسایی مشتریان نسبت به سهامداران عمده آن‌ها نیز اعمال شود. در هر صورت عملیات شخص حقوقی باید تحت مراقبت ویژه قرار گیرد(برابر ضوابط مذکور در دستورالعمل مراقبت از اشخاص مظنون).

۱۲-۲- ۹- در خصوص آن گروه از خدمات که در چارچوب قوانین و مقررات خاص مستلزم دریافت اطلاعات و مدارک دیگری نیز باشند، مؤسسه اعتباری می‌بایست علاوه بر رعایت ضوابط مندرج در این دستورالعمل، برای شناسایی مشتری، مقررات ذی ربط را نیز اعمال نماید.

۱۲-۲-۱۰- مؤسسه اعتباری باید در مورد اشخاصی که وکالت کلی برای انجام کلیه امور شخص حقیقی یا حقوقی دارند، ضمن شناسایی کامل وکیل و اصیل (به شرح مندرج در این دستورالعمل)، مراتب را به بانک مرکزی و واحد اطلاعات مالی گزارش کنند.

۱۲-۲-۱۱- مؤسسه اعتباری باید اطلاعات اخذ شده از مشتری را با مندرجات مذکور در مدارک شناسایی معتبر تطبیق داده و از صحت آن‌ها اطمینان حاصل نماید. مدارک شناسایی معتبر عبارتند از:

- **برای اشخاص حقیقی:**
  - **کارت ملی؛**
  - **شناسنامه(صرفا برای اشخاص زیر ۱۵ سال)؛**
  - **شناسنامه یا گواهی نامه رانندگی یا گذرنامه(در صورت امکان ارتباط مؤسسه اعتباری و تعیین صحت اطلاعات آن‌ها با اطلاعات موجود در سامانه ساها).**

تبصره: در مورد محجورین لازم است علاوه بر مدارک فوق، سند رسمی دال بر تایید سمت ولی، قیم و وصی نیز دریافت شود.

- **برای اشخاص حقوقی:**
  - **اصل یا تصویرگواهی نامه ثبت شرکت، شرکت نامه؛**
  - **اظهار نامه ثبت شرکت یا اساسنامه(با توجه به وضعیت شرکت)؛**
  - **مصوبه هیأت مدیره مبنی بر افتتاح حساب(به نام شرکت) و معرفی صاحبان امضای مجاز؛**
  - **تعهدنامه اشخاص حقوقی مذکور مبنی بر اعلام هر نوع تغییر – بلافاصله پس از وقوع – که در شرکت نامه یا اساسنامه و یا بر اساس تصمیمات هیأت مدیره در خصوص افتتاح حساب و معرفی صاحبان امضای مجاز ایجاد می‌شود.**

۱۲-۲-۱۲- چنانچه مشتری مدارک شناسایی مذکور در مواد فوق را ارائه ننماید و یا ظن به انجام فعالیت‌های پولشویی یا سایر جرایم مرتبط وجود داشته باشد، مؤسسات اعتباری باید از ارائه خدمت به وی خودداری کرده ، مراتب را به واحد اطلاعات مالی گزارش نمایند.

تبصره: مؤسسات اعتباری می‌توانند در دستورالعمل‌های داخلی خود مدارک دیگری را که اطلاعات مذکور (به ویـژه اطلاعـات مورد نیاز در تعیین سطح مورد انتظار فعالیت مشتری) را به صورت مطمئن تأمین نماید، مورد قبـول قـرار دهنـد. مؤسسـات اعتباری می‌توانند در دستورالعمل‌های داخلی، میزان شناسایی را با رعایت اطمینان به تأمین اطلاعات مورد نیاز، با توجـه بـه نوع و ماهیت و سطح فعالیت مورد انتظار مشتری تنظیم نمایند.

ماده ۱۳- ارائه خدمات پایه به صورت الکترونیکی و بدون شناسایی کامـل مشـتری و انجـام هرگونـه تـراکنش مـالی الکترونیکی غیرقابل ردیابی یا بی نام و ارائه تسهیلات مربوط ممنوع است.

ماده ١٤- مؤسسه اعتباری، به هنگام ارائه خدمات پایه به مشاغل غیرمـالی بایـد ضـمن دریافـت مـدارک مربـوط بـه شناسایی کامل، تعهدات لازم در خصوص اجرای قانون و مقررات مبارزه با پولشویی را از آن‌ها اخـذ نمایـد. در صـورت خودداری مشاغل غیرمالی از ارائه این تعهد و یا خودداری از عمل به تعهدات، مؤسسه اعتباری باید از ارائه خـدمت بـه آن‌ها خودداری نماید.

ماده ١٥- مؤسسه اعتباری موظف است هنگام ارائه خدمات به اشخاصی که اسامی و مشخصات آن‌ها از طریـق بانـک مرکزی به آن‌ها اعلام می‌شود، دقت و نظارت بیشتری را به عمل آورند و عملکرد مالی آن‌ها را به طور مداوم، زیـر نظـر داشته باشند.

تبصره: مؤسسه اعتباری موظف است در مورد اشخاص زیر، دقت و مراقبت ویژه به عمل آورد:

- **افراد و مؤسساتی که نام آن‌ها در فهرست جرایم تروریستی یا مرتبط با پولشویی قرار دارد و نـام آن‌هـا از سـوی بانک مرکزی به مؤسسه اعتباری اعلام می‌شود؛**
- **اصنافی که فاقد کد اصناف هستند.**

ماده ١٦- مؤسسه اعتباری باید هنگام ارائه خدمات پایه به مشتری، آن‌ها را متعهد نماید که:

الف- اطلاعات مورد درخواست مؤسسه اعتباری را که در این دستورالعمل مشخص شده اسـت، ارائـه کـرده، مقـررات مربوط به مبارزه با پولشویی را رعایت نمایند.

ب- اجازه استفاده اشخاص دیگر از خدمات پایه دریافتی را ندهند و در صورت اقدام، موضوع را بلافاصـله بـه مؤسسـه اعتباری اطلاع دهند. نمایندگی قانونی به شرط درج مشخصات نماینده یا وکیل و شناسایی اولیه و ثبت مشخصـات وی شامل این بند نمی‌باشد.

تبصره: تعهدات فوق باید به طور صریح و دقیق، برای مشتری بیان شود. در صورت عدم پذیرش این تعهدات از سوی مشتری و یا عدم رعایت آن‌ها توسط وی، لازم است ارائه خدمات به مشتری متوقف شود.

ماده ۱۷- مؤسسه اعتباری موظف است در تمامی فرم‌های مورد استفاده، محل مناسب بـرای درج یکـی از شـماره‌های شناسایی معتبر (حسب مورد شماره ملی وشناسه ملی) و کد پستی را پیش‌بینی نماید و این مشخصات به طـور کامـل و دقیق دریافت و تطبیق داده شود.

ماده ۱۸- مؤسسه اعتباری موظف است در تمامی نرم‌افزارها، بانک‌ها و سیستم‌های اطلاعاتی که عملیات پولی و مالی در آن‌ها ثبت می‌شود، محل لازم برای درج یکی از شماره‌های معتبر (حسب مورد شماره ملی و شناسه ملی) و کد پستی را پیش‌بینی نموده و امکان جستجو بر اساس شماره‌های مذکور در نرم‌افزارها را فراهم نماید.

ماده ۱۹- در صورتی که مؤسسه اعتباری مشخصات درج شده اشخاص و اماکن ثبت شده در سیستم‌های اطلاعاتی خود را با پایگاه‌های اطلاعاتی ذی ربط تطبیق نداده باشد لازم است مشخصات مذکور را حداکثر ظرف مدت ۱ ماه پس از ارائه خدمات پایه به مشتری، به پایگاه‌های مذکور ارسال کرده، صحت آن‌ها را کنترل نماید.

ماده ۲۰- مؤسسه اعتباری موظف است اطلاعاتی را که قبلا با پایگاه‌های ذی ربط تطبیق داده است هر ۳ ماه یک بار به روز نماید. در صورتی که محرز شود شخص حقیقی طی این مدت فوت شده لیکن مراتب به مؤسسه اعتباری اعلام نشده باشد لازم است حساب وی بلافاصله مسدود شود و در صورتی که پس از فوت وی، تراکنش یا معامله بالاتر از سقف مقرر انجام شده باشد، مراتب به بانک مرکزی و واحد اطلاعات مالی گزارش شود.

ماده ۲۱- مؤسسات اعتباری ارائه دهنده خدمات پایه موظفند به طور مداوم و مخصوصاً در موارد زیر اطلاعات مربوط به شناسایی کامل مشتری را به روز نمایند:

الف- در زمانی که بر اساس شواهد و قراین احتمال آن وجود داشته باشد که وضعیت مشتری تغییرات عمده‌ای پیدا نموده است.

ب- در صورتی که مؤسسه اعتباری بر اساس شواهد و قراین احتمال دهد مشتری در جریان عملیات پولشویی و یا تأمین مالی تروریسم قرار گرفته است.

ماده ۲۲- به منظور مستند سازی اطلاعات مشتریان، لازم است پس از استعلام اطلاعات مربوط به آن‌ها از مراجع ذی ربط و اطمینان از صحت اطلاعات؛ تصویر این اسناد توسط صاحب امضای مجاز در مؤسسه اعتباری برابر اصل شود.

ماده ۲۳- شش ماه پس از ابلاغ این دستورالعمل، لازم است کد پستی محل اقامتگاه قانونی مشتری دائمی با اطلاعات مندرج در پایگاه ذی ربط (ثبت احوال و یا ثبت اسناد) همخوانی داشته باشد. در مورد مشتریان گذری، مؤسسه اعتباری موظف به تطبیق کدپستی مندرج بر روی کارت ملی با اطلاعات ابراز شده از سوی مشتری است.

ماده ۲٤- ارائه خدمات به مشتریان به منزله تائید انجام رویه شناسایی مشتری توسط کارکنان ذی ربط در مؤسسه اعتباری است و مسئولیت وجود هرگونه نقص در این زمینه ـ در چارچوب این دستورالعمل ـ متوجه آن‌ها است.

ماده ۲۵- مؤسسه اعتباری موظف است حداکثر ظرف مدت ۳ ماه از تاریخ ابلاغ این دستورالعمل، کلیه حساب‌های فاقد شماره یا شناسه ملی را مسدود نماید. به محض ارائه شماره یا شناسه ملی، از حساب‌های مزبور رفع انسداد می‌شود.

نظارت مستمر بر حساب‌ها

ماده ۲۶- مؤسسه اعتباری می‌بایست سیستم جامعی از مدیریت اطلاعات را ایجاد نماید و ترتیبی اتخاذ کند که اطلاعات مربوط به مشتریان در این سیستم گردآوری و پردازش شده؛ در اختیار واحدهای ذی‌ربط قرار گیرد.

ماده ۲۷- به‌منظور کنترل موثر ریسک‌های ناشی از عدم شناسایی کافی مشتری، لازم است حساب وی ـ متناسب با طبقه تخصیص داده شده ـ تحت نظارت قرار گیرد.

ماده ۲۸- درمورد حساب‌های در معرض ریسک بیشتر، مؤسسه اعتباری موظف است سیستمی ایجاد کندکه حساب‌های یاد شده به طور ادواری نیز تحت پایش قرار گیرند.

ماده ۲۹- مؤسسات اعتباری موظفند فهرست خلاصه اطلاعات دریافت کنندگان خدمات پایه را در رابطه با موضوع مبارزه با پولشویی و در صورت اعلام واحد اطلاعات مالی به نحوی که واحد مذکور مشخص می سازد، در پایان هر ماه در اختیار آن واحد قرار دهد.

تبصره: خلاصه اطلاعات یاد شده باید شامل نام و نام خانوادگی، شماره ملی و تاریخ ارائه خدمات پایه در مورد اشخاص حقیقی و در مورد اشخاص حقوقی ، نام و شناسه ملی یا کد اقتصادی باشد. سایر موارد مورد نیاز پس از تصویب شورا به مؤسسات اعتباری اعلام خواهد شد.

مدیریت ریسک

ماده ۳۰- هیأت مدیره، مدیریت ارشدو یا رده سازمانی معادل آن در مؤسسه اعتباری می‌بایست از وجود برنامه‌های موثرشناسایی مشتریان و پیاده‌سازی آن‌ها از طریق ایجاد رویه‌های مناسب اطمینان حاصل کند. این برنامه‌ها بایدامکان نظارت موثر مدیریت بر سیستم‌ها، کنترل‌ها، تفکیک وظایف و آموزش کارکنان رافراهم آورند. مسئولیت نهایی تصمیمات اخذ شده در این خصوص بر عهده هیأت مدیره یا ارکان معادل آن در مؤسسه اعتباری است.

ماده ۳۱- مسئولیت اجرای سیاست‌ها و رویه‌های هیأت مدیره و مدیریت ارشد و یا رده سازمانی معادل آن‌ها در مؤسسه اعتباری(در خصوص شناسایی مشتریان و ایجاد سامانه‌های اطلاعاتی مربوط) بر عهده واحد مبارزه با پولشویی آن مؤسسه است. واحد مذکور باید اجرای سیاست‌ها و رویه‌های شناسایی مشتریان را در شعب و تمامی سطوح مؤسسه اعتباری مورد بررسی قرار داده، هر گونه انحراف را به همراه پیشنهادهای اصلاحی به هیأت مدیره و مدیریت ارشد مؤسسه اعتباری گزارش کند.

ماده ۳۲- مؤسسه اعتباری می بایست در مورد شیوه شناسایی مشتریان، برنامه‌هایی آموزشی برای کارکنان خود تدارک ببیند. برنامه‌های آموزشی باید به گونه‌ای طراحی شوند که کارکنان به شناخت کافی و منطقی نسبت به ضرورت، اهمیت و نحوه اجرای سیاست‌ها و رویه‌های شناسایی مشتریان دست یابند. برنامه‌های مذکور باید به طور مستمر (به خصوص در مورد کارکنان جدید) ادامه یابد تا اطمینان حاصل شود کارکنان ذی ربط آموزش‌های لازم را در این خصوص دیده اند. مؤسسه اعتباری موظف است سوابق آموزشی مربوط را در پرونده کارکنانی که آموزش دیده‌اند، درج نماید.

ماده ۳۳- مؤسسه اعتباری موظف است هر شش ماه یک‌بار، اطلاعات مربوط به فعال بودن مشتری را مورد ارزیابی مجدد قرار دهد. همچنین بنا به درخواست مشتری و یا در صورت ایجاد تغییر عمده در وضعیت مشتری،مؤسسه اعتباری موظف است مشتری را به طور مجدد مورد شناسایی کامل قرار دهد.

نگه‌داری سوابق مشتریان و معاملات آن‌ها

ماده ٣٤- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری می بایست اطمینان حاصل کند که برای نگه‌داری و پردازش مناسب اطلاعات، تدابیر لازم اندیشیده شده و سیستم‌های توانمند در مؤسسه استقرار یافته‌اند به‌گونه‌ای که در مواقع ضروری، سیستم‌های مذکور بتوانند اطلاعات مورد نظر مراجع ذی‌ربط را حداکثر ظرف مدت ۱ روز کاری، با سهولت و در چارچوب قوانین و مقررات مربوط؛ در اختیار آن‌ها قرار دهد.

ماده ۳۵- شیوه نگهداری اسناد و مدارک در مؤسسات اعتباری برابر آیین‌نامه مدت و طرز نگاهداری اوراق بازرگانی، اسناد و دفاتر بانک‌ها مصوب یکهزار و یکصد و چهاردهمین جلسه مورخ ۱۳۸۹/۳/۲۵شورای پول و اعتبار(موضوع بخشنامه شماره ۸۹/۸۰۲۲۳ مورخ ۱۳۸۹/٤/۱۵ بانک مرکزی و اصلاحات پس از آن) است.

در سوابقی که از تراکنش‌های مالی حفظ می‌شود، باید نوع تراکنش، مبلغ و نوع ارز، تاریخ انجام تراکنش و طرفین تراکنش، شماره حساب‌هایی که تراکنش از طریق آن‌ها انجام شده است و مشخصات صاحب/صاحبان حساب درج شوند.

گستره شمول دستورالعمل

ماده ٣٦- این دستورالعمل علاوه بر مؤسسات اعتباری، برای تمامی شعب و نمایندگی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خارجی در کشور، مؤسسات اعتباری واقع در مناطق آزاد تجاری ـ صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی، نیز لازم الاجرا می‌باشد.

زمان اجرا

ماده ۳۷- زمان اجرای این دستورالعمل یک ماه پس از ابلاغ آن از سوی بانک مرکزی است. در مدت مذکور مؤسسات اعتباری موظفند ضمن اطلاع رسانی به مشتریان، امکانات و تسهیلات لازم برای اجرای این دستورالعمل را به گونه ای فراهم نمایند که اجرای آن، حتی الامکان موجب اخلال در امور مشتریان نشود.

این دستورالعمل در ۳۷ ماده و ۱۸ تبصره در هشتمین جلسه شورای عالی مبارزه با پولشویی مورخ ۱۳۸۹/۱۱/۲۰ به تصویب رسید.

بسمه تعالی

دستورالعمل اجرایی نحوه گزارش واریز نقدی وجوه بیش از سقف مقرر

هدف

به منظور مبارزه با پولشویی و جلوگیری از تأمین مالی تروریسم و نیزدر اجرای موثر آیین‌نامه اجرائی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ۱۸۱٤۳٤/ت ٤۳۱۸۲ ک مورخ ۱۳۸۸/۹/۱٤ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین‌نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی به ویژه ماده ۲٦ آن؛ «دستورالعمل اجرایی نحوه گزارش واریز نقدی وجوه بیش از سقف مقرر» به شرح زیر ابلاغ می‌شود:

تعاریف

ماده ۱- در این دستورالعمل، اصطلاحات و عبارات به کار رفته به شرح زیر تعریف می‌شود:

۱-۱۹- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

۱-۲۰- مؤسسه اعتباری: بانک(اعم از بانک ایرانی و شعبه و نمایندگی بانک خارجی مستقر در جمهوری اسلامی ایران)، مؤسسه اعتباری غیر بانکی، تعاونی اعتبار، صندوق قرض‌الحسنه، شرکت لیزینگ.

تبصره: مؤسسه اعتباری شامل شعبه و نمایندگی مستقر در مناطق آزاد تجاری – صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی جمهوری اسلامی ایران نیز می‌شود.

۱-۲۱- شناسه ملی اشخاص حقوقی: شماره منحصر به فردی که بر اساس تصویب نامه شماره ۱٦۱٦۹/ت ۳۹۲۷۱ هـ مورخ ۱۳۸۸/۱/۲۹ به تمامی اشخاص حقوقی اختصاص می‌یابد.

۱-۲۲- شماره فراگیر اشخاص خارجی: شماره منحصر به فردی که مطابق تصویب نامه شماره ۱٦۱۷۳/ت ٤۰۲٦٦ هـ مورخ ۱۳۸۸/۱/۲۹ به تمامی اتباع خارجی مرتبط با جمهوری اسلامی ایران توسط پایگاه ملی اطلاعات اتباع خارجی اختصاص می‌یابد.

۱-۲۳- واحد اطلاعات مالی: واحدی ملی، متمرکز و مستقل که مسئولیت دریافت، تجزیه و تحلیل و ارجاع گزارش‌های معاملات مشکوک به مراجع ذی ربط را به شرح مذکور در ماده ۳۸ آیین‌نامه را بر عهده دارد.

۱-۲٤- آیین‌نامه: آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ۱۸۱٤۳٤/ت ٤۳۱۸۲ ک مورخ ۱۳۸۸/۹/۱٤ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین‌نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی؛

۱-۲۵- سقف مقرر: به شرح مندرج در بند ز ماده ۱ آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی؛

۲۶-۱- وجه نقد: هر گونه مسکوک و اسکناس و انواع چک‌هایی که نقل و انتقال آن‌ها مستند نشده و غیر قابل ردیابی باشد، از قبیل چک‌های عادی در وجه حامل و سایر چک‌هایی که دارنده آن غیر ذینفع اولیه باشد(از قبیل چک‌های پشت نویس شده توسط اشخاص ثالث، انواع چک پول و چک مسافرتی و ایران چک و موارد مشابه).

۲۷-۱- مشتری(ارباب رجوع):

- **شخص حقیقی یا حقوقی که در مؤسسه اعتباری دارای حساب بوده و یا به نفع او یا به نمایندگی از سوی او، حساب بانکی به نام وی افتتاح شود؛**
- **هر شخص حقیقی یا حقوقی که طرف مقابل مؤسسه اعتباری (و یا ذینفع یا ذینفعان) در رابطه با دیگر خدمات بانکی و اعتباری است و از ناحیه وی ممکن است ریسک‌های مختلف به ویژه ریسک‌های شهرت و عملیاتی متوجه مؤسسه اعتباری شود.**

ماده ۲- در صورت پرداخت و یا واریز وجوه نقدی بیش از سقف مقرر توسط مشتری، لازم است گزارش واریز وجوه نقد (فرم پیوست) به طور دقیق و کامل توسط وی تکمیل و امضا شده، در اختیار مؤسسه اعتباری قرار گیرد. در صورتی که مشتری نتواند گزارش مذکور را تکمیل نماید، این گزارش باید توسط کارکنان مؤسسه اعتباری تکمیل و به تایید مشتری رسانده شود.

تبصره: درج شماره ملی مربوط به اشخاص حقیقی، شناسه ملی اشخاص حقوقی و یا شماره فراگیر اشخاص خارجی (حسب مورد) و نیز توضیحات مشتری در مورد منشاء وجوه نقد پرداختی (بیش از سقف مقرر) توسط وی و علت پرداخت وجوه مذکور به صورت نقد در فرم پیوست الزامی است. لازم است اطلاعات مذکور در مورد تمامی اشخاص مرتبط با تراکنش (واریز کننده، صاحب حساب، ظهرنویسان چک و ...) اخذ شود.

ماده ۳- پس از تکمیل فرم پیوست، کارکنان ذی ربط در مؤسسه اعتباری باید اطلاعات مندرج در آن را با مدارک شناسایی مشتری- برابر ضوابط مذکور در دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان مؤسسه اعتباری- تطبیق داده و سپس اقدام به واریز یا انتقال وجوه مشتری نمایند.

در این رابطه:

- **در صورتی که مشتری فرم مذکور را تکمیل نکرد و یا از ارایه اطلاعات جهت تکمیل آن توسط کارکنان ذی ربط در مؤسسه اعتباری استنکاف نمود، کارکنان مؤسسه اعتباری وظیفه دارند تا وجوه مذکور را از مشتری پذیرفته؛ لیکن موارد را به قید تسریع به واحد اطلاعات مالی گزارش دهند. در این موارد لازم است ارائه خدمات به مشتری تا رفع ابهام متوقف شود. انجام اقدامات مربوط در این زمینه باید بدون اطلاع مشتری صورت پذیرد.**
- **در صورت وجود ابهام در صحت اطلاعات و یا مدارک ارائه شده توسط مشتری، کارکنان مؤسسه اعتباری وظیفه دارند از طریق تحقیق از سایر نظام‌ها و پایگاه‌های اطلاعاتی و نیز استعلام از مراجع قانونی ذی**

ربط، نسبت به رفع ابهام اقدام نمایند. در این موارد لازم است ارائه خدمات به مشتری تا رفع ابهام متوقف شود. انجام اقدامات مربوط در این زمینه باید بدون اطلاع مشتری صورت پذیرد. چنانچه امکان شناسایی مشتری برای مؤسسه اعتباری ممکن نباشد ارائه خدمت به وی متوقف خواهد شد.کارکنان ذی ربط در مؤسسه اعتباری باید دلایل توقف خدمت را در فرم پیوست تکمیل کرده و به مراجع مربوط ارائه نمایند.

- چنانچه مشخصات ارائه شده از سوی مشتری صحت نداشته و یا کارت ملی وی، توسط کارمند جعلی تشخیص داده شود، مؤسسه اعتباری موظف است مراتب را بلافاصله به واحد اطلاعات مالی گزارش دهد. در این موارد، ادامه خدمت به مشتری به مدت یک روز کاری به تأخیر می افتد. پس از مدت مذکور و در صورت ارایه حکم مراجع قضایی از سوی واحد اطلاعات مالی به مؤسسه اعتباری، اقدامات لازم بر اساس آن انجام می پذیرد و در غیر اینصورت، ارایه خدمت به مشتری ادامه پیدا می‌کند.

ماده ٤- در صورتی که توضیحات مشتری در مورد منشا وجوه نقد بیش از سقف مقرر و علت واریز آن به صورت نقدی، قانع کننده نباشد و یا به دلایل دیگری، ظن به پولشویی و تأمین مالی تروریسم وجود داشته باشد متصدی مربوط موظف است علاوه بر ارسال گزارش موضوع این دستورالعمل، نسبت به ارسال گزارش معاملات مشکوک برابر ضوابط مندرج در دستورالعمل«شناسایی معاملات مشکوک و شیوه گزارش دهی» اقدام نماید.

ماده ٥- پس از تکمیل گزارش، متصدی مربوط باید گزارش مذکور را در اختیار مسئول مبارزه با پولشویی شعبه قرار می دهد تا پس از بررسی و جمع بندی اطلاعات مندرج در آن، کلیه گزارش‌های تکمیل شده را در پایان هر روز، به واحد مبارزه با پولشویی مؤسسه اعتباری ارسال نماید. یک نسخه ازتمامی گزارش‌های تکمیل شده نیز در شعبه نگهداری می‌شود.

ماده ٦ - واحد مبارزه با پولشویی مؤسسه اعتباری موظف است پس از دریافت اطلاعات شعب، آن‌ها را مورد بررسی و طبقه بندی قرار داده؛ تمامی گزارش‌های دریافتی را همراه با توضیحات تکمیلی، در قالب تعیین شده به واحد اطلاعات مالی و تا پایان همان روز کاری ارسال نماید.

ماده ۷- مؤسسه اعتباری موظف است مدارک و اطلاعات مربوط به واریز وجوه نقد بیش از سقف مقرر را که هنگام ارائه خدمت به مشتری ثبت و ضبط نموده است حداقل به مدت ٥ سال پس از پایان عملیات نگهداری کند. لازم است نگهداری سوابق به گونه‌ای باشد که در صورت درخواست مراجع ذی‌صلاح، اطلاعات در اسرع وقت قابل دسترسی باشد.

ماده ۸- مؤسسه اعتباری موظف است نرم افزارهای خود را به گونه ای طراحی نماید که علاوه بر ثبت کلیه دریافت‌ها و پرداخت‌های نقدی در آن، امکان پرداخت وجوه نقد بیش از سقف مقرر به مشتری را غیر ممکن سازد. در صورتی که مشتری بر دریافت وجوه نقد بیش از سقف مقرر اصرار داشت، مؤسسه اعتباری باید مراتب را به واحد اطلاعات مالی گزارش دهد.

ماده ۹- به منظور اجرای موثر ضوابط مندرج در این دستورالعمل، مؤسسه اعتباری باید سیستم‌ها و نرم افزارهای لازم را به گونه‌ای طراحی و اجرا نماید که اطمینان حاصل شود کارکنان مؤسسه اعتباری، وظایف مربوط را انجام می‌دهند.

ماده ۱۰- مؤسسه اعتباری باید نرم افزارهای خود را در زمینه واریز نقدی به گونه ای طراحی نماید که شامل اطلاعات مربوط به نوع و ترکیب وجوه نقد ارایه شده از سوی مشتری به همراه وجه هر یک از آن‌ها باشد به گونه ای که امکان بازسازی تراکنش‌های واریز نقدی بیش از سقف مقرر فراهم باشد.

ماده ۱۱- مؤسسه اعتباری موظف است در هر شعبه، فردی را برای توجیه مشتری در مورد ضرورت گزارش واریز نقدی وجوه بیش از سقف مقررتعیین نماید تا در صورت استعلام موضوع، مراتب را به شیوه ای مناسب برای آن‌ها توضیح دهد.

این دستورالعمل در ۱۱ ماده و ۲ تبصره در هشتمین جلسه شورای عالی مبارزه با پولشویی مورخ ۱۳۸۹/۱۱/۲۰ به تصویب رسید و از تاریخ ابلاغ، لازم الاجراست.

بسمه تعالی

دستورالعمل شناسایی معاملات مشکوک و شیوه گزارش‌دهی

هدف

به منظور مبارزه با پولشویی و جلوگیری از تأمین مالی تروریسم و نیز فراهم آوردن تمهیدات لازم برای اجرای بند ج از ماده ۷ قانون مبارزه با پولشویی (مصوب دوم بهمن ماه ۱۳۸٦ مجلس شورای اسلامی) و فصل‌های دوم و سوم آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ۱۸۱٤۳٤/ت ٤۳۱۸۲ ک مورخ ۱۳۸۸/۹/۱٤ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین‌نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی و همچنین در اجرای ماده ٤۳ آیین‌نامه مذکور مبنی بر تهیه دستورالعمل تشخیص عملیات و معاملات مشکوک، «دستورالعمل شناسایی معاملات مشکوک و شیوه گزارش دهی» به شرح زیر ابلاغ می‌شود:

تعاریف

ماده ۱- در این دستورالعمل، اصطلاحات و عبارات به کار رفته به شرح زیر تعریف می‌شود:

۱-۱- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

۱-۲- قانون: قانون مبارزه با پولشویی، مصوب ۱۳۸٦؛

۱-۳- آیین‌نامه: آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی، مصوب۱۳۸۸؛

۱-٤- مؤسسه اعتباری: بانک (اعم از بانک ایرانی و شعبه و نمایندگی بانک خارجی مستقر در جمهوری اسلامی ایران)، مؤسسه اعتباری غیربانکی، تعاونی اعتبار، صندوق قرض‌الحسنه، شرکت لیزینگ، شرکت سرمایه‌پذیر و سایر اشخاص حقوقی که به امر واسطه‌گری وجوه اقدام می‌نمایند.

تبصره: مؤسسه اعتباری شامل شعبه و نمایندگی مستقر در مناطق آزاد تجاری- صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی جمهوری اسلامی ایران نیز می‌شود.

۱-۵- مشتری (ارباب رجوع):

- **شخص حقیقی یا حقوقی که در مؤسسه اعتباری دارای حساب بوده و یا به نفع او یا به نمایندگی از سوی او، حساب بانکی به نام وی افتتاح شود؛**

- **هر شخص حقیقی یا حقوقی که طرف مقابل مؤسسه اعتباری (و یا ذینفع یا ذینفعان) در رابطه با دیگر خدمات بانکی و اعتباری است و از ناحیه وی ممکن است ریسک‌های مختلف به ویژه ریسک‌های شهرت و عملیاتی متوجه مؤسسه اعتباری شود.**

۱-٦- خدمات بانکی و اعتباری: به انواع خدماتی که توسط مؤسسه اعتباری به مشتری ارایه می‌شود، اطلاق می‌گردد. خدمات بانکی و اعتباری به دو نوع «خدمات غیر پایه» و «خدمات پایه» ـ به شرح زیر ـ تقسیم می‌شود.

۱-٦-۱- خدمات غیر پایه: به خدماتی اطلاق می‌شود که ارایه آن‌ها به مشتری، پیش نیاز و لازمه ارایه سایر خدمات به وی نیست و یا به ارتباط مشتری با مؤسسه اعتباری استمرار نمی بخشد. ارایه این خدمات به مشتری، فقط مستلزم شناسایی اولیه وی توسط مؤسسه اعتباری و به شرح مذکور در این دستورالعمل است. موارد ذیل از جمله مصادیق خدمات غیر پایه است:

- **حواله وجوه؛**
- **انجام هرگونه دریافت و پرداخت؛**
- **خرید و فروش ارز اعم از نقدی، حواله ای، چک مسافرتی ارزی و موارد مشابه؛**
- **صدور انواع چک‌های بانکی و چک‌های بین بانکی(چک رمزدار) و پرداخت چک.**

۱-٦-۲- خدمات پایه: خدمات بانکی و اعتباری که طبق مقررات، پیش نیاز و لازمه ارایه سایر خدمات توسط مؤسسه اعتباری می‌باشد و ارایه آن به مشتری موجب می‌شود تا وی برای اخذ خدمات مکرر و متمادی به مؤسسه اعتباری مراجعه کند. موارد ذیل از جمله مصادیق این نوع خدمات می‌باشد:

- **افتتاح انواع حساب‌های بانکی؛**
- **اعطای تسهیلات وعملیات لیزینگ؛**
- **عملیات اعتبارات اسنادی؛**
- **صدور انواع ضمانتنامه‌های بانکی وظهر نویسی؛**
- **خرید دین، وصول یا تنزیل اسناد تجاری و بانکی (از جمله بروات، چک و سفته) و ظهرنویسی آن‌ها؛**
- **اجاره صندوق امانات؛**
- **صدور انواع کارت دریافت و پرداخت.**

۱-۷- معاملات و عملیات مشکوک: معاملات و عملیاتی که اشخاص با در دست داشتن اطلاعات و یا قراین و شواهد منطقی ظن پیدا کنند که این عملیات و معاملات به منظور پولشویی و یا تأمین مالی تروریسم انجام می‌شود.

تبصره ـ قراین و شواهد منطقی عبارت است از شرایط و مقتضیاتی که یک انسان متعارف را در مورد منشاء مال و سپرده‌گذاری یا سایر عملیات یک شخص(حقیقی، حقوقی)، به شک و تردید می اندازد.

۱-۸- واحد اطلاعات مالی: واحدی ملی، متمرکز و مستقل که مسئولیت دریافت، تجزیه وتحلیل و ارجاع گزارش‌های معاملات مشکوک به مراجع ذی ربط را به عهده دارد (به شرح مذکور در ماده ۳۸ آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی).

۱-۹- سامانه جمع آوری گزارش معاملات مشکوک : سامانه ای است مستقر در واحد اطلاعات مالی که به منظور جمع آوری گزارش‌های معاملات مشکوک به پولشویی و تأمین مالی تروریسم و اطلاعات مربوط به آن‌ها از سازمان‌های مشمول قانون، طراحی و راه اندازی شده است.

۱-۱۰- شورا: شورای عالی مبارزه با پولشویی؛

۱-۱۱- دبیر خانه: دبیرخانه شورای عالی مبارزه با پولشویی.

گزارش دهی

ماده ۲- تمامی کارکنان مؤسسه اعتباری موظفند در صورت مشاهده معاملات و عملیات مشکوک به پولشویی و تأمین مالی تروریسم، مراتب را بدون اطلاع ارباب رجوع، به شخص یا واحد مسئول مبارزه با پولشویی در مؤسسه خود اطلاع دهند.گزارش‌های مزبور محرمانه تلقی شده و در صورت اطلاع ارباب رجوع، با متخلف برابر مقررات رفتار خواهد شد.

ماده ۳- کارکنان ذی‌ربط در مؤسسه اعتباری وظیفه دارند تا گزارش‌های خود را به واحد مبارزه با پولشویی آن مؤسسه ارسال کنند تا واحد مزبور، آن‌ها را به واحد اطلاعات مالی ارسال نماید.

ماده ٤- واحد مبارزه با پولشویی مؤسسه اعتباری موظف است هنگام ظن به انجام پولشویی توسط مشتری، اعم از اینکه مشتری متقاضی برخورداری از خدمات پایه یا غیرپایه باشد، نسبت به ارسال گزارش به واحد اطلاعات مالی اقدام نماید.

تبصره ۱: فهرست برخی از معیارهای شناسایی معاملات مشکوک به طور مستمر در پایگاه اطلاع رسانی دبیرخانه به نشانی www.iranaml.ir به روز رسانی می‌شود. مؤسسه اعتباری باید با مراجعه مستمر به پایگاه مزبور، آخرین وضعیت این فهرست را استخراج و مورد بهره برداری قرار دهد.

تبصره ۲: تشخیص متصدی مربوط در مؤسسه اعتباری مبنی بر انجام معامله مشکوک، در درجه نخست اهمیت قرار دارد و معیارهای ارائه شده در پایگاه‌های مذکور، صرفا بخشی از این معیارها را در بر می گیرد.

ماده ٥- مؤسسه اعتباری موظف است برای سطوح مختلف ساختاری خود(شعبه، سرپرستی، و ...)، معیارهای متناسبی را برای تشخیص معاملات مشکوک تدوین و به آن‌ها ابلاغ نماید.

ماده ٦- ارسال گزارش معاملات مشکوک و نیز سایر گزارش‌هایی که مؤسسه اعتباری موظف به ارسال آن به واحد اطلاعات مالی است، بیانگر هیچ‌گونه اتهامی به افراد نبوده و اعلام آن به واحد مذکور، افشای اسرار شخصی محسوب نمی‌گردد و در نتیجه هیچ اتهامی از این بابت متوجه گزارش‌دهندگان نخواهد بود.

ماده ۷- واحد مبارزه با پولشویی در هر مؤسسه اعتباری موظف است علاوه بر ارسال گزارش معاملات مشکوک به واحد اطلاعات مالی(گزارش‌های معمول)، اقدام به ارسال گزارش معاملات مشکوکی نماید که از طریق تطبیق اطلاعات واحدهای مختلف مؤسسه اعتباری با یکدیگر حاصل شده است.

ماده ۸- چنانچه مؤسسه اعتباری در ارائه گزارشی غیر از گزارش معاملات مشکوک، با مورد مشکوکی مواجه شد، لازم است علاوه بر ارائه گزارش مذکور؛ گزارش معامله مشکوک را نیز تهیه و به مراجع ذی ربط ارائه کند.

ماده ۹- واحد مبارزه با پولشویی مؤسسه اعتباری موظف است گزارش معاملات مشکوک را از طریق سامانه جمع آوری گزارش معاملات مشکوک و حداکثر تا پایان همان روز کاری برای واحد اطلاعات مالی ارسال نماید. در صورتی که دسترسی به سامانه مذکور از طرف واحد اطلاعات مالی برای مؤسسه اعتباری فراهم نشده باشد مؤسسه باید با مراجعه به پایگاه اینترنتی دبیرخانه و اخذ نسخه چاپی گزارش معاملات مشکوک و تکمیل آن، فرم چاپ شده را از طریق پست سفارشی برای واحد اطلاعات مالی ارسال نماید.

ماده۱۰- به منظور تسریع در رسیدگی به گزارش‌ها، شخص یا واحد مبارزه با پولشویی در مؤسسه اعتباری باید از اختیارات و دسترسی‌های لازم و کافی در مؤسسه اعتباری برخوردار باشد و انجام تحقیقات و گزارش از سوی آن‌ها و ارائه آن‌ها به مراجع ذی ربط نباید منوط به تایید و تصویب مراجع دیگری باشد.

ماده ۱۱- مؤسسه اعتباری موظف است پس از دریافت شناسه کاربری سامانه جمع آوری گزارش معاملات مشکوک، نسبت به حفاظت از آن دقت لازم را داشته باشد. بدیهی است با توجه به محرمانه بودن اطلاعات این سامانه، در صورت افشا و هرگونه استفاده غیر مجاز با متخلفین برابر قانون رفتار می‌شود.

ماده ۱۲- مؤسسه اعتباری موظف است با بررسی روزانه سامانه جمع آوری گزارش معاملات مشکوک، نسبت به پاسخگویی به استعلامات مندرج در آن حداکثر تا پایان همان روز کاری اقدام و اطلاعات مورد نیاز را در قالب تعیین شده و از طریق سامانه ارسال نماید.

آموزش کارکنان

ماده ۱۳- مؤسسه اعتباری موظف است برای کلیه کارکنان ذی ربط در مؤسسه اعتباری، آموزش‌های عمومی و برای کارکنان حوزه‌های تخصصی نیز آموزش‌های تخصصی مربوط را طراحی کرده، به اجرا درآورد و سوابق حضور کارکنان در دوره‌های مذکور را در سوابق آموزشی کارکنان ثبت و نگهداری نماید.

نگهداری سوابق مشتریان و معاملات

ماده ١٤- مؤسسه اعتباری مکلف است مدارک مربوط به گزارش‌های معـاملات مشـکوک را طبـق«آیین‌نامـه مـدت و طـرز نگاهداری اوراق بازرگانی، اسناد و دفاتر بانک‌ها(موضوع بخشنامه شماره ۸۹/۸۰۲۲۳ مـورخ ۱۳۸۹/٤/۱۵ بانـک مرکـزی)» حفظ و مراقبت نماید.

گستره شمول دستورالعمل

ماده ۱۵- این دستورالعمل برای تمامی شعب و نمایندگی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خارجی در کشور، مؤسسات اعتبـاری واقع در مناطق آزاد تجاری- صنعتی، مناطق ویژه اقتصادی و واحدهای بانکی ایرانی (شعب و نمایندگی) در خارج از کشور نیز لازم الاجرا می‌باشد.

این دستورالعمل در ۱۵ ماده و ٤ تبصره در هشتمین جلسه شورای عالی مبارزه با پولشویی مورخ ۱۳۸۹/۱۱/۲۰ به تصویب رسید و از تاریخ ابلاغ، لازم الاجراست.

بسمه تعالی

دستورالعمل نحوه تعیین سطح فعالیت مورد انتظار مشتری در مؤسسات اعتباری

هدف

به منظور مبارزه با پولشویی و جلوگیری از تأمین مالی تروریسم و در اجرای موثر قانون مبارزه با پولشویی (مصوب دوم بهمن ماه ۱۳۸٦ مجلس شورای اسلامی) ، آیین‌نامه اجرائی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ۱۸۱٤۳٤/ت ٤۳۱۸۲ ک مورخ ۱۳۸۸/۹/۱٤ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین‌نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی ؛ دستورالعمل « نحوه تعیین سطح فعالیت مورد انتظار مشتری در مؤسسات اعتباری » به شرح زیر ابلاغ می‌شود:

تعاریف

ماده ۱- در این دستورالعمل، اصطلاحات و عبارات به کار رفته به شرح زیر تعریف می‌شود:

۱-۱- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

۱-۲- مؤسسه اعتباری: بانک (اعم از بانک ایرانی و شعبه و نمایندگی بانک خارجی مستقر در جمهوری اسلامی ایران)، مؤسسه اعتباری غیر بانکی، تعاونی اعتبار و صندوق قرض‌الحسنه.

تبصره: مؤسسه اعتباری شامل شعبه و نمایندگی مستقر در مناطق آزاد تجاری – صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی جمهوری اسلامی ایران نیز می‌شود.

۱-۳- مشتری:

- **شخص حقیقی یا حقوقی که در مؤسسه اعتباری دارای حساب بوده و یا به نفع او یا به نمایندگی از سوی او، حساب بانکی به نام وی افتتاح شود؛**
- **هر شخص حقیقی یا حقوقی که طرف مقابل مؤسسه اعتباری (و یا ذینفع یا ذینفعان) در رابطه با دیگر خدمات بانکی و اعتباری است و از ناحیه وی ممکن است ریسک‌های مختلف به ویژه ریسک‌های شهرت و عملیاتی متوجه مؤسسه اعتباری شود.**

۱-٤- شناسایی کامل: شناسایی دقیق مشتری به هنگام ارایه خدمات پایه به شرح مذکور در دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان در مؤسسات اعتباری.

۱-۵- خدمات پایه: خدمات بانکی و اعتباری که طبق مقررات، پیش نیاز و لازمه ارایه سایر خدمات توسط مؤسسات اعتباری می‌باشد و ارایه آن به مشتری موجب می‌شود تا وی برای اخذ خدمات مکرر و متمادی به مؤسسه اعتباری مراجعه کند. موارد ذیل از جمله مصادیق این نوع خدمات می‌باشد:

- **افتتاح انواع حساب‌های بانکی؛**
- **اعطای تسهیلات وعملیات لیزینگ؛**
- **عملیات اعتبارات اسنادی؛**
- **صدور انواع ضمانتنامه‌های بانکی وظهر نویسی؛**
- **خرید دین، وصول یا تنزیل اسناد تجاری و بانکی (از جمله بروات، چک و سفته) و ظهرنویسی آن‌ها؛**
- **اجاره صندوق امانات؛**
- **صدور انواع کارت دریافت و پرداخت.**

۱-٦- واحد اطلاعات مالی: واحدی ملی، متمرکز و مستقل که مسئولیت دریافت، تجزیه وتحلیل و ارجاع گزارش‌های معاملات مشکوک به مراجع ذی ربط را به عهده دارد(به شرح مذکور در ماده ۳۸ آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی).

تعیین سطح فعالیت مورد انتظار اشخاص حقیقی

ماده ۲- چنانچه شخص حقیقی متقاضی استفاده از خدمات پایه از مشتریان شناخته شده مؤسسه اعتباری نباشد سطح فعالیت شخص مذکور بر اساس خود اظهاری وی در فرم‌های مربوط و با توجه به اسناد و مدارک زیر توسط مؤسسه اعتباری تعیین می‌شود.

تبصره ۱- مؤسسه اعتباری باید صحت اظهارات شخص مذکور را از طریق تطبیق اظهارات وی با یک یا چند مورد از اسناد و مدارک ذیل (حسب مورد) احراز نماید:

- **آخرین فیش تایید شده حقوق و مزایای وی در مورد کارکنان دولت و یا تاییدیه آخرین فهرست بیمه ارسالی به بیمه‌های معتبر؛**
- **صورت گردش حساب شخص در مؤسسه اعتباری دیگری که تحت نظارت بانک مرکزی قرار دارد(ممهور به مهر مؤسسه اعتباری)؛**
- **آخرین اظهار نامه مالیاتی شخص؛**
- **آخرین اظهار نامه مالیات بر ارزش افزوده.**

تبصره ۲- در مورد حساب‌هایی که با معرفی سازمان‌های دولتی و نهادهای عمومی برای واریز حقوق و مزایای کارکنان آن‌ها افتتاح می‌شود، مؤسسه اعتباری می‌تواند معرفی نامه سازمان یا نهاد مربوط یا حکم کارگزینی وی را به عنوان یکی از مدارک

مورد استناد بپذیرد. در مورد حساب‌هایی که با معرفی شرکت‌های خصوصی برای واریز حقوق و مزایای کارکنان آن‌ها افتتاح می‌شود، مؤسسه اعتباری می تواند معرفی نامه شرکت مذکور را بپذیرد به شرط آن که فرآیند شناسایی آن شرکت قبلا به طور کامل انجام شده باشد. همچنین لازم است معرفی نامه مذکور مشتمل بر مجموع حقوق و مزایای سالیانه فرد و یا میانگین حقوق و مزایای ماهیانه وی و متناسب با فهرست اظهاری به بیمه باشد.

ماده ۳- در صورتی که شخص دارای منابع درآمدی دیگری باشد لازم است اسناد و مدارک مربوط به هر یک از منابع درآمدی خود را به طور جداگانه به مؤسسه اعتباری ارائه کند.

ماده ٤- در صورتی که مشتری حقیقی به منظور انجام امور مالی مرتبط با فعالیت یک شخص حقوقی (مواردی مانند تنخواه گردان، کارپردازی و ....) از حسابی استفاده می نماید، باید از شخص حقوقی مذکور که خود قبلا مورد شناسایی کامل قرار گرفته است، معرفی نامه ارایه نماید. سطح فعالیت مشتری حقیقی مذکور نباید بیش از سطح فعالیت شخص حقوقی مربوط ارزیابی شود.

ماده ٥- چنانچه مشتری اسناد و مدارک مثبته مورد نیاز برای تعیین سطح فعالیت خود را ارائه نکند، سطح فعالیت وی در حداقل ممکن تعیین می‌شود. حداقل سطح فعالیت، در مقاطع زمانی مورد نیاز توسط بانک مرکزی اعلام می‌گردد.

ماده ٦- به روز آوری سطح فعالیت مشتریان در هر سال نسبت به سال گذشته برابر ضوابط اعلامی از سوی بانک مرکزی خواهد بود.

تعیین سطح فعالیت مورد انتظار اشخاص حقوقی

ماده ۷- چنانچه شخص حقوقی متقاضی استفاده از خدمات پایه از مشتریان شناخته شده مؤسسه اعتباری نباشد سطح فعالیت شخص مذکور بر اساس خود اظهاری وی در فرم‌های مربوط و با توجه به اسناد و مدارک زیر توسط مؤسسه اعتباری تعیین می‌شود.

تبصره - مؤسسه اعتباری باید صحت اظهارات شخص مذکور را از طریق تطبیق اظهارات وی با یک یا چند مورد از اسناد و مدارک ذیل (حسب مورد) احراز نماید:

- **نوع فعالیت شرکت؛**
- **پیش بینی‌های فروش، هزینه و درآمد در طرح عملیاتی شرکت (Business Plan)؛**
- **صورت‌های مالی حسابرسی شده شخص حقوقی در سال قبل؛**
- **صورت گردش حساب شخص حقوقی در مؤسسه اعتباری دیگری که تحت نظارت بانک مرکزی قرار دارد (در مورد مؤسسات اعتباری مستقر در ایران)؛**
- **آخرین اظهار نامه مالیاتی شخص.**

ماده ۸ – در صورتی که تراکنش حساب یک مشتری متناسب با سطح فعالیت او نبود مؤسسه اعتباری موظف است مراتب را به واحد اطلاعات مالی گزارش دهد.

ماده ۹ - مؤسسه اعتباری موظف است نرم افزارهای رایانه ای خود را به گونه ای طراحی نماید که امکان شناسایی و گزارش تراکنش‌های نامتناسب با سطح فعالیت تعیین شده (به عنوان مثال نقل و انتقال حجم قابل ملاحظه وجه نقد بر خلاف سوابق و رویه‌های معمول فعالیت مشتری یا گردش غیرمتعارف حساب وی) را داشته باشد. همچنین نرم افزارهای مزبور باید از قابلیت به روزرسانی سطح فعالیت مشتریان برخوردار باشند.

ماده ۱۰ – مؤسسه اعتباری موظف است ظرف مدت ٦ ماه پس از ابلاغ این دستورالعمل، نسبت به تعیین سطح فعالیت مشتریان قبلی مؤسسه اقدام نماید. چنانچه مؤسسه اعتباری نتواند طی این مدت، سطح فعالیت مشتری را تعیین نماید، موظف است سطح فعالیت آن را در حداقل ممکن ارزیابی کند.

این دستورالعمل در ۱۰ ماده و ٤ تبصره در هشتمین جلسه شورای عالی مبارزه با پولشویی مورخ ۱۳۸۹/۱۱/۲۰به تصویب رسید و از تاریخ ابلاغ، لازم الاجراست.

بسمه تعالی

دستورالعمل رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در حوزهٔ نظام‌های پرداخت و بانکداری الکترونیکی

هدف

به منظور حصول اطمینان از اجرای کامل قانون مبارزه با پولشویی مصوب دوم بهمن ماه ۱۳۸٦ و در اجـرای مـوثر مفاد آیین‌نامه اجرایی آن موضوع تصویب نامه شماره ۱۸۱٤۳٤/ت ٤۳۱۸۲ ک مورخ ۱۳۸۸/۹/۱٤ وزیـران عضـو کـارگروه تصویب آیین‌نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی و اصلاحات بعـدی آن، بـه خصـوص مـاده ٦ ایـن آیین‌نامـه و بـه منظورایجاد شفافیت و احصای وظایف واحدهای بانکی در خصوص تطبیق با مقررات مبـارزه بـا پولشـویی در پرداخت‌هـا و تراکنش‌های بانکی الکترونیکی؛ «دستورالعمل رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در حـوزهٔ نظام‌هـای پرداخـت و بانکـداری الکترونیکی» به شرح زیر ابلاغ می‌شود:

تعاریف

ماده ۱ - در این دستورالعمل، اصطلاحات و عبارات به کار رفته به شرح زیر تعریف می‌شود:

۲۸-۱- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

۲۹-۱- مؤسسات اعتباری: بانک‌ها (اعم از بانک‌های ایرانی و شعب و نمایندگی بانک‌هـای خـارجی مسـتقر در جمهـوری اسلامی ایران)، مؤسسات اعتباری غیر بانکی، تعاونی‌های اعتبار، صندوق‌های قرض‌الحسنه، شـرکت‌های لیزینـگ، شرکت‌های سرمایه پذیر و سایر اشخاص حقیقی و حقوقی که به امر واسطه گری وجوه اقدام می نمایند.

تبصره: مؤسسات اعتباری فوق شامل شعب و نمایندگی‌های مستقر در منـاطق آزاد تجـاری - صـنعتی جمهـوری اسلامی ایران نیز می شوند.

۳۰-۱- آیین‌نامه: آیین‌نامه اجرائی قانون مبارزه با پولشویی موضـوع تصـویب نامـه شـماره ۱۸۱٤۳٤/ت ٤۳۱۸۲ ک مـورخ ۱۳۸۸/۹/۱٤ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین‌نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی و اصلاحات بعدی آن؛

۳۱-۱- سقف مقرر: مبلغ یکصد و پنجاه میلیون(۱۵۰،۰۰۰،۰۰۰) ریال وجه نقد یا معادل آن به سایر ارزها و کـالای گـران بها. هیأت وزیران در صورت نیاز، سقف مذکور را با توجه به شرایط اقتصادی کشور تعدیل خواهد نمود.

۳۲-۱- کارت پرداخت : عبارت است از انواع کارت‌های فیزیکی یا مجازی صادر شده توسـط مؤسسـات اعتبـاری کـه بـه دارندهٔ آن امکان پرداخت و یا انتقال وجه به شخص دیگر را فراهم می‌سازد.

۳۳-۱- ابزار شناسایی : عبارت است از شناسه‌ای اطلاعاتی (الکترونیکی) یا فیزیکی یا ترکیبی از هر دو که با استفاده از آن مشتری می‌تواند بدون نیاز به هر گونه مجوز دیگری نسبت به اخذ خدمات بانکی از درگاه‌های غیرحضوری مؤسسات اعتباری اقدام کند. کارت پرداخت نوعی ابزار شناسایی به شمار می‌رود.

۳٤-۱- ابزار پذیرش: عبارت است از دستگاهی فیزیکی یا سامانه‌ای الکترونیکی که می‌توان با استفاده از یک یا چند نوع ابزار شناسایی نسبت به انجام عملیات و اخذ انواع خدمات بانکی اقدام نمود. ابزار پذیرش می تواند فیزیکی مانند خود پرداز و یا پایانه‌های فروش و یا مجازی مانند درگاه‌های اینترنتی باشد.

۳۵-۱- مراجعهٔ حضوری: عبارت است از مراجعهٔ ارباب رجوع به شعب، دفاتر یا ادارات مؤسسه اعتباری و مراوده با نیروی انسانی مؤسسه مذکور برای اخذ خدمت.

۳٦-۱- مراجعهٔ غیرحضوری: عبارت است از مراجعهٔ ارباب رجوع به انواع ابزارهای پذیرش و اخذ خدمت به واسطهٔ ابزار شناسایی و بدون مراوده با نیروی انسانی مؤسسهٔ اعتباری.

ضوابط مربوط به ابزارهای انجام تراکنش

ماده ۲- صدور هر گونه ابزار شناسایی باید پس از شناسایی کامل ارباب رجوع و ثبت تطبیقی مشخصات هویتی با مشخصات ابزار شناسایی صورت پذیرد.

ماده ۳- صدور انواع کارت‌های پرداخت با نام، اعم از کارت‌های برداشت و کارت‌های اعتباری، پیش از شناسایی کامل ارباب رجوع و ایجاد یا معرفی حساب متناظر در بانک، ممنوع است.

ماده ٤- فرایند شناسایی کامل ارباب رجوع برای صدور ابزارهای شناسایی، کارت‌های پرداخت، افتتاح انواع حساب برای اولین مراجعهٔ ارباب رجوع به مؤسسه اعتباری ضرورت دارد. در صورت وجود اقلام اطلاعاتی مربوط به شناسایی کامل ارباب رجوع در مؤسسهٔ اعتباری و دسترسی متمرکز به آن، نیازی به تکرار فرایند برای ارایه خدمات و محصولات فوق نیست و صرف تطبیق یکسانی هویت ارباب رجوع با مشخصات مشتری شناسایی شده کفایت می‌کند.

تبصره: ابزارهای شناسایی، کارت‌های پرداخت و سایر موارد مرتبط با این ماده باید صرفا به ارباب رجوع و یا نماینده قانونی وی ـ پس از شناسایی اولیه ـ تحویل شوند.

ماده ٥- تطبیق هویت ارباب رجوع با اقلام اطلاعاتی شناسایی مشتری در مراجعات غیرحضوری از طریق ابزارهای شناسایی صورت می‌پذیرد.

ماده ٦ - شناسایی ارباب رجوع به صورت الکترونیکی در مواردی که وی از گواهی‌های امضای دیجیتال صادر شده توسط مرکز گواهی امضای دیجیتال بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران برای شناسایی اولیه و یا ارسال اسناد و مدارک لازم برای شناسایی کامل استفاده نماید، بلا مانع است.

ماده ۷- در انعقاد قرارداد، لازم است مشتری به طور کتبی به مؤسسه اعتباری تعهد دهد که هیچ شخصی غیر از وی، از ابزار شناسایی استفاده نخواهد کرد و در صورت بروز مشکل در این زمینه، تمامی مسئولیت‌ها متوجه مشتری است.

ماده ۸- انواع کارت‌های پرداخت بی‌نام نظیر کارت‌های هدیه و کارت‌های خرید بی‌نام مشمول ضوابط مربوط بـه وجـه نقـد، موضوع بند (ح) ماده (۱) آیین‌نامه است.

تبصره: شارژ مجدد انواع کارت‌های پرداخت بی نام و غیر قابل ردیابی و ایجاد این قابلیت بر روی کارت‌های مـذکور، ممنـوع است.

ماده ۹- خریدار اولیهٔ انواع کارت‌های پرداخت بی‌نام باید جزو مشتریان بانک بوده و پیش از خرید، شناسـایی شـده باشـد. مسئولیت تمامی تراکنش‌های انجام شده توسط کارت‌های مذکور بر عهده خریدار اولیه است.

ضوابط مربوط به روش‌های انجام تراکنش

ماده ۱۰ - نصب هر گونه ابزار پذیرش برای فروشندگان کالا و ارایه دهندگان خدمات، اعم از فیزیکی و مجازی، باید پس از احراز هویت پذیرندهٔ کارت وفق مقررات مندرج در دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان مؤسسات اعتباری و شناسـایی کامل وی صورت پذیرد.

ماده ۱۱- واریز وجوه مربوط به تراکنش‌های کارت‌های پرداخت به حساب پذیرندهٔ کارت، منحصراً از طریق حساب معرفـی شدهٔ پذیرندهٔ کارت نزد یکی از مؤسسات اعتباری امکان‌پذیر است.

ماده ۱۲- به هنگام نصب هر گونه ابزار پذیرش فیزیکی در محل پذیرندهٔ کارت، اطلاعات و داده‌های زیر باید از پذیرنده اخذ شده و در سوابق داده‌ای ابزارهای پذیرش مؤسسه اعتباری یا ارایه دهنده خدمات پرداخت ثبت گردد:

۱ - تصویر جواز کسب یا هر گونه مدرک دیگری که اهلیت پذیرنده را برای دریافت وجه اثبات نمایـد (بـرای اشـخاص حقیقی) یا مدارک ثبتی (برای شخص حقوقی)؛

۲ - نشانی کامل پستی(به همراه کد پستی) مطابق با جواز کسب یا مدارک ثبتی شخصیت حقوقی که باید با محل نصب ابزار پذیرش یکسان باشد.

ماده ۱۳- به هنگام نصب هر گونه ابزار پذیرش مجازی برای پذیرندهٔ کارت لازم است اطلاعات و داده‌های زیـر از پذیرنـده اخذ شده و در سوابق داده‌ای ابزارهای پذیرش مؤسسه اعتباری یا ارایه دهنده خدمات پرداخت ثبت گردد:

۱- نشانی کامل پستی (به همراه کد پستی) محل فعالیت و حضور پذیرندهٔ کارت(محل دفتر یـا محلـی کـه تجهیـزات، سامانه‌ها و یا تجهیزات پردازش مجازی، مطابق با جواز کسب یا مدارک ثبتی شخصیت حقوقی در آنجا مستقر هسـتند) که باید با محل نصب ابزار پذیرش یکسان باشد.

۲- مشخصات و نشانی اینترنتی دقیق پذیرنده و مشخصات هویتی و محل میزبان وب سایت.

ماده ۱٤- در صورتی که ارباب رجوع متقاضی دریافت ابزارهای پذیرش فیزیکی یا مجازی متعدد باشد (از جملـه در مـواردی که یک شخص حقوقی متقاضی دریافت این ابزارها برای دفتر مرکزی، نمایندگی‌ها و شعب خود می‌باشد)، لازم است تکالیف مقرر در مواد ۱۱ و ۱۲ این دستورالعمل در مورد هر یک از ابزارهای مذکور به اجرا درآید.

ماده ۱۵- به هنگام نصب ابزار پذیرش کارت، اعم از فیزیکی یا مجازی، برای پذیرندهٔ کارت باید اطلاعات زیر مطابق با اظهار پذیرندهٔ کارت اخذ شده و در سوابق دادهای پذیرندهٔ کارت نزد مؤسسه اعتباری یا ارایه دهنده خدمات پرداخت ثبت گردد:

۱ - سقف انفرادی هر تراکنش مالی؛

۲ - سقف گردش ماهانه هر یک از ابزارهای پذیرش.

ماده ١٦- هر گونه تغییر در اطلاعات و دادههای پذیرنده، اعم از تغییر مکان فیزیکی یا مجازی، تغییر ماهیت فعالیت و نظیر آن باید در اسرع وقت توسط پذیرندهٔ کارت به اطلاع مؤسسه اعتباری یا ارایه دهنده خدمات پرداخت نصبکنندهٔ ابزار پذیرش رسیده و مؤسسات مزبور نیز مکلفند حداکثر ظرف مدت یک هفته نسبت به روزآوری اطلاعات و دادههای مزبور در سامانههای اطلاعاتی خود اقدام نمایند. این مورد باید به روشنی در قراردادهای نصب ابزارهای پذیرش تصریح گردد.

ضوابط مربوط به مشخصات تراکنشهای الکترونیکی

ماده ۱۷- صدور دستور پرداخت اعم از درون بانکی و بین بانکی، شامل دستور پرداختهای سامانهٔ تسویه ناخالص آنی (ساتنا) و سامانهٔ پایاپای الکترونیکی (پایا) صرفاً با شناسایی صادرکنندهٔ دستور پرداخت امکانپذیر است.

ماده ۱۸- ارایه درخواست برداشت در سامانهٔ پایاپای الکترونیکی (پایا) مستلزم شناسایی ذینفع و وجود حساب مقصد معتبر در مؤسسهٔ اعتباری پذیرندهٔ درخواست برداشت است.

ماده ۱۹ - شناسایی صادرکنندهٔ دستور پرداخت یا ارایهدهنده درخواست برداشت در مراجعات حضوری بر اساس مدارک مندرج در ضوابط شناسایی اولیه اشخاص موضوع مادهٔ (۳) آیینnامه صورت پذیرفته و در مراجعات غیرحضوری و مجازی بر اساس معیارهای کنترلی متعارف ابزارهای شناسایی انجام میگیرد.

ماده ۲۰ - تراکنشهای الکترونیکی برونخطی، نظیر تراکنشهای کیف پول الکترونیکی، که بنا به ماهیت فناوری و ارزش مبادلات آنها، فاقد سوابق مربوط به جزئیات هر تراکنش در سامانههای بانکی است، همانند مبادلات نقدی بین اشخاص تلقی میگردند.

ماده ۲۱- مؤسسه اعتباری موظف است اطلاعات تراکنشها را برابر ضوابط مذکور در آیینnامه مدت و طرز نگاهداری اوراق بازرگانی، اسناد و دفاتر بانکها مصوب یکهزار و یکصد و چهاردهمین جلسه مورخ ۱۳۸۹/۳/۲۵شورای پول و اعتبار(موضوع بخشنامه شماره ۸۹/۸۰۲۲۳ مورخ ۱۳۸۹/٤/۱۵ بانک مرکزی و اصلاحات پس از آن) نگهداری نماید و تخلف از آن مشمول مجازاتهای مقرر در قانون و مقررات مبارزه با پولشویی میشود.

این دستورالعمل در ۲۱ ماده و ۳ تبصره در هشتمین جلسه شورای عالی مبارزه با پولشویی مورخ ۱۳۸۹/۱۱/۲۰ به تصویب رسید و از تاریخ ابلاغ، لازم الاجراست.

بسمه تعالی

دستورالعمل لزوم رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در روابط کارگزاری و شناسایی بانک‌های پوسته‌ای

هدف

به منظور مبارزه با پولشویی و جلوگیری از تأمین مالی تروریسم و نیز در اجرای موثر ماده ۳۲ آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ۱۸۱٤۳٤/ت ٤۳۱۸۲ ک مورخ ۱۳۸۸/۹/۱٤ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین‌نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی و اصلاحات بعدی آن و نظر به ضرورت اتخاذ تدابیر احتیاطی لازم در برقراری و حفظ روابط کارگزاری توسط مؤسسات اعتباری ایرانی با بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خارجی؛ «دستورالعمل لزوم رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در روابط کارگزاری و شناسایی بانک‌های پوسته‌ای» به شرح زیر ابلاغ می‌شود:

تعاریف

ماده ۱ - در این دستورالعمل، اصطلاحات و عبارات به کار رفته به شرح زیر تعریف می‌شود:

۳۷-۱- بانک مرکزی : بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

۳۸-۱- قانون: قانون مبارزه با پولشویی(مصوب دوم بهمن ماه ۱۳۸٦ مجلس شورای اسلامی)؛

۳۹-۱- آیین‌نامه: آیین‌نامه اجرائی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ۱۸۱٤۳٤/ت ٤۳۱۸۲ ک مورخ ۱۳۸۸/۹/۱٤ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین‌نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی و اصلاحات بعدی آن؛

٤۰-۱- مؤسسات اعتباری: بانک‌های ایرانی و شعب آن‌ها در داخل و خارج از کشور و مناطق آزاد و شعب بانکهای خارجی در ایران (قلمرو اصلی و مناطق آزاد) ؛

٤۱-۱- روابط کارگزاری: به ارایه خدمات بانکی از سوی یک بانک(بانک کارگزار) به بانک دیگر(بانک متقاضی) اطلاق می‌شود.

٤۲-۱- بانک پوسته ای(Shell bank): بانک پوسته ای به بانکی اطلاق می‌شود که دارای حضور فیزیکی (به معنای حضور مدیریت و بدنه اصلی آن) در قلمروی که در آن مجوز گرفته و به ثبت رسیده است، نبوده ؛ و به هیچ گروه ارائه کننده خدمات مالی که تحت نظارت موثر و یکپارچه‌ای قرار دارد نیز وابسته نباشد. مدیریت و بدنه اصلی این قبیل بانک‌ها، در قلمرو قضایی(کشورها و مناطق) دیگری مستقر است. معمولاً یک بانک پوسته ای ـ به غیر از یک نمایندگی ثبت شده ـ تشکیلات دیگری در کشوری که در آن به ثبت رسیده است، نداشته و نماینده آن فقط آدرسی را برای انجام امور حقوقی بانک مزبور در آن قلمرو قضایی(کشورها و مناطق) فراهم می‌آورد.

۴۳-۱- ریسک شهرت: احتمال بروز زیان در اثر از دست‌دادن حسن شهرت به دلایلی از جمله وضعیت نامطلوب مالی، تنزل رتبه اعتباری و یا از دست‌دادن اعتماد عمومی.

ماده ۲ – مؤسسه اعتباری که قصد برقراری روابط کارگزاری با یک بانک خارجی را دارد باید بر اساس رویکرد ریسک محور، نسبت به جمع‌آوری اطلاعات کافی راجع به بانک مذکور اقدام نماید. موارد زیر از جمله اطلاعاتی است که باید جمع آوری شده، مورد بررسی قرار گیرند.

- **اطلاعات مربوط به مالکیت و مدیریت بانک خارجی(شامل ساختار مالکیت و مدیریت آن ، سهامداران، مدیران و ...)؛**
- **زمینه‌های اصلی فعالیت؛**
- **محل استقرار؛**
- **دستورالعمل‌ها و رویه‌های داخلی بانک برای مبارزه با پولشویی(به خصوص رویه‌های شناسایی مشتریان)و عنوان واحد مسئول مبارزه با پولشویی در آن بانک؛**
- **هدف از افتتاح حساب مزبور(در صورتی که مؤسسه اعتباری، بانک کارگزار باشد)؛**
- **هویت هر شخص ثالث دیگری که از خدمات بانک کارگزار استفاده خواهد کرد (در صورتی که مؤسسه اعتباری، بانک کارگزار باشد)؛**
- **وضعیت نظارتی و مقررات بانکی در کشور متبوع بانک خارجی؛**
- **وضعیت ریسک شهرت و رعایت کامل مقررات مبارزه با پولشویی در بانک خارجی.**

تبصره۱: در صورتی که پیش از ابلاغ این دستورالعمل، مؤسسه اعتباری اقدام به برگزاری روابط کارگزاری با یک بانک خارجی نموده باشد لازم است تکالیف مقرر در این ماده را در مورد آن‌ها نیز به اجرا درآورد.

تبصره۲: بانک مرکزی نسبت به تهیه و ابلاغ پرسشنامه تفصیلی مربوط، اقدامات لازم را به عمل می آورد. در برقراری روابط کارگزاری، لازم است پرسشنامه مذکور توسط مؤسسه اعتباری تکمیل شده و برای بررسی، به بانک مرکزی ارسال شود.

ماده ۳ – مؤسسه اعتباری موظف است در صورتی که با یک بانک خارجی، روابط کارگزاری برقرار می‌کند نسبت به ارایه خدماتی که منجر به نگهداری یا انتقال وجوه مرتبط با پولشویی یا تأمین مالی تروریسم می‌شود، احتیاط‌های لازم را به عمل آورد.

ماده ٤ – مؤسسات اعتباری که قصد برقراری روابط کارگزاری با بانک‌های خارجی را دارند باید نسبت به موارد ذیل، اطمینان حاصل نمایند.

۱- کشور محل استقرار بانک خارجی دارای قوانین و مقررات مناسب در زمینه مبارزه با پولشویی بوده و آن‌ها را به شیوه ای مناسب، عملیاتی کرده باشد.

۲- بانک طرف رابطه کارگزاری به مقررات موجود عمل کرده ، سوء شهرت حاکی از نقض مقررات نداشته و مشمول موضوع ماده ۳۲ آیین‌نامه نباشد.

تبصره: برقراری هرگونه رابطه کارگزاری با بانک‌های پوسته ای ممنوع است. در صورتی که مؤسسه اعتباری دارای رابطه کارگزاری با بانک پوسته ای باشد و یا در صورت عدم تحقق شرایط مذکور در این ماده، مؤسسه اعتباری باید در اسرع وقت اقدام به قطع رابطه با آن بانک نموده و مراتب را به بانک مرکزی اعلام نماید.

ماده ۵ – بانک مرکزی باید اقدام به ایجاد بانک اطلاعاتی از اسامی بانک‌های پوسته ای و کشورها و مناطق پرخطراز نظر پولشویی نماید. تمامی مؤسسات اعتباری موظفند قبل از برقراری روابط کارگزاری، نسبت به استعلام از این پایگاه اقدام نمایند. استعلام از این پایگاه، رافع مسئولیت مؤسسه اعتباری درانجام بررسی‌های لازم و شناسایی دقیق بانک خارجی نمی‌باشد.

ماده ٦ ـ فهرست مناطق پرخطر از نظر پولشویی و مناطقی که امکان ثبت بانک پوسته ای در آن‌ها وجود دارد و نیز تمهیدات نظارتی لازم توسط بانک مرکزی اعلام می‌شود. مؤسسه اعتباری موظف است قبل از برقراری روابط کارگزاری با بانک خارجی، اطمینان یابد بانک مذکور، در این مناطق قرار ندارد. در صورت استقرار بانک مزبور در یکی از این مناطق، مؤسسه اعتباری باید ضمن اعلام مراتب به بانک مرکزی، دقت و مراقبت لازم را در انجام تراکنش‌های مالی با آن بانک به عمل آورد.

تبصره: به طور کلی مناطق جهان به سه گروه اصلی تقسیم می شوند:

۱ـ مناطق با ریسک زیاد:

در برقراری روابط کارگزاری با این مناطق، مؤسسه اعتباری باید کنترل‌های مضاعفی را به عمل آورد.

۲ ـ مناطق با ریسک متوسط:

در برقراری روابط کارگزاری با این مناطق، مؤسسه اعتباری باید کنترل‌های کافی به عمل آورد.

۳ ـ مناطق با ریسک کم:

در برقراری روابط کارگزاری با این مناطق، مؤسسه اعتباری باید کنترل‌های معمول را اعمال نماید.

این دستورالعمل در ٦ ماده و ٤ تبصره در هشتمین جلسه شورای عالی مبارزه با پولشویی مورخ ۱۳۸۹/۱۱/۲۰ به تصویب رسید و از تاریخ ابلاغ، لازم الاجراست.

بسمه تعالی

دستورالعمل نحوه مراقبت از اشخاص مظنون در مؤسسات اعتباری

هدف

به منظور مبارزه با پولشویی و جلوگیری از تأمین مالی تروریسم و نیز فراهم آوردن تمهیدات لازم برای اجرای موثر تکالیف مقرر در آیین‌نامه اجرائی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ۱۸۱٤۳٤/ت ٤۳۱۸۲ ک مورخ ۱۳۸۸/۹/۱٤ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین‌نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی به خصوص ماده ۱۰ آن، دستورالعمل «نحوه مراقبت از اشخاص مظنون در مؤسسات اعتباری» به شرح زیر ابلاغ می‌شود:

تعاریف

ماده ۱- در این دستورالعمل، اصطلاحات و عبارات به کار رفته به شرح زیر تعریف می‌شود:

۱-۱- پولشویی: عبارت است از جرم پولشویی موضوع قانون مبارزه با پولشویی مصوب ۱۳۸٦/۱۱/۲؛

۱-۲- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

۱-۳- مؤسسه اعتباری: بانک (اعم از بانک ایرانی و شعبه و نمایندگی بانک خارجی مستقر در جمهوری اسلامی ایران)، مؤسسه اعتباری غیر بانکی، تعاونی اعتبار، صندوق قرض‌الحسنه، شرکت لیزینگ و سایر اشخاص حقیقی که به امر واسطه گری وجوه اقدام می نمایند و تحت نظارت بانک مرکزی قرار دارند.

تبصره: مؤسسه اعتباری شامل شعبه و نمایندگی مستقر در مناطق آزاد تجاری – صنعتی جمهوری اسلامی ایران نیز می‌شود.

۱-٤- اشخاص مظنون: کلیه اشخاصی که اسامی و مشخصات آنها به جهت ظن به ارتباط با فعالیت‌های پولشویی و تأمین مالی تروریسم از سوی واحد اطلاعات مالی تعیین و از طریق آن واحد و یا بانک مرکزی به مؤسسه اعتباری اعلام می‌شود.

۱-۵- معاملات و عملیات مشکوک: معاملات و عملیاتی که اشخاص با در دست داشتن اطلاعات و یا قراین و شواهد منطقی ظن پیدا کنند که این معاملات و عملیات به منظور پولشویی و یا تأمین مالی تروریسم انجام می‌شود.

۱-٦- مشتری (ارباب رجوع):

- **شخص حقیقی یا حقوقی که در مؤسسه اعتباری دارای حساب بوده و یا به نفع او یا به نمایندگی از سوی او، حساب بانکی به نام وی افتتاح شود؛**
- **هر شخص حقیقی یا حقوقی که طرف مقابل مؤسسه اعتباری (و یا ذینفع یا ذینفعان) در رابطه با دیگر خدمات بانکی و اعتباری است و از ناحیه وی ممکن است ریسک‌های مختلف به ویژه ریسک‌های شهرت و عملیاتی متوجه مؤسسه اعتباری شود.**

۱-۷- شناسایی مشتری : شناخت و تایید هویت مشتری با استفاده از منابع اطلاعاتی، مستندات و داده‌های مستقل، معتبر و قابل اتکا. شناسایی مشتری به دو گروه از اقدامات شامل«شناسایی اولیه» و «شناسایی کامل» تقسیم می‌شود.

۱- ۸- شناسایی اولیه: تطبیق و ثبت مشخصات اظهار شده توسط مشتری با مدارک شناسایی و در صورت اقدام توسط نماینده یا وکیل، علاوه بر ثبت مشخصات وکیل یا نماینده، ثبت مشخصات اصیل.

۱- ۹- شناسایی کامل: شناسایی دقیق مشتری به هنگام ارایه خدمات پایه به شرح مذکور در این دستورالعمل.

۱-۱۰- خدمات بانکی و اعتباری: به انواع خدماتی که توسط مؤسسه اعتباری به مشتری ارایه می‌شود، اطلاق می‌گردد. خدمات بانکی و اعتباری به دو گروه «خدمات غیر پایه» و «خدمات پایه» تقسیم می‌شود.

۱-۱۰-۱- خدمات غیر پایه: به خدماتی اطلاق می‌شود که ارایه آن‌ها به مشتری، پیش نیاز و لازمه ارایه سایر خدمات به وی نیست و یا به ارتباط مشتری با مؤسسه اعتباری استمرار نمی بخشد. ارایه این خدمات به مشتری، فقط مستلزم شناسایی اولیه وی توسط مؤسسه اعتباری و به شرح مذکور در این دستورالعمل است. موارد ذیل از جمله مصادیق خدمات غیر پایه است:

- **حواله وجوه؛**
- **انجام هرگونه دریافت و پرداخت؛**
- **خرید و فروش ارز اعم از نقدی، حواله ای، چک مسافرتی ارزی و موارد مشابه؛**
- **صدور انواع چک‌های بانکی و چک‌های بین بانکی(چک رمزدار) و پرداخت چک؛**

۱-۱۰-۲- خدمات پایه: خدمات بانکی و اعتباری که طبق مقررات، پیش نیاز و لازمه ارایه سایر خدمات توسط مؤسسات اعتباری می‌باشد و ارایه آن به مشتری موجب می‌شود تا وی برای اخذ خدمات مکرر و متمادی به مؤسسه اعتباری مراجعه کند. ارایه خدمات پایه به مشتری، مستلزم شناسایی کامل وی(علاوه بر شناسایی اولیه) به شرح مندرج در این دستورالعمل است . موارد ذیل از جمله مصادیق این نوع خدمات می‌باشد:

- **افتتاح انواع حساب‌های بانکی؛**
- **اعطای تسهیلات وعملیات لیزینگ؛**
- **عملیات اعتبارات اسنادی؛**
- **صدور انواع ضمانتنامه‌های بانکی وظهر نویسی؛**
- **خرید دین، وصول یا تنزیل اسناد تجاری و بانکی (از جمله بروات، چک و سفته) و ظهرنویسی آن‌ها؛**
- **اجاره صندوق امانات؛**
- **صدور انواع کارت دریافت و پرداخت.**

نظارت بر عملیات و معاملات اشخاص مظنون

ماده ۲ – مؤسسه اعتباری موظف است عملیات و معاملات اشخاص مظنون را زیر نظر داشته، بر حسب دستورات صادره از سوی واحد اطلاعات مالی و یا بانک مرکزی در خصوص آن‌ها اقدام نماید.

دسترسی کارکنان به اسامی و مشخصات اشخاص مظنون

ماده ۳ – مؤسسه اعتباری موظف است اسامی و مشخصات اشخاص مظنون را در دسترس کارکنان ذی ربط خود که به ارائه خدمات به مشتریان می‌پردازند قرار داده، به آنها در جهت اجرای صحیح این دستورالعمل آموزش دهد.

محرمانه بودن اطلاعات

ماده ٤ – مؤسسه اعتباری موظف است اسامی و مشخصات اشخاص مظنون را محرمانه تلقی نموده، آن‌ها را تنها در اختیار کارکنان ذی ربط قرار دهد. در صورت افشا و هرگونه استفاده غیر مجاز از اطلاعات مذکور با متخلفین برابر قانون رفتار خواهد شد.

بروز رسانی

ماده ٥ – مؤسسه اعتباری موظف است بلافاصله پس از دریافت اسامی و مشخصات اشخاص مظنون، نسبت به بروز رسانی فهرست قبلی اقدام نمایند به نحوی که فهرست اشخاص مظنون به همراه آخرین اصلاحات آن همواره در اختیار کارکنان ذی ربط قرار داشته باشد.

تکلیف به تطبیق نرم‌افزارها

ماده ٦– مؤسسه اعتباری موظف است نرم افزارها و برنامه‌های مربوط به ارائه خدمات خود را به نحوی تنظیم نماید که ارائه کلیه خدمات به اشخاص مظنون صرفا در چارچوب دستورات واحد اطلاعات مالی و بانک مرکزی انجام پذیرد. لازم است نرم افزارهای مربوط به نحوی طراحی شود که قابلیت تهیه و ارسال گزارش‌های مورد نیاز واحد اطلاعات مالی، توسط واحد مبارزه با پول شویی مؤسسه اعتباری فراهم شود.

گزارش دهی موردی

ماده ۷– مؤسسه اعتباری موظف است در هر موردی که بر اساس ماده ۲ این دستورالعمل اقدام می‌نماید مراتب را فورا از طریق واحد مبارزه با پولشویی خود– و یا در صورت عدم وجود چنین واحدی، از طریق بالاترین مقام مؤسسه اعتباری– به اطلاع واحد اطلاعات مالی برساند.

گزارش دهی ادواری

ماده ۸– مؤسسه اعتباری موظف است هر سه ماه یکبار گزارش جامعی از کلیه اقداماتی که در اجرای این دستورالعمل انجام داده است، به بانک مرکزی ارسال نماید.

این دستورالعمل در ۸ ماده و ۱ تبصره در هشتمین جلسه شورای عالی مبـارزه بـا پولشـویی مـورخ ۲۰ /۱۳۸۹/۱۱ بـه تصویب رسید و از تاریخ ابلاغ، لازم الاجراست.

بسمه تعالی

دستورالعمل نحوه ارسال اسناد و مدارک مشتریان مؤسسات اعتباری به نشانی پستی آن‌ها

هدف

به منظور مبارزه با پولشویی و جلوگیری از تأمین مالی تروریسم و در اجرای موثر بند ۸ از ماده ١٤ قانون پولی و بانکی کشور (مصوب تیر ماه ۱۳۵۱ و اصلاحات پس از آن)، بند الف از ماده ۷ قانون مبارزه با پولشویی(مصوب دوم بهمن ماه ١٣٨٦ مجلس شورای اسلامی)، فصل دوم آیین‌نامه اجرائی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ١٨١٤٣٤/ت ٤٣١٨٢ ک مورخ ١٣٨٨/٩/١٤ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین‌نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی، آیین‌نامه مستند سازی جریان وجوه در کشور موضوع تصویب نامه شماره ٢١١٨١٥/ت ٣٩٣٩٥ هـ مورخ ١٣٨٦/١٢/٢٦ هیأت وزیران؛ دستورالعمل «نحوه ارسال اسناد و مدارک مشتریان مؤسسات اعتباری به نشانی پستی آن‌ها» به شرح زیر ابلاغ می‌شود:

تعاریف

ماده ۱ - در این دستورالعمل، اصطلاحات و عبارات به کار رفته به شرح زیر تعریف می‌شود:

۱-۱- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

۱-۲- مؤسسه اعتباری: بانک (اعم از بانک ایرانی و شعبه و نمایندگی بانک خارجی مستقر در جمهوری اسلامی ایران)، مؤسسه اعتباری غیر بانکی، تعاونی اعتبار، صندوق قرض‌الحسنه، شرکت لیزینگ، شرکت سرمایه پذیر و سایر اشخاص حقیقی و حقوقی که به امر واسطه گری وجوه اقدام می نمایند.

تبصره: مؤسسه اعتباری شامل شعبه و نمایندگی مستقر در مناطق آزاد تجاری – صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی جمهوری اسلامی ایران نیز می‌شود.

۱-۳- مشتری (ارباب رجوع):

- **شخص حقیقی یا حقوقی که در مؤسسه اعتباری دارای حساب بوده و یا به نفع او یا به نمایندگی از سوی او، حساب بانکی به نام وی افتتاح شود؛**
- **هر شخص حقیقی یا حقوقی که طرف مقابل مؤسسه اعتباری (و یا ذینفع یا ذینفعان) در رابطه با دیگر خدمات بانکی و اعتباری است و از ناحیه وی ممکن است ریسک‌های مختلف به ویژه ریسک‌های شهرت و عملیاتی متوجه مؤسسه اعتباری شود.**

۱-٤- شناسایی مشتری : شناخت و تایید هویت مشتری با استفاده از منابع اطلاعاتی، مستندات و داده‌های مستقل، معتبر و قابل اتکا. شناسایی مشتری به دو گروه از اقدامات شامل«شناسایی اولیه» و «شناسایی کامل» تقسیم می‌شود.

۱-٥- شناسایی اولیه: تطبیق و ثبت مشخصات اظهار شده توسط مشتری با مدارک شناسایی و در صورت اقدام توسط نماینده یا وکیل، علاوه بر ثبت مشخصات وکیل یا نماینده، ثبت مشخصات اصیل.

۱-٦- شناسایی کامل: شناسایی دقیق مشتری به هنگام ارایه خدمات پایه به شرح مذکور در دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان مؤسسات اعتباری.

۱-۷- خدمات بانکی و اعتباری: به انواع خدماتی که توسط مؤسسه اعتباری به مشتری ارایه می‌شود، اطلاق می‌گردد. خدمات بانکی و اعتباری به دو گروه «خدمات غیر پایه» و «خدمات پایه» تقسیم می‌شود.

۱-۸- خدمات غیر پایه: به خدماتی اطلاق می‌شود که ارایه آن‌ها به مشتری، پیش نیاز و لازمه ارایه سایر خدمات به وی نیست و یا به ارتباط مشتری با مؤسسه اعتباری استمرار نمی بخشد. ارایه این خدمات به مشتری، فقط مستلزم شناسایی اولیه وی توسط مؤسسه اعتباری و به شرح مذکور در این دستورالعمل است. موارد ذیل از جمله مصادیق خدمات غیر پایه است:

- **حواله وجوه؛**
- **انجام هرگونه دریافت و پرداخت؛**
- **خرید و فروش ارز اعم از نقدی، حواله ای، چک مسافرتی ارزی و موارد مشابه؛**
- **صدور انواع چک‌های بانکی و چک‌های بین بانکی(چک رمزدار) و پرداخت چک.**

۱-۹- خدمات پایه: خدمات بانکی و اعتباری که طبق مقررات، پیش نیاز و لازمه ارایه سایر خدمات توسط مؤسسات اعتباری می‌باشد و ارایه آن به مشتری موجب می‌شود تا وی برای اخذ خدمات مکرر و متمادی به مؤسسه اعتباری مراجعه کند. ارایه خدمات پایه به مشتری، مستلزم شناسایی کامل وی(علاوه بر شناسایی اولیه) به شرح مندرج در این دستورالعمل است . موارد ذیل از جمله مصادیق این نوع خدمات می‌باشد:

- **افتتاح انواع حساب‌های بانکی؛**
- **اعطای تسهیلات و عملیات لیزینگ؛**
- **عملیات اعتبارات اسنادی؛**
- **صدور انواع ضمانتنامه‌های بانکی وظهر نویسی؛**
- **خرید دین، وصول یا تنزیل اسناد تجاری و بانکی (از جمله بروات، چک و سفته) و ظهرنویسی آن‌ها؛**
- **اجاره صندوق امانات؛**
- **صدور انواع کارت دریافت و پرداخت.**

۱-۱۰- شناسه ملی اشخاص حقوقی: شماره منحصر به فردی که بر اساس تصویب نامه شماره ۱۶۱۶۹/ت ۳۹۲۷۱ هـ مورخ ۱۳۸۸/۱/۲۹ به تمامی اشخاص حقوقی اختصاص می‌یابد.

۱-۱۱- شماره فراگیر اشخاص خارجی: شماره منحصر به فردی که مطابق تصویب نامه شماره ۱۶۱۷۳/ت ۴۰۲۶۶ هـ مورخ ۱۳۸۸/۱/۲۹ به تمامی اتباع خارجی مرتبط با جمهوری اسلامی ایران توسط پایگاه ملی اطلاعات اتباع خارجی اختصاص می‌یابد.

۱-۱۲- اقامتگاه قانونی شخص حقوقی : به اقامتگاه قانونی ثبت شده در پایگاه شناسه ملی اشخاص حقوقی مستقر در سازمان ثبت اسناد و املاک کشور اطلاق می‌شود.

۱-۱۳- ساها (سامانه احراز هویت اشخاص): سامانه مستقر در وزارت امور اقتصادی و دارایی است که از طریق ارتباط با مراجع ذی‌ربط از قبیل سازمان‌های ثبت احوال، ثبت اسناد و املاک کشور و ...، پاسخ به استعلام مؤسسات اعتباری در مورد احراز هویت اشخاص مختلف و نشانی آن‌ها را تسهیل می‌نماید.

لزوم ارسال اسناد و مدارک به نشانی پستی مشتری

ماده ۲- از تاریخ ابلاغ این دستورالعمل، مؤسسه اعتباری موظف است برای تحویل اسناد و مدارک مشتری که متقاضی استفاده از خدمات پایه برای بار نخست و یا در دفعات بعدی است(دسته چک، دفترچه حساب بانکی، کارت‌های بدهی و پرداخت و ...)، نامه‌ای را با پست سفارشی به نشانی پستی وی ارسال نماید و در آن به مشتری اطلاع دهد که صرفا با در دست داشتن اصل نامه مذکور و با مراجعه حضوری به مؤسسه اعتباری، می تواند اسناد و مدارک مزبور را دریافت نماید.

تبصره ۱: در مورد محل سکونت اشخاص حقیقی، کد پستی مندرج در کارت ملی و در مورد اقامتگاه قانونی اشخاص حقوقی، کد پستی مندرج در پایگاه‌های ذی‌ربط مبنای ارسال نامه به مشتری قرار می‌گیرد. مؤسسه اعتباری باید هنگام دریافت تقاضای مشتری برای دریافت خدمات پایه در بار نخست، اقدام به شناسایی کامل و مستند سازی نشانی پستی وی ـ به شرح ذیل ـ نموده و سوابق مربوط را در پرونده مشتری نگهداری نماید.

تبصره ۲ : مؤسسه اعتباری می تواند هزینه پست سفارشی ارسال مکاتبات را از مشتری اخذ نماید.

شیوه اخذ نشانی مشتری، اطمینان ازصحت و مستندسازی آن

ماده ۳- مؤسسه اعتباری موظف است هنگام شناسایی اشخاص حقیقی یا حقوقی و در چارچوب ضوابط مندرج در «دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان مؤسسات اعتباری»؛ اقدام به اخذ نشانی دقیق و کد پستی محل سکونت و یا اقامتگاه قانونی (در مورد شخص حقوقی)، شماره تلفن و یا دورنگار وی نماید. اخذ شماره صندوق پستی از مشتری به تنهایی کافی نیست.

ماده ٤- در صورتی که وکیل، وصی، قیم و یا ولی به نمایندگی از طرف شخص یا اشخاص دیگری متقاضی دریافت خدمات بانکی باشد، مؤسسه اعتباری باید نشانی دقیق و کد پستی محل سکونت و شماره تلفن آن‌ها را - علاوه بر شخص اصیل- اخذ نماید.

تبصره ۱ : مؤسسه اعتباری موظف است هنگام شناسایی کامل مشتری و یا وکیل، وصی، قیم و یا ولی وی؛ کد پستی مندرج بر روی کارت ملی و یا کارت شناسه ملی آن‌ها را با نشانی مندرج در ساها تطبیق داده و پس از حصول اطمینان از مطابقت آن‌ها، رونوشت اسناد مذکور را توسط صاحب امضای مجاز در مؤسسه اعتباری برابر اصل کرده، در پرونده مشتری نگهداری نماید.

تبصره ۲: کد و نشانی پستی مشتری که به شیوه فوق مستند سازی شده و در پرونده مشتری نگهداری می‌شود، مبنای مکاتبات مؤسسه اعتباری با مشتری خواهد بود. مؤسسه اعتباری باید در قرارداد با مشتری، تاکید نماید که وی موظف است هرگونه تغییر در کد و نشانی پستی خود را به مرجع ذی‌ربط(ثبت احوال و یا ثبت اسناد و املاک) اطلاع دهد.

ماده ٥- در مورد حساب‌های مشترک، مؤسسه اعتباری موظف است در مورد هر یک از صاحبان امضا، اطلاعات مذکور در مواد ۳ و ٤ این دستورالعمل را اخذ نموده، نسبت به ارسال مدارک به نشانی پستی یکی از آن‌ها (برابر توافق بین مؤسسه اعتباری و صاحبان امضاء) اقدام نماید.

ماده ٦ – به منظور مستندسازی نشانی،کد پستی، شماره تلفن و شماره دورنگار مشتری، مؤسسه اعتباری موظف است:

۱-٦- در شناسایی اولیه شخص حقیقی، کد پستی محل سکونت وی را با مندرجات اصل کارت ملی تطبیق دهد. در مورد شخص حقیقی خارجی مقیم ایران، نشانی پستی وی را با مدارک معتبر شناسایی- در چارچوب دستورالعمل شناسایی مشتریان اعتباری- تطبیق دهد.

۲-٦- در شناسایی اولیه شخص حقوقی، کد پستی اقامتگاه قانونی شخص حقوقی را برابر ضوابط مندرج در دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان مؤسسات اعتباری تطبیق دهد.

۳-٦- در شناسایی کامل اشخاص حقیقی (اعم از ایرانی یا خارجی)، لازم است علاوه بر تکالیف مذکور در بندهای فوق، نشانی و کد پستی ارایه شده از سوی مشتری از ساها و یا پایگاه‌های اطلاعاتی ذی‌ربط استعلام شود. استعلام کننده باید زمان اخذ تاییدیه از پایگاه‌های ذی‌ربط را به همراه مشخصات خود روی تصویر سند یاد شده گواهی نماید.

٤-٦- در شناسایی کامل اشخاص حقوقی(اعم از ایرانی یا خارجی)، لازم است علاوه بر تکالیف ذکر شده در شناسایی اولیه، نشانی و کد پستی اقامتگاه قانونی ارایه شده از سوی مشتری از پایگاه‌های اطلاعاتی ذی‌ربط استعلام شود. همچنین مؤسسه اعتباری موظف است کد پستی و نشانی محل سکونت دارندگان امضای مجاز مشتریان حقوقی را با اطلاعات مندرج در ظهر کارت ملی آن‌ها تطبیق داده و صحت آن را از طریق پایگاه‌های اطلاعاتی ذی‌ربط استعلام نماید. استعلام کننده باید زمان اخذ تاییدیه ازپایگاه‌های ذی‌ربط را به همراه مشخصات خود روی تصویر سند یاد شده گواهی نماید. به منظور مستند سازی کد پستی و نشانی محل سکونت دارندگان امضای مجاز در مشتریان حقوقی، لازم است این افراد همانند مشتریان حقیقی در مؤسسه اعتباری حضور یابند.

۵-٦- در صورت وجود هر گونه تناقض بین نشانی و کد پستی و یا کد پستی مندرج در کارت با کد پستی ارائه شده از سوی مشتری، مؤسسه اعتباری موظف است اقدامات زیر را انجام دهد:

- **در صورت مغایرت بین نشانی و کد پستی ارائه شده از سوی مشتری با نشانی و کد پستی پایگاه شرکت پست، باید از مشتری خواسته شود نشانی یا کد پستی خود را اصلاح نماید.**
- **در صورت مغایرت بین کد پستی ارائه شده از سوی مشتری با کد پستی درج شده در ظهر کارت ملی (برای نشانی محل سکونت اشخاص حقیقی) ضمن ارائه خدمت به مشتری، به مدت یک ماه به مشتری مهلت داده می‌شود تا نسبت به ارائه کارت ملی جدید که کد پستی جدید در ظهر آن درج شده باشد اقدام نماید. بدیهی است در این مدت هیچ تسهیلاتی به مشتری ارائه نخواهد شد و صرفاً خدماتی از قبیل افتتاح حساب سپرده سرمایه‌گذاری یا قرض الحسنه پس انداز ارائه می‌شود. در صورت عدم ارائه کارت ملی جدید طی مدت یاد شده از سوی مشتری، مراتب جهت اتخاذ تصمیم به بانک مرکزی گزارش می‌شود. بانک مرکزی پس از استعلام از مراجع ذی صلاح، ادامه یا قطع ارائه خدمات به مشتریان مذکور را مشخص می کند.**
- **در صورت مغایرت بین کد پستی اقامتگاه قانونی شخص حقوقی ارائه شده از سوی مشتری با کد پستی مندرج در پایگاه شناسه ملی اشخاص حقوقی، ارائه خدمت تا زمان اصلاح یکی از دو مورد فوق متوقف خواهد شد.**
- **در صورتی که کد پستی شخص حقوقی در پایگاه شناسه ملی اشخاص حقوقی درج نشده باشد باید از مشتری خواسته شود به سازمانی که نسبت به درج مشخصات شخص حقوقی در پایگاه شناسه ملی اشخاص حقوقی اقدام کرده است، مراجعه نموده، نشانی و کد پستی خود را اصلاح نماید. در این صورت، ارائه هر گونه تسهیلات و خدمات به مشتری از سوی مؤسسه اعتباری متوقف خواهد شد.**

ایجاد و به روزآوری اطلاعات مربوط به نشانی مشتری

ماده ۷ – مؤسسه اعتباری موظف است در کلیه فرم‌ها یا اسناد مورد استفاده برای مشتریان، محل مناسبی را برای درج شماره یا شناسه ملی یا شماره فراگیر اشخاص خارجی و کد پستی وی تعبیه کند و این مشخصات را به طور کامل و دقیق دریافت نماید.

ماده ۸- مؤسسه اعتباری موظف است در کلیه نرم افزارها و سیستم‌های اطلاعاتی مورد استفاده برای ثبت عملیات بانکی مشتریان، محل لازم برای درج شماره یا شناسه ملی یا شماره فراگیر اشخاص خارجی و کد پستی آن‌ها را ایجاد کند به گونه ای که امکان جستجو بر اساس مشخصات مذکور فراهم باشد. همچنین مؤسسه اعتباری موظف است سازوکار لازم برای به روزرسانی کد پستی و شماره یا شناسه‌های فوق‌الذکر را در نرم افزارها و سیستم‌های خود اعمال نماید.

ماده ۹ – مؤسسه اعتباری موظف است کد پستی و اطلاعات مربوط به نشانی مشتری و سایر مشخصات وی در سیستم‌های اطلاعاتی خود را حداقل هر شش ماه یک بار به مراجع ذی‌ربط ارسال و صحت آن را کنترل و آخرین تغییرات را دریافت و در سیستمهای خود اعمال نماید. از نظر مؤسسه اعتباری، آخرین نشانی مشتری، نشانی ارائه شده از سوی پایگاه ذی‌ربط است

حتی اگر مشتری نشانی خود را راساً اصلاح نکرده باشد. این موضوع باید در قرارداد منعقده با مشتریان ذکر شود. در صورتی که پیش از به روز رسانی اطلاعات ، مشتری خواهان اصلاح نشانی و کد پستی خود باشد اصلاح آنها مشروط به مطابقت اطلاعات ارائه شده با اطلاعات پایگاههای ذی‌ربط است.

ماده ۱۰- در صورتی که پس از انجام تکالیف مقرر در مواد فوق، مشخص شود کد پستی مشتری (حقیقی، حقوقی) متعلق به وی نیست، مؤسسه اعتباری باید مراتب را در قالب گزارش معاملات مشکوک به واحد اطلاعات مالی گزارش دهد.

ماده ۱۱- مؤسسه اعتباری موظف است پس از ابلاغ این دستورالعمل، تکالیف مذکور در این دستورالعمل را در مورد مشتریان فعلی خود که به واسطه دریافت خدمات پایه از قبل، ارتباط با مؤسسه را حفظ کرده اند، عملی سازد.

تبصره- آن دسته از مشتریان فعلی که در مرحله تطبیق، مشخصات آن‌ها دارای مغایرت بوده است، موظف هستند ظرف مدت ۳ ماه نسبت به رفع مغایرت اقدام نمایند. چنانچه مغایرت مذکور رفع نگردد، واحد مبارزه با پولشویی مؤسسه اعتباری موظف است موارد را در قالب گزارش معاملات مشکوک به واحد اطلاعات مالی اطلاع دهد.

ماده ۱۲- مؤسسه اعتباری موظف است حداکثر ظرف مدت ۳ ماه از تاریخ ابلاغ این دستورالعمل از ارایه خدمت به کلیه مشتریان فاقد کد پستی خودداری نماید. به محض ارایه کد پستی توسط مشتری، ارایه خدمت به دارنده حساب ادامه می یابد.

این دستورالعمل در ۱۲ ماده و ٦ تبصره در هشتمین جلسه شورای عالی مبارزه با پولشویی مورخ ۱۳۸۹/۱۱/۲۰ به تصویب رسید و از تاریخ ابلاغ، لازم الاجراست.

بسمه تعالی

دستورالعمل مجموعه اقدامات و تدابیر لازم برای حصول اطمینان از رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در واحدهای برون مرزی مؤسسات اعتباری

هدف

به منظور مبارزه با پولشویی و جلوگیری از تأمین مالی تروریسم و در اجرای موثر ماده ۳۱ آیین نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ۱۸۱٤۳٤/ت ٤۳۱۸۲ ک مورخ ۱۳۸۸/۹/۱٤ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی و به منظور حصول اطمینان از اجرای کامل مقررات مذکور در کلیه واحدهای برون مرزی مؤسسات اعتباری و اجتناب آن ها از قرار گرفتن در معرض ریسک شهرت؛ دستورالعمل «مجموعه اقدامات و تدابیر لازم برای حصول اطمینان از رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در واحدهای برون مرزی مؤسسات اعتباری» به شرح زیر ابلاغ می‌شود:

تعاریف

ماده ۱ – در این دستورالعمل، اصطلاحات و عبارات به کار رفته به شرح زیر تعریف می‌شود:

٤٤-۱- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

٤٥-۱- قانون: قانون مبارزه با پولشویی(مصوب دوم بهمن ماه ۱۳۸٦ مجلس شورای اسلامی)؛

٤٦-۱- آیین‌نامه: آیین‌نامه اجرائی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ۱۸۱٤۳٤/ت ٤۳۱۸۲ ک مورخ ۱۳۸۸/۹/۱٤ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی؛

٤۷-۱- مؤسسه اعتباری: بانک (اعم از بانک ایرانی و شعبه و نمایندگی بانک خارجی مستقر در جمهوری اسلامی ایران)، مؤسسه اعتباری غیربانکی، تعاونی اعتبار، صندوق قرض‌الحسنه، شرکت لیزینگ، شرکت سرمایه‌پذیر و سایر اشخاص حقوقی که به امر واسطه‌گری وجوه اقدام می‌نمایند.

تبصره: مؤسسه اعتباری شامل شعبه و نمایندگی مستقر در مناطق آزاد تجاری- صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی جمهوری اسلامی ایران نیز می‌شود.

٤۸-۱- ریسک شهرت: احتمال بروز زیان در اثر از دست‌دادن حسن شهرت به دلایلی از جمله وضعیت نامطلوب مالی، تنزل رتبه اعتباری و یا از دست‌دادن اعتماد عمومی.

٤۹-۱- واحد برون مرزی: دفتر نمایندگی و یا شعبه مؤسسه اعتباری در خارج از کشور؛

۵۰-۱- کشور مقصد: کشور محل استقرار واحد برون مرزی مؤسسه اعتباری؛

۵۱-۱- واحد مستقل خارج از کشور(Subsidiary): به شخص حقوقی مستقلی اطلاق می‌شود که به عنوان یک مؤسسه اعتباری در کشور مقصد به ثبت رسیده است و تحت کنترل یک مؤسسه اعتباری در جمهوری اسلامی ایران می‌باشد.

ماده ۲ – مؤسسه اعتباری که دارای واحدهای برون مرزی می‌باشد، موظف است ترتیبی اتخاذ نماید که قوانین و مقررات مبارزه با پولشویی و دستورالعمل‌های احتیاطی صادره از سوی بانک مرکزی، به طور کامل جهت اجرا به واحدهای مذکور ابلاغ شود.

ماده ۳– مؤسسه اعتباری باید اطمینان یابد که کارکنان واحدهای برون مرزی آن ، آموزش‌های لازم را در زمینه مقررات مبارزه با پول‌شویی و شیوه اجرای وظایف محوله طی کرده، شناخت کافی از مفاهیم مربوط دارند.

ماده ۴– واحدهای برون مرزی موظفند بر اساس اعلام نظر بانک مرکزی در خصوص رعایت قوانین و مقررات مبارزه با پولشویی در کشورهای مقصد، به ترتیب زیر اقدام نمایند:

۱- در صورتی که در کشور مقصد، مقررات مبارزه با پولشویی مطابق استانداردهای بین‌المللی حاکم باشد؛ واحد برون مرزی باید مقررات مصوب را به طور دقیق و کامل اجرا نماید.

۲- در صورتی که مقررات کشور مقصد، از کیفیت پایین تری نسبت به استانداردها و مقررات جمهوری اسلامی ایران برخوردار باشد، واحد برون مرزی باید مقررات جمهوری اسلامی ایران را اجرا نماید.

۳- در صورتی که کشور مقصد دارای مقرراتی در زمینه مبارزه با پولشویی نباشد واحد برون مرزی باید مقررات جمهوری اسلامی ایران را اجرا نماید. در این صورت و یا چنانچه کشور مقصد از محیط‌های پر خطر در زمینه پولشویی باشد؛ مؤسسه اعتباری موظف است مراتب را به بانک مرکزی جهت ارایه راه کار گزارش کند.

٤ - بازرسان مؤسسه اعتباری باید در بازرسی از واحدهای برون مرزی،گزارش مفصلی را از شرایط حاکم بر کشور مقصد (در زمینه خطر پول‌شویی و اعمال دقیق مقررات مبارزه با پولشویی) برای هیأت مدیره مؤسسه اعتباری - و یا در صورت عدم برخورداری از هیأت مدیره؛ برای بالاترین مقام آن - تهیه کنند.

٥ - واحد مبارزه با پولشویی مؤسسه اعتباری موظف است به طور مستمر؛ وضعیت کشورهایی که مؤسسه اعتباری در آن ها دارای واحد برون مرزی است از نظر میزان انطباق با استانداردهای بین المللی و مقررات مبارزه با پولشویی در ایران تحت پایش داشته و تحولات مربوطه را به هیأت مدیره مؤسسه اعتباری - و یا در صورت عدم برخورداری از هیأت مدیره؛ برای بالاترین مقام مؤسسه- گزارش کند. همچنین مؤسسه اعتباری باید یک نسخه از گزارش‌های تهیه شده را برای بانک مرکزی ارسال نماید.

٦- رعایت تکالیف مقرر در این دستورالعمل - در صورتی که امکان قانونی آن از نظر کشور مقصد وجود داشته باشد - باید توسط واحدهای مستقل خارج از کشور مؤسسه اعتباری (Subsidiary) نیز رعایت شود.

این دستورالعمل در ٤ ماده و ١ تبصره در هشتمین جلسه شورای عالی مبارزه با پولشویی مورخ ١٣٨٩/١١/٢٠ بـه تصویب رسید و از تاریخ ابلاغ، لازم الاجراست.

بسمه تعالی

آیین‌نامه مدت وطرز نگاهداری اوراق بازرگانی ،اسناد ودفاتر بانکها

شورای پول و اعتبار در یکهزار و چهاردهمین جلسه مورخ ۱۳۸۹/۳/۲۵ به استناد بند (و) از ماده ۳۳ قانون پـولی و بـانکی کشور مصوب ۱۸ تیرماه ۱۳۵۱، «آیین‌نامه مدت و طرز نگاهداری اوراق بازرگانی، اسناد و دفاتر بانک‌ها» را که از این پس به اختصار آیین‌نامه نامیده می‌شود، در ۱۲ ماده و ۱۱ تبصره، به شرح ذیل تصویب نمود.

فصل اول– گستره شمول

ماده ۱- اسناد موضوع این آیین‌نامه مشتمل بر: اسناد، اوراق بازرگانی، مدارک و دفاتر بانک‌ها، در پنج سطح بـه شـرح ذیل تعریف می‌شود:

۱-۱- اسناد سطح اول شامل:

الف- اسناد و مدارک مالکیت اموال منقول و غیرمنقول بانک

ب- اساسنامه، سوابق و مدارک مربوط به تأسیس بانک

پ- دفاتر سهام بانک

ت- صورت‌جلسات مجامع و هیأت مدیره بانک

ث- نسخ اصلی ترازنامه بانک و ضمایم مربوطه که به تصویب مجمع عمومی رسیده و گزارش عملکرد هیأت مدیره؛

۱-۲- اسناد سطح دوم شامل:

الف- دفترکل

ب- دفتر روزنامه

۱-۳- اسناد سطح سوم شامل:

الف- کارت‌های نمونه امضاء، مدارک احراز هویت و افتتاح انواع حساب‌های ارزی و ریالی مشتریان

ب- لاشه انواع چک‌ها از جمله چک عادی اشخاص، چک‌پول، ایران‌چک، چـک بـانکی و غیـره، سـفته‌ها و بـروات واگذاری و سایر اسناد اعم از خریداری یا وصولی ارزی و ریالی

پ- گواهی‌نامه‌های عدم پرداخت چک‌های برگشتی و مدارک رفع سوء اثر چک‌های برگشتی

ت- کلیه قراردادهای منعقده و موافقت‌نامه‌های بین بانک و اشخاص (به غیر از قراردادهـای مربـوط بـه تسـهیلات اعطایی)

ث- اسناد مربوط به عملیات حساب‌های معاملات داخلی بانک که از طریق مناقصه یا مزایده انجام شده

ج- لاشه ضمانت‌نامه‌ها و اسناد ذیربط

چ- مدارک نقل و انتقال سهام

ح- نسخ دوم گواهی‌نامه‌های سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار و همچنین انواع اوراق گواهی سپرده بانک‌ها

خ- کلیه اوراق و اسناد مربوط به خرید و فروش ارزهای خارجی، حوالجات ارزی، کارت‌های اعتباری ارزی و پیمان‌نامه‌های ارزی

د- کلیه اوراق و اسناد مربوط به حوالجات، اتاق پایاپای، صندوق امانات و اوراق مشارکت

ذ- اوراق و اسناد مربوط به اعتبارات اسنادی وارداتی و صادراتی

ر- کلیه اسناد حسابداری اعم از ارزی و ریالی، نقدی و انتقالی

٤-١- اسناد سطح چهارم شامل:

الف- قراردادها، اوراق و اسناد مربوط به تسهیلات اعطایی و اعتبارات استفاده شده مشتریان

ب- اوراق مربوط به فروش اثاث و وسایل فرسوده و مستعمل و اسقاط شده

پ- اوراق و مدارک مربوط به اسناد تجاری تنزیل شده

ت- اوراق مربوط به خرید ملزومات و اموال منقول و غیرمنقول بانک

٥-١- اسناد سطح پنجم شامل:

الف- دفاتر ثبت نامه‌های صادره و وارده

ب- دفاتر ارسال مراسلات

پ- ته‌چک‌های صادره ادارات و واحدهای بانک

تبصره- تعیین سطح سایر اسناد حسب مورد بنا به پیشنهاد بانک‌ها و تایید بانک مرکزی انجام خواهد شد.

فصل دوم- مدت نگهداری اطلاعات مربوط به اسناد

ماده ٢- بانک‌ها موظفند اطلاعات مربوط به اسناد سطح اول، دوم، سوم و بندهای الف از سطوح چهارم و پنجم را به صورت الکترونیکی و برای همیشه نگهداری نمایند.

فصل سوم- مدت و نحوه نگهداری اسناد

ماده ٣- مدت نگهداری اسناد

١-٣- بانک‌ها مکلفند عین اسناد سطح اول را برای همیشه نگهداری نمایند.

٢-٣- بانک‌ها مکلفند عین اسناد سطح دوم را حداقل به مدت ١٠ سال پس از پایان سال مالی نگهداری نمایند.

٣-٣- بانک‌ها مکلفند اسناد سطح سوم را حداقل به مدت ٥ سال پس از زمان‌های مقرر در جدول ضمیمه این آیین‌نامه نگهداری نمایند.

٤-٣- بانک‌ها مکلفند اسناد سطح چهارم را حداقل به مدت ۳ سال پس از زمان‌های مقرر در جدول ضمیمه این آیین‌نامه نگهداری نمایند.

٥-٣- بانک‌ها مکلفند اسناد سطح پنجم را حداقل به مدت ۱ سال پس از زمان‌های مقرر در جدول ضمیمه این آیین‌نامه نگهداری نمایند.

تبصره ۱- بانک‌ها مکلفند هر یک از اسنادی را که قبل از اتمام مدت نگهداری آن‌ها، دعوایی نسبت به آن‌ها اقامه شده حداقل تا مختومه شدن دعوی و تعیین تکلیف نهایی نگهداری نمایند.

تبصره ۲- لازم است سایر اسنادی که به موجب قوانین باید تا مدت معینی نگهداری شوند، برای همان مدت نگهداری گردند.

ماده ٤- نحوه نگهداری اسناد

١-٤- به صورت فیزیکی:

بانک‌ها موظفند با اتخاذ تدابیر و تمهیدات مقتضی به گونه‌ای عمل نمایند که ضمن حفظ امنیت و کیفیت اسناد ، امکان دسترسی به عین آن اسناد در مواقع مورد نیاز به سهولت فراهم شود.

٢-٤- به صورت تصاویر دیجیتالی:

بانک‌ها می‌توانند اسناد سطوح سوم، چهارم و پنجم را علاوه بر نگهداری به صورت فیزیکی، در چارچوب نظامی یکپارچه و مبتنی بر دستورالعملی مدون که به تصویب هیأت مدیره هر بانک می‌رسد، به صورت تصاویر دیجیتالی نیز نگهداری نمایند.

تبصره ۱- در صورت تهیه تصاویر دیجیتالی، نگهداری فیزیکی اسناد در محل تهیه و تولید آن‌ها الزامی نمی‌باشد.

تبصره ۲- در صورت نگهداری فیزیکی اسناد در مکانی غیر از محل تهیه و تولید آن‌ها، هیأت مدیره بانک موظف است شرایط و تمهیداتی را فراهم نماید که امکان دسترسی به اصل اسناد حداکثر ظرف مدت چهار روز کاری، فراهم باشد.

٣-٤- به صورت میکروفیلم:

بانک‌ها می‌توانند کلیه اسناد خود را منوط به انجام مراحل مقرر در ماده ۷، به صورت میکروفیلم نگهداری نمایند.

فصل چهارم– امحاء اسناد

ماده ٥- امحاء پس از موعد

امحاء اسناد سطوح دوم، سوم، چهارم و پنجم پس از سپری شدن مدت‌های مقرر در بندهای ۳-۲، ۳-۳، ٤-۳ و ٥-۳ و در چارچوب مقررات داخلی بانک‌ها بلامانع است.

ماده ٦- امحاء پیش از موعد

بانک‌ها می‌توانند پیش از سپری شدن مدت‌های مقرر در ماده ۳، اسناد سطوح سوم، چهارم و پنجم را منوط به انجام مراحل مذکور در ماده ۷ امحاء نمایند.

ماده ۷- فرآیند تبدیل اسناد به میکروفیلم به«روش تلفیقی دیجیتال و میکروفیلم»

امحاء اسناد سطوح سوم، چهارم و پنجم پیش از مدت‌های مقرر در ماده ۳، منوط به انجام مراحل ذیل مجاز می‌باشد:

الف- تعیین یک واحد سازمانی برای انجام فرآیند تبدیل اسناد به میکروفیلم به «روش تلفیقی دیجیتال و میکروفیلم».

ب- اختصاص یک مکان مناسب برای اجرای کلیه مراحل مربوط به «روش تلفیقی دیجیتال و میکروفیلم».

پ- انتقال کلیه اسناد مورد نظر به مکان مذکور در بند (ب).

ت- آماده‌سازی اسناد مورد نظر برای انجام عملیات تصویربرداری دیجیتالی از آن‌ها.

ث- تهیه تصاویر دیجیتالی از اسناد.

ج- کنترل، ویرایش و استاندارد نمودن تصاویر دیجیتالی تهیه شده به نحوی که امکان بازیابی، دسته‌بندی یا تجزیه و تحلیل اطلاعات آن‌ها به سهولت امکان‌پذیر باشد.

چ- فیلم‌برداری از تصاویر دیجیتالی بر روی رول‌های میکروفیلم توسط دستگاه‌های آرشیو رایتر (Archive writer).

ح- کنترل دقیق میکروفیلم تهیه شده از حیث وضوح تصویر و خوانا بودن مطالب انتقال یافته. در صورتی‌که مندرجات میکروفیلمی خوانا نباشد، لازم است از نسخه مربوط مجدداً تصویر دیجیتالی تهیه شده و پس از فیلم‌برداری به انتهای رول میکروفیلم اضافه گردد.

خ- تهیه صورت‌جلسه انطباق اسناد با میکروفیلم و امضاء آن توسط هیأتی متشکل از اعضای ذیل:

- رئیس یا معاون بایگانی کل

- رئیس یا معاون واحد سازمانی مسئول انجام فرآیند تبدیل اسناد به میکروفیلم

- نماینده اداره بازرسی

- نماینده اداره حقوقی

-نماینده اداره حراست

- نماینده واحد خدمات ماشینی یا انفورماتیک یا حسابرسی فنآوری اطلاعات

د- تهیه تصویر دیجیتالی از صورت‌جلسه ذکر شده در بند (خ) و فیلم‌برداری از آن تصویر در ابتدا و انتهای هر رول میکروفیلم.

تبصره ۱- در صورت وجود مطلب یا نوشته‌ای ظهر اسناد، باید از آن مندرجات نیز میکروفیلم تهیه شود.

تبصره ۲- نگهداری عین صورت‌جلسات مذکور در بند (خ) تا زمان امحاء میکروفیلم‌ها الزامی می‌باشد.

تبصره ۳- ریاست هیأت مذکور در بند (خ) بر عهده رئیس یا معاون بایگانی کل بوده و جلسات هیأت، زیر نظر وی تشکیل و اداره می‌گردد.

تبصره ٤- چنانچه در نمودار سازمانی بانک، اشخاص یا واحدهای مذکور در بند (خ) وجود نداشته باشند، هیأت مدیره آن بانک موظف است اشخاص یا ادارات جایگزین را تعیین کند.

تبصره ٥- تعیین میزان و حدود اختیارات و صلاحیت‌های هیأت مذکور در بند (خ) بر عهده هیأت مدیره بانک می‌باشد.

تبصره ٦- حضور تمامی اعضای هیأت مذکور در بند (خ) برای اجرای فرآیند تبدیل اسناد به میکروفیلم به «روش تلفیقی دیجیتال و میکروفیلم» الزامی است.

ماده ۸- میکروفیلم‌های تهیه شده مطابق با این آیین‌نامه در حکم اصول اسناد مربوط تلقی می‌گردد و در کلیه دادگاه‌ها قابل استناد می‌باشد.

فصل پنجم- اسناد الکترونیکی

ماده ۹- اسنادی که مطابق با ماده ۲ قانون تجارت الکترونیکی؛ با وسایل الکترونیکی، نوری و یا فناوری‌های جدید اطلاعات، تولید، ارسال، دریافت، ذخیره یا پردازش می‌شوند، منوط به رعایت ماده ۸ قانون مذکور در حکم اصول اسناد می‌باشند. بانک‌ها مکلفند اسناد الکترونیکی مربوط به سطوح دوم، سوم، چهارم و پنجم را برای همیشه نگهداری نمایند.

ماده ۱۰- بانک‌ها ملزم به تهیه نسخه پشتیبان از کلیه اسناد الکترونیکی می‌باشند به گونه‌ای که در صورت هرگونه آسیب، خدشه و اختلال برای یک نسخه، نسخه دیگر مصون بماند.

فصل ششم- سایر مقررات

ماده ۱۱- بانک‌ها مکلفند اسناد و مدارکی را که بر اساس مقررات موضوعه ارزش تاریخی دارند، مطابق با قانون تأسیس سازمان اسناد ملی ایران نگهداری نمایند.

ماده ۱۲- مفاد این آیین‌نامه در خصوص مؤسسات اعتباری غیر بانکی که دارای مجوز از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران بوده و تحت نظارت این بانک قرار دارند نیز نافذ می‌باشد.

با تصویب این آیین‌نامه، آیین‌نامه مصوب مورخ ۱۳۵۳/۱۲/٦ و مصوبات مورخ ۱۳٦۱/۱۰/۱۹ و ۱۳٦۹/۱۰/۸ این شورا درخصوص آیین‌نامه مذکور منسوخ اعلام می‌گردد.

جدول موضوع ماده ۳

ردیف	نام سند	زمان پایه
اسناد سطح سوم		
الف	کارت‌های نمونه امضاء، مدارک احراز هویت و افتتاح انواع حساب‌های ارزی و ریالی مشتریان	از تاریخ بسته شدن حساب یا تغییر دارندگان حق امضا یا تغییر امضا
ب	لاشه انواع چک‌ها از جمله چک عادی اشخاص، چک‌پول، ایران‌چک، چک بانکی و غیره، سفته‌ها و بروات واگذاری و سایر اسناد اعم از خریداری یا وصولی ارزی و ریالی	از تاریخ تصفیه
پ	گواهی‌نامه‌های عدم پرداخت چک‌های برگشتی و مدارک رفع سوء اثر چک‌های برگشتی	از تاریخ صدور
ت	کلیه قراردادهای منعقده و موافقت‌نامه‌های بین بانک و اشخاص (به غیر از قراردادهای مربوط به تسهیلات اعطایی)	از تاریخ انقضاء قرارداد و تصفیه حساب

ردیف	نام سند	زمان پایه
ث	اسناد مربوط به عملیات حساب‌های معاملات داخلی بانک که از طریق مناقصه یا مزایده انجام شده	از تاریخ انجام معامله
ج	لاشه ضمانت‌نامه‌ها و اسناد ذیربط	از تاریخ انقضاء یا تصفیه حساب
چ	مدارک نقل و انتقال سهام	از تاریخ نقل و انتقال
ح	نسخ دوم‌گواهی‌نامه‌های سپرده‌های‌سرمایه‌گذاری مدت‌دار	از تاریخ بسته‌شدن حساب
خ	کلیه اوراق و اسناد مربوط به خرید و فروش ارزهای خارجی، حوالجات ارزی، کارت‌های اعتباری ارزی و پیمان‌نامه‌های ارزی	از تاریخ خاتمه عملیات بانکی
د	کلیه اوراق و اسناد مربوط به حوالجات، اتاق پایاپای، صندوق امانات و اوراق مشارکت	از تاریخ خاتمه عملیات بانکی
ذ	اوراق و اسناد مربوط به اعتبارات اسنادی وارداتی و صادراتی	از تاریخ خاتمه عملیات بانکی
ر	کلیه اسناد حسابداری اعم از ارزی و ریالی، نقدی و انتقالی	از تاریخ خاتمه عملیات بانکی

ردیف	نام سند	زمان پایه
اسناد سطح چهارم		
الف	قراردادها، اوراق و اسناد مربوط به تسهیلات اعطایی و اعتبارات استفاده شده مشتریان	از تاریخ تصفیه حساب و فک رهن از وثایق
ب	اوراق مربوط به فروش اثاث و وسایل فرسوده و مستعمل و اسقاط شده	از تاریخ فروش
پ	اوراق و مدارک مربوط به اسناد تجاری تنزیل شده	از تاریخ خاتمه عملیات بانکی
ت	اوراق مربوط به خرید ملزومات و اموال غیر منقول بانک	از تاریخ خرید
اسناد سطح پنجم		
الف	دفاتر ثبت نامه‌های صادره و وارده	از تاریخ بسته شدن دفتر
ب	دفاتر ارسال مراسلات	از تاریخ بسته شدن دفتر
پ	ته‌چک‌های صادره ادارات و واحدهای بانک	از تاریخ اتمام دسته چک‌ها

۸۹/۱۸۱۹۲۷
۱۳۸۹/۰۸/۱۸ **بسمه تعالی**

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست‌بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام؛

احتراماً، پیرو بخشنامه شماره ۸۹/۸۰۲۲۳ مورخ ۱۳۸۹/٤/۱۵ ، موضوع ابلاغ «آیین‌نامه مدت و طرز نگاهداری اوراق بازرگانی، اسناد و دفاتر بانک‌ها» مصوب یکهزار و یکصد و چهاردهمین جلسه مورخ ۱۳۸۹/۳/۲۵ شورای پول و اعتبار، بدینوسیله مراتب زیر را به استحضار می‌رساند:

۱. مطابق با ماده ٦ آیین‌نامه صدرالذکر، بانک‌ها می‌توانند پیش از سپری شدن مدت‌های مقرر در ماده ۳، اسناد سطوح سوم، چهارم و پنجم را منوط به انجام مراحل مذکور در ماده ۷، امحاء نمایند. بدیهی است هرگونه اقدام مغایر با مفاد قانونی فوق‌الذکر از قبیل امحاء سهوی یا عمدی اسناد مذکور پیش از مواعید مقرر، از نظر بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تخلف محسوب گردیده و موجب اعمال مجازات‌های قانونی و اداری خواهد شد.

۲. مطابق با قانون مبارزه با پولشویی و آیین‌نامه اجرایی آن و همچنین مفاد ماده ۲ «آیین‌نامه مدت و طرز نگاهداری اوراق بازرگانی، اسناد و دفاتر بانک‌ها»، بانک‌ها موظفند تمهیدات لازم برای ثبت و نگاهداری اطلاعات مرتبط با صادر کننده، ظهرنویسان و گیرنده اسناد ذکر شده در بند«ب» از سطح سوم (به ویژه چک‌های عادی و بانکی) را به گونه‌ای فراهم نمایند، که امکان جستجو براساس هر یک از شناسه‌های مذکور میسر باشد.

خواهشمند است دستور فرمایند مراتب فوق به قید تسریع به کلیه واحدهای ذی‌ربط آن بانک/مؤسسه اعتباری ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت به عمل آید.

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین شاره: امین آزاد **مرتضی ستاک**

۳۸۱۶ **۳۸۳۱-۲**

۸۹/۲۸٤۸۷٦
۱۳۸۹/۱۲/۲۲

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل بانکهای دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید

باسلام

احتراماً؛ بدینوسیله به استحضار می‌رساند با استناد به اختیارات موضوع تبصره ماده (۱) آیین‌نامه مدت و طرز نگهداری اوراق بازرگانی، اسناد و دفاتر بانک‌ها، مصوب ۱۳۸۹/۰۳/۲۵ شورای پول و اعتبار، کمیسیون اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در هشتاد و هفتمین جلسه مورخ ۱۳۸۹/۱۱/۲۰ خود که به تأیید ریاست کل محترم بانک نیز رسیده است، مقرر نمود که عبارت زیر به انتهای قسمت (ح) بند (۳-۱) ماده (۱) "*آیین‌نامه مدت و طرز نگهداری اوراق بازرگانی، اسناد و دفاتر بانک‌ها*" اضافه گردد:

"...و همچنین انواع اوراق گواهی سپرده بانک‌ها."

با عنایت به مراتب فوق، ضمن ارسال یک نسخه از آیین‌نامه اصلاح شده فوق‌الذکر، خواهشمند است دستور فرمایند، اقدامات لازم در خصوص اجرای مصوبه مزبور معمول گردد.

اداره مطالعات و مقررات بانکی

امیرحسین امین‌آزاد **علی اکبر عابدینی**

۳۸۱۶ **۵-۳۸۳۱**

۸۹/۸۰۲۲۳
۱۳۸۹/۰٤/۱۵

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی و غیردولتی، مؤسسه اعتباری توسعه، شرکت دولتی پست‌بانک و بانک قرض‌الحسنه مهر ایران ارسال گردید.

با سلام؛

احتراماً، پیرو نامه‌های شماره مب/۱۹٤٤ مورخ ۱۳۸٦/٥/۱۱، مب/٤۹٤۹ مورخ ۱۳۸٦/۱۱/۲۸، مب/۲۷۰٦۹ مورخ ۱۳۸۷/۸/٦ و نامه شماره ۷۱۷۸۳ مورخ ۱۳۸۷/۱۰/۹ به پیوست آیین‌نامه مدت و طرز نگاهداری اوراق با شماره بازرگانی، اسناد و دفاتر بانک‌ها مصوب یکهزار و یکصد و چهاردهمین جلسه تاریخ ورخ ۱۳۸۹/۳/۲۵ شورای پول و اعتبار جهت اجرا ایفاد می‌گردد.

یادآوری می‌نماید از تاریخ ابلاغ این آیین‌نامه، آیین‌نامه مصوب مورخ ۱۳۵۳/۱۲/٦ و مصوبات مورخ ۱۳٦۱/۱۰/۱۹ و ۱۳٦۹/۱۰/۸ شورای پول و اعتبار در این خصوص کان‌لم‌یکن تلقی می‌گردد.

خواهشمند است دستور فرمایند، مراتب به کلیه واحدهای ذی‌ربط آن بانک/مؤسسه اعتباری ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت به عمل آید.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مهناز بهرامی **امیر حسین امین آزاد**

۳۸۱۶ **۵ـ۳۸۳۱**

بسمه تعالی

شماره ۵۹۱۲۰ درخصوص اصلاح ماده (۹) آئین نامه کاربردی شدن کارت شناسایی ملی

تاریخ: ۱۳۹۰/۳/۱۷،

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال می‌گردد.

احتراماً، با عنایت به استعلام برخی بانکها و مؤسسات اعتباری به شماره ی از این بانک در خصوص سررسید اعتبار برخی کارت‌های شناسایی ملی، به تاریخ این وسیله مصوبه مورخ ۱۳۸۹/۱۲/۱ هیئت محترم وزیران در خصوص اصلاح ماده (۹) آئین نامه کاربردی شدن کارت شناسایی ملی جهت اطلاع و اقدام مقتضی اعلام می‌شود:

هیئت محترم وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۹/۱۲/۱ بنا به پیشنهاد مشترک وزارتخانه‌های کشور و ارتباطات و فن آوری اطلاعات و به استناد ماده (٦) قانون الزام اختصاص شماره ملی و کد پستی برای کلیه اتباع ایران ـ مصوب ۱۳۷٦ـ تصویب نمود:

ماده (۹) آئین نامه کاربردی شدن کارت شناسایی ملی، موضوع تصویب نامه شماره ۳۲۰۵۳/ت۳۸۱۹٦هـ مورخ ۱۳۸۷/۳/۵ به شرح زیر اصلاح می‌گردد:

«ماده ۹- اعتبار اولین کارتهای شناسایی ملی صادره طی سالهای ۱۳۸۰ لغایت ۱۳۸۳ تا پایان سال ۱۳۹۲ تمدید می‌گردد.».

با عنایت به مراتب فوق، خواهشمند است دستور فرمایند مصوبه مذکور به کلیه واحدهای ذی‌ربط در آن بانک / مؤسسه اعتباری ابلاغ شود.

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مبارزه با پولشویی

مهناز بهرامی عبدالمهدی ارجمندنژاد

۲-۱۶۱۵ ۲۳۱۶

شماره ۹۰/۱۷۳۰۲۹ ، لزوم توقف کلیه حساب های فاقد شماره یا شناسه ملی از تاریخ ۱۳۹۰/۵/۲۶

مورخ ۱۳۹۰/۷/۲۵

بسمه تعالی

جهت اطلاع مدیران عامل م تاریخ ترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال می‌شود.

با سلام؛

همانگونه که استحضار دارند برابر مفاد ماده ۲۵ دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان ایرانی مؤسسات اعتباری (موضوع بند ۱ بخشنامه شماره ۹۰/٤١٤٧٨ مورخ ۱۳۹۰/۰۲/۲٦)، کلیه حسابهای فاقد شماره یا شناسه ملی باید حداکثر سه ماه پس از ابلاغ دستورالعمل یاد شده (تاریخ ۱۳۹۰/۰۵/۲٦) متوقف شده و تنها پس از ارائه شماره یا شناسه ملی از حساب‌های مزبور، رفع اثر شود.

از این رو به عنوان آخرین تذکر، یادآور می‌شود لازم است مفاد ماده فوق الذکر حداکثر تا تاریخ ۱ آبان ۱۳۹۰ به صورت کامل و در کلیه شعب آن بانک/ مؤسسه اجرایی شود.

شایان ذکر است بر اساس مفاد تبصره (۳) ماده (٤) قانون مبارزه با پولشویی مصوب ۱۳۸٦/۱۱/۰۲، کلیه آئین‌نامه‌های اجرایی شورای عالی مبارزه با پولشویی برای تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی ذی‌ربط لازم الاجرا بوده و متخلف از این امر به تشخیص مراجع اداری و قضایی حسب مورد به دو تا پنج سال انفصال از خدمت مربوط محکوم خواهد شد.

همچنین یادآور می‌شود برابر ضوابط مندرج در دستورالعمل احراز و سلب صلاحیت حرفه‌ای مدیرعامل و اعضای هیأت مدیره مؤسسات اعتباری، عدم رعایت قوانین و مقررات از جمله شرایط سلب صلاحیت حرفه‌ای مدیران مؤسسات اعتباری می‌باشد.

سید حمید پورمحمدی

بسمه تعالی

شماره ۹۰/۱۹۰۹۵۹ ، اشخاص(حقیقی، حقوقی) مشمول بخشنامه ۹۰/۱۷۳۰۲۹ مورخ ۱۳۹۰/۷/۲۵

مورخ ۱۳۹۰/۸/۱۴

«به موجب بخشنامه شماره ۹۱/۷۵۳۲۴ مورخ ۱۳۹۱/۰۳/۲۷، مفاد ان شماره:بخشنامه تغییر یافت.»

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های تاریخ:ولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال می‌شود.

با سلام؛

پیرو بخشنامه شماره ۹۰/۱۷۳۰۲۹ مورخ ۱۳۹۰/۷/۲۵ در خصوص لزوم رعایت مفاد ماده ۲۵ دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان ایرانی مؤسسات اعتباری(موضوع بند ۱ بخشنامه شماره ۹۰/٤١٤٧٨ مورخ ۱۳۹۰/۲/۲٦) مبنی بر توقف حساب‌های فاقد شماره یا شناسه ملی و از سرگیری فعالیت آن‌ها تنها پس از ارائه شماره‌های یاد شده از سوی مشتریان حقیقی یا حقوقی مؤسسات اعتباری و با توجه به استعلام به عمل آمده از سوی برخی بانک‌ها در خصوص گستره شمول اشخاص حقوقی مشمول به استحضار می‌رساند مفاد بخشنامه یاد شده صرفاً ناظر بر اشخاص حقیقی (در مورد شماره ملی) و نیز اشخاص حقوقی (در مورد شناسه ملی) است که در اداره کل ثبت شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری به ثبت می‌رسند. از این رو، بخشنامه یاد شده شامل مؤسسات و تشکیلات دولتی و بلدی نظیر وزارت خانه‌ها، سازمان‌های دولتی، شهرداری‌ها و نیز دانشگاها، مساجد، مدارس و موارد مشابه نمی‌شود.

خواهشمند است دستور فرمایند ضمن ابلاغ مراتب به واحدهای ذی‌ربط، در اسرع وقت گزارشی از عملکرد آن بانک/ مؤسسه در زمینه اجرای بخشنامه فوق‌الذکر برای این اداره ارسال شود.

اداره مبارزه با پولشویی

عبدالمهدی ارجمندنژاد — ۲۳۱۶

فرید کیان — ۱-۲۳۲۱

بسمه تعالی

شماره ۹۰/۲۳۷۰۹۱ ، ابلاغ دستورالعمل های مبارزه با با پولشویی به صندوق های قرض‌الحسنه

مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۶

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه صندوق‌های قرض الحسنه ارسال گردید.

در اجرای موثر تکالیف مقرر در قانون مبارزه با پولشویی مصوب مجلس شورای اسلامی و آیین‌نامه اجرایی آن مصوب وزیران عضو کارگروه تصویب آیین‌نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی به اطلاع می‌رساند، دستورالعمل‌های مبارزه با پولشویی در مؤسسات اعتباری طی بخشنامه شماره ۹۰/٤١٤٧٨ مورخ ۱۳۹۰/۰۲/۲٦ به شبکه بانکی کشور ابلاغ شده است که دستورالعمل‌های مذکور در زیر مجموعه بخشنامه‌ها از بخش مبارزه با پولشویی پایگاه اطلاع رسانی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به نشانی: WWW.CBI.IR قرار گرفته‌اند.

از آنجا که در بسیاری از دستورالعمل‌های مذکور، صندوق‌های قرض الحسنه نیز جزو اشخاص مشمول می‌باشند لذا مقتضی است آن صندوق ضمن اجرای تکالیف مقرر در این دستورالعمل‌ها، بر حسن اجرای دقیق آن‌ها نیز نظارت جدی نماید.

اداره مبارزه با پولشویی

عبدالمهدی ارجمندنژاد — ۲۳۱۶

سعید علی اکبری — ۲۳۳۱-۰۲

بسمه تعالی

شماره ۹۰/۲۳۷۰۸۹ ، ابلاغ دستورالعمل های مبارزه با با پولشویی به شرکت های لیزینگ

مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۶

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه شرکت‌های لیزینگ ارسال گردید.

در اجرای موثر تکالیف مقرر در قانون مبارزه با پولشویی مصوب مجلس شورای اسلامی و آیین نامه اجرایی آن مصوب وزیران عضو کارگروه تصویب آیین نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی به اطلاع می‌رساند دستورالعمل‌های مبارزه با پولشویی درمؤسسات اعتباری طی بخشنامه شماره ۹۰/٤١٤٧٨ مورخ ۱۳۹۰/۰۲/۲٦ به شبکه بانکی کشور ابلاغ شده است که دستورالعمل‌های مذکور در زیر مجموعه بخشنامه‌ها از بخش مبارزه با پولشویی پایگاه اطلاع رسانی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به نشانی: WWW.CBI.IR قرار گرفته‌اند.

از آنجا که در بسیاری از دستورالعمل‌های مذکور، شرکت‌های لیزینگ نیز جزو اشخاص مشمول می‌باشند لذا مقتضی است آن شرکت ضمن اجرای تکالیف مقرر در این دستورالعمل‌ها، بر حسن اجرای دقیق آن ها نیز نظارت جدی نماید.

اداره مبارزه با پولشویی

عبدالمهدی ارجمندنژاد ۲۳۱۶

سعید علی اکبری ۲۳۳۱-۰۲

بسمه تعالی

شماره ۲۷۴۵۰۸ ، ابلاغ دستورالعمل های جدید مبارزه با پولشویی شامل: ۱- دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان خارجی مؤسسات اعتباری؛ ۲- دستورالعمل نحوه اعمال دقت و نظارت ویژه هنگام ارایه خدمات پایه به اشخاص سیاسی خارجی در مؤسسات اعتباری و ۳- دستورالعمل اجرایی مبارزه با پولشویی در صرافی ها

مورخ ۱۳۹۰/۱۱/۱۷

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال می‌شود.

باسلام؛

پیرو بخشنامه شماره ۹۰/٤١٤٧٨ مورخ ۱۳۹۰/۲/۲٦ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و در اجرای موثر تکالیف مقرر در قانون مبارزه با پولشویی و آیین نامه اجرایی آن موضوع تصویب نامه شماره ۱۸۱٤۳٤/ت ٤۳۱۸۲ ک مورخ ۱۳۸۸/۹/۱٤ وزیران عض شماره: کارگروه تصویب آیین نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی و ا تاریخ: لاحات بعدی آن، به پیوست دستورالعمل‌های ذیل که در دوازدهمین جلسه شورای عالی مبارزه با پولشویی مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۱۲ به تصویب رسیده است، جهت استحضار و اجرای موثر در آن بانک/ مؤسسه ابلاغ می‌شود:

۱ـ دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان خارجی مؤسسات اعتباری در ۲۲ ماده و ١٤ تبصره؛

۲ ـ دستورالعمل نحوه اعمال دقت و نظارت ویژه هنگام ارایه خدمات پایه به اشخاص سیاسی خارجی در مؤسسات اعتباری در ۱۲ ماده و ٦ تبصره؛

۳ ـ دستورالعمل اجرایی مبارزه با پولشویی در صرافی ها در ۲۰ ماده و ۱۱ تبصره.

در این رابطه، ذکر نکات ذیل ضروری است:

الف ـ همان گونه که ملاحظه می‌فرمایند، دو دستورالعمل نخست ناظر بر مؤسسات اعتباری از جمله بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیر بانکی(به شرح تعریف ارایه شده در بخش تعاریف هر یک از آن ها) بوده و دستورالعمل سوم ناظر بر صرافی ها است. از این رو، بانک‌هایی که دارای صرافی هستند باید علاوه بر ابلاغ دو دستورالعمل نخست به واحدهای ذی ربط، دستورالعمل سوم را نیز جهت اجرا به صرافی‌های تابعه ابلاغ نمایند.

ب ـ مؤسسات اعتباری باید حداکثر ظرف مدت یک ماه پس از ابلاغ ای شماره: بخشنامه(زمان اجرا)، ضوابط مذکور در دستورالعمل چگونگی شناسایی مشت تاریخ:یان خارجی مؤسسات اعتباری(موضوع بند ۱ فوق) را مبنای شناسایی این اشخاص قرار دهند و از این رو پس از طی زمان یاد شده، ضوابط مذکور در بخشنامه‌های شماره ۳۱۱۸/ه مورخ ۱۳۸۷/٦/۳۰ و ٥٥٥٥٦ مورخ ۱۳۸۷/۹/۱٦ این بانک برای شناسایی مشتریان خارجی، ملغی می‌شود.

در پایان، ضمن تاکید مجدد بر رعایت بندهای «ب» تا «چ» بخشنامه شماره ۹۰/٤۱٤۷۸ مورخ ۱۳۹۰/۲/۲٦ این بانک، خواهشمند است دستور فرمایند مجموعه پیوست به قید تسریع در اختیار تمامی واحدهای ذی ربط قرار گیرد.

اداره مبارزه با پولشویی

عبدالمهدی ارجمندنژاد **سعید علی اکبری**

۲۳۱٦ **۲۳۳۱-۰۲**

بسمه تعالی

دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان خارجی مؤسسات اعتباری

هدف

به منظور مبارزه با پولشویی و جلوگیری از تأمین مالی تروریسم و نیز فراهم آوردن تمهیدات لازم برای اجرای بند ۸ از ماده ١٤ قانون پولی و بانکی کشور (مصوب تیر ماه ۱۳۵۱ و اصلاحات پس از آن)، بند الف از ماده ۷ قانون مبارزه با پولشویی (مصوب دوم بهمن ماه ١٣٨٦ مجلس شورای اسلامی)، فصل دوم آیین‌نامه اجرائی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ١٨١٤٣٤/ت ٤٣١٨٢ ک مورخ ١٣٨٨/٩/١٤ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین‌نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی و اصلاحات بعدی آن، آیین‌نامه مستند سازی جریان وجوه در کشور موضوع تصویب نامه شماره ٢١١٨١٥/ت ٣٩٣٩٥ ه مورخ ١٣٨٦/١٢/٢٦ هیأت وزیران، آیین نامه تعیین شماره اختصاصی برای اشخاص خارجی مرتبط با کشور موضوع تصویب نامه شماره ١٦١٧٣/ت ٤٠٢٦٦ ه مورخ ١٣٨٨/١/٢٩ هیأت وزیران و مصوبات کارگروه ماده ۹ آن و نیز مدیریت انواع ریسک‌های بانکی به ویژه ریسک‌های عملیاتی، شهرت و تطبیق؛ «دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان خارجی مؤسسات اعتباری» به شرح زیر ابلاغ می‌شود:

تعاریف

ماده ۱ ــ در این دستورالعمل، اصطلاحات و عبارات به کار رفته به شرح زیر تعریف می‌شود:

۱-۵۲- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

۱-۵۳- قانون: قانون مبارزه با پولشویی مصوب ۱۳۸٦/۱۱/۲؛

۱-۵٤- آیین‌نامه: آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ١٨١٤٣٤/ت ٤٣١٨٢ ک مورخ ١٣٨٨/٩/١٤ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین‌نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی و اصلاحات بعدی آن؛

۱-۵۵- مؤسسات اعتباری: بانک‌ها (اعم از بانک‌های ایرانی و شعب و نمایندگی بانک‌های خارجی مستقر در جمهوری اسلامی ایران)، مؤسسات اعتباری غیر بانکی، تعاونی‌های اعتبار، صندوق‌های قرض‌الحسنه، شرکت‌های لیزینگ، شرکت‌های سرمایه پذیر و سایر اشخاص حقوقی که به امر واسطه گری وجوه اقدام می نمایند.

تبصره: مؤسسات اعتباری فوق شامل شعب و نمایندگی‌های مستقر در مناطق آزاد تجاری ـ صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی جمهوری اسلامی ایران نیز می‌شوند.

۱-۵۶- مدیریت ارشد: اعضاء هیأت عامل/مدیر عامل و آن گروه از مدیران اجرایی و کارکنان ارشد مؤسسات اعتباری که مستقیما زیر نظر هر یک از اعضای هیأت عامل / مدیر عامل قرار داشته، مسئولیت اجرای استراتژی‌ها و سیاست‌های مصوب هیأت مدیره/هیأت امنا یا هیأت عامل را حسب مورد بر عهده دارند.

۱-۵۷- ریسک عملیاتی: احتمال بروز زیان ناشی از نامناسب‌بودن و عدم کفایت فرآیندها و روش‌ها، افراد و سیستم‌های داخلی یا ناشی از رویدادهای خارج از مؤسسه اعتباری از جمله وقفه‌های عملیاتی، جرایم مشتریان، محصولات و عملکرد کاری، عملکرد استخدامی و ایمنی محیط کار.

۱-۵۸- ریسک شهرت: احتمال بروز زیان در اثر از دست‌دادن حسن شهرت به دلایلی از جمله وضعیت نامطلوب مالی، تنزل رتبه اعتباری و یا از دست‌دادن اعتماد عمومی.

۱-۵۹- تطبیق: سازگاری فعالیت مؤسسه اعتباری با قوانین، مقررات و استانداردهای ناظر بر فعالیت‌های آن مؤسسه.

۱-۶۰- ریسک تطبیق: احتمال شمول جریمه ، مجازات‌های قانونی، تنبیهات نظارتی ، مواجهه با زیان‌های حایز اهمیت و یا آسیب وارد شدن به حسن شهرت مؤسسات اعتباری، به دلیل عدم رعایت قوانین، مقررات و استانداردها است.

۱-۶۱- مشتری(ارباب رجوع):

- **شخص حقیقی یا حقوقی که در مؤسسه اعتباری دارای حساب بوده و یا به نفع او یا به نمایندگی از سوی او، حساب بانکی به نام وی افتتاح شود؛**
- **هر شخص حقیقی یا حقوقی که طرف مقابل مؤسسه اعتباری (و یا ذینفع یا ذینفعان) در رابطه با دیگر خدمات بانکی و اعتباری است و از ناحیه وی ممکن است ریسک‌های مختلف به ویژه ریسک‌های شهرت و عملیاتی متوجه مؤسسه اعتباری شود.**

مشتری به دو نوع مشتری گذری و دایمی ـ به شرح زیر ـ تقسیم می‌شود.

۱ـ۱۰ـ ۱ ـ مشتری‌گذری: مشتری است که به منظور دریافت خدمات غیرپایه به مؤسسه اعتباری مراجعه کرده و ارائه خدمت به وی مستلزم تشکیل پرونده نمی‌باشد. ارتباط مشتری گذری با مؤسسه اعتباری فاقد ویژگی " استمرار" است. متقاضیان وصول وجه چک، حواله وجه و پرداخت قبوض از جمله مصادیق مشتریان گذری می‌باشند.

۱ـ۱۰ـ۲ـ مشتری دایمی: مشتری است که ارتباط وی با مؤسسه اعتباری، واجد ویژگی مهم استمرار است و به دلیل نوع و ماهیت خدمات موردنیاز، تشکیل پرونده جهت درج اطلاعات هویتی و دیگر اطلاعات مورد نیاز برای وی ضرورت دارد.

۱-۶۲- اشخاص حقیقی خارجی: افرادی هستند که تابعیت ایران را ندارند. دارای مدارک شناسایی کشور متبوعه «گذرنامه» معتبر بوده و دارای روادید و یا پروانه اقامت معتبر در ایران می باشند. درخصوص آوارگان خارجی دارای کارت هویت ویژه اتباع خارجی و یا کارت خروجی مدت دار (آمایش) معتبر صادره از سوی وزارت کشور

ج.ا.ا و در مورد پناهندگان خارجی دارندگان دفترچه پناهندگی معتبر صادره از سوی نیروی انتظـامی ج.ا.ا. مـی باشند.

۱-٦۳- اشخاص حقوقی خارجی:

این اشخاص عبارتند از:

الف) مؤسسات، شرکت ها و شعب فعال آن ها که در خارج از ایران به ثبت رسیده باشند.

تبصره: نمایندگی و شعب شرکت ها و مؤسسات خارجی که در اداره کل ثبت شرکت ها به ثبـت رسـیده باشند، جزو اشخاص حقوقی ایرانی محسوب می‌شوند.

ب) نمایندگی‌های سیاسی خارجی مقیم ایران شامل سفارت خانه‌ها و کنسولگری ها.

پ) دفاتر نمایندگی رسمی سازمان‌های بین المللی مستقر در کشور که مـورد تاییـد وزارت امـور خارجـه باشند.

ت) دفاتر سازمان‌های مردم نهاد خارجی دارای مجوز فعالیت از وزارت کشور.

۱-٦٤- شناسایی مشتری : شناخت و تایید هویت مشتری با استفاده از منابع اطلاعاتی، مستندات و داده‌های مسـتقل، معتبر و قابل اتکا. شناسایی مشتری به دو گروه از اقدامات شامل«شناسایی اولیه» و «شناسایی کامل» تقسـیم می‌شود:

۱-۱۳-۱- شناسایی اولیه: تطبیق و ثبت مشخصات اظهار شده توسط مشتری بـا مـدارک شناسـایی و در صورت اقدام توسط نماینده یا وکیل، علاوه بر ثبت مشخصات وکیل یا نماینده، ثبت مشخصـات اصیل.

۱-۱۳-۲- شناسایی کامل: شناسایی دقیق مشتری به هنگام ارایه خدمات پایه بـه شـرح مـذکور در ایـن دستورالعمل.

۱-٦٥- خدمات بانکی و اعتباری: به انواع خدماتی که توسط مؤسسه اعتباری به مشتری ارایه می‌شود، اطلاق می‌گردد. خدمات بانکی و اعتباری به دو نوع «خدمات غیر پایه» و «خدمات پایه» ـ به شرح زیرـ تقسیم می‌شود.

۱-۱٤-۱- خدمات غیر پایه: به خدماتی اطلاق می‌شود که ارایه آن‌ها به مشتری، پیش نیاز و لازمه ارایه سایر خدمات به وی نیست و یا به ارتباط مشتری با مؤسسه اعتباری استمرار نمی بخشد. ارایه این خدمات به مشتری، فقط مستلزم شناسایی اولیه وی توسط مؤسسه اعتباری و به شرح مذکور در این دستورالعمل است. موارد ذیـل از جملـه مصـادیق خدمات غیر پایه است:

- حواله وجوه؛

- انجام هرگونه دریافت و پرداخت؛
- خرید و فروش ارز اعم از نقدی، حواله ای، چک مسافرتی ارزی و موارد مشابه؛
- صدور انواع چک‌های بانکی و چک‌های بین بانکی(چک رمزدار) و پرداخت چک.

۱-۱٤-۲- خدمات پایه: خدمات بانکی و اعتباری که طبق مقررات، پیش نیاز و لازمه ارایه سایر خدمات توسط مؤسسات اعتباری می‌باشد و ارایه آن به مشتری موجب می‌شود تا وی برای اخذ خدمات مکرر و متمادی به مؤسسه اعتباری مراجعه کند. موارد ذیل از جمله مصادیق این نوع خدمات می‌باشد:

- افتتاح انواع حساب‌های بانکی؛
- اعطای تسهیلات وعملیات لیزینگ؛
- عملیات اعتبارات اسنادی؛
- صدور انواع ضمانتنامه‌های بانکی وظهر نویسی؛
- خرید دین، وصول یا تنزیل اسناد تجاری و بانکی (از جمله بروات، چک و سفته) و ظهرنویسی آن‌ها؛
- اجاره صندوق امانات؛
- صدور انواع کارت دریافت و پرداخت.

۱-٦٦- شماره اختصاصی: شماره ای منحصر به فرد که برای هر یک از اشخاص حقیقی و حقوقی خارجی تعیین و اختصاص داده می‌شود که به صورت رمزینه(بارکد) روی مدارک شناسایی معتبر درج می‌گردد.

۱-٦۷- واحد اطلاعات مالی: واحدی ملی، متمرکز ومستقل که مسئولیت دریافت، تجزیه وتحلیل و ارجاع گزارش‌های معاملات مشکوک به مراجع ذی ربط را به عهده دارد(به شرح مذکور در ماده ۳۸ آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی).

۱-٦۸- سقف مقرر: به شرح مندرج در بند ز ماده ۱ آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی؛

۱-٦۹- شورا: شورای عالی مبارزه با پولشویی؛

۱-۷۰- دبیرخانه: دبیر خانه شورای عالی مبارزه با پولشویی؛

۱-۷۱- پایگاه ملی اطلاعات اشخاص خارجی: مرجع تعیین شماره اختصاصی برای اشخاص حقیقی و حقوقی خارجی مرتبط با جمهوری اسلامی ایران موضوع آیین نامه شماره ۱٦۱۷۳/ت٤۰۲٦٦ ه مورخ ۱۳۸۸/۱/۲۹ هیأت وزیران.

۱-۷۲- سامانه احراز هویت اشخاص(ساها): سامانه مستقر در وزارت امور اقتصادی و دارایی است که از طریق ارتباط با سازمان‌های ذی ربط(سازمان ثبت احوال کشور، پایگاه ملی اطلاعات اشخاص خارجی، سازمان ثبت اسناد کشور، شرکت پست و سازمان امور مالیاتی)، پاسخ به استعلام مؤسسات اعتباری در مورد احراز هویت اشخاص مختلف و نشانی آن‌ها را تسهیل می نماید.

۷۳-۱- مدارک شناسایی معتبر:

۱-۲۲-۱- اشخاص حقیقی خارجی:

- **گذرنامه معتبر: گذرنامه ای است که تاریخ انقضاء آن تمام نشده باشد و دارای اجازه اقامت معتبر باشد.**

تبصره۱: اجازه اقامت معتبر عبارت است از :

۱- پروانه اقامت معتبر صادره توسط نیروی انتظامی، درج شده در گذرنامه؛

۲- روادید دارای تاریخ اعتبار صادره توسط وزارت امور خارجه، درج شده در گذرنامه؛

۳- گذرنامه اتباع کشورهای لغو روادید با ایران، دارای مهر ورود به کشور و حداکثر یک ماه از تاریخ ورود؛

٤- گذرنامه اتباع خارجی دارای مجوز تمدید روادید، صادره توسط نیروی انتظامی.

تبصره۲: روادید و یا اجازه اقامت در ایران درج شده در گذرنامه‌های خدمت و سیاسی توسط وزارت امور خارجه صادر می‌گردد.

- **دفترچه پناهندگی معتبر صادره توسط نیروی انتظامی؛**
- **کارت هویت معتبر صادره توسط وزارت کشور؛**
- **کارت خروجی مدت دار (آمایش) معتبر صادره توسط وزارت کشور.**

تبصره۳: اعتبار دفترچه‌های پناهندگی، کارت‌های هویت و آمایشی منوط به عدم انقضای تاریخ آن می‌باشد.

۱-۲۲-۲- اشخاص حقوقی خارجی:

- **معرفی نامه وزارت امور خارجه در خصوص نمایندگی سیاسی کشورها و سازمان‌های بین المللی؛**
- **معرفی نامه وزارت کشور در خصوص سازمان‌های مردم نهاد خارجی؛**
- **مدارک ثبت سایر اشخاص حقوقی خارجی در خارج از ایران که در آن محل ثبت، تاریخ ثبت، شماره ثبت و موضوع فعالیت شخص حقوقی قید شده باشد.**

۷٤-۱- مشخصات هویتی:

۱-۲۳-۱- اشخاص حقیقی : شامل نام، نام خانوادگی، نام پدر یا مادر، تاریخ تولد، کشور محل تولد، شماره مدرک شناسایی، نوع مدرک شناسایی، تابعیت، جنسیت، شماره اختصاصی.

تبصره: درخصوص اتباع خارجی عرب تبار، نام جد نیز از مشخصات هویتی محسوب می‌گردد و نیازی به اخذ نام خانوادگی نمی‌باشد.

۱-۲۳-۲- اشخاص حقوقی: نام، تابعیت، موضوع فعالیت، نوع فعالیت، شماره ثبت ، محل ثبت، تاریخ ثبت، شماره اختصاصی.

تبصره: این دستورالعمل، مشتمل بر حداقل اطلاعات لازم درخصوص نحوه شناسایی مدارک معتبر اشخاص خارجی است. بانک مرکزی در مواقع مقتضی اقدام به تهیه و ابلاغ راهنمای شناسایی مدارک معتبر می نماید.

همچنین به دلیل پیچیدگی در تشخیص معتبر و مجاز بودن اسناد ارائه شده توسط مشتریان حقیقی و حقوقی خارجی، لازم است کارکنان شعب مؤسسه اعتباری موضوع را حسب مورد و از طریق اتصال به ساها استعلام نمایند.

تبصره: با توجه به اینکه عملیات تطبیق مدارک و اسناد مشتریان گذری خارجی در محل شعبه مؤسسه اعتباری انجام می‌شود لازم است مؤسسه اعتباری در هر یک از شعب، از کارکنانی با تجربه کافی در این زمینه استفاده نماید.

ماده ۲ـ مؤسسه اعتباری موظف است برای تحقق اهداف این دستورالعمل، سیاست‌ها و رویه‌های شفافی را ـ در چارچوب قوانین و مقررات موضوعه ـ تدوین نموده؛ آن‌ها را سالیانه مورد بازنگری قرار دهد. این سیاست‌ها و رویه‌ها می‌بایست موارد زیر را در برگیرند:

- **سیاست پذیرش مشتری؛**
- **رویه‌های شناسایی مشتری؛**
- **نظارت مستمر بر حساب‌ها؛**
- **مدیریت ریسک.**

سیاست پذیرش مشتری

ماده ۳ ـ مؤسسه اعتباری موظف است برای پذیرش مشتری، معیارهای مشخص و شفافی داشته باشد. در این معیارها می بایست موارد ذیل مورد توجه قرار گیرند:

۳-۱- گشایش هر نوع حساب منوط به شناسایی کامل مشتری براساس مدارک و اوراق هویتی، مجوز اقامت و فعالیت معتبر در ایران و ضوابط مذکور در این دستورالعمل است.

۳-۲- مؤسسه اعتباری موظف است هویت و مشخصات ابراز شده از سوی مشتری و نماینده (ولی، وصی، قیم، وکیل ایرانی و یا خارجی) وی را از طریق تطبیق با مدارک معتبر شناسایی و برابر ضوابط مذکور در این دستورالعمل احراز نماید.

۳-۳- مؤسسه اعتباری باید قبل از افتتاح حساب، کنترل‌های لازم را اعمال کند تا اطمینان یابد مشخصات متقاضی افتتاح حساب با مشخصات اشخاصی خارجی که افتتاح حساب برای آن مجاز نیست، انطباق نداشته باشد.

۳-٤- مؤسسه اعتباری می بایست از افتتاح حساب برای اشخاص حقیقی و حقوقی خارجی که مدارک معتبری را برای حضور در ایران ارائه نمی نمایند، خودداری نماید.

۳- ٥- واحد مبارزه با پولشویی مؤسسه اعتباری موظف است مشخصات مشتریان خارجی را که مبادرت به اعلام اطلاعات غیر واقعی نموده اند به واحد اطلاعات مالی گزارش نماید.

ماده ۴ـ مؤسسه اعتباری موظف است درخصوص اتباع خارجی دارنده دفترچه پناهندگی صادره توسط نیروی انتظامی، کارت ویژه اتباع خارجی وکارت خروجی مدت دار (آمایش) صادره توسط وزارت کشور پس از شناسایی اولیه و یا کامل، فقط خدمات بانکی افتتاح حساب قرض الحسنه پس انداز ، سپرده سرمایه گذاری و انجام عملیات وصول چک را ارائه نماید.

تبصره : ارائه هرگونه کارت الکترونیکی و نیز ارائه مجوز هرگونه خدمات الکترونیک به اشخاص فوق ممنوع می‌باشد.

ماده ۵ـ ارائه کلیه خدمات بانکی به اتباع خارجی دارای گذرنامه و پروانه اقامت معتبر بلامانع می‌باشد.

ماده ۶ـ مؤسسه اعتباری موظف است در اسرع وقت نسبت به اجرای مفاد ماده ۱۵ آیین‌نامه مبنی بر شناسایی مشتریان قبلی، اقدامات لازم را به عمل آورد.

تبصره ۱- آن دسته از مشتریان قبلی که در مرحله تطبیق، مشخصات آن‌ها دارای مغایرت بوده است، موظفند ظرف سه ماه نسبت به رفع مغایرت اقدام نمایند. چنانچه مغایرت مذکور رفع نگردد، واحد مبارزه با پولشویی مؤسسه اعتباری موظف است موارد را به واحد اطلاعات مالی ارسال نماید.

تبصره ۲- آن دسته از مشتریان قبلی که متوسط فعالیت آن‌ها در سال مطابق دستورالعمل مربوط که به تصویب شورا خواهد رسید، کم اهمیت باشد، از شمول این ماده مستثنی هستند.

ماده ۷ـ در صورتی که مؤسسه اعتباری به دلایلی همچون عدم همکاری مشتری نتواند اطلاعات لازم را برای شناسایی وی به دست آورد و یا مشتری اقدام به ارائه اطلاعات غیرواقعی نماید، مؤسسه اعتباری باید پس از توضیح مراتب به مشتری، از ارایه خدمات به وی خودداری نماید.

ماده۸ـ مؤسسه اعتباری موظف است مشخصات مشتریانی را که مبادرت به اعلام اطلاعات غیر واقعی نموده‌اند، به واحد اطلاعات مالی گزارش کند.

رویه‌های شناسایی مشتری

شناسایی مشتری حقیقی و یا حقوقی خارجی برحسب نوع ارائه خدمات بانکی به آن ها، به دو نوع شناسایی اولیه و کامل تقسیم می‌شود. مؤسسه اعتباری باید هنگام ارایه خدمات بانکی به مشتریان خارجی؛ علاوه بر رعایت مفاد این دستورالعمل؛ مواد مرتبط در دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان ایرانی مؤسسات اعتباری را نیز رعایت نماید. بنابراین مؤسسه اعتباری موظف است هنگام ارائه تمامی خدمات بانکی و اعتباری (اعم از خدمات پایه و غیر پایه) به مشتری خارجی اعم از مشتریان گذری و دائمی و انجام هرگونه عملیات پولی و مالی (حتی کمتر از سقف مقرر) از جمله انجام هرگونه دریافت و پرداخت حواله وجه، صدور چک، ارائه تسهیلات، صدور انواع کارت دریافت و پرداخت، صدور ضمانت نامه، خرید و فروش ارز و اوراق گواهی سپرده و اوراق مشارکت قبول ضمانت و تعهد ضامنان به هر شکل از قبیل

امضاء سفته، بروات و اعتبارات اسنادی نسبت به شناسایی مشتری خارجی به شرح مندرج در این دستورالعمل اقدام کرده و اطلاعات آن را در سیستم اطلاعاتی خود ثبت نماید.

تبصره: پرداخت قبوض دولتی و خدمات شهری کمتر از سقف مقرر نیازی به شناسایی مشتری ندارد.

شناسایی اولیه اشخاص خارجی(حقیقی، حقوقی)

ماده ۹ــ به منظور شناسایی اولیه مشتری درهنگام ارائه خدمات غیرپایه، مؤسسه اعتباری موظف است مشخصات هویتی مشتری و نماینده (ولی، وصی، قیم، وکیل ایرانی و یا خارجی) وی را اخذ و پس از تطبیق با اصل مدارک هویتی معتبر، ثبت نماید.

تبصره: در خصوص اشخاص حقوقی، شناسایی نماینده یا وکیل الزامی است.

شناسایی کامل اشخاص خارجی(حقیقی، حقوقی)

در ارایه خدمات پایه به اشخاص خارجی(حقیقی،حقوقی)، مؤسسه اعتباری باید علاوه بر شناسایی اولیه مشتری، اقدام به شناسایی کامل آن ها به شرح ذیل نیز نماید:

شناسایی کامل اشخاص حقیقی خارجی

ماده ۱۰ــ به منظور شناسایی کامل اشخاص حقیقی خارجی، متصدیان مربوط در مؤسسه اعتباری باید ابتدا فرم شماره ۱ پیوست این دستورالعمل را تکمیل نموده و همراه اسکن یا کپی مدارک شناسایی معتبر اشخاص حقیقی خارجی، به واحد مبارزه با پولشویی آن مؤسسه ارسال نمایند. واحد مزبور موظف است از طریق سامانه ساها نسبت به اخذ شماره اختصاصی اشخاص خارجی اقدام نموده و در صورت وجود شماره مزبور؛ نسبت به کنترل صحت آن اقدام کرده و پس از آن، دستور افتتاح حساب را به شعبه متقاضی ارسال نماید. همزمان مدارک معتبر و فرم تکمیل شده از طریق سامانه ارتباطی واحد اطلاعات مالی به آن واحد ارسال می‌شود. واحد اطلاعات مالی پس از انجام تحقیقات لازم از طریق پایگاه‌های ذی‌ربط که حداکثر سه روز کاری به طول خواهد انجامید، مجوز فعالیت حساب را به واحد مبارزه با پولشویی مؤسسه اعتباری اعلام خواهد نمود. قبل از صدور مجوز فعالیت، مؤسسه اعتباری صرفا حق دریافت وجه از صاحب حساب ر ا دارد و ارائه سایر خدمات بانکی منوط به صدور مجوز است. در صورت عدم صدور مجوز فعالیت از سوی واحد اطلاعات مالی، لازم است مؤسسه اعتباری برابر دستور صادره از سوی آن واحد اقدام نماید.

شناسایی کامل اشخاص حقوقی خارجی

ماده ۱۱ــ برای شناسایی کامل اشخاص حقوقی خارجی، لازم است ابتدا فرم شماره ۲پیوست تکمیل شده و همراه اسکن یا کپی مدارک شناسایی معتبر اشخاص حقوقی خارجی به واحد مبارزه با پولشویی هر مؤسسه ارسال شود. واحد مزبور موظف است از طریق سامانه ساها، شماره اختصاصی اشخاص خارجی را اخذ کرده و در صورت وجود شماره مزبور، نسبت

به کنترل صحت آن اقدام نماید و سپس دستور افتتاح حساب را به شعبه متقاضی ارسال نماید. همزمان مدارک معتبر و فرم تکمیل شده از طریق سامانه ارتباطی واحد اطلاعات مالی به آن واحد ارسال می‌شود. واحد اطلاعات مالی پس از انجام تحقیقات لازم از طریق پایگاه‌های ذیربط که حداکثر سه روز کاری به طول خواهد انجامید، مجوز فعالیت حساب را به واحد مبارزه با پولشویی مؤسسه اعتباری اعلام خواهد نمود. قبل از صدور مجوز فعالیت، مؤسسه اعتباری صرفا حق واریز وجه به حساب را دارد و ارائه سایر خدمات بانکی منوط به صدور مجوز است. در صورت عدم موافقت واحد اطلاعات مالی لازم است مؤسسه اعتباری برابر دستور صادره از سوی آن واحد اقدام نماید.

تبصره: در مورد شرکت‌های خارجی، شعب و دفاتر نمایندگی شرکت‌های خارجی در ایران و همچنین سازمان‌های مردم نهاد خارجی لازم است علاوه بر شناسایی کامل اشخاص حقیقی صاحب امضاء حساب، مسئولین خارجی مقیم و دارای تردد به ایران (به شرح مندرج در مورد اشخاص حقیقی) و نیز مشخصات اعضای هیأت مدیره و مدیران ارشد ارکان مشابه هر یک از آن ها در خارج از کشور (به شرح مندرج در مورد اشخاص حقیقی به جز شماره پروانه اقامت و روادید و نشانی)، مشخصات شرکت مادر آن ها در خارج از کشور - براساس مفاد فرم‌های شماره یک و دو - اخذ شود.

ماده ۱۲ ــ در شناسایی کامل مشتریان خارجی(حقیقی، حقوقی)، مؤسسه اعتباری باید تمامی اطلاعاتی را که در شناسایی کامل مشتریان ایرانی(حقیقی، حقوقی) از آن ها اخذ می نماید، از مشتریان خارجی نیز مطالبه کرده(حسب مورد) و پس از مستند سازی آن ها، در سوابق آن ها نگهداری نمایند.

نظارت مستمر بر حساب ها

ماده ۱۳ ــ شعب افتتاح کننده حساب برای اشخاص حقیقی و حقوقی خارجی موظف هستند خلاصه اطلاعات گردش حساب مشتریان خارجی را هر سه ماه یکبار از طریق سامانه الکترونیکی در اختیار واحد مبارزه با پولشویی مؤسسه اعتباری قرار دهند تا علاوه بر اعمال نظارت‌های مندرج در این دستورالعمل، متناسب با شرایط و وضعیت حضور و فعالیت قانونی و غیرقانونی اشخاص حقیقی و حقوقی خارجی در ایران، نظارت‌های لازم صورت گرفته و در صورت تغییر شرایط مذکور، اطلاع رسانی لازم به شعب مربوط انجام پذیرد.

مدیریت ریسک

ماده ۱۴ــ هیأت مدیره، مدیریت ارشد و یا رده سازمانی معادل آن در مؤسسه اعتباری می‌بایست از وجود برنامه‌های موثر شناسایی مشتریان خارجی و پیاده‌سازی آن‌ها از طریق ایجاد رویه‌های مناسب اطمینان حاصل کند. این برنامه‌ها باید امکان نظارت موثر مدیریت بر سیستم‌ها، کنترل‌ها، تفکیک وظایف و آموزش کارکنان را فراهم آورند. مسئولیت نهایی تصمیمات اخذ شده در این خصوص بر عهده هیأت مدیره یا ارکان معادل آن در مؤسسه اعتباری است.

ماده ۱۵ـ مسئولیت اجرای سیاست‌ها و رویه‌های هیأت مدیره و مدیریت ارشد و یا رده سازمانی معادل آن‌ها در مؤسسه اعتباری(در خصوص شناسایی مشتریان خارجی و ایجاد سامانه‌های اطلاعاتی مربوط) بر عهده واحد مبارزه با پولشویی آن مؤسسه است. واحد مذکور باید اجرای سیاست‌ها و رویه‌های شناسایی مشتریان خارجی را در شعب و تمامی سطوح مؤسسه اعتباری مورد بررسی قرار داده، هر گونه انحراف را به همراه پیشنهادهای اصلاحی به هیأت مدیره و مدیریت ارشد مؤسسه اعتباری گزارش کند.

ماده ۱۶ـ مؤسسه اعتباری می بایست در مورد شیوه شناسایی مشتریان خارجی، برنامه‌هایی آموزشی برای کارکنان خود تدارک ببیند. برنامه‌های آموزشی باید به گونه‌ای طراحی شوند که کارکنان به شناخت کافی و منطقی نسبت به ضرورت، اهمیت و نحوه اجرای سیاست‌ها و رویه‌های شناسایی مشتریان دست یابند. برنامه‌های مذکور باید به طور مستمر (به خصوص در مورد کارکنان جدید) ادامه یابد تا اطمینان حاصل شود کارکنان ذی ربط آموزش‌های لازم را در این خصوص دیده اند. مؤسسه اعتباری موظف است سوابق آموزشی مربوط را در پرونده کارکنانی که آموزش دیده‌اند، درج نماید.

ماده ۱۷ـ مؤسسه اعتباری موظف است هر شش ماه یک‌بار، اطلاعات مربوط به فعال بودن مشتری را مورد ارزیابی مجدد قرار دهد. همچنین بنا به درخواست مشتری و یا در صورت ایجاد تغییر عمده در وضعیت مشتری، مؤسسه اعتباری موظف است مشتری را به طور مجدد مورد شناسایی کامل قرار دهد.

نگه‌داری سوابق مشتریان و معاملات آن‌ها

ماده ۱۸ـ هیأت مدیره مؤسسه اعتباری می بایست اطمینان حاصل کند که برای نگه‌داری و پردازش مناسب اطلاعات، تدابیر لازم اندیشیده شده و سیستم‌های توانمند در مؤسسه استقرار یافته‌اند به‌گونه‌ای که در مواقع ضروری، سیستم‌های مذکور بتوانند اطلاعات مورد نظر مراجع ذی‌ربط را حداکثر ظرف مدت ۱ روز کاری، با سهولت و در چارچوب قوانین و مقررات مربوط؛ در اختیار آن‌ها قرار دهد.

ماده ۱۹ـ شیوه نگهداری اسناد و مدارک در مؤسسات اعتباری برابر آیین‌نامه مدت و طرز نگاهداری اوراق بازرگانی، اسناد و دفاتر بانک‌ها مصوب یکهزار و یکصد و چهاردهمین جلسه مورخ ۱۳۸۹/۳/۲۵شورای پول و اعتبار(موضوع بخشنامه شماره ۸۹/۸۰۲۲۳ مورخ ۱۳۸۹/٤/۱۵ بانک مرکزی و اصلاحات پس از آن) است.

در سوابقی که از تراکنش‌های مالی حفظ می‌شود، باید نوع تراکنش، مبلغ و نوع ارز، تاریخ انجام تراکنش و طرفین تراکنش، شماره حساب‌هایی که تراکنش از طریق آن‌ها انجام شده است و مشخصات صاحب/صاحبان حساب درج شوند.

سایر مواد

ماده ۲۰ـ رعایت سایر موارد ذکر شده در دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان ایرانی مؤسسات اعتباری در خصوص اشخاص حقیقی و حقوقی خارجی نیز الزامی است.

گستره شمول دستورالعمل

ماده ۲۱ـ این دستورالعمل علاوه بر مؤسسات اعتباری، برای تمامی شعب و نمایندگی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری خارجی در کشور، مؤسسات اعتباری واقع در مناطق آزاد تجاری ـ صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی، نیز لازم الاجرا می‌باشد.

زمان اجرا

ماده ۲۲ـ زمان اجرای این دستورالعمل یک ماه پس از ابلاغ آن از سوی بانک مرکزی است. در مدت مذکور مؤسسات اعتباری موظفند ضمن اطلاع رسانی به مشتریان، امکانات و تسهیلات لازم برای اجرای این دستورالعمل را به گونه ای فراهم نمایند که اجرای آن، حتی الامکان موجب اخلال در امور مشتریان نشود.

این دستورالعمل در۲۲ ماده و ١٤ تبصره در دوازدهمین جلسه شورای عالی مبارزه با پولشویی مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۱۲ به تصویب رسید.

بسمه تعالی

دستورالعمل نحوه اعمال دقت و نظارت ویژه هنگام ارایه خدمات پایه به اشخاص سیاسی خارجی در مؤسسات اعتباری

هدف

به منظور مبارزه با پولشویی و جلوگیری از تأمین مالی تروریسم و نیز در اجرای موثر تکالیف مقرر در آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ۱۸۱٤۳٤/ت ٤۳۱۸۲ ک مورخ ۱۳۸۸/۹/۱٤ وزیران عضو کارگروه تصویب آئین نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی به ویژه ماده ۹ آن؛ دستورالعمل « نحوه اعمال دقت و نظارت ویژه هنگام ارایه خدمات پایه به اشخاص سیاسی خارجی در مؤسسات اعتباری » به شرح زیر ابلاغ می‌شود:

تعاریف

ماده ۱ــ در این دستورالعمل، اصطلاحات و عبارات به کار رفته به شرح زیر تعریف می‌شود:

۱-۱- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

۱-۲- مؤسسات اعتباری: بانک‌ها (اعم از بانک‌های ایرانی و شعب و نمایندگی بانک‌های خارجی مستقر در جمهوری اسلامی ایران)، مؤسسات اعتباری غیربانکی، تعاونی‌های اعتبار، صندوق‌های قرض‌الحسنه.

تبصره: مؤسسات اعتباری فوق شامل شعب و نمایندگی‌های مستقر در مناطق آزاد تجاری ـ صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی جمهوری اسلامی ایران نیز می شوند.

۱-۳- شماره اختصاصی: شماره منحصر به فردی که مطابق تصویب نامه شماره ۱٦۱۷۳/ت ٤۰۲٦٦ هـ مورخ ۱۳۸۸/۱/۲۹ هیأت محترم وزیران، برای هر یک از اشخاص خارجی تعیین و اختصاص داده می‌شود.

۱-٤- قانون: قانون مبارزه با پولشویی(مصوب دوم بهمن ماه ۱۳۸٦ مجلس شورای اسلامی)؛

۱-۵- آیین‌نامه: آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ۱۸۱٤۳٤/ت ٤۳۱۸۲ ک مورخ ۱۳۸۸/۹/۱٤ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی؛

۱-٦- اشخاص حقیقی خارجی: افرادی هستند که تابعیت ایران را ندارند. دارای مدرک شناسایی کشور متبوعه(گذرنامه) معتبر بوده و دارای روادید و یا پروانه اقامت معتبر در ایران می باشند. در خصوص آوارگان خارجی دارای کارت هویت ویژه

اتباع خارجی و یا کارت خروجی مدت دار (آمایش) معتبر صادره از سوی وزارت کشور ج. ا. ا. و در مورد پناهندگان خارجی، دارندگان دفترچه پناهندگی معتبر صادره از سوی نیروی انتظامی ج. ا. ا. می باشند.

۱-۷- اشخاص سیاسی خارجی

اشخاص حقیقی خارجی ای که حداقل دارای یکی از شرایط ذیل هستند:

۱-۷-۱- دارای سمت سیاسی رسمی در کشور خود بوده و یا به نیابت از کشور خود، دارای سمتی دیپلماتیک در کشورهای دیگر هستند.

۱-۷-۲- بدون داشتن سمت رسمی در کشور خود، به عنوان یک شخص سیاسی حزبی در آن کشور شناخته می شوند و در کشور خود یا خارج از آن، به فعالیت سیاسی اشتغال دارند.

۱-۷-۳- در سازمان‌های بین‌المللی یا بین دولتی دارای سمت رسمی هستند.

۱-۸- اشخاص سیاسی خارجی ویژه: اشخاص سیاسی خارجی بند پیشین(بند ۱-۷) و یا دیگراشخاص سیاسی خارجی وابسته به گروه‌های نظامی یا شبه نظامی و یا فرقه‌ای، مشروط بر آن که دارای حداقل یکی از شرایط ذیل باشند:

الف - مورد تعقیب اینترپل باشند.

ب- از نظر مقررات استرداد مجرمین تحت تعقیب باشند.

پ - از نظر شورای امنیت سازمان ملل مشمول تحریم باشند.

تبصره: مصادیق اشخاص سیاسی خارجی و اسامی اشخاص سیاسی خارجی ویژه توسط بانک مرکزی به روزرسانی شده و به مؤسسات اعتباری ابلاغ می‌شود.

۱- ۹ - خدمات بانکی و اعتباری: به انواع خدماتی که توسط مؤسسه اعتباری به مشتری ارایه می‌شود، اطلاق می‌گردد. خدمات بانکی و اعتباری به دو نوع «خدمات غیر پایه» و «خدمات پایه» ـ به شرح زیرـ تقسیم می‌شود.

۱- ۹-۱- خدمات غیر پایه: به خدماتی اطلاق می‌شود که ارایه آن ها به مشتری، پیش نیاز و لازمه ارایه سایر خدمات به وی نیست و یا به ارتباط مشتری با مؤسسه اعتباری استمرار نمی بخشد. ارایه این خدمات به مشتری، فقط مستلزم شناسایی اولیه وی توسط مؤسسه اعتباری و به شرح مذکور در این دستورالعمل است. موارد ذیل از جمله مصادیق خدمات غیر پایه است:

- **حواله وجوه؛**
- **انجام هرگونه دریافت و پرداخت؛**
- **خرید و فروش ارز اعم از نقدی، حواله ای، چک مسافرتی ارزی و موارد مشابه؛**
- **صدور انواع چک‌های بانکی و چک‌های بین بانکی(چک رمزدار) و پرداخت چک؛**
- **خرید و فروش گواهی سپرده(عام و خاص) و دیگر اوراق بهادار.**

۱- ۹-۲- خدمات پایه: خدمات بانکی و اعتباری که طبق مقررات، پیش نیاز و لازمه ارایه سایر خدمات توسط مؤسسه اعتباری می‌باشد و ارایه آن به مشتری موجب می‌شود تا وی برای اخذ خدمات مکرر و متمادی بـه مؤسسـه اعتبـاری مراجعه کند. موارد ذیل از جمله مصادیق این نوع خدمات می‌باشد:

- **افتتاح انواع حساب‌های بانکی؛**
- **اعطای تسهیلات و عملیات لیزینگ؛**
- **عملیات اعتبارات اسنادی؛**
- **صدور انواع ضمانتنامه‌های بانکی و ظهر نویسی؛**
- **خرید دین، وصول یا تنزیل اسناد تجاری و بانکی (از جمله بروات، چک و سفته) و ظهرنویسی آن‌ها؛**
- **اجاره صندوق امانات؛**
- **صدور انواع کارت دریافت و پرداخت.**

ماده ۲ ــ مؤسسه اعتباری موظف است هنگام ارائه خدمات پایه به ویژه خدمات بانکی ذیل به اشـخاص سیاسـی خـارجی، مقررات مذکوردر این دستورالعمل را رعایت کند:

۱- افتتاح، انسداد(تمام یا بخشی از حساب) و بستن حساب سپرده قرض الحسنه جاری؛

۲- افتتاح، انسداد(تمام یا بخشی از حساب) و بستن حساب سـپرده قـرض الحسـنه پـس انـداز و حسـاب سـپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار.

تبصره ۱- به موجب نامه شماره ٦٤٤/١٤٩٦٩٧٧ مورخ ۱۳۹۰/۸/۲۳ مدیر کل حقوقی بین المللی وزارت امور خارجه، معرفی افراد حقیقی و حقوقی نمایندگی‌های خارجی مقیم جمهوری اسلامی ایران برای انجام عملیات بانکی و دریافت خدمات پایـه، مستلزم صدور نامه رسمی از سوی اداره کل تشریفات وزارت امور خارجه می‌باشد.

تبصره۲- ارایه کلیه خدمات پایه به اشخاص سیاسی خارجی ویژه ممنوع است. در صورت ارایه خدمات پایه به این اشخاص قبل از ابلاغ این دستورالعمل، لازم است مراتب به قید تسریع به بانک مرکزی اعلام شـود تـا پـس از انجـام بررسـی‌های معمول، نحوه اقدام به مؤسسه اعتباری اعلام شود.

تبصره ۳- ارایه خدمات پایه به سایر اشخاص سیاسی خارجی بلامانع است اما مراتب باید به قید تسریع به بانـک مرکـزی اعلام شود.

ماده۳ ــ در صورت انصراف شخص سیاسی خارجی از اخـذ خـدمات پایـه و یـا توقـف ارایـه ایـن خـدمات بـه وی (مثـل انسدادحساب، تسویه تسهیلات و ...)؛ لازم است مراتب به بانک مرکزی اعلام شود.

افتتاح حساب سپرده قرض‌الحسنه جاری

ماده ۴ ــ افتتاح حساب سپرده قرض الحسنه جاری برای اشخاص سیاسی خارجی، صرفا در چارچوب مفاد دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان خارجی مؤسسات اعتباری و به خصوص، شناسایی کامل آن ها امکان پذیر است.

ماده ۵ ــ برای افتتاح حساب سپرده قرض الحسنه جاری برای شخص سیاسی خارجی، مؤسسه اعتباری موظف است این موضوع را مورد بررسی قرار دهد که شخص متقاضی، جزو کدام دسته از اشخاص سیاسی خارجی مذکور در این دستورالعمل است. در این رابطه:

۵-۱- افتتاح حساب جاری برای اشخاص سیاسی خارجی ویژه مطلقاً ممنوع است.

۵-۲- اگر کشور موطن اصلی شخص سیاسی خارجی جزو کشورهایی باشد که جرم‌های سازمان یافته و مرتبط با پولشویی در آن زیاد است افتتاح حساب جاری برای این افراد منوط به اخذ اجازه از بانک مرکزی است.

۵-۳- در صورتی که پس از افتتاح حساب، اشخاص سیاسی خارجی صاحب حساب مشمول یکی از دو بند پیشین شوند(یکی از بندهای (۵ – ۱) و یا (۵ – ۲))؛ لازم است مراتب به قید تسریع به بانک مرکزی اعلام شود تا پس از انجام بررسی‌های معمول، نحوه اقدام به مؤسسه اعتباری اعلام شود.

ماده ۶ ــ بانک موظف است به منظور حصول اطمینان از عدم مطابقت مشخصات متقاضی افتتاح حساب با مشخصات افرادی که افتتاح حساب جاری برای آن‌ها مجاز نمی‌باشد (از جمله افرادی که بنا به دستور مرجع قضایی و یا به دلیل دارا بودن سابقه چک برگشتی در لیست سیاه قرار دارند)، کنترل‌های لازم را اعمال نماید.

ماده ۷ ــ پیش از افتتاح حساب جاری، بانک موظف است از طریق ساز و کارهای پیش‌بینی شده، نسبت به شناسایی تعداد حساب‌های جاری متقاضی در تمامی شبکه بانکی، اطلاعات لازم را کسب نماید. هم‌چنین به منظور شناسایی متقاضی ای که دارای حساب‌های جاری متعدد است و احتمال می‌رود برای افتتاح حساب جاری جدید فاقد صلاحیت لازم باشد، بانک باید فعالیت‌های کنترلی مناسب را در چارچوب " رهنمودهایی برای نظام مؤثر کنترل داخلی در مؤسسات اعتباری " موضوع بخشنامه شماره مب/۱۱۷۲ مورخ ۱۳۸٦/۳/۳۱ بانک مرکزی طراحی و اعمال نماید.

افتتاح حساب سپرده قرض‌الحسنه پس انداز و سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار

ماده ۸ ــ هنگام افتتاح سپرده قرض الحسنه پس انداز و سپرده سرمایه گذاری مدت دار برای اشخاص سیاسی خارجی، بانک موظف است نسبت به شناسایی کامل وی ـ برابر ضوابط مذکور در دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان خارجی مؤسسات اعتباری ـ عمل نماید. برای افتتاح سپرده قرض‌الحسنه پس انداز و سپرده سرمایه گذاری مدت‌دار؛ اقامت دائم فرد متقاضی در کشور ایران ضرورت ندارد.

بستن و مسدودکردن حساب

ماده ۹ ــ در موارد ذیل، حساب‌های مذکور در این دستورالعمل بسته می‌شوند:

۹- ۱ - درخواست متقاضی؛

۹ – ۲ - در صورت صدور حکم قضایی توسط محاکم ایرانی؛

۹ – ۳ - در صورت صدور حکم قضایی توسط محاکم خارجی پس از تائید بانک مرکزی؛

۹ – ٤- در صورت صدور دستور مراجع بین المللی پس از تأیید بانک مرکزی.

تبصره: مسدود کردن موجودی حساب‌های فوق فقط در صورت وجود شرایط مذکور در بندهای (۹- ۲) ، (۹- ۳) و (۹- ٤) امکان‌پذیر می‌باشد. مؤسسه اعتباری موظف است بستن و یا انسداد حساب اشخاص سیاسی خارجی را به همراه گزارش کاملی در این زمینه؛ به بانک مرکزی گزارش کند.

الزامات کلی:

ماده ۱۰ ــ کلیه مؤسسات اعتباری موظف هستند از رعایت مفاد این دستورالعمل در شعب خارج از کشور خود، اطمینان حاصل نمایند.

ماده۱۱ ــ مؤسسات اعتباری موظف هستند کلیه خدمات پایه ارایه شده به اشخاص سیاسی خارجی را به بانک مرکزی اطلاع دهند.

ماده ۱۲ ــ مؤسسه اعتباری باید علاوه بر رعایت مفاد این دستورالعمل، مقررات مربوط به نحوه افتتاح، انسداد و بستن حساب جاری را که ناظر بر کلیه اشخاص حقیقی ایرانی و خارجی است؛ در مورد اشخاص سیاسی خارجی نیز رعایت کند.

این دستورالعمل در۱۲ ماده و ٦ تبصره در دوازدهمین جلسه شورای عالی مبارزه با پولشویی مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۱۲ به تصویب رسید و از تاریخ ابلاغ، لازم الاجراست.

بسمه تعالی

دستورالعمل اجرایی مبارزه با پولشویی در صرافی ها

هدف

به منظور مبارزه با پولشویی و جلوگیری از تأمین مالی تروریسم و نیز فراهم آوردن تمهیدات لازم برای اجرای ماده ۷ قانون مبارزه با پولشویی (مصوب ـ دوم بهمن ماه ۱۳۸٦ مجلس شورای اسلامی)، آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ۱۸۱٤۳٤/ت ٤۳۱۸۲ ک مورخ ۱۳۸۸/۹/۱٤ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی و اصلاحات بعدی آن، آیین نامه مستند سازی جریان وجوه در کشور موضوع تصویب نامه شماره ۲۱۱۸۱۵/ت ۳۹۳۹۵ ه مورخ ۱۳۸٦/۱۲/۲٦ هیأت وزیران و همسویی با ضوابط و معیارهای بین المللی در زمینه مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم، " دستور العمل اجرایی مبارزه با پولشویی در صرافی ها " به شرح زیر ابلاغ می‌شود:

تعاریف

ماده ۱ ـ در این دستورالعمل، اصطلاحات و عبارات به کار رفته به شرح زیر تعریف می‌شود:

۱-۷۵- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

۱-۷٦- قانون: قانون مبارزه با پولشویی مصوب ۱۳۸٦/۱۱/۲؛

۱-۷۷- آیین نامه: آیین نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ۱۸۱٤۳٤/ ت ٤۳۱۸۲ ک مورخ ۱۳۸۸/۹/۱٤ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی و اصلاحات بعدی آن؛

۱-۷۸- واحد اطلاعات مالی: واحدی ملی، متمرکز و مستقل، که مسئولیت دریافت، تجزیه و تحلیل و ارجاع گزارش‌های معاملات مشکوک به مراجع ذیربط را به عهده دارد (به شرح مذکور در ماده ۳۸ آیین نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی).

۱-۷۹- صرافی: هر شرکت سهامی خاص و یا تضامنی که با اخذ مجوز از بانک مرکزی به عملیات خرید و فروش یا نقل و انتقال ارز به صورت نقدی، حواله ای و یا به واسطه کارگزاران خارج از کشور و یا به خرید و فروش مسکوک طلا و نقره اشتغال داشته باشد.

۱-۸۰- سقف مقرر: مبلغ یکصد و پنجاه میلیون ریال وجه نقد یا معادل آن به سایر ارزها و کالای گران بها. هیأت وزیران در صورت نیاز، سقف مذکور را با توجه به شرایط اقتصادی کشور تعدیل خواهد نمود.

۸۱-۱- وجه نقد: هر گونه مسکوک و اسکناس و انواع چک‌هایی که نقل و انتقال آن‌ها مستند نشده و غیر قابل رد یابی باشد، مانند چک‌های عادی در وجه حامل و سایر چک‌هایی که دارنده آن غیر ذی نفع اولیه باشد (از قبیل چک‌های پشت نویس شده توسط اشخاص ثالث، انواع چک پول، چک مسافرتی و ایران چک و موارد مشابه).

۸۲-۱- پولشویی: عبارت است از جرم پولشویی موضوع ماده ۲ قانون؛

۸۳-۱- معاملات و عملیات مشکوک : معاملات و عملیاتی که اشخاص با در دست داشتن اطلاعات و یا قراین و شواهد منطقی ظن پیدا کنند که این معاملات و عملیات به منظور پولشویی و یا تأمین مالی تروریسم انجام می‌شود.

۸٤-۱- ارباب رجوع (مشتری) : هر شخص اعم از اصیل، وکیل یا نماینده قانونی که برای برخورداری از خدمات، انجام معامله و یا نقل و انتقال وجوه به صرافی مراجعه می نماید.

۸۵-۱- شناسایی ارباب رجوع: شناخت و تأیید هویت ارباب رجوع با استفاده از مستندات، پایگاه‌های اطلاعاتی و داده‌های مستقل، معتبر و قابل اتکا.

۸٦-۱- شناسه ملی اشخاص حقوقی: شماره منحصر به فردی که بر اساس تصویب نامه شماره ۱٦۱٦۹/ت ۳۹۲۷۱ هـ مورخ ۱۳۸۸/۱/۲۹ هیأت وزیران به تمامی اشخاص حقوقی اختصاص می‌یابد.

۸۷-۱- شماره فراگیر اشخاص خارجی: شماره منحصر به فردی که مطابق تصویب نامه شماره ۱٦۱۷۳/ت ٤۰۲٦٦ هـ مورخ ۱۳۸۸/۱/۲۹ هیأت وزیران به تمامی اتباع خارجی مرتبط با جمهوری اسلامی ایران توسط پایگاه ملی اطلاعات اتباع خارجی اختصاص می‌یابد.

۸۸-۱- سنا: سامانه نظارت بر ارز می‌باشد که در بانک مرکزی مستقر بوده و صرافی‌ها موظف هستند، تمام عملیات صرافی و اطلاعات مربوط به شناسایی مشتری را در این سامانه ثبت کنند.

۸۹-۱- وجه رایج: واحد پول ملی جمهوری اسلامی ایران که ریال می‌باشد.

۹۰-۱- حساب اختصاصی صرافی: حساب اختصاصی (ریالی یا ارزی) به نام صرافی است که عملیات مالی صرافی از طریق آن انجام می‌شود.

۹۱-۱- کد مشتری: شماره منحصر به فردی است که هر فرد برای عملیات در صرافی می بایستی برای یک مرتبه از صرافی اخذ کند.

شناسایی ارباب رجوع

ماده۲ـ کلیه صرافی‌ها موظفند پیش از ارایه خدمت به ارباب رجوع نسبت به شناسایی وی به شرح زیر اقدام نمایند:

۲-۱- شناسایی شخص حقیقی ایرانی:

اطلاعات مورد نیاز جهت شناسایی مشتری حقیقی ایرانی عبارت است از:

نام و نام خانوادگی، شماره ملی، تاریخ تولد، نام پدر، شماره شناسنامه و محل تولد، و نشانی کامل و کدپستی محل سکونت، شماره تلفن ثابت و همراه . صرافی ها موظفند در کلیه عملیات صرافی پس از اخذ اطلاعات فوق از مشتری، و تطبیق آن با مندرجات اصل کارت ملی وی نسبت به ثبت اطلاعات در سامانه سنا و درج آن در فاکتور مربوط اقدام نموده و به امضای مشتری برساند.

۲-۲- شناسایی شخص حقیقی خارجی:

اطلاعات مورد نیاز جهت شناسایی مشتری حقیقی خارجی عبارت است از:

نام، نام خانوادگی، نام پدر یا جد، ملیت، شماره روادید، شماره گذرنامه، نشانی کامل و کد پستی و آدرس محل سکونت یا اقامت در ایران و تلفن و شماره فراگیر اشخاص خارجی.

صرافی ها موظفند در کلیه عملیات خود پس از اخذ اطلاعات فوق از مشتری حقیقی خارجی، و تطبیق آن با مندرجات اصل مدرک شناسایی نسبت به ثبت اطلاعات در سامانه سنا و درج آن در فاکتور مربوط اقدام نموده و به امضای مشتری برسانند.

تبصره: در خصوص شخص حقیقی خارجی، گذرنامه معتبر کشور متبوع که دارای مجوز ورود و اقامت باشد یا کارت هویت و یا برگ آمایش اتباع خارجی معتبر، شناسه اختصاصی اتباع بیگانه مدارک شناسایی محسوب می‌شود.

۲-۳- شناسایی شخص حقوقی ایرانی:

اطلاعات مورد نیاز جهت شناسایی مشتری حقوقی ایرانی عبارت است از:

نام، شماره ثبت، محل ثبت، شناسه ملی ، کد اقتصادی ، نشانی کامل و کد پستی اقامتگاه قانونی شخص حقوقی و تلفن.

صرافی ها موظفند در کلیه عملیات صرافی پس از اخذ اطلاعات فوق از مشتری حقوقی، و تطبیق آن با مدارک معتبر نسبت به ثبت اطلاعات در سامانه سنا و درج آن در فاکتور مربوط اقدام نموده و به امضای نماینده شخص حقوقی برسانند.

تبصره: مدارک شناسایی شخص حقوقی عبارت است از، اساسنامه، گواهی ثبت شرکت، آخرین روزنامه رسمی.

۲-۴- شناسایی شخص حقوقی خارجی:

اطلاعات مورد نیاز شناسایی مشتری حقوقی خارجی عبارت است از:

نام، شماره ثبت، کشور و شهر محل ثبت، کد اقتصادی ،نشانی کامل و کد پستی اقامتگاه قانونی شخص حقوقی، تلفن، مدارک مجوز فعالیت در ایران و شماره اختصاصی اشخاص خارجی . صرافی ها موظفند در کلیه عملیات صرافی پس از اخذ اطلاعات فوق از مشتری حقوقی، و تطبیق آن با مدارک معتبر نسبت به ثبت اطلاعات در سامانه سنا و درج آن در فاکتور مربوط اقدام نموده و به امضای نماینده شخص حقوقی برسانند.

تبصره۱- در صورتی که معامله بیش از سقف مقرر باشد لازم است مدارک شناسایی مشتری نیز از سوی صرافی اسکن گردد.

تبصره ۲- در خصوص کلیه اشخاص حقوقی اعم از ایرانی و خارجی لازم است علاوه بر اخذ و بایگانی اصل معرفی نامه معتبر، نماینده معرفی شده از سوی شخص حقوقی، برابر ضوابط مقرر در مورد اشخاص حقیقی مورد شناسایی قرار گیرد.

ماده ۳ــ در صورتی که مشتری با مراجعه به صرافی کد مشتری نداشته باشد قبل از تعریف مشتری در سامانه سنا باید جستجو از طریق شماره ملی (شخص حقیقی ایرانی) شناسه ملی (شخص حقوقی ایرانی) شماره گذرنامه یا شماره اختصاصی (اشخاص خارجی) انجام شود و در صورتی که اطلاعات ارباب رجوع در سیستم ثبت نشده بود،توسط صرافی تعریف شود.

ماده۴ــ در عملیات حواله لازم است اظهارات مشتری در خصوص علت انجام حواله به همراه مستندات مربوط، در سامانه سنا ثبت گردد.

تبصره۱ - در صورتی که حواله خریداری شده توسط ارباب رجوع به منظور واردات باشد، صرافی موظف است نسبت به درج شماره ثبت سفارش در سامانه سنا اقدام نماید.

تبصره ۲- چنانچه مشخصات ارائه شده از سوی مشتری صحت نداشته و یا مدارک شناسایی وی، توسط صرافی جعلی تشخیص داده شود، صرافی موظف است مراتب را بلا فاصله به عنوان گزارش معاملات مشکوک به واحد اطلاعات مالی گزارش دهد. در این موارد، ادامه خدمت به مشتری به مدت یک روز کاری از زمان ارسال گزارش به تأخیر می افتد. پس از مدت مذکور و در صورت ارایه حکم مراجع قضایی از سوی واحد اطلاعات مالی به صرافی، اقدامات لازم بر اساس آن انجام می پذیرد و در غیر این صورت ارایه خدمت به مشتری بلامانع است.

مبادلات مالی در عملیات صرافی

ماده۵ــ لازم است صرافی نسبت به راه اندازی دستگاه POS ـ ریالی مرتبط با حساب صرافی اقدام نماید.

تبصره: در صورت اعلام بانک مرکزی مبنی بر فراهم شدن امکان راه اندازی دستگاه POS ـ ارزی، راه اندازی دستگاه مذکور برای صرافی ها الزامی است.

ماده۶ــ لازم است پرداخت هرگونه وجه نقد بالاتر از سقف مقرر به مشتری (اعم از تسویه معامله سفارش شده یا اعلام انصراف از سفارش یا قسمتی از آن توسط مشتری) از طریق واریز به حساب خود مشتری یا صدور چک صرفاً در وجه مشتری (بدون امکان حواله کرد) انجام شود. صرافی به هیچ عنوان امکان تهاتر اصل و یا مانده حساب مشتری با حسابهای غیر را ندارد.

گزارش دهی

ماده ۷ـ کلیه صرافی ها مکلفند در صورت مشاهده معاملات و عملیات مشکوک به پولشویی و تأمین مالی تروریسم، مراتب را بدون اطلاع ارباب رجوع، از طریق بخش گزارش معاملات مشکوک سامانه به واحد اطلاعات مالی ارسال کنند.گزارش‌های مزبور محرمانه تلقی شده و در صورت اطلاع ارباب رجوع، با متخلف برابر مقررات رفتار خواهد شد.

تبصره۱ - فهرست برخی از معیارهای شناسایی معاملات و عملیات مشکوک از طریق بخش معاملات مشکوک سامانه ارسال می‌گردد. لازم است صرافی با مراجعه مستمر به سامانه آخرین وضعیت این فهرست را مورد بهره برداری قرار دهد.

تبصره ۲- تشخیص متصدی مربوط در صرافی مبنی بر انجام معامله مشکوک، در درجه نخست اهمیت قرار دارد و معیارهای ارائه شده، صرفا بخشی از این معیارها را در بر می گیرد.

ماده ۸ ـ ارسال گزارش معاملات مشکوک و نیز سایر گزارش‌هایی که صرافی موظف به ارسال آن به واحد اطلاعات مالی است، بیانگر هیچ‌گونه اتهامی به افراد نبوده و اعلام آن به واحد مذکور، افشای اسرار شخصی محسوب نمی‌گردد و در نتیجه هیچ اتهامی از این بابت متوجه گزارش‌دهندگان نخواهد بود.

ماده ۹ـ کلیه صرافی ها مکلفند در تمامی معاملات بیش از سقف مقرر که ارباب رجوع وجه آن را به صورت نقدی پرداخت می نماید توضیحات ارباب رجوع را طبق فرم پیوست دریافت کرده ، و نسبت به تکمیل فرم واریز نقدی بیش از سقف مقرر در سامانه اقدام نمایند.

تبصره- در صورتی که مشتری فرم مذکور را تکمیل نکرد و یا از ارایه اطلاعات جهت تکمیل آن توسط کارکنان ذی ربط صرافی استنکاف نمود، کارکنان صرافی وظیفه دارند تا وجوه مذکور را از مشتری پذیرفته؛ لیکن موارد را به قید تسریع به واحد اطلاعات مالی گزارش دهند.

ماده۱۰ـ در صورتی که توضیحات مشتری در مورد منشا وجوه نقد بیش از سقف مقرر، قانع کننده نباشد و یا به دلایل دیگری، ظن به پولشویی و تأمین مالی تروریسم وجود داشته باشد صرافی موظف است نسبت به ارسال گزارش معاملات مشکوک به واحد اطلاعات مالی اقدام نماید.

ماده۱۱ـ کلیه صرافی ها مکلفند هر شش ماه یکبار گزارشی در خصوص تمامی فعالیت‌های خود که به نحوی به این دستور العمل ارتباط پیدا می کند را به بانک مرکزی ارسال نمایند.

نگهداری سوابق

ماده ۱۲ـ کلیه صرافی ها مکلفند اطلاعات مربوط به سوابق معاملات و عملیات مالی را به صورت الکترونیکی در سامانه سنا ثبت نموده و مدارک مربوط به سوابق شناسایی ارباب رجوع، فاکتورها و سایر اسناد مرتبط با عملیات صرافی را به صورت فیزیکی و حداقل به مدت پنج سال بعد از پایان عملیات نگهداری نمایند.

تبصره- در صورت انحلال یا تصفیه صرافی نیز نگهداری اسناد تا پنج سال پس از ختم عملیات انحلال یـا تصـفیه ضـرورت دارد.

ماده۱۳ ــ سوابق و مدارک موضوع این بخش باید به گونه ای ضبط و نگهداری شود که در صورت در خواست واحد اطلاعات مالی، اطلاعات درخواستی حداکثر ظرف مدت ٤ روز و مدارک و اسناد مورد درخواست نیز حداکثر ظرف مدت یک ماه به واحد اطلاعات مالی ارسال شود. مسئولیت جستجو و ارایه اسناد با صرافی است.

نحوه مراقبت از اشخاص

ماده ۱۴ــ کلیه صرافی ها مکلفند عملیات و معاملات اشخاصی را که اسامی آن ها از سوی واحد اطلاعات مالی به آن ها اعلام می‌شود، زیر نظر داشته و بر حسب دستورات صادره از سوی واحد اطلاعات مالی در خصوص آن ها اقدام نمایند.

دسترسی کارکنان به اسامی و مشخصات اشخاص

ماده ۱۵ــ کلیه صرافی ها مکلفند اسامی و مشخصات اشخاص موضوع ماده ١٤ را در دسترس کارکنان ذی ربط خود که بـه ارائه خدمات به مشتریان می‌پردازند قرار دهند و با درج آن در نرم افزار خود، امکان صدور هشدارهای لازم را هنگام انجـام معامله با این اشخاص فراهم آورند.

محرمانه بودن اطلاعات

ماده ۱۶ـ کلیه صرافی ها مکلفند اسامی و مشخصات اشخاص موضوع ماده ١٤ را محرمانه تلقـی نمـوده و آنهـا را تنهـا در اختیار کارکنان ذی ربط قرار دهند. در صورت افشا و هرگونه استفاده غیر مجاز از اطلاعات مذکور با متخلفین برابر قانون رفتار خواهد شد.

به روز رسانی

ماده ۱۷ــ کلیه صرافی ها مکلفند بلافاصله پس از دریافت اسامی و مشخصات اشخاص موضوع ماده ١٤، نسبت به بـه روز رسانی فهرست قبلی اقدام نمایند به نحوی که فهرست این اشخاص، بـه همـراه آخـرین اصـلاحات آن همـواره در اختیـار کارکنان ذی ربط قرار داشته باشد.

گزارش دهی موردی

ماده ۱۸ــ کلیه صرافی ها مکلفند در هر موردی که بر اساس ماده ١٤ این دستورالعمل اقدام می نمایند، مراتب را فورا به واحد اطلاعات مالی گزارش دهند.

آموزش کارکنان

ماده ۱۹ ــ کلیه صرافی ها مکلفند قانون مبارزه با پولشویی ،آیین نامه اجرایی آن و دستورالعمل‌های مربوط را به کارکنان خود آموزش دهند.

ماده ۲۰ــ کلیه صرافی ها مکلفند ترتیبات لازم برای شرکت کارکنان خود دردوره‌های آموزشی مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم که توسط بانک مرکزی یا دبیر خانه شورای عالی مبارزه با پولشویی برگزار می‌شود را فراهم نمایند.

این دستورالعمل در۲۰ ماده و ۱۱ تبصره در دوازدهمین جلسه شورای عالی مبارزه با پولشویی مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۱۲ به تصویب رسید و از تاریخ ابلاغ لازم الاجراست.

قوانین، آئین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های مبارزه با پولشویی

«بسمه تعالی»

دستورالعمل مجموعه اقدامات و تدابیر لازم برای حصول اطمینان از رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در واحد های برون مرزی موسسات اعتباری

هدف

به منظور مبارزه با پولشویی و جلوگیری از تامین مالی تروریسم و در اجرای موثر ماده ۳۱ آیین نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ۱۸۱٤۳٤/ت ٤۳۱۸۲ ک مورخ ۱۳۸۸/۹/۱٤ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین نامه های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی و به منظور حصول اطمینان از اجرای کامل مقررات مذکور در کلیه واحدهای برون مرزی موسسات اعتباری و اجتناب آن ها از قرار گرفتن در معرض ریسک شهرت؛ دستورالعمل « مجموعه اقدامات و تدابیر لازم برای

حصول اطمینان از رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در واحد های برون مرزی موسسات اعتباری » به شرح زیر ابلاغ می شود:

تعاریف

ماده ۱ – در این دستورالعمل، اصطلاحات و عبارات به کار رفته به شرح زیر تعریف می شود:

۹۲-۱- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

۹۳-۱- قانون: قانون مبارزه با پولشویی(مصوب دوم بهمن ماه ۱۳۸٦ مجلس شورای اسلامی)؛

۹٤-۱- آیین‌نامه: آیین‌نامه اجرائی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ۱۸۱٤۳٤/ت ٤۳۱۸۲ ک مورخ ۱۳۸۸/۹/۱٤ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین نامه های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی؛

۹۵-۱- موسسه اعتباری: بانک (اعم از بانک ایرانی و شعبه و نمایندگی بانک خارجی مستقر در جمهوری اسلامی ایران)، موسسه اعتباری غیربانکی، تعاونی اعتبار، صندوق قرض‌الحسنه، شرکت لیزینگ، شرکت سرمایه‌پذیر و سایر اشخاص حقوقی که به امر واسطه‌گری وجوه اقدام می‌نمایند.

تبصره: موسسه اعتباری شامل شعبه و نمایندگی مستقر در مناطق آزاد تجاری- صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی جمهوری اسلامی ایران نیز می‌شود.

۹۶-۱- ریسک شهرت: احتمال بروز زیان در اثر از دست‌دادن حسن شهرت به دلایلی از جمله وضعیت نامطلوب مالی، تنزل رتبه اعتباری و یا از دست‌دادن اعتماد عمومی.

۹۷-۱- واحد برون مرزی: دفتر نمایندگی و یا شعبه موسسه اعتباری در خارج از کشور؛

۹۸-۱- کشور مقصد: کشور محل استقرار واحد برون مرزی موسسه اعتباری؛

۹۹-۱- واحد مستقل خارج از کشور(Subsidiary): به شخص حقوقی مستقلی اطلاق می شود که به عنوان یک موسسه اعتباری در کشور مقصد به ثبت رسیده است و تحت کنترل یک موسسه اعتباری در جمهوری اسلامی ایران می باشد.

ماده ۲ - موسسه اعتباری که دارای واحدهای برون مرزی می باشد، موظف است ترتیبی اتخاذ نماید که قوانین و مقرارت مبارزه با پولشویی و دستورالعمل های احتیاطی صادره از سوی بانک مرکزی، به طور کامل جهت اجرا به واحدهای مذکور ابلاغ شود.

ماده ۳– موسسه اعتباری باید اطمینان یابد که کارکنان واحدهای برون مرزی آن ، آموزش های لازم را در زمینه مقررات مبارزه با پول‌شویی و شیوه اجرای وظایف محوله طی کرده، شناخت کافی از مفاهیم مربوط دارند.

ماده ۴– واحدهای برون مرزی موظفند بر اساس اعلام نظر بانک مرکزی در خصوص رعایت قوانین و مقررات مبارزه با پولشویی در کشورهای مقصد، به ترتیب زیر اقدام نمایند:

٤- در صورتی که در کشور مقصد، مقررات مبارزه با پولشویی مطابق استانداردهای بین‌المللی حاکم باشد؛ واحد برون مرزی باید مقررات مصوب را به طور دقیق و کامل اجرا نماید.

٥- در صورتی که مقررات کشور مقصد، از کیفیت پایین تری نسبت به استانداردها و مقررات جمهوری اسلامی ایران برخوردار باشد، واحد برون مرزی باید مقررات جمهوری اسلامی ایران را اجرا نماید.

٦- در صورتی که کشور مقصد دارای مقرراتی در زمینه مبارزه با پولشویی نباشد واحد برون مرزی باید مقررات جمهوری اسلامی ایران را اجرا نماید. در این صورت و یا چنانچه کشور مقصد از محیط های پر خطر در زمینه پولشویی باشد؛ موسسه اعتباری موظف است مراتب را به بانک مرکزی جهت ارایه راه کار گزارش کند.

٦ - بازرسان مؤسسه اعتباری باید در بازرسی از واحد های برون مرزی،گزارش مفصلی را از شرایط حاکم بر کشور مقصد(در زمینه خطر پول‌شویی و اعمال دقیق مقررات مبارزه با پولشویی) برای هیات مدیره موسسه اعتباری - و یا در صورت عدم برخورداری از هیات مدیره؛ برای بالاترین مقام آن - تهیه کنند.

۷ - واحد مبارزه با پولشویی موسسه اعتباری موظف است به طور مستمر؛ وضعیت کشورهایی که موسسه اعتباری در آن ها دارای واحد برون مرزی است از نظر میزان انطباق با استانداردهای بین المللی و مقررات مبارزه با پولشویی در ایران تحت پایش داشته و تحولات مربوطه را به هیات مدیره موسسه اعتباری - و یا در صورت عدم برخورداری از هیات مدیره؛ برای بالاترین مقام موسسه- گزارش کند. همچنین موسسه اعتباری باید یک نسخه از گزارش های تهیه شده را برای بانک مرکزی ارسال نماید.

۷- رعایت تکالیف مقرر در این دستورالعمل - در صورتی که امکان قانونی آن از نظر کشور مقصد وجود داشته باشد – باید توسط واحدهای مستقل خارج از کشور موسسه اعتباری (Subsidiary) نیز رعایت شود.

این دستورالعمل در ٤ ماده و ۱ تبصره در هشتمین جلسه شورای عالی مبارزه با پولشویی مورخ ۱۳۸۹/۱۱/۲۰ به تصویب رسید و از تاریخ ابلاغ، لازم الاجراست.

هدف

به منظور مبارزه با پولشویی و جلوگیری از تامین مالی تروریسم و نیزدر اجـرای مـوثر آیین‌نامـه اجرائـی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ۱۸۱٤۳٤/ت ٤۳۱۸۲ ک مورخ ۱٤/۹/۱۳۸۸ وزیـران عضـو کارگروه تصویب آیین‌نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی به ویژه ماده ۲٦ آن؛ «دستورالعمل اجرایی نحـوه گزارش واریز نقدی وجوه بیش از سقف مقرر» به شرح زیر ابلاغ می شود:

تعاریف

ماده ۱- در این دستورالعمل، اصطلاحات و عبارات به کار رفته به شرح زیر تعریف می شود:

1-1- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

1-2- موسسه اعتباری: بانک(اعم از بانک ایرانی و شعبه و نمایندگی بانک خارجی مستقر در جمهوری اسـلامی ایران)، موسسه اعتباری غیر بانکی، تعاونی اعتبار، صندوق قرض‌الحسنه، شرکت لیزینگ.

تبصره: موسسه اعتباری شامل شعبه و نمایندگی مستقر در مناطق آزاد تجاری – صـنعتی و منـاطق ویـژه اقتصادی جمهوری اسلامی ایران نیز می شود.

1-3- شناسه ملی اشخاص حقوقی: شماره منحصر به فردی که بر اسـاس تصـویب نامـه شـماره ۱٦۱٦۹/ت ۳۹۲۷۱ هـ مورخ ۲۹/۱/۱۳۸۸ به تمامی اشخاص حقوقی اختصاص می‌یابد.

٤-۱- شماره فراگیر اشخاص خارجی: شماره منحصر به فردی کـه مطـابق تصـویب نامـه شـماره ۱٦۱۷۳/ت ٤۰۲٦٦ هـ مورخ ۲۹/۱/۱۳۸۸ به تمامی اتباع خارجی مرتبط با جمهوری اسلامی ایران توسط پایگاه ملی اطلاعات اتباع خارجی اختصاص می‌یابد.

۵-۱- واحد اطلاعات مالی: واحدی ملی، متمرکز و مستقل که مسئولیت دریافت، تجزیه و تحلیل و ارجاع گزارش‌های معاملات مشکوک به مراجع ذی ربط را به شرح مذکور در ماده ۳۸ آیین‌نامه را بر عهده دارد.

1-6- آیین‌نامه: آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ۱۸۱٤۳٤/ت ٤۳۱۸۲ ک مورخ ۱٤/۹/۱۳۸۸ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین‌نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی؛

1-7- سقف مقرر: به شرح مندرج در بند ز ماده ۱ آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی؛

1-8- وجه نقد: هر گونه مسکوک و اسکناس و انواع چک‌هایی که نقل و انتقال آن‌ها مستند نشده و غیر قابل ردیابی باشد، از قبیل چک‌های عادی در وجه حامل و سایر چک‌هایی که دارنده آن غیر ذینفع اولیه باشد(از قبیل چک‌های پشت نویس شده توسط اشخاص ثالث، انواع چک پول و چک مسافرتی و ایران چک و موارد مشابه).

1-9- مشتری(ارباب رجوع):

- **شخص حقیقی یا حقوقی که در موسسه اعتباری دارای حساب بوده و یا به نفع او یا به نمایندگی از سوی او، حساب بانکی به نام وی افتتاح شود؛**
- **هر شخص حقیقی یا حقوقی که طرف مقابل موسسه اعتباری (و یا ذینفع یا ذینفعان) در رابطه با دیگر خدمات بانکی و اعتباری است و از ناحیه وی ممکن است ریسک‌های مختلف به ویژه ریسک‌های شهرت و عملیاتی متوجه موسسه اعتباری شود.**

ماده ۲- در صورت پرداخت و یا واریز وجوه نقدی بیش از سقف مقرر توسط مشتری، لازم است گزارش واریز وجوه نقد (فرم پیوست) به طور دقیق و کامل توسط وی تکمیل و امضا شده، در اختیار موسسه اعتباری قرار گیرد. در صورتی که مشتری نتواند گزارش مذکور را تکمیل نماید، این گزارش باید توسط کارکنان موسسه اعتباری تکمیل و به تایید مشتری رسانده شود.

تبصره: درج شماره ملی مربوط به اشخاص حقیقی، شناسه ملی اشخاص حقوقی و یا شماره فراگیر اشخاص خارجی (حسب مورد) و نیز توضیحات مشتری در مورد منشاء وجوه نقد پرداختی (بیش از سقف مقرر) توسط وی و علت پرداخت وجوه مذکور به صورت نقد در فرم پیوست الزامی است. لازم است اطلاعات مذکور در مورد تمامی اشخاص مرتبط با تراکنش (واریز کننده، صاحب حساب، ظهرنویسان چک و ...) اخذ شود.

ماده ۳- پس از تکمیل فرم پیوست، کارکنان ذی ربط در موسسه اعتباری باید اطلاعات مندرج در آن را با مـدارک شناسایی مشتری- برابر ضوابط مذکور در دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان موسسه اعتباری- تطبیق داده و سپس اقدام به واریز یا انتقال وجوه مشتری نمایند.

در این رابطه:

- **در صورتی که مشتری فرم مذکور را تکمیل نکرد و یا از ارایه اطلاعات جهت تکمیـل آن توسـط کارکنان ذی ربط در موسسه اعتباری استنکاف نمود، کارکنان موسسه اعتباری وظیفـه دارنـد تـا وجوه مذکور را از مشتری پذیرفته؛ لیکن موارد را به قید تسریع به واحد اطلاعات مالی گـزارش دهند. در این موارد لازم است ارائه خدمات به مشتری تا رفع ابهام متوقف شود. انجام اقـدامات مربوط در این زمینه باید بدون اطلاع مشتری صورت پذیرد.**
- **در صورت وجود ابهام در صحت اطلاعات و یا مدارک ارائه شده توسط مشتری، کارکنان موسسه اعتباری وظیفه دارند از طریق تحقیق از سایر نظام‌ها و پایگاه‌های اطلاعـاتی و نیـز اسـتعلام از مراجع قانونی ذی ربط، نسبت به رفع ابهام اقدام نمایند. در این موارد لازم است ارائه خـدمات به مشتری تا رفع ابهام متوقف شود. انجام اقدامات مربـوط در ایـن زمینـه بایـد بـدون اطـلاع مشتری صورت پذیرد. چنانچه امکان شناسایی مشتری برای موسسه اعتباری ممکن نباشد ارائه خدمت به وی متوقف خواهد شد.کارکنان ذی ربط در موسسه اعتباری باید دلایل توقف خدمت را در فرم پیوست تکمیل کرده و به مراجع مربوط ارائه نمایند.**
- **چنانچه مشخصات ارائه شده از سوی مشتری صحت نداشته و یا کارت ملـی وی، توسـط کارمنـد جعلی تشخیص داده شود، موسسه اعتباری موظف است مراتب را بلافاصله به واحد اطلاعات مالی گزارش دهد. در این موارد، ادامه خدمت به مشتری به مدت یک روز کاری به تاخیر می افتد. پـس از مدت مذکور و در صورت ارایه حکم مراجع قضایی از سوی واحـد اطلاعـات مـالی بـه موسسـه اعتباری، اقدامات لازم بر اساس آن انجام می پذیرد و در غیر اینصورت، ارایه خدمت بـه مشـتری ادامه پیدا می کند.**

ماده ٤- در صورتی که توضیحات مشتری در مورد منشا وجوه نقد بیش از سقف مقرر و علت واریز آن بـه صـورت نقدی، قانع کننده نباشد و یا به دلایل دیگری، ظن به پولشویی و تامین مالی تروریسم وجود داشته باشد متصـدی

مربوط موظف است علاوه بر ارسال گزارش موضوع این دستورالعمل، نسبت به ارسال گزارش معاملات مشکوک برابر ضوابط مندرج در دستورالعمل«شناسایی معاملات مشکوک و شیوه گزارش دهی» اقدام نماید.

ماده ٥- پس از تکمیل گزارش، متصدی مربوط باید گزارش مذکور را در اختیار مسئول مبارزه با پولشویی شعبه قرار می دهد تا پس از بررسی و جمع بندی اطلاعات مندرج در آن، کلیه گزارش‌های تکمیل شده را در پایان هر روز، به واحد مبارزه با پولشویی موسسه اعتباری ارسال نماید. یک نسخه ازتمامی گزارش‌های تکمیل شده نیز در شعبه نگهداری می شود.

ماده ٦ - واحد مبارزه با پولشویی موسسه اعتباری موظف است پس از دریافت اطلاعات شعب، آن‌ها را مورد بررسی و طبقه بندی قرار داده؛ تمامی گزارش‌های دریافتی را همراه با توضیحات تکمیلی، در قالب تعیین شده به واحد اطلاعات مالی و تا پایان همان روز کاری ارسال نماید.

ماده ۷- موسسه اعتباری موظف است مدارک و اطلاعات مربوط به واریز وجوه نقد بیش از سقف مقرر را که هنگام ارائه خدمت به مشتری ثبت و ضبط نموده است حداقل به مدت ٥ سال پس از پایان عملیات نگهداری کند. لازم است نگهداری سوابق به گونه‌ای باشد که در صورت درخواست مراجع ذی‌صلاح، اطلاعات در اسرع وقت قابل دسترسی باشد.

ماده ۸- موسسه اعتباری موظف است نرم افزارهای خود را به گونه ای طراحی نماید که علاوه بر ثبت کلیه دریافت‌ها و پرداخت‌های نقدی در آن، امکان پرداخت وجوه نقد بیش از سقف مقرر به مشتری را غیر ممکن سازد. در صورتی که مشتری بر دریافت وجوه نقد بیش از سقف مقرر اصرار داشت، موسسه اعتباری باید مراتب را به واحد اطلاعات مالی گزارش دهد.

ماده ۹- به منظور اجرای موثر ضوابط مندرج در این دستورالعمل، موسسه اعتباری باید سیستم‌ها و نرم افزارهای لازم را به گونه‌ای طراحی و اجرا نماید که اطمینان حاصل شود کارکنان موسسه اعتباری، وظایف مربوط را انجام می دهند.

ماده ۱۰- موسسه اعتباری باید نرم افزارهای خود را در زمینه واریز نقدی به گونه ای طراحی نماید که شامل اطلاعات مربوط به نوع و ترکیب وجوه نقد ارایه شده از سوی مشتری به همراه وجه هر یک از آن‌ها باشد به گونه ای که امکان بازسازی تراکنش‌های واریز نقدی بیش از سقف مقرر فراهم باشد.

ماده ۱۱- موسسه اعتباری موظف است در هر شعبه، فردی را برای توجیه مشتری در مورد ضرورت گزارش واریز نقدی وجوه بیش از سقف مقررتعیین نماید تا در صورت استعلام موضوع، مراتب را به شیوه ای مناسب برای آن‌ها توضیح دهد.

این دستورالعمل در ۱۱ ماده و ۲ تبصره در هشتمین جلسه شورای عالی مبارزه با پولشویی مورخ ۱۳۸۹/۱۱/۲۰ به تصویب رسید و از تاریخ ابلاغ، لازم الاجراست.

هدف

به منظور حصول اطمینان از اجرای کامل قانون مبارزه با پولشویی مصوب دوم بهمن ماه ۱۳۸٦ و در اجـرای مـوثر مفاد آیین‌نامه اجرایی آن موضوع تصویب نامه شماره ۱۸۱٤۳٤/ت ٤۳۱۸۲ ک مورخ ۱۳۸۸/۹/۱٤ وزیـران عضـو کـارگروه تصویب آیین‌نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی و اصلاحات بعـدی آن، بـه خصـوص مـاده ٦ ایـن آیین‌نامـه و بـه منظورایجاد شفافیت و احصای وظایف واحدهای بانکی در خصوص تطبیق با مقررات مبـارزه بـا پولشـویی در پرداخت‌هـا و تراکنش‌های بانکی الکترونیکی؛ «دستورالعمل رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در حـوزهٔ نظام‌هـای پرداخـت و بانکـداری الکترونیکی» به شرح زیر ابلاغ می شود:

تعاریف

ماده ۱ - در این دستورالعمل، اصطلاحات و عبارات به کار رفته به شرح زیر تعریف می شود:

۱-۱۰- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

۱-۱۱- موسسات اعتباری: بانک‌ها (اعم از بانک‌های ایرانی و شعب و نمایندگی بانک‌هـای خـارجی مسـتقر در جمهـوری اسلامی ایران)، موسسات اعتباری غیر بانکی، تعاونی‌های اعتبار، صندوق‌های قرض‌الحسنه، شـرکت‌های لیزینـگ، شرکت‌های سرمایه پذیر و سایر اشخاص حقیقی و حقوقی که به امر واسطه گری وجوه اقدام می نمایند.

تبصره: موسسات اعتباری فوق شامل شعب و نمایندگی‌های مستقر در منـاطق آزاد تجـاری - صـنعتی جمهـوری اسلامی ایران نیز می شوند.

۱-۱۲- آیین‌نامه: آیین‌نامه اجرائی قانون مبارزه با پولشویی موضـوع تصـویب نامـه شـماره ۱۸۱٤۳٤/ت ٤۳۱۸۲ ک مـورخ ۱۳۸۸/۹/۱٤ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین‌نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی و اصلاحات بعدی آن؛

۱-۱۳- سقف مقرر: مبلغ یکصد و پنجاه میلیون(۱۵۰،۰۰۰،۰۰۰) ریال وجه نقد یا معادل آن به سایر ارزها و کـالای گـران بها. هیات وزیران در صورت نیاز، سقف مذکور را با توجه به شرایط اقتصادی کشور تعدیل خواهد نمود.

۱-۱٤- کارت پرداخت : عبارت است از انواع کارت‌های فیزیکی یا مجازی صادر شده توسـط مؤسسـات اعتبـاری کـه بـه دارندهٔ آن امکان پرداخت و یا انتقال وجه به شخص دیگر را فراهم می‌سازد.

۱۵-۱- ابزار شناسایی : عبارت است از شناسه‌ای اطلاعاتی (الکترونیکی) یا فیزیکی یا ترکیبی از هر دو که با استفاده از آن مشتری می‌تواند بدون نیاز به هر گونه مجوز دیگری نسبت به اخذ خدمات بانکی از درگاه‌های غیرحضوری مؤسسات اعتباری اقدام کند. کارت پرداخت نوعی ابزار شناسایی به شمار می‌رود.

۱۶-۱- ابزار پذیرش: عبارت است از دستگاهی فیزیکی یا سامانه‌ای الکترونیکی که می‌توان با استفاده از یک یا چند نوع ابزار شناسایی نسبت به انجام عملیات و اخذ انواع خدمات بانکی اقدام نمود. ابزار پذیرش می تواند فیزیکی مانند خود پرداز و یا پایانه‌های فروش و یا مجازی مانند درگاه‌های اینترنتی باشد.

۱۷-۱- مراجعهٔ حضوری: عبارت است از مراجعهٔ ارباب رجوع به شعب، دفاتر یا ادارات مؤسسه اعتباری و مراوده با نیروی انسانی مؤسسه مذکور برای اخذ خدمت.

۱۸-۱- مراجعهٔ غیرحضوری: عبارت است از مراجعهٔ ارباب رجوع به انواع ابزارهای پذیرش و اخذ خدمت به واسطهٔ ابزار شناسایی و بدون مراوده با نیروی انسانی مؤسسهٔ اعتباری.

ضوابط مربوط به ابزارهای انجام تراکنش

ماده ۲- صدور هر گونه ابزار شناسایی باید پس از شناسایی کامل ارباب رجوع و ثبت تطبیقی مشخصات هویتی با مشخصات ابزار شناسایی صورت پذیرد.

ماده ۳- صدور انواع کارت‌های پرداخت با نام، اعم از کارت‌های برداشت و کارت‌های اعتباری، پیش از شناسایی کامل ارباب رجوع و ایجاد یا معرفی حساب متناظر در بانک، ممنوع است.

ماده ٤- فرایند شناسایی کامل ارباب رجوع برای صدور ابزارهای شناسایی، کارت‌های پرداخت، افتتاح انواع حساب برای اولین مراجعهٔ ارباب رجوع به مؤسسه اعتباری ضرورت دارد. در صورت وجود اقلام اطلاعاتی مربوط به شناسایی کامل ارباب رجوع در مؤسسهٔ اعتباری و دسترسی متمرکز به آن، نیازی به تکرار فرایند برای ارایه خدمات و محصولات فوق نیست و صرف تطبیق یکسانی هویت ارباب رجوع با مشخصات مشتری شناسایی شده کفایت می‌کند.

تبصره: ابزارهای شناسایی، کارت‌های پرداخت و سایر موارد مرتبط با این ماده باید صرفا به ارباب رجوع و یا نماینده قانونی وی ـ پس از شناسایی اولیه ـ تحویل شوند.

ماده ٥- تطبیق هویت ارباب رجوع با اقلام اطلاعاتی شناسایی مشتری در مراجعات غیرحضوری از طریق ابزارهای شناسایی صورت می‌پذیرد.

ماده ٦ - شناسایی ارباب رجوع به صورت الکترونیکی در مواردی که وی از گواهی‌های امضای دیجیتال صادر شده توسط مرکز گواهی امضای دیجیتال بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران برای شناسایی اولیه و یا ارسال اسناد و مدارک لازم برای شناسایی کامل استفاده نماید، بلا مانع است.

ماده ۷- در انعقاد قرارداد، لازم است مشتری به طور کتبی به موسسه اعتباری تعهد دهد که هیچ شخصی غیر از وی، از ابزار شناسایی استفاده نخواهد کرد و در صورت بروز مشکل در این زمینه، تمامی مسئولیت‌ها متوجه مشتری است.

ماده ۸- انواع کارت‌های پرداخت بی‌نام نظیر کارت‌های هدیه و کارت‌های خرید بی‌نام مشمول ضوابط مربوط به وجه نقد، موضوع بند (ح) ماده (۱) آیین‌نامه است.

تبصره: شارژ مجدد انواع کارت‌های پرداخت بی نام و غیر قابل ردیابی و ایجاد این قابلیت بر روی کارت‌های مذکور، ممنوع است.

ماده ۹- خریدار اولیهٔ انواع کارت‌های پرداخت بی‌نام باید جزو مشتریان بانک بوده و پیش از خرید، شناسایی شده باشد. مسئولیت تمامی تراکنش‌های انجام شده توسط کارت‌های مذکور بر عهده خریدار اولیه است.

ضوابط مربوط به روش‌های انجام تراکنش

ماده ۱۰ - نصب هر گونه ابزار پذیرش برای فروشندگان کالا و ارایه دهندگان خدمات، اعم از فیزیکی و مجازی، باید پس از احراز هویت پذیرندهٔ کارت وفق مقررات مندرج در دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان مؤسسات اعتباری و شناسایی کامل وی صورت پذیرد.

ماده ۱۱- واریز وجوه مربوط به تراکنش‌های کارت‌های پرداخت به حساب پذیرندهٔ کارت، منحصراً از طریق حساب معرفی شدهٔ پذیرندهٔ کارت نزد یکی از مؤسسات اعتباری امکان‌پذیر است.

ماده ۱۲- به هنگام نصب هر گونه ابزار پذیرش فیزیکی در محل پذیرندهٔ کارت، اطلاعات و داده‌های زیر باید از پذیرنده اخذ شده و در سوابق داده‌ای ابزارهای پذیرش مؤسسه اعتباری یا ارایه دهنده خدمات پرداخت ثبت گردد:

۱ - تصویر جواز کسب یا هر گونه مدرک دیگری که اهلیت پذیرنده را برای دریافت وجه اثبات نماید (برای اشخاص حقیقی) یا مدارک ثبتی (برای شخص حقوقی)؛

۲ - نشانی کامل پستی(به همراه کد پستی) مطابق با جواز کسب یا مدارک ثبتی شخصیت حقوقی که باید با محل نصب ابزار پذیرش یکسان باشد.

ماده ۱۳- به هنگام نصب هر گونه ابزار پذیرش مجازی برای پذیرندهٔ کارت لازم است اطلاعات و داده‌های زیر از پذیرنده اخذ شده و در سوابق داده‌ای ابزارهای پذیرش مؤسسه اعتباری یا ارایه دهنده خدمات پرداخت ثبت گردد:

۱- نشانی کامل پستی (به همراه کد پستی) محل فعالیت و حضور پذیرندهٔ کارت(محل دفتر یا محلی که تجهیزات، سامانه‌ها و یا تجهیزات پردازش مجازی، مطابق با جواز کسب یا مدارک ثبتی شخصیت حقوقی در آنجا مستقر هستند) که باید با محل نصب ابزار پذیرش یکسان باشد.

۲- مشخصات و نشانی اینترنتی دقیق پذیرنده و مشخصات هویتی و محل میزبان وب سایت.

ماده ١٤- در صورتی که ارباب رجوع متقاضی دریافت ابزارهای پذیرش فیزیکی یا مجازی متعدد باشد (از جمله در مواردی که یک شخص حقوقی متقاضی دریافت این ابزارها برای دفتر مرکزی، نمایندگی‌ها و شعب خود می باشد)، لازم است تکالیف مقرر در مواد ۱۱ و ۱۲ این دستورالعمل در مورد هر یک از ابزارهای مذکور به اجرا درآید.

ماده ۱۵- به هنگام نصب ابزار پذیرش کارت، اعم از فیزیکی یا مجازی، برای پذیرندهٔ کارت باید اطلاعات زیر مطابق با اظهار پذیرندهٔ کارت اخذ شده و در سوابق داده‌ای پذیرندهٔ کارت نزد مؤسسه اعتباری یا ارایه دهنده خدمات پرداخت ثبت گردد:

۱ - سقف انفرادی هر تراکنش مالی؛

۲ - سقف گردش ماهانه هر یک از ابزارهای پذیرش.

ماده ١٦- هر گونه تغییر در اطلاعات و داده‌های پذیرنده، اعم از تغییر مکان فیزیکی یا مجازی، تغییر ماهیت فعالیت و نظیر آن باید در اسرع وقت توسط پذیرندهٔ کارت به اطلاع مؤسسه اعتباری یا ارایه دهنده خدمات پرداخت نصب‌کنندهٔ ابزار پذیرش رسیده و مؤسسات مزبور نیز مکلفند حداکثر ظرف مدت یک هفته نسبت به روزآوری اطلاعات و داده‌های مزبور در سامانه‌های اطلاعاتی خود اقدام نمایند. این مورد باید به روشنی در قراردادهای نصب ابزارهای پذیرش تصریح گردد.

ضوابط مربوط به مشخصات تراکنش‌های الکترونیکی

ماده ۱۷- صدور دستور پرداخت اعم از درون بانکی و بین بانکی، شامل دستور پرداخت‌های سامانهٔ تسویه ناخالص آنی (ساتنا) و سامانهٔ پایاپای الکترونیکی (پایا) صرفاً با شناسایی صادرکنندهٔ دستور پرداخت امکان‌پذیر است.

ماده ۱۸- ارایه درخواست برداشت در سامانهٔ پایاپای الکترونیکی (پایا) مستلزم شناسایی ذینفع و وجود حساب مقصد معتبر در مؤسسهٔ اعتباری پذیرندهٔ درخواست برداشت است.

ماده ۱۹ - شناسایی صادرکنندهٔ دستور پرداخت یا ارایه‌دهنده درخواست برداشت در مراجعات حضوری بر اساس مدارک مندرج در ضوابط شناسایی اولیه اشخاص موضوع مادهٔ (۳) آیین‌نامه صورت پذیرفته و در مراجعات غیرحضوری و مجازی بر اساس معیارهای کنترلی متعارف ابزارهای شناسایی انجام می‌گیرد.

ماده ۲۰ - تراکنش‌های الکترونیکی برونخطی، نظیر تراکنش‌های کیف پول الکترونیکی، که بنا به ماهیت فناوری و ارزش مبادلات آنها، فاقد سوابق مربوط به جزئیات هر تراکنش در سامانه‌های بانکی است، همانند مبادلات نقدی بین اشخاص تلقی می‌گردند.

ماده ۲۱- موسسه اعتباری موظف است اطلاعات تراکنش‌ها را برابر ضوابط مذکور در آیین‌نامه مدت و طرز نگاهـداری اوراق بازرگانی، اسناد و دفاتر بانک‌ها مصوب یکهزار و یکصد و چهاردهمین جلسه مورخ ۱۳۸۹/۳/۲۵شورای پول و اعتبار(موضوع بخشنامه شماره ۸۹/۸۰۲۲۳ مورخ ۱۳۸۹/٤/۱۵ بانک مرکزی و اصلاحات پس از آن) نگهداری نماید و تخلف از آن مشمول مجازات‌های مقرر در قانون و مقررات مبارزه با پولشویی می شود.

این دستورالعمل در ۲۱ ماده و ۳ تبصره در هشتمین جلسه شورای عالی مبارزه با پولشویی مورخ ۱۳۸۹/۱۱/۲۰ به تصویب رسید و از تاریخ ابلاغ، لازم الاجراست.

هدف

به منظور مبارزه با پولشویی و جلوگیری از تامین مالی تروریسم و نیز فراهم آوردن تمهیدات لازم برای اجرای بند ۸ از ماده ١٤ قانون پولی و بانکی کشور (مصوب تیر ماه ۱۳۵۱ و اصلاحات پس از آن)، بند الف از ماده ۷ قانون مبارزه با پولشویی(مصوب دوم بهمن ماه ١٣٨٦ مجلس شورای اسلامی)، فصل دوم آیین‌نامه اجرائی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ١٨١٤٣٤/ت ٤٣١٨٢ ک مورخ ١٤/٩/١٣٨٨ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین‌نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی و اصلاحات بعدی آن، آیین‌نامه مستند سازی جریان وجوه در کشور موضوع تصویب نامه شماره ٢١١٨١٥/ت ٣٩٣٩٥ ه مورخ ٢٦/١٢/١٣٨٦ هیات وزیران و نیز مدیریت انواع ریسک‌های بانکی به ویژه ریسک‌های عملیاتی، شهرت و تطبیق؛ «دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان ایرانی موسسات اعتباری» به شرح زیر ابلاغ می شود:

تعاریف

ماده ۱ - در این دستورالعمل، اصطلاحات و عبارات به کار رفته به شرح زیر تعریف می شود:

1-19- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

1-20- قانون: قانون مبارزه با پولشویی مصوب ٢/١١/١٣٨٦؛

1-21- آیین‌نامه: آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ١٨١٤٣٤/ت ٤٣١٨٢ ک مورخ ١٤/٩/١٣٨٨ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین‌نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی و اصلاحات بعدی آن؛

1-22- موسسات اعتباری: بانک‌ها (اعم از بانک‌های ایرانی و شعب و نمایندگی بانک‌های خارجی مستقر در جمهوری اسلامی ایران)، موسسات اعتباری غیر بانکی، تعاونی‌های اعتبار، صندوق‌های قرض‌الحسنه، شرکت‌های لیزینگ، شرکت‌های سرمایه پذیر و سایر اشخاص حقوقی که به امر واسطه گری وجوه اقدام می نمایند.

تبصره: موسسات اعتباری فوق شامل شعب و نمایندگی‌های مستقر در مناطق آزاد تجاری - صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی جمهوری اسلامی ایران نیز می شوند.

1-23- مدیریت ارشد: اعضاء هیات عامل/مدیر عامل و آن گروه از مدیران اجرایی و کارکنان ارشد موسسات اعتباری که مستقیما زیر نظر هر یک از اعضای هیات عامل / مدیر عامل قرار داشته، مسئولیت اجرای استراتژی‌هاوسیاست‌های مصوب هیات مدیره/هیات امنا یا هیات عامل را حسب مورد بر عهده دارند.

1-24- ریسک عملیاتی: احتمال بروز زیان ناشی از نامناسب‌بودن و عدم کفایت فرآیندها و روش‌ها، افراد و سیستم‌های داخلی یا ناشی از رویدادهای خارج از موسسه اعتباری از جمله وقفه‌های عملیاتی، جرایم مشتریان، محصولات و عملکرد کاری، عملکرد استخدامی و ایمنی محیط کار.

1-25- ریسک شهرت: احتمال بروز زیان در اثر از دست‌دادن حسن شهرت به دلایلی از جمله وضعیت نامطلوب مالی، تنزل رتبه اعتباری و یا از دست‌دادن اعتماد عمومی.

1-26- تطبیق: سازگاری فعالیت موسسه اعتباری با قوانین، مقررات و استانداردهای ناظر بر فعالیت‌های آن موسسه است.

1-27- ریسک تطبیق: احتمال شمول جریمه ، مجازات‌های قانونی، تنبیهات نظارتی ، مواجهه با زیان‌های حایز اهمیت و یا آسیب وارد شدن به حسن شهرت موسسات اعتباری، به دلیل عدم رعایت قوانین، مقررات و استانداردها است.

1-28- مشتری(ارباب رجوع):

- **شخص حقیقی یا حقوقی که در موسسه اعتباری دارای حساب بوده و یا به نفع او یا به نمایندگی از سوی او، حساب بانکی به نام وی افتتاح شود؛**
- **هر شخص حقیقی یا حقوقی که طرف مقابل موسسه اعتباری (و یا ذینفع یا ذینفعان) در رابطه با دیگر خدمات بانکی و اعتباری است و از ناحیه وی ممکن است ریسک‌های مختلف به ویژه ریسک‌های شهرت و عملیاتی متوجه موسسه اعتباری شود.**

مشتری به دو نوع مشتری گذری و دایمی ـ به شرح زیر ـ تقسیم می شود.

۱۰-۱- ۱ - مشتری‌گذری: مشتری است که به منظور دریافت خدمات غیرپایه به موسسه اعتباری مراجعه کرده و ارائه خدمت به وی مستلزم تشکیل پرونده نمی‌باشد. ارتباط مشتری گذری با موسسه اعتباری فاقد ویژگی " استمرار" است. متقاضیان وصول وجه چک، حواله وجه و پرداخت قبوض از جمله مصادیق مشتریان گذری می‌باشند.

۱ـ۱۰ـ۲ـ مشتری دایمی: مشتری است که ارتباط وی با موسسه اعتباری، واجد ویژگی مهم استمرار است و به دلیل نوع و ماهیت خدمات موردنیاز، تشکیل پرونده جهت درج اطلاعات هویتی و دیگر اطلاعات مورد نیاز برای وی ضرورت دارد.

۱۱-۱- شناسایی مشتری : شناخت و تایید هویت مشتری با استفاده از منابع اطلاعاتی، مستندات و داده‌های مستقل، معتبر و قابل اتکا. شناسایی مشتری به دو گروه از اقدامات شامل«شناسایی اولیه» و «شناسایی کامل» تقسیم می شود:

1-29- ۱- شناسایی اولیه: تطبیق و ثبت مشخصات اظهار شده توسط مشتری با مدارک شناسایی و در صورت اقدام توسط نماینده یا وکیل، علاوه بر ثبت مشخصات وکیل یا نماینده، ثبت مشخصات اصیل.

۲-۱۱-۱- شناسایی کامل: شناسایی دقیق مشتری به هنگام ارایه خدمات پایه به شرح مذکور در این دستورالعمل.

1-30- خدمات بانکی و اعتباری: به انواع خدماتی که توسط موسسه اعتباری به مشتری ارایه می شود، اطلاق می گردد. خدمات بانکی و اعتباری به دو نوع «خدمات غیر پایه» و «خدمات پایه» ـ به شرح زیر ـ تقسیم می شود.

۱-۱۲-۱- خدمات غیر پایه: به خدماتی اطلاق می شود که ارایه آن‌ها به مشتری، پیش نیاز و لازمه ارایه سایر خدمات به وی نیست و یا به ارتباط مشتری با موسسه اعتباری استمرار نمی بخشد. ارایه این خدمات به مشتری، فقط مستلزم شناسایی اولیه وی توسط موسسه اعتباری و به شرح مذکور در این دستورالعمل است. موارد ذیل از جمله مصادیق خدمات غیر پایه است:

- **حواله وجوه؛**
- **انجام هرگونه دریافت و پرداخت؛**
- **خرید و فروش ارز اعم از نقدی، حواله ای، چک مسافرتی ارزی و موارد مشابه؛**
- **صدور انواع چک‌های بانکی و چک‌های بین بانکی(چک رمزدار) و پرداخت چک؛**

۲-۱۲-۱- خدمات پایه: خدمات بانکی و اعتباری که طبق مقررات، پیش نیاز و لازمه ارایه سایر خدمات توسط موسسات اعتباری می باشد و ارایه آن به مشتری موجب می شود تا وی برای اخذ خدمات مکرر و متمادی به موسسه اعتباری مراجعه کند. موارد ذیل از جمله مصادیق این نوع خدمات می باشد:

- **افتتاح انواع حساب‌های بانکی؛**
- **اعطای تسهیلات وعملیات لیزینگ؛**
- **عملیات اعتبارات اسنادی؛**
- **صدور انواع ضمانتنامه‌های بانکی وظهر نویسی؛**
- **خرید دین، وصول یا تنزیل اسناد تجاری و بانکی (از جمله بروات، چک و سفته) و ظهرنویسی آن‌ها؛**
- **اجاره صندوق امانات؛**
- **صدور انواع کارت دریافت و پرداخت.**

1-31- شناسه ملی: شماره منحصر به فردی که بر اساس تصویب نامه شماره ۱۶۱۶۹/ت ۳۹۲۷۱ هـ مورخ ۲۹/۱/۱۳۸۸ به تمامی اشخاص حقوقی اختصاص می‌یابد.

1-32- مشاغل غیر مالی: اشخاصی که معاملات زیادی را به صورت نقدی انجام داده و از نظر پولشویی در معرض خطر قرار دارند. موارد ذیل از جمله مشاغل غیر مالی هستند:

- **پیش فروش کنندگان مسکن یا خودرو؛**
- **طلافروشان؛**
- **فروشندگان خودرو؛**
- **فروشندگان فرش‌های گران قیمت؛**
- **فروشندگان عتیقه و محصولات فرهنگی گران قیمت.**

1-33- واحد اطلاعات مالی: واحدی ملی، متمرکز ومستقل که مسئولیت دریافت، تجزیه وتحلیل و ارجاع گزارشهای معاملات مشکوک به مراجع ذی ربط را به عهده دارد(به شرح مذکور در ماده ۳۸ آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی).

1-34- سقف مقرر: به شرح مندرج در بند ز ماده ۱ آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی؛

1-35- شورا: شورای عالی مبارزه با پولشویی؛

1-36- دبیرخانه: دبیر خانه شورای عالی مبارزه با پولشویی؛

1-37- سامانه ساها(سامانه احراز هویت اشخاص): سامانه مستقر در وزارت امور اقتصادی و دارایی است که از طریق ارتباط با سازمان‌های ذی ربط(سازمان ثبت احوال کشور، سازمان ثبت اسناد کشور، شرکت پست و سازمان امور مالیاتی)، پاسخ به استعلام موسسات اعتباری در مورد احراز هویت اشخاص مختلف و نشانی آن‌ها را تسهیل می نماید.

1-38- سهامدار عمده: به شخصی اطلاق می شود که سهام وی در یک شخص حقوقی، بیش از حدود مقرر در این دستورالعمل(شخص حقیقی ۵ درصد و شخص حقوقی ۱۰ درصد) است.

ماده ۲- موسسه اعتباری موظف است برای تحقق اهداف این دستورالعمل، سیاست‌ها و رویه‌های شفافی را ـ در چارچوب قوانین و مقررات موضوعه ـ تدوین نموده؛ آن‌ها را سالیانه مورد بازنگری قرار دهد. این سیاست‌ها و رویه‌ها می‌بایست موارد زیر را در برگیرند:

- **سیاست پذیرش مشتری؛**
- **رویه‌های شناسایی مشتری؛**
- **نظارت مستمر بر حساب‌ها؛**

❖ مدیریت ریسک.

سیاست پذیرش مشتری

ماده ۳ - موسسه اعتباری موظف است برای پذیرش مشتری، معیارهای مشخص و شفافی داشته باشد. در این معیارها می‌بایست موارد ذیل مورد توجه قرار گیرند:

۳-۱- گشایش هر نوع حساب منوط به شناسایی مشتری، بر اساس اسناد معتبر است.

۳-۲- موسسه اعتباری موظف است هویت و مشخصات ابرازی از سوی مشتری و نماینده(ولی، وصی، قیم و وکیل) وی را از طریق تطبیق با اسناد معتبر شناسایی و برابر ضوابط مذکور در این دستورالعمل احراز نماید.

۳-۳- موسسه اعتباری می‌بایست قبل از افتتاح حساب، کنترل‌های لازم را اعمال کند تا اطمینان یابد مشخصات متقاضی افتتاح حساب با مشخصات اشخاصی که افتتاح حساب برای آن‌ها مجاز نیست، انطباق نداشته باشد.

ماده ٤ - موسسه اعتباری موظف است مشتریان (حقیقی، حقوقی) خود را با توجه به ریسکی که احتمال می‌دهد از ناحیه آن‌ها و به واسطه عواملی هم‌چون موقعیت اجتماعی و شغلی، وضعیت مالی، نوع و ماهیت فعالیت حرفه‌ای، پیشینه مشتری، موطن اصلی، حساب‌های مرتبط یا دیگر شاخص‌های موثر (به تشخیص موسسه اعتباری) که متوجه موسسه می‌شود؛ طبقه‌بندی نماید.

ماده ٥- طبقه‌بندی مذکور در ماده (٤) باید به گونه‌ای انجام شود که دریافت اطلاعات از مشتریان بر اساس طبقه تخصیص داده شده به آن‌ها انجام شود. بدین‌ترتیب، از مشتریانی که دارای حداقل ریسک می‌باشند، اخذ اطلاعات لازم - در چارچوب مقررات این دستورالعمل- کفایت می‌کند و در خصوص مشتریانی که در طبقات در معرض ریسک بیشتر قرار گرفته‌اند، اطلاعات می‌بایست در سطح گسترده‌تری دریافت شده و در فاصله‌های کمتری به روز شود. میزان دریافت اطلاعات مزبور را بخشنامه‌های داخلی موسسه اعتباری مشخص می نماید.

ماده ٦- موسسه اعتباری موظف به حفظ و نگهداری اطلاعات مشتریان بوده و هم‌چنین لازم است برای پیشگیری از افشاو استفاده غیر مجاز از آن‌ها، تدابیر لازم را اتخاذ نماید.

ماده ۷- به منظور به هنگام‌نمودن اطلاعات، موسسه اعتباری باید در متن قرارداد منعقده، مشتری را مکلف سازد هرگونه تغییر در اطلاعات ارائه شده خود را با مستندات مربوط و در اسرع وقت، به اطلاع سازمان ثبت احوال برساند.

ماده ۸- موسسه اعتباری موظف است در اسرع وقت نسبت به اجرای مفاد ماده ۱۵ آیین‌نامه مبنی بـر شناسـایی مشـتریان قبلی، اقدامات لازم را به عمل آورد.

تبصره ۱- آن دسته از مشتریان قبلی که در مرحله تطبیق، مشخصات آن‌ها دارای مغایرت بوده است، موظفند ظرف سـه مـاه نسبت به رفع مغایرت اقدام نمایند. چنانچه مغایرت مذکور رفع نگردد، واحد مبارزه با پولشویی موسسه اعتباری موظف است موارد را به واحد اطلاعات مالی ارسال نماید.

تبصره ۲- آن دسته از مشتریان قبلی که متوسط فعالیت آن‌ها در سال مطابق دستورالعمل مربوط که به تصویب شورا خواهـد رسید، کم اهمیت باشد، از شمول این ماده مستثنی هستند.

ماده ۹- در صورتی که موسسه اعتباری به دلایلی همچون عدم همکاری مشتری نتواند اطلاعات لازم را برای شناسـایی وی به دست آورد و یا مشتری اقدام به ارائه اطلاعات غیرواقعی نماید، موسسه اعتباری باید پس از توضیح مراتب به مشتری، از ارایه خدمات به وی خودداری نماید.

مـاده۱۰- موسسـه اعتبـاری موظـف اسـت مشخصـات مشـتریانی را کـه مبـادرت بـه اعـلام اطلاعـات غیر واقعی نموده‌اند، به واحد اطلاعات مالی گزارش کند.

ماده ۱۱- ارائه خدمات پایه به اشخاص زیر توسط موسسه اعتباری ممنوع است و در صورت ارائه این گونه خـدمات قبـل از ابلاغ این دستورالعمل، موسسه اعتباری موظف به قطع ارتباط با مشتری است:

- **اشخاصی که از ارائه اطلاعات یا اسناد مورد نیاز خودداری می کنند؛**
- **صرافی‌های غیر مجاز؛**
- **اشخاصی که به حکم مراجع قضایی، حق افتتاح حساب ندارند؛**
- **اشخاص ایرانی فاقد شناسه یا شماره ملی؛**

رویه‌های شناسایی مشتری

ماده ۱۲- شناسایی مشتری بر حسب نوع خدمات مورد تقاضای وی(خدمات غیر پایه، خدمات پایه) به دو نوع شناسایی اولیه و شناسایی کامل تقسیم می شود.

۱۲- ۱- شناسایی اولیه:

موسسه اعتباری موظف است هنگام ارایه تمامی خدمات بانکی و اعتباری (اعم از خدمات غیر پایه و خدمات پایه) به مشتری(اعم از مشتری گذری و دایمی) و انجام هرگونه عملیات پولی و مالی (حتی کمتر از سقف مقرر) از جمله انجام هرگونه دریافت و پرداخت، حواله وجه، صدور و پرداخت چک، ارایه تسهیلات، صدور انواع کارت دریافت و پرداخت، صدور ضمانت نامه، خرید و فروش ارز و اوراق گواهی سپرده و اوراق مشارکت، قبول ضمانت و تعهد ضامنان به هر شکل از قبیل امضای سفته، بروات و اعتبارات اسنادی؛ نسبت به شناسایی اولیه مشتری – به شرح مندرج در این دستورالعمل - اقدام کرده و اطلاعات آن را در سیستم‌های اطلاعاتی خود ثبت نماید.

تبصره: پرداخت قبوض دولتی و خدمات شهری کمتر از سقف مقرر، نیازی به شناسایی مشتری ندارد.

۱-۱-۱۲- شناسایی اولیه شخص حقیقی:

- **اطلاعات مورد نیاز:**

نام و نام خانوادگی، شماره ملی، تاریخ تولد، نام پدر، نشانی کامل و کدپستی محل سکونت، شماره تلفن.

- **موسسه اعتباری موظف است پس از اخذ اطلاعات فوق از مشتری، آن‌هارا با مندرجات اصل کارت ملی وی تطبیق داده و مراتب را بر روی سند مربوط تایید نماید.**

تبصره۱: موسسه اعتباری موظف است نحوه بازشناسی کارت ملی اصلی از جعلی را طبق بخشنامه شماره ۳۲۵۳۲/۸۹ مورخ ۱۶/۲/۱۳۸۹ بانک مرکزی در خصوص ویژگی‌های کنترلی در روی کارت شناسایی ملی به کلیه کارکنان ذی ربط آموزش داده، مراتب را در سوابق آموزشی آن‌ها ثبت نماید.

تبصره ۲: در مورد محجورین لازم است علاوه بر اطلاعات شخص محجور، اطلاعات مذکور در خصوص ولی و قیم نامبرده نیز دریافت شود.

تبصره ۳: برای محجورین، موسسه اعتباری صرفا مجاز به افتتاح حساب سپرده سرمایه گذاری و قرض الحسنه پس‌انداز است. افتتاح حساب جاری، پرداخت وام و تسهیلات، گشایش اعتبار اسنادی، صدور هرگونه ضمانت نامه و دیگر خدمات مشابه به این اشخاص، کماکان ممنوع است.

تبصره ٤: در صورت امکان ارتباط بر خط موسسه اعتباری(به طور مستقیم یا غیر مستقیم) با سازمان ثبت احوال کشور و برخورداری موسسه مذکور از امکان تطبیق مشخصات اظهار شده توسط مشتری با مندرجات شناسنامه عکسدار یا گواهینامه رانندگی یا گذرنامه معتبر، انجام شناسایی اولیه مشتری بر اساس این مدارک نیز بلامانع است.

تبصره ۵: شناسایی اولیه شخص حقیقی معرفی شده از سوی شخص حقوقی، برابر ضوابط مقرر در مورد اشخاص حقیقی است.

۱۲- ۳-۱- شناسایی اولیه شخص حقوقی

با توجه به اینکه برای دریافت خدمات غیر پایه، اشخاص حقیقی به نمایندگی از اشخاص حقوقی به موسسه اعتباری مراجعه می کنند، شناسایی اولیه این اشخاص نیز برابر ضوابط مقرر در مورد اشخاص حقیقی است.

۱۲- ٤-۱- در صورت وجود ابهام در خصوص اصالت مدارک شناسایی ارائه شده توسط مشتری، متصدیان شناسایی اولیه در موسسه اعتباری موظف هستند با تحقیق از سایر نظام‌ها و پایگاه‌های اطلاعاتی، اخذ مدارک معتبر - طبق مقررات این دستورالعمل- و یا استعلام از مراجع ذی ربط قانونی مطلع، نسبت به رفع ابهام و شناسایی مشتری اقدام نمایند. در این موارد، ارائه خدمت تا رفع ابهام متوقف می گردد.

در صورت اطمینان از غیر واقعی بودن مشخصات، موسسه اعتباری موظف است علاوه بر جلوگیری از ادامه خدمات، مراتب را بلافاصله به واحد اطلاعات مالی گزارش دهد.

۲-۱۲ - شناسایی کامل:

موسسه اعتباری موظف است هنگام ارایه هر یک از خدمات پایه به مشتری دایمی؛ علاوه بر شناسایی اولیه؛ نسبت به شناسایی کامل و برآورد سطح فعالیت مورد انتظار از وی اقدام نماید.

۲-۱۲- ۱- شناسایی کامل شخص حقیقی:

- **برای شناسایی کامل شخص حقیقی، موسسه اعتباری موظف است علاوه بر شناسایی اولیه وی، اطلاعات و مدارک ذیل را - بر حسب مورد- از وی اخذ نماید:**

6- **معرفی‌نامه معتبر با امضای حداقل یک نفر از مشتریان شناخته شده یا اشخاص مورد اعتماد موسسه اعتباری یا معرفی‌نامه از یکی از موسسات اعتباری دارای مجوز از بانک مرکزی، سازمان‌های دولتی و یا نهادها و کانون‌های حرفه‌ای رسمی.**
7- **سوابق ارتباط مشتری با هر یک از موسسه‌های اعتباری دارای مجوز از بانک مرکزی و استعلام از آن موسسه به منظور تعیین صحت اطلاعات ارائه شده از سوی مشتری.**
8- **جواز کسب معتبر به ویژه در مورد مشاغل غیر مالی.**

9- گواهی اشتغال به کار از اشخاص حقیقی دارای مجوز کسب و یا از اشخاص حقوقی دارای شناسه ملی.

10- اطلاعات در مورد نوع، میزان و هدف فعالیت مشتری جهت تعیین سطح گردش مورد انتظار مشتری در حوزه فعالیت خود.

تبصره ۱: شناسایی کامل شخص حقیقی معرفی شده از سوی شخص حقوقی(اعم از ایرانی)، برابر ضوابط مقرر در مورد اشخاص حقیقی است.

۲-۲-۱۲- شناسایی کامل شخص حقوقی:

- **شناسایی کامل شخص حقوقی:**
- **برای شناسایی کامل شخص حقوقی ایرانی، موسسه اعتباری موظف است علاوه بر شناسایی اولیه وی، اطلاعات و مدارک ذیل را - بر حسب مورد- اخذ نماید:**
  - **نوع، موضوع، ماهیت و میزان فعالیت شخص حقوقی؛**
  - **اطلاعات مربوط به رتبه بندی شخص حقوقی(از مراجعی نظیر شرکت سنجش اعتبار، رتبه بندی معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رییس جمهور و یا سایر مراجع حرفه‌ای)؛**

تبصره: در صورت عدم رتبه بندی شرکت، موسسه اعتباری موظف است از طریق بررسی صورت‌های مالی تائید شده توسط یکی از اعضای جامعه حسابداران رسمی نسبت به تعیین سطح فعالیت مورد انتظار مشتری اقدام نماید و در صورت عدم الزام شخص حقوقی به انتخاب یکی از اعضای جامعه حسابداران رسمی، آخرین صورت‌های مالی معتبر شخص حقوقی مستقیما مورد بررسی قرار می گیرد.

- **مشخصات فرد یا افرادی که حق برداشت از حساب شخص حقوقی را دارند(شامل نام و نام خانوادگی، شماره ملی، نام پدر، تاریخ تولد، نشانی و کد پستی) و سمت آن‌ها (همراه نمونه امضای مجاز آن‌ها)؛**
- **اسامی، مشخصات، نشانی و کد پستی محل سکونت اعضای هیات مدیره، هیات عامل/مدیر عامل، حسابرس(حسابرسان) مستقل، بازرس یا بازرسان قانونی و سهام دارانی (شرکایی) که بیش از ۵ درصد سهام(سرمایه) شخص حقوقی را در اختیار دارند. (در مورد سایر اشخاص حقوقی از قبیل سازمان‌های غیر انتفاعی و بنیادها و ... ، مشخصات، نشانی و کد پستی موسسین یا هیات امنا و ارکان مشابه آن‌ها)؛**
- **محل اصلی فعالیت، نشانی و کد پستی دفتر مرکزی، شماره‌های تلفن و دورنگار آن، اسامی صاحبان امضای مجاز و نمونه امضای آن‌ها و اطلاعات مربوط به نحوه رسمیت داشتن کلیه اسناد مالی و مکاتبات مربوط، مدت و حدود اختیارات هیات مدیره و مدیر عامل و یا ارکان مشابه موسسه در مورد حساب‌ها؛**

- **تعهد از مدیران و صاحبان امضاء در شخص حقوقی مبنی بر اینکه آخرین مدارک و اطلاعات مربوط به شخص حقـوقی را ارائه داده‌اند و تعهد در مورد اینکه هر نوع تغییر در موارد مذکور را بلافاصله به موسسه اعتباری اطلاع می دهند.**

تبصره: در مورد موسسات و تشکیلات دولتی و بلدی(موضوع ماده ۵۸۷ قانون تجارت)که به محض ایجاد و بدون احتیـاج بـه ثبت، دارای شخصیت حقوقی می شوند؛ اخذ تاریخ و شماره ثبت آن‌ها فاقد موضوعیت است. در این موارد، صرفا اخذ شناسه ملی و استعلام از سامانه ساها و یا پایگاه شناسه ملی اشخاص حقوقی و حفظ آن در سوابق کفایت می کند و نیازی به انجام سایر تکالیف مقرر در مورد شناسایی کامل مشتریان نیست.

۲-۱۲-۳- برای شناسایی کامل مشتری، موسسه اعتباری باید صحت اطلاعات ارائه شده (از جمله شماره ملی، شناسه ملی و غیره) را حسب مورد از پایگاه‌های اطلاعاتی ذی ربط استعلام کند. فرد استعلام کننده باید زمان اخذ تائیدیه از پایگاه‌های مذکور را به همراه مشخصات خود در اسناد یاد شده گواهی نماید.

تبصره: صحت اطلاعات ارائه شده را حسب مورد می توان از پایگاه‌های اطلاعاتی ذیل استعلام نمود:

- **اشخاص حقیقی: پایگاه شماره ملی اشخاص حقیقی؛**
- **اشخاص حقوقی: پایگاه شناسه ملی اشخاص حقوقی؛**
- **نشانی : شرکت پست؛**
- **کد اقتصادی: سازمان امور مالیاتی؛**

(موارد فوق را می توان از سامانه ساها استعلام نمود).

- **کد اصناف: وزارت بازرگانی؛**
- **ایران کد: وزارت بازرگانی؛**
- **پایگاه روزنامه رسمی کشور.**

۴-۲-۱۲- در شناسایی کامل شخص حقیقی، مشخصات اعلام شده از سوی وی باید توسط دارنده امضای مجاز در موسسه اعتباری با اصل مدارک معتبر تطبیق داده شده و پس از تایید و درج عبارت «تصویر برابر اصل است» بـر روی آن‌هـا توسـط وی، در سوابق مشتری نگه داری شود.

۵-۲-۱۲- درصورتی‌که وکیل، وصی، قیم و یا ولی به نمایندگی از طرف شخص یا اشخاص دیگری متقاضی دریافت خـدمات باشد، لازم است موسسه اعتباری علاوه بر شناسایی اصـیل نسـبت بـه شناسـایی هویـت نماینـده شـخص (اشـخاص) و مستندسازی مدارک وی نیز مطابق با مفاد این مقررات اقدام نماید.

۱۲-۲-٦- مستند سازی نشانی مشتری در شناسایی اولیه، از طریق تطبیق کد پستی اعلامی از سوی مشتری با کد پستی ظهر کارت ملی وی انجام می شود. برای مستند سازی نشانی مشتری در شناسایی کامل، لازم است کد پستی اعلامی از سوی مشتری با اطلاعات پایگاه کد پستی کشور تطبیق داده شود(دسترسی به این پایگاه از طریق سامانه ساها امکان پذیر است).

۱۲-۲-۷- در صورتی که مشتری، دارای شماره منحصر به فردی در موسسه اعتباری باشد که بر اساس آن، شماره حساب‌های متفاوتی ایجاد می شود، نیازی به شناسایی کامل وی برای هر حساب نیست.

۱۲-۲- ۸- در صورتی که سهامداران عمده شخص حقوقی، جزو اشخاصی(حقیقی،حقوقی) باشند که برای موسسه اعتباری شناخته شده نباشند، لازم است شناسایی مشتریان نسبت به سهامداران عمده آن‌ها نیز اعمال شود. در هر صورت عملیات شخص حقوقی باید تحت مراقبت ویژه قرار گیرد(برابر ضوابط مذکور در دستورالعمل مراقبت از اشخاص مظنون).

۱۲-۲- ۹- در خصوص آن گروه از خدمات که در چارچوب قوانین و مقررات خاص مستلزم دریافت اطلاعات و مدارک دیگری نیز باشند، موسسه اعتباری می‌بایست علاوه بر رعایت ضوابط مندرج در این دستورالعمل، برای شناسایی مشتری، مقررات ذی ربط را نیز اعمال نماید.

۱۲-۲-۱۰- موسسه اعتباری باید در مورد اشخاصی که وکالت کلی برای انجام کلیه امور شخص حقیقی یا حقوقی دارند، ضمن شناسایی کامل وکیل و اصیل (به شرح مندرج در این دستورالعمل)، مراتب را به بانک مرکزی و واحد اطلاعات مالی گزارش کنند.

۱۲-۲-۱۱- موسسه اعتباری باید اطلاعات اخذ شده از مشتری را با مندرجات مذکور در مدارک شناسایی معتبر تطبیق داده و از صحت آن‌ها اطمینان حاصل نماید. مدارک شناسایی معتبر عبارتند از:

- **برای اشخاص حقیقی:**
  - **کارت ملی؛**
  - **شناسنامه(صرفا برای اشخاص زیر ۱۵ سال)؛**
  - **شناسنامه یا گواهی نامه رانندگی یا گذرنامه(در صورت امکان ارتباط موسسه اعتباری و تعیین صحت اطلاعات آن‌ها با اطلاعات موجود در سامانه ساها).**

تبصره: در مورد محجورین لازم است علاوه بر مدارک فوق، سند رسمی دال بر تایید سمت ولی، قیم و وصی نیز دریافت شود.

❖ **برای اشخاص حقوقی:**

- **اصل یا تصویرگواهی نامه ثبت شرکت، شرکت نامه؛**
- **اظهار نامه ثبت شرکت یا اساسنامه(با توجه به وضعیت شرکت)؛**
- **مصوبه هیات مدیره مبنی بر افتتاح حساب(به نام شرکت) و معرفی صاحبان امضای مجاز؛**
- **تعهدنامه اشخاص حقوقی مذکور مبنی بر اعلام هر نوع تغییر – بلافاصله پس از وقوع – که در شرکت نامه یا اساسنامه و یا بر اساس تصمیمات هیات مدیره در خصوص افتتاح حساب و معرفی صاحبان امضای مجاز ایجاد می شود.**

۱۲-۲-۱۲- چنانچه مشتری مدارک شناسایی مذکور در مواد فوق را ارائه ننماید و یا ظن به انجام فعالیت‌های پولشویی یا سایر جرایم مرتبط وجود داشته باشد، موسسات اعتباری باید از ارائه خدمت به وی خودداری کرده ، مراتب را به واحد اطلاعات مالی گزارش نمایند.

تبصره: موسسات اعتباری می‌توانند در دستورالعمل‌های داخلی خود مدارک دیگری را که اطلاعات مذکور (به ویژه اطلاعات مورد نیاز در تعیین سطح مورد انتظار فعالیت مشتری) را به صورت مطمئن تامین نماید، مورد قبول قرار دهند. موسسات اعتباری می‌توانند در دستورالعمل‌های داخلی، میزان شناسایی را با رعایت اطمینان به تامین اطلاعات مورد نیاز، با توجه به نوع و ماهیت و سطح فعالیت مورد انتظار مشتری تنظیم نمایند.

ماده ۱۳- ارائه خدمات پایه به صورت الکترونیکی و بدون شناسایی کامل مشتری و انجام هرگونه تراکنش مالی الکترونیکی غیرقابل ردیابی یا بی نام و ارائه تسهیلات مربوط ممنوع است.

ماده ١٤- موسسه اعتباری، به هنگام ارائه خدمات پایه به مشاغل غیرمالی باید ضمن دریافت مدارک مربوط به شناسایی کامل، تعهدات لازم در خصوص اجرای قانون و مقررات مبارزه با پولشویی را از آن‌ها اخذ نماید. در صورت خودداری مشاغل غیرمالی از ارائه این تعهد و یا خودداری از عمل به تعهدات، موسسه اعتباری باید از ارائه خدمت به آن‌ها خودداری نماید.

ماده ۱۵- موسسه اعتباری موظف است هنگام ارائه خدمات به اشخاصی که اسامی و مشخصات آن‌ها از طریق بانک مرکزی به آن‌ها اعلام می‌شود، دقت و نظارت بیشتری را به عمل آورند و عملکرد مالی آن‌ها را به طور مداوم، زیر نظر داشته باشند.

تبصره: موسسه اعتباری موظف است در مورد اشخاص زیر، دقت و مراقبت ویژه به عمل آورد:

- **افراد و موسساتی که نام آن‌ها در فهرست جرایم تروریستی یا مرتبط با پولشویی قرار دارد و نـام آن‌هـا از سـوی بانک مرکزی به موسسه اعتباری اعلام می شود؛**
- **اصنافی که فاقد کد اصناف هستند.**

ماده ١٦- موسسه اعتباری باید هنگام ارائه خدمات پایه به مشتری، آن‌ها را متعهد نماید که:

الف- اطلاعات مورد درخواست موسسه اعتباری را که در این دستورالعمل مشخص شده اسـت، ارائـه کـرده، مقـررات مربوط به مبارزه با پولشویی را رعایت نمایند.

ب- اجازه استفاده اشخاص دیگر از خدمات پایه دریافتی را ندهند و در صورت اقدام، موضوع را بلافاصـله بـه موسسـه اعتباری اطلاع دهند. نمایندگی قانونی به شرط درج مشخصات نماینده یا وکیل و شناسایی اولیه و ثبت مشخصـات وی شامل این بند نمی‌باشد.

تبصره: تعهدات فوق باید به طور صریح و دقیق، برای مشتری بیان شود. در صورت عدم پذیرش این تعهدات از سوی مشتری و یا عدم رعایت آن‌ها توسط وی، لازم است ارائه خدمات به مشتری متوقف شود.

ماده ١٧- موسسه اعتباری موظف است در تمامی فرم‌های مورد استفاده، محل مناسب بـرای درج یکـی از شـماره‌های شناسایی معتبر (حسب مورد شماره ملی وشناسه ملی) و کد پستی را پیش‌بینی نماید و این مشخصات به طـور کامـل و دقیق دریافت و تطبیق داده شود.

ماده ١٨- موسسه اعتباری موظف است در تمامی نرم‌افزارها، بانک‌ها و سیستم‌های اطلاعاتی که عملیات پولی و مالی در آن‌ها ثبت می‌شود، محل لازم برای درج یکی از شماره‌های معتبر (حسب مورد شماره ملی و شناسه ملی) و کد پسـتی را پیش‌بینی نموده و امکان جستجو بر اساس شماره‌های مذکور در نرم‌افزارها را فراهم نماید.

ماده ١٩- در صورتی که موسسه اعتباری مشخصات درج شده اشخاص و اماکن ثبت شـده در سیسـتم‌های اطلاعـاتی خود را با پایگاه‌های اطلاعاتی ذی ربط تطبیق نداده باشد لازم است مشخصات مذکور را حداکثر ظرف مدت ١ ماه پس از ارائه خدمات پایه به مشتری، به پایگاه‌های مذکور ارسال کرده، صحت آن‌ها را کنترل نماید.

ماده٢٠- موسسه اعتباری موظف است اطلاعاتی را که قبلا با پایگاه‌های ذی ربط تطبیق داده است هر ٣ ماه یک بار بـه روز نماید. در صورتی که محرز شود شخص حقیقی طی این مدت فوت شده لیکن مراتب بـه موسسـه اعتبـاری اعـلام نشده باشد لازم است حساب وی بلافاصله مسدود شود و در صورتی که پس از فوت وی، تراکنش یا معاملـه بـالاتر از سقف مقرر انجام شده باشد، مراتب به بانک مرکزی و واحد اطلاعات مالی گزارش شود.

ماده ۲۱- موسسات اعتباری ارائه دهنده خدمات پایه موظفند به طور مداوم و مخصوصاً در موارد زیر اطلاعات مربوط به شناسایی کامل مشتری را به روز نمایند:

الف- در زمانی که بر اساس شواهد و قراین احتمال آن وجود داشته باشد که وضعیت مشتری تغییرات عمده‌ای پیدا نموده است.

ب- در صورتی که موسسه اعتباری بر اساس شواهد و قراین احتمال دهد مشتری در جریان عملیات پولشویی و یا تامین مالی تروریسم قرار گرفته است.

ماده ۲۲- به منظور مستند سازی اطلاعات مشتریان، لازم است پس از استعلام اطلاعات مربوط به آن‌ها از مراجع ذی ربط و اطمینان از صحت اطلاعات؛ تصویر این اسناد توسط صاحب امضای مجاز در موسسه اعتباری برابر اصل شود.

ماده ۲۳- شش ماه پس از ابلاغ این دستورالعمل، لازم است کد پستی محل اقامتگاه قانونی مشتری دائمی با اطلاعات مندرج در پایگاه ذی ربط (ثبت احوال و یا ثبت اسناد) همخوانی داشته باشد. در مورد مشتریان گذری، موسسه اعتباری موظف به تطبیق کدپستی مندرج بر روی کارت ملی با اطلاعات ابراز شده از سوی مشتری است.

ماده ٢٤- ارائه خدمات به مشتریان به منزله تائید انجام رویه شناسایی مشتری توسط کارکنان ذی ربط در موسسه اعتباری است و مسئولیت وجود هرگونه نقص در این زمینه ـ در چارچوب این دستورالعمل ـ متوجه آن‌ها است.

ماده ۲۵- موسسه اعتباری موظف است حداکثر ظرف مدت ۳ ماه از تاریخ ابلاغ این دستورالعمل، کلیه حساب‌های فاقد شماره یا شناسه ملی را مسدود نماید. به محض ارائه شماره یا شناسه ملی، از حساب‌های مزبور رفع انسداد می‌شود.

نظارت مستمر بر حساب‌ها

ماده ٢٦- موسسه اعتباری می‌بایست سیستم جامعی از مدیریت اطلاعات را ایجاد نماید و ترتیبی اتخاذ کند که اطلاعات مربوط به مشتریان در این سیستم گردآوری و پردازش شده؛ در اختیار واحدهای ذی‌ربط قرار گیرد.

ماده ۲۷- به‌منظور کنترل موثر ریسک‌های ناشی از عدم شناسایی کافی مشتری، لازم است حساب وی ـ متناسب با طبقه تخصیص داده شده ـ تحت نظارت قرار گیرد.

ماده ۲۸- درمورد حساب‌های در معرض ریسک بیشتر، موسسه اعتباری موظف است سیستمی ایجاد کندکه حساب‌های یاد شده به طور ادواری نیز تحت پایش قرار گیرند.

ماده ۲۹- موسسات اعتباری موظفند فهرست خلاصه اطلاعات دریافت کنندگان خدمات پایه را در رابطه با موضوع مبارزه با پولشویی و در صورت اعلام واحد اطلاعات مالی به نحوی که واحد مذکور مشخص می سازد، در پایان هر ماه در اختیار آن واحد قرار دهد.

تبصره: خلاصه اطلاعات یاد شده باید شامل نام و نام خانوادگی، شماره ملی و تاریخ ارائه خدمات پایه در مورد اشخاص حقیقی و در مورد اشخاص حقوقی ، نام و شناسه ملی یا کد اقتصادی باشد. سایر موارد مورد نیاز پس از تصویب شورا به موسسات اعتباری اعلام خواهد شد.

مدیریت ریسک

ماده ۳۰- هیات مدیره، مدیریت ارشدو یا رده سازمانی معادل آن در موسسه اعتباری می‌بایست از وجود برنامه‌های موثرشناسایی مشتریان و پیاده‌سازی آن‌ها از طریق ایجاد رویه‌های مناسب اطمینان حاصل کند. این برنامه‌ها بایدامکان نظارت موثر مدیریت بر سیستم‌ها، کنترل‌ها، تفکیک وظایف و آموزش کارکنان رافراهم آورند. مسئولیت نهایی تصمیمات اخذ شده در این خصوص بر عهده هیات مدیره یا ارکان معادل آن در موسسه اعتباری است.

ماده ۳۱- مسئولیت اجرای سیاست‌ها و رویه‌های هیات مدیره و مدیریت ارشد و یا رده سازمانی معادل آن‌ها در موسسه اعتباری(در خصوص شناسایی مشتریان و ایجاد سامانه‌های اطلاعاتی مربوط) بر عهده واحد مبارزه با پولشویی آن موسسه است. واحد مذکور باید اجرای سیاست‌ها و رویه‌های شناسایی مشتریان را در شعب و تمامی سطوح موسسه اعتباری مورد بررسی قرار داده، هر گونه انحراف را به همراه پیشنهادهای اصلاحی به هیات مدیره و مدیریت ارشد موسسه اعتباری گزارش کند.

ماده ۳۲- موسسه اعتباری می بایست در مورد شیوه شناسایی مشتریان، برنامه‌هایی آموزشی برای کارکنان خود تدارک ببیند. برنامه‌های آموزشی باید به گونه‌ای طراحی شوند که کارکنان به شناخت کافی و منطقی نسبت به ضرورت، اهمیت و نحوه اجرای سیاست‌ها و رویه‌های شناسایی مشتریان دست یابند. برنامه‌های مذکور باید به طور مستمر (به خصوص در مورد کارکنان جدید) ادامه یابد تا اطمینان حاصل شود کارکنان ذی ربط آموزش‌های لازم را در این خصوص دیده اند. موسسه اعتباری موظف است سوابق آموزشی مربوط را در پرونده کارکنانی که آموزش دیده‌اند، درج نماید.

ماده ۳۳- موسسه اعتباری موظف است هر شش ماه یک‌بار، اطلاعات مربوط به فعال بودن مشتری را مورد ارزیابی مجدد قرار دهد. همچنین بنا به درخواست مشتری و یا در صورت ایجاد تغییر عمده در وضعیت مشتری،موسسه اعتباری موظف است مشتری را به طور مجدد مورد شناسایی کامل قرار دهد.

نگه‌داری سوابق مشتریان و معاملات آن‌ها

ماده ٣٤- هیات مدیره موسسه اعتباری می بایست اطمینان حاصل کند که برای نگه‌داری و پردازش مناسب اطلاعات، تدابیر لازم اندیشیده شده و سیستم‌های توانمند در موسسه استقرار یافته‌اند به‌گونه‌ای که در مواقع ضروری، سیستم‌های مذکور بتوانند اطلاعات مورد نظر مراجع ذی‌ربط را حداکثر ظرف مدت ١ روز کاری، با سهولت و در چارچوب قوانین و مقررات مربوط؛ در اختیار آن‌ها قرار دهد.

ماده ٣٥- شیوه نگهداری اسناد و مدارک در موسسات اعتباری برابر آیین‌نامه مدت و طرز نگاهداری اوراق بازرگانی، اسناد و دفاتر بانک‌ها مصوب یکهزار و یکصد و چهاردهمین جلسه مورخ ١٣٨٩/٣/٢٥شورای پول و اعتبار(موضوع بخشنامه شماره ٨٩/٨٠٢٢٣ مورخ ١٣٨٩/٤/١٥ بانک مرکزی و اصلاحات پس از آن) است.

در سوابقی که از تراکنش‌های مالی حفظ می شود، باید نوع تراکنش، مبلغ و نوع ارز، تاریخ انجام تراکنش و طرفین تراکنش، شماره حساب‌هایی که تراکنش از طریق آن‌ها انجام شده است و مشخصات صاحب/صاحبان حساب درج شوند.

گستره شمول دستورالعمل

ماده ٣٦- این دستورالعمل علاوه بر موسسات اعتباری، برای تمامی شعب و نمایندگی بانک‌ها و موسسات اعتباری خارجی در کشور، موسسات اعتباری واقع در مناطق آزاد تجاری ـ صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی، نیز لازم الاجرا می‌باشد.

زمان اجرا

ماده ٣٧- زمان اجرای این دستورالعمل یک ماه پس از ابلاغ آن از سوی بانک مرکزی است. در مدت مذکور موسسات اعتباری موظفند ضمن اطلاع رسانی به مشتریان، امکانات و تسهیلات لازم برای اجرای این دستورالعمل را به گونه ای فراهم نمایند که اجرای آن، حتی الامکان موجب اخلال در امور مشتریان نشود.

این دستورالعمل در ٣٧ ماده و ١٨ تبصره در هشتمین جلسه شورای عالی مبارزه با پولشویی مورخ ٢٠/١١/١٣٨٩ به تصویب رسید.

هدف

به منظور مبارزه با پولشویی و جلوگیری از تامین مالی تروریسم و نیز فراهم آوردن تمهیدات لازم برای اجرای بند ۸ از ماده ١٤ قانون پولی و بانکی کشور (مصوب تیر ماه ۱۳۵۱ و اصلاحات پس از آن)، بند الف از ماده ۷ قانون مبارزه با پولشویی (مصوب دوم بهمن ماه ۱۳۸٦ مجلس شورای اسلامی)، فصل دوم آیین‌نامه اجرائی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ١٨١٤٣٤/ت ٤٣١٨٢ ک مورخ ١٤/٩/١٣٨٨ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین‌نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی و اصلاحات بعدی آن، آیین‌نامه مستند سازی جریان وجوه در کشور موضوع تصویب نامه شماره ٢١١٨١٥/ت ٣٩٣٩٥ ه مورخ ٢٦/١٢/١٣٨٦ هیات وزیران، آیین نامه تعیین شماره اختصاصی برای اشخاص خارجی مرتبط با کشور موضوع تصویب نامه شماره ١٦١٧٣/ت ٤٠٢٦٦ ه مورخ ٢٩/١/١٣٨٨ هیات وزیران و مصوبات کارگروه ماده ۹ آن و نیز مدیریت انواع ریسک‌های بانکی به ویژه ریسک‌های عملیاتی، شهرت و تطبیق؛ «دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان خارجی موسسات اعتباری» به شرح زیر ابلاغ می شود:

تعاریف

ماده ۱ ــ در این دستورالعمل، اصطلاحات و عبارات به کار رفته به شرح زیر تعریف می شود:

1-39- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

1-40- قانون: قانون مبارزه با پولشویی مصوب ٢/١١/١٣٨٦؛

1-41- آیین‌نامه: آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ١٨١٤٣٤/ت ٤٣١٨٢ ک مورخ ١٤/٩/١٣٨٨ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین‌نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی و اصلاحات بعدی آن؛

1-42- موسسات اعتباری: بانک‌ها (اعم از بانک‌های ایرانی و شعب و نمایندگی بانک‌های خارجی مستقر در جمهوری اسلامی ایران)، موسسات اعتباری غیر بانکی، تعاونی‌های اعتبار، صندوق‌های قرض‌الحسنه، شرکت‌های لیزینگ، شرکت‌های سرمایه پذیر و سایر اشخاص حقوقی که به امر واسطه گری وجوه اقدام می نمایند.

تبصره: موسسات اعتباری فوق شامل شعب و نمایندگی‌های مستقر در مناطق آزاد تجاری ـ صنعتی و مناطق ویـژه اقتصادی جمهوری اسلامی ایران نیز می‌شوند.

1-43- مدیریت ارشد: اعضاء هیات عامل/مدیر عامل و آن گروه از مدیران اجرایی و کارکنان ارشد موسسات اعتبـاری کـه مستقیما زیر نظر هر یک از اعضای هیـات عامـل / مـدیر عامـل قـرار داشـته، مسـئولیت اجـرای اسـتراتژی‌ها و سیاست‌های مصوب هیات مدیره/هیات امنا یا هیات عامل را حسب مورد بر عهده دارند.

1-44- ریسک عملیاتی: احتمال بروز زیان ناشی از نامناسب‌بودن و عدم کفایت فرآیندها و روش‌ها، افـراد و سیسـتم‌های داخلی یا ناشی از رویدادهای خارج از موسسه اعتباری از جمله وقفه‌های عملیاتی، جرایم مشـتریان، محصـولات و عملکرد کاری، عملکرد استخدامی و ایمنی محیط کار.

1-45- ریسک شهرت: احتمال بروز زیان در اثر از دست‌دادن حسن شهرت به دلایلی از جمله وضـعیت نـامطلوب مـالی، تنزل رتبه اعتباری و یا از دست‌دادن اعتماد عمومی.

1-46- تطبیق: سازگاری فعالیت موسسه اعتباری با قوانین، مقررات و استانداردهای ناظر بر فعالیت‌های آن موسسه.

1-47- ریسک تطبیق: احتمال شمول جریمه ، مجازات‌های قانونی، تنبیهات نظارتی ، مواجهه با زیان‌های حایز اهمیت و یا آسیب وارد شدن به حسن شهرت موسسات اعتباری، به دلیل عدم رعایت قوانین، مقررات و استانداردها است.

1-48- مشتری(ارباب رجوع):

- **شخص حقیقی یا حقوقی که در موسسه اعتباری دارای حساب بوده و یا به نفع او یا به نمایندگی از سوی او، حساب بانکی به نام وی افتتاح شود؛**
- **هر شخص حقیقی یا حقوقی که طرف مقابل موسسه اعتباری (و یا ذینفع یا ذینفعان) در رابطـه بـا دیگـر خدمات بانکی و اعتباری است و از ناحیه وی ممکن است ریسک‌های مختلف به ویژه ریسک‌های شهرت و عملیاتی متوجه موسسه اعتباری شود.**

مشتری به دو نوع مشتری گذری و دایمی ـ به شرح زیر ـ تقسیم می شود.

۱ـ۱۰ـ ۱ ـ مشتری‌گذری: مشتری است که به منظور دریافت خدمات غیرپایه به موسسـه اعتبـاری مراجعـه کـرده و ارائـه خدمت به وی مستلزم تشکیل پرونده نمی‌باشد. ارتباط مشتری گذری با موسسه اعتباری فاقـد ویژگـی " اسـتمرار" اسـت. متقاضیان وصول وجه چک، حواله وجه و پرداخت قبوض از جمله مصادیق مشتریان گذری می‌باشند.

۱ـ۱۰ـ۲ـ مشتری دایمی: مشتری است که ارتباط وی با موسسه اعتباری، واجد ویژگی مهم استمرار است و به دلیـل نـوع و ماهیت خدمات موردنیاز، تشکیل پرونده جهت درج اطلاعات هویتی و دیگر اطلاعات مورد نیاز برای وی ضرورت دارد.

1-49- اشخاص حقیقی خارجی: افرادی هستند که تابعیت ایران را ندارند. دارای مدارک شناسایی کشور متبوعه «گذرنامه» معتبر بوده و دارای روادید و یا پروانه اقامت معتبر در ایران می باشند. درخصوص آوارگان خارجی دارای کارت هویت ویژه اتباع خارجی و یا کارت خروجی مدت دار (آمایش) معتبر صادره از سوی وزارت کشور ج.ا.ا و در مورد پناهندگان خارجی دارندگان دفترچه پناهندگی معتبر صادره از سوی نیروی انتظامی ج.ا.ا. می باشند.

1-50- اشخاص حقوقی خارجی:

این اشخاص عبارتند از:

الف) موسسات، شرکت ها و شعب فعال آن ها که در خارج از ایران به ثبت رسیده باشند.

تبصره: نمایندگی و شعب شرکت ها و موسسات خارجی که در اداره کل ثبت شرکت ها به ثبت رسیده باشند، جزو اشخاص حقوقی ایرانی محسوب می‌شوند.

ب) نمایندگی های سیاسی خارجی مقیم ایران شامل سفارت خانه ها و کنسولگری ها.

پ) دفاتر نمایندگی رسمی سازمان های بین المللی مستقر در کشور که مورد تایید وزارت امور خارجه باشند.

ت) دفاتر سازمان های مردم نهاد خارجی دارای مجوز فعالیت از وزارت کشور.

1-51- شناسایی مشتری : شناخت و تایید هویت مشتری با استفاده از منابع اطلاعاتی، مستندات و داده‌های مستقل، معتبر و قابل اتکا. شناسایی مشتری به دو گروه از اقدامات شامل«شناسایی اولیه» و «شناسایی کامل» تقسیم می‌شود:

1-13-3- شناسایی اولیه: تطبیق و ثبت مشخصات اظهار شده توسط مشتری با مدارک شناسایی و در صورت اقدام توسط نماینده یا وکیل، علاوه بر ثبت مشخصات وکیل یا نماینده، ثبت مشخصات اصیل.

1-13-4- شناسایی کامل: شناسایی دقیق مشتری به هنگام ارایه خدمات پایه به شرح مذکور در این دستورالعمل.

1-52- خدمات بانکی و اعتباری: به انواع خدماتی که توسط موسسه اعتباری به مشتری ارایه می شود، اطلاق می گردد. خدمات بانکی و اعتباری به دو نوع «خدمات غیر پایه» و «خدمات پایه» ـ به شرح زیرـ تقسیم می شود.

۱-۱٤-۱- خدمات غیر پایه: به خدماتی اطلاق می شود که ارایه آن‌ها به مشتری، پیش نیاز و لازمه ارایه سایر خدمات به وی نیست و یا به ارتباط مشتری با موسسه اعتباری استمرار نمی بخشد. ارایه این خدمات به مشتری، فقط مستلزم شناسایی اولیه وی توسط موسسه اعتباری و به شرح مذکور در این دستورالعمل است. موارد ذیل از جمله مصادیق خدمات غیر پایه است:

- **حواله وجوه؛**
- **انجام هرگونه دریافت و پرداخت؛**
- **خرید و فروش ارز اعم از نقدی، حواله ای، چک مسافرتی ارزی و موارد مشابه؛**
- **صدور انواع چک‌های بانکی و چک‌های بین بانکی(چک رمزدار) و پرداخت چک.**

۲-۱٤-۱- خدمات پایه: خدمات بانکی و اعتباری که طبق مقررات، پیش نیاز و لازمه ارایه سایر خدمات توسط موسسات اعتباری می باشد و ارایه آن به مشتری موجب می شود تا وی برای اخذ خدمات مکرر و متمادی به موسسه اعتباری مراجعه کند. موارد ذیل از جمله مصادیق این نوع خدمات می باشد:

- **افتتاح انواع حساب‌های بانکی؛**
- **اعطای تسهیلات وعملیات لیزینگ؛**
- **عملیات اعتبارات اسنادی؛**
- **صدور انواع ضمانتنامه‌های بانکی وظهر نویسی؛**
- **خرید دین، وصول یا تنزیل اسناد تجاری و بانکی (از جمله بروات، چک و سفته) و ظهرنویسی آن‌ها؛**
- **اجاره صندوق امانات؛**
- **صدور انواع کارت دریافت و پرداخت.**

1-53- شماره اختصاصی: شماره ای منحصر به فرد که برای هر یک از اشخاص حقیقی و حقوقی خارجی تعیین و اختصاص داده می شود که به صورت رمزینه(بارکد) روی مدارک شناسایی معتبر درج می گردد.

1-54- واحد اطلاعات مالی: واحدی ملی، متمرکز ومستقل که مسئولیت دریافت، تجزیه وتحلیل و ارجاع گزارش های معاملات مشکوک به مراجع ذی ربط را به عهده دارد(به شرح مذکور در ماده ۳۸ آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی).

1-55- سقف مقرر: به شرح مندرج در بند ز ماده ۱ آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی؛

1-56- شورا: شورای عالی مبارزه با پولشویی؛

1-57- دبیرخانه: دبیر خانه شورای عالی مبارزه با پولشویی؛

1-58- پایگاه ملی اطلاعات اشخاص خارجی: مرجع تعیین شماره اختصاصی برای اشخاص حقیقی و حقوقی خارجی مرتبط با جمهوری اسلامی ایران موضوع آیین نامه شماره ۱۶۱۷۳/ت۴۰۲۶۶ ه مورخ ۲۹/۱/۱۳۸۸ هیات وزیران.

1-59- سامانه احراز هویت اشخاص(ساها): سامانه مستقر در وزارت امور اقتصادی و دارایی است که از طریق ارتباط با سازمان‌های ذی ربط(سازمان ثبت احوال کشور، پایگاه ملی اطلاعات اشخاص خارجی، سازمان ثبت اسناد کشور، شرکت پست و سازمان امور مالیاتی)، پاسخ به استعلام موسسات اعتباری در مورد احراز هویت اشخاص مختلف و نشانی آن‌ها را تسهیل می نماید.

1-60- مدارک شناسایی معتبر:

۱-۲۲-۱- اشخاص حقیقی خارجی:

- **گذرنامه معتبر: گذرنامه ای است که تاریخ انقضاء آن تمام نشده باشد و دارای اجازه اقامت معتبر باشد.**

تبصره۱: اجازه اقامت معتبر عبارت است از :

۱- پروانه اقامت معتبر صادره توسط نیروی انتظامی، درج شده در گذرنامه؛

۲- روادید دارای تاریخ اعتبار صادره توسط وزارت امور خارجه، درج شده در گذرنامه؛

۳- گذرنامه اتباع کشورهای لغو روادید با ایران، دارای مهر ورود به کشور و حداکثر یک ماه از تاریخ ورود؛

٤- گذرنامه اتباع خارجی دارای مجوز تمدید روادید، صادره توسط نیروی انتظامی.

تبصره۲: روادید و یا اجازه اقامت در ایران درج شده در گذرنامه های خدمت و سیاسی توسط وزارت امور خارجه صادر می گردد.

- **دفترچه پناهندگی معتبر صادره توسط نیروی انتظامی؛**
- **کارت هویت معتبر صادره توسط وزارت کشور؛**
- **کارت خروجی مدت دار (آمایش) معتبر صادره توسط وزارت کشور.**

تبصره۳: اعتبار دفترچه های پناهندگی، کارت های هویت و آمایشی منوط به عدم انقضای تاریخ آن می باشد.

۲-۲۲-۱- اشخاص حقوقی خارجی:

- **معرفی نامه وزارت امور خارجه در خصوص نمایندگی سیاسی کشورها و سازمان های بین المللی؛**

- **معرفی نامه وزارت کشور در خصوص سازمان های مردم نهاد خارجی؛**
- **مدارک ثبت سایر اشخاص حقوقی خارجی در خارج از ایران که در آن محل ثبت، تاریخ ثبت، شماره ثبت و موضوع فعالیت شخص حقوقی قید شده باشد.**

61-1- مشخصات هویتی:

۱-۲۳-۱- اشخاص حقیقی : شامل نام، نام خانوادگی، نام پدر یا مادر، تاریخ تولد، کشور محل تولد، شماره مدرک شناسایی، نوع مدرک شناسایی، تابعیت، جنسیت، شماره اختصاصی.

تبصره: درخصوص اتباع خارجی عرب تبار، نام جد نیز از مشخصات هویتی محسوب می گردد و نیازی به اخذ نام خانوادگی نمی باشد.

۲-۲۳-۱- اشخاص حقوقی: نام، تابعیت، موضوع فعالیت، نوع فعالیت، شماره ثبت ، محل ثبت، تاریخ ثبت، شماره اختصاصی.

تبصره: این دستورالعمل، مشتمل بر حداقل اطلاعات لازم درخصوص نحوه شناسایی مدارک معتبر اشخاص خارجی است. بانک مرکزی در مواقع مقتضی اقدام به تهیه و ابلاغ راهنمای شناسایی مدارک معتبر می نماید.

همچنین به دلیل پیچیدگی در تشخیص معتبر و مجاز بودن اسناد ارائه شده توسط مشتریان حقیقی و حقوقی خارجی، لازم است کارکنان شعب موسسه اعتباری موضوع را حسب مورد و از طریق اتصال به ساها استعلام نمایند.

تبصره: با توجه به اینکه عملیات تطبیق مدارک و اسناد مشتریان گذری خارجی در محل شعبه موسسه اعتباری انجام می شود لازم است موسسه اعتباری در هر یک از شعب، از کارکنانی با تجربه کافی در این زمینه استفاده نماید.

ماده ۲ـ موسسه اعتباری موظف است برای تحقق اهداف این دستورالعمل، سیاست‌ها و رویه‌های شفافی را ـ در چارچوب قوانین و مقررات موضوعه ـ تدوین نموده؛ آن‌ها را سالیانه مورد بازنگری قرار دهد. این سیاست‌ها و رویه‌ها می‌بایست موارد زیر را در برگیرند:

- **سیاست پذیرش مشتری؛**
- **رویه‌های شناسایی مشتری؛**
- **نظارت مستمر بر حساب‌ها؛**
- **مدیریت ریسک.**

سیاست پذیرش مشتری

ماده ۳ ـ موسسه اعتباری موظف است برای پذیرش مشتری، معیارهای مشخص و شفافی داشته باشد. در این معیارها می بایست موارد ذیل مورد توجه قرار گیرند:

۳-۱- گشایش هر نوع حساب منوط به شناسایی کامل مشتری براساس مدارک و اوراق هویتی، مجوز اقامت و فعالیت معتبر در ایران و ضوابط مذکور در این دستورالعمل است.

۳-۲- مؤسسه اعتباری موظف است هویت و مشخصات ابراز شده از سوی مشتری و نماینده (ولی، وصی، قیم، وکیل ایرانی و یا خارجی) وی را از طریق تطبیق با مدارک معتبر شناسایی و برابر ضوابط مذکور در این دستورالعمل احراز نماید.

۳-۳- مؤسسه اعتباری باید قبل از افتتاح حساب، کنترل های لازم را اعمال کند تا اطمینان یابد مشخصات متقاضی افتتاح حساب با مشخصات اشخاصی خارجی که افتتاح حساب برای آن مجاز نیست، انطباق نداشته باشد.

۳-٤- مؤسسه اعتباری می بایست از افتتاح حساب برای اشخاص حقیقی و حقوقی خارجی که مدارک معتبری را برای حضور در ایران ارائه نمی نمایند، خودداری نماید.

۳- ٥- واحد مبارزه با پولشویی مؤسسه اعتباری موظف است مشخصات مشتریان خارجی را که مبادرت به اعلام اطلاعات غیر واقعی نموده اند به واحد اطلاعات مالی گزارش نماید.

ماده ۴ـ مؤسسه اعتباری موظف است درخصوص اتباع خارجی دارنده دفترچه پناهندگی صادره توسط نیروی انتظامی، کارت ویژه اتباع خارجی وکارت خروجی مدت دار (آمایش) صادره توسط وزارت کشور پس از شناسایی اولیه و یا کامل، فقط خدمات بانکی افتتاح حساب قرض الحسنه پس انداز ، سپرده سرمایه گذاری و انجام عملیات وصول چک را ارائه نماید.

تبصره : ارائه هرگونه کارت الکترونیکی و نیز ارائه مجوز هرگونه خدمات الکترونیک به اشخاص فوق ممنوع می باشد.

ماده ۵ـ ارائه کلیه خدمات بانکی به اتباع خارجی دارای گذرنامه و پروانه اقامت معتبر بلامانع می باشد.

ماده ۶ـ موسسه اعتباری موظف است در اسرع وقت نسبت به اجرای مفاد ماده ۱۵ آیین‌نامه مبنی بر شناسایی مشتریان قبلی، اقدامات لازم را به عمل آورد.

تبصره ۱- آن دسته از مشتریان قبلی که در مرحله تطبیق، مشخصات آن‌ها دارای مغایرت بوده است، موظفند ظرف سه ماه نسبت به رفع مغایرت اقدام نمایند. چنانچه مغایرت مذکور رفع نگردد، واحد مبارزه با پولشویی موسسه اعتباری موظف است موارد را به واحد اطلاعات مالی ارسال نماید.

تبصره ۲- آن دسته از مشتریان قبلی که متوسط فعالیت آن‌ها در سال مطابق دستورالعمل مربوط که به تصویب شورا خواهد رسید، کم اهمیت باشد، از شمول این ماده مستثنی هستند.

ماده ۷ـ در صورتی که موسسه اعتباری به دلایلی همچون عدم همکاری مشتری نتواند اطلاعات لازم را برای شناسایی وی به دست آورد و یا مشتری اقدام به ارائه اطلاعات غیرواقعی نماید، موسسه اعتباری باید پس از توضیح مراتب به مشتری، از ارایه خدمات به وی خودداری نماید.

ماده۸ـ موسسه اعتباری موظف است مشخصات مشتریانی را که مبادرت به اعلام اطلاعات غیر واقعی نموده‌اند، به واحد اطلاعات مالی گزارش کند.

رویه‌های شناسایی مشتری

شناسایی مشتری حقیقی و یا حقوقی خارجی برحسب نوع ارائه خدمات بانکی به آن ها، به دو نوع شناسایی اولیه و کامل تقسیم می شود. موسسه اعتباری باید هنگام ارایه خدمات بانکی به مشتریان خارجی؛ علاوه بر رعایت مفاد این دستورالعمل؛ مواد مرتبط در دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان ایرانی موسسات اعتباری را نیز رعایت نماید. بنابراین مؤسسه اعتباری موظف است هنگام ارائه تمامی خدمات بانکی و اعتباری (اعم از خدمات پایه و غیر پایه) به مشتری خارجی اعم از مشتریان گذری و دائمی و انجام هرگونه عملیات پولی و مالی (حتی کمتر از سقف مقرر) از جمله انجام هرگونه دریافت و پرداخت حواله وجه، صدور چک، ارائه تسهیلات، صدور انواع کارت دریافت و پرداخت، صدور ضمانت نامه، خرید و فروش ارز و اوراق گواهی سپرده و اوراق مشارکت قبول ضمانت و تعهد ضامنان به هر شکل از قبیل امضاء سفته، بروات و اعتبارات اسنادی نسبت به شناسایی مشتری خارجی به شرح مندرج در این دستورالعمل اقدام کرده و اطلاعات آن را در سیستم اطلاعاتی خود ثبت نماید.

تبصره: پرداخت قبوض دولتی و خدمات شهری کمتر از سقف مقرر نیازی به شناسایی مشتری ندارد.

شناسایی اولیه اشخاص خارجی(حقیقی، حقوقی)

ماده ۹ـ به منظور شناسایی اولیه مشتری درهنگام ارائه خدمات غیرپایه، موسسه اعتباری موظف است مشخصات هویتی مشتری و نماینده (ولی، وصی، قیم، وکیل ایرانی و یا خارجی) وی را اخذ و پس از تطبیق با اصل مدارک هویتی معتبر، ثبت نماید.

تبصره: در خصوص اشخاص حقوقی، شناسایی نماینده یا وکیل الزامی است.

شناسایی کامل اشخاص خارجی(حقیقی، حقوقی)

در ارایه خدمات پایه به اشخاص خارجی(حقیقی،حقوقی)، موسسه اعتباری باید علاوه بر شناسایی اولیه مشتری، اقدام به شناسایی کامل آن ها به شرح ذیل نیز نماید:

شناسایی کامل اشخاص حقیقی خارجی

ماده ۱۰ـ به منظور شناسایی کامل اشخاص حقیقی خارجی، متصدیان مربوط در موسسه اعتباری باید ابتدا فرم شماره ۱ پیوست این دستورالعمل را تکمیل نموده و همراه اسکن یا کپی مدارک شناسایی معتبر اشخاص حقیقی خارجی، به واحد مبارزه با پولشویی آن موسسه ارسال نمایند. واحد مزبور موظف است از طریق سامانه ساها نسبت به اخذ شماره اختصاصی اشخاص خارجی اقدام نموده و در صورت وجود شماره مزبور؛ نسبت به کنترل صحت آن اقدام کرده و پس از آن، دستور افتتاح حساب را به شعبه متقاضی ارسال نماید. همزمان مدارک معتبر و فرم تکمیل شده از طریق سامانه ارتباطی واحد اطلاعات مالی به آن واحد ارسال می شود. واحد اطلاعات مالی پس از انجام تحقیقات لازم از طریق پایگاه های ذی‌ربط که حداکثر سه روز کاری به طول خواهد انجامید، مجوز فعالیت حساب را به واحد مبارزه با پولشویی موسسه اعتباری اعلام خواهد نمود. قبل از صدور مجوز فعالیت، موسسه اعتباری صرفا حق دریافت وجه از صاحب حساب ر ا دارد و ارائه سایر خدمات بانکی منوط به صدور مجوز است. در صورت عدم صدور مجوز فعالیت از سوی واحد اطلاعات مالی، لازم است موسسه اعتباری برابر دستور صادره از سوی آن واحد اقدام نماید.

شناسایی کامل اشخاص حقوقی خارجی

ماده ۱۱ـ برای شناسایی کامل اشخاص حقوقی خارجی، لازم است ابتدا فرم شماره ۲پیوست تکمیل شده و همراه اسکن یا کپی مدارک شناسایی معتبر اشخاص حقوقی خارجی به واحد مبارزه با پولشویی هر موسسه ارسال شود. واحد مزبور موظف است از طریق سامانه ساها، شماره اختصاصی اشخاص خارجی را اخذ کرده و در صورت وجود شماره مزبور، نسبت به کنترل صحت آن اقدام نماید و سپس دستور افتتاح حساب را به شعبه متقاضی ارسال نماید. همزمان مدارک معتبر و فرم تکمیل شده از طریق سامانه ارتباطی واحد اطلاعات مالی به آن واحد ارسال می شود. واحد اطلاعات مالی پس از انجام تحقیقات لازم از طریق پایگاه های ذیربط که حداکثر سه روز کاری به طول خواهد انجامید، مجوز فعالیت حساب را به واحد مبارزه با پولشویی موسسه اعتباری اعلام خواهد نمود. قبل از صدور مجوز فعالیت، موسسه اعتباری صرفا حق واریز وجه به حساب را دارد و ارائه سایر خدمات بانکی منوط به صدور مجوز است. در صورت عدم موافقت واحد اطلاعات مالی لازم است موسسه اعتباری برابر دستور صادره از سوی آن واحد اقدام نماید.

تبصره: در مورد شرکت های خارجی، شعب و دفاتر نمایندگی شرکت های خارجی در ایران و همچنین سازمان های مردم نهاد خارجی لازم است علاوه بر شناسایی کامل اشخاص حقیقی صاحب امضاء حساب، مسئولین خارجی مقیم و دارای تردد به ایران (به شرح مندرج در مورد اشخاص حقیقی) و نیز مشخصات اعضای هیأت مدیره و مدیران ارشد ارکان مشابه هر یک از آن ها در خارج از کشور (به شرح مندرج در مورد اشخاص حقیقی به جز شماره پروانه اقامت و روادید و نشانی)، مشخصات شرکت مادر آن ها در خارج از کشور - براساس مفاد فرم های شماره یک و دو - اخذ شود.

ماده ۱۲ ـ در شناسایی کامل مشتریان خارجی(حقیقی، حقوقی)، موسسه اعتباری باید تمامی اطلاعاتی را که در شناسایی کامل مشتریان ایرانی(حقیقی، حقوقی) از آن ها اخذ می نماید، از مشتریان خارجی نیز مطالبه کرده(حسب مورد) و پس از مستند سازی آن ها، در سوابق آن ها نگهداری نمایند.

نظارت مستمر بر حساب ها

ماده ۱۳ ـ شعب افتتاح کننده حساب برای اشخاص حقیقی و حقوقی خارجی موظف هستند خلاصه اطلاعات گردش حساب مشتریان خارجی را هر سه ماه یکبار از طریق سامانه الکترونیکی در اختیار واحد مبارزه با پولشویی مؤسسه اعتباری قرار دهند تا علاوه بر اعمال نظارت های مندرج در این دستورالعمل، متناسب با شرایط و وضعیت حضور و فعالیت قانونی و

غیرقانونی اشخاص حقیقی و حقوقی خارجی در ایران، نظارت های لازم صورت گرفته و در صورت تغییر شـرایط مـذکور، اطلاع رسانی لازم به شعب مربوط انجام پذیرد.

مدیریت ریسک

ماده ۱۴ـ هیات مدیره، مدیریت ارشد و یا رده سازمانی معادل آن در موسسه اعتباری می‌بایست از وجود برنامه‌های موثر شناسایی مشتریان خارجی و پیاده‌سازی آن‌ها از طریق ایجاد رویه‌های مناسب اطمینان حاصل کند. این برنامـه‌ها بایـد امکان نظارت موثر مدیریت بر سیستم‌ها، کنترل‌ها، تفکیک وظایف و آموزش کارکنان را فراهم آورند. مسـئولیت نهـایی تصمیمات اخذ شده در این خصوص بر عهده هیات مدیره یا ارکان معادل آن در موسسه اعتباری است.

ماده ۱۵ـ مسئولیت اجرای سیاست‌ها و رویه‌های هیات مدیره و مدیریت ارشد و یا رده سازمانی معادل آن‌ها در موسسـه اعتباری(در خصوص شناسایی مشتریان خارجی و ایجاد سامانه‌های اطلاعاتی مربوط) بر عهده واحد مبارزه با پولشـویی آن موسسه است. واحد مذکور باید اجرای سیاست‌ها و رویه‌های شناسایی مشتریان خارجی را در شعب و تمامی سطوح موسسه اعتباری مورد بررسی قرار داده، هر گونه انحراف را به همراه پیشنهادهای اصلاحی به هیات مـدیره و مـدیریت ارشد موسسه اعتباری گزارش کند.

ماده ۱۶ـ موسسه اعتباری می بایست در مورد شیوه شناسایی مشتریان خارجی، برنامه‌هایی آموزشی برای کارکنان خـود تدارک ببیند. برنامه‌های آموزشی باید به گونه‌ای طراحی شوند که کارکنان به شناخت کافی و منطقی نسبت به ضرورت، اهمیت و نحوه اجرای سیاست‌ها و رویه‌های شناسایی مشتریان دست یابند. برنامه‌های مذکور باید به طور مسـتمر (بـه خصوص در مورد کارکنان جدید) ادامه یابد تا اطمینان حاصل شود کارکنان ذی ربط آموزش‌های لازم را در این خصوص دیده اند. موسسه اعتباری موظف است سوابق آموزشی مربوط را در پرونده کارکنانی که آموزش دیده‌اند، درج نماید.

ماده ۱۷ـ موسسه اعتباری موظف است هر شش ماه یک‌بار، اطلاعات مربوط به فعال بودن مشتری را مورد ارزیابی مجدد قرار دهد. همچنین بنا به درخواست مشتری و یا در صورت ایجاد تغییر عمده در وضـعیت مشـتری، موسسـه اعتبـاری موظف است مشتری را به طور مجدد مورد شناسایی کامل قرار دهد.

نگه‌داری سوابق مشتریان و معاملات آن‌ها

ماده ۱۸ـ هیات مدیره موسسه اعتباری می بایست اطمینان حاصل کند که برای نگه‌داری و پردازش مناسب اطلاعات، تدابیر لازم اندیشیده شده و سیستم‌های توانمند در موسسه استقرار یافته‌اند به‌گونه‌ای که در مواقع ضروری، سیستم‌های مذکور بتوانند اطلاعات مورد نظر مراجع ذی‌ربط را حداکثر ظرف مدت ۱ روز کاری، با سهولت و در چارچوب قوانین و مقررات مربوط؛ در اختیار آن‌ها قرار دهد.

ماده ۱۹ـ شیوه نگهداری اسناد و مدارک در موسسات اعتباری برابر آیین‌نامه مدت و طرز نگاهداری اوراق بازرگانی، اسناد و دفاتر بانک‌ها مصوب یکهزار و یکصد و چهاردهمین جلسه مورخ ۲۵/۳/۱۳۸۹شورای پول و اعتبار(موضوع بخشنامه شماره ۸۰۲۲۳/۸۹ مورخ ۱۵/٤/۱۳۸۹ بانک مرکزی و اصلاحات پس از آن) است.

در سوابقی که از تراکنش‌های مالی حفظ می شود، باید نوع تراکنش، مبلغ و نوع ارز، تاریخ انجام تراکنش و طرفین تراکنش، شماره حساب‌هایی که تراکنش از طریق آن‌ها انجام شده است و مشخصات صاحب/صاحبان حساب درج شوند.

سایر مواد

ماده ۲۰ـ رعایت سایر موارد ذکر شده در دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان ایرانی مؤسسات اعتباری در خصوص اشخاص حقیقی و حقوقی خارجی نیز الزامی است.

گستره شمول دستورالعمل

ماده ۲۱ـ این دستورالعمل علاوه بر موسسات اعتباری، برای تمامی شعب و نمایندگی بانک‌ها و موسسات اعتباری خارجی در کشور، موسسات اعتباری واقع در مناطق آزاد تجاری ـ صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی، نیز لازم الاجرا می‌باشد.

زمان اجرا

ماده ۲۲ـ زمان اجرای این دستورالعمل یک ماه پس از ابلاغ آن از سوی بانک مرکزی است. در مدت مذکور موسسات اعتباری موظفند ضمن اطلاع رسانی به مشتریان، امکانات و تسهیلات لازم برای اجرای این دستورالعمل را به گونه ای فراهم نمایند که اجرای آن، حتی الامکان موجب اخلال در امور مشتریان نشود.

این دستورالعمل در۲۲ ماده و ١٤ تبصره دردوازدهمین جلسه شورای عالی مبارزه با پولشویی مورخ ۱۲/۱۰/۱۳۹۰ به تصویب رسید.

هدف

به منظور مبارزه با پولشویی و جلوگیری از تامین مالی تروریسم و در اجرای موثر بند ۸ از ماده ١٤ قانون پولی و بانکی کشور (مصوب تیر ماه ۱۳۵۱ و اصلاحات پس از آن)، بند الف از ماده ۷ قانون مبارزه با پولشویی(مصوب دوم بهمن ماه ١٣٨٦ مجلس شورای اسلامی)، فصل دوم آیین‌نامه اجرائی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ١٨١٤٣٤/ت ٤٣١٨٢ ک مورخ ١٤/٩/١٣٨٨ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین‌نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی، آیین‌نامه مستند سازی جریان وجوه در کشور موضوع تصویب نامه شماره ٢١١٨١٥/ت ٣٩٣٩٥ هـ مورخ ٢٦/١٢/١٣٨٦ هیات وزیران؛ دستورالعمل «نحوه ارسال اسناد و مدارک مشتریان موسسات اعتباری به نشانی پستی آن‌ها» به شرح زیر ابلاغ می‌شود:

تعاریف

ماده ۱ - در این دستورالعمل، اصطلاحات و عبارات به کار رفته به شرح زیر تعریف می شود:

۱-۱- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

۱-۲- موسسه اعتباری: بانک (اعم از بانک ایرانی و شعبه و نمایندگی بانک خارجی مستقر در جمهوری اسلامی ایران)، موسسه اعتباری غیر بانکی، تعاونی اعتبار، صندوق قرض‌الحسنه، شرکت لیزینگ، شرکت سرمایه پذیر و سایر اشخاص حقیقی و حقوقی که به امر واسطه گری وجوه اقدام می نمایند.

تبصره: موسسه اعتباری شامل شعبه و نمایندگی مستقر در مناطق آزاد تجاری – صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی جمهوری اسلامی ایران نیز می‌شود.

۱-۳- مشتری (ارباب رجوع):

- **شخص حقیقی یا حقوقی که در موسسه اعتباری دارای حساب بوده و یا به نفع او یا به نمایندگی از سوی او، حساب بانکی به نام وی افتتاح شود؛**

- **هر شخص حقیقی یا حقوقی که طرف مقابل موسسه اعتباری (و یا ذینفع یا ذینفعان) در رابطه با دیگر خدمات بانکی و اعتباری است و از ناحیه وی ممکن است ریسک‌های مختلف به ویژه ریسک‌های شهرت و عملیاتی متوجه موسسه اعتباری شود.**

۱-٤- شناسایی مشتری : شناخت و تایید هویت مشتری با استفاده از منابع اطلاعاتی، مستندات و داده‌های مستقل، معتبر و قابل اتکا. شناسایی مشتری به دو گروه از اقدامات شامل«شناسایی اولیه» و «شناسایی کامل» تقسیم می شود.

۱-۵- شناسایی اولیه: تطبیق و ثبت مشخصات اظهار شده توسط مشتری با مدارک شناسایی و در صورت اقدام توسط نماینده یا وکیل، علاوه بر ثبت مشخصات وکیل یا نماینده، ثبت مشخصات اصیل.

۱-٦- شناسایی کامل: شناسایی دقیق مشتری به هنگام ارایه خدمات پایه به شرح مذکور در دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان موسسات اعتباری.

۱-۷- خدمات بانکی و اعتباری: به انواع خدماتی که توسط موسسه اعتباری به مشتری ارایه می شود، اطلاق می گردد. خدمات بانکی و اعتباری به دو گروه «خدمات غیر پایه» و «خدمات پایه» تقسیم می شود.

۱-۸- خدمات غیر پایه: به خدماتی اطلاق می شود که ارایه آن‌ها به مشتری، پیش نیاز و لازمه ارایه سایر خدمات به وی نیست و یا به ارتباط مشتری با موسسه اعتباری استمرار نمی بخشد. ارایه این خدمات به مشتری، فقط مستلزم شناسایی اولیه وی توسط موسسه اعتباری و به شرح مذکور در این دستورالعمل است. موارد ذیل از جمله مصادیق خدمات غیر پایه است:

- **حواله وجوه؛**
- **انجام هرگونه دریافت و پرداخت؛**
- **خرید و فروش ارز اعم از نقدی، حواله ای، چک مسافرتی ارزی و موارد مشابه؛**
- **صدور انواع چک‌های بانکی و چک‌های بین بانکی(چک رمزدار) و پرداخت چک.**

۱-۹- خدمات پایه: خدمات بانکی و اعتباری که طبق مقررات، پیش نیاز و لازمه ارایه سایر خدمات توسط موسسات اعتباری می باشد و ارایه آن به مشتری موجب می شود تا وی برای اخذ خدمات مکرر و متمادی به موسسه اعتباری مراجعه کند. ارایه خدمات پایه به مشتری، مستلزم شناسایی کامل وی(علاوه بر شناسایی اولیه) به شرح مندرج در این دستورالعمل است . موارد ذیل از جمله مصادیق این نوع خدمات می باشد:

- **افتتاح انواع حساب‌های بانکی؛**

- اعطای تسهیلات و عملیات لیزینگ؛
- عملیات اعتبارات اسنادی؛
- صدور انواع ضمانتنامه‌های بانکی وظهر نویسی؛
- خرید دین، وصول یا تنزیل اسناد تجاری و بانکی (از جمله بروات، چک و سفته) و ظهرنویسی آن‌ها؛
- اجاره صندوق امانات؛
- صدور انواع کارت دریافت و پرداخت.

۱۰-۱- شناسه ملی اشخاص حقوقی: شماره منحصر به فردی که بر اساس تصویب نامه شماره ۱۶۱۶۹/ت ۳۹۲۷۱ هـ مورخ ۲۹/۱/۱۳۸۸ به تمامی اشخاص حقوقی اختصاص می‌یابد.

۱۱-۱- شماره فراگیر اشخاص خارجی: شماره منحصر به فردی که مطابق تصویب نامه شماره ۱۶۱۷۳/ت ٤٠٢٦٦ هـ مورخ ۲۹/۱/۱۳۸۸ به تمامی اتباع خارجی مرتبط با جمهوری اسلامی ایران توسط پایگاه ملی اطلاعات اتباع خارجی اختصاص می‌یابد.

۱۲-۱- اقامتگاه قانونی شخص حقوقی : به اقامتگاه قانونی ثبت شده در پایگاه شناسه ملی اشخاص حقوقی مستقر در سازمان ثبت اسناد و املاک کشور اطلاق می شود.

۱۳-۱- ساها (سامانه احراز هویت اشخاص): سامانه مستقر در وزارت امور اقتصادی و دارایی است که از طریق ارتباط با مراجع ذی‌ربط از قبیل سازمان‌های ثبت احوال، ثبت اسناد و املاک کشور و ...، پاسخ به استعلام موسسات اعتباری در مورد احراز هویت اشخاص مختلف و نشانی آن‌ها را تسهیل می‌نماید.

لزوم ارسال اسناد و مدارک به نشانی پستی مشتری

ماده ۲- از تاریخ ابلاغ این دستورالعمل، موسسه اعتباری موظف است برای تحویل اسناد و مدارک مشتری که متقاضی استفاده از خدمات پایه برای بار نخست و یا در دفعات بعدی است(دسته چک، دفترچه حساب بانکی، کارت‌های بدهی و پرداخت و ...)، نامه‌ای را با پست سفارشی به نشانی پستی وی ارسال نماید و در آن به مشتری اطلاع دهد که صرفا با در دست داشتن اصل نامه مذکور و با مراجعه حضوری به موسسه اعتباری، می تواند اسناد و مدارک مزبور را دریافت نماید.

تبصره ۱: در مورد محل سکونت اشخاص حقیقی، کد پستی مندرج در کارت ملی و در مورد اقامتگاه قانونی اشخاص حقوقی، کد پستی مندرج در پایگاه‌های ذی‌ربط مبنای ارسال نامه به مشتری قرار می‌گیرد. موسسه اعتباری باید هنگام دریافت

تقاضای مشتری برای دریافت خدمات پایه در بار نخست، اقدام به شناسایی کامل و مستند سازی نشانی پستی وی ـ به شرح ذیل ـ نموده و سوابق مربوط را در پرونده مشتری نگهداری نماید.

تبصره ۲ : موسسه اعتباری می تواند هزینه پست سفارشی ارسال مکاتبات را از مشتری اخذ نماید.

شیوه اخذ نشانی مشتری، اطمینان ازصحت و مستندسازی آن

ماده ۳- موسسه اعتباری موظف است هنگام شناسایی اشخاص حقیقی یا حقوقی و در چارچوب ضوابط مندرج در «دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان موسسات اعتباری»؛ اقدام به اخذ نشانی دقیق و کد پستی محل سکونت و یا اقامتگاه قانونی (در مورد شخص حقوقی)، شماره تلفن و یا دورنگار وی نماید. اخذ شماره صندوق پستی از مشتری به تنهایی کافی نیست.

ماده ٤- در صورتی که وکیل، وصی، قیم و یا ولی به نمایندگی از طرف شخص یا اشخاص دیگری متقاضی دریافت خدمات بانکی باشد، موسسه اعتباری باید نشانی دقیق و کد پستی محل سکونت و شماره تلفن آن‌ها را - علاوه بر شخص اصیل- اخذ نماید.

تبصره ۱ : موسسه اعتباری موظف است هنگام شناسایی کامل مشتری و یا وکیل، وصی، قیم و یا ولی وی؛ کد پستی مندرج بر روی کارت ملی و یا کارت شناسه ملی آن‌ها را با نشانی مندرج در ساها تطبیق داده و پس از حصول اطمینان از مطابقت آن‌ها، رونوشت اسناد مذکور را توسط صاحب امضای مجاز در موسسه اعتباری برابر اصل کرده، در پرونده مشتری نگهداری نماید.

تبصره ۲: کد و نشانی پستی مشتری که به شیوه فوق مستند سازی شده و در پرونده مشتری نگهداری می شود، مبنای مکاتبات موسسه اعتباری با مشتری خواهد بود. موسسه اعتباری باید در قرارداد با مشتری، تاکید نماید که وی موظف است هرگونه تغییر در کد و نشانی پستی خود را به مرجع ذی‌ربط(ثبت احوال و یا ثبت اسناد و املاک) اطلاع دهد.

ماده ٥- در مورد حساب‌های مشترک، موسسه اعتباری موظف است در مورد هر یک از صاحبان امضا، اطلاعات مذکور در مواد ۳ و ٤ این دستورالعمل را اخذ نموده، نسبت به ارسال مدارک به نشانی پستی یکی از آن‌ها (برابر توافق بین موسسه اعتباری و صاحبان امضاء) اقدام نماید.

ماده ٦ – به منظور مستندسازی نشانی،کد پستی، شماره تلفن و شماره دورنگار مشتری، موسسه اعتباری موظف است:

٦-١- در شناسایی اولیه شخص حقیقی، کد پستی محل سکونت وی را با مندرجات اصل کارت ملی تطبیق دهد. در مورد شخص حقیقی خارجی مقیم ایران، نشانی پستی وی را با مدارک معتبر شناسایی- در چارچوب دستورالعمل شناسایی مشتریان اعتباری- تطبیق دهد.

٦-٢- در شناسایی اولیه شخص حقوقی، کد پستی اقامتگاه قانونی شخص حقوقی را برابر ضوابط مندرج در دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان موسسات اعتباری تطبیق دهد.

٦-٣- در شناسایی کامل اشخاص حقیقی (اعم از ایرانی یا خارجی)، لازم است علاوه بر تکالیف مذکور در بندهای فوق، نشانی و کد پستی ارایه شده از سوی مشتری از ساها و یا پایگاه‌های اطلاعاتی ذی‌ربط استعلام شود. استعلام کننده باید زمان اخذ تاییدیه از پایگاه‌های ذی‌ربط را به همراه مشخصات خود روی تصویر سند یاد شده گواهی نماید.

٦-٤- در شناسایی کامل اشخاص حقوقی(اعم از ایرانی یا خارجی)، لازم است علاوه بر تکالیف ذکر شده در شناسایی اولیه، نشانی و کد پستی اقامتگاه قانونی ارایه شده از سوی مشتری از پایگاه‌های اطلاعاتی ذی‌ربط استعلام شود. همچنین موسسه اعتباری موظف است کد پستی و نشانی محل سکونت دارندگان امضای مجاز مشتریان حقوقی را با اطلاعات مندرج در ظهر کارت ملی آن‌ها تطبیق داده و صحت آن را از طریق پایگاه‌های اطلاعاتی ذی‌ربط استعلام نماید. استعلام کننده باید زمان اخذ تاییدیه ازپایگاه‌های ذی‌ربط را به همراه مشخصات خود روی تصویر سند یاد شده گواهی نماید. به منظور مستند سازی کد پستی و نشانی محل سکونت دارندگان امضای مجاز در مشتریان حقوقی، لازم است این افراد همانند مشتریان حقیقی در موسسه اعتباری حضور یابند.

٦-٥- در صورت وجود هر گونه تناقض بین نشانی و کد پستی و یا کد پستی مندرج در کارت با کد پستی ارائه شده از سوی مشتری، مؤسسه اعتباری موظف است اقدامات زیر را انجام دهد:

- **در صورت مغایرت بین نشانی و کد پستی ارائه شده از سوی مشتری با نشانی و کد پستی پایگاه شرکت پست، باید از مشتری خواسته شود نشانی یا کد پستی خود را اصلاح نماید.**
- **در صورت مغایرت بین کد پستی ارائه شده از سوی مشتری با کد پستی درج شده در ظهر کارت ملی (برای نشانی محل سکونت اشخاص حقیقی) ضمن ارائه خدمت به مشتری، به مدت یک ماه به مشتری مهلت داده می‌شود تا نسبت به ارائه کارت ملی جدید که کد پستی جدید در ظهر آن درج شده باشد اقدام نماید. بدیهی است در این مدت هیچ تسهیلاتی به مشتری ارائه نخواهد شد و صرفاً خدماتی از قبیل افتتاح حساب سپرده سرمایه‌گذاری یا قرض الحسنه پس انداز ارائه می شود. در صورت عدم ارائه کارت ملی جدید طی مدت یاد شده از سوی مشتری، مراتب جهت اتخاذ تصمیم به بانک مرکزی گزارش می شود. بانک مرکزی پس از استعلام از مراجع ذی صلاح، ادامه یا قطع ارائه خدمات به مشتریان مذکور را مشخص می کند.**

- **در صورت مغایرت بین کد پستی اقامتگاه قانونی شخص حقوقی ارائه شده از سوی مشتری با کد پستی مندرج در پایگاه شناسه ملی اشخاص حقوقی، ارائه خدمت تا زمان اصلاح یکی از دو مورد فوق متوقف خواهد شد.**
- **در صورتی که کد پستی شخص حقوقی در پایگاه شناسه ملی اشخاص حقوقی درج نشده باشد باید از مشتری خواسته شود به سازمانی که نسبت به درج مشخصات شخص حقوقی در پایگاه شناسه ملی اشخاص حقوقی اقدام کرده است، مراجعه نموده، نشانی و کد پستی خود را اصلاح نماید. در این صورت، ارائه هر گونه تسهیلات و خدمات به مشتری از سوی موسسه اعتباری متوقف خواهد شد.**

ایجاد و به روزآوری اطلاعات مربوط به نشانی مشتری

ماده ۷ - موسسه اعتباری موظف است در کلیه فرم‌ها یا اسناد مورد استفاده برای مشتریان، محل مناسبی را برای درج شماره یا شناسه ملی یا شماره فراگیر اشخاص خارجی و کد پستی وی تعبیه کند و این مشخصات را به طور کامل و دقیق دریافت نماید.

ماده ۸- موسسه اعتباری موظف است در کلیه نرم افزارها و سیستم‌های اطلاعاتی مورد استفاده برای ثبت عملیات بانکی مشتریان، محل لازم برای درج شماره یا شناسه ملی یا شماره فراگیر اشخاص خارجی و کد پستی آن‌ها را ایجاد کند به گونه ای که امکان جستجو بر اساس مشخصات مذکور فراهم باشد. همچنین موسسه اعتباری موظف است سازوکار لازم برای به روزرسانی کد پستی و شماره یا شناسه‌های فوق‌الذکر را در نرم افزارها و سیستم‌های خود اعمال نماید.

ماده ۹ – موسسه اعتباری موظف است کد پستی و اطلاعات مربوط به نشانی مشتری و سایر مشخصات وی در سیستم‌های اطلاعاتی خود را حداقل هر شش ماه یک بار به مراجع ذی‌ربط ارسال و صحت آن را کنترل و آخرین تغییرات را دریافت و در سیستمهای خود اعمال نماید. از نظر موسسه اعتباری، آخرین نشانی مشتری، نشانی ارائه شده از سوی پایگاه ذی‌ربط است حتی اگر مشتری نشانی خود را راساً اصلاح نکرده باشد. این موضوع باید در قرارداد منعقده با مشتریان ذکر شود. در صورتی که پیش از به روز رسانی اطلاعات ، مشتری خواهان اصلاح نشانی و کد پستی خود باشد اصلاح آنها مشروط به مطابقت اطلاعات ارائه شده با اطلاعات پایگاههای ذی‌ربط است.

ماده ۱۰- در صورتی که پس از انجام تکالیف مقرر در مواد فوق، مشخص شود کد پستی مشتری (حقیقی، حقوقی) متعلق به وی نیست، موسسه اعتباری باید مراتب را در قالب گزارش معاملات مشکوک به واحد اطلاعات مالی گزارش دهد.

ماده ۱۱- موسسه اعتباری موظف است پس از ابلاغ این دستورالعمل، تکالیف مذکور در این دستورالعمل را در مورد مشتریان فعلی خود که به واسطه دریافت خدمات پایه از قبل، ارتباط با موسسه را حفظ کرده اند، عملی سازد.

تبصره- آن دسته از مشتریان فعلی که در مرحله تطبیق، مشخصات آن‌ها دارای مغایرت بوده است، موظف هستند ظرف مدت ۳ ماه نسبت به رفع مغایرت اقدام نمایند. چنانچه مغایرت مذکور رفع نگردد، واحد مبارزه با پولشویی موسسه اعتباری موظف است موارد را در قالب گزارش معاملات مشکوک به واحد اطلاعات مالی اطلاع دهد.

ماده ۱۲- موسسه اعتباری موظف است حداکثر ظرف مدت ۳ ماه از تاریخ ابلاغ این دستورالعمل از ارایه خدمت به کلیه مشتریان فاقد کد پستی خودداری نماید. به محض ارایه کد پستی توسط مشتری، ارایه خدمت به دارنده حساب ادامه می یابد.

این دستورالعمل در ۱۲ ماده و ٦ تبصره در هشتمین جلسه شورای عالی مبارزه با پولشویی مورخ ۲۰/۱۱/۱۳۸۹ به تصویب رسید و از تاریخ ابلاغ، لازم الاجراست.

هدف

به منظور مبارزه با پولشویی و جلوگیری از تامین مالی تروریسم و نیز فراهم آوردن تمهیدات لازم برای اجرای ماده ۷ قانون مبارزه با پولشویی (مصوب ـ دوم بهمن ماه ۱۳۸٦ مجلس شورای اسلامی)، آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ۱۸۱٤۳٤/ت ٤۳۱۸۲ ک مورخ ۱٤/۹/۱۳۸۸ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین نامه های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی و اصلاحات بعدی آن، آیین نامه مستند سازی جریان وجوه در کشور موضوع تصویب نامه شماره ۲۱۱۸۱۵/ت ۳۹۳۹۵ ه مورخ ۲٦/۱۲/۱۳۸٦ هیات وزیران و همسویی با ضوابط و معیارهای بین المللی در زمینه مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم, " دستور العمل اجرایی مبارزه با پولشویی در صرافی ها " به شرح زیر ابلاغ می شود:

تعاریف

ماده ۱ ـ در این دستورالعمل، اصطلاحات و عبارات به کار رفته به شرح زیر تعریف می شود:

۱-۱- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

۱-۲- قانون: قانون مبارزه با پولشویی مصوب ۲/۱۱/۱۳۸٦؛

۱-۳- آیین نامه: آیین نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ۱۸۱٤۳٤/ ت ٤۳۱۸۲ ک مورخ ۱٤/۹/۱۳۸۸ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین نامه های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی و اصلاحات بعدی آن؛

۱-٤- واحد اطلاعات مالی: واحدی ملی، متمرکز و مستقل، که مسئولیت دریافت، تجزیه و تحلیل و ارجاع گزارش های معاملات مشکوک به مراجع ذیربط را به عهده دارد (به شرح مذکور در ماده ۳۸ آیین نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی).

۱-۵- صرافی: هر شرکت سهامی خاص و یا تضامنی که با اخذ مجوز از بانک مرکزی به عملیات خرید و فروش یا نقل و انتقال ارز به صورت نقدی، حواله ای و یا به واسطه کارگزاران خارج از کشور و یا به خرید و فروش مسکوک طلا و نقره اشتغال داشته باشد.

۱-٦- سقف مقرر: مبلغ یکصد و پنجاه میلیون ریال وجه نقد یا معادل آن به سایر ارزها و کالای گران بها. هیات وزیران در صورت نیاز، سقف مذکور را با توجه به شرایط اقتصادی کشور تعدیل خواهد نمود.

۱-۷- وجه نقد: هر گونه مسکوک و اسکناس و انواع چک هایی که نقل و انتقال آن‌ها مستند نشده و غیر قابل رد یابی باشد، مانند چک های عادی در وجه حامل و سایر چک هایی که دارنده آن غیر ذی نفع اولیه باشد (از قبیل چک های پشت نویس شده توسط اشخاص ثالث، انواع چک پول، چک مسافرتی و ایران چک و موارد مشابه).

۱-۸- پولشویی: عبارت است از جرم پولشویی موضوع ماده ۲ قانون؛

۱-۹- معاملات و عملیات مشکوک : معاملات و عملیاتی که اشخاص با در دست داشتن اطلاعات و یا قراین و شواهد منطقی ظن پیدا کنند که این معاملات و عملیات به منظور پولشویی و یا تامین مالی تروریسم انجام می‌شود.

۱-۱۰- ارباب رجوع (مشتری) : هر شخص اعم از اصیل، وکیل یا نماینده قانونی که برای برخورداری از خدمات، انجام معامله و یا نقل و انتقال وجوه به صرافی مراجعه می نماید.

۱-۱۱- شناسایی ارباب رجوع: شناخت و تأیید هویت ارباب رجوع با استفاده از مستندات، پایگاه‌های اطلاعاتی و داده های مستقل، معتبر و قابل اتکا.

۱-۱۲- شناسه ملی اشخاص حقوقی: شماره منحصر به فردی که بر اساس تصویب نامه شماره ۱٦۱٦۹/ت ۳۹۲۷۱ هـ مورخ ۲۹/۱/۱۳۸۸ هیات وزیران به تمامی اشخاص حقوقی اختصاص می‌یابد.

۱-۱۳- شماره فراگیر اشخاص خارجی: شماره منحصر به فردی که مطابق تصویب نامه شماره ۱٦۱۷۳/ت ٤۰۲٦٦ هـ مورخ ۲۹/۱/۱۳۸۸ هیات وزیران به تمامی اتباع خارجی مرتبط با جمهوری اسلامی ایران توسط پایگاه ملی اطلاعات اتباع خارجی اختصاص می‌یابد.

۱-۱٤- سنا: سامانه نظارت بر ارز می باشد که در بانک مرکزی مستقر بوده و صرافی‌ها موظف هستند، تمام عملیات صرافی و اطلاعات مربوط به شناسایی مشتری را در این سامانه ثبت کنند.

۱-۱۵- وجه رایج: واحد پول ملی جمهوری اسلامی ایران که ریال می باشد.

۱-۱٦- حساب اختصاصی صرافی: حساب اختصاصی (ریالی یا ارزی) به نام صرافی است که عملیات مالی صرافی از طریق آن انجام می شود.

۱۷-۱- کد مشتری: شماره منحصر به فردی است که هر فرد برای عملیات در صرافی می بایستی برای یک مرتبه از صرافی اخذ کند.

شناسایی ارباب رجوع

ماده۲ـ کلیه صرافی‌ها موظفند پیش از ارایه خدمت به ارباب رجوع نسبت به شناسایی وی به شرح زیر اقدام نمایند:

۱-۲- شناسایی شخص حقیقی ایرانی:

اطلاعات مورد نیاز جهت شناسایی مشتری حقیقی ایرانی عبارت است از:

نام و نام خانوادگی، شماره ملی، تاریخ تولد، نام پدر، شماره شناسنامه و محل تولد، و نشانی کامل و کدپستی محل سکونت، شماره تلفن ثابت و همراه . صرافی ها موظفند در کلیه عملیات صرافی پس از اخذ اطلاعات فوق از مشتری، و تطبیق آن با مندرجات اصل کارت ملی وی نسبت به ثبت اطلاعات در سامانه سنا و درج آن در فاکتور مربوط اقدام نموده و به امضای مشتری برساند.

۲-۲- شناسایی شخص حقیقی خارجی:

اطلاعات مورد نیاز جهت شناسایی مشتری حقیقی خارجی عبارت است از:

نام، نام خانوادگی، نام پدر یا جد، ملیت، شماره روادید، شماره گذرنامه، نشانی کامل و کد پستی و آدرس محل سکونت یا اقامت در ایران و تلفن و شماره فراگیر اشخاص خارجی.

صرافی ها موظفند در کلیه عملیات خود پس از اخذ اطلاعات فوق از مشتری حقیقی خارجی، و تطبیق آن با مندرجات اصل مدرک شناسایی نسبت به ثبت اطلاعات در سامانه سنا و درج آن در فاکتور مربوط اقدام نموده و به امضای مشتری برسانند.

تبصره: در خصوص شخص حقیقی خارجی، گذرنامه معتبر کشور متبوع که دارای مجوز ورود و اقامت باشد یا کارت هویت و یا برگ آمایش اتباع خارجی معتبر، شناسه اختصاصی اتباع بیگانه مدارک شناسایی محسوب می شود.

۳-۲- شناسایی شخص حقوقی ایرانی:

اطلاعات مورد نیاز جهت شناسایی مشتری حقوقی ایرانی عبارت است از:

نام، شماره ثبت، محل ثبت، شناسه ملی ، کد اقتصادی ، نشانی کامل و کد پستی اقامتگاه قانونی شخص حقوقی و تلفن.

صرافی ها موظفند در کلیه عملیات صرافی پس از اخذ اطلاعات فوق از مشتری حقوقی، و تطبیق آن با مدارک معتبر نسبت به ثبت اطلاعات در سامانه سنا و درج آن در فاکتور مربوط اقدام نموده و به امضای نماینده شخص حقوقی برسانند.

تبصره: مدارک شناسایی شخص حقوقی عبارت است از، اساسنامه، گواهی ثبت شرکت، آخرین روزنامه رسمی.

۴-۲- شناسایی شخص حقوقی خارجی:

اطلاعات مورد نیاز شناسایی مشتری حقوقی خارجی عبارت است از:

نام، شماره ثبت، کشور و شهر محل ثبت، کد اقتصادی ،نشانی کامل و کد پستی اقامتگاه قانونی شخص حقوقی، تلفن، مدارک مجوز فعالیت در ایران و شماره اختصاصی اشخاص خارجی . صرافی ها موظفند در کلیه عملیات صرافی پس از اخذ اطلاعات فوق از مشتری حقوقی، و تطبیق آن با مدارک معتبر نسبت به ثبت اطلاعات در سامانه سنا و درج آن در فاکتور مربوط اقدام نموده و به امضای نماینده شخص حقوقی برسانند.

تبصره۱- در صورتی که معامله بیش از سقف مقرر باشد لازم است مدارک شناسایی مشتری نیز از سوی صرافی اسکن گردد.

تبصره ۲- در خصوص کلیه اشخاص حقوقی اعم از ایرانی و خارجی لازم است علاوه بر اخذ و بایگانی اصل معرفی نامه معتبر، نماینده معرفی شده از سوی شخص حقوقی، برابر ضوابط مقرر در مورد اشخاص حقیقی مورد شناسایی قرار گیرد.

ماده ۳ـ در صورتی که مشتری با مراجعه به صرافی کد مشتری نداشته باشد قبل از تعریف مشتری در سامانه سنا باید جستجو از طریق شماره ملی (شخص حقیقی ایرانی) شناسه ملی (شخص حقوقی ایرانی) شماره گذرنامه یا شماره اختصاصی (اشخاص خارجی) انجام شود و در صورتی که اطلاعات ارباب رجوع در سیستم ثبت نشده بود،توسط صرافی تعریف شود.

ماده۴ـ در عملیات حواله لازم است اظهارات مشتری در خصوص علت انجام حواله به همراه مستندات مربوط، در سامانه سنا ثبت گردد.

تبصره۱ - در صورتی که حواله خریداری شده توسط ارباب رجوع به منظور واردات باشد، صرافی موظف است نسبت به درج شماره ثبت سفارش در سامانه سنا اقدام نماید.

تبصره ۲- چنانچه مشخصات ارائه شده از سوی مشتری صحت نداشته و یا مدارک شناسایی وی، توسط صرافی جعلی تشخیص داده شود، صرافی موظف است مراتب را بلا فاصله به عنوان گزارش معاملات مشکوک به واحد اطلاعات مالی گزارش دهد.

در این موارد، ادامه خدمت به مشتری به مدت یک روز کاری از زمان ارسال گزارش به تاخیر می افتد. پس از مدت مذکور و در صورت ارایه حکم مراجع قضایی از سوی واحد اطلاعات مالی به صرافی، اقدامات لازم بر اساس آن انجام می پذیرد و در غیر این صورت ارایه خدمت به مشتری بلامانع است.

مبادلات مالی در عملیات صرافی

ماده۵ـ لازم است صرافی نسبت به راه اندازی دستگاه POS ـ ریالی مرتبط با حساب صرافی اقدام نماید.

تبصره: در صورت اعلام بانک مرکزی مبنی بر فراهم شدن امکان راه اندازی دستگاه POS ـ ارزی، راه اندازی دستگاه مذکور برای صرافی ها الزامی است.

ماده۶ـ لازم است پرداخت هرگونه وجه نقد بالاتر از سقف مقرر به مشتری (اعم از تسویه معامله سفارش شده یا اعلام انصراف از سفارش یا قسمتی از آن توسط مشتری) از طریق واریز به حساب خود مشتری یا صدور چک صرفاً در وجه مشتری (بدون امکان حواله کرد) انجام شود. صرافی به هیچ عنوان امکان تهاتر اصل و یا مانده حساب مشتری با حسابهای غیر را ندارد.

گزارش دهی

ماده ۷ـ کلیه صرافی ها مکلفند در صورت مشاهده معاملات و عملیات مشکوک به پولشویی و تامین مالی تروریسم، مراتب را بدون اطلاع ارباب رجوع، از طریق بخش گزارش معاملات مشکوک سامانه به واحد اطلاعات مالی ارسال کنند.گزارش های مزبور محرمانه تلقی شده و در صورت اطلاع ارباب رجوع، با متخلف برابر مقررات رفتار خواهد شد.

تبصره۱ - فهرست برخی از معیارهای شناسایی معاملات و عملیات مشکوک از طریق بخش معاملات مشکوک سامانه ارسال می گردد. لازم است صرافی با مراجعه مستمر به سامانه آخرین وضعیت این فهرست را مورد بهره برداری قرار دهد.

تبصره ۲- تشخیص متصدی مربوط در صرافی مبنی بر انجام معامله مشکوک، در درجه نخست اهمیت قرار دارد و معیارهای ارائه شده، صرفا بخشی از این معیارها را در بر می گیرد.

ماده ۸ ـ ارسال گزارش معاملات مشکوک و نیز سایر گزارش‌هایی که صرافی موظف به ارسال آن به واحد اطلاعات مالی است، بیانگر هیچ‌گونه اتهامی به افراد نبوده و اعلام آن به واحد مذکور، افشای اسرار شخصی محسوب نمی‌گردد و در نتیجه هیچ اتهامی از این بابت متوجه گزارش‌دهندگان نخواهد بود.

ماده ۹ـ کلیه صرافی ها مکلفند در تمامی معاملات بیش از سقف مقرر که ارباب رجوع وجه آن را به صورت نقدی پرداخت می نماید توضیحات ارباب رجوع را طبق فرم پیوست دریافت کرده ، و نسبت به تکمیل فرم واریز نقدی بیش از سقف مقرر در سامانه اقدام نمایند.

تبصره- در صورتی که مشتری فرم مذکور را تکمیل نکرد و یا از ارایه اطلاعات جهت تکمیل آن توسط کارکنان ذی ربط صرافی استنکاف نمود، کارکنان صرافی وظیفه دارند تا وجوه مذکور را از مشتری پذیرفته؛ لیکن موارد را به قید تسریع به واحد اطلاعات مالی گزارش دهند.

ماده۱۰ـ در صورتی که توضیحات مشتری در مورد منشا وجوه نقد بیش از سقف مقرر، قانع کننده نباشد و یا به دلایل دیگری، ظن به پولشویی و تامین مالی تروریسم وجود داشته باشد صرافی موظف است نسبت به ارسال گزارش معاملات مشکوک به واحد اطلاعات مالی اقدام نماید.

ماده۱۱ـ کلیه صرافی ها مکلفند هر شش ماه یکبار گزارشی در خصوص تمامی فعالیت های خود که به نحوی به این دستور العمل ارتباط پیدا می کند را به بانک مرکزی ارسال نمایند.

نگهداری سوابق

ماده ۱۲ـ کلیه صرافی ها مکلفند اطلاعات مربوط به سوابق معاملات و عملیات مالی را به صورت الکترونیکی در سامانه سنا ثبت نموده و مدارک مربوط به سوابق شناسایی ارباب رجوع، فاکتورها و سایر اسناد مرتبط با عملیات صرافی را به صورت فیزیکی و حداقل به مدت پنج سال بعد از پایان عملیات نگهداری نمایند.

تبصره- در صورت انحلال یا تصفیه صرافی نیز نگهداری اسناد تا پنج سال پس از ختم عملیات انحلال یا تصفیه ضرورت دارد.

ماده۱۳ ـ سوابق و مدارک موضوع این بخش باید به گونه ای ضبط و نگهداری شود که در صورت در خواست واحد اطلاعات مالی، اطلاعات درخواستی حداکثر ظرف مدت ٤ روز و مدارک و اسناد مورد درخواست نیز حداکثر ظرف مدت یک ماه به واحد اطلاعات مالی ارسال شود. مسئولیت جستجو و ارایه اسناد با صرافی است.

نحوه مراقبت از اشخاص

ماده ۱۴ـ کلیه صرافی ها مکلفند عملیات و معاملات اشخاصی را که اسامی آن ها از سوی واحد اطلاعات مالی به آن ها اعلام می شود، زیر نظر داشته و بر حسب دستورات صادره از سوی واحد اطلاعات مالی در خصوص آن ها اقدام نمایند.

دسترسی کارکنان به اسامی و مشخصات اشخاص

ماده ۱۵ـ کلیه صرافی ها مکلفند اسامی و مشخصات اشخاص موضوع ماده ١٤ را در دسترس کارکنان ذی ربط خود که به ارائه خدمات به مشتریان می‌پردازند قرار دهند و با درج آن در نرم افزار خود، امکان صدور هشدارهای لازم را هنگام انجام معامله با این اشخاص فراهم آورند.

محرمانه بودن اطلاعات

ماده ۱۶ـ کلیه صرافی ها مکلفند اسامی و مشخصات اشخاص موضوع ماده ١٤ را محرمانه تلقی نموده و آنها را تنها در اختیار کارکنان ذی ربط قرار دهند.

در صورت افشا و هرگونه استفاده غیر مجاز از اطلاعات مذکور با متخلفین برابر قانون رفتار خواهد شد.

به روز رسانی

ماده ۱۷ـ کلیه صرافی ها مکلفند بلافاصله پس از دریافت اسامی و مشخصات اشخاص موضوع ماده ١٤، نسبت به به روز رسانی فهرست قبلی اقدام نمایند به نحوی که فهرست این اشخاص، به همراه آخرین اصلاحات آن همواره در اختیار کارکنان ذی ربط قرار داشته باشد.

گزارش دهی موردی

ماده ۱۸ـ کلیه صرافی ها مکلفند در هر موردی که بر اساس ماده ١٤ این دستورالعمل اقدام می نمایند، مراتب را فورا به واحد اطلاعات مالی گزارش دهند.

آموزش کارکنان

ماده ۱۹ ــ کلیه صرافی ها مکلفند قانون مبارزه با پولشویی ،آیین نامه اجرایی آن و دستورالعمل های مربوط را به کارکنان خـود آموزش دهند.

ماده ۲۰ــ کلیه صرافی ها مکلفند ترتیبات لازم برای شرکت کارکنان خود دردوره های آموزشی مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم که توسط بانک مرکزی یا دبیر خانه شورای عالی مبارزه با پولشویی برگزار می شود را فراهم نمایند.

این دستورالعمل در۲۰ ماده و ۱۱ تبصره در دوازدهمین جلسه شورای عالی مبـارزه بـا پولشـویی مـورخ ۱۲/۱۰/۱۳۹۰ بـه تصویب رسید و از تاریخ ابلاغ لازم الاجراست.

هدف

به منظور مبارزه با پولشویی و جلوگیری از تامین مالی تروریسم و در اجرای موثر قانون مبارزه با پولشویی(مصوب دوم بهمن ماه ۱۳۸٦ مجلس شورای اسلامی) ، آیین‌نامه اجرائی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ۱۸۱٤۳٤/ت ٤۳۱۸۲ ک مورخ ۱۳۸۸/۹/۱٤ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین‌نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی ؛ دستورالعمل « نحوه تعیین سطح فعالیت مورد انتظار مشتری در موسسات اعتباری » به شرح زیر ابلاغ می‌شود:

تعاریف

ماده ۱- در این دستورالعمل، اصطلاحات و عبارات به کار رفته به شرح زیر تعریف می شود:

۱-۱- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

۱-۲- موسسه اعتباری: بانک (اعم از بانک ایرانی و شعبه و نمایندگی بانک خارجی مستقر در جمهوری اسلامی ایران)، موسسه اعتباری غیر بانکی، تعاونی اعتبار و صندوق قرض‌الحسنه.

تبصره: موسسه اعتباری شامل شعبه و نمایندگی مستقر در مناطق آزاد تجاری – صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی جمهوری اسلامی ایران نیز می شود.

۱-۳- مشتری:

- **شخص حقیقی یا حقوقی که در موسسه اعتباری دارای حساب بوده و یا به نفع او یا به نمایندگی از سوی او، حساب بانکی به نام وی افتتاح شود؛**
- **هر شخص حقیقی یا حقوقی که طرف مقابل موسسه اعتباری (و یا ذینفع یا ذینفعان) در رابطه با دیگر خدمات بانکی و اعتباری است و از ناحیه وی ممکن است ریسک‌های مختلف به ویژه ریسک‌های شهرت و عملیاتی متوجه موسسه اعتباری شود.**

۱-٤- شناسایی کامل: شناسایی دقیق مشتری به هنگام ارایه خدمات پایه به شرح مذکور در دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان در موسسات اعتباری.

۵-۱- خدمات پایه: خدمات بانکی و اعتباری که طبق مقررات، پیش نیاز و لازمه ارایه سایر خدمات توسط موسسات اعتباری می‌باشد و ارایه آن به مشتری موجب می شود تا وی برای اخذ خدمات مکرر و متمادی به موسسه اعتباری مراجعه کند. موارد ذیل از جمله مصادیق این نوع خدمات می باشد:

- **افتتاح انواع حساب‌های بانکی؛**
- **اعطای تسهیلات وعملیات لیزینگ؛**
- **عملیات اعتبارات اسنادی؛**
- **صدور انواع ضمانتنامه‌های بانکی وظهر نویسی؛**
- **خرید دین، وصول یا تنزیل اسناد تجاری و بانکی (از جمله بروات، چک و سفته) و ظهرنویسی آن‌ها؛**
- **اجاره صندوق امانات؛**
- **صدور انواع کارت دریافت و پرداخت.**

٦-۱- واحد اطلاعات مالی: واحدی ملی، متمرکز و مستقل که مسئولیت دریافت، تجزیه وتحلیل و ارجاع گزارش‌های معاملات مشکوک به مراجع ذی ربط را به عهده دارد(به شرح مذکور در ماده ۳۸ آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی).

تعیین سطح فعالیت مورد انتظار اشخاص حقیقی

ماده ۲- چنانچه شخص حقیقی متقاضی استفاده از خدمات پایه از مشتریان شناخته شده موسسه اعتباری نباشد سطح فعالیت شخص مذکور بر اساس خود اظهاری وی در فرم‌های مربوط و با توجه به اسناد و مدارک زیر توسط موسسه اعتباری تعیین می شود.

تبصره ۱- موسسه اعتباری باید صحت اظهارات شخص مذکور را از طریق تطبیق اظهارات وی با یک یا چند مورد از اسناد و مدارک ذیل (حسب مورد) احراز نماید:

- **آخرین فیش تایید شده حقوق و مزایای وی در مورد کارکنان دولت و یا تاییدیه آخرین فهرست بیمه ارسالی به بیمه‌های معتبر؛**
- **صورت گردش حساب شخص در موسسه اعتباری دیگری که تحت نظارت بانک مرکزی قرار دارد(ممهور به مهر موسسه اعتباری)؛**
- **آخرین اظهار نامه مالیاتی شخص؛**
- **آخرین اظهار نامه مالیات بر ارزش افزوده.**

تبصره ۲- در مورد حساب‌هایی که با معرفی سازمان‌های دولتی و نهادهای عمومی برای واریز حقوق و مزایای کارکنان آن‌ها افتتاح می‌شود، موسسه اعتباری می‌تواند معرفی نامه سازمان یا نهاد مربوط یا حکم کارگزینی وی را به عنوان یکی از مدارک مورد استناد بپذیرد. در مورد حساب‌هایی که با معرفی شرکت‌های خصوصی برای واریز حقوق و مزایای کارکنان آن‌ها افتتاح می شود، موسسه اعتباری می تواند معرفی نامه شرکت مذکور را بپذیرد به شرط آن که فرآیند شناسایی آن شرکت قبلا به طور کامل انجام شده باشد. همچنین لازم است معرفی نامه مذکور مشتمل بر مجموع حقوق و مزایای سالیانه فرد و یا میانگین حقوق و مزایای ماهیانه وی و متناسب با فهرست اظهاری به بیمه باشد.

ماده ۳- در صورتی که شخص دارای منابع درآمدی دیگری باشد لازم است اسناد و مدارک مربوط به هر یک از منابع درآمدی خود را به طور جداگانه به موسسه اعتباری ارائه کند.

ماده ٤- در صورتی که مشتری حقیقی به منظور انجام امور مالی مرتبط با فعالیت یک شخص حقوقی (مواردی مانند تنخواه گردان، کارپردازی و ....) از حسابی استفاده می نماید، باید از شخص حقوقی مذکور که خود قبلا مورد شناسایی کامل قرار گرفته است، معرفی نامه ارایه نماید. سطح فعالیت مشتری حقیقی مذکور نباید بیش از سطح فعالیت شخص حقوقی مربوط ارزیابی شود.

ماده ٥- چنانچه مشتری اسناد و مدارک مثبته مورد نیاز برای تعیین سطح فعالیت خود را ارائه نکند، سطح فعالیت وی در حداقل ممکن تعیین می شود. حداقل سطح فعالیت، در مقاطع زمانی مورد نیاز توسط بانک مرکزی اعلام می‌گردد.

ماده ٦- به روز آوری سطح فعالیت مشتریان در هر سال نسبت به سال گذشته برابر ضوابط اعلامی از سوی بانک مرکزی خواهد بود.

تعیین سطح فعالیت مورد انتظار اشخاص حقوقی

ماده ۷- چنانچه شخص حقوقی متقاضی استفاده از خدمات پایه از مشتریان شناخته شده موسسه اعتباری نباشد سطح فعالیت شخص مذکور بر اساس خود اظهاری وی در فرم‌های مربوط و با توجه به اسناد و مدارک زیر توسط موسسه اعتباری تعیین می شود.

تبصره - موسسه اعتباری باید صحت اظهارات شخص مذکور را از طریق تطبیق اظهارات وی با یک یا چند مورد از اسناد و مدارک ذیل (حسب مورد) احراز نماید:

- **نوع فعالیت شرکت؛**
- **پیش بینی‌های فروش، هزینه و درآمد در طرح عملیاتی شرکت (Business Plan)؛**
- **صورت‌های مالی حسابرسی شده شخص حقوقی در سال قبل؛**

- **صورت گردش حساب شخص حقوقی در موسسه اعتباری دیگری که تحت نظارت بانک مرکزی قرار دارد(در مورد موسسات اعتباری مستقر در ایران)؛**
- **آخرین اظهار نامه مالیاتی شخص.**

ماده ۸ – در صورتی که تراکنش حساب یک مشتری متناسب با سطح فعالیت او نبود موسسه اعتباری موظف است مراتب را به واحد اطلاعات مالی گزارش دهد.

ماده ۹ - موسسه اعتباری موظف است نرم افزارهای رایانه ای خود را به گونه ای طراحی نماید که امکان شناسایی و گزارش تراکنش‌های نامتناسب با سطح فعالیت تعیین شده (به عنوان مثال نقل و انتقال حجم قابل ملاحظه وجه نقد بر خلاف سوابق و رویه‌های معمول فعالیت مشتری یا گردش غیرمتعارف حساب وی) را داشته باشد. همچنین نرم افزارهای مزبور باید از قابلیت به روزرسانی سطح فعالیت مشتریان برخوردار باشند.

ماده ۱۰ – موسسه اعتباری موظف است ظرف مدت ٦ ماه پس از ابلاغ این دستورالعمل، نسبت به تعیین سطح فعالیت مشتریان قبلی موسسه اقدام نماید. چنانچه موسسه اعتباری نتواند طی این مدت، سطح فعالیت مشتری را تعیین نماید، موظف است سطح فعالیت آن را در حداقل ممکن ارزیابی کند.

این دستورالعمل در ۱۰ ماده و ٤ تبصره در هشتمین جلسه شورای عالی مبارزه با پولشویی مورخ ۱۳۸۹/۱۱/۲۰به تصویب رسید و از تاریخ ابلاغ، لازم الاجراست.

هدف

به منظور مبارزه با پولشویی و جلوگیری از تامین مالی تروریسم و نیز در اجرای موثر ماده ۳۲ آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ۱۸۱٤۳٤/ت ٤۳۱۸۲ ک مورخ ۱٤/۹/۱۳۸۸ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین‌نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی و اصلاحات بعدی آن و نظر به ضرورت اتخاذ تدابیر احتیاطی لازم در برقراری و حفظ روابط کارگزاری توسط موسسات اعتباری ایرانی با بانک‌ها و موسسات اعتباری خارجی؛ « دستورالعمل لزوم رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در روابط کارگزاری و شناسایی بانک‌های پوسته‌ای» به شرح زیر ابلاغ می شود:

تعاریف

ماده ۱ – در این دستورالعمل، اصطلاحات و عبارات به کار رفته به شرح زیر تعریف می شود:

1-62- بانک مرکزی : بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

1-63- قانون: قانون مبارزه با پولشویی(مصوب دوم بهمن ماه ۱۳۸٦ مجلس شورای اسلامی)؛

1-64- آیین‌نامه: آیین‌نامه اجرائی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ۱۸۱٤۳٤/ت ٤۳۱۸۲ ک مورخ ۱٤/۹/۱۳۸۸ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین‌نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی و اصلاحات بعدی آن؛

1-65- مؤسسات اعتباری: بانک‌های ایرانی و شعب آن‌ها در داخل و خارج از کشور و مناطق آزاد و شعب بانکهای خارجی در ایران (قلمرو اصلی و مناطق آزاد) ؛

1-66- روابط کارگزاری: به ارایه خدمات بانکی از سوی یک بانک(بانک کارگزار) به بانک دیگر(بانک متقاضی) اطلاق می شود.

1-67- بانک پوسته ای(Shell bank): بانک پوسته ای به بانکی اطلاق می‌شود که دارای حضور فیزیکی (به معنای حضور مدیریت و بدنه اصلی آن) در قلمروی که در آن مجوز گرفته و به ثبت رسیده است، نبوده ؛ و به هیچ گروه ارائه کننده خدمات مالی که تحت نظارت موثر و یکپارچه‌ای قرار دارد نیز وابسته نباشد. مدیریت و بدنه اصلی این قبیل بانک‌ها، در قلمرو قضایی(کشورها و مناطق) دیگری مستقر است. معمولاً یک بانک پوسته ای ـ به غیر از یک

نمایندگی ثبت شده ـ تشکیلات دیگری در کشوری که در آن به ثبت رسیده است، نداشته و نماینده آن فقط آدرسی را برای انجام امور حقوقی بانک مزبور در آن قلمرو قضایی(کشورها و مناطق) فراهم می‌آورد.

68-1- ریسک شهرت: احتمال بروز زیان در اثر از دست‌دادن حسن شهرت به دلایلی از جمله وضعیت نامطلوب مالی، تنزل رتبه اعتباری و یا از دست‌دادن اعتماد عمومی.

ماده ۲ – موسسه اعتباری که قصد برقراری روابط کارگزاری با یک بانک خارجی را دارد باید بر اساس رویکرد ریسک محور، نسبت به جمع‌آوری اطلاعات کافی راجع به بانک مذکور اقدام نماید. موارد زیر از جمله اطلاعاتی است که باید جمع آوری شده، مورد بررسی قرار گیرند.

- **اطلاعات مربوط به مالکیت و مدیریت بانک خارجی(شامل ساختار مالکیت و مدیریت آن ، سهامداران، مدیران و ...)؛**
- **زمینه‌های اصلی فعالیت؛**
- **محل استقرار؛**
- **دستورالعمل‌ها و رویه‌های داخلی بانک برای مبارزه با پولشویی(به خصوص رویه‌های شناسایی مشتریان)و عنوان واحد مسئول مبارزه با پولشویی در آن بانک؛**
- **هدف از افتتاح حساب مزبور(در صورتی که موسسه اعتباری، بانک کارگزار باشد)؛**
- **هویت هر شخص ثالث دیگری که از خدمات بانک کارگزار استفاده خواهد کرد (در صورتی که موسسه اعتباری، بانک کارگزار باشد)؛**
- **وضعیت نظارتی و مقررات بانکی در کشور متبوع بانک خارجی؛**
- **وضعیت ریسک شهرت و رعایت کامل مقررات مبارزه با پولشویی در بانک خارجی.**

تبصره۱: در صورتی که پیش از ابلاغ این دستورالعمل، موسسه اعتباری اقدام به برگزاری روابط کارگزاری با یک بانک خارجی نموده باشد لازم است تکالیف مقرر در این ماده را در مورد آن‌ها نیز به اجرا درآورد.

تبصره۲: بانک مرکزی نسبت به تهیه و ابلاغ پرسشنامه تفصیلی مربوط، اقدامات لازم را به عمل می آورد. در برقراری روابط کارگزاری، لازم است پرسشنامه مذکور توسط موسسه اعتباری تکمیل شده و برای بررسی، به بانک مرکزی ارسال شود.

ماده ۳ – موسسه اعتباری موظف است در صورتی که با یک بانک خارجی، روابط کارگزاری برقرار می کند نسبت به ارایه خدماتی که منجر به نگهداری یا انتقال وجوه مرتبط با پولشویی یا تامین مالی تروریسم می شود، احتیاط‌های لازم را به عمل آورد.

ماده ٤ – موسسات اعتباری که قصد برقراری روابط کارگزاری با بانک‌های خارجی را دارند باید نسبت به موارد ذیل، اطمینان حاصل نمایند.

3- کشور محل استقرار بانک خارجی دارای قوانین و مقررات مناسب در زمینه مبارزه با پولشویی بوده و آن‌ها را به شیوه ای مناسب، عملیاتی کرده باشد.

4- بانک طرف رابطه کارگزاری به مقررات موجود عمل کرده ، سوء شهرت حاکی از نقض مقررات نداشته و مشمول موضوع ماده ۳۲ آیین‌نامه نباشد.

تبصره: برقراری هرگونه رابطه کارگزاری با بانک‌های پوسته ای ممنوع است. در صورتی که موسسه اعتباری دارای رابطه کارگزاری با بانک پوسته ای باشد و یا در صورت عدم تحقق شرایط مذکور در این ماده، موسسه اعتباری باید در اسرع وقت اقدام به قطع رابطه با آن بانک نموده و مراتب را به بانک مرکزی اعلام نماید.

ماده ٥ – بانک مرکزی باید اقدام به ایجاد بانک اطلاعاتی از اسامی بانک‌های پوسته ای و کشورها و مناطق پرخطراز نظر پولشویی نماید. تمامی موسسات اعتباری موظفند قبل از برقراری روابط کارگزاری، نسبت به استعلام از این پایگاه اقدام نمایند. استعلام از این پایگاه، رافع مسئولیت موسسه اعتباری درانجام بررسی‌های لازم و شناسایی دقیق بانک خارجی نمی باشد.

ماده ٦ ـ فهرست مناطق پرخطر از نظر پولشویی و مناطقی که امکان ثبت بانک پوسته ای در آن‌ها وجود دارد و نیز تمهیدات نظارتی لازم توسط بانک مرکزی اعلام می شود. موسسه اعتباری موظف است قبل از برقراری روابط کارگزاری با بانک خارجی، اطمینان یابد بانک مذکور، در این مناطق قرار ندارد. در صورت استقرار بانک مزبور در یکی از این مناطق، موسسه اعتباری باید ضمن اعلام مراتب به بانک مرکزی، دقت و مراقبت لازم را در انجام تراکنش‌های مالی با آن بانک به عمل آورد.

تبصره: به طور کلی مناطق جهان به سه گروه اصلی تقسیم می شوند:

۱ـ مناطق با ریسک زیاد:

در برقراری روابط کارگزاری با این مناطق، موسسه اعتباری باید کنترل‌های مضاعفی را به عمل آورد.

۲ ـ مناطق با ریسک متوسط:

در برقراری روابط کارگزاری با این مناطق، موسسه اعتباری باید کنترل‌های کافی به عمل آورد.

۳ ـ مناطق با ریسک کم:

در برقراری روابط کارگزاری با این مناطق، موسسه اعتباری باید کنترل‌های معمول را اعمال نماید.

این دستورالعمل در ٦ ماده و ٤ تبصره در هشتمین جلسه شورای عالی مبارزه با پولشویی مورخ ۲۰/۱۱/۱۳۸۹ بـه تصـویب رسید و از تاریخ ابلاغ، لازم الاجراست.

هدف

به منظور مبارزه با پولشویی و جلوگیری از تامین مالی تروریسم و نیز فراهم آوردن تمهیدات لازم برای اجرای بند ج از ماده ۷ قانون مبارزه با پولشویی (مصوب دوم بهمن ماه ۱۳۸٦ مجلس شورای اسلامی) و فصل‌های دوم و سوم آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ۱۸۱٤۳٤/ت ٤۳۱۸۲ ک مورخ ۱٤/۹/۱۳۸۸ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین‌نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی و همچنین در اجرای ماده ٤۳ آیین‌نامه مذکور مبنی بر تهیه دستورالعمل تشخیص عملیات و معاملات مشکوک، «دستورالعمل شناسایی معاملات مشکوک و شیوه گزارش دهی» به شرح زیر ابلاغ می شود:

تعاریف

ماده ۱- در این دستورالعمل، اصطلاحات و عبارات به کار رفته به شرح زیر تعریف می شود:

۱-۱- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

۱-۲- قانون: قانون مبارزه با پولشویی، مصوب ۱۳۸٦؛

۱-۳- آیین‌نامه: آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی، مصوب۱۳۸۸؛

۱-٤- موسسه اعتباری: بانک (اعم از بانک ایرانی و شعبه و نمایندگی بانک خارجی مستقر در جمهوری اسلامی ایران)، موسسه اعتباری غیربانکی، تعاونی اعتبار، صندوق قرض‌الحسنه، شرکت لیزینگ، شرکت سرمایه‌پذیر و سایر اشخاص حقوقی که به امر واسطه‌گری وجوه اقدام می‌نمایند.

تبصره: موسسه اعتباری شامل شعبه و نمایندگی مستقر در مناطق آزاد تجاری- صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی جمهوری اسلامی ایران نیز می‌شود.

۱-۵- مشتری (ارباب رجوع):

- **شخص حقیقی یا حقوقی که در موسسه اعتباری دارای حساب بوده و یا به نفع او یا به نمایندگی از سوی او، حساب بانکی به نام وی افتتاح شود؛**
- **هر شخص حقیقی یا حقوقی که طرف مقابل موسسه اعتباری (و یا ذینفع یا ذینفعان) در رابطه با دیگر خدمات بانکی و اعتباری است و از ناحیه وی ممکن است ریسک‌های مختلف به ویژه ریسک‌های شهرت و عملیاتی متوجه موسسه اعتباری شود.**

٦-١- خدمات بانکی و اعتباری: به انواع خدماتی که توسط موسسه اعتباری به مشتری ارایه می شود، اطلاق می گردد. خدمات بانکی و اعتباری به دو نوع «خدمات غیر پایه» و «خدمات پایه» ـ به شرح زیرـ تقسیم می شود.

١-٦-١- خدمات غیر پایه: به خدماتی اطلاق می شود که ارایه آن‌ها به مشتری، پیش نیاز و لازمه ارایه سایر خدمات به وی نیست و یا به ارتباط مشتری با موسسه اعتباری استمرار نمی بخشد. ارایه این خدمات به مشتری، فقط مستلزم شناسایی اولیه وی توسط موسسه اعتباری و به شرح مذکور در این دستورالعمل است. موارد ذیل از جمله مصادیق خدمات غیر پایه است:

- **حواله وجوه؛**
- **انجام هرگونه دریافت و پرداخت؛**
- **خرید و فروش ارز اعم از نقدی، حواله ای، چک مسافرتی ارزی و موارد مشابه؛**
- **صدور انواع چک‌های بانکی و چک‌های بین بانکی(چک رمزدار) و پرداخت چک.**

٢-٦-١- خدمات پایه: خدمات بانکی و اعتباری که طبق مقررات، پیش نیاز و لازمه ارایه سایر خدمات توسط موسسه اعتباری می باشد و ارایه آن به مشتری موجب می شود تا وی برای اخذ خدمات مکرر و متمادی به موسسه اعتباری مراجعه کند. موارد ذیل از جمله مصادیق این نوع خدمات می باشد:

- **افتتاح انواع حساب‌های بانکی؛**
- **اعطای تسهیلات وعملیات لیزینگ؛**
- **عملیات اعتبارات اسنادی؛**
- **صدور انواع ضمانتنامه‌های بانکی وظهر نویسی؛**
- **خرید دین، وصول یا تنزیل اسناد تجاری و بانکی (از جمله بروات، چک و سفته) و ظهرنویسی آن‌ها؛**
- **اجاره صندوق امانات؛**
- **صدور انواع کارت دریافت و پرداخت.**

۷-۱- معاملات و عملیات مشکوک: معاملات و عملیاتی که اشخاص با در دست داشتن اطلاعات و یا قراین و شواهد منطقی ظن پیدا کنند که این عملیات و معاملات به منظور پولشویی و یا تامین مالی تروریسم انجام می‌شود.

تبصره ـ قراین و شواهد منطقی عبارت است از شرایط و مقتضیاتی که یک انسان متعارف را در مورد منشاء مال و سپرده‌گذاری یا سایر عملیات یک شخص(حقیقی، حقوقی)، به شک و تردید می اندازد.

۸-۱- واحد اطلاعات مالی: واحدی ملی، متمرکز و مستقل که مسئولیت دریافت، تجزیه وتحلیل و ارجاع گزارش‌های معاملات مشکوک به مراجع ذی ربط را به عهده دارد (به شرح مذکور در ماده ۳۸ آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی).

۹-۱- سامانه جمع آوری گزارش معاملات مشکوک : سامانه ای است مستقر در واحد اطلاعات مالی که به منظور جمع آوری گزارش‌های معاملات مشکوک به پولشویی و تامین مالی تروریسم و اطلاعات مربوط به آن‌ها از سازمان‌های مشمول قانون، طراحی و راه اندازی شده است.

۱۰-۱- شورا: شورای عالی مبارزه با پولشویی؛

۱۱-۱- دبیر خانه: دبیرخانه شورای عالی مبارزه با پولشویی.

گزارش دهی

ماده ۲- تمامی کارکنان موسسه اعتباری موظفند در صورت مشاهده معاملات و عملیات مشکوک به پولشویی و تامین مالی تروریسم، مراتب را بدون اطلاع ارباب رجوع، به شخص یا واحد مسئول مبارزه با پولشویی در موسسه خود اطلاع دهند.گزارش‌های مزبور محرمانه تلقی شده و در صورت اطلاع ارباب رجوع، با متخلف برابر مقررات رفتار خواهد شد.

ماده ۳- کارکنان ذی‌ربط در موسسه اعتباری وظیفه دارند تا گزارش‌های خود را به واحد مبارزه با پولشویی آن موسسه ارسال کنند تا واحد مزبور، آن‌ها را به واحد اطلاعات مالی ارسال نماید.

ماده ٤- واحد مبارزه با پولشویی موسسه اعتباری موظف است هنگام ظن به انجام پولشویی توسط مشتری، اعم از اینکه مشتری متقاضی برخورداری از خدمات پایه یا غیرپایه باشد، نسبت به ارسال گزارش به واحد اطلاعات مالی اقدام نماید.

تبصره ۱: فهرست برخی از معیارهای شناسایی معاملات مشکوک به طور مستمر در پایگاه اطلاع رسانی دبیرخانه به نشانی www.iranaml.ir به روز رسانی می شود. موسسه اعتباری باید با مراجعه مستمر به پایگاه مزبور، آخرین وضعیت این فهرست را استخراج و مورد بهره برداری قرار دهد.

تبصره ۲: تشخیص متصدی مربوط در موسسه اعتباری مبنی بر انجام معامله مشکوک، در درجه نخست اهمیت قرار دارد و معیارهای ارائه شده در پایگاه‌های مذکور، صرفا بخشی از این معیارها را در بر می گیرد.

ماده ۵- موسسه اعتباری موظف است برای سطوح مختلف ساختاری خود(شعبه، سرپرستی، و ...)، معیارهای متناسبی را برای تشخیص معاملات مشکوک تدوین و به آن‌ها ابلاغ نماید.

ماده ٦- ارسال گزارش معاملات مشکوک و نیز سایر گزارش‌هایی که موسسه اعتباری موظف به ارسال آن به واحد اطلاعات مالی است، بیانگر هیچ‌گونه اتهامی به افراد نبوده و اعلام آن به واحد مذکور، افشای اسرار شخصی محسوب نمی‌گردد و در نتیجه هیچ اتهامی از این بابت متوجه گزارش‌دهندگان نخواهد بود.

ماده ۷- واحد مبارزه با پولشویی در هر موسسه اعتباری موظف است علاوه بر ارسال گزارش معاملات مشکوک به واحد اطلاعات مالی(گزارش‌های معمول)، اقدام به ارسال گزارش معاملات مشکوکی نماید که از طریق تطبیق اطلاعات واحدهای مختلف موسسه اعتباری با یکدیگر حاصل شده است.

ماده ۸- چنانچه موسسه اعتباری در ارائه گزارشی غیر از گزارش معاملات مشکوک، با مورد مشکوکی مواجه شد، لازم است علاوه بر ارائه گزارش مذکور؛ گزارش معامله مشکوک را نیز تهیه و به مراجع ذی ربط ارائه کند.

ماده ۹- واحد مبارزه با پولشویی موسسه اعتباری موظف است گزارش معاملات مشکوک را از طریق سامانه جمع آوری گزارش معاملات مشکوک و حداکثر تا پایان همان روز کاری برای واحد اطلاعات مالی ارسال نماید. در صورتی که دسترسی به سامانه مذکور از طرف واحد اطلاعات مالی برای موسسه اعتباری فراهم نشده باشد موسسه باید با مراجعه به پایگاه اینترنتی دبیرخانه و اخذ نسخه چاپی گزارش معاملات مشکوک و تکمیل آن، فرم چاپ شده را از طریق پست سفارشی برای واحد اطلاعات مالی ارسال نماید.

ماده۱۰- به منظور تسریع در رسیدگی به گزارش‌ها، شخص یا واحد مبارزه با پولشویی در موسسه اعتباری باید از اختیارات و دسترسی‌های لازم و کافی در موسسه اعتباری برخوردار باشد و انجام تحقیقات و گزارش از سوی آن‌ها و ارائه آن‌ها به مراجع ذی ربط نباید منوط به تایید و تصویب مراجع دیگری باشد.

ماده ۱۱- موسسه اعتباری موظف است پس از دریافت شناسه کاربری سامانه جمع آوری گزارش معاملات مشکوک، نسبت به حفاظت از آن دقت لازم را داشته باشد. بدیهی است با توجه به محرمانه بودن اطلاعات این سامانه، در صورت افشا و هرگونه استفاده غیر مجاز با متخلفین برابر قانون رفتار می شود.

ماده ۱۲- موسسه اعتباری موظف است با بررسی روزانه سامانه جمع آوری گزارش معاملات مشکوک، نسبت به پاسخگویی به استعلامات مندرج در آن حداکثر تا پایان همان روز کاری اقدام و اطلاعات مورد نیاز را در قالب تعیین شده و از طریق سامانه ارسال نماید.

آموزش کارکنان

ماده ۱۳- موسسه اعتباری موظف است برای کلیه کارکنان ذی ربط در موسسه اعتباری، آموزش‌های عمومی و برای کارکنان حوزه‌های تخصصی نیز آموزش‌های تخصصی مربوط را طراحی کرده، به اجرا درآورد و سوابق حضور کارکنان در دوره‌های مذکور را در سوابق آموزشی کارکنان ثبت و نگهداری نماید.

نگهداری سوابق مشتریان و معاملات

ماده ١٤- موسسه اعتباری مکلف است مدارک مربوط به گزارش‌های معاملات مشکوک را طبق«آیین‌نامه مدت و طرز نگاهداری اوراق بازرگانی، اسناد و دفاتر بانک‌ها(موضوع بخشنامه شماره ۸۰۲۲۳/۸۹ مورخ ۱۵/٤/۱۳۸۹ بانک مرکزی)» حفظ و مراقبت نماید.

گستره شمول دستورالعمل

ماده ۱۵- این دستورالعمل برای تمامی شعب و نمایندگی بانک‌ها و موسسات اعتباری خارجی در کشور، موسسات اعتباری واقع در مناطق آزاد تجاری- صنعتی، مناطق ویژه اقتصادی و واحدهای بانکی ایرانی (شعب و نمایندگی) در خارج از کشور نیز لازم الاجرا می باشد.

این دستورالعمل در ۱۵ ماده و ٤ تبصره در هشتمین جلسه شورای عالی مبارزه با پولشویی مورخ ۲۰/۱۱/۱۳۸۹ به تصویب رسید و از تاریخ ابلاغ، لازم الاجراست.

هدف

به منظور مبارزه با پولشویی و جلوگیری از تامین مالی تروریسم و نیز فراهم آوردن تمهیدات لازم برای اجرای موثر تکالیف مقرر در آیین‌نامه اجرائی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ۱۸۱٤۳٤/ت ٤۳۱۸۲ ک مورخ ۱٤/۹/۱۳۸۸ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین‌نامه‌های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی به خصوص ماده ۱۰ آن، دستورالعمل «نحوه مراقبت از اشخاص مظنون در موسسات اعتباری» به شرح زیر ابلاغ می شود:

تعاریف

ماده ۱- در این دستورالعمل، اصطلاحات و عبارات به کار رفته به شرح زیر تعریف می شود:

۱-۱- پولشویی: عبارت است از جرم پولشویی موضوع قانون مبارزه با پولشویی مصوب ۲/۱۱/۱۳۸٦؛

۱-۲- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

۱-۳- موسسه اعتباری: بانک (اعم از بانک ایرانی و شعبه و نمایندگی بانک خارجی مستقر در جمهوری اسلامی ایران)، موسسه اعتباری غیر بانکی، تعاونی اعتبار، صندوق قرض‌الحسنه، شرکت لیزینگ و سایر اشخاص حقیقی که به امر واسطه گری وجوه اقدام می نمایند و تحت نظارت بانک مرکزی قرار دارند.

تبصره: موسسه اعتباری شامل شعبه و نمایندگی مستقر در مناطق آزاد تجاری – صنعتی جمهوری اسلامی ایران نیز می شود.

۱-٤- اشخاص مظنون: کلیه اشخاصی که اسامی و مشخصات آنها به جهت ظن به ارتباط با فعالیت‌های پولشویی و تأمین مالی تروریسم از سوی واحد اطلاعات مالی تعیین و از طریق آن واحد و یا بانک مرکزی به موسسه اعتباری اعلام می شود.

۱-۵- معاملات و عملیات مشکوک: معاملات و عملیاتی که اشخاص با در دست داشتن اطلاعات و یا قراین و شواهد منطقی ظن پیدا کنند که این معاملات و عملیات به منظور پولشویی و یا تأمین مالی تروریسم انجام می‌شود.

۱-٦- مشتری (ارباب رجوع):

- **شخص حقیقی یا حقوقی که در موسسه اعتباری دارای حساب بوده و یا به نفع او یا به نمایندگی از سوی او، حساب بانکی به نام وی افتتاح شود؛**
- **هر شخص حقیقی یا حقوقی که طرف مقابل موسسه اعتباری (و یا ذینفع یا ذینفعان) در رابطه با دیگر خدمات بانکی و اعتباری است و از ناحیه وی ممکن است ریسک‌های مختلف به ویژه ریسک‌های شهرت و عملیاتی متوجه موسسه اعتباری شود.**

۱-۷- شناسایی مشتری : شناخت و تایید هویت مشتری با استفاده از منابع اطلاعاتی، مستندات و داده‌های مستقل، معتبر و قابل اتکا. شناسایی مشتری به دو گروه از اقدامات شامل«شناسایی اولیه» و «شناسایی کامل» تقسیم می شود.

۱- ۸- شناسایی اولیه: تطبیق و ثبت مشخصات اظهار شده توسط مشتری با مدارک شناسایی و در صورت اقدام توسط نماینده یا وکیل، علاوه بر ثبت مشخصات وکیل یا نماینده، ثبت مشخصات اصیل.

۱- ۹- شناسایی کامل: شناسایی دقیق مشتری به هنگام ارایه خدمات پایه به شرح مذکور در این دستورالعمل.

۱-۱۰- خدمات بانکی و اعتباری: به انواع خدماتی که توسط موسسه اعتباری به مشتری ارایه می شود، اطلاق می گردد. خدمات بانکی و اعتباری به دو گروه «خدمات غیر پایه» و «خدمات پایه» تقسیم می شود.

۱-۱۰-۱- خدمات غیر پایه: به خدماتی اطلاق می شود که ارایه آن‌ها به مشتری، پیش نیاز و لازمه ارایه سایر خدمات به وی نیست و یا به ارتباط مشتری با موسسه اعتباری استمرار نمی بخشد. ارایه این خدمات به مشتری، فقط مستلزم شناسایی اولیه وی توسط موسسه اعتباری و به شرح مذکور در این دستورالعمل است. موارد ذیل از جمله مصادیق خدمات غیر پایه است:

- **حواله وجوه؛**
- **انجام هرگونه دریافت و پرداخت؛**
- **خرید و فروش ارز اعم از نقدی، حواله ای، چک مسافرتی ارزی و موارد مشابه؛**
- **صدور انواع چک‌های بانکی و چک‌های بین بانکی(چک رمزدار) و پرداخت چک؛**

۲-۱۰-۱- خدمات پایه: خدمات بانکی و اعتباری که طبق مقررات، پیش نیاز و لازمه ارایه سایر خدمات توسط موسسات اعتباری می باشد و ارایه آن به مشتری موجب می شود تا وی برای اخذ خدمات مکرر و متمادی به موسسه اعتباری مراجعه کند. ارایه خدمات پایه به مشتری، مستلزم شناسایی کامل وی(علاوه بر شناسایی اولیه) به شرح مندرج در این دستورالعمل است . موارد ذیل از جمله مصادیق این نوع خدمات می باشد:

- **افتتاح انواع حساب‌های بانکی؛**
- **اعطای تسهیلات وعملیات لیزینگ؛**
- **عملیات اعتبارات اسنادی؛**
- **صدور انواع ضمانتنامه‌های بانکی وظهر نویسی؛**
- **خرید دین، وصول یا تنزیل اسناد تجاری و بانکی (از جمله بروات، چک و سفته) و ظهرنویسی آن‌ها؛**
- **اجاره صندوق امانات؛**
- **صدور انواع کارت دریافت و پرداخت.**

نظارت بر عملیات و معاملات اشخاص مظنون

ماده ۲ - موسسه اعتباری موظف است عملیات و معاملات اشخاص مظنون را زیر نظر داشته، بر حسب دستورات صادره از سوی واحد اطلاعات مالی و یا بانک مرکزی در خصوص آن‌ها اقدام نماید.

دسترسی کارکنان به اسامی و مشخصات اشخاص مظنون

ماده ۳ – موسسه اعتباری موظف است اسامی و مشخصات اشخاص مظنون را در دسترس کارکنان ذی ربط خود که به ارائه خدمات به مشتریان می‌پردازند قرار داده، به آنها در جهت اجرای صحیح این دستورالعمل آموزش دهد.

محرمانه بودن اطلاعات

ماده ٤ - موسسه اعتباری موظف است اسامی و مشخصات اشخاص مظنون را محرمانه تلقی نمـوده، آن‌هـا را تنهـا در اختیار کارکنان ذی ربط قرار دهد. در صورت افشا و هرگونه استفاده غیر مجاز از اطلاعات مذکور با متخلفین برابر قانون رفتار خواهد شد.

بروز رسانی

ماده ٥ - موسسه اعتباری موظف است بلافاصله پس از دریافت اسامی و مشخصات اشخاص مظنون، نسبت بـه بـروز رسانی فهرست قبلی اقدام نمایند به نحوی که فهرست اشخاص مظنون به همراه آخرین اصلاحات آن همواره در اختیار کارکنان ذی ربط قرار داشته باشد.

تکلیف به تطبیق نرم‌افزارها

ماده ٦- موسسه اعتباری موظف است نرم افزارها و برنامه‌های مربوط به ارائه خدمات خود را به نحوی تنظیم نماید کـه ارائه کلیه خدمات به اشخاص مظنون صرفا در چارچوب دستورات واحد اطلاعات مالی و بانک مرکزی انجام پذیرد. لازم است نرم افزارهای مربوط به نحوی طراحی شود که قابلیت تهیه و ارسال گزارش‌های مورد نیاز واحد اطلاعـات مـالی، توسط واحد مبارزه با پول شویی موسسه اعتباری فراهم شود.

گزارش دهی موردی

ماده ۷- موسسه اعتباری موظف است در هر موردی که بر اساس ماده ۲ این دستورالعمل اقدام می‌نماید مراتب را فورا از طریق واحد مبارزه با پولشویی خود- و یا در صورت عدم وجود چنـین واحـدی، از طریـق بـالاترین مقـام موسسـه اعتباری- به اطلاع واحد اطلاعات مالی برساند.

گزارش دهی ادواری

ماده ۸- موسسه اعتباری موظف است هر سه ماه یکبار گزارش جامعی از کلیه اقداماتی که در اجرای ایـن دسـتورالعمل انجام داده است، به بانک مرکزی ارسال نماید.

ایـن دسـتورالعمل در ۸ مـاده و ۱ تبصـره در هشـتمین جلسـه شـورای عـالی مبـارزه بـا پولشـویی مـورخ ۲۰ /۱۱/۱۳۸۹ به تصویب رسید و از تاریخ ابلاغ، لازم الاجراست.

هدف

به منظور مبارزه با پولشویی و جلوگیری از تامین مالی تروریسم و نیز در اجرای موثر تکالیف مقرر در آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ۱۸۱٤۳٤/ت ٤۳۱۸۲ ک مورخ ۱٤/۹/۱۳۸۸ وزیران عضو کارگروه تصویب آئین نامه های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی به ویژه ماده ۹ آن؛ دستورالعمل « نحوه اعمال دقت و نظارت ویژه هنگام ارایه خدمات پایه به اشخاص سیاسی خارجی در موسسات اعتباری » به شرح زیر ابلاغ می‌شود:

تعاریف

ماده ۱ـ در این دستورالعمل، اصطلاحات و عبارات به کار رفته به شرح زیر تعریف می شود:

۱-۱- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

۱-۲- موسسات اعتباری: بانک‌ها (اعم از بانک‌های ایرانی و شعب و نمایندگی بانک‌های خارجی مستقر در جمهوری اسلامی ایران)، موسسات اعتباری غیربانکی، تعاونی‌های اعتبار، صندوق‌های قرض‌الحسنه.

تبصره: موسسات اعتباری فوق شامل شعب و نمایندگی‌های مستقر در مناطق آزاد تجاری ـ صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی جمهوری اسلامی ایران نیز می شوند.

۱-۳- شماره اختصاصی: شماره منحصر به فردی که مطابق تصویب نامه شماره ۱٦۱۷۳/ت ٤۰۲٦٦ هـ مورخ ۲۹/۱/۱۳۸۸ هیات محترم وزیران، برای هر یک از اشخاص خارجی تعیین و اختصاص داده می شود.

۱-٤- قانون: قانون مبارزه با پولشویی(مصوب دوم بهمن ماه ۱۳۸٦ مجلس شورای اسلامی)؛

۱-۵- آیین‌نامه: آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی موضوع تصویب نامه شماره ۱۸۱٤۳٤/ت ٤۳۱۸۲ ک مورخ ۱٤/۹/۱۳۸۸ وزیران عضو کارگروه تصویب آیین نامه های مربوط به قانون مبارزه با پولشویی؛

٦-١- اشخاص حقیقی خارجی: افرادی هستند که تابعیت ایران را ندارند. دارای مدرک شناسایی کشور متبوعه(گذرنامه) معتبر بوده و دارای روادید و یا پروانه اقامت معتبر در ایران می باشند. در خصوص آوارگان خارجی دارای کارت هویت ویژه اتباع خارجی و یا کارت خروجی مدت دار (آمایش) معتبر صادره از سوی وزارت کشور ج. ا. ا. و در مورد پناهندگان خارجی، دارندگان دفترچه پناهندگی معتبر صادره از سوی نیروی انتظامی ج. ا. ا. می باشند.

۷-۱- اشخاص سیاسی خارجی

اشخاص حقیقی خارجی ای که حداقل دارای یکی از شرایط ذیل هستند:

۱-۷-۱- دارای سمت سیاسی رسمی در کشور خود بوده و یا به نیابت از کشور خود، دارای سمتی دیپلماتیک در کشورهای دیگر هستند.

۲-۷-۱- بدون داشتن سمت رسمی در کشور خود، به عنوان یک شخص سیاسی حزبی در آن کشور شناخته می شوند و در کشور خود یا خارج از آن، به فعالیت سیاسی اشتغال دارند.

۷-۱-۳- در سازمان‌های بین‌المللی یا بین دولتی دارای سمت رسمی هستند.

۸-۱- اشخاص سیاسی خارجی ویژه: اشخاص سیاسی خارجی بند پیشین(بند ۱-۷) و یا دیگراشخاص سیاسی خارجی وابسته به گروه های نظامی یا شبه نظامی و یا فرقه‌ای، مشروط بر آن که دارای حداقل یکی از شرایط ذیل باشند:

الف - مورد تعقیب اینترپل باشند.

ب- از نظر مقررات استرداد مجرمین تحت تعقیب باشند.

پ - از نظر شورای امنیت سازمان ملل مشمول تحریم باشند.

تبصره: مصادیق اشخاص سیاسی خارجی و اسامی اشخاص سیاسی خارجی ویژه توسط بانک مرکزی به روزرسانی شده و به موسسات اعتباری ابلاغ می شود.

۱- ۹ - خدمات بانکی و اعتباری: به انواع خدماتی که توسط موسسه اعتباری به مشتری ارایه می شود، اطلاق می گردد. خدمات بانکی و اعتباری به دو نوع «خدمات غیر پایه» و «خدمات پایه» ـ به شرح زیرـ تقسیم می شود.

۱- ۱-۹- خدمات غیر پایه: به خدماتی اطلاق می شود که ارایه آن ها به مشتری، پیش نیاز و لازمه ارایه سایر خدمات به وی نیست و یا به ارتباط مشتری با موسسه اعتباری استمرار نمی بخشد. ارایه این خدمات به مشتری، فقط

مستلزم شناسایی اولیه وی توسط موسسه اعتباری و به شرح مذکور در این دستورالعمل است. موارد ذیل از جمله مصادیق خدمات غیر پایه است:

- **حواله وجوه؛**
- **انجام هرگونه دریافت و پرداخت؛**
- **خرید و فروش ارز اعم از نقدی، حواله ای، چک مسافرتی ارزی و موارد مشابه؛**
- **صدور انواع چک های بانکی و چک های بین بانکی(چک رمزدار) و پرداخت چک؛**
- **خرید و فروش گواهی سپرده(عام و خاص) و دیگر اوراق بهادار.**

۱- ۹-۲- خدمات پایه: خدمات بانکی و اعتباری که طبق مقررات، پیش نیاز و لازمه ارایه سایر خدمات توسط موسسه اعتباری می باشد و ارایه آن به مشتری موجب می شود تا وی برای اخذ خدمات مکرر و متمادی به موسسه اعتباری مراجعه کند. موارد ذیل از جمله مصادیق این نوع خدمات می باشد:

- **افتتاح انواع حساب های بانکی؛**
- **اعطای تسهیلات و عملیات لیزینگ؛**
- **عملیات اعتبارات اسنادی؛**
- **صدور انواع ضمانتنامه های بانکی و ظهر نویسی؛**
- **خرید دین، وصول یا تنزیل اسناد تجاری و بانکی (از جمله بروات، چک و سفته) و ظهرنویسی آن‌ها؛**
- **اجاره صندوق امانات؛**
- **صدور انواع کارت دریافت و پرداخت.**

ماده ۲ ــ موسسه اعتباری موظف است هنگام ارائه خدمات پایه به ویژه خدمات بانکی ذیل به اشخاص سیاسی خارجی، مقررات مذکوردر این دستورالعمل را رعایت کند:

۱- افتتاح، انسداد(تمام یا بخشی از حساب) و بستن حساب سپرده قرض الحسنه جاری؛

۲- افتتاح، انسداد(تمام یا بخشی از حساب) و بستن حساب سپرده قرض الحسنه پس انداز و حساب سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار.

تبصره ۱- به موجب نامه شماره ۱٤۹٦۹۷۷/٦٤٤ مورخ ۲۳/۸/۱۳۹۰ مدیر کل حقوقی بین المللی وزارت امور خارجه، معرفی افراد حقیقی و حقوقی نمایندگی های خارجی مقیم جمهوری اسلامی ایران برای انجام عملیات بانکی و دریافت خدمات پایه، مستلزم صدور نامه رسمی از سوی اداره کل تشریفات وزارت امور خارجه می باشد.

تبصره۲- ارایه کلیه خدمات پایه به اشخاص سیاسی خارجی ویژه ممنوع است. در صورت ارایه خدمات پایه به این اشخاص قبل از ابلاغ این دستورالعمل، لازم است مراتب به قید تسریع به بانک مرکزی اعلام شود تا پس از انجام بررسی های معمول، نحوه اقدام به موسسه اعتباری اعلام شود.

تبصره ۳- ارایه خدمات پایه به سایر اشخاص سیاسی خارجی بلامانع است اما مراتب باید به قید تسریع به بانک مرکزی اعلام شود.

ماده۳ ـ در صورت انصراف شخص سیاسی خارجی از اخذ خدمات پایه و یا توقف ارایه این خدمات به وی(مثل انسدادحساب، تسویه تسهیلات و ...)؛ لازم است مراتب به بانک مرکزی اعلام شود.

افتتاح حساب سپرده قرض‌الحسنه جاری

ماده ۴ ـ افتتاح حساب سپرده قرض الحسنه جاری برای اشخاص سیاسی خارجی، صرفا در چارچوب مفاد دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان خارجی موسسات اعتباری و به خصوص، شناسایی کامل آن ها امکان پذیر است.

ماده ۵ ـ برای افتتاح حساب سپرده قرض الحسنه جاری برای شخص سیاسی خارجی، موسسه اعتباری موظف است این موضوع را مورد بررسی قرار دهد که شخص متقاضی، جزو کدام دسته از اشخاص سیاسی خارجی مذکور در این دستورالعمل است. در این رابطه:

۵-۱- افتتاح حساب جاری برای اشخاص سیاسی خارجی ویژه مطلقاً ممنوع است.

۵-۲- اگر کشور موطن اصلی شخص سیاسی خارجی جزو کشورهایی باشد که جرم‌های سازمان یافته و مرتبط با پولشویی در آن زیاد است افتتاح حساب جاری برای این افراد منوط به اخذ اجازه از بانک مرکزی است.

۵-۳- در صورتی که پس از افتتاح حساب، اشخاص سیاسی خارجی صاحب حساب مشمول یکی از دو بند پیشین شوند(یکی از بند های (۵ – ۱) و یا (۵ – ۲))؛ لازم است مراتب به قید تسریع به بانک مرکزی اعلام شود تا پس از انجام بررسی های معمول، نحوه اقدام به موسسه اعتباری اعلام شود.

ماده ۶ ـ بانک موظف است به منظور حصول اطمینان از عدم مطابقت مشخصات متقاضی افتتاح حساب با مشخصات افرادی که افتتاح حساب جاری برای آن‌ها مجاز نمی‌باشد (از جمله افرادی که بنا به دستور مرجع قضایی و یا به دلیل دارا بودن سابقه چک برگشتی در لیست سیاه قرار دارند)، کنترل‌های لازم را اعمال نماید.

ماده ۷ ـ پیش از افتتاح حساب جاری، بانک موظف است از طریق ساز و کارهای پیش‌بینی شده، نسبت به شناسایی تعداد حساب‌های جاری متقاضی در تمامی شبکه بانکی، اطلاعات لازم را کسب نماید. هم‌چنین به منظور شناسایی متقاضی ای که دارای حساب‌های جاری متعدد است و احتمال می‌رود برای افتتاح حساب جاری جدید فاقد صلاحیت لازم باشد، بانک باید فعالیت‌های کنترلی مناسب را در چارچوب " رهنمودهایی برای نظام مؤثر کنترل داخلی در مؤسسات اعتباری " موضوع بخشنامه شماره مب/۱۱۷۲ مورخ ۳۱/۳/۱۳۸٦ بانک مرکزی طراحی و اعمال نماید.

افتتاح حساب سپرده قرض‌الحسنه پس انداز و سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار

ماده ۸ ـ هنگام افتتاح سپرده قرض الحسنه پس انداز و سپرده سرمایه گذاری مدت دار برای اشخاص سیاسی خارجی، بانک موظف است نسبت به شناسایی کامل وی ـ برابر ضوابط مذکور در دستورالعمل چگونگی شناسایی مشتریان خارجی موسسات اعتباری ـ عمل نماید. برای افتتاح سپرده قرض‌الحسنه پس انداز و سپرده سرمایه گذاری مدت‌دار؛ اقامت دائم فرد متقاضی در کشور ایران ضرورت ندارد.

بستن و مسدودکردن حساب

ماده ۹ ـ در موارد ذیل، حساب‌های مذکور در این دستورالعمل بسته می‌شوند:

۹- ۱ - درخواست متقاضی؛

۹ – ۲ - در صورت صدور حکم قضایی توسط محاکم ایرانی؛

۹ – ۳ - در صورت صدور حکم قضایی توسط محاکم خارجی پس از تائید بانک مرکزی؛

۹ – ٤- در صورت صدور دستور مراجع بین المللی پس از تأیید بانک مرکزی.

تبصره: مسدود کردن موجودی حساب‌های فوق فقط در صورت وجود شرایط مذکور در بندهای (۹- ۲) ، (۹- ۳) و (۹- ٤) امکان پذیر می‌باشد. موسسه اعتباری موظف است بستن و یا انسداد حساب اشخاص سیاسی خارجی را به همراه گزارش کاملی در این زمینه؛ به بانک مرکزی گزارش کند.

الزامات کلی:

ماده ۱۰ ـ کلیه مؤسسات اعتباری موظف هستند از رعایت مفاد این دستورالعمل در شعب خارج از کشور خود، اطمینان حاصل نمایند.

ماده۱۱ ـ مؤسسات اعتباری موظف هستند کلیه خدمات پایه ارایه شده به اشخاص سیاسی خارجی را به بانک مرکزی اطـلاع دهند.

ماده ۱۲ ـ مؤسسه اعتباری باید علاوه بر رعایت مفاد این دستورالعمل، مقررات مربوط به نحوه افتتاح، انسداد و بستن حساب جاری را که ناظر بر کلیه اشخاص حقیقی ایرانی و خارجی است؛ در مورد اشخاص سیاسی خارجی نیز رعایت کند.

این دستورالعمل در۱۲ ماده و ٦ تبصره در دوازدهمین جلسه شورای عالی مبارزه با پولشویی مورخ ۱۲/۱۰/۱۳۹۰ به تصویب رسید و از تاریخ ابلاغ، لازم الاجراست.

۲۱۱۸۱۵/ت ۳۹۳۹۵هـ
شماره .....
تاریخ ۱۳۸۶/۱۲/۲۶

جمهوری اسلامی ایران
رئیس جمهور

تصویب‌نامه هیئت وزیران

بسمه تعالی

"با صلوات بر محمد و آل محمد"

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران - وزارت اموراقتصادی و دارایی
وزارت دادگستری

هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۶/۱۲/۲۲ بنا به پیشنهاد وزارت اموراقتصادی و دارایی و به استناد اصل یکصد و سی و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، آیین نامه مستندسازی جریان وجوه در کشور را به شرح زیر تصویب نمود:

آیین نامه مستندسازی جریان وجوه در کشور

ماده ۱- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف است به منظور مستندسازی جریان وجوه در کشور و نیز شفاف سازی نحوه گردش آن در سیستم بانکی، مؤسسات پولی و اعتباری، صندوقهای قرض الحسنه موضوع قانون تنظیم بازار غیرمتشکل پولی - مصوب ۱۳۸۳ - و صرافی ها ظرف شش ماه ضوابط لازم را جهت تحقق مفاد بندهای ذیل به عمل آورد:

۱- از زمان ابلاغ دستورالعمل موضوع بند (۳) این ماده، کلیه خدمات و عملیات بانکی نظیر افتتاح هرگونه حساب، انجام هرگونه دریافت و پرداخت، هرگونه حواله وجه، صدور و پرداخت هرگونه چک، ارائه تسهیلات، صدور انواع کارت هوشمند و اعتباری، صدور هرگونه ضمانت نامه، خرید و فروش ارز، اوراق گواهی سپرده و اوراق مشارکت، قبول ضمانت و تعهد ضامنان به هر شکل از قبیل امضای سفته، بروات و اعتبارات اسنادی، به استثنای قبوض دولتی و خدمات شهری باید پس از احراز هویت مشتریان صورت گیرد.

۲- در مواردی که عملیات موضوع این ماده از جانب اشخاص حقوقی صورت می گیرد، علاوه بر ثبت مشخصات شخص حقوقی، ثبت مشخصات نماینده وی نیز ضروری است. همچنین در مورد صغار و محجوران، علاوه بر ثبت مشخصات آنان، ثبت هویت ولی، قیم یا سرپرست نیز الزامی است.

۲۱۱۸۱۵/ت ۳۹۳۹۵هـ
شماره .....
تاریخ ۱۳۸۶/۱۲/۰۲۶۰

جمهوری اسلامی ایران
رئیس جمهور

تصویب نامه هیئت وزیران

۳- دستورالعمل نحوه احراز هویت اتباع ایرانی و خارجی استفاده کننده از خدمات اشخاص موضوع ماده (۱) ظرف سه ماه پس از ابلاغ این آیین نامه، توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تهیه و جهت اجرا ابلاغ می گردد.

۴- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلف است ظرف سه ماه پس از ابلاغ این آیین نامه، دستورالعمل شرایط عمومی چاپ چک های مربوط به حسابهای جاری اشخاص و نحوه استفاده از آن را به لحاظ محل لازم جهت درج شماره ملی اشخاص حقیقی و شناسه ملی اشخاص حقوقی در پشت و یا روی چک فراهم آورد. بانکها موظفند پرداخت وجه چک توسط دریافت کننده نهایی را علاوه بر احراز هویت وی، در صورت وجود ظهرنویس، منوط به وجود شماره یا شناسه ملی ظهرنویسان قبلی نمایند. مسئولیت احراز صحت شماره و شناسه ملی ظهرنویسان در هر مرحله با انتقال گیرنده است.

۵- کلیه فرمهای مورد استفاده اشخاص موضوع ماده (۱) باید حاوی محل مناسب برای درج شماره ملی و کدپستی باشد و این مشخصات به طور کامل و دقیق دریافت شود.

۶- در کلیه نرم افزارها و سیستمهای اطلاعاتی اشخاص موضوع ماده (۱) که عملیات بانکی در آنها ثبت می شود، باید محل لازم برای درج شماره ملی و کدپستی وجود داشته باشد و امکان جستجو براساس شماره ملی و کدپستی در نرم افزارها فراهم گردد. در مورد اشخاص حقوقی منظور از شناسه ملی کد منحصر به فرد ملی است که توسط سازمان ثبت اسناد و املاک کشور (ثبت شرکتها) طراحی و تخصیص می یابد. اشخاص موضوع ماده (۱) پس از تخصیص شناسه ملی منحصر به فرد اشخاص حقوقی در این خصوص اقدام خواهند نمود.

۷- مشخصات درج شده اشخاص حقیقی و حقوقی در سیستمهای اطلاعاتی هر دو ماه یک بار به سازمان ثبت احوال کشور و سازمان ثبت اسناد و املاک کشور (ثبت شرکتها) ارسال و صحت آن کنترل می شود. در صورت استعلام بر خط اشخاص موضوع ماده (۱) با این سازمانها، نیاز به این اقدام نیست.

مشتریانی که مشخصات آنها دارای مغایرت است، موظفند ظرف یک ماه نسبت به رفع مغایرت اقدام نمایند. چنانچه مغایرت مذکور رفع نگردد، مطابق دستورالعمل ابلاغی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران اقدامات تنبیهی در مورد این نوع مشتریان انجام می شود.

ماده ۲- به منظور سهولت دسترسی به اطلاعات مشتریان و احراز صحت اسناد و اطلاعات ارائه شده از سوی افراد، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف است ظرف شش ماه از تاریخ ابلاغ این آیین نامه، نسبت به راه اندازی سامانه اطلاعات مشتریان مشتمل بر اطلاعات زیر اقدام نماید:

الف- اطلاعات ثبتی و صورتهای مالی مشتریان (حقوقی و حقیقی)

۲۱۱۸۱۵/ت ۳۹۳۹۵هـ
شماره .....
تاریخ ۱۳۸۶/۱۲/۲۶..

جمهوری اسلامی ایران
رئیس جمهور

تصویب نامه هیئت وزیران

ب- اطلاعات شماره حسابها و تسهیلات ارائه شده به آنان و موارد سررسید و معوق شده (موضوع دستورالعمل تنظیم فرمهای اعطای تسهیلات و تعهدات بانکی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران).

ج- اطلاعات چکهای برگشتی

د- اطلاعات مربوط به اظهارنامه مالیاتی مشتریان

هـ- اطلاعات محکومیتها و سفته های واخواستی اشخاص حقیقی و حقوقی که اسامی آنها در سیستم ثبت شده است.

و- اطلاعات سجلی ارائه شده توسط مشتریان

ماده ۳- اشخاص زیر مسئول ورود یا کنترل اطلاعات تعیین شده در سیستم مذکور هستند:

الف- کلیه مشتریان متقاضی استفاده از تسهیلات و خدمات درخصوص ورود اطلاعات ثبتی و مالی مربوط به خود.

ب- اشخاص موضوع ماده (۱) درخصوص ورود اطلاعات شماره حسابها، تسهیلات اعطایی، تسهیلات سررسید و معوق شده مشتریان.

ج- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران درخصوص اطلاعات چکهای برگشتی.

د- سازمان امورمالیاتی کشور درخصوص تعیین صحت اطلاعات ارائه شده توسط مشتریان در مورد وضعیت مالی خود به اشخاص موضوع ماده (۱) با استفاده از اظهارنامه مالیاتی آنان.

هـ- وزارت دادگستری درخصوص ورود اطلاعات محکومیتها و سفته های واخواستی اشخاص حقیقی و حقوقی که اسامی آنها در سیستم ثبت شده.

و- سازمان ثبت اسناد و املاک کشور درخصوص کنترل اظهارات مشتریان در مورد مشخصات ثبتی اشخاص حقوقی.

ز- سازمان ثبت احوال کشور درخصوص تأیید صحت اطلاعات سجلی ارائه شده توسط مشتریان.

تبصره ۱- چنانچه اطلاعات ذکر شده در ماده (۲) توسط مشمولان این ماده در زمان مقرر ارائه نگردد، متخلفان مشمول مقررات انضباطی و اداری سازمان مربوط خواهند بود.

تبصره ۲- حدود دسترسی مراجع ذی صلاح و اشخاص به اطلاعات موجود در سامانه موضوع این ماده در چارچوب قوانین و مقررات و دستورالعمل اجرایی که توسط وزارت اموراقتصادی و دارایی و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران با همکاری سایر دستگاههای اجرایی ذی ربط تهیه و به تأیید وزیر اموراقتصادی و دارایی و رییس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران می رسد، تعیین می‌شود.

۲۹۱۱۸۱۵/ت ۳۹۳۹۵هـ
شماره .....
تاریخ ۱۳۸۶/۱۲/۰۲۰۶۰۰

جمهوری اسلامی ایران
رئیس جمهور

تصویب نامه هیئت وزیران

تبصره ۳- کلیه دستگاهها موظفند همکاری لازم را در اجرای سامانه یادشده با بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به عمل آورند.

ماده ۴- اشخاص موضوع ماده (۱) از نیمه دوم سال ۱۳۸۷ موظفند:

۱- آن دسته از اسناد و مدارکی را که بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مشخص می کند صرفاً به محل کدپستی اشخاص ارسال نمایند. در مورد اشخاص حقیقی، کدپستی درج شده در پایگاه جمعیتی کشور و در مورد اشخاص حقوقی کدپستی درج شده در پایگاه ثبت شرکتها ملاک عمل قرار گیرد.

۲- در ارائه خدماتی که بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مشخص خواهد کرد، از قبول کدپستی مغایر با کد درج شده در کارت ملی برای اشخاص حقیقی و کد درج شده در پایگاه ثبت شرکتها برای اشخاص حقوقی، خودداری نمایند.

تبصره - سازمان ثبت احوال کشور و سازمان ثبت اسناد و املاک کشور (ثبت شرکتها) ظرف شش‌ماه پس از ابلاغ این آیین نامه، امکان تطبیق کدپستی را با شماره ملی، بدون مراجعه حضوری افراد میسر می سازند.

ماده ۵- خرید و فروش ارز به هر صورت از جمله پرداخت ریال در داخل و دریافت ارز در خارج کشور و بالعکس، تنها در سیستم بانکی و صرافیهای مجاز با رعایت قوانین و مقررات مجاز است و در غیر این صورت خرید و فروش ارز غیرمجاز محسوب و مشمول قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی راجع به قاچاق کالا و ارز مصوب سال (۱۳۷۴) مجمع تشخیص مصلحت نظام است.

ماده ۶- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف است اطلاعات تفصیلی مربوط به خرید و فروش ارز در سیستم بانکی و صرافیهای مجاز را در پایان هر روز در بانک اطلاعاتی که به همین منظور تهیه خواهد شد، ثبت نماید. نحوه دسترسی به اطلاعات این بانک مطابق تبصره (۲) ماده (۳) تعیین می شود.

ماده ۷- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف است به منظور تأمین امنیت دارایی عموم مردم در مراجع اشخاص موضوع ماده (۱) حداکثر ظرف یک سال پس از ابلاغ این آیین نامه، پرداخت نقدی (وجه نقد، بانک چک و ایران چک) بیش از پنجاه میلیون (۵۰٫۰۰۰٫۰۰۰) ریال در هر روز در هر حساب را ممنوع نماید.

تبصره- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران همه ساله می تواند با توجه به تورم و دیگر ملاحظات اقتصادی سقف تعیین شده را تعدیل نماید.

۲۱۱۸۱۵/ت ۳۹۳۹۵هـ
شماره .....
تاریخ ۱۳۸۶/۱۲/۰۲۶۰۰۰

جمهوری اسلامی ایران
رئیس جمهور

تصویب نامه هیئت وزیران

ماده ۸- در سایر موارد پیش بینی نشده، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران رأساً اتخاذ تصمیم خواهد نمود.

ماده ۹- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مسئولیت حسن اجرای این آیین نامه را برعهده دارد و گزارش پیشرفت آن را هر شش ماه یک بار به هیئت وزیران ارائه می‌نماید.

پرویز داوودی
معاون اول رئیس جمهور

رونوشت به دفتر مقام معظم رهبری ، دفتر رئیس جمهور، دفتر ریاست قوه قضاییه ، دفتر معاون اول رئیس جمهور، دفتر معاون اجرایی رییس جمهور، دفترمعاون حقوقی وامورمجلس رئیس جمهور، معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی رییس‌جمهور، دفتر رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام ، دیوان محاسبات کشور، دیوان عدالت اداری، اداره کل قوانین مجلس شورای اسلامی، سازمان بازرسی کل کشور، اداره کل حقوقی ، اداره کل قوانین ومقررات کشور، کلیه وزارتخانه ها، سازمانها و مؤسسات دولتی، نهادهای انقلاب اسلامی، استانداریهای سراسر کشور، روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران، سازمان ثبت اسناد و املاک کشور، سازمان ثبت احوال کشور، دبیرخانه شورای اطلاع رسانی دولت و دفتر هیئت دولت ابلاغ می شود.

ماده ۱- وزارتخانه های کشور و پست و تلگراف و تلفن موظفند با رعایت قوانین و مقررات ، برای کلیه اتباع ایرانی شماره ملی و کدپستی اختصاص دهند.

ماده ۲- کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی ، وزارتخانه ها ، سازمانها ، شرکت ها و مؤسسات دولتی و وابسته به دولت ، دانشگاهها ، بانکها ، شهرداریها ، نهادهای انقلاب اسلامی و نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران و شرکتها و مؤسساتی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر نام است موظفند از شماره ملی و کدپستی ده رقمی که توسط سازمان ثبت احوال کشور و در قالب کارت شناسایی و با همکاری شرکت پست جمهوری اسلامی ایران برای شناسایی افراد و اشخاص و محل کار یا سکونت آنها حسب مورد اختصاص خواهد یافت تبعیت نموده و بکار گیرند.

ماده ۳- کارت یاد شده در ماده فوق بعنوان سند شناسایی اتباع ایرانی و مشمول کلیه احکام حقوقی و کیفری مربوط است و باید همیشه همراه صاحب آن باشد.

تبصره : دارنده کارت در صورت تغییر محل سکونت یا کار خود ، باید مراتب را در اولین فرصت ممکن به سازمان ثبت احوال کشور اطلاع دهد.

ماده ٤- صدور هرگونه کارت شناسایی اداری یا صنفی یا گواهینامه رانندگی و مشابه آنها ، بدون درج شماره ملی و کدپستی ممنوع است

تبصره : کارتهای شناسائی اداری ، صنفی یا گواهینامه رانندگی و مشابه آنها که قبل از تصویب و اجرای این قانون صادر شده اند تا زمانی که شرایط برای تعویض آنها به شکل جدید فراهم نگردیده معتبر خواهند بود.

ماده ٥- دولت موظف است هزینه های اجرای طرح شماره ملی و کدپستی را در بودجه دستگاههای اجرایی مربوط پیش بینی نماید.

ماده ٦- آئین نامه اجرائی این قانون توسط وزارتخانه های کشور و پست و تلگراف و تلفن ظرف مدت ۲ ماه تهیه و به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

قانون فوق مشتمل بر شش ماده و دو تبصره در جلسه علنی روز چهارشنبه مورخ هفدهم اردیبهشت ماه یک هزار و سیصد و هفتاد و شش مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۲٤/۲/۱۳۷٦ به تائید شورای نگهبان رسیده است.

شماره۱۸۳٤۹۷/۲۵۸ ۲٤/۱۱/۱۳۸٦

جناب آقای دکتر محمود احمدی‌نژاد

ریاست محترم جمهوری اسلامی ایران

عطف به نامه شماره۳۲۱۵٦/۲۷۱٤۹ مورخ ٦/۷/۱۳۸۱ در اجراء اصل یکصد و بیست و سوم (۱۲۳) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران قانون مبارزه با پولشویی که با عنوان لایحه مبارزه با جرم پولشویی به مجلس شورای اسلامی تقدیم گردیده بود، با تصویب در جلسه علنی روز سه‌شنبه مورخ۲/۱۱/۱۳۸٦ و تایید شورای محترم نگهبان، به‌پیوست ابلاغ می‌گردد.

رئیس مجلس شورای اسلامی ــ غلامعلی حدادعادل

شماره۱۹۲۷۸۸ ۷/۱۲/۱۳۸٦

وزارت امور اقتصادی و دارایی

قانون مبارزه با پولشویی که در جلسه علنی روز سه‌شنبه مورخ دوم بهمن ماه یکهزار و سیصد و هشتاد و شش مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۷/۱۱/۱۳۸٦ به‌تایید شورای نگهبان رسیده و طی نامه شماره ۱۸۳٤۹۷/۲۵۸ مورخ ۲٤/۱۱/۱۳۸٦ مجلس شورای اسلامی واصل گردیده است، به پیوست جهت اجراء ابلاغ می‌گردد.

قانون مبارزه با پولشوئي:

ماده۱ـ اصل بر صحت و اصالت معاملات تجاری موضوع ماده (۲) قانون تجارت است، مگر آن که براساس مفاد این قانون خلاف آن به اثبات برسد. استیلای اشخاص بر اموال و دارایی اگر توام با ادعای مالکیت شود، دال بر ملکیت است.

ماده۲ـ جرم پولشویی عبارت است از:

الف ـ تحصیل، تملک، نگهداری یا استفاده از عواید حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی با علم به این که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه ارتکاب جرم به دست آمده باشد.

ب ـ تبدیل، مبادله یا انتقال عوایدی به منظور پنهان کردن منشا غیرقانونی آن با علم به این که به طور مستقیم یا غیرمستقیم ناشی از ارتکاب جرم بوده یا کمک به مرتکب به‌نحوی که وی مشمول آثار و تبعات قانونی ارتکاب آن جرم نگردد.

ج ـ اخفاء یا پنهان یا کتمان‌کردن ماهیت واقعی، منشا، منبع، محل، نقل و انتقال، جابه‌جایی یا مالکیت عوایدی که به

طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه جرم تحصیل شده باشد.

ماده۳ـ عواید حاصل از جرم به معنای هر نوع مالی است که به طور مستقیم یا غیرمستقیم از فعالیتهای مجرمانه به دست آمده باشد.

ماده٤ـ به منظور هماهنگ‌کردن دستگاههای ذی‌ربط در امر جمع‌آوری، پردازش و تحلیل اخبار، اسناد و مدارک، اطلاعات و گزارشهای واصله، تهیه سیستمهای اطلاعاتی هوشمند، شناسایی معاملات مشکوک و به منظور مقابله با جرم پولشویی شورای عالی مبارزه با پولشویی به ریاست و مسوولیت وزیر امور اقتصادی و دارایی و با عضویت وزراء بازرگانی، اطلاعات، کشور و رئیس بانک مرکزی با وظایف ذیل تشکیل می‌گردد:

۱ـ جمع‌آوری و کسب اخبار و اطلاعات مرتبط و تجزیه و تحلیل و طبقه‌بندی فنی وتخصصی آنها در مواردی که قرینه‌ای بر تخلف وجود دارد طبق مقررات.

۲ـ تهیه و پیشنهاد آئین‌نامه‌های لازم درخصوص اجراء قانون به هیات‌وزیران.

۳ـ هماهنگ‌کردن دستگاههای ذی‌ربط و پیگیری اجراء کامل قانون در کشور.

٤ـ ارزیابی گزارشهای دریافتی و ارسال به قوه قضائیه در مواردی که به احتمال قوی صحت دارد و یا محتمل آن از اهمیت برخوردار است.

۵ ـ تبادل تجارب و اطلاعات با سازمانهای مشابه در سایر کشورها در چهارچوب مفاد ماده (۱۱).

تبصره۱ـ دبیرخانه شورای‌عالی در وزارت امور اقتصادی و دارایی خواهد بود.

تبصره۲ـ ساختار و تشکیلات اجرائی شورا متناسب با وظایف قانونی آن با پیشنهاد شورا به تصویب هیات‌وزیران خواهد رسید.

تبصره۳ـ کلیه آئین‌نامه‌های اجرائی شورای فوق‌الذکر پس از تصویب هیات‌وزیران برای تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی ذی‌ربط لازم‌الاجراء خواهد بود. متخلف از این امر به تشخیص مراجع اداری و قضائی حسب مورد به دو تا پنج سال انفصال از خدمت مربوط محکوم خواهد شد.

ماده۵ ـ کلیه اشخاص حقوقی از جمله بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بانکها، موسسات مالی و اعتباری، بیمه‌ها، بیمه مرکزی، صندوقهای قرض‌الحسنه، بنیادها و موسسات خیریه و شهرداریها مکلفند آئین‌نامه‌های مصوب هیات‌وزیران در اجراء این قانون را به مورد اجراء گذارند.

ماده٦ ـ دفاتر اسناد رسمی، وکلای دادگستری، حسابرسان، حسابداران، کارشناسان رسمی دادگستری و بازرسان قانونی مکلفند اطلاعات مورد نیاز در اجراء این قانون را که هیات‌وزیران مصوب می‌کند، حسب درخواست شورای عالی مبارزه با پولشویی، ارائه نمایند.

ماده۷ـ اشخاص، نهادها و دستگاههای مشمول این قانون (موضوع مواد ۵ و ٦) برحسب نوع فعالیت و ساختار سازمانی خود مکلف به رعایت موارد زیر هستند:

الف ـ احراز هویت ارباب رجوع و در صورت اقدام توسط نماینده یا وکیل، احراز سمت و هویت نماینده و وکیل و اصیل در مواردی که قرینه‌ای بر تخلف وجود دارد.

تبصره ـ تصویب این قانون ناقض مواردی که در سایر قوانین و مقررات احراز هویت الزامی شده است، نمی‌باشد.

ب ـ ارائه اطلاعات، گزارشها، اسناد و مدارک مربوط به موضوع این قانون به شورای عالی مبارزه با پولشویی در چهارچوب آئین‌نامه مصوب هیات‌وزیران.

ج ـ گزارش معاملات و عملیات مشکوک به مرجع ذی‌صلاحی که شورای‌عالی مبارزه با پولشویی تعیین می‌کند.

د ـ نگهداری سوابق مربوط به شناسایی ارباب رجوع، سوابق حسابها، عملیات و معاملات به مدتی که در آئین‌نامه اجرائی تعیین می‌شود.

هـ ـ تدوین معیارهای کنترل داخلی و آموزش مدیران و کارکنان به منظور رعایت مفاد این قانون و آئین‌نامه‌های اجرائی آن.

ماده۸ ـ اطلاعات و اسناد گردآوری شده در اجراء این قانون، صرفاً در جهت اهداف تعیین شده در قانون مبارزه با پولشویی و جرائم منشا آن مورد استفاده قرار خواهد گرفت، افشاء اطلاعات یا استفاده از آن به نفع خود یا دیگری به طور مستقیم یا غیرمستقیم توسط ماموران دولتی یا سایر اشخاص مقرر در این قانون ممنوع بوده و متخلف به مجازات مندرج در قانون مجازات انتشار و افشاء اسناد محرمانه و سری دولتی مصوب ۲۹/۱۱/۱۳۵۳، محکوم خواهد شد.

ماده۹ـ مرتکبین جرم پولشویی علاوه بر استرداد درآمد و عواید حاصل از ارتکاب جرم مشتمل بر اصل و منافع حاصل (و اگر موجود نباشد، مثل یا قیمت آن) به جزای نقدی به میزان یک‌چهارم عواید حاصل از جرم محکوم می‌شوند که باید به حساب درآمد عمومی نزد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران واریز گردد.

تبصره۱ـ چنانچه عواید حاصل به اموال دیگری تبدیل یا تغییریافته باشد، همان اموال ضبط خواهد شد.

تبصره۲ـ صدور و اجراء حکم ضبط دارایی و منافع حاصل از آن در صورتی است که متهم به لحاظ جرم منشا، مشمول این حکم قرار نگرفته باشد.

تبصره۳ـ مرتکبین جرم منشا، در صورت ارتکاب جرم پولشویی، علاوه بر مجازاتهای مقرر مربوط به جرم ارتکابی، به مجازاتهای پیش‌بینی شده در این قانون نیز محکوم خواهندشد.

ماده۱۰ـ کلیه اموری که در اجراء این قانون نیاز به اقدام یا مجوز قضائی دارد باید طبق مقررات انجام پذیرد. قوه قضائیه موظف است طبق مقررات همکاری نماید.

ماده۱۱ـ شعبی از دادگاههای عمومی در تهران و در صورت نیاز در مراکز استانها به‌امر رسیدگی به جرم پولشویی و جرائم مرتبط اختصاص می‌یابد. اختصاصی بودن شعبه مانع رسیدگی به سایر جرائم نمی‌باشد.

ماده۱۲ـ در مواردی که بین دولت جمهوری اسلامی ایران و سایر کشورها قانون معاضدت قضایی و اطلاعاتی در امر مبارزه با پولشویی تصویب شده باشد، همکاری طبق شرایط مندرج در توافقنامه صورت خواهد گرفت.

قانون فوق مشتمل بر دوازده ماده و هفت تبصره در جلسه علنی روز سه‌شنبه مورخ دوم بهمن ماه یکهزارو سیصد و هشتاد و شش مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۷/۱۱/۱۳۸٦ به تایید شورای نگهبان رسید.

رئیس مجلس شورای اسلامی ـ غلامعلی حدادعادل

فصل اول ـ تعاریف*H*

ماده۱ـ در این آیین‌نامه اصطلاحات و عبارات به کار رفته به شرح زیر تعریف می‌گردند:

الف ـ قانون: قانون مبارزه با پولشویی ـ مصوب ۱۳۸۶ ـ

ب ـ ارباب رجوع: مشتری و یا هر شخص اعم از اصیل، وکیل یا نماینده قانونی که برای برخورداری از خدمات، انجام معامله، نقل و انتقال وجوه و اموال گران قیمت (نظیر طلا، جواهرات، عتیقه و آثار هنری گرانبها و غیره) به اشخاص حقیقی و حقوقی..مشمول قانون مراجعه می‌نماید.

ج ـ شناسایی اولیه: تطبیق و ثبت مشخصات اظهارشده توسط ارباب رجوع با مدارک شناسایی و درصورت اقدام توسط نماینده یا وکیل علاوه بر ثبت مشخصات وکیل یا نماینده، ثبت مشخصات اصیل.

د ـ شناسایی کامل: شناسایی دقیق ارباب رجوع به هنگام ارایه خدمات پایه به شرح مذکور در بندهای (د) و (هـ) ماده (۳) این آیین‌نامه.

هـ ـ مؤسسات اعتباری: بانکها (اعم از بانکهای ایرانی و شعب و نمایندگی بانکهای خارجی مستقر در جمهوری اسلامی ایران)، مؤسسات اعتباری غیربانکی، تعاونیهای اعتبار، صندوقهای قرض‌الحسنه، شرکت لیزینگ، شرکتهای سرمایه‌پذیر، صرافی‌ها و سایر اشخاص حقیقی و حقوقی که به امر واسطه‌گری وجوه اقدام می‌نمایند.

و ـ معاملات و عملیات مشکوک: معاملات و عملیاتی که اشخاص با در دست داشتن اطلاعات و یا قراین و شواهد منطقی ظن پیدا کنند که این عملیات و معاملات به منظور پولشویی انجام می‌شود.

تبصره ـ قراین و شواهد منطقی عبارت است از شرایط و مقتضیاتی که یک انسان متعارف را وادار به تحقیق درخصوص منشأ مال و سپرده‌گذاری یا سایر عملیات مربوط می‌نماید. برخی از این عملیات و معاملات مشکوک عبارتند از:

۱ـ معاملات و عملیات مالی مربوط به ارباب رجوع که بیش از سطح فعالیت موردانتظار وی باشد.

۲ـ کشف جعل، اظهار کذب و یا گزارش خلاف واقع از سوی ارباب رجوع قبل یا بعد از آنکه معامله‌ای صورت گیرد و نیز در زمان اخذ خدمات پایه.

۳ـ معاملاتی که به هر ترتیب مشخص شود ذینفع واقعی حداقل یکی از متعاملین ظاهری آن شخص یا اشخاص دیگری بوده‌اند.

۴ـ معاملات تجاری بیش از سقف مقرر که با موضوع فعالیت ارباب رجوع و اهداف تجاری شناخته شده از وی مغایر باشد.

۵ ـ معاملاتی که اقامتگاه قانونی طرف معامله در مناطق پرخطر (از نظر پولشویی) واقع شده باشد.
۶ ـ معاملات بیش از سقف مقرر که ارباب رجوع، قبل یا حین معامله از انجام آن انصراف داده و یا بعد از انجام معامله بدون دلیل منطقی نسبت به فسخ قرارداد اقدام نماید.
۷ـ معاملاتی که طبق عرف کاری اشخاص مشمول، پیچیده، غیرمعمول و بدون اهداف اقتصادی واضح می‌باشد.

ز ـ سقف مقرر: مبلغ یکصد و پنجاه میلیون (۱۵۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال وجه نقد یا معادل آن به سایر ارزها و کالای گرانبها هیئت وزیران در صورت نیاز، سقف مذکور را با توجه به شرایط اقتصادی کشور تعدیل خواهدنمود.
ح ـ وجه نقد: هرگونه مسکوک و اسکناس و انواع چکهایی که نقل و انتقال آنها مستندنشده و غیرقابل ردیابی باشد، از قبیل چکهای عادی در وجه حامل و سایر چکهایی که دارنده آن غیرذینفع اولیه باشد (ازقبیل چکهای پشت‌نویس شده توسط اشخاص ثالث، انواع چک پول و چک مسافرتی و ایران چک و موارد مشابه).
ط ـ اشخاص مشمول: تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی موضوع مواد (۵) و (۶) قانون از جمله بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بانکها، مؤسسات مالی و اعتباری، بورس اوراق بهادار، بیمه‌ها، بیمه مرکزی، صندوقهای قرض‌الحسنه، بنیادها و موسسات خیریه و شهرداریها و همچنین دفاتر اسناد رسمی، وکلای دادگستری، حسابرسان، حسابداران، کارشناسان رسمی دادگستری و بازرسان قانونی.
ی ـ مشاغل غیرمالی: اشخاصی که معاملات زیادی را به صورت نقدی انجام داده و از نظر پولشویی در معرض خطر قرار دارند از قبیل پیش‌فروشندگان مسکن یا خودرو، طلافروشان، فروشندگان خودرو و فرشهای گران‌قیمت و فروشندگان عتیقه و محصولات فرهنگی گران‌قیمت.
ک ـ خدمات پایه: خدماتی که طبق مقررات، پیش‌نیاز و لازمه ارائه سایر خدمات توسط اشخاص مشمول می‌باشد و پس از آن ارباب رجوع به منظور اخذ خدمات مکرر و متمادی به اشخاص مشمول مراجعه می‌کنند، نظیر افتتاح هر نوع حساب در بانکها، اخذ کد معاملاتی در بورس اوراق بهادار، اخذ کد اقتصادی، اخذ کارت بازرگانی و جواز کسب.
ل ـ شناسه ملی اشخاص حقوقی: شماره منحصر به فردی که براساس تصویب‌نامه شماره ۱۶۱۶۹/ت۳۹۲۷۱هـ مورخ ۲۹/۱/۱۳۸۸ به تمامی اشخاص حقوقی اختصاص می‌یابد.
م ـ شماره فراگیر اشخاص خارجی: شماره منحصر به فردی که مطابق تصویب‌نامه شماره ۱۶۱۷۳/ت۴۰۲۶۶هـ مورخ ۲۹/۱/۱۳۸۸ به تمامی اتباع خارجی مرتبط با جمهوری اسلامی ایران توسط پایگاه ملی اطلاعات اتباع خارجی اختصاص می‌یابد.
ن ـ شورا: شورای عالی مبارزه با پولشویی.
س ـ دبیرخانه: دبیرخانه شورای عالی مبارزه با پولشویی به شرح مذکور در ماده (۳۷).
ع ـ واحد اطلاعات مالی: واحدی متمرکز و مستقل که مسئولیت دریافت، تجزیه و تحلیل و ارجاع گزارشهای

معاملات مشکوک به مراجع ذی‌ربط را به عهده دارد به شرح مذکور در ماده (۳۸).

فصل دوم ـ شناسایی ارباب رجوع

ماده۲ـ مؤسسات اعتباری، بیمه‌ها و شرکت بورس موظفند هنگام ارائه تمامی خدمات و انجام عملیات پولی و مالی حتی کمتر از سقف مقرر ازجمله انجام هرگونه دریافت و پرداخت، حواله وجه، صدور و پرداخت چک، ارائه تسهیلات، صدور انواع کارت دریافت و پرداخت، صدور ضمانت‌نامه، خرید و فروش ارز و اوراق گواهی سپرده و اوراق مشارکت، قبول ضمانت و تعهد ضامنان به هر شکل از قبیل امضای سفته، بروات و اعتبارات اسنادی، خرید و فروش سهام نسبت به شناسایی اولیه ارباب رجوع (به شرح بندهای « الف» و « ب» ماده (۳)) اقدام نموده و اطلاعات آن را در سیستمهای اطلاعاتی خود ثبت نمایند.

تبصره ـ پرداخت قبوض دولتی و خدمات شهری کمتر از سقف مقرر نیازی به شناسایی ندارد.

ماده۳ـ تمامی اشخاص مشمول مکلف به شناسایی اولیه ارباب رجوع هنگام انجام هرگونه معامله، عملیات و ارائه خدمات بیش از سقف مقرر و یا هنگام وجود ظن به انجام پولشویی، به شرح زیر می‌باشند:

الف ـ شناسایی اولیه شخص حقیقی

۱ـ شناسایی اولیه شخص حقیقی براساس شماره ملی و کدپستی محل سکونت و تطابق آن با اصل کارت ملی در حد متعارف صورت می‌پذیرد.

تبصره ـ در صورت ارتباط بر خط اشخاص مشمول با سازمان ثبت احوال کشور و تطبیق از آن طریق، اخذ شناسنامه عکسدار یا گواهینامه رانندگی یا گذرنامه معتبر بلامانع می‌باشد.

۲ـ درخصوص اتباع خارجی، گذرنامه معتبر کشور متبوع که دارای مجوز ورود و اقامت باشد یا کارت هویت و یا برگ آمایش اتباع خارجی معتبر، مدارک شناسایی محسوب می‌گردد.

تبصره ـ اجرای تمامی تکالیف مذکور در آیین‌نامه اجرایی قانون الزام اختصاص شماره ملی و کدپستی برای کلیه اتباع ایرانی همچنان الزامی است.

ب ـ شناسایی اولیه شخص حقوقی

۱ـ شناسایی اولیه شخص حقوقی براساس شناسه ملی و کدپستی اقامتگاه قانونی شخص حقوقی و تطبیق آن با اصل یا تصویر مصدق کارت شناسه (مذکور در آیین‌نامه الزام استفاده از شناسه ملی اشخاص حقوقی) صورت می‌گیرد.

۲ـ درخصوص شخص حقوقی خارجی، شناسایی با اخذ مدارک مجوز فعالیت معتبر در ایران و شماره اختصاصی اتباع خارجی مأخوذه از پایگاه ملی اطلاعات اتباع خارجی صورت خواهدگرفت.

۳ـ شناسایی اولیه شخص حقیقی معرفی شده از سوی شخص حقوقی برابر ضوابط مقرر در مورد اشخاص حقیقی صورت خواهدپذیرفت.

۴ـ متصدیان شناسایی اولیه ارباب رجوع موظفند در مواردی که نسبت به اصالت مدارک شناسایی ارائه شده توسط ارباب رجوع ابهام داشته باشند، از طریق تحقیق از سایر نظامها و پایگاههای اطلاعاتی و یا استعلام از مراجع ذی‌ربط قانونی مطلع نسبت به رفع ابهام و شناسایی اقدام نمایند. به هر حال، ارائه خدمت تا رفع ابهام متوقف می‌گردد.

ج ـ شناسایی اولیه در موارد غیربانکی

۱ـ تمامی اشخاصی که عهده‌دار ارائه خدمات مربوط به صندوق امانات و صندوق پستی در کشور هستند، به هنگام ارائه خدمت موظف به شناسایی ارباب رجوع می‌باشند.

۲ـ تمامی اشخاصی که در زمینه قبول یا جابجایی امانات و ارائه خدمات پستی به ارباب رجوع فعالیت دارند، موظفند در مواردی که ارزش امانات و محموله‌های پستی از سوی ارباب رجوع بیش از سقف مقرر اعلام می‌گردد، نسبت به شناسایی ارباب رجوع اقدام نمایند.

۳ـ تمامی اصنافی که به تشخیص شورا در معرض استفاده پولشویان قرار دارند، موظفند در تمامی معاملات بیش از سقف مقرر نسبت به شناسایی اولیه مشتریان اقدام و آن را ثبت نمایند. این عده همچنین موظف به درج شماره منحصر به فرد اشخاص در فاکتور فروش هستند.

د ـ شناسایی کامل اشخاص حقیقی

اشخاص مشمول موظفند به هنگام ارائه خدمات پایه (به ویژه در زمان افتتاح حساب بانکی) علاوه بر شناسایی اولیه (مذکور در بند الف این ماده) نسبت به شناسایی کامل ارباب رجوع و تخمین سطح فعالیت مورد انتظار وی به شرح زیر اقدام نمایند:

۱ـ اخذ معرفی‌نامه معتبر با امضای حداقل یک نفر از مشتریان شناخته شده یا اشخاص مورد اعتماد یا معرفی‌نامه از یکی از مؤسسات اعتباری دارای مجوز از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، سازمانهای دولتی و یا نهادها و کانونهای حرفه‌ای رسمی.

۲ـ اخذ اطلاعات از ارباب رجوع در مورد سوابق ارتباط با اشخاص مشمول و استعلام از اشخاص مذکور به منظور تعیین صحت اطلاعات ارائه شده از سوی ارباب رجوع.

۳ـ اخذ جواز کسب معتبر به ویژه در مورد مشاغل غیرمالی که بیشتر در معرض پولشویی قرار دارند از قبیل طلافروشان، فروشندگان اشیای گرانقیمت، بنگاههای معاملات املاک و خودرو.

۴ـ اخذ گواهی اشتغال به کار از اشخاص حقیقی دارای جواز کسب و یا از اشخاص حقوقی دارای شناسه ملی.

۵ ـ اخذ اطلاعات در مورد نوع و میزان فعالیت ارباب رجوع جهت تعیین سطح گردش موردانتظار ارباب رجوع در حوزه فعالیت خود.

هـ ـ شناسایی کامل اشخاص حقوقی.

۱ـ اخذ اطلاعات راجع به نوع، ماهیت و میزان فعالیت ارباب رجوع به منظور تخمین سطح فعالیت موردانتظار.
۲ـ اخذ اطلاعات درخصوص اساسنامه، شرکت‌نامه، سهامداران عمده، نوع فعالیت، تأمین‌کنندگان منابع مالی شخص حقوقی، مؤسسان، مدیران، بازرسان، حسابرسان و نشانی اقامتگاه آنان.
۳ـ اخذ اطلاعات مربوط به رتبه‌بندی شرکت از مراجع ذی‌ربط (از قبیل شرکتهای سنجش اعتبار، رتبه‌بندی معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رییس‌جمهور و یا سایر مراجع حرفه‌ای).
تبصره ــ در صورت عدم رتبه‌بندی شرکت، شخص مشمول باید رأساً از طریق بررسی صورتهای مالی تأیید شده توسط یکی از اعضای جامعه حسابداران رسمی نسبت به تعیین سطح فعالیت مورد انتظار ارباب رجوع اقدام نماید و در صورت عدم الزام شخص حقوقی به انتخاب یکی از اعضای جامعه حسابداران رسمی آخرین صورتهای مالی معتبر شرکت مستقیماً مورد بررسی قرار می‌گیرد.
۴ـ اخذ تعهد از مدیران و صاحبان امضاء مبنی بر اینکه آخرین مدارک و اطلاعات مربوط به شخص حقوقی را ارائه داده‌اند و متعهد گردند هر نوع تغییر در موارد مذکور را بلافاصله اطلاع دهند.
تبصره ــ نحوه تعیین سطح فعالیت مورد انتظار ارباب رجوع در اشخاص مشمول مطابق دستورالعملی است که به پیشنهاد شخص مشمول به تصویب شورا خواهد رسید.

ماده۴ ــ مدارک یادشده در بندهای (د) و (هـ) ماده (۳) باید حسب مورد از پایگاههای اطلاعاتی ذی‌ربط استعلام و نسبت به صحت اسناد و اطلاعات ارائه شده (از جمله شماره ملی، شناسه ملی و غیره) اطمینان حاصل گردد. استعلام کننده باید زمان اخذ تأییدیه از پایگاههای مذکور را به همراه مشخصات خود در اسناد یادشده گواهی نماید.

ماده ۵ ــ چنانچه ارباب رجوع مدارک شناسایی مذکور در مواد فوق را ارائه ننماید و یا ظن به انجام فعالیتهای پولشویی یا سایر جرایم مرتبط وجود داشته باشد، اشخاص مشمول باید از ارائه خدمت به وی خودداری و مراتب را به واحد اطلاعات مالی گزارش نمایند.
تبصره ــ اشخاص مشمول می‌توانند در دستورالعملهای داخلی خود مدارک دیگری را که اطلاعات مذکور (به ویژه اطلاعات مورد نیاز در تعیین سطح مورد انتظار فعالیت ارباب رجوع) را به صورت مطمئن تأمین نماید مورد قبول قرار دهند. اشخاص مشمول می‌توانند در دستورالعملهای داخلی، میزان شناسایی را با رعایت اطمینان به تأمین اطلاعات مورد نیاز، با توجه به نوع و ماهیت و سطح فعالیت مورد انتظار ارباب رجوع تنظیم نمایند.

ماده۶ ــ ارائه خدمات پایه به صورت الکترونیکی و بدون شناسایی کامل ارباب رجوع و انجام هرگونه تراکنش مالی الکترونیکی غیرقابل ردیابی یا بی‌نام و ارائه تسهیلات مربوط ممنوع است.

ماده۷ ـ اشخاص مشمول، به هنگام ارائه خدمات پایه به مشاغل غیرمالی باید ضمن دریافت مدارک مذکور در بندهای (د) و (هـ)، تعهدات لازم درخصوص اجرای قانون و مقررات مبارزه با پولشویی را از آنان اخذ نمایند. در صورت خودداری مشاغل غیرمالی از ارائه این تعهد و یا خودداری از عمل به تعهدات، اشخاص مشمول باید از ارائه خدمات به وی خودداری نمایند.

ماده ۸ ـ اشخاص مشمول موظف به انجام شناسایی کامل مجدد مشتریان مؤسسات مالی، در مورد مؤسساتی که به تشخیص دبیرخانه در آنها مقررات مبارزه با پولشویی رعایت می‌شود، نمی‌باشند.

ماده۹ـ اشخاص مشمول موظفند هنگام افتتاح و انسداد حساب افراد سیاسی خارجی دقت و نظارت ویژه به عمل آورند.

ماده۱۰ـ اشخاص مشمول موظفند در هنگام ارائه خدمات نسبت به مراقبت مداوم و نظارت بیشتر بر اشخاصی که از طریق واحد اطلاعات مالی به آنها اعلام می‌گردد، اقدام نمایند.

ماده۱۱ـ اشخاص مشمول به هنگام ارائه خدمات پایه به ارباب رجوع آنان را متعهد نمایند که:
الف ـ اطلاعات مورد درخواست اشخاص مشمول را که در این آیین‌نامه مشخص گردیده است، ارائه و مقررات مربوط به مبارزه با پولشویی را رعایت نمایند.
ب ـ اجازه استفاده اشخاص دیگر از خدمات پایه دریافتی را ندهند و در صورت اقدام بلافاصله موضوع را به شخص مشمول اطلاع دهند. موارد قانونی (از قبیل وکالت یا نمایندگی) به شرط درج مشخصات نماینده یا وکیل و شناسایی اولیه و ثبت مشخصات وی شامل این بند نمی‌باشد.
تبصره ـ تعهدات فوق باید صریح و دقیق به ارباب رجوع توضیح داده شود. در صورت عدم قبول ارباب رجوع و یا عدم توجه ارباب رجوع به تعهدات خود، ارائه خدمات به وی متوقف گردد.

ماده۱۲ـ اشخاص مشمول موظفند در تمامی فرم‌های مورد استفاده، محل مناسب برای درج یکی از شماره‌های شناسایی معتبر (حسب مورد شماره ملی، شناسه ملی و شماره فراگیر اتباع بیگانه) و کدپستی را پیش‌بینی نمایند و این مشخصات به طور کامل و دقیق دریافت و تطبیق داده شود.

ماده۱۳ـ اشخاص مشمول موظفند در تمامی نرم‌افزارها، بانکها و سیستم‌های اطلاعاتی که عملیات پولی و مالی در آنها ثبت می‌شود، محل لازم برای درج یکی از شماره‌های معتبر (حسب مورد شماره ملی، شناسه ملی و شماره فراگیر اتباع بیگانه) و کدپستی را پیش‌بینی نموده و امکان جستجو براساس شماره‌های مذکور در نرم‌افزارها را فراهم نمایند.

ماده۱۴ـ اشخاص مشمول موظفند مشخصات درج شده اشخاص و اماکن ثبت شده در سیستم‌های اطلاعاتی خود را هر شش ماه یک بار به مراجع ذی‌ربط ارسال و صحت آن را کنترل و آخرین تغییرات را دریافت نمایند. در صورت کشف هرگونه مغایرت قطعی و غیرقابل رفع موارد باید به واحد اطلاعات مالی گزارش گردد.

ماده ۱۵ـ اشخاص مشمول موظفند ظرف شش ماه پس از ابلاغ این آیین‌نامه در مورد مشتریان قبلی که از قبل خدمات پایه را دریافت نموده و بر مبنای آن هنوز به فعالیت خود ادامه می‌دهند، تکالیف فوق را عملی سازند.

تبصره۱ـ آن دسته از مشتریان قبلی که در مرحله تطبیق، مشخصات آنها دارای مغایرت بوده است، موظفند ظرف سه ماه نسبت به رفع مغایرت اقدام نمایند. چنانچه مغایرت مذکور رفع نگردد، واحدهای مبارزه با پولشویی در هر دستگاه موظفند موارد را به واحد اطلاعات مالی ارسال نمایند.

تبصره۲ـ آن دسته از مشتریان قبلی که متوسط فعالیت‌آنها در سال مطابق دستورالعمل مربوط که به تصویب شورا خواهد رسید، کم اهمیت باشد، از شمول این ماده مستثنی هستند.

ماده۱۶ـ از زمان ابلاغ این آیین‌نامه، اشخاص مشمول موظفند آن دسته از اسناد و مدارکی را که شورا مشخص می‌سازد، به صورت پستی به آدرس ارباب رجوع ارسال نمایند. از تاریخ مذکور، اشخاص مشمول باید در مورد محل سکونت اشخاص حقیقی، کدپستی درج شده در کارت ملی و در مورد اشخاص حقوقی کدپستی اقامتگاه قانونی درج شده در کارت شناسه ملی را برای ارسال مدارک، مبنای عمل قرار دهند.

ماده۱۷ـ اشخاص مشمول ارائه دهنده خدمات پایه موظفند به طور مداوم و مخصوصاً در موارد زیر اطلاعات مربوط به شناسایی کامل مشتری را به روز نمایند:

الف ـ در زمانی که براساس شواهد و قراین احتمال آن وجود داشته باشد که وضعیت ارباب رجوع تغییرات عمده‌ای پیدا نموده است.

ب ـ در صورتی که شخص مشمول براساس شواهد و قراین احتمال دهد ارباب‌رجوع در جریان عملیات پولشویی و یا تأمین مالی تروریسم قرار گرفته است.

فصل سوم ـ ساختار مورد نیاز و نحوه گزارش دهی

ماده۱۸ ـ اشخاص مشمول قانون و نیز هیئت مدیره اتحادیه‌های صنفی مشاغل غیرمالی، مکلفند واحدی را با توجه به وسعت و گستردگی سازمانی خود به عنوان مسئول مبارزه با پولشویی به دبیرخانه معرفی نمایند. مسئول واحد باید از مدیران اشخاص مشمول انتخاب شود. دبیرخانه می‌تواند در صورت لزوم، براساس اهمیت واحد، صلاحیت اعضای واحد مذکور را بررسی نماید.

تبصره۱ـ تمامی اشخاص مشمول مکلفند متناسب با گستره تشکیلات خود، ترتیبات لازم را به گونه‌ای

اتخاذ نمایند که اطمینان لازم برای اجرای قوانین و مقررات مربوط به مبارزه با پولشویی حاصل گردد.
تبصره۲ـ دبیرخانه در زمان تأیید صلاحیت افراد باید علاوه بر صلاحیت تخصصی با استعلام از مراجع ذی‌ربط نسبت به تعیین صلاحیت امنیتی و عمومی آنان نیز اقدام نماید.

ماده۱۹ـ وظایف افراد یا واحدهای مسؤول موضوع ماده (۱۸) به شرح زیر می‌باشد:
الف ـ بررسی، تحقیق، اولویت‌بندی و اعلام نظر در مورد گزارشهای ارسالی کارکنان دستگاه ذی‌ربط.
ب ـ ارسال فوری گزارشهای مذکور در قالب فرمهای مشخص شده به واحد اطلاعات مالی بدون اطلاع ارباب رجوع.
تبصره ـ ظرف زمانی مربوط به فوریت مذکور در این ماده با توجه به وضعیت اشخاص مشمول طی دستورالعملهای جداگانه از سوی شورا ابلاغ می‌گردد. در هر صورت این زمان از چهار روزکاری بیشتر نخواهد بود.
ج ـ نظارت بر فعالیت مشتریانی که از خدمات پایه استفاده می‌کنند به منظور شناسایی معاملات مشکوک.
د ـ تهیه نرم‌افزارهای لازم به منظور تسهیل در دسترسی سریع به اطلاعات مورد نیاز در اجرای قانون و مقررات و نیز شناسایی سیستمی معاملات مشکوک.
هـ ـ طراحی ساز و کار لازم جهت نظارت و کنترل فرآیندهای مبارزه با پولشویی (فرآیندهای جمع‌آوری و تحلیل اطلاعات، استخدام نیروها، آموزش و غیره) و ارزیابی و ممیزی میزان اجرای آن در دستگاه مربوط.
و ـ تأمین اطلاعات تکمیلی مورد نیاز واحد اطلاعات مالی و سایر مراجع که در امر مبارزه با تروریسم ذیصلاح می‌باشند.
ز ـ صدور بخشنامه‌های لازم درخصوص اجرای قانون و مقررات مربوط به مبارزه با پولشویی پس از موافقت دبیرخانه.
ح ـ بازرسی و نظارت از واحدهای تحت امر به منظور اطمینان از اجرای کامل قوانین و مقررات.
ط ـ تهیه آمارهای مربوط به اقدامات دستگاه مربوط در مبارزه با پولشویی و نتایج آن.
ی ـ ارسال پرونده اشخاص مذکور در تبصره (۳) ماده (۴) قانون به مراجع ذی‌ربط با هماهنگی واحد اطلاعات مالی.
ک ـ نگهداری سوابق و گزارشهای مکاتبات مربوط به دستگاه متبوع درخصوص موارد مربوط به پولشویی و تأمین مالی تروریسم.
ل ـ تهیه برنامه سالانه اجرای قانون در شخص مشمول و کنترل ماهانه میزان اجرای آن.

ماده۲۰ـ دستگاههای مسئول نظارت بر اشخاص مشمول (از قبیل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران، سازمان بورس و اوراق بهادار، سازمان بازرسی کل کشور، سازمان ثبت اسناد و املاک کشور، اتحادیه‌های صنفی و سازمان اوقاف و امور خیریه) موظفند در بازرسیهای معمول خود رعایت مقررات مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم را مدنظر قرار داده و نسبت به رعایت و یا عدم

رعایت آن اعلام نظر نمایند.

ماده۲۱ـ دبیرخانه موظف است هر شش ماه یک بار عملکرد دستگاههای مذکور در ماده (۲۰) را بررسی و به شورا گزارش نماید.

ماده۲۲ـ اشخاص مشمول موظفند فهرست خلاصه اطلاعات دریافت‌کنندگان خدمات پایه را در رابطه با موضوع مبارزه با پولشویی در صورت اعلام واحد اطلاعات مالی در پایان هر ماه به نحوی که واحد مذکور مشخص می‌سازد در اختیار آن واحد قرار دهند.
تبصره ـ خلاصه اطلاعات یادشده باید شامل نام و نام خانوادگی، شماره ملی و تاریخ ارائه خدمات پایه در مورد اشخاص حقیقی و در مورد اشخاص حقوقی نام و شناسه ملی یا کد اقتصادی و در مورد اتباع بیگانه، شماره فراگیر اتباع خارجی باشد. سایر موارد مورد نیاز پس از تصویب شورا به اشخاص مشمول اعلام خواهد شد.

ماده۲۳ـ به منظور تسریع در رسیدگی به گزارشها، فرد یا کارگروه‌های مسئول مبارزه با پولشویی باید اختیارات و دسترسیهای لازم و کافی را در محدوده هر یک از اشخاص مشمول، برای انجام وظایف خود داشته باشند و انجام تحقیقات و گزارش به مراجع ذی‌ربط توسط آنان نباید منوط به تأیید و تصویب مراجع دیگری باشد.

ماده۲۴ـ به منظور تسریع در دسترسی به اطلاعات لازم، در صورت درخواست واحد اطلاعات مالی از اشخاص مشمول، یکی از اعضای کارگروه مبارزه با پولشویی شخص مشمول، با اختیار دسترسی به تمام اطلاعات شخص مشمول، در واحد اطلاعات مالی مستقر خواهد شد تا نیازهای اولیه واحد اطلاعات مالی را تأمین نماید. فرد یادشده به هیچ عنوان به اطلاعات واحد اطلاعات مالی دسترسی نخواهد داشت.

فصل چهارم ـ گزارشهای الزامی

ماده۲۵ ـ تمامی کارکنان تحت امر اشخاص مشمول موظفند در صورت مشاهده معاملات و عملیات مشکوک (موضوع بند « و» ماده (۱)) مراتب را بدون اطلاع ارباب رجوع، به واحدهای مسئول مبارزه با پولشویی در هر دستگاه اطلاع دهند. در صورت عدم وجود این واحد، بالاترین مقام شخص مشمول، مسئول دریافت گزارشها و انجام اقدامات مقتضی خواهد بود. در صورت اطلاع ارباب رجوع، با متخلف مطابق مقررات رفتار خواهد شد.

ماده۲۶ـ کـارکنان تحت امر اشخاص مشمول موظفند تمامی معاملات بیش از سقف مقرر را که ارباب رجوع وجه آن را به صورت نقدی پرداخت می‌نماید، ثبت و همراه با توضیحات ارباب رجوع به واحدهای

مسئول مبارزه با پولشویی در هر دستگاه و در صورت عدم وجود این واحد، به بالاترین مقام شخص مشمول اطلاع دهند. واحدهای مسئول مبارزه با پولشویی در هر دستگاه و یا بالاترین مقام شخص مشمول (در صورت عدم وجود واحد) موظفند خلاصه فرمهای مذکور را در پایان هر هفته به نحوی که واحد اطلاعات مالی مشخص می‌سازد ارسال و اصل آن را به نحو کاملاً حفاظت شده، نگهداری نمایند.

تبصره۱ـ ارائه‌دهندگان وجه نقد بیش از سقف مقرر موظفند توضیحات مورد نیاز مذکور در فرم ابلاغ شده را به اشخاص مشمول ارائه نمایند.

تبصره۲ـ در صورت نقل و انتقال وجه نقد بیش از سقف مقرر با استفاده از روشهای غیربانکی مانند پست. کارکنان اشخاص مشمول موظف به ارائه گزارش به واحدهای مسئول مبارزه با پولشویی در هر شخص مشمول هستند. در صورت عدم وجود این واحد، گزارشها باید به بالاترین مقام شخص مشمول جهت انجام اقدامات مقتضی ارسال گردد.

تبصره۳ـ فرمها، میزان و نحوه اخذ اطلاعات از ارباب رجوع، نحوه و میزان اطلاعات اولیه ارسالی به واحد اطلاعات مالی و نحوه نگهداری و دسترسی به اطلاعات در هر شخص مشمول مطابق آیین‌نامه‌ای خواهد بود که به تصویب شورا خواهد رسید.

ماده۲۷ـ گزارش معاملات مشکوک و نیز سایر گزارشهایی که اشخاص مشمول موظف به ارسال آن هستند، بیانگر هیچ‌گونه اتهامی به افراد نبوده و اعلام آن به واحد اطلاعات مالی افشای اسرار شخصی محسوب نمی‌گردد و در نتیجه هیچ اتهامی از این بابت متوجه گزارش‌دهندگان مجری این آیین‌نامه نخواهد بود.

فصل پنجم ـ امور مربوط به مبادلات ارزی

ماده۲۸ـ خرید و فروش ارز به هر صورت از جمله پرداخت ریال در داخل و دریافت ارز در خارج کشور و بالعکس، تنها در سیستم بانکی و صرافی‌های مجاز با رعایت قوانین و مقررات مجاز است و در غیر این صورت خرید و فروش ارز غیرمجاز محسوب و مشمول قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی راجع به قاچاق کالا و ارز ـ مصوب ۱۳۷۴ـ مجمع تشخیص مصلحت نظام است.

ماده۲۹ـ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف است اطلاعات تفصیلی مربوط به خرید و فروش و نقل و انتقال ارز در سیستم بانکی و صرافی‌های مجاز را در پایان هر روز بانک اطلاعاتی که به همین منظور تهیه خواهد شد، ثبت نموده و امکان دسترسی و جستجوی واحدهای اطلاعات مالی را در آن فراهم نماید.

ماده۳۰ـ تمامی اشخاص مشمول به ویژه بانکها و صرافیها موظف به ارسال اطلاعات ماده (۲۸) به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران می‌باشند. عدم ارسال اطلاعات، ارسال ناقص و نادرست اطلاعات، خردکردن معاملات به مبالغ کمتر از سقف مقرر ممنوع بوده و با متخلف یا متخلفان مطابق مقررات رفتار خواهد شد.

ماده۳۱ـ تمامی اشخاص مشمول موظفند با اتخاذ تدابیر و اقدامات لازم از رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در شعب و نمایندگیهای خارج از کشور خود اطمینان حاصل نمایند.

ماده۳۲ـ اشخاص مشمول موظفند در معاملات خود با کشورها و مناطقی که از سوی شورا اعلام می‌گردد، مراقبت لازم را به عمل آورند.

فصل ششم ـ نگهداری سوابق و اطلاعات

ماده۳۳ـ تمامی اشخاص مشمول مکلفند مدارک مربوط به سوابق معاملات و عملیات مالی (اعم از فعال و غیرفعال) و نیز مدارک مربوط به سوابق شناسایی ارباب رجوع هنگام ارائه خدمات پایه را به صورت فیزیکی و یا سایر روشهای قانونی، حداقل به مدت پنج سال بعد از پایان عملیات نگهداری کنند. هیئت تسویه اشخاص حقوقی مشمول، در صورت انحلال نیز موظف به نگهداری اسناد تا پنج سال پس از رویداد مالی هستند.

تبصره۱ـ سوابق و مدارک موضوع این ماده باید به گونه‌ای ضبط و نگهداری شود که در صورت درخواست واحد اطلاعات مالی و سایر مراجع ذی‌ربط، اطلاعات آن اسناد در ظرف زمانی مذکور در ماده (۱۹) قابل دسترسی باشد. ارائه اصل اسناد و مدارک، در صورت درخواست واحد اطلاعات مالی و سایر مراجع ذی‌ربط، باید حداکثر ظرف یک ماه صورت پذیرد. مسئولیت جستجو و ارائه اسناد با شخص مشمول است.

تبصره۲ـ اسناد مذکور باید قابلیت بازسازی معاملات را در صورت نیاز ایجاد نماید.

تبصره۳ـ این ماده ناقض سایر مقرراتی که نگهداری اسناد را بیش از مدت یادشده الزامی ساخته است، نیست.

ماده۳۴ـ اشخاص مشمول موظفند سیستمهای اداری و مالی خود را به گونه‌ای سامان دهند که تمامی حساب‌ها و پرونده‌های یک شخص، مرتبط و قابل شناسایی و بررسی باشد.

فصل هفتم ـ آموزش

ماده۳۵ـ تمامی اشخاص مشمول موظفند با همکاری دبیرخانه ترتیبات لازم جهت برقراری دوره‌های آموزشی بدو خدمت و ضمن خدمت کارکنان زیرمجموعه خود را فراهم نمایند. این دوره‌ها باید در جهت آشنایی با قانون، آیین‌نامه و دستورالعملهای مربوط، نحوه عملکرد پولشویان و به ویژه آخرین شگردهای پولشویان در استفاده از خدمات اشخاص مشمول و چگونگی محو منشأ مجرمانه وجوه باشد. طی نمودن دوره‌های یادشده برای ادامه خدمات کارکنان اشخاص مشمول در مشاغل ذی‌ربط الزامی است و سوابق دوره‌های مذکور باید در پرونده پرسنلی درج گردد.

ماده۳۶ـ کارگروه‌های مسئول مبارزه با پولشویی در اشخاص مشمول موظفند با هماهنگی دبیرخانه نسبت به توجیه و آموزش عمومی و اطلاع‌رسانی به ارباب رجوع در مورد مزایای اجرای قانون برای مردم و تکالیف

عمومی ارباب رجوع در این باره به نحو مناسب اقدام و گزارش آن را به دبیرخانه ارسال نمایند.

فصل هشتم ـ سایر موارد

ماده۳۷ـ دبیرخانه در وزارت امور اقتصادی و دارایی تشکیل می‌شود و عهده‌دار وظایف زیر خواهد بود:

۱ـ انجام امور اداری مربوط به تشکیل جلسات شورا، ابلاغ و پیگیری مصوبات

۲ـ حضور فعال در مجامع بین‌المللی و تشریح اقدامات کشور در مبارزه با پولشویی

۳ـ پیگیری اجرا و اخذ گزارش عملکرد اشخاص مشمول، نظارت و بازرسی (دوره‌ای، اتفاقی و موردی) از اشخاص مشمول به‌منظور اطمینان از اجرای آیین‌نامه‌ها و دستورالعملهای مصوب در حوزه مسئولیت اشخاص مشمول و مشاغل غیرمالی مشمول و تهیه گزارش اجرای قانون و مقررات مربوط هر شش ماه یک بار و ارسال به شورا.

۴ـ رتبه‌بندی سالانه اشخاص مشمول در مورد میزان رعایت مقررات مربوط به پولشویی و در صورت تصویب شورا، اعلام عمومی آن.

۵ ـ پاسخگویی به مراجع ذیصلاح، اعلام مواضع، تبلیغات، پشتیبانی از دیدارگاه الکترونیک دبیرخانه و توجیه عمومی مردم با هماهنگی مراجع مسئول.

۶ ـ هماهنگی درتشکیل دوره‌های آموزشی در داخل و خارج کشور و تدوین و انتشار جزوات آموزشی.

۷ـ برنامه‌ریزی سالانه اجرای قانون و آیین‌نامه‌های ذی‌ربط توسط مجریان و اشخاص مشمول.

۸ ـ حمایت مادی و معنوی از اشخاص مشمول و کارکنان ذی‌ربط که در راستای انجام وظایف خود در اجرای مقررات مبارزه با پولشویی مورد شکایت و تعرض ارباب رجوع قرار گیرند.

۹ـ به روزرسانی آیین‌نامه‌ها و دستورالعملهای ذی‌ربط از طریق مراجع قانونی.

۱۰ـ تهیه پیش‌نویس آیین‌نامه‌های لازم و اعلام‌نظر در مورد دستورالعملهای پیشنهادی اشخاص مشمول.

۱۱ـ اعلام راهها و فرآیندهای جدید پولشویی و تأمین مالی تروریسم در کشور و پیشنهاد اصلاح آیین‌نامه‌ها و دستورالعملها در صورت نیاز.

ماده۳۸ـ واحد اطلاعات مالی به منظور انجام اقدامات زیر در وزارت امور اقتصادی و دارایی تشکیل می‌گردد:

۱ـ جمع‌آوری و اخذ اطلاعات معاملات مشکوک

۲ـ ارزیابی، بررسی و تحلیل اطلاعات گزارشها و معاملات مشکوک

۳ـ درج و طبقه‌بندی اطلاعات در سیستمهای مکانیزه

۴ـ اعلام مشخصات اشخاص دارای سابقه پولشویی و یا تأمین مالی تروریسم به اشخاص مشمول جهت مراقبت بیشتر و یا قطع همکاری، در صورت درخواست مراجع ذی‌ربط.

۵ ـ تأمین اطلاعات تحلیل شده مورد نیاز مراجع قضایی، ضابطان و دستگاههای مسئول مبارزه با تروریسم در کشور در صورت درخواست مراجع ذی‌ربط.

۶ ـ تهیه آمارهای لازم از اقدامات صورت گرفته در جریان مبارزه با پولشویی.
۷ـ تهیه نرم‌افزارها و سیستمهای اطلاعاتی مورد نیاز.
۸ـ تأمین امنیت اطلاعات جمع‌آوری شده.
۹ـ تبادل اطلاعات با سازمانها و نهادهای بین‌المللی طبق مقررات.
۱۰ـ جمع‌آوری و اخذ تجارب بین‌المللی.
۱۱ـ ارسال گزارشهایی که به احتمال قوی صحت دارد یا محتمل آن از اهمیت برخوردار است به دستگاه قضایی.
۱۲ـ پیگیری گزارشهای ارسالی در مراجع قضایی.
۱۳ـ تهیه پیش‌نویس برنامه سالانه واحد اطلاعات مالی جهت تصویب شورا.
۱۴ـ پاسخ به استعلام اشخاص مشمول در اسرع وقت.
۱۵ـ اعلام نظر در مورد صلاحیت تخصصی مسئولان واحدهای مبارزه با پولشویی پیشنهادی از سوی مدیران اشخاص مشمول.

ماده۳۹ـ نصب و عزل دبیر با پیشنهاد وزیر امور اقتصادی و دارایی، تصویب شورا و حکم وزیر امور اقتصادی و دارایی صورت خواهد گرفت. واحد اطلاعات مالی زیر نظر دبیر به انجام وظایف محول شده خواهد پرداخت. تمامی پستهای دبیرخانه، واحد اطلاعات مالی و واحدهای زیرمجموعه، مشاغل حساس محسوب شده و تابع مقررات مربوط خواهند بود.

ماده۴۰ـ معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رییس‌جمهور موظف است به پیشنهاد شورا ظرف سه ماه ساختار سازمانی و شرح وظایف دبیرخانه و سایر واحدهای مورد نیاز را با ملاحظه تأمین نیروی انسانی مجرب جهت اجرای کامل قانون و افزایش حداقل در تشکیلات اداری ابلاغ نماید. تمامی دستگاههای اجرایی موظفند نسبت به تأمین نیروهای متخصص و مجرب با وزارت امور اقتصادی و دارایی همکاری داشته باشند.

ماده۴۱ـ شورا می‌تواند کارگروه خاصی را تعیین نماید تا بر حسن اجرای وظایف و تکالیف محول شده به دبیرخانه و واحد اطلاعات مالی نظارتی داشته و گزارش بازرسیهای خود را به شورا ارائه نمایند.

ماده۴۲ـ وزارت امور اقتصادی و دارایی مسئول تأمین امکانات لازم و پشتیبانی مورد نیاز واحد اطلاعات مالی و دبیرخانه خواهد بود.

ماده۴۳ـ تمامی اشخاص مشمول موظفند ظرف سه ماه پس از ابلاغ این آیین‌نامه نسبت به تهیه پیش‌نویس دستورالعملهای لازم برای اجرای قانون و این آیین‌نامه و به ویژه دستورالعمل تشخیص عملیات و معاملات مشکوک اقدام و به دبیرخانه ارسال نمایند. دستورالعملهای مذکور و تغییرات احتمالی آنها در

آینده، پس از تصویب در شورا باید ظرف سه ماه به تمامی کارکنان تحت امر اشخاص مشمول ابلاغ و آموزشهای لازم به آنها داده شود.

تبصره ــ در مورد مشاغل غیرمالی، وزارت بازرگانی با همکاری اتاقهای بازرگانی و تعاون و اتحادیه‌های صنفی به درخواست شورا اقدام خواهند نمود.

ماده۴۴ــ یک ماه پس از ابلاغ این آیین‌نامه، پرداخت وجه نقد بیش از سقف مقرر در هر روز، توسط اشخاص مشمول (به ویژه مؤسسات اعتباری)، به ارباب رجوع ممنوع است. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف است تدابیر و ساز و کار لازم را جهت تسهیل امور فراهم سازد.

ماده۴۵ــ تمامی اشخاص مشمول مکلفند هنگام صدور مجوز یا تمدید مجوزهای قبلی برای مشاغل غیرمالی در بخشهای مختلف، از متقاضیان تعهدات لازم را برای اجرای قانون و آیین‌نامه‌های مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم اخذ و در پرونده آنها بایگانی نمایند. درج این تعهد در مواردی که شورا اعلام می‌کند، می‌تواند در اساسنامه اشخاص حقوقی نیز الزامی شود.

ماده۴۶ــ در صورت ضرورت، شورا ضوابط و دستورالعملهای لازم برای حسن اجرای این آیین‌نامه را تصویب و از طریق دبیرخانه به مبادی، مراجع و اشخاص و صنوف ذی‌ربط ابلاغ خواهد نمود.

ماده۴۷ــ تمامی اشخاص مشمول موظفند اطلاعات مورد درخواست واحد اطلاعات مالی در موضوع مبارزه با پولشویی را به نحوی که آن واحد تعیین کند جهت انجام وظایف محول شده تأمین نمایند.

ماده۴۸ــ به منظور سهولت دسترسی به اطلاعات مشتریان و احراز صحت اسناد و اطلاعات ارائه شده از سوی افراد، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف است نسبت به راه‌اندازی سامانه اطلاعات مشتریان مشتمل بر اطلاعات زیر اقدام نماید:

الف ـ اطلاعات ثبتی و صورتهای مالی مشتریان (حقوقی و حقیقی).

ب ـ اطلاعات شماره حسابها و تسهیلات ارائه شده به آنان و موارد سررسید و معوق شده (موضوع دستورالعمل تنظیم فرمهای اعطای تسهیلات و تعهدات بانکی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران).

ج ـ اطلاعات چکهای برگشتی.

دـ اطلاعات مربوط به اظهارنامه مالیاتی مشتریان.

هـ ـ اطلاعات محکومیتها و سفته‌های واخواستی اشخاص حقیقی و حقوقی که اسامی آنها در سیستم ثبت شده است.

وـ اطلاعات سجلی ارائه شده توسط مشتریان.

ماده۴۹ـ معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رییس جمهور موظف است بودجه مورد نیاز اجرای این آیین‌نامه را در سال اول تا سقف ده‌میلیارد (۱۰.۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال از محل اعتبارات مقرر در قانون بودجه تأمین و در سالهای بعد به میزان مورد نیاز در لایحه بودجه کل کشور منظور نماید.

این تصویب‌نامه در تاریخ ۱۱/۹/۱۳۸۸ به تأیید مقام محترم ریاست جمهوری رسیده‌است.

معاون اول رییس جمهور ــ محمدرضا رحیمی